M. Acci PLAUTI COMOEDIÆ XX. SUPERSTITES,

NUNC denuò, post omnium Editiones, ad fidem meliorum Codd. & inprimis vetustiss. MSS. Camerarij, seu Camerario-Palatinorum, ut & doctiss. Virorum Curas accuratiùs exactæ, & NOVIS COMMENTARIIS illustratæ: in quibus, præter omnes omnium hujus superiorisque ævi doctorum Emendationes Interpretationésque passim editas, quamplurima è bibliothecis, sed & Variorū privatis neque dum juris publici factis libris & litteris, nunc primùm collecta & explicata producuntur: PLAUTINA item FRAGMENTA ad similem faciem concinnata, & PLAUTO denique SUPPOSITA: omnia

Studio & industria

FRID. TAUBMANNI, FRANCI.

Additi sunt INDICES Rerum & Verborum locupletissimi: qui linguæ Latinæ & doctæ Antiquitatis quidam THESAURI fuerint.

CÆTERA, quæ Lectorem scire magnopere interest, docebit PRÆFATIO.

Cum Privileg. Cæs. Majestat. special.

Domus S.ti Pantaleonis Scholarum Piarum.

Apud Zachariam Schurerum, Bibliopol. Anno Domini M. DC. XII.

Ex [illegible] Fran.ci de Rossi

Serenissimis Celsissimisque
PRINCIPIBUS,

IOHANNI-GEORGIO,

SACR. Rom. Imperij Archimarschallo, Electori, & nunc etiam Vicario: Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium Duci: Landgravio Thuring. Marchioni Misniæ &c.

CHRISTIANO-GUILIELMO,

ARCHIEPISCOPO Magdeburgens. & Germaniæ PRIMATI;

IOACHIMO-ERNESTO,

UTRISQUE Marchionibus Brandenburg. Borussiæ, Stetinensium, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorum, Crosnæ ac Jegerndorffii in Silesiâ Ducibus, Burggravijs Norіberg. & Rugiæ Principibus,

FRID. TAUBMANNUS
dedicat consecratque.

SERENISS. PRINCIPES,

CUM M. ACCIUM PLAUTUM, Latinæ Comœdiæ facilè principem, Commentarijs illuſtratum primò ederem, TRIUM in re litterariâ tunc principum virorum, JOSEPHI SCALIGERI, JUSTI LIPSII, & JSAACI CASAUBONI Nomina Operi præſcribebam: imitatus ſcilicet pro meo ſenſu ingenium *Phroneſii* mulierculæ Comicæ, quæ Fabulæ extremæ primarum partium perſona eſt. Sicut enim illa TRES amatores, quos uno tempore locupletes & benignos nacta erat, blanditijs & arte ſui ſexûs & diſciplinæ unicâ induxit, ut muneribus conferendis inter ſe ſtrennuè concertarent: ita ego Triumviros iſtos, quos in universâ rei litterariæ copiâ prædivites & liberales noveram, aſtu aggreſſus ſum, mihique iſtâ præſcriptione adeò devinxi. ut facere non potuerint, quin huic etiam meæ Phroneſio ſuam φρόνησιν, hoc eſt, ſapientiam & ſcientiam meo quoque Commentario impertirent. Neque intra hunc modum liberalitas iſta publica ſe continuit: ſed exemplum eorum novi amatores paſsim æmulati, in ſymbolarum collatione cum veteranis de palmâ certare velle viſi ſunt. His ergo opibus ego inſtructior, Opus hoc paullatim locupletavi, atque ad eã faciem adornavi: ut jam non quidem Tres iſtos Phroneſij amatores ex ULTIMA Comœdiâ arceſſendos, ſed verò ex PRIMA ſtatim Tres alios, non amatores, ſed Viros principes, &, priſcorum ſententiâ, Deos quondam, *IOVEM, MERCURIUM, HERCULEM,* præſcribendos putaverim. Vel, ut remoto velo animum meum plenius oſtendam: hoscé Commentarios operâ & conſilio doctorum hominum ſic tandem concinnaſſe

mihi

mihi viderer, ut ij jam non solùm in subsellijs Scholarum, sed vel in palatijs Principum haberi posint; rectè atq; ordine visus sum facere, si me nō Scholæ tantùm, sed & Vitæ didicisse ac laborasse ostenderem; atque à Penulâ ad Purpuram ascenderem. Quos verò Purpuratos aut Principes huic Operi potiùs præscriberem, quàm quos jam præscripsi? Nam, ut singulatim eos hîc etiam appellem, *SAXONEM* mihi habeam, ut Iovem inter mortales, *Potentissimum*: *ALTERUM*, veteri versu, *PACIS & Armorum superis imisq; sequestrum*: *TERTIUM*, Herculem animo ac manu fortissimum: Omnes etiam de rei litterariæ Candidatis & Professoribus præclarè meritos; de me autem omnium præclarissime: quod nullo verborum ambitu satis pro dignitate cōprehenderim, pro sensu meo interiore vel tribus verbis perstringam. HIC Scholam Heilesbrunnæ in Franconiâ habet à majoribus institutam, in quâ adolescentia mea ad decē annos docta & educata fuit. ISTE incredibili clementiâ, humanitate ac liberalitate absentem juxtà & præsentem prosecutus est. ILLE non solum in suâ Academiâ annos jam septendecim publico honestóque stipendio Professorem aluit; sed & peculiaribus benefactis, neque hîc tamen ambitiosè recensendis, me meósque (ut noster ait) florentes fecit. HÆC ergo, *OPTIMI PRINCIPES*, à vobis accepi beneficia: quæ & domi pleno animo mihi cōmentari soleo, & pleno ore foris prædicare non desino. Sed quid mihi noster Plautus è caveâ theatri sui acclamat? *IMPROBUS est homo, qui beneficium scit sumere, & REDDERE nescit.* Bona verba, quæso: nec mihi nunc obverte cornua, & improbi convicio me verbera, qui in te tam probus fui. EGO sane & accepi, & reddidi beneficiū meis Principibus. Ita dico, Etiam reddidi: & quidem non uno modo. Principiò enim beneficium eorum *LIBENTER* accepi. & hoc ipsum (Sapientis Romani, & quidem è Cæsaris Purpurati primarij scitu) est reddere. Deinde, *OMNIA FECI* ut redderem. Certè, quæ illi mihi dederunt, nō aliter ego accepi, quàm ipsi à me accipi voluere, nēpe *GRATO ANIMO*. Iam ergo habent, quod voluerunt: & quod *UNUM* reddi cupierunt,

pierunt, ego reddidi: quia *GRATUS* sum. quippe gratus quoque potest esse homo *VOLUNTATE*: & in re tali pro effectu est, omnia attentasse ut efficerentur. nam quòd *PARIA FACERE* nô possim, haud fit meâ culpâ, sed eorum *FELICITAS* mihi obstat. Itaque quod possum: & quod apud Tales in re tali summum est pretium, *GRATIAS AGO*: nec eas furtivè & in angulo atque ad aurem; quod inficiandi genus est: sed in propatulo & quasi in theatro Europæ. Insuper etiam hujus mei affectûs cultûsque monumentũ, hoc quicquid est Operis, in Famæ templo ad memoriam posteritatis dedico & suspendo. Non tamen ut Munus: sed ut verba mea redimam, satisque faciam promisso ac recepto. Licet enim Poëtica non admodum curæ habet Veritatẽ: Poëta tamen, ut Vir bonus, & ideò veritatis amicus, fidem violare aut negligere nullus debet, præsertim magnatibus datam. Nam etsi vos, *SERENISSIMI PRINCIPES*, qui Rerum Summam tractatis, fortè obliti estis: apud me tamen nondum delevit oblivio, quod XVII. April. proximo, Dresdæ inter mensas, quibus me quoque Gratia vestra admoverat, promiserim. Cùm enim domuitionem urgerem, atque inter cætera Comici nostri, qui tunc sub prælo erat, editionem & Operarum sine directore stuporem & inertiam prætenderem; inter cætera, ut fit, quæsitum etiam est, cui perfectum Opus meum, more nunc tralatitio, dedicare cogitem. respondi, Me caussas olim habuisse, cur primam Editionem Tribus in Repub. litterariâ tunc primarijs viris inscripserim: nunc caussas etiã esse, cur alijs inscribere debeam: & si vos, inquam, non quidem mihi, sed Plauto, illi Musarum & Gratiarum horto, Nomina vestra non gravaremini, pro tribus illis in re litterariâ principibus viris, *VOS TRES IPSOS* Germaniæ nostræ & Orbis Christiani Opt.os Max.os *PRINCIPES* præscribere audeam. Et ecce jam præscripsi; ob caussas, quæ ad me attinent, privatas quas dixi; & ob publicas, quas tot doctorum hominum Collegia, quæ sun... ptu regio sustentatis, alibi dixêre, & dicturi sunt. Nec hiscé moribus insolens cuiquam videatur, Tribus Principibus unum

Plutarchus: Ποιητικῇ οὐ πάνυ μέλον τῆς ἀληθείας.

Opus

Opus offerri. Vidi, qui opera minoris operæ ter trib. Principibus inscriberet. Ego quidem exemplo etiam popularis mei, Ioachimi Camerarij me tueri poteram, qui hunc ipsum Comicum itidem tribus Principibus inscripsit. *Camerarius*, inquam, non suę tantùm Germaniæ, (verba sunt doctißimi Gallorum in Professoribus Regijs) sed etiam totius nostræ Europæ decus & ornamentum: quique primus, ad juvandum Plautum, Signum sustulit. Nec absurdum etiam videri debet, *PRINCIPIBUS* & quibus summa Reipub. commissa est, Fabulas & nugas theatri objici. Etsi enim Principẽ nunquam *SOLUTUM* animum habere decet; R*EMISSUM* tamen aliquãdo habere jus fasque est. Etiam Cato, cui mores continentiâ adstrictißimi; ille (ævi melioris judicio) certius Sapientis viri exemplar quàm Ulysses & Hercules; ille Virtutis omnibus numeris perfectæ imago: ille, inquam, Cato Ludos Florales in theatro spectavit. Magno hoc exemplo vos etiam, *MAGNI PRINCIPES*, vel me dißignatore, ite per occasionẽ in hoc, quod denuò excitavi, Theatrum; & ex orcheſtrâ sive podio, loco majestati vestræ propriè debito, rebus serijs severisque ludum aliquando date ingenuum: nisi ludus non est ingenuus, spectare *COMOEDIAM, IMITATIONEM VITÆ, SPECULUM CONSUETUDINIS, IMAGINEM VERITATIS.* VVittebergæ, XXV. Maji, die solemnibus *URBANI* festo & festivo: *ANNO CHRISTIANO M. DC. XII.*

LECTO-

LECTORI MEO.

QUÆ me non solùm ratio, sed auctoritas etiam impulerit, ut olim sub initium Professionis meæ COMMENTARIUM in PLAUTI Fabulas, cujusmodi nobilissima aliquot ingenia minati sunt, adornare ausus sim; disputavi, cùm primum Operis specimen publicarem, nec repeto. Quod autem mihi tunc fatale eo atque in omnia maxima minima morose inquirenti dicebatur; Meam illam primæ Curæ operam tam exactam & felicem nunquam fore, ut non, quamprimùm in manus, qui talium curiosi, veniret, iteratà editione opus esset; id verissimum didici. Nam a primo statim exitu varij varia monuerunt, omnes bono animo, & (ut ego interpretor) boni publici caussâ. Omnes tamen, quotquot fuere, acumé stili Critici in priorem illam Editionem, nec tam crebrò nec tam animose strinxerunt, atq; ego unus vineta mea (quod ille ait) cecidi. adeò me fœtus istius sive abortivi sive exterricinij pœnituit, tritumque illud in me valuit, βροτοῖς αἱ δεύτεραι πως φροντίδες σοφώτεραι. Ita quidem, ut qui hanc Editionem cum priori velit contendere, non iteratam aut interpolatam, sed planè novam offendet; meque adeò, quæ viri docti ab omni ævo in hoc Comico aut *emendarunt*, aut *illustrarunt*, aut *perpolierunt*, antè ut Eclogarium collegisse, nunc ut Criticum elegisse & judicasse.

quasi matre exterrita ante tempus nati.

Quanquam enim pleraque in hoc studiorum genere sic comparata sunt, ut judicium cujusque liberum esse debeat, & sine detrimento Reipublicæ secus sentire liceat: ea tamen nunc potior mihi visa est sententia, ut in promiscua illâ copia, quod mihi videretur verum aut vero simillimum, juventutis caussâ discriminarem & alba (quod dicitur) linea signarem. Quia verò expresso colore aut verbis id non ubiq; feci; [illegible] hic [illegible] tu semper memineris. Ubicunq; in congerie aut contentione var[illegible] sententiarum verbis nihil definio, ibi tu germanum aut illi proximum [illegible] me putato, quod in Textum, ut vocant, retuli. Ergo si hoc cogita[illegible]rum disputationum dispendium hoc uno fugisse compendio scie[illegible], & pro[illegible]. Sed & illud magnopere atq; inprimis scire te velim, me in hâc E[illegible] auctoritatem MSS.torum Camerarij & Editionis ipsius potissimum & [illegible]am curæ sequutum. Cùm ex collatione tot veterum Codic[illegible] & [illegible]m verum didicerim, quod J. Gulielmius, Gruterus, Scaliger, alij[illegible] veteres & subacti prodidêre, MSS.tos illos Cam. qui in Biblioth[illegible]nam & nunc-regnum Gruterianum translati, coloniam & nomen [illegible]uitate cæteros omnes in Germaniâ præst[illegible]e, tantumq fidei eorum [illegible] quantum ferè Pandectis Florentinis soleat a Jurisconsultis. [illegible] (ut me ipse castigem) in relectione Editionis hujus animadverti, [illegible]ram Codicis Cam. etiam planam, in textum non recepisse, nescio [illegible] oscitantia. [illegible] factum nollem. Quanquam nihilominus bonâ fide in Comm[illegible] annotatam reperies: unde tu restituas licet. Editionem autem, quam ex illo fonte, quantumvis seculi vitio & impura Scriptorum

manu

mano passim turbato, popularis ille meus patrum memoriâ derivavit, idem incomparabilis Censor Scaliger puram & emendatæ proximam judicavit. Nec abierunt ab hac Censoris sententiâ in hoc senatu principes alij: in quibus vel Muretus nunc audiatur, homo Gallusne an Italus, utriusque gentis ingenium certè possidens. Quid ergo ille dixit? *I. CAMERARIVS, homo eruditissimus, & de quo inter eos, qui Plautum emendare aggressi sunt, propemodum dici potest, οἶος πέπνυται* - Variar. Lect. lib. IX. c. III. Iterum, libr. XIV. c. XVII. *QVI Plauto post Ioachimum admoverunt manus, magna professi, parva admodum præstiterunt.* Adhuc capite XIX. *IOACHIMVS, homo eruditus, PLAVTI Fabulis hoc tempore (fatendum enim est) saluti fuit: sicubi falsus sit, condonari facilè potest.* Potest profectò, & debet, mi Murete. Nam quis ille Hercules tam robustus & perspicax fuerit, qui Augiæ istud stabulum unâ operâ sic perpurget, ut nihil sordium inibi relinquatur? Ego certe, dum Codices illos recensui, in fugitivis & perplexis litterarum notis reprehendendis & explicandis ita sæpe elangui & nauseavi, ut vix mecum fuerim, nec oculis amplius nec judicio sincere satis uti posse visus sim. Mea tamen opera quantilla est, si cum illius contendatur? Sane loca aliquot saltuarim & quasi per Saturam explanate, longe facilior res est, quàm Auctorem aliquem ordine, &, quod dicitur, à capite ad calcem perpurgare & interpretari. Itaque nec meam hanc operam, qualis ea qualis est, è Notatiunculâ unâ atque alterâ, in quâ forte offendis, Lector, æstimari velim; sed totius Operis inspectione. Verùm ut, quod cæpi, dicam: Ego Codicum istorum optimorum fidem in hac Editione maximè sequutus sum: nisi ubi manifesta ratio & auctoritas aliud suadebant. Nam (ut liberè dicam) quotquot ab illâ Camerarianâ editione hactenus prodiêre novitiæ, nequiores profectò fuere quam nummi novi; exceptâ unâ Douzicâ. Zeno ab Arato rogatus, qui possit Homeri poemata quam maxime emendata & nitida comparare, respondit; Si non recentia, sed *antiquissima* sibi comparasset exemplaria. Idem hic cense. Nam ut aquam videmus quò longius a fonte suo profluxit, aliam fere coloris aliquid, aliam saporis, aliam odoris trahere ab ingenio, per quos labitur, alveorum: ita libri per tot calamorum, ut sic dicam, canales non æquè puros omnes, derivati, qui non traherent aliquid ab ingenio & sordibus tractantium? Meritò igitur prima auctoritas & prærogativa debetur Vetustis membranis: secunda Editionibus obsoletis, cùm major Correctorum modestia esset. Hadr. Turnebus, Luc. Fruterius, alijque eorundem studiorum Professores, serio optarunt, Camerarium MSS. suorum vitiosas saltem scripturas sæpius repræsentasse. Quod quidem ego nunc feci: & passim, in locis male affectis aut desperatis, etiam fracta illa & mutilata verba, immò rudera (ut sic dicam) litterarum, perscribendo deformavi, ut esset quo se homines εὔστοχοι & divini exercerent. nam crede hoc mihi, si unquam quicquam est quod credidisti; nullam vocem, nullam syllabam aut litteram in istis esse Codd. quam ego, post Gruterum, qui eos labore incredibili & industria plane superstitiosâ contulit, non excusserim & in omnes vultus versaverim. Ridebunt ista, qui in peristylijs ansati ambulant, & quibus elegantia litterarum neniæ præficarum sunt. Sed unâ operâ & illos rideant, qui in omni doctrinâ liberali, omnium bonorum & sapientium judicio, principatum hactenus tenuêre, & quos hic duces & magistros ego habui. Scio, summam Criticæ, quæ divinum Aristotelem auctorem habet, in eo non esse, litterulam aut syllabam alicubi peccantem ejicere aut jugulare: sed quiddam operosius requiri, & illud præsertim quod præter alios Casaubonus & Heinsius πολυμαθέστατοι & undicunque doctissimi nuper disputarunt.

quò

quò te remitto, contentus sententiam unius Mureti, qui & humaniores litteras & Philosophiam & Jus Civile in Urbe, publicâ auctoritate, docuit, attulisse. *QVOTIDIE*, inquit ille, *magis intelligo verum esse id, quod semper existimavi. nullam esse mendam ita pusillam, quam non permagni intersit è veterum monumentis tolli ac corrigi: neque ullum hominum genus magis prodesse studiis, quam eos, qui accurate & fideliter operam in illis purgandis emendandisque ponunt. Unius enim litterulæ erratum interdum eas etiam eruditissimis hominibus offundit tenebras, ut tanquam in illunì nocte errantes quovis potius perveniunt quàm quo volunt. Et quod multa interdum secula summos viros latuit, id postea indicatum vel pueri primis litteris imbuti assequi debuisse videntur.* Hæc ille, Varior. libr. IIX. c. IV. & libr. IX. c. XI. Quid D. Augustinus? ille Patrum quasi pater: *CODICIBVS*, inquit, *emendandis* primitùs debet invigilare solertia eorum, qui Scripturas divinas nosse desiderant: ut emendatis non emendati cedant, &c. lib. 2. cap. 14. De doctrinâ Christianâ. Sanè perquam scitâ etiam & eleganti voce Hebræorum doctores *Criticam Legis divinæ sepem* esse pronunciarunt. De quibus Hebræorum quidem Criticis, qui *Massoritæ* dicti, videatur Elias Levita in *Massoreth hammassoreth*, & Hug. Broughthonus Anglus, & alij. In Græcis autem & Latinis litteris ab omni ævo plures fuêre *Critici*; & in ijs viri etiam Principes qui profectò, si sunt legitimi, *Sol & sal litterarum*, verissimo nomine perhibentur. Nam planè ridiculi sunt, & similes Ixioni, qui susque deque habent, emendatóne an inemendato libro utantur: quique Minervam se putant, si decimam partem eorum quæ legunt, intelligant. Eadem igitur operâ, meo quidem animo, nihil legerent. quod quidem jam faciunt, cum legant quæ non intelligunt. Unum exemplum dabo, quod commodùm sub manibus versatur. Adversus Idololatrici cultus instauratores ita rescripsit Theodosius, libro XVI. pagin 250 titul. de Paganis sacrificiis & templis, Codice Theodosiano: *NVLLVS omnino hominum, in nullo penitus loco, simulacris sensu carentibus vel insontem victimam cædat, vel secretiore piaculo larem ignem erogenium, penates odore veneratus accendat, lumina imponat, tura serta suspendat.* Quæso te, quis in ista lectione sensus? *piaculo larem ignem erogenium, penates odore veneratus accendat, lumina imponat, tura serta suspendat.* nam sic planè interstincta aut indistincta potiùs leguntur in edit. (ut titulus jactitat) emendatissimâ anni M. D LXVI. Nec in Annales suos inde transcriptum emendavit Cardinal. Baronius cætera industriosissimus: pag. 592. §. 26. Jam tu mihi vide quàm levi mutatione, salvis omnibus omninò litteris; tantùm interpunctione, & elementorum Scriptoris incuriâ coalitorum discretione, J. Rodenborgius Antverp. dum Annales illos domi meæ tractat (quod curiosissimè facit) locum restituerit, & clarissimâ luce perfuderit, qui anteà tenebræ & meræ nugæ. Quomodo ergo? *Nullus &c. secretiore piaculo Larem igne, mero Genium, Penates odore veneratus, accendat lumina, imponat tura, serta suspendat.* Hæc nunc in litteris tiro intelligit, quæ ab annis ferè quinquaginta oculatissimos Juris & Sacrorum mystas fefellerunt. Sed hoc tamen nihil aut leve est, præ quàm alia narrare possem sexcenta, in quibus momentum & pondus maximum habeatur. CÆTERUM præter *MSS. Camerarij*, alia etiam ad manum fuêre subsidia, nempe

Excerpta Palatina, hoc est, variæ lectiones & notatiunculæ, quas ὁ πάνυ Gruterus noster è sex septem MSS. curiosâ industriâ coegerat. quanquam eas parcâ & restrictâ manu exhibui: item

Antiquarum lectionum discrepantiæ, quas Carol. Langius è tribus MSS. exemplaribus olim digesserat.

Editiones autem, quibus usus sum, plusculæ fuerunt, & una atque altera ex iis vetterioris

ris etiam notæ quas tamen omnes ad obrussam meliorum Codd. & præsertim Camerarianorum exegi.

Basiliensis, nullius bonæ rei: malæ Brixiensis pejor suboles. Edita anno M. D. XXIII.

Veneta Aldi, audacissimâ fullonis manû interpollata. anno M. D. XXII.

Parisiensis, quam Simon quidam Carpentarius procuravit anno M. D. XIII.

Parmensis, cum Notis Thadæi Ugoleti, Grapaldi & Anselmi; non magnâ cum re omnium: quantumvis realia tantùm tractare se professi sint. anno M. D. X.

Argentinensis, cui præfuit J. Adelphus Mulingus. quam habui è bibliothecâ Volcmari Scribonij Tyrig. anno M. D. VIII.

Brixiensis, cum Commentarijs Pyladæ Buccardi an bucconis: mater istius Parmensis depravatissimæ. quam tamen J. Gulielmius, in Plautinis Quæst. titulo vetustissimæ editionis honestat. anno M. D. VI.

Veneta Sim. Papiensis, cum Castigationibus & Enarrationibus Bernhardi Saraceni, & J. Petri Vallæ, G F ut quidem a patre (verba sunt Gesneri in Bibliotheca) eas didicerat. anno M. C D. X C IX.

I. Baptistæ Pij editio cum siccerrimo Commentario. è bibliothecâ Christoph. Cælestini March. J C. anno M. D.

HOC autem semper meminisse te velim, omnes Editiones mangonum manus esse passas, ex quo Sarracenus & Pius regnum aut tyrannidem in litteris habuére. Quæ verò tempestatem istam anticiparunt, multo integriores esse. cujusmodi est illa, quam *Mediolanensem* vocare soleo,

Georgij Alexandrini: recusa anno M. CCCC. XC. recusa inquam; & per Euseb. Scutarium (ut typographus proscripsit) recognita, vel potiùs (ut ego re doctus interpretor) interpolata. nam prima illa, & quæ sub ipsis typographiæ incunabulis nata, anno M. CCCC. LXXII. multis modis melior, & opt. illi MS to Cam. passim alludens a Grutero etiam deprehensa est. Eam ego e Bibliotheca Elect. Sax. comitate *Iohan. Nienborgij Fris.* Bibliothecarij & suo Principi à Secretis, Viri plane opt. doctissimique, atque ob has virtutes mihi amicissimi, habeo: quanquam seriusculè, & jam bona parte Editionis nostræ absoluta. Consului & *alias Editiones*, sed ævi fere sequioris: itemque *Sambuci, & Caly Curionune* an Necurionis quam tamen, quod miratus fui, nuperus & adnovitius Plauti Editor e specula Vangionum, in directione sententiæ suæ, ut regulam Lesbiam passim adhibuit. Qui idem etiam doctorum hominum divinatiunculas & opiniones sæpe dicis caussâ & exercendæ aliorum industriæ (ut ipsi ultro professi sunt) propositas, in Textum ipsum, tanquam germanum Plauti, recepit. quod, scio, nunquam quisquam, qui antiquitatis (uti decet) reverentior est, sibi permiserit. Testor Musas Plautino sermone loqui creditas, etubui, cũ hæc tali offenderem. quorum aliqua (nam omnia qui possim, aut debeam?) in Cõmentarijs nostris sub cẽsurã passim revocavi. Nec mihi temerè de ingenio & sermone Plauti judicet, qui illũ Auctorẽ semel atq; iterum, etiam iterũ iterũq; pellegerit. Singularis & remotior in eo Genius & indoles est, quæ nõ facile, nec à quovis ingenio capitur aut sentitur! Ego certè, qui horas ab ordinarijs ac necessarijs studiis vacuas & subsecivas annorũ prope viginti tractatione hujus Auctoris occupavi, nũc vel in cẽtesima repetitione videre mihi

videor

videor, quod oculos & judicium hactenus fugit. neque dubito idem alijs, etiam doctioribus, quotidie usu venire. Quocirca religiosissimè hic cavi, ne temerè aut darem aut adimerem Plauto ullam voculam, nisi quam fides & consensus veterum & meliorum Codd. aut robusta principis Critici auctoritas, aut plurium è classe primâ judicum sententia daret aut adimeret. quam tamen sic etiam timidissimè in textum admisi. Nam Plauti Musarumque sermonem ad libidinem cujusvis librorum Ixionis & mustei in Curiâ litterariâ Senatoris quantumvis ingeniosi, adulterare & prostituere, flagitium fuerit. Neque meam hanc modestiam aut reverentiam antiquitatis improbabunt, qui vetera, id est, optima in litteris probarunt. Non omnibus datæ sunt aures Poeticæ aut Plautinæ. nec patitur se tantus & tam priscus Latinæ linguæ Auctor, cui nos pæne barbari sumus, tam facilè à quovis in ordinem redigi: neque etiam deceat. Certè hoc fastidio & pruritu corrigendi & innovandi factum est, ut Plautus sermonem suum in multorum libris vix agniturus esset, si hodie legeret: in illâ præsertim Intvergi Editione, quam paulo antè retigi. De qua sane ut sententiam meam publicarem, & imperitæ adolescentiæ animos in viam rectam reducerem, epistolis & auctoritate aliquot in Republicâ litterariâ principum virorum è Belgio, Galliâ & Germania excitatus sum: qui sua etiam verbatim à me edi fortasse non renuerint. Sed ego homini cætera doctissimo & in scholis Philosophorum ac Theologorum eximio, & mihi vel ob conatum de Plauto merendi amico, parcere volui. Alius illum appellat *non medicum quidem, sed ingenioso colore Medeam recoctorem Plauti; hoc est, qui Comicum planè occiderit.* Alterius verba sunt: *Nihil mihi magis visum est ridiculum, quàm quod deficiente Scaligero, renuente tantum pondus Grutero, ipse se tertium putabat, qui cælum illud Scenicum digne fulciret. ô mentem &c! Tu juventutis judicium formabis, atque ab ejusmodi mangonibus librorum cavere jubebis,* &c. Quę alia aliorum sunt magis aculeata & penetrantiora, mâlo (ut modò dicebam) hominis amici causâ oblitterare. Sed nec illud sine morsu & indignatiunculâ (etsi idem & meus est sensus) legere potui, quod Andr. Schottus Jesuita Quæstionibus suis Tullianis nuper impegit; Tot rantáque vulnera Plautum hodie emendantium temeritate accepisse, nullus ut vulneri locus supersit. Hem sic datur! hoc elogium meremur, qui sumus in alieno præter modum & modestiam curiosi. At Latina tamen & vetera & elegantia sunt, quæ illi sic ponunt, aut (ut ipsi loquuntur) reponunt. Fateor; elegantia, vetera, Latina sunt pleraque. Sed ut ob hanc prærogativam in Textum & alienam possessionem venire debeant, valdè ambigo. Sua & propria cuique Auctori Venus est. quæ non temerè cum quovis adventore coit. Et labor ingeniorum sine Codd. MSS.tis plerunque vanus est. Scivit hoc Musarum Hercules Scaliger: itaque paucis ante extremum suum diebus, *Heinsio* suo, cùm de Editione Plautina inter eos convenisset, hoc consilium dederat: ut CERTISSIMA *quæque è Codicibus*, PAUCA *è doctorum emendationibus, sed quæ firmis tamen niterentur rationibus, aut postea* A LIBRIS VETERIBUS *confirmata essent, in Textum reciperet.* Hæc cum legissem, (ingenuè tibi sensum meum prodo) cæpit mihi consilium meum & hæc editio, quæ tunc commodùm sub prælo calebat, magis magisque placere: ut quam scirem parte sui multo maximâ ad Dictatoris illius & Veri sententiâ conformatam esse. Sane nō aliam ob caussam viri quidam in litteris hodie principes Valent. Acidalij plerasq; *Divinationes & Emendationes* pro reiculis habēdas cēsuère, quam quod ex ingenio & cōjecturâ tantùm natæ, nec Codicū MSS.torum aut veterioris monetæ aliorū fide & auctoritate niterentur. Nam Editiones, quib. ille usus, omnes post.

Satrace-

Sarracen[illegible] atæ sunt, & fidei sublestæ. In versibus autem & numeris constituendis & fulc[illegible]en[illegible] modũ curiosus fuit & nihil non molitus est, ut iis bene esset & *recto possent incedere [illegible]*. Hinc labantes aut hiantes ribicinibus & cõmissuris aliunde cõquisitis fulcire & consolidare festinavit: in eumque usum (quod necesse erat) videas passim inculcatas particularum minutias, *hinc, tum, heu, huc, nunc, cè, met, jam, &, que, hic, ibi, est, vos, nos, ego, modo &c.* item voculas transpositas; & sæpe integros etiam versus. quibus tamen vel effugiis vel subsidiis sæpe non opus fuisset, si & vetustissimos Codices in consilium adhibuisset, & leges modumque, quibus veteres illi syllabas & versus mirabili & multis hodie ignorabili ratione moderati sunt, attendisset. Verùm hæc de ejus *Divinationibus* tantùm intelligi volo: nam *Interpretationes* (his enim duobus titulis Opus illud suum proscripsit) ferè ejusmodi sunt, ut ob excellentem hominis doctrinam, & stili elegantiam ac venustatem, ingenium item excitatum, & studiorum perseverantiam, ego existimem unum suo seculo fuisse, aut certè inter primorum primos; qui Plautum commentariis illustrare debuerit. CÆTERUM, etsi quæ facies sit Commentarij nostri suprà ostendimus, atque adeò primori Operis pagellæ brevi elogio, tanquam oculiferio, indicavimus; tamen pauca quædam, tuâ caussâ, cui omne hoc bellum militatur, superaddere debeo. Multi multa, hoc præsertim litteratissimo seculo, in Comico nostro moliti & emoliti sunt: & nullus ferè elegantioris doctrinæ liber ab aliquot annis prodiit, in quo non aliquid de polline, aut etiam furfure, hujus Pistoris sit inspersum. Alij ex professo hunc Auctorem *perpetuis Commentariis*, alij *Quæstionibus*, alij *Centuriis explanationum*, alij *Curis*, alij *Divinationibus & interpretationibus* explicarunt: quæ omnia, ut reor, in manibus sunt juventutis. Quorum tamen omnium industriam *Dionys. Lambinus Monstroliensis*, meo animo, vel immensitate Operis facilè superavit: palmam fortè etiam in cæteris, quâ erat ingenij præstantiâ & laborum tolerantiâ, cuivis Musarum candidato vel prærepturus vel certè ambiguam facturus, si supervixisset. nam constat, morte præventum suos illos Commentarios merâ & judicio non sic durasse, ut vel ipsius ætate aciem doctorum hominum ferre, aut famam Lambinianæ doctrinæ sustinere potuerint. Hinc ille in libris & litteris Criticorum, ob istas hallucinationes, quarum copiam (fatendum est) satis uberem Commentarij ejus suppeditant, toties vapulavit. Quod factum tamen parcius vellem, ob reliqua viri in Bonas litteras merita. nam operâ tumultuariâ utplurimùm congestas, & neque a primâ neque secundâ Auctoris curâ meliores, alius à morte ejus corripuit & publicavit. Itaque ego nulli actum egisse videri debeo, qui post Lambinum hanc operam sumere ausus fuerim. Certè si ille ipse reviviseceret, eaque cum suis componeret, quæ annis hiscè quasi quadraginta optimorum ingeniorum feracissimis viri per Europam in omni doctrinarum genere politissimi *emendarunt*, *restituerunt* & *illustrarunt*, tantam felicitatem Comico nostro & juventuti vehementer gratularetur. Ego quidem ex ipsius Commentariis, quæ in rem meam esse visa sunt, excerpsi, & ferè primo loco posui. Quæ ille verbis & disputatiunculis, uti solebat, diffudit, in compendium, quàm fieri maximè potuit, coëgi. Sicuti nec aliorum benè dicta fastidiosè neglexi, aut otiosè vellicavi, aut etiam alieni patrisfamiliás supellectilem alteri sciens adjudicavi. *Benignum*, ait ille, *& ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris.* *Nec querimur* (ait alius) *nostra alterum fieri, quæ nos ipsi publica fecimus.* Ego quidem ut quodque in fundo cujusque inveni, ita inde traduxi; securus tituli, quo quisque in possessionem illius venerit. Exempli gratia, Bacchidib act. 2. scenâ 2. Plautus Comœdum sequiorum partium Pelionem traducit. Is qui fuerit, gloriatur I. Guilielmius Quæstionib. suis Plautinis, primum omnium do-

Vide infra pag. 1256. & seqq.

Oculiferia sunt, quæ ad speciem in fronte tabernarum cum titulis exponuntur, quæ oculos transeuntium feriunt & ad emendum alliciunt.

cuisse. Atque in se ego sub titulo hominis doctiss. olim transcripsi. Decennio post evulgat C. L. Goldastus Centuriam Epistolar. Philologicarum: ubi eadem, & pæne iisdem verbis, invenio alij è Nobilitate Gallicâ inscripta. Sanè, quod aliunde scio, magnum utriusque ingenium fuit, & eorundem ambo studiorum consecranei, & inter se amici, & nisi fallor, etiam contubernales; ut de re unâ uterque simili modo differere potuerit. Ita in Prologo Amphit. de *Nannio meretrice* quædam a B. lga mutuatus sum, quorum partem aliquam in iisdem Epistolis a Francisco Philelpho annis ab hinc centum quinquaginta observatam deprehendi. Potest fieri ut in idem inciderint, quibus fontes, unde ista ferè hauriuntur, communes fuêre: ut alibi etiam sæpius factum commemini. Nam, dum Commentarios hosce concinno, offendi plurima ex iis fontibus hausta esse, qui publici sunt, & qui mihi æquè atque illis patent: eademque meo etiam vase, fortè non minus puto, haurire poteram: & jam hauseram. quia tamen illi occuparunt, laudem industriæ potius eorum esse volui, quàm meam. itaque sub nomine alieno plusculа edidi, quæ poteram etiam meo: ea præsertim, quæ sunt (ut dixi) in libris, quos docti ab omni ævo publicos esse voluerunt. Præterea vulgatias quasdam & protritas interpretationes in hac quoque Editione toleravi: quod usu didicerim, quæ doctis interdum, immò & mihi, qui tales æstimo, in leviculis habita, visa fiat perdifficilia iis qui sibi supra vulgum esse visi. Sæpe etiam ex auctoribus aliquid annotavi quod non valde opus: tantum ideo, ne si quis alibi fortè in id incidisset, meam industriam accusaret, & culpam negligentiæ impingeret. Neque quicquam cujusquam nomini à me subtractum, in quo aliquot momentum, & quod non ego quoque aut quivis ὁ Ϡυχὼν συμμυστὴς videre poterat. ita, ut professio nominis oneri potius quàm honori cum Auctori tum libro fuisset. Itaque eorum nomina, qui similia loca, aut e monumentis veterum, aut è Lexicis, Glossariis, Onomasticis, aut denique Grammaticorum aut Criticorum libris aliquid annotarunt, non semper adscripsi: quod res illa industriæ potuis quàm ingenii: & præstare eam quivis potuerit, cui tempus & fortuna eosdem fontes ostendisset. Occurrunt alicubi & Notæ ἀδέσποτοι: quas cum vel a me, vel aliunde ad oram libri, auctoris nomine tacito, olim allevissem: malui ita relinquere, quàm ex conjecturâ ei transcribere cujus fortè non essent. Verborum meorum adeò parcus fui, ut non tantum in nullas orationis amænitates me diffuderim, sed & auctorum sententias, ubi plures erant de re una, diffluere maluerim, quam operosiore sermonis veluti texturâ committere & devincire ne scilicet Opus in nimiam molem, & mihi & lectori molestam, excresceret. Alicubi tamen (cur negem?) minutas istas Criticorum notatiunculas & verba librorum vett. fracta, ad quæ nostri facilè nauseant, mitioris & jucundioris lectionis voluptate temperari. Præterea & hoc moneo. Quoties in Commentariis littera *L.* solitaria ponitur, *Lambinus* intelligitur: quoties *D.* Douza, Pater aut Filius: nam cognomines & sic artè vinctos curiosè non discrevi. Ubi *L. D.* vel *Turneb. D.* intelligetur, ea a Lambino vel Turnebo occupata quidem, sed Douzam eorum testem & suffragatorem esse. Litteræ *V. N.* significant, Vide Notas. Ubi legitur *M S. pr. Cam.* item *M S. sec.* scias alterum è MSS. is illis Gammerarij esse integrum; alterum à *Bacchid.* incipere: & illum quidem vocari *primum*, hunc verò *secundum*. DENIQUE, quod olim hic dixi, nunc repeto. Siquis forte censorem in istis Commentariis meis non meis agere voluerit, eum ego monitum & rogatum valdè cupio, ne cujusquam Auctoris inventum tangat aut in ordinem cogat, priusquam fontem, quò digitum ferè intendo, inspexerit. Fieri enim potuit ut vel exscriptor, vel typographus, vel ego, alicubi lapsi simus: quod immeritò, & me certè invito, alius lueret. Sed quid dicam? jam nunc expertus

tus sum, me frustra olim hæc eadem monuisse. Nam idem ille, qui Plautum nuperrimè *Restituit* (sic enim præscripsit) *& Notis perpetuis illustravit*, nostros errores (quod ultrò profitemur) innoxio Grutero, & aliis in primo subsellio magistris non semel impegit. Quam culpam vitare potuisset, si non contentus ordine omnia è meo libro transcripsisse, ipsos Fontes & Auctores domi & *αὐτόπτης* consuluisset. Quod ut vel imposterum fiat, nunc etiam quæso, atque iterum iterumq; rogo: simulq; nævis & erratis, quæ in hac quoque Editione haud dubiè restabunt, veniam dari postulo. Nam quis ingenij fortisq; tam felix, qui ubique *τρὶς ἓξ βάλλει? Sapientissimos quoque viros*, Sapiens Rom. ait, *multa delinquere; & neminem esse tam circumspectum, cujus non diligentia aliquando sibi excidat*, & se veluti perdat. Benè Milesiarum Scriptor: *OMNIBUS bonis in rebus Conatus in laude, Effectus in casu est.* Mihi quidem Conscientia pro testimonio dicit; me bono juventutis & litterarum omnia voluisse: istamque operam magno & laborum & temporum impendio constitisse; &, qui meus erat calor & amor in hunc Auctorem, majori constantiorem fuisse, nisi mihi visum salutare illud præceptum acclamari: PARCE TEMPORI.

SENECA.

QUI ante nos ISTA moverunt, non domini nostri, sed duces sunt. Patet omnibus veritas; nondum est occupata; multum ex illâ etiam FUTURIS relictum est.

In

In Editionem Plauti Taubmannianam.

GRATIÆ ab Orchomeno, quibus est nil suavi remotis,
Musæque, vita quîs sine haud vitalis est:
Vidistisne aliquid Syntagmate pulchrius isto,
Quod lima donat publico Taubmannica?
Vix mihi credibile est, ex quo Comœdia nata,
Natum esse quidquam, in quo simul tot sint sales.
Hîc ego vos (sic me Musæ, sic Gratiæ ametis!)
Vestras reor lavisse certatim manûs.
Plautum ita Taubmannus, *Taubmannum* Plautus *honestat,*
Et gratiam alter feneratur alteri.
QUIS neget, hoc durabile Opus viváxque futurum,
Dum Gratiis constabit ac Musis honos?

CUNRADUS RITTERSHUSIUS J. C.

DE PLAUTO,
ET EJUS SCRIPTIS
VETERUM AUCTORUM
TESTIMONIA.

VARRO Parmenone, apud Nonium, in *Poscere*, i. accipere.

IN Argumentis † *Cæcilius poscit palmam, in* Ethesin *Terentius, in* Sermonibus *Plautus.*

† Jac. Nic. Loëns Miscellan. lib. 8: 9. è Charisio probat, *In Pathesi Cæcil.* quem vide: ut & Gerhard. Vossium Instit. Orat. lib. 4. cap. 1. Sed alterum tamē rectè ab Heinsio adseritur, in Constitut. Tragœdiæ, cap. XV.

CICERO lib. I. De Officiis.

DUPLEX omnino est jocandi genus; unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscenum: alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum: quo genere non modò PLAUTUS *noster & Atticorum antiqua Comœdia, sed etiam Philosophorum Socraticorum libri sunt referti.*

Idem Tuscul. Quæst. lib. I.

SERIUS Poeticam nos accepimus. annis enim ferè CCCCX. post Romam conditam Livius Fabulam dedit, C. Claudio Cæci filio, M. Tuditano COSS. anno ante natum Ennium, qui fuit major natu, quàm PLAUTUS *& Nævius.*

Idem lib. III. De Oratore, ex personâ L. Crassi.

EQUIDEM cùm audio socrum meam Læliam, (facilius

)( )(

lius enim mulieres incorruptam antiquitatem servant, quòd multorum sermonis expertes ea tenent semper, quæ prima didicerunt) eam sic audio, ut PLAUTUM *mihi aut Nævium videar audire.*

Idem, lib. De Republ. apud AUGUSTINUM De civ. lib. II. cap. IX.

SED Periclem, cùm jam suæ civitati maximâ auctoritate plurimos annos domi & belli præfuisset, violari versibus, & eos agi in Scenâ non plus decuit, quàm si PLAUTUS *noster voluisset aut Nævius P. & Cn. Scipioni, Cæcilius M. Catoni maledicere.*

Idem, Catone Majore, ex ejusdem persona.

QVAM gaudebat Bello suo Punico Nævius! quàm Truculento PLAUTUS*! quàm Pseudolo!*

Idem, Epistol. Famil. lib. IX. Epist. ad Papyrium Pætum.

SED tamen ipse Cæsar habet peracre judicium: & ut Servius, frater tuus, quem litteratissimum fuisse judico, facile diceret: Hic versus Plauti non est, hic est: quòd tritas haberet aures notandis generibus Poetarum, & consuetudine legendi: sic audio Cæsarem, &c.

VOLCATIUS SEDIGITUS, de Poetis Comicis, apud Agellium lib. XV cap. XXIII.

MVLTOS incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam Poetæ Comico quoi deferant.
Eum meo judicio errorem dissolvam tibi.
Vt, contra si quis sentiat, nil sentiat.
Cæcilio palmam Statio do Comico.
PLAVTVS secundus facilè exsuperat cæteros.

Dein Nævius, qui servet, pretio in tertio est.
At si quid quarto detur, dabitur Licinio:
Atilium post Licinium facio insequi.
In sexto consequetur hos Terentius.
Turpilius septimum, Trabea octavum obtinet.
Nono loco esse facilè facio Luscium.
Antiquitatis caussâ decimum addo Ennium.

PLINIUS NEPOS, lib. I. Epist. XVI.

LEGIT mihi nuper epistolas, quas uxoris esse dicebat: PLAUTUM *vel Terentium metro solutum legi credidi.*

QUINTIL. Inst. Orat. lib. X. cap. I.

IN Comœdiâ maximè claudicamus: licet Varro dicat, Musas *(L. Aelij Stilonis sententiâ)* Plautino sermone locuturas fuisse, si Latinè loqui vellent.

AGELLIUS Noct. Att. lib. I. cap. VII.

PLAVTVS verborum Latinorum elegantissimus,[†] *in Amphitruone dixit:* Numerò mihi in mentem fuit.

[†] H. Steph. leg. *diligentissimus.*

Idem, lib. III. cap III.

VERVM esse comperior, quod quosdam benè litteratos homines dicere audivi, qui plerasque Plauti Comœdias curiosè atque contentè lectitaverunt, non indicibus Aelij, nec Sedigiti, nec Claudij, nec Aurelij, nec Accij, nec Manilij, super his Fabulis, quæ dicuntur ambiguæ, credituros, sed ipsi Plauto moribusque ingenij atque linguæ ejus. hàc enim judicij normâ Varronem quoque esse usum videmus. nam præter illas unam & viginti, quæ Varronianæ *vocantur; quas iccircò à cæteris segregavit, quoniam dubiosæ non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur; quasdam item alias probavit adductus stilo atque facetiâ sermonis Plauto congruentis: easque jam nominibus*

aliorum occupatas Plauto vindicavit: sicuti istam, quam nuperrimè legebamus, cui est nomen, Bœotia. *nam cum in illis unà & viginti non sit, & esse Aquilii dicatur, nihil tamen Varro dubitavit quin Plauti foret; neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitaverit, si vel hos solos versus ex eà Fabulà cognoverit: qui quoniam sunt, ut de illius more dicam, Plautinissimi, propterea & meminimus eos & adscripsimus. Parasitus ibi esuriens hæc dicit:*

Ut illum dî perdant, primus qui horas repperit, &c. †

† Cætera legas pag. 1138.

Favorinus quoque noster, cùm Nervolariam *Plauti legerem, quæ inter incertas est habita, & audisset ex eà Comœdià versum hunc,*

Strateæ, † scrupedæ, strativolæ, sordidæ:

† Vide mihi pag. 1147.

delectatus facetà verborum antiquitate meretricum vitia atque deformitates significantium: Vel unus hercle, inquit, hic versus Plauti esse hanc Fabulam satis potest fidei fecisse. Nos quoque ipsi nuperrimè cùm legeremus Fretum *(nomen est id Comœdiæ, quam Plauti esse quidam non putant) haud quicquam dubitavimus quin Plauti foret, & omnium maximè genuina, ex qua duos hos versus exscripsimus; ut historiam quæreremus Oraculi arietini:*

——Nunc illud est,
Quod arietinum responsum magnis Ludis dicitur:
PERIBO, si non fecero: si faxo, vapulabo. †

† Vide pag. 1143

Marcus autem Varro in libro De Comœdiis Plautinis primo verba hæc ponit: Nam nec *Gemini*, nec *Lenones*, † nec *Condalium*, nec *Anus* Plauti, nec *Bis compressa*, nec *Bœotia* unquam fuit, neque adeò ἄγροικος, neque *Commorientes*; sed M. Acutici. *In eodem libro Varronis id quoque scriptum est, Plautium fuisse quempiam Poetam Comœdia-*

† Vide pag. 1146.

rum: cujus quoniam Fabulæ Plauti inscriptæ forent, acceptas esse quasi Plautinas: cùm essent non à Plauto Plautinæ, sed à Plautio Plautianæ. Feruntur autem sub Plauti nomine circiter centum atque triginta. Sed homo eruditissimus L. Aelius quinque & viginti esse ejus solas existimavit. non tamen dubium est, quin ista, & quæ scripta à Plauto non videntur, & nomini ejus addicuntur, veterum Poetarum fuerint, & ab eo retractata & expolita sint: ac propterea resipiant dictum Plautinum. Sed enim Saturionem *&* Addictum, *& tertiam quandam, cujus nunc mihi nomen non suppetit, in pistrino eum scripsisse Varro, & plerique alii memoriæ tradiderunt, cùm pecuniâ omni, quam in operis artificum Scenicorum pepererat, in mercationibus perditâ, inops Romam redisset; & ob quærendum victum ad circumagendas molas, quæ trusatiles appellantur, operam pistori locasset. Sicut de Nævio quoque accepimus, Fabulas eum in carcere duas scripsisse,* Hariolum *&* Leontem *&c.*

Idem lib. VII. cap. XVII.

PLAUTUS homo linguæ atque elegantiæ in verbis Latinæ princeps.

Idem lib. XVII. cap. XXI.

AC DEINDE annis ferè pòst quindecim, bellum adversus Pœnos sumptum est: atque non nimium longè M. Cato Orator in civitate, & PLAUTUS Poeta in Scenâ floruerunt.

Idem lib. XIX. cap. IIX.

QUANDO Plautus linguæ Latinæ decus, deliciam *quoque* ἑνικῶς *dixerit, pro delitiis:* Mea, *inquit,* voluptas, mea delitia.

MACROBIUS Saturn.lib.II. cap.I.

ET jam primùm animadverto duos, quos eloquentissimos antiqua ætas tulit, Comicum PLAUTUM & Oratorē Tulliū: eos ambos etiam ad Jocorum venustatem cæteris præstitisse. PLAUTUS quidem eà re clarus fuit, ut post mortem ejus Comœdiæ, quæ incertæ ferebantur, Plautinæ tamen esse de jocorum copià noscerentur.

D. HIERONYMUS in Epist. ad Pammachium.

HÆC est Plautina elegantia, hic lepos Atticus, & Musarum, ut dicunt, eloquio comparandus.

Idem, Epist. ad Pammach. De opt. genere interpretandi.

TERENTIUS Menandrum, PLAUTUS *& Cæcilius veteres Comicos interpretati sunt. Nunquid hærent in verbis, ac non decòrem magis & elegantiam in translatione conservant, quàm veritatem interpretationis?*

Idem ad Eustochium, De custodiâ Virginitatis.

ITAQUE miser ego lecturus Tullium jejunabā. Post noctium crebras vigilias, post lachrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum eximis visceribus eruebat, PLAUTUS † *sumebatur in manus.*

Idem, adversus Ruffinum.

AUDIO præterea te quædam de epistolà meâ philosophicè carpere, & hominē rugosæ frontis adductique supercilij PLAUTINO *in me sale ludere, eò quòd Barrabam Judæum dixerim præceptorem meum.*

† A[illegible]dio esse[illegible] q[illegible] hic Plau[illegible] [illegible]bent (ut est [illegible] ed. 1490 Bas[illegible]l.) sed hoc a[illegible]rum Co[illegible] [illegible]m fides, [illegible]psa ratio & [illegible]ræcipuè o[illegible]onis se[illegible]la ac so[illegible] [illegible] resolunt.

Idem, in EUSEBII Chronico.

OLYMP. CXLV. PLAUTUS *ex Umbriâ Sarsinas Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem ad molas manuarias pistori se locaverat. ibi, quoties ab opere vacasset, scri-*

bere Fabulas solitus & vendere.

RUFFINUS, in D. Hieronymum.

CUM ad hæc omnia, quæ suprà diximus, etiam illud addatur, ubi cessat omne commentum, quod in monasterio positus in Bethlehem antè non multo tempore partes Grammaticas exsecutus sit, & Maronem suum Comicosque ac Lyricos & Historicos auctores traditis sibi ad discendum Dei timorem puerulis exponebat.

Quinam isti Comici sint, paulò pòst exprimit.

QUÆRO, si vel Flaccus tuus, aut Maro, si Plautus Comicus, aut Terentius certè, si aut Satyricus quis, &c.

Idem ibidem.

SIC, dum totus Plautinæ & Tullianæ cupis eloquentiæ sectator videri, oblitus es, quomodo Apostolus omnē Ecclesiā &c.

IDEM ad Domnionem.

PUTO quòd puer legeris Aspri in Virgilium & Sallustium Commentarios, Vulcatij in Orationes Ciceronis, Victorini in Dialogos ejus, & in Terentij Comœdias Præceptoris meī Donati, æquè in Virgilium; & aliorum in alios, PLAUTUM, *Lucretium, Flaccum, Persium atque Lucanum. Argue Interpretes eorum, quare non unam interpretationem sequuti sint, & in eàdem re quid vel sibi vel aliis videatur enumerent.*

D.AUREL. August. lib. 2. cap. 12. De civitate Dei.

INDIGNUM videlicet fuit, ut PLAUTUS *aut Nævius Publio & Cneo Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni malediceret: & dignum fuit ut Terentius vester flagitio Jovis opt. adolescentium nequitiam concitaret.*

C. SOLLIUS SIDON. APOLLINARIS, Panegyrico ad Anthemium Augustum:

QUA Crispus brevitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio PLAUTUS, *quo flumine* † *Quintilianus!*

Flumine. In mea edit. quā Joh. Savaro procuravit, legitur, *fulmine.* certè & lib. 5. Epist. 10. *acrimoniam Quintil.* laudat, &c.

Idem

Idem Carmine XXIII.

ET te tempore qui satus severo
Grajos, PLAUTE, *sales lepore transis.*

SERVIUS HONORATUS
ad I. Æneid.

DE numero librorum nulla hic quæstio est, licet in aliis inveniatur auctoribus. nam PLAUTUM *alii dicunt scripsisse Fabulas viginti unam, alii quadraginta, alii centum.*

ATQUE hæc VETERUM de Plauto Testimonia, industriâ *V. N. Jani Douzæ* sic ferè collecta habemus. Spero me nihil etiam peccaturum, si ex infinitis aliquot pauca, ut quodque priùs se obtulerit, adjiciam.

NOVITIORUM
Super Plautum ELOGIA.

HERMOLAUS BARBARUS,
Ad Phosphorum Episcop. Signinum.

PLAUTUS, eminentissimus Poeta, & qui tot seculis in supremo stetit, nec in comparationem venit, nec in ordinem se cogi patitur, &c.

ANDR. ALCIATUS JC.

NULLAM, opinor, Elocutionis figuram à Grammaticis tradi, cujus exemplum apud Plautum reperiri non possit.

L. CÆL.

L. CÆL. RHODIGINUS,

Lection. Antiq. lib. 14. c. 2. & lib. 6. c. 19.

PLAUTUS Poeta doctissimus juxtà & festivissimus. Certè non superficiaria est ejus eruditio, sed intercutanea prorsus, & quæ vulgariâ specie sæpissimè fallat.
Idem, lib. 23. c. 31. Romana loquendi figura in Plauto effloruit.

J. CÆS. SCALIGER,

Hypercritico. c. 3.

PLAUTINÆ dictionis genus non est nostrum emendare, qui illi sane barbari sumus: aut si Latini, Latini profectò illius beneficio. Numeros non desideramus. Antiquas dicendi figuras non nisi inepti carpere ausint. Erat enim Romæ tum Atticismi, quos curiosius seculum postea est aspernatum.

Idem, De causs. L. L. lib. 6. c. 29.

PLAUTUS Romanæ linguæ lex quædam fuit.

IDEM IN TERTISM.

—— tibi nomina PLAVTVS
Det; det verba: habeas, coluit quæ sancta vetustas.

PHILIP. MELANCHTHON.

PLAUTUS abundat bonis verbis ac figuris. Quare is legendus est: sed ita, ut obsoleta QUÆDAM illius verba fugiamus.

JOACH. CAMERARIUS.

SUMMI olim viri multiplex studium in enucleandis Plautinis Comœdiis posuerunt. Memorantur PLAUTINÆ QUÆSTIONES conscriptæ à Varrone, qui iis vixit temporibus, quibus eruditio litterarum & doctrina florum: itemque Scauri, ac Sileni, & aliorũ COMMENTATIONES in Fabulas Plautinas.

Idem.

NOSTRO studio relictus est PLAUTUS & Terentius tantùm. De his igitur petenda forma Latinæ locutionis, & sternendum quasi solum, super quo Oratio bona & diserta, verbis & sententiis aptè constructa collocetur, &c.

Idem.

PLAUTUS est talis auctor, cujus lectio PLANE est NECESSARIA ad proprietatem linguæ Latinæ, &c.

HADR. TURNEBUS, *Adv. libr. 16. c. 1.*
& libr. 21. cap. 12.

JOACH. Camerarius Germaniæ ornamentum & Europæ decus, bonam laudabilemque navavit operam Latinæ linguæ studiosis, in emendatione Comici Plauti: in quo tanta libertate succreverant errores, ut nativa illa sermonis elegantia, cujus pæne palma Comico illi tribuitur, vix appareret.

IDEM, *lib. 30. cap. 2[illegible].*

PROPRIE & eleganter scribit PLAUTUS.

IDEM, *lib. [illegible]*

PLAUTUS valdè elegans Latinusque Comicus.

P. VICTORIUS, *Variar. Lect. lib. 8. c. 2.*

PLAUTUS eruditus autor, ac mirum in modum Latino sermoni utilis.

IDEM, *lib. 25. c. [illegible]*

PLAUTUS facetus Comicus; in cujus salibus existimando accedo potius sententiæ veterum ingenuorumque Romanorum, quam Flacci, Venusini hominis ac *libertino patre nati.*

JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER,
Animadversionib. in Eusebium, extremo suo Opere.

qui

QUIS adeò aversus à Musis, ut lepore & salibus Plauti & Laberij non tangatur? Horatij judicium sine judicio est, qui etiam de Choerili Poetæ versibus nimis præpostere judicavit, &c.

JACOB. SADOLETUS.

PLAUTUS fortasse licentiosior: sed tamen quid eo ad locupletandam Latinam orationem, & facilitatem sermonis, copiamque verborum potest esse utilius?

VVERNERUS ROLEVVINCK

Carthusiens. Fasciculo temporum.

ANNIS ante CHRISTUM CXCV. PLAUTUS eloquens fuit.

JO. GEILERUS *Keisersbergius, in Speculo Fatuorum, Feria IV. Cinerum.*

HOSCE T. Livios lacteo eloquentiæ fonte manãtes: hoscè PLAUTOS, quorum ore, si dij loqui vellent, loquerentur: hoscè Tullios, Latinæ eloquentiæ principes, &c.

CL. CHIFLETIUS JC. SEQUANUS.

MELIORE antiquitatis Auctore non utimur, quàm PLAUTUS est, ille Musarum sermone locutus.

MARQUARD. FREHERUS

JC. & C P.

—PLAUTUS parens Comœdiæ,
Scenæ voluptas, ardor orchestræ, novus
Gregi novem frater addite, & mari
Latina Siren, auctor elegantiæ, &c.

M. Ant. Muretus.

PLAUTUS auctor longè optimus.

Jac. Lectius, JC.

Decima Musa, Plautus.

J. Lipsius *lib. 5. Epist. Quæst. 26.*

PLAUTUS ille scriptor est, qui *puritatem*, qui *proprietatem sermonis* suppeditet: ille qui urbanitatem, jocos, sales, & eam *Atticorum Venerem* sufficiat, quam frustra in reliquo Latio quæras.

Idem, lib. 2. Epist. Quæst. 4. ad Nic. Bryard.

PLAUTUS, illud delitium, & ille, ut sic dicam, pullus Romanæ Musæ in litterarum quasi penetrali est, quo non nisi initiati accedant, & qui à se *Spernat profanum vulgus & arceat.*

Idem, ad F. Taubmanum.

NEMO Plautum amat, quem non Melior Musa & Phœbus..

Idem, ad F. Raphelengium.

STILUM, meo judicio, Plautus & Cicero tibi perficient, apta quadam mixtura.

Idem lib. 1. Antiq. Lect.

PLAUTUS Musarum & Gratiarum hortus.

Obert. Giphanius JC.

OPTIMUS loquendi magister Plautus.

Isaac. Casaubonus.

PLAUTUS ingeniosissimus & facetissimus Poetarum & quem non semel legimus.

J. Gruterus, *de Gruytere.*

PLAUTUS ex potissima parte tantum, quantus est, fere Terentium.

Dan.

DAN. HEINSIUS:

PLAUTUS satis commendari non potest; & quem profecto ita amamus, ut e manibus raro deponamus.

JOH. CRATO, *Med. Cæsar.*

QUAM sapienter summus vir, Jul. Cęs. Scaliger Plautum Romanæ linguæ quasi legem quandam statuit; & nō modo Latinè, verum etiam pure locutum: neque defuisse illi aut usum pro duce, aut rationem pro suasore censuit.

H. STEPHANUS, *De Plauti Latinitate.*

PLAUTUS Latinitatis fons omnium uberrimus & limpidissimus.

HIERON. MAGIUS, *Philologus & JC. Nob. Italus.*†

PLAUTUM Latinę linguę Auctorem nobilissimū, in pistrino Fabulas scripsisse, mirum nonnullis visum est. Mira prorsus res & hæc videbitur, me captivum, & Turcę hominis servum, in ergastulo, libris omninò carentem, *De Tintinnabulis* & *Equuleo* libros composuisse &c.

† [illegible] & [illegible] strangulatus est.

PAULUS MANUTIUS.

PERFECTUM illud in Latinâ linguâ ego mihi ab hominibus imperitis certe definiri nolo. Definiant ij, quibus utor magistris, Cicero, Cæsar, Terentius, PLAUTUS: quorum ex libris, quæ Latinæ linguæ sit elegantia, quæ ubertas, quæ vis, facilè possum intelligere. Quæ si, non dico quanta sunt, (immensa enim esse video) sed si ea mihi magna ex parte comparassem, modum fortasse facerem studio meo: sed ut inter hos, qui nunc homines vivunt, aliquid esse videamur, nihil tamen, si vere de nobis judicare volumus, præ illis, quorum extant satis multa scripta divinitus; nihil, inquam, plane sumus.

Jac. Ludovicus Strebæus
Rhem. lib. I. c. XI. De Electione & Collocat. verborum.

Mihi credite, non est Plautum imitari, quædam modò Plauto sublegere, vel obsoleta, ad antiquitatis speciem; vel obscura, ad eruditionis ostentationem &c.

Adamus Siberus.

ETSI Lacedæmoniorum, Massiliensiumque exemplo actiones Comœdiarum multi improbant, & moribus officere contendunt: tamen si ad lusionum exercitia adhibeantur illæ, è scholis neutiquam videntur eliminandæ. Non ut vesanos adolescentulorum amores, blandas meretricularum gestiones, & obscœnos parasitorum ac lenonum sales inde discant pueri: sed quia copia cognoscendæ Latinæ linguæ ex nullius populi consuetudine hodie suppetit, necesse est addiscant eam ex servulorum ac muliercularum sermonibus, & ephemerides inde suas, atque [illegible] libellos instruant & exornent: quodque præcipuum est, hominum mores in alienis personis, & expressam imaginem vitæ humanæ videant, ac per omnem vitam fugiendam sibi discant. Possunt autem annis singulis una atque altera Terentiana ac Plautina Fabula, aut plures etiam repræsentari in conventu puerili: idque de ipsorum puerorum adolescentulorumque distributione: quam in reliquorum indoles maxime sese exerit. Ita fiet, ut & cognoscantur atque ediscantur a pueris Comœdiæ lusionum exercitiis, & cum superioribus ordinibus de victoria contentione; neque præceptores necesse habeant in classibus integros Comicos explicare.

J. Stun-

JOHANNES STURMIUS.

IN ſermone quotidiano ſubſidia nobis petenda ſunt (omnem enim Cicero non continet) ex Poetis Comicis. hi enim adjumenta nobis hanc ad rem afferunt atque auxilia: & quidem primum PLAUTUS, quem dico PURUM ſcriptorem eſſe, & ANTIQUUM tum verbis tum etiam ſententiis & earum formulis: niſi ubi [illegible] ubi utitur Hellenismis, & Græcos imitatur, aut ex Græcis Latina facit. qua in re oportet uti [illegible] id eſt, diſtinctione. Sunt enim quædam Plautina, quæ perpetuò poſſunt uſurpari: quædam, quæ rarò: quædam etiam, quæ inſolenter, id eſt, cum quâdam licentiâ. PLAUTO ſubjungendus eſt ſtatim TERENTIUS: & hic quidem purus, ſed minus apertus quàm PLAUTUS. eſt artificioſior Terentius; PLAUTUS loquacior; ſed LATINA eſt loquacitas, eſt loquacitas PURA, ut ROMANI LOQUEBANTUR.

In De linguæ Lat. reſolvendæ ratione, cap. IX.

MICH. NEANDER, *in Syllogâ Formularum Latinarum.*

PRIMAS ubique teneant Cicero, PLAUTUS & Terentius, Latinæ linguæ atque eloquentiæ *principes.*

G. FABRICIUS.

VARRONIS & Ciceronis de ingenio, urbanitate, elegantia PLAUTI, inprimis honorifica extant teſtimonia. quem etiam alij quidam linguæ Romanæ principem, & eloquentiſſimum antiquorum dicere non dubitaverunt. *Sermo ejus,* Æl. Stilonis ſententiâ, puritate Muſarum ſimillimus. *Joci* non ſale nigro Momi, ſed can-

ſed candido Mercurij conſperſi ſunt. *Sententiæ* cùm gravitatis tum leporis habent plurimum: eæque ſeu doctrinam ſeu reprehenſionem continent, vel ſummo Philoſopho ſunt dignæ.

J. Meursius, *Profeſſ. Lugd. Batav.*

PLAUTUM Comœdiæ Latinæ parentem qui deſpectui habent, de Apuleij mihi proſapiâ videntur, id eſt, inter aſinos præcipui. nam Aureus ille fuit.

Idem:

OMNIUM leporum pater eſt Plautus.

Caroli Paschasii, *Conſil. Regij, in De opt. genere Elocutionis.*

LOQUI, eſt articulatè promere ſenſa animi. Benè loqui, eſt hoc ipſum præſtare enucleatè, propriè, ſignatè. Ejuſmodi ſermonis ſpecimen eſt antiqua Comœdia, quæ ſola commendatur *orationis puritate*, ſimulque multi aſpergine eorum leporum, qui veteribus *ſales* dicti. Ex noſtris ſuperſtites ſunt *PLAVTINÆ* ac Terentianæ. Hujus generis ſunt *Epiſtolæ* &c.

Gerh. Vossius, *Oratoriarum Inſtitutionum libr. 4 cap. 1.*

IN Epiſtolis ſcribendis Ciceroni optimè comites dabimus *PLAVTVM*, Terentium &c.

Ibidem.

POST Ciceronem legendi etiam & alij, & ante omnes *PLAVTVS* &c.

JOH. PASSERATIUS,
Professor Regius.

QUADRUPLICEM cautionem adhibeant ingenui adolescentes in lectione PLAUTI. *Primum*, si qua verba ridiculi caussâ confingit, vel si qua jungit audaciùs Aristophanis more, ea Comicæ putent esse licentiæ, neque sibi temerè permittant. *Deinde* si qua occurrunt obsceniora, (ut lasciva fuit illorum temporum Scena:) nullam inde concipiant turpitudinis maculam: sed per ea sic incedant, quasi per mediam Suburram properent ad Sobrium vicum, aut ad aliquod Pudicitiæ sacellum. *Præterea*, nimis-prisca verba & ferè desita, sibi tantùm seponãt, ad cognitionis oblectationem: ut elegantes consueverũt homunculi antiqua vasa, sigilla & numismata: quæ recõdita delectant, neque deprompta inter quotidianã supellectilem deteruntur. Sirpos *denique* vitent & Plautinarum quæstionum cruces, in quibus videmus frustrà se viros doctissimos torsisse. Cætera omnia, meo bono periculo, studiosè consectentur. quæ si fuerint adsecuti, non erit quòd alium Latini sermonis fontem ad hortulos suos irrigandos desiderent.

HOS ERGO TALES ET TANTOS AB OMNI ÆVO, AB OMNI ORBE LITTERARIO ET TESTES ET JUDICES QUI NON AUDIT, QUIS ILLE TANDEM FUERIT, UT NOS EUM AUDIAMUS?

De Novifs^a. & omnium accuratifs^a. PLAUTINARUM Comœdiarum editione, à *FRIDERICO TAUBMANO procuratâ.*

PLAUTUS LOQUITUR.

CEu formosa graves deturpant corpora nævi,
Ut nativa ferè gratia depereat:
Sic me barbaries variè fœdaverat olim:
Jamque adeò ipse mihi vix benè notus eram.
At postquam ingeniis lux est melioribus orta,
Accensa est numeris fax quoque clara meis.
Debebam Camerariadæ *lectissima famæ*
Auspicia, ut qui in me plurima contulerit.
Debebam & Douzis *multum, Natóque Patrique:*
Plusné autem illi, aut huic; palma sat ambigua est:
Ordine turbato quamvis vernante juventa
Ad plures ierit filius ante patrem.
Debebam & Jano Gulielmo, *Saxonum ocello,*
Præmatura ut ut hunc fata virum abstulerint,
Plura mihi auxilia atque aliis adhibere parantem,
Ex quibus ore potens Tullius unus erat.
Debebam quoque Lambino, multúmque Grutero,
Atque aliis. suaque gratia quémque manet.
Omnibus unus amor, licet haud fortè æqua facultas,
Plautinis numeris restituisse sales.
Uni sed quantum Taubmano, *debeo nulli.*
Germanos nobis reddidit ille sales.

Conradus Rittershusius JC. & in Acad. Noriberg. Antecessor.

QVOT nuper scatuit PLAUTI Comœdia mendis,
Ut vix ipse suum nosceret Autor opus.
Non tulit hoc Clariâ TAUBMANUS nobilis arte,
Et medicam vitiis addidit hicce manum.
Tum sua Censori tradens dictamina Phœbo,
Ista, ait, arbitrio stentque cadantque tuo.
Mercurium Phœbus legavit trans Stygis undas,
Correctum PLAUTO ferret ut ille librum.
PLAUTUS at acceptum bis terque ubi censuit: Ut nunc
Hoc Opus est, inquit, sic fuit antè meum.

David Peiferus JC. & trium Elect. Sax. quondam Cancellarius, at ain anno LXXII.

RISUS

RISUS magister, & leporis conditor,
Se sæpè Barbarum joco
PLAUTUS vocabat in suis Comœdiis.
Istud sed illi proprium
Fecère nomen, seriumque Barbari
Tot inficetis seculis;
Nec erudito Critica tempore hoc levis
Vati pepercit optimo;
Quin exsecaret, quin miserè refingeret,
Et labe multâ adspergeret.
TAUBMANE, summis te feremus laudibus,
Gratesque agemus seriò,
Cujus nitore, atque efficacis ingenI
Factum est ope, ut jam denuò
Risus magister & leporis conditor,
Se Barbarum JOCO vocet.

Scipio Gentilis, JC.

Ad FRIDERICUM TAUBMANNUM
Suum olim-Collegam.

QUICQUID habet PLAUTI Genius SERMONE Jocisque,
Musarum à lingua est & sale Mercurij.
Adfectum meritò ergo juvas, TAUBMANNE, Poetam,
Qui SAL Romani LINGUAQUE delitij es.

Jo. Jessenius à Jessen,
Regis Hungar. Medicus.

DIVA parens Latij, latè dominata per Orbem,
Dum prævideret, quid pararent barbari,
In PLAUTI pluteos & scrinia lecta reponit,
Latinitatis quod fuit purissimum.
Nunc postquam Latiæ affulsit lux reddita linguæ,
Hæc ipsa proma condita rursus eruens
Thesauros veteres non amplius invidet Orbi,
Solerter olim quod sagax servaverat.
Verùm ope TAUBMANI; cujus bona dextera PLAUTO
Pedore obinquinata vincla liberat.
Ergò dum PLAUTUS, dum lingua Latina vigebit,
TAUBMANE, PLAUTI LIBERATOR audies.

Hieron. Treutlerus JC. Cæsareus Regiusq. Consil.

Κωμικὸς ἦν λογίοισι μετ' Αἰνεάδῃσιν ἄριστος
ΠΛΑΥΤΟΣ, ὃν ἡ Ῥώμη θάυμασ' ἔχουσα κράτος.
Φθεῖρε δ' ἀεικελίως πιναὸς χρόνος ἔργματα φωτὸς,
Τοῖς μὲν κῆρ' ὀλοήν, τοῖς δ' ἐπὶ τραύματ' ἄγων.
Πολλοὶ μὲν λώβῃσιν ἀκέσματα ποικίλ' ἔπυξαν
Ἀνέρες, εὐστοίην καὶ σοφίην μεγάλοι·
Ὕστατος αὖ ΤΑΥΒΜΑΝΟΣ ἐὼν πρώτιστος ἀοιδῶν,
Ἕλκεσι τοῦ νοσεροῦ χεῖρ' ἐπέθηκε σοφήν.
Ἰητρὸς δ' ὡς Κῷος ἀολλίσε φάρμακα πάντων,
Ἐκ πολλῶν δὲ μίην στῆσεν ἀκεστορίην.
Τοῦ δ' ἄρ' ὑπ' εὐστοχίῃσι, παλίζωος καὶ ἄνουσος
Κωμικὸς ἐξ αἴδεω φαιδρὸν ἀνέσχε κάρα.
Ὡς οὖν ἐν θυμέλαις Ῥώμῃσι Πλαῦτος ἀνάσσει·
ΤΑΥΒΜΑΝΟΣ κριτικοῖς τοὺς ἔνι πρῶτα φέρει.

Laurent. Rhodomanus Collegæ suo.

VARRO locuturas Plautino, dixerat, ore
Musas, si vellent verba Latina loqui.
Creditum ei est. sed enim de Plauti epiglottide lapsâ
Gutture, quàm Raucum nil potuêre loqui.
Ergò Oleum, Abrotonum, Sal, Mel, Piper, Ocymum, Acetum
Sumitur. Uva jacens non relevata tamen.
Sustulit Aonio columellam ubi ritè batillo
TAUBMANUS, reddens ora sonora Seni,
Tunc demum Latium, curato è gutture Plauti,
Cum voluêre Deæ, sic potuêre loqui.

J. Seussius, Serenis. Elect. Sax.
Secretarius fecit.

POSTQUAM *est mortem aptus Plautus, Comœdia luget:*
Scena est deserta. hinc ludus, risusque, jocusque,
Et numeri innumeri simul omnes collacrymarunt.
Hæc tu olim quondam PLAUTE, togatorum decus,
Incidenda monumento reliqueras tuo.
Hexametto versu, non pol illo Heroico,
Sed isto veró vestro Comico, ac quidem
Bis terque claudo, vitam semel ut clauseras.
At ista porrò quàm penè usu venerant,
Ut non Poeta, sed vates ista dixeris!
Tantum potuit in te, & Latinam Musam tuam.
Incuria secli, & barbatorum injuria,
Pædagogorúmque malè feriata industria.

Factum

Factum tamen bene, quòd quorundam Semonum
(Camerarios ajo, Scaligeros, Turnebos,
Gulielmios, Dousas, Lambinos, Lipsios,
Casaubonos, Gruteros, Rittershusios,
Aliosque, quorum fama perpetuò cluet)
Operâ tibi commodiùs esse cœperat.
At enim quoque illa parum hactenus profecerant:
Quòd sparsa passim, disque jecta, aut abdita,
Nec nota vulgo, nisi paucis doctis forent.
Quæ cuncta TAVBMANVS conjuncta publicat,
Aliena bene primusque dicta enunciat,
Laudis socius, sed & laborum particeps.
Gaude Poeta: jam læta est Comœdia,
Rursusque Scena celebratur risu & joco,
Et numeri innumeri ingeminant hilares, PLAVDITE.

Adamus Theodorus Ad.F. Siberus.

SERMONE usque adeò conformi utrique loquuntur
Taubmannus novus & Plautus ab Orbe veter:
Ut dubitem, an tritum hoc TAVBMANNI PLAVTUS, an illud
PLAVTI TAVBMANNVS verius & potius.

Conradus Bachman,
P. P. Giessæ.

NOSTER amor, TAVBMANNE, Orbis jubar Europæi;
Quando tibi ad finem Persica ducet Opus?
Plautinum illud Opus, quo non augustius ætas
AVGVSTI, comptum nec mage, vidit Opus.
Cui pulsis tenebris revenit lux: Delius olim
Dißicit ut noctis nubilaque & nebulas.
Illud Opus, Criticæ quod lima polivit ab imis
Unguibus ad summum rite capillitium.
Quicquid agis, nec enim tardat te sponda Vacunæ,
Alite felici nobile profer Opus.
Uno omnes simul acclamant, FELICITER, ore;
Excidit & Populi candidus ore Favor.
Nos quoque jampridem nomen profitemur in istis,
Vinclo æternando quos tibi jungit Amor.
At tu vindicias cape, maxime Comice, tantas;
Instauratori & Civica serta refer.

Joh. VVeitzius.

EN nox ipsa dies! en UMBER Lucius exit!
Humani non est hoc Opus ingenij.
Aut praeunte istac TAUBMANUS Apolline fecit:
Ipso in TAUBMANO aut ipsius Apollo fuit.
Ne magnas grates TAUBMANUS-Apollo meretur,
Umbroso qui UMBRO lumina restituit.

Vitus Sebaldi,
Heilsbrun.

Epigramma Syro-Graecum.

ܐܝܟܢܐ ܗܘܐ ܠܥܠܡ ܒܪܐ ܡܬܪܓܡܢܐ
ܗܟܢܐ ܛܘܒܡܢܘܣ ܡܠܟܘܬܝ ܡܫܡܫܢܐ
ܢܫܠܐ ܠܗ ܕܡܠܟܐ ܦܠܘܛܘܣ ܠܥܠܡ ܡܫܡܫܐ
ܐܟܘܬ ܡܫܝܚܐ ܟܠ ܠܫܢܐ ܪܗܘܡܝܐ ܀

ΩΣ ἄχολος πέλεται πέλεια σήθεσιν ἑοῖσιν,
Οὕτω ΤΑΥΒΜΑΝΝΟΥ ἄσματα κομψὰ πέλει.
Ζωοποιεῖ πάλιν ὥσπερ ἀοιδὸν ΠΛΑΥΤΟΝ ἄμωμος,
Γλῶσσαι Ῥωμαίων λαμπρότατην τε ποιεῖ.

Christoph. Crinesius, Schlaccovvaldo-
Bohemus, Colleg. Philosoph. VViteb.
Adjunctus.

In Reales, si diis placet.

AD FRIDERICUM TAUBMANNUM,
Humanitatis Professorem.

FESTIVITATIS, & salinarum arbiter
TAUBMANNE, si quis alius est mortalium;
Nimis libenter, sic amoena me Charis
Amor Venúsque, verba rumino tua,
Quibus decenter & facetè perfricas
Os immodestum gentis inscitae virûm,
Qui se REALES voce barbarâ ferunt,
Quòd rebus ipsis scilicet rori vacent,
Nec syllabas venentur, aut verba aucupent.

Stylúmve curent. Hàc superbi gloriâ
Sic insolescunt; sapere se ut solos putent:
Nosque arroganti conterunt fastidio,
Qui *disciplinam Humanitatis*, & bonas
Sectamur artes, unde mentibus scabes
Decedit horror, & polities venit.
At jactitant se multa scire. nil minus.
Nam rebus hæc est adsita indoles; uti
Quod maximè præcellit, id pulchrè queat
Orationis explicari munere.
Sed qualis auras captat Ixion leves,
Nubémque vanam pro Jovis Saturniâ:
Sic educata more pravo pectora,
Fingunt Chimæras, atque Centauros sibi,
Quis nulla Veri forma, nec Pulchri subest.
Tamen hos abortûs editos infaustâ ave,
Colunt & amplexantur, & fixi stupent.
O simias errore felices suo,
Quis grata mentem fascinant deliria!
At nos labore vix valemos plurimo
Tentare quidquam, quod probatum iri probis
Imagioemur. quid, quòd in Vates pios
Opprobria fundunt? innocens illud genus,
Quo terra nullum scelere purius creat,
Nec rariores Orbis alites habet.
Donare lauro Cæsar, atque auro potest
De plebe quemvis. at Poeta nascitur.
Romæ quotannis Consules fiunt duo,
Sed plura secla vix duos Vates ferunt
Honore dignos tam superbi agnominis.
Divina mens sanctique mores, & fluens
Ab ore sermo dulcior mellis favo
Faciunt Poetam. talibus si me choris
Secunda fama junget ac secli favor,
Tuæque vocis aura; non Achæmenis
Aurum, nec optem Gygis annulum mihi,
Magis beatus innocentiæ bono,
Purâque laude; quàm nocendi viribus,
Opumque censu, quæ malorum sunt cruces.

Lugduni Batavorum

DOMINICUS BAUDIUS JC.
Orator & Histor. Professor.

SENECA.

STUDIORUM SALUTARIUM, ETIAM CITRA EFFECTUM, LAUDANDA TRACTATIO EST.

NOMINA

Nomina Fabularum.

M. Acci

PLAUTI COMICI AMPHITRUO.

ANtiquarum *Lectionum discrepantias, quas* Car. Langius *è tribus MSS. exemplaribus digessit, pro thesauro habuêre* J. Gulielmius, *& alter ille à Camerario Plauti Sospitator* Janus Gruterus. *In iis legitur titulus:* Plauti Asinii Amphitrio. *Et* Asinii *quidem cognomentum Plauto in omnium Fabularum titulis ibi tribuitur. Quod à librariis veteribus factum arbitratur* J. Meursius, *& scriptum fuisse,* Plauti Asini: *quia de pistorum esset prosapiâ. Nam olim,* inquit, *qui in pistrino laborabant, quòd idem illis incumberet labor ad trusatiles molas, qui asinis ad versatiles, per convitium* Asini *audiebant; & molæ quoq; contemptim* præsepia. *Ex quo fortè & exaudiendus locus Curculione, Act. 2. Sc. 1. v. 13.*

Plauti *verò nomen unde sit, P. Festus docuerit.* Ploti, *inquit ille,* appellati sunt Umbri, (*hinc Scaliger colligit* Plotum *esse Umbricam vocem*) pedibus planis quòd essent. unde soleas dimidiatas, quibus utebantur in venando, quò planius pedes ponerent, vocant semiplotia: & ab eâdem caussâ M. Actius Poeta, quia Umber Sarsinas erat, à pedum planicie initio Plotus, postea Plautus cœptus est dici. *Hadr.* Turnebus, *Crediderim,* inquit, *è Græco*

per antistœchum esse deductum, à calcei genere, qui ab illis πλαύτη *&* πλαύτιον *dicitur, quod* sandalium *est. Sed & à Latinis soleæ venatorum dimidiatæ* semiplotia *dicebantur*, ἡμιβλαύτια. *In antiquo tamen Lexico* plancus *exponitur* βαρύωτος, *ab aurium latitudine: & in Festo scribitur*; Plauti appellantur canes, quorum aures languidæ sunt & flaccidæ, & latiùs videntur patere. Pedo *quoque* πλατύπας *declaratur: ut* Scaurus σκαμβὸς σκέλος, στρεβλόπους. Adversarior. lib. & cap. XIX. *UTRUM verò* Accius *an* Attius *scribi debeat, in Prolog. Mercatoris disputatur.*

ARGUMENTUM FABULÆ,

Auctore Joach. Camerario, Pabeperg. Franco.

Cujus quidem Auctoris & cæterarum deinceps Fabb. argumenta repræsentabimus.

HUJUS Comœdiæ argumentum est in granditate quâdam admodum ridiculum. Traduxit enim Poëta tragicum argumentum in Scenam Comicam. Atque est Fabula illa nota, Jovem adamasse Alcumenam, quæ esset nupta cum fratre patruele Amphitruone. Fuit enim, secundum Poëtas, Jovis & Danaes filius Perseus, & cum hoc nupta Andromeda Cephei filia. Horumque filii Alcæus, Sthenelus, Mestor, Electryon, & filia Gorgophone. Alcæi autem filius Amphitruo; & Electryonis Alcumena ex filiâ Pelopis, quam fuisse ajunt appellatam Lysidicen. Cum autem interfecisset Electryonem, qui Midiam tenuerat, Amphitruo, contulit se cum uxore Thebas, desponsâ quidem sibi; sed cui promisisset juratus, se priùs velle ulcisci cædem fratrum ipsius, quam nuptiis ejus potiretur. Ii fuerant à Taphiis, qui & Teleboæ, interemti. Adversus hos profectus, quâ nocte, bello confecto, rediit; ea concubuerat cum Alcumenâ Juppiter; de quo Hercules; concubitu autem viri, Iphicles conceptus fuit. Sed Plautus tempora & rem commiscuit, & fabulis involvit. Nam apud hunc decimo mense post nuptias revertitur Amphitruo, relictâ gravida domi uxore. Juppiter autem tribus noctibus in unam congestis, quâ nocte Thebanum solum tetigit Amphitruo, eâdem ex Alcumenâ voluptatem capit, quam prægnantem fecisset mense antè septimo: atque ea uno posteà partu & humanum & Jovialem fœtum enisa fuit. Hæc autem habent insertas varias ac multiplices ludificationes & frustrationes & errores, quibus cum singulari festivitate dilatatur argumentum. Et est fabula hæc imprimis referta facetis dictis atque jocis. Res agitur Thebis. *Prologus* est Mercurius, servili persona ac habitu, quasi Sosia Amphitruonis. Quod nomen boni ominis à salute ac conservatione factum est. Σωσίας ἀπὸ τοῦ σώζειν, ut Αὐτόλυκος ἀπὸ τοῦ λύκου καὶ αὐτοῦ. Αὐτοδίκ[illegible]ων,

τρύων, à circumfluentia laborum, Ἀλκμήνη, quasi ἀλκιμήνη, de vi & vehementia fortitudinis facto nomine. βλεφάρων, à palpebris, παρωνύμως. *Bromia* à βρόμος, fremitus, &c. *Creo* est κρέων, id est, *regnator*.

ALIUD,

Auctore Jano Parrhasio.

PERSEUS ex Andromeda filios genuit quatuor, Alcæum, Schenelum, Mestorem & Electryonem. Ex Alcæo natus est Amphitryon: ex Schenelo, Eurystheus: ex Mestore, Hippothoë: ex Electryone, Alcmena, Stratobates, Gorgophonus, Philonomus, Celenopheus, aliique: & in iis Lycimnius ex Medea Phrygia concubina. Filia verò Mestoris Hippothoë à Neptuno compressa, peperit Taphium: qui τηλεβοὰς, id est, *longè proficiscens* à patria, potitus Echinadum, quæ sunt insulæ in ora Acarnaniæ, earum incolas à suo nomine *Taphios*, ab eventuque *Teleboas* appellavit. Is Taphius habuit filium Pterelam, cui Neptunus avus concessit invictum fore, donec incolumis in ejus capite fatalis quidam staret crinis: hujus Pterelæ F. fuit Cymætho: mares autem liberi, Chromius, Tyrannus, Ampelus, Chersidamas, Mestor, Everes. Hi quum venissent Argos ad Electryonem, qui tum regnabat, ab eoque repetissent Hippothoæ proaviæ bona, repulsamque tulissent, ad vim conversi, quum boves abigerent, propugnantis Electryonis F. conserta manu omnes utrinque ceciderunt, excepto Lycimnio: Teleboæ nihilominus abactos ab se boves apud Polyxenum Elidis in Arcadia regem deposuerunt: quos Amphitryon à Polyxeno receptos, Electryoni patruo restituit. Is avidus ultionis, Amphitryoni despondet Alcmenam in spem successionis in regnum, si per eum Teleboas in deditionem redigeret. Igitur Amphitryon quum boves ab Electryone ex sponsu reciperet, ac unam ab armento deerrantem misso telo cogere voluisset, frustrato ictu percussit interfecitque Electryonem. Quamobrem Argis ab Schenelo pulsus, ad Creontem Thebarum regem confugit: à quo à cæde expiatus, impetravit auxilia: ascitisque in societatem militiæ Cephalo Dejonei, Panopeoque Phoci filiis, exercitum duxit in Teleboas, quos proditione Cymæthûs expugnavit: quippe quæ Cephali amore capta, Pterelæ patri fatalem capillum succidit: ut Ovidius etiam meminit in Ibin. Juppiter interea quum statuisset terrarum cælique vindicem producere, desiliit in Thebarum montem nomine Phicium, sumptâque Amphitryonis humanâ formâ, comite Mercurio, qui Sosiæ specimen gerebat, ad Alcmenam penetrat: tribusque noctibus in unam collatis, ampliore voluptate fruitur. unde mox editus est Hercules. Amphitryon autem quum partâ victoriâ reversus, in Eubœæ freto staret in anchoris, Sosiam servum præmisit, qui certiorem faceret Alcmenam de rebus ab se prosperè gestis, adventuque suo. Sed is exclusus ab altero Sosia, id est, Mercurio, qui pro foribus excubabat, ad herum rediens, omnia quæ passus erat, indicavit. Amphitryon mentitum ratus, domum properat: ab Alcmenaque conviciis exceptus, abiit ad naves. Interea Juppiter sub Amphitryonis imagine placat Alcmenam. Sed ecce tibi verus Amphitryo cum Blepharone arbitro supervenit: qui quum discernere nequiret, uter esset Amphitryo, alter alterum pro mœcho prehendere contendit. Interim misso tonitru quum attonitus Amphitryo procidisset, Alcmena ex Jove enixa est Herculem, ex Amphitryone Iphiclum. Hæc ex Aspide Hesiodi, Lycophrone, Apollonio, eorumque Interpretibb. Diod. Siculo, & aliis. *Hæc Parrhasius,*

Jul. Cæs. Scalig. lib. 1. Poët. cap. 7. FESTIVE (*ut solet*) *Plautus Amphitruonem suam Tragicocomœdiam appellavit: in quâ personarum dignitas atq; magnitudo Comœdiæ humilitati admistæ essent.*

Hadr. Turnebus Adverf. lib. 30. cap. 34. AMPHITRUO *Plauti & genera loquendi & jocorum argutias habet, quæ tenebras offundere lectoribus possunt.*

L. Cælius Rhodig. AMPHITRUONEM Plauti à calumnia vindicat, Antiq. Lect. lib. 21. cap. 20.

DRAMATIS PERSONÆ.

SOSIA.	*MERCURIUS.*
JUPPITER.	*ALCUMENA.*
AMPHITRUO.	*THESSALA.*
BLEPHARO.	*BROMIA, ancilla.*

ARGUMENTUM.

IN FACIEM vorsus Amphitruonis Iuppiter,
Dum bellum gereret cum Telebois hostibus,
Alcmenam uxorem cepit usurariam.
Mercurius formam Sosiæ servi gerit
5 *Absentis: his Alcmena decipitur dolis.*
Postquam rediere veri, Amphitruo & Sosia,
Vterque luduntur dolis mirum in modum.
Hinc jurgium, tumultus, uxori & viro.
Donec cum tonitru voce missâ ex æthere,
Adulterum se Juppiter confessus est.

COMOEDIA à Sapientibus definita est, ἰδιωτικῶν ἐ πολιτικῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή, *Privata civilisq; fortunæ sine periculo comprehensio.* Quam tamen communem sui carminis legem & Aristophanes & Plautus interdum migrant, cùm deos, heroas, reges in dramata sua admittunt. Etsi idem & alios è Græcis factitasse, ad Athenæū observat *Js. Casaubon. & Jul. Cæsar Bulengerus de Theatro.* Quāquam J. Cæs. Scaliger lib. 1. cap. 5. Poet. hanc definitionem *Comœdiæ* castigat: atque ita potiùs definit; quod sit *Poema dramaticum, negotiosum, exitu lætum, stilo populari.* Vide ibidem. Ciceroni, apud Donatum, *Comœdia est imitatio vitæ, speculum consuetudinis, imago veritatis.* D. Hieronymus Epist. ad Futiam: *Comicū finis est, humanos mores nosse, atq; describere.*

Hujus autem Comœdiæ Argumenta duo sunt, haud dubiè à posterioribus, ut & illa reliquarum, A composita. Et sunt, qui Priscianum auctorem censeant, eorum præsertim, quæ habent ἀκροστιχίδα nominis Fabulæ. ARGUMENTUM (*inquit J.C. Scaliger*) nova sanè res, neque necessaria; nisi in Fabulis, quarum Prologus aliud agit, neque in *Protasi* continetur. *Lib. 1. cap. 9. Poetic.*

IN FACIEM VERSUS AMPHITRUONIS] In MS. Frising. quem comitate ampliss. viri *M. Velseri* habebam, notarat *Jo. Sambucus* legi; *In faciem Amphitruonis vers.* Et ubiq; scribi, B *Amphitrio*: plane ut in MS. Camerarii.

JUPPITER] Ita ubique MSS. Camer. & Palat. quartus. alii verò omnes, *Jupiter* unicâ litterâ. *Græc.*

DUM BELLUM GERERET CUM TELEBOIS H.] Hæc clara sunt e prædictis Camer. & Parrhasii. Capreas Telebois habitas C. Tacitus tradit. 4. Annal. ubi & ipsum vide, & Interpret. ad illud Virgilii 7. Æneid. *Teleboüm Capreas dum*

regna

regna teneret. unde Ausonius *Teleboas* pro *Capreis* posuit: *Viridesq. resultant Telebrae.*

ALC. UXOREM CEPIT USURARIAM] *Uxor usuraria*, mulier ea est, quâ quis utitur; quamque accipit velut mutuatitiam: ut *pecunia usuraria*, quae ad usum accipitur mutuo. Sic de Hebudibus Solinus: *Nulla datur foemina propria (sc. Regi) sed per vicissitudines in quâcunq. commotus fuerit, usurariam sumit, &c.* Turnebus Adversf. lib. 3. cap. 12. Vide & B. Brisson. itemque Hotomanum, *de Ritu nuptiarum*: ubi de his accuratissimè disputant. *S. Libr. Pistoris* allusum putat ad illud matrimonii contrahendi genus, quod *Usu* dicebatur. Nam tribus modis uxor habebatur: *Usu, Confarreatione, & Coemptione.* Videatur Cic. 1. Topic. & ad eum Interpp. ut & Ulpianus tit. IX. sed & Lipsius ad XV. Annalem Taciti. Jam illud, quod *usu* tantùm erat, quàm minimum vinculi conjugalis habebat. Talis igitur uxor Alcmena Jovi fuerit.

CEPIT] Palat. MS. tert. hoc habet notabile, quòd *caepit* scribit & *coepit*, habitâ ratione significationis diversae. Prologo: *Is amare coepit Alcumenam clam virum, Usuramq. ejus corporis capit sibi.* Gruterus.

TUMULTUS] J. Douza: Vulgò omnes existimant, Ciceronem hujus vocis originationem deducere à *timore multo*. Certè mendosè. potiùs enim, à *tumore* tumultum ab ipso derivatum, dejerare vel Jovem lapidem paratus sum. Sic Cic. lib. 14. Attic. 5. & 4. *tumorem rerum* iterat: item, *negotia tument*. Et, *tumet provincia*. Sic apud Propert. lib. 2. El. 16. *custodum tumor*, est densa corona & fretum illud turbae. Facit hic cum Douzâ *Gerh. Vossius* Institut. Orator. lib. 4. cap. 1.

ALIUD.

AMORE captus Alcumenas Juppiter,
Mutavit sese in ejus formam conjugis,
Pro patriâ Amphitruo dum cernit cum hostibus,
Habitu Mercurius ei subservit Sosiae,
5 *Is advenientis, servum & dominum, frustra habet.*
Turbas uxori ciet Amphitruo: atque invicem
Raptant pro moechis. Blepharo captus arbiter,
Uter sit, non quit Amphitruo decernere.
Omnem rem noscunt: geminos Alcmena enititur.

ALCUMENAS] Genitivus antiquus, more Graecorum. Naevius: *bicorpores gigantes Filii Terrâs.* Virgilius Aeneid. 11. *nihil ipsa nec aurâs Nec sonitus memor. Familiâs* hodieque durat.

DUM CERNIT CUM HOSTIBUS] Ennius: *Ferro, non auro, vitam cernamus utrique.* Lucret. lib. 4. *Nautae cum ventu contractum cernere bellum.* Virgil. 12. Aeneid. v. 709. *Inter se coiisse viros, & cernere ferro*, pro, *decernere*, ut Seneca epist. 58. explicat. *Cernit* autem *vitam*, qui constituit eam in dimicationem & discrimen adducere, & qui de eâ paratus est disceptare atque *decernere*, auctore Var. lib. 6. Et quod Latinis *Cernere* est, id Graecis κρίνειν: unde & origo ejus: quomodo *Crimen & Crines. Turneb.* lib. 26. c. 32. & *Scalig. in Conjectaneis.* Dousa *Cerno* frequentativum à *Certo* esse suspicatur.

FRUSTRA HABET] i. frustratur. & ita *Membrana septem*, quas excussit Gruterus: item primaria editio Georgii Alexandrini. *J. Gul.* è membran. Bapt. Pii volebat, *flocco habet*. Sed hoc iterum explodit *Acidalius*: & rectè. eum hîc non despectûs res fit, sed ludificationis tantùm.

INVICEM RAPTANT PRO MOECHIS] Sic, *Raptare pro scelesto*: &, *Raptari in crimina divos*, apud Propert. lib. 3. 9. utrunq; est idem, pro, *convitiari, mala ingerere*: Palmer. Spicileg. V. N. Milite act. 2. 6.

NON QUIT DECERNERE &c.] J. Meursius haec ita constituit: *Uter sit Amphitruo, non quit dec.* vel (ut Douza l.) *discernere*. Concinnè autem (liceat hoc obiter addere) *Blepharonis* nomen factum est à *supercilio*: Judices enim debent esse *vultuosi*. Sic *frontem vultuosam* dixit Apul. ita Euripid. in Rheso. Λῦσον βλεφάρων γοργωπὸν ἕδραν. *i. Solve trucem sedem palpebrarum.* Etiam *supercilium* pro severitate ponitur, ut Martial. 1. ad Caesar. *Terrarum dominum pone supercilium.* Cicero in Pisoniana: *Ut ille supercilio tanquam Rhadamanthus ille nitis videretur.*

OMNEM REM] κατ' ἐπαναδίπλωσιν spondeus, *Omnem rem*: Camer.

PROLOGUS.

MERCURIUS.

Ut vos in vostris voltis mercimoniis
Emundis vendundisque me latum lucris
Afficere, atque adjuvare in rebus omnibus:
Et ut res, rationesque vestrorum omnium
5 *Bene expedire voltis, peregrique & domi,*
Bonoque atque amplo auctare perpetuo lucro,
Quasque incœpistis res, quasque inceptabitis:
Et uti bonis vos vostrosque omnis nuntiis
Me afficere vultis: ea afferam, eaque ut nuntiem,
10 *Quæ maximè in rem vostram communem sient.*
Nam vos quidem id jam scitis concessum & datum
Mihi esse ab diis aliis, nuntiis præsim & lucro.
Hæc ut me vultis approbare, annitier
Lucrum ut perenne vobis semper suppetat:
15 *Ita huic facietis Fabulæ silentium,*
Itaque æqui & justi hîc eritis omnes arbitri.
Nunc cujus jussu venio, & quamobrem venerim
Dicam: simulque ipse eloquar nomen meum.
Jovis jussu venio: nomen Mercurii est mihi.
20 *Pater huc me misit ad vos oratum meus,*
Tametsi pro imperio, vobis quod dictum foret,
Scibat facturos, quippe qui intellexerat
Vereri vos se & metuere, ita ut æquum est, Jovem:
Verùm profectò hoc petere me precario
25 *A vobis jussit leniter dictis bonis.*
Etenim ille, cujus huc jussu venio, Juppiter,
Non minus quàm vostrum quivis formidat malum:
Humanâ matre natus, humano patre,
Mirari non est æquum, sibi si prætimet.
30 *Atque ego quoque etiam, qui Jovis sum filius,*
Contagione mei patris metuo malum:
Propterea pace advenio, & pacem ad vos affero.
Justam rem & facilem esse oratum à vobis volo.
Nam justè ab justis justus sum orator datus.
35 *„ Nam INJUSTA ab justis impetrare non decet:*
„ Justa autem ab injustis petere, insipientia est:
„ Quippe illi iniqui jus ignorant, neque tenent.

Nunc

Nunc jam huc animum omnes ea quæ loquar advortite.
Debetis velle quæ velimus. meruimus
40 *Et ego & pater de vobis & republicâ.*
Nam quid ego memorem, ut alios in tragœdiis
Vidi, Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona
Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,
45 *Deûm regnator, architectus omnibus.*
Sed mos illic nunquam fuit patri meo,
Vt exprobraret quod bonis faceret boni.
Gratum arbitratur esse id à vobis sibi,
Meritoq; vobis bona se facere quæ facit.
50 *Nunc quam rem oratum huc veni, primùm proloquar,*
Pòst argumentum hujus eloquar Tragœdiæ.
Quid contraxistis frontem? quia Tragœdiam
Dixi futuram hanc? Deus sum: commutavero
Eandem hanc, si voltis: faciam ex Tragœdiâ,
55 *Comœdia ut sit, omnibus iisdem versibus.*
Vtrum sic, an non, voltis? sed ego stultior,
Quasi nesciam vos velle, qui divus siem.
Teneo quid animi vostri super hâc re siet.
Faciam ut commista sit Tragicocomœdia:
60 *Nam me perpetuò facere ut sit Comœdia,*
Reges quò veniant & di, non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic servus quoq; parteis habet,
Faciam hanc, proinde ut dixi, Tragicocomœdiam.
Nunc hoc me orare à vobis jussit Iuppiter,
65 *Vt conquisitores singuli in subsellia*
Eant per totam caveam, spectatoribus.
Si quoi fautores delegatos viderint,
Vt his in caveâ pignus capiantur togæ.
Sive etiam qui ambissent palmam histrionibus,
70 *Seu quoiquam artifici, seu per scriptas literas,*
Sive qui ipsi ambissent, seu per internuntium,
Sive adeo ædiles perfidiosè quoi duint,
Sirempse legem jussit esse Iuppiter,
Quasi magistratum sibi alterive ambiverit.
75 *Virtute dixit vos victores vivere,*
Non ambitione, neq; perfidiâ. qui minus
Eadem histrioni sit lex, quæ summo viro?
„ *VIRTUTE ambire oportet, non favitoribus.*

,, Sat habet fautorum semper, qui rectè facit:
80 ,, Si illis fides est, quibus est ea res in manu.
Hoc quoque etiam mihi in mandatis dedit,
Ut conquisitores fierent histrionibus,
Qui sibi mandassent, delegati ut plauderent;
Quive, quò placeret alter, fecissent, minus,
85 Eis ornamenta & corium uti conciderent.
Mirari nolim vos, quapropter Juppiter
Nunc histriones curet. ne miremini:
Ipse hanc acturu'st Juppiter Comœdiam.
Quid admirati estis? quasi verò novum
90 Nunc proferatur, Jovem facere histrioniam.
Etiam histriones annò cùm in proscenio hic
Jovem invocârunt, venit: auxilio eis fuit.
Præterea certò prodit in Tragœdiâ.
Hanc Fabulam, inquam, hic Juppiter hodie ipse aget,
95 Et ego unà cum illo. Nunc vos animum advortite,
Dum hujus argumentum eloquar Comœdiæ.
Hæc urbs est Thebæ: in illisce habitat ædibus
Amphitruo, natus Argis ex Argo patre,
Quicum Alcumena est nupta Electri filia.
100 Is nunc Amphitruo præfectu'st legionibus.
Nam cum Telebois bellum est Thebano poplo.
Is priusquam hinc abiit ipsemet in exercitum,
Gravidam Alcumenam uxorem fecit suam.
Nam ego vos novisse credo jam ut sit pater meus:
105 Quàm liber harum rerum multarum siet:
Quantusq; amator siet, quod complacitum est semel.
Is amare occœpit Alcumenam clam virum,
Usuramq; ejus corporis cepit sibi,
Et gravidam fecit is eam compressu suo.
110 Nunc, de Alcumenâ ut rem teneatis rectiùs,
Utrinq; est gravida, & ex viro, & ex summo Iove.
Et meus pater nunc intus hic cum illâ cubat:
Et hæc ob eam rem nox est facta longior,
Dum ille, quâcum volt, voluptatem capit.
115 Sed ita assimilavit se quasi Amphitruo siet.
Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini,
Quòd ego huc processi sic cum servili schemâ,
Veterem atque antiquam rem novam ad vos proferam:
Propterea ornatus in novum incessi modum.

120 *Nam meus pater intus nunc est, eccum, Iuppiter:*
In Amphitruonis vertit sese imaginem,
Omnesque eum esse censent servi, qui vident:
Ita versipellem se facit, quando lubet.
Ego servi sumpsi Sosiæ mihi imaginem
125 *Qui cum Amphitruone abiit hinc in exercitum:*
Ut præservire amanti meo possem patri:
Atque ut ne, qui essem, familiares quærerent,
Versari crebrò hîc cùm viderent me domi.
Nunc cùm esse credent servum, & conservum suum,
130 *Haud quisquam quæret qui siem, aut quid venerim.*
Pater nunc intus suo animo morem gerit:
Cubat complexus, cujus cupiens maxumè est.
Quæ illi ad legionem facta sunt, memorat pater
Meus Alcumenæ. at illa illum censet virum
135 *Suum esse, quæ cum mœcho est. ibi nunc meus pater*
Memorat, legiones hostium ut fugaverit:
Quo pacto donis sit donatus plurimis.
Ea dona, quæ illîc Amphitruoni sunt data,
Abstulimus: facilè meus pater quod volt facit.
140 *Nunc hodie Amphitruo veniet huc ab exercitu,*
Et servus, cujus ego hanc fero imaginem.
Nunc internosse ut nos possitis faciliùs,
Ego has habebo hîc usque in petaso pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
145 *Sub petaso: id signum Amphitruoni non erit.*
Ea signa nemo horunce familiarium
Videre poterit: verùm vos videbitis.
Sed Amphitruonis illîc est servus Sosia,
A portu illic nunc cum laterna advenit.
150 *Abigam jam ego illunc advenientem ab ædibus.*
Adest: ferit: operæ pretium hîc spectantibus
Jovem atque Mercurium facere histrioniam.

VOLTIS] Sic Palat. primus, tert. quintus. cæteri *Vultis*; ut & Camer. Adnotatq; Palat. tertius: *Lingua Umbrorum vertit V in O: Hetrusca contra A in V.* Grut.

ME LÆTUM LUCRIS AFFICERE] Viti docti, *inquit J. Gul.* aut mutant, *lætos lucris afficere*: aut explicant, *lætum lucri* ἐρμᾶν τ̃ φιλοκερδῆ. neutri benè: cùm *Læti dii*, sint propitii: ut, *omina & exta læta*, quæ *secunda*. contra, *tristes dii*, irati, apud Propert. Unde patet, *lætum Mercurium* significari propitium, hoc est, bono pu- A blico lubentem, ac lætificantem suos Quirites: ab effectu scilicet. Et, *lucris afficere*, ita dictum, ut paulo inferiùs, *afficere prædâ*. Probat hoc generosiss. Centurio *Janus Dousa*, ut & Optio hujus *Valentinus Acidalius*: luculentiùsq; explicat Matthias Klock JC. qui tamen pro *lætum* legit *fœtum*. Ut enim, inquit, fœneratoribus objicitur, contra naturam esse, nummum nummos parere, (hoc est enim τόκος) sic argutans Mercurius ait suis Mercatoribus: Etsi vir sim, tamen vultis me, converso naturæ ordine, vobis parere, & ex meo

ventre lucra fundere. Sed unicè verum quod vulgatur, *me lectum lucris Afficere*-idq; malim probat V. Nob. Pistoris, è suis etiam JCtis quos ita locutos ait, L. 5. D. Divort. *Si filia ideirco divertat, ut maritum lucro dotis afficiat*, &c. Nostrum, Bacchid. 4: 4. *Sp. lus afficere*: & alibi passim.

ET UT RES RATIONESQ. V.] Per *Res*, negotia domestica & rem familiarem intelligit: per *Ration. s*, nomina, & quæ in codicem Accepti & Expensi referuntur. Jam, *expedit. rationes*, liquidæ sunt & minimè conturbatæ: contrà, *impeditæ*, ubi plus aliis debemus, quam alii nobis; atque adeo solvendo non sumus. Cic. lib. 10. Famil. *expeditas rationes habere*: & lib. 16. ad Att. *Nomina expedire*, & *exsolvere*, dixit. Hæc ex ubertate Lambiniana. Porro, quid sit, *Expedire rationes*, &, *Conturbare rationes*; &, *Conturbator aper*, apud Martial. docet etiam Turn. l. 4: 15.

PEREGRIQ. ET DOMI.] ita in omnib. meis Edd. est. Atque ita legend. docet etiam è MSS. suis Gruterus: item e suis Edit. Meursius, allegans & illud Charisii: *Peregri, in loco; Peregrè, ad locum significat*; itemque Notas Cujacii & Hotom. in Institut. Vulgò, *peregrè*.

NUNTIIS PRÆSIM ET LUCRO] Hæc Mercurii duo officia. Hor. 1. odâ 10: *Te canam magni Jovis & deorum Nuntium*. Vide Stichum, act. 3. sc. 1. Unde & *ἑρμαῖον* dicebant, quod forte fortunâ lucri aut boni obtigerat. Et Persius Sat. V. *salivam Mercurialem* appellat cupiditatem illam devorandi lucri. Dicebatur & *κοινὸς ὁ ἑρμῆς*. Sed &, *Κοινὸς ἑρμῆς*, partem e lucro fortè fortunâ oblato flagitantis vox erat. Vide *Def. Heraldi* Adversf. lib. 2. c. 1. Quin & Augustæ Vindelicorum in ædibus *Peutingerorum* imago est *Mercurii*, sinistrâ virgulam, dextrâ sacculum nummarium gestans. Vide Commentarios Rerum Augustan. Vindel. *M. Velseri*: item immensum illud Opus *Inscriptionum antiq. Orbis Romani* ab Jano Grutero meo nuper evulgatum: in quo eadem Imago repræsentatur, paginâ L I. Quid? etiam majores nostri Mercurium hâc fine coluerunt. Auctor est Tacitus Annali XIII. Et Paulus Diaconus lib. 1. notat, *Longobardis* (ii autem Germani) *Wodanum* (vel *Wonsiam*) *Mercurium appellari*: a lucro scilicet, cui præest. Et addit Lipsius, majoribus quidem nostris ita dictum, clarere vel ex Mercurii die, qui veteri & gentili appellatione nobis *Wo..dag*.

HÆC UT ME &c.] Artificiose concludit inchoatam priùs obtestationem Mercurius: tribusque ferè verbis complectitur quæ pluribus persecutus fuerat: ne pendeat videlicet, longioris hyperbati vitio, jam inde à principio deducta, porroque ad XVI. usque Senarium continuata sententia. Quale est in Epig illo Catulli: *Cenabis bene, mi Fabulle*, &c. Dousa.

A LUCRUM UT PERENNE &c.] q. d. Hæc de vultis me *approbare*, hoc est, vobis dare (nam quæ dii probant, nobis optabilia sunt) atque annuere, ut vobis eveniant; nempe ut perpetuum lucrum suppetat: ita huic facietis Fabulæ silentium. hic est *ἀπόδοσις*. *Lucri* autem duntaxat in hâc collectione mentionem fecit, non etiam *nuntii*; quasi, cui lucrum perpetuum suppetat, ei non possint non boni quoque nuntii unà eademque operâ evenire, &c. *Ex Lamb.* P. Merula l. 1. Comment. Annal. Emul legit, *Hæc ut me .. approbare*, *adnuere*. Adnuere enim dicti dii precantibus. Goldastus mâlit, *adjubere*. VIR doctus, *ac nitier*,

B pro illo, *annitier*: & versû seq. pro *suppetat*, *suppetet*, duplici *pp*. ne versûs ruat. Certè in Carpent. & Brix. edit. itemque in M S. Frising. est, *superet*. Jam, *Superet*, pro, *supersit*, usitatum vel Cic. & Virgilio. Sall. Bell. Catil. *illis divitias superare*, i. abundare. Quin & in Palat. pr. *superet*, legitur. quod vix esset ut non probaret Gruterus, nisi haberet Camerarianum Codicem pro antiquissimo: qui hic *adnitier* & *subpetat* agnoscit. Præterea idem inclinat ferè suspicari, legendum *adprosperare*: utique cùm meminerit dicere Casinæ sc. ult. *Propter eam rem hanc tibi nunc veniam minus gravatè prospero*: Persæ verò Act. 2. sc. 3. *Nunc & amico meo prosperabo &c.* Denique J. Meursius l.

C *Hæc ut me vultis appropare*: pro, *approperare*. Nam veteres, inquit, dicebant *Propo*, *Propero*: *Lambo*, *Lambero*: *Blato*, *Blatero*, &c.

ITAQUE ÆQ.] Luc. Fruterius *Conjectan. Verisimil.* lib. 3. c. 2. pertendit Plautum scripsisse non *Itaque*, sed *Ita*. veteres enim sæpicule Conjunctiones neglexisse. vel illo Catullum, *Cui dono lepidum, novum libellum?* &c.

ARBITRI] i. spectatores. V. N. Mil. act: 2: 2.

VERERI VOS SE ET METUERE] *Vereri*, ut patrem & beneficum: *Metuere*, ut max. & potentissimum. Donatus: *Veretur liber*, *metuit servus*. Ita Cic. pro P. Quinctio, *Vereri & Metuere*

D distinguit, statim in principio. V. N. infrà, act. 2: 2.

PRECARIÒ] Donatus: *Petimus precariò: poscimus pro imperio: postulamus jure*. Seneca: *Homo est precarii spiritus*. Alex. M. apud Curt. *Mori præstat, quam precario imperat... esse*. Tacitus: *Animam precariam inter infensos trahere cogor*. Terentius Eunuch. 2. 3. *Scu vi, seu clam, seu precariò*.

ETENIM ILLE &c.] Jo... us in ambiguo. *Jovem* hic innuit histrionem illum ne ... n, qui Jovem agebat, &c. itaque ludit etiam in seq. Mercurius.

SIBI SI PRÆTIMET] Ita omnes MSS. Ita Seneca ep. l. 58. [illegible] *nec* [illegible] *quàm præ*[illegible] ... qui ... ne MSS. Palat. quod valet pro ... præbatque & Stephan. l. 2. Prood. c. 10. *Pertimere* est valdè timere: *Pertimere*

timere, [illegible] ; quod hic facit Juppiter iste Saenii [illegible] ; quòd quidam hic intrusum [illegible] modo admittendum. *J. Grut.*

[illegible] V. N. Epid. 4 : 1.

[illegible] RIS] ita MSS. omnes l. *mei patris.* [illegible] vulgatae lect. *mea matris* [illegible] nescio quid [illegible]. Contagione nocet, quod ab uno ad alium [illegible]. quidni igitur metueret Mercurius [illegible] & pater ejus metuebat? *Gruterus.* Ita & in [illegible] : quod etiam *S.* [illegible] observ[illegible] probavi ; cum de *matre* nihil antece[illegible]. quid multis? in Edit. Venetâ anni 151 [illegible] legitur, *mei patris* : ut & in Colon.

METVO MALVM] *Malum*, hic utrobique *verbera, poenas* interpretatur Dousa : *ulmos* puta, *stimulos, laminas, cruces, compedes, nervos, catenas, carceres,* [illegible], *pedicas, boias,* ac caetera de [illegible] (V. N. Truc. act. 4 : 3.) uterque enim, Juppiter & Mercurius iste, servi : qui rem Scenicam [illegible] tractabant antiquitus, &c. Quae omnium uberrime nos docet *J. Dousa.* Cent. Plaut. cap. 1. & in *Praecidaneis* ad Petronium. Alludit & Seneca (Ep. 81. sub finem) ad servulos [illegible] adsuetos.

PACE ADVENIO] Sic MS. Cam. interpretem [illegible] venio pacatis, sive tempore pacis, quo nullum [illegible] bellum cum hostibus. *pacis* enim ac *belli* [illegible] fere in prologis Plautinis: *Gruterus.* Ad Jac. [illegible] in Praemeff. Ep. 12. Sententiam, [illegible], apt[illegible] amas, mecum è vett. legas, *pacem advenio.* Dixerat, se metuere malum ; ideoque & ad pacem se advenire, & pacem adferre. Sic Sall. *Adeste* [illegible] *andimus*, Cic. *abesse officio.* Lambinus verò hic cum *bona suâ veniâ* haveat & valeat. *Accedat.* retineat *Pace*, adverbiali formâ. i. *per pacem*, ut loquitur Sc. seq. v. 231. Talia illa : *salute horum* & *nostrum salute socium.* apud Ciceron. *silentio* prorsus ut Graeci σιγῇ : neque minus eadem [illegible].

JVSTAM REM ET F. ESSE ORATVM &c.] Recte, *oratum rem* : quod Grammatici, ut suis legibus repugnans, ejecerunt. Et alterum (*oratam*) [illegible] mihi civi dignum ; hoc theatro. *J. Gul.* [illegible] cap. 1. V. N. Cas. act. 3 : 5. Certe in MS. [illegible] & [illegible] Ald. aliusque nonnullis legitur [illegible]. Glossae Palat. tertii : *Oratum volo*, antiquis & Latinis sermo, quo nunc quoque uti possumus. MS. Cam. *oratam.*

NAM JVSTE] Acidalius mallit : *Nam justè ad* [illegible] *sum or. datus.*

ORATOR DATVS] *Orare* hic rogare est.

IMPETRARE] Rectum est; sequitur enim *orare, non petere*, ut à Lamb. [illegible] fronte in levirer [illegible] mus *Dousa*. [illegible] quos [illegible] & in MS. Cam. legitur, *impetrare.* In MS. [illegible] l. *Nam justa ab justis impetrari non* [illegible].

OMNES EA, QVAE LOQ.] MSS. Cam. non habent τὸ *ea*. Gruter. lib. 2. c. 20. Verisim. l. *Nunc, j. b. animum ad ea, q. l. adbort.* Adeatur ipse, qui multas Prologi hujus minutias excussit, huc non omnes fortè inculcandas.

DEBETIS VELLE, QVAE VELIMVS] V. N. Mostell. act. 3. sc. 2.

MERVIMVS] sc. ita. L. & D.

UT ALIOS] ita MSS. Cam. & Lamb. *ut, ὥσπερ. alios*, scil. deos. Meursio magis placet dispunctio, quae & in meis omnibus est ; *Nam quid ego memorem (ut alios in trag. Vidi N. V. V. M. B. com. q. bona vobis fecissent) quis benefactis m. p.*

QVIS BENEFACTIS &c.] i. Quorum tamen omnium beneficiorum (sententiâ Lambini ac Douzae) pater meus Juppiter ille opt. max. auctor, dator & opifex est. *Dativo* pro *Generandi* casu posito : ut apud Cic. ex innominato Poetâ : *qui est omnibus princeps.* Et Sall. IV. Histor. *Et uxori ejus frater erat.* Porro Lamb. *architecton* hic probat ; sed Douza *architecto* potius Latinâ formâ, casu recto. Et quidem Turnebo videtur jocari Plautus in eum histrionem, qui personam Jovis agit, qui pauper erat vilisque architectus, & *in superiore*, ut infrà loquitur, *caenaculo habitabat.* Atque hoc, *quis benefactis meus pater*, idem sic dictum accipit, ut istud Virgil. 7. Æn. *Ipse Quirinali lituo* (ubi me vide) & 6. Æn. *Melle soporatam & medicatam frugibus offam.* Valeat que quae sint ejus beneficia in omnes, cùm omnium sit architectus, non tantùm Principum ; & tam multa opera rectè & ratione saepe architectatus sit, &c. Vide eund. lib. 9. cap. 10. & de hoc genere ellipseos *analogiko* Fr. Junium ad Genesin c. 24 : 22.

SED MOS ILLIC. N.] MS. Lang. & v. e. *nunquam illi f.* quod nolim viri eruditi, ob numeros, transposuissent. *Nunquam* id est, *nunquame*. ita vet. dicebant, pro *nunquam*. Meurs.

QVOD BONIS FAC. BONI] Rectè. hinc illud hominum voluptariorum, *Multa bona mihi faciam* : Casinâ, 2 : 8. Nam ut, *bene facere* ; ita etiam in usu est, *bona facere*. J. Gul. In MS. Frising. est, *quot bonis faceret bona.* Is. Pont. *quae bonis facere! bona.* V. N. Capt. act. 2 : 2.

GRATVM ARBITRATVR] Sic Cam. & Douza. item ed. Papiens. & Ven. & Paris. sed & cuncti Manuscriptorum Palatt. septenarius, notante Grut. concorditer leg. *Gratum arbitratur &c.* haeretque interpretatio ista ad oram tertii : [illegible], [illegible] *gratias sibi pro eo quod vobis praestitit.* Ad sextum vero appingitur : *Sententia talis est : Cum vobis aliquid beneficium fact, aliud a vobis [illegible]* [illegible] : *quasi ita gratis [illegible].* Haec ill. Alii l. [illegible], Lambinus reponit, *gnatum*, pro, *natum*. Ch. Coleri l. *Ratum*. i. apud vos *ratum* firmumque esse novit. Cato : [illegible] *Remp. multa [illegible] rat* [illegible] *atque gratissima.* Inf. a ; *Quoniam* [illegible] *quae in*

me fecerunt, ingrata ea habui atque irrita. Acidalius *to datum* ita interpretatur, acsi Juppiter in bonos beneficia conferens, ipse sibi ab illis accipere videatur: joxta Mimum: *Beneficium dando accipit quod digno dedit.* Putat tameo aliud quid latere, quod non exputat.

CONTRAX. FRONT.] V.N. Epid. act. 5:1.

UTRUM SIC] Acidal. elegantius censet quod est in vett. libris; *Utrum sit, an &c.*

TRAGICOCOMOEDIA] Vide J. Cæs. Scalig. Poet. lib. 1. cap. 7.

SERVUS QUOQ. PART. H.] Sosia. *Reges* autem & *dii* sont personæ Tragicæ.

CONQUISITORES SINGULI IN S. EANT. P. T. CAVEAM, SPECTATORIBUS] Planissimè. Atque hoc opertum apertum fit in Petronio: *Nebe plausor in Scenâ sedeat redemptus, Histrionæ additus.* quibus illustrandis accedat illa item Comica Histrici Imperatoris edictio è Pæn. Prol. *Quodque ad Ludorum curatores attinet,* &c. Douza. quem videas: ut & Frut. 2. Ver. c. 3. Sensus est: Nunc hoc me Jup. à vobis petere jussit, ut speculatores & quasi [illegible] & *auricularii* (ut Glossar. vertit) spectatoribus appositi in singula subsellia per totam *caveam* eant: si cui histrioni fautores assignatos animadverterint, ut ab his togæ auferantur in pignus. Et notum est, histriones invicem de victoriâ certasse; victoremque muneratum esse. Quæ victoria quia interdum non virtute sed favore parabatur, laborat Mercurius, ne fiat id in hâc Comœdiâ. Porro notat Torreot. in Sueton. Aug. c. 43. Plautum hic *subselliis* pro cuneis dixisse.

SI CUI FAUTORES] MS. Cam. nec non Palat. sec & quint. *fautores*: alii quattuor, *fabitores*, quod dicerem ortum à scripturâ priscâ *fautores*: quomodo etiam *auttores*: nisi Nonius *fabitorem* agnovisset in Lucill. l. 29. *Fabitorem tibi me, amicum, amatorem putes:* Grut.

UT HIS] *Frut.* è codice chirographo probat, *Ut his* &c. quod nec Grutero teiculum. Douza l. *Ut ab his inc.*

SIVE ETIAM QUI] *Luc. Frut.* Verif. lib. 2. 3. l. *Si sero qui amb-issit p.*

SEU CUIQ. ARTIFICI] sc. Scenico. videtur idem dicere. Histriones enim *artifices* etiam dicti. Porro modos aliquot enumerat, quibus palma ambitiose quæri possit: per litteras, per internuncium, & cum ipsi histriones per se ex compacto palmam ad se derivant. *L.*

SEU QUI IPSI] Frut. l. *Sive ipse ambissit, [illegible] p.*

CUI DUINT] i. *dederint.* Jurabant autem Ædiles, qui Ludis præerant, se illi, qui optimè egisset, palmam daturos: *L.*

SIREMPSE LEGEM &c.] i. similem re ipsâ legem jussit esse Juppiter. *Sirempse*, quasi, *Similis res ipsa*: Festus. Et est solemne verbum veteribus Rom. in Legibus scribendis. Charisius litterator, dupliciter tantum inflecti ait, Nominandi casu *Sirempse*, & Auferendi, ab hac *Sirempse*. Et arbitratur *Lipsius* Antiq. Lect. l. 1. c. 1. Plautum auferendi casu hic scripsisse, *Sirempse in lege esse*, i. simili in lege esse, & perinde teneri. Sive etiam, *Sirempse legem*, spretâ Grammaticorum anxiâ observatione. *Douza*, ut & Grut. malunt; *Sirempse in legem*, &c. Sic Asin. act: 1. 3. *Sed in leges meas dabo*, &c. Vide, præter hos, etiam *Jos. Scalig.* in Festum, & *Luc. Fruter.* Veris. lib. 2: 3. & in Epistol. Philologicis. Sensus est, (*ait Lamb.*) Quâ pœnâ afficiuntur, qui magistratum largitione & consimili pacto adipiscuntur: eâdem pœnâ affici voluit Juppiter & eum histrionem, qui sibi palmam ambiverit, & eum spectatorem, qui histrioni palmam ambitione conciliârit.

VIRTUTE DIXIT] Alii leg. *duxit*. quod Grutero aures fere titillat. sed ferè.

VIVERE] pro, *esse*. V. N. Trin. 2. 2. *Victores vivere*, est pro victoribus se gerere: victoriâ efferri, & quasi *titulari*, ait *J. Gul.* quem vide.

SAT HABET FAUTORUM SEMPER, QUI RECTE FACIT] Si hic versus seorsim ab eo, qui sequitur, legatur, sententia est Stoica: significat enim, Virtutem nulli favere, nullâque adeò re externâ egere. Nam alioqui falsum est, homines bonini semper ob virtutem favere: imò Virtutis comes plerumque est Invidia. Hic igitur dicit; eum, qui rectè facit, non egere fautoribus externis, sed satis fautorum habere, eo ipso, quòd Virtutem habeat. Verùm hic versus conjunctim legendus cum sequenti: ut fit sententia hypothetica, hoc modo: Satis habet fautorum, qui rectè facit, *si modò ea fides est, quibus est ea res in manu*; i. si fidi sunt, & integri alienæ Virtutis æstimatores ii, quorum est præmia & honores dare. Atque hæc conditio necessariò addenda fuit. comperimus enim, locupletes eosdemque improbos plus fautorum habere plerunque, quàm pauperes quantumvis probos. Porrò hinc intelligere licet, eos esse perfidos, qui honores & præmia indignis, præteritis dignioribus, decernunt, &c. *Lamb.*

SI ILLIS FIDES] Rectè. nec admittendum, *si in illis f.* quod obtrusit nobis Lamb. & ante eum Valla. *G ut.*

QUIBUS EST EA RES IN MANU] Sic Ter. Hec. act. 3: 5. *Tibi id in manu est, ne fiat.* Germ. Dieses steht in deinen Henden.

FAUTORUM] pro, *fautorum*. Sic *Cabitio*, pro *Cautio* Varroni. Charisius tamen lib. 1. *Fautor*, inquit, *antiqui dixerunt: at Fautor nec auctoritate nec ratione dicitur.* Itaque facile est, ut potius probem Codicum fidem, qui scribunt hic *fautorum*, *fautoribus*, & v. 67. *fautores.*

HOC

HOC QVOQVE ET. M] Superiores conquisitores addendi sunt spectatoribus, ne quid gratiæ caussa tribuant histrionibus: hi verò histrionibus: ne qui histriones mandent certis spectatoribus ad eam rem datâ operâ hic & illic dispositis, ut sibi plaudant quasi palmâ diguis: aut malitiosis consiliis perficiant, quò minus alter histrio placeat. Et vult, ut conquisitores in horum uno deprehensum vestitu spolient, & *corium*, i. tergum loris discindant. Atque hic sensus est horum quinque Senariorum. Vide mihi tamen & Ræyard. ad ll. XII. tabb. c. 15.

CONQVISITORES &c.] Cæl Rhodig. lib. 8. c. 8. docet, hoc nubilum illustrari illo Cicer. in Verr. Act. 1. *Ut in actoribus Græcis fieri videmus, sæpè illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cùm possit aliquanto clarius dicere, quàm ipse primarum, multùm submittere, ut ille princeps quàm maxime excellat. sic faciet &c.* Idem l. 14. c. 7. *Corium*, inquit, accipiunt coriaceam personam: ipse mâlim fustigationem intelligere.

QVIVE, QVÒ PLACERET ALTER, F.] Mutat numerum, suo more. MS. & Edit. Cam. habent: *Quive, q. placerent, alter fecisset minùs, Ejus or:*

HISTRIONIAM] Sic dictum, ut *Alimonia, Querimonia*: Cam.

ANNÒ] i. ante annum. (V.N. Menæch. act. 1. sc. 3.) Significat autem, in aliquâ Fab. singulariter Jovem fuisse invocatum, & fortasse eventu quopiam memorabili, idque ante annum. Res verò tum omnibus nimirum nota fuit: *Camer.* V. N. Truc. act. 2: 4. ubi hæc lectio stabilitur. CL. & doctiss. Jo. Meursius eam nihilominùs de fundo Plautino deturbandam clamitat; legendumque è vulg. edd. *Etiam histriones Nannio in proscenio hic* &c. Νάννιον, inquit, sive νάννιον meretrix fuit, quæ προσκήνιον cognominabatur: quod splendidis se vestimentis ornaret. Athenæus lib. XIII. Antiphanes in Opere de scortis, *Proscenium vocatam fuisse tradit, quòd esset lepidâ facie, sumptuosisque aureis vestibus indueretur: exsuta verò maximè deformis*. Ita Suidas: Ἀντιφάνης δὲ ὁ νεώτερος ἐν τῷ περὶ τῶν ἑταιρῶν τὴν Νάννιον φησὶ προσκήνιον ἐπονομάζεσθαι, διὰ τὸ ἔξωθεν δοκεῖν εὐμορφοτέραν εἶναι. Quæ totidem verbis habes apud Harpocrationem. Comicus noster eleganti conversione & festivâ, proscenio *Nanniam* tanquam cognomen adjungit: cum priùs *Nannio* proscenium esset cognominis vicem. *Hæc ille*. Quæ quidem, cum biennio pòst VVitebergæ ad me fortè inviseret, deque hoc loco singulariter, quid nunc etiam sentiret, quæsitum esset, clarè respondit, se necdum caussam videre cur de priori sententiâ discedat. Carpentarii tamen & Papiens. anni M.CD.XCIX. & Mediolanensis M.CD.XC. l. *anno*: neque aliter exemplaria septem octo, quæ excussit Gruterus, editioque illa princeps Georg. Alexandrini absoluta Venetiis M.CD.LXXII.

CERTO] Sine controversiâ & sine cujusquam reprehensione. At hæc Fab. Tragicocomœdia est. *L.*

HÆC URBS EST THEBÆ.] ita MS. Cam. & Palat. tert.

NATVS ARGIS] Sic *Cam.* & L. legunt, *natus Argis*: & ita uno consensu MSS. septem Palatt. τὸ Ἄργος. Græci: ut Horat. *Aptum dicet equis Argos.* Jam, *ex Argo patre*, i. Argivo, Nonius. *Argi*, sicut *Puteoli, Harpi*, ut Virg. *– dulces reminiscitur Argos.*

QVICVM NVPTA EST] Etsi frequentius, forte & rectius, dicitur, *Nupsit illi*; cùm mulier sola sit, quæ veletur viro: tamen olim ita etiam dicebatur. Sic Terent. in Hec. 4: 1. & 4. & Phorm. 1: 5. *Cum illo Nupta.* Noster sæpe, *Tecum nupta est* Cic. l. 15. Fam. 3. *Quocum esset nupta soror regis.* Val. Max. l. 9. c. 1. *Nuptiis inter se juncti.* Vide N. Cas. 5: 1.

ELECTRI F.] *Electryo* perhibetur fuisse pater Alcumenæ, i. ἠλεκτρύων: quod nomen nunc Plautus μετάλλαξεν, & fecit ut esset ἤλεκτρος: Hæc *Cam.* quæ annotavit etiam Colvius: quanquam, *Electri* scribit: ut sit ἠλέκτρος. Ita Mostell. servum *Tranionem* vocat *Tranium*, &c.

NAM C. T. EST BELL.] ita voces ordinat MS. Cam. & Pal. sec.

POPLO] pro, *populo*: Cam.

GRAVIDAM ALC. UX. FECIT] ita in Palatt. omnibus. Et malit Gruterus, *Alcumenam*, quàm ut cum Frut. aliisque transponatur vox: aut aliquid interferamus, sive adeò elisionem suspendamus cum Camerario.

UT SIT] i. qualis sit. Pseud. 1: 1. *ut voles me esse, ita ero.* Ter. *Sic sum. Sic ingenium est.* Phorm. 3: 2.

QVAM LIBER HARVM RERVM MVLTARVM SIET] *Harum rerum*, *ἀνωνύμως* adulteria & stupra significat. *multarum*, i. quæ vulgò fieri solent. Fruterius l. 3. c. 20. Ver. volebat; *Quàm liberarum rerum &c.* Quod Grut. ferè probaverit: cùm ejus meminerit, quod est in Merc. act. 4: 5. *Pol haud censebam istarum esse operarum patrem*. item Mil. act. 4: 2. *Cedo signum, si harunc Baccharum es.*

QVANTVSQVE AMATOR SIET, QVOD COMPLACITVM EST S.] Ita MS. Pall. nec non veterr. editiones. Primùm Aldus curiosè mutavit, *Quantusque amator, quom quid c.* Grut.

QVOD COMPLACIT.] subaudiendam, *ejus, quod compl.* non, ut Lamb. *in eo, quod*. aut Bos. *Si quid c. &c.* Douza, & Popma de usu Antiq. L.

NOX EST FACTA LONGIOR] Hâc de re facetiss. Dialogus est Luciani. V. N. infrà act. 1: 1.

SERVILI SCHEMA.] ita MSS. & Probus & Sosipater. Est autem σχῆμα, ut Plautus hic usurpat, penulæ servilis genus; ut & apud Theocr. autore Scal. in Cas. c. 4. Sed pertendit Acidalius, schemam hic & penulam & reliquum omnem habitum & ornatum comprehendere. V. N. Persâ act. 4: 2. Porro notat Prisc. lib. 6. Antiquissimos nomina neutra Græca tertiæ declinat. secundum primam sæpe protulisse. & Syrmam, dogmam, schemam, glaucomam, diademam, aliaque talia formâsse. Sueton. Tiberio, c. 43. ne cui exemplar imperatæ schemæ deesset. Gruterus in membr. Cam. in illo suspicatur fuisse, cum servoli schema. nec dubitare Melissum, quin legi debeat voce transposita, cum schema servoli. Sed tamen syllabam priorem corripuit etiam eximius Orator & Poeta Dom. Baudius: sed gratis Fortuna tollit histrionum schemam: auctore Hesychio, cui σχῆμα idem quod χῆμα. de quo & Quint. in Instit. Orat. lib. 5: 1.

ECCUM] Notetur, Eccum, etiam accommodari absentibus. V. N. Mil. act. 3. 1. Gruterus non dubitat rescribere, nunc en ecum Juppiter: cùm utrumque istud sæpius conjungat Apuleius, & filum orationis vix procedat manente lectione receptâ.

VERSIPELLEM SE FACIT] Ita M. Capella lib. 6. de Nuptiis Philologiæ: Juppiter decentium puellarum versiformis cupitor. Ita Tertullianus in De pallio, dixit; Totum versiformem, ὅλον πάμπτερος, πολύτροπον, conversionibus infestum, convertens formam suam; ut exponit F. Junius Theolog. Furtivi autem concubitûs ac metamorphoses Jovis duodecim in fabulis sunt decantatissime: quarum quattuor uno distichο comprehendit Epigrammatarius Gr. lib. 1. Antholog.

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς δι᾽ ἔρωτα
Λήδης, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.

Taurus, Olor, Satyrus fit & aurum Juppiter, argo
Europen, Ledem, Antiopen, Danaen. [illegible]

Et quasdam recenset Nazianzenus carmine ad Nemesium: ταῦρος, κύκνος, ὄφις, χρυσός, πόσις, ἀετός, ἄμπελος, ὅσσα μιν ἄλλως ... [illegible] λακτίσας. De iisdem Seneca bis in Octavia: & Nonnus Dionysiacis lib. 7. 8. 16. 31. 47. Vide Rittersh. Com. in Oppian. Notat Germ. Valens Guellius PP. ex Isocrate, ad illud Virgil. 4. Æn. v. 198. Jovem nulli unquam puellarum vim intulisse, sed astu semper usurpasse.

ABIIT HINC IN EXERC.] Ita, teste Gruterο, MSS. omnes abiit hinc in. & sic labat illud ridiculum hinc, quod intro... voluit Lambinus. Et certè abiit hinc, in omn. etiam, quos ipse vidi, legitur.

SUO ANIMO MOREM GERIT] suæ libidini servit; ... Donatus ad illud Ter. ... A... ... sciens morem gestum oportuit, notat; Morem gerere, propriè lenonis & meretricis est. V. N. Cistel. act. 4. 1.

COMPLEXUS] scil. eam. Sic inferiùs: ut appareantur, quibus opus est: scil. ea. ita Lamb. & Douza. Sed quid si complexus hic fuerit, ut amplexus, ἐπεμπλεκεῖν, συμπλεχθεὶς. Petronius: Animam nostro amplexam in pectore, συμπλεχθεῖσα. Lucilius: Quem amplectetur (συμπλακεὶς) qui febris: ego non sinam me amplectier. Cic pro Rosc. Quo uno maleficio scelera omnia complexa esse videantur. Priscianus l. 8. vl. 1.

ILLI] pro, illic, frequentiss. Plauto, Terentio, aliis.

ET SERVOS] Vox, Sosia, quæ in Cam. & Lamb. est, in nullo MSS. aut cuso apparet: Grutero etiam teste.

NUNC INTERNOSSE &c.] Fruter. l. Hunc: malè.

UT NOS P.] Ita legi in omnib. MSS. suis, notat Gruterus: & ita etiam in Lang. est. rectè: nam de se & Jove loquitur Mercurius: ut subsequa satis arguunt.

IN PETASO PINNULAS] Petasus, à πετάννυμι, pileus est viatorius Solem defendens. Apul. piles umbraculum vocat. idem est cum causia, de quâ V. N. Mil. 4. 4. Item de Mercurii pennis, galero, virgâ, gallo (quem ἀλεκτρυόνα Capella nominat bisce ...) vide Fulgent Mythologicôn lib. 1. & Albricum de MERCURIO.

TORULUS] Torus, auctore Scaligero, est quivis funis ex loris retortus: unde nomen habet. quod autem toris lecti tenderentur, ab eo toros vocarunt. Et, torulus quidem legitur in MSS. Palat. tert. & sexto: in quint. thorulus. in MSS. Cam. & Frising. torrulus. Meursius verò corrigit, tortulus. Et hoc, inquit, ὑποκοριστικὸν τοῦ tortus, à torquendo. Et torti sunt lora contorta; qui multiplicati & coagmentati funes dicuntur. Atque hanc suam sententiam exemplis longè plurimis stabilire satagit. Postea addit: Quem Varro lib. 4. tortulum, alibi lib. 6. tutulum nominat. Matresfamiliâs crines convolutos ad verticem capitis, quos habebant elatos (ita l. Scalig.) dicunt tutulos. Atque Tutulus omninò diminutivè à tutus. & nos Belgæ voce inde detortâ Tuten appellitamus. Græci ὄφεις: quòd serpentum modo in spiram essent convoluti. M. Capella lib. 2. Græcissans dracones vocat, &c. Jam ad tortulum aureum Amphitruonis quod attinet, vult dicere, eum Atheniensium more, capillum habere congestum in conum, & κρωβύλον, atque inde dignosci ab Amphitruone germano debere: qui cùm Thebanus esset, alio capillis ornatu incedebat. Athenienses autem, ut se αὐτόχθονας esse declararent, cicadas (ex auro fe...) crinium tortulis innectebant. Cicadas enim e terra procreari volunt. Virgil. in Ciri: Aureas solemni comptum quem (scil. capillum Nisi) fibula nexu cecropia

tropis tereti [illegible] dente citade. Censet tamen G[illegible]uterus [illegible] adversari subserta Plauti ver[illegible] *T[illegible]* mentio est & apud Ammianum Marce[illegible] lib. 29: *tor[illegible] capite circumflexo &c.* [illegible]iam Turn. ad Varr. defendit *torulus.* idque voc[illegible]lum in lingua Gallicâ retineri ait. atque hac mente Cic. in Oratore dixisse: *Aut ad[illegible] [illegible] in coronâ, toros.*

CVM LATERNA ADVENIT] Ita MS. & om[illegible]n. e[illegible]. exclusо vulg. *huc.* Parmensis & Mediol. ut ver[illegible]m fulciant. leg. *A portu nunc ill.*

AD[illegible]T[illegible]FERIT: &c.] *Palm.* Spicileg. Nusquam a[illegible]it, *inquit*, ostium Sosia: ut res ipsa loquitur: antè enim a Mercurio vapulat. tum si fores ille [illegible]et, nondum erat inibi, ut posset: quippe qui non amplius quam è portu nunc prodiret. Restituo igitur: *Adeste: erit operæ pretium sp. &c.* Citat animum auditorum, operæ pretium enim esse. Quæ conjectura [illegible] Douzæ placet: & probat Mem[illegible], nisi quòd *[illegible]* non mutandum censet: quasi *ἀρχαϊσμὸς* sit, pro *Fuerit:* qualia, *Attinero, Volero, Monero &c.* At Jos. Castalio Observat. Decade 2. c. 2. cum vulgatam lect. omnes Vaticani MSS. sic constanter teneant, nihil mutandum censet: præsertim cum ad Sosiæ adventantis (ut ait) celeritatem & cupiditatem sese in ædes domini recipiendi exprimendum mirificè pertineant duo illa verba, *adest, ferit.* Licet enim nondum propius accesserit, neque fores pulsaverit, tamen Mercurio trepidanti ne quid tale accideret, adesse jam Sosia, & pulsare videbatur. Mureto videbatur rectum: *Adest: erit (vel, fuerit,) operæ pr.*

ACTUS I. SCENA I.

SOSIA, MERCURIUS.

Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior?
Juventutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc, si tresviri me in carcerem compegerint?
Inde cras è promptuariâ cellâ depromar ad flagrum:
5 *Nec caussam liceat dicere mihi, neque in hero quicquam auxilii siet.*
Nec quisquam sit quin me omnes esse dignum deputent: ita
Quasi incudem me miserum homines octo validi cædant: ita
Peregrè adveniens hospitio publicitus accipiar.
Hæc heri immodestia coegit, me qui hoc
10 *Noctis à portu ingratis excitavit.*
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc servitus dura est,
Hoc magis miser est divitis servos:
Noctesque diesque assiduo satis superque est
15 *Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.*
Ipse dominus dives operis, & laboris expers,
Quodcunque homini accidit libère, posse retur:
Æquom esse putat: non reputat laboris quid sit:
Nec, æquom anne iniquom imperet, cogitabit.
20 ,, *Ergo IN SERVITUTE expetunt multa iniqua:*
,, *Habendum & ferendum hoc onus est cum labore.*
ME. Satius est me queri illo modo servitutem, hodie
Qui fuerim liber, cum nunc potivit pater
Servitutis: hic, qui verna natus est, queritur.

Sum

25 *Sum verò verna verbero. SO. nunc verò mihi in mentem fuit,*
Dis advenientem gratias pro meritis agere, atque alloqui.
Na illi edepol, si merito meo referre studeant gratias,
Aliquem hominem allegent, qui mî advenienti os occillet probè:
Quoniam benè quæ in me fecerunt, ingrata ea habui atque irrita.
30 *ME. Facit ille quod volgò haud solent, ut quid se sit dignum sciat.*
SO. Quod nunquam opinatus fui, neque alius quisquam civium
Sibi eventurum, id contigit, ut salvi potiremur domum.
Victores victis hostibus legiones reveniunt domum,
Duello extincto maxumo, atque internecatis hostibus,
35 *Qui multa Thebano populo acerba objecit funera,*
Id vi & virtute militum victum atque expugnatum oppidum est,
Imperio atque auspicio heri mei Amphitruonis maxumè.
Prædâ atque agro adoreâque affecit populares suos,
Regique Thebano Creonti regnum stabilivit suum.
40 *Me à portu præmisit domum, ut hæc nuntiem uxori suæ:*
Ut gesserit rempublicam ductu, imperio, auspicio suo.
Ea nunc meditabor, quo modo illi dicam, quum illò advenero.
Si dixero mendacium, solens meo more fecero.
Nam quom illi pugnabant maxumè, ego tum fugiebam maxumè.
45 *Verumtamen quasi affuerim simulabo, atque audita eloquar.*
Sed quo modo & verbis quibus me deceat fabularier,
Prius ipse mecum etiam volo hîc meditari. sic hoc proloquar.
Principio ut illò advenimus, ubi primùm terram tetigimus,
Continuò Amphitruo delegit viros primorum principes:
50 *Eos legat: Telebois jubet sententiam ut dicant suam.*
Si sine vi & sine bello velint rapta & raptores tradere,
Si quæ asportassent, redderent; se exercitum extemplò domum
Reducturum, abituros agro Argivos, pacem atque ocium
Dare illis. sin aliter sient animati, neque dent quæ petat:
55 *Sese igitur summâ vi virisque eorum oppidum expugnassere.*
Hæc ubi Telebois ordine iterarunt quos præfecerat
Amphitruo: magnanimi viri freti virtute & viribus
Superbè nimis, ferociter legatos nostros increpant.
Respondent bello se & suos tutari posse: proinde uti
60 *Properè de finibus suis exercitûs deducerent.*
Hæc ubi legati pertulêre, Amphitruo castris illicò
Producit omnem exercitum. contra Teleboæ ex oppido
Legiones educunt suas, nimis pulchris armis præditas.
Postquam utrinque exitu est maximâ copiâ,
65 *Dispertiti viri, dispertiti ordines:*

Nos

Nos nostras more nostro & modo instruximus
Legiones: item hostes contrà suas instruunt:
Deinde utrique imperatores in medium exeunt
Extra turbam ordinum, colloquuntur simul.
70 *Convenit, victi utri sint eo prælio,*
Urbem, agrum, aras, focos, seque uti dederent.
Postquam id actu'st, tubæ utrinque canunt: contrà
Consonat terra: clamorem utrinque efferunt.
Imperator utrinque hinc & illinc Jovi
75 *Vota suscipere, hortari exercitum:*
Pro se quisque id quod quisque potest & valet,
Edit: ferro ferit: tela frangunt: boat
Cælum fremitu virûm: ex spiritu atque anhelitu
Nebula constat: cadunt vulneris vi & virium.
80 *Denique, ut voluimus, nostra superat manus:*
Hostes crebri cadunt: nostri contrà ingruunt
Vicinius, vi feroces.
Sed fugam in se tamen nemo convortitur,
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
85 *Animam omittunt, priusquam loco demigrent:*
Quisque uti steterat, jacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est meus,
Illicò equites jubet dexterâ inducere.
Equites parent citi: ab dexterâ maxumo
90 *Cum clamore involant, impetu alacri:*
Fœdant & proterunt hostium copias jure injustas.
ME. Nunquam etiam quicquam adhuc verborum est prolocutus perperàm:
Nanque ego fui illic in re præsenti, & meus, quom pugnatu'st, pater.
SO. Perduelles penetrant se in fugam. ibi nostris animus est additus:
95 *Vortentibus Telebois telis complebantur corpora.*
Ipsusque Amphitruo regem Pterelam suâ obtruncavit manu.
Hæc illic est pugnata pugna usque à mane ad vesperum.
Hoc adeò hoc commemini magis, quia illo die impransus fui.
Sed prælium id tandem diremit nox interventu suo.
100 *Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt flentes principes:*
Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum:
Deduntque se, divina humanaque omnia, urbem & liberos,
In ditionem atque arbitratum, cuncti, Thebano poplo.
Pòst ob virtutem hero Amphitruoni patera donata aurea est,
105 *Qui Pterela potitare rex solitus est. hæc sic dicam heræ.*
Nunc pergam heri imperium exequi, & me domum capessere.

ME. Attat, illic huc iturus est: ibo ego illi obviam.
Neque ego hunc hominem hodie ad ædis has sinam unquam accedere:
Quando imago est hujus in me, certum est hominem eludere.
110 *Et enim verò quoniam formam cepi hujus in me & statum,*
Decet & facta moresque hujus habere me similes item.
Itaque me malum esse oportet, callidum, astutum admodum,
Atque hunc, telo suo sibi, malitià à foribus pellere.
Sed quid illuc est? cælum aspectat: observabo quam rem agat.
115 *SO. Certè edepol scio, si aliud quicquam' st quod credam, aut certò sciam,*
Credo ego hàc noctu Nocturnum obdormivisse ebrium.
Nam neque se Septemtriones quòquam in cælo commovent,
Neque se Luna quòquam mutat atque uti exorta est semel.
Nec Jugulæ, neque Vesperugo, neque Vergiliæ occidunt.
120 *Ita statim stant signa: neque nox quòquam concedit die.*
ME. Perge nox, ut occæpisti: gere patri morem meo:
Optumè optumo optimam operam das: datam pulchrè locas.
SO. Neque ego hàc nocte longiorem me vidisse censeo:
Nisi item unam, verberatus quam pependi perpetem.
125 *Eam quoque edepol etiam multo hæc vicit longitudine.*
Credo edepol equidem dormire Solem, atque appotum probè.
Mira sunt, nisi invitavit sese in cœnà plusculum.
ME. Ain' verò verbero? deos esse tui similes putas?
Ego pol te istis tuis pro dictis & malefactis, furcifer,
130 *Accipiam, modò sis veni huc: invenies infortunium.*
SO. Ubi sunt isti scortatores, qui soli inviti cubant?
Hæc nox scita' st exercendo scorto conducto malè.
ME. Meus pater nunc pro hujus verbis rectè & sapienter facit,
Qui complexus cum Alcumenà cubat amans, animo obsequens.
135 *SO. Ibo, ut herus quod imperavit, Alcumenæ nuntiem.*
Sed quis hic est homo? quem ante ædeis video hoc noctis? non placet.
ME. Nullus est hoc meticulosus æquè. SO. quem? in mentem venit,
Illic hoc homo denuò volt pallium detexere.
ME. Timet homo: deludam ego illum. SO. perii dentes pruriunt.
140 *Certè advenientem me hic hospitio pugnæ accepturus est.*
Credo misericors est. nunc propterea quòd me meus herus
Fecit ut vigilarem, hic pugnis faciet hodie ut dormiam.
Oppidò interii. obsecro herclè quantus & quàm validus est!
ME. Clarè advorsum fabulabor. hic auscultet quæ loquar.
145 *Igitur magis modum in majorem in sese concipiet metum.*
Agite pugni, jam diu' st quòd ventri victum non datis:
Jam pridem videtur factum, heri quòd homines quatuor

In soporem collocastis nudos. SO. formido malè
Ne ego hic nomen meum commutem, & Quintus fiam è Sosiâ.
150 *Quatuor viros sopori se dedisse hic autumat:*
Metuo ne numerum augeam illum. ME. hem! nunc jam ergo: sic colo.
SO. Cingitur, certè expedit se. ME. non feret quin vapulet.
SO. Quis homo? ME. quisquis homo huc profectò venerit, pugnos edet.
SO. Apage, non placet me hoc noctis esse: cœnavi modò:
155 *Proin tu istam cœnam largire, si sapis, esurientibus.*
ME. Haud malum huic est pondus pugno SO. perii, pugnos ponderat.
ME. Quid si ego illum tractim tangam ut dormiat? SO. servaveris:
Nam continuas has tres noctes pervigilavi. ME. pessumum est
Facinus: nequiter ferire málam malè discit manus.
160 *Aliâ formâ oportet esse quem tu pugno legeris.*
SO. Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuò.
ME. Exossatum os esse oportet, quem probè percusseris.
SO. Mirum nisi hic me quasi murænam exossare cogitat.
Vltrò istunc qui exossat homines. perii, si me aspexerit.
165 *ME. Olet homo quidam malo suo. SO. hei! númnam ego obolui?*
ME. Atque haud longè abesse oportet. verùm longè hinc abfuit.
SO. Illic homo superstitiosus est. ME. gestiunt pugni mihi.
SO. Si in me exerciturus, quæso in parietem ut primùm domes.
ME. Vox mihi ad aures advolavit. SO. næ ego homo infelix fui,
170 *Qui non alas intervelli: volucrem vocem gestito.*
ME. Illic homo à me sibi malam rem arcessit jumento suo.
SO. Non equidem ullum habeo jumentum. ME onerandus est pugnis probè.
SO. Lassus sum herclè è navi, ut vectus huc sum: etiam nunc nauseo.
Vix incedo inanis. ne ire posse cum onere existumes.
175 *ME. Certè enim hic nescio quis loquitur. SO. salvos sum, non me videt.*
Nescio quem loqui autumat: mihi certò nomen Sosia est.
ME. Hinc enim mihi dextera vox auris, ut videtur, verberat.
SO. Metuo vocis ne vice hodie hic vapulem, quæ hunc verberat.
ME. Optumè eccum incedit ad me. SO. timeo: totus torpeo.
180 *Non edepol nunc ubi terrarum sim scio, si quis roget:*
Neque miser me commovere possum præ formidine.
Ilicet mandata heri perierunt, unà & Sosia.
Verùm certu'st confidenter hominem contra colloqui,
Quî possim videri huic fortis, à me ut abstineat manum.
185 *ME. Quò ambulas tu, qui Vulcanum in cornu conclusum geris?*
SO. Quid id exquiris tu, qui pugnis os exossas hominibus?
ME. Servos és ne, an liber? SO. utcunque animo collibitum est meo.
ME. Ain' vero? SO. aio enimverò. ME. verbero. SO. mentiris nunc jam.

ME. At jam faciam ut verum dicas dicere. SO. quid eo est opus?
190 *ME. Possum scire quò profectus, quoius sis, aut quid veneris?*
SO. Huc eo: heri mei sum servos. nunquid nunc es certior?
ME. Ego tibi istam hodie scelestam comprimam linguam. SO. haud potes:
Benè pudicéque asservatur. ME. pergin' argutarier?
Quid apud hasce ædis negotii est tibi? SO. imò quid tibi' st?
195 *ME. Rex Creo vigiles nocturnos singulos semper locat.*
SO. Benè facit: quia nos eramus peregrè, tutatu' st domum.
At nunc abi sanè, advenisse familiares dicito.
ME. Nescio quàm tu familiaris sis: nisi actutum hinc abis,
Familiaris accipiere faxo haud familiariter.
200 *SO. Hic, inquam, habito ego, atque horum sum servos. ME. at scin' quomodo?*
Faciam ego hodie te superbum, nisi hinc abis. SO. quónam modo?
ME. Auferere, non abibis, si ego fustem sumpsero.
SO. Quin me esse hujus familiæ familiarem prædico.
ME. Vides sis, quàm mox vapulare vis, nisi actutum hinc abis!
205 *SO. Tun' domo prohibere peregrè me advenientem postulas?*
ME. Haccine tua domust? SO. ita, inquam. ME. quis herus est igitur tibi?
SO. Amphitruo, qui nunc præfectu' st Thebanis legionibus;
Quicum nupta est Alcumena. ME. quid ais? quid nomen tibi est?
SO. Sosiam vocant Thebani, Davo prognatum patre.
210 *ME. Næ tu istic hodie malo tuo compositis mendaciis*
Advenisti, audaciæ columen, consutis dolis.
SO. Imò equidem tunicis consutis huc advenio, non dolis,
ME. At mentiris etiam: certò pedibus, non tunicis venis.
SO. Ita profectò. ME. nunc profectò vapula ob mendacium.
215 *SO. Non edepol volo profectò. ME at pol profectò ingratiis.*
Hoc quidem profectò certu' st, non est arbitrarium.
SO. Tuam fidem obsecro! ME. tun' te audes Sosiam esse dicere,
Qui ego sum? SO. perii. ME. parum etiam, præut futurum est, prædicas.
Quoius nunc es? SO. tuus. nam pugnis usufecisti tuum.
200 *Prò fidi Thebani cives! ME. etiam clamas carnifex?*
Eloquere, quid venisti? SO. ut esset quem tu pugnis cæderes.
ME. Cujus es? SO. Amphitruonis inquam Sosia. ME. ergo istoc magis,
Quia vaniloquus, vapulabis: ego sum, non tu, Sosia.
SO. Ita dii faciant, ut tu potius sis, atque ego te ut verberem.
225 *ME. Etiam muttis? SO. jam tacebo. ME. quis tibi heru' st? SO. quem tu voles.*
ME. Quid igitur? qui nunc vocàre? SO. nemo, nisi quem jusseris.
ME. Amphitruonis te esse ajebas Sosiam. SO. peccaveram;
Nam Amphitruonis socium næ me esse volui dicere.
ME. Sciebam equidem nullum esse nobis, nisi me, servom Sosiam,

Fugit

230 *Fugit te ratio. So. utinam istuc pugni fecissent tui!*
ME. Ego sum Sosia ille, quem tu dudum esse aiebas mihi.
SO. Obsecro ut per pacem liceat te alloqui, ut ne vapulem.
ME. Imò induciæ parumper fiant, si quid vis loqui.
SO. Non loquar nisi pace factâ, quando pugnis plus vales.
235 *ME. Dicito, si quid vis, non nocebo. SO. tuæ fidei credo? ME. meæ.*
SO. Quid, si falles? ME. tum Mercurius Sosiæ iratus fiet.
SO. Animum advorte: nunc licet mihi liberè quidvis loqui.
Amphitruonis ego sum servos Sosia. ME. etiam denuò?
SO. Pacem feci, fœdus feci, vera dico. ME. vapula.
240 *SO. Ut lubet, quod tibi lubet fac, quoniam pugnis plus vales.*
Verùm, utut es facturus, hoc quidem herclè haud reticebo tamen.
ME. Tu me vivus hodie nunquam facies, quin sim Sosia.
SO. Certè edepol tu me alienabis nunquam quin noster siem.
Nec nobis præter meâ alius quisquam est servus Sosia,
245 *Qui cum Amphitruone hinc unà ivi hero meo in exercitum.*
ME. Hic homo sanus non est. SO. quod mihi prædicas vitium, id tibi est.
Quid, malùm? non sum ego servus Amphitruonis Sosia?
Nónne hâc noctu nostra navis huc ex portu Persico
Venit, quæ me advexit? nónne me huc herus misit meus?
250 *Nónne ego nunc hîc sto ante ædes nostras? non mihi est laterna in manu?*
Non loquor? non vigilo? nónne hic homo modò me pugnis contudit?
Fecit herclè. nam etiam misero nunc malæ dolent mihi.
Quid igitur ego dubito? aut cur non intrò eo in nostram domum?
ME. Quid, domum vostram? SO. ita enim verò. ME. quin quæ dixisti modò,
255 *Omnia ementitus. equidem Sosia Amphitruonis sum.*
Nam noctu hâc soluta est navis nostra è portu Persico:
Et ubi Pterela rex regnavit, oppidum expugnavimus:
Et legiones Teleboarum vi pugnando cœpimus.
Et ipsus Amphitruo obtruncavit regem Pterelam in prœlio.
260 *SO. Egomet mihi non credo, quum illæc autumare illum audio.*
Hic quidem certè, quæ illic sunt res gestæ, memorat memoriter.
Sed quid ais? quid Amphitruoni à Telebois datum est?
ME. Pterela rex qui potitare solitus est, patera aurea.
SO. Elocutus est. ubi patera nunc est? ME. in cistulâ
265 *Amphitruonis obsignata signo est. SO. signi dic quid est?*
ME. Cum quadrigis Sol exoriens. quid me captas, carnufex?
SO. Argumentis vincit: aliud nomen quærendu'st mihi.
Nescio unde hæc hic spectavit. Iam ego hunc decipiam probè.
Nam quod egomet solus feci: nec quisquam alius affuit

270 *In tabernaculo, id quidem hodie nunquam poterit dicere.*
Si tu Sosia es, legiones quum pugnabant maximè,
Quid in tabernaclo fecisti? victus sum, si dixeris.
ME. Cadus erat vini: inde implevi hirneam. SO. ingressu' st viam.
ME. Eam ego ut matre fuerat natum vini eduxi meri.
275 *SO. Mira sunt, nisi latuit intus illic in illàc hirneâ.*
Factum est illud, ut ego illic vini hirneam ebiberim meri.
ME. Quid nunc? vincon' argumentis te non esse Sosiam?
SO. Tu negas med esse? ME. Quid ego ni negem, qui egomet siem?
SO. Per Iovem juro med esse: neque me falsum dicere.
280 *ME. At ego per Mercurium juro, tibi Iovem non credere:*
Nam injurato scio plus credet mihi, quàm jurato tibi.
SO. Quis ego sum saltem, si non sum Sosia? te interrogo.
ME. Vbi ego Sosia jam nolim esse, tu esto sanè Sosia.
Nunc quando ego sum, vapulabis ni hinc abis ignobilis.
285 *SO. Certè edepol quom illum contemplo, & formam cognosco meam,*
Quemadmodum ego sæpè in speculum inspexi, nimis similest mei.
Iidem habet petasum, ac vestitum: tam consimilest atque ego.
Sura, pes, statura, tonsus, oculi, nasum, dens, labra,
Malæ, mentum, barba, collum: totus. quid verbis opu' st?
290 *Si tergum cicatricosum, nihil hoc simili est similius.*
Sed quom cogito, equidem certò idem sum qui semper fui.
Novi herum: novi ædis nostras: sanè sapio & sentio.
Non ego illi obtempero quod loquitur, pultabo foris.
ME. Quò agis te? SO. domum. ME. quadrigas si nunc inscendas Iovis,
295 *Atque hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium.*
SO. Nónne heræ meæ nunciare, quod herus meus jussit, licet?
ME. Tuæ si quid vis nunciare: hanc nostram adire non sinam.
Nam si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.
SO. Abeo potius. di immortales, obsecro vostram fidem!
300 *Vbi ego perij? ubi immutatus sum? ubi ego formam perdidi?*
An egomet me illic reliqui, si fortè oblitus fui?
Nam hic quidem omnem imaginem meam, quæ antehac fuerat, possidet.
Vivo fit, quod nunquam quisquam mortuo faciet mihi.
Ibo ad portum, atque hæc uti sunt facta, hero dicam meo.
305 *Nisi etiam is quoque me ignorabit, quod ille faciat Iuppiter;*
Vt ego hic hodie raso capite calvus capiam pilleum.

QVI ME ALTER EST AVDACIOR &c.] Hoc ad grassationem nocturnam juventutis Atticæ referendum : quæ luxu perdita inficiebat publicam pacem, & in tenebris obvios malè interdum verberibus mulcare assolebat. Neque hinc alienum, quod Socrati accidisse narrat Ælianus lib. 9. Huc etiam pertinet locus Sticho, act. 4. sc. 2. & Trin. act. 2: 2. de quibus copiosè *P. Colvius* & *J. Douza* Cent. cap. 2. *Hoc noctu* autem *ἀκαιρῶς* est, nocte tam serâ atque intempestâ. V. N. Trin. act. 4 : 3. So spat inn die Nacht.

QVID F. NVNC, S.] Meurs. è Prisc. transponit, *Quid faciam, si nunc er.*

SI TRESVIRI ME IN CARCEREM COMPEGERINT] sc. tanquam grassatorem nocturnum; sicarium putà, aut qui vecticulariam vitam colat, i. (ut alibi Plautus,) *parietum perfossorem.* Et fortasse ad legem aliquam Pop. R. jocus hic respicit, quâ cautum fuit, ne cui noctis conticinio per Vrbem iter facere liceret : præsertim Plautinis & Belli Punici secundi temporibus &c. De quibus ambitiosè noster *Douza*. Neque hoc insolens Plauto, à spaciis Palliati argumenti, Comicâ quâdam licentia, ad Togatam consuetudinem exorbitare. quod hic facit : cùm res agatur Thebis, non Romæ. Porrò *Tresviri* seu *Triumviri*, qui aliàs *Judices capitales*, prorsus idem Romæ, qui *Vndecimviri* Athenis. Munus eorum præesse carceri, punire damnatos : itemque cognoscere de furtis admissisque servorum aut ejusmodi viliorum capitum ad Mæniam columnam. Alia de his habes apud Rævard. 2. Var. cap. 18. (quæ nos retulimus Rud. act. 3. sc. 6.) & Fabrum, quæ non recoquam ego : *Lips. l. 5. ad Tacit.* V. N. Asin. act. 1 : 2.

CRAS È PROMPTVARIA CELLA] Jocus servilis, quo carcerem comparat penori. Nam *cella promptuaria* est, in quam penus aut utensilia conduntur, & unde ad usum familiarem promuntur. Ejusmodi cellæ qui præsunt, *promiconds* dicuntur : nam proprium in ea re verbum, *promere:* J. Gul. Ita autem in MSS. Cam. & sex Palat. legi notat Gruterus : vel, *Inde cras è promptario :* nec usquam comparere vulgatum illud, *quasi:* nisi quod in MS. Cam. inter vocem *cras* & *è* superscriptum sit, ab eâdem tamen, ut putat, manu. Certè in meis etiam Edd. itemque in MS. Frising. uno consensu, *cras*, legitur, omisso illo *quasi.*

NEC CAVSAM LICEAT DICERE MIHI] Nec mihi liceat re excusare aut verbis purgare, quo minus cædar : *Lamb.* aut in judicio defendere : *Long.* Etiam *J. Langlæus JC. Ocy Semestr. l. 8. c. 10.* pluribus docet, Noctivagos errones carceri olim mancipatos, supplicioque affectos esse. Alludit & Ausonius : *Pervigila ante fores : noctu capi metuo.*

NEC QVISQ.] *Lamb.* mâlit, *quicquam.*

QVASI INCVDEM &c.] *εἰκών.* ut incus malleis tunditur, ita ego virgis : & quidem ab hominibus octo, iisque robustis : ut & per vices cædendo minùs fatigentur, & graviores plagas infligant. *Lamb. & Palm.*

HOMINES OCTO] Octo enim lictores habebant Triumviri isti capitales, qui eorum jussu in damnatum animadvertebant. Ita & Asin. Act. 3 : 2. ad octonos hosce lictores alludit. Vide Fr. Hotom. De Magistrat. Rom. item J. Rosini Antiquit. l. 7. c. 27. V. & N. Asin. Act. 2 : 2.

ITA PEREGRE ADVENIENS HOSP. P. ACCIPIAR.] Alludit ad eos, auctore Lamb. qui peregrè venientes honoris caussâ publicè accipiuntur hospitio : aut fortassè ad id, quòd civibus in patriam redeuntibus cœna dabatur. Sic, *In publico servari*, dicebantur, qui in phylacâ sive adeò custodiâ publicâ attinebantur : ut *Douza* annorat · & Rævardus ad ll. XII. Tab. c. 5.

HÆC HERI &c.] *J. Gruterus* : Malè interpunxerant, *Hæc heri immodestia coegit me, qui &c.* Vtique cum interpretetur Lambinus; Heri immodestia coegit me ad hæc. cum hoc potius velit : Hæc omnia, quæ dixi, heri procuravit immodestia, , qui me &c. Ineptè item Lamb. exponit *excitavit* scil. dormientem. Immò excitavit à portu, hoc est, portu exegit, nec ibi quietem ducere passus est. Vnde toties Martialis *excitari* eos facit à Lectio, ab Oceano, quorum res Legi non sufficiebat : qui, inquam, cogebantur surgere de Equestribus tempore Ludorum. Et apud Liv. l. 9. Sp. Posthumius : *Haud sum ignarus*, inquit, *Coss. ignominiæ non honoris caussâ me primum excitatum.* Seneca lib. de tranquillitate cap. 14. *& illum quoque excitari juberet.* ubi malè id mutat Muretus. Frontinus lib. 3 c 14. Exemplo 1. strateg. *Cornicularius vigiles quosdam excitavit :* malè conatur Stevvechius, *excivit.* Porrò & *J. Gulielmus* hic virgulam ponit post *coegit* : & , *Excitare*, ait, honestè & venustè hic positum, pro, domo mittere, & exigere. ita Rudente act. 1 : 5. *me huc foràs excitavit.* Martial. l. 5. epigr. 14. Cicero Attic. l. 2. ep. 1. *Si paullo plus furor Pulchelli progredi posset, valde ego te istinc excitarem.* & pari venustate Afranius, *explodere*, Suspectâ : *In Arpinos jam quantum pote hominem explodam, ut vilicetur.*

INGRATIS] V. N. Epid. act. 3: 4. Meursius Ed. Ald. secutus & autoritatem Prisc. libro *De versib. Comicis*, hæc sic constituit :

> *Ita peregrè adveniens*
> *Hospitio publicitus accipiar,*
> *Hæc heri immodestia coegit me,*
> *Qui hoc noctu à portu*
> *Ingratiis excitavit.*

Etiam

Etiam Gruteri Notæ non hos tantùm versus, sed & superiores aliter atque aliter distinctos adducunt è MSS. ipsius: quos si adscribere voluissem & heic & alibi; libri res fuisset.

NONNE IDEM HOC LVCI ME &c.] *Hoc*, adverb. est scripturà priscà, pro *huc*. nec auscultanda Lamb. interpretatio: *Grut.* Meursius scribit è lib. suis, *hoc locu.* Nam veteres, inquit, *Lucu* etiam dicebant, ut *Noctu*. Sic Merc. act. 2: 1. *abis manè cum lucu simul.* Cistell. 2: 1. *cum lucu primo cras &c.* ita enim in v. c. legi ait. Ter. Adelph. act. 5: 3. *- rus cras cum filio Cum primo lucu.*

OPVLENTO HOM.] *Servitus opulento homini*, est, servitus quam quis servit opulento. Casus verbi tribuitur nomini: ut notat *Turn.* lib. 30: 34. Sic Sallust. 3. Hist. *facta consulta que Alexandri æmulus erat.*

HOC SERVITVS] Ita Meurs. è suo libro. ut vulgatum illud *magis* non scribatur, sed subandiatur, phrasi eleganti Plautinâ. Et certè in nullo meorum apparet, ut nec in MS. Frising. nec in sex illis Palat. neque adeò in MS. Cam. quod observat *Gruterus*, & addit: Videtur natum illud, *magis*, à Camerario, non necessariò: nam, *hoc*, notat, *ob hoc*, sive *ideò*. Quare & frustrà est Gulielmius, qui hos versûs in Senariorum legem reponit, illo eiecto, *Hoc magis miser est divitis servus.* nam certe non est interpretamentum antecedentis: quod magis liqueret, si adponeretur enclytica hoc modo: *Hocque magis.* Jam, *assiduo* illud capitur tanquam adverbium: non est. *Assiduus* enim idem cum opulento: ut notum ex illo Topic. Ciceronis: *Cum lex Ælia Sentia assiduo vindicem assiduum esse jubeat, locupletem jubet locupleti. Locuples enim est assiduus: appellatus ab ære dando.* item Agellio, lib. 16. c. 10. quem vide. ut & Not. Trin. act. 1: 2. Idem censent Douza, & Palmerius, qui sic ad hunc locum: *Assiduus*, sive dives, semper affluit: sed ei opus nunquam desit, servi quod faciant. Idque probant sequentia, &c. vide ibid. fol. 208. Spicileg. Sed tamen & versus, quos confusissimos & plenus mendorum ait Gulielmius, atque sic ab ipso concinnatos adjiciam: *Opulento homini hoc servitus dura est magis, Noctesque diesque assiduo satis superque est, Quo facto aut dicto est opus, quietus ne sis. Ipse dominus operis expers & laboris, Quodcunque animum accidit libère, poscere Æquom putat esse, non laboris quid siet Reputat, nec æquomne anne iniquom imperet*, &c. *Operæ*, pro *labore*. Sic Cic. *Mercenariorum operas non artes emimus.* *Expers*, cum auferendi casu, &c. *τὸ dives*, ex glossâ irrepsit, ad illud, *assiduo*, &c. Rationes reliquæ emendationis vide, si operæ est, lib. Verisl. 2: cap. 6. Quæ tamen Gulielmii licentia Grutero, ut dixi, parùm hic probatur.

QVIETVS NE SIS] Secunda persona pro tertia incertâ & non definitâ: quod Classicis auctoribus frequentissimum. Nostri tales indignabundi. Das du ja kein Ruh habst. Ita Pænulo: *An verò non justa caussa est quod curratur, ubi bibas, edas de alieno?* pro, ubi quis bibat, edat.

IPSE DOMINVS D.] ita antiquissima omnium editio, anni M CD. LXXII. Sequiores omnes nequiores sunt: *Grut.*

DIVES OPERIS] i. *servus*, sive *operarius*. Horat. Serm. l. 2: 7. *Accedes opera agro nona Sabino*: Douza. V. N. Asin. act. 1: 3.

QVODCVNQVE HOMINI ACCIDIT LIBERE POSSE RETVR] Dives herus, quicquid in hominem cadit, id arbitratur sibi posse placere: *Bosius*, & *Lamb.* At, *J. Grut.* Male *unquam*, exponunt. benè *Ulricus Pylorus*, qui ait: Cùm *liberealias* fortuitum quid denotet, accedente verbo *accidit*, libidinem hominis extra omnem rationem caussamque ostendit. ut sit sensus: Quicquid accidit, ut homini allubescat, id retur se posse: nec reputat, quid laboris aliis afferat. Sed nec hic mihi probatur Gul. licentia: *retur posse*, illud scilicet quod *libet*. Hæc ille. qui & in Schedis suis Pal. itt. distinguit: *Quodcunque homini accidit libère, posse retur*: ut repetatur ἀπὸ κοινοῦ *libère*. velut: Quicquid homini potest libère, hoc putat posse libere sibi, idque adeo æquum putat.

EXPETVNT] i. *accidunt*: Nonius.

EVM NVNC POTIVIT PATER SERVITVTIS.] Me, qui fuerim liber, pater pro suo jure compotem servitutis fecit. *Potivit*, in actione usurpavit: ut Capt. Sc. 1. in perpessione: Turn. lib. 30: 34. V. N. Epid. 4: 1. item Scip. Gentilis Parerg. l. 1. c. 42.

QVI VERNA NATVS EST] Viliores videlicet nati servi quàm facti. quod notavit *Lips.* ad illa Val. Max. l. 3. c. 4. *Vernam natum hunc urbi regem dando.* Cicero de Prov. Consularibus: *Judæi & Syri nationes servituti natæ.* Adeò in miserrimam Israelitarum gentem expetijt maledictio, Deuteronomij XXVIII.

SVM V. VERNA VERBERO] Ita in MS. Cam. atque in vetustiss. quos Sarracenus laudat, legitur. quod & Turnebus l. 30: 34. præ altero (*Verbo*) probat, & jocum esse ait in verberonem vernam: quasi non tantùm servus sit, sed etiam vapulet. Pallat. tamen sex, & vulg. l. *Verbo.* Q. d. non re, sed titulo tantum. sum enim Mercurius.

NVNC VERÒ] ita MS. & Edd. Cam. & aliæ. Nonius leg. *numero*, i. citò. idque Lambino maximè probatur. V. N. Mil. act. 5: 1.

IN MENTEM FVIT] Ita Bacch. 1: 2. *ecquid in mentem est tibi?* Non est Solœcismus, *inquit Agell. lib. 1. cap. 7.* locum hunc laudans, ut vulgus semi-

semidoctum putat, sed ratione dictum certâ & probâ, quâ & Græci utuntur. Tale est illud Cic. in Orat. de imperio Cn. Pomp. *Cùm vestros portus in prædonum potestatem fuisse sciatis.* Sic pro Quinct. *In judicium haberet,* pro, in judicio. Idem: *Res tepit esse in vadimonium.* Sic P. Arbiter: *Res est in controversiam.* quod eleganter & Ciceronis in modum asserit dictum Turnebus. Sic Manil. lib. 5: *cùm venit in regionem.* quod Scal. dictum ait, ut Cic. illud, *venit in Senatum.* Pl. Most. 1: 2. *Argumenta in pectus insitui.* Cas. act. 1: 4. *Ubi in lustra jacuisti?* Epid. 2: 2. *illum audivi in amorem hærere apud nescio quam fidicinam.* ita enim ibi MS. Camer. Pœn. 5: 4. *fa. ita in memoriam ut habeas:* ut idē MS. Cam. Etiam H. Steph. in *De Plauti Latin.* illud, *in mentem fuit*, multis defendit, p. 387. Ita *Camerarius*, Præpostera sunt hæc, *inquit*, si ad regulas præceptionum exigantur, & tamen Latina: *Esse in amicitiam & ditionem alicujus:* *Ad judicem causam labefactari*, pro, coram judice. *Deprehensus cum ferro ad senatum.* *Ubi videt me esse in tantum honorem*, Ter. Eun. 3: 2. &c. Vide exactiss. ejus Comment. in Tusculan item *Franciscum Juretum* Notis ad Senecam Philosophum.

ALLOQUI] i. salutare deos, προσαγορεύειν, ut peregrè adveniens. ita Arnob. l 6. *Affari deos* dixit, propriè; ut hic *Alloqui*. Ibid *Cum Deo venerationum (item supplicationum & orationum) colloquia miscere.* Etiam Euripid. Herc. fur. θεοὺς προσεννέπειν dixit. *Notat Heraldus.*

OS OCCILLET] Ospugnis frangat & contundat: ab *occare*. Et hoc probum contendit Colerus, meus Heilsbrunnæ olim condiscipulus. Nam (inquit) *occare* est βωλοκοπεῖν, βωλοστροφεῖν, Glossarium: βωλοκοπῶ, *occo, occillo, pastinor.* Hinc *Occillator*, βωλοκόπος. Venustissimâ igitur metaphorâ Plautus dixit *Occillare*. Ita Pomponius: *Numquis hic restat, qui nondum labeas lirarit mihi?* Quid si (inquit Donza) *Ussillet*, vocabulum ab *osse* potius quàm ab *ore* formatum rescribamus? i. sic quasi ossatim seu frustulatim totum caput comminuat seu concipilet mihi.

BENE] ita MS. Cam. al. *bona.*

INGRATA H.] grato animo non accipi: *Tarn.* lib. 3: 13. Asinar. act. 1: 2.

UT, QUID SE SIT DIGNUM, SCIAT.] Sosia scit se nequam esse, & malo dignum: quod pauci faciunt: cùm hoc sit difficillimum, & omnes sese ament. Desid. Heraldi MS. leg. *sciant.*

POTIREMUR DOMUM.] Ita MS. Cam. & quinque Pall. & MS. Frising. & ferè omnes l. *domum*: quod rectum censent. nam illud, *hostium*, nihil est. Et quanquam v. codd. ferè distinguunt, - *falsi p. domi Victores:* F. h. malit tamen *Grut.* cum quinque Palat. hanc distinctionem, *f. p. domum. Victores* F.

INTERNECATIS H.] penitùs interfectis hostibus. Sic, *Bellum internecinum:* &, *Internecinum odium*, apud Liv. Die einander Tod feind sind &, *Internecinum morbi genus*, apud A-gell. lib. 2. cap. 1. Sunt qui in talibus scribant, *Internecivum*, perperam. Nam Gr. ἐπιγεγραμμένον.

ACERBA F.] *Acerba*, cruda & immatura, i. ante diem in Libitinæ censum relata: quippe cùm *Læti juvenes Argivæ robora pubis* (ut loquitur Catullus) huic bello patrando delecti essent. Virgil. Æn. 11. v. 28. *Et funere mersit acerbo.* Eâdem metaphorâ à pomis Tibullo *mors immitis* dicitur. Ita & Lipsl. lib. 3. Annal. Tacit. Seneca lib. 3. c. 25. de Irâ: *à priore amantis filium in angulo flevit, qui videt acerba funera etiam ex regiâ duci.* Aliud est *acerba virgo*, Græcis ἄωρος, μὴ ὡραία γάμων, *nondum matura viro.* Varro: *Majore insistit virginis acerba aures Veneris vocabulis imbui voluerunt.* Notat hoc D. Herald. Adverf. lib. 1: 1.

QUI M. TH. P. AC. OBIECIT] ita omnes MSS. & vetuste editi l. *objecit.* quod cur rejiciatur, causam nullam videt Gruterus Meurs. legendum docet, *Quod multa Teobano populo acerba objecit f.* Refertque ad sequens carmen.

VI ET VIRTUTE MILITUM] Sic Sall. *Vine corporis, an virtute animi?* &c. Id. *quorum omnis vis virtusque in linguâ sita est.* Ergò non semper *vim* ad corpus, *virtutem* ad animum referatis. Sic idem: *quanta animi vis fuisset in exercitu Catilinæ,* &c. Vide P. Ciaccon.

DUC. IMP. AUSPICIO] *Ductu*, per se: *Imperio*, militari potestate: *Auspicio*, per alios, ut legatos, præfectos. V. N. infrà act. 2. sc. 2.

QUI PRÆDA ATQUE AGRO ADOREAQUE &c.] Antiqui Rom. omnem ex agris proventum vocabant *Adoream*. Et postquam præmium militibus frumentum erat, partâ victoriâ, *Adorea* pro laude accipi cepta est. Cur autem *Ador* in obliquis secundam nunc producat, nunc corripiat, in causâ est, quòd veteres dicebant *Adus, aderis*; & *Ador, ôris*: ut *Pignus, pigneris*; *decus*, & *decor*, &c. V. N. in Fest. & Conject. Scaligeri.

CREONTI] MS. Cam. *Creoni.*

UT HÆC NUNCIEM UXORI] Cur Romani peregrè redeuntes uxoribus nuncios de suo adventu præmiserint, docet Plut. de Rom. institutis.

MEDITABOR] μελετήσω. Ter. Andr. 2: 3. *Venit meditatus alicundè ex solo loco.*

UT GESSERIT REMP.] Propriè atque ex Formulâ. Sic Sall. *Ut sese & exercitum more majorum gereret.* Vide Barnab. Brissonium de Form. Solemnib. lib. 2.

SI MENDACIUM DIXERO] Quid differant *Mentiri* & *Mendacium dicere*, docetur apud Agell. lib. & cap. 11. *Vir bonus*, inquit ibi Nigidius,

gidius, *praestare debet, ne mentiatur: prudens, ne mendacium dicat*, &c. Idem: *Qui mentitur, ipse non fallitur, sed alterum fallere conatur: qui mendacium dicit, ipse fallitur.*

SOLENS] ita ut soleo. Ter. Andr. 5:4. *Quid tu Athenis insolens?* Ein seltzamer Gast.

FABULARIER] i. fari, μυθεῖν.

PRIMORUM PRINCIPES] Alibi, *Delecti principes.* Virg. 3. Æn. *Delectos populi proceres.* Der Kern aus der Ritterschafft.

EOS LEGAT: TELEBOIS JUBET S.] Ita distinguit *Douza*, & rectè. Jam, *suam*, benè ad Amph. reciprocatur.

SI SINE VI ET SINE BELLO &c.] Romani, antequam bella susciperentur, Fetiales ad res repetendas mittebant: quæ quia clarâ voce fiebat Repetitio, dicta est *clarigatio*, &c. De quibus copiosissime Brisson. in Form. lib. 4. Formulam autem lib. 1. exponit Livius: *Legatus ubi ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato, (filum lanæ velamen est:)* AUDI JUPPITER, *inquit*, AUDITE FINES (*cujuscunque gentis sunt, nominat:*) AUDIAT FAS: EGO SUM PUBLICUS NUNTIUS POPULI ROM. JUSTE PIEQUE LEGATUS VENIO. *Peragit deinde postulata. Inde Jovem testem facit:* SI EGO INIUSTE IMPIEQUE ILLOS HOMINES ILLASQUE RES DEDIER NUNTIO POPULI ROM. MIHI EXPOSCO, TUM PATRIÆ COMPOTEM ME NUNQUAM SINAS ESSE, &c. *Si non deduntur, quos exposcit, diebus* XXXIII. (*tot enim solemnes sunt*) *peractis, ita bellum indicit:* AUDI JUPPITER, ET TU JUNO, QUIRINE, DIIQUE OMNES CÆLESTES, VOSQUE TERRESTRES OMNES, VOSQUE INFERNI: AUDITE: EGO VOS TESTOR, POPULUM ILLUM (*quicunque est, nominat*) INIUSTUM ESSE, NEQ. JUS PERSOLVERE. SED DE ISTIS REBUS IN PATRIA MAIORES NATU CONSULEMUS, QUO PACTO JUS NOSTRUM ADIPISCAMUR, &c. Porro & Belli indicendi formulam cognoscite apud Agell. lib. 16. cap. 4. & luculentius omnia apud Brisson. & alios.

E TEMPLO] V. N. Epid. act. 2:2.

ABITUROS AGRO ARGIVOS] Ita est in MSS Cam. & Lang non *Argos*, quam scripturam tamen etiam non improbare ait Camerarius, quod Amphitruo, etsi Argivus, tunc tamen imperator fuit populi Thebani: & copias reduxisset Thebas, non Argos. Etiam Grut. e Palat. sext. & prioribus edit. reponit, *agro.*

[illegible]SE IGITUR] *Igitur*, pro, *deinde*, explicat Nonius: ut & Don. ad illud Ter. Eun. 1:1. [illegible] *etiam?* Et bona est reciprocatio, [illegible] ad Amph. Turn. lib. 3:12. V. & N. Most. act. 1:1.

EXPUGNASSERE] i. expugnaturum esse. Infinitivus antiquus à futuro *expugnasso*, pro, *expugnavero.* Sic alibi, *impetrassere. reconciliassere; amassere*, pro, amaturum esse: *Turn.* l. 4:15.

SUPERBE NIMIS, FEROCITER] Gruterus mallit, *verbis Superbissimis, ferociter* &c.

TELEBOÆ LEGIONES ED.] P. Ciaccon. ad *Columnam Rostrat. C. Duilii*, docet, *Legiones* non tantùm Romanorum, sed & aliarum gentium, atque adeo Carthaginensium ipsorum, a Latinis dici, exemplis Livii & Sallustij.

DISPERTITI VIRI, DISP. ORDINES.] Palmerius è vet. cod. reponit, *Distributi viri, distributi ordines.* Diribere valet *distribuere*, hinc *Diribitores tabellarum*: *Diribita suffragia*, apud Ciceronem. Des. Herald. l. è MS. suo, - *dispositi ordines.* *Disponere*, inquit, & *rectius* hic optimè: & sic versus bonus est.

MORE NOSTRO & MODO] *Modo*, i. arbitratu nostro. Sic Sall. 3. Hist. *Gerant habeantque suo modo imperia.* Sic Hor. Odâ 2. lib. 4 *apis more modoque* &c. V. N. Men. act. 2:1.

IN MEDIUM EXEUNT] M. Goldastus è MSS. Lang. & Servij Fuldens. ita legit, & distinguit: *Deinde utrinque imperatores in medium exeunt Extra t. ordinum, colloquutum simul. Conv.* Atque ibid. Servium *turbam*, pro multitudine accipere: *Multitudinem* vero dici *exercitum* apud Sallust. in Catil. ait idem.

DEDERENT] Propriè. hoc enim est *dedere*, ut notat Donatus. Deditio autem quâ verborum conceptione fieret, Livius lib. 1. docet. *REX*, ait, *interrogavit, Estisne vos legati oratoresque missi à populo Collatino, ut vos populumque Collatinum dederetis? Sumus. Estne pop. Collatinus in suâ potestate? Est. Deditisne vos, populumque Collatinum, urbem, agros, aquam, terminos, delubra, utensilia, divina humanaque omnia in meam populique R. ditionem? Dedimus.* *Et ego recipio*, &c. Hanc formam Plautus hic, cum iis quæ versu 32 ab hinc leguntur, expressit.

CLAMOREM UTR. EFFERUNT] Sallust. Catilin. c. 60. *Maximo clamore, cum infestis signis concurrunt: pila omittunt: gladiis res geritur.*

PRO SE QUISQUE] Sic Virgilius Æneid. 12. *Pro se quisque viri summâ nituntur opum vi*, i. quantum quisque poterat. Etiam *Schop.* in arte Crit. observat, *Pro se quisque*, idem notare, quod studiosè, summâ ope omnique conatu. *Palm.* hos versus ita legit & ordinat: *Pro se quisque fedat, ferit: tela frangunt: boat Cælum fr.* &c. *fedat*, valet, *fœdat.* Prima enim & tertia conjugatio antiquitus eadem. *Fedare* autem & *fedum* propria in vulneribus ac stratâ acie: testes Livius & Virg. & hinc non longulè Plautus ipse. Jam, *fragunt*, pro, *frangunt*: ut *tago*, pro, *tango*: hinc Lucilli *tagax*, pro fure. *Fragere* ergo, est

go est, cum fragore collidi & frangi, à *frago* enim *fragor*. Porro illa verba, *quæ jam quæ potest &* *valet*, è glossis sunt. *Hæc ille.* Gifanius l. *Pro se quisque cedit, velut ferit: tela frang.* Et illud, *id quod quisque*, &c. interpretationem putat phraseos, *Pro se quisque.* Nos MS. Cam. expressimus.

FERRO FERIT] ita MS. Cam. & Lamb.

EX SPIRITU] ita MS. Cam. & Lamb. nostræque Edd. consensu. In C. Langii fuit *spiratu*.

NEBULA CONSTAT] conflatur, erigitur. Virgil. 12 Æn. *- subitus campis magis ac magis horror Crebescit, propiusque malum est. jam pulvere cælum Stare vident. jubeant equites: & spicula castris Densa cadent mediis. it tristis ad æthera clamor Bellantum juvenum, & duro sub Marte cadentum.* Ibi Servius & Turn. l. 28. c. 32. *Stare* interpretantur, *pulvere oppletum esse.*

NOSTRI C. INGRUUNT VICINIUS] Ita Grut. non, *Vicimus*. nam eos nondum vicisse, vel ex sequenti oratione colligitur. *Ferox*, in laude poni diximus Curc. 4:3. Jam hi versus in omn. meis aliter atque aliter leguntur & disponuntur, *Colerus* docet, *Ingruere* verbum militare esse, & significare, *clade afficere*: ut & Servius ad illud Virg. *Ingruit Æneas Italis.* Caussam affert elegantem ex *Joh. Sarisberiensi* lib. 2. cap. 13. *Grus semper adfert quod expedit: unde & Gruere verbum ambiguum: a quo Congruere, quod proficit: & Ingruere contrà, quod officit. Unde illud: - Vitibus ingruit horror.*

FUGAM IN SE TAMEN NEMO CONVORTITUR] i. fugam in se nemo conversam inclinatamque habet. Poeticè dictum, ut *Nuda genu*, &c. Turn. lib. 4: 15. Atque hanc interpretationem laudat Gruterus, in *Notis ad Statium Papinium*, nondum editis; explosâ Lambini, & Palm. qui pro, *in se*, legit *ince: ut sice, quamde, &c.* Douza Pronomen illud *Se*, non *In semetipsum*, verùm potius, *In suos* dictum accipit, Multitudinis, non Unitatis numero: ut alibi Plaut. *Eamus ad me*, pro, *domum meam*. Igitur, *In se*, idem erit hic, quod *In castra*, seu *post principia sua*, fronti scilicet exercitûs in tergum obversâ.

QUIN STATIM REM GERAT] *Statim*, priore syllaba productâ, *constanter, perseveranter, æqualiter*, ut vult Nonius. infra, v. 120. *Rem gerat*, i. pugnet, hostem feriat. id agat quod expedit & quod oportet: *Sim. Bosius.*

AN. OMITTUNT] ita MSS. Cam. & Lang. & omn. edd. vett. non, *amittunt*.

QUISQ. UT STETERAT, JACET, OBTINET Q. ORDINEM] *ut*, pro, *ubi*: Douza. Ita Salluft. Conjurat. Catil. cap. ult. *Nam ferè, quem quisque vivus pugnando locum ceperat, eum, amissa anima, corpore tegebat.* Justin. 8. *Non tamen immemores pristinæ gloriæ cecidêre, quippe adversis* vulneribus omnes, loca quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Seneca: *Sanè tantæ curæ fuit in gradu constare, ut contenderint casi eundem obtinere.* Ita Latinus Pacatus in Paneg. Theod. Aug. *Gladiatoria desperatione pugnare: nec gradu cedere, sed vestigio stare vel cadere.*

EQUITES JUBET DEXTERA INDUCERE.] Lambino, *invadere*, placet: qui & conjiciebat, *irruere*, pro, *ignuere*: ut, *fuvit*, pro *fuit*. quod & P. Merulæ probatur. Palm. l. *equites jubet dexterâ inundere*, pro, *inundare*. Sanè eleganter, inquit: & ita *Inundationes* atque *Illuviones* barbarorum in Italiam legimus, & alioquin libenter à fluviis ac torrentibus præliorum similitudines capiunt. *Fluctuantem aciem*, Livius; & Tacitus *fluitantem labentemque militem* dixit, &c. Testatur tamen *Gruterus*, omnes MSS. & edd. antè Aldum servare unâ quasi conspiratione *inducere*: ideoque non temerè transformandum.

IMPETU ALACRI:] Ita MSS. Cam. & Lang. & vett. editt. At Cam. & Lamb. numeris, credo, fulciendis leg. *impetuque*. quâ fulturâ non est opus, si recipiamus MS. Pirckheimeri lectionem, *impetu volucri*: quam indicavit M. Piccartus Profess. Noricus.

FÆDANT] i. dilacerant & cruentant. *Fædum* enim tam apud Virgil. quàm Salluft. non *turpe* significat, sed *crudele*. ut Æn. 11. *Pectora nunc fædans pugnis, nunc unguibus ora.* Et 2. Æn. *Sanguine fædantem quos ipse sacraverat ignes.* Sallustius & *Fædi oculi*, Servius Æneid. 2.

JURE INJUSTAS] i. injustissimas, formâ veteri: *Gl. Lang.* J. Meursius suspicatur, *jure invisas*: qui & totum hunc locum restituere satagit, in Exercitationibus suis criticis.

NUNQUAM ET.] Ab hoc v. omnes in hâc deinceps Scenâ sunt troch. Archilochii, id est, tetram. catalect. *Cam.*

VERTENTIBUS] Schnp. Puerilirer, inquit, *terga* subintelligi vult Lambinus. Ego *Vertentibus* pro *Versis* dictum puto: ut Lucr. *Omnia commutat natura & vertere cogit*, pro, *verti* & *mutari*. Id. *Cancerus ut vertat metas ad solstitiales.* Sanè & Virgilio *versi* pro *fugientibus* dicti: *- aut versi terga dedere.*

HOC COMME.] *hoc.* i. ideò D.

DIREMIT NOX &c.] Videtur, inquit Merula, imitatus Ennium Plautus, vel (ut quidam nituntur probare) hunc ille: *- bellum Æquis de manibus nox intempesta diremit*. ita Liv. lib. 21. *Nox accensum ingentibus animis prælium diremit.*

VELATIS MANIBUS ORANT] *Velati* dicebantur, *inquit Scal. Conject.* qui caput cinctum licio laneo habebant. Virgil. 11 Æn. *Velati lino, & verbena tempora cincti.* Livius lib. 1. *Legatus ubi ad f.* vide paulò superius. Sic *[illegible]* & *Velamenta* dicebant [illegible] quod nim-

tum filo laneo velatum erat caduceum. Itaque ab eo dixit Plautus, *Orare velatis manibus*. Turn.l. 4: 15. *vel.m.* est, cum velamentis & vittis: ut V. 2. Æn. *Præferimus manibus vittas, & verba precantum*: Æneid. 8. v. 664. *Lanigerosque apices &c.* vel ramis oleæ lana involutis, &c. lib. 5: 7. & lib. 8: 16. Historici & Poetæ *lanam* & *infulas* & *vittas* & *velamenta* seu *velamina*, item *velas am colum* appellant: Græci etiam *στέμματα*, i. *vellera*. Vide & Serv. 8. Æn. v. 28. - *cui me fortuna precari Et vittâ comptos voluit prætendere ramos.* Tiraquell. ad Alexandr. l. 4. c. 7. notat, esse, qui hic *vittatis manibus* legat.

IGNOSC. PECCATUM] V. N. Curc. extremâ.

DEDUNT QUE SE IN DIT. ATQUE ARBITRATUM] Ex formulâ & ritu quasi solemni dixit, *in arbitratum*. Polybius in Excerptis Legationum CXLII. interprete Is Casaubono: *Qui populi R. ARBITRIO.* (*ἐπιτροπῇ*) *se suaque vel liper-mittunt, ii agrum primò illis dant omnem quem habent, & urbes quacunq; sunt in illo: ad hæc viros pariter & feminas, quotquot in agro fuerint; amnes, portus, sacra, monumenta denique: ut aut omnium domini fiant Romani.*

QUI] pro, *quâ*.

PTERELA] Aut heic *ἀρχαϊκῶς* est pro, *Pterelaus*: aut legendum, *Quî Pterelas.* dicebant enim, *Pterelaus, Pterelas*: sicut *Arcesilaus, Arcesilas*. & sic infra bis terve rescribendum. *Meurs.*

NEQ. EGO HUNC HOM.] MS. Cam. l. *huc*, quod præposuerim vulgato: nisi quis malit, *hoc*: ut sit demonstrantis. Sic Mostell. act. 2: 1. *non hoc longè, Delphium.* Grut.

STATUM] Donatus Eun. act. 3: 5. *Statura* corpori adscribitur: *Status* ad habitum refertur. Ergo *Status* est *σχῆμα*, *Statura* longitudo corporis.

TELO SUO SIBI, MALITIA &c.] suo ipsius telo. *Malitia autem est versuta & fallax nocendi ratio*: ut Cic. 3. de N. Deor.

NOCTURNUM] Noctis deum: quem Varro in Satiris perpetuo supore & ebrietate torpidum inducit. Jac. Durantius I C. Var. lib. 2. 14. l. *Nocturnum*, ex D. Hieronymo & M. Capella. Est & *Nocturnus* Vesper, qui noctem ducit. *Luciferoq; opponitur* a Statio 6. Theb. appellatusque a Catullo *Noctifer*. Vide Turn. lib. 24. c. 27. Et *J. Dousa* [illegible] mihi audi. Dignum & illud (inquit iste) observatione: Horatium (lib. 2. Od. 9.) utramque Veneris stellæ appellationem sub *Vesperi* vocabulo confudisse, quem ait [illegible] *Vespero Surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente Solem.* [illegible] e iam pro *Lucifero* accipitur, cujus rei haud scio an exemplum aliud exstet: nisi quod [illegible] in Amph. *Nocturnum* (quem non *Noctis deum*, ut vulgo capiunt, sed *Hesperum* esse mihi persuadeo) pro *Lucifero* sumpserit, &c. Valde enim insalubris jocus fuerit, si Noctis deum, qui tunc, diei finibus in arctum redactis pomœria sua valde extenderat; ac non potius Luciferum, quod non exoreretur, velut sui muneris oblitum, in somnum profundiorem incidisse intelligat: præsertim cum Solem eandem ob caussam paullo post accuset, *Credo edepol &c.* Neq; turbet aliquem, quod statim Vesperuginis mentio fiat a Sosiâ. hæc enim decore confunduntur in personâ servi, &c. Etiam P. Merula in Cosmograph. *Nocturnum, Hesperum* pro *Lucifero* accipit. Et Luctatius interpres Statii: *Lucifer & manè oritur & vespere, sed equo mutato.* (mane scil. candido utens, vesperi fusco.) unde & *desultor* dicitur, &c. Vide Not. in Tibull. c. 3.

MUTAT] Rectè. nam *Mutat* est à *Motu*, quasi *moto*. Habent communia principia appellationum *Motus* & *Mutatio*: *μεῖν*. quomodo curiosè disputant J. C. Scaliger in *Theophrast.* & Christian. Becmanus noster in *Originum* libris. Passerat. L. *motat* ut & Basil. Cod.

ATQ. UTI] i. quàm ubi: D. Ald. editio, *Atque uti &c.* sed illud rectius.

JUGULÆ] *Jugula stella est Orion: dicta, quod amplior sit cæteris quasi nux juglandis*: Festus. Sic *Vesperugo*, stella quam alio nomine *Vesperum* & *Vesperam* Latini, Græci *ἕσπερον* appellant. In v. codd. & in sex Palat. item in MS. Cam. legitur, *Jugulæ*: idque reducendum censuit Gruterus.

STATIM] i. fixè. suprà. v. 84.

DIE] pro, *diei*. Virgil. 1. G. v. 208. *Libra die somnique pares ubi fecerit horas.* Auson. in Rosis: *Ad primi radios interitura die.* Sallust. Jug. *Et jam die vesper erat.* Ovidius: *Utque fide pignus, dextras utrasque poposcit.* Horat. 3. Od. 7. *Constantis juvenem fide.* vide Agell. lib. 9: 14.

HAC NOCTE LONGIOREM &c.] Testantur omnes Poetæ, noctem eam, quâ Hercules genitus est, fuisse omnium longissimam. Nam (ut Seneca, Agamemn. act. 4.) *Violent ut ille Nocte non unâ potuit creari.* Unde & *τριέσπερος*, item *τριέσπερος λέων*, *leo trinox*, à Lycophrone: & *τριέσπερος Ἡρακλῆς*, à Justino Mart. dicitur. Statius lib. 12. *Te noctem Herculeam dixit.* Alii tamen duas tantum memorant. D. Hieronymus advers. Vigilantium: *Liberè proclamabis te esse aut Mercurium, propter nummorum cupiditatem, aut Nocturnum, juxta Plauti Amph. quo dormiente in Alcumenæ adulterio duas noctes Juppiter copulavit, ut magnæ fortitudinis Hercules nasceretur.* Vide Meurs. ad Lycophr. Ovid. 1. Am. *[illegible] e deum genuit ar, ne te t[illegible] m jebe [illegible] deret, Commisit n[illegible] ies in sua vota d[illegible].* Propert. lib. 2 el. 16. *J[illegible]piter Alcmenæ geminas requieverat Arctos: Et cœlum noctu bis sine rege fuit.* Apud. Arnob. lib. 4. etiam novem noctes leguntur, sententia Clementis Alexandrini

demi quoque. Verba illius sunt: *Juppiter pater noctib. vix n... m unam potuit prolem extundere, concinnare, compingere. at Herculem Simul acus natus quinquaginta de Thestio nocte una perdocuit & nomen virginitatis exponere, & genitricum pondera sustinere.* Quanquam autem Jac. Durantius hæc interpolat, & pro *novem* rescribit *duas*: Delrio tamen ad Senecam, & Des. Heraldus ad Arnob. videntur alterum potius probare.

PEPENDI] V. N. Asin. act. 2:2.

PERPETEM] i. perpetuam, jugem: *Festus.*

HÆC VICIT] Douza, *vincit.*

APPOTVM] i. ebrium: Meursius. Ita Bosius, ad Attic. Cic. lib. 11. epist. 21. Majorem, inquit, vim habet *appotus*, quam *potus*. Ita apud Cic. plus est *adpositius*, quam *positius*: *admodestior*, quam *modestior*: ita *apprimus*, *approbus* &c.

NISI INVITAVIT SESE IN COENA PLVSCVLVM] nisi meracius & plus æquo bibit. Sic Rud. & alibi. Lucill. *Vino invitabit dapsilem se.* Sallust. 4. Hist. *Cum se cibo vinoque læti invitarent.*

MODO SIS VENI] *Sis*, pro, *si vis*, usitatiss. Comicis, atque aliis etiam: *Abi sis: cave sis: tace sis: cedo sis*, &c.

SCORTATORES, QVI SOLI INVITI CVBANT?] Vetr. edit. *qui soli invite cubant.* Hinc. M. Klock scribit uno verbo, *Solisinvidi*, i. qui Solem & conscientiam lucis fugiunt. VIR DOCTVS; *qui solitè invisi cubant?* i. qui de more loca ea frequentant remota ab arbitris. *invisi sive ἄορατοι.* V. N. Epid. act. 4:1. Et cubasse scortatores in cellis meretricum, ita ut non viderentur, certum est. Item, si quando quis à lenone scorti alicujus noctem conduxerat, primo diluculo abeundum illi fuisse, docet Juv. Sat. 6.

CONDVCTO MALE] i. caré, dispendiosé, magno. V. N. Pseud. act. 1:2.

COMPLEXVS] Douza: Credo, *complexus*, istud participii passivi significatu sumendum, à *complecto*, cujus simplex est *plecto*: proinde uti ab *implecto*, *Implexus*. neque multo sané aliter Lucret. *Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit.* Et: *Implexus vasis Veneris compagibus hæret*, &c. Itaque errat Lamb. qui *eam* subintelligit. Etenim *cum* illud cum *complexus* construendum est, &c.

NVLLVS EST HOC METICVLOSVS ÆQVE] valet; Nullus est hoc meticulosior. *Tur. l. 4: 15.*

QVEM? IN MENTEM] Ita Meursius hæc distinguit & legit. *Quem?* supple; *video hoc noctu ante ædes?* nam referendum ad priora verba, quæ, cum Mercurius interrupisset, eo modo resumit. Et ita leg. mei etiam vulgati.

VVLT PALLIVM DETEXERE.] Proinde, quasi hoc pallium meum textoris opera adhuc indigeat: ille autem, ut textor, id sit perfecturus; eo me despoliate ac nudum statuere cogitat. Mercurius enim se ad pugnam componens brachia huc & illuc jactabat in morem textoris. *L. D.* Turn. lib. 30. c. 34. Hoc igitur jacit ut in spoliatorem ac grassatorem. Porró Alciatus, *Neta*, inquit, *lana* dicitur, quæ tamen & *substamen* est: *Detexta* dicitur, cúm perfecta est, & à textrinis instrumentis detrahi potest: unde & *detexere*, auferre est. quapropter Virg. 10. Æn. v. 424. *dum texit Imaona Halesus.* i. dum spoliat & exuvias legit & petit. quomodo & Turnebus hoc Virgilii explicat cum Servio, à quo & (in edit. quidem P. Danielis) Plautinum citatur: *Ego hunc hominem detexam pallio*: sed ex aliâ forté Comœdiâ; si tamen ex ullâ. Videbatur enim noster *extexam* potius usurpaturus: uti Bacchid. *Extexam ego illum pulchré.* Quid proprie *Detexere*, dictum Pseud. act. 1:4.

DENTES PRVRIVNT] V. N. Mil. act. 2:4.

ME HOSPITIO PVGNÆ ACCEPTVRVS EST] Jocus παρὰ προσδοκίαν. q. d. Accipiet me non adventitiâ cœnâ, sed pugnis. Douza l. *pugni.* neque improbat Gruterus, præsertim quòd in nullo MSS. legeretur *pugnæ*, sed *pugne*. Haud enim magnum esse discrimen inter *E.* & *I.* veterum, docere Virgilium illum antiquissimum, qui servatur in Bibliotheca Palatina à capite ad calcem majusculis exaratum litteris, quas *capitales* vocare solemus. Interim Poetam putat alludere mori veterum, imó veró & nostro; quo insigniuntur domûs & præcipué hospitia publica picturis quibusdam, dicatque Sosia, se exceptum iri hospitio, cui præpicta *pugna*, sive adeó *pugnus*. De quib. Turnebus, & Torrentius ad Suetonium. Si hoc displicet, veniebat eidem Grutero in mentem, *hospitio pugneo*; utique cùm legatur Rudente act. 3:4. *Jam herclè tibi messis in ore fiet mergis pugneis.* facere autem suæ huic interpretationi putat locum Pœnuli act. 1. sc. 3. *Majorem partem in ore habitas meo.* Certé & Acidalio arrisit illud, *hospitio pugneo.*

IG. MAGIS MODVM] Acidal. l. *Igitur demum magis majorem in sese concipiat metum.* Frequentissimum nostro, *igitur demum.* infrà act. 1: 2. & act. 3:1. Mostell. Trin. alibi. Meursius putat verius: *Igitur magis modo immaniorem in sese c. m.*

QVOD VENTRI VICTVM NON DATIS.] Significat se esse grassatorem ac præmiatorem nocturnum, & ex spoliis hominum pugnis à se contusorum vitam tolerare: igitur minas velitares Plauti ac spoliatoris imitatur: *Turneb.*

IN SOPOREM COLLOCASTIS] plagis male mulcatos & ictibus sopitos, propéque exanimatos stravistis. Sic Martial. l. 5. 66. *collocat hospes fuos.* Turneb. l. 4:15. Jam *Mors* & *Somnus* sunt fratres germani. hinc illa, χάλκεος ὕπνος

κατάληψις θανάτου, *mors in soporem longum collocans*. *ὕπνος τεχθεὶς*, *somnus unde nemo expergiscitur*. Vide Pauf. Eliac. 1. Ita Mars dicitur *βροτολοιγός*. quòd homines dormire facit. Vide *Lamo*, ad Hor. lib. 1. Odâ 24. *Nudi* autem, sunt vestimentis spoliati. *Paulus G. F. P. N. Merula* existimat allusum ad ritum antiquum, quo defunctum ex penitiori æde, albâ veste indutum in domûs vestibulum producebant, atque ibi lecto collocabant, cauto, ut corpus foras spectaret, facie pedibusque in publicum versis. quod Græcis *προτίθεσθαι*, Latinis *collocare*.

QVINTVS FIAM è SOSIA] Jocus in ambiguo. Nam & *Quintus* prænomen est Romanum: & *Quintus* est, qui sequitur quartum.

AVTVMAT] *Autumare*, *est aiere*: Nonius. Ita vulgus ad VVittebergam, **Er meinet** pro, **Er saget**.

SIC COLO] ita Grut. è MSS. reponit, *Sic solo*.

CINGITVR] pro, *accingitur*, aptatque se pugnæ, i. gradum ad præliandum componit: *Si pugna est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum*: Douza.

QVISQVIS HVC PROFECTO VENERIT] Fortasse verius: *q. h. profectus venerit*. ut Rud. 3: 6. *Cum ad me profectus eres*. Et Sall. *Quò profectus intenderat*. D.

HOC NOCTIS ESSE] noctè tam serâ edere.

TRACTIM TANGAM, UT DORMIAT.] Perbellè videtur ludere, translatione à nutriculis ductâ, quæ pusiones palmâ leniuscule demulcent, ut dormiant. Hinc in rem seriam detorto verbo, *tractim tangere*, palma ferire est: ut *ductim*, pugno. Unde Paulus J C. *pugnum ferbo ducere*, dixit: *J. Gul.* Sisenna (referente Charisio lib. 2.) *tractim* hic exponit *lenti*. Servius ad illud V. 4. G. de apibus morbidis, *-tractimque susurrant*, notat: *sine intermissione*, *jugiter*. at Nonius, *sensim*, & *longo tractu*. De v. *Tangere* V. N. Epid. 5: 2.

NEQVITER FERIRE &c.] Editio Dousica: *nequiter f. m. male discis, manus. Alia f. ef. op. q. tu, pugnes, legeris*. Douza F. *Nequiter* &, *Malè*, paria facere ait, apud Plautum: ideoque legit; *Nequiter ferire malam* (i. *maxillam*) *male discit manus*. Ita *malam manum* accepisse videtur infrà, act. 1: 1. *Hunc h. nescio quid mali malâ est objectum manu*. respondet: *Fateor: nam sum obtusus pugnis pessimè*. & Persâ act. 2: 5. *Bosius* verb. *ferire*, ad *detexere*, quod suprà, referendum censet: quia *ferire* dicantur textores, cùm telam pectinis dentibus feriunt: Var. 4. de L. Lat. *Palm*. sic annotat: Sermocinatio est quasi lanistæ, qui gladiatorem erudiat. verùm restituo: *-pessimum est Facinus, nequiter ferire malam: male discit manus. Aliâ forma e. o. q. tu, pugnes, legeris*. Sunt verba Mercurii ad pugnum suum, quibus eum tanquam emendans increpat, quòd parùm benè discat colligere se, atque exercere in alios. *Pessimum*, hoc videlicet, ut tractim tangat. & *si*, valet i. Jam, *legeris*, hic rectè. Sic Asin. *ex ædibus delegit*, act. 3: 3. Sic Propert. *Deligere astra manu*, lib. 2. eleg. 21. Ter. Ad 1: 2. *prosectatum elegisset foràs*. Hæc & plura ibi *Palm*. Probat & Fr. Lindenbruch. *eligere*, pro, *ejicere*, apud Ter. ut & apud Auctorem Ætnæ: *Præcenset delecta sono*. & *deligere* pro dejicere. V. N. Asin. 3: 3. *Janus* autem *Gruterus* adhuc adolescens, hæc in talem reformabat sententiæ habitum: *-pessimum est Facinus, nequiter ferire malam maledicus, manus, Aliâ f.* q. d. Cùm prorsus iniquum sit, maledicis hominibus leviter & leniter percidere os; oportet, ô manûs, ut quemcunque tu compositâ in pugnum percusseris, formam totam immutet. Id quemadmodum fieri soleat, sic explicat Juvenal. Sat. 15. v. 54. *-Vice teli sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ: Vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus Integer. adspiceres jam cuncta per agmina vultus Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis Ossa genis: plenos oculorum sanguine pugnos*. Cæterùm cur has comminationes sibi aptaret Sosia, magna caussa erat; diis siquidem clarè maledixerat jam antea; *Nocturno & Soli*. Ingeniosissimè ista Gruterus. Fortè tamen & vulgatam concinnior actio in sensum aliquem animaverit.

QVEM TV PVGNO LEGERIS.] Tralatio est a legulis uvarum & fructuum. ut enim illi manu uvas nleas, fructûs legunt; ita vindemia & fructus grassatoris est, homines pugnis malè mulcatos, tanquam fructus legere & spoliare. Sed & Grammatici, *legere*, pro *ferire* & *percutere*, a Plauto usurpatum, annotant: *Turnebus* lib. 30. c. 34. *Pugno legere*, ait Meursius, eleganter dictum: cui respondet nostrum Idioma; **Met een Vuyst beleesen**. Gruterus simpliciter capit *legere* pro *eligere*; ut alludatur illi *-legitque virum vir*, apud Maronem.

ME INTERPOLABIT] *Interpolare*, *est immittere & interponere*, *& novam formam e vetere fingere. tractum ab arte fullonicâ, &c*. Nonius. V. N. Mostell. 1: 3.

EXOSSATVM OS] Exos & edentatum ac contritum. Acidalius è vett. edit. l. *Exossatum oportet esse*, q. Neque enim *os* tantùm, sed totum hominem vult exossari: ut patet ex verbis subsequis. P. Colvius ad illud Apollinar. L. 3. epist. 13. *Ossium ramosa compago*, notat, *τὸ Ossuum* non ab *os*, sed *ossu*, formatum esse: & eâdem formâ hic *exossuatum* legendum, ut alibi *exdorsuatum*. atque ita & versum velle.

ULTRO ISTVNC] i. procul à me absit. Ita Casinâ, *Ultrò te amator: apage te à me*. Capt. *Ultro istum a me*. Ita Dousa, Bosius, & Gruterus è MSS. suis, in quibus omnib. *istuc* litterâ minus. At verò Meursius, *istic*, tenet; & valere vult, *istoc modo*.

modo, itaque à Plauto alibi & Apul. usurpari; & esse Græcismum ὅπως.

OLET HOMO Q. MALO SVO] hominis cujusdam odor ad nares meas pervenit, magnâ cum ipsius pœnâ. V. N. Asin. 1: 2.

QVIDAM] rectè. non, *quidem*. sic Græci *ſu*nam τινὰ usurpant, cum aliquem perstringunt. Aristoph. in Ran ἀγαθόν τινι, *alicui prædico*, i. tibi ipsi. Ita & mei, quando incalescunt, populares: Ich wills eim sagt haben! cum neminem tamen certum intelligant. Vide Desf. Heraldum ad Arnob. lib. 4. *Hylam nescio quis diligit*, i. Hercules. Ita & *Aliquis*. Tertullian. Apologet. c. 12. *iidem estis, qui Senecam aliquem reprehendistis &c.*

ATQ HAVD LONGE ABESSE OPORTET] s. eum, quem olfacio: *L* Bosius ita: Atque haud longe ab eo malum abesse oportet: citò fiet, quod dico: ut mihi pœnas det. Sed suum Lamb. præfert.

VERVM LONGE HINC ABFVIT] Et hæc verba sunt Mercurii. Scit enim Mercurius, ut deus, Sosiam, qui nunc præstò est, longe hinc antea abfuisse. Et hoc probant sequentia.

SVPERSTITIOSVS EST] Hic homo est ariolus, qui sciat, me longè hinc abfuisse. Nam *Superstitiosus* etiam fatidicum, fanaticum, & vel futurorum augurem, vel præteritorum, quæ humanitùs scire non potuit, ariolum significat. quod genus hominum insanum & furiosum est. Atque hæc loci hujus sententia est, auctoribus Bosio & Lamb. V. N. Curc. act. 3: 1.

DOMES] Si pugnos in me exerciturus es, quæso ut eos prius contra parietem mollias, quàm me percutias: *L.*

QVI NON ALAS INTERVELLI] Hoc eò mutit Sosia: quia Mercurius dixerat, *vocem sibi ad aures advolasse*. ut persistat in metaphorâ: proinde ac si de bestiâ aliquâ volaticâ loqueretur, &c. *Douza.*

VOLVCREM VOCEM] pinnatam, πτερόεσσαν. Suidas ait, Mercurium pingi alatum, quod velocissimus deorum habeatur: nihil enim sermone cujus typum gerit Mercurius, velocius. Et A[illegible] (ut Turn. lib. 6; 18. notat) verba, quæ Homerus solemni adjectione πτερόεντα appellat, *pinnata* [illegible], i. pennata dicit. Ita apud Cic. 3. Off. *fide* [illegible] *pinnis*.

MALAM REM ACCESSIT JUMENTO SVO] Hic plagas quærit & verbera. ductum ab oneribus, quæ jumentis imponimus: Turn. l. 10, [illegible] Sed melius est, *sua sibi jumento*, explicari, pro suo proprio jumento, ad est *sibi*. Id. l. 4: 15. Sim. [illegible]us Pistoris, *Suo sibi jumento sibi malam arcessere*, dicitur, qui sua opera suaque impensa sibi [illegible]m quærit. Cæterum, *arcesso*, rectè scribitur; non *accerso*. ab *arceo*, pro *advoco* vel *accio*. nam.

veteres *ar* pro *ad* ponebant. Vide Priscian. lib. 1. Idque etiam *Grutero* probatur.

LASSVS SVM H. &c.] *Lassus sum è navi*, i. è navigatione. Bacchid. 1: 1. *Nam ut in navi vecta es, credo timida es.* Ita alibi: *lassus sum de viâ*, &c. Palmer.

NESCIO-QVEM LOQVI AVTVMAT &c.] Suspicio erat olim, Plautum, qui undiquaque jocum captare solet, illud *Nescio-quem*, ut nomen Personæ haberi voluisse: certè sequentia tale quid clamare videbantur. In Commentarium tamen ut referretur dignum non putassem; nisi prorsus eadem ad oram libri à *Joh. Hus. V Vedelio Hamburg.* annotata, quinquennio pòst, immò gemina germana in chartis *Acidalii* offendissem: monuissetque me *Gruterus* alludi ad Οὖτιν Homericum.

VOX AVRES VERBERAT] Ita eleganter Lucr. *pontum ponto verberari*, dixit: item, *verbera ventorum, radiorum*. Magis mirè Q. Cicero, *verberasti te cogitationis tacito duntaxat convitio* &c.

COMMOVERE] Colerus L. *commonere*. Metus stupidos & immemores facit.

ILICET] V. N. Epid. 5: 2.

QVI VVLCANVM IN CORNV CONCLVSVM GERIS?] Qui ignem in laterni corneâ clausum geris. Fiebant olim laternæ & ex cornu, & ex vesicâ: Martial. *Lemmate 62. l. 14.* Qui eandem alibi *ducem* [viæ] scitè vocat: & alius Poeta vetus, *noctilucam*. Tzetzis, Lycophronis interpres nobilis, tradit, Prometheum primum fuisse autorem laternarum è cornu factarum. De facibus, lychnuchis laternisque, quibus veteres in crebrâ illâ νυκτιπορείᾳ utebantur, itemque de materiâ formaque earundem, quæ etiam fint *laternæ surdæ*; scitu digna annotavit *Casaub.* ad Sueton. lib. 1.

UTCVNQVE] i. quomodocunque. Lamb. *utrumcunque*, legit; cùm duo sint posita, *Servus, Liber*, &c.

M. VERBERO. S. MENTIRIS NVNC JAM] *Palmerius*: Cùm Mercurius hominem verberonem appellasset Sosiam: ille, tanquam si verbum esset, *verbero*; Mentiris, inquit: non enim verberas. Tum Mercur. At jam faciam, inquit, ut discas ac fatearis me non mentiri. atque inter hæc parat se ad verberandum &c. Jam ergò apparet, quam invitâ Minervâ Lambinus hac mutârit. Eadem *S. Bosius*: qui & ipse jocum in ambiguo *verbero*, esse probat: cui tamen Lambinus os verberabat.

VT V. DICAS DICERE.] Ita M S. Cam. Et, auctore e [illegible] J. Gulielmio, aptissimè ad sensum Pl[auti]. Verberonem servili convitio Sosiam Mercurius increpat. id ille alio torquens, Mentiris, ait; neque enim verberas; vel potius, neque enim sum verbero; qui non verberor. nam *verberones* plagi-

plagitribæ sunt, quorum costæ plagis & verberibus callent. Ad hoc Mercurius; Faciam, inquit, mox dicas, me verum dicere, & te esse verberonem, cùm contundere pugnis probe. Alii, *desicas.*

SCELESTAM] ita Cam. Vulgati, *scelestæ.*

COMPRIMAM LINGVAM] Jocus ex ambiguo: & scur. est flagitiosa: ut patet ex responso Sosiæ. quæ multis explicare non est nostrum: fecit id Lambinus, Rud. 4:4.

QVIA NOS ERAMVS PEREGRI, TVTATVS T DOMI.] Captavit manifesto ἀντίθεσιν, in *peregri* & *domi*. Et genus dicendi nimis quàm elegans est. Ter. Eu. act. 4:7. *Solus Sannio servat domi.* sic enim hic I. Gul. è MS. Lang. V. N. Mostell. 2:1.

FAMILIARES] V. N. Epid. act. 1:1. Herald. è MS. l. *famularem.* quippe Sosias solus domum præmissus erat, absque socienno ullo.

AT SCIN QVOMODO?] scil. horum servus sis. *Scin' quomodo*, formula minantis est crebra Plauto. Rud. act. 3: 5. Pæn. act. 1:2. Aul. fine. ibid. act. 1:1. Gruterus, & Acid. Inepta Lambini sunt.

FACIAM EGO TE H. SVPERBVM] Jocus ex ambiguo & κατὰ τὸ (δοκεῖν). *Superbi* videntur, qui sublimes sunt in equo aut curru, aut qui à servis in lecticâ aut sellâ portantur. Rursus, qui plagis ita sunt contusi, ut pedibus ambulare nequeant, auferantur sublimes necesse est: atque hac ratione *superbi* dici possunt. &c. *Superbum* hic *mortuum* interpretatur Nonius. *Faciam te superbum*, inquit Grut. capiunt alii, de mortuo: ego de divite delicato, qui pedibus suis non ambulet. Titinnius Veliterna: *Vende thensam atque mulos: sine eam pedibus grassari. confringe ejus superbiam.* (ita & nos: Einem seinen Hochmuth brechen.)

POSTVLAS?] æquum censes? ἀξιοῖς; L.

QVID NOMEN] ita MS. Cam. Men. act 2:1. *quid nomen ei siet.* Pseud. 2: 2. & 2:4. Most. 3:1. v. 131. Rud. 4: 4. *dic in enjicul. quid nomen est p.* &c. Ita enim in his e iam M S. Cam. non *quod*; testimonio Gruteri.

DAVO PROGNAT. P.] Monet hic Meursius *Davi* personam nihil aliud esse, quàm quod *Vulpes* in Æsopi Fabulis: testemque producit Philostratum.

NE TV ISTIC] Douza l. *Istuc*, pro *istic.* id est, *huc.*

AVD. COLVMEN] V. N. Epid. 2:2.

CVM CONSVTIS DOLIS] *Adsuere*, inquit Palm. & *Consuere*, in fraude, dolis & lenociniis dicuntur. Unde *sutelæ, dolosæ astutiæ*, Festo. *Consutis d.* hic, & Cas. t. & Pseud. Sic Ter. Ph. 3. 2. *ne quid suo suat capiti.* Nannius 2. Miscel. duci ab iis qui [illegible] endo aliquid [illegible] apiti morbum simul int. Muret. s. *Suere*, proverbiali metaphora significare idem, ait. quod Gr. ῥάπτειν, i. aliquid,

A quod alteri damnosum sit, struere: quod in structoris perniciem verti cùm optarunt, dixerunt; *Suo capiti.* Hæc ille. Sic in Euripid. Andromachâ leguntur μηχανορράφοι κακῶν, *fraudulenti sutores malorum.*

CERTO PEDIBVS, NON TVNICIS VENIS.] Alter jocus, ex interpunctione natus; quasi dixerit conjunctim, *tunicis venio*: sicut prior ex nomine quæsitus est. Interim notandum, *tunicam* Plauti ævo communem Romæ servorum vestem fuisse: rusticorum item in coloniis & municipiis. At temporibus Imperatorum, non tunicæ amplius meræ, sed *penulæ* in usu servorum: perinde

B ut militum: ut Seneca prodit lib. 3:28. de Benef. Vide mihi Herculeũ illum laborem J. Gruteri in Senecâ: item Lipsium Elect. 1:23.

CERTVM EST, NON EST ARBITRARIVM.] Spectavit differentiam *arbitrii* & *judicii*: quam Cic. pro Q. Rosc. Com. explicat. *Gruterus*, Cùm Personarum, *inquit*, adjectio non sit à Poetis, sed vel Interpretibus, vel librariis; nihil mirum, toties peccatum in earum dispositione. Trajecerim igitur hic libens Personæ notam, SOS. *Hoc quidem prof. c. est, n. e. arbitrarium. Tuam fidem obs.* ut sint verba Sosiæ quiritantis, quòd discat vocem illam *profectò*, de quâ argutabantur, non esse arbitrariam, sed certam. Similis sent.

C Curc. 2: 3. *Jam edes aliquid. CUR. nolo hercle aliquid: certum quàm aliquid mavolo.* Pœn. act. 3: 5. *Eheu, quàm ego h.* &c. Sticho, 3: 2. *Nunc ego h. p rit planè non obnoxiè.* Ter. An. 2: 2. *PA. Non opinor. DA. Opinor, narras? Non rectè accipis: certa res est*, &c. hactenus Gruterus. Differentiam *Certi* & *Arbitrii* pensiculatè nos docuit magni Scaligeri magnus doctor Cujacius. Discrimen inter *certò* & *profectò* alibi discitur.

S. TVVS] Ut Euripid. Electra: πάντως εἰμὶ σὸς, κρείττων δὲ σοῦ. Cam.

PVGNIS USV FECISTI] *Douza* mâlit conjunctim, *usufecisti t.* quomodo dicitur *usucapio, usufructus, manufactus, manuductor*, &c. quamvis

D divisim etiam oppido Latinè dicatur.

PRO FIDI THEB.] Ita MSS. septem Gruteri & meæ edit. omnes, præter Ald. Maluit tamen Palmerius, *Prò fidem, Thebani cives!* qualia sint; *Prò deûm atque hominum fidem!* & aliquando sine illo *Prò*: ut in Satiræ Varronianæ titulo; *Hercules tuam fidem!* Curcul. *Tuam fidem, Venus noctuvigila.* Ita fidem Cæsaris implorabant. *Proh fidem Cæsaris!* aut, *Tuam fidem, Cæsar!* P. Colvius rescribendum censet, PORRO FIDI THEBANI CIVES! MER. *Etiam clamat carnifex.* Et ostendit Briss. lib. 8. luculentissimè, hujusmodi etiam verbis factam fuisse implorationem: ut, *PORRO QUIRITES.* & hoc erat *Quiritare*, ait Varro, Quiritium fidem (*i. opem,*) clamans implorare. Meursius tamen cum Palm. defendit, *Proh fidem, Thebani cives.*

ETIAM

ETIAM MUTTIS!] ita MS. Cam. & gemi- A natio. *I. Gul.* Monebo semel, quod memineris semper. *Mutire* & *muttitionem* libri scripti præferunt hic omnes, probat idem τῆς ἐτυμολογίας ratio. postremo à μῦ, *mussare*, & eâdem ἀναλογίᾳ, *muttire*.

QUI] non, *qui.* Bachid. 3:3. *Quæ vocat ur? Bacchis.* Teren. Adelph. 5:6. *Oh, qui vocare? Geta.* Acidal.

SOCIUM] ita MS. Cam. *socium nem.* Meursius, Manifestò, inquit, captavit παρήχησιν, quæ minus pulchra est, si *Sosiam non* legamus: pulcherrima, si *socium*, quod in omnibus est, retineamus. Est præterea ἐπανόρθωσις. Quum enim Amphitruonis B se esse *Sosiam* dixisset satis confidenter, resumit peccasse profitens, & voluisse dicere, Amphitruonis se esse *socium*. Certè in omnibus meis legitur, *Amph. socium ne me d esse* & c. d.

UTINAM ISTUC PUGNI FECISSENT TUI!] Utinam me pugni ita fugissent tui, sicuti me rationem fugisse dicis! Sic Catullus: *Fugit me ratio.* ἀλογισμός. quæ locutio est ejus, qui aliud dixit, aliud dicere voluit. *Muretus.*

INDUTIÆ] *Indutiæ sunt belli feriæ*, inquit Varro. vel, *Pax castrensis paucorum dierum*, ut finit Agell. lib. 1: 25. quem vide. Sic Apul. 2. Milesiar. *Prælium, quod sine feriali officio indixeras*, i. sine indutiis: ut notat P. Colvius. Jam autem *Indutiæ* per C *t*, non per *c*, scribend. probat Lambinus, & sic etiam MS.

VIVUS] Delta lebetag nicht.

ABALIENABIS ME N.] nunquam me, qui sum familiaris, alienum facies: *L.*

NEC NOBIS] ita MS. Cam. sed J. Gul. è MSS. suis l. *Nec Noster prat.* V. N. Asin. 2: 3.

QUID, MALUM, NON &c.] Donatus: Eun. act. 4: 7. *Malùm, per Parenthesin suaviter infertur. Et non interponitur, malùm, nisi oculis conversis ad eum, qui aliquid, quod reprehendimus, dixerit. Itaq; malùm, nunc Interjectio est.*

HAC NOCTU] Vide Macrob. lib. 1: 4.

PORTU PERS.] Mari Euboico. quòd in eo D steterit classis Persarum, non procul à Thebis: *Fest.*

FECIT HERCLE] *Angelus Decembrius* Mediolanens. (qui vixit annis ab hinc præterpropter CLXX.) de Politiâ litterariâ l. 2. pag. 157. Plautus, *inquit*, hic defecisse visus, qui *per Herculem* jurantem inducit, nondum nato Hercule, cujus paulò post in Alcumenæ partu nativitas ponitur; distractus scilicet temporis sui consuetudine, quâ per Herculem jurarètur. Nempe veterum Poetarum est temporum confusione lætari; sed quæ tamen rerum opportunitati conformatur: ut de Didone & Æneâ, vel Æneâ & Mezentio: quibus figmentis nihil videtur verisimilius. V. N. infrà act. 3: 4.

QUID, DOMUM VOSTRAM] ita MS. Cam. & Lambinus. Edd. *nostram*?

QUÆ DIXISTI] ita MS. Cam. & L. at J. Gul. *quin quæ edixti*, uti infrà, *quem hominẽ*, & c.

VI PUGNANDO] Vi & virtute, non pactione: τῷ κράτει: *Bosius.* Menæch. act. 5: 8. Vatinius ad Cic. l. 5. Epist. *Sex opida vi pugnando cepimus.* In MS. Cam. scribitur *VI. pugn. cepimus*, ut videatur notare sex, hoc modo. *VI.* puncto utrinque è latere. *Grut.*

CEPIMUS] Alb. Gentilis IC. notat laxiùs à Plauto dici, *cepimus*; de hostibus victis fugatisque. Vide 1. libr. 1. c. 4. Macchabæorum.

QUIP.] i. *quip.*

PATERA AUREA] Regum more Persarum. Vopiscus Aureliano: *Data est et præterea, cum legatus a Persis ei esset, patera, qualis solet imperatoribus dari à rege Persarum, in qua insculptus erat Sol* & c. qua d[illegible] habet.

SO. ELOCUTUS EST. UBI] In MS. Her. [illegible] di est: *So. Eloquere: ubi p. n. est?* Sed alterum in Scenâ venustius.

CUM QUADRIG.] De hujusmodi annulorum sculptura vide Meurs. Exerc. Crit. Part. 2. c. 9. unde ista excerpsimus. Quamvis primum nudæ duntaxat litterarum notæ haberentur, sculptura tamen multiplex postea in usu fuit; de quâ Pli. l. 33. c. 1. Erant verò in ipsâ materiâ, non in gemmis, quas postea demum addere cœperunt; ut ex Macrob. lib. 7. c. 13 patet. Augente autem luxuriâ adscitis gemmis desitæ litteræ, & sculpi alia varia cœperunt; aut effigies alicujus de majoribus; Val. Maximus lib. 3. c. 5. aut de amicis; Ovid. l. 1. Trist. el. 6. immò & Cæsaris: sed eam latrinæ aut lupanari intulisse, capitale erat: Sueton. in Tiberio; Plin. l. 33. c. 3. Sed & Deorum; Plin. l. 2. c. 7. unde & Pythagoræ symbolum, ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιφέρειν. Item animalium ab Ægyptiis inter deos cultorum. Sed tantùm gestabat muliebris sexus, usque ad Vespasianum; tum quoque virilis cœpit. Quin & bruta animalia insculpi solita. talis erat Augusti Sphinx. aut historia aliqua, vel fabula. talis iste Amphitruonis, cujus ænigma, Sol exoriens quadrijugis vectus. Immò res inanimatæ interdum: nam Plinius minor quadrigâ se usum ait, lib. 1 epist. 16. Porrò signaturas quandoque insculpebant convenientes sibi, vel ob eventum quempiam, vel artem quam factitarent; vel munus quod gererent. ita Therapontigonus Curcul. act. 3. insculptum habet militem, clypeatum qui elephantem machærâ dissecaret. Quin & imaginem propriam habebant; Pseudol. act. 1. c. Summâ, quisque quod vellet ἀπεσφράγισμα habebat. itaque necessariò eveniebat, ut eâ quibus idem esset. Inde nimirum concessum, ut in testamenti signatione testes omnes uno, & eo quoque alieno, signare possent. Instit. Tit. de Testam. Ordin. §. *Possunt autem.* Ita Augustus ini-

tio Sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri; novissimé suâ.

QVID ME CAPTAS?] Quid per captiosas interrogationes a me veritatem exquiris? V. N. Epid. 2: 2.

HIRNEAM] ita Scalig. in Catal. &. *Hirnea*, vel putri[illegible], genus vasis est vinarii. antiquitùs *E[illegible]* vocabatur, [illegible], quod avis figuram haberet. [illegible] quod scarabæo similis, [illegible], &c. nam ita legendum, pluribus etiam docet Meursius. *Irnella* [illegible] est, apud Fest. Certe Pap. & Carpent. *hirneam* legunt; ut & MS. Cam. at Nonius *irneam*.

INGRESSVS EST VIAM] Pseudolo: *Is le[illegible]*. Du bist vffm rechten Weg. V. N. Asin. act 1: 1.

UT MATRE FVERAT NATVM, VINI EDVXI MERI] Significat, meracum vinum, non dilutum & lumphis signulatum se bibisse. Guliel. Quia in MSS. reperiri videbam, *Vini eduxeram eri*, suspicabar leg. *vini eduxe[illegible]*, ut fecerit dominam sive *heram* vini, ingenam vino diffe[illegible]; pari venustate, qua eidem vino *matrem* dedit: & ut nascuntur pueri matribus, atque educuntur: qua in ambiguitate lusit venustè: ita idem, si vernæ sint, educuntur ab heris sive matribus [illegible] quam ipsam heram se *eduxisse* [illegible] ait. hoc est, ut è spectatoribus multi audiebant, *educasse*, ut ipse [illegible], *ebbibisse*, &c. (quid sit *educere*, vide Mil. act. 3: 2.) [illegible] & *liberorum*, sicut & *parentum*, appellatio, apud Latinos quidem, fere tantum de genere humano recepta est: at Græci his vocabulis utuntur etiam de brutis. Sic in Oppiano [illegible] dicuntur vaccæ, [illegible] hirundine. Hebræi verò *filii* verbum etiam ad res inanimatas transtulere: ut cum Jonas de *ricino frutice* ait, cap. 4. v. 10. *filius noctis exstitit, & filius noctis periit*. Significare vult, eam una nocte & crevisse & aruisse. quod observavit eruditiss. Theologus *J. Drusius* lib. 4. Observ. c. 2. Eisque formulæ in Latio hoc simile esse ait, *Veritas filia temporis*. *Metamilos Inco[illegible]*. Sic Pindarus sæpe: ut Olymp. 2. [illegible] dixit. Et Olymp. 7. [illegible] est periphrasis Solis, cujus quasi filii sunt radii & dies. Sic *fimum* appellat *fuum fetu*, Neme. 9. [illegible]: quomodo [illegible] latus *suæ matrem*, vitem, vocat: ut sic *vinum* sit *filius vitis*. Sic Olymp. 8. *Nuntium* facit *filiam Mercury*, [illegible]. Idem Olymp. 11. [illegible]. *Aquæ* ergo pluviæ sunt *filiæ nubis*. Sic Pyth. 5. elegantissimè [illegible] vocat [illegible]: *Excusatio & pr[illegible] est filia Epimethei*. Id Nem. 5. [illegible] vocat [illegible]. *Autumnus est mater vitis floridæ*. Sic idem [illegible] dixit Olymp. 13. Sic Eurip. Hec. [illegible]

vocat [illegible]: *Echo est filia petræ montanæ*. Sic *Nox mater siderum*, apud Tibull. lib. 2. quo modo Euripid. [illegible]. Stellæ ergo Noctis sunt filiæ [illegible] *sororem fuisse Lunæ & Aeris* dixit Alcman apud Plutarch. & Macrob. Sic Pindaro (referente Plutarcho) [illegible]: *Tumultuatio belli [illegible] trix filia belli est*. Sophocl. Oedip. Tyranno [illegible] *Oraculum filiam auream* [illegible]: quod spe boni pleni deorum oracula adire & consulere solebant. Sic [illegible] pid Hecuba: [illegible] vocat: *Anidarius ergo fluvius pater aquarum*. & *aquæ fluvii filiæ*. Et idem, Plutarcho citante, de solertia animalium, *Sortem* eleganter vocat *Fortunæ filiam*: [illegible]. Huc pertinent [illegible], quarum velut filiæ sunt urbes minores. Sic Agathias *Mortem patrem quietis* appellat Anthol. 1. [illegible]; *Quid mortem* [illegible] *requies* [illegible]? Sic Palladas lib. 1. Anthol. [illegible]. 1. *Paupertatem genitrix [illegible] colesque pecunia cura*. Sic *sapientia filia [illegible] & Memoriæ* dicitur apud Agellium. Sic Epicharmus apud Clement. Alex. lib 6. Stromat. [illegible] 1. *Sponsio Noxa filia est, sponsionis & damnum*. Vel, (ut C. Rittershusius utrovis modo, post Fr[illegible] Sylburg. emendavit) [illegible], i. ut versu versus reddatur: *Ne [illegible] nam noxa genetrix sponsio est*, &c. Atque hæc e C[illegible]tinent Rittershusiu in Oppianum [illegible] nius, spero litterarum candidatis nec [illegible] nec inutilia. Vide etiam P. Victorium Var. Lect. lib. 23. c. 5. & Lips. Epist. Q. l. 3: 17. [illegible] Euripidis inventum in A[illegible] est, asserit. Denique & Gruterus hoc, *de matre*, interpretatur de vite; non, ut malè alii, de vase. [illegible] que *Cinea* illius à Pyrrho legati argutum dictum, quod Plin. lib. 14. c. 1. refert. *Miratum altitudinem* [illegible] *in austeriorem gustum vini*, [illegible] *matrem ejus pendere in tam alta cruce*. Ubi Dalechampius notat, ejusmodi atrum & asperum vinum a Lucill. *crucium* appellari, apud [illegible]. Marter guter Wein.

FACTVM EST ILLVD] MS. Cam. hunc versum præponit alteri; *Gruteri* auribus approbantibus. Sed & vulgatum cunctare sibi potest; ut priorem versum sibi quasi dicat, alterum spectaculo.

INIVRATO SCIO PLVS CREDI, QVAM JVRATO TIBI] ita MS. Camerarii. Grut. ait restare in primis edd. & MSS. fere *credere*. Cic. *Malo ei irato fieri, quam injurato aliorum tabellis committere*. Id pro S[illegible] *Hæc injuratus fum dicturus, quæ juratus in concione dixi*. V. N. Pan. act. 3: 4.

QVIS

QUI [illegible] EGO SUM SALTEM] [illegible] Don. [illegible] act. 1: 1. *Ut aliquot saltem nuptiis pr[illegible] Saltem, desperatis rebus solam pe[illegible] servo [illegible].* Vox nata, ut in A[illegible] tradit, à captivis, qui ni[illegible] salutem a victore petunt.

TAM [illegible] EST ATQ EGO] Note-tur [illegible] vel & Meursius, Ita, inquit, cor[illegible] esset *simul est* item, [illegible] ego utrumque retineo. Gemi-n[illegible] posita. Sanè [illegible] illi non aliter ef-fer[illegible]. Sic *Debil*, apud Ennium: *Famul* sive *F[illegible]* apud [illegible] *Subtel* pro *Subtilis*, apud P[illegible] *M[illegible]*: *Strigil*, *Strigilis*, recto c[illegible] & [illegible]. Meurs[illegible] adstipulatur Aus. P[illegible]ma. In C[illegible] M[illegible] tamen & v[illegible] legitur ex-pre[illegible] *simil* [illegible], & [illegible] pr[illegible], *si nihil* ex-[illegible] noti[illegible] permutatione *l.* & *t.* ut prodit G[illegible]*erus*. Vide [illegible] A[illegible].

TONSU[illegible] In quarto ordine veteres dixisse T[illegible] pro [illegible]us, pro *tonsura*: Eine Kol-ben. [illegible] *N[illegible]*, in neutro gen. Palm. Spicileg[illegible] *pes*, *statur[illegible]*, *t[illegible]*, *ocul[illegible]*, *nasum*, [illegible] *lab[illegible]*. Facit hic, quod ferè proprio epi-th[illegible]o [illegible] *labeda* vocantur. & dixisse hoc histrio p[illegible] ad movendum risum. Velitat.: *Sura*, *pe[illegible]*, *t[illegible]*, *oculi*, *nasum*, *tempus*, *labra*. N[illegible] sing. num. dicitur. *Status* autem, h[illegible] st[illegible] standi. ut Pseud. act 1. 5. *Sta-t[illegible] basilicum*. Et Eun. 3: 5. *Qu[illegible] tene [illegible] asinum tantum*. Pugi-l[illegible] & [illegible] e[illegible] statu colloc[illegible]bantur statuæ, in quo[illegible] Benè autem Plautus, post *pedem* de[illegible] *f[illegible]* c[illegible] memoraverit: neque ve[illegible] at re-l[illegible] *[illegible]* ut rectum nihilominus sit, [illegible].

[illegible] DENS [illegible] ABRA] ita L. è cod. Huralt. A[illegible] C[illegible]*na[illegible]*, [illegible].

C[illegible] V M] [illegible], *Collus*.

S[illegible] E [illegible] APIO] *Sanè* hic *saniter* est, ut sani [illegible] qu[illegible] pit animo, & sentit sen-[illegible] *J.* [illegible].

[illegible] ADRIGA SI NUNC INSCENDAS JO[illegible] &c.] C[illegible]bile est Jovis quadrigas o-[illegible] ut quæ *alatæ* sint, aucto-[illegible] in Phædro, & Luciano in Piscatore. Et-[illegible] at. 1. Od. 14. *[illegible] currum Jovis* dixit, A[illegible] lib. 4. Vide *J. Dousam F.* in Tibul. c. 7. & [illegible] act. 2. [illegible].

V[illegible] EGO PERII?] V. N. Mil. act. 1: 5

A[illegible] EGOMET ME ILLIC &c.] *J. Gruterus*; [illegible] aliquid ad hæc Lambinus: sed ne verbum quidem. Corrigere tentabam manuducente sententia, *An egomet me illic reliquisse fortè* &c. tali sensu. An fieri fortè potuit, ut egomet Sosia non iverim unà cum hero Amph. ad exercitum, sed illic domi restiterim: idque tamen nunc omninò dememinerim? Versus sequens profectò evincit, eum quid dixisse, quo dubitaverit, num ipse-met verus fuerit Sosia, nec ne.

ILLIC] *Pyl. Buccardus*; Si fortè me *illic*, in portu, obl. us fuissem.

VIVO FIT, QUOD NUNQUAM QUISQUAM MORTUO FACIET MIHI] Mihi, vel me vivo, imago mea præfertur, quod nunquam quisquam faciet me mortuo. Jocus ex *Imaginis* mentione & nomine quæsitus: & ad consuetudinem Rom. referendus: *L.* Rejicit tamen hanc Lamb. interpretationem *J. Kirchmannus* de Funeribus Rom. lib. 4. c. 8. & laudat *Janum Douzam*, qui ab ipso Autore potius germanam loci hujus explicationem arcessendam autumet. Mostell. act. 1: 1. *Ludos ego hodie vivo præsenti [illegible] Faciam, quod credo mortuo nunquam fore.* Scimus enim Ludos Funebres Romæ, hoc est, Gladiatorios in illustrium virorum funeribus sic quasi in luctu publico, ad rogum fieri consuevisse antiquitus. Ad quos respectans Sosia, per joculum & ludum inquit, argutè sane & vernilem in modum: *Nunc mihi fiunt ludi*, hoc est, nunc ego ludificor probe, cui nullus postea Ludos facere voles in morte. Eadem observarat ante annos centum Pylades. Gruterus tamen putat videri præter decorum, si mediocribus parvibus Familiis [illegible] *gl[illegible]tory*: itaque his potius lucem conciliandam ab illo Suetonii cap. 19. Vespasiano *Sed & in funere Favo archimimus personam ejus ferens, imitan[illegible] (ut est mos) fa[illegible] ac dicta [illegible], [illegible] interrogatis* &c.

QUOD ILLE F.] *Ille*, pronunciand. sublato in cælum digito.

RASO CAPITE CALVUS CAPIAM PILLEUM] Cum servi manumitte[illegible] [illegible] capite pilleum accipiebant: idque in templo *Feroniæ*, quæ libertorum dea; ut notat Servius. quam & Varro libertatum deam dicit, quasi *Fidoniam*. In eodem templo Tarracinæ sedile lapideum fuit, in quo hic versus incisus erat: *BENE meriti servi sedeant: surgant liberi.* quod Scaliger è schedis vet. Servij notavit. Erat autem *Pileus* insigne libertatis. Persius Satira 5 *Hæc mera libertas hoc nobis pilea donant.* Hinc & illa locutio apud Sueton. Senecam epist. 47. & Liv. lib. 4. dec. 3. *Ad pileum vocare*, i. ad libertatem, &c. Vide & Laz. Bayfium, de Re [illegible], lib. 20. Schottum ad cap. 69. Aur. Victoris, & alios; inprimis Not. Milite act. 4: 1.

ACTUS I. SCENA II.

MERCURIUS.

BENE prospereq́; hoc hodie operis processit mihi.
Amovi à foribus maximam molestiam,
Patri ut liceret tutò illam amplexarier.
Iam ille illuc ad herum cum Amphitruonem advenerit,
5 *Narrabit servom hinc sese à foribus Sosiam*
Amovisse. ille adeò illum mentiri sibi
Credet, neque credet huc profectum, ut jusserat.
Erroris ambo ego illos & dementiæ
Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam.
10 *Adeò usque satietatem dum capiet pater*
Illius quam amat. igitur tum demùm omnes scient,
Quæ facta. deniq; Alcumenam Juppiter
Rediget antiquam conjugis in concordiam.
Nam Amphitruo actutum uxori turbas conciet,
15 *Atque insimulabit eam probri. meus pater*
Eam seditionem illi in tranquillum conferet.
Nunc de Alcumenâ dudum quod dixi minus,
Hodie illa pariet filios geminos duos.
Alter decumo pòst mense nascetur puer
20 *Quàm seminatus, alter mense septimo.*
Eorum Amphitruonis alter est, alter Jovis.
Verùm minori puero major est pater,
Minor majori. jámne hoc scitis quid siet?
Sed Alcumenæ hujus honoris gratiâ,
25 *Pater curavit uno ut fœtu fieret;*
Uno ut labore absolvat ærumnas duas,
Et ne in suspicione ponatur stupri,
Et clandestina ut celetur suspicio.
Quanquam, ut jam dudum dixi, rescis cet tamen
30 *Amphitruo rem omnem. quid igitur? nemo id probro*
Profectò ducet Alcumenæ. nam deum
Non par videtur facere, delictum suum
Suamq; culpam expetere in mortalem ut sinat.
Orationem comprimam: crepuit foris.
35 *Amphitruo subditivus eccum exit foras*
Cum Alcumenâ uxore usurariâ.

HODIE] ita MS. Cam. Quidam hoc delent, numerorum caussâ. Acidalius malit eo relicto copulam ejicere: & *Benè prosperè* interpretari, valdè prosperè.

ERRORIS AMBO COMPLEBO] Cic. 7. Verr. *Completus jam mercatorum carcer est.*

INSIMVLABIT EAM PROBRI] Probrum, *stuprum, flagitium*: Festus. Cxcil. in Davo: *Ea tum compressa parit huic puerum, sibi probrum.* Attius: *Qui, nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant.* οὐδὲν κακὸν, εἰ μὴ αἰσχρόν: Stoicum est.

DVDVM QVOD DIXI MINVS] i. quod vobis de Alcumena nondum etiam edissertavi. Cui haud absimile Terentian. illud; *quod intellexisti minus*: D

ALTER DECVMO &c.] Confirmat Plautus hic eorum sententiam, qui affirmant, & verè, mulierem superfœtari posse. Plinius lib. 7. cap. 11. ubi & hoc exemplum de Hercule & Iphiclo citat, inter alia refert, mulierem quandam septem mensium edito puerperio, insecutis mensibus, geminos enixam. Paullus quoque JC. scribit, Mulierem ab Alexandriâ perductam, ut Divo Hadriano ostenderetur cum quinque liberis, ex quibus quattuor eodem tempore enixa dicebatur, quintum post quadragesimum diem, &c. Vide *Ant. Guiberti Polyhistorem, c. 10.*

QVAM SEMINATVS] ἐνσπαρθέν: in utero matris conceptus est.

A MINORI PVERO MAIOR &c.] i. Herculi, qui minor, ratione sationis.

MAIORI] sc. Iphiclo.

VNO VT FOETV FIERET.] uno onere, unâque (ut ita dicam) gravidatione & fœcundatione: L.

FIERET] vocali geminatâ scribendum, ut prima producatur. ut alibi, *fuerit*.

LABORE] vel gravidationis, vel partûs: L.

IN SVSPICIONE] *Suspicio*, secundâ productâ est; quod observant Camer. & Lamb. Et Douza in Mercat. annotat, Nunquam aliter in Plauto legi: & fortassè etiam in Ter. quod Lamb. videbatur. Idem censet & Jul. C. Scalig. Poetic. l. 7: 2. B V. N. Merc. 4: 4.

CELETVR SVSPICIO] Ita in omnib. MSS. & vulgg. constanter legi, Grut. notat; negatque constare posse (*susceptio*) Lambini commentum: & si quid mutandum sit, mâlit eum S. Ulr. Pistoris legere, *Et clandestina ut celetur huc itio.* i. ut adventus huc noster clandestinus celetur. Eâ formâ fere Ter. Phorm. *Hæccine erant itiones in Lemnum?* Mostell. *Huc reditio.* Rud. *hinc abitio.* Trin. *huc accessio.* Truc. *hac sentio.* Meursius leg. *Suscipio*: ut sit pro verbali *susceptio*. quâ facie *Conspicio* in solemnibus verbis, quibus templum finiebatur, &c.

ACTUS I. SCENA III.

JUPPITER, ALCUMENA, MERCURIUS.

BENE vale Alcumena. cura rem communem, quod facis.
Atque imperce, quæso: menses jam tibi esse actos vides.
Mihi necesse est ire hinc: verùm quod erit natum, tollito.
AL. Quid istud est mi vir negotii, quod tu tam subitò domo
5 *Abeas? JVP. edepol haud quòd tui me, neque domi distædeat:*
„ *Sed VBI SVMMVS IMPERATOR non adest ad exercitum,*
„ *Citius quod non facto 'st usus, fit, quàm quod facto 'st opus.*
ME. Nimis hic scitus est sycophanta, qui quidem meus sit pater.
Observatote, quàm blandè mulieri palpabitur.
10 *AL. Ecastor te experior quanti facias uxorem tuam.*
JVP. Satin habes, si fœminarum nulla est quam æquè diligam?
ME. Edepol næ illa si istis rebus te sciat operam dare,
Ego faxim te Amphitruonem esse mâlis, quàm Jovem.
AL. Experiri istuc mavellem me, quàm mi memorarier.

15 *Prius abis quàm lectus, ubi cubuisti, concaluit locus.*
Here venisti mediâ nocte, nunc abis: hoccine placet?
ME. Accedam, atque hanc appellabo, & supparasitabor patri.
Nunquam edepol quemquam mortalem credo ego uxorem suam
Sic efflictim amare, proinde ut hic te efflictim deperit.
20 *IVP. Carnufex, non ego te novi? abin' è conspectu meo?*
Quid tibi hanc curatio est rem, verbero, aut muttitio?
Quoi ego jam hoc scipione. AL. ah noli. IVP. muttito modò.
ME. Nequiter penè expedivit prima parasitatio.
IVP. Verum quod tu dicis, mea uxor, non te mihi irasci decet.
25 *Clanculùm huc abivi a legione: operam hanc surripui tibi:*
Ex me primo prima scires, rem ut gessissem publicam.
Ea tibi omnia enarravi, nisi te amarem plurimum,
Non facerem. ME. facitne ut dixi? timidam palpo percutit.
IVP. Nunc, ne legio persentiscat, clàm illuc redeundum est mihi,
30 *Ne me uxorem prævertisse dicant præ republicâ.*
AL. Lacrumantem ex abitu concinnas tu tuam uxorem. IVP. tace.
Ne corrumpe oculos, redibo actutum. AL. id actutum diu est.
IVP. Non ego te hic lubens relinquo, neque abeo abs te. AL. sentio.
Nam quâ nocte ad me venisti, eâdem abis. IVP. cur me tenes?
35 *Tempus est: exire ex urbe priusquam lucifcat volo.*
Nunc tibi hanc pateram, quæ dono mi illic ob virtutem data'st,
Pterela rex qui potitavit, quem ego meâ occidi manu,
Alcumena, tibi condono. AL. facis ut alias res soles.
Ecastor condignum donum, quali'st qui donum dedit.
40 *ME. Imo sic condignum donum, quali'st cui dono datu'st.*
IVP. Pergin' autem? nonne ego possum, furcifer, te perdere?
AL. Noli amabo, Amphitruo, irasci Sosiæ caussâ meâ.
IVP. Faciam ita ut vis. ME. ex amore hic admodum quàm sævus est!
IVP. Nunquid vis? AL. ut quum absim, me ames, me tuam absentem tamen.
45 *ME. Eamus Amphitruo: lucifcit hoc jam. IVP. abi præ, Sosia,*
Iam ego sequar. nunquid vis? AL. etiam: ut actutum advenias. IVP. licet.
Prius tuâ opinione hic adero: bonum animum habe.
Nunc te, nox, quæ me mansisti, mitto, ut cedas diei,
Vt mortaleis illucifcas luce clarâ & candidâ.
51 *Atque quanto nox fuisti longior hac proxumâ,*
Tanto brevior dies ut fiat faciam, ut æquè disparet,
Et dies è nocte accedat. ibo, & Mercurium subsequar.

CVRA

CURA REM COMMUNEM] Rem familiarem. N... cont... tum ... fam. ... communia. L.

ATQUE IMPERCE] Jubet partui vicinam parcere sibi, & labore abstinere. Cam.

QUOD ERIT NATUM, TOLLITO.] Infantes olim, simul ac nati forent, humi deponebantur; ab humo vero pater tollebat, & in sinum recipiebat. Statius: *-meus ille, meus, tellure cadentem, Excepi, & ... genitali carmine fovi*, &c. Qui autem non tollebatur, pro abdicato & projectitio erat. quo respicit frequenter Terentius. Vide *J. Bernartium* ad Statium lib. 1. item Turneb. lib. 4. cap. 15. ... *Lipsium* Epist. 1. Centur. ad Belgas 85. ubi hac de industria pertractavit. Et illam quidem sublationem patri ac matri communem fuisse, exemplis probat Lamb.

DOMI DISTÆDEAT] *J. Gul.* censet *domatim* scriptum fuisse, quasi ... ut in Plin. *probatim*, ... in Cic. & Virgilio *actim*, ... Grutero, & cui non? satisfacit vulgata editio, subnixa omnium MSS. auctoritate.

UBI SUMMUS IMPERATOR NON &c.] Livius: *Non satis feliciter procedunt, quæ oculis agit alienis.* Hinc forte non longe & illa abeunt: ... *Lumen aedium puto esse heri præsentiam*, Æschyli in Persis. Et apophtegma, quod refert Aristot. Oecon. lib. 1. c. 6. *Oculus domini est, qui maxime pinguefacit equum.* Plin. lib. 18. c. 6. *Majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt.* Hæc & plura annotavit C. Rittershus. J C. ad *Assimulationem* illam Phædri; *Dominum videre plurimum in rebus suis.* Eaque obsignat trochaicis Enni, apud Agell. l. 2. cap. 29. quod cordi & memoriæ habere oportet ... est: *Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm, Ne quid exspectes amicos, quod tute agere possies.*

QUI QUIDEM SIT PATER] Simile Ovidii: *Qua tua nequitia est, non hu contenta fuisset.* Er ist ein Dopass, und wann er noch ein mal mein Vatter wer

QUAM BLANDE MULIERI PALPABITUR] *Palpari*, & *palpo percutere*, proprie est molli & blando manus plausu tangere & contrectare, ac veluti poppysmo demulcere: ut de equis Virg. 3. G. *& plausæ sonitum cervicis amare.* Græcis ...: ut notat *Turneb.* lib. 4. 15. ita Merc. act. 1: 2. *Palpo percutis.* V. & N. Pseud. 4: 1. Hinc pro blandiri, assentari & *adulari* frequentatur: & tam enim Accusandi quam Dandi casu constructum reperitur; atque adeo ... & ... usurpatum: quemadmodum illud *Adulari*, quod modo laudavimus. Cicero: *Ne ... te adulari*, lib. Offic. Et, *Adulari fortunam alicujus*: de Div. J. Gul. c. 3. *Pl. Q.* numeros hujus versus sollicitat: quem vide.

RE EXPERIOR] ...

ED. NÆ ILLA] non Juno, sed Alcumena judice etiam *Acidalio*.

SI ISTIS REBUS TE] ita MS. Cam. defendit que Gruterus contra codices alios scribentes, *pol in ista furtis rebus*. Sed Meurs. e vulgatis leg: *Edepol ne si illa furtivis rebus*: per *furtivas res* clandestinos amores intelligens. Mei quidem omnes L. *furtibus*; unus, *furtu*: sed omnes tamen, *nl*, nullus, *si*. Hoc autem (addit ibi Meursius) nimis ineptum est, quod dicat Mercurius, Si Alcmena sciat Jovem eum alius fæminis consuescere, facturum se ut Amphitruo esse mavellet, quam Juppiter. conjicio scripsisse Comicum, *Ego paxim, te Amphit. &c.* ut sit ... pro *pepigerim*, id est, quovis pignore dato certaverim. Simile mendum Merc. act. 4: 6. *Ecastor faxim, si it.* nam legendum quoque, *Ecastor paxim.* item Truc. act. 1: 1. *Faxim lenonum & scort.* iterum scribo, *Paxim lenonum.* Arbitrium erit doctorum virorum. De v. *faxim* V. N. Aul. act. 3: 5. *S. Ultr. Pist.* legit: *Edepol ni illa istis rebus te sciat operam dare*, &c. hoc sensu: Edepol, nisi Alcmena rescifcat te suppositicium Amphitruonem esse, facile effecero, ut malis perpetuo Amphitruo esse quam Juppiter; quod nimirum tranquilliore conjugio fruereris. Quanquam & alterum (*Edepol ne illa si istis reb.*) defendi potest: si ... illa ... de Junone intelligatur. Denique Val. Acidalius l. *Ego faxim te Amph. ne esse mal. q. Jov.* hoc sensu: Si te talem Alcumena norit, ita profecto te accipiat, ut simulationis hujus pœniteat: ac malis Juppiter mansisse, quam falsus Amphitruo venisse.

QUAM LECTUS] *Lectus*, quarto inclinandi ordine, pro, *lecti*: ut notat Prisc. lib. 6. Sed qui minus, *inquit Palm.* sit *lectus locus*, quam *maritis machæra*, Truc. aut *commeatus cibus*, Captiv. 2? V. N. Asin. act. 1: 1. *Colsius* tamen ad lib. 9. Martialis in Apol. illud probat. Meursius L *quam lecti, uos ... insilit locus.*

HERE, pro, *heri.* V. N. Mil. act. 1: 1.

EFFLICTIM] i. *Vehementer, usque donec effligatur*: Probus. Notat Grut. in MS. Cam. primum fuisse *aff...* deinde ab extraneo superscriptum *effictim.* J. Gul. *Effligere*, idem quod perdere, pessum dare. Et diverse *Affligere* & *Effligere*, ut *Afficere* & *Efficere.* alterum imminens exitium & jam jamque impendens significat, alterum præsens. Cic ad Terentiam *O me perditum! O me afflictum!* Ita Aunaria, act. 4: 2. *effliges sco.* V. N. ibid.

QUID TIBI HANC CURATIO EST REM?] V. N. Epid. 1: 2.

MUTTITIO] supra, 1: 1.

QUOI EGO &c.] Ita restituit Grut. e MS. Cam. & vetuste editis.

NEQUE

NEQUITER PENE EXPEDIVIT &c.] Ita omn. vett. edd. legere, Gruterus observavit, primúmque Lamb. obtrusisse *expetivit*. Etiam Dousa alterum tuetur, & *Expedivit* interpretatur, *expedita est*, i. peracta est. ut & Meursius: qui, *nequiter expedivit*, interpretatur, parum utilis fuit prima parasitatio. qualia illa sint, *Malè sanus*: *Malè suadus*. Aliàs *Expetere*, notat J. Gul. fere idem valere, quod evenire, & in re malâ & supplicio inprimis usurpari: probatque exemplis nostri & Ciceronis, ad Mercat. c. 5.

VERUM QUOD TU DICIS] Ad illud quod attinet, quod dicis, me nimis citò abire, &c.

TIMIDAM] i. ægram, turbatam, commotam: ut exponit Acidal. è Donato ad Eunuch. act. 4: 2. Turbatur enim & dolet Alc. abitu viri. ita Bacchid. act. 1: 1. *Nam ut in navi vecta es, credo timida es.* Item Acidalius aliquando etiam *tumidam* legebat, i. iratam. *Tumere* enim & *turgere* atque *in fermento esse*, pro irasci, Plauti sunt.

NE ME UXOREM PRÆV.] Ne dicant, me uxorem pluris fecisse quàm Remp. *Prævortisse præ Rep.* dictum, pro, *Prævertisse Resp.* Nonius. Dousa F. *Ne mi ux.*

LUCISCAT] *priusquam nox in diem eat*; ut loquitur Apul. V. N. Mil. 3: 1. Ab antiq. *luci*, pro *luce*. Vulgò malè, *Lucescit*. G. Fabric.

NUNC TIBI HANC PATERAM &c.] Poculum, quod Juppiter pretium concubitûs Alcumenæ dedit, non *pateram*, sed *carchesium* fuit; hoc est, poculum oblongum, & circa mediam partem compressum mediocriter, (*ita Casaub.*) ansatum, ansis à summo ad infimum pertinentibus: ut refert ex Athenæo Macrobius lib. 5. cap. 21. Tradit *Charon Lampsacenus*, etiamnum sæculo suo monstratum apud Lacedæmonios istud poculum. Vide Athen. lib. XI. pag. mihi. 475.

QUALI' EST, QUI DON. D.] Meursius utroque versu l. *cui est* non, *quali' est*: quod, inquit, Plautinum esse nunquam credam: etsi Lambinus impugnat malo jure Nonium. *Cui* veteres dicebant pro *Quale*, κατ' ἀποκοπήν: ita *Simul*, *facul*, *procul*: pro *Simile*, *facile*, *procile*. quæ postea adverbialiter sumi ceperunt, &c. Quod autem Plautus Neutrum pro Masculino ponit, facit solens, & sine peccato: nam veteribus illis Comicis canonas Grammaticorum transilire nulla religio. Sic Aul. act. 2: 2. *Cocus ille nundinale est*, *in nonum d. &c.* Ita enim ex Festo lego, non, *nundinalis est*. Capt. act. 2: 3. *Fac fidele sis fideli.* Sic habet vetus cod. & Nonius: qui tamen errat, cum pro *Fideliter* positum existimat. Nam quòd, *Fidelis sis*, Camerarius, vir summus, propugnat, patiatur sibi id à me eripi. Sic, *Cujum ager*, pro *Cujus*, Trinum. act. 2: 4. v. 133. ita Mercat. act. 5. s. ult. *non utibile hic locus factu tuo*. ita enim è v. c. lego; non, *utibilis*. Hæc ille. Et sanè ad illud primum quod attinet, in Ald. & MS. Cam. leg[illegible] utrobique *quale est*: in Festo claré, *cocus nundinale*. Capt. in Ald. & ejus traducibus edd. exp[illegible]se, *Fac fidele sis f.* Mercat. MS. Cam. & o[illegible] mei, *utibile hic locus*. Gruterus tamen putat, [illegible] talia omnia nata ex similitudine litterarum [illegible] & obtritamque tantùm *S.* Vide supra act. 1. Sc. 2. [illegible] quâ sententiâ etiam est Acidalius.

IMO SIC CONDIGN. DONUM. QUA[illegible] CUI DONO D.] Ita MS. Cam. & edd. pl[illegible]que; metro etiam clamante: & fere, *cui d*[illegible] una Veneta, *donum*.

EX AMORE HIC ADMODUM QUAM SÆVUS EST] Sic Douza. est enim n[illegible] interrogantis, sed liquidò affirmantis hoc mo[illegible] *Perquam sævus*, i. insignitè & oppidò iracun[illegible] animiq; perciti est ex amore. & quod alii, *Q*[illegible] *libet impotens*, *immodestus*; Catullus *Quamvis* [illegible] xisset, ut ibi: *Quamvis sordida res & inven*[illegible] i. impensè ac nimis sordida. V. N. Menæch. a[illegible] 2. In MS. Cam. l. *adm. quàm sævus est?*

NUNQUID VIS?] Sermo discedentis, [illegible] centies à Pl. & Ter. usurpatus: item Hor. l[illegible] Sat. 9. Donatus ad illud Ter. Eun. act. 2. 3 ro[illegible] *Num-quid velis*, notat, Hoc est, significo me a[illegible]re. nam abituri, ne id durè facerent, *Nunquid vis?* dicebant his, quibuscum constitissent.

ABSENTEM TAMEN] V. N. Mil. 4: 8. *Tamen*, pro, *quamvis*. In MS. Cam. l. *metuam te abs. t.*

MER. EAMUS AMPHITRUO.] Observat Douza, *Dominum* hoc loco nomine *Amphitruonis* à servo suo compellari, satis pol familiariter: ut item Sosia multò etiam licentiùs Alcumenam, non *Heram*, sed *Mulierem* vocitat, act. 2[illegible] Ac si quis hodie servus hero dicat suo, **Ein guten Morgen/ Barthel.** Sed & Servius Æn. [illegible] a[illegible] 652. notat, Contumeliam esse, superiore[illegible] nomine vocare: quem & vide 4. G. v. 321. M[illegible] lib. 2: 68. *Quod te nomine jam tuo saluto &c.* [illegible] salutare proprio nomine æqualium erat, vel [illegible]periorum, ad conciliandam, vel firmand[illegible]m gratiam.

AL. ETIAM: UT ACTUTUM R.] S[illegible] stinguit D. *etiam*, sc. volo, ut quam pr[illegible] domum revenias.

AN. HABE NUNC] Inculcarunt hic *mod*[illegible] quod in nullo MSS. aut vet. edi[illegible]o apparet.

UT CEDAS DIEI] Ita MS. Cam. l. *cedas di*[illegible] ut & Frising. Sed J. Gul. l. *die*. pro *diei*.

UT MORTALEIS ILL.] MSS. ad un[illegible]m omnes l. *Ut mortalis illucescas*, accusan[illegible] c[illegible] Quod cur non feramus? *Grut.* Alii [illegible] *mo*[illegible]*libus*.

[illegible] CAS] A[illegible]idal. l. *illucescat*, scil. dies. nam [illegible] potest [illegible] clarâ & candidâ luce [illegible] Passeratius, lucem diei [illegible] *un* d[illegible]: ut distinguatur a luce lu[illegible] [illegible] 6 *Æn.* [illegible] *nam* appellat.

[illegible] ÆQVE DISPARET] Faci[illegible] acce[illegible] noctis prolixitati, tan[illegible] [illegible] Turneb. l. 4. 15. *Gruterus* su[illegible] [illegible] d[illegible] [illegible]endumque, *ut fiat* [illegible] [illegible] *aret*, [illegible] *res è nocte accidat. fa*[illegible] [illegible] & [illegible] pro *dies*. [illegible] in vet. Cod. [illegible] *dispar*. hinc fecit ille, *ut æque di*[illegible]*spare* [illegible] *accedat*. [illegible] pro *dispariter*: [illegible] *alac*[illegible], *ac*[illegible] *hilare*. S. Vlr. Pi[illegible]tor[illegible] Lambini & Turneb[illegible] [illegible]odum coacta censet, locumq; minima corre[illegible]ione ita explanat: *atq; quanto nox fuisti longior hâc proximâ, Tanto brevior dies ut fiat faciam: ut æquè dispares Et dies & nox accidat* (vel etiam, *accedant*:) hoc sensu: Quia hæc nox longitudine sui proxime præcedenti non respondet, faciam ut nec dies præcedenti diei respondeat: sed tanto superiore die brevior sit, quanto hæc nox præcedente nocte fuit longior. atq; ita fiet, ut æque dispares hæc nox & in[illegible]ans dies a præcedentibus nocte & die evadant: & ratus ille dierum ac noctium ordo jam perturbatus, in pristinum statum restituatur, &c. Datâ enim inæqualitate noctium, danda etiam fuit inæqualitas dierum, ut sint æquè dispares, & dies & nox. Neque res hic ἀκριβῶς atque ex arte, sed ἐν πλάτει æstimanda est. Vide & Acidal.

ACTUS II. SCENA I.

AMPHITRUO, SOSIA.

AGE, i tu secundùm. SO. sequor, subsequor te.
AM. Scelestissimum te arbitror. SO. nam quamobrem?
AM. Quia id quod neque est, neque fuit, neque futurum est,
Mihi prædicas. SO. eccere jam tuatim
5 *Facis, ut tuis nulla apud te sit fides.*
AM. Quid est? quo modo? jam quidem herclè ego tibi istam
Scelestam scelus linguam abscindam. SO. tuus sum:
Proinde ut commodum est & lubet, quidque facias:
Tamen, quin loquar hæc uti facta sunt hic,
10 *Nunquam ullo modo me potes deterrere.*
AM. Scelestissime, audes mihi prædicare id,
Domi te esse nunc, qui hic ades? SO. vera dico.
AM. Malum! quod tibi dii dabunt, atque ego hodie dabo.
SO. Istuc tibi est in manu: nam tuus sum.
15 *AM. Tun' me, verbero, audes herum ludificari?*
Tun, id dicere audes, quod nemo unquam homo antehac
Vidit, nec potest fieri, tempore uno
Homo idem duobus locis ut simul sit?
SO. Profectò, ut loquor, ita res est. AM. Iuppiter te perdat.
20 *SO. Quid mali sum, here, tuâ ex re promeritus?*
AM. Rogásne improbe etiam, qui ludificas me?
SO. Merito maledicas mihi, si id ita factum est.
Verum haud mentior, resque uti facta, dico.
AM. Homo hic ebrius est, ut opinor. SO. utinam ita essem!

25 AM. Optas quæ facta SO. egone? AM. tu istic. ubi bibisti?
SO. Nusquam equidem bibi. AM. quid hoc sit hominis!
SO. Equidem decies dixi.
Domi ego sum, inquam.
Ecquid audis? & apud te assum Sosia idem.
30 Satin' hoc planè,
Satin' disertè, here, nunc videor tibi locutus
Esse? AM. vah! apage te à me SO. quid est negotii?
AM. Pestis te tenet. SO. nam cur istuc dicis?
Equidem valeo, & salvus sum rectè, Amphitruo.
35 AM. At te ego faciam hodie proinde ac meritus es,
Vt minus valeas, & miser sis,
Salvus domum si rediero. jam
Sequere sis, herum qui ludificas dictis delirantibus:
Qui quoniam herus quod imperavit, neglexisti persequi,
40 Nunc venis etiam ultro irrisum dominum, quæ neque fieri
Possunt, neque fando unquam accepit quisquam, profers carnifex.
Quojus ego hodie in tergum faxo ista expetant mendacia.
„ SO. Amphitruo, MISERRIMA isthæc miseria est servo bono,
„ Apud herum qui vera loquitur, si id vi verum vincitur.
45 AM. Quo id, malùm, pacto potest (nam mecum argumentis puta)
Fieri? nunc uti tu hic sis & domi: id dici volo.
SO. Sum profectò & hic & illic. hoc cuivis mirari licet.
Neque tibi istuc mirum magis videtur, quàm mihi, Amphitruo.
AM. Quo modo? SO nihilo inquam mirum magis tibi istuc quàm mihi.
50 Neque, ita me dii ament, credebam primò mihimet Sosiæ,
Donec Sosia ille egomet fecit sibi uti crederem.
Ordine omne uti quidque actum est, apud hostes dum sedimus, „
Edissertavit: tum formam unà abstulit cum nomine.
Neque lac lacti magis est simile, quàm ille ego simil' est mei.
55 Nam ut dudum ante lucem à portu me præmisisti domum.
AM. Quid igitur? SO. prius multò ante ædes stabam quàm illò adveneram.
AM. Quas, malùm, nugas! satin' tu sanus es? SO. sic sum, ut vides.
AM. Huic homini nescio quid est mali malâ objectum manu,
Postquam à me abiit. SO fateor. nam sum obtusus pugnis pessimè.
60 AM. Quis te verberavit? SO. egomet memet, qui nunc sum domi.
AM. Cave quicquam, nisi quod rogabo te, mihi responderis.
Omnium primum iste qui sit Sosia, hoc dici volo.
SO. Tuus est servus. AM mihi quidem uno te plus etiam est quàm volo,
Neque postquam sum natus, habui nisi te servum Sosiam.
65 SO. At ego nunc, Amphitruo, dico; Sosiam servum tuum

Præter

Prater me alterum, inquam, adveniens faciam ut offendas domi,
Davo prognatum; patre eodem quo ego sum: formâ, ætate item
Qui ego sum. quid opu'st verbis? geminus Sosia hic factu' st tibi.
AM. Nimia memoras mira. sed vidistin' uxorem meam?
70 *SO. Quin introire in ædis nunquam licitum est. AM. quis te prohibuit?*
SO. Sosia ille, quem jamdudum dico, is qui me contudit?
AM. Quis istic Sosia est? SO. ego, inquam. quoties dicendum est tibi?
AM. Sed quid ais? num obdormivisti dudum? SO nusquam gentium.
AM. Ibi fortè istum si vidisses quendam in somnis Sosiam.
75 *SO. Non soleo ego somniculosè heri imperia persequi.*
Vigilans vidi, vigilans nunc te video, vigilans fabulor,
Vigilantem ille me jamdudum vigilans pugnis contudit.
AM. Quis homo? SO. Sosia, inquam, ego ille. quæso nónne intelligis?
AM. Qui, malùm, intelligere quisquam potis est, ita nugas blatis.
80 *SO Verùm actutum nosces. AM. quem? SO. illum nosces, servum Sosiam.*
AM. Sequere hàc igitur me: nam mi istuc primùm exquisito est opus.
Sed vide ex navi efferantur, quæ jam imperavi omnia.
SO. Et memor sum & diligens, ut quæ imperes compareant.
Non ego cum vino simitu ebibi imperium tuum.
85 *AM. Utinam di faxint, infecta dicta re eveniant tuâ!*

VERSûs numeris sunt συγκεχυμένοι, usq; ad hinc, *Sequere*, à quo omnes deinceps in hac Sc. sunt troch. Arch. ut notat *Joach. Camerarius*: cujus judicium in mensurâ versuum deinceps etiam annotabimus.

AGE, I TU SECUNDUM. SOS. SEQUOR, SUBSEQUOR TE.] Benè: aliud enim est *sequi*, aliud *subsequi*. sequitur quis eminùs, subsequitur cominùs. sic extat in MSS. vetustissimis. nam reliqui turbant, ut antiquitùs cusi: *Gruterus*. Certè & Palmerium turbarunt, qui vulgatum censuit supervacuum. Quorsum enim, *inquit*, repetitur? legitque e V. libb. *Age i tu secundu sequior. SO. subsequor te. Sequior* valet *deterior, pejor, scelestior*: & factum est nomen à verbo *sequor*. Itaque captat gratiam, vocum allusione, *tu sequior sequere*. Sunt enim verba stomachantis heri. Ita *sequiorem sexum* vocat Apul. *mulierem. Secundu* autem & *secundò*, idem. *Hæc ille*. V. N. Mil. act. 4. 8. *Secundùm ferre: secundùm ire*, Nachtretten.

ECCERE] V. N. Trin. act. 2: 2.

JAM TUATIM FACIS] Ita Lamb. & Gul. è Nonio & Vet. libris. itaque est in MSS. Langij. *Tuatim*, i. tuo more, ita ut facere consuesti. Cam. l. *jam tu autem f.*

MALUM! QUOD &c.] S. Bosius putat, *malùm* hic esse Interjectionem: & nihilominus tamen relativum, *quod*, ad eam vocem, proinde ac si nomen sit, referri. J. *Gul.* aliter: quem vide Asin. act. 1: 3.

ATQUE EGO H.] *Atque*, i. statim: *Colbius*. V. N. Epid. 2: 2.

TU ME V.] V. C. *Tun, me S.* magis Plautinè: *Meurs.*

SIMUL SIT] Lips. è MS. *simitu*.

TUA EX RE PROMERITUS?] *Tuâ ex re*, i. quod in rem tuam esse possit: *Douza*. vel, ut Bosius, *è re tuâ*, i. ex tuo commodo. Nam utile tibi est, te servum habere, qui duobus in locis uno tempore esse possit. *Promeritus*, V. N. Men. act. 5: 6.

SI ID ITA FACIT] nempe ut te ludificaverim. Vulgati cod. *si non ita id f.* Acidalius leg. *nisi id ita factum est*. scil. ut tibi narravi.

QUID HOC SIT HOMINIS!] Ey wie bist du ein seltzamer Kerls: per Genitivum, injuriosè dicitur; per Nominat. honorificè: *Donatus* Hecy. act 4: 4.

EQUIDEM DECIES D.] Numeri mirè turbant in omnibus libris.

SI REDIERO. JAM] Ita Meurs. è libr. suis interpungit.

NEQ. FANDO UNQUAM ACCEPIT QUISQUAM] Quod nemo altero dicente audivit. *Fando*, passive accipiendum est: quod etiam observavit *Bosius*. Talia sunt illa apud Virg. -*cantando rumpitur anguis*. Georg. 3. -*uritq, videndo*

Fœminæ. Cic. pro Quinctio, & 1. de Nat. deor. A *At verò ne fando quidem auditum est, Crocodilum aut Ibim aut felem ab Ægyptio violatum*. Virgil. 2. Æn. *Fando aliquid si fortè tuas pervenit ad aures*. i. dum dicitur. Ibidem tamen & active legitur, *Quis talia fando Temperet a lacrimis?* i. dum ipse dicit: ut Serv. notat.

IN TERGUM] Vulgati, *in tergo*. sed negat Acidalius exemplum hujus formæ inveniri. Vel enim, *in aliquem*, vel *alicui expetere aliquid*, dici. itaque vel cum Lamb. *in tergum*, legendum: vel *in* expungend.

SI ID VI VERUM VINCITUR] Si dominus, qui potentior est, vi extorquet id verum. Mutavit numerum: *L.*

PUTA] i. disputa: *Nonius*.

UTI QUICQUAM] Douza leg. *Quidque*, i. unumquodque. Sic enim fere ubique Plautum uti ait; non *Quicquam*, vel *Quicquid*, ut edit Lambinus.

SEDIMUS] i. desedimus, consedimus cum exercitu: propriè. unde composita illa: *Obsidere, Insidere*, tum *Præsidere*. Et quod Latinis, *Obsidium*, proavis nostris Besitzung dictum, hodie Belegerung. Plancus ad Cic. *Itaq; copias propè in aspectum Lepidi Antoniiq; adduxi, quadragintaq; millium passuum spacio relicto, consedi*. Cato: *nostrum copia magna contra me sedebant*. Hæc & plura J. Dousa in *Centurionatu*. Ita Plin. in Panegyr. *hostibus assidere*. Virgil in Ciri: *nostris qui mœnibus assidet hostis*. Sillius l. 9. *atq; assidet arces*. Id. l. 12. *Assessos Capuæ muros*. Val. max. l. 7. c. 4. *apud in cuia armato sedendum foret*. Quæ Acidal. observavit.

NEQUE LAC LACTI] Utitur & Men. act. 5: 9. & Mil. 2: 2. Meurs. e MS. Lang l. *Neq; lac lacti*. primo casu *lacte*. Cæcilius: *qua non peperit, lacte non habet*. Colerus notat in Pyrckh. cod. legi, *Neq; lac lactum*.

PRÆMISISTI DOMUM:] Pendet sententia, interturbata ab irato.

ANTE ÆD. STABAM] *Heraldus* & quidam Ed. *stabas* quod tamen *Grutero* nimisquam illepidum videtur. *Illo*, pro *illuc* · ut hoc pr[illegible]

SIC SUM, UT VIDES.] Sermo est hominis nec laudantis se, nec vituperantis: & [illegible] rum fuisse formulam, quâ utebantur vulgo, cum oculis suis quemq; credere juberent, ita ut [illegible] nihil prætereà præstarent. Utitur & Aul. act. 2: 4. Rud. Prol. Nec divertit Ter Ph. act. 3 2. *Sic sum: si placeo, utere*, &c. Gruterus.

MALA OBIECTUM MANU] Nescio quis veneficus ejus mentem excantavit. nam in veneficiis non tantum est carmini locus, sed etiam manui, i. iis, quæ fiunt manus opera: ut cum adhibentur herbæ, medicamenta, mala venena, vincula. V. 7. Æn. *Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat*. Turn. lib. 4: 15. & *S. Bosius*.

SUM OBTUSUS PUGNIS P.] Jocatur in *mala manu*: quam Amph. pro venefic[illegible] Sosia pro pugnis sibi molesta & onerosâ.

DAVO PROGNATUM; PATRE EOD. Ita Gruterus distinxit. nam Lamb. mutavit hic litteram; non necessario.

NUGAS BLATIS] V. N. Epid. 3 · 1.

NON EGO CUM VINO SIMITU EBIBI IMPERIUM T.] Sic in Persâ, *Quanquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere.*

ACTUS II. SCENA II.

ALCUMENA, AMPHITRUO, SOSIA, THESSALA.

„ *SATIN' parva res est voluptatum in vitâ,*
„ *Atque in ætate agunda,*
„ *Præquàm quod molestum est. ita cuique comparatum*
„ *Est in ætate hominum,*
5 „ *Ita dis placitum, voluptatem ut mœror comes consequatur:*
Quin incommodi plus malique illicò assit, boni si obtigit quid.
Nam ego id nunc experior domo, atque ipsa de me scio, cui voluptas
Parumper data est, dum viri mei mihi potestas videndi fuit
No[illegible] atque is repente abiit a me hinc ante lucem.
10 *Sola hic mihi nunc videor, quia ille hinc abest, quem ego amo præter omnes.*

Plus

Plus ægri ex abitu viri, quàm ex adventu voluptatis cepi.
Sed hoc me beat saltem, quòd perduelles vicit, & domum
Laudis compos revenit: id solatio est. Absit, dummodò
Laude partá domum recipiat se, feram & perferam usque
15 *Abitum ejus animo forti atque obfirmato: id modo si mercedis*
Datur mihi, ut meus victor vir belli clueat: satis
,, *Mihi esse ducam. VIRTUS præmium est optimum.*
,, *Virtus omnibus rebus anteit profectò.*
,, *Libertas, salus, vita, res, parentes,*
20 ,, *Patria, & prognati tutantur, servantur:*
,, *Virtus omnia in se habet: omnia assunt bona, quem penes est virtus.*
AM. Edepol me uxori exoptatum credo adventurum domum,
Quæ me amat, quam contrà amo, præsertim re gestá benè,
Victis hostibus, quos nemo posse superari ratu'st:
25 *Eos auspicio meo atque ductu, primo cœtu vicimus.*
Certè enim me illi expectatum optatò venturum scio.
SO. Quid me non rere expectatum amicæ venturum meæ?
AL. Meus vir hic quidem est. AM. sequere hàc tu me. AL. nam quid ille rever-
Qui dudum properare sese ajebat? an ille me tentat sciens? (titur,
30 *Atque id si vult experiri, suum abitum ut desiderem,*
Ecastor med haud invitá se domum recipit suam.
SO. Amphitruo, redire ad navem melius'st nos. AM. quâ gratiá?
SO. Quia domi daturus nemo est prandium advenientibus.
AM. Quî tibi istuc in mentem venit? SO. quia enim serò advenimus.
35 *AM. Quî? SO. quia Alcumenam ante ædis stare saturam intellego.*
AM. Gravidam ego illanc hîc reliqui quom abeo. SO. hei perii miser!
AM. Quid tibi est? SO. ad aquam præbendam commodùm adveni domum,
Decumo post mense, ut rationem te dictare intellego.
AM. Bono animo es. SO. scin' quàm bono animo sim? si situlam cepero,
40 *Nunquam edepol tu mihi divini quicquam creduis post hunc diem,*
Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero.
AM. Sequere hàc me modò. alium ego isti rei allegabo, ne time.
AL. Magis nunc meum officium facere, si huic eam adversum, arbitror.
AM. Amphitruo uxorem salutat lætus speratam suam,
45 *Quam omnium Thebis vir unam esse optimam dijudicat,*
Quamque adeò cives Thebani vero rumificant probam.
Valuistin usque? expectatusne advenio? SO. haud vidi magis
Expectatum: eum salutat magis haud quisquam, quàm canem.
AM. Et cùm te gravidam & cùm pulchrè plenam aspicio, gaudeo.
50 *AL. Obsecro ecastor, quid tu me deridiculi gratiá*
Sic salutas, atque appellas quasi dudum non videris,

Quasique nunc primùm recipias te domum huc ex hostibus,
Atque me nunc proinde appellas, quasi multo pòst videris?
AM. Imò equidem te, nisi nunc, hodie nusquam vidi gentium.
55 „ *AL. Cur negas? AM. quia vera didici dicere. AL. HAUD ÆQUUM facit,*
„ *Qui quod didicit, id dediscit. an periclitamini*
Quid animi habeam? sed quid huc vos revortimini tam citò?
An te auspicium commoratum est? an tempestas continet?
Qui non abiistis ad legiones, ita uti dudum dixeras?
60 *AM. Dudum. quàm dudum istuc factum est? AL. tentas. jamdudum, pridem, (modò.*
AM. Qui istuc potis est fieri quæso, ut dicis, jamdudum, modò?
AL. Quid enim censes? te ut deludam contrà lusorem meum,
Qui nunc primum te advenisse dicas, modò qui hinc abieris?
AM. Hæc quidem deliramenta loquitur. SO. paulisper mane,
65 *Dum edormiscat unum somnum. AM. quæ ne vigilans somniat.*
AL. Equidem ecastor vigilo, & vigilans id quod factum est fabulor.
Nam dudum ante lucem & istunc & te vidi. AM. quo in loco?
AL. Hic in ædibus, ubi tu habitas. AM. nunquam factum est. SO. non taces?
Quid si è portu navis huc nos dormientis detulit?
AM. Etiam tu quoque assentaris huic? SO. quid vis fieri?
„ *Non tu scis BACCHÆ BACCHANTI si velis adversarier,*
„ *Ex insana insaniorem facies, feriet sæpius:*
„ *Si obsequare, unâ resolvas plagâ. AM. at pol quin certa res*
Hanc est objurgare, quæ me hodie advenientem domum
75 *Noluerit salutare. SO. irritabis crabrones. AM. tace.*
Alcumena, unum rogare te volo. AL. quid vis rogare? roga.
AM. Num tibi aut stultitia accessit, aut superat superbia?
AL. Qui istuc in mente est tibi, mi vir, percontarier?
AM. Quia salutare venientem me solebas antidhac?
80 *Appellare itidem ut pudicæ suos viros quæ sunt, solent.*
Eo more expertem te factam adveniens offendi domi.
AL. Ecastor equidem te certo heri hîc advenientem illicò
Et salutavi, & valuissesne usque, exquisivi simul,
Mi vir: & manum prehendi, & osculum tetuli tibi.
85 *SO. Tun' heri hunc salutavisti? AL. & te quoque etiam, Sosia.*
SO. Amphitruo, speravi ego istam tibi parituram filium:
Verùm non est puero gravida. AM. quid igitur? SO. insaniâ.
AL. Equidem sana sum, & deos quæso ut salva pariam filium.
Verùm tu magnum malum habebis, si hic suum officium facit:
90 *Ob istuc omen ominator capies quod te condecet.*
SO. Enimverò prægnanti oportet & malum & malum dari,
Ut quod obrodat sit, animo si malè esse occœperit.

AM. Tu

AM. Tu me heri hic vidisti? AL. ego inquam, si vis decies dicere.
AM. In somnis fortasse. AL. imò vigilans vigilantem. AM. væ misero mihi!
SO. Quid tibi est? AM. delirat uxor. SO. atrâ bili percita est.
Nulla res tam delirantis homines concinnat citò.
AM. Ubi primùm tibi sensisti, mulier, impliciscier?
AL. Equidem ecastor sana & salva sum. AM. cur igitur prædicas,
Te heri me vidisse, qui hâc noctu in portum advecti sumus?
Ibi cœnavi, atque ibi quievi in navi noctem perpetem:
Neque meum pedem huc intuli etiam in ædis, ut cum exercitu
Hinc profectus sum ad Teleboas hostis, eosque ut vicimus.
AL. Imò mecum cœnavisti, & mecum cubuisti. AM. quid id est?
AL. Vera dico. AM. non quidem hercle de hâc re, de aliis nescio.
AL. Primulo diluculo abivisti ad legiones. AM. quomodo?
SO. Rectè dicit, ut commeminit, somnium narrat tibi.
Sed, mulier, postquam experrecta es, prodigiali Iovi
Aut molâ salsâ hodie, aut ture comprecatam oportuit.
AL. Væ capiti tuo! SO. tuâ istuc refert, si curaveris.
AL. Iterum jam hîc in me inclementer dicit, atque id sine malo.
AM. Tace tu: tu dic. egòne abs te abii hinc hodie cum diluculo?
AL. Quis igitur nisi vos narravit mihi, illî ut fuerit prælium?
AM. An etiam id tu scis? AL. quippe quæ ex te audivi: ut urbem maximam
Expugnavisses, regemque Pterelam túte occideris.
AM. Egone istuc dixi? AL. tute istic, etiam astante hoc Sosiâ.
AM. Audistin' tu me narrare hoc hodie? SO. ubi ego audiverim?
AM. Hanc roga. SO. me quidem præsente nunquam factum est, quod sciam.
AL. Mirum quin te adversus dicat. AM. Sosia age, me huc aspice.
SO. Specto. AM. vera volo loqui te: nolo assentari mihi.
Audivistin' tu hodie me illi dicere ea, quæ illa autumat?
SO. Quæso edepol num tu quoque etiam insanis, cùm id me interrogas?
Qui ipsus equidem nunc primùm istanc tecum conspicio simul.
AM. Quin nunc, mulier, audin' illum? AL. ego verò, ac falsum dicere.
AM. Neque tu illi, neque mî viro ipsi credis. AL. eò fit, quia mihi
Plurimum credo, & scio ista hæc facta, proinde ut proloquor.
AM. Tun' me heri advenisse dicis? AL. tun' te abiisse hodie hinc negas?
AM. Nego enimverò; & me advenire nunc primùm ajo ad te domum.
AL. Obsecro, etiámne hoc negabis, te auream pateram mihi
Dedisse dono hodie, quâ te illic donatum esse dixeras?
AM. Neque edepol dedi, neque dixi: verùm ita animatus fui,
Itaque nunc sum, ut eâ te paterâ donem. sed quis istuc tibi
Dixit? AL. ego quidem ex te audivi, & ex tuâ accepi manu
Pateram. AM. mane, mane obsecro te. nimis demiror, Sosia,

Quî

Qui illæc illic me donatum esse aureâ paterâ sciat,
135 *Nisi tu dudum hancce convenisti, & narravisti hæc omnia.*
SO. Neque edepol ego dixi, neque istam vidi, nisi tecum simul.
AM. Quid hoc sit hominis! AL. vin' proferri pateram? AM. proferri volo.
AL. Fiat. tu Thessala intus pateram profer, foras,
Quâ hodie meus vir donavit me. AM. secede huc tu Sosia.
140 *Enimvero illud præter alia mira miror maximè,*
Si hæc habet pateram illam. SO. an etiam id credis, quæ in hac cistellulâ
Tuo signo obsignata fertur? AM. salvum signum est? SO. inspice.
AM. Rectè, ita est ut obsignavi. SO. quæso quin tu istanc jubes
Pro cerritâ circumferri? AM. edepol quin facto est opus.
145 *Nam hæc quidem edepol larvarum plena est. AL. quid verbis est opus?*
Hem tibi pateram: eccam. AM. cedò mihi. AL. age aspice huc sis nunc jam
Tu, qui, quæ facta, inficiare: quem ego jam hic convincam palàm.
Estne hæc patera, quâ donatus illîc? AM. summe Juppiter,
Quid ego video! hæc est ea profectò patera. perii, Sosia.
150 *SO. Aut pol hæc præstigiatrix mulier multò maxima est,*
Aut pateram hic inesse oportet. AM. agedum eam solve cistulam.
SO. Quid ego istam exolvam? obsignata'st rectè: res gesta est bene.
Tu peperisti Amphitruonem, ego alium peperi Sosiam:
Nunc si pateram patera peperit, omnes congeminavimus.
155 *AM. Certum est aperire, atque inspicere. SO. vide sis signi quid siet:*
Ne posteriùs in me culpam conferas. AM. aperi modò.
Nam hæc quidem nos delirantes facere dictis postulat.
AL. Unde hæc igitur est nisi abs te, quæ mihi dono data est?
AM. Opus mi est istuc exquisito. SO. Juppiter, proh Juppiter!
160 *AM. Quid tibi est? SO. hîc patera nulla in cistula'st. AM. quid ego audio?*
SO. Id quod verum est. AM. at cum cruciatu jam, ni apparet, tuo.
AL. Hæc quidem apparet. AM. quis igitur tibi dedit? AL. qui me rogat.
SO. Me captas: quia tute ab navi clanculùm huc aliâ viâ
Præcucurristi: atque hinc pateram tute exemisti, atque eam
165 *Huic dedisti, post hac rursus obsignasti clanculum.*
AM. Hei mihi, jam tu quoque hujus adjuvas insaniam.
Ain' heri nos advenisse huc? AL. ajo, adveniensque illicò
Me salutavisti, & ego te, & osculum tetuli tibi.
AM. Jam illud non placet principium de osculo. pergam exequi.
170 *AL. Lavisti. AM. quid, posteaquam lavi? AL. accubuisti. SO. euge optimè.*
Nunc exquire. AM. ne interpella. perge porro dicere.
AL. Cœna apposita est: cœnavisti mecum: ego accubui simul.
AM. In eodem lecto? AL. in eodem. SO. hei non placet convivium.
AM. Sine modo argumenta citat. quid, postquam cœnavimus?

AL. Te

175 *AL. Te dormitare ajebas. mensa ablata est. cubitum hinc abiimus.*
AM. Ubi tu cubuisti? AL. in eodem lecto tecum una in cubiculo.
AM. Perdidisti. SO. quid tibi est? AM. hæc me modo ad mortem dedit.
AL. Quid jam, amabo? AM. ne me appella. SO. quid tibi est? AM. perii miser,
Quia pudicitiæ hujus vitium me hic absente est additum.
180 *AL. Obsecro ecastor, cur istuc mi vir ex te audio?*
AM. Vir ego tuus sim? ne me appella falsa falso nomine.
SO. Hæret hæc res: siquidem hæc jam mulier facta est ex viro.
AL. Quid ego feci, qua istæc propter dicta dicantur mihi?
AM. Tute edictas facta tua, ex me quæris quid deliqueris?
185 *AL. Quid ego tibi deliqui, si cui nupta sum, tecum fui?*
AM. Tun' mecum fueris! quid illac impudente audacius?
Saltem tute si pudoris egeas, sumas mutuum.
AL. Istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet.
Tu si me impudicitiæ captas, non potes capere.
190 *AM. Proh di immortales, cognoscin' tu me saltem Sosia?*
SO. Propemodum. AM. cenavin ego heri in navi in portu Persico?
AL. Mihi quoque assunt testes, qui illud quod ego dicam assentiant.
AM. Qui testes? AL. testes. AM. [illegible] ? AL. enim [illegible] fac est,
Nec nobis præsens aliquis [illegible] servus Sosia affuit.
195 *SO. Nescio quid istuc negotii dicam, nisi quispiam est*
Amphitruo alius, qui fortè te hîc absente sic tamen
Tuam rem curet, teque absente hîc munus fungatur tuum.
Nanque de illo subditivo Sosia mirum nimis est.
Certò de istoc Amphitruone jam alterum mirum est magis.
200 *Nescio quis præstigiator hanc frustratur mulierem.*
AL. Per supremi regis regnum juro, & matremfamilias
Junonem, quam me vereri & metuere est par maximè,
Ut mi extra unum te mortalis nemo corpus corpore
Contigit, quo me impudicam faceret. AM. vera isthæc velim.
205 *AL. Vera dico, sed nequicquam: quoniam non vis credere.*
„ *AM. Mulier es, audacter juras. AL. Quæ non deliquit, decet*
„ *Audacem esse, confidenter pro se & protervè loqui.*
AM. Satis audacter. AL. ut pudicam decet. AM. tu verbis proba es.
„ *AL. NON EGO illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur:*
210 „ *Sed pudicitiam & pudorem, & sedatum cupidinem,*
„ *Deum metum, parentum amorem & cognatum concordiam:*
„ *Tibi morigera, atque ut munifica sim bonis, prosim probis.*
SO. Næ ista edepol, si hæc vera loquitur, examussim est optima.
AM. Delinitus sum profecto ita, ut me qui sim nesciam.

215 SO. *Amphitruo es profecto: cavesis ne tu te usu perduis:*
Ita nunc homines immutantur, postquam peregrè advenimus.
AM. *Mulier, istam rem inquisitam certum est non amittere.*
AL. *Edepol me libente facies.* AM. *quid ais? responde mihi.*
Quid si adduco tuum cognatum huc à navi Naucratem,
220 *Qui mecum una vectus est unâ navi: atque is si denegat*
Facta, quæ tu facta dicis, quid tibi æquum est fieri?
Nunquid caussam dicis, quin te hoc multem matrimonio?
AL. *Si deliqui, nulla caussa est.* AM. *convenit. tu Sosia,*
Duc hos intro. ego huc ab navi mecum adducam Naucratem.
225 SO. *Nunc quidem præter nos nemo est. dic mihi verum serio,*
Ecquis alius Sosia intus est qui mei similis siet?
AL. *Abin hinc à me dignus domino servus.* SO. *abeo, si jubes.*
AL. *Nimis ecastor facinus mirum est qui illi collibitum siet*
Meo viro sic me insimulare falsum facinus tam malum.
230 *Quicquid est jam ex Naucrate cognato id cognoscam meo.*

NIHIL polliceor de [illegible] horum versuum [illegible] sunt ante [illegible] in hac scena. [illegible] tamen plerique Quadrati, [illegible] pedibus [illegible].

SATIS PARVA RES EST VOLUPTATUM &c.] Hoc dicit [illegible] hominum parvæ & raræ voluptates [illegible]. Jam, [illegible] voluptatibus dictum est [illegible] χρηστὰ [illegible]. [illegible] Vide Muret. lib. 6. 9. [illegible] Oppian. lib. 1. [illegible] Poetica circ[illegible] Ibid. [illegible] pro [illegible] Lucret. & lib. 5. [illegible] Virgil. 8. Æn. [illegible] apud eundem [illegible] pro [illegible] Athen. [illegible] Vale est [illegible] apud [illegible] [illegible] Hæc [illegible] Hebræo. Op[illegible] est. at Sc[illegible]

A amici pro amico. Præter[illegible] H[illegible] φ.λ[illegible], cui videtur, & [illegible] nostrae [illegible] est e A[illegible] magnus ille Scaliger ali[illegible] que [illegible] onp[illegible] & rec[illegible] inferet, & post P[illegible] I[illegible] nunc pædagogorum [illegible] fastidi! Sed [illegible] veniam h[illegible]

ITA CUIQUE COMPARATUM [illegible] S[illegible] um videtur [illegible] Lucr. [illegible] te [illegible] am[illegible]

B VOLUPTATEM [illegible] & Ritte[illegible] G[illegible] Cas[illegible] [illegible] Ita [illegible] apud Plutarch. [illegible]

NAM IN [illegible] DOMO, [illegible] Var. [illegible] Ovidius [illegible] Sed & Curtius [illegible] & [illegible] quod tandem etiam A[illegible]

VICTOR VI[illegible] CLVEAT] Victor n[illegible] celebremus, [illegible] pro, [illegible] de B[illegible] est, [illegible] hæc verba [illegible] quod verum [illegible] quod [illegible] Scaliger versum hunc [illegible]

VIRTVS PRÆMIVM EST OPTIMVM.] Lambinus valere legendum [illegible]. Quid sit Optim[illegible], docet [illegible] atque ad eum Scaliger.

VIRTVS OMNIBVS REBVS ANTEIT PROFECTO] [illegible] (inquit Cicero) [illegible] Jambi [illegible]

PROGNATI] i. progeniti, posteri. [illegible]

TVTANTVR] [illegible]

VITA [illegible] IN SE HABET] [illegible] Sallust. [illegible] urbes, omnia [illegible]

AVSPICIO [illegible] VULTU] J. Lipsius d. [illegible] communimus, [illegible] tore est à quo [illegible] que omnes omnia [illegible] commodante. Horatius [illegible]

[illegible] ad Aug[illegible], de privignis [illegible] Ovidius lib. [illegible] Trist. [illegible] de Tiberio ad eundem: [illegible] Sed & Curtius [illegible] Græcanicas tr[illegible] & [illegible] Alexander: [illegible] Sic [illegible] suspicatò, [illegible] castris [illegible] postea non [illegible] Plura ibid. videas: [illegible] Torrent. C[illegible] Augusto, c. 21. V. & N. [illegible]

ADE DVCTV] [illegible] & C[illegible] Leg. Cod. atque [illegible]

PRIMO COETV] [illegible] Coetus & [illegible] Verbum [illegible] Cod. [illegible]

OPTATA] [illegible] pro, optata. Donatus Andr. [illegible]

PRANDIVM] [illegible] prandium nam domum veniunt mane. Sol[illegible] autem dari cœna peregrè venientibus. V. N. Eund. act. 1. 1.

INTELLEGO] [illegible] per MS. Cam. per E.

QVOM ABEO] Cur non recipis [illegible] quod est [illegible] MS. Cam. & vet. ed. quam abeo. [illegible] quam abeo, [illegible] prius. & solens ea sermonis [illegible] Plauto.

AD AQVAM PRÆBENDAM COMMODVM ADVENI DOMVM] [illegible] Te[illegible] Mil. [illegible]

DELVMBO PUTI [illegible] Ter. [illegible] 1. 4. 15.

UT RATIONEM [illegible] DICTARE] [illegible] prodesse. [illegible]

NVNQVAM [illegible] DI [illegible] [illegible]

rerum, Trucul. act. 1 : 2. V. N. ibid. & Bacch. 3 : 4. *Divini credere*: & Asin. 2 : 4. *omnium rerum credere*. Jam, *credvis*, pro, *crediderís*.

NI EGO ILLI PUTEO, SI OCCEPSO, ANIMAM OM. INTERTRAXERO] Jocus festivus. Nam aqua de puteo extrahitur, ut in Rudente. ita dixit [illegible], Nisi omnem aquam de puteo extraxero, & illum desiccaro: quæ esset quasi exa[illegible] putei. Aqua enim puteo, quod anima est animantibus. Non enim certe simpliciter *anima* hoc loco aquam significat, secundum notationem Nonii: *Camerarius*. Vide & P. Vict. Var. lect. l. 4 : 2.

MAGIS NUNC M. OFFICIUM FACERE, SI] Gul. leg. *Magis nunc quam meum officium facere*. Deliberat cum animo suo Alcumena, obviamne eundo, an manendo magis officium suum factura sit. Et respondet ipsa sibi, magis convenire ut maneat. cum vir suus non nunc primum adveniat peregre, sed modo digressus, domum tentaudi sui, an qua alià de caussa revertatur. Itaque ne salutat quidem, aut osculum offert, quæ leviora [illegible] tantùm abest, ut obviam processerit. hoc verum esse, plane arbitror: & locum h[illegible] interpretum nem[illegible] hactenus int[illegible]. A me [illegible] id etiam, quod in Sambuc[illegible] *facere* [illegible] sententiæ, &c. D[illegible] l. *Magis nunc* [illegible] *facere*, *si* [illegible] *arbitror*. *Magis facere*, est, conducere [illegible] magis officio [illegible] verbi etiam Proper[illegible] *Non* [illegible] *corona* [illegible]

[illegible] *Spe*[illegible] natæ erant: ut [illegible] & [illegible], *Pelle* atque [illegible]: *Se* [illegible], *sequere* [illegible] *copio consequi*. *POL. Sequor* [illegible] hoc, quod dixi, admodum sua[illegible] Ut R[illegible] in Epigrammat[illegible] [illegible] accepe[illegible], &c.

RUMIFICANT [illegible] est ad [illegible] & dixit [illegible] Sed [illegible] habent [illegible]*ant*, ut & [illegible] MSS. Cam. & [illegible] in [illegible]*ant* & [illegible]*ant*. [illegible] legit, *modo mira mir*[illegible] lau[illegible] extollunt. l. 8. c. 20. Hor. Succid[illegible].

HAUD VIDI MAGIS] [illegible] salutasset uxorem, neque illi [illegible] deret, quòd virum à se pa[illegible] ab illo illudi arbitraretur, [illegible] bar, servus Sosia inquit [illegible] *tum*. quod venusti [illegible] me dictum [illegible] rio intelligendum. Sic Capt. 3 : 4 [illegible] simile illud Cic. pro Sextio: [illegible] *pulo R.* [illegible] *Nihil* [illegible] *magis*. Muret [illegible] lib. 10 : 13. V. N. Pareolo, [illegible]. At [illegible] tribus illis [illegible] locis [illegible] *Haud vidi magis. Ex* [illegible] *tatum eum* [illegible] adeò expectatum arbitratur venire [illegible] quisquam vel salute dign[illegible] d[illegible]. Placuit & Acidalio: cur[illegible] amet illud, *Non vidi magis*.

PULCHRE PLENAM] Sic [illegible] Suidam, illam, quæ uteru n gestat, καλ[illegible] vocat. *D.*

QUASI Q. NUNC] Duo hi versus [illegible] videntur Mureto: nec reperiri ait [illegible] Var. Lect. l. 10. 13.

DIDICI DICERE] V. N. Circ. [illegible]

QUOD DIDICIT] [illegible] rectum.

ANTE AUSPICIUM] A[illegible] quod, vel (ut alibi dicit) *religio ob* [illegible] *minisio*, eorum que superstit[illegible] *tanima* Macrob. in Som. Scip. l. 1. [illegible]

AM. DUDUM QUAMDIU] ita restituit e MS. Cam. Gruterus. [illegible] vett. edd.

QUID ENIM CENSES?] [illegible] dere tibi. *L.*

DELIRAMENTA] *Lira* arati[illegible] (inquit Isid.) cum agri [illegible] fact[illegible] sulcos. Inde *Delirus*, quia recto o[illegible] & [illegible] sulco & lin[illegible] Rationis evagi[illegible]. hin[illegible] *deliramenta*. Capt. 3 : 4. Men. [illegible] 5.

QUÆNE VIGILANS SOMNIAT] [illegible] Quid opus est Alcumenæ [illegible] iam [illegible]? *S. Bos*[illegible] [illegible] guo in verbo *somniare*: quo[illegible] [illegible], & [illegible] futilia loqui: & profert lo[illegible] Men[illegible] vid[illegible].

NUNQUAM FACTUM EST] P[illegible] vv. cc. *nunquam f.* Sic Ter. Andr. [illegible] *Nunquam faciam*: ita enim vet[illegible] [illegible] [illegible]um bene. Adverbia namque *te*[illegible] [illegible] vice commeant ac virtute [illegible] Ille [illegible] sermo de [illegible] movet; dum constet de [illegible].

ASSENTARIS HUIC] Tertull. [illegible] Presbyter l. 5. c. 14. adversus Marcionem [illegible] illud Rom. 12. v. 16. τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι [illegible] tune vertit: *humilibus adsentantes*. Ad q[illegible]

nine Theologus [illegible] : Certe [illegible] Est enim *assentari* [illegible] quod Græci [illegible] *semit* [illegible] est *συν*-[illegible] Nec aliud [illegible] voluit, cum *assentari* & [illegible] poneret in Amphit. &c. Hic enim id [illegible] *assentari* & *obsequi*.

UNA RESOLVAS PLAGA] Dousa hoc applicat Laconicis [illegible] ex *Eryth.* [illegible] *S. Ulr. Pistoris* [illegible] contra mentem [illegible] est [illegible] Hoc [illegible] : Si Bacchæ bacchantur [illegible] ex more, thyrso percussum [illegible] cedis & [illegible] una [illegible] ponit [illegible] de. [illegible] lib. 10. [illegible] *una te absolvas plaga*. [illegible] eodem sensu. [illegible] *rem solvas plaga*. Ita A. n. 1. [illegible] *rem solvunt ancupi*. & [illegible] *rapere cupis publicum*. Sed alterum [illegible] us censet. Vide Curcul. sc. ult. [illegible]

AM. AT POL QUIN C.] in vet. cod. est: *A M. at pol qui certa*. quod si recipiamus, erit tmesis, pro, *atqui*. Gruterus. At vero Lamb. dispungit: *ALC. at pol! A M. quin c.* Ut sit apostrophe Alcumenæ iratæ, & malum servo minitantis.

IRRITABIS CRABRONES] Vide Adagium. Tale illud Suidæ, [illegible] *excitabis*, sc. scorpium. Plin. lib. 11. cap. [illegible] *Crabronum* [illegible] *bestre in arborum cavernis degunt: hieme condun-tur.* [illegible] *bimas* [illegible] *non transeunt* [illegible] *eorum haud temere sine febri est. Autores sunt, ter novenis punctis* [illegible] *hominem*.

QUID VIS ROGARE? ROGA.] Ita è MS. [illegible] & [illegible] habent *quid* [illegible] *roga*. [illegible] Meursius putat scripsisse [illegible] Et, Videntur [illegible] *loquar Rel*-[illegible] dici [illegible] redderent. Varro lib. 5. [illegible] *Gruter* [illegible] membranarum inductus, [illegible] libri *roga*, *te-roga*: sed [illegible] illud, *obsecro*, [illegible]

IN MENTE EST TIBI] J. Gul. MSSti & Schop. legunt, *in mentem* [illegible] V. N. supra, 1. L.

EO MORE EXPERTEM] Alii *expertis metu*. Pers. [illegible] *Fares domo me expertem* [illegible] Lucr. l. 6. [illegible] *somno expertia*. Est autem hoc vocabulum de numero illorum, quæ contrarias signi-

A ficationes admittunt. Vetus Glossar. *Expers* [illegible] [illegible] de quibus Casaub. Sat. 6. [illegible]

OFFENDI DOMI.] prurit manus rescribere, *offendi modo*: Grut.

MANUM PREHENDI] Gestus est alteri gratulantis & benevolentiam erga eum suam declarantis: *L.* [illegible]

OSCULUM TETULI TIBI] Ferre osculum solebant & uxores viris peregrè advenientibus; & filiæ maritis; & filiæ-maritæ patribus se invisentibus: *L. V. N.* act 5: 1.

SPERAVI EGO &c.] *J. J. G. Pontanus*, hoc & salsum & lepidum, & [illegible] etiam ingenuo dignum

B censet [illegible] 1. de *Sermone*, cap. 9. De *Lepo*-[illegible] ubi & illud Terentii *Salsum* [illegible] *Lepus tute es, & pulpamentum quæris*

QUID IGITUR?] Lamb. l. *quid igitur? qui*, i. quare [illegible] *D.* **Ich meinet / sie gieng mit einem Kind / so gehet sie mit einem Narren schwanger.**

[illegible] me insaniâ gravidam [illegible]

PRÆGNANTI OPORTET ET MALUM ET MALUM DARI] MS. Cam. & Lang. l. *Prægnati*. quod præfert Meursius: cum veteres *Prægnas*,

C *Infas*, *Animas*, *Damnas* dixerint; pro *Prægnās*, &c. J. Gruterus, *Malum & malum*, inquit, duplici intellectu & effertur a Sosiâ, & arripitur à populo: ut videlicet opus habeat vel Punicis malis, quæ contra gravidarum malaciam in usu, Plinio & Dioscoride testibus: vel etiam ut eidem bina omnino conveniant mala. [illegible] ita enim accipit *malum & malum*, [illegible] amicæ suæ nimis quàm acceptus cultor quisque. *Hæc ille.* Videatur & Lipsius l. 3. Antiq. Lect. ubi docetur, *Le*-[illegible] *re poma*, [illegible] apud Virgil. [illegible] Catull. verecundè ab [illegible] esse: & quod Theo [illegible] Vir-

D gilio esse: *Malo me G* [illegible] 1. ad Vene-rem sollicitavit &c. Vide & [illegible] Epid. 4. 1. & Bacchid. 1. 2. 5: 2.

IN SOMNIS FORTASSE] V. N Most. 2: 2.

CONCINNAT.] [illegible] Græc [illegible] usurpant [illegible] Capt. act. 3. sc. 4. [illegible] Des. Heraldus.

IMPLICASCIER?] [illegible] involvi istam atram [illegible] *L.*

HIC PROFECTUS SUM] J. Gul. *Hinc profectus sum* [illegible] otiosum verbum: & in eodem [illegible] propriè de amicis, qui [illegible] egredientes ad portam usque comitantur, & in viam deducunt, boni ominis aut

G 3 præsi-

[illegible] en [illegible] A [illegible] habet. & alterum [illegible] hic [illegible] nam si [illegible] es [illegible] omni- [illegible] nec putat alte- [illegible]

AM. [illegible] MS. Cam. Vulgò, [illegible] & [illegible] etiam in tam gravi [illegible] eg [illegible]? [illegible] est [illegible] Cam. tamen non ap- parere [illegible] B

[illegible] vera dicis. de [illegible]

UT [illegible] l. *ut commit[illegible]* [illegible] sed ad, [illegible] est, [illegible] M [illegible] hoc [illegible] contenditur [illegible] & pr[illegible] JS Pon- [illegible]

[illegible] 15.

[illegible] C [illegible] Atque [illegible] est [illegible] & ferre, [illegible] in fatis, in [illegible]

[illegible]

A TUA [illegible] REFERT, SI CU[illegible] MSS. *in Grut.* & [illegible] l. [illegible] in [illegible] Qu[illegible] est [illegible] C[illegible] 4. sc. 2. [illegible] de quo V[illegible] N[illegible] Mil. act. 2. sc. 3. cui ta[illegible] ser[illegible]ur, cum servi [illegible] h[illegible] fecit ap[illegible] tam, non tectum [illegible] S) [illegible]

SI [illegible] MA[illegible] impune [illegible].

B ABIT H. II. CUM D[illegible] 3 O[illegible] L.

QUIPPE QU[illegible] EX TE [illegible] l. [illegible] adverbialiter [illegible] perst[illegible] t. V[illegible]

AI TU [illegible] M[illegible]

MIRUM QUI[illegible] de hac [illegible] Most. 2. 2.

ME HUC ASPICE [illegible] & G[illegible] C[illegible]

QUIN NUNC M[illegible] A [illegible] Virgil. [illegible]

EGO V[illegible] & [illegible] ipsum [illegible]

AM. NEG[illegible] ENIM VERO [illegible] & Samb. [illegible]

QUID HO[illegible] SIT [illegible] Amph [illegible]

INTUS PATERAM P[illegible] [illegible]

SALVUM SIGNUM EST [illegible]

PRO[illegible] [illegible] *Cerritus* [illegible] B[illegible] C[illegible] modi [illegible]

[illegible] pro [illegible] *cu-* [illegible] Vi [illegible] *Ubi* [illegible] *lu-* [illegible] *cir-* [illegible] Græci [illegible] & [illegible] & [illegible] *Vident.* Vid. & *Tirin.* [illegible] 4:15 [illegible] & agr & urbibus [illegible] orbem [illegible]. Atque [illegible] quod [illegible] parti- [illegible]. De quibus [illegible] Casaubonus ad Charact. [illegible] & [illegible].

QUIN FACTUM EST [illegible] B. [illegible] *fer-to:* [illegible] *fert* [illegible] itemque [illegible] de & [illegible]. Vide [illegible] g. [illegible]

[illegible] A Labus lar [illegible]

Q [illegible] dixit Gruterus [illegible] *Tabel-lam* an [illegible], [illegible] eam [illegible] ipso co- dic [illegible].

SOLVE CISTVLAM] V N Bacch. act. 4. 4.

OBSIGNATA EST RECTE] *J. Gru.* ita [illegible] *rect.* [illegible] Non recte [illegible] tam hero jam satis [illegible] abat, qui eam mod [illegible] in- spexerit, tantum miratur servus, cur eam resol- vere jubeat [illegible] signum [illegible] per quod [illegible] no- dis [illegible].

RES GESTA EST BENE [illegible] Lamb. Q [illegible]. Bene habet [illegible] quod e simp [illegible] factum [illegible]

VIDE SIS SIGNI QVID SIT] [illegible] more Bacch. 4. 6.

CVLPAM CONFER [illegible] Gruter [illegible] septē [illegible]

[illegible] p. L.

[illegible] D. M [illegible] id est [illegible]

[illegible] l. 10. c. 12. [illegible] Anarra re, [illegible] o Plau tus sæp [illegible] dictam quæ- [illegible]

TE DORMITA [illegible] enim, [illegible]

[illegible] et [illegible]

VIR EGO [illegible]

A [illegible] quod [illegible] to. [illegible] Scilicet [illegible] be [illegible] *lem* [illegible] *meum.* [illegible] in Phæd.

NE ME APPELLA [illegible] Ita [illegible] MS. Ca [illegible] Sed D [illegible] *Ne me appella falsa* [illegible] *nomine.* [illegible] a recta r [illegible] e- vagari [illegible]

HÆRET HÆC RES [illegible]

SIQVIDEM HÆC JAM] Ita MS. C [illegible] & [illegible] que Pal. *si* [illegible] *hæc jam* [illegible] Lamb. [illegible] re- posuit: *si quidem hæc jam mulier facta est ex viro:* quo modo [illegible] Grammaticos [illegible] Hujus qui tamen [illegible] erat, vetus [illegible] servare p [illegible] Pistorius [illegible] correxe [illegible] o- tem [illegible] nam, [illegible] enim [illegible] conjux, [illegible] Alcmena ex [illegible] re fa- ctam [illegible] *Mulier* [illegible] n- te [illegible] ad [illegible] *& impudicam,* &c. [illegible] Gruter. [illegible] Pistoris *in hæc* [illegible] quod [illegible] libri, ut So- sia de Amphitruone loquatur jam tanquam de muliere, [illegible] pote qui se [illegible] negaret, ex opini- one quidem Sosiæ. Truc. l. act. 1. 2. *Nunc mulier facta est ex viro,* [illegible] per jocum demon- strabit Amphitruonem. [illegible] ex [illegible] contextum [illegible] Pistori & acutissi- mum Criticum [illegible] hoc chartæ suæ ille [illegible] serio [illegible] *mulierem* [illegible] Dei [illegible] obiter [illegible] Bib. [illegible]

QV [illegible]

QVIN [illegible] Acidal.

TECVM FVI] [illegible] & more Græcorum dicit [illegible] & [illegible] Sic, *cum* [illegible] Nec [illegible] V. [illegible]

SALTEM TV SI PVB. [illegible] MVTVVM [illegible]

luxu perdito continentiam, in avaro liberalitatem, in inhumano affabilitatem notabimus, non ille pide audemus. *Ea mutuò sumpta* [illegible] II. Jun. & *Gruterum.*

NOSTRO GENERI NON DECET Imitatione Græcorum, sic infra 3:4. *ornatum captam, qui potius decet.* Terent. *nobis decet*, ubi notat Donatus; *Græci dixit* [illegible]. Idem ad illud Adelph. act. 5:8. *nimiò herc[illegible] nobis decet* [illegible] si addebant statim verbum; *Nos decet* [illegible] *decet dicere*, dicebant: Si non addebant, *Nobis decet*. Sic in libris Juris *Decet enim tantæ majestati* [illegible] *servare leges, quibus* [illegible] *solutus* [illegible]. Sic Cistell act. 1:1. *Quando ita tibi juvat* [illegible] &c. Ex Lamb. & Mureti Var. Lect. L. 10 [illegible] & [illegible].

TU SI ME IMPUDICITIÆ CAPTAS, NON POTES CAPERE [illegible] transponit: *capere non potes.* Hunc A[illegible] secutus fecit; *at cap. non p.* Notatque [illegible] verbum *capere* Græco more positum est, pro eo [illegible], coarguere ac convincere, ita enim illi [illegible]. Pyl. Buccardus. *Captas* [illegible], i. per [illegible] nes decipere [illegible] cùm abeas & redeas, & id fecisse neges. *Aucupes captat omnes* [illegible]; *sed non omnes* [illegible] di insidiatore pudicitiæ [illegible].

*** AM QUI TESTES?] *Scaliger* [illegible] in Phallicis *Magnum* [illegible] *T-stu*, [illegible] ex antiqu[illegible] & [illegible] quod elegantior [illegible] vocat [illegible] ipsi [illegible] Plautus, Nam ut mo[illegible] mavit ex [illegible] *Testicularis*, ut Aristoph. [illegible]. At dedita opera *testicularis* dixit, pro eo, quod Græci [illegible] cut & [illegible] bri. quod Laberius, ut ego puto, [illegible] pretatus est: *Quæ* [illegible] *Cum cano* [illegible] & Græc[illegible] undè *coles* [illegible] *Gruterus*, N[illegible] spicitur in MS. [illegible] (ut nec [illegible] Lang[illegible] lit; [illegible] enim trad[illegible] codice reverendæ [illegible]

AM. [illegible] *AM. quid testicu-* [illegible]

Nec nobis præsente aliquis [illegible] *Africanus*

In [illegible] *præsentem invenerit puer.*

Factum [illegible] autoritate sive adsertione [illegible] textum receperit Sar[illegible] editio Veneta, sed nonnullis im[illegible]. At vidit acutissimus Camerarius, versum ultimum finemque adeò [illegible] tum huc ex Nonio [illegible] *Absente nobis* [illegible] quæ id omne resecuit; admisitque solum [illegible] *quid teste* &c. ubi de suo [illegible] cùm esset in aliis ejus loco *Africanus.* [illegible] pter vix est ut [illegible] debe[illegible] ores. Nam quod dicat *Pius* de codice [illegible] fidei; quei [illegible] id credam, [illegible] to tribuat, quæ sunt Afranii, Non[illegible] posterior? P[illegible] benè monet [illegible] nullum subesse sensum aut rationem [illegible] *Nec nobis* &c. Nam [illegible] uxorem Amphitruo quomodo [illegible] de præterito loquatur? Quod si [illegible] pus referatur, falsum est, solum Sosiam ad[illegible] se; adfuit [illegible] & Thessala adfuerit [illegible] lii, ut ipsamet fatetur, &c. *Hæc ille*. Et qu[illegible] alic ipse *Pius* alibi etiam demonstrat, [illegible] gmenta à Grammaticello quodam è Nonio [illegible] [illegible] quemadmodum & istum ve[illegible] *Non te pudet, electa, populi in consp*[illegible] Quæ [illegible], *inquit*, alienum esse [illegible] id argumento est, quòd in totâ hac Scena [illegible] fere [illegible] compellat uxorem Amphitruo, atque [illegible], nondum adhuc [illegible] Quod [illegible] in illis verbis [illegible] *enim non sat est* [illegible] quærit, qu[illegible] uxorem [illegible] unum [illegible] virum [illegible]

NOBIS PRÆSENTE] *Præsente* & *absente nobis* dixerunt [illegible], ut docet Nonius. Pomponius [illegible] *apud forum præsente testibus mihi* [illegible] *præsente*. Fenestella [illegible] *præsente* [illegible] *suis*. Nævius: *præsente omnibus*. Ter. Eun. act. 4:3. *absente nobis* ubi vide Donatum. Sic apud Catull. *imperante nobis*. & Tibull. [illegible] *crente*: quod notat Scalig. ***

TUAM REM CURET] Tale illud Epigrammatis [illegible] *res agit ille tuas.*

MIRUM NI MIRUM EST] Sine ullâ dubitatione [illegible] *mirum est minus* censet Muretus. At dubitat tamen *Gruterus*; ita [illegible], ut adhæreat vulgatæ, cui adstipulentur MSS. omnes ad unum, postente in [illegible] sententiæ nexu. Acidalius ita: *mirum nimis. Cæterò d.*

FRUSTRATUR] i. in fraudem impellit: *fefellit*, fascinat, [illegible]: *Bosius.* Ad lucem pl[illegible] locorum addam plusculam, ab Auf. Popmâ. *Frustror*, verbum commune utrumque significat, [illegible] fallor. *Frustra sum*, est fallor & decipior. In [illegible] bus facetè lusit Ennius in Satiris: *Nam qui lepidè postulat alteram frustrari, Quem frustratur, frustrà eum dicit frustra esse. Nam qui se frustrari quem frustra sentit, qui frustratur, is frustra est: si non, ille est frustra.* Quorum sensus est: Qui studet alium [illegible] fallere, non stat[illegible]

test dicere eludi ac falli eum, quem ipse fallere vult. Nam ubi quis sentit frustra alium operam dare, ut se fallat: tum nisi fallitur is, cui fallacia tenditur, frustra est is ipse qui eum frustrari conabitur.

VERERI ET METVERE] *Vereri*, ut matrem: *metuere*, ut dominam. V. N. supra Prologo. Et Platon. in Euthyph. ubi Socrates disputat adversus Poetam, qui dixit, ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. L.

MORTALIS NEMO] Rectè addit, *mortalis*, alioqui pejeraret.

MULIERES AUDACTER JURAS] Tibullus: *Nec jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras & freta summa ferunt.* Propert. lib. 2. de pueris. *Quicquid jurarunt, ventus & unda rapit.* Diogen. *Mulieri ne credas; ne mortuæ quidem.* Vide Erasm.

QUÆ NON DELIQUIT, DECET AUDACT.] Similis locus Capt. act. 3: 5. & Pseud. 1: 5. Ita Phædrus lib. 4. *Excedit animus, quem proposuit, terminum. Sed difficulter continetur spiritus, Integritatis qui sinceræ conscius, A noxiorum premitur insolentiis.* Quo allusit ad sententiam versus Sophoclei: ξὺν τῷ δικαίῳ γὰρ μέγ' ἔξεστι φρονεῖν. i. *Nam justa causa spiritum attolli jubet.* C. Rittershus.

PRO SE] Colerus l. *pro se* i. liberè.

TU VERBIS PROBAS] q.d. non factis. *Gruterus* suspicabatur aliquando: *tu? verbis probas.* At nunc, inquit, desino nam MSS. ferè; *in verbis probas.* ut fuerit fortè: *in verbis proba es*: sed nec hoc placet. Acidal. l. *ut te verbis probas.*

PUDICIT. ET PUDOR] Lactant. lib. 2. *Pudorem extinxit, pudicitiam fugavit.* *Pudicitia*, est continentia a libidine: *Pudor*, est ingenuus rerum turpium metus, &c.

DELENITUS SUM] *Delinitus* exponitur hic *mente alienatus*, à Nonio. Titinnius: *Dotibus delenitæ ultrò etiam uxoribus ancillantur.* Sic θέλγειν, quod vulgò valet *delectare* seu εὐφραίνειν interdum, ut apud Hom. significat *decipere*, & a rectâ ratione abalienare. L. Vide & Parerg. *Scip. Gentil.* l. 1. c. 30. ubi docet, etiam apud ICtos *delenimenta* & *delenifica dicta*, sumi pro incantationibus & venenis, quibus mens de suo statu deiicitur. V. N. Cist. 2: 1.

HOMINES IMMUT] Schop. l. *omnes*, sc. qui hinc ad bellum iveramus.

CAVE SIS] Donatus Eun. act. 4: 7. *Quia Imperativa verba, ut contumeliosa, addebant veteres, Sis: quod significat, si vis.*

NE TU TE USU PERDUIS] Quia si nescires, (ait vetus Interpres) quis esses, posset alius in tui locum succedere; & sic te privare te ipso. quia eum per usum fuisset in possessione tui, ille te acquisivisset, & tu te perdidisses: ut in fundis contingit. Dictum autem *usu perdere*, ut *usucapere*; & supra; *usu facere suum*. *Perduis* autem, *perdas* est. L.

REM INQUISITAM] i. non exquisitam, inexploratam, ἀνεξέταστον, ἀδιάκριτον. L. Vandertert.

QUID TIBI ÆQ] Vetus quædam editio: *quia te ibi æq.* Non retinendum est. Talia sunt: *Quid me fiet? quid eo factum?* Jam, *ibi esset tum.* Notat Acidal.

FIERI] *Fieri*, primâ longâ: ut suprà, act. 1: 1. & Trin. 2. 4. & alibi. *Cam.*

NUNQUID CAUSSAM DICIS, QUIN] Nunquid contrà dicis, quin hoc matrimonium solvatur, & dotem amittas? *P. Buccard.* & L. Adi *J. Lipsium* ad lib. 4. C. Taciti: ubi contra *virum doctum* docet, Adulteras non domo solum exactas & dote privatas fuisse, sed etiam necatas: ipsumque adeò Magistratum, præsertim Ædiles, adulteras interdum accusasse.

CONVENIT] inter nos conventum est: *L.*

DUC HOS] captivos. *L.*

ABEO SI JUBES] Jocus ex ambiguo. nam & qui manumittuntur, abire a dominis jubentur. *L.*

INSIMULARE FALSUM] Aul. act. 2: 4. *Non istud, quod tu insimulas.*

ACTUS III. SCENA I.

JUPPITER.

Ego sum ille Amphitruo, cui est servus Sosia,
Idem Mercurius qui fit, quando commodu'st,
In superiore qui habito cœnaculo,
Qui interdum fio Juppiter, quando lubet.
Huc autem quom extemplo adventum apporto, illicò
Amphitruo fio, & vestitum immuto meum.

Nunc huc honoris vestri venio gratiâ,
Ne hanc inchoatam transigam Comœdiam,
Simul Alcumenæ, quàm vir insontem probri
10 *Amphitruo accusat, veni, ut auxilium feram:*
Nam mea sit culpa, quod egomet contraxerim,
Id Alcumenæ si innocenti huic expetat.
Nunc Amphitruonem memet, ut occepi semel,
Esse assimilabo, atque in horum familiam
15 *Frustrationem hodie hic injiciam maximam.*
Pòst igitur demum faciam res fiat palàm:
Atque Alcumenæ in tempore auxilium feram.
Faciamque ut uno fœtu, & quod gravida est viro,
Et me quod gravida'st, pariat sine doloribus.
20 *Mercurium jussi me continuò consequi,*
Si quid vellem imperare. nunc hanc alloquar.

MERC. QVI FIT] ita MS. Cam. & Parisina Carpent. ed. Alii. *fit*.

IN SVPERIORE HABITO COENACVLO] Ambiguum. Si ad verum Jovem referatur, *cælum* notatur: Virgil. *et in du[m] epulis accumbere divûm*: si ad histrionem; notat, se pauperem in alieno habitare, & quidem in [illegible], i. loco teguli proximo. Ita & Turn. l. 4. c. 15. Perlepidè, *inquit*, jocatur histrio, qui personam Jovis susceperat pro Amphitruone subditi: se enim pauperculum dicit cœnacularium, qui habitet in superiore domûs cœnaculo ad tegulas; non in primâ contignatione, sed in supremâ. Vide & lib. 13. c. 11. Seneca Epist. 80. *Diurnum accipit: in cœnaculo dormit*. utpote tennior & inops; ut addit Lipsius. Festus: *Cœnacula dicuntur, ad quæ scalis adscenditur*. Ad quod [illegible]imus ille à Comite Scalenburgi Scaliger notat: Ea tantùm esse *Cœnacula*, quæ scalis adscenduntur, vel fidem fecerit Ennius apud Tertullianum, qui dixit *cœnacula maxima cœli*, Advers. Valent. c. 7. item Martialis, *Et [illegible] habito tribus, sed altis*. Nam & Juven. *rarus [illegible] in cœnacula miles*. Cœnaculum veteres Glossæ [illegible] pretantur [illegible]. Jam [illegible] autem [illegible] legit [illegible] Camerar. Ar[illegible] sius è suis concinnat: *Super[illegible]re in [illegible] scenaculo*. Et *scenaculum* ait [illegible] Sab[illegible] esse, quis *Scena* fuerit, quæ *Cena* Romanis: & *Scælum* pro *Cælum*, &c. In Ald. & Brix. est, *In sup. cæli qui h. cænaculo*. quos tamen omnes asfirmat *Gruterus* incidisse in mangones. primam enim lectionem manere omnino in editione anni 1472. & MSS. adeò omnibus.

CVM EXTEMPLO ADV. APP.] simulatque advenio. Sic. Lucr. l. 4. *adsig[illegible]ere ad[illegible]sum*, pro adhærere: *L. D.* Acidalius mallet: *Huc. a. q. ext. adbento, à portâ illicò Amph. so*. In MS. Cam. est, *quo extempl[o]*.

NE HANC INCOATAM TRANSIGAM C.] Hoc dicit: Ne inter initia perficiam Fabulam, i. relinquam inabsolutam. Etsi, verum ut fatear, [illegible] in linguâ Latinâ significare imperfectionem v[illegible]: nam quod Græci [illegible] dixerunt id Latinis est *incoatum*: Cam. *Lambinus* interpretatur: Ne hanc Comœd. modò inceptam finiam.

HVIC EXPETAT] V. N. act. 1: 3.

ASSIMVLABO ATQ.] *U* inelisum retinendum est. *Cam.*

ET ME QVOD GRAVIDA EST] i. & quod ex me gr. est.

IMPERARE] ita *J. Gul.* è MSS. C. Lang. *Si quid vellem imperare*. quomodo & MS. Cam.

ACTUS III. SCENA II.

ALCUMENA, JUPPITER.

D*VRARE nequeo in ædibus: ita me probri,*
Stupri, dedecoris à viro argutam meo!
Ea quæ sunt facta, in[illegible] [illegible] ac [illegible]itat.

Ca-

Quæ neque sunt facta, neque ego in me admisi, arguit:
5 *Atque id me susque deque esse habituram putat.*
Non edepol faciam, neque me perpetiar probri
Falso insimulatam: quin ego illum aut deseram,
Aut satisfaciat mihi, atque adjuret insuper
Nolle esse dicta quæ in me insontem protulit.
10 *IVP. Faciundum est mihi illud, fieri quod illæc postulat,*
Si me illam amantem ad sese studeam recipere:
Quando ego quod feci, id factum Amphitruoni obfuit.
Atque ille dudum meus amor negotium
Insonti exhibuit: nunc autem insonti mihi
15 *Illius ira in hanc & maledicta expetent.*
AL. Et eccum video illum qui me miseram arguit
Stupri, dedecoris. IVP. Te volo uxor colloqui.
Quónam ted avertisti? AL. ita ingenium meum est,
Inimicos semper osa sum obtuerier.
20 *IVP. Heja autem inimicos! AL. sic est, vera prædico,*
Nisi etiam hoc falsò dici insimulaturus es.
IVP. Nimis verecunda es. AL. Potin' es ut abstineas manum?
Nam certò si sis sanus, aut sapias satis,
Quam tu impudicam esse arbitrere & prædicas,
25 *Cum ea tu sermonem nec joco, nec serio*
Tibi habeas, nisi sis stultior stultissimo.
IVP. Si dixi, nihilo magis es, neque esse arbitror.
Et id huc revorti, uti me purgarem tibi.
Nam nunquam quicquam meo animo fuit ægrius.
30 *Quàm postquam audivi ted esse iratam mihi.*
Cur dixisti? inquies. ego expediam tibi.
Non edepol quò te esse impudicam crederem:
Verùm periclitatus animum sum tuum,
Quid faceres, & quo pacto id ferre induceres.
35 *Equidem joco illa dixeram dudum tibi,*
Ridiculi caussâ: vel id hunc rogato Sosiam.
AL. Quin huc adducis meum cognatum Naucratem,
Testem quem dudum te adducturum dixeras
Te huc non venisse? IVP. si quid dictum est per jocum,
40 *Non æquum est id te seriò prævortier.*
AL. Ego illud scio quàm doluerit cordi meo.
IVP. Per dexteram tuam te Alcumena oro, obsecro,
Da mihi hanc veniam, ignosce, irata ne sies.
AL. Ego istæc feci verba virtute irrita:

45 *Nunc quando factis me impudicis abstines,*
Ab impudicis dictis avorti volo.
Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.
Juben' mi ire comites? JVP. sanan' es? AL. si non jubes,
Ibo egomet, comitem Pudicitiam duxero.
50 *JVP. Mane, arbitratu tuo jusjurandum dabo,*
Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.
Id ego si fallo, tum te summe Iuppiter
Quaeso, Amphitruoni ut semper iratus sies.
AL. Ah propitius sit potius. JVP. confide fore.
55 *Nam jusjurandum verum te adversum dedi.*
Iam nunc irata non es? AL. non sum. JVP. benè facis.
„ Nam IN HOMINUM ætate multa eveniunt hujusmodi:
„ Capiunt voluptates, capiunt rursum miserias.
„ Iræ interveniunt, redeunt rursum in gratiam.
60 *„ Verùm iræ si quæ fortè eveniunt hujusmodi,*
„ Inter eos rursum si reventum in gratiam est,
„ Bis tanto amici sunt inter se quàm prius.
AL. Primùm cavisse oportuit ne diceres,
Verùm eadem si idem purgas, mihi patiunda sunt.
65 *JVP. Iube verò vasa pura adornari mihi,*
Vt, quæ apud legionem vota vovi, si domum
Redissem salvus, ea ego exsolvam omnia.
AL. Ego istuc curabo. JVP. evocate huc Sosiam,
Gubernatorem qui in meâ navi fuit
70 *Blepharonem arcessat, qui nobiscum prandeat.*
Is adeò impransus ludificabitur:
Quum ego Amphitruonem collo hinc obstricto traham.
AL. Mirum quid solus secum secretò ille agat.
Atque aperiuntur ædes. exit Sosia.

DURARE] Hoc verbum variæ significationis fuit apud La[illegible]issimos. Vegetius l. 1. *Corpus, me[illegible]a, ad l[ab]orem durare*. JCtus: *durare corpus in tormenta*. Cato: *Vinum si voles experi[r]i durat[u]rum sit nec ne*. Ob er dawre. Vide Stevvech. ad Veget.

PROBRI] *Probrum* & *opprobrium* propriè significare adulterium, docet *Scipio Gentilis* Parerg. lib. 1. c. 21. item I. Langl. JC. lib. 13. c. 1. Otii semestr. *Matrona probri accusata*, apud Livium.

A VIRO ARGUTAM MEO] scil. patiar: vel, par est. Ter Andr. *Nihilne esse proprium cuiquam?*

EA QUÆ SUNT FACTA, INFECTA REFERT] ita Cam. ex conjectura. Sed *J. Gul.* ex Langii Cod. l. *infecta restat, clamitat*. *Restare*, selectum linguæ Latinæ verbum in pugnis, in litibus, in semitis habitat: ubique decentissimè. Tibul. lib. 3. el. 6. *Dum fugiunt Troes: dum restat barbarus Hector*: & apud Livium hoc sensu sexcentis locis. Cic. de Finib. *Nullam quærentes voluptatem Stoici restant*, hoc est, ἀντιλέγουσι, διαφέρουσι: ut hic Plautus. Tamen *Gruterus* putat Camerarianam le[ctio]nem proximiorem vero. nam MS. ejus habebat *infectare est, at clamitat*. Pal. vero, *infecta re actiam*. Cæterùm non modo Langii MSS. sed & Edd. mirè variant.

ID ME SUSQUE DEQUE ESSE HABITURAM PUTAT] Agellius lib. 16. [c.] 9. *Susque deque ferre*, & *Susque deque habere*, significat, æquo animo

esse, & quod accidit, non magno péndere, atque interdum negligere & contemnere: & propemodum id valet, quod dicitur Græcè ἀδιαφορεῖν. Festus interpretatur, *plus minusque*. quod tamen Ant. Augustino non placet. Lucilius: *Verùm hic ludus, ibi susque omnia deque fuerunt: Susque & deque fuere, inquam, omnia ludu' jocusque.*

AVT SATISFACIAT MIHI] Turn. l. 18: 25. Si quis quem re aut verbo læserat, interpositione jurisjurandi, quo eum, qui læsus erat, adjurabat indignum eâ injuria esse, & ei nolle factam, satisfaciebat atque purgabat. Vide Notas Rud. act. 5: 3. *P. Nannius* Miscell. lib. 2. c. 7. ad locum Ter. Adelph. act. 2: 1. Olim jurabant se agnoscere, quod indigno eam injuriam intulissent: eaque res vindicabat læsum ab infamiâ. Qui enim sine eâ satisfactione hujusmodi offensas condonabant, habebantur vel ignavi, quod ultionem non audebant expetere, vel ita flagitiosi, ut in legibus & judiciis spem nullam vindictæ haberent, &c. *Palinodia* autem fiebat sine jurejurando. Videatur & *J. Langlæus JC.* Otio Sem. lib. 10. c. 1. & Sc. Gentilis ad Apul. Apolog.

AD SE STVDEAM RECIPERE] i. Si cupio, mutuum ut mecum faciat Alcumena, & amet pariter. vel certè hoc modo: Si studeam illam recipere ad sese me amantem, hoc est, me qui ejus amore distineor. Sic Lucr. lib. 1. *Te sociam studeo scribundis versibus esse*: D.

OSÆ SVM OBTVERIER] odi contrà intueri: *Non.*

HEIA AVTEM INIMICOS!] ita MS. Cam. *Heia.* & gestû animanda sunt. *Scipio Gentil.* Parerg. lib. 1. c. 21. monet, JCtos virum post divortium appellâsse *inimicum*.

NIMIS VERECVNDA ES] Usitatiss. veteribus elisio litteræ *s*. *Nimi ver.* Apparet inter hæc verba Jovem cæpisse blandiùs contrectare Alcumenam: atque ipsum repulsum ab eâ fuisse. Nonius tamen ad priora simpliciter respiciens, interpretatur *verecundam*, audacem & confidentem: *Cam.* At Nonii interpretatio Lambino planè absurda videtur: & conjicit leg. *iracunda*. Hanc tamen Lambini etiam conjecturam explodit *Schoppius* cum illa Nonii straba interpretatione, illustratque sententiam Camerarii. Etiam Acidalius τὸ *verecunda* retinet sensu plano. Inverecunda enim fuisset, si adversus illum humana: nunc per inhumanitatem verecunda est, ut matronam decet. etsi nimiam ille verecundiam ait, qui majorem in se velit comitatem. Forte simile quid habet illud Senecæ patris in Controvers. ult. lib. 2. *Ferat jacentes in terram oculos: adversus officiosissimum salutatorem inhumana potius quam inverecunda sit.*

ET ID] i. propter id. de quo Aus. Pogma, De usu antiquæ locut. cap. ult.

UTI ME PVRG.] Plenius ed. Colon. *ut me de hoc purg.*

VEL ID HVNC ROGATO SOS.] *Cam.* In nostro liquidò scribitur; *vel id h. rog.* Idque sensum reddit acriorem: neque numeros turbat, si meminerimus *u* pro consonante apud veteres in pronunciatione plerunque evanuisse.

SERIÒ PRÆVORTIER] seriò accipere & præoccupare. Im ernst auffnehmen

EGO ISTÆC FECI VERBA VIRTVTE IRRITA] Ego maledicta tua pudicitiâ meâ feci cassa & inania. Cic. pro Q. Rosc. *Nónne ut ignis in aquam conjectus continuò restinguitur & refrigeratur: sic falsum crimen in purissimam & castiss. vitam collatum, statim concidit & restinguitur?* L.

ABSTINES] alienam ab iis confiteris: *L. D.* Sed Acidalio insolens hæc videtur explicatio & sine exemplo proinde leg. *abstinea.*

VALEAS TIBI HABEAS RES TVAS] Verba, quibus utebantur, cùm solvebatur matrimonium. Lex XII. Tabb. *Si vir ab uxore divortit, uxori res suas sibi habere jubeto, eique claves adimito.* Cic. Philip. 2. *Mimam illam suam suas res sibi habere jussit, ex XII. tab. Claves ademit, exegit.* Vide N. Trin. 2: 1.

JVBEN MI IRE COMITES?] *Rebard.* lib. 4: 17. docet, Moris fuisse, ut sine comite mater familias aut matrona non prodiret in publicum: & idcircò non levem injuriam eisdem fieri ab iis, qui comites earum abducunt, testatur Ulpianus. V. N. Cas. act. 2: 2. Schop. è libr. Langianis l. *Jubeň mihi comites? JU. sanan es? AL. sin; ibo ego. Mecum comitem mihi pud. d.* Illa (inquit) verba, *si non jubes*, glossema sunt & explicatio particulæ. *Sin.* Jam, *mecum mihi*, elegans pleonasmus. sicut, *Meus mihi*, pro meus. *Suus sibi*, pro suus. *Sin*, concisè positum. Cic. lib. 10. Att. 6. *Si vir esse volet, præclara συνταξις: sin autem; erimus nos qui solemus.* Et ib. lib. 16. *Veruntamen si pares æquè inter se, quiescendum: sin; latius manabit, &c.* iterum Epist. Fam. lib. 12. 6. Manil. l. 4. *Incipimus si verba, piget: sin; gratia deerit.*

COM. PVD. DVXERO] Ne trochæus ingrediatur iambum, Acid. mutat: *Com. duxero pudicitiam.* ut tamen extremæ syllabæ in unam coalescant.

ARBITRATV TVO JVSIVRANDVM DABO] V. N. Rudente, act. 5. 3. Jurabo, te dictante & verba mihi præeunte. Jam *jusjurandum dare*, ita dictum, ut a Gunth. lib. 7: & lib. 8. *Sacramenta dare*: &, *juramenta dare*, i. jurare. Notat. C. Rittersh.

TVM TE SVMME JVPPITER] Ridiculum. Jurat per Jovem, qui ipsus est. Tale illud Plinii in panegyr. *Quin etiam sedens præbuit jusjurandum, & ille jurabit, expressis explanabitque verba,*

verba, quibus caput suum, domum suam scienter fe- fellisset, deorum iræ consecraret.

NAM IN HOMINUM ÆTATE MULTA EVENIUNT &c.] Hunc Ter. in Andr. act. 3: 3. [illegible] & Plutarchus simili valdè eleganti de[illegible]. *Quemadmo[illegible] enim*, inquit, *cum e n[illegible] Sol [illegible] post caliginem denique ferven- t[illegible] amor, cum [illegible] ira aut suspicio, pa- [illegible] re[illegible]stisque animus, jucundior est at- que [illegible]* P. V[illegible]. lib. 4: 14. & lib. 5. 23. Menand. [illegible]. Quanquam Plau- t[illegible] ne eloq[illegible]tur; & non ta[illegible] de a- m[illegible]tibus [illegible] d[illegible]putationi obnoxium fue- [illegible] tamen eorum, qui in gratiam re- duc[illegible] deinceps vixerunt, sunt P[illegible], & T[illegible]. Gracchus. M. Æmil. Lepidus & Ful. Fl[illegible] C[illegible]. Ruffus & Q. pompejus: L. Cin[illegible] & Oct. August. de quibus Cic. de Prov. Cons. Valer. Max. lib. [illegible]. Se[illegible] lib. 1. cap. 9. de Clem[illegible].

BIS TANTO AMICI SUNT] Lamb. subin- telligit, *magis*. Ter. Andr. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*

PRIM. CAVISSE OP.] Lambini hic [illegible] ri- dicula. Mens Alcumenæ est, Etsi decu[illegible] prius cavisse ne diceres: quia tamen tu i[illegible] ea- dem quæ dixi[illegible] purgas, ea patiar necesse est. De- leatur igitur comma, quod est in editis a Lambi- no post *eadem. Pistorius*, & Grut.

VASA PURA] *Vasa pura* sunt, quæ in alio usu non [illegible] uerunt: *Albericus Gentilis, de Legation.* Sic *Vestis pura*, in sacris appellatur, inquit Servius [illegible] fragmentis, quæ neque funesta sit, neque mac[illegible] lam habeat ex homine mortuo. Vide & Fest. & *Scalig. Notas* ad eund. item Aul. act. 2: 3. Alias *Va- sa pura*, & *argentum purum* opponi emblemati[illegible] cælato, notum est vel ex Turn. l. 29: 1.

LUDIFICABITUR] versus caudâ mu[illegible] est. quem integritati restituens legit, *ludos dol[illegible]*, J. Gul.

COLLO OBSTRICTO] *Obstringere* est [illegible] in- culo arctè circumvincire. Aul. 1: 1. Curc. 5: 3. A- liud est, *collo obtorto*: L. Vide Not. Pœn. act. 3: 5.

SECRETO] χωρὶς, seorsim: L.

ACTUS III. SCENA III.

SOSIA, JUPPITER, ALCUMENA.

AMPHITRUO, assum: si quid opus est, impera: imperium exequar.
JUP. Optumè advenis. SO. jam pax est inter vos quæso duos?
Nam quia vos tranquillos video, gaudeo & volupe est mihi.
„ Atque ITA SERVUM par videtur frugi sese instituere;
5 *„ Pro[illegible] de heri ut siet, ipse item sit, vultum è vultu comparet:*
„ Tristis sit, heri si tristes: hilarus sit, si gaudeant.
Sed agè responde. jam vos redistis in concordiam?
JUP. Derides, qui scis hæc dudum me dixisse per jocum.
SO. An id joco dixisti? equidem serio ac vero ratus.
10 *JUP. Habui expurgationem; facta pax est. SO. optumè est.*
JUP. Ego rem divinam intus faciam, vota quæ sunt. SO. censeo.
JUP. Tu gubernatorem à navi huc evoca verbis meis
Blepharonem, ut re divinâ factâ mecum prandeat.
SO. Jam hic ero, quum illic censebis esse me. JUP. actutum huc redi.
15 *AL. Numquid vis quin abeam jam intrò, ut apparentur quibus opû st?*
JUP. I [illegible], & quantum potest parata faciant omnia.
AL. Quin venis quando vis intrò: faxo haud quicquam sit moræ.
JUP. Rectè loquere, & proinde diligentem ut uxorem decet.
Jam hi ambo & servus & hera frustrà sunt duo,
20 *Qui me Amphitruonem rentur esse: errant probè.*

Nunc

Nunc tu divine fac huc asis Sosia.
Audis quæ dico, tametsi præsens non ades:
Fac Amphitruonem jam advenientem ab ædibus
Ut abigas quovis pacto, fac commentus sies.
25 *Volo deluai illam, dum cum hac usurariâ*
Uxore nunc mihi morigero, hæc curata sint
Facsis: proindè adeò, ut me velle intelligis,
Atque ut ministres mihi, mihi cùm sacrificem.

VERSUS hujus Sc. 18. sunt Troch. Arch. Reliqui Sen. Iamb.

SESE INSTITUERE] Par videtur, servum frugi ita se componere. Ter. Ad. *Vah, quemquamne hominem in animo instituere*, &c. L.

HERI] herus & hera. *D.*

VULTUM È VULTU COMPARET] vultum suum è vultu heri finget & conformet. *L.*

DERIDES] de mensurâ h. Versus vide *Cam.*

VOTA QUÆ SUNT] Mutat numerum, more solito: pro, *rem, quæ vota est*, id est, faciam interis rem divinam, & quæ diis, si salvus redirem, a me vota sunt, ea persolvam: *L.* Veteres duplici de de caussa sacrificabant: vel quia votum, vel quia ab oraculo mandatum. Hæc sacrificia ἀπὸ τῆς μαντείας dicebantur, illa εὐκταῖα & χαριστήρια: Ovid. 9. Met. *sacra vota* appellat. Vide Cassandr. Meurs. p. 286. sed magis *Indices Inscriptionum Antiquarum*, quos publicavit pronuper *Gruterus meus* ad miraculum doctus & industrius.

UT RE DIVINA FACTA, MECUM PRANDEAT] de extis reliquiisque aliis sacrificiorum domum secum asportatis cœnabant olim: *P. Colvius.* de quo Mil. act. 3: 1. & Sticho. 2: 1.

A PARATA FAC SINT] MS. Cam. *q. potest parata facta sint.* Quanquam in illo *potest*, erasum postea fuit.

QUIN VENIS Q.] ita MS. & omn. edd. vulgo, *veni.*

SIT MORÆ] Hic versum à Nonio citatum, de sententia Bosii, interposuit Lambinus, quem etiam reperi in Ald. & Brix. solis: nam in cæteris prioribus tempore (ut observat Grut.) non apparet ut nec in MS. Cam. Est autem talis, *Quando isthæc omnia exjurasti te mihi dixe per jocum.*

DILIGENTEM] *Vel* propriè, amantem viri: *vel* tralate, industriam: *L.*

FRUSTRA SUNT] V. N. Pseud. 2: 3.

B DIVINE SOSIA] i. Mercuri.

JAM ADVENIENT.] MSS. & edd. ante Aldum τὸ *jam*, ut & illud *huc* non habent. *Grut.*

FAC COMMENTUS SIES] i. fac callidè excogitaveris. Sic Epid. *te commentum nimis astutè intelligo*: Lamb. quem vide, si operæ est.

MORIGERO] i. morem gero: Genio meo obsequor: L. D.

ACTUS III. SCENA IV.

MERCURIUS.

CONCEDITE atque abscedite, omnes de viâ decedite,
Nec quisquam iam audax nunc fuat homo, qui obviam obsistat mihi.
Nam mihi quidem hercle qui minùs liceat deo minitarier
Populo, ni decedat mihi, quàm servulo in Comœdiis?
5 *Ille aut navem salvam nunciat, aut irati adventum senis:*
Ego sum Jovi dicto audiens, ejus jussu nunc huc me affero.
Quamobrem mihi magis par est viâ decedere, & concedere.
Pater vocat me, eum sequor, ejus dicto imperio sum audiens;
Ut filium bonum patri esse oportet, itidem ego sum patri.

Amap-

10 *Amanti supparasitor, hortor, asto, admoneo, gaudeo.*
Si quid patri volupe' st, voluptas ea mihi multo maxima est.
Amat, sapit; rectè facit, animo quando obsequitur suo:
Quod omnes homines facere oportet, dum id modo fiat bono.
Nunc Amphitruonem vult deludi meus pater. faxo probè
15 *Jam hic deludatur, spectatores, vobis spectantibus.*
Capiam coronam mihi in caput, assimulabo med esse ebrium:
Atque illuc sursum ascendero: inde optumè sic cispellam virum.
De supero, quum huc accesserit, faciam ut sit madidus sobrius.
Deinde illi actutum sufferet suus servus pœnas Sosia.
20 *Eum fecisse ille hodie arguet, quæ ego fecero hic. quid id meâ?*
Meo me æquum est morigerum patri, ejus studio servire addecet.
Sed eccum Amphitruonem, advenit: jam ille hic deludetur probè,
Siquidem vos vultis auscultando operam dare.
Ibo intrò, ornatum capiam qui potiùs decet.
25 *Dein sursum ascendam in tectum, ut illum hinc prohibeam.*

VErsûs hujus Sc. sunt tetram. iamb. omnes: praeter ultimos tres.

CONCEDITE] i. unà omnes secedite. trettet alle zusammen ab.

NEC QUISQ. TAM AUDAX NUNC FUAT HOMO] ita MS. Cam. At Palmer. è v. cod. leg. *Nec quisquam tanto ausu fuat homo. Ausus* & *ausum*: *auctus* & *auctum*, aliaque talia dicebant.

FUAT] i. sit. Terent. Hec act. 4: 3. *Fors fuat pol.* i. Fortuna faveat: bona eveniat.

HERCLE] *Hercules* & hic & superiùs juratur nondum natus, nedum deus. Sunt, qui prolepsin faciant. sunt, qui ad Ægyptium illum, qui hoc nostro antiquior, referant. Ego puto Comicum simpliciter cum vulgari usu sic locutum: aut more suo risum captasse. V. N. act. 1: 1.

IRATI SEN.] Acidal. l. *ingrati s.* Ingratus enim plerumque adventus senum, illi non semper irati.

HUC ME AFFERO] Ter. And. *haud auspicatò huc me attuli.*

DUM ID MODO FIAT BONO] dum ne quid fiat contra leges: *Lamb.* qui *modo* videtur capere pro adverbio: non rectè *Gruterus.*

CAPIAM CORON.] V. N Curcul. act. 1: 1.

SIC CISPELLAM VIRUM] Palm. l. *Sic cispellam virum desuper.* V. N. Merc. act. 1: 1. Turn. l. 4: 15. & 19. 13. *Cispellam*, pro, repellam: quod qui repellitur, citrà regredi cogitur, non ultra progredi permittitur.

FACIAM UT SIT MADIDUS SOBRIUS] Inepta est interpretatio Lambini, ait Gruterus: Faciam ut sit ebrius, qui sobrius est tamen. Mihi, inquit S. Wr. Pistoris, loci hujus sententia petenda videtur è versu quem ex Amph. Plauti citat Nonius in *Matella*: quamvis is hodie in hac Comœdia non reperiatur: *Nec tu postules matellam unam tibi aqua infundi in caput.* Hoc igitur innuit se facturum Mercurius: ut Amphitruonem ab ædibus abigeret. Et jocus est in ambiguitate vocis, *madidus*: quod ad exteriora & interiora refertur. Eodem modo explicanda videntur [illegible] inferiùs: *MER. Pergin'. AM. pergo MERC. accipe, &c.* Cum hoc enim verbo, *accipe*, Me[illegible]rium ex loco superiori in caput Amphitruonis impluisse existimo. Nec incongruum [illegible] versum illum, cum quibusdam, in eo lo[illegible] referre: *Sed minusculo d. &c. Tu[illegible] crees. Ne tu postules matellam unam tibi aqua [illegible] di in caput.* Q. d. Non est quod existimes [illegible] niter te tractatum iri, ut aquâ tantum perfundaris: totas enim regulas in te conjiciam. Insertionem tamen versus illius hoc quidem in loco vetat Sc. sequens, in quâ Amphitruo à falso Sosia delusus in verum Sosiam ita invehitur *Hem tectum, hem tegulas, hem conductas fores &c.* Nam si matulâ perfusus fuisset, utique non tacuisset. Quod verò Lamb. ad illud, *accipe*, nihil aliud addit, quàm hoc esse verbum per[illegible]tientis [illegible]nùs aut verberantis cominus, nimis gen[illegible] & incertum. Pistori adstipulatur A[illegible]

QUI POTIUS DECET] S[illegible] & [illegible] [illegible]endant, *Qui potius decet* [illegible] dixerat: *Capiam coronam mihi in caput, &c.* [illegible] act. 5: 2. Sciendum est, inquit Muretus, [illegible]

flor[illegible]

floribus redimito, unguentisque delibutos cænitasse ubi se liberalius invitare decreverant; tum voluptatis causa, tum quod crederent odoramentis ebrietatem impediri. Nonnunquam etiam, ut est apud Festum, aviculas quasdam (quæ *ἀκανθίδες* dictæ) corollis suis alligabant; quarum & cantu assiduo, & crebris rostri unguiumque A puncturis efficeretur, ne ipsi inter potandum obdormiscerent. Sed enim Gruterus lectionem omnium librorum MSS. vetusteque editorum retinet, *quæ potius decet*: cùm sensus ipsi subsit non incommodus; ut dicat, sumpturum se ornatum propriè convenientem personæ quam sustineat.

DEIN SURSUM). MS. Cam. *susum.*

ACTUS IV. SCENA I.

AMPHITRUO.

NAUCRATEM, quem convenire volui, in navi non erat.
Neque domi, neque in urbe invenio quenquam, qui illum viderit.
Nam omnis plateas perreptavi, gymnasia & myropolia:
Apud emporium, atque in macello, in palæstrâ atque in foro,
5 *In medicinis, in tonstrinis, apud omnis ædis sacras.*
Sum defessus quæritando: nusquam invenio Naucratem.
Nunc ibo domum, atque ex uxore hanc rem pergam exquirere,
Quis fuerit, quem propter corpus suum stupri compleverit.
Nam me, quam illam quæstionem inquisitam hodie amittere,
10 *Mortuum satius est. sed ædis occluserunt. eugepæ!*
Pariter hoc fit, atque ut alia facta sunt. feriam foris.
Aperite hoc. heus ecquis hic est? ecquis hoc aperit ostium?

VErsus hujus itemque seq. Scenæ sunt Troch. Archilochii.

NAUCRATEM, Q.] Accusativus pro Nominativo, more Græcorum. Terent. *Observes filium quid agat.* Cæsar lib. 1. B. G. *Rem frumentariam ut satis commodè supportari posset, timebant.*

GYMNASIA ET MYROPOLIA, &c.] V. N. Epid. 2: 2. Omisse autem ideo *balneas*, quod *gymnasiis* nomine veniant, notat *G. Long.*

B IN PALÆSTRA] Acid. mallit, *atque in macello, atque in palæstrâ, atque in foro*: venustissimâ, ut ait, repetitione: atque adeo & numeros sic pleniores fieri.

QUEM PR.] Appage Lambini interpretationem, *Propter quem*, id est, cujus gratia, à quo captam. Melius hoc Ter. Eun. 2: 3. declarat *Cibum nonnunquam capiet cum eâ, interdum propter dormiet.* Schop.

ACTUS IV. SCENA II.

MERCURIUS, AMPHITRUO.

QUis ad fores est? AM. ego sum. ME. quid, ego sum? AM. ita loquor. ME.
Dique omnes irati certo sunt, qui sic frangas fores. *(tibi Juppiter*
AM. Quo modo? ME. eo modo, ut profectò vivas ætatem miser.
AM. Sosia. ME. ita sum Sosia, nisi me esse oblitum existimas.
5 *Quid nunc vis? AM. sceleste, at etiam quid velim, id tu me rogas.*

ME. Ita rogo. penè effregisti fatue foribus cardines.
An foris censebas nobis publicitùs praberier?
Quid me aspectas stolide? quid nunc vis tibi? aut quis es tu homo?
10 *AM. Verbero, etiam quis ego sim me rogitas? ulmorum acheruns!*
Quem pol ego hodie ob isthaec dicta faciam ferventem flagris.
ME. Prodigum te fuisse oportet olim in adolescentiâ.
AM. Quidum? ME. quia senectâ ætate à me mendicas malum.
AM. Cum cruciatu tuo isthaec hodie, verna, verba funditas.
15 *ME. Sacrufico ego tibi. AM. qui? ME quia enim te macto infortunio.*

FORIBUS CARDINES] *De foribus*, Milit. act. 3: 1.

PUBL. PRÆBERIER?] ex ærario publico suppeditari?

ULMORUM ACHERUNS] in cujus tergo quasi moriuntur ulmi. Sic Capt. act. 3: 4. *Væ miseris virgis, quæ hodie in tergo morientur meo!* cujus tergum ulmeas virgas vorat, quemadmodum animas Acheruns. Constat veteres dixisse in gen. fœminino *Acheruntem*: & Nonius annotavit adducto loco de Captivis. Sed & *Aggerunta* dixerunt adspiratione [illegible] quam priscos Latinos non usurpasse scimus, in quo est & Aggestionis significatio. Cœlius Rhodig. l. [illegible] c. [illegible] Prodi[illegible] est (inquit) Aristotelicis monumentis [illegible] *Acherusion* dici omne [illegible] arbor [illegible]umque. Ex quo eruditorum conjectatio est, ad hoc forsan [illegible] referri oportere, ubi in Amph. *Ulmorum Accheruntem* dicit.

QUIA SENECTA ÆTATE] Inepte, *sic in ætate*. Restituatur avorum lectio, itemque MSS. *quia senecta ætate*: nam ita [illegible] Plautus. [illegible] *Trin.* [illegible] Varro, *Menandri e mal* [illegible] car[illegible] ante [illegible] habui Prude[illegible] [illegible] *inquinat, Dum* [illegible] *mendicat* [illegible] te[illegible].

QUI?] qui re[illegible] quomodo? I.

QUIA ENIM TE MACTO INFORTUNIO] [illegible] item[illegible]que ab his *augmenti* & *magmenti* in sacri[illegible] utebantur. atque ita loquebantur: *Adfer, dum sedemus: mactare deos extis*: Cicero, &c. Vide Arnob. qui has ineptias refutavit.

CAMERARIUS, Post hunc [illegible], versus multa sane desunt in nostro MS. libro & in vetuste excusis. De quibus quidam eruditi contendunt, Plautinane sint ea quæ nunc [illegible] pressis leguntur, an non sint. Quam quidem controversiam indecisam rel[illegible] *J. Gruter*[illegible]. Post istæc *te macto infortunio* statim sequuntur & in vet. codd. & in Pal[illegible] [illegible] nonnulla tamen deesse res clamat, nisi forte [illegible] ipsa intus acta dicamus non coram populo, quod verius putaverim, [illegible] persona conveni[illegible] certe quæ vulgatis [illegible] pertinere [illegible] ciuntur minime [illegible] pro Plautini[illegible], a[illegible] sed am[illegible] [illegible] sunt & [illegible] [illegible]urnum [illegible] *Hac'le*. Sane in cæteris quidem meis [illegible] inve[illegible] om[illegible] [illegible] Ve[illegible] M. CD. XCIX. & Mediolan[illegible] M. CD. XC nihil [illegible] appar[illegible] QUAL[illegible] & Dictator ille sæculi e[illegible] [illegible] peculiari epistola me mo[illegible] h[illegible] non quidem [illegible] [illegible] tamen [illegible] in illo C[illegible] [illegible] restant, q[illegible] [illegible] t[illegible] endunt, & nostro Sar[illegible] omni[illegible] [illegible] abjudicant; sed p[illegible] [illegible] censent aut talia sua non [illegible] possessionem eorum [illegible] turbare nec ipse volui. Di[illegible] [illegible] literis NOTAM præsentibus inepte mere [illegible] fum est, ut cæteris appareret, ipsos ali[illegible] res a Criticis relictos, licet nondum peractos.

A[illegible] formam di hodie meam perdiunt,
[illegible] saturi hostiam.
[illegible] mactabo [illegible] foras
[illegible] umbratice, tu me minis territas?
[illegible] si denuo pultaveris,
[illegible] digito increpuerint fores [illegible] hac tegula
[illegible] caput, ut cum dentibus linguam excreas.

AM. Te[illegible]

AM. Tun' furcifer me[illegible] me procul prohibessis ædibus?
T[illegible] m[illegible]s pultare fore[illegible] h[illegible] e [illegible] toto demoliar cardine.
ME. Per[illegible]in? AM. pergo. ME. ac[illegible]ipe. AM. scelestè, in herum? si te hodie apprehendero,
Ad [illegible] c[illegible]gam mis[illegible]arum, ut semp[illegible] s [illegible]se[illegible].
ME. Bacchanal [illegible] e[illegible] u[illegible] oportu[illegible], [illegible]nex. AM. qui dum?
ME. Q[illegible] tu me [illegible] fer[illegible] in [illegible]s. AM. quid, censeo?
ME. Malam tibi [illegible] præter Amphitruonem, herum novi neminem.
AM. Num formam p[illegible]d[illegible]? mirum q[illegible]n me norit Sosi[illegible].
Scrutab[illegible]. eho dic mihi, quis videor? num satis Amphitruo?
ME. [illegible]? [illegible]? nonne tibi prædictum senex,
Bacchanal te exerc[illegible] [illegible] qui sis [illegible] ro[illegible]es?
[illegible], mo[illegible] eo: m[illegible] [illegible]dum Amphitruo
Cum uxore modo ex hostibus adveniens vol[illegible]ptatem capit.
AM. Qua uxore? ME. [illegible]. AM. quis homo? ME. quotiens vis dictum? Amphitruo,
Herus meus, [illegible]. AM. qui[illegible]b[illegible]?
ME. Vid[illegible] ne [illegible] q[illegible] [illegible] me [illegible] ludi[illegible]es?
AM. Di[illegible] quæso m[illegible] [illegible] ME. [illegible] Alcumena. AM. in eod[illegible]
C[illegible]b[illegible] ME. immo ut arbitror corpore corp[illegible]s in[illegible]b[illegible]. AM. væ mi[illegible]o mihi!
ME. [illegible] d[illegible] [illegible] deputat, [illegible]am ex [illegible]
P[illegible] [illegible]re, [illegible] gr[illegible]m [illegible]rilem [illegible].
AM. Sosia[illegible] ME. quid [illegible]? AM. [illegible], verber[illegible]?
ME. Novi te hominem [illegible]strum, qu[illegible] [illegible]. AM. adhuc
Amplius: Nonne ego herus [illegible] Amphitruo? ME. [illegible] Bacchus es,
Haud Amphitruo. quoties tibi dictum vi[illegible]? num d[illegible]?
Meus Amphitruo uno cubiculo Alcumenam complexu tenet.
Si pergas, eum huc sistam, neq[illegible] sine tuo magno malo.
AM. Cupio accersi. utinam ne pro benefactis hodie patriam,
Ædeis, uxorem, familiam, cum forma unà perduam!
ME. Accersam equidem. sed de foribus tu interea sis vide.
† Cred[illegible] Jam quæ volebat sacrificia ad epulum conduxit: †
Si molestus sis, evades nunquam quin te sacrificem.

BUBULIS CORIIS ONUSTUS SI[illegible]] i. [illegible]ticis ex boum corio consutis [illegible]daris.

SATURNI HOSTIA] CARTHAGINIENSES b[illegible]lo dur[illegible] [illegible], dic[illegible]bant, Saturnum [illegible] [illegible]ratem esse, quod prius excellentiores e[illegible] [illegible]arint: postea vero clam emptis infantibus [illegible] l[illegible]berorum [illegible]. Quod prodidit Diodorus Siculus lib. XX. pag. 7[illegible]6. F[illegible] R[illegible]. A[illegible] de apparet, Pl[illegible] ad [illegible] S[illegible] re[illegible]picientem, Sa[illegible]n [illegible] appellasse veluti ad eum usum [illegible] mox liberorum loco Saturno [illegible]. [illegible] L. Rh[illegible]ginum lib. 11. A[illegible] 23. & Monita Politica J. Lipsii, cap. 3.

LARVA UMBRATI[illegible], non homo, sed larvæ quædam umbra. Ita [illegible] le n formam appellat. Gl[illegible] larv[illegible] fi le[illegible]tur. E[illegible] homines nihili [illegible].

INCREPUERINT] Acid. [illegible].

A[illegible]IPE] Da hast eins uffs [illegible]. V. N. act. 3. 4.

BA[illegible]HANAL TE EXERCUIS[illegible] OP.] Cum d[illegible] [illegible]quem dicere vellent, Ba[illegible] ca[illegible] re eum [illegible]bant. Nam Lun[illegible], B[illegible], C[illegible]res furoris præsides credebantur, unde Lunatici, Bacchi, Cerit[illegible] [illegible]a mox, tu Bacchus e[illegible]. [illegible]. Et Sc. seq. Nec B[illegible] item hodie, nec Cererem. Meurs.

AMPHITRUO] [illegible] idem nom[illegible]n repet[illegible]. Ey ein schöner Am[illegible]hitruo! Sehet mien doch an/das erbar [illegible]

BLANDI[illegible] CUM A[illegible]CUMENA] Istud, blan[illegible] [illegible] blanditur auribus. L[illegible] ex cod. Paris. b[illegible] A[illegible]menâ. hoc sensu: N[illegible] tam [illegible]; sed [illegible] ad[illegible] blande me [illegible]m repetam quæ dixi; [illegible] em bl[illegible] esse vel pueri norunt. [illegible]. Meursius Pe[illegible]no[illegible] [illegible] AM. [illegible] Sos[illegible] bl[illegible]: cum [illegible]na? in [illegible] ME. [illegible] &c. Di[illegible], non alio[illegible] [illegible] φαμεν. Sc[illegible] [illegible] vulgatum al[illegible]r.

COMPLEXU T[illegible]] [illegible] le[illegible]us. ad vitandum [illegible] abla[illegible] conc[illegible]un[illegible] D. F.

PERD[illegible]AM] Ita A[illegible] in vulgatis versus e[illegible] de[illegible] [illegible].

DE FORIBUS TU INTEREA SIS VIDE] [illegible] [illegible]rea [illegible] d[illegible] vid[illegible] L.

CREDO JAM] [illegible] Act. [illegible].

AMPHITRUO, BLEPHARO, SOSIA.

DI vostram fidem! quæ intemperiæ nostram agunt familiam? quæ mira
Video, postquam adveni peregrè! nam verum'st, quod olim est auditum
Fabularier, mutatos Atticos in Arcadiâ homines,
Et sævas belluas mansitasse, nec unquam denuò parentibus
Cognitos. BL. quid illud Sosia? magna sunt, quæ mira prædicas.
Ain' tu alterum te reperisse domi consimilem Sosiam?
SO. Ajo. sed heus tu, quum ego Sosiam, Amphitruonem Amphitruo; quid scis an
Tu forte alium Blepharonem parias? ô di faciant, ut tu quoque
Concisus pugnis, & allisis dentibus, id impransus creduas.
Nam ego ille alter Sosia, qui illic sum, me malis mulcavit modis.
BL. Mira profectò. sed gradùs condecet grandire: nam ut video,
Exspectat Amphitruo, & vacuus mihi venter crepitat. AM. & quid aliena
Fabulor? in nostro olim Thebano genere plusquam mira memorant.
Martigenam ille aggressus belluam magnus Europæ quæstor, anguineo
Repente hosteis peperit seminio: & pugnatâ illac pugnâ
Frater trudebat fratrem hastâ, & galeâ. & nostræ auctorem gentis
Cum Veneris filiâ anguis repsisse tellus [illegible]
Vidit. de summo summus Juppiter sic statuit, sic fatum habet.
Optumi omnes nostrates pro claris factis diris aguntur malis.
Fata istæc me premunt, perrolerarem vim tantam, cladesque
Exanclarem impatibiles. SO. Blepharo. BL. quid est? SO. nescio quid mali suspicor.
BL. Quid? SO. vide sis, herus [illegible] opper[illegible] ante fores grad[illegible]ur.
BL. Nihil est, famem exspectat obambulans. SO. curiosè quidem fores enim
Clausit, ne prævorteretur foras. BL. oggannis. SO. nec gannio, nec latro.
Si me audias, observes. nescio quid secum solus, puto,
Rationes colligit: quid memoret, hinc excipiam, ne propera.
AM. Ut metuo, ne victis hostibus di partam expungant gloriam:
Totam miris modis nostram video turbatam familiam.
Tum vero uxor vitio, stupro, dedecore me plena enicat.
Sed de patera mirum'st: erat tamen signum obsignatum probè.
Quid enim? pugnas pugnatas prolocuta, & Pterelam oppugnatum.
Nostris occisum manibus fortiter. atat novi jam ludum
Id Sosiæ factum'st operâ. qui me hodie quoque præsentem ausit
Indignè prævortier. SO. de me locutus, & quæ velim minus.
Hominem ne congrediamur quæso, priusquam stomachum detexerit.
BL. Ut lubet. AM. sin illum datur hodie ma[illegible]g[illegible]m apprehendere, ostendam quid sit
Herum fallere, minis & doli[illegible] in[illegible]ffere. SO. audin' tu illum? BL. audio.
SO. Hæc machina meas onerat [illegible] a[illegible]las. [illegible] hominem.
Scin' quid volgo dici solet? BL. quid di[illegible]urus [illegible] nescio:
Quid t[illegible] p[illegible]dum, fere h[illegible]r. SO. vet[illegible] st adagi[illegible], Fames & mora
Bilem in nas[illegible] con[illegible]. BL. ver[illegible]m [illegible]idem è loco compellemus
Alacrè. Amphitru[illegible]. AM. Blepharonem audio, mirum quid ad me veniat.
Opportunè tamen se offe[illegible]r, ut uxo[illegible]is facta convincam turpia.
Quid huc ad me Blepharo [illegible], o[illegible]itus tam citò, quam diluculo
Misisti ad navi[illegible] hodie te[illegible]n conviverem?
AM. N[illegible]squam fa[illegible]m [illegible]entium. sed ubi illic scelestus? BL. quis? AM. Sosia.
BL. Ec[illegible] A[illegible]? [illegible] inte oculos, non vides? AM. vix video præ irâ, adeò me iste
Hodie deli[illegible]. ne t[illegible] [illegible]cruti[illegible]em, nunquam evades.
Sine me [illegible] L. ausculta precor. AM. dic, ausculto. tu vapula.
SO. [illegible] de[illegible] satis tempori? non ocyùs quivi, si me
[illegible]s [illegible]em [illegible]migis. BL. abstine, quæso. non potuimus
[illegible] grandiu[illegible] grandire gradùs. AM. sive gralatorius, sive

Test[illegible]

Testudineus fuerit, certum' st mihi hunc sceleſtum perdere.
En tectum, en tegulas, en obductas fores, en ludificatum herum,
En verborum fi clus. BL. quid mali fecit tibi? AM. rogas? ex illo
Tecto exclusum foribus, me deturbavit ædibus. SO. egóne?
AM. Tu. quid minitabas te facturum, si istas pepulissem fores?
Negas ſceleſte? SO. quin negem? en teſtis ampliter, quicum venio:
Miſſus ſedulò, ut ad te vocatum ducerem. AM. quis te miſit
Furcifer? SO. qui me rogat. AM. quando gentium? SO. dudum, jam pridem, modò,
Ubi cum uxore domi rediſti in gratiam. AM. Bacchus te irritaſſit.
SO. Nec Bacchum ſalutem hodie, nec Cererem. tu purgari juſſeras
Vaſa, ut rem divinam faceres: & hunc me accerſitum mittis,
Ut tecum prandeat. AM. Blepharo, diſperéam, ſi aut intus adhuc fui,
Aut ſi hunc miſerim. dic, ubi me liquiſti? SO. domi cum Alcumenâ conjuge.
Ego a te abiens potum verſus volito, hunc tuis verbis voco.
Venimus, nec te niſi nunc video poſtea. AM. ſceleſtum caput, cum uxore?
Nunquam abis, quin vapules SO. Blepharo. BL. Amphitruo, mitte hunc mea gratiâ,
Et me audias. AM. en mitto, quid vis, loquere. BL. iſtic jamdudum mihi
Maxuma memoravit mira, præſtigiator forte, aut veneficus
Hanc ex [illegible] familiam, inquire aliunde, vide quid fiet.
Nec ante [illegible] excruciatum miſerum facias, quàm rem intelligas.
AM. R[illegible]es: eamus te advorſum uxori eriam advocatum volo.

NAM VER.] Acid. *Jam ſ.*

MUTATOS] De hâc re Plin. l. 8: 22.

MAGNA SUNT] Acid. ita ordinat: *magna mira ſunt, quæ pred.*

AIN' TU &c.] Acid. *Ain' tu al. ſ. rep. modò conſ. S. domi?* Aliàs verſus deſuit.

ILLISIS] Acid. *eliſis*, vel *eliſus*.

MARTIGENAM ILLE &c.] Cadmus, qui Thebanus fuit, ſerpentem illum interfecit: ex cujus dentibus diſſeminatis nati ſunt homines armati. Vide Ovid. 3. Met. Fabb. 2. & 3.

EUROPÆ QUÆSTOR] pro, *quæſitor*, i qui ad Europam quærendam ab Agenore miſſus eſt. *L. D.*

ET NOSTRÆ AUTOREM G.] Et Cadmum Thebarum conditorem cum Hermiona uxore ſua angueis ex hominibus factos repſiſſe. Ovidius: *Serpentem ſ[illegible] , & tu pe tabere ſerpens.* Allegoriam hujus fabulæ Eraſmus habet in Dial. de Pronun[illegible]. mihi [illegible]4.

SALUTATOR] tanquam ii, qui ſalutatum ibant potentiores: qui ſi non ſtatim admittebantur, foris prodeambulabant. De hoc Togæ officio *Anteambulonum* & *Salutatorum*, ubertim Douza. Item Schop. Verif. l. b. [illegible] cap. 8.

FAMEM EXSPECTAT OBAMBULANS] Cic. 5. Tuſcul. *Socratem ferunt, quum usque ad veſperam contenti[illegible]s ambularet, quæ[illegible]umque eſſet e eo, quæ [illegible] ret, reſpondiſſe, ſe, quò melius cenaret, o[illegible] e ambulando famem.*

NE PRÆVORTERETUR] Jocus, nam fores clau[illegible], ne fames egreſſa eum anteverteret. *L. D.*

NEC GANNIO, NEC LATRO.] illud vulgum, hoc canum eſſe dicunt. Lucr. tamen, de canibus; *gannitu vocu adulant.* D.

HOMINEM NE CONGREDIAMUR] Sic alibi, *Colloqui hominem.* Videntur Lambino ſuperiora, usque ad hunc locum, vendi poſſe pro Plautinis: quæ vero ſequuntur, non item. Cum multa ex eis aliunde ſumpta, & pæne mendicata ſint, nonnulla inconcinna & Plauto indigna.

STOMACHUM DETEXERIT] iram exſuerit. G. Long. At D. F. legit, *decoxerit.* Cicero ad Attic. *Ne in me ſtomachum erumpant, cum ſint tibi irati.* Acidalius tamen exiſtimat faciliùs Græcis quam Latinis exemplis probari illud *decoxerit.* Crebro enim legi πέψαι ὀργήν. & Homer. χόλον καταπέψῃ. Malit igitur hic *dejecerit*, vel *rejecerit.*

HERUM FALLERE MINIS.] D. F. L. *Herum fallere del[illegible], & minu inceſſere*, vel *Herum fallere, minu & dol[illegible]*.

FAMES ET MORA BILEM IN NASUM CONCIUNT] *Iſ. Caſaubonus;* Veterum, inquit, opinio fuit, ut *frontem pudoru, riſus lienem,* ſic & *iræ ſedem eſſe nares.* Hinc Perſius: *Diſce, ſed ira cadat naſo rugoſaque ſanna.* Id inde, quòd in omni graviore commotione, maximè autem iræ, ſpiritus concitatus ac veluti æſtuans vehementiùs ebullit, naresque erumpendo dilatat. Cernitur id maximè in brutorum generoſioribus, equo, tauro, leone. Quin & Hebræi eidem vocula & naſum & iræ ſignificationem tribuerunt. Vide Lect. Theocrit. cap. 1. ubi eruditiſſime de hâc re diſputa[illegible]. Ita Seneca de ira lib. 3. c. 10. *Vetus dictum eſt, A laſſo rixam quæri: æque autem & ab eſurienie, & a ſitiente & ab omni homine quem aliqua res urit.*

. . Etiam muliercula in Theocrito, de marito [illegible] ... acendo, [illegible] esurienti ... dobbius esto. Unde & adag. *Latrante stoma-* ... *bilem movet*.

E LOCO] Alii, *E loco*, i. opportunè, suo tempore. *L. D.*

CONVIVEREM] convivium agitatem. *D.*

[illegible] ME DÆDALEIS TULISSEM REMIGIIS] i. si volassem. Vict. l. 25 : 23. hæc ut Plautinum ... it. Sic *Remigium alarum* [illegible] à Virgil dictum. Lucr. l. 6. *Remigio oblitæ pennarum* [illegible] *tunt*.

GRANDIRE GRADUS] [illegible] *L.*

SIVE GRALLATORIUS, SIVE TESTUDINEUS FUERIT] i. sive celerrimus sive tardissimus fuerit. V. N. Pœn. act. [illegible]

[illegible] TECT[illegible]] ubique pro, *En*, legendum *Hem* pro[illegible] *D.*

QUIN NEGEM?] Douza F. suspicatur: *quid ni negem?* quod improbat Acid. cum alterum idem significet.

NEC BACCHUM SALUTEM HODIE NEC CEREREM] Lambini commentum explodit Schoppius: & legit, *Nec B. s. n. n. Cererem, ne negam?* Quasi dicat, Precor ut nec panem nec potum ori hodie meo admoveam, nisi tu jusseras [illegible] *salutare* ridiculè pro [illegible] overe; quia [illegible] *& Adorare deum*, rem unam notat. Jam [illegible] *adorare* propriè est, ad os admovere. In deorum aut [illegible] Salutatione (ut Lipsius ad[illegible] 2. Elect. 6. & Muretus Var. lib. 10 [illegible] n[illegible]s flamines (quod deos ore profano ran[illegible] rebantur) manus porrigebant, eamque [illegible] os suum relatam [illegible]abantur. Idem ram[illegible] opp. paulo post m[illegible]avit sententia[illegible], [illegible] erud[illegible] Christoph. *Pflugero* E ?. Misit. qui [illegible] *Ut pu gari jusseras Vasa, ut r. d. facere, ad* [illegible] *me arc.* ejusque lectionis stabilimentum ex [illegible] cedentibus petebat. Quærit Amphitruo ex [illegible] vo Sosiâ, quando gentium ipsum [illegible] tum Blepharonem: respondet servus id [illegible] do, pridem factum fuisse: & ut p[illegible] quatur, circumstantias a[illegible], [illegible] *istam uxore tua ingratiam*. Vo[illegible] re: interpella herus, cui cum [illegible] sc admodum respondisset, ad inch[illegible] nem revortitur; *ut, vel, n[illegible]*, inquit, *purg[illegible]* *[illegible] vasa*, ut rem divinam fa[illegible] hunc accersitum. Ergo ve[illegible] clam à Sosia proferuntur q[illegible] tare debet, nolim ego vel [illegible] Cerer[illegible] salutare. Vterque autem [illegible] immittere credebatur. Por[illegible] *Brisson. in Form.* l. 1. p. 33. sub nomine Plauti hæc citat [illegible] ritu interpretatur, quo *DEOS SALUTA[illegible]* solebant ut Bacchid act. 2. sc. ult. *Deos atque amicos iit SALUTATUM.*

JUPPITER, AMPHITRUO, SOSIA, BLEPHARO.

UIS tam vasto impetu has fores toto convulsit cardine?
Qui tante ædes [illegible] tantas tamdiu turbas [illegible] si comperero,
Teleboïs sacruficabo manibus. nihil est, ut dici solet,
Quod hodie bene succedat [illegible] deseruit Blepharonem, & Sosiam,
Ut cognatum Naucratem convenirem: hunc non reperi, illos perdidi.
[illegible] eos video: ibo adversum, ut si quid habent, sciscitter. SO. Blepharo, illic qui
[illegible] ædibus, herus est, hic verò veneficus. BL. proh Juppiter,
Quid [illegible]? hic non est, sed ille Amphitruo. istic si fuat,
[illegible] [illegible] esse oportuit [illegible] in [illegible]
[illegible] cum [illegible] prius. Sosia,
[illegible] ibi [illegible]?
AM. [illegible] meam
[illegible] stupri.
[illegible] ad te volo.
[illegible] SO [illegible] veneficæ AM. men' veneficum?
[illegible] verbero? AM. tuu. JUP. meum.
A[illegible] hunc sacrufico, fac paretur prandium.
[illegible] Amphitruo
[illegible] Sosiam.
[illegible] mihi:
[illegible] JUP. tun' me
[illegible] uxor, aptor samuliæ.
JUP. [illegible] collo hac arrip[illegible].
AM. [illegible] opportui. AM. Blepharo suppetias mihi.
[illegible] nescio [illegible]
[illegible] Amphitruonem [illegible] perdere.

[illegible] precor JUP. hunc tu Amphitruonem dictitas?
BLE. [illegible]? unus olim, nunc vero partus est geminus.
D[illegible] esse, alter quoque esse formâ non debuit.
Interea quæso collum linque. JUP. linquo: sed dic mihi, videtúrne tibi
Illic Amphitruo? BLE. uterque quidem. AM. proh summe Juppiter! ubi hodie
Mihi formam adimis? pergo quærere: tun' Amphitruo? JUP. tu negas?
AM. Pernego, quando Thebis, præter me, nemo st alter Amphitruo.
JUP. Imo, præter me, nemo; atque adeò tu Blepharo judex sies.
BLE. Faciam id si queo signis palam. tu responde prius. AM. lubens.
BLE. Antequam cum Taphiis a te pugna sit inita, quid mandasti mihi?
AM. Parata navi clavo hæreres sedulo.
JUP. Ut si nostri fugam facerent, illuc me tutò reciperem.
AM. Item aliud. ut bene nummatum servaretur marsupium.
JUP. Quæ pecuniæ? BL. tace sis tu, meum st quærere. scisti numerum?
JUP. Talenta quinquaginta Attica. BL. hic examussim rem enarrat, & tu.
[illegible] Philippei? AM. duo milia. JU. oboli vero bis totidem. SO. uterque
R[illegible] tenet probè. intus an crumenâ clausum alterum esse oportuit.
JUP. Attende si hac dexterâ (ut nosti) regem mactavi Pterelam,
Spolia ademi, & pateram, quâ ille potare solitus est, in cistellâ
Pertuli domo uxori meæ dedi, quicum hodie lavi,
Sacrificavi, [illegible] AM. hei mihi, quid audio? vix apud me sum:
Vigilans [illegible] dormio, vigilans somnio, vivus & sanus intereo.
Ego idem ille sum Amphitruo, Gorgophones nepos, imperator Thebanorum,
Et Creonti unicus, Teleboarum perduellis, qui Acarnanes
Et Taphios vivici, & summâ regem virtute bellicâ.
Illi [illegible] præfeci Cephalum, magni Deionei filium.
JUP. Ego idem latrones hostes bello & virtute contudi.
Electryonem perdiderant, nostræ & germanos conjugis,
Achaiam, Ætoliam, Phocidem. per freta Ionium & Ægæum, & Creticum
Vagati, vi vortebant piraticâ. AM. di immortales, mihimet
Non credo. ita omnia, quæ facta illic, examussim loquitur. vide
Blepharo. BL. unum superest: id si fuat, Amphitruones sitote gemini.
JUP. Quid dicas, novi: cicatricem in dextro musculo ex illoc volnere
Quod mihi impegit Pterela. BL. eam quidem. AM. apposite. JUP. viden'? en aspice.
BL. Detegite, aspiciam. JUP. deteximus, vide. BL. supreme Iuppiter,
Quid intueor! utrique in musculo dextero, eodem in loco,
Signo eodem apparet probe, ut primum coiit, cicatrix rufula,
S[illegible] da. Rationes jacent, judicium [illegible], quid agam nescio.

I[illegible] Plaut. Quæst. cap 7. Hanc Scenam [illegible] certam [illegible] vel Nonii auctoritate, [illegible] etiam ante sæculum Pylad[illegible] du Thalæum Vg[illegible] & Franc. Mar[illegible].

TELEBOIS [illegible] MANIBUS] Teleboarum [illegible] ctabo: L.

VXOREM MEAM I[illegible] IMPETIVIT] Douza [illegible] *Thebi cibe, qui domi uxorem m[illegible] dit, tenes thesaurum* [illegible] onomia Imò ego *[illegible]* [illegible] teneo thesaurum [illegible] *Thebæ r[illegible]* per Appo[illegible] *pe[illegible] res c[illegible], T[illegible]* [illegible] nius [illegible] te [illegible] n do h[illegible] & M[illegible] [illegible] & [illegible] illud [illegible] præter Non[illegible] *atque ad pro[illegible] duxit.* Sed enim scrib[illegible]

A per *x.* à *ped*[illegible] & for[illegible]: unde & *ped[illegible]*, quam vocem interpretatur Festus *ford[illegible] atque o[illegible] letum*, à [illegible] quia [illegible], i. pueri talis sint ætatis, ut a sordibus n[illegible] ant abstinere. hinc Hor. *[illegible] sordi[illegible] que [illegible]:* Martial. *[illegible] an[illegible] tum fordid[illegible]*. Hæc e Douzæ Centur. coeginius. Eademque etiam probantur *II. P[illegible]* Analect. l. 1. c. 16. *J. Gul[illegible]* c 7. [illegible] in inserit Nonio [illegible] modo: *q. t.* [illegible] (uxor) [illegible] quod tamen Acid[illegible] non probat: & contra Do[illegible] pervu[illegible] um illud *[illegible]* interpretatur [illegible] de [illegible] stigiator[illegible] & [illegible] q[illegible] ur. [illegible] dixit.

[illegible] apud Th[illegible] [illegible] ditur de [illegible]

HOSPES] ita appellat, ut ignotum & non-civem: L.

TRULLAS HAURIAM] Turn. l. 22:9. *Trulla*, vas potorium: *trua* vas aquarium, quo è culina aquam calefactam in lavatrinam, hoc est, domesticum balneum fundebant. Vide Non. & imprimis Conjectanea *J. Scalig.* *Trullarum* meminit & Scævola in l. *Seja. ff. de aur. & arg. leg.* & Juvenalis. Eas pateras vinarias interpretatur Alciatus, quæ profundiores & oblongiores naviculæ instar: lib. 7. Par. cap. 3. Illud quoque poculum, quod Hercules a Sole donatum accepit, tantæ quidem erat capacitatis, ut in eo tam navigare, quàm ex eo bibere posset, navis forma erat effigiatum. Vide *H. Salmuthi Res memorab.* Is. Casaub. Comment. Theophr. *Omnes trullas hauriam*, sic (inquit) interpretamur: ut *trullas omnes* accipiamus ἀντὶ τῶ πᾶσαν ἀρυταίνην, sive trullarum omne genus, neque ad οἰνηρυσιν tantum referimus, sed etiam ad reliquas trullas: puta ἐγχύτας, ζωμηρύσεις & alias, si quæ erant aliæ.

RIXAM] Propriè *Rixam* usurpat & Petronius: *A duobus lecticariis in mediam Rixam perfertur*, siquidem *Rixa* est, ex Juvenalis definitione; - *ubi tu pulsas, ego vapulo tantùm.* D.

PERGO QUÆRERE] probat hoc Douza. alii *perge*: quod Acidalius: sed tali positu personarum: *IV. perge quærere: AM. tun' Amphitruo?* Ita jocus esset in invocatione Jovis præsentis.

PARATA NAVI] Strenuum verò ductorem, qui suæ magis quam communi securitati prospexerit in futurum. Sed Plautus, Theatralium plausuum captator, hoc Satirice in palliatum Imperatorem torsisse videri potest. *Vide Cent. Douza.*

TALENTA QUINQUAGINTA ATTICA] i. vicena quina millia aureorum [illegible] tum, quadringentos quinquaginta qua[illegible] dimidiato paullo plus. Tot etiam tal[illegible] ctatus fuit Demosthenes convictus [illegible] palo venundati.

UTERQUE REM T.] Hæc Acid. tr[illegible] BLEPH. ex edit. Florent. ut arbitro ap[illegible].

GORGOPHONES NEPOS] *Fratrem* [illegible] rectè *nepotes* appellentur, purè & Latinè lo[illegible] bus censet Gul. Ranchinus JC. & citat h[illegible] locum. cùm Gorgophone non avia, sed amita [Am]phitruonis fuerit.

PERDUELLIS] i. hostis. D.

COIVIT CICATRIX] Phædri l. 5. *A*[illegible] *nit at cum diu benè curatio.* Symmachus lib. [illegible] 94. & l. 2. 32. *Vulnus in cicatricem convenire*, & [illegible] *tricem ducere*, dixit.

SUBLURIDA] *Luridus color* à [illegible] coloris *luræ*, i. utris coriacei, atque adeo a [illegible] litudine corii appellatus. Turneb. lib. 6: [illegible] ἀσκός, πήλινο-, ἐκ ἄσκος. *Lura*, os culei, vel etia[illegible] tris: unde *Lurcones* capacis gulæ homines [illegible] Ausonio *Lora* etiam dicitur pro ipso utre, q[illegible] Homero ἀσκος. *Scaliger.*

RATIONES JACENT] conturbatæ [illegible] NON LIQ.

JUDICIUM SILET.] Cæl. Rhodigin[illegible] 23. c. 19. *Silentium* in causis judiciisque i[illegible] tur, cùm nulla prorsum promit se conjectu[ra] veritatis dispiciendæ, unde ferri possit sente[ntia] Id quod Plautus hic indicat. Respi[ci]t a[u]te[m] [illegible] i *amplitudinis* morem: cùm in te[illegible] liud judicium differtur, de quo Ascon. P[illegible] nus.

ACTUS IV. SCENA III.

BLEPHARO, AMPHITRUO, JUPPITER.

Vos inter vos partite: ego abeo, mihi negotium est.
Neque ego unquam usquam tanta mira me vidisse censeo.
AM. Blepharo quæso ut advocatus mihi adsis, neve abeas. BLE. vale.
Quid opus (opus) me advocato? quin utri sim advocatus nescio.
5 *IUP. Intrò ego hinc eo. Alcumena parturit. AM. Perii miser!*
Quid ego? quem advocati jam atque amici deserunt.
Nunquam edepol me inultus istic ludificabit, quisquis est.
Nam jam ad regem rectà me ducam, resque ut facta eloquar.
Ego pol illum ulciscar hodie Thessalum veneficum,
10 *Qui perversè perturbavit familiæ mentem meæ.*

Seduli sic est? intrò edepol abiit, credo ad uxorem meam.
Qui me Thebis alter vivit miserior? quid nunc agam?
Quem omnes mortales ignorant, & ludificant, ut lubet.
Certum est, intrò rumpam in ædibus, ubi quemque hominem aspexero,
15 *Sive ancillam, sive servum, sive uxorem, sive adulterum,*
Seu patrem, sive avum videbo, obtruncabo in ædibus.
Neque me Juppiter, neque di omnes id prohibebunt, si volent:
Quin sic faciam uti constitui: pergam in ædibus nunc jam.

VOS INTER VOS PARTITE] i. Hanc controversiam decidite MS. Cam. l. *partite.*

QUIN UTRI SIM] Ita MSS. Cam. & Lang. & vett. edd. Tamen J. Gulielm. in aliis è MSS. in quis erat, *quin utri*, vel cum apostrophi notâ, *quin' utri*, fecit *quine utri*: venustissimo (ut ait) sermonis genere. Ter. Adel. *Quine omnis siet posthac ast ut ... e præ meo commodo?* ita enim v. c. Coloniensis. Sic Rud. ... 6. *Quin' arrabonem a me accepisti ubi me ... ?* Et sentis, opinor, jam quanto hæc efferantur suavius. nam quod ambiguus corrigit, *qui*, Musis omnibus invitis factum. Hæc ille. V. etiam N. Epid. act. 5: 2. Atque post hunc versum inserit idem alium, quem Nonius in *Decernere*, ex Amph. citet; *Qui nequeo, nostrorum uter sit Amphitruo, decernere.*

AM. PERII MISER, QUID EGO?] ita MSS. Cam. & Langii, & quædam Edd. Sed J. Gul. Personis aliter collocatis sic scribit: *JUP. Intrò ego hinc eo. Alcumena parturit, perii miser. AM. Quid ego? quem advocati jam omnes atque amici deserunt.* Juppiter cum Amphitruonem egregiè confutasset, redire se intro ait. tum inter eundum, tumultum & clamorem Alc. parturientis exaudiens, Alcumena, inquit, parturit: & addit; *Perii miser*, amicæ saluti præ... mens. Neque mihi hoc quisquam objiciat, Jovi parùm convenire hanc formidinem. nam hæc ipsa simulatio scenam adjuvat & Amphitruonem ex subdititivo propè germanum facit. Huic sub... ens Amphitruo. *Quid ego?* inquit. an non ... quem amici & noti omnes deserunt? ... mum est huic illud Sticho, act. ... 3. *- PA. Salva sum. DI. At ego perii, cui*

A *medullam lassitudo perbibit. GE. Quid ego? cui misero medullas ventris percepit fames.* Hæc ille.

ADV. JAM ATQ.] ita MSS. & omn. Edd. omnino illo omnes.

LUDIFICABIT] Vett. edd. *ludificaverit.*

AD REGEM MEDVCAM] V. N. Bacch. 4: 2.

THESSALUM VENEF.] Thessali veneficiis & magicis artibus infames: Propert. *Thessala saga.* Horat. 1, Od. ... *Quæ saga, quis te solvere Thessalis Magus venenis, quis poterit deus?*

IGNORANT] pro, ignorare se simulant. Nam *ignorare*, aspernari est & cognoscere nolle: quasi ignotum & alienum negligere. Asin. act. 1: 2, Capt. act. 2: 3 Ter. Phor. *Quia egens relicta est misera, ignoratur parens*: J. Gul. V. N. Sticho, act. 2: 1.

B INTRORUMP. IN ÆDIB.] Ita Meursius è v. c. & MS. Lang. l. *introrumpam in ædibus*: ut & hinc non longè; *pergam in ædibus*. Et rectissimè, inquit, ἀρχαϊσμὸς est: apparet enim veteres Præpositioni *In*; sive motum in loco, sive ad locum significarent, indifferenter accusativum & ablativum adjunxisse. Sane in meis etiam omninò omnibus expresse ita legitur: itaque in sex Palat. & MS Cam. utrobique plane legi notaverat dudum *Gruterus* ... Varro lib. 4. de L. L. *Quod in Cælio monte itur.* V. & N. Aul. act. 3: 6. item Aus. Popmam *de usu antiq. Locut.* l. 2. c. 7.

C SIVE AVUM VIDEB.] ut furens loquitur. Sed *videbo* retinebitur ut versus subsistat: ... Acidal. numeri obse... *Seu patrem videbo sive avum, obtr.*

QUIN] Hanc particulam censet Acidal. non ordiri novam velut sententiam, ut sit corrigentis vel hortantis: sed ... rere p... pro, *quo minus.*

ACTUS V. SCENA I.

BROMIA ancilla, AMPHITRUO.

SPES atque opes vitæ meæ jacent sepultæ in pectore,
Neque ulla' st confidentia jam meo in corde quin amiserim;
Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cælum consequi,
Jam ut opprimar, ut enecer. me miseram! quid agam nescio.
5 *Ita tanta mira in ædibus sunt facta. væ miseræ mihi!*
Animo male 'st, aquam velim, corrupta sum atque absumpta sum.
Caput dolet, neque audio, neque oculis prospicio satis,
Nec me miserior fæmina est, neque ulla videatur magis.
Ita heræ meæ hodie contigit. nam ubi parturit, deos sibi invocat.
10 *Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus: ut subitò, ut properè, ut validè tonuit!*
Ibi quisque institerat, concidit crepitu. ubi nescio quis maximâ
Voce exclamat sic: Alcumena, adest auxilium, ne time:
Et tibi, & tuis propitius cæli cultor advenit.
Exurgite, inquit, qui terrore meo occidistis præ metu.
15 *Ut jacui, exurgo. ardere censui ædis, ita tum consulgebant.*
Ibi me inclamat Alcumena: tam ea res me horrore afficit.
Herilis prævertit metus: ocyus accurro, ut sciscam quid velit:
Atque illam geminos filios pueros peperisse conspicor:
Neque nostrum quisquam sensimus quum peperit: neque prævidimus.
20 *Sed quid hoc? quis hic est senex,*
Qui ante ædis nostras sic jacet? númnam hunc percussit Juppiter?
Credo edepol: nam proh Iuppiter, sepultus est, quasi sit mortuus.
Ibo & cognoscam quisquis est. Amphitruo hic quidem est herus meus.
Amphitruo. AM. perii. BRO. surge. AM. interii BRO. cedo manum. AM. quis me tenet?
25 *BRO. Tua Bromia ancilla AM. totus timeo, ita me increpuit Iuppiter.*
Nec secus est, quàm si ab Acherunte veniam. sed quid tu foras
Egressa es? BRO. eadem nos formido timidas terrore impulit:
In ædibus, ubi tu habitas, nimia mira vidi. væ mihi
Amphitruo, ita mihi animus etiam nunc abest. AM. agedum expedi.
30 *Scin' me tuum esse herum Amphitruonem? BRO scio. AM. vide etiam nunc? BRO. scio,*
AM. Hæc sola sanam mentem gestat meorum familiarium.
BRO. Imò omnes sani sunt profectò. AM. at me uxor insanum facit
Suis fœdis factis. BRO. at ego faciam, tu idem aliter prædices
Amphitruo, piam & pudicam esse tuam uxorem ut scias.
35 *De ea re signa atque argumenta paucis verbis eloquar.*
Omnium primum Alcumena geminos peperit filios.
AM. Ain' tu geminos? BRO. geminos. AM. di me servant. BRO. sine me dicere,

Ut

Vt scias tibi tuæq; uxori deos esse omnes propitios.
AM. Loquere. BRO. postquam parturire hodie uxor occœpit tua,
40 *Ibi utero exorti dolores, ut solent puerperæ:*
Invocat deos immortales, ut sibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto. ibi continuò contonat
Sonitu maximo. ædes primò ruere rebamur tuas.
Ædes totæ confulgebant tuæ, quasi essent aureæ.
45 *AM. Quæso absolvito hinc me extemplò, quando satis deluseris.*
Quid fit deinde? BRO. dum hæc aguntur, interea uxorem tuam
Neque gementem, neque plorantem nostrum quisquam audivimus,
Ita profectò sine dolore peperit. AM. jam istuc gaudeo,
Vtut erga me est merita. BRO. istæc mitte, atque hæc quæ dicam accipe:
50 *Postquam peperit pueros, lavere jussit nos. occœpimus.*
Sed puer ille quem ego lavi, ut magnus est, & multum valet?
Neque eum quisquam colligare quivit incunabulis.
AM. Nimia mira memoras: si istæc vera sunt, divinitus
Non metuo quin meæ uxori latæ suppetiæ fient.
55 *BRO. Magis jam faxo mira dices. postquam in cunas conditu' st,*
Devolant angues jubati deorsum in impluvium duo
Maximi: continuò extollunt ambo capita. AM. hei mihi!
BRO. Ne pave. sed angues oculis omnis circumvisere,
Postquam pueros conspicati, pergunt ad cunas citi.
60 *Ego cunas recessim rursum vorsum trahere & ducere,*
Metuens pueris, mihi formidans; tantoque angues acrius
Persequi. postquam conspexit angues ille alter puer,
Citus è cunis exilit, facit rectà in angues impetum:
Alterum alterâ apprehendit eos manu perniciter.
65 *AM. Mira memoras: nimis formidolosum facinus prædicas.*
Nam mihi horror membra misero percipit dictis tuis.
Quid fit deinde? porrò loquere. BRO. puer ambo angues enecat.
Dum hæc aguntur, voce clarâ exclamat uxorem tuam.
AM. Quis homo? BRO. summus imperator divûm atque hominum Iuppiter.
70 *Is se dixit cum Alcumenâ clam consuetum cubilibus,*
Eumque filium suum esse qui illos angues vicerit:
Alterum esse tuum dixit puerum. AM. pol me haud pœnitet
Scilicet boni dimidium mihi dividere cum Iove.
Abi domum, jube vasa pura actutum adornari mihi,
75 *Vt Iovis supremi multis hostiis pacem expetam.*
Ego Tiresiam conjectorem advocabo, & consulam
Quid faciendum censeat, simul hanc rem ut facta est eloquar.
Sed quid hoc? quàm validè tonuit! di obsecro vostram fidem!

VERSUS sunt quadrati omnes, tetram. acatal. & Archilochii quidam, & clausula una *dimetρ*.

CONFIDENTIA] pro, *fiducia*. Cic. 3. Tusc. *Confidens malà consuetudine loquendi in vitio ponitur*. Vide Non. *L.*

CONSEQVI] in unum convenire & conspirare, ut opprimar. vel, meipsam sequi; ut mavult Passeratius. *L.*

ANIMO MALE EST?] *Animo malè fieri* dicitur, cùm ictu alicujus mœroris perculsus animus, non sustinet corpus, sequiturque ruina membrorum: *Donatus.*

AQVAM VELIM] V. N. Mil. act. 4 : 8. & Epid. 4 : 1.

DEOS SIBI INVOCAT] Fortè puerperis illud solemne dixit, *Juno Lucina fer opem*. V. N. Aul. act. 4 : 7.

TONVIT] *Cam.* milit, *tonit*.

VBI QVISQ. INSTITERAT] Sic Sallust. 3. Hist. *Locum nullum, nisi quo armati insisterent.*

UT JACUI] i. postquam. *L.*

CONFVLGEBANT] versus Spondaicus, fortè, *confulserant*. Cam.

TAM EA R.] Acid. *jam*. Cum me inclamaret, jam inde statim inhorrescebam.

HERILIS PRÆVORTIT METVS] plus valet apud me Alcumenæ metus, quàm meus: *L.* Nonius; *Prævertit*, i. revocat.

UT SCISCAM] dev. *Sciscere* & *Resciscere*, mi[illegible] Palm. Spicil. fol. 202.

SANAM MENTEM GESTAT] Lamb. l. *sartam*, quod & Cam. & Douza probant: pro integrâ, sincera & sanâ. Vetus Auguralis locutionis formula est, *SANE SART[illegible] QUE*. De quâ Douza: qui & *[illegible]orum* legit, non *mearum*: ut totam familiam comprehenderit. quod & Acidalio probatur. Turn. lib. 9 : 10. leg. *sagam m*, id est, prudentem & sagacem. hinc *sagas anus*, quod multa sciant [illegible] vocari Cic. scribit. Putat Cam. &, *[illegible]* posse [illegible], i. [illegible] & sobriam. Gruterus, MS. inquit Cam. legit *sac[illegible]m*: at MSS. Palat. l. *sam[illegible]m*. V. N. Menæchm. act. 5 : 2. Qui *sanam* hic turbant, inquit Acidal. non attendunt sequentem vers.

OMNIVM PRIMVM ALCMENA] ita MS. [illegible]: *Omnium primum qui sit Sosia hoc dici volo*. [illegible] Mostellar. extremo: *Omnium primum so[illegible]*. Grut.

IPI U[illegible] recte. al. *Ubi*.

MANIBVS P[illegible]] *[illegible] manus* tam à sordibus & [illegible] à cæde & sanguine, in sacris e[illegible] Menand.: *Puras Deus non plenas ad[illegible] ut mavis*. F[illegible] ea lavationes fere in vivo flumine, [illegible] monet J. Gul. immò & tribus

A locis Turnebus, ad id Virg. [illegible] Æn. [illegible] *mine vivo Abluero*. Noster Aul. 3:6. *Ego eo [illegible] ut sacrificem*. Et ib. 4 : 2. *Nunc lav[illegible]o, ut [illegible] nam faciam*. Notatque vetus Interpr[illegible] 2. Ser. 3. deos precaturos manus & pe[illegible]es [illegible] solitos. Vide *B. Briss.* lib. 1. Form. Solle[illegible]. Rud. 3 : 3.

CAPITE OPERTO] In salutandis & adorandis diis stantes capite operto, corpus [illegible]versum in orbem circumagebant, (V. N. C[illegible] 1 : 1.) procumbebant etiam dextramq[illegible] admoventes, osculum labris premebant, tum [illegible] de sedebant. Curc. act. 3 : 1. *Quis hic est, qui [illegible] capite Æsculapium salutat?* Nec à salutan[illegible]

B modò & adorantibus, sed & a sacri[illegible] ibi [illegible] os (*Saturnum, Honorem & Herculem* exc[illegible] capite operto, obvoluto, vesteque ad aures [illegible]ctà, coli consuevisse constat. Vide Briss. & Se[illegible] ad illud 3. Æn. *Purpureo velare comas adoper[illegible] amictu*. Et mos hic purus pu[illegible]s Romanu[illegible] Æneâ autore, &c. Consule etiam *To[illegible]* [illegible]ton. Vitellio, c. 2. item *Is. Casaubonum* in Pers[illegible]

ITA PROFECTO] frustrà sunt, qu[illegible]tatur. V. N. Curc act. 3. & Pœn. act. 2. 1. *Grut.*

VALET!] validus est! *L.*

INCVNABVLIS] ita MS. C[illegible]m & T[illegible] uno verbo, *incunabulis* & *incunab[illegible]* s[illegible]nt

C & panni, quibus pueri in cunis involv[illegible] lucraque eorum, uno verbo, la[illegible] in cunis pueri involuti in cunab[illegible] Trucul. 5 : 1. *Fascia opus est, pul[illegible], [illegible], incunabulis.*

ANGVES JVBATI] Memin[illegible] & Plin. [illegible] 35 : 9. Turneb. lib 19 : 4. *j[illegible]*, inq[illegible] & draconibus tribui [illegible]ent, qua[illegible] sunt in eorum capitibus e[illegible]in[illegible] V[illegible] Dracone Aureum vellus custodiente; *[illegible] cecidêre jubæ*. Id. de eodem: [illegible] *fulgura cristæ*. Eodem modo illud 4. ad Heren[illegible] tell. gas: *Iste quotidie per forum medium tan[illegible] jubatus draco serpit*, &c.

D RECESSIM] retrocessim. Cas. act. 2 : 8. *[illegible]cessim cedam ad parietem: imitabor nepam*. Me[illegible]sius in Crit. Arnob. cap. 4. l. *Ego c[illegible] sum prorsum t*. Nam τὸ *recessim* ru[illegible] ταυτόλογα & inepta. *Prorsum*, pr[illegible]stitus, ad Proverb. formulam Hesych[illegible] *R[illegible] prorsum*. Ad quod Interpres: *Rursum, propr[illegible] trò; Prorsum, antè significat*. Virg. [illegible] G. v. 1[illegible]8. *[illegible] sus cura patrum cadere*. V. N [illegible]id. [illegible]1. [illegible]tian. Capella lib. 8. *Cessimque for[illegible] pedes tremore* retro. Utitur hic v[illegible] & [illegible], & Alphenus JC. bis, in Lege, [illegible] *ex plagis* [illegible] ne ff. ad l. Aquiliam. [illegible]ssar. *C[illegible]* g[illegible]d[illegible]. Vide *Hugeium Grotium* ad M. Capellam.

RVR-

RVRSVM VORSVM] i. retrorsum. Passerat l. *rursum prorsum*. MS. Cam. *recessum rursum vorsum*. Papiens. Ven. *recessum vorsum trah.* in aliis aliter.

ALTERVM ALTERA] unum dextrâ, alterum lævâ. Ovid de Art. 1.

Parvus erat, manibusq; suis Tyrinthius angues
Pressit: & in cunis jam Jove dignus erat.

Verùm toti huic loco clarissimam lucem dat Idyllium 24. Theocriti.

EXCLAMAT] ita MS. & omn. edd. D. l. *inclamat*.

SCILICET BON.] In MS. Cam. est, *Si licet b.*

VASA PVRA] V. N. suprà act. 3: 1.

PACEM EXPETAM] *Jovis pacem expetere*, Jovem sibi propitium habere velle. Cic. *Illa nationes in bellis gerendis, ab diis immortalibus pacem ac veniam petunt*. Liv. 6. *pacis deum exposcendæ causâ lectisternium fuit*. Virgil. 3. Æn. *Sed votis precibusque jubent exposcere pacem*. Pl. Curc. 2: 2. Merc. 4. 1. Pœn. 1: 1.

TIRESIAM] Species pro genere. *Tiresias* vates nobilis Thebanus: de quo Hom. De ejusdem prudentiâ, vivacitate septem ætatum, item quei vir & fæmina fuerit, vide Meurs. Cassandr. p. 245. Et rectè Plautus dicit, *consulam*. aruspices enim *exta consulere*, propriè dicuntur, cum inspiciunt: ut notat Serv. 4. Æneid. Et illustre hujusmodi consultationis exemplum est apud Senec. Oedipo. act. 2: 2. quod observat *Briss.*

CONIECTOREM] μάντιν. *Conjectores*, sunt interpretes somniorum. V. N. Curc. act. 2: 2.

QVAM VALDE TONVIT] De hâc machinâ scenicâ, & quo artificio tonitru ederetur olim, tractant *Cel. Rhodig.* lib. 8. c. 8. P. Crinitus lib. 2, c. 10. J. Cæs. Bulenger, de Theatro.

ACTUS V. SCENA II.

JUPPITER.

BONO animo es, assum auxilio, Amphitruo, tibi & tuis:
Nihil est quod timeas. hariolos, haruspices
Mitte omnis: quæ futura & quæ facta, eloquar:
Multo adeò melius, quàm illi, quum sim Juppiter.
5 *Primùm omnium Alcumenæ usuram corporis*
Cepi, & concubitu gravidam feci filio.
Tu gravidam item fecisti, quum in exercitum
Profectus. uno partu duos peperit simul.
Eorum alter, nostro qui est susceptus semine,
10 *Suis factis te immortali afficiet gloriâ.*
Tu cum Alcumenâ uxore antiquam in gratiam
Redi. haud promeruit, quamobrem vitio verteres.
Meâ vi subacta est facere. ego in cælum migro.

JUPPITER] [illegible]o Gloss. *A jubo dicitur Jovis, hujus Jovis, & Jupiter Jupiterus vel Jupiterus.* Ad quod M. Haim[illegible]feldus G[illegible]astus Noris in Columban. Imperitè, a[illegible] nat[illegible]st ab Ebræorum יהוה *Jehova*: e[illegible] q[illegible] pro *Jehoschua* &c. Nec *Jupiter* e[illegible]an *pater*, sed *Jovis pater*, Ζεὺς πατήρ: ad quod ex[illegible] *Marspiter*, i. *Mars pater*; *Diespiter*, *Diespater*: nam p[illegible]rperàm *diespiter* scribitur. Veteres quidẽ Christiani, consideratâ nominis vi atque dynami, ab eo non abhorruère &c. *Vide ibid. Goldast.*

VERSVS hujus Sc. sunt sen. iamb. tres autem ultimi, troch. Archilochii.

FECISTI, QVVM IN EXERC.] *Sti quum in*, confragosè sanè cadunt in dactylum pedem. *Cam.*

ACTUS V. SCENA III.

AMPHITRUO.

FACIAM ita ut jubes, & te oro promissa ut serves tua.
Ibo ad uxorem intrò. missum facio Tiresiam senem.
Nunc spectatores Jovis summi caussâ clarè plaudite.

MISSUM FACIO] Ita MSS. Cam. & Lang. Alii, *faciam*.
PLAUDITE.] MS. Cam. & v. codd. A *clara plaudite*. fortè, *clarè applaudite*. tamen nec illud sugillat Gruterus. Vide Notas *Epedio extremâ*.

FINIS AMPHITRUONIS.

ASINARIA.

ARGUMENTUM.

HUIUS Comœdiæ & nomen & argumentum leve atque jocosum, & tota, quemadmodum in Prologo dicitur, ridicula res est. Sed ingens turpitudo & nefarium flagitium hâc fabulâ exponitur, societatis scelestæ, & eorum, quæ animadversione accerrimâ digna, non solum impunita essent legibus; sed jocis etiam verborum vulgo celebrarentur. Atque hæc est horribilis ira Dei, quæ impietatem ita ulciscitur, ut in omnia pessima illam facinora ruere, & delicias facere in gravissimis delictis patiatur. Id quod debemus in his ludis diligenter cognoscere. ita seria etiam illi ducent cum aliquâ utilitate nostrâ, &c. Ad rem. In hâc fabulâ, volente & jubente patre, argentum à se aufertur, quod detur filio amanti: eâ lege, ut filius patri apud amicam locum esse patiatur. Mirificè autem ludunt adolescentem servi, partâ prædâ. Et finis continet pudendam criminationem uxoris, educentis è lustro virum suum. PERSONÆ *sunt*, Libanus, *gentile Syriacum.* Demænetus, *de laude populari* δημαινετὸς. Argyrippus, *ut* χρύσιππος, *addente fine granditatem nomini.* Cleæreta, κλεαιρετὴ, *de famæ electione seu consilio.* Leonida *est* λεωνίδης, *patronymicâ formâ à leone.* Phil. φιλαίνιον, *à laudis studio, nisi fortè* φιλοίνιον *est, a vino.* Diabolus, *calumniator, infamator, obtrectator. nisi fortè honestiore nomine* διοβόλος *hic est, quasi δύος βόλος: nam &* διωβόλου futilis *est significatio.* Αρτεμώνη *ab* ἀρτέμων, *quod in navi grandioris veli nomen, sicut ab* ἡγεμὼν, ἡγεμόνη. ἀρτέμων *etiam ut*, πολέμων, *proprium cujusdam vel vitâ vel arte mirifici hominis. unde Prover.* ἀρτέμων περιφόρητος. *inde effct* ἀρτεμώνη, *ut* ἀνεμώνη, *&c.* Camerarius.

J. GULIELMIUS: Festiva fabula est & ridiculæ varietatis plena Asinaria. Eam è Diphilo Plautus transtulit, ut alias aliquot; non, ut Vulgarii libri errant, è Demophilo, (V. N. Prologo) *sic enim versus Prologi, qui hoc indicat, in libris scriptis concipitur:* Diphilus scripsit: Marcu' Attius vortit barbarè. *Rectè: & laudantur inter ejus Poetæ fragmenta quædam* ἐκ τῆς ὀνηγοῦ. *&c.*

DRAMATIS PERSONÆ.

LIBANUS servus.	*LEONIDA servus.*	*ARTEMONA uxor.*
DEMÆNETUS senex.	*PHILENIUM meretrix.*	*GREX.*
AGYRIPPUS adolescens.	*DIABOLUS adolescens.*	*MERCATOR.*
CLEÆRETA lena.	*PARASITUS.*	

ARGU-

ARGUMENTUM.

Amanti argento filio auxiliari
Sub imperio vivens volt senex uxorio.
Itaque ob asinos relatum precium Saurea
Numerarier jussit servolo Leonidæ.
Ad amicam id fertur. cedit noctem filius.
Rivinus amens ob præreptam mulierem:
Is rem omnem uxori per Parasitum nuntiat.
Accurrit uxor, ac virum è lustris rapit.

SUB IMPERIO V.] Demænetus γυναικοκρατούμενος. L.

OB ASIN] i. pro asinis. V. N. Epid. 5: 2.

RIVINUS] ἀντίζηλος, rivalis Diabolus: ita L. A & MS. Cam. & tria Pall. & 4. edd. mex. Vulgo, Rivalis.

IS REM] ita MSS. & edd. Sed J. Gul. ut c[illegible] cinnius scilicet inter se cohæreant, leg. *Is, rem omn*.

PROLOGUS.

Hoc agite sultis spectatores nunc iam,
Quæ quidem mihi atque vobis res vertat benè,
Gregique huic & dominis, atque conductoribus.
Face jam tu præco nunc omnem auritum poplum.
5 *Age nunc reside, cave modò ne gratiis.*
Nunc quid processerim huc, & quid mihi voluerim,
Dicam. ut sciretis nomen hujus Fabulæ.
Nam quod ad argumentum attinet, sanè breve est.
Nunc quod me dixi velle vobis dicere,
10 *Dicam: Huic nomen Græcè est Onagos Fabulæ.*
Demophilus scripsit, MARCUS vortit barbarè.
ASINARIAM volt esse, si per vos licet.
Inest lepos, ludusque in hac Comœdiâ.
Ridicula res est date benignè operam mihi,
15 *Et vos item aliàs, pariter nunc Mars adjuvet.*

PROLOGUS non videtur integer esse, & Senariis compositus jambicis est. B

HOC AGITE] *Hoc age*, utimur quoties in re seriâ attentionem imperamus. Vide *Brisson.* Form. lib. 1. & *Grut.* Animadvers. ad Senec. lib. 1. de Clem. c. 12.

IAM] *iam* διζυλλάβως legunt *Cam. & Lamb.* V. N. Rud. act. [illegible] 4.

GREGIQ.] histrionibus, comœdis. L.

DOMINIS] ita Gru[illegible] è MSS. & edd. ante Cam. restituit. Inepte Lamb. *Dominum* interpretatur P[illegible]

CONDUCT.] Hoc quoque malè *Lamb.* accipit de iis, qui conduxerunt ornamenta, Æ[illegible] [illegible]mo verò de iis capiend. qui Ludos exhib[illegible] quique histrionum operam conduxerunt: *Gruterus.*

FACE JAM T] *J. Gul.* è v. Codd. & MS[illegible] qui omnes *Ecce* habent, l[illegible] [illegible]. Id eni[illegible] bum (inquit) præconio in mune[illegible] p[illegible] d[illegible] ostendunt ab eadem origine verba, *cac*[illegible] & *f*[illegible]*tare:* quorum exempla p[illegible] in M[illegible] at G[illegible]*terus* ostendit, ill[illegible] p[illegible] scripturâ vetustiss. cod. in q[illegible]

quod inde mutatum aliis in *Ecce*. videatur *Pius*. Pergit Gulielmius: *Auritum facere*, pro attentionem movere alicujus, Latinum non arbitror. *Auritum* populum accipio, qui uſu aurium non deſtituitur: ut in Hor. *Auritas quercus*. Jocus eſt, ut nonnulla Plauti, frigidior: auritis ut ſilentium imperet. nam ſurdos fruſtrà inclamaturus erat. *Hec ille*. Afranius ex Perſonâ Priapi: *-Nam quod vulgò prædicant Aurito me parente natum: non ita eſt*. Ad quod *J. Is. Pontan*. Noris Macrob. l. 6. cap. 5. Quod *aurito parente*, id eſt, lepore genitum illum Divum prædicabant, non puto temerarium. Petronius: *At illa gaudio exultans, vides, inquit, Chryſis mea, vides quòd aliis leporem excitavi*. Quid velit facile capitur: & rectè adaptatur illud Naſonis: *Credula ſi fueris, aliæ tua gaudia carpent: Et lepus hic aliis exagitatus erit*. Nec abludit, quod in V. Faſtorum idem, ubi Salacem deam Floram poſcit, cur ei caprearum potiſſimum leporumque venatus ceſſerit, ſcribat; *Eſt breve prætereà, &c*. Porrò ex his lucem aliquam ſperem loco iſti Aſinariæ Prologo: *Face jam tu præco omnem auritum poplum*. Nam non ita languidum, ut cenſuit olim juvenis doctus, ſi videlicet ex animalis, quod dixi, naturâ, *auritum poplum*, attentum & excitatum intelligamus. Immò tale eſt illud Comici Afri, *Arrige aures Pamphile*: De quo ita Diomedes, *Cacophaton eſt vitio compoſitionis inverecunda ſuſpicio. ut arrige aures Pamphile*: Denique Afranii verba videtur Plautus reſpexiſſe illo loco. *Hæc Pontanus*.

CAVE MODO NE GR.] Cic. in Quintianâ, de Nævio Præcone: *Nec mirum, ſi is, qui vocem venalem habuerat, ea, quæ voce quæſierat, magno ſibi quæſtui fore putabat*. Rivius l. *cave meis ne ingratiis*. Pasſeratius; *cave modò ne γρύξῃς*, &c. ſed neutrum probum. Vulgatum firmat ſimilis locus Pœnuli Prologo: *Exſurge præco &c*. Martial. l. 9. in magiſtrum Ludi: *-Vix garrule, quantum Accipis, ut clames; accipere, ut taceas?* Ita notum eſt illud de tibicine Arabio: Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται. *Acidal*. hæc notaverat. Gifan. l. *graxis*. à *graxo* præterit. *graxit ab* ἔκραξα. Lucret. lib. 5. *Aut morbo delirantes prograxe feruntur*, i. quaſi palàm garriiſſe. Lamb. *procraxe*: quod idem eſt. Sed tamen vulgatum rectius.

GRATIIS] V. N. Epid. act. 3: 4. MS. Cam. l. *gratis*.

ONAGOS] ita Turn. lib. 14: 7. ὄναγος vel ὀνηγὸς, i. *aſinorum ductor: aſinarius*. Probat & Gul. Canterus l. 4. c. 18. Novar. Lect. & H. Stephanus, *de Plauti Latinitate*, p. 384. Sed, *inquit hic*, cum ὀνηγὸς ſonet *Aſinarium* cur *Aſinaria* vocatur Comœdia? R. ſubauditur, *fabula*. ut perinde ſit, acſi diceretur; *Fabula de aſinario mercatore*.

DEMOPHILVS] ita omn. MSS. non, *Diphilus*, etſi id Pio & Gulielm. placet: *Gruterus*.

MARCVS] *Grut*. è MSS. qui *Marcus, Macrus, Marcus & Macus* habent, ſuſpicatur legend. *M. Accius*: cùm Pronomine aliquid deſignare, incertum ſit nimis.

BARBARE] i. Latinè. V. N. Prol. Trin.

MARS ADIVV.] Sic MSS. omnes. V. N. Prol. Pœnuli. ita Pacuvius: *Pro imperio ſic Salsſubſalus* (i. Mars) *veſtro accubet*. Quod ad hoc exemplum è fine cujusdam Prologi eſſe, Scaliger ad Catull. notat. Gul. Canterus Nov. Lect. lib. 2: 20: l. *pariter nunc me ars adjuvet*. Sed invitis Lamb. & Grutero, atque arte ipſâ. τὸ *ut*, adjurantis eſſe particulam, ſive obteſtantis, ut *ſic*, docet Joſ. Caſtalio Obſervat. Decad. 2. c. 1. ubi itidem contra Canter. de hoc loco ambitioſè diſputat.

ACTUS I. SCENA I.

LIBANUS ſervus.
DEMÆNETUS ſenex.

SIc ut tuum vis unicum gnatum tuæ
Supereſſe vitæ, ſoſpitem & ſuperſtitem:
Ita te obteſtor, tum per ſenectutem tuam,
Perque illam quam tu metuis uxorem tuam:
5 *Si quid med erga tu hodie falſum dixeris,*
Ut tibi ſuperſtes uxor ætatem ſiet:
Atque illâ vivâ vivus ut peſtem oppetas.
DE. Per deum Fidium quæris. juratò mihi

Video necesse esse eloqui, quicquid roges,
10 *Ita me obstinatè aggressus, ut non audeam*
Profectò, percunctanti quin promam omnia.
Proinde actutum istud quid sit, quod scire expetis,
Eloquere, ut ipse scibo, te faciam ut scias.
LI. Dic obsecro hercle seriò, quod te rogem.
15 *Cave mihi mendacii quicquam. DE. quin tu ergo rogas?*
LI. Num me illuc ducis ubi lapis lapidem terit?
DE. Quid istuc est? aut ubi est istuc terrarum loci?
LI. Ubi flent nequam homines, qui polentam pransitant.
DE. Quid istuc sit, aut ubi istuc sit, nequeo noscere,
20 *Ubi flent nequam homines, qui polentam pransitant.*
LI. Apud fustitudinas ferricrepinas insulas,
Ubi vivos homines mortui incursant boves.
DE. Modò pol percepi, Libane, quid istuc sit loci.
Ubi fit polenta, te fortasse dicere LI. ah!
25 *Neque herclè ego istuc dico, nec dictum volo.*
Teque obsecro herclè, ut quæ locutus despuas.
DE. Fiat, geratur mos tibi. LI. age age usque excrea.
DE. Etiamne? LI. quæso herclè usque ex penitis faucibus.
DE. Etiam? LI. amplius. DE. nam quousque? LI. usque ad mor-
30 *DE. Cave sis malam rem. LI. uxoris dico, non tuam. (tem volo.*
DE. Dono te ob istuc dictum, ut expers sis metu.
LI. Di tibi dent quæcunque optes. DE. redde operam mihi:
Cur hoc ego ex te quæram? aut cur miniter tibi,
Propterea quòd me non scientem feceris?
35 *Aut cur postremò filio succenseam,*
Patres ut faciunt cæteri? LI. quid istuc novi est?
DE. Equidem scio jam filius quòd amet meus
Istanc meretricem è proximo Philenium.
Estne hoc ut dico Libane? LI. rectam ut instas viam!
40 *Ea res est. sed eum morbus invasit gravis.*
DE. Quid morbi est? LI. quia non suppetunt dictis data.
DE. Túne es adjutor nunc amanti filio?
LI. Sum verò, & alter noster est Leonida.
DE. Benè herclè facitis, & à me initis gratiam.
45 *Verùm meam uxorem Libane nescis qualis sit?*
LI. Tu primus sentis, nos tamen prænoscimus.
DE. Fateor eam esse importunam atque incommodam.
LI. Posterius istuc dicis, quàm credo tibi.
DE Omnes parentes, Libane, liberis suis,

Qui

50 *Qui mihi auscultabunt, facient obsequellam:*
Quippe qui mage amico utantur gnato & benevolo:
Atque ego me id facere studeo. volo amari a meis,
Volo me patris mei similem, qui caussâ meâ
Nauclerio ipse ornatu per fallaciam,
55 *Quam amabam abduxit ab lenone mulierem.*
Neque puduit eum id ætatis sycophantias
Struere, & beneficiis me emere gnatum suum sibi.
Eos me decretum est persequi mores patris.
Nam me hodie oravit Argirippus filius,
60 *Uti sibi amanti facerem argenti copiam:*
Et id ego percupio obsequi gnato meo.
Volo amori obsecutum illius, volo amet me patrem.
Quamquam illum mater arctè contenteq́ habet,
Patres ut consueuerunt: ego mitto omnia hæc.
65 *Præsertim quum is me dignum, quoi concrederet,*
Habuit, me habere honorem ejus ingenio decet.
Quum me adiit, ut pudentem gnatum æquum est, patrem,
Cupio esse amicæ quod det argentum suæ.
LI. Demiror quid sit, & quo evadat, sum in metu.
70 *DE. Equidem scio jam filius quòd amet meus.*
LI. Cupis id, quod cupere te necquicquam intellego.
Dotalem servum Sauream uxor tua
Adduxit, cui plus in manu sit quàm tibi.
DE. ARGENTUM accepi, dote imperium vendidi.
75 *Nunc verba in pauca conferam, quid te velim.*
Viginti jam usu st filio argenti minis.
Face id ut paratum jam sit. LI. unde gentium?
DE. Me defraudato. LI. maximas nugas agis.
Nudo detrahere vestimenta me jubes.
80 *Defrudem te ego? age sis tu sine pennis vola.*
Tene ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu?
Nisi quid tu porrò uxorem defraudaveris.
DE. Quà me, quà uxorem, quà tu servom Sauream
Potes, circumduce, aufer. promitto tibi
85 *Non offuturum, si id hodie effeceris.*
LI. Jubeas unâ operâ me piscari in aëre,
Venari autem rete jaculo in medio mari.
DE. Tibi optionem sumito Leonidam,
Fabricare quidvis, quidvis comminiscere.
90 *Perficito argentum hodie ut habeat filius,*

Amica quod det. LI. *quid ais tu Demanete?*
Quid si fortè in insidias devenero?
Tu redimes me, si me hostes interceperint?
DE. *Redimam.* LI. *tum tu igitur aliud cura quid lubet.*
95 DE. *Ego eo ad forum, nisi quid vis?* LI. *i, etiámne ambulas?*
DE. *Atque audin' etiam?* LI. *ecce.* DE. *si quid te volam, ubi eris?*
LI. *Ubicunque libitum fuerit animo meo.*
Profectò nemo est, quem jam dehinc metuam mihi,
Ne quid nocere possit: cùm mihi tuâ
100 *Oratione omnem animum ostendisti tuum.*
Quin te quoque ipsum facio haud magni, si hoc patro.
Pergam quò occœpi, atque ibi consilia exordiar.
DE. *Audin' tu? apud Archibulum ego ero argentarium.*
LI. *Nempe in foro?* DE. *ibi. si quid opus fuerit.* LI. *meminero.*
105 DE. *Non esse servus pejor hoc quisquam potest.*
Nec magis versutus, nec quo ab caveas ægrius.
Eidem homini, si quid rectè curatum velis,
Mandes. moriri sese miserè mavolet,
Quàm non perfectum reddat quod promiserit.
110 *Nam ego illud argentum tam paratum filio*
Scio esse, quàm me hunc scipionem contui.
Sed quid ego cesso ire ad forum, quod incœperam?
Atque ibi manebo apud argentarium.

SICUT TUUM V.] His verbis, inquit Turn. lib. 18. 25. herum ita obstrinxit servus, ut si per *Deum fidium*, quod juramentum sanctissimum erat, rogasset, non magis obstringere herum potuerit. Itaque respondet herus: *Per Dium fidium quæris: jurato mihi si. &c.* Atque ut formulæ res caras (ut hic *filium*) inserebant: ita odiosas & invisas adjiciebant: quod veterator servus facit: *Hec ille.* Gruterus, Non temere est, inquit, quòd herum sic aggreditur: *Sicut tuum* &c. Nihil enim magis parentibus in voto, quàm relinquere suos sibi hæredes, hoc est, liberos superstites. Unde Cicero 2. de Nat. Deor. *Qui totos dies precabantur & immolabant, ut sui liberi sibi superstites essent; superstitiosi sunt appellati: quod nomen postea latius patuit.* Et maximum illud votum. Mart. lib. 7: 95. *Sic ad Lethæas, nisi Nestore serior, undas Non eat, optabis quem SUPERESSE tibi* (vid. Gell. lib. 1. cap. 11.) Item querela parentis apud Quintil. Declam. corporis projecti: *Ille est filius noster, cujus spes ipsas amavimus: quem apud omnia templa & surdos Deos superstitem precati sumus: à quo sepeliri optavimus.* Et optio apud Senec. lib. 9. Contr. 4. *Ita oculos meos filii manus operiant, ut ego inter liberos meos fortiter fleti, &c.* Plutarch. in Cat. Maj. mihi p. 340. Cato de quodam inimico suo, qui turpiter vivebat, Ἡ τούτου μήτηρ, inquit, κατάραν οὐκ εὐχὴν ἡγεῖται τὸ τοῦτον ὑπὲρ γῆς ἀπολιπεῖν. i. *Hujus mater pro exsecratione, non voto, putat ipsum superstitem relinquere.* Immo invenitur nefas fuisse ipsis liberis optare parentes sibi superstites. Seneca de Consolat. ad Marciam: *Non est ignotum, qualem te in personâ patris tui gesseris: quem non minus quàm liberos dilexisti: excepto eo, quòd non optabas superstitem, nec scio an & optaveris. permittit enim sibi quædam & contra bonum morem, magna pietas.* Quintil. declam. 1. *Inter infelices alius est ordo votorum. Cæcus filius optat superstitem patrem.* Sed quæ ad hunc mortalitatis ordinem pertinent, plurima & pulcherrima collegit J. Grut. *in Suspicion.* lib. 4. cap. 1.

MEDERGA] ἀντιπροφάσεις erga me, i. adversum me: apud me: *L. Vid. N. Epid.* 3: 3.

ÆTATEM] V. N. act. 2: 2.

PESTEM] Meurs. docet *Pestem*, etiam pro morte poni: sicut *febrim* pro quocunque morbo. inde

inde *pestifera auspicia* quæ mortem portenderent. V. N. Capt. act. 4: 3.

PER DEUM FID. QUÆRIS.] Ita Gruterusè MSS. *Per deum Fidium quæris, jurato &c.* Obtestaris me, inquit, per deum Fidium: cujus numen cùm verear fallere, necesse est omnia tibi dicam tanquam juratus. Sic quoque video placuisse Turn. 8:25. Gulielmius malo auspicio hic aliquid tentavit, lib. 1: 10. Verisim. *Dius* autem *Fidius* est Jovis filius, i. Hercules. Διὸς υἱὸς ἡρακλῆς. Vide Fest. & Not. Capt. act. 4: 2.

LAPIS LAPID.] Turn. adversus Lucr. lib. 1. *Consenebant n. fruges &c.* notat, duas rationes molendi indicari à Poetâ: unâ cum suspensâ molâ fruges frangimus, ut in fabâ fresâ, & in polentâ crassiusculâ: alterum, cum molæ non suspenduntur, sed lapis lapidem terit, id est, mola molam; cum tenuior farina & minutior elicitur. Atque hinc Comicâ quâdam lasciviâ & lusu servum circumloqui *pistrinum* ex genere molituræ, &c. Sic apud Ennium: *Quo nunc me ducis? N. ubi molarum strepitum audibis maximum.* Hoc notat *J. Gul.* è Nonio.

PRANSITANT] i. prandere cupiunt. Ita leg. MSS. Pallat. item Turn. lib. 4: 13. & Lamb. & Bosius: quòd in omnibus melioribus libris sit. Erat autem, ut ex Polluce iidem observarunt, machina quædam, παυσικάπη Græcis dicta, quæ collo molentium servorum inferebatur, ne inter molendum polentam comesse, nevè manùs ori admovere possent. Ovid. 5. Met. Fab. 10. *Dulce dedit, tosta (alii testa) quod coxerat antè Polentâ*, i. Anus dedit Cereri *dulce*, (i. dulcem potum) quod anteà coxerat *polentâ*, i. hordeo vel hordeaceâ farinâ: (V. N. Curc. 2. 3.) ut hunc versum rectè interpretantur Raph. Regius, & Despauter. Etiam MS. Cam. in priori v. *pransitant*: sed superscriptum al. legi *pinsitant*. MS. Cam. *pinsitant*.

QUID ISTHUC] *Quid isthuc*, υυ- anapæstus. *J. C. Scal.*

FUSTITUD.] J. Grut. ita ait legi in V. C. *fustitudinas ferricrepinas insf.* Hinc Seneca lib. 3. Controv. servos ita compeditos *sonantia laxi ruris ergastula* nuncupat. Talia autem finxit Plautus, ridiculi causâ etiam in Persa, act. 4:6. & alibi. Notat, *Des. Heraldus* ad Arnob. lib. 1. hoc βωμολόχευμα à Græco quodam Comico sumptum, quod exagitet Aristophan in *Pace*.

MORTUI BOV.] i. lora ex pellibus bubulis facta i. ubi servi loris cæduntur. *Vivos hom. & mortuos boves*, antithesis: L.

INCURSANT] verbum perquàm conveniens. ἐνἅλλωσι Græcis.

DESPUAS] Despuebant veteres, quæ abominabantur, ne evenirent: *L.*

PENITIS] imis. Prisc. lib. 3. Sic Catull. in Nu- A pt. Juliæ, *flammeum penitam* dixit. Persa: *Arabiam penitissimam.* Vocabant *penum* veteres, quod intimum esset: unde & *penum* & *Penates* dixerunt: *Muretus.*

DE. ETIAM? LI. AMPLIUS] Ita ex Ald. & Lugd. edd. Meursius distinguit: *DE. Etiam? LIB. amplius. DE. nam q.*

EXPERS SIS METU] *Expers*, cum sexto casu, more veterum. Sic alibi: *Ea res me expertem domo facit.* Catullus: *omnibus expers*: Muretus.

DII TIBI] Horat. Sat. 2. *tibi dij, quæcunque preceris, Commoda dent.* V. N. Epid. act. 1: 1.

REDDE OP.] sc. auscultando: *L.*

B QUID ISTUC NOVI EST] Vix mihi dubium sit, quin post hæc ponendus sit versus 69. *Demiror quid* &c. nihil [illegible]en juvant MSS. at versus ordine 70. delendu[illegible]*unt.*

SCIO, JAM FILIUS] ita MSS. omn. Pallat. Nec causam scio, cur mälit Lamb. *scio jam filium quòd amet meum.* Grut.

RECTAM INS[illegible] VIAM] Du bist auff m rech'en Weg. Joh. Philip. Pareus edidit: *rectam ut insistas viam* nescio quo tibicine suffultus. Ita Cas. *In rectam redu semitam.* Amph. act. 1: 1. *ingressus est viam.*

NON SUP.] non habet, unde promissum solC vat: *L.*

INITIS GR.] mihi gratum facitis. V. N. Curc. act. 3: 1. *Inibis à me solidam & grandem gratiam*, i. gratiss. mihi facies: *L.*

TU PRIMUS S.] Tu omnium primus experiris importunitatem uxoris tuæ, sed nos ante omnes scimus: *Lambinus.* Conantur omnes, *inquit Palmerius* [illegible]am Camerarius: sed conantur tantùm. Langii v. c. *Nos tamen in pretio sumus*, Scribo: *Nos tamen in primo sumus.* Tu quidem, *inquit*, sentis primus, nos tamen in illo ipso primo sumus. Ridiculè ait, Demænetum ipsum sentire primum uxoris importunitatem & duritiem, se tamen in illo ipso primo esse. nam D non abesse, quoties ea fervere incipiat, quin ipsi loris cædantur, cùm maritus verba sola audiat. Hæc sententia est: quæ vel ira conficitur, ut intelligamus, servorum fortunam cum heri ipsius conjunctam esse: vel hoc dicere Libanum, Nihil esse, quod queritur senex, se reverà sentire, quid mulieris ille uxorem habeat. Atque hanc veram lect. opinor. Hæc ille. *Camer.* putabat, rectius edi posse; *Nos tamen inde noscimus.* Pius notat in probis exempll. legi, *ponoscimus*: quod ei placet, pro, *post noscimus*, ut dicitur *Pomeridianam* & *Pomærium*. quod annotat Grut. At verò *S. Ulr. Pistoris* retinet, *Pranoscimus*: hoc sensu: Tu potissimum & inprimis sentis ac reipsâ experi[illegible]malitiam uxoris tuæ: nos autem nudâ

quidem cognitione sed tamen longè antè animadvertimus, quid tibi ab ea immineat. Atque ita conveniet quod mox subjicit: *Pesterim istaec dicis, quam credo tibi.* h. e. quemadmodum ea quae tu experiris, nos longè antè prævidemus: ita quæ dicis, longè antè credidi, & ita se habere scivi, ut in eâdem loquendi formâ perseveret Libanus.

POSTERIUS] Prius istud, quod dicis, credo tibi, quàm dixeris: *L.*

FAC. OBSEQ.] obsequentur, indulgebunt. *jam* [illegible]: *L.* Gruterus cùm non invenerit in MSS. illud *jam*, sed verò *obsequellam*: suspicatur solummodò restitui posse *facient obsequetiam*, pro, *obsequentiam.* Acidalius mavit, *obsequellam eam*. vel: *fac obsequelam. LI. itan.? DE. Quip.*

MEI DE. ST.] antique V. N. Aul. act. 5.

NAVCLERIO] MSS. omnes, *Nauclerio.* V. N. Mil. act 4. 4.

MEMERE] devincire. Virg. 9. Æn. *Et istum, Qui sit à benè credat emi, quo tendit, honorem?* L.

ARGYRIPPUS] MSS. omnes *Argyrippus*. quod rùm sensum opt. habeat, Gruterus eis non acquiescit, qui ex MSS. Langii repounit *Agirippus*. Etiam Acidalius acerrimè pertendit, nec rem nec modulum syllabæ primæ, quæ longa esse prorsus ubique debet, ferre illud Gulielmii *Agyripp.* [illegible]

ET ID.] [illegible], in eo: L.

[illegible]SECVTVM] sc. esse [illegible], pro, ob[illegible]um: L.

ARCTE CONT.] i. parcè & continenter, Nonius: [illegible] tractat, Lambinus. *Habere*, colere & gerere, hic est: ut Men. act. 1: 2. *Nimium ego te habui delicatam*: Palmer.

PATRES UT C.] Seneca: *Non* [illegible] *Vides quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? Illi exercitari jubent liberos ad studia obeunda maturè: feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis & interdum lacrimas excutiunt. At matres fovere in sinu, continere in umbrâ volunt.*

HAB. HON.] morem ipsi gerere. *L.*

EVADAT.] i. exeat, tendat: *Non.*

EQVIDEM SCIO] Hunc versum dispungendum censet *Gruterus*: cum supa. v. 37. locum suum habeat, hicque tantum turbet. Quem videas in *Scholiis pallat.* ubi de toto hoc loco multum disputatur & Acidalius. Schop. tamen lib. 5. Epist. 15. omnes retinet, & ita ordinat: *Cum me adiit, ut pudentem gnatum aequum est, patrem. LIB. Demiror quid sit, & quò evadat, sum in metu. DE. Equidem scio jam filius quòd amet meus. Cupio esse amicæ quod det argentum suæ LIB. Cupio id &c.*

DOTALEM] *Dotalis servus*, idem prorsus qui Agellio lib. 17. 6. *Receptitius*: quem vide. Qui quidem servus in mariti potestate nō erat, ut reliqui; sed matronæ peculiaris: quippe *exceptus* cum reliquà pecuniâ, nec datus doti: quam pecuniam illa pro libitu tractabat, vel invito marito. Ita enim mâlo cum Douzâ & Tito Popmâ, quàm cum Spiegelio & Jac. Curtio [illegible] lib. 1: 39. sentire. Ex quo genere videtur etiam *Chalinus* fuisse in Casinâ.

ADDVXIT] positum ait Douza pro *obduxit*. V. N. Prol. Mercat.

ARGENTVM] Vide Ant. Nebrissens. & Not. Aul. act. 3: 5.

VIGINTI] Miratur *Ant. Muretus*, quî senex scire potuerit filio opus esse viginti minis; cum multo post (*Scena* 3.) lena super illis cum adolescente pacificatur. Vide Var. Lect. lib. 10: 5.

TU SINE P.] [illegible] Proverb. Pænolo, 4: 2.

DEFRUDEM] Nonius: *Defrudare, est fructum minuere, vel, per fraudem aliquid eximere.* Paulus JC. lib. 4. Quæst. *Ne commodo dotis defrudetur*, Popma De usu Antiquæ Locutionis.

QVA ME, QVA] Sic omn. MSS. At ineptè Lamb. interpretatur, *quâcunque viâ*. cum potius *qua* significet *partim*: uti in Mil. *quà mares quà feminas.* V. C. leg. *quà me arte, quà &c.* de quo alii viderint: *Gruterus*. Ego *τὸ arte* glossema puto.

NON OFF.] Vulgati præponunt *tibi*, quod tamen abest à vett. Ed. ut & MS. Camerarii: qui illud è versu priori repetiit: *Grut.*

PISCARI] *Piscari in aëre*: &, *venari in mari*, habent formam Proverb. de quibus Erasmus.

VENARI AUTEM] Heinsius leg. *Venari autem r.*

RETE JACVLO] *rete*, pro *reti*. Est autem *rete jaculum*, retis genus dictum à jaciendo, quod & *funda* appellatur, à *fundendo*, vel *à fundo*: [illegible] Græcis: ut docet Serv. 1. Georg. *Atque alius latum fundâ cùm verberat amnem.* Et dicitur *rete jaculum*, ad differentiam *verriculi*, quod non jacitur, sed verritur, i. trahitur. Utitur & Trucul. act. 1: 1. Idem Plaut. apud Isid. *jaculatorem* pro piscatore dixit. Ex Turneb. lib. 18: 26. & Lambino. Jos Scal. in Catalectis, *Rete jaculum* dici ait, ut *metra verba*, Virgilio: *Pallium peristroma*, Ulpiano: *arbus ager*, *laniena taberna*, Varroni apud Nonium: *ancile scutum*, *lapidem silicem*, *tibicini modi*, *pœna mulcta*, apud Cic. *fidicina fides*, *ventus turbo*, apud Plaut. & *manubria machæra* Trucul. act. 5: 1. Ita legitur, *marmora monumenta*. Sic (inquit *Is. Casaubonus*) dixit, *Arcadium magistrum*, Virgilius; & *latum Lyaeum*: pro Arcadico & Lyæo. Hor. *Stertinium acumen*, & Sul-

& *Sulpitia horrea*: Persius *juvenes curas*, & *heroas sensus*: quod affine est illi propè [Greek] dicto veteris Scriptoris apud Eustath. [Greek] Sic *machæra Hispania*, apud Senec. de benef. lib. 5. c. 14. quod notat *J. Grut.* Superaddam quæ a Meursio ad Lycophr. notata: *Adrium mare*. Hor. *sexum marem* pro masculino, Arnob. lib. 4. Tertull. de pallio lib. 3. idem, *Audaciam Græciam*. *Horatia pila*. Propert. *Lucinas horas*, Prud. *Libyam palæstram*, Martialis: *Oceanas aquas*, Venantius in Phœnice. *Græcam juventutem*, Vellejus.

OPTIONEM] Festus: *Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur Accensus. is adjutor dabatur Centurioni a Tribuno militum*, &c. Veget. lib. 2. cap. 7. *Optiones ab optando appellati: quòd antecedentibus ægritudine præpeditis, hi, tanquam adoptati eorum atque vicarii, solent universa curare*. Vide notas God. Stevvechii ad hunc locum. Livius *Adjutorem*, item *Subcenturionem* vocat. Hadr. Junius *Optionem* ex Suetonio interpretatur, *qui excubiarum negotium obit per occultos inspectores, ipse excubiis præfectus*. Vide & *J. Langl. JC.* Otio Sem. lib. 7. cap. 4.

ALIVD CVRA] tu de hâc re sis securus, ego videro.

ETIAMNE AMB.] quin ambulas? Curc. *etiam tu taces?* i. quin tu taces? *L.*

LIBIT FVERIT] Acid. *fuerit*: ut Amph. act. 1: 2. & 2: 1. *fieret*, metri caussâ.

ARGENTARIVM] *Argentarii*, trapezitæ erant seu *mensarii*, apud quos depositæ erant ab iis pecuniæ, qui eas occupare & exercere volebant. inde enim fœnori sumebantur. Eorum officium, *ut ait JC.* publicam habet caussam: iique rationes conficiunt. nam ad eorum tabernas auctiones fiebant: & ut cuique res addicta erat, ei argentarii pecuniam expensam referebant: & ferè de mensa solvebant, qui alicui debebant. Atque hæc in codice Bosii ad hunc locum scripta repperisse, annotat *Lamb.* J. Cujacius Comment. de pactis, officium argentariorum ita describit: Fuit, *inquit*, olim in civitatibus certum corpus sive [Greek] argentariorum, quorum erat publicum officium. Tabernas & mensas cum ære in foro positas habebãt. Apud mensas pecuniæ deponebantur, permutabantur, emebantur, vendebantur: quod Latinè est *cambire*, Græcè [Greek]. per eos plerique pecuniam credebant & fœnori occupabant, emebant, vendebant, auctionem & omnia negotia exercebant: deque his omnibus rationes conficiebant. Ex eorum scripturâ nascebatur obligatio nominum sine stipulatione. Usuræ eis debentur ex solâ præscriptione, & quidem besses. Eorum munia quæ varia sunt, variis quoque appellationibus designantur. nam & *Mensarii* dicuntur sive *Mensularii*, & *Nummularii*, & *Argentarii*, & *argentariæ mensæ exercitores*, & [Greek] sive *argenti distractores*: *Collybistæ*, *Cermatistæ*, *Coactores* sive *Collectarii* &c.

SI QVID OP.] Hoc de sollemnibus Romanæ antiquitatis Formulis depromptum, teste Cic. ad Attic. *Erat enim, si meministi in consulatûs petitione per te mihi pollicitus, SI QUID OPUS ESSET.* Unde etiam claret, quid Mart. lib. 7. 21. voluerit: *Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum &c.* Douza.

QVOD INCEP. ATQ.] ita MS. Cam. & ferè omn. edd.

ACTUS I. SCENA II.

ARGYRIPPUS adolescens.

SICINE hoc fit? foras ædibus me ejici?
Promerenti optumè hoccine precii redditur?
Benè merenti mala es, malè merenti bona es.
At malo cum tuo, nam jam ex hoc loco
5 *Ibo ego ad tresviros, vestraque ibi nomina*
Faxo erunt: capitis te perdam ego & filiam,
Perlecebræ, pernicies, adolescentum exitium.
Nam mare haud est mare, vos mare acerrimum.
Nam in mari repperi, hic elavi bonis.

Ingra-

10 *Ingrata atque irrita esse omnia intelligo*
Quæ dedi, & quod benefeci: at posthac tibi,
Malè quod potero facere, faciam, meritoque id faciam tuo.
Ego pol te redigam eòdem unde orta es, ad egestatis terminos.
Ego edepol te faciam, ut quæ sis nunc, & quæ fueris, scias.
15 *Quæ priusquam istam adii, atque amans ego animum meum isti dedi,*
Sordido vitam oblectabas pane, in pannis inopia. ††
Atque ea si erant, magnas habebas omnibus diis gratias.
Eadem nunc, quum est melius, me, cujus opera est, ignoras, mala.
Reddam ego te ex ferâ fame mansuetem, me specta modò.
20 *Nam isti quod succenseam ipsi, nihil est: nihil quicquam meret.*
Tuo facit jussu, tuo imperio paret; mater tu, eadem hera es.
Te ego ulciscar, te ego ut digna es, perdam, atque ut de me meres.
At scelesta viden' ut ne id quidem me dignum esse existumat,
Quem adeat, quem colloquatur, cuique irato supplicet.
25 *Atque eccam illecebra exit. tandem opinor hîc ante ostium*
Meo modo loquar quæ volam, quoniam intùs non licitum est mihi.

HUIUS Scenæ versûs ab initio undecim sunt A confusi numeris, & habent καταλήξεις. Sequentes omnes sunt troch. Archil. *Cam.* Acidalius tamen omnes ad eosdem numeros reduxit.

AT MALO CUM T.] ita MS. Com. sed Lang. membr. *At malo tuo.* Veteres enim cum minarentur, aut significarent, quod quis diceret aut facere, impune non habiturum, *malo* id ejus futurum ajebant, & ferè hâc formulâ, *Malo tuo.* Ennius: *Malo hercle suo magno convivat, sine modo.* Amph. 1:1 *Olet homo quidam, malo suo.* Infrà, 2:4. *Malo hercle jam tuo &c.* Neque nego, B etiam rectè dici, *cum malo tuo*, quod in Rud. est: verum MSS. me sequi malle confirmo. *J. Gul.*

EX H. LOCO] i. è vestigio: *L.*

TRESVIROS] qui etiam sacramenta exigebant judicabantque. Cætera diximus Amph. 1: 1. & Rud. 3. 6.

NOMINA] Solebant enim rei nomen apud magistratum ante accusationem datis tabellis deferre: *D.*

CAPITIS] Lamb. *capitis*, ad superiora referr contra Gul. & Douza ad *perdam*. quod verius. C Porrò J. Langlæus JC. l. 8. c. 6. Otii Semestr. notat apud Aremoricos suos, illecebras fæminarum, quibus juventus permulceri solet, latâ lege cohibitas esse: idque ab antiquitate originem habere, hinc colligit: itemque illis Trucul. act. 4:2. *Adversum legem accepisti à plurimis pecuniam, &c.*

PELLECEBRÆ &c.] J. Gul. e Nonio leg. *Pellecebræ, perniciæ adolescentum exitium.* Ex his, inquit, multo venustior & augustior sententia exit. nam meretricula ætati nostræ exitium est duabus rebus potissimum, blandimentis sermonum, & exorabulis munerum: illa animum sauciant; hæc fortunas lancinant: illa capiunt captosque retinent; hæc exhauriunt, & exhaustos perdunt. *Pellecebræ* igitur delinimenta sunt meretricia blandidicis dictis & suaviludiis imperitos juvenum animos irretientia: unde ipsæ meretrices *Pellices.* Cistell. *Pellices suas esse ajunt.* nam errant sciences prudentes Grammatici veteres, qui *pellices* ἴυγγος aliunde anquirunt. *Pellicere* amatorium verbum nihil aliud est quàm in amorem sive (ut Festus ait) *in fraudem sensim perducere*: ab eo *pellices* olim quidem alienos viros quæ ad sese pellicerent; posteà omnia scorta dicta. *Perniciés* damna graviora significat, & quæ exitium secum ferunt. unde Plautus servum nequam *perniciem heritem* alibi vocat. *Hæc ille.*

NAM MARE] Sic Horat. lib. 1. Od. 33. de quâdam: *fretis acrior Adriæ.* θάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνή, κακὰ τρία.

IN MARI] i. in mercaturâ faciendâ. *L. D.*

ELAVI] *Eluere*, est decoquere, substantiam lancinare: ut Rud. act. 2:7. Sic *Proluere* quoque. itaque *Prolubium*, pro immoderatâ & effusâ largitate. Tacitus, *Proluere opes*, &c. V. N. Rud. Sic Trin. *Comesum, expotum, exunctum, elotum in balneis.* Sticho, *eluamus hodie peregrina omnia*, i. absumamus, in cinerem vertamus: *Palm. & Lamb.*

AT POSTHAC] Ita Meursii & 4. è meis Codd. probatque ex Pallat. Gruterus. restare tamen alterum ait(sc. in V. C. Cam.

SORDIDO V. OBL. P.] *Sordidum panem* Lambinus interpretatur panem cibarium, qui servis dabatur. Sed putat Colerus viliorem fuisse: nimirum illum, quem jusculo superfuso canibus præberi solitum scribit vetus Scholiastes Juvenalis ad illud Sat. 5. – *& farris sordes mordere canini*. Ergo & *panis caninus* dici possit. Porro & Terent. Eun. Panem sordidum *sordes* videtur nominare: *Harum videre ingluviem, sordes, inopiam, Quàm inhonestæ* (vel, *mœstæ*) *sint domi, atque avidæ cibi: Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent.* Ubi & *atrum panem* vocat sordidum istum, &c.

IN PANNIS] *Lips.* lib. 5. Antiq. Lect. 13. l. unica voce, *Inpannis, inopia*. vocat *inpannem*, quia caret pannis: *inopiam*, pro *inopem*. Ita vetus Poeta apud Non. dixit, *depannibus*, &c. Sed putat Acidalius hanc lect. sententiæ plurimùm officere: idque vel illa docere: *Atque ea si erant &c.* censetque defectum hic esse vel plurium vel certè unius versûs.

IGNORAS] ignorare simulas: agnoscere non cupis. Propert. l. 2: 2. *Juppiter, ignoro pristina furta tua.* ita Cic. pro Rosc. Am. *Quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare, &c.* D. Vide N. Amph. 4: 4.

MANSVETEM] ita Nonius *mansuetem*, à nomine *mansues*, i. χειροήθης, quasi adsuetus ad manum accedere, &, ut ait Maro, *manum patiens*. Atque hæc certiss. ratio domandi feras, ut Plin. narrat: significatque Cicero pro Cluent. *Etiam bestiæ fame domitæ plerunque ad eum locum, ubi pastæ aliquando sunt, revertuntur.* Contrà, *fames bestias accendit*, ut loquitur Livius lib. 25. MSS. tamen Cam. & Lang. l. *mansuetam*.

ISTI QVOD] scil. Philenio.

ATQ. ECCAM] ita *Grut.* distinguit. Vel ita: *Atque eccam, illecebra exit tandem opinor. hic ante ostium Meo modo* &c. infrà act. 2: 4. v. 41. est: *tandem opinor conticuit.* Acidal. *exit tandem. Opin. h. a. ostium Meo m.*

MODO] i. arbitratu. Ter. And. *sine me meo vivere interea modo.*

VOLAM] Ausf. Popma agnoscit *volim*, antiquâ scripturâ: ut in Capr. *Me fuisse quàm esse nimio mavolim:* quem vide *De usu antiq. locut.* lib. 1. 2.

ACTUS I. SCENA III.

LENA Clearéta.
ARGYRIPPUS adolescens.

VNUMQUODQUE istorum verbûm nummis Philippeis aureis
Non potest auferre hinc à me, si quis emptor venerit.
Nec rectè quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum'st.
Fixus hic apud nos est animus tuus clavo Cupidinis.
5 Remigio veloque quantum poteris, festina & fuge.
Quàm magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert.
AR. Ego pol istum portitorem privabo portorio.
Ego te dehinc, ut merita es de me & meâ re, tractare exequar:
Quom tu me ut meritus sum, non tractas, quæ ejicis domo.
10 LE. Magis istuc percipimus linguâ dici, quàm factis fore.
AR. Solus solitudine ego ted atque ab egestate abstuli:
Solus si ductem, referre gratiam nunquam potes.
LE. Solus ductato, si semper solus quæ poscam dabis.
Semper tibi promissum habeto hâc lege, dum superes datis.
15 AR. Qui modus dandi? nam nunquam tu quidem expleri potes.
Modò quod accepisti, haud multò aliquid post quod poscas, paras.

AR. LE. Quid

LE. Quid modi'st? ductando, amando, nunquámne expleri potes?
Modo remisisti, continuo jam ut remittam ad te rogas.
AR. Dedi equidem quod mecum egisti. LE. & tibi ego misi mulierem.
20 Par pari datum hostimentu'st, opera pro pecuniá.
AR. Malè agis mecum. LE. quid me accusas, si facio officium meum?
Nam NEQUE usquam fictum, neque pictum, neque scriptum in poematis,
Ubi lena benè agat cum quiquam amante, quæ frugi esse volt.
AR. Mihi quidem te parcere æquum est tandem, ut tibi durem diu.
25 LE. Non tu scis, quæ amanti parcet, eadem sibi parcet parum.
Quasi piscis, itidem est amator lenæ, nequam est nisi recens.
Is habet succum, is suavitatem: eum quovis pacto condias;
Vel patinarium vel assum: verses quo pacto lubet.
Is dare volt, is se aliquid posci. nam ubi de pleno promitur,
30 Neque ille scit quid det, quid damni faciat, illi rei studet:
Volt placere sese amicæ, volt mihi, volt pedissequæ,
Volt famulis, volt etiam ancillis: & quoque catulo meo
Subblanditur novus amator, se ut quum videat, gaudeat.
Vera dico AD SUUM quemque hominem quæstum esse æquum est callidum.
35 AR. Perdidici isthæc esse vera, damno cum magno meo.
LE. Si ecastor nunc habeas quod des, alia verba perhibeas:
Nunc quia nihil habes, maledictis te eam ductare postulas.
AR. Non meum est. LE. nec meum quidem edepol, ad te ut mittam gratiis.
Verùm ætatis atque honoris gratiâ hoc fiet tui:
40 Quia nobis lucro fuisti potius, quàm decori tibi.
Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum,
Hanc tibi noctem honoris causâ gratiis dono dabo.
AR. Quid, si non est? LE. tibi non esse credam illa? aliò ibit tamen.
AR. Ubi illæc quæ dedi antè? LE. abusa. nam si ea durarent mihi,
45 Mulier mitteretur ad te: nunquam quicquam poscerem.
Diem, aquam, solem, lunam, noctem, hæc argento non emo:
Cætera quæque volumus uti, Græcâ mercamur fide.
Quum à pistore panem petimus, vinum ex œnopolio,
Si æs habent, dant mercem. eâdem nos disciplinâ utimur.
50 Semper oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident.
Vetus est, Nihili cocio est: scis cujus? non dico amplius.
AR. Aliam nunc mihi orationem despoliato prædicas:
Longè aliam præbes, inquam, nunc atque olim quom dabam:
Aliam atque olim quom illiciebas me ad te blandè ac benedicè:
55 Tum mihi ædes quoque arridebant, cùm ad te veniebam, tuæ.
Me unicè unum ex omnibus te, atque illam amare, ajebas mihi.
Ubi quid dederam, quasi columbæ pulli in ore ambæ meo

Usque eratis: meo de studio studia erant vestra omnia.
Usque adhaerebatis: quod ego jusseram, quod volueram
60 *Faciebatis: quod nolebam ac vetueram, de industriâ*
Fugiebatis, neque conari id facere audebatis prius.
Nunc neque quid velim, neque nolim, facitis magni, pessumae.
LE. Non tu scis? hic noster quaestus aucupii simillimu st.
Auceps quando concinnavit aream, offundit cibum:
65 *Aves assuescunt. NECESSE est facere sumptum, qui quaerit lucrum.*
Saepe edunt: semel si sunt captae, rem solvunt aucupi:
Itidem hic apud nos. aedis nobis area est, auceps sum ego,
Esca est meretrix, lectus illix est, amatores aves:
Benè salutando consuescunt, compellando blanditer,
70 *Osculando, oratione vinnulâ venustulâ.*
Si papillam pertractavit; haud id est ab re aucupis.
Savium si sumsit, sumere eum licet sine retibus.
Haeccine te esse oblitum, in ludo qui fuisti tamdiu?
AR. Tua ista culpa est, quae discipulum semidoctum abs te amoves.
75 *LE. Remeato audacter, mercedem si eris nactus: nunc abi.*
AR. Mane, mane, audi: dic quid me aequum censes pro illâ tibi dare,
Annum hunc ne cum quiquam alio sit. LE. téne? viginti minas.
Atque eâ lege, si alius ad me priùs attulerit, tu vale.
AR. At ego: est etiam, priusquam abis, quod volo loqui. LE. dic quod lubet.
80 *AR. Non omnino jam perii: est reliquum quo peream magis.*
Habeo, unde istuc tibi quod poscis dem: sed in leges meas
Dabo, ut scire possis perpetuum annum hunc mihi uti serviat,
Nec quenquam interea alium admittat prorsus, quàm me, ad se virum.
LE. Quin si tu voles, domi servi qui sunt castrabo viros.
85 *Postremò ut voles nos esse, syngrapham facito afferas.*
Ut voles, ut tibi lubebit, nobis legem imponito:
Modò tecum unà argentum afferto, facilè patiar caetera.
Portitorum simillimae sunt januae lenoniae:
Si affers, tum patent: si non est quod des, aedes non patent.
90 *AR. Interii, si non invenio ego illas viginti minas.*
Et profectò, nisi illud perdo argentum, pereundum est mihi.
Nunc pergam ad forum, atque experiar opibus, omni copiâ:
Supplicabo, exobsecrabo, ut quemque amicum videro:
Dignos, indignos adire, atque experiri certum est mihi.
95 *Nam si mutuas non potero, certum est sumam foenore.*

VERSUS sunt tetrametri troch. catalectici: quales & Scen, 2. seqq. Bella autem mehercule est lenæ & adolescentis velitatio; & nisi de meo animo erro, haud paulo efficacior ad continendam adolescentiam nostram, quàm multæ & longæ Philosophorum scholæ. *J. Gulielmius.*

PHILIPPEIS] Sciendum, nummos *Philippeos* fuisse quondam aureos, insignes imagine *Philippi*, regis Macedonum. Sed iidem sunt apud Plaut. *Philippi*, ut & apud Horat. ἐκ μετωνυμίας seu ὑπαλλαγῆς. *Cam.*

NEC RECT.] i. malè dicit. V. N. Most. 1: 3.

AURUM MERUM EST] unde meretrices luteâ veste introductæ; quia color auro, cujus illæ cupientes maximè sunt, similis. vide J. C. Scalig. Poet. lib. 1. c. 13.

CLAVO CUPID.] planè adamantino. Horat. 1. Od. 33.

Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas, atque animos sub juga aenea
Saevo mittere cum joco.

REMIGIO] Notatur summa & celeritas & conatus. Cic. Epist. 12. Fam. *Ventis remisque in patriam omni festinatione properasti.* Horat. 1. Epist. 11. *navibus atque Quadrigis petimus bene vivere.* Cic. *Tetra res est, omni contentione velis (ut ita dicam) remisque fugienda.* Idem: *Cum Epicureis pro hac sententia velis equisq. decertandum est.* Infrà act. 2. 2.

QUAM M.] Propriè. Sic enim vadati vinctique amore attinemur, ut Veneres nostras in oculis semper habere capiamur. Sic Ovid. Epist. Cydipp.

Ipsa velut navis jactor, quam certus in altum
Propellit Boreas: aestus & unda refert.

Eandem similitudinem habet & Seneca Hippolyto: item Thyeste, act. 3.

Placet ire, pigris membra sed genibus labant,
Aliòque quàm quò nitor, abductus feror.
Sic incitatam remige & vento ratem
Aestus resistens remigi & vento, refert.

Idem Agamemnone, v. 134. CLYTEMNESTRA:
hinc animum jugo
Premit Cupido turpis, & vinci vetat.
Et inter istas mentis obsessae faces,
Fessus quidem & dejectus & pessundatus
Pudor rebellat. fluctibus variis agor:
Ut, cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.

Idem Medea, v. 936.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant?
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit? anceps aestus incertam rapit.
Ut saeva rabidi bella cum venti gerunt,
Utrinque fluctus maria discordes agunt,
Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum
Cor fluctuatur: ira pietatem fugat,
Iramque pietas. Ovid. 7. Met. *utque carina*
Quam ventus ventoque rapit contrarius aestus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat, &c.

Ejusdem similitudinis alia habet & Papinius l. 1. & 3. & 6. Thebaidos: quæ videre est in Suspp. Gruteri. Jam, *Quàm magis*, & *Tam magis*, usitatum bonis scriptoribus. Lucr. 1. *Et quàm quaque magis cohibet res intùs inane, Tam magis &c.* V. N. Menæchm. act. 1: 1.

IN ALTUM] i. mare.

CAPESSIS] i. immittis. *Non.*

ÆSTUS] Propriè est maris incerta commotio crescentis & decrescentis. unde *aestuaria*, Serv. XI. Æn. *aestu revoluta resorbens &c.*

IN PORTUM] ita MS. Cam. & vet. edit. V. N. Capt. act. 3: 5.

PORTITOREM] sc. lenam. Quemadmodum portitores travehunt vectores à littore in littus per medium mare; ita lenæ trajiciunt amantes à limine domûs meretriciæ ad Egestatatem, per domum & consuetudinem meretriciam. *L.* Ita *Portitor Orci* nominatur Charon, Æn. 6. & Prop. lib. 4. el. ult. quem Juvenal. *Porthmea tetrum* vocat.

PORTORIO] quæstum significat meretricium. *Portorium* φόρετρον, ναῦλον, *Vectura*, sive pretium vecturæ. Ciceroni *Portitor*, publicanus est: & *Portorium*, vectigal quod ipse exigit.

EXEQUAR] i. pergam. *L. D.*

SOL. EGO] te & fociaram & divitem feci.

DUCTEM] propriè. V. N. Most. act. 3: 2.

SUPERES] sc. alios: vel, *superes*, i. abundes datis, ut vult *Bosius.* Virgil. 1. G. *Si superant fetus.*

MODO QUOD AC.] Vulgari; *quidem* sed attendas, *inquit J. Gul.* animum, & senties suboffendere istud, *quidem.* In membranis est: *Modò quod accepisti*: non malè. Certè enim, *quod*, accessio sermonis interdum est, præter vehementiam sermoni nihil afferens. Amph. *Malum quod tibi dii dabunt, atque ego hodie dabo.* act. 2: 1. Mostell. *Malum quod isti dy deæque omnes duint.* quem versum Terentius Phorm. totum exscripsit, non imitatus est, act. 5: 8. Dixit ergo Plautus fortasse, *modò quod*, eàdem formâ, quâ Cic. *tantum quod.* de quo multi monuerunt. Et verò, *modò quod*, invenisse in sex MSS. testatur item Gruterus.

QUID MODI ST D.] ita MS. Cam. Sed J. Gul. *Quid modi sit ductandi?* ut respondeant hæc illis, *Quis modus dandi?* Nam amator dum ductandi scortum modum non facit, ne dandi quidem facere potest. Infrà, *Quid modi, pater, amplexandi facies?*

PAR PARI D.] Neuter habet, quod alteri exprobret. Tu filiam meam amabas, missa est: ego pecuniam; tu dedisti.

HOSTI-

HOSTIMENTVM] Festus: *Hostimentum est beneficii pensatio.* Ennius: *Audi, atque auditu hostimentum adjungito.* Idem Festus: *Redhostire, est gratiam referre: nam & hostire pro aequare posuerunt,* Nonius: *Hostimentum est aequamentum, unde* hostes *dicti, qui ex aequâ causâ pugnam ineunt.* Bosius notat, *hostimentum* à Graecis ἀντιτίκωσιν dici: ἀντανακλάω, quasi ad aequilibrium rependo. Ita Ulpian. JC. *Pretium operae artis est velamentum: & contrà, opera pretij.* quod notat *Scipio Gentil.* Hoc etiam addo, quod in Schedis MSS. Servij Fuldens. Æn. 2. legi. *Hostia*, victima est: & dicta, quòd dij per illam *ostientur*, i. aequi & propitii reddantur: inde *hostimentum*, aequatio.

OPERA] *Opera*, gen. foeminino, num. sing. (autore Nonio) est opus vel labor pro sumptâ mercede; ut hoc loco: vel occasio & facultas, ut Aul. 2: 2. *Da mihi operam parum, si opera est Euclio.* *Opus* est id, quod operâ perficitur. Terent. Heaut. *Quod in opere faciundo opera consumis tua.* Servius *Operam* interpreratur actionem; *Operas* homines mercede conductos. Sed haec confunduntur. Censet tamen Auf. Popma lib. 3. de diff. verb. *Operam* & *Operas* rectius dici de actione; de personis *Operas* tantùm.

FICTVM] effigiatum, formatum, factum: *Nonius.*

QVÆ FRVG.] quae suis rationibus consulit: *L.*

QVÆ AMANT.] quae amantem timidè poscet, ea sibi erit damnosa: *L.*

QVASI PISCIS, IT.] Piscis convivae est inutilis; amator lenoni; nisi recens est. Proverb. citat *Scal.* in Conject. οὐδὲν ὄφελος μέγας ἰχθὺς, *Omnis piscis, quantumvis magnus, nullius est, si putidus.* Vide Not. *Conr. Rittershusii* JC. ad Oppiani Halieut. Contrà *J. Brodaeus* Miscel. lib. 7. c. 6. docet, reperiri in Galliâ, qui pisces longâ vecturâ teneriscere existiment: adeò, ut ganeones maritimi equis impositos, celerrimo cursu agitari imperent: quasi motu isto sapidior succus elaboretur. Sed cum Plauto facit Sen. Q. Nat. 3. *Quò pervenère deliciae? ut pro putrido jam piscis affertur, qui non hodie eductus, hodie occisus est.*

PATINARIVM] *piscis pat.* est, qui non assatur, nec elixatur, sed in patinâ cum jure apponitur: *Turn.* 6. 24. & l. 2. c. 15.

VERSES] amatorem, ut piscem, dum assatur. V. N. Pers. 5. 2. & Curc. 4: 1. Cic. in Laelio ex Caecil. *Hodie me ante omnes Comicos stultos senes Versaris.* Etiam Turneb. lib. 11. cap. 7. & lib. 26. cap. 29. docet, *Versare*, esse assare; tractumque à piscibus. Acidal. haec ita distinguit, *eum quovis pacto condias Vel patinarium, vel assum verses quo p. lubet.* Neque enim patinarios versari vel assos condiri. quod discrimen tamen vulgatâ lectione confundi ait.

DE PLENO] cùm amator nondum exhaustus est: *L.*

VOLT ETIAM] ita pertinaciter MSS. omn. & edd. teste Grutero. veniebatque huic in mentem; *etiam ancillis; & coquo & catulo meo subbl.* Gulielmius frustrà est.

AD SVVM Q.] Eadem sent. Trucul. act. 2: 4. & act. 5. Atque eodem pertinet, quod hic sequitur, *Nihili cocio est, si caecus est*, i. si non videt, quod è re suâ est: *L.*

PERHIB.] Douza notat alios legere *prahibeas* seu *prabeas.* Sed nos MSS. C. & Langij sequuti sumus, ut v. seq. *maled. te eam.* J. Gul. legit, *ductare meam p.* Ter. Phor. 3: 2. *ut phaleratis dictis ducas me, & meam ductes gratiis.* sed melius MSS.

NVMERATA IN] Vide Turn. lib. 4: 11. ubi explicat illud Cic. 2. Philip. *in manum latio.*

CREDAM ILLA?] ita interpungunt MSS. Cam. & Lang.

ABVSA.] utendo, vel in usum consumpta: *Nonius* & *Turn.* l. 22: 5. Sic, *operam abuti*, Terent. dixit in Prol. Andr. pro consumere. Propriissimè, *inquit Donatus*, hoc verbo Plautus utitur: sc. in vino, unguentis, pigmentis &c. nam id significat *abuti.* Vnnützlich antwerden.

N. Q. POSCERE] Putat *Acidalius* sententiarum ἀκολουθίαν postulare, ut interlocutus sit aliquid Argyrippus ante ista: *Diem, aq.*

GRÆCA M. FIDE.] Turneb. lib. 4: 13. *Graecâ mercari fide*, hic est optimâ & repraesentatâ pecuniâ mercari: ut in palliatâ atque adeò Atticâ Comoediâ: quasi Graeci nunquam fallerent, sed nec coactore opus esset ad redigendam pecuniam, ut in Italiâ, quam praesentem persolverent. Graeci Graecis favent, & benè de gente suâ & existimant & praedicant: quod in palliatâ servatum à Plauto est. nam Graecos si vituperasset, eorumque fidem fluxam dixisset, à decoro recessisset. Vide ib. lib. 12: 18. Non minus venustè (*inquit J. Gul.*) Pomponius apud Nonium in *Occupare*, *Graecâ mercede curare*: cùm in emptione repraesentatur pecunia, non in diem est. Quem locum tamen castigare Acidalius conatur. *Scalig.* ad versus Ausonii: *Nobiscum invenies, κατισώματι, si libet uti, Non Poenâ sed Graecâ fide*; notat: Apud nos quidem invenies, inquit, libros; sed eâ lege, ut κατισώματι utare, i. ut non Poenâ sed Graecâ fide utaris. *Graecâ fide* dicitur *solvi*, quod praesenti pecuniâ solvitur. Quare illa apud Plautum, quae dicit, *manus suas oculatas esse, & credere, quod vident*, postulat, ut sibi *Graecâ fide* καὶ ἰσαίτερον solvatur. Videatur & *Casaub.* ad Theophr. Charact. c. περὶ ἀπιστίας. ubi docet, Graecorum tale ingenium fuisse, ut illi aegrè suas merces cuiquam absque praesenti pecuniâ crederent. Hinc Proverb. *mercari Graecâ fide.*

SI ES HAB.] Sic Cato: *Vendat oleum, si pretium habeat*, i. si præsentem pecuniam quis ei offerat. Sic Lucianus in Gallo, [illegible] Turn. lib. 28: 47. & Dousa.

SEMPER OCVL] Sic Turcul. 5:1. *Manus feriat, petasque am penes se habeat, q[illegible] cedere.* Scal. ad versus Propert. lib. 1: 9. *Cui non ante pate[illegible], donec manus attigit offa*; notat: Romani *bolum & offam*, pro præda quæ manibus renetur, usurpabant. unde. (Ter. Heaut. 4: 1.) *Doleo hunc bolum mihi ereptum è faucibus*: &. *Inter os & offam.* Enunciatum Proverbium ad illius exemplum, *Manus nostræ oculatæ sunt, redimunt quod vident*. Ergò, *cui non ante patet, donec manus attigit*, erit, Qui manûs oculatas habet, quæ nihil credunt, nisi quod vident. Elegantiss. mihi videtur Proverb. *Hæc Scal.* V. N. etiam Pseud. 1. 3. ad illud, *oculatâ die* &c. Acid. ait, numeros postulare transpositionem: *manus nostræ sunt.* vel, *nostræ man. sunt.*

NIHILI COCIO] Muretus Var. Lect. lib. 9: n. 1. *Cotio*, antiquâ ratione scribendi, pro, *cautio*, ut *ollam* dicebant *aulam*. Proinde acsi diceat lena: Vetus dictum esse, Nihili esse cautionem sive syngrapham aut chirographum: multoque tutiùs ac cautiùs agere eos, qui numeratam pecuniam sibi in manum dari volunt. Erasmum, Alciatum, Camer. hîc nihil sani habere ait. *Jos. Scalig.* in Fest. ad vocem *Arilator*, notat: Meliùs scriberetur *arrilator*: non enim ab *ara*, sed ab *arra* dictus. Est enim, qui empturiens datâ arrâ postulat sibi credi. unde à cunctando *Cunctio* seu *Cuctio* dictus: nam veteres *cuctum*, quod posteà *cunctum*. Glossarii autor sequitur vulgarem scripturam, *Arilator*, [illegible]. Idem, *Arilator*, [illegible]. Glossæ Isidori; *Arilator*, *Cocio*, [illegible]. Ibidem. Rectè definit Festus, *Cotiones dicti à cunctatione: quod in emendis vendendisque mercibus tardè perveniant ad justi pretii finem.* A Gallis vocantur *Barguigneurs.* Quare autem Gellius reprehendat Laberium, qui pervulgatè dixerit *Cocionem*, cum veteres dicerent *Arulatorem*, non video. Plautus enim usus est: itaque non est pervulgatum, neque ut ipse Gellius loquitur, proculcatum vocabulum. *Hæc Scaliger.* quæ tamen alicubi conatur in ordinem cogere Meursius, cap. 34. Auct. Philolog. quæ etiam videre operæ pretium est, quando & *cocionem* interpretatur *cocum*: ut *cocus* & *cocio* priscis dictum sit quemadmodum *Pusus, pusio*, &c. Jam versus illos Laberii apud Agell. l. 16. 7. *Duas uxores? hoc hercle plus negotii est, inquit Cocio. sed ædiles viderint*, abs se ita restitutos annotat ipsius: Duasne uxores? ille habet? inquit. hercle satis negotiosum negotium homini; ut ait Cocio. verùm id Ædiles viderint, quorum hæc cura. Idem amplius: Proverbiali formâ est, *Hoc plus negoti est, inquit Cocio.* Et *Cociones* sæpe in vulgi dicto veniebant; ut Plauti illud; *Vetus est, Nihili cocio.* Hæc ille ad Tac. 2. Annal. Lxv. Torrentius in Comm. ad Suetom. Vesp. cap. 1. legit: *Vetus est, nihili coactio.* (quomodo & Turneb leg.) Præsentem enim, inquit, pecuniam lena postulat: odit quod in diem promittitur. Respexit ad Coactores qui & publicanis & argentariis ministrabant. Cujusmodi fuisse patrem suum testatur Horat. 1. Sat. 6. Hinc *Coactiones argentariæ* Suetonio.

SCIS CVIVS?] Lamb. legit: *Nihili cocio est, si est cæcus.* Negotiator inutilis est, si cæcus est, &c. ut respectum sit ad illud, *Manus nostræ oculatæ sunt.* Aptè ad sensum, sed quo libro auctore? In MS. Cam. est *coactio.* sed tamen ita, ut τὸ e vergat in c. & possit esse *coctio*. quomodo edd. ferè. aliæ tamen *coaxatio.*

DESPOLIATO] Sic Martial. lib. 11. ep. 50. *Nulla est hora tibi, quâ non me, Phyllis, rogatum Despolies: tantâ calliditate rapis.*

ALIAM PRÆBES] ita vert. ed. & Cam. eleganter. Lamb. *aliam te præbes*: licenter, suo more.

BENEDICE] εὐφήμως, bonis & lenibus verbis. *L.*

ARRIDEBANT] veluti risu, ob adventum meum, diffundebantur. Sic Cic. 3. Verr. de ædibus Nobilium Verri patentibus: *Huic homini si cujus domus patet, utrum ea patere an hiare, an poscere aliquid videtur?* L.

QVASI COLVMBÆ] Nota est columborum in osculando improbitas. Catull. Carm. 65. *Nec tantum niveo gavisa est ulla columbo Compar, quæ multo dicitur improbius Oscula mordenti semper decerpere rostro.* Propert. lib. 2. el. 12. *Exemplo junctæ sic sint in amore columbæ Masculus & totum fœmina conjugium.* Mateus: *Columbatimque labra conserens labris.* L.

HIC NOSTER Q.] De lenonia arte, ut de aucupio, libenter Poetæ loquuntur; ut hîc lena disertè: & Ovid. quoque hâc de re, *Incidit in casses præda petita meos.* V. N. Trucul 4: 2.

NECESSE EST FACERE SVMPTVS, QVI QVÆRIT LVCRVM] Ludovicus XII. Rex Gall. hoc maximè probabat. cum tamen non sequeretur: identidem illud jactitans; *Qui homo maturè quæsivit pecuniam, Nisi eam maturè parsit, maturè esurit*: (Curcul. 3.) auctore Arn. Ferrono Burdigal. De rebus gestis Gallorum lib. 3.

ILLEX EST] metaphora ab aucupum avibus, quæ alias illiciunt: vocanturque à Græcis παλεύτριαι: Turneb. l. 24: 38. & Scal. in Ceirin. Nonius: *Illex*

Illex & illex sic discernuntur. ab illiciendo fit illex: illex verò est, à quo lex non servatur.

SALVTANDO] i. dum salutantur.

OSCVLANDO] Cur hic de osculo: de quo pôst demum? *Suabiendo* (Legend. *Osculando* (antiqua scripturâ pro *auscultando*) *oratione* *vinnulæ*, *venustulæ*. Nam hic gradus illius illicii, Salutari, compellari, auscultare, tractare, osculari. *Acidal.* Sed quadriformem in uno versu correctionem sine ullo libro quis probet?

VINNVLA] ita MS. Camer. ut & C. Langii, duplici *nn*. At Lamb. & Turnebus agnoscunt *vinnulâ*, q. d. sensiloquâ, illecebrosâ, & ad sensus permanante, ut vinum in venas. Hanc autem vocem Bosius Ciceroni etiam restituit ad Attic. lib. 4: 16. & interpretatur *rem vinnulam*, rem lepidam & elegantem, quæ ad se videndam & tractandam quemvis alliciat. At *J. Douza* ex Nonio rectius, opinor, rescribit *vinnula*, geminato *nn*. qui exponit sensiloquum, illecebrum. Ita Isidorus lib 2. Origin. *Vinnulata vox, est lenis & mollis atque flexibilis: & vinnulata dicta à vinno, i. cincinno molliter flexo.* quanquam in meo Cod. *vinnolata* per *o* ubique legitur. Unde nunc primum, inquit Douza, discimus, *vocem vinnulam*, sive *vinnulatam*, ad fractas & concisas illas effæminatissimis modis in concentu Musico flexiones propriè pertinere, quod modulationis genus *Chroma* indigitat Boëthius, quasi tu *coloratam vocum compositionem* interpretère, *minutiones* citandæ uniter accommodatam. & festive Plautus qui ab hâc formâ *Vinnulam orationem* appellet blanditias meretricias chromaticæ illius Musicæ in modum flexuosas cincinnatasque, nec nisi affectibus commovendis excogitatas, hoc est, dicta infractâ & quasi modulatâ voce labiis tenus modò, non autem è pectore penitissimo enunciata; notâ meretricularum arte. Superaddam & Festi, an Pauli, sententiam. Ille igitur: *Vinulus* (unico *n*) *dicitur molliter se gerens & minimè quid virilliter faciens*: citans hunc locum. Glossarium Scaligeri: *Vinulus* [illegible].

AB RE AVCVP.] Aliter hoc accipio, quàm vulgus interpretum. Nam ii explicant, *haud id est ab re aucupis*, non est sine fructu, sine commodo & lucro aucupis. Ego verò dissentio planè, quod dicitur, [illegible]. nam si quid sentio, *haud id est ab re*, significat, non est rei familiari aucupis damnosum; non imminuit rem familiarem. nam ita Latine id efferebant, *ab re esse*. Captiv. 2: 2. *Quidvis, dum ab re ne quid ores, faciam*. Ter. Adelph. *At enim metuo* [illegible] *ab re sint: tamen omissiores.* (vide tamen Not. [illegible] 4: 4.) Illi respondet & è regione rep[illegible] [illegible] *tua non [illegible] emoriar.* J. Gul. [illegible] nec in MS. Cam. nec in vett. edd. est.

SINE RETIBVS] habere eum, licet spontaneum, non coactum. *Pylad.*

A MERCEDEM St] ita in MSS. est, *mercedem si* [illegible] quod qui mutârunt in *ubi*, næ illi imperiti Latinæ linguæ fuerunt. *Si*, pro *cum*, *postquam*, *simulatque*, poni amat. Capt. *Jam ego revortar intro, si ex his quæ volo, exquisivero.* Ter. Phor. *Non si redisset pater, ei veniam daret.* J. Gul.

QVO PEREAM] ita MSS. Cam. & Lang. & editi. In nonnullis tamen, *quod peream* [illegible]. Ita oratio quasi Græcisset: ut in aliis multis: *Quid me fu? id genus.* Q. d. Aliquid mihi restat, quod perdam, i. tibi dem.

HABEO] *ignoscite* præcedentium.

IN LEG. MEAS] i. meis conditionibus & pactis. V. N. Prol. Amph. *Sireniposi in legem jussit &c.* quam phrasin huic simillimam esse *Douza* ait. J. Gul. l. *sed in leges eas.* quia sequatur, *uti scire possis.* Quod tamen Grut. non probat: cum, *meas*, clare propugnent omnes MSS. septem, & editi. Ter. Heaut. act. 5: 2. *Tam facilè patris pacem in leges conficiet suas.* Sed tamen & MSS. Langii agnoscunt, *eas*.

VT SCIRE P.] Quæ te mihi præstare velim. Alii l. *Possim.*

CASTRABO VIROS] *Vir*, pro genitali membro: ut apud Catull. *Itaque ut relicta sensit sibi membra sine viro*: item Arnob. aliquoties: ut notat *Meursius.*

C CÆTERA. PORT.] ita Lambinus Petson. ordinat.

OPIBVS] Palm. i. *experiar opibus omnibus copiam. Experiri copiam*, fallor? an valet, sollicitate aliorum benignitatem; ut tibi copiam faciant? *Omnibus opibus*, h. e. accuratissimis precibus. Nam verba plus minus nihil valent, quam hoc, *diligentissimè.*

EXOBSECRABO] exquisitè obsecrabo. *L.*

DIGNOS, INDIG.] Genus loquendi bonis scriptoribus usitatum: cùm per contrariorum complexionem omnes & omnia intelliguntur. Sic Curc. 1: 3. *Date viam mihi noti atque ignoti.* Ter. Andr. *Quo jure quâque injuriâ.* Eunuch. *præsente absente*: D ubi Donatus, Proverbiale est, inquit, *sursum deorsum*, *ultrò citrò*. Cic. ad Q. Fratr. lib. 3. *Omnia, minima maxima.* Græc. [illegible]. *Terrâ, mari: Fallus dictus: Dextrâ, sinistrâ*: Vide N. Capt. act. 2: 1.

MVTVAS] Nonius l. *mutuo*. Et ita pervenustè *mutuum* opponitur *fenori*. *Mutuum* (inquit ille) *sine usura: fenus cum usura sumitur, & est actus fætus: unde & fœnus dictum est: ut Græcè* [illegible] *quasi partus mutui sumpti. Unde honesti* [illegible] *mutuum est, quod sub amico affectu fiat* [illegible] *suum, usu temporis necessariis.* Cic. lib. 2. ad Attic. 1: *non habebam te* [illegible] [illegible] *fit* [illegible] *ab hoc* [illegible] [illegible] *ut à* [illegible] *fit* [illegible], Rud[illegible] &c. Turn. lib. 17: 3.

ACTVS

ACTUS II. SCENA I.

LIBANUS Servus.

Hercle verò Libane nunc te meliust' expergiscier,
Atque argento comparando fingere fallaciam.
Jam diu est factum quom discesti ab hero, atque abiisti ad forum,
Igitur inveniundo argento ut fingeres fallaciam.
5 *Ibi tu ad hoc diei tempus dormitasti in otio.*
Quin tu abs te socordiam omnem reice, & segnitiem amove,
Atque ad ingenium vetus versutum te recipus tuum.
Serva herum: cave tu idem faxis, alii quod servi solent,
Qui ad heri fraudationem callidum ingenium gerunt.
10 *Unde sumam? quem intervortam? quo hanc celocem conferam?*
Impetritum, inauguratum'st, quovis admittunt aves.
Picus & cornix est ab lævâ; corvus porrò ab dexterâ.
Consuadent. certum hercle est vestram consequi sententiam.
Sed quid hoc, quòd picus ulmum tundit? non temerarium'st:
15 *Certè hercle ego quantum ex augurio auspicii intellego,*
Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ.
Sed quid illuc, quòd exanimatus currit huc Leonida?
Metuo, quod illic obscavavit meæ falsæ fallaciæ.

IGITUR] i idcircò, eâ gratiâ.

SOCORD. ET SEGNIT.] *Segnitia* est tarditas; *Socordia*, remissio: illa corporis, hæc animi. Terent. Andriâ: *Nihil loci est segnitiæ atque socordiæ.* Ad quod Donatus: *Segnitiæ*, ad agendum: *Socordiæ*, ad considerandum.

REICE] Ita MSS. & editt. omnes. ne itaque admittamus, quod obtrusit Lambinus, *reicis*, & *amoves*. Grut.

CELOCEM] Quò mea consilia referam? V. N. Mil. 4: 1.

IMPETRITUM] Vocabulum augurale. Consule Notas Lamb. ad De Divin. Cic. ubi *impetrire* legendum docet. Quod & Pighius valdè probat ad illa Val. Max. lib. 1. cap. 1. *Prisco etiam instituto rebus divinis opera datur. Cum aliquid commendandum est, precatione: cum exposcendum, voto: cum solvendum, gratulatione; cum inquirendum vel extis vel sortibus, impetrito: cum solenni ritu peragendum, sacrificio. quo etiam ostentorum ac fulgurum denunciationes procurantur.* Quidam, ut & *Jac. Delechamp.* ad similem Plin. locum, lib. 28: 2. *Impetritum* dici volunt, quasi *impetratum*, i. firmum ac securum, immò stabile, ceu in petrâ fixum. Vide & Turn. lib. 23: 11. & lib 5: 18. Glossarium: *Impetritus*, θυσία. Ad quod Scaliger; Non planè, inquit, explicavit: sed si dixisset, καλλιερηθείς. In sacrificiis quod *litare* est, id in auspiciis *impetrire*. Nihil autem aliud est, quàm *impetrare*. Sic dicebant *Artitum* pro artato: *dolitum* pro dolato. Hæc Scalig.

INAUGURATUM] Augurium actum & consultum est. Vocabular. Latino-Gr. *inauguratus*, ἀποιωνισθείς. L.

QUOVIS ADMIT.] In quamvis partem admittunt seu addicunt aves, & consilium suo garritu aut volatu ratum faciunt. *Admittere*, ut & *Addicere*, item *Impetrire*, auguralia verba sunt: ut notat Lips. Antiq. lib. 1: 7. & Muret. ad Tibull. lib. 1: 4. item Turnebus. Ita Livius: *Aves semel atque iterum non addixerunt.* Tacitus: *Actius omine, addicentibus auspiciis vocat concionem.* Unde (auctore Festo) *Aves admissivæ dicebantur ab auguribus, quæ consulentem juvarent:* (vel, ut alii l. *juberent.*) MS. Cam. l. *amittunt*, at Pallat. sex, ut & Lang. & vett. edd. *admittunt*: ut appareat scriptum fuisse *mittunt*.

ET CORNIX] V. N. Aul. act. 4: 3.

PORRO] Ita MSS. Cam. & Langi & vett. edd. Licet à secundâ manu Cameriana scriptura sit mutata

mutata in *parrha*. Jam Plinio, lib. 11:37. *Parræ* avi in capite corniculatus est apex, ut Phalianis; insauspicat..que: quæ Sirio oriente ipso die non apparet, donec occidat: lib. 18:29. Dicta autem *parra* ab antiquo verbo *parreo*, pro *pareo*, i. appareo. ea namque avis suo cantu sæpius prætereuntes ad se cogit adspicere: quare sæpius apparere dicitur. Videatur Cruquius ad Horat. 3: Od. 27. *Impios parræ recinentis omen Ducat*——

ULMUM] Unde virgæ fiebant.

NON TEMER.] *οὐκ εἰκῇ ἀλόγως.* L.

EX AUGURIO AUSPICIT] P. Merula suspicatur leg. *Quantum ex augurio d auspicioque intelligo*: ut sit Octonarius acatalect. quam licentiam minimè admiserit Gruterus, non addicentibus libris scriptis editisve.

IN MUNDO] i. paratæ sunt: in expedito sunt: *Charisius*. V. N. Epid. 5:1.

ATRIENSI] *Atrienses servos* inter lautiores etiam Cicero & noster numerat, V. Paradox. & Pseud. act. 2: 2. & hic Sc. seq. v. 84. Observabant atrium, ubi cænabant veteres: & supellectilem ædium aut villæ exponebant, & ut omnia munda & integra præstarentur, curabant. Ad hos respexit Virgil. 1. Æn. *Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant Atria*-ubi etiam pecuniæ & pretiosa quæque reponebantur. Et quia honoratiores adhibebantur, Apulejo 2. De Asin. *Servus ad limina* dictus pro atriensi. Virgil. 9. Æn. *fidusque ad limina custos*. Ad quod Servius: *Æditimus fuit, quod apud majores ingenti honore fuit. illic enim epulabantur: & deos colebant: census etiam omnis illic servabatur. quod & Plautus docet Asin. in quâ inducit Sauream in totâ familiâ plurimum posse.* Erant & *Atriarii*: sed alios ab Atriensibus & viliores fuisse, censent Pet. Faber JC. & Titus Popma.

EXANIMATUS) i. perturbatus, perterritus. ita semper Donatus.

OBSCÆVAVIT] i. malam scævam sive omen obtulit: *Nonius*. V. N. Pseud. act. 4: 7. & ibid. Prologo. Gul. I. *Ecquo nunc illic obscævabit*. Ecquâ, inquit, ille re mihi fallaciarum comitia vitiavit? *illic*, pro *ille*, antiquè. Etiam Grut. è Pall. quart. *obscævabit*, leg. etiamsi Cam. *obscænabit* ediderit, & Pius defendat; itemque Colvius ad Apollinarem, l. 2. epist. 9. *Obscænæ volucres* sunt apud Virgil. 3. & 12. Æn. quæ adversa canendo significant, auctore Servio. Arnob. l. 1. *Nec adversus spes bonas mali ominis obscænitate traducor*. V. N. infrà act. 3: 3.

ACTUS II. SCENA II.

LEONIDA, LIBANUS, servi.

VBI ego nunc Libanum requiram, aut familiarem filium?
Vti ego illos lubentiores faciam, quàm Lubentia'st?
Maximam prædam & triumphum eis adfero adventu meo.
Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
5 *Hanc quidem quam nactus prædam, pariter cum illis partiam.*
LI. Illic homo ædis compilavit, more si fecit suo.
Væ illi qui tam indiligenter observavit januam.
LE. Ætatem velim servire, Libanum ut conveniam modò.
LI. Meâ quidem hercle operâ liber nunquam fies ocyùs.
10 *LE. Etiam de tergo ducentas plagas prægnantis dabo.*
LI. Largitur peculium. omnem in tergo thesaurum gerit.
LE. Nam si huic occasioni tempus sese subterduxerit,
Nunquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.
Herum in obsidione linquet, inimicûm animos auxerit.
15 *Sed si mecum occasionem opprimere hanc, quæ obvenit, studet,*

15 *Sed si mecum occasionem opprimere hanc, quæ obvenit, studet,*
Maximas opimitates gaudio effertissimas
Suis herus ille unà mecum pariet, gnatoque & patri:
Adeò ut ætatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,
Nostro devincti beneficio. LI. vinctos nescio quos ait.
20 *Non placet. metuo in commune ne quam fraudem frausus sit.*
LE. Perii ego oppidò, nisi Libanum invenio jam, ubi ubi est gentium.
LI. Illic homo socium ad malam rem quærit, quem adjungat sibi.
Non placet. pro monstro exemplum est, quando qui sudat tremit.
LE. Sed quid ego hìc properans concesso pedibus, linguâ largior?
25 *Quin ego hanc jubeo tacere, quæ loquens lacerat diem?*
LI. Heu edepol hominem infelicem, qui patronam comprimat.
Nam si quid sceleste fecit, lingua pro illo peierat.
LE. Approperabo, ne post tempus prædæ præsidium parem.
LI. Quæ illæc præda est? ibo advorsum atque electabo quicquid est.
30 *Iubeo te salvere voce summâ, quoad vires valent.*
LE. Gymnasium flagri, salveto. LI. quid agis, custos carceris?
LE. O catenarum colone. LI. ò virgarum lascivia.
LE. Quot pondo ted esse censes nudum? LI. non edepol scio.
LE. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi scio.
35 *Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.*
LI. Quo argumento istuc? LE. ego dicam, quo argumento & quo modo.
Ad pedes quando alligatum est æquum centupondium,
Vbi manus manicæ complexæ sunt, atque adductæ ad trabem,
Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque sis.
40 *LI. Væ tibi. LE. hoc testamento Servitus legat tibi.*
LI. Verbis velitationem fieri compendi volo.
Quid istuc negotii est? LE. certum est credere? LI. audacter licet.
LE. Sis amanti subvenire familiari filio,
Tantum adest boni improviso, verùm commixtum malo.
45 *Omnes de nobis carnificum concelebrabuntur dies.*
Libane, nunc audaciâ usus est nobis inventâ & dolis.
Tantum facinus inveni modò ego, ut nos dicamur duo
Omnium dignissimi esse, quò cruciatûs confluant.
LI. Ergo mirabar, quod dudum scapulæ gestibant mihi,
50 *Hariolari quæ occœperunt sibi esse in mundo malum.*
Quicquid est eloquere. LE. magna est præda cum magno malo.
LI. Siquidem omnes conjurati cruciamenta conferant,
Habeo opinor familiarem tergum, ne quæram foris.
LE. Si istam firmitudinem obtines animi, salvi sumus.
55 *LI. Quin si tergo res solvenda est, rapere cupio publicum.*

Pernegabo atque obdurabo, perjurabo denique.
„ *LE. Hem ISTA VIRTUS est, quando usu'st, qui malum fert fortiter.*
„ *Fortiter malum qui patitur, idem pòst patitur bonum.*
LI. Quin rem actutum edisseris? cupio malum nanciscier.
60 *LE. Placidè ergo unumquidque deregita, ut acquiescam. non vides*
Me ex cursura anhelitum etiam ducere? LI. age age, mansero
Tuo arbitratu, vel adeò usque dum peris. LE. ubi nam est herus?
LI. Major apud forum'st, minor hìc est intus. LE. jam satis est mihi.
LI. Tum tu igitur es dives factus? LE. mitte ridicularia.
65 *LI. Mitto. istud quod affers aures exspectant meæ.*
LE. Animum adverte, ut aquè mecum hæc scias. LI. taceo. LE. beas.
Meministin' asinos Arcadicos mercatori Pelleo
Nostrum vendere atriensem? LI. memini. quid tum postea?
LE. Hem ergo is argentum huc remisit, quod daretur Saureæ
70 *Pro asinis. adolescens venit modò, qui id argentum attulit.*
LI. Ubi is homo'st? LE. jam devorandum censes, si conspexeris.
LI. Ita enimverò. sed tamen tu nempe eos asinos prædicas
Vetulos, claudos, quibus subtritæ ad femina jam erant ungulæ.
LE. Ipsos, qui tibi subvectabant rure huc virgas ulmeas.
75 *LI. Teneo: atque iidem te hinc vexerunt vinctum rus. LE. memor es probè.*
Verùm in tonstrinâ ut sedebam, me infit percontarier:
Ecquem filium Stratonis noverim Demænetum?
Dico me novisse extemplò, & me ejus servum prædico
Esse, & ædis demonstravi nostras. LI. quid tum postea?
80 *LE. Ait se ob asinos ferre argentum atriensi Saureæ,*
Viginti minas. sed eum sese non novisse hominem qui siet:
Ipsum verò se novisse callidè Demænetum:
Quoniam ille elocutus hæc sit. LI. quid tum? LE. ausculta ergo, scies.
Extemplò facio facetum me, atque magnificum virum,
85 *Dico med esse atriensem. sic hoc respondit mihi:*
Ego pol Sauream non novi, neque quâ facie sit scio:
Te non æquum mî est succensere. si herum vis Demænetum,
Quem ego novi, adduce: argentum non morabor quin feras.
Ego me dixeram adducturum, & me domi prestò fore,
90 *Ille in balneas iturus est, inde huc veniet postea.*
Quid nunc consilii captandum censes? dic. LI. hem istuc ago,
Quomodo argentum intervortam, & adventorem, & Sauream.
Iam hoc opus est exasciatum. nam si ille argentum prius
Hospes huc adfert, continuò nos ambo exclusi sumus.
95 *Nam me hodie senex seduxit solum, seorsum ab ædibus,*

 Mihi,

95 *Mihi, tibique interminatu' st, nos futuros ulmeos,*
Nisi hodie Argyrippo viginti essent argenti minæ.
Jussit vel nos atriensem, vel nos uxorem suam
Defraudare: dixit operam sese promissam dare.
Nunc tu abi ad forum adque herum, & narra, hæc ut acturi sumus:
100 *Te ex Leonidâ futurum esse atriensem Sauream,*
Dum argentum afferat Mercator pro asinis. LE. faciam uti jubes.
LI. Ego illum interea hic oblectabo, prius si fortè advenerit.
LE. Quid ais? LI. quid vis? LE. pugno malam si tibi percussero,
Mox cum Sauream imitabor, caveto ne succenseas.
105 *LI. Hercle verò tu cavebis, ne me attigas. si me tagis,*
Næ hodie malo cum auspicio nomen commutaveris.
LE. Quæso æquo animo patitor. LI. patitor tu item, cùm ego te referiam.
LE. Dico ut usus fieri. LI. dico hercle ego quoque ut facturus sum.
LE. Ne nega. LI. quin promitto inquam hostire contra, ut merueris.
110 *LE. Ego abeo. tu jam scio patiere. sed quis hic est? is est,*
Ille est ipsus. jam ego recurro huc. tu hunc interea hic tene.
Volo seni narrare. LI. quin tu officium facis ergo, ac fugis?

QUOD in lenâ & amatore fecit Poeta, ut utriusque ἦθος examussim expressa in Scenâ ostenderet; idem accuratè servat, ut in pari illo improbo nequam servorum audaciam, malitiam, astutiam servilem politissimis versibus tanquam penicillo effingat.

LVBENTIORES] V. N. Persâ act. 5:1.

COMPILAVIT] V. N. Menæch. 4:1.

OBSERVAVIT] Impensè probat Grut. è MSS. (qui consulatur Notis lib. 3. cap. 6. in Florum) & editt. item que *Gulielmius*; præ illo, *obseravit*. Custodes, servitii pars erant, eorum munus *observatio*: & ipsi illi, cùm ædium custodiæ diligenter & ex officio suo præsunt, *observare* dicuntur, aut *servare*. Milite: *Certum est observationi dare operam*. ibid. *observare ostium*. Hinc *observari* dicuntur, qui agere aut conari nihil fine arbitris possunt. Andr. Ter. *Observes filium, Quid agat*. Aul. 1:2. *Redi nunc jam intrò, atque intus serva*. Cistell. 1:1. item Ter. Eun. *Solus Sannio servat domi*. V. N. Mostell. 2:2.

ÆTATEM] pro, *diutissimè* sive *æternum*, adverbialiter positum: *Nonius*. Sic Lucilius in aureâ illâ, & vel homine Christiano dignâ sententiâ: *Ut multos mensesque diesque, Non tamen ætatem tempestate hâc scelerosi Lætemur*. Casaubonus in Athen. l. 7. cap. 1. *Ætatem* interpretatur, per omnem ætatem: ut Gr. dicunt, δι' ὅλου βίου, pro, δι' αἰῶνος, & ut Hesychius δι' ὅλου παντὸς αἰεί. Marcellus Donatus Dilucidat. libro, observat, *ætatem* apud Asconium sumi pro eâ, quam Græci ζωὴν dicunt, **A** i. universum vitæ humanæ tempus. Ammianus Marcellinus l. 31. *fide ætatem retinenda salutis acceptâ*, i. quoad vixerint. Ter. Hecyrâ, act. 5:1. *Nam neque ille hoc animo erit ætatem*. ad quod Donatus: *Ætatem*, pro, *tamdiu quam longa est ætas*. Hinc illa Cic. *Agere ætatem in litteris. Agere ætatem cum aliquo*.

MODO] H. Steph. (in De Latinitate suspectâ, pag. 278.) *modò* pro *nunc* positum affirmat; sed parum ex Poetæ sententiâ, teste *Douzâ*.

OCYVS] V. N. Rud. act. 4:3.

PRÆGNANTEIS] i. eminentes ac protuberantes, ut prægnantium uteri solent. Varro: *Excitatum verberibus corpus*. Et est jocus, quasi magnum quid largiturus sit. MS. C. *prægnatis*.

LARG. PECVLIVM. OMNEM IN] ita Grut. **B** è MSS. Cam. & Car. Langii.

QVADRIGIS ALBIS] Ita Lamb. & Turn. lib. 24:31. ubi *quadrigas albas* interpretantur *Jovis quadrigas*, quæ celerrimo per cælum ferri curriculo censeantur. At *Lipsius* in his *quadrigis albis* hæret. nam eas, inquit, honoris tantùm insigne fuisse scio: atque ita Platonem à Dionysio Tyranno quadrigis albis exceptum, in Plinio legimus; & in altero Poetâ: *equis præcurreret albis*. At hic aliquid de celeritate sententia postulat. In Roveriano Codice margini adscriptum erat, *quadrigis argis*. In Langii, *quadr. albis*. Mihi suspicio est ne scribendum sit, *quadrigis fiaôis*. *Quadrigis abire*: *curriculo fugere*, & similia, valent Proverbiali sermone, numero & cele-

celeriter abire, fugere. Plaut. Pœn. *Nisi ego illum jubeo quadrigis cursim ad carnificem rapi.* Aul. *Quod herus jubeat, citus quadrigis citius properet persequi.* Amph. 1:1. *Quadrigas si nunc inscendas Jovis, nunquam effugies infortunium.* De hoc ita judico: sic tamen, ut legis Valeriæ beneficium non tollam, & à me ad populum provocari permittam: *Hæc ille.* Palmer. l. *quadrigis Argis.* Argæ autem quadrigæ eædem, quæ *Argivæ.* Amph. *natus Argis ex Argo patre.* Jam *Argivæ quadrigæ* omnium scriptis eximiæ. Unde illud; *Aptum equis Argos*: propemodum ira dictum ab Horatio (nam hic Lambinum rideo) ut à Varr. *Ubi locus opacus teneris fruticibus aptus*: & Ennio: *calamistellis fulgentibus aptum.* Copiam enim & pulchritudinē duo hæc significant. Quamobrē non est nobis hic V. C. Roveriani scriptura damnanda, quando omnibus in ore est, *Argos ἱππόβοτον καὶ ἱππόβοτον.* *Hactenus Palm.* At verò Grut. censet illud, *albis*, non mutandum: cùm M SS. & vett. edit. omnes ita habeant. Etiam J B. Pius *albis* retinet, & exponit veloces; putatque allusum ad equos Rhesi: de quibus Catullus: *Nec Rhesi nivea citaque biga.* Quin & J. VVovver pertendit, Plautum *quadrigas albas* Græcā locutione dixisse, cum ἀργὸς citum & album notet, atque ita *quadrigas albas* dixerit, quas alibi in re simili *quadrigas Jovis.* Jovis enim & Solis quadrigæ albæ, Liv. lib. 5. Quicquid sit, omninò Plauti locus de quadrigis factioonum explicandus est.

INDIPISCET] *adsequetur; adipiscetur*: Festus.

HERUM] Aut, *Herum in*, dactylus erit: aut in *obsidione* τὸ *si* producetur: aut alia quavis ratione fulcientur numeri. *Cam.*

OPPRIMERE] occupare, & ita subitò arripere, ut elabi non possit. Quidam *urgere* interpretantur; quod minus probatur Lambino.

OPIMITATES] Capt. 4: 1.

EFFERTISS.] i. refertissimas: L. Capt. 4: 1.

OBNOXII] V. N. Sticho act. 3: 2.

IN COMMUNE] mihi & illi.

FRUD. FRAUS.] i. *fraudem commiserit.* Festus. Livius lib. 13. *Qui capitalem fraudem frausit, quique pecuniæ judicati in vinculis essent.*

PRO MONSTRO] portenti loco est, ἀντὶ τέρατος. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *pro monstro eam potem accepit.* Petronius: *Mirari tam disordem libidinem cœpi, atque inter monstra numerare.* Ter. Eun. 2: 3. *Eho, nónne hoc monstri simile est?* Juven. Sat. 13. *bimembri Hoc monstrum puero.* J. Grut.

EXEMPLUM EST] ita MSS. Langii & Camerarii. quanquam huic à manu secundā superscriptum est, *exemplò.* Etiam J. Gulielmius unicè probat; *pro monstro exemplum est.* Neque id aliud, inquit, quàm si dixisset, *monstri simile est.* Nam *exemplum*, ἀντίτυπον, ὁμοίωμα Glossis veteribus: & hinc ea Comicorum; *hoc exemplo*: *ad hoc exemplum*, Scenā seq. & Pseud. 1: 2.

QUI SUDAT, TREMIT.] Hippocrat. ἱδρῶς φρίκη, ὁ χειρῶν. De hujusmodi *Sudore frigido* copiosè Cæl. Rhodig. lib. 6. c. 4. Simile forte in Propertio lib. 2. el. 16. *Quæ si fortè aliquid vultu mihi dura negāsit, Frigida de totā fronte calebat aqua.* ita enim è cod. Posthii mavult Palmerius, quàm cum vulgatis, *cadebat.* Et, sudor *inquit*, aspergebat tempora; sed is frigidus; ut in consternatione. Sudorem sine calore cogitare non est: neque calorem in metu. Sic ergo frigida aqua de fronte calebat. *Cadebat*, sanè hic miraculum: neque enim defectis sudor stillare solet, &c. Quem quidem locum ostendit mihi *Soph. Hessenmullerus*, Romani hujus Callimachi amicus admirator.

CONCESSO] i. cesso. Bosius l. *sed q. e.h. properans, cum cesso ped.* &c. i. Cur linguā largus sum, cùm interea pedibus meis parco? *Largior* autem & nomen esse potest, & verbum; auctore Lambino: quanquam hoc malit. Grut. notat in M SS. septem l. *concesso p.* in pr. tamen emendatum, *cum cessō ped bus.*

LACERAT] ita Casinā, *contrivi diem.*

PATRONAM] Sic Menander γλωσσάσπιδας servos vocat: quòd linguā se, tanquam scuto, defendant.

COMPRIMAT] Jocus in ambiguo, *comprimere.* V. N. Rud. 4: 4.

ELECTABO] i. *eliciam*: Festus. heraus locken.

GYMNASIUM] V. N. Aul. 3: 1.

QUID AGIS?] ita quidem sex M SS. Pall. Editio tamen *Py* & reliquæ servant, *quid ais*: quod & in margine MS. Cam. notatum.

CUSTOS CARC.] qui toties in carcerem compingeris, ut custos ejus videri possis. *L.*

CAT. COLONE] V. N. Pseud. act. 4: 6.

VIRG. LASC.] in cujus tergo lascivire & exsultare solent virgæ. L.

EXPENDI] librari, heri jussū. Servi autem pendentes vapulabant. V. N. Amph. act. 1: 1.

CENTUM PONDO ES] Usitata hominis statura erat pedum ferè sex; pondus Romanarum librarum centum plus minus. Vide *Is. Casaub.* in Suet.

PER PEDES] in pedes: ita ut pedes terræ appropinquent. L.

QUO MODO] ita J. Gul. *quo modo*, divisā voce. nam utrumque pollicetur, quo argumento id fiat, & præterea quonam modo.

ALLIGATVM EST] In MSS. Cam. & Lang. & omnibus Edd. vett. legitur, *Ad pedes quando alligatus es* (unus MS. Cam. *est*) *æquum centum pondium*.

ÆQVVM CENT.] *Æquum centupondium* est justum & æquum centum librarum pondus, *ait Turn. lib.7:24.* Alligabatur autem ad pedes servorum pendentium pondus aliquod: ne inter vapulandum calcitrarent, neve pedibus aut calcibus eos, à quibus verberabantur, peterent: *S. Bosius*. Et docet Meursius, adeò crudele à servis sumtum supplicium, ut totam sæpe noctem pendentes flagris exagitati fuerint. Amph. act. 1: 1. *Neque ego hac nocte longiorem &c.* vel etiam diem: Milit. act. 2: 6. *Nil mihi supplicii ...* &c. Et quidem lictores aut carnifices, qui tantæ sævitiæ & tam diutinæ pares essent, lectos fuisse octo: Amph. act. 1: 1. v. 7. item infra act. 3: 2. v. 18. & 28. ubi & *lentas virgas* observa: quia totam noctem aut diem verberabant. Sed & certa elegisse tempora ad servilia ista supplicia, quæ propriè *Carnificum dies* appellata sint: ut hinc non longè, eosque *celebrare* dictos carnifices, cum muneri suo vacarent.

MANICÆ] *Vincula, quibus manus vinciuntur*: Nonius.

NEC DEPENDIS NEC PROPENDIS] ita MSS. & Editt. ante Aldum omnes legere, Gruterus observavit: non, *dependes*, & *propendes*. Alciatus, Nonnpinor, *inquit*, ullam elocutionis figuram à Grammaticis tradi, cujus exemplum apud Plautum reperiri non possit. Nos unicam attingemus. Est Græcis figura, quam *παρὰ προσδοκίαν* possumus dicere, cùm præter exspectationem subjicitur aliquid, quod absurdum videtur: idque fit ridiculi caussa, ut apud Aristoph. in Nub. cum dixisset discipulus, Socratem farinæ parandæ seu Geometriæ docendæ caussâ sumsisse & circinum, subdit ex improviso; *Ipsa ex palæstrâ pallium surripuit*. Id & in Asin. fecit Plautus: *Ad pedes q. &c.* Id enim ultimum (*quam malus nequamque sit*) *παρὰ τὴν ὑπόνοιαν* est.

NEQVAM] i. *inutilis*: Caper Grammat.

HOC TESTAM.] Servitus tibi sit, i. miseriam, tamquam legatum quoddam testamento relinquo. *L.* Notat Grut. in nullo MSS. vel cuso legi, *hocce*; sed *hoc*.

VERBIS-VELITAT.] Festus: *Advelitatio, jactatio quadam verborum: figurata ab hastis velitaribus*. Sensus est: *Verbis-velitationem*, i. hanc ipsam velitationem & contentionem nostram, quæ fit verbis, volo compendi fieri, id est, volo lucrifieri: quod valet, volo non usurpari: volo nos definere verbis velitari. *Verbis* autem cohæret cum *velitationem*: ut intelligamus, *Verbis-velitationem* dictum, pro verborum velitationem, quam *λογομαχίαν* Græci appellant. Sic loquitur Mostell. *Orationis operam compendi face*. Turnebus perobscure sententiam suam indicavit, lib. 4: 13. *Lamb.* Meursius opinatur Plautum scripsisse *Verbivelitationem*: quomodo alia multa lepidè composuit: ut respondeat Græco *λογομαχία*. Quod tamen in textum recipi nec ipse auctor, sat scio, velit: quantumvis ingeniosum.

LE. SIS] ita MSS. Grut. omnes. *Sis*, est, si vis.

ERGO] i. certè. *D.*

SCAPVLÆ G.] V.N. Pseud. act. 1: 1.

CONIVRATI] Vir doctus l. *conjuratim*: & ita, *inquit*, vehementius fuerit & confidentiæ Libani aptius, nec exulat veteribus impressis Aldinorum hoc adverbium, & ita Pius jussit emendaretur, idque hic unicè, pol, facit. Quid enim magnum dicit, si nemo in ipsum conjurasset? Etiam *Grut.* rectum hoc diceret: nisi obstarent MSS. & olim editi.

H. FAMILIAREM T.] i. domi habeo tergum, ne mihi quærendum sit foris. quod valet: paratus sum ad verbera, si quod facinus audax fecero. *Tergus* autem, masc. genere veteres dixisse, hinc probat *Nonius*. MS. Cam. l. *familiare*: & numerorum quidem ratio utramque formam admittit.

NE QVÆR. FOR.] V.N. Mil. 2: 2.

PVBLICVM] pecuniam publicam. *L.*

HEM ISTA VIRTVS] Sic ferè Cicero Philip. 11. sed in re seriâ: *Sapientis est, quicquid homini accidere possit, id præmeditari ferendum modicè esse, si advenerit. Majoris omninò est consilii, providere ne quid tale accidat: sed animi non minoris, fortiter ferre, si venerit.* Sic Pittacus: *συνετῶν ἀνδρῶν ἐστὶ, πρὶν γενέσθαι τὰ δυσχερῆ, προνοῆσαι, μὴ γένηται· ἀνδρείων δὲ, γενόμενα εὖ θέσθαι*: *Intelligentium virorum est priusquam eveniunt incommoda, providere, ne eveniant: fortium, si evenerint, compositè & moderatè ferre.* L.

POST PATITVR] ita MS. Cam. *patitur*: ut & edd. Ven. & Paris. itemque tres MSS. Pall. Et docet *Grut.* primum reposuisse Pium *potitur*: quod tamen & tres Pall. reliqui agnoscant. sibi verò non placere; cùm, *pati bonum*, dici possit.

EDISSERIT] Langiani, *edisseras*. hinc *J. Gul.* facit, *edissertas*. quod tamen Grutero displicet: cùm MSS. omnes quasi conjuratim habeant, *edisseris*.

DEROGITA] ita *Lips.* è Vaticano, *derogita*, ut *dememorare*, apud alium Poetam. Quin & MS. Cam. l. *derogita*: item Pallat. nisi quod. sec. & quint.

quint. *derogitato:* ut notat Grut. Quanquam J. Guliel. è Lang. qui & ipsi habent *derogita*, malebat *erogita*: ut Capt. 5.1.

EX CURSURA ANHELITUM DUCERE] Petron. *ex cursu fatigatus*. ita Cic. *fessus de viâ*. Ovid. Metam. *Aridus è lasso veniebat anhelitus ore*.

AGE AGE, MANSERO TUO ARB.] ita disting. Grut. à MSS. & vett. edit.

MAIOR.] *Majores & Minores* inter cognomina. Ita filii cum essent sui heredes, haberentque dominium in spe, *Minores heri* appellabantur; Patres autem *Majores*. id vel hinc liquet. Pari modo in sexu sequiore: Truc. act. 4:3. Sed & filias, quæ ætate diversæ essent, hoc nomine distinctas fuisse docet *Meurs.* & *Scalig.*

TUM T. I. ES DIVES] Jocus ex eo, quòd dixerat Leonidas, sibi jam *satis esse*, &c. Nam alter satis *verborum* intelligit, alter satis *bonorum* fortunæ; quæ quibus contingunt, ii divites sunt. *L.*

PELLÆO] Ex *Pellâ*, urbe Macedoniæ; in quâ natus Alexander M. Unde *Pellæus ductor*, à Lucano, & *Pellæus juvenis* à Juvenal. dicitur. Plautus hîc κατὰ συστολὴν *Pelleo fecit*, ut fieret dictio dactylica, quam numeri postulabant: *Cam.* sed Acidal. transponit verba: *mercatori vendere Pellæo nostr. atr.*

JAM DEVORAND.] Obsceno sensu capit hæc Acidalius: ut illud Catulli, *Grandia te medy tenta vorare viri.* Contrà Lambinus & Gruterus. Vide N. Pseud. 4:7.

AD FEMINA] ὑποκοριστικῶς. Libri Dousæ vetustiores præferunt *feminam*. V. N. Epid. 5:2.

VIGINTI MINAS] Meurs. l. *vig. mnas*, numeris obsecutus. Veteres dicebant *mnam*, *minam*: ut *lamna*, *lamina*. Ita Curc. 2:3. *Triginta mnis*. Pænulo, act. 5:5. *Si ego mnam non*, &c. Est autem inflexio Græca. Probat Popma, De usu antiq. locut.

QUONIAM] Lamb. l. *Quom jam ille*. Pistoris è Ven. probat: *Cum ille elocutus hæc fit.* Hos autem versus ita Gruterus ordinavit, adstipulante Acidalio.

N. CALLIDE] pernovisse: quasi percallere. Sic. Ter. Andr. act. 1:2. *Quid hoc? intellextin'? D. imo callidè.* Merc. Prol. *callide facundus*. Menæch. *Callide novisse*. Ita Tacit. 4. Annal. & 2. Hist. dixit *callidos temporum*, & *rei militaris*.

FACIO ME] fingo. Milite: *Magnum me faciam nunc*. V. N. Mil. 1:1. & Pseud. 2:3.

ADDUCE] *D. F.* legit, *adducere*.

DIXERAM] Acid. l. *dixi verum*.

ARGENTUM] ita Cam. ed. & Pall. MSS. præter quart. qui leg. *Argento*: quomodo, & v. cod. Ita & J. Palm. l. *Quomodo argento intervortam & adv.* quomodo, *inquit*, utrumque argento circumducam atque evortam. Sic Petron. *Si hercle intervortissent pecuniâ vos.*

ADVENTOREM] i. hospitem. V. N. Trucul. act. 2:7. Pallatt. sex l. *advectorem*, sc. argenti, ut annotat quartus: quomodo correctum volebat Pius. *Grut.*

EST EXASCIAT.] Significat, hoc negotium jam inceptum esse: & quamvis rude adhuc sit, tamen inibi esse, ut mox perfici & perpoliri possit. *Exasciare* est asciâ sive securi parare, & rudiore quasi operâ præparare: *L.* Beschlagen. Negat tamen Acid. hanc vim propriam huic verbo esse. Videantur & *Inscriptiones Antiquæ Gruteri*, in Indice; SUB ASCIA DEDICARE. Acidal. legit (sententia, ut ait, postulante) *exasciandum*, vel certè, *exasciato*. Velle enim, ut hoc ipso momento fabrica parata sit.

FUT. ULMEOS] nos virgis ulmeis opertum iri, usque adeò, ut toti ulmei esse videamur. *L.*

PROMISSAM] filio scilicet. & hoc à se factum supra indicavit Demænetus. Palm. & J. Gul. leg. *Promiscàm*, quòd valet *Promiscuè*. Pseud. 4:5. Sive, *inquit*, uxorem, sive atriensem defraudare institerimus, se promiscuè operam daturum.

OBLECTABO] θέλξω, blandis verbis lactabo & retinebo. *L.*

SED QUID AIS?] SED, transitum significat ad aliam rem ab eâ quæ agebatur: *Donatus* Phorm. 1:4. Bacchid. *Et pol ego scio, quid metuo, sed quid ais?* infra: 3:3.

HERCLE VERO &c.] ita Grut. ductu MSS. Pal. & Vet. cod. & ed. Pij restituit. At J. Gul. l. *Hercle verò tu cavebis, me attigas: si me taxis, Ne hodie m.* ut, *ne*, adfirmet, uti apud Græcos ναί. nam qui illud sine provocabulo negant poni, falluntur. *A taxis* autem fit *tax*. Persa: *erit tergo meo tax tax, &c.*

NOMEN COMMUTAVERIS] ex Leonidâ factus sis Saurea. ita ego simpliciter intellexerim. C. Colerus, meus olim Heilsbrunæ in his studiis consecraneus, putabat allusum ad vocem *Taurea*, quæ loreum etiam flagellum significet, quod Pseud. act. 1:2. *terginum* appellet, σκυτοῦ γενον. Tertullianus: *Alij inter ventilatorum taureas scapulis patientissimis inambulaverunt.*

TU ITEM] ita MS. Cam. & Lang. & Edd.

HOSTIRE] Supra 1:3.

QUIN TU OFFIC.] de servis FUGITIVIS accuratè Tit. Popma, in *De Operis servorum*.

ACTUS

ACTUS II. SCENA III.

MERCATOR, LIBANUS.

Ut demonstratæ sunt mihi, illasce ædis esse oportet,
Demænetus ubi dicitur habitare. I, puere, pulta,
Atque atriensem Sauream, si est intus, evocato huc.
LI. Quis nostras sic frangit fores? Ohe, inquam, si quid audis.
5 *ME. Nemo etiam tetigit: sanúsne es tu? LI. at censebam attigisse,*
Propterea, huc quia habebas iter. nolo ego fores conservas meas
A te verberarier: sanè ego sum amicus nostris ædibus.
ME. Pol haud periculum est, cardines ne foribus effringantur,
Si istoc exemplo tu omnibus qui quærunt respondebis.
10 *LI. Ita hæc morata est janua: extemplò janitorem*
Clamat, procul si quem videt ire ad sese calcitronem.
Sed quid venis? quid quæritas? ME. Demænetum volebam.
LI. Si sit domi, dicam tibi. ME. quid? ejus atriensis?
LI. Nihilo magis intus est. ME. ubi est? LI. ad tonsorem ire dixit.
15 *ME. Quum venisset, pòst non rediit? LI. non edepol. quid volebas?*
ME. Argenti viginti minas, si adesset, accepisset.
LI. Quî pro istuc? ME. asinos vendidit Pellæo mercatori
Mercatu. LI. scio. tu id nunc refers. jam hic credo eum affuturum.
ME. Quâ facie vester Saurea est? si is est, jam scire potero.
20 *LI. Macilentis malis, rufulus, aliquantum ventriosus,*
Truculentis oculis, tristi fronte, commodâ staturâ.
ME. Non potuit pictor rectius describere ejus formam.
Atque hercle ipsum adeò contuor, quassanti capite incedit.
LI. Quisque obviam huic hic occesserit irato, vapulabit.
25 *Siquidem hercle Æacidinis minis animisque expletus incedit,*
Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit.

MERCATOR] Notat J. Gul. libros membran. (etiam MS. Cam.) CHLAMYDATUS præferre: haud paullo rectius. V. N. Pseud. act. 4: 2. VERSUS autem sunt jambici tetram. catalectici, qui vocantur Hipponactei & septenarii.

CONSERVAS] Lepidè fores domûs herilis, *Conservas* suas appellat. Sic Ovid. *Duraque conserva ligna valete fores*: ita enim legendum, non, *consertа*. Curcul. 1: 1. *ædes scelestam servitutem serviunt*: Douza. De servis Ostiariis vide Tit. Popmam.

AMICUS NOSTRIS ÆD.] *J. Gul.* Furcillis, *inquit*, expello illud, *ædibus*: quod huc inferunt ii, qui non animadverterent *Nostros* dixisse veteres de iis, qui in eadem secum familiâ, hoc est, familiares essent; ut cæteros, *Alienos*. apparet manifesto ex Amph. 1: 1. *Certè edepol tu me alienabis nunquam quin noster siem.* *Nec noster præter med alius quisquam est servus Sosia.* Latius hæc tamen postea accepta: & *Noster* sive *familiaris* quemvis amicum arctiore usu & propè cottidiano cepit significare; *Alienus*, eum qui nullo nos usu attingeret. Lepide igitur servus de januâ ut de familiarium aliquo loquitur. Etiam Grutero non displicet illud, *ædibus*, expungi: licet MSS. & edit. omnes agnoscant: interim putat

putat non ineptè quoque retineri. Acidal. numeris utriusque versus obsequutus ita L.-*nolo e f. conservas Me.. à te verb. fane e. f. am. nostrus. ME. Pol b.* Aptissimè: si Grutero etiam meo persuaderi posset.

SI SIT DOMI, D.] i. dicerem tibi, si domi esset. Most. 3:1. *Dicam, si confessus sit.* Quod genus loquendi *Douza* observat.

NIHILOMAGIS] MSS. Pall. & V. C. l. *magè.*

QVVM VENISSET] ita MSS. & edit. vetustiores, teste Grutero, omnes, idque Valla interpretatur, scil. *ad tonsorem.* Primùm Aldina invexit, *Cum ivisset.* Numeros autem sic vacillantes Acidal. fulcire conatur: *LI. non edepol. ME. non? LI. quid?*

QVI PRO] pro, *pro quo. L.*

MERCATV] *Mercatus locus est, in quo agitur mercatura.* Nonius.

QVA FACIE] V. N. Pœn. act. 5: 2.

VESTER] Ita MSS. Cam. & Palat.

TRVC. OC] βλαυτωνῶς, βλαυτωσίς. ita autem Acidalius ordinatius è vett. *Tr. oc. tr. fr. com. st.*

COMMODA] i. mediocri. *L. D. Justa statura*, æstimatione Romanâ, senûm pedum circiter fuit: qui excederent, erant proceritate notabiles: quare etiam qui septimum pedem implebant, gigantum loco habebantur. Sidonius lib. 8. *Hic Burgundio septipes &c.* Idem ad Catulinum: *Spernit senipedem stilum Thalia, Ex quo septipedes videt patronos.* Ubi de pede Romano sensit Poeta: nam aliarum gentium pes brevior. Et authores sunt Varro, Agellius, & Solinus, summum modum adolescendi humani corporis esse septem pedes. Ergò infra hos justa statura. De quâ totâ re accuratissimè egit *If. Casaubonus* lib. 3. Animadver. in Sueton. Ita *Godesc. Stewechius* Comment. Veget. lib. 1. cap. 5. docet, *staturam* sive *proceritatem commodam*, classicis autoribus dici etiam *mediam*, A item *militarem.* Et hanc quæ superaret, dictam *staturam proceram*, item *prolixam* Spartiano: *Eminentem* Suetonio: *Eximiam* Livio. Qui minores; *exiles, breves, & brevi staturà* dictos, &c. Vid. ibid. item Not. Rud. act. 2: 2. J. Brod. Misc. lib. 4. cap. 19. annotat: à Celso lib. 2. & Colum. l. 7. *Corpus quadratum* dici, quæ hîc *commoda statura.*

QVASSANTI C.] *Casanti*, pro *quassanti* supposuit Lambinus, inficetissimè, ac præter Comici mentem, qui Sauream illum suppositititium non *casabundo*, i. demisso ac dejecto vultu, uti Lambino placet, verum *quassanti* potius, quem minitan- B tium ac stomachantium habitum esse scimus, capite incedentem in Scenam induxerat: *Dousa.* MS. Cam. *quansanti.* Etiam *Palm.* Spicil. fol. 82. gravissimè verberat os Lambino: quòd sine ullâ ratione hîc arripuerit; quod doctissimo Turnebo imprudenti exciderat, de *capite casanti*. quodque præterea ausit negare, Sauream fuisse iratum, &c. quòd item maluerit ridicula dicere, quàm dare, Activum verbum absolutè aliquando capi. V. N. Merc. act. 2: 4.

QVISQ. OBV.] MS. Cam. & Pall. plærique: *quisque obviam huic accesserit.* Et rectè *Quisque*, ait Grut. Neque erat, cur Lamb. ambitiose nimis re- C ciperet *Quiqui* illud, quod veniebat Camerario in mentem, &c.

ÆACIDINIS] i. Etiamsi *Pelidæ stomacho* (uti apud Horat. est) *cedere nescio*, fastuque & iracundiâ Achilleâ plenus ac inflatus ambulet. Sic Mamercus Æmilius de Sullâ apud Sallust. *Quare igitur tanto agmine atque animu incedit?* Douza.

MINIS ANIMISQVE EXPLET.] Sic Pallat. & vett. edit. passim hæc ordinare Grut. ait.

INCEDIT] vel legendum, *incedat*: vel ita capiendum: ut *edit*, pro *edat*. Acid.

IRATVS V.] Cam. edidit, *hic iratus v.* sed nullius libri subsidio: *Grut.*

ACTUS II. SCENA IV.

LEONIDA, MERCATOR, LIBANUS.

QUID hoc est negotii? neminem meum dictum magnifacere.
Libanum in tonstrinam ut jusseram venire, is nullus venit.
Næ ille edepol tergo & cruribus consuluit haud decorè.
ME. Nimis imperiosus est. LI. væ mihi hodie. LE. salvere jussi
5 *Libanum libertum. jam manu emissus? LI. obsecro te.*
LE. Næ tu hercle cum magno malo mihi obviam occessisti.
Cur non venisti, ut jusseram, in tonstrinam? LI. hic me moratu'st.

O LE. Siqui-

LE. Siquidem hercle nunc summum Jovem te dicas detinuisse,
Atque is precator adsiet, malam rem effugies nunquam.
10 *Tu verbero. imperium meum contempsisti? LI. perii, hei mihi.*
ME. Quæso hercle noli, Saurea, mea caussa hunc verberare.
LE. Utinam nunc stimulus in manu mihi sit! ME. quiesce quæso.
LE. Qui latera conteram tua, quæ occalluêre plagis.
Abscede, & sine me hunc perdere, qui semper me incendit irâ,
15 *Cui nunquam unam rem me licet semel præcipere furi,*
Quin centies eadem imperem, atque ogganniam: itaque jam hercle
Clamore ac stomacho non queo labori suppeditare.
Jussin' sceleste, ab januâ hoc stercus hinc auferri?
Jussin' columnis deiicier operas aranearum?
20 *Jussin' in splendorem dari bullas has foribus nostris?*
Nihil est: tanquam si claudus sim, cum fusti est ambulandum.
Quia triduum hoc unum modò foro operam assiduam dedi,
Dum reperiam qui quæritent argentum in fœnus. hîc vos
Dormitis interea domi: atque herus in harâ, haud ædibus habitat.
25 *Hem ergo hoc tibi. LI. hospes te obsecro defende. ME. Saurea, oro*
Meâ caussâ ut mittas. LE. eho, ecquis pro vecturâ olivi
Resolvit? LI. resolvit. LE. cui datum est? LI. Sticho vicario ipsi
Tuo. LE. vah! delenire apparas. scio mihi vicarium esse,
Neque eo esse servom in ædibus heri, qui sit pluris, quàm ille sit.
30 *Sed vina heri quæ vendidi vinario Exærambo,*
Jam pro iis satisfecit Sticho? LI. fecisse satis opinor:
Nam vidi huc ipsum adducere trapezitam Exærambum.
LE. Sic dedero. priùs quæ credidi, vix anno post exegi.
Nunc satagit: adducit domum etiam ultrò, & scribit nummos.
35 *Dromo mercedem rettulit? LI. dimidio minus opinor.*
LE. Quid reliquom? LI. ajebat reddere quàm extemplò sibi redditum esset:
Nam retineri, ut quod sit sibi operis efficeret locatum.
LE. Scyphos quos utendos dedi Philodamo, rettulitne?
LI. Non etiam. LE. hem, non? si velis, da, commoda homini amico.
40 *ME. Perit hercle jam hic me abegerit suo odio. LI. heu jam satis tu.*
Audin' quæ loquitur? LE. audio, & quiesco. ME. tandem opinor
Conticuit. nunc adeam optimum est, priusquam incipit tinnire.
Quàm mox mihi operam das? LE. ehem, optume: quamdudum tu advenisti?
Non hercle te provideram. quæso ne vitio vertas,
45 *Ita ira. iundia obstitit oculis. ME. non mirum in [illegible]ctum est.*
Sed si domi est, Demænetum volebam. LE. negat esse intus.
Verùm istuc argentum tamen mihi si vis denumerare,

Repro-

Repromittam istoc tibi nomine solutam rem futuram.
AR. Sic potius, ut Demaeneto tibi hero praesente reddam.
50 LI. Heros istunc novit, atque herum hic. ME. hero huic praesente reddam.
LI. Da modo meo periculo, rem salvam ego exhibebo:
Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,
Succenseat, cui omnium rerum ipsus semper credit.
LE. Non magni pendo ne duit. si non vult, sic sine astet.
55 LI. Da, inquam. vah formido miser, ne hic me tibi arbitretur
Suasisse, sibi ne crederes. da quaeso, ac ne formida.
Salvum hercle erit. ME. credam fore, dum quidem ipse in manu habeo.
Peregrinus ego sum, Sauream non novi. LI. at nosce sanè.
ME. Sit, non sit; non edepol scio. si is est, eum esse oportet.
60 Ego certè me incerto scio hoc daturum nemini homini.
LE. Hercle istum di omnes perduint: verbo cave supplicassis.
Ferox est, viginti minas meas tractare sese.
Nemo accipit, aufer te domum, abscede hinc, molestus ne sis.
ME. Nimis iracundè. NON DECET superbum esse hominem servum.
65 LI. Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec recté dicis:
Impure, nihili, non vides irasci? LE. perge porrò.
LI. Flagitium hominis, da obsecro argentum huic, ne malè loquatur.
ME. Malum hercle vobis quaeritis. LE. crura hercle diffringentur.
Age impudice, nisi istum impudicum percies. LI. perii hercle.
70 Scelestè, non audes mihi scelesto subvenire?
LE. Pergin' precari pessimo? ME. quae res? tun' libero homini
Male servus loquere? LE. vapula. ME. id quidem tibi hercle fiet,
Ut vapules, Demaenetum simulac conspexero hodie.
In jus voco te. LE. non eo. ME. non is? memento. LE. memini.
75 ME. Dabitur pol supplicium mihi de tergo vestro. LE. vae, te.
Tibi quidem supplicium carnifex de nobis detur?
ME. Atque etiam pro vestris dictis maledictis poenae pendentur mihi hodie.
LE. Quid, verbero? ain? tu furcifer herum nosmet fugitare censes?
I nunc jam ad herum, quò vocas jamdudum, quò volebas.
80 ME. Nunc demum tamen nunquam hinc feres argenti nummum, nisi me
Dare jusserit Demaenetus. LE. ita facito, age ambula ergo.
„ Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
Tam ego homo sum, quam tu. ME. scilicet ita res est. LE. sequere hàc ergo.
Praefiscinè hoc nunc dixerim, nemo etiam me accusavit
85 Merito meo. neque me Athenis est alter hodie quisquam,
Cui credi rectè aequè putent. ME. fortassis! sed tamen me
Nunquam hodie induces, ut tibi credam hoc argentum ignoto.

„ *Lupus est homo homini, non homo, quom qualis sit non novit.*
LE. Iam nunc secundâ mihi facis. sciebam huic te capitulo hodie
90 *Facturum satis pro injuriâ. quanquam ego sum sordidatus,*
Frugi tamen sum, nec potest peculium enumerari.
ME. Fortasse! LE. etiam nunc dico: Periphanes Rhodo mercator
Dives, absente hero solus mihi talentum argenti
Soli annumeravit, & mihi credidit, neque deceptus in eo.
95 *ME. Fortasse! LE. atque etiam tu quoque ipse si esses percunctatus*
Me ex aliis, scio pol crederes nunc quod fers. ME. haud negassim.

VERSUS hujus Scenæ similiter sunt Hipponactei.

NEMINEM MEUM] ὀνομαστικῶς usitata. Tale est hoc, *Nusquam tuta fides*. Id quod ad unum statim Libanum adstringit. Estque hæc figura sermonis, querelarum animique perturbati propria. *Camer. in Joan.*

NULLUS V.] Sic Cicero lib. 11. Epist. 24. ad Attic. *Philotimus nullus venit*. ib. lib. 15: 23. *Sextus ab armis nullus discedit*. item lib. 14: 3. Sic noster Bacchid. *Nullus affuerit*. Terent. *Nullus mones*, &c. ubique pro *Non*, eleganter & antiquè, ut annotant Donatus & P. Manutius. Ita Virgil. in Ceiri: *Nulla colum novit*- i. Scylla colum non novit.

SALV. JUSSI] Acidal. l. *jussim*, pro *jusserim*. Q. d. Tu mihi nunc pro liberto salutandus fueris scilicet. Probabunt hoc, quibus acetum acrius in pectore.

J. MANU EMISS.] ita Grut. è MSS.

OCCURSSISTI] Hinc apparet, ubicunque ferè, *Obviam accessit*, habes in Plauto; *occessit*, reponendum. Et *occedamus*, pro *contrà cedamus*, Plautum dixisse, notat Festus. Tametsi non nesciam, *Ad* pro *Ob*, & contrà *Ob* pro *Ad*, operas inter se mutuas tradere, &c. *Douza.*

MAL. REM] Acidal. ex Ald. fingit: *ita mal.* ex formulâ locutionis Plauto frequenti. Amph. act. 1: 1. v. 294. Epid. act. 5: 1. v. 5.

QUÆ OCCALLUERE] Grut. notat MSS. rescribere, *occaLuère*, litterâ majusculâ, quæ duas valeat.

INCENDIT IRA] Cic. & Ter. *incendor irâ*.

SUPPED.] ὑπερχεῖν, par esse. *L.*

HOC STERC.] Colerus; *hocce sterc.* metri caussâ. *Servi Scoparii* infimum genus: quorum officium erat sordentia quæque purgare, &c.

OPERAS AR.] Catullus vocat *situs aranearum*. V. N. Aul. 1: 2. & Stich. 2: 3.

BULLAS] *Bulla*, Cicero VI. Verr. pro capite clavi umbellato, in bullæ modum fastigiato, quo superbarum ædium fores configi solent, interdum deaurato: *H. Junius*; & *Germ. Valens* ad Virgil. 12. Æn. Notat & Meursius veteres Romanos studiose fores suas ornasse sigillis deorum, vel fictilibus, vel æneis, vel inauratis: ut ex Livio, Vitruvioque ostendit Scaliger ad *Antefixa*. Sed & *Bullas* ad ornatum adhibitas. Hinc Persium Sat. 5. *bullatas nugas*, i. bullis exornatas ad foriuminstar, dixisse. Eaque ornamenta *Antefixa* & *Antepagmenta* appellari &c. Denique *Joan. à Wouweren* ad illud Petronii: *Et quis dies boni, quique incommodi essent, distinguente bullâ notabantur*: Bullatos, inquit, clavos intelligit, quibus portæ configuntur: unde *Bullæ ostiorum*, apud Plautum. *Clavis* autem in ostio fixis annos & dies notari solitos, restis observatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendo creandis.

FORO OPER.] V. N. Persâ, 3: 3. & Sigonium, *De antiq. jur. civium. c. 11.*

DEDI: DUM] ita MSS. Cam. & Lang. & vett. edd.

HEM ERGO] *Hem*, verberantis est.

QUO ILLE SIT.] ita MSS. C. & Lang.

VINARIO] Ita & Suet. in Claud. c. 40. *lanios* & *vinarios* dixit, quos Græci κρεοπώλας & οἰνοπώλας. Utitur & Lamprid. Alex. Eâdem quoque voce in vetustis marmoribus leguntur *Pomarii* & *Olearii*, pro his qui poma aut oleum vendunt. & videre est in *Inscriptionibus Gruterianis* pag. DCXLVI. 8, 9, 10. DCLII, 11. Notat Torrentius, Ulpianum *vinarios servos* vocare vino deditos.

EXÆRAMBO] Casaub. ad Athen. lib. 3. c. 18. Se non meminisse ait hanc viri appellationem usquam apud Græcos legere. ut fortasse Scriptum sit scripserint & Plautus & Græcus, quem Plautus sequitur auctorem.

NAM VIDI HUC IPSUM ADDUCERE TRAPEZ.] ita MS. Cam. exclusio illo *ad*, quod infarsit Joachimus.

SIC DEDERO. PRIVS QUÆ CRED.] Hisce inquit Leonida: tam citò vinarius solvit? heri quæ vina vendidi, pro iis jam hodie Sticho satisfecit? Equidem sic lubeat semper deinceps vendi vina, statim scilicet repræsentato pretio. nam antehac sanè lentum ille nomen: atque olim quæ credidi, vix anno ipso post exigi potuerunt. nunc verò mirè quam facilis est, & quæ debere vix ceperat, resolvit: *Acid.*

SCRI-

SCRIBIT N.] Grut. probat, omnes MSS & Edd. ante Cam. habere *[illegible]*, non, *rescribit*. Turn. lib. 4: 11. *Scribere num[illegible]* est nummos non præsentes solvere, sed pro his in certum diem solvendis apud trapezitam se obligare, & per argentarium in certam diem cavere redditum iri nummos qui debeantur. Itaque apud Ter. Phorm. act. 5: 7. *Illud mihi argentum jube rursum rescribi*. valet, Cave mihi à mensâ redditum iri. Sic ibid. *Perscribere*. Hinc *Perscriptores*, qui perscriptiones pecuniarias accepti & expensi conficiunt. Vide Interpretem ad illud Adelph. *Ego ad forum ibo, ut hunc absolvam*: ubi notat; *Tunc in foro & de Mensa scripturâ magis, quàm ex Arcâ domoque numerabatur pecunia, &c.*

VERUM enim verò totius loci vulgatam lectionem & quam nos repræsentavimus, Pistoris noster omnium optimè visus est explicare. Gloriatur, *inquit ille*, Leonida, se Exærambum eò prioribus suis flagitationibus perduxisse, & adeò sollicitum effecisse in maturandâ solutione, ut quamvis id quod antea ei crediderat, toto demum anno pòst exigere ab eo potuerit, nunc tamen Exærambus ille de matucandâ solutione magis sollicitus sit, (hoc enim est illud, *Nunc satagit*:) adeò ut non necesse fuerit ipsum sequi ad trapezitam in forum, sed ipsemet ultrò trapezitam domum adduxerit, & per eum nummos *rescripserit*, id est, effecerit ut trapezita nomine Exærambi se soluturum constituerit, idque in tabulas suos retulerit.. *Rescribendi* autem verbum ita hic locum habere potest, ut intelligamus, trapezitam pecuniam, quam Exærambo debebat, mutato nomine & factâ delegatione rescripsisse Sticho aut Saureæ. Atque hoc sensu amplector etiam id quod Gruterus noster in præced. versu observavit, abesse *τὸ ad* à MSS. Ita enim omnia constant. Nec potuit Libanus aliter dicere se vidisse trapezitam; nisi domum adductus fuisset ab Exærambo. Fingit enim Libanus, se domi semper fuisse. ideò ad forum (ut Lamb. opinatur) adduci non potuit. Cæterum notetur hic & usus proprius verbi *Satisfacere*: quod generale esse ICti notant; & non tantum solutionem, quæ nummis fit præsentibus, sed à delegationem & quemvis alium modum expediendi debiti denotare, &c. Itaque dum quæric Leonida, an satisfecerit Exærambus: rectè respondet Libanus, se id opinari: cum viderit intervenisse trapezitam. Hi enim solebant adhiberi, quando pecunia numerata non solvebatur. Si quæsivisset Leonida, an solvisset, negandum fuisset id Libano. Rectè igitur ex ipso sermone [illegible] Leonidæ, ut tanto magis verisimilia omnia videantur. *Hæc Pistoris*. Nec tamen ego nescio, quid ingeniosius. Acidalius hic moliatur, [illegible] consensum omnium Codd. in suam opinionem transformat & corrigit; & pro, [illegible] legit *abducere*: pro *adduxit dom[illegible]*, leg. *ab[illegible] domo*. dum necessarium prorsus existimat, ut ex ædibus Demæneti servum abduxerit Exærambus ad argentarium, non hunc ipsum illuc: & quæ alia curiosè disputat; sed solâ conjecturâ, nullis libris confisus. Etiam Meursius noster aliam lect. laudat: quam tamen non explicavit.

EXT. S. REDDIT.] ita Acidal. e Flor. *ext. sibi redd.* versûs causâ.

RETINERI] impediri, ut efficeret quod operis sibi sibi locatum. Vide Lamb. Commēt. SED hanc Lambini expositionem falsam esse; contrà alteram, quam domi habet, verissimam, Pistoris perdocuit. ut dicat, Dromonem excusasse se, quod reliquum non reddat: eo, quòd is, cui operæ Dromonis à Saureâ locatæ essent, totam mercedem non priùs solvere velit, quàm opus locatum sit perfectum. *Retineri*, scil. mercedem, vel reliquum. Nos diceremus. Er wolle den Rest zahlen / wann er bezahlet werde. Mann helt es jhm aber an / biß er fertig mache / was jhm verdinget Loquitur manifestè de servo (est enim *Dromo* servile nomen:) cujus operæ foras locatæ erant. Atque ita magnificum se facit Leonida, quasi qui aliorum servorum operas locet.

SI VELIS, DA] ironia. Also gehets: Liebe einer nur etwas weg! Grut. suspicatur: *si Velis, adcommoda h. am.* Ut *ad* temerè mutatum fuerit in *da*. Acidal. numeros & sensum ita animat: *LI. Non etiam? LE. non? hem, si vel.* Ita Ter. Andr. act. 1: 2. *DA. Non hercle intelligo. S. non? hem! DA. non. Davus sum, non OEdipus.*

SUO ODIO] odiosâ loquendi importunitate. Ter. Hec. *Tundendo atque odio denique effecit senex. L.*

HEUS JAM S.] Videntur hæc Mercatore non audiente sibi mutuo insusurrare.

TINNIRE] V. N. Prol. Pœn.

NEGAT ESSE INTUS] Ambiguum, quomodo nos solemus: Er sagt / er sey nicht daheim.

OBSTITIT OCULIS] Meurs. è schedis Lang. l. *obstit oculis*. Dicebant, inquit, *Obstire*, *Obstare*. sicut, *Artire*, *artare*: *Impetrire*, *impetrare*: *Negire*, *negare*. Hinc *Negibundus* & *Obstitus* apud Festum: ut *Artitum*, *Impetritum*. Sic *Abstit* dixit Ovidius XI. Met. - *& quæ pars admonet, abstit*. ita enim Prisc. citat: quanquam perperam pro *Abstitit* positum ait. Sic *Prostire* dixerunt: unde *Prostibulum*: & *Stire* pro *Stare*, unde *Prostibulum*, quasi grande stabulum. ita *Metiri* & *Metari*. hinc rectè Pseud. 4: 4. *metimur.*

[illegible] PROMITTAM] Repromittam [illegible] [illegible] nunc ne pete [illegible] [illegible] [illegible] libe. [illegible] [illegible]. C[illegible]. [illegible] Mal[illegible] in.m [illegible] ad [illegible] lib. 5 1. [illegible] 7.

[illegible] S. & Lang [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible]ister.

C [illegible] O [illegible] IV [illegible] [illegible] [illegible] d a [illegible] es [illegible]. [illegible] [illegible] &c [illegible], Horo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Scipio & Rittershus. ad Apul. [illegible]. In [illegible] eligitur autem h[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pr bus [illegible] o-m[illegible] [illegible] [illegible] villis rebus & rationibus domesticis pr[illegible]. Suetonius *A-* [illegible] *m* vocat. Ab *a* *[illegible]ore* tamen differt [illegible] *[illegible]rator*, & *Di[illegible]rator*. Videatur, præter Tr[illegible] P[illegible], R[illegible] Var. Lect. lib. [illegible] 20. item [illegible] in D[illegible], & [illegible] Anni[illegible] Marton. V. N. [illegible] 2: 1. Etiam G[illegible] *eris* [illegible] probat lectionem MSS. Cam. & omnium P[illegible] *[illegible] rerum* [illegible] *per cre[illegible]*, (ita & Turn[illegible] 2[illegible] extrita voce [illegible] *mmam*, quæ in v[illegible] V N. [illegible] *Cre[illegible] rerum rer um*.

AC NE FORMIDA] *J.* [illegible] *ab neform.* i. a Servi [illegible] ubi metueutis verba fuerint.

IN MANV HABEO] ita MS. Cam. & vete. Edd. [illegible] *hab-bo*.

ME INCERTO] dum incertus ero. *L.*

FEROX EST] Wie macht er sich nu: ander Leuth Geld op uje.

* NIMIS IRACVNDE] *J.Gul.* totum hunc locum ita restituit è Langiano: *CHL. Nimis iracundè, non est superb. esse hom. serv[illegible]m. LI. 2. Malo hercle [illegible] magno tuo, ni [illegible] - rectè dicis. LIB. Impure, ni[illegible], [illegible] vides irasci? LI. perge porrò. LIB. Flagitium hominis. LE. di obsecro argentum huic, ne malè loquatur. CHL. Malum hercle bobu quæritis. LE. crurifr. hercle de[illegible]ergentur. Ni istum impudicum percies. LIB. perii hercle, age impudice, Sceleste, non [illegible]c.* Cùm Leonida magnificè à se rejecisset Chlamidatum, & ille diceret, non decere superbiam servum: conversus ille ad Libanum, Malum tibi, inquit, nisi in istum (Chlamydatum innuens) mala multa verba congesseris. Cui alter paret sanè diligenter; & tamen instat, ut pergat hic: & qui spectaret conviciis aliquid profectum, numerari [illegible] [illegible]um jubet modestius: ita finem maledicentiæ fore. sed strenue *Chlamydatus* sustinet hæc omnia: quod non fert contumax scurra Leonida, & quasi parum fecisset Libanus, impudicitiam præterea peregrino exprobari jubet: quod convicium homini libero gravissimum: & adjicit, nisi ita faciat, vapulaturum: & simul ad verberandum gestu se parat, quem metuens scilicet Libanus, [illegible] [illegible] se petere ab hospite simulat, adspersis interim [illegible] istis [illegible], &c. *H[illegible] J.G.* [illegible] eundem d[illegible] accedere [illegible] [illegible] testatur.

SERVVM HOMINEM] Talia sunt *mulier ancilla*, [illegible] *ἄλωσις* apud Herodotum in Thalia [illegible] *ἄνθρωπον οἰκοδίαιτον*, apud b. Matthæum [illegible] cap. 20.

NEC-RECTE] Lalm. l. *nerectè*. ut & Meurs. ex Ald. eod[illegible] [illegible]. *ne, *ares*i.* non jure, injuriâ [illegible] [illegible] [illegible] verbis usurpatum, *nec-recte & ne-r[illegible]*. V. N. Mostell. 1: 3.

DIFFRINGENTVR] *Crurifragium* sive *Crurifragium m[illegible] [illegible]*, ut *Crux* ipsa, servorum peculiare [illegible] supplicium fuit. Ratio autem & modus frangendi crura talis erat; ut incus cum malleo vel vecte ferreo inferretur, ac tibias [illegible] [illegible] ponerent, validis ictibus sic frangendas. Vide J. Lips. *De Cruce* lib. 2. cap. 14. & nos Pœn. 4: 2.

PERCIES] Cave cum Lamb. aut mutes in *percies*, aut in obscenum sensum trahas. Vult impudicum esse clarâ voce proclamari: quod significat *perciere*. Sic Bacch. act. 3.- *quod her[illegible] tam ciet?* male enim ibi *accessat* exponitur. Tac. l. 3. Hist. *primores aut resque belli [illegible]bat*. In his & plurib. locis aliis valet tantùm *vocare*, *nominare*. Acidal.

NON AVDES] *οὐχ ὑπομένεις, ὦ τάλας*; *L.*

MIHI SCELESTO] mihi infelici, cui dii sunt irati, ut scelesto: *L.* Sed ego simpliciter accipio, q. d. ut nos solemus: Es ist Ein Schelm wie der ander.

VAPVLA] V. N. Pers. 2: 3.

IN JVS VOCO] *Ant. G[illegible] JC.* Var. [illegible] lib. 1: 47. *In jus vocare* est, non *adjournare*, ut Gall[illegible] loquuntur; sed in jus ad magistratum [illegible] [illegible]cere, &c. *Citari* autem (quo verbo [illegible] [illegible]mur) est voce præconis vocari coram magistratu. Vide Juris Interpp.

MEMENTO] Alludere videtur ad formulam *antestandi*: Vide N. 4: 9. Persâ.

PRO VESTRIS DICTIS MALEDICTIS] ita MS. Cam. & Edd. ante Aldum. MSS. Lang. *pro dictis vestris maledictis*.

QVID VERBERO? AIN'T. F. [illegible]] ita Gruter. interpunxit.

INVNC] ita V. C. Cam. Sed non inelegans est distinctio Paris. & Arg. edd. *ME R. quo [illegible]? L E. jamdudum quò [illegible]. ME R. Nunc* &c.

NVNC DEMVM T.] ita MS. Cam. & vett. edd. J. Douza è Parmensi & Brix. distinguit, *Nunc demum?* &c. ad herum te venire velle.

TV CONTVMEL.] Duo sunt, *Contumeliam facere* &c. *Contumeliam [illegible]re*, hoc in verbo, illud in facto positum. Contumeliosus autem facto est, qui liberum verberat: *I. Antonius* dixerat, *Fuere contumeliam*, pro afficere contumeliâ; ut *facere damnum*, *jacturam*, quam phrasin Cic. Philip. 3. reprehendit. Vide Commentar. Cam. in l.

1 [illegible] L.

Tuscul. Quæst. Ter. Pho. [illegible] *ita*, [illegible] *hoc audies* [illegible] apud Quintil. *Nec male respondit, male nam prior* [illegible].

PRÆFISCINE] Scal. ad Varronis verba; *Quòd pueris tur*[illegible] *res in collo quædam suspenditur*, notat; *Fascinus* vel [illegible] dicitur *Ferctrum* Horat. 8. Epod. *minus.e languet fascinum*. Videtur ita dictum, quòd depelleret fascinationes. Itaque pro amuleto e collo pueris suspendebatur. Hinc *præfiscini*, [illegible]. Titinn. *Paula mea, amabo, pol tu ad laudem addito præfiscini*. Ne scilicet (ut ad[illegible] Charisius) puella fascineretur. *Muretus Var. Lect.* lib. 9:1. Vetus erat opinio, periculum esse aliquod à fascino, ubi quis impensius aut laudaret ipse se, aut præsens ab alio laudaretur. Et ex eâ opinione receptum erat, ut in laudando plærunque adderent vocem *præfiscine* aut *præfiscini*. quà invidiam & fascinum a se amolirentur ac deprecarentur. Quale est, quòd etiam hodie utimur, *Dicto absit invidia*. Est autem *præfiscini* idem quod [illegible], &c. Vide Scalig. Fest. in *Prospera*. Turneb. l.14.c.31. Agell. lib.10: 24. item J. Gul. Verisim. l.2:14. Schop. Verif. l.1: 17. ad illa Symmachi lib. 1. epist. 7. *nullo fascino felicitas publica mordeatur*, notat: *Fascino morderi*, est invidiâ lacerari, & ut ait Horat. *invideri* ac fascinari. Nimiam enim prosperitatem ab invidiâ fascinari credebant. Propert. lib. 1. el. 10. *Olim gratus eram* &c. Et Virgil. *Aut si ultra placitum laudârit*, &c. Cum igitur hîc magnificè de se loqui vellet Leonides quasi invidiam a se amoliri cupiens, ait: *Præfiscini hoc nunc dixerim*. Ohne ruhm zumelden. Oder: Gott gebe/ das ichs zu einer guten stund rede.

LVPVS EST] ita Seneca Epist. 103. *Ab homine homini quotidianum periculum*. Huic adlidet illud Anacharsidis Scythæ, qui interrogatus, [illegible] *Quid homini maxime infestum esset? Ipsi, inquit, sibiipsis*. Contrarium illi Cæciliano, apud Symmachum: *Homo homini Deus est: si suum officium sciat*. Vide Rittersh. Oppian. lib. 2. Hal. & Tiraquell. de Nobilitat. c.31. & J. N. Leonsem Miscell. l. 7:19.

SECVNDA MIHI F.] i. succedunt ea [illegible]: At feram tibi casu [illegible]. Virg. *Cum* [illegible] *tulas*; i. cum sacrificavero. Ironia urbana est. Etiam MS. Camer. l. [illegible] & Pall. codd. vett. sex. Lipsius Ant. Lect. l. 5:13: leg. *Secundas mihi facis*. Quid est *secundas facere*, aut, *Secundas agere*, docet Seneca, 3. de Irâ: *Optimum judicabit, quicquid dixisset ille, & secundas agere*. Non tulit *Cælius assentientem*, &c. Tractum à Comœdis primis & secundis, sive primarum partium, & secundarum. Hi autem submittebant, & patiebantur illos excellere: ideoque *secundas* (scil. *partes*) *agere*, demittere & blandiri. Hæc Lips. ad Senecam. Palm. l. *Jam nunc secundas mihi agis*: vel: *secundas mihi facis*, ita *facis*, pro, *agis*; quod notissimum. Quando Mercator, quicquid diceret Leonidas, identidem fateretur; (& apparet id ipsius responsionibus: *scilicet: ita res est: fortasse: non negassim*) jam nunc, inquit Leonidas, mihi agis secundas, hoc est, adsentaris, neque contrà tendis: Seneca lib. 3. de Ira: *Optimum, &c.* Qui hoc in Scenâ faceret, *subdigam* vocant Gloss. veteres, & interpretantur [illegible]. *De secundarijs* quidem & *tertiarijs*, nota res. Hor. 1. epist. 18 - *sic nimium dives is horret, Sic iterat voces, & verba cadentia tollit: Ut puerum credas sævo dictata magistro Reddere, vel partes mimum tractare secundas*. Sic ergò *secundas agere* hîc Plautus dixerit. Etiam Acidal. mâlit, *secundas mihi agis*, i. agis, præ illo *facis*: cùm *agendi* verbum in Scenâ habitet, non *faciendi*. Sed tamen & *secundas facere*, in Appollinari est, l.1.ep. 2. ultimæ etiam editionis, quam diligentiss. *Jo. Savaro* Avernæ Præses nuper procuravit. De Theodorico rege Gothorum: *Secundas fastidit vel timere vel facere*.

NEC POT. P. EXVM.] [illegible]. Nam quod *nihil* est, numerari non potest: & quod *nimis multum*, ægre potest: *L. Ex Is. Casaubo. ni Theocr. Lect.* scitu digna, etsi huc fortassè non pertinentia, annotabo: [illegible] pro *paucis* eleganter Theocr. usurpat; cum ait, [illegible]. Horat. *numerabiles, ut pote parvus*. alii Græci, [illegible]. Sed omnium elegantissimè Hebræi qui paucitatem indicaturi, dicunt; *erat numerus*; ut Gen. 34. & Is. 10.

PECVLIVM] quod servo herus permisit, veluti proprium. Ita Grut. simpliciter, neglectis Lambinianis.

P. RHODO] V. N. Bacchid. 2: 2. & Merc. 5: 2.

ACTUS III. SCENA I.

CLEAERETA lena. PHILENIUM meretrix.

EQUNE Onego te interdictis facere mansuetam meis?
An ita tu es animata, ut qui expers matris imperii sies?
PHI. Ubi piem Pietatem, si isto more moratam tibi

Postu-

Postulem placere, mater, mihi quo pacto pracipis?
5 *CLE. An decorum est adversari meis te praceptis? PHI. quid est?*
CLE. Hoccine est pietatem colere, matris imperium minuere?
PHI. Neque qua rectè faciunt culpo, neque qua delinquunt amo.
CLE. Satis dicacula es amatrix. PHI. mater, is quaestu' st mihi:
Lingua poscit, corpus quarit, animus orat, res monet.
10 *CLE. Ego te volui castigare, tu mi accusatrix ades.*
PHI. Neque edepol te accuso, neque me id facere fas existimo.
Verùm ego meas queror fortunas, quum illo quem amo prohibeor.
CLE. Ergo una pars orationis de die dabitur mihi.
PHI. Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi.
15 *Adloquendum, atque ad tacendum tute habeas portisculum.*
Quin pol si reposivi remum, sola ego in casteriâ
Vbi quiesco, omnis familia caussa consistit tibi
CLE. Quid ais tu, quam ego unam vidi mulierem audacissimam?
Quoties te vetui Argyrippum filium Demanetis
20 *Compellare, aut contrectare, colloquive aut contui?*
Quid dedit? quid deportari jussit ad nos? an tu tibi
Verba blanda esse aurum rere? dicta docta pro datis?
Vltrò amas, ultrò expetessis, ultrò ad te arcessi jubes.
Illos qui dant, eos derides: qui deludunt, deperis.
25 *An te id exspectare oportet, si quis promittat tibi,*
Te facturum divitem, si moriatur mater sua?
Ecastor nobis periculum magnum & familia portenditur,
Dum ejus exspectamus mortem, ne nos moriamur fame.
Nunc adeò nisi mihi huc argenti affert viginti minas,
30 *Na ille castor hinc trudetur largus lacrumarum foras.*
Hic dies summu' st apud me inopia excusatio.
PHI. Patiar, si cibo carere me jubeas, mater mea.
CLE. Non veto ted amare, qui dant quâ amentur gratiâ.
PHI. Quid si hic animus occupatu' st, mater, quid faciam? mone. CL. bem.
35 *Meum caput contemples, si quidem ex re consultas tuâ.*
PHI. Etiam opilio, qui pascit, mater, alienas ovis,
Aliquam habet peculiarem, quî spem soletur suam.
Sine me amare unum Argyrippum animi caussâ quem volo.
CLE. Intrò abi: nam te quidem edepol nihil est impudentius.
40 *PHI. Audientem dicto mater produxisti filiam.*

VERSUS troch. tetram. catalectici.

NEQUE IN EGO TE] Lamb. l. *ted in tered.* ... te retinendum ... censet, ut mox, *E meam o. loquendo*, non elidetur literas.

UT QUI] pro, *ut quæ*, L.

PIEM P.] i. colam: *Nonius.*

AN DECORUM] *J. Gul.* è Lang. l. *An decorum est ad ersari meis te præceptis quidem? Hocce* ... Et apparet sane, *inquit*, hæc omnia continuanda sub persona Matris. Jam, *quidem*, ita sæpe traducit Plautus. Capt. *Vin te fortunatum faciam?* HEG. *Maximam quidem mi rum quidem.*

QUÆ DELINQ.] i. in quibus. ut ad *Parentes* referatur. *Douza.*

IS QUÆSTUS MIHI EST] Arnob. lib. 4. *Cujus f... ... quæstus.* Omnia significantissime. De *conditione* V. N. A. Gell. ... quoque propriè. sic ... dicunt: & meretrices vocantur ...: atque earum ... ac *quæstus* ...

ANIMUS ORAT] Malit Acid. quod alibi vidisse ait *an. hortat.*

DABITUR MIHI.] ita MS. Cam. & vett. edd. Sed *Pistoris* lectio Venera probatur cum notâ interrogationis. ut indignabunda hæc dicat Læna: Tandem ego etiam hoc die loqui potero? Werd ich dann heut auch einmal zu wort kommen?

AD LOQUEND.] idem dicit aliis verbis. Tu ipsa jus habeas & orationis imperandæ, & silentii indicendi.

PORTISCULUM] *Scal.* ad Festum: Glossæ, *Portisculus*, κελευστής. Qui est *præco* aliàs, is in nave *portisculus*. præco audientiam faciebat in Comitiis, in Sacris & Spectaculis faventiam: portisculus modum remigibus dabat. Douza, *Portisculum*, inquit, plerique omnes pro remigum hortatore sive etiam *Pausario* (ut Seneca Epist LVI. appellat) eoque qui percicam, sive, ut aliis placet, malleum sibi cognominem manu tenens, *requiemque modumque* (ut apud Ovid. est) *sonis dabat remis*, accipiunt. Ego ... in ipsam, non autem per ... ... (Festo ac Nonio ...) ... , &c. Et quæ Statianus ... de ... reddit, ea ad porticul... referri ... At vero Daniel Heinsius Gandens. ad ... s ... versus, V ... *ara ... margine puppis ... temperet ... Et rema ... littus Adnumeri m ...* : docet *Po ... ...* & locum seu perg... figni ... e, & eos qui ... rem ... Nonii ... *hor... ... ... ret, ... hortam ...* Vid ibid. Sed & ... P. Merula ad ... Annal. Ennii. a quo (ut ibi ait)

Portisculus dicitur *Hortator*: item *Jussor* Glossographo: unde *Jussa* apud Sallust. ut & *Hortamenta* apud Nonium (ita enim è MS. leg. ibid. non *Exhortamenta*) Ascon. in Divin. Cic. *Cani remigibus κέλευσμα per symphoniacos solebat & per assam vocem, id est, ore prolatum, & interdum, ut in Argonautis, per citharam.*

CASTERIA] Nonius: *Casteria, locus, ubi, cum navigatio conquiescit, remi & gubernacula conquiescunt.* Vide & Turn. l. 4: 13. qui *schasteria* legit. C. Colerus notat in MS. Bitckh... legi, *cisteria.*

CONSISTIT TIBI] i. in te sita est: *Douza.* Pistoris censet singularem illam vocis *caussa* significationem hinc erui posse, cujus in Jure non obscurus usus est, cum dicimus: *rem alicui restituendam esse cum suâ caussâ.* i. cum omni emolumento, quod ex re habere potuisset. Ita ergò, *omnis caussa familiæ tibi consistit*, esset, omne emolumentum, quod ex familiâ capis, cessat & impeditur. Ut mirum sit, Alciatum JC. id mutasse. *Val. Acida* ins, Ejusinquit, *caussam* interpretari licet *rem & rationem*, ut Lamb. cepit: tamen quia insolentior est locutio, suspiceris legend. *omnis familia cassa consistit tibi.* Ubi ego vaco, vacat & esurit mecum tota familia. hoc enim est, *Consistit tibi*: non, in te sita est. *tibi*, velut abundat, ut sæpè. & *consistit*, valet, unà simul sistit pariterque quiescit. sic *consistere*, simul stare, Curc. act. 2: 3. Tacitus 4. Hist. *Quò diversa virtus manifestius spectaretur, sibi quæque gens consistunt.* unde apud Fest. *Constitutus* (f. *Consistus* i. simul statio) *hominum, à consistentium multitudine appellatur.*

DICTA DOCTA] lepida, urbana. Ennius: *Haud doctis dictis certantes, sed maledictis.* L.

ILLOS QUI DANT, EOS DERIDES: Q. DEL.] ita MS. Cam. & edd. vett.

SI MORIATUR] MS. & vett. edd. *si moritur.*

DUM EIUS] Heraldi Cod. habet. *Demenetis* exp. quomodo jam in Frising. hærere ... ætas est quod prodidit Sambucus.

LARGUS LACR.] qui nihil largitur præter lacrimas. Virg. *Largus opum.* Talia sunt, *Prodigus animæ*, ..., Horatio: &, *alieni appetens, sui profusus*, Sallust. *L.*

HIC DIES SUM] Qui negat se nobis quicquam dare posse propter inopiam, is mihi quodammodo mortem denunciat. *Alii sic*. Qui mihi inopiam excusat, ei hic dies postremus erit, quo me conveniat: *L.*

QUA AMENT GRATIA] qui dant ea, propter quæ digni sint, ut amentur. *L.* Colerus L *qui digni amentur* g... ...

OCCUPATUS] amore Argyrippi.

CAPUT ... quod jam certum est.

CONTEMPLES] pro, *Contemplerts*. Vide A. Gell. ... 11.

PECVLIAR.] *Peculatorias oves* hoc genus indigetat Varro, quæ nimirum servis aut filiisfamilias sunt in peculio.

PRODVXISTI] ἀμφιβολία. nam scorta *producunt* lenones: hinc *productores* dicuntur, προαγωγεῖς. & *producunt* parentes liberos, qui suscipiunt &c. & *producitur*, qui foras aut in [illegible] ducitur. *Producere* Marcello, Donato & Parrhasio, h. l. est prostituere, προαγωγεύειν, non [illegible] Gruterus *produxis* simpliciter hic accipit pro educasti, instituisti.

ACTUS III. SCENA II.

LEONIDA, LIBANUS: servi duo.

PERFIDIÆ laudes gratiasque habemus meritò magnas,
Quum nostris sycophantiis, dolis, astutiisque,
Scapularum confidentiâ, virtute ulmorum freti,
Qui advorsum stimulos, laminas, crucesque, compedesque,
5 *Nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias,*
Indoctoresque acerrimos, gnarosque nostri tergi,
Qui sæpe antè in nostras scapulas cicatrices indiderunt:
Eas nunc legiones, copias, exercitusque eorum,
Vi pugnando perjuriis nostris, euge, potiti.
10 *Id virtute hujus collegæ, meâque comitate*
Factum est. LI. qui me vir fortior est ad sufferendas plagas?
LE. Edepol virtutes qui tuas nunc possit collaudare,
Sicut ego possim, quæ domi duellique malè fecisti,
Nulla edepol pro merito nunc tuo memorari multa possint.
15 *Ubi fidentem fraudaveris, ubi hero infidelis fueris,*
Ubi verbis conceptis sciens libenter perjuraris,
Ubi parietes perfoderis, in furto ubi sis prehensus,
Ubi sæpe caussam dixeris pendens adversus octo
Astutos, audaces viros, valentes virgatores.
20 *LI. Fateor profectò ut prædicas, Leonida, esse vera.*
Verùm edepol næ etiam tua quoque malefacta iterari multa
Et vero possunt. ubi sciens fideli infidus fueris:
Ubi prehensus in furto sies, & manifesto verberatus,
Ubi perjuraris, ubi sacro manus sis admolitus,
25 *Ubi heris damno, molestiæ & dedecori sæpe fueris,*
Ubi creditum tibi quod sit, tibi datum esse pernegaris,
Ubi amicæ, quàm amico tuo fueris magis fidelis,
Ubi sæpe ad languorem tuâ duritiâ dederis octo
Validos lictores ulmeis affectos lentis virgis.
30 *Num malè relata est gratia? ut collegam collaudavi!*

LE. [illegible] meque teque maximè atque ingenio nostro decuit.
LI. [illegible] omitte ista, atque hoc quod rogo responde. LE. rogita quod vis.
[illegible] viginti minas habesne? LE. ariolare.
[illegible] nem Demænetum lepidum fuisse nobis.
35 *[illegible] mulabat Sauream me esse, quam facetè!*
[illegible] nimis risum continui. ubi hospitem inclamavit,
Qu[illegible]d se absente mihi fidem habere noluisset.
[illegible] memoriter me Sauream vocabat atriensem!
LI. Manedum. LE. quid est? LI. Philenium estne hæc quæ intus exit?
40 *Atque Argyrippus unà. LE. os opprime: is est. etiam subauscultemus.*
[illegible] lacrimantem lacinia tenet lacrimans. quid nam esse dicam?
[illegible] auscultemus. LI. attate, modò herclè in mentem venit.
[illegible] vellem habere perticam. LE. quoi rei? LI. qui verberarem
[illegible] forte occœperint clamare hinc ex crumina.

V[illegible] rursus Hipponactei; quales & [illegible]

[illegible] CONFIDENTIA] i. *duri-* [illegible]

[illegible] M[illegible]RUM] Hanc lectionem, [illegible] nes vett. cod. & MSS. Cam. [illegible] fecter, contra Lamb. & Bosi. [illegible] *humerorum*, sive *armo-* [illegible] Quinqu[illegible] am nec hoc postremum [illegible] accedit optio Gruterus: ac [illegible] elit qui contra omnium ma- [illegible] m auctoritatem, omnem [illegible] nunc quoque nescio qua sua [illegible]

[illegible] Lamb. l. *Quom*: vel, *Qui,* [illegible] *ποσώδη*: ut & Bosio v[illegible] [illegible] sanare conatur hic [illegible] *corum* versu 8. [illegible] Glossar. *Ad vo-* [illegible] Aut[illegible] hoc [illegible] non possunt, [illegible] rere in vett. editionib. [illegible] que in MSS. Cam. [illegible]

[illegible] *lamina,* [illegible]

[illegible] Capt. 4. 2. [illegible]

[illegible] M[illegible] & Pall. [illegible] Turn. [illegible] vig[illegible] & [illegible] apud [illegible] ex[illegible] ere virgis sclea[illegible],

A præsertim qui sunt plagosi. Ab simili tralatione statim etiam dixit *artitos viros* &c. Camerarius existimat Plautum finxisse *inclotores*, de sonitu verberum ut illud; *tax tax tergo erit meo.* nam *κλωγμοὺς πταγισμοὺς* strepitum & sonitum Græci appellarunt. ut in jocoso oraculo Luciani, *μέλυ ἐπιγράψεις κλωγμῷ.* Palmerius, *Inductores*, inquit, Plautus dixit, pro ductoribus: quod exercitum ulmorum in terga & scapulas inducerent: adde compedes & manicas quoque. Glossarium *inductorem* interpretatur *ἐμβάκτην.* Probat hoc *Colerus*, & interpretatur *duces*: aitque verbum prorsus B militare esse, *Induce* &c. Glossar. *ἡγεμών*, *Inductor*, &c. Probat & Acid. totumque hunc locum varie sollicitat.

EXERCITUSQUE EORUM] ita Cam. edidit. Cum tamen in MS. sit *ferum*, ut & in vett. ed[illegible] et co[illegible] *rum*, quomodo etiam *forum* il[illegible] ud interpretantur, quasi *φορῶν.* J. F. Pontanus fu[illegible] tur leg. *ex[illegible] que lorum*. Servos flagrorum sive lororum gymnasia esse, notum.

VI PUGN.] R[illegible] e Acidal. hæc ita junctim legit: *Vi pugnando perjurio nostr.* quasi vi, i. fortiter per jurijs pug[illegible] rint.

C POTITI] sc. sumus. i. expugnavimus & cepimus: D. At J. Palm. l. *Ex nunc legiones, copiæ, exercitum [illegible] erorum [illegible] pugnando, p[illegible]* &c. Pa[illegible] trat uxor De[illegible] exercitum. [illegible] Leonidas commemor[illegible], laminas, & quæ porro addit: a[illegible] d [illegible] o be[illegible] o deesset, ductores etiam præfe[illegible], Sauream atriensem hunc primum deinde [illegible] rios. O[illegible] nunc triumphat Leonidas & Libanus, e[illegible] & [illegible] polias: q[illegible] suis per[illegible] os deseant. Vid. & [illegible] Epid. 4. 2.

NÆ ILLA] Lamb. l. *Ne ille ed. pro m. nunc t. memorare m. possit?* Ne sit oratio anacoluthos scilicet. quæ tamen sic etiam cohæret.

VERBIS CONCEPT.] V.N. Pseud. act. 1:3.

PAR. PERFODERIS] hoc Græcis est τοιχωρυχεῖν. V.N. Pseud. 4. 3.

ADVERSUS OCTO] V.N. Amph. act. 1:1.

ASTUTOS, AUDACIS] Sic MS. Cam., & codd. antiquitùs excusi. Turneb. lib. 24:3t. l. *artitos.* atque ita, *inquit*, loquitur, quasi se in judicio defenderit adversus diserros & eloquentes viros: sed tamen, præter opinionem, *virgatores* jecit, exspectationem fallens. *Artitus* autem à Festo explicatur, & à vetere Critico expooitur, πάντεχνος, δαίδαλος. Festus: *Artitus, i. bonis artibus* (Douza l. *artubus*) *instructus.* Gifanius tamen ex Scauro pertendit, *artibus* per *i* olim & scriptum & scribendum: sive ab *arte* descendat, sive ab *artibus*, i. membris. J. Gruterus, cui illud *audacis* minus convenire visum, suspicabatur, atque adeò argumentis pertendebat, legend. *Artitos, limaces* v. Et illud Festi etiam ita reformandum: *Artitus, bonis & strictis artubus.* Tacitus: *Duriora genti corpora, stricti artus, minax vultus.* Præterea, inquit, *Artitus* idem quod *Artatus.* de quo Nonius in *Artitit.* (V.N. suprà, 2: 4.) ita Prudentius. *Loth ipse ruptis expeditus nexibus Artita boiis colla liber erigit.* Nam, *artita*, est arctius clausa: & pressa. *Attrita* autem minus rectè legitur. quomodo enim atterantur colla intra paucas horas? Tertullianus: *Nescio an crus de perisceli in nervum se patiatur artari.* Idem in Schedis Pallat. ad illud *Astutos* notat: Venit forte ab *astu*, i. urbe: lateatque ambiguitas in voce. ut cum sentiat de virgatoribus, velit tamen inducerere auditores, priusquam reliqua audierint, putent aliquid subsecuturum de octoviris. Sed quid vetat etiam *Ta[illegible]* somnium audire? ARS, primà sua origine robur corporis ac fortitudinem designavit. (Græca enim omnia [illegible].) Inde [illegible], qui artis istas & quincuplex quasi robur cestu, pugnà, luctà, pugillatu & cursu experiebatur [illegible] Græcis. An non ergo verisim[illegible] festivum Comicum ejusmodi *ar[illegible] [illegible]res*, & non tam [illegible] & *qui* [illegible] in vindemia, quam [illegible] *ar[illegible]tos & robustos* [illegible]e?

VIRGATORES] i. lorarios: *Turneb.*

ITERARI] [illegible] non [illegible] ue.

FIDELI] *Fidel*[illegible] bitror, qui tibi fidebat. [illegible] 2. *per fidem deceptus sum.* G[illegible]

DAT. E P[illegible]ERNEG [illegible] *ajurabat creditum.*

TUA DURITIA] *ex καμμύειν*, ut dicam [illegible]. L.

A AFFECTOS L.] ita MS. Cam., & vett. Cod. instructos flexilibus virgis. Virgil. 7. *lentum [illegible]gellum* dixit. Bosius l. *affectus*, i. cæsus. Ad hunc porro locum facit illud convicium in [illegible] Tirinni: *Lassitudo conservum, rediviva flag[illegible]* [illegible] delassare consuetus valentiss. virgatores, [illegible]vos tuos. Solebant enim Servi olim inter se flagellare. *Redivivæ flagri* addit: quasi circa [illegible] flagra se resolvant, tergi firmitudine scilicet contritâ ac dissipatâ. Unde & *Relusum* ἀπὸ τοῦ λύω, solvo. Quæ Douza copiose tractat Centur. l. 1. c. 7. Notum est & illud Cic. pro Rosc. Amer. [illegible] *capitis mederi debeas, reduviam curas*: παρωνυχίας. Cujus usus est, cum quis leviss. malis quærit remedium, dissimulans majora.

B ATQ. INGENIO] Lambini molitiones [illegible] apud ipsum, si tanti.

ARIOLARE] divinas; ariolus es. Du h[illegible] errathen.

EDEPOL SEN.] *Edepol* cum In[illegible] *scilicet, fortassis, nimirum.* Vide Palm. Sp[illegible] Notas Pœn. act. 5: 2. & Sticho 4: 1.

INCLAMAVIT] *Convicius & maled[illegible] [illegible]ctatus est.* Festus.

NOLUISSET] Acidal. vers. ita explet: *nol[illegible]set tamen.* De particulà *tamen* M[illegible].4:8.

C MEMORITER] Palmerius: Id est *memor[illegible] facere*, ut ne compecto & composito, ne [illegible] quam præmeditatus; sed ex tempore dicere [illegible] re[illegible]que videaris. talem Mysidem postulabat [illegible] ne Chremeti de fuco subolereret. Andr. [illegible] 3. *Mysis, nunc opus est tua Mihi ad hanc [illegible] ex promptâ memoria atque astutia.* Memoriter [illegible] est, non id, quod errant interpretes, ad retin[illegible] mandata: nam quid ineptius? sed d[illegible] agendi, & in ciendo jurgii simulacr[illegible] peritia. Ita [illegible] A[illegible]er, & Plautus [illegible] *potes memoriter meminisse.* Hoc enim [illegible] p[illegible] istud a[illegible], ne ille [illegible] D [illegible]bis de eo ante coovenisse. Eunucho [illegible] *f[illegible]* CH. *ac memoriter.* Eode[illegible] *Ut memoriter me Sauream vocabat.*

ETIAM SUB.] ita Grut. ex Arge[illegible] antiquo. *Etia[illegible]*, pro, *etiamnum.* Nisi si [illegible] *[illegible]am subauscult.* ut infrà; *tacere* [illegible]

QUIDNAM ESSE D.] V[illegible]d[illegible], *quid idnam esse d?* quod vehem[illegible] esset.

LACINIA] Vide Turneb. l. 21: 14. imprimis P. Manut. ad illud Ciceronis [illegible] lib. 16. ep. 21. *[illegible]deor enim videre te in la[illegible]* [illegible] in vestimenti parte. Pro [illegible]lo, aut sudario quadrato aut oblongo acc[illegible] [illegible]

stiam

verum in Mercat. act. 1: 2. quod tamen Grutero non probatur. Vide & P. Colv. ad 1. Metam. Apul. ubi docet, *Lacinias* esse flexus, meatus, ambages cuiusque rei. ut ibi *laciniosa convalla*: *Sermo laciniosus*, Tertulliano.

ATTAT] MS. Cam.

QUI] i. quâ. *L.*

A ASINOS] urbanè viginti minas pro asinis acceptas vocat *asinos*: ut Trucul. 3:1. *Oves*. V. N. ibid. & Persa act. 2: 3. & 5.

CRUMINA] ita MS. Cam. & Pall. plerique: ut & vett. edit. ante Pium habebant *crumina*: quod & Festus confirmat: *Grut.* V. N. Sc. seq.

ACTUS III. SCENA III.

ARGYRIPPUS, PHILENIUM, LIBANUS, LEONIDA.

CUR me retentas nunc? PHI. quia tui amans abeuntis egeo.
AR. Vale. PHI. aliquanto amplius valerem, si hic maneres!
AR. Salve. PHI. salvere me jubes, quoi tu abiens affers morbum.
AR. Mater supremum mihi tua dixit, domum ire jussit.
5 *PHI. Acerbum funus filiae facit, si te carendum est.*
LI. Homo hercle hinc exclusus est foras. LE. ita res est. AR. mitte quaeso.
PHI. Quò nunc abis? quin tu hic manes? AR. nox si voles manebo.
LI. Audin' tu hunc? operâ ut largus est nocturnâ? nunc enim hic est
Negotiosus interdius videlicet Solon est,
10 *Leges ut conscribat, quibus se populus teneat. gerrae.*
Qui sese parêre apparent hujus legibus, profectò
Nunquam bonae frugi sient, dies noctesque potent.
LE. Ne iste hercle ab istâ non pedem discedat, si licessit,
Qui nunc festinat, atque ab hac minatur sese abire.
15 *LI. Sermoni jam finem face tuo: hujus sermonem accipiam.*
AR. Vale. PHI. quò nunc properas? AR. bene vale: apud Orcum te videbo.
Nam equidem me, jam quantum potest, à vitâ abjudicabo.
PHI. Cur tu obsecro immerito meo me morti dedere optas?
AR. Ego te? quam si intellegam deficere vita, jam ipse
20 *Vitam meam tibi largiar, & de meâ ad tuam addam.*
PHI. Cur ergo minitaris tibi te vitam esse amissurum?
Nam quid me facturam putas, si istuc quod dicis, faxis?
Mihi certum est, efficere in me omnia eadem quae tu in te faxis.
AR. O melle dulci dulcior mihi tu es. PHI. certè enim tu vita es
25 *Mihi. complectere. AR. facio lubens. PHI. utinam sic efferamur!*
,, *LE. O Libane, UT MISER est homo qui amat! LI. imò hercle verò*
Qui pendet, multo est miserior. LE. scio, qui periculum feci.

Circumsistamus: alter hinc, hinc alter appellemus.
LI. Here salve. sed numsumus est hæc mulier quam amplexare?
30 *AR. Quidum? LI. quia oculi sunt tibi lacrimantes, eo rogavi.*
AR. Patronus qui vobis fuit futurus, perdidistis.
LI. Equidem hercle nullum perdidi, ideo, quia nunquam ullum habui.
LE. Philenium, salve. PHI. dabunt dî, quæ velitis, vobis.
LI. Noctem tuam & vini cadum velim, si optata fiant.
35 *AR. Verbum cave faxis verbero. LI. tibi equidem, non mihi opto.*
AR. Tum tu igitur loquere quod lubet. LI. hunc hercle verberare.
LE. Quisnam istuc accredat tibi, cinæde calamistrate?
Tun' verberes, qui pro cibo habeas te verberari?
AR. Ut vestræ fortunæ meis præcedunt Libane longè,
40 *Qui hodie nunquam ad vesperum vivam! LI. quapropter quæso?*
AR. Quia ego hanc amo, & hæc me amat: huic quod ego dem, nusquam quicquam est.
Hinc med amantem ex ædibus delegit hujus mater.
Argenti viginti minæ me modò ad mortem appulerunt,
Quas hodie adolescens Diabolus ipsi daturus dixit:
45 *Ut hanc ne quoquam mitteret, nisi ad se hunc annum totum.*
Videtin' viginti minæ quid pollent, quidve possunt?
Ille, qui illas perdit, salvus est: ego, qui non perdo, pereo.
LI. Jam dedit argentum? AR. non dedit. LI. bono animo es, ne formida.
LE. Secede huc Libane, te volo. LI. si quid vis. AR. obsecro vos.
50 *Eadem istac opera suavius est complexos fabulari.*
„ *LI. NON OMNIA eadem æquè omnibus, here, suavia esse scito:*
Vobis est suave amantibus complexos fabulari:
Ego complexum hujus nihil moror. LE. meum autem hæc aspernatur.
Proinde istud facias ipse, quod faciamus, nobis suades.
55 *AR. Ego verò, & quidem edepol lubens. interea si videtur,*
Concedite istuc. LE. vin' herum deludi? LI. dignus st sanè.
LE. Vin' faciam ut me Philenium præsente hoc amplexetur?
LI. Cupio hercle. LE. sequere hac. AR. ecquid est salutis? satis locuti.
LE. Auscultate, atque operam date & mea dicta devorate.
60 *Primum omnium servos tuos nos esse non negamus:*
Sed si tibi minæ viginti argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? AR. libertos. LE. non patronos?
AR. Id potius. LE. viginti minæ hîc insunt in hâc crumenâ.
Has ego, si vis, tibi dabo. AR. dî te servassint semper,
65 *Custos herilis, decus populi, thesaurus copiarum,*
Salus interioris hominis, amorisque imperator:
Hic pone, hic istam colloca cruminam in collo planè.

LE. Vel-

LE. Nolo ego te, qui herus sis mihi, onus istuc sustinere.
AR. Quin tu labore liberas te, atque istam ponis in me.
70 *LE. Ego bajulabo: tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.*
AR. Quid nunc? quid est? quin tradis huc cruminam herum pressatum?
LE. Hanc, cui daturus hanc, jube petere atque orare mecum.
Nam istuc proclive est, quod jubes, me planè collocare.
PHI. Da meus ocellus, da mea rosa, da mi anime, da mea voluptas,
75 *Leonida, argentum mihi; ne nos dejunge amantis.*
LE. Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem,
Agnellum; hœdillum me tuum dic esse, vel vitellum:
Prehende auriculis, compara labella cum labellis.
AR. Ten' osculetur, verbero? LE. quàm verò indignum visum est!
80 *Atqui pol hodie non feres, ni genua confricantur.*
AR. Quidvis egestas imperat: fricentur. da nunc quod oro.
PHI. Age mi Leonida, obsecro fer amanti hero salutem.
Redime istoc beneficio te ab hoc, & tibi eme hunc isto argento.
LE. Nimis bella es atque amabilis: & si hoc esset meum, hodie
85 *Nunquam me orares quin darem: nunc illum te orare melius't.*
Illic hanc mihi servandam dedit. i sanè bella bellè.
Cape hoc sis Libane. AR. furcifer etiam me delusisti?
LE. Nunquam hercle facerem, genua ni tam nequiter fricares.
Age sis tu in partem nunc jam hunc delude, atque hanc amplexare.
90 *LI. Taceas, me spectes. AR. quin ad hunc Philenium aggredimur.*
Virum quidem pol optimum, & non similem furis hujus.
LI. Inambulandum est: nunc mihi vicissim supplicabunt.
AR. Quæso hercle Libane, sis herum tuis factis sospitari,
Da mihi istas viginti minas. vides me amantem egere.
95 *LI. Videbitur. factum volo. redito huc conticinio,*
Nunc istanc tantisper jube sis petere atque orare mecum.
PHI. Amandone exorarier te vis, an osculando?
LI. Enim vero utrunque. PHI. ego obsecro te, & tu utrunque nostrum serva.
AR. O Libane, mi patrone, mihi trade istuc. magis decorum'st
100 *Libertum potius quam patronum onus in via portare.*
PHI. O Libane, ocelle aureus, donum decusque amoris,
Amabo, faciam quod voles, da istuc argentum nobis.
LI. Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum,
Hirundinem, monedulam, putillum, passerculum.
105 *Fac proserpentem bestiam me duplicem ut habeam linguam.*
Circumdatoque me brachiis. meum collum circumplecte.
AR. Ten' complectatur, carnifex? LI. quam vero indignus videor!
Ne istuc nequicquam dixeris tam indignum dictum tu in me:

Vehes

Vches pol hodie me, siquidem hoc argentum ferre speres.

110 *AR. Ten' ego veham? LI. tun' hoc feras argentum hinc aliter à me?*
AR. Perii hercle. si verum quidem & decorum, herum vehere servom,
Inscende. LI. sic isti solent superbi subdomari.
Asta igitur, ut consuetus es puer olim. scin' ut dicam?
Hem sic, abi: laudo. nec te equo magis est equus ullus sapiens.

115 *AR Inscende actutum. LI. ego fecero. hem, quid istuc est? ut tu incedis!*
Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badizas.
AR. Amabo Libane, jam sat est. LI nunquam hercle hodie exorabis.
Nam jam calcari quadrupedem agitabo advorsum clivum,
Tum postea ad pistores dabo, ut ibi cruciere currens.

120 *Asta, ut descendam nunc jam in proclivi, quanquam nequam es.*
AR. Quid nunc? quoniam ambo, ut est libitum, nos ambo delusistis,
Datisnè argentum? LI. siquidem mihi statuam & aram statuis,
Atque ut Deo mihi hic immolas bovem: nam ego tibi Salus sum.
LE. Etiam tu, here, istunc amoves abs te, atque ipse me aggredire?

125 *Atque illa sibi quæ hic jusserat, mihi statuis nunc, supplicasque.*
AR. Quem te autem nominem deum? LE. Fortunam, atque Obsequentem.
AR. Iam istoc es melior. LI. an quid est olim homini salute melius?
AR. Licet laudem Fortunam, tamen ut ne Salutem culpem.
PHI. Ecastor ambæ sunt bonæ. AR. sciam, ubi boni quid dederint.

130 *LE. Opta id quod ut contingat tibi vis. AR quid si optaro? LE. eveniet.*
AR. Opto annum hunc perpetuum mihi hujus operas. LE impetrasti.
AR. Ain verò? LE. certè inquam. LI. ad me adi vicissim atque experire.
Exopta id quod vis maximè tibi evenire, fiet.
AR. Quid ego aliud exoptem amplius, nisi illud cujus inopia st,

135 *Viginti argenti commodas minas, hujus quas dem matri?*
LI. Dabuntur animo sis bono face: exoptata obtingent.
„ *AR. VT CONSUEVERE, homines salus frustratur & fortuna.*
LE. Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.
LI Ego pes fui. AR. qui [illegible] nec caput, [illegible] p[illegible] sermonum apparet.

140 *Nec quid dicatis, nec me cur [illegible] satis scire p[illegible]m.*
LI. Satis jam delusum cen[illegible]o: rem ut est nunc eloquamur.
Animum, Argyrippe, adverte [illegible] pater nos ferre hoc jussit
Argentum ad te. AR ut tempore, opportunéque attulistis!
LI. Hic inerunt viginti minæ bonæ malâ opera partæ:

145 *Has tibi nos pactis legibus dare jussit. AR. quid id est quæso?*
LI. N[illegible]ctem hujus & cœnam [illegible]bi ut dares. AR. jube advenire quæso.
Meritò ∣ imo ejus quæ volet faciemus, qui hosce amores
Nostros dispulsos compulit. LE. patiens, Argyrippe,
Patrem hunc amplexari tuum? AR. hæc facilè facies ut patiar.

Lean[illegible]

110 Leonida [illegible] curre obsecro, patrem huc orato ut veniat.
LI. [illegible]dum est intus. AR. hàc quidem non venit. LI. angiporto
[illegible] hortum circuit clàm, ne quis se videret
[illegible] familiarium: ne uxor resciscat, metuit.
[illegible] ento enim si mater tua sciat ut sit factum. AR. heia,
115 [illegible] cite. ite intrò citò, valete. LE. & vos amate.

A[illegible] O AMPL.] Ita MSS. & edd. an- [illegible] tero etiam allubescit quod [illegible] A, quam amplius 6. [illegible] illa ex animo lacrimantis [illegible]

[illegible] MORBUM] ita MSS. Cam. & Lang. [illegible]

[illegible] M. D.] ita MS. Cam. & Lang. [illegible] vidi codd. Turnebus [illegible] quid, inquit, argumentum est in [illegible] antiquitate nefari necesse [illegible] mentem mihi ex hoc versu [illegible] d Romani saporis desi- [illegible] Legitur *supremum*: [illegible] idque e Judiciorum [illegible] nico dictum est. Nam post- [illegible] dixere, dimittebatur ju- [illegible] Donato annotatum est. [illegible] atur. Mater, inquit, *supre-* [illegible] & *ilicet* pronunciavit, [illegible] *Hac Turnebus*. Contrà *Jac.* [illegible] pist. 9. tuetur vulgatam [illegible] existimat Comicum po- [illegible] m. Nam cadavere, [illegible] ie omnibus rite peractis, [illegible] bat. *Ilicet* quod Vir- [illegible] hoc versu *L*[illegible] *strasitque* [illegible], nominat, [illegible] tum demum cuncti, [illegible] extremum *Vale* [illegible] *remum* vocat, lib. II. [illegible] *supremum hoce ciemus.* [illegible] o nam cum ait, [illegible] quàm cum [illegible] *domum ire jussit*, [illegible] verbum [illegible] m. Et [illegible] er- [illegible] h[illegible]s: cui & [illegible] Quibus etsi [illegible] nitur [illegible] Quintil. [illegible] n- [illegible]

[illegible] V [illegible] [illegible] oot

vidi. Contrà tamen ex mera opinione Lamb. l. *extrus[illegible]*.

NOX] i. noctu. ita restituit Lipsius Antiq. Lect. lib. I. cap. 7. Nam, inquit, adolescentem aliquid de nocte dixisse, patet statim ex sequenti versu. vide Judicem lib. 8. c. I. Agellii.

NEGOTIOSUS] q. d. Interdiu est occupatus in consilibendis legibus: noctu tantum vacat. Ironia est. *L.*

VIDELICET SOLON EST] Plerique MSS. Gruteri habent *Solonem*: quod non contemptim dimitti debet. Immo parum abfuit quin in contextum recipeterem: cum tam claré scribatur in Cod. Cam.

GERRÆ] *Guliel.* sic interpungit: *- quibus se populus teneat. gerræ. Qui sese p.* Neque enim, inquit, hic *gerræ* sunt nugæ & affaniæ, ut Lambinus credit, sed *gerrones*. Glossarium, *Gerra*, ὑδαμινός. Sc ita veteres accepisse, præter hunc locum, probac ab hàc composita vox, *congerra*. Lucillius: *Tapullam rident legem congerræ Opimi.* (Scal. ad Fest. & Persâ, I: 3.) qui versus verbis Plauti illustrandis aptissimus est. nam iisdem de legibus conviviorum agit hic Plautus: quas ita ab Argyrippo aic remisse & prolixè scriptum iri, ut gerræ sive compotores, qui iis pariturì sint, noctes & dies ebrii sint futuri.

SERM. ACCIP.] Grut. I. *aucupem* ab *aucupando*.

ABIUDICABO] separabo. Tralatio à judicum sententiis, qui reos à vitâ abjudicant, & morti adjudicant. *G. Long.*

IMMERITO MEO] Sic dictum, ut *injussu*, *incultis* &c. *L.*

DEFICERE V.] λιποψυχεῖν. Atque hoc genus loquendi in magni amoris significatione veteres usos docet Muretus Var. lib. 9: I. Seneca, de brevit. Vitæ, cap 8. *Dicere solent eis, quos valdissime diligunt, paratos se partem annorum suorum dare.*

Tibullus:

Vive diu mihi, dulcis anus, proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuisse [illegible].

Statius:

Pars anima [illegible] *mea* [illegible]
O utinam, quos dura [illegible] *rapit Atropos* [illegible].

Hinc & triumphantibus Imperatoribus occinebatur:

De nostris annis tibi Juppiter augeat annos &c.

NAM Q. M. FACTVRAM] ita Gruterus, nam Cam. contra omnes undique libros edidit *fa'turum*. Nisi tamen sphalma sit typographi.

UTINAM SIC EFFERR.] Ter. Andr. *Efferetur: imus*. Propert. lib. 2: 15.

Atque utinam hærentes sic nos vincire catenâ
Velles, ut nunquam solveret ulla dies!

Ovid.

Nos duo concordes animâ moriemur in unâ. L.

O LIBANE] MSS. Cam. & Lang. non repetunt.

H. SALVE. SED NVM F.] ita Ven. ed. quod valdè probat Pistoris. cùm usitatum sit Plauto, post salutationem statim per particulam *SED* aliud aliquid subjungere. Imo sic etiam in MSS. C. Langii est. V. N. Asin. 1: 1.

LACRVMANTES] Jocus. Hor. 1. Sat. 5.

——*lacrimoso non sine fumo.*

EO ROGAVI.] ita MS. Cam. & Douza.

HABVI] Cam. l. *habês*, ut *pisiv*. Lamb. *babes*: ne claudicet versus.

VERBERARE] sc. lubet; velim. L. D.

QVI HODIE] ita MSS. Cam. & Lang. & edd. vett.

EX ÆDIB. DELEGIT] ita vet. libros habere, testantur Lamb. & Camerarius. idque temerè mutandum non putant: cum *Delicere* & *Diligere* significet distractionem & divisionem, auctore Nonio adducente locum Citt. *Aspectus [illegible] in ubi machæra di[illegible]git*. Ita h[illegible] legendum, pro[illegible] etiam [illegible]*almerius*. Ter. Adelphis: *ubi expectatum [illegible] esset foràs*. Quod enim, *inquit*, excu[illegible]ter, [illegible], [illegible] placet, quamvis non ignorem, [illegible] *los* aliquando, elatos dici & defunctos & [illegible] [illegible] ratione quærere T[illegible]. sed *de[illegible]git* eam vim habere, quam Luc[illegible] apud Nonium, in *Eligere [illegible] orrum at prorsus, ac [illegible] se egat omnes*. Est enim versus magnus. Propert. lib. 2: 21.

Altaque mortali deligere a[illegible] manu.

Lucr. 6.

Inde [illegible] sequitur, quæ tardius all[illegible] aures:

[illegible] nam de immen[illegible] sono, qui prope e[illegible]git [illegible] aures [illegible] loco hic rectè ponitur. Sic apud Terent. multo designati[illegible] hoc est, *De[illegible] foras*, quam *dejic[illegible]e*. Vide [illegible]. Amph. 1: 1. Fr. Lindenbruch. in Ætnam, l. *H[illegible] me [illegible] re* (i. convitio) *ex ædibus de[illegible]git b[illegible]*. [illegible] Pacuvius:

Me miserum qu[illegible] clamore eliminat?

IP[illegible] DATVRV[illegible]] ita *legitur* è Vat. & Cod. Lang. [illegible]: ut sit Hellenismus. [illegible] Propert. lib. [illegible] 4. *Me [illegible]*.

Jur[illegible] [illegible] esse [illegible]

Horatius:

Vir bonus & sapiens dignus ait [illegible]

V. N. Bacchid. act. 1: 2. Et sane MS. Cam. & Pall. plerique omnes planè l. *ipsi daturus* [illegible]

QVID POLLENT.] Sticho. *[illegible] quod potest pecunia!* Aul. *Dii immortales, [illegible] rum quid valet!* Aristoph. in Ranis: [illegible] D.

COMPLEXOS] sc. vos. Hoc eò d[illegible] collatis capitibus colloquebantur. L.

COMPL. HVIVS] sc. Leonidæ.

HÆC ASPERN.] ita J. Gul. e MSS. [illegible] Philenium. Ita autem & *Gruterus* in [illegible] inquit, Cam. & MSS. Pall. omnes leg[illegible] *complexum hujus nihil moror. LEO. me [illegible] aspernatur*. Et vero Personæ ab[illegible] vet[illegible] seddi tamen uno ore, *hæc* p[illegible] Al[illegible] *bit*, quod & retinuit Cam. & [illegible] certe Pall. quart. ad illa [illegible] S[illegible] & irrisivè, culpam & caussam sep[illegible] Philenium retorquens. [illegible] non vid[illegible] non argutè dicat Servus: hunc Le[illegible] bet amplexari, illam tuam Phil[illegible]

ECQVID EST SAL.?] ita MS. C[illegible] Sed Acid. ex vett. (ut ait) edd. [illegible] *cuis jam? ecquid est salutis?* bono [illegible] Amatori.

DEVORATE] Pœnulo. *Or[illegible] rant* &c. Meursius emendat [illegible] *& m. d. devorato*. Quia ad un[illegible] sermo sit.

CRVMINA.] Nonius: *B[illegible] quam & crumenam veteres [illegible] lus è brachio pendens*. Ex h[illegible] [illegible] se: L. & Bo[illegible] V. N. [illegible]

CVSTOS HERILI[illegible] [illegible] cinus: *Humano major C[illegible]* h[illegible]

——*mortis formidine* [illegible]

Perc[illegible] humanos ud[illegible]

Sic Varro Margopoli: [illegible] *parts*. Vide Rittershus. ad 2. [illegible]

INTERIOR. HOMINIS] [illegible] *L. D.* In MS. Cam. clarè legitur, *S[illegible] bon[illegible]*, pro insulso [illegible]

HIC PONE] [illegible] Gr[illegible] sententia legit; *H[illegible]* [illegible] en[illegible] [illegible] ait [illegible] Pseudol. [illegible] *est*. V. N. [illegible] Dou[illegible] autem Pr[illegible] n C[illegible] *h.* [illegible]. At [illegible] ur [illegible] Catull. 10. *In [illegible] care* [illegible]

EGO BAIVLABO] *Bajulare* dicuntur, qui corpore proprio ferunt. Cajus lib. 3 ad leg. XII. tabb. *ferri* [illegible] *quæ quis suo corpore* [illegible] *Portare ea quæ quis jumento secum ducit. Agere ea, quæ animalia sunt.* Stevvech. lib. 1. cap. 19. in Veget.

HERVM PRESSATVM] MS. summi Musarum Consulti Camerarii habet, *pressatum erum*. Lamb. e [illegible]. MS. ut & Meursius, transpositis tantum verbis l. *ære pressatam*, i. effertam nummis & distentam. Palm. l. *ære impressatam*, i. ære gravidam. VIR DOCTVS suspicabatur adolescens (quod tamen vir factus repudiavit) legendum, *ære prægnatem*. Sic supra, act. 2. 2. hic idem [illegible]: *Etiam de tergo ducentas plagas prægnatas* [illegible]. Certè Per[illegible] non admodum [illegible] loquendi genere, crumenam ære plenam *Vomicam* nominat. quam sic circumscribit Juven. Sat. 14.

Grande opera pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis tumidaque superbus aluta.

Iterum:

Interea pleno dum turget sacculus ore.

Idem:

———*prægnantem stamine fusum.*

Nec mirum dici *cruminam prægnantem*, cum æquor ventris, imò adeò locus, ubi propriè habitat amor, eo nomine indigitatur; *bulga*, inquam & *perula*. Lucil. Sat. 2.

———*in bulgam penetrare pilosam.*

Idem Sat. 26.

Ita ut quisque nostrum e bulga est matris in lucem editus.

Apul. 5. *Quantum natus bonis nobis geri in ista perula? quantis gaudiis totam domum nostram hilarabis?* Hac inde [illegible]; quod crumena olim præ[illegible] ad ventrem; unde etiam *ventrale*, (κοιλιδιον) [illegible] dicta.

HANC] [illegible] Philenium.

C. D. HA[illegible] [illegible]nam.

M[illegible]CVM] pro, *me*. D.

PROCLIVE] [illegible] in [illegible] *procliviter & plane*. Jubes [illegible] in [illegible] non est [illegible] sed [illegible] & Cam. Vide N. Mil. 4. 2. [illegible] Lungi inquit, aliam [illegible] hæc est [illegible] Philenium ipsam, cui dat[illegible] a me pe[illegible], me[illegible] agere jube[illegible] ut argentum hoc in collum [illegible] collocem, [illegible] ad Philenium [illegible] proclive est, & decidit [illegible] col[illegible] Notum autem est, q[illegible] po[illegible] loco non manere: quæ [illegible] consistere. Innuit igitur, quicquid ad Argyrippum pervenit, id omne ad Philenium ferri, non secus ac si in loco aliquo proclivi positum sit. *Vel,* Quin tu potius Philenium mecum agere jubes, cui daturus sum, quæ à me impetrabit. Nam eò jamdudum propendet ac fertur, quod tu in re tanquam in locum planum collocari volebas.

DEIVNGE] i. dejunga. Scaliger ad illud Propert. lib. 2 e. 13. *Quam prima abjunctos sedula lavit equos*, notat: *Abjungere* equos, & *dejungere*, idem. Paulò diversius *Interjungere*, hoc est, dejungere equos, donec cibo recreati sint. *Adjungassere* quoque est idem quod *Adjungere* [illegible], Glossario. Martialis lib. 3: 67.

———*hora lassas*
Interjungit equos meridiana.

VITELLVM] a *Vitulo*, ut ab anulo *anellus* fit. Cam.

PREH. AVRICVL[illegible] V[illegible]N. Pæn. act. 1. 2. Turneb. [illegible] 32. ad vers. Tibull. lib. 2. 5. *Oscula comprehensis auribus eripiet*, notat: Solebant sic veteres osculari, ut prehensis ejus, quem exosculabantur, auribus oscula libarent. Ib. lib. 30: 27.

NI GENVA C.] i. nisi mihi genua attrectans supplicaveris. D.

QVIDVIS EG.] ita Gruterus è MS. Cam. & quæ [illegible] Pallat, magis argute legit continuo ductu; *Quidvis egestas imperat. fricentur.* Ut excuset se dominus, & dicat: Fricabo igitur servi mei genua, cum egestas fas juxta atque nefas imperare soleat: quod omnino vult Horat. 3. Od. 24.

Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati.
Virtutisque viam deserit arduæ.

Merc. [illegible] 2. Rud. 5. 2.

TABIEM[illegible] [illegible] redde. Sic suprà:
Et [illegible]

M[illegible]AR [illegible] quod unde natum [illegible]runt.

NVNQ[illegible]AM H[illegible] nu[illegible] derem, nisi mihi tam re[illegible] & languide genua fricares. L.

AGE SIS] Hæc pressa voce loquitur. L.

IN PARTEM] pro [illegible] *Postea.*

ME SPECT.] Darfft nicht sorgen; [illegible] hie wie sein ichs machen will. Merc. exit. *Me* [illegible]

SVPPLICABVNT] A[illegible]ippus & Philen.

S[illegible] HERVM] [illegible] se Lambinus: [illegible] plena, [illegible] ipsimus, [illegible] Si vis constat [illegible] acceptum [illegible] XX [illegible]

CONTICINIO] *Conticinium*, prima pars noctis. secūda vigilia, νυκτὸς ἀρχή. Der erste Schlaf.

JUBE SIS] ita J. Gul. e MSS. Et est ea accessio ad sententiam non multa, ad ornatum plurima. Vulg. *jube P.*

ENIM VERO] ita MS. Cam. & probat Grut. è vett. cod. Vulg. *Imò vero utr.*

OCELLUS AUREUS] Conjunxit duas res omnium carissimas, *oculum* & *aurum*.

DIC IGITUR ME ANAT.] Vulgati, *me tibi anatic.* Sed monet Gruterus, omnes MSS. destitui illo *tibi*, at illud *me te*, unde d[illegible]ctiis. Juveni fictum illud *mepte*, ne extare quidem in aliis editt. quæ posteriores Aldinâ, sed verò, *Dic igitur mihi te.*

MONEDULAM] Scal. ad Tibulli v. *Hic fe[illegible] natalis [illegible]*; notat[illegible] Avi[illegible] est *Cornix*, quam concordiæ [illegible] in nuptiis ve[illegible] inv[illegible]cabant. *N[illegible]* Juno, quæ & *Nuptialis*; cujus ea a[illegible] unde [illegible] *Monetula* congenera [illegible] avi[illegible] dicit[illegible], quia Juno *Mo[illegible]* c[illegible]gnominatur, & [illegible] l. 5. c. 1[illegible]. notat in Vatic. legi, *Monetula*, [illegible] scriptum [illegible] *arsines, arsars* [illegible] Priscian. [illegible]eo . item (*inquit Lamb.*) hæ aves hic com[illegible]antur, tanquam deliciatæ, qu[illegible] [illegible] pueri patriciis in delitiis erant. V. [illegible] 5 3.

PUTILLUM,] Hoc *putillum* Ca[illegible] & Lamb. ind[illegible]endum censent. I[illegible] u te[illegible]endum censeo. Cum ipse etiam C[illegible]mer fateatu[illegible] in [illegible]pt. [illegible] & vetustiss. M[illegible]. legi & Editiones meæ, atque adeo MSS. Lan[illegible]. omnes constanter exhibeant [illegible] n[illegible] contra illud, *pusillum* agnoscant; ne Scaliger quidem, itaque hoc potius indu[illegible]xi[illegible] vo[illegible]e *putillus* aud[illegible] Scaliger, in Catalectis. *Potus* [illegible] seu *putus*, [illegible] nutricum est. In vet. Glossario, *Putus, μικρός. puti, μικροί.* Etiam puerum hodie ita vocant in Italiâ: & Galli pusillum vocant, *petitum*, detor[illegible] à voce à *putito.* Lascivia inest, ut & in usu vocis, ita & in etymo. *Puta* enim [illegible]: [illegible] *præpu[illegible]um*, [illegible] non a *præpu[illegible]o*, nam & [illegible] labæ [illegible] refrag[illegible] & [illegible] no[illegible] Rom[illegible] [illegible]tent a Judæi[illegible] p[illegible] de ext[illegible] [illegible] *putus* prima [illegible]. *aurum putum.* [illegible] Th[illegible]rit. Ergo [illegible] *putum aurum*. Ergo las[illegible] in Græcis nutri[illegible] [illegible] pueros [illegible] vocare [illegible] & in R[illegible] *puta* [illegible] *puto*, [illegible] p[illegible] [illegible] nota est. Si[illegible] nutricum [illegible] est Cat[illegible] Cal-

vum *[illegible]aputium* vocavit. Plus est enim [illegible] si pusillum aut puerum, erat enim b[illegible] ræ, &c. Sic & Augustus, ut ait Suetonius, [illegible] ratium inter alia blandimenta *puti[illegible]* vocit. ho[illegible] ut ipsemet interpretatur [illegible] *nem lepidissimum*: quod Græce [illegible] quàm [illegible] ergo similiter Catullus C[illegible] *lapustinum*. hoc est, [illegible], ficto a *put*[illegible] [illegible] & [illegible]acitate nomine. Apud Pl[illegible] que blandimenta mulierum sunt [illegible] *rundinem, moneda[illegible] lam, pa[illegible]*, [illegible] *tillus*, [illegible] ram immutârunt. Apud H[illegible] at. vetus [illegible] re[illegible] est, *Putam & [illegible]* & *putill[illegible]*, [illegible] in [illegible] qui puella [illegible] [illegible] hominesque vocatur. *Putilla* Græce n[illegible] cebant χοιρίον [illegible] χοῖρος [illegible] pars [illegible] quam jam dixi, & annotavera[illegible] M. Varro [illegible] gitur n[illegible]rum, si Cat[illegible] vocare, cum *[illegible]aputi* nomine [illegible] tri[illegible], false [illegible] & ne[illegible] sed [illegible] esset, &c. Hæ excer[illegible] tat. [illegible] in [illegible] 2[illegible] 16. [illegible] ap[illegible] u[illegible] de [illegible] [illegible] à [illegible] etia[illegible] Ald. & [illegible] l[illegible]g. *put[illegible]* Bacch act. n.

FAC PROSEPP. BEST.] gen[illegible] tur a Græcis [illegible] unde [illegible] *fu[illegible]* [illegible] Ne qu[illegible] licet [illegible] vel[illegible] tur enim mox *Pot[illegible]* *palam*. Jam *prosepen*[illegible] *serpen*. Pæn. act. 5. [illegible].

DUPLICEM U[illegible] H. L.] Pænu[illegible] *cilinguam*. Aristoteles [illegible] lib. [illegible] mal[illegible] ut [illegible] serpe[illegible] Pli[illegible] lib. 11. cap. 37. [illegible] V[illegible] [illegible]. In MSS. Cam. & L[illegible] est *duplicem* Cogita.

NEC QUICQ.] l. impune. *I. L.*

PERII H. [illegible]. *J. Gul.* è MS. A[illegible] [illegible] talem [illegible] *Peri[illegible]* [illegible] *homo* [illegible] Probat & A[illegible] [illegible] *Peri[illegible] jam* [illegible] *homo* [illegible] *bos* [illegible] *ba*[illegible] vel, ut Carr[illegible] l. d[illegible]

SI VERUM Q.] Lamb. *Verum* [illegible] At Pal[illegible] pr[illegible]tionem [illegible] *[illegible] dolo a p[illegible]* [illegible] *[illegible] rum quin [illegible] d[illegible]* Val[illegible] Bal[illegible] *Ver[illegible]*

Aeg[illegible]

ASTA IGIT.] Hunc versum omiserat Camer. quem tamen legi in MS. ejus notat *Gruterus*: credo turpitudinem aversatus. Etiam Palmerius nescio quid obsceni intelligit, in Spicilegiis.ubi & genus libidinis notat, quod *Equus* nominabatur. Martial. lib. 11. Epigr. 105.

Hectorea quoties sederat uxor equo.

Alludit & Petronius: *Nunquam nisi in equestribus sedeo*,&c.*Colero* tamen hic nihil obsceni. Vult, ut quadrupes fiat: quo modo pueri tenelli solent grassari.

ITEM SIC ABI:] Carrio l. *sic age*. quia nondum inscenderit. At hoc mali, inquit Acidalius. [illegible] Terent. [illegible] meminisset: *Laudo Ctesipho patrissas abi*, &c. Exclamatio laudantis est utrobique [illegible] non discedere jubentis [illegible] V. N. Terent. act. [illegible]

UT TU INCEDIS] In aliis est, *ut tu fide is*. hinc Meursius [illegible] *ut tumere*. & [illegible] esse lect. abunde [illegible] verum [illegible] facere ait. Ego [illegible] malim [illegible], cui opponatur *lutum* [illegible].

TOLUTIM] [illegible] *tim, & glomeratim*: Nonius. Tale illud Virgil. Georg.

Insultare [illegible] & gressus glomerare superbos.

BALIZAS] [illegible] incedis. *βαδίζεις*.

AGITABO] Virg. 11. Æn.

Spumantemque agitat [illegible] equum.

Georg. 1. *agitator aselli*, [illegible] verberator: ut Servius annotat.

AD PISTOR.] i. in pristinum.

QUID NUNC? Q.] In vulgatis brevior versus est uno pede, librarii culpa, qui *τὸ ambo* bis scribere debuisset. alterum *ambo* pro *amabo*: Acidal. In MS. Cam. est, *quon. amabo*.

ETIAM] pro, *iterum*. D.

AGGREDIRERE] pro, *aggrederis*: ut *moriri*, pro *mori*. L.D. [illegible] claudi at quos [illegible] huic [illegible] *nam*, quod nec Veneta [illegible] Colon. vet. [illegible] *ipse*: aut rescribe [illegible] *atque me [illegible] aggrederere*. Acid.

FERT. ATQUE OBSEQUENT.] Elegit inter Servus [illegible] quia obsequ[illegible] mor[illegible] mento *Obsequenti* [illegible] *Fortuna Obsequens* Romæ. [illegible] hanc [illegible] notar Lipsius in Vatic. [illegible] & P[illegible] esse. immo in [illegible] tertium A[illegible] DOCTUS [illegible] *At quam? l.E.* [illegible] fiq[illegible] rationibus col[illegible] d[illegible] nis.

[illegible] EST OLIM [illegible] & L[illegible] in MSS. Pall. septem. *Gruterus*. V. N. [illegible]

LICET L.F.] Ita mihi laudare Fortunam liceat, ut tamen Salutem non vituperem: L.

HUIUS OPERAS] Philenii noctes. L.

COMMODAS] Vide N. Merc. 1: 3.

QUAS D.] *D. F.* ex antiquitus excusis (Aldin. & Basil.) leg. *qui dem*.

AN. S. BONO FACE:] ita *Grut.* è Cam. & Lang. codd. *animo sis bono face*: *exoptata obting*. At Lipsius pignus in omnes fortunas suas dare paratus est, Plautum scripsisse, *facrem exopt.* Veteres *facrem, dicem*; pro *faciam, dicam* scripsisse, auctor est & Quintil.

EGO CAPUT] Donatus ad illud Ter. *hem ille est huic rei caput*, notat: *Caput, origo & summa uniuscujusque rei est*.

P. S.] Jos. Scaliger: *Pr[illegible] quod sis fundamentum*.

NEC CAPUT] Oler Proverbium. Nec principium nec finis sermonis apparet. Cic. lib. 7. epist. Fam. *nec caput nec pedes*. Capt. *Garrit, quo neque pes unquam neque caput compareat*. Hor. in Arte:

——— *ut nec pes nec caput uni*

Reddatur formæ, &c. L. Editio v. l. *sermonis paret*.

NOCTEM HUIUS &c.] Hic verum est, quod ait Lipsius. lib. 28. *In medium Chremes, in summum ire Demenetus*. q. d. Chremes ille in filio indulgendo medium tenuit: Demenetus Plauti medium excessit. *Lips. l. 3. Ep. Q. 14.*

MERITISSIMO] *Meritissimum* igitur Substantivum sit necesse est, quando patrius casus ei subjungitur. Ter. Phorm.

Jamdudum te omnes nos accusare audio

Immeritò, & me omnium horum immeritissimò!

Hic Adverb. est, auctore *Lambino*.

DEPULSOS COMPUL.] Bella antithesis. Cic. ad Attic. *Quid ergò, inquis, ab urues es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges*, &c. Idem *omni pecore compulso*.

HÆC F.] *f. crumena, manica*: nam manu eam [illegible] tidem tractabat ac vibrabat, &c. *Deuza*.

HEIA, BENE D.] Cum Libanus aliquid mali ominis esset additurus, interpellans Argyrippus, [illegible], inquit, *εὐφήμει*. Sic enim solebant veteres mala nomina vitare & aversari. L. Ita Casaub. Comm. Theophr. *Benedicere* est *εὐφημεῖν*, vel *εὐχὰς* [illegible] *εὐφημίας*. Et *τὸ βλασφημεῖν* ibid. (act. 2. [illegible] *clamare* dicitur; quod in C[illegible] act. 2. [illegible] 6. *o*[illegible] *sperare*. V. N. Mil. 4. 8. Tunc autem plurimum videntur existimata nocere verba male ominata, quando à Cognatis ponuntur, ut rentur. Ita Germani: Vatter vnd Mutter fluch, die haben ein nachtruck.

ACTUS IV. SCENA I.

DIABOLUS adolescens. PARASITUS.

AGEDUM, istum ostende quem conscripsti syngraphum,
Inter me & amicam & lenam. leges perlege.
Nam tu Poeta es prorsus ad eam rem unicus.
PA. Horrescet faxo lena, leges quum audiet.
5 *DI. Age quæso mi hercle translege. PA. audin'? DI. audio.*
PA. Diabolus Glauci filius Cleæretæ
Lenæ dedit dono argenti viginti minas,
Philenium ut secum esset noctes & dies
Hunc annum totum. DI. neque cum quiquam alio quidem.
10 *PA. Addone? DI. adde: & scribas, vide, planè & probè.*
PA. Alienum hominem intromittat neminem.
Quòd illa aut amicum aut patronum. DI. neminem.
PA. Aut quòd illa amicæ suæ amatorem prædicet:
Fores occlusæ omnibus sient, nisi tibi.
15 *In foribus scribat, OCCUPATAM ESSE SE.*
Aut quod illa dicat peregrè allatam epistolam,
Ne epistola quidem ulla usquam sit in ædibus,
Nec cerata adeo tabula. & si qua inutilis
Pictura sit, eam vendat. ni quatriduo
20 *Abalienarit, quo abs te argentum acceperit,*
Tuus arbitratus sit, comburas, si velis.
Ne illi sit cera, ubi facere possit literas.
Vocet convivam neminem illa; tu voces.
Ad eorum ne quem illa oculos adjiciat suos.
25 *Si quem alium aspexit, cæca continuo fiet.*
Tecum una postea æque pocula potitet.
Abs ted accipiat, tibi propinet, tu bibas.
Ne illa minus aut plus quàm tu, sapiat. DI. satis placet.
PA. Suspiciones omnes abs se segreget,
30 *Neque illæc ulli suo pede pedem homini premat.*
Cum surgat, non in lectum inscendat proximum,
Neque cum descendat, inde det cuiquam manum:
Spectandum ne cui anulum det, neque roget.
Talos ne cuiquam homini admoveat, nisi tibi.

Quum

35 *Qu[illegible] faciat. Te, ne dicat: nomen nominet.*
D[illegible] invocet quam libebit propitiam,
Deum nullum. si magis religiosa fuerit,
T[illegible] at. tu pro illâ ores, ut sit propitius.
[illegible]e illa ulli homini nutet, nictet, annuat.
40 *[illegible] si lucerna extincta est, ne quid sui*
[illegible] commoveat quicquam in tenebris. DI. optimum est;
[illegible] facturam. verùm in cubiculo
[illegible]uc. equidem illam moveri gestio.
[illegible] habere illam causam, & vetitam dicere.
45 *PA. [illegible] captiones metuis. DI. verum. PA. ergo ut jubes.*
Tollam. DI. quid ni? PA. audi reliqua. DI. loquere, audio.
PA. Neque ullum verbum faciat perplexabile,
Neque ulla lingua sciat loqui nisi Atticâ.
[illegible] tussire occepsit, ne sic tussiat,
50 *[illegible] linguam in tussiendo proferat.*
[illegible] autem simulet quasi gravedo profluat,
[illegible]: tu labellum abstergeas
[illegible] cuiquam savium faciat palàm.
Nec mater lena ad vinum accedat interim,
55 *[illegible] malè dicat si dixerit,*
[illegible]: vino viginti dies
[illegible] pulchrè scripsti scitum syngraphum!
PA. [illegible] serta, unguenta jusserit
[illegible] Veneri aut Cupidini,
60 *[illegible], Venerine eas det an viro.*
[illegible] habere dixerit,
[illegible] spurcas, quot puras habuerit.
[illegible] non enim mortualia.
DI. [illegible] leges. sequere intrò. PAR. sequor.

V[illegible] omnes sunt Senarii A[illegible]

[illegible] apud [illegible] *Ceparum* [illegible] in O[illegible] artes. [illegible] V[illegible] admodum [illegible] & [illegible] voces sint minimè contumeliosæ. Priscos verò Græcos eum ita vocasse, cui sacrarum epularum eligendarum cura publice mandata fuerit, &c V. N. & Capt. 1. 1.

SYNGRAPHUM.] *Chirographum* est privata scriptura [illegible] scripta. *Syngra-ph[illegible]* quod simul plures subscr[illegible] in illo, [illegible] quæ gesta sint con[illegible] pactiones venerunt, ut in hoc nostri. [illegible] *Popma.*

POETA] [illegible] ex. *L.*

UNICUS] [illegible] ad [illegible] *Qui tam saga[illegible]* [illegible] De sen[illegible]. *In* [illegible], P[illegible] *M[illegible] UNS* [illegible] video idem sonare ac valere, quod egregi[illegible]

[illegible]

præclarum, ac singulare. Turpilius: *Homo unicâ est naturâ & singularis.* Festus: *Sardanapalus rex Assyriorum fuit unicæ luxuriæ &c.*

QVÆSO MI HERCLE] Grutero non satisfacit illud *hercle*, mutatum ibat in *basce*, aut *clare*, aut aliud quid.

ALTEN. HOM.] ita MSS. C. & Lang. & edd.

HOMINEM] Videtur Acidalio appellatione *Hominis* pro solo masculo hic abuti. V. N. Cist. 4. 2.

QVOD ILLA] De antiquâ hâc locutione vide Not. Mil [illegible] 2.

AMICVM AVT PATR. DI. NEMINEM. PA.] ita hæc Gruterus ope MSS. & vett. ed. suique judicii, restituit. Rationes habet in *Excerptis Palat.* Etiam Valla agnoscit illud, *neminem*, interpretaturque, tanquam si exaggerandi causâ repetatur. Simile quid etiam J. Gul. eruebat. Nam solet istis subiculis inter se bene convenire: unde captiones metuens Diabolus, ne amatorem amicæ dicat, quem rivalem sibi ob oculos duxerit, disserte marem hominem neminem in ædes intromitti sciscit.

B

NEC CERATA] V. N. Bacchid. 4: 4. Douza Iconicum ex cerâ picturæ genus intelligit,

Quæ utrique alterius sexus imitata figuram est:

Unde Propert. lib. 2. S.

Me [illegible] facies [illegible] numina lædunt:

C

sic enim malit; non *nomina*: ut ad [illegible]rum simulacra referatur. De cerâ autem picturâ hic agi, docent sequentia. Solebant, inquit *Fr. Modius in Novantiq. Epist. 28.* heroinæ virorum seu quos pro viris haberent, effigies ex cerâ domi habere. Hinc Ovidius 2. Remed.

Si [illegible] & [illegible] remove, quid imagine mutâ [illegible] hoc periit Laodamia modo.

Memini & Virgilius, Didonem Sichæi viri sui imaginem quoque domi habuisse.

INVIT[illegible]S] qualis illa Ter. Eun. act. 4. 5.

Suspectans ta[illegible] quandam pictam, ubi inerat pictura hæc; Jovem

Quo pacto Danaæ misisse ajunt quondam in sinum imbrem aureum.

D

NI QVADRID.] MSS. Cam. & Lang. *ni in quatriduo.*

ABS TE] ita *J. Douza* è Cod. Lang. [illegible] neque enim *Ex aliquo pecuniam* [illegible] [illegible] propositionis [illegible]

NE [illegible] CERA] Ne [illegible] scort[illegible] suppeditet, unde [illegible] in [illegible] litteras ad amatorem [illegible]

FACERE P. LIT.] V. N. Aul. 1. 1. & Trin. 1. 4: 31.

NEMINEM [illegible] TV V.] [illegible] è MSS. legi, Grut. & Gulielm. & Douza [illegible] tant.

AD EORVM] Douza è Lang. libris probat *sorum*, autoritate etiam Festi scribentis [illegible] eos antiqui dicebant. Ennius:

Constitit inde loci propter sos dia dearum, &c.

Sorum ergo pro *ipsorum*. Gruterus [illegible] MSS. suis extare *sorum*. idque putat [illegible] generasse in *sorum*, cùm potius deb[illegible] *rum*. veteri enim scriptura E parum [illegible] ab F.

TECVM VNA POSTEA] Malim, [illegible] *posc at* [illegible] *æquè pocula potitet* &c. Multa [illegible] bus delitias sibi faciunt amantes [illegible] poscere: simul bibere: invicem [illegible] re: propinare, & hæc talia. [illegible] vult zel[illegible] amato[illegible]. *Po[illegible]* autem [illegible] viis simpliciter de potu di[illegible] exemp[illegible] quod apud optimos Scriptores legitur [illegible] *majoribus*, subauditur, *potum*, vel [illegible] si id nimis insolens videbitur, po[illegible] construi: *tecum unà poscat pocula* [illegible] *potitet.* ut *pocula* ad [illegible] tum est illud, convivia veterum [illegible] stituta fuisse, ut [illegible] rit poscere, nec semper [illegible] barint. Inde sæpe [illegible] milia. *Sim.* [illegible]

ÆQVE POCVLA P.] [illegible] litatem poculorum &c. [illegible] [illegible] *Ne[illegible]* P.A. [illegible] d. [illegible]

SVSPICI[illegible] [illegible] Merc. act. 4. 4.

PEDEM [illegible] Ovid. de Arte [illegible] *pede* [illegible] *pedem* [illegible]

CVM SVRGAT] [illegible] clinari. Vide N. [illegible] 5. 4.

SPECTAND.] i. [illegible] Tibullus lib. 1. el. 7.

Saxe, velut gemmas ejus [illegible]

Per ausam [illegible]

TALOS] V. N. Capt. [illegible]

TE NE DIC.] [illegible] certo nomine edi[illegible] [illegible] *Te* [illegible] [illegible] & omnibus [illegible] [illegible] *tene* [illegible]

[illegible]RVM N[illegible]

R[illegible]

SI MAGIS REL.] [illegible] ris, ut petet non [illegible] [illegible] mares [illegible] ipsa fa[illegible] Steph. *de Flavii* [illegible]

NVTET. N[illegible] lorum: *Innuere* [illegible] [illegible] *Innuere*, est [illegible]

re. Apud Plaut. Asin. positum est *annuere* pro *innuere*. At Lamb. mālit hîc legi, *innuat*, quod tamen Gruterus non admittit: cum in nullo extet MSS. præterquàm uno, omnium recentissimè scripto. Per signa autem locutos olim amantes, notum est. Ovid. 1. de Arte:

Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris:
Nec tibi per nutus accipienda nota est.

SCILICET F.] V.N. Pœn. act. 5: 3.

NOLO ILL. ILL. CAVSS.] Nolo habere illam hunc prætextum, cur non moveatur ἐν συνουσίᾳ; ut dicat, se *vetitam*, i. religione aliqua prohibitam; ut Nonius explicat, & Camer. probat. *Lambinus* & *Acid.* malint ex V. C. *Vetitam*: quod & sententia & numeri hoc postulare videantur.

CAPTIONES] *Captiones* in verbis sunt. Hinc *captiones Dialecticæ*, & *captiosum genus interrogationum*, apud Ciceron. L. Vide Epid. 1: 2.

FACIAT PERPLEXAB.] i. *figuratum, quod aliud aiebat sr, aliud sentiatur*, Nonius. Terent. *perplexe loqui*. Sticho: *perplexim lacessam oratione*. Virg. l. 9. Æn.

——*perplexum iter omne revolvens*

Festus id. &c. In Vocabulario MSS. Latinogr. C. Puteani ita scriptum est: *Perplexus*, πεπλεγμένος. J. Saul. ex antiquiss. libris l. *perplexabile audeat*. Ne offendit, *inquit*, hoc verbum, meretriculæ morem, ne offendat amatorem, ut suprà 1: 3. *quod nolebam ac vetueram, de industria fugiebatis. neque conari id facere audebatis priùs*. At J. Palm. l. *jaciat perplex*. De obscurè enim & perplexè dictis, tam si qua obliquè vibrantur, ita Latini, ut dicant, *jaci*. Cic. Attic. *Sed illud scire cupio, quod jacis obscurè*. Sallust. *Jugurtha inter alias res jacit*, &c. Lucretius perspicue:

Aut quod in ambiguo verbum jaculata reliquit.

Jacere sermones; Tacitus: quod Virgil. *spargere voces In vulgum ambiguas*. Grut. in MSS. suis legi notat *perplexabile pers*.

EVSIENDO PROFERAT.] Ne linguâ prominens eatur aliquem ad basiandum invitare. V. supra 3: 3. *fac me proserpentem bestiam*. L. & Turn. At *Scop.* l. e MS. Cam. *proseeat*: quo verbo & Lucianum usum esse ait; & Livium dixisse, *Exserere linguam*. Eadem de caussa placuit & Grutero. cui præterea erat in mentem *bestia proseepens*.

QVOD ILLA] V.N. Mil 2: 2.

GRAVEDO] Catullus Carmine 41.

Hic me gravedo frigida, & frequens tussis
Quassavit usque. apud Cicer. *gravedinosus*.

CLVEQ. SAVIVM] i. quàm sic os comparet, & promet ut ad basiandum aliquem invitet: *Turn.* Lect. & 1: 15. J. Palm. l. *quàm cuiquam illa salivium faciat*. Notum, inquit, veterum oscula: solitos transdere linguam, ac *proserpentem bestiam* facere, & invicem salivas oris miscere. Itaque eleganter Catullus Carm. 73.

Sed nunc id doleo, quod puræ pura puellæ
Savia comminxit spurca saliva tua.

& osculantes, ut sunt ineptiæ amantum, rogabant amicam, *salivium sibi faceret*. J. Douza, *Savium*, inquit, hic longè diversum a communi usu significare autumo; & *salivam* expono, quam suspiciosus amator aliorum oculis prodi aut palam fieri non vult. quo sensu & Catullus: *Sed nunc id doleo* &c. Et Lucret. lib. 4.

——*Junguntque salivas*
Oris, & inspirant pressantes dentibus ora.

Tametsi non ignorem *Savium* pro ore ipso, quemadmodum & *Osculum*, haud rarò à Poetis acceptari: ut Milite, *Majorem partem videas valgis saviis*, nec non Rud. act. 2: 4. *Tum quæ indoles in savio est!* Et Virgil. in Jambico: *Os usque lambens saviis*. item illo Agell. lib. 19. c. 11.

Dum semihiulco savio
Meum puellum savior:
Dulcemque florem spiritus
Duco ex aperto tramite.

Hæc ille. Vid. Not. Mil. act. 2: 1. *Heraldus*; Cod. meus, *inquit*, habet *Salivim*; vel pro *Salivam*, vel pro *Salivium*. Et audacter ille, qui *Suavium*, pro *Salivâ* καὶ ἐν παντὶ τῷ σημαινόμενῳ nobis obtrudere conatur. Gruterus notat in MS. Cam. legi, *savium*: indeque nata illa aliorum MSS. quos excussit, & *salvum*, & *salivura*, & *salivium*, & *salium*. nam illud *saliva*, inquit, est à Pio Correctore.

AD VINVM] ad mensam: ad pocula. Cicero: *non inquam etiam ad vinum diserti sint*. Terent. Heaut. *vel here in vino quam immodestus fuisti!* L.

HÆC MVLTA] Hæc verba de Judiciariis Legum Formulis adumbrata sunt. Sic in ludicro testamento, quod Sergio Polensi parasito ascribitur: *Qui non paruerit, HÆC MULTA EIESTO: Teste altero careat*: Douza. V. N. Truc. act. 4: 3.

VENERI AVT] Ut milites exauctorati arma sua ad Martis, gladiatores rude donati ad Herculis ponebant: ita arbitror & Comessatores, & Puellis etiam illas quæ Veneri militarent languidas corollas demptas suo capiti, deo cuipiam in munus dedisse. Hoc quoque servasse meretriculas puto, ut quoties pensum absolvissent, aut ut Propert. loquitur, quod itinera nocte unâ confecissent, tot corollas ludicro cuipiam & minorum gentium deo, donarent, puta Trephallo, Marsyæ, Hermæ, talibus. Lipsius *Antiq. Lect. lib.* 3. Vide & Casaub. ad Pers. Sat. 2.

Veneri donatæ à virgine pupæ.

ubi docet, in omni mutatione, insignia vel in-

ſtrumenta vitæ anteactæ diis conſecrare, moris fuiſſe. Pupas à virginibus pubertatem conſecutis aut nupturis Veneri: ab ephebis bullas, &c.

SERVET] i. obſervet: *L. D.*

VIRO] alicui amatori.

SI FORTE PURE] Douza l. *Se f.* In *Caſto* aut *Pervigilio Iſidis* votivas decem noctes matronis & meretricibus ſecubandum erat: neque aliter rem divinam facere ſine piaculo poterant. quod & Livius notat. id Latini *Purè habere*, Græci ἁγνεύειν, ἁγνῶς ἔχειν dicebant. Tibull. lib. 1: 3.

——— *& puro ſecubuiſſe toro.*

Propert. lib. 2: 22.

Triſtia jam redeunt iterum ſolemnia nobis:
Cynthia jam noctes eſt operata decem.

Idem. 2: 19.

Votivas noctes & mihi redde decem.

Vide Scalig. ad iſta Poetarum: item Spicil. *Palm.* pag. 103. ſed & Lamb. & Boſium: *Douzam* etiam ad Petronium; alios.

TOT NOCTES R. SPURCAS] Tot noctes tecum cubet, quot abs te ſeorſim cubuerit. Alii *noctes* ſubintelligũt. uti aliàs concreta pro abſtractis dicimus. Sic *Ferum*: ſic *Numidicas*: ſic *Africanas*: ſic & *Corinthia*, pro vaſis Corinthiis, & ſimilia. Ita autem hic verſus ſcribitur in MSS. C. & Lang. & Edd. Qui *noctes* omittunt, ii leg. *habuerit*, productionis cauſſa: ut *pluvit*; *fluvida*, pro *fluida*, apud Lucret. & *liquvida*, pro *liquida* &c.

NON NUGÆ] Scal. in Conjectan. *Nugæ*, inquit, etiam erant proprie quę canebantur in mortuorum laudem. Pl. *Hæc ſunt non nugæ &c.* Etiam origo id declarat: nam *nugæ* Hebraicum & Syriacum vocabulum: id ſonat mærorem: ſicut *nenia* (*nænia*) planctum, eàdem linguâ. In Plauto *nugæ* & *mortualia* vocantur carmina præficarum. Vide ibid. Scaligerum copioſius quam ſolet, de *Neniis* & *Præficis Nugiſque* diſputantem: item Cæſarem Scaligerum Poetices lib. 1. cap. 50. Etiam Turn. lib. 23: 8. & *J. Kirchman.* de Funerib. Rom. l. 2. c. 6. Notat Meurſius in MS. Lang. eſſe, *mortalia*. utrumque recte: illud à *mortuus*, hoc à *morte*. item in v. c. fuiſſe, *mortuaria*: idque perinde eſſe veteri ſcripturâ. Agellius lib. 8. *Vos Philoſophi mera eſtis, ut Cato ait, mortuaria gloſſaria.* Talia ſunt, ait, *præliales* & *præliares*. *Palilia* & *Parilia*. Hàc facie *Pulcralia* dixit Cato: *magnalia* Cyprianus, quod ſumſit a Tertulliano. Sed ad *mortualia* quod attinet, eadem omnino ſunt *nequalia*, quæ Feſtus *detrimenta* interpretatur: quia nugæ non aliud quàm ſermonis detrimenta: & inde facta translatio. Nævius *Mortualia* appellat veſtimenta, quæ in luctu ſumebantur: *Pallis, petagiis; creeotis, malacis, mortualibus.*

ACTUS IV. SCENA II.

DIABOLUS, PARASITUS.

SEQUERE hàc. egon' hæc patiar? aut taceam? emori
Me malim, quàm hæc non ejus uxori indicem.
Ain' tu? apud amicam munus adoleſcentuli
Fungare? uxori excuſes te, & dicas ſenem?
5 Præripias ſcortum amanti, atque argentum obicias
Lenæ? ſuppiles clam domi uxorem tuam?
Suſpendas potius me, quàm tacita hæc tu auferas.
Jam quidem hercle ad illam hinc ibo, quam tu propediem,
Niſi quidem illa antè occupaſſit te, effliges ſcio,
10 Luxuriæ ſumtûs ſuppeditare ut poſſies.
PA. Ego ſic faciundum cenſeo. me honeſtiu' ſt
Quàm te palàm hanc rem facere, ne illa exiſtimet
Amoris cauſsâ percitum id feciſſe te
Magis quàm ſuâ cauſsâ. DI. at pol. quin dixti rectiùs.
15 Tu ergo fac ut illi turbas, lites concias,
Cum ſuo ſibi gnato unam ad amicam de die
Potare, illam expilare jam. PA. ne me mone.
Ego iſtud curabo. DI. at ego te opperiar domi.

IN T V I] H. Stephanus: Vis hujus formæ, Ain' tu t' est, q. d. Ain tu talia tibi debere permitti? vel, Talia debere dissimulari?

...VDAMIC.] ἐπιφθέγμα ad Senem.

...MANTI?] Argyrippo, vel potius mihi? *L.*

...PPILES] Grut. e MS. Cam. I. *suppeiles.* ita SS. Lang.

...ACITA] quàm hæc à me taceantur. Cic. 2. *Cato si reprehenderis, non feres tacitum.* Fa... b. 3: 18. *Prima duo capita epistolæ tuæ tacita relinquenda sunt.* Hic *tacita* passivè. aliàs a... Cic. pro Rosc. *tacita corporis figura.*

...TE OCCVPAS.] Pleonasmus: nam *occu-* per se est antevertere. Quanquam *antè* ...re, & *præoccupare*, Cicero & alii etiam ...

...FIIGES]Ita Edd. vulg. itemque MSS. Cam. ...sex. quod & J. Gulielm. & *Pistoris* probant, ...usu. Tu quidem uxorem tuam nimis par... certo scio, occides tandem, ut fumtûs ad lu... n habere possis: nisi illa re prævenit: ut ti... ...rat, quod à re exspectat. Cic. l. 9. Attic. ...*ium misit ad effigendum Pompejum.* ita enim ...mb. & S. Bolius. V. N. Amphitr. 1: 3. & ... 2. 1.

...POL.] sc. ego ipse rem facere palàm volo. ...ur tamen correctio; Immò verò dixisti re... &c. *L.* Acidal. *epol, qui dixti rectius.* vel: *at ...d.* utrumque enim solet Plautus conjun...

...AM] ita MS. Cam. Alii, *unà.*

...DIE] 1. à primâ parte diei. ut exp... Cæsar 1. de B. G. *De tertia vigilia T. ...um summum jugum montis ascendere jubet.* ...*Vigilas tu de nocte.* Horat. 1. Epist. 2. ...*lent homines surgunt de nocte latrones*: ubi, ...le Cruquins exponit, per noctem: ...Chabotius, διὰ νυκτός. Laur. Rami... ...pan. ad Martial. l. 4: 8. Qui de die convi... ...ur, malè audiebant ob intemperantiam, ...spectato legitimo cœnæ tempore. Catullus ...8. *Vos convivia lauta sumptuose De die facitis.* ...1. Od. 1. *Solidum diem* vocat eas horas, quæ ...te cœnâ rebus agendis destinatæ. *demere* igi... ...*tem de solido die*, ibi est, aliquid subtrahere ...ccupationibus, idque conviviis dare. quod ...r. appellat, *frangere diem mero.* Sic Sueton. Domitiano: *Etiam lavabat de die*, i. non ...o lorionis tempore, sed iis horis, quibus ...rias occupationibus vacare debuisset. Livi... ...annibale: *Ceperunt epulare de die, &c.* Hinc illas octove horas ante decimam *majorem*, ...*laborem diei partem* vocabant. Vide me ad

A Virgil. 9. Æn. v. 157. Sed plusculâ ad hanc rem etiam è *Lipsii* Comm ad 14. Annal. Taciti, annotare, ex usu juventutis arbitror. Tempus (inquit ille) ut tardè aliquando juventus nostra discat, quid *Tempestiva convivia*, quid *Intempestiva*. Discat, & dediscat illa quæ nuper hausit à magnis magistris. Ajunt, *Convivium tempestivum* esse, quod temporè celebretur: verbo neque honestum: nec in vitio poni unquam nisi in libris vitiatis. Ecce alii, qui *Tempestivum* nihilum differre dicant ab *Intempestivo*: & in culpâ habitum utrunque. Tertium vidi, qui *convivia tempestiva* vellet esse, quæ statis certisque temporibus præberent Sacerdotes. Inducunt, & seducunt. Audite me, juvenes, B & eum bono Mercurio, inite viam rectam. Legitima convivii hora apud Romanos priscos, Sol occasus. Itaque quia vesperè cœna; ideò proverbii forma in Plauto (Mil. act. 4. 2.) *de vespere suo vivere.* Postea autem decima haberi cœpta: ut clarè patet ex Cornificio ad Herenn. lib. 4. *Eamus inquit hospites &c.* Et ab eâ mente Horat. lib. 1. Epist. 7. *Post nonam venies.* Immò actuosi homines & forenses post Decimam sæpè. At labente imperio moribusque, octava hora balnei haberi cœpta, nona ipsa cœnæ. Mart. (lib. 4. Epigr. 8.) *Imperat exstructos frangere nona toros.* (i. toris insidere, vel accumbere.) Hanc horam qui præveniebant, C *tempestivè epulari* dicebantur & præmaturè, & convivia eorum *Tempestiva.* qui in longum trahebant, inque noctem intempestam, jure eorum epulæ *Intempestivæ.* Qui de multo die, inquam, epulari incipiebant, in eos gulones hęc nota & nomen. Plautus probrosè in senem: *Cum suo sibi gnato unà ad amicam de die Potare.* Hinc apud Catull. *dictus berè illic De medio potare die.* Suetonius de Nerone: *Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat.* Cicero de Pisone: *Qui nunquam Solem orientem aut occidentem viderit*: culpatque eum vitii utriusque. Hæc tempestiva convivia sæpe usurpari solita diebus lætis festisque. Saturnalibus item vulgò convivia ordiebantur à multâ luce, &c. D Diurnum ergo convivium (intelligo â meridie, aut circiter) *Tempestivum*, quia initum temperi nimis: nocturnum contrà, *Intempestivum.* Describit Propert. (lib. 4. el. 6.)

Sic noctem paterâ, sic ducam carmine; donec Injiciat radios in mea vina dies.

Hæc Lipsius: quorum singula argumentis firmat solidissimis, quæ brevitatis caussâ hic omisi.

EXPILARE JAM] J. Gul. suspicatur leg. *clam.* Supra, *Suppiles clam domi uxorem tuam.* V. N. Men. act. 5: 2.

ACTUS V. SCENA I.

ARGYRIPPUS adolescens.
DEMÆNETUS senex.

AGEDUM, decumbamus sis, pater DE. ut jusseris,
Mi gnate, ita fiet. AR. pueri, mensam apponite.
DE. Nunquid nam tibi molestum est, gnate mi, si hæc nunc mecum accubat?
AR. Pietas pater oculis dolorem prohibet. quanquam ego istanc amo,
5 *Possum equidem inducere animum, ne ægrè patiar, quia tecum accubat.*
„ *DE. DECET verecundum esse adolescentem, Argyrippe. AR. edepol pater,*
Merito tuo facere possum. DE. age ergo hoc agitemus convivium
Vino & sermone suavi. nolo ego metui, amari mavolo
Mi gnate me abs te. AR pol ego utrunque facio, ut æquum est filium.
10 *DE. Credam istuc, si esse te hilarum videro. AR. an tu esse me tristem putas?*
DE. Putem ego? quem videam æquè esse mæstum, ut quasi dies si dicta sit.
AR. Ne dixis istuc. DE. ne sic fueris, illicò ego non dixero.
AR. Hem aspecta: rideo DE. utinam malè qui mihi volunt sic rideant!
AR. Scio equidem quamobrem me, pater, tu tristem credas nunc tibi.
15 *Quia ista eccest tecum. atque ego quidem hercle ut verum tibi dicam, pater,*
Ea res malè habet: ac non eò, quin tibi non cupiam quæ velis:
Verùm istam amo. aliam tecum esse equidem facilè possim perpeti.
DE. At ego hanc volo AR. ergo sunt quæ exoptas. mihi quæ ego exoptem volo.
DE. Unum hunc diem perpetere, quoniam tibi potestatem dedi,
20 *Cum hâc annum ut esses, atque amanti argenti feci copiam.*
AR. Hem istoc me facto tibi devinxti DE. quin te ergo hilarum das mihi.

PRIMI versûs duo sunt jambici trimetri, reliqui tetrametri acatalect. A.

DECUM.] *Decumbere*, aliàs ægrotorum est, ut *Discumbere* convivarum. Verum & Terent. ita usurpat Phorm. 2: 2 *Prior bibas, prior decumbas*, &c. L. Huc pertinet Scena 1. act. 5. Persæ.

SI HÆC NUNC] Cod. Langg. *si hæc mecum unà accubat.*

OCULIS DOL.] Sic Ter. Phorm. act. 5: 9.
Viri primùm hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata;
Et quod tuo viro oculi doleant?
Quod est περίφρασις Proverbialis molestiæ & indignationis. Vide *P. Vict.* lib. 2. Var. Lect. 5.

INDUCERE AN.] Ter. Hec. 1: 2.
——— *quod ego nunquam credidi*
Fore, ut hâc ille vivâ posset animum inducere
Uxorem habere. ubi Donatus: *quasi in rem duram & immanem.*

PUTEM EGO] q. d. Nihil hic opus est putare; cum res ipsa loquatur, te tristem esse. *L.*

UT QUASI] Lamb. delet, *ut*, sensum & numeros, ut ait, corrumpens. Sed Acidal. neutrum ait verum esse: si quis rectè metiatur. deinde, *ut quasi si*, probam esse locutionem. Casin. Prol. *Quasi si esset ex se nata.*

EA RES MALE H.] ita MSS. Cam. & Douza: sed Edd. Lambini, & cæteræ, *Ea res me male h.*

QUIN TIBI N.] Acid. l. *quia t.*

ACTUS

ACTUS V. SCENA II.

ARTEMONA mulier, PARASITUS, DEMAENETUS, ARGYRIPPUS, PHILENIUM meretrix.

AN tu, meum virum hic potare, obsecro, cum filio?
Et ad amicam detulisse argenti viginti minas?
Meoque filio sciente id facere flagitium patrem?
PA. Neque divini, neque mi humani posthac quicquam accreduas,
Artemona. si hujus rei me esse mendacem inveneris.
ART. At scelesta ego prater alios meum virum fui rata
Siccum, frugi, continentem, amantem uxoris maximè.
PA. At nunc dehinc scito illum ante omnes minimi mortalem preci,
Madidum, nihili, incontinentem, atque osorem uxoris suæ.
ART. Pol ni vera ista essent, nunquam faceret ea quæ nunc facit.
PA. Ego quoque hercle illum antehac hominem semper sum frugi ratus.
Verùm hoc facto sese ostendit, qui quidem cum filio
Potet unà, atque unà amicam ductet decrepitus senex.
ART. Hoc ecastor est, quod ille it ad cœnam cotidie.
Ait sese ire ad Archidemum, Chaream, Cherestratum,
Cheresteum, Chremem, Cratinum, Cliniam, Demosthenem;
Is apud scortum corruptelæ & liberis lustris studet.
PA. Quin tu illum jubes ancillas rapere sublimem domum?
ART. Tace modò. ne illum mecastor miserum habebo. PA. ego istuc scio
Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris. ART. ego censeo
Eum etiam hominem aut in senatu dare operam, aut clientibus.
bi labore delassatum noctem totam stertere.
lle opere foris faciendo lassus noctu advenit:
undum alienum arat, incultum familiarem deserit.
s etiam corruptus, porrò suum corrumpit filium.
A. Sequere hàc me modò, jam faxo ipsum hominem manifestò opprimas.
ART. Nihil ecastor est quod facere mavelim. PA. manedum. ART. quid est?
A. Possis, si fortè accubantem tuum virum conspexeris,
um coronâ amplexum amicam, si videas, cognoscere?
ART. Possum ecastor. PAR. hem tibi hominem. ART. perii. PAR. paulisper
Aucupemus ex insidiis clanculum quam rem gerant. (mane.
R. Quid modi pater amplexandi facies? DE. fateor, gnate mi.
R. Quid fatere? DE. me ex amore hujus corruptum esse oppidò.

PA. Audin' quid ait? ART. audio. DE. egon' ut non domo uxori mea
35 Surripiam in deliciis pallam quam habet, atque ad te deferam?
Non edepol conduci possim vitâ uxoris annuâ.
PA. Censen' tu illunc hodie primùm ire assuetum esse in ganeum?
ART. Ille ecastor suppilabat me, quod ancillas meas
Suspicabar, atque insontis miseras cruciabam. AR. pater,
40 Iube dare vinum: jam dudum factum est, quum primùm bibi.
DE. Da puere ab summo. age tu interibi ab infimo da suavium.
ART. Perii misera: ut osculatur carnufex, capuli decus.
DE. Edepol animam suaviorem aliquantò quàm uxoris mea.
PHI. Dic amabo, an fœtet anima uxoris tua? DE. nauteam
45 Bibere malim, si necessum est, quàm illanc oscularier.
ART. Miser ecastor es. PA. mecastor dignus est. AR. quid ais pater?
ART. Ain' tandem? edepol na tu istuc cum magno malo tuo
Dixisti in me: sine! venias modò domum, faxo ut scias
Quid pericli sit dotatæ uxori vitium dicere.
50 AR. Ecquid matrem amas? DE. egone? illam nunc amo, quia non adest.
AR. Quid, quom adest? DE. perisse cupio. PA. amat homo te hic, ut prædicat.
ART. Ne ille ecastor fœneratò funditat: nam si domum
Redierit hodie, osculando ego ulciscar potissimùm.
AR. Jace pater talos, ut porrò nos jaciamus. DE. maximè.
55 Te Phœnicium mihi, atque uxori mortem. hoc Venerium est.
Pueri plaudite, & mihi ob jactum cantharo mulsum date.
ART. Non queo durare. PA. si non didicisti fullonicam,
Non est mirandum. in oculos invadi nunc est optimum.
ART. Ego pol vivam, & tu isthac hodie cum tuo magno malo
60 Invocavisti. PA. ecquis currit pollinctorem arcessere?
AR. Mater salve. ART. sat salutist. PA. mortuu'st Demænetus.
Tempus est subducere hinc me: pulchrè hoc gliscit prælium.
Ibo ad Diabolum, mandata dicam facta, ut voluerit.
Atque interea ut decumbamus suadebo, hi dum litigant.
65 Postea demum hunc eras adducam ad lænam, ut viginti minas
Ei det, in parte hâc amanti ut liceat ei potirier.
Argyrippus exorari spero poterit, ut sinat
Sese alternas cum illo noctes hâc frui. nam ni impetro,
Regem perdidi: ex amore tantum est homini incendium.
70 ART. Quid tibi huc receptio ad te est meum virum? PH. pol me quidem
Miseram odio enecavit. ART. age surge amator, i domum.
DE. Nullus sum. ART. imo es, ne negato, omnium pol nequissimus.
At etiam cubat cuculus. surge amator, i domum.

DE. Va

DE. Vamihi. ART. vera ariolare. surge amator, i domum.
DE. Abscede ergo paululum istuc. ART. surge amator, i domum.
DE Iam obsecro uxor. ART. nunc uxorem me esse meministi tuam?
Modò, quom dicta in me ingerebas, odium, non uxor eram.
DE. Totus perii. ART. quid tandem, anima fœtet ne uxoris tuæ?
DE. Murrham olet. ART. jam surripuisti pallam, quam scorto dares?
AR. Ecastor quin surrepturum pallam promisit tibi.
DE. Non taces? AR. ego dissuadebam, mater. ART. bellum filium!
Istoscine patrem æquum mores est liberis largirier?
Nihil ne te pudet? DE. pol si aliud nihil sit, tui me uxor pudet.
ART. Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit.
DE. Non licet manere (cœna coquitur) dum cœnem modò?
ART. Ecastor cœnabis hodie, ut te dignum est, magnum malum.
DE. Malè cubandum est: judicatum me uxor adducit domum.
AR. Dicebam pater tibi, ne matri consuleres malè.
PHI. De pallà memento, amabo. DE. juben' hanc hinc abscedere?
PHI. Imò intus potiùs: sequere hàc me, mi anime. DE. ego verò sequor.
ART. I domum. PHI. da savium etiam priùs quàm abis. DE. i in crucem.

A

[...]RSVS hujus Scenæ & deinceps ad finem [...]que hujus Fabulæ omnes sunt trochaici [...]chilochii.

[...]DIVINI] V. N. Amph. act. 2:2.

[...]EMONA] Acidal. numeros ita salvat: *[...]lacem esse.* ut v. 40. metri caussâ malit, [...]i6. Mea Bas. τὸ *me* planè non habet. Cæ[...]è, *me rei ess.*

[...]TER ALIOS] ita *J. Gul.* è Lang. & Dou[...] *alios, μάλιστα τῶν ἄλλων.* Cic. Cat. Majo[...] *i & doctissime senex fuisset, & in ipsâ sene[...]er cateros floruisset.*

[...]TALEM] ita *J. Gul.* è Lang. & ita MS.

[...]RT] V. N. Epid. 3:2.

[...]EPITVS] opponitur *crudo seni.* τυμβο[...] *, ἰξαπτής, βοκκιζελησ* &c. *L.* Vid. N.

[...]RESTEVM, CHR. CRAT. CLIN. ita ferè edd. meæ: & approbat è suis [...] ut sit plenus octonarius, quales præce[...] Nam *Cherestem* & *Chrestus* idem nomen [...]gitur, quia quem *Cherestеum* Varro lib. [...]e Re rust. eum *Chrestum* nominat Co[...].

[...]IS LVSTRIS] Quæ sunt *libera lustra?* *[...]apud scortum corruptela est liberis; lustris* [...]am cum filio apud meretricem deside[...]*us.*

[...]ATV] ἐν βυλλόντιζειν. V. ed. habet, *se-*

OPERE FORIS F.] Nihil frequentiùs nostris, quàm agriculturæ vocabula transferre ad rem voluptatum. Sic Curcul. 1:1. *Dum ne per fundum septum facias semitam* &c. Eandem rem & *Horto* & *Agello* designari, notatum est multis; Lipsio imprimis & Grutero. In Carm. libero:

Quod meus hortus habet, sumas impune licebit,
Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.
Martial. lib. 7. epigr. 101.
Milo domi non est: peregrè Milone profecto
Arva vacant: uxor non minùs inde parit.
Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam:
Quo fodiat ager non habet, uxor habet.

Tales JCtis dicti ferè, *alienarum nuptiarum temeratores, & sacrilegi nuptiarũ.* Sic Sophocles Antig.

B

v. 579. Ἀρώσιμοι γὰρ χἀτέρων εἰσὶν γύαι. i. *Arari & subigi possunt aliarum fœminarum arva* seu *jugera*, &c. V. N. Trucul. act. 2: 6. inprimis Epid. act. 4. sc. 1. Porrò Colerus pro *incultum*, mâlit *incultu.*

FILIVM] Post hunc versum existimat *J. Gul.* istum è Nonio locum habere: *Quin etiam me miseram famosam facit flagitiis suis.*

MANIFESTO OP.] V. N. Menæch. act. 4:1.

POSSVM] Lamb. l. *possim*, sed malè: *Grut.*

HEM] Lamb. *en.*

AVCVPEMVS] V. N. Mil. 4:1.

CORRVPTVM] Omnes MSS. & cusi ante Cam. *corruptum opp.* Lipsius è Vatic. l. *correptum.*

VITA UXORIS AN.] *Sensus est*: Si quis mihi ita dicat: Demænete, si pallam uxori tuæ, quam in delitiis illa habet, non surripies, neque ad Philenium deferes, hanc tibi ejus rei mercedem promitto, quòd tua uxor non plus anno victura est, conditionem non accipiam: etsi morte ipsius nihil mihi carius. Pomponius: *More fit, moriti suam quisque uxorem ut velit*. è Lamb. V. N. Epid. act. 2: 1. & Trin. 1: 2.

GANEUM] Donatus Adelph. act. 3: 3. *Veteres ganeum tabernam meritoriam dixerunt*: ἀπὸ τῆς γῆς ... *quòd ea sint interrâ; non, ut cænacula, suprà*. J. C. Scaliger Exercit. 317. Sect. 2. negat, à subterraneis cryptis dici *Ganeum*: sed à γάνυσθαι. Turnebo l.b. 20: 33. *Ganeum* dicitur fornix, γάνειον.

SUSPICABAR] sc. facere. L.

DA PUERE, AB S.] *Ab summo*, inquit Douza, nempe ab Argyrippo filio, qui summam lecti convivalis partem premebat: haud quidem in Biclinio (uti Bacchidibus) multò minus Triclinio: quando singularis Lectisternii modò mentionem hic fieri videmus, in quo senex ipse medius (ut æquum erat patrem) loco puta honoratiore; Philenium *interior* porrò, hoc est, in gremio capularis amasii sui ima accubaret, more amantibus solemni: qui locus item legitimis uxoribus debitus illis temporibus. quâ de re adeundus Lipsius ad XI. Annalem Taciti Commentario. Unde, *suavium ab infimo dari sibi* postulat Demænetus, ab eâ scilicet parte, atque ex eo loco, ubi basiatura decumbebat. Huic consimile illud Persâ, act. 5: 1. *Age puere, à summo septenu cyathis committe hos ludos*: hoc est, in orbem fac cyathisses, initium faciens à summo, & (quod Varro ait) *circum, ter potionem*: & ib. 5: 2. *Age circumfer mulsum, puere, da usque plenus cantharus*, id est, quod Græci dicunt, ἐν κύκλῳ πίνειν, ab eo convivâ scilicet, qui summus accumbit ad imum. Quem morem in omni convivio lautiori solemnem fuisse, notat *Lipsius* Antiq. Lect. lib. 3. Cui adjectes hoc à Mostell. exemplum: *Age tu interim da ab Delphio citò cantharum circum*. Nam & ibi, ut & hic, ad puerum pocillatorem directus est sermo. *Hæc Douza*. Vide & Turn. l. 6: 11. & lib. 23: 6.

AGE TU INTERIBI] tu Philenium, intereà &c. L.

AN FOETET ANIMA] i. halitus. Titinnius: *Intereà fœtida anima nasum oppugnat*. Virgil. 2. G. v. 134. *animas & olentia ora*, & *senibus medicantur anhelis*, circumscribit.

NAUTEAM.] Nonius: *Nautea est aqua de sentinâ; à nautu dicta*. Festus: *Nautea, herba granis nigris, quâ coriarii utuntur: dicta, quasi nausea, per mutatione T in S*. Etiam Junius *nauteam* esse eandem cum *bryoniâ* sive *vite nigrâ* censet, quâ Coriarii utantur ad depsenda pilisque spoliandâ coria. Curcul. act. 1: 2. *Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea est*: & Casinâ extremâ.

PAR MECASTOR] Nota, virum (nisi non vir est Parasitus) *mecastor* dicere, ut & inferiùs Argyrippum: item Cass. act. 2: 6. quod Agellius lib. 11: 6. apud idoneos Scriptores inveniri negat. Sed *Acidalius* hoc sermonis flagitium declinat, quando & versûs plusculos & personas transponit, bono sensu:

——— *q. ill. osculariér.*
ART. Ain tand. &c. confit. dicere.
PHIL. Miser ecast. es. ART. mecastor dignus est.
AR. quid ais pater? Ecquid matr.

SINE VEN.] *Sine*, minantis est. Komm mir nur heim! Ich wil dir den Gestank sein mieten.

VITIUM] ita J. Grut. è Lang. l. *Vitium d.* Propriè admodum, & ad versûs mensuram accommodatè. Non tamen (ait porrò) diffiteor, *confictum* & hic posse tolerari; sed tolerari tantùm: utique cùm ad alterum respicio: quod nec Terentium fefellit, suæque Hecyræ act. 1. sc. 2. inseruit: *Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii, superbum est*: hoc est, exigere uxorem ædibus, nec caussam divortii palàm facere, &c. Vide plura, *Mercat. act. 4: 6.* Etiam Acidal. qui Gruteri judicium hic laudat, præfert *Vitium*, vetustâ locutione, *Vitium alicui dicere*, pro, vitii aliquam insimulare, accusare, damnare. Glossar. H. Steph. *Vitium furi dico*, καταγινώσκω τῷ κλέπτῃ.

ARG. ECQUID M.] Rectè personas hic ordinatas à Douzâ, res loquitur.

ART. NÆ ILLE] Douza l. *illæc*, sc. verba. Sic Amph. *Cum cruciatu tuo istæc hodie verba verba funditas*. Pœnulo: *Tantula tanta verba funditat*. Cæterùm quòd ait, *Feneratò fundват*, explicatur ab eo, quod paullo priùs eadem Attemona effudit: *Edepol næ tu istuc cum magno malo tuo dixisti in me*. Geminum germanum huic est illud Menæch. *Næ illam (pallam) mecastor feneratò abstulisti!* Sed Acidal. nolit *ille* mutari in *illæc*: potiùs velit rescribi è vet. cod. *Næ iste ec. fen. hic*. Lamb. mavult: *fundit hæc*. Scire tamen velim quibus vett. libris hic usus sit Acidalius. Certè in meis nec *illæc* nec *hæc* usquam apparent.

OSCULANDO] Referendum ad illud, quod paullo prius dixit, se nauteam bibere malle, quam uxorem osculari.

JACE, PATER, TALOS] V. N. Persa, act. 5: 1.

MORTEM] sc. opto, voco. V. N. Capr. act. 4: 1.

VENEREUM EST] V. N. act. 5: 1 & Curc. 2: 3.

NON QUEO DURARE] καρτερῶ. Ich kan mich nicht lenger enthalten.

SI NON DID. FVLLONICAM] Jocus in v. *durare*. Q. d. Non eſt mirum, te non diu poſſe durare, quia fullonicam artem ignorans te non interpolas, i novam formam e vetere tibi non fingis: quod ſi faceres diu durare poſſes: *L.* quem videas licet. item Not. Rud. act. 3: 6. *J. Gul.* Veriſ. lib. 2: 8. Fulloniam mihi, *inquit*, hoc capite demereri lubet, eodemque elegantem locum Plauti illuſtrare, primore Pœnulo: *Placet conſilium. MI. immò etiam ubi expolivero, Magis hoc tum demum dices: nunc etiam rude eſt.* Duo olim fullonum officia erant: veſtem eluere & cogere, unum; alterum, eandem cretâ candefacere: illud *conſiliari* dicebant; & ipſam actionem, quod inſultu multo pedum fieret, *conſilium*; hoc, *expolire*. Varro de L. Lat. lib. 5. *A cogitatione concilium, unde conſilium. quod, ut veſtimentum apud fullonem cum cogitur, conſiliari dicitur: ſic reminiſci, cum ea, quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur & cogitando repetuntur.* Quem locum ut obiter explicem à paucis perceptum: *cogitare*, inquit, eſt crebrò cogere, unde *concilium*, quia cogitur: & hinc *conſilium*, in re fulloniâ, quòd veſtimentum cogat; in animo humano, quod cogitet, id eſt, multum diuque cogat ea quæ memoria tenuit. Hæc igitur urbaniſſimi joci mens eſt. Ait adoleſcens placere ſibi conſilium, intelligens inventum ſervi de ſubornando villico: at ille ita accipit, quaſi de veſte elautâ & coactâ loqueretur: immò, inquit, nihil eſt præ ut mox opus meum tibi probabo, cum addidero politias cæteras. nam ut nunc res eſt, conſilium quidem eſt; ſed rude & ſine politiis. Notum autem eſt, mercenarios opus approbare ſolitos dominis. Apul. 6. *Singulisque granis ritè depoſitis atque ſejugatis, ante iſtam veſperam opus expeditum approbato mihi.* Mil. act. 4: 4. *Satin eſt tibi, ut Meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?* ad quem morem etiam reſpexit. Porro *durandi* quoque verbum fullonum proprium erat, quod veſtis coacta & increrata dureſcat. Abſque hoc ſit, Sibyllæ folium erit verſus, Aſinariâ: *Nequeo durare &c.* Ubi malè afflictamur, ibi nos *durare poſſe*, venuſto loquendi genere, negamus. Trinum. *Non hercle hic quidem durare quiquam, ſi ſic ſit, poteſt.* Miſeriam ergo ſuam & dolorem animi muliercula cum ſignificaret, paraſitus per deridiculum aliò detorquet. Hactenus *J. Gul.* Et digna etiam obſervatu notavit *de fullonibus* Colerus Parerg. cap. 34. Denique *J. Douza* cum *Gul.* hic leg. *fullonicam*, ut *hiſtrionicam* in Amph. Sed mei tamen omnes, *fullonicam*.

ISTHÆC] ſc. *Pollenam* tibi, & mihi *mortem*. At Acid. malit, *iſthanc.* ſcil. Philenium.

POLLINCT.] V. N. Pœn. Prol.

DECVMB.] alii, *diſcumb.*

HVNC CR.] Diabolum.

EI] lanæ.

AMANTI] Diabolo. *L.*

IN PARTE] Lamb. l. *in partem: ἐν μέρει.* ſed quâ auctoritate?

REGEM] V. N. Capt. 1: 1.

ODIO] odioſis dictis & factis. *L.*

ENECAVIT] Heraldus malit *enecabit*, è ſuo Codice. quod nihildum mali ab Artemonâ paſſa ſit Philenium. Gruterus cenſet illud *enecavit* reſpicere non Artemonam, ſed verò Demænetum: ut velit; immò rectè factum, quòd capularem iſtum excitas, qui mihi ſupra omne odium odioſus. Rectè.

AGE SVRGE] Cùm nulli vett. cod. *age* iſtud habeant, ſed verſui fulciendo ſit intruſum, qui tamen ſic etiam labat: & in Colon. ed. ſit *hodie*, pro, *odio*: Acidal. utrunque retinens, verſum ita ſcribit: *Miſeram odio enecabit hodie. ART. ſurge am.*

NVLLVS SVM] perii funditùs: *L.*

CVBAT] i. in cubitum ſe componit. *D.*

CVCVLVS] *Cucúli* etiam dicebantur olim in re parum honeſta deprehenſi. Vide Eraſmi Adag. & Interprett. ad Hor. 1. Serm. 7.

——*magnâ compellans voce cuculum.*

ubi obiter etiam nota, mediam in *cuculo* produci: & ita debere Eraſmus pertendit, & vel ille, qui *Calepini* lexicon reformavit; atque adeò unico *l* ſcribendum non geminato. immò *Th. Freigius JC.* Notis ad Colloquia *Vivis*, eos, qui corripiunt, attendere jubet, cujus avis cantum referant. Ego certe in nullo adhuc primæ claſſis auctore mediâ correptam legere memini. Nam verſus, quem Calepinus ſub nomine Martialis citat, illius nunquam fuit. Vide etiam Not. *Jac. Dalechampii* ad Plin. lib. 10. cap. 9. & lib. 18. cap. 26. *Lamb.* ubique l. *cucullus*: & ita ſcribit etiam Scalig. quem vide ad Ætnam.

MVRRHAM] *Palmer.* è lib. vet. l. *ſmyrnam*. Sic enim veteres, *inquit*, myrrham vocarunt. Etiam *C. Helvius Cinna* poemation ſuum *Smyrnam* inſcripſit, quod de Myrrhæ inceſto condiderat. Lucr. lib. 2. in vet. editis & MSS.

Et contemptus odor ſmyrnæ melliſque ſapores, &c.

Propert. lib. 3: 8.

Et crocino nares murrheus ungat onyx.

ARG. ECASTOR QVIN SVRR.] Ut hoc flagitium declinetur, virum nempe *per Caſtorem* jurare; legit Acid. *Edepol. q.*

PROMISIT] minatus eſt, ſeu palàm dixit. De ſimili captione vide Menæch. act. 4: 2.

LARGIRIER?] largè ſuppeditare? *L.*

UXOR EX LVSTRIS RAPIT] Vox, *domum* quam vulg. hic inculcant, in nullo MSS. apparet. ſed nec in ullâ edit. mearum.

COENABIS &c.] Horat. 2. Sat. 2. *Nos cœnamus* A *afes*. Epist. 2: 2. *Emtum cœnat olus*.

JUDICATUM] i. manifestò deprehensum, convictum, & damnatum: Lamb. & Douza. In quatt. meis est, *indicatum*: quod Fr. Polletus in hist. Fori Rom. lib. 4. c. 11. respexit, quem vide. Nonii nenias non capio.

ADDUCIT] Douza l. *abducit d*. Vide N. ?xn. 3: 3.

I IN CRUCEM.] ita in omnib. meis est: & probat Grut. è MSS. suis. At MSS. Langii, *DE. crucem*. Vulgo: *DE. malam crucem*. scil. dabo.

EGO VERO SEQUOR.] ita MSS. Cam. & Langii.

GREX.

Hic senex, si quid, clam uxorem, suo animo fecit voluptatis,
Neque novum, neque mirum fecit, nec secus quàm alii solent.
„ NEC QUISQUAM est tam ingenio duro, nec tam firmo pectore,
„ Quin ubi quicquam occasionis sit, sibi faciat benè.
5 *Nunc si voltis deprecari huic seni ne vapulet,*
Remur impetrari posse, si plausum sic clarum datis.

GREGEM histricum, hoc est, *Chorum & Catervam* histrioniam facientium elegantibus versiculis designat Petron. Arbiter: B
Grex agit in scena mimum: Pater ille vocatur,
Filius hic: nomen Divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina parteis,
Vera redit facies, adsimulata perit.

VOLUPTATIS] Nonius & vulg. *volup*. Sed in MSS. Cam. & omnib. sept. Pall. itemque in editis ante Pium clarè legi *voluptatis*, monuit *Gruterus*.

PLAUS. SIC CLARUM D.] ita MSS. Cam. & Lang. ut scilicet gestu adhibito cæteris plausum quasi præivisse existimetur. Vide Notas extremâ Truculento.

FINIS ASINARIAE.

AULU-

AULULARIA.

ARGUMENTUM.

NOmen Fabulæ inditum à re, quæ negotium & variat, & reddit copiosiorem expositionem. Ea est olla plena auri, reperta ab Euclione in domo paterna. Hujus senis avarissimi & parcissimi filiam vi noctu adolescens Lyconides compresserat. Itaque instante partu, cum puellam amaret, & avunculo desponsam esse cognovisset, rem omnem matri indicat, & per hanc impetrat, illa sibi ut nubat. Intereà senex de auri custodia delicias facere, & illud tamen amittere. hinc illæ turbæ querelarum, & error confessionis, factæ injuriæ. Tandem adolescens de servo suo cognoscit, quid de olla sit factum. Atque hactenus Plautina ad nos pervenerunt. Ex proposito autem argumento intelligi potest, tum & aurum redditum seni, & illum animo mutatum fuisse, & dotatam filiam tradidisse Lyconidi. Hæc *Codrum* persecutum esse accepimus expositione suâ, & illius versus esse, qui vulgò feruntur. Noster quidem *Fabricius* indicavit quædam Romæ reperta, quibus supplerentur hæc deficientia: sed ne illa quidem satis Plautina, neque caussa, cur adjici vellemus, visa fuit. PROPONITUR imago sordidæ parsimoniæ & morositatis in Euclione. Nam & hoc vitium senile est. Quo ipso quoque indicatur, unà cum ætate intelligentiam animi minui. Perversè enim certè fit, ut cum maximè studeatur rei, cum minimè ad usum longi temporis spes relinquitur. NOMINA FABULÆ sunt *Lar* familiaris, id est, domesticus Genius seu δαίμων. Hi duo à veteribus perhibebantur. Ovid. 2. Fast. de his: *-qui compita servant, Et vigilant nostrâ semper in æde Lares.* Hoc est πρεσβυτικὸν πρόσωπον, adsumptum Prologi explicandi caussa. EUCLIO qui sit, sanè me fateor ignorare, nisi fortè est εὐκλίων, ut ἡγίων, vel εὐκλέων, vel εὐκλυών: quorum alterum bonæ famæ, alterum benè audiendi significationem habet. σταφυλὴ, uva. σταφύλη autem Homero Il. β. *amussis.* εὐνομία, *legum servans* μεγαλόδωρος, *munificus.* στρόβιλος, *turbo venti*, & puerilis ludicri. (Auson. Popma, Conjectaneis: *Strobilus nomen habet à Cochleæ naturâ, quam στρόβιλον vocant; aut à deformitate corporis. στρόβιλον enim Græci σκολιὸν, καμπύλον pravum & incurvum dicunt*) Est autem & Megadori & Lyconidis servus Strobilus. Etsi aliqui fecerunt servum Lyconidis στρόφιλον, ἀπὸ τῶν στροφῶν, id est, *versutiis*; sine quidem caussa. ἄνθραξ, *carbo.* Congrio, γογγρίων, ἀπὸ τοῦ γόγγρου ἰχθύος. πυθόδικος, *de jure percunctans*, aut *certior factus.* aliqui maluerunt πιθόδικον, à *dolio.* λυκωνίδης, forma Patronymica, ἀπὸ τοῦ λύκωνος, denominatum hoc ἀπὸ τοῦ λύκου. Virginis nomen erit Φαίδρα. id est, *hilaris.* fit & *Phrygiæ* mentio in fabulâ, quod est gentile nomen. item ἐλευσίου, ab adventando: cui simile Glycerium & Leontium. ἀντίμαχος autem est *repugnator.*

I. Douza, Centurionar. sui lib. I. c I c ITA ME dii deæque omnes, *inquit*, amaverint: ut quidem ego Plauti Aulularium maximi feci semper: eamque adeò præ cæteris dignam

 censui,

censui, quam non modò juventus hæc nostra, verùm etiam ætas omnis studiosissimè experteret; nec unquam de manibus deponeret. Neque id adeò injuriâ. nam præter dictionis genus verè Romanum, tota Ethica esse, & ad pudicos (unum alterumve locum excipias modò) honestosque mores facta videri potest. Qui enim aliter, obsecro, induci possim, quàm diu in animo habeo tot singularias sententias, tantum exemplorum denique ad vitam rectè atque ordine instituendam conducentium? Atque utinam farta tecta, ac proinde uti in Scenam Romanam à Poetâ introducta fuit, in manûs porrò nostras pervenisset! Hoc ita si foret, faxim leviore aliquanto invidiâ Plautus utatur, quàm utitur; minoreque adeò fastidio à plerisque lectitetur, &c.

DRAMATIS PERSONÆ.

LAR, Prologus.	*ANTHRAX Coquus.*
EUCLIO Senex.	*CONGRIO Coquus.*
STAPHYLA Anus.	*PYTHODICUS Servus.*
EUNOMIA Mulier.	*LYCONIDES Adolescens.*
MEGADORUS Senex.	*PHÆDRA Puella.*
STROBILUS Geminus servus.	

ARGUMENTUM.

SENEX avarus vix sibi credens Euclio,
Domi suæ defossam multis cum opibus
Aulam invenit, rursumque penitùs conditam
Exsanguis, amens, servat. ejus filiam
5 *Lyconides vitiarat. interea senex*
Megadorus, à sorore suasus ducere
Vxorem, avari gnatam deposcit sibi.
Durus senex vix promittit: atque aulæ timens,
Domo sublatam variis abstrudit locis.
10 *Insidias servos facit hujus Lyconidis,*
Qui virginem vitiarat; atque ipse obsecrat
Avunculum Megadorum sibimet cedere
Vxorem amanti. per dolum mox Euclio
Quum perdidisset, aulam insperatò invenit,
15 *Lætusque natam collocat Lyconidi.*

AULAM] Festus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas. quia nullam litteram geminabant, &c.*

EXSANGVIS] ob metum amittendi, & curam servandi: L.

DEPOSCIT] *Prorsus vehementer etiam atque etiam poscit ac petit*, ut Cicero loqui amat. hoc enim τὸ *de* valet: ut in *deamo, deparcus, demagis, &c.* V. N. Epid. Sc. 1. Er helt hart vnd fest a drumb an. Propriè; *poscere uxorem*. Procorum enim est poscere: qui à *precando*, id est, poscendo dicti.

DVRVS] Ter. Heaut. act. 2: 4. *ut patrem tuum vidi esse habitum*, (i. affectum) *duras dabit*.

COLLOCAT] absolute. pro nuptui, sive nuptum, aut in matrimonium collocat. sic Græci, ἐκδιδόναι, ἀντὶ τοῦ, πρὸς γάμον διδόναι. *Stoerus.*

ALIVD

ALIUD.

VLAM repertam auri plenam domi Euclio
Vi summâ servat, miseris affectus modis.
Lyconides istius vitiat filiam.
Volt hanc Megadorus indotatam ducere.
5 *Lubensque ut faciat, dat coquos cum obsonio.*
Auro formidat Euclio, abstrudit foris.
Reque omni inspectâ, compressoris servulus
Id surpit. illic Euclioni rem refert.
Ab eo donatur auro, uxore, & filio.

SVRPIT] pro, *surripit*. Horat. 4. Od. 13. *Quæ me surpuerat mihi*. Id. 2. Serm. 3. *surpite*.

ILLIC] *ille*, Lyconides compressor filiæ Euclionis.

LAR familiaris, PROLOGUS.

NE QVIS miretur qui sim, paucis eloquar.
Ego Lar sum familiaris: ex hâc familiâ,
Vnde exeuntem me aspexistis. hanc domum
Iam multos annos est cùm possideo, & colo
5 *Patrique avoque jam hujus qui nunc hic habet:*
Sed mihi avus hujus obsecrans concredidit
Auri Thesaurum clàm omnis: in medio foco
Defodit, venerans me, ut id servarem sibi.
Is quoniam moritur, (ita avido ingenio fuit)
10 *Nunquam indicare id filio voluit suo:*
Inopemque optavit potiùs eum relinquere,
Quàm eum thesaurum commonstraret filio.
Agri reliquit eii non magnum modum,
Quo cum labore magno, & miserè viveret.
15 *Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit,*
Cœpi observare, ecqui majorem filius
Mihi honorem haberet, quàm ejus habuisset pater.
Atque ille verò minus minusque impendio
Curare, minusque me impartire honoribus.
20 *Item à me contrà factum est. nam item obiit diem.*
Is ex se hunc reliquit, qui hîc nunc habitat, filium
Pariter moratum, ut pater avusque hujus fuit.
Huic filia una est. ea mihi cotidie
Aut ture, aut vino, aut aliquî semper supplicat:

25 *Dat mihi coronas. ejus honoris gratiâ*
Feci, thesaurum ut hic reperiret Euclio,
Quo eam facilius nuptum, si vellet, daret.
Nam compressit eam de summo adolescens loco.
Is scit adolescens quæ sit, quam compresserit:
30 *Illa illum nescit, neque compressam autem pater.*
Eam ego hodiè faciam, ut hic senex de proximo
Sibi uxorem poscat. id eâ faciam gratiâ,
Quò ille eam facilius ducat, qui compresserat,
Et hic qui poscet eam sibi uxorem senex,
35 *Is adolescentis illius est avunculus,*
Qui illam stupravit noctu, Cereris vigiliis.
Sed hic senex jam clamat intus, ut solet.
Anum foras extrudit, ne sit conscia.
Credo aurum inspicere vult, ne surreptum siet.

MIRETUR] Donatus ad illud Ter. Andr. A act. 4. sc. 4. *miror unde sit*, notat: *Veteres* Miror *cum* unde, *pro* Nescio *ponebant. nam admiratio ab ignorantiâ descendit*: & laudat hunc locum. Etiam *J. Fruterius*, Verisimil. lib. 1. cap. 8. ait, *Mirari* heic pro ignorare positum.

LAR] Auctor Vocabularii Latino-Græci, *Lar*: [illegible] V. N. Bacchid. act. 2: 1. Adhibetur [illegible] hic deus: quia quæ à Lare di[illegible] fieri poterant. Quod [illegible] Christo[illegible], licet deum in [illegible] Poet. *Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus Inciderit*. Lares au- B [illegible] vicis integris, atque [illegible] exti[illegible]abantur. Vide Heraldum [illegible] cap. 7.

JAM MULTOS AN. EST] Hoc mirè ad aures nostras, ad Grammatic[illegible] etiam insolenter. Sed habet hoc ingenium Latin[illegible], ut illorum magistrorum canones [illegible] persæpe, & liberiori campo excurrat[illegible] indignè ferunt exotici homines, male [illegible] præceptoribus merentur. Ad hoc tamen [illegible] illud etiam dictum est in Pers. 1: 3 [illegible] sex menses [illegible]. Itaque torsisse se hic frustra [illegible], nollem factum. Hæc *J. G*[illegible] illud D in Persâ consulito *Lambinus* [illegible] Plautum duas loquendi formas diversas [illegible]: *Jam multi anni sunt, cum ego* [illegible] *deo*: alteram; *Jam multos annos* [illegible] *deo*. Sic Cic. ad [illegible] *faciunt*. Amph. 1: 1 [illegible] &c. Sed hæc *anomalæ* sunt. Bosius l. *Jam multos annos*

est: pro, multi sunt anni. V. Not. Epid. act. 4: 1. & Persâ, act. 5: 1.

CUM POSS.] Nonius l. *ut poss.*

COLO] *Colere*, & vivere, & habitare significat. V. N. Mil. 3: 1.

PATRIQ. AVOQ.] Lambini nugas *Gruterus* rejicit: cùm Lar familiaris rectè dicatur possessor cultorque domûs, cui præest, & [illegible]. Acidalius, *Lucem pe*[illegible] *& color Patri*[illegible] modo, *inquit*, alias [illegible] vers. con[illegible] annos jam multos se domum eam p[illegible] Patre avoque hodie[illegible] domum pro Lar[illegible]. Nec repugnat, quod infrà ait, se non [illegible] ab illis cultum. Utcumque cultus fuerit, Lar tamen ipsorum cultus & habitus fuit.

CLAM OMNES] *Clam*, & Accusandi & Auferendi casui servire, docet Donatus. Ter. Adelph. act. 1: 1. [illegible]

VENERA[illegible]] orans. Horat. [illegible] S. 2.
Ac venerata (i. orata) Ceres, ut culmo surgeret alto.

QUONIAM] pro, *postquam*: Donatus Prol. Adelph. & Phorm. [illegible] tamen [illegible] Cam. & [illegible] [illegible] leg. *quando*. [illegible] Cam. [illegible] Mei [illegible] omnes, *quando*.

OPTAVIT] i. [illegible] elegit, [illegible].

COMMONSTRARET] [illegible] lit, *commonstrare*, itaque suo [illegible] reait quos ego qui[illegible] mirer. Me[illegible] certè quasi de comp[illegible] habe[illegible] *commonstraret*.

AGRI] Lat.[illegible] me: *Agrimo*[illegible] 6. *H*[illegible] Pandect. lib. XL[illegible] mensuram *L.*

LABORE M.] [illegible], *labo-re* [illegible]. Davon er sich kaum- [illegible] und [illegible] Noth erhielte.

CRE[illegible]] [illegible]servandum commendavit: *Non.*

E[illegible]Q.[illegible] ita e membranis. sequitur enim in[illegible], *ea mihi c. Aut vino, aut ture, aut al[illegible] ecat.* Pusillum hoc; sed doctis [illegible] illa elegantia suavis est. *J. Gul.* E[illegible]. MS. Pal. sec. ac tert. l. *ecqui.* MS. Cam. *& qui.* Vulgo. *ecquid.*

HONOREM] *Hono[illegible]* hic pro cultura & observantia. Sacrificium quoque & litatio esse potest. Vi[illegible] No[illegible]. It. Virg. 3. Æn. v. 178.

—— [illegible] *litatus honore* &c.

i. [illegible], quod honorantur.

M. MINVSQ. IMP.] i. minus multo curabat [illegible]*onius.*

ITEM] Wer Gott ehrt / den ehrt er wider.

PARITE[R] [illegible]iter: uno modo. *Serv. XI. Æn. & 1. Georg.*

A AVT TVRE AVT VINO SVPPLICAT] Solemne, ita *supplicare* (proprio verbo) apud minores deos, aut heroas. Sallust. *Tum sementi* (Metello) *ture quasi deo, supplicant.* Seneca l. 3. de ira, c. 18. *Mario ture & vino supplicabant.* ubi & Lips. vide.

CORON.] Vel meo capiti imponit: Vel, ut Cato autumat, c 143. in focum indit. Coronas autē, quæ Laribus suspensæ, inusitatâ magnitudine fuisse, docet Meurs. ad Caton. V. N. infra act. 2. 8.

B NEQ. C. AVTEM P.] H. Putschius leg. *autumat p.*

CERERIS V.] τοῖς θεσμοφορίοις. Sacra enim hæc à mulieribus jejunantibus nocturna celebrabantur. Et deæ appellabantur θεσμοφόροι, Ceres & Proserpina. *Cam.*

NE SVRREPT.] pro, *surreptúmne siet.* anastrophe usitata. Capt. act. 1: 2.

ACTUS I. SCENA I.

EUCLIO, Senex. STAPHYLA anus.

EXI, inquam, age exi. exeundum hercle tibi hinc est foras,
Circumspectatrix cum oculis emissitiis.
ST. Nam cur me miseram verberas? EV. ut misera sis,
Atque ut te dignam mala malam ætatem exigas.
ST. Nam quâ me nunc caussâ extrusisti ex ædibus?
EV. Tibi ego rationem reddam, stimulorum seges?
Illuc regredere ab ostio: illuc sis. vide, ut
Incedit. at scin' quo modo tibi res se habet?
Si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum in manum,
Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.
ST. Utinam me divi adaxint ad suspendium
Potius quidem, quàm hoc pacto apud te serviam.
EV. At ut scelesta sola secum murmurat.
Oculos hercle ego istos improba effodiam tibi,
Ne me observare possis, quid rerum geram.
Abscede: etiam nunc: etiam nunc: etiam. ohe
Istic adstato. si hercle tu ex isto loco
Digitum transversum aut unguem latum excesseris,
Aut si respexis, donicum ego te jussero,
Continuo hercle ego te dedam discipulam cruci.
Scelestiorem me hâc anu certè scio

Vidisse

Vidisse nunquam: nimisque ego hanc metuo malè,
Ne mihi ex insidiis verba imprudenti duit,
Neu persentiscat, aurum ubi est absconditum:
25 *Quæ in occipitio quoque habet oculos pessima.*
Nunc ibo ut visam, estne ita aurum ut condidi,
Quod me sollicitat plurimis miserum modis.
STA. Nec nunc mecastor quid hero ego dicam meo
Malæ rei evenisse, quàmve insaniam,
30 *Queo comminisci: ita miseram me ad hunc modum*
Decies die uno sæpe extrudit ædibus.
Nescio pol quæ illunc hominem intemperiæ tenent:
Pervigilat noctes totas. tum autem interdius
Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.
35 *Neque jam quo pacto celem herilis filiæ*
Probrum, propinqua partitudo cui appetit,
Queo comminisci: neque quicquam melius est mihi,
Ut opinor, quàm ex me ut unam faciam literam
Longam, meum laqueo collum quando obstrinxero.

OCULIS EMISS.] *Oculi emissitii* sunt, qui [illegible] atque ill[illegible]c excurrunt, omnia curiosè observitantes. Alii eminentes & quasi foràs porrectos interpretantur: quod minùs placet. Ita Tertul. de Pallio, c. 3. *Circumspectu emissitii ocelli, uno luminis punctu vertiginant*, &c. Sententiam expressit Apulejus lib. 2. Milef. *Cuncta curiosis oculis arbitrabar.* Petronius: *Quartilla per rimam applicuerat oculum curiosum.* Tali formâ inflexionis noster Pœn. act. 5: 5. dixit *tunicas demissitias.* Seneca epist. 104. *Socratem perpessitium senem:* παθητὸν, πολυτλήμονα.

NAM CUR] Ter. And. *Nam quid ego dicam de patre?* Ad quæ Donat. vide.

VERBERAS] Nonii scholion hic à Cam. & Lamb. meritò exploditur.

MALAM ÆT.] *Mala ætas*, pro senectute crebrò & arguté ponitur. Menæch. *Ut ætas mala mala merx est tergo!* V. N. Rud. 2. 3. Contrà, *Ætas bona*, pro juventâ. *J.Gul.*

NAM Q. ME] Metathesis, pro *quânam causâ*. Terent. *Nam quæ hæc est anus?* pro, *quænam anus*. Id. Andr. *DA. ah, ne tu omn[illegible]?* pro, *tune omnia?* quod notat Donatus. Vide *J. Gul. Plaut. Quæst.* Gruterus secutus M[illegible]. codd. ejecta voculā n[illegible]m, reponit, *Nam me quâ causâ* &c.

STIMULOR. SEG[illegible]. dig[illegible]a in cujus corpore [illegible]imul[illegible] perpetuo fati & defixi stent, ut in segete spicæ: *L.B*[illegible] [illegible] ferere oporte[illegible]t. stimul[illegible]s. quam expli[illegible]ationem & ac[illegible]ta[illegible] & suæ co[illegible]sentane[illegible] pr[illegible]dicat Lambinus. Turnebo lib. 24: 23. *stimulorum seges* esse videtur, in quâ velut segete se stimuli cædendâ & verberand[illegible], in segete se messores, exercent. Quæ ta[illegible]n obscura & incongrua videntur Lamb. S[illegible] P[illegible]dentius ἀμαξίαν. *Scelerum seges*. Arnob. *crimin[illegible]m seges*.

AB OSTIO: ILLUC SIS. VID.] ita Edit[illegible] Aldi, item MSS. omnes interpungunt. At J. G[illegible] *[illegible] regredere ab ostio, illuc. sis vide, ut incedit.* nam [illegible]uò eam retrò abire velit, iteratione adverbi[illegible] m[illegible]gis significat: & ea sententia gestu adjuvanda est, ut plurimæ Comicorum. *Sis vide*, pro, *vide si[illegible]*. I[illegible]a & Aus. Popma.

GRANDIBO] efficiam ut majora in g[illegible]diendo spacia facias. Nostri, Jch will dir F[illegible]ß machen.

ADAXINT] pro, *adigant*, Nonius. Turn l. 23: 18. pro *adegerint*. Festus: *Axit[illegible] [illegible]i, [illegible] di cebantur; cum plures una quid agerent, facerent[illegible]e. Axit autem antiquos dixi[illegible]e, pro egerit, manif[illegible] est. Unde Axit[illegible] mulieres sive dii d[illegible]eb[illegible], un[illegible] agentes.* Glossarium: *Axites* [illegible]. ita enim Scal. legit. Vide & Turneb. In v. c. leg. *dii adessint*.

OCULOS] sic Trin. *Oculum tibi e[illegible] [illegible] verbum addideris.* Capt. act. 3: 1. & [illegible] [illegible] Græci dicunt, ὀφθαλμοὺς ἐξορύσσειν, &c. Vide Del[illegible] [illegible]eraldi Adverf. lib. 2.

ISTIC ADSTATO.] ita Grut. è MSS. restitu[illegible]t. Etiam Sc[illegible]p. leg[illegible] [illegible]. [illegible]. Nepos, & Autor Priap. etiam *Adstare* dixerunt, pro, *st*[illegible].

Sic

Sic Virg. Prop. Ovid. *Adorare*, pro, *orare*. Lucr. *Ad[illegible]*, p[illegible], &c. Verisim. lib. 3: 4.

DIGITUM TRANSVER.] Cato: *Terram cribro incernito [illegible] digitum transversum.* Ita enim vocat digi[illegible]udinem vel crassitudinem (Ein zwar'n Finger.) Turn. l. 6: 23. Sic Most. 2: 2. *pedem latum*.

DISCIP[ULAM] CRUCI] Turn. lib. 24: 21. Cum similitudinem, *inquit*, litteræ præ se ferat, qui pendet, [illegible] *Dedam te discipulam cruci*. quod est, suspendam te, faciamque ut crux discipulam te scribere doceat, & longam unam litteram facere. Sic Mil. 2: 2. *omnes crucibus contubernales dari vult*. Cæl. Rhod. l. 10. c. 8. *Cruciarios* facetissimè Plautus *discipulos crucis* appellat, qui & *Patibulati* di[cun]tur. S. Ulr. Pist. simpliciter exponit: Ego te dedam in disciplinam Cruci: quæ nimirum te doce[at] modestiorem esse. Sive, ut *Sibernus*, in crucem agam te tanquam sub disciplinam & ma[gis]terium quoddam, ubi discas oculos istos emi[ssi]tios non continere, sed claudere.

DUIT] d[ed]erit.

[U]BI EST] V. N. act. 3: 6.

E[T]NE ITA] sic MSS. Cam. & Lang. & vett. [edd]. V[u]lgo, *sit*.

MISERUM MODIS.] Post hunc versum in[seri]t e Nonio talem J. Gul. *Ne noctu nec diu quietus [u]nquam eam.*

NEC NUNC] J. Gul. è membranis l. *Non enim e[]stor* Be[illegible] ordiuntur sermonem, *Non enim: [N]unc enim: Ut enim.*

INTERDIUS] interdiu, *μεθ' ἡμέραν. L.*

APPETIT] Plin. *Appetebat judicii dies.* Liv. *Ve[r]um fata appetebant*, &c.

[L]ITERAM LONGAM] Lambinus, & Turne[b.] lib. 24: 31. existimant omnem litteram *longam* [dic]i, quæ m[aj]uscula est: & proinde dixisse, *unam [lon]gam litteras*, scribere est: ut Asin. 4: 1. R[hodi]g. lib. 10. c. 8. ad litteram *T* refert, [quo]d Cruciarius sive suspendiosus eam imaginem reddat. Ex scitum, inquit, est adagium in eos, qui præposterè commoriuntur, præcluso spiritu, cui quæreretur exitus. J. C. Scalig. De caus. L. Lat. l. 1. c. 40. per hanc litteram longam *I* intelligit. Ita Lipsius, De rectâ pronunc. Lat. L. cap. 8. Litteræ *I* sonum triplicem, *inquit*, deprehendo. primum ejus longæ; & verè longæ: quia non, ut cæteræ, geminatur aut apice insignitur: sed productior fit, & longitudine velut duplâ. exempli caussa, PISO. VIVUS. ÆDILIS. QUINQUENNALIS. Ideò *κατ' ἐξοχὴν* inter omnes litteras hæc propriè dicta *longa*. Plautus scivit: & jocum captavit in personâ Staphylæ. Apage enim vulgus interpretum, qui de littera *L* capiunt, quia longiuscula ea in nostrâ scriptione. apage & Lambinianam facem, qui ad quamvis grandiorem litteram vult aptari. Certò mecū Plautus cepit de istâ: quæ sola inter grandes & Ro[m]anas illas litteras (nam hæ minutæ olim ignotæ) super cæteras eminuit, & formâ ipsâ pensilem prætulit ac porrectam. Hâc eâdem mente Ausonius (epigr. 120.) in liguritorem Eunum scripsit: *Quid imperite, P, putas ibi scriptum, Ubi locari Iota convenit longum?* Nam suspendio censet eum dignum &c. Jos. Castalio tamen lib. 2. c. 9. Observat. hoc de primâ liquidâ *L.* (quomodo olim P. Valla) accipit. quod ita in Virgilianis Codd. quæ in Vatic. sunt bibliothecâ, τὸ *L.* altius cæteris litteris passim erigatur: ut ILIA, ILLIUS, ILICET. Vide ipsum. At verò J. Gruterus, Lectio, inquit, MSS. Cam. & omnium Pall. est, *faciam litteram: Longum laqueo collum q.* Et verò scio quæ de litterâ longâ dicuntur, nec displicent omnia: sed tamen cur nullus MSS. ita habet? Deinde quid est quòd anus, & anus quidem serva, argutetur de re doctis tantùm cognitâ? nec eis quidem omnibus? Certè & MSS. Lang. post τὸ *litteram* distinguit, & *Longum* leg. Denique J. Palmer. olim etiam legebat, *quàm ex me ut n[ervu]m faciam, aut litteram Longam &c.* ut ad nomen *Σταφυλή* sit allusum. Ita *n[ervu]m pensilem ex se facere*, esset, laqueum sibi nectere: Poenulo 1: 2.

ACTUS I. SCENA II.

EUCLIO senex, STAPHYLA anus.

[N]UNC defæcato demum animo egredior domo,
Postquam perspexi salva esse intus omnia.
[EU.] Redi nunc jam intrò: atque intus serva. STA. quippini
[E]go intus servem: an ne quis ædes auferat?

5 *Nam hîc apud nos nihil eſt aliud quæſti furibus:*
Ita inaniis ſunt oppleta atque araneis.
EV. Mirum quin tuâ me cauſsâ faciat Iuppiter
Philippum regem, aut Darium, trivenefica.
Araneas mihi ego illas ſervari volo.
10 „ *Pauper ſum, fateor, patior: QUOD di dant fero.*
Abi intro, occlude januam. jam ego hîc ero.
Cave quenquam alienum in ædis intromiſeris.
Quòd quiſpiam ignem quærat, extingui volo.
Ne cauſſa quid ſit, quòd te quisquam quæritet.
15 *Nam ſi ignis vivet, tu extinguère extempulò.*
Tum aquam aufugiſſe dicito, ſi quis petet.
Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium,
Quæ utenda vaſa ſemper vicini rogant,
Fures veniſſe, atque abſtuliſſe dicito.
20 *Profectò in ædes meas me abſente neminem*
Volo intromitti atque etiam hoc prædico tibi,
Si Bona Fortuna veniat, ne intromiſeris.
STA. Pol ea ipſa credo ne intromittatur cavet:
Nam ad ædis noſtras nusquam adiit, quanquam propè eſt.
25 *EV. Tace, atque abi intro. STA. taceo, atque abeo. EV. occlude ſis*
Fores ambobus peſſulis. jam ego hîc ero.
Diſcrucior animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.
Nimis hercle invitus abeo: ſed quid agam, ſcio.
Nam noſter noſtræ qui eſt magiſter Curiæ,
30 *Dividere argenti dixit nummos in viros:*
Id ſi relinquo, ac non peto, omnes illicò
Me ſuſpicentur, credo, habere aurum domi.
„ *Nam NON EST veriſimile, hominem pauperem*
„ *Pauxillum parvi facere, quin nummum petat.*
35 *Nam nunc quum celo ſedulò omnes, ne ſciant,*
Omnes videntur ſcire, & me benigniùs
Omnes ſalutant, quàm ſalutabant prius.
Adeunt, conſiſtunt, copulantur dexteras:
Rogitant me ut valeam, quid agam, quid rerum geram.
40 *Nunc quò profectus ſum ibo, poſtidea domum*
Me rurſum quantum potero, tantum recipiam.

DEUX.

DEFÆCATO] i. liquido, minimeque turbido, i. hilari: *Cam.* V. N. Epid. 5: 1. Most. 2: 1. Pseud. *Nunc liquet, nunc defæcatum est.*

INTUS SERVA] Bene, *serva*. quamvis enim pretii verbum *servare*, pro, custodire, &, ut Nonii censura vult, *sollicitè ac suspiciosè observare*. Bacch. *da aliquem, qui me servet*: J. Grut. V. N. Most. 2: 1.

QUIPPINI EGO] quamobrem ego intùs non servem? q. d. magna verò caussa est, quare ego intus servem! Ironia. *L.*

ANNE QUIS ÆDES AUFERAT?] de quæstione, *An ædium & fundi furtum committatur*, vide Scip. Gentil. *libro singul. Origin.* Nostri: hayt das jemands hauß wegtråg.

QUÆSTI] pro, *quæstûs*. Ter. Hecyrâ.

INANITAS] *inania, æ*, i. inanitas: *Nonius*. Jam verò quæ vacua sunt, etiam *aranearum plena* esse dicimus. Catullus: *Plenus sacculus est aranearum*. Afran. *Tamne arcula tua plena est aranearum?* Notavit Muretus; alii. V. & N. Capt. act. 3: 1.

MIRUM QUIN] V. N. Rud. 5: 3. & Most. 2: 2.

TRIVENEFICA] Obiter notate, mulieres ejusmodi veneficas olim & *Sagas* dictas, & *Simulatrices*, & φαρμακίδας, & *Fictrices*, item *Veratrices*: nostris Warsagerinnen. de quibus Scalig. in Ciri.

ARANEAS M. E. IL. SERVARI VOLO] Quin Euclio hoc ex superstitione paganicâ, respiciens ad omen aliquod, dixerit, non dubito. Sarisberiensis lib. 1. cap. ult. *Aranea, dum a superioribus filum ducit, spem venturæ pecuniæ videtur afferre.* Captantur & alia ex araneis omina: de quibus vide Plin. lib. 11. c. 24. Censet tamen *Gruterus*, nihil isto quam insignitas suas sordes publicatum ire Euclionem.

PATIOR] Magni animi vox, modò ex animi sententiâ loquatur senex. quis enim non laudet *patientiâ* (ut ait Cic.) *paupertatis ornatos*? Seneca Epist. 2. *Cui cum paupertate benè convenit, dives est. Non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. Modus divitiarum primus est, habere quod necesse est*: (quod natura requirit: & ut vivere possis) *proximus, quod sat est*. i. quod humanitas requirit, & ut commodè possis vivere.

QUOD DII D.] Hesiodus: Μηδέ ποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ τέτλαθ' ὀνειδίζειν: μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων, i. *Ne cui pauperiem fatalem perque animorum Objicito ut probrum: namque est donum illa deorum.*

QUOD QUISP] Sic optimus ille noster codex: nam quod extat in reliquis, item vetustè cusis, paraphrasis est: *Grut.* V. N. Mil. 2. 2. A ceteris tamen potiùs probat Lang. membranæ lectionem: *STA. Quid si quispiam ignem quærit? EV. extingui volo.* (*quærit*, à *quærim*: sicut, *edim*, pro, *edam*) *Ne c. q. si quo te q. q.* Convenientior sextus casus, *quo*, pro, *quamobrem*.

IGNIS VIV.] eleganter, *Vita ignis*. Hor. 3. Od. 21. *Vivæque producent lucernæ*, & Lucr. 1. - & *vibrant labentes ætheris ignes.* Lepidius etiam Aristoph. Lysistrate, *Vigilare*, & *vivere*, - καὶ τὸ πῦρ ἐγρηγορὸν ἐχοίμην καὶ ζῶν. Virg. 5. Æn. v. 743. - *sopitos suscitat ignes.* ibid. - *udo sub robore vivit Stuppa vomens tardum fumum.* Ita Petron. *ignem modò convalescentem extinguit.* Videre etiam licet quæ Plutarchus disputat, lib. 7. cap. 4. Symposiac. super quæst. *Cur veteres R. lychnum nunquam exstinxerint.*

TU EXTINGUERE EXT.] Ita Codd. mei. Solus Carpent. *tu extingue extemplò*. quomodo & Lambinus videri potest sensisse, dum explicat: tu extinguito continuò. Alterum tamen Plautinius, id est, elegantius putaverim, ac si dicat Euclio. si ignis vivet, hoc est, si abs te non extinguetur; tu vitâ quàm mox extingueris. Pari metaphorâ Terent. Adelph. *sent animam primum extinguerem ipsi.*

AVFUG.] effluxisse. Sic Lucr. 6.

——vina repente

Diffugiant, ita *fugiens vinum* dicitur.

PETET] Putaverit hic aliquis incautus, verbum *quærendi* & *petendi* pro eodem esse usurpatum: quod non est. nam qui *petit*, vult obtinere: qui *quærit*, vult scire, aut invenire. Sic igitur hoc loco cum dicitur quis *ignem quærere*, intelligendus est ignem reperire cupere; cum *petere*, obtinere. Et hanc differentiam doctis probasse peculiari oratione Parisiis Lambinus gloriatur. De igni è viciniâ petendo, vide Not. Trin. act. 3: 2.

BONA FORT.] Lambinus nodum in scirpo quærit. cùm simplicissime accipiendum: ut innuat Staphylam, Heram illam *respicientem* & *Largitricem* ne id quidem E[uclione] dignum habere, cuius domum non dico introire, sed neque adire saltem aut respectare vel semel sustineat: sæpè etiam, quanquam propè est, ipsam tamen oculo irretorto & curiculò domum Euclionis prætervolare semper. Cæterum cur *Bonam Fortunam* potius, quàm aliam dearum quampiam nominârit Euclio, ad prisci illius sæculi consuetudinem, ac publicam loquendi formulam [referendum]. Eam, inquio, quam ex Dousæ s[uc]cidaneis succ[i]ctuariis eruisse videor mihi, ita Cas. [...] figuram delinientis: *Charientismos est, quo dura dicta gratius proferuntur. ut interrogantibus nobis; Nunquis nos quæsierit? respondetur; Bona Fortuna. exinde intelligitur, neminem nos quæsisse*: Dousa, quæ valdè probat J. Gru-

Gruterus: & ab hisce fænerandam lucem ait Tullio 4. Verrinâ: *Hæc omnia, quæ dixi, signa, Judices, ab Heio, de sacrario Verres abstulit. nullum, inquam, horum reliquit, neque aliud ullum tamen, præter unum pervetus ligneum, Bonam Fortunam, ut opinor, eam iste domi suæ habere noluit.* Contrarium huic illud Rud. act. 2: 6. ubi leno Charmidi hospiti: *Malam Fortunam in ædes te adduxi meas*, &c.

PROPE EST] ita MS. Cam.

AMBOBUS] supero & infero: totidem enim pessuli, quot limina: *D.* Casaub. ad Æneam Tacticum, pag 54. Apud Comicos, inquit, cum dicitur *foribus* vel *ostio obde pessulus*, non satis scio, utrum βάλανος intelligatur, an μοχλὸς parvus, & obex: cui proprie verb. *Obdere* videtur convenire. Sanè ut in Aul. *fores occluduntur amb. p.* sic apud Polyb. lib. 15. αἱ θύραι ἀποκλείονται διπλοῖς μοχλοῖς. Latini autem βάλανον *pessulum* quasi parvum πάσσαλον dixerunt; non à *pede* &c.

SED QUID AG. SCIO] Ita è v. cod. Grut. & Douza. Ait invitissimum se domo egredi: ob nimiam curam scilicet pro Aulâ illâ sua: cæterûm scire se quid agat, neque temerarium aut de nihilo esse, quòd in publicum subinde prodiens conspiciatur à legitimo Tribûs suæ divisore (quem *Divisorem* perhibet Cicero) unà cum reliquis Curialibus nummulum petiturus: quo ab se omnes videlicet suspiciones de thesauro reperto quàm longissimè segreget. Vulgati, *si quid.* de quo *Gulielmium* vide act. 3: 6. Guliel. ... geminus, *Casp. Barthius* suspicabatur *st! quid fac. scio.*

MAG. CURIÆ] *Magister Curiæ*, cum sit Comœdia palliata, videtur esse ..., quem Græci φρατριάρχην appellant. ut enim Curia pars est Tribûs Romanis; sic & Græcis φρατρία. Græca ad consuetudinem Romanam traducta sunt. & ut pagorum erant magistri, sic & curiarum. Turneb. l. 24: 23. Cui adsentitur etiam Cam. & Lamb. V. N. inferius, act. 2: 2.

IN VIROS] Viritim, κατ' ἄνδρα.

NAM NUNC] *Paupertas paucos amicos invenit; divitiæ multos.*

COPULANTUR] τὰς δεξιὰς ἐμοὶ ἐμβάλλουσι. *Copulantur*, pro, *copulant*. L. D.

NUNC QUO] Nunc, quò proficisci intenderam, ibo. V. N. Truc. act. 1: 2.

POSTID.] pro, *posteà*. Notat *Gruterus* in MS. Cam. voce disperatâ legi, *post idem*. Sed & Meursius observat, in Lang. & v. Cod. *post idem*. quod conjungit, ad faciem *indidem, identidem*.

ACTUS II. SCENA I.

EUNOMIA, MEGADORUS senex.

VELIM te arbitrari me hæc verba, frater,
Meæ fidei, tuæque rei hoc caussâ
Facere, ita ut æquum est germanam sororem.
Quanquam haud falsa sum, nos odiosas haberi.
5 *Nam MULTUM loquaces meritò omnes habemur,*
Nec mutam profectò repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.
Verùm hoc, frater, unum tamen cogitato,
Tibi proximam me, mihique item esse te.
10 *Ita æquum est, quod in rem esse utrique arbitremur,*
Et mihi te, & tibi me consulere & monere:
Neque occultum id haberi, neque per metum mussari,
Quin participem pariter ego te, & tu me ut facias.
Eò nunc ego secretò te huc foras seduxi,
15 *Ut tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.*
ME. Da mihi optuma fœmina manum. EV. ubi ea est? quis ea
Est nam optuma? ME. tu. EV. tune ais? ME. si negas,

Nego.

Nego. EV. decet te equidem vera proloqui.
„ Nam OPTUMA nulla potest eligi: alia aliâ
20 *Pejor, frater, est. ME. idem ego arbitror, nec tibi*
Adversari certum est de istâc re unquam, soror.
EV. Da mihi operam amabo. ME. tua est, utere
Atque impera, si quid vis. EV. id quod in rem tuam
Optumum esse arbitror, te id admonitum advento.
25 *ME. Soror, more tuo facis. EV. facta volo. ME. quid est id,*
Soror? EV. QUOD TIBI sempiternum salutare
Sit procreandis liberis: Ita di faxint, inquito.
Volo te uxorem domum ducere. ME. hei óccidi.
EV. Quid ita? ME. quia mihi misero cerebrum excutiunt
30 *Tua dicta, soror: lapides loqueris. EV. heia, hoc face,*
Quod te jubet soror. ME. si lubeat, faciam. EV. in rem
Hoc tuam est. ME. ut quidem emoriar, priusquam ducam.
Sed his legibus, si quam dare vis, ducam: quæ
Cras veniat, perendie foras feratur, soror.
35 *His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna.*
EV. Quàm maximâ possum tibi, frater, dare dote:
Sed est grandior natu. media est mulieris ætas,
Eam si jubes, frater, tibi me poscere, poscam.
ME. Num non vis me interrogare te? EV. imò si quid vis, roga.
40 *ME. POST MEDIAM ætatem, qui mediam ducit uxorem domum;*
„ Si eam senex anum prægnantem fortuitu fecerit,
„ Quid dubitas, quin sit paratum nomen puero Postumus?
Nunc ego istum, soror, laborem demam, & diminuam tibi.
Ego virtute deûm & majorum nostrorum dives sum satis:
45 *Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,*
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,
Nihil moror, quæ in servitutem sumtibus redigunt viros.
EV. Dic mihi quæso, quis ea est, quam vis ducere uxorem? ME. eloquar.
Novistin' hunc senem Euclionem ex proximo pauperculum?
50 *EV. Novi, hominem haud malum mecastor. ME. ejus cupio filiam*
Virginem mihi desponderi. verba ne facias, soror.
Scio quid dictura es: hanc esse pauperem. hæc pauper placet.
EV. Dî benè vertant. ME. idem ego spero. EV. quid me nunc quid vis? ME. vale.
EV. Et tu frater. ME. ego conveniam Euclionem, si domi
55 *Est. sed eccum, nescio unde sese homo recipit domum.*

VERSUS sunt Catalectici, plerique trimetri, numeris confusis, usque ad illum: *Num non fui &c.* a quo deinceps quadrati trochaici decurrunt. Vide & P. Victor. lib. 24. cap. 22.

HAUD FAL.] haud me fugit. L.

MULTUM LOQ.] Vir doctus è MS. legit, *mul. eloquaces*, dictione unicâ, non ignotâ Lexico vet. Græcolatino: πολυλαλ@, *multiloquax, verbosus*. Idem etiam concinnè: ἀλληθισὴς, *veriloquax, veratrix*. Quod nec *Gruterus* improbat & addit, Ammianum lib. 22. dicere etiam *multilaudum*, pro eo, qui laude multorum dignus est.

MUTAM REP.] Ego tamen, *(inquit Lamb.)* qui, cum hæc scriberem, annum ætatis agebam 46. duas mutas mulieres vidi. Qui si verò, mi Lambine, pro monstro sit muta mulier. Atqui ego cum ista publice Auditorio explicarem, annos natus 39. non duas modò, sed quatuor mutas videre memini. Sciamus ergò, Plautum hoc quoque in sexum sequiorem jecisse, ritumque è summâ cavea more suo captasse, licet in oratione seriâ. Tale illud nostratium: Hastu jemals einen stummen Schwaben gesehen?

ITA ÆQUUM EST] Alii malunt, *Et æquum esse*. Ita fuerit ordo verborum explicatior. *Cam*.

MUSSARI] Nonius: *Mussare est hominum occulta & depressa voce loquentium, quod celatum velint*. Festus etiam *tacere* interpretatur. Ennius: *Nunquam decet mussare bonos*. ita enim Scal. legit. V. N. Mil 3: 1.

SECRETO] κρυφῶς.

QUIS EA EST NAM?] pro, *quisnam*. Ita enim noster sæpe dividit. infra, 3: 2. *Sed in ædibus quid tibi meis nam erat negotii?* Persa, *Quando nunc innata est nam tibi?*

AIS?] adseveras? Integrum est, *ajis, ajit, &c.* Sed Poetæ detrahunt alterum *i*, ut corripiatur. *L.*

DECET TE EQUID.] ita omnes MSS. & edd.

TUA EST OP.] V. N. Stich. act. 4: 2.

FACTA VOLO] ita MSS. Lang. & edd. vet. sed MS. C. *facto*.

QUOD TIBI S.] Sic solebant initio rei gerendæ profari, benè ominandi caussa. Vide Formul. QUOD BONUM, FAUSTUM FELIXQ. SIT.

SIT PR. LIBERIS. ITA D. FAXINT. INQ. ITO. VOLO TE UX.] Ita Def. Heraldus restituit. lib. 7. ad Arnobium. Absurde enim illi, *ita vi faxint*, Megadoro tribui, qui a nuptiis tam opere abhorreret. Lambino autem hic locus ita videbatur legendus: *quod t. f. f. Sit* M E. *ita di faxint. Et liberis procreandis Volo te &c.*

A DOMUM DUC.] Mos erat Rom. in domum mariti novas nuptas, & quidem velatas traducere. quod fiebat vespere tædis ac facibus præeuntibus. noctu enim nubebant. Augustinus lib. 6. de Civit. DEI, c. 9. *Sed domum ducenda est, quæ nubit, adhibetur deus Domiducus*: sic enim eum deum, qui ei solenni deductioni præerat, appellabant. Et ab hoc more manavit, quòd dicimus; *uxorem ducere*: nam id præcisè dicitur. etenim cū dicimus, *Uxorem ducere*, deest, *domum*. Plenè autem & perfectè sic enūciatur, *uxorem domum ducere*. Terent. *uxorem deducis domum*. infrà act. 3: 5. *Et indotatas ducunt uxores domum. &c.* Pleni sunt hujus formæ

B JC. libri. Ita & Græci, ἄγειν γυναῖκα, imminutè dicunt: quibus & illa deductio in usu fuit. Ab hac etiam consuetudine notat Nonius, *Innubere* à veteribus dictum pro *transire*: quòd nubentes ad maritorum domus transirent, &c. Hæc è Select. Antiquit. Juris C. l. 1. cap. 18. Brissonii excerpsimus.

MIHI CEREBR. EXCUTIUNT TUA D.] Tale illud Virgil. 8. Æn. - *gravior ne nuntius aures Vulneret*. Propriè, de auditu ingratis. Lactantius: *Vulnerant aures eorum præcepta continentia*.

LAPIDES LOQUERIS.] Durus & asper tuus sermo est: qui me quasi lapidibus impetit. Contrà Aristophanes, ῥόδα μ' εἴρηκας, *Rosas mihi locutus es.*

C SILUBEAT, F.] Ita Schop. è MS. Lang. lib. 4: 3. Suspect. & Grut. è Camer. Nam inepta vulgata lectio, *si jubeat f.* Atqui illa jubet, & ei rei argumenta dicit.

FORAS, F.] Hipponact. Δύ' ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται, Ὅταν γαμῇ τις, κἀκφέρῃ τεθνηκυῖαν. *Duo sunt conjugii suavissimi: Quo nubit illa, quoque fertur in rogum.* Chæremon: γυναῖκα θάπτειν κρεῖσσόν ἐστιν ἢ γαμεῖν. i. *Sepelire præstat uxorem, quam ducere*. Foràs ferre, est efferre, ἐκφέρειν. Terentius: *Effertur: imus.* ubi Donatus. *Efferri propriè dicuntur cadavera mortuorum: & IRE, propriè ad exsequias.* Exsequiæ, ἐκφορά. Vide Herald. Ad-

D vers. lib. 1. cap. 6.

QUAM MAX.] Gruterus: Ego ferè pro *Quam* repoluerim *Cum*, hoc sensu: Possem quidem tibi dare uxorem admodum dotatam: sed ea grandior natu est. Convenit autem tibi uxor ætatis mediæ: itaque si talem cupis medioeri dote, dabo. Interpretatio Lambini hic mihi non placet.

MEDIA] Cic. in Cat. *Ea jam constans requirit ætas, quæ dicitur media*. Eleganter *mediam ætatem* descripsit Seneca in Oedipo, hoc enim interrogante: *Quæ spacia mortens Lajus vitæ tulit? Primone in ævo viridis, an fracto occidit?* Respondet Jocasta: *Inter senem juvenemque, sed propior seni.*

FOR-

FORTUITU] ita MSS. Cam. & Lang. vulgo, *fortuito*. & ita etiam Festus, in *Postumus*. Camer. tamen edidit *fortuitu*: quod Ausf. Popma laudat. Porrò, Falluni & falluntur, *inquit Douza*, qui persuasum habent, tertiam syllabam in verbis hoc exemplo conformatis brevem esse: produci enim debent, *pituita*, *gratuitum*, *fortuitum* &c. Hor. 2. Odar. 15. *Nec fortuitum spernere cespitem*. Vide Pracidan. ejusdem lib. 2. cap. 16. Sed fortasse etiam exempla in contrarium dari possunt, quale est Statii ille Phaleucus: *Largus gratuitum cadit rapinis*.

POSTUMUS] Ita consensu omnes edd. sed Festus l. *Postumi*. Scribendum autem sine *h*. est enim à *post*, quia post patrem mortuum nascitur postumus: non a *post* & *humo*, quasi post patrem humatum nascatur. Sic Curtii filius adoptatus à Rabirio, *Rabirius Postumus* est vocatus. *Postumus* tamen censetur etiam, qui post factum testamentùm natus est, etiam vivo patrefamiliàs: sed & qui post alios liberos ultimusque gignitur. ut 6. Æn. *tua postuma proles*, &c. Vide Turn. l. 18:1. & lib. 10. cap. 23. Agell. l. 2:16.

DEMAM] ita Cam. & Lamb. MSS. omnes. Sed edd. & Nonius l. *degam*, i. detraham. Epid. 1:1. *Degetur corium de tergo meo*. V. N. ibid.

VIRTUTE DEUM] V. N. Trin. 2:2. & Mil. 3:1.

FACTION.] *opulentiam & nobilitatem*: Nonius.

DAPSILES] V. N. Most. 4:2. & Ps. 1:4.

DIC MIHI QUÆSO] Prisc. l. 13. legit: *Dic mihi sodes, quis ea est?* ubi docet, *Quis* esse gen. Communis: &c. Veteres Glossæ ad illud Persii Sat. 3. *inspice sodes*: *Sodes*, inquit, antiquæ affectationis est: adeo ut solute quidam eo usi sint, ut Plaut. *Dic mihi, si audes, quæ est*, q.

SCIO QUID] ita MS. Cam. sed Schop. l. *Scio, quid d*. pro, scio te dicturam. Cic. Att. lib. 10:4. *Cum scripsisset, quod cuperet, me ad urbem venire*, &c. Suspect. l. 4:9.

QUID ME N.] Schop. l. *quid? me numquid vis?* Comica phrasis est, *Velle aliquem*: ut illud, *Paucis te volo*. *Numquid vis?* sermo abeuntis. V. N. Amph. act. 1:3.

ACTUS II. SCENA II.

EUCLIO. MEGADORUS, senex.

PRÆSAGIBAT mihi animus, frustra me ire. quum exibam domo.
Itaque abibam invitus. nam neque quisquam curialium
Venit, neque magister, quem dividere argentum oportuit.
Nunc domum properare propero: nam egomet sum hic, animus domi est.
5 *ME. Salvus atque fortunatus Euclio semper sies.*
EU. Di te ament, Megadore. ME. quid tu? rectèn' atque ut vis vales?
„ *EU. NON temerarium est, ubi dives blandè appellat pauperem.*
Iam illic homo aurum me scit habere, eò me salutat blandiùs.
ME. Ain' tu te valere? EU. pol ego haud à pecuniâ perbenè.
10 *ME. Pol SI ANIMUS est æquus tibi, satis habes, qui benè vitam colas.*
EU. Anus hercle huic indicium fecit de auro: perspicuè palàm est.
Cui ego jam linguam præcidam, atque oculos effodiam domi.
ME. Quid tu solus tecum loquere? EU. meam pauperiem conqueror.
Virginem habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem,
15 *Neque eam queo locare cuiquam. ME. tace. bonum habe animum, Euclio:*
Dabitur, adjuvabere à me: dic si quid opus est, impera.
EU. Nunc petit, quum pollicetur: inhiat aurum ut devoret.
„ *ALTERA manu fert lapidem, panem ostentat alterâ.*
„ *Nemini credo, qui largè blandu'st dives pauperi.*

20 *Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam.*
Ego istos novi polypos, qui sibi quicquid tetigerint, tenent.
ME. Da mihi operam parumper. paucis Euclio est quod te volo
De communi re appellare meâ & tuâ. EV. hei misero mihi,
Aurum mihi intus harpagatum est. nunc hic eam rem volt, scio,
25 *Mecum adire ad pactionem. verùm intervisam domum.*
ME. Quonam abis? EV. jam ad te revortar: námque est quod visam domum.
ME. Credo edepol, ubi mentionem ego fecero de filiâ,
Mihi ut despondeat, sese à me derideri rebitur.
Neque illo quisquam est alter hodie ex paupertate parcior.
30 *EV. Di me servant, salva res est: salvum est, si quid non perit.*
Nimis malè timui, priusquam intrò redii, exanimatus fui.
Redeo ad te Megadore, si quid me vis. ME. habeo gratiam.
Quæso quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.
EV. Dum quidem ne quid perconteris, quod mihi non lubeat proloqui.
35 *ME. Dic mihi, quali me arbitrâre genere prognatum? EV. bono.*
ME. Quid fide? EV. bonâ. ME. quid factis? EV. neque malis, neque improbis.
ME. Ætatem meam scis? EV. scio esse grandem, itidem ut pecuniam.
ME. Certè edepol equidem te civem sine malâ omni malitiâ
Semper sum arbitratus, & nunc arbitror. EV. aurum huic olet.
40 *Quid nunc me vis? ME quoniam tu me, & ego te qualis sis scio:*
Quæ res rectè vortat, mihique, tibique, tuæque filiæ,
Filiam tuam mihi uxorem posco. promitte hoc fore.
EV. Hei Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis,
Vt inopem atque innoxium abs te atque abs tuis me irrideas.
45 *Nam de te neque re, neque verbis merui, ut faceres quod facis.*
ME. Neque edepol ego te derisum venio, neque derideo:
Neque dignum arbitror. EV. cur igitur poscis meam gnatam tibi?
ME. Vt propter me tibi sit melius, mihique propter te & tuos.
EV Venit hoc mihi in mentem Megadore: te esse hominem divitem,
50 *Factiosum; me item esse hominem pauperum pauperrimum:*
Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem venit,
Te bovem esse, & me esse asellum. ubi tecum conjunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego asinus in luto:
Tu me bos magis haud respicias, gnatus quasi nunquam siem.
55 *Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat.*
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid divortii fuat.
Asini me mordicibus scindant, boves incursent cornibus.
„ *HOC MAGNUM est periculum, me ab asinis ad boves transcendere.*
„ *ME. QUAM ad probos propinquitate proximè te adjunxeris,*

Tam

60 *Tam optimum est. tu conditionem hanc accipe: ausculta mihi,*
Atque eam desponde mihi. EV. at nihil est dotis quod dem. ME. ne duis.
„ *DUMMODO morata rectè veniat, dotata est satis.*
EV. Eò dico, ne me thesauros reperisse censeas.
ME. Novi, ne doceas. desponde. EV. fiat. sed prò Iuppiter:
65 *Non ego disperii? ME. quid tibi est? EV. quid crepuit quasi ferrum modò?*
ME. Hic apud me hortum confodere jussi. sed ubi hic est homo?
Abiit, neque me certiorem fecit: fastidit mei.
Quia videt me suam amicitiam velle, more hominem facit:
Nam si opulentus it petitum pauperioris gratiam,
70 *Pauper metuit congredi. per metum malè rem gerit.*
Idem quando illæc occasio periit, pòst serò cupit.
EV. Si hercle ego te non elinguandam dedero usque ab radicibus,
Impero auctorque sum, ut tu me cuivis castrandum loces.
ME. Video hercle ego te me arbitrari, Euclio, hominem idoneum,
75 *Quem senectâ ætate ludos facias, haud merito meo.*
EV. Neque edepol Megadore facio: neque si cupiam, copia est.
ME. Quid nunc? etiam mihi despondes filiam? EV. illis legibus,
Cum illâ dote, quam tibi dixi. ME. sponden' ergo? EV. spondeo.
ME. Istuc di benè vortant. EV. ita di faxint. illud facito ut memineris
80 *Convenisse, ut ne quid dotis mea ad te afferret filia.*
ME. Memini. EV. at scio, quo vos pacto soleatis perplexarier.
„ *PACTUM non pactum est, non pactum pactum est, quod vobis lubet.*
ME. Nulla controversia mihi tecum erit. sed nuptias
Hodie quin faciamus num quæ caussa est? EV. imò edepol optuma.
85 *ME. Ibo igitur, parabo. nunquid me vis? EV. istuc. ME. fiet. vale.*
Heus Strobile, sequere properè me ad macellum strenuè.
„ *EV. Illic hinc abiit di immortales, obsecro, AURUM quid valet!*
Credo ego jam illum inaudiisse, mihi esse thesaurum domi:
Id inhiat, eâ affinitatem hanc obstinavit gratiâ.

SUNT & hi versus generis quadrati, numeris plerique ϖροχμάζοντες.

PRÆSAGIBAT] Cic. 1. De divin. laudat hunc versum: & addit: *Sagire, sentire acutè est. ex quo sagæ anus, quia multa scire volunt: & sagaces dicti canes. Is igitur, qui antè sagit, quàm oblata res est, dicitur præsagire, id est, futura antè sentire. Inest igitur in animis præsagitio extrinsecus injecta, atque inclusa divinitus*, &c. Festus: *Præsagire est prædivinare, præsipere, &c.*

MAGISTER] Romæ singulis Tribubus suos divisores habuisse docet Asconius. Actione 1. in Verrem, qui pecuniam populo viritim dividebant, singuli in sua Tribu: & alio nomine *Magistri Curiarum* appellantur, Ciceroni *Curiones*. Vide Ravard. Var. 2: 16. & Brodæum Miscell. lib. 6. cap. 11.

A PECVNIA] quod ad pecuniam attinet: L.

POL, SI AN] Lucret. lib. 5. *Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè Æquo animo. Animus æquus* hic est moderatus & tolerans & minimè querulus in adversis. Cic. de Senect. *Quid quod sapientissimus quisque animo æquissimo moritur, stultissimus iniquissimo?* Id. in Pison. *æquitatem* absolutè ita dixit, &c. Vide Budæum Annot. pr. in Pand.

ILLOCABIL.] Virgo illocabilis est ἀνεκδότι-μος, quæ omnino nuptui collocari nequit, non autem ἀνέκδοτος, ut visum est Lambino & Camerario.

rario. ea enim eſt, quæ nondum elocata eſt, ἄνω ἐκδιδομένη. *Siberus.*

SATIS HABES] Ex hoc verbo ſuſpicatur Euclio, iſtum de auro aliquid reſciviſſe.

LING. PRÆCID.] quia indicavit.

OCUL. EFFOD.] quia vidit. L.

CASSAM] i. carentem. *Caſſum* enim, ut *caritum*, à careo. Priſc. lib. 9. ἀπροικον, *indotatam*. Pacuv. apud Cic. 2. divin. *Tardigradam, herbigenam, domiportam, ſanguine caſſam*. Turn. l. 29. 34.

INHIAT] V. N. Trin. 1: 2. & Men. 3: 1.

ALTERA M.] Proverb. olet. & dicetur in eos, qui coràm blandiuntur, clam obtrectantes: qui hic proſunt, illic obſunt. Translatum ab iis, qui canes oſtentato pane pelliciunt, deinde accedentibus ſaxum illidunt: *Eraſmus.*

M. INIICIT] manum cum manu copulat. *L.*

ONERAT AL. ZAM.] pro, onerat (ἐπιβάλλει) pauperem zamiâ: ut ſit hypallage. Boſius l. *ornat*, pro, adornat, inſtruit. Ter. Eun. *fugam ornare*. Jam ζημία, Dorice ζαμία, *multa*, *damnum*, *pœna* eſt: Turn. l. 14: 5. Plinius in pinu nominat zamiam, lib. 16: 26. *Quæ ſe in arbore ipſâ diſſiſſere, vocantur zamiæ, læduntque cæteras, niſi detrahantur.* Quâ ſignificatione vocabulum nunc accipi non alienum fortaſſe alicui videatur. Æſchylus: γλώσσῃ ματαία ζημία προστρίβεται, *Stolidâ ſibi ipſi linguâ maximè nocet*. Cam.

POLYPOS] *Polypus*, piſcis quicquid ſuis fibris & branchiis amplexus eſt, firmiſſimè tenet. Per hos ſignificat rapaces & tenaces: *L.*

QUI SIBI QUICQUID TETIG. T.] ita ex ingenio & MSS. Gruterus: robuſto prorſus ſenſu. Locutio ferè par Novio: *Vertit ſeſe in omnes beſtias: comeſt quicquid tetigit tantum*. Effert jodulariter Plautus Perſâ 4: 6. *Quod ſemel arripides, nunquam poſteà eripides.*

DA MIHI OP.] Colv. & Palm. è Non. l. *Da mihi op. p. ſi opera eſt, Euclio, id quod &c.* Jam, *Opera eſt*; &, *opera eſt*, inquit Colvius, uſitatè dicitur etiam in Plauto: pro, ſi commodum eſt, & potes. in quo non temerè hoc vel illud loco movendum, quod quidam (*Jan. Gulıel.*) faciunt. Mercat. *Sed ea ut ſim implicitus dicam, ſi opera eſt auribus*. Caſ. *eſt opera auribus* (mea facta) *percipere*. Mil. *Occupata eſt, opera non eſt*. Apul. *Non eſt opera diis ſuperis ad hæc deſcendere.* Id. *Sed non eſt opera, diem in iſtu terere.*

OPERAM] V. N. Aſin. act. 1: 3.

EAM REM] i. ob eam rem. L. D.

ADIRE AD P.] Veterum more dictom. Nam ſi præpoſitiones iterare, in ornatu ponebant. Tale eſt illud in noſtris libris: *adire ad Prætorem*. J. Gul.

INTERVISAM DOMUM] ita MS. Cam. At vulgati cod. l. *interviſam domi*, quod præfert Merſius.

QUONIAM AB.] ita verſum ſanat Acid. è vet. qui habent, *Quonunc*.

EST QUOD] i. propter quod. *L.*

MENTIONEM] de ſponſalibus futuris loquitur; ideo aptis illi rei verbis utitur, *ubi mentionem fecero*. Nam qui poſcit, *Mentionem facere* dicitur; qui reſpondet, *Repromittere*, ſive tantum, *Promittere*; ut hîc paulò inferiùs, *promitte hoc fore*. Itaque ſtipulatùs hujus uxorii duæ partes, *Mentio* & *Repromiſſio*: quas eâ cauſsâ in Sponſalium definitione ambas ponit ingenioſè & peritè, ut ſolet, Florentinus JC. *Sponſalia*, inquit, *ſunt mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum*. *Mentio*, appellatio eſt, &, ut Cælii verbo paullo duriore utar, *verbificatio. meminiſſe*, loqui interdum, &c, quod ab hoc fonte defluxit, *memorare*, &c. J. Gulielmius. Græcis, μνεῖος ſeu μνηστεία.

SALVUM EST, SI QUID NON PERIT] At Catullus, *Tu quod vides periiſſe, perditum ducas*. Sib.

EX PAUP.] i. ex ordine ſeu numero pauperum: ut, *Ex nobilitate*. Cam.

QUID FIDE?] me arbitrare? Vide & Palm. fol. 207. Spicileg.

MALA O. MALIT.] Nonius: *Malitiam veteres, ut Dolum, medium ponendam eſſe duxerunt: quaſi ſit & Bona*. Adeoque *improbam* poſtpoſuerit *malo*, quod gravius putetur. Ita Cic. lib. 13. Ep. *bonam benevolentiam hominum* dixit.

QUÆ RES] Præfatio veterum benè ominandi gratiâ. Das Gott Glück uff beyden theilen darzu geben wolle. act. 4: 10.

INNOX. ABS TE] qui nec tibi nec tuis nocuit. *Vel*: Qui innocens, quod ad te atque ad tuos attinet. L.

TE ESSE H. D.] Ut numeri conſtent, Acid. ſcribit, *ted eſſ.* ut verſu 55. *ted* & *med.* & v. 70. *congredert.*

FACTIOSUM] opibus & bonis fortunæ affluentem. L. D.

GNATUS] pro *natus*. Plus eſt autem, *Nunquam natum eſſe*, quàm, *mortuum eſſe*: L. At Schop. è Langian. l *gnatus quàm nunquam ſiem*: τῷ *ſi* eleganter omiſſo. Sed MSS. Cam. ambo, *quaſi*.

MORDICIBUS] i. morſibus, δαγμοῖς. Atque hanc lectionem Douza, autoritate etiam Nonii, Gulielmius, Stevvechius, Colvius ad illud Apul. *mordicibus appetens*. Gruterus tamen ſuſpicatur *mordicitus*. Contra Turnebus & Lamb. *mordicus*, pertinaciſſimè defendunt. quippe quibus MSS. omnes, editique ante Ald. (ut ajunt) adſtipu-

ft polentur. Immò *mordicibus* Sibero dictum videtur non quidem pro morsibus, sed pro ipsis dentibus; quemadmodum Catullus *nutrices* dixit pro mammis: ut Plauto *mordices* nihil aliud sint, quam dentes: & *dentes* idem quod oblocutiones atque cavillationes: sicut *cornua* sunt injuriæ, & oppressiones. Sic Germani infantum dentes per lusum vocamus, Die beisergen.

PERICULUM, ME AB ASINIS AD B,] i. implicati inconveniente necessitudine. Vide Camer. ad cap. 13. quod in hanc sententiam multa proponit Siracidæ. Hanc autem lectionem ex omn. MSS. & vet. edit. præstat Gruterus.

QUAM AD &c.] *Quam, tam.* Sic Bacch. & Pœn. *Quàm magis; tam magis.* V.N. Menæch. 1: 1.

QUOD DEM] Repererunt in suis MSS. (etiam Lamb.) viri docti, *nihil est dotis quî dem*, quod illi pro ridiculo neglexerunt: ego amplexor, ut probum & valdè Plautinum. *Quî* enim huic nostro παλικὸν αἶνον designat: & valet hoc loco, *quî dem*, ut dare possim, & eam tibi collocare. nam dos eo fine est, ut eâ collocentur filiæ. Sic infrà, 3.5. *vehicula, quî vehar.* i. ut vehar. nam viri docti frustrà mutant: ut iidem sine caussâ æstuant Captivis, act. 5: 4. *advenienti upupa, quî me delectet, data est.* Ait, *quî me delectet, ita* παίζουσι ἐκεῖνοι. Asin. *Viginti a. c. minas, hujus quî dem matri.* J. Gul. Sed V. N. etiam Trin. Prologo.

DUI[illegible]] i. dederis. In MS. unâ voce plus est, *ne duis, ne.* ita honeste, ut hâc tam bellâ iteratione tota Scena mihi collustrari videatur: *J. Gulielm.*

THESAUROS] ita Cod. Lamb. & MSS octo Gruteriani. Homo suspiciosus celare non potest, quod tantopere cupit celatum.

HIC] domi meæ. L.

SED UBI HIC] *Grut.* notat in MS. Cam. l. *hinc est homo.* (& ita etiam est in MSS. Lang.) unde suspicatur fuisse, *hinc eit homo*, pro, *it.*

FASTIDI MEI] V.N. Stich. 2: 3. Lucillius:

Tristes, difficiles sumus, fastidimus bonorum.

IT PETITUM] V.N. Persâ, act. 1: 2.

ELINGUAND] unde *Elinguatio*, γλωσσοτομία. quod Scal. notat ad Fest.

AUCTOR Q. S.] V.N. Epid. 3: 2.

CASTR. LOCES] mercede pactâ tradas. Pacuvius: *ut esset aliquis, qui linguam ejus castraret.*

SENECTA] V.N. Trin. 1: 2.

COPIA EST] possum. L.

QUID NUNC? ET. DESP.] ita Acidal. distinguit. Itaque fieri vult Bach. act. 4: 8. *Quid nunc? scelestus t.* Solemnem autem stipulationis formulam in Sponsalibus hic Plautus expressit. Et *Sponsa* dicebatur, non quòd sponderet, sed quòd (ut ait Servius) sponderetur, à patre videlicet vel à quocunque alio. Lege enim cautum fuerat, ne quis uxorem duceret, priusquam aliquis sibi eam despondisset. Vide tamen & Agell. lib. 4: 4. unde planum erit, non satis verum esse, quod Donatus & Servius asserunt, Sponsam non spondere, sed à patre desponderi. quorum sententiæ perscriptæ sunt in Andr. Ter. act. 1. Heaut. 4: 5. & 4: 7. Virg. 10. Æn. &c. quod observavit *Hotomannus* De vet. nupt. ritibus cap. 9. Vide & B. Brisson. libro sing. *De ritu nuptiarum.* ubi & locum Curcul. act. 5: 2. & Trin. act. 5: 2. laudat.

EU. ITA DI FAXINT. TU IL.] Acid. è Florent. & Colon. ita constituit Personas. Lectio è MSS. Cam. & Lang. est.

PERPLEXARIER] perplexè agere & captiosè. D.

PACTUM NON P.] Meurs. notat in v. e. leg. *pectum non p.* unde censet Plautum toto isto carmine non aliter exarâsse: pro *pactum*: unde *compectò, depectò.*

QUIN FACIAMUS] ita MSS Cam. & Pall. sex, *quin faciamus*:

OPTIMA] ita MSS. Cam. & Pall. quinque, & edd. antiquæ Grut. item MSS. Lang.

ISTUC. ME. FIET.] Acid. personas ita ordinavit. Abit enim Megadorus: Euclio manet in Scenâ. illi igitur convenit valedictio.

ID INHIAT] Notat nugator Nonius, *thesaurum* neutri gen. hic esse. En cor Zenodoti! *Id* poni amat pro *ideò*. Amph. *Id huc reverti, uti me purgarem tibi.* *Inhiare* verbum absolutè, ut vocant, est appetere cupidè, & tanquam ore aperto captare: à belluarum hiatu ducta tralatione. V.N. Trin. 1: 1. *J. Guliel.*

AURUM Q. VALET] V. N. Asin. act. 3: 3.

OBSTINAVIT] i. *obfirmato & perseveranti animo expetivit:* ut ferè Festus. Ter. Andr. *Itane obstinatè operam dat?* ita, *Obstinatam mentem* Catull. Carm. 8. dixit: *Obstinatam frontem* Firmicus l. 8.

ACTUS II. SCENA III.

EUCLIO, Senex. STAPHYLA anus.

UBI tu es, quæ deblaterasti jam vicinis omnibus,
Meæ me filiæ daturum dotem? heus Staphyla, te voco:
Ecquid audis? vascula intus purè propera atque elue.
Filiam despondi ego: hodie nuptum huic Megadoro dabo.
5 *STA. Di benè vertant. verùm ecastor non potest: subitum est nimis.*
EU. Tace atque abi: curata fac sint quum à foro redeam domum.
Atque occlude ædes: jam ego hîc adero. ST. quid ego nunc agam?
Nunc nobis propè adest exitium, mihi atque herili filiæ.
Nam probrum atque partitudo propè adest, ut fiat palàm.
10 *Quod celatum est, atque occultatum usque adhuc, nunc non potest.*
Ibo intrò, ut hæc quæ imperavit, facta, cùm veniat, fient.
Nam ecastor malum mærorem metuo ne mistum bibam.

A VERSUS similiter, ut superioris Scenæ quadrati, plerique tetram. catalectici trochaici.

DEBLATERASTI] *De.* hic auget. MSS. Cam. & Lang. i, *deblaterasti.* V. N. Epid. act. 3: 1.

STAPHYLA, TE VOCO] dictum è consuetudine vocantium. Curcul. - *heus Curculio, te volo.* Eadem, *Heus tu leno, te volo.* J. Gul.

PURE PR.] Festus: *Purè lautum, est aquâ purâ lavatum.* Lambinus sic: Fac, ut citò pura, munda & lota sint. Alii sic: Vasa pura & lota propere expedi, ac deprome. Turnebus lib. 24: 33. sic: Tu ipsa ante purè lauta, vasa properè expedi & elue. J. Palm. leg. *Vascula intùs pura propera, atque elue.* Et, *propera pura,* inquit, est properè fac pura. Virgil. - *pulchram properet per vulnera mortem.* Cas. act. 2: 8. *Abi, atque obsonia propera:* ita enim V. C. & Langii liber quoque habent. B (V. N. Pœn. 3: 1.) Vel sic: *Vascula intùs pura propere.* nam *purare,* verbum, pro purgare: quo utitur Varro & alii. tametsi hoc posterius auctori melius placet: utrumque Acidalio. Meursius è Paris. ubi, *purè prævara,* erat, affirmat Plautum scripsisse, *purè prapera.* Nam veteres *praperare* & *praparare* dixisse, &c. Agell. lib. 10. 11. *in praperatu rei rusticæ,* &c. Talia esse, *Resecrare, Obsecrare, Exsecrare,* hodieque in usu. Porrò veteribus ante nuptias sacrificare moris fuisse, & quidem Junoni, Veneri, & Gratiis, multis firmat idem Meursius Comment. in Cassandr. Lycophron.

A PROPERA ATQUE ELUE] *Propera atque elue,* est propera eluere: *Casaub. ad Persium.*

PROPE AD.] D. F. concinniùs ait legi, - *propè abest ut f.*

MALUM MÆR] Allegoria ducta ab iis, qui potionem aliquam mistam minus jucundam, aut etiam letalem bibere jubentur. Ejusdem generis sunt & illa, *devorare* & *exsorbere molestiam.* Sic Ter. Ph. *Tute hoc intristi: tibi omne est exedendum.* Pl. Cas. *Ut senex eodem poculo, quo ego bibi, biberet:* Lambinus. VIR *doctus* legit: *ne mustim bibam,* hoc est, ne bibam mærorem adhuc musteum, nec satis defæcatum. ut alludat ad *merum,* quod exauditur in illo *mærorem.* V. N. Capt. 2: 1. S. B *Ulr. Pistoris* vulgatam probat, hoc sensu: ut non tantùm anus in allusione *mæroris* & *meri misti* jocetur: verùm etiam reverà mærorem mistum intelligat geminatum. primum, ob probrum herilis filiæ: alterum, quod id per nuptias jam palàm fieret. Olim etiam legebat: *ne amystin bibam,* hoc est, *amystide.* Est autem *amystis* potio, quâ affatim hauriebant: in hauriendo optimâ fide non respirantes, ut Plinius describit. sic dicta παρὰ τὸ μὴ μύειν, quòd non-commissis labris affatim biberent. Θρηκία πρόποσις Polluci. ἡ ἀπνευστὶ πόσις. Horat. 1. Odar. 36. *Threiciam amystide* dixit. Hinc & *Amystin* vel *amystide bibere,* obducere, educere: ἀμυστίζειν, ἄμυστιν ἑλκύειν. Eur. σπουδῇ πίνειν. Anac. ἤυτε ταῦρος χανδὸν ἀμυστὶ δίχιλας πότον. Trincken wie ein

Kuh

Auſ. quemadmodum explicantur ab *H. Junio*. A Schop. l. *malum meracum metuo ne miſtum bibam*. & elegans, inquit, jocus in re minimè jocoſâ. Metuo ne bibitura ſim merum ſeu meracum malum: ut ita non bibam miſtum vel dilutum, ſed erit malum meraciſſimum, nullo planè bono dilutum vel temperatum. V. N. Rud. 3: 6. *Gruterus* ſenſu volente, & illicentious ferè litteris MS. Cam. leg. *malum mærorem metuo ne immixtim* (vel *immixtum*) *bibam*. ut dicat, ſe merum mœrorem bibituram.

ACTUS II. SCENA IV.

STROBILUS ſervus, ANTHRAX, CONGRIO. Coci.

POSTQUAM obſonavit herus, & conduxit coquos,
Tibicinasque haſce apud forum, edixit mihi,
Ut diſpartirem obſonium hîc bifariam.
COC. ANTH. Me quidem hercle, dicam palàm, non divides.
5 *Si quò tu totum me ire vis, operam dabo.*
STR. Bellum & pudicum verò proſtibulum popli.
Poſt ſi quis vellet te, haud non velles dividi?
COC. Atqui ego iſtuc, Anthrax, aliovorſum dixeram,
Non iſtuc quod tu inſimulas. STR. ſed herus nuptias
10 *Meus hodie faciet. COC. cujus ducit filiam?*
STR. Vicini hujus Euclionis ſenis è proximo.
Ei adeò obſonii hinc dimidium juſſit dari,
Cocum alterum, itidemque alteram tibicinam.
COC. Nempe huic dimidium dicis, dimidium domi!
15 *STR. Nempe ſicut dicis. COC. quid? hic non poterat de ſuo*
Senex ſuæ obſonari filiæ in nuptiis?
STR. Vah. COC. quid negotii eſt? STR. quid negotii ſit rogas?
Pumex non æquè eſt aridus, atque hic eſt ſenex.
COC. Ain' tandem ita eſſe ut dicis? STR. tute exiſtima.
20 *Quin divûm atque hominum clamat continuò fidem,*
Suam rem periiſſe, ſeque eradicarier;
De ſuo tigillo fumus ſi quà exit foràs.
Quin cùm it dormitum, follem obſtringit ob gulam.
COC. Cur? STR. ne quid animæ fortè amittat dormiens.
25 *COC. Etiámne obturat inferiorem gutturem*
Tum, ne quid animæ fortè amittat dormiens?
STR. Hæc te mihi, ſicut tibi me æquum eſt credere.
COC. Imò equidem credo. STR. at ſcin' etiam quomodo?
Aquam herclè plorat, quum lavat, profundere.

30 *COC. Censen' talentum magnum exorari posse*
Ab isto sene, ut det, qui fiamus liberi?
STR. Famem hercle utendam si roges, nunquam dabit.
Quin ipsi pridem tonsor ungues demserat,
Collegit, omnia abstulit præsegmina.
35 *COC. Edepol mortalem parcè parcum prædicas.*
Censen' verò adeò esse parcum & miserè vivere?
STR. Pulmentum pridem eidem eripuit miluus:
Homo ad prætorem deplorabundus venit:
Infit ibi postulare plorans, ejulans,
40 *Ut sibi liceret miluum vadarier.*
Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium.
Sed uter vestrorum est celerior? memora mihi.
CON. Ego, ut multo melior. STR. cocum ego non furem rogo.
CON. Cocum ego dico. STR. quid tu ais? AN. sic sum, ut vides.
45 *CON. Cocus ille nundinalis est, in nonum diem*
Solet ire coctum. AN. tun' trium literarum homo
Me vituperas? fur, etiam fur trifurcifer.

IN MS. Cam. adduntur, PHRUSIUM: EXFLESIUM, tibicinæ II. Scenæ hujus versûs sunt jamb. trim. acatalectici. Extat autem in hâc Scenâ elegantissimus, amœnissimusque & χαρ-φικώτατος character hominis tenacis & σμικρολό-γου. videatur Casaub. in Theophr. Charact. cap. περὶ μικρολογίας, i. *de sordidâ parsimoniâ.*

OBSONAVIT] *Obsonare*, & *Obsonari* dicitur. Apulejus Apol. *Acupedearius obsonavit. Obsonatorem* Græci vocab. ἀγοραστήν.

COND. COQUOS] Privatæ personæ, quæ cocos sive *Coctores* (ut Petron. appellat) non habebant familiares, in foro conducebant.

METU Q. H.] *Me quidem hercle, dicam palàm, non d.* Ita MS. Cam. & Pall. & edd. ante Cam. At Lips. Epist. Quæst. lib. 5: 14. l. *Metu quidem hercle hic tam palàm non divides. Si quoi* (cui) *totum me reis* (rei) *sis, operam dabo.* Ubi notandum, *Partiendi* verbum obscenum esse, ut *dividere*. Atque hoc quidem admittit Gruterus, sed ei non placet etiam correctio; tanquam quæ repugnet responso. *Dicam palàm*, extulit, ut notet vocem *dividere* capi etiam posse sensu turpi, quique aures palàm offendat; cùm interim innuere videretur, sese palàm eidem refragari in illa re. Porrò notat J. Drusius *de Quæst. per epist.* CXIV. Ebræos etiam verbum habere (Hos. 4: 14.) quod verbo *dividere* respondeat in obsceno [illegible] sensu.

A SI QUO TU TOT.] Rectè. nam obsonii pars erat dividenda simul; & ei præponendus item divisim uterque coquus. *Grut.*

PROSTIB. POPLI.] ita Lipsius. De prostibulo V. N. Sticho, 5: 6.

POST SI] Lips. l. *Pòst si quis vellet, hau, non velles dividi? Hau*, interjectio Comica. At *Grutero* placet nihil mutare. Nam, *inquit*, aut iterum corruptus est auctor; aut duabus negativis vocibus iterum negat. Bacchid. act. 4: 9. *Neque ego haud committam, ut si quid peccatum siet, fecisse dicas de meâ sententiâ.* Pius legere se ait ex opt. libris: *at non velles dividi?* interrogativè.

COC. ATQUI] *Gruterus* ita distinxit.

DIMIDIUM] Cur non *dimidiatum obsonium*
B dixerit, vide Agell. lib. 2: 14.

DICIS] Alii l. *ducis*: πομπεύεις, quasi pompam: itaque omnes codd. suos habere, non, *dicis*, Lambinus affirmat cui Douza & Acid. adstipulantur. Ita Casinâ act. 3: 5. *Redit eccum obsonatu: pompam ducit.* scil. coquorum. At MSS. Cam. & Lang. & cusi ante Cam. planè, *dicis*: & hoc responsum sequens postulare ait Gruterus. Ut vehementer miter quos libros citet Lambinus.

DIMIDIUM DOMI!] Ergo, *domi*, etiam ad locum significat, ita Donatus, Trinumo: *Pol quanquam domi cupio, opperiar.* sic enim manifestò ibi legit: & rectè. Variè enim Adverbiis loci veteres usi, vel (ut nobis videtur) abusi sunt. de quibus accuratè Aus. Popma in elegantiss. Tract. *De usu antiq. Locut.* lib. 2. c. 7. Sudat hic Acidalius.

NEMPE SICUT D.] Cam. omisit voculam *Nempe*: in quâ tamen lepida energia: extatque alioquin in edit. & MSS. omnibus: *Grut.*

SENEX SUÆ OBSON.] ita Acidal. ex antiq. cod. fulcit versum. ut τὸ *filia* sit dissyllab.

PUMEX] Sic in Persâ, 1:1. *nam tu aquam è pumice postulas, Qui ipsus sitiat.* Olet proverbium. Pseud. 1:1. In Priapeio:

Quæ succo caret, atque petra pumex.

Eleganter, *petra pumex.* & illud *atque* dictum, ut, *Amo te atque fratrem germanum.* Vide Scalig.

ARIDUS] Senes præparci, dicuntur aridi. Ter. Heaut. *Sed habet patrem quendam avidum, miserum atque aridum.* Cic. pro Sex. R. *In rusticis moribus, in victu arido, in hâc horridâ incultâque vitâ.* Id. pro Quinct. *Vita horrida atque arida mihi cordi est.*

QUIN DIVUM ATQ.] Ita J. Gul. ordinavit, clariore profecto sententiâ. Quod & Douzæ probavit.

ERADICARIER] radicitus extirpari, hoc est, fortunis omnibus penitùs everti. *Sib.* Er verderbt ihn Grund und Boden.

TIGILLO] ita MSS. Cam. & sex Pall. & Lang. omnesque edd. At Turn. lib. 6: 24. Lamb. & Bosius, *tigillum*, planè rejiciunt, leguntque *ligillum*, a ligno: ut *sigillum*, à signo. Q. d. Jacturam se facere existimat, non solùm si vel tantillum ligni in foco uratur, sed etiam si fumus ex eo in auras dissipetur. Hyperbole plus quàm Poetica. Nonius l. *tigellum*, & interpretatur *tuguriolum*, perperàm: nisi fortè in Nonio legendum, *tegillum*: ut sit diminut. à *tegendo*, *tegmen*, *tectum*, &c. quod Lambino videtur: vel *tigillum*: quod Douzæ, à tigno formarum, pro tecti genere exiguiore. Tibullus tamen pro perticis sive longuriis sumpsit:

Ille compositus primum docuère tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Catullus pro hyperthyro, quod Plauto *limen superum* dictum, &c. Vide ejusdem Præcidan. ad Petron. lib. 2: 16. super istos versiculos:

Præterea quæ fumoso suspensa tigillo
Conservabat opes humilis casa.

Possèt etiam pro *Transtillo*, i. longurio transverso fumi, unde lardum, succidias, tomacula suspendere solemus: nisi de sordidiss. Euclione sermo hîc esset. Quærit Lambinus, quomodo de tigillo exire queat fumus? respondet Gruterus; per caminum. *Tignum* enim & *tigillum* omne notare quod est è ligno. Dicit enim Eucho, cupere se fumum nullum exire ædiculis. Probat hoc & Rigaltius, Glossæ Philoxeni: *Tignum*, ξύλον, δοκός.

FOLLEM OBSTR.] Incredibile est memoratu, quàm frustrà fuerint interpretes, & præceteris Lambinus. Ait Comicus; Euclionem ita prodigiosè parcum ac sordidum vivere; ut, priusquam cubitum eat, follem sive *fundam* (ut Macrob. appellat) hoc est, sacculi genus ex alutâ confecti, sibimet ipsus obstringat ob gulã; suam, non follis. Notandum etiam hic per *Inferiorem gutturem*, eâdem ferè metaphorâ, quamvis impropriè, anum sive podicem designari, quâ apud Caton. *Superiorem album dejicere*, i. stomachum sive adeò ventriculum nauseâ gravem vomitu exonerare, scriptum reperimus. *Superiorem* enim ad discrimen *Alvi inferioris*, qui propriè *venter*, positum. quemadmodum contrà, *Inferiorem gutturem*, hoc loco ad differentiam *superioris*. Id quod ambitiosissimè docuit J. Douza. Porrò H. Mercurialis è Festo & Glossario leg. *tolem obstr.* Est autem *toles, tumor in faucibus, quæ per diminutionem tonsillæ dicuntur*, autore Festo. Ad quem Scaliger è Glossis notat: *Tolæ, toliæ, tonsillæ*, παρίσθμια. ab eo *tolarius*, παρισθμιῶδης. Cogitet lector de hâc Medici ab Italiâ curâ: & legat quæ *Lel. Biscìola Italus Jesuita* congessit lib. 8. cap. 9. Hor. Subcesivar. item Isidorum lib. 11. cap. 1. Etiam Serenus medicus tonsillas nominavit *tolles* &c.

GUTTUREM TUUM, NE] Ita Douza lectionem Camerarii interpungit.

HÆC TE MIHI, SICUT] Jocus latet civilior. Innuit enim neutri ab altero credendum. Ita Pœn. act. 2: 1. *An hæc mihi non credis?* urbanè Leno respondet, *Credo, ut mihi æquum est credier.* lenoni verò parùm fides habetur. Mirè hic satagit Acidalius.

PLORAT] Hor. 3. Od. 10.

——me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Vide Adag. H. Junii: *Aquam plorat, cum lavat, profundere.*

POTESSE] Versus hyperm. de quo Lamb.

FAMEM] Alia hyperbole, quæ videtur superari non posse. Nam quis unquam famem utendam rogavit, aut cum ab alio rogatus esset, negavit? L.

TONSOR] Ita MS. Cam. Suspicabatur adolescens *Gruterus*, aliquanto argutius & personæ Euclionis accommodatius legi posse cum Parisino vetere: *tonsori ungues dempserat.* nam ut ille triparcus senex, qui famem nemini utendam daret, aliquid erogaverit tonsori, ob ungues decurtandos, non fit vero simile: utque id officium gratis præstiterit quis, nugæ. Quin immò ipse Euclio ultrò potius adiit tonsoris proximam officinam, eique ungues resecuit: vel ideò forsan, ut præsegmina (nihil enim avaritiæ parvum) domum referret, &c. Idem in

Susp.

Suspic.suis, de Tonsoribus doctissimè differit. V. & N. Trucul. act. 4: 2. Certè in Carpentarii edit. expressè legitur tonsori. nisi ea est Patisina Gtuteti.

PRÆSEGMINA] Propriè, auctore Nonio, Plautus præsegmina ea dici voluit, quæ unguibus eminulis præsecantur. Lex. Græcolat. ἀπονυχίσματα intetpretatur. Horat. ad Pison. Præsectum decies non castigavit ad unguem. L.

PARCE PARCUM] ita MS. Cam. Sic Cistell. homines miserè miseri. In Persâ dixit Triparcum. Sueton. sordidum & deparcum. Apul. sordem infimam. Juven. Sat. 14. minimas sordes. Cic. τὸ μικρολόγον vertit parcum & restrictum. At J. Meursius mendum hic esse putat. Quid enim, inquit, est aliud parcè parcus, quam non liberalis quidem, sed nec planè tamen parcus? at hic valdè parcum designare vult Comicus. Verist. lectio est, mortalem persè parcum prædicas. pro, perparcum. nam per se pro per, ut Persascul, pro, persacul dicebant: ut patet ex Festo. Hæc ille. In meâ Brix. & Parm. est, mortalem præparcum pr.

ESSE PARCUM] Odiosè sanè itetatur hic parcum: & frigidè rogat, censeatne ita parcum esse, de quo dixit modò; Edepol mortalem parcè parcum prædicas &c. Fuit, cum cortigerem, Censen' verò adeò esse arctum? Homines arti, attenti & restricti in te familiari: quibus opponuntur dissoluti. hinc, artè habere, Asinariâ; Mater illam artè contenteque habet. Sed nunc impensè probat se mihi secunda conjectura mea; Censen' verò adeò esse parum, & miserè vivere? An tu, inquit, etiam censes eum parum edere & Genium suum defraudare? Et mehercule convenit admodum, ut qui avidissimam parsimoniam senis audisset in fumo, aquâ, præsegminibus; idem sciscitetur, quas cænas esitet, & qua in victu sit miseriâ. cujus rei insigne exemplum subjicit alter, in Pulmento. Miserè vivere, est victu arido vitam colere. contra, benè vivere, lautè & delicatè ætatulam curare. Cic. 2. de Fin. de elegantiæ & lautitiæ exquisitæ lurconibus: Hos ego, ait, asotos benè quidem vivere, at beatè nunquam dixerim. Plautus utrumque conjunxit Mostell. Me veditare pulchrè, te miseris modis: act. 1: 1. J. Gulielm.

PULM. PR. EID. ERIP.] In Langianis est, ei eripuit. Aibitratur J. Gul. fuisse olim, et deripuit. Glossæ vet. Deripit, ἀφαρπάζει. deripere, ἀφαρπάζειν. infra 4: 10. Luce claro deripiamus aurum matronis palam.

DEPLORABUNDUS VENIT] ita Nonius planè docet, suâ ætate libros habuisse, deplorabundus venit: & sic melius est. Venire ad Prætorem, & deploratum calamitatem; aut injuriam suam venire, sæpè legimus. & aliter si scribas, gratiam non habeat versu sequenti, plorans, ejulans. J. Gulielmius.

PULMENTUM] Inde Pulmentarium προσόψημα sive προσόψημα & πρόσοψις ac παροψίς. Belgæ proptie toespyse appellant.

MILUUS] ita omnes libri veteres Lamb. (ut ipse ait) quartum octo, habent milum. legendum enim τρισυλλάβως milvum, per διαίρεσιν. Idem dicit de suis & Lang. exempll. Gruterus. Et Gifanius in Indice Lucret. ostentat, milvius non diei, sed miluus. Ter. Ph. act. 2: 2. quia non rete accipitri tenditur neque miluo. sic vett. libr. & Donatus. Ovid. 2. Met. in v. c. optimo: Ut volucris visis rapidissima miluus extis. Horat. epod. 16. Adulteretur ut columba miluo: sic enim ubique vett. libr. Hæc Gif. Clangor autem miluorum (ut obiter dicam) jugitus dicitur, & verbum ipsum jugere: Gr. γιγγρίζειν. γιγγρίζειν. Vide Scalig. ad Manil. Nov. edit. & ad Fest.

POSTULARE] Nam Prætor actionem & judices dabat. Qui actionem habebat, ex quâ cum alio experiretur, hostem in jus vocaturus, primùm à Prætore petebat, ut liceret eum, quem libello descripserat, vadari. Prætor libello subscribebat. Plin. lib. 1. Epist. Sedeo pro tribunali, subnoto libellos, conficio tabulas. Vadari autem, vel convadare, est in jus citare die dictâ. Hor. 1. Sat. 9.

—— & casu tunc respondere vadato
Debebat.

i. adversario, qui eum in jus vocaverat. Curcul. act. 1: 3. ubi tu es, qui me libello Ven. &c.

MILUUM VADARIER] a miluo vades postulare, qui illum certæ pecuniæ sponsione vadimonium obiturum præstarent. Sib. V. N. Curc. 1: 3. Persâ, 2: 4.

CELERIOR] Furum manùs celeres vulgò dicuntur. quò Plautus alludit. Vide J. Gul. Pl. Quæst. in Miscellis.

SIC SUM, UT V.] Sumpta à Theocrito, Idyll 22. Ἀγεῖ᾽ ὅ. εἰ. τοῖς παῖσι πολίγκοι... Amyc. Τοιός δ᾽ εἰ... J. Gruterus. V. N. Amph. act. 2: 1.

NUNDINALIS] Quædam hic paullò altiùs advocanda, & quidem e Comm. J. Lipsii in lib. 6. C. Taciti. Mortuis, ritu Romano, non ante diem nonum parentabatur. Tunc iis justa, ludi, epulæ, inferiæ, & funeri finis. Donatus Phorm. In nuptiis septimus dies instaurationem votis habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur. Poeta alludit:

Præterea si nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit,

Et ab eâ mente Justinianus in Novellâ quâdam scripsit, ἐν νοναῖς ἡμέραις ... defunctorum. Glossæ: Novemdialia, ... &c. Nono ergo illo die, præter alia, cæna funebris, epulæque, &c. Eam vocat Apul. Cænam feralem: item Juvenalis. Et certos quosdam cibos proprios fuisse

fuisse huic mortuali cœnæ, docet etiam Xiphilinus. Hancque cœnam *Silicernium* vocatam, docent Nonius, Festus, & Tertullianus. (V. N. Ps. 1. 3.) Atque hunc morem ad Christianos etiam transisse, Augustinus narrat, & leviter excusat, de Civ. D. lib. 9. cap. ult. &c. Plura vide apud Lipsium, qui *Cocum nundinalem* ex istis cum Festo interpretatur *feralem novemdialemque, & qui mortuis tantùm paret in cœnam*. Ita & *J. Douza*; His, *inquit*, verbis Lambinus quidem non tarditatem *Coci*, sed verò ignobilitatem ejus & imperitiam sugillari existimat, ut qui Nundinis solis, cum rustici ad Leges cognoscendas & ad mercatum in urbem conveniebant; ob pretii vilitatem conducatur. Promptè quidem, & ad mentem etiam Alciati. Cæterum argutiorem sententiam subesse arbitror: ut, tametsi eò allusum videatur; rectè tamen & quasi per transennam Congrionem istum Bustuarii ordinis coquum esse, intelligi velit: quem nos *Semirasum ustorem* cum Catullo indigitare possumus, qui mortuis & jam ad rogum elatis cœnam coqueret illam feralem, quod *Silicernium* vocarunt. Quod quoniam nono die fiebat, (unde & *novendiales pulveres* apud Horat. Epod. 17.) caussam joci Comico præbuit, ut *Cocum nundinalem* diceret Congrionem, quem insubidum prorsus atque imperitum, & ad viscerationes illas Novendiales, & inconditas Ustrinæ sive Culinæ mortualis struices escarias, quam ad ingeniosæ gulæ genium sapientiorem esse judicaverit. Ein Sudelkoch/ Ein Sewkoch. Sententia coincidit cum Lipsii & Scal in Festo. Interpretamentum unicum hujus loci est illud, Pseud. act. 3: 2. *Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit, Ut esset hic, qui mortuis cœnam coquat, &c.* Porrò de *Silicernio* copiosissimè agit ibid. J. Douza, Centur. lib. 1: 11. quæ legere operæ pretium est, ut & *J. Kirchmannus* de Funerib. Rom. lib. 4. c. 5. V. N. Pseud. act. 1: 3.

TRIVM LIT.] i. Fur. ut ipse Plautus explicat. Alias per ironiam ita dicti sunt olim, qui ingenui videri affectabant: quòd hi *Nomen*, *Prænomen*, & *Agnomen* tribus litteris notabant: ut pro, Quinto Val. Maximo, Q. V. M. Inde Auson. in Grypho: *Tres Equitum turmæ: tria nomina Nobiliorum*. Et Juven. Sat. 5. *Tanquam habeas tria nomina*.

ME VIT. FVR, ET.] ita Personas aptissimè disposuerunt Grut. & Acid. Atque illa postrema continuè Anthracis esse, etiam illud docet, quod Sc. seq. desinere tandem convicium jubetur.

ACTUS II. SCENA V.

STROBILUS, ANTHRAX, CONGRIO, COCUS.

Dividé nunc jam tu: atque agnùm horum uter est pinguior.
COC. Licet. ST. tu Congrio eum sume actutum tibi,
Atque intrò abi illuc, & vos illum sequimini.
Vos cæteri illuc ad nos. ANT. hercle injuriâ
5 *Dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent.*
STR. At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.
I sanè cum illo Phrygia. tu autem Eleusium
Huc intrò abi ad nos. CON. ô Strobile subdole,
Huccine detrusisti me ad senem parcissimum?
10 *Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus, prius*
Quàm quicquam detur. ST. stultus & sine gratiâ es!
Tibi rectè facere, quando quod facias perit?
CON. Qui verò? STR. rogitas? jam principio in ædibus
Turba istic nulla tibi erit: si quid uti voles,

15 *Domo abs te afferto, ne operam perdas poscere.*
Hic apud nos magna turba, ac magna familia est,
Supellex, aurum, vestes, vasa argentea:
Ubi si perierit quippiam (quod te scio
Facilè abstinere posse, si nihil obviam est)
20 *Dicant, coci abstulerunt, comprehendite,*
Vincite, verberate, in puteum condite.
Horum tibi istic nihil eveniet: quippe qui
Ubi quid surripias, nihil est. sequere hàc me. CON sequor.

TACE] In quibusdam libris hæc Scena priori A conjungitur.

PINGUIOR.] sc. dic. *L.D.* At *Gruterus* putat hæc adhuc pendere ab eis quæ sequuntur versu proximo, *tu Congrio eam sume:* ideoque illud Coci, *licet*, sic veluti per parenthesin dictum, accipiendum. Idem cum invenisset ferè in Pall: *atque agnum hunc uter est pinguior*, non veretur rescribere suasu V.C. Cam.: *atque agnum hinc uter est pinguior* &c. sensu liquido, si junganter seqq.

LICET] i. facile est mihi: possum, sc. vel tacere, vel dicere uter agnorum sit pinguior: *L.* At verò *Meursius*, Hactenus, *inquit*, non intellectus locus. Sciendum, *licet*, antiquâ scribendi ratio- B ne *liquet* significare. Monet Anthracem, ut à conviciis sibi temperet, rogatque uter agnorum esset pinguior. ad quod ille respondet, *liquet*. Habetque plus stomachi ea vox, quàm si dixisset, *iste*, vel *ille*. Vult enim dicere, Quid, malum, me id rogas? ipse facilè potes videre. Nos quoque eodem cum affectu dicimus, Dat siet gby wol. *Grutero* tamen hoc minimè omnium liquet, nescio an aliis. mihi tamen, ut verum fatear, non planè displicet. Acidalius legit: *ANT. Hic est. STR. tu Congr.*

ABI] V. Ed. habent, *abidum ad n.* quod Lambinus rejicit: J. Gul. contra adserit.

AD NOS] ædes Megadori: L.

PINGUIOR TIBIC.] Tibicines enim, quia sacrificiis frequenter adhibiti, pingues fiebant. Hinc & Virgil. 2. G. v. 193.

Inflavit quum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras &c. ubi Serv. notat, *Pinguis*, scilicet victimarum carnibus: & hunc locum citat. Eadem & J. Philarg.

PHRYG.] Tibicinæ aptum nomen. nam tibiæ in Phrygiâ inventæ. Tibul. *-nam turba jocosa Obstrepit, & Phrygio tibia curva sono.* L.

A POSCAMUS] ita MSS. C. & Lang. & Edd v.

RAVIM] Nonius: *Ravis, est raucitas.* Glossæ, βράγχος. Isid. *Ravit, i. raucè loquitur.* Lucill. *Raviuro tragicus qui carmina perdit Oreste:* Scal. Festo. V. N. Pœn. 3: 5.

STULT. ET S. GR.] i. stultus es, & ingratus: Cam. At J. Gul. l. *stultu's, & sine gratiâ est Tibi r. f. &c.* Stultus es, inquit; & frustrà est beneficium in te conferre, qui id neque intelligas, neque referre scias. Quanquam sententia γνωμικωτέρα sit futura, & aliquanto illustrior, si scribemus. *-sine gratia est Tibi r. f. &c.* At Acidalius leg. *stultum est & sine gratiâ, Te ibi r. f.* Atque ita numeri etiam integriores. D. F. leg. *stultum & sine grat.* Atque B ita in Pall. quinto esse, & reponendum, monet *Grut.* Nisi, inquit, malimus sentire cum cæteris libris adjiciendâ tantùm interrogationis notâ (quæ in 5. meis clara est) sic: *stultus & sine gratiâ es: Tibi rectè facere, quando quod facias perit?*

TIBI R. FACERE] scil. aliquis debeat? &c. Cam.

SI QUID] ita omn. MSS. & edd. ante Cam. *si quid.* Grut.

POSCERE] in poscendo. L.

QUOD TE] Particula *Quod* hoc loco, & alibi sæpè, idem notat quod, *sicut; cum sciam*, vel simile. Cic. 13. Fam. 40. *Si ulla unquam apud te mea com-* C *mendatio valuit, quod scio multas valuisse plurimum, hæc ut valeat rogo.* Mostell. act. 2: 1. *- quod credo mortuo nunquam fore.* sic enim omnes libri habent; non, *quos*, ut vult Gul. *Hec Schop.* Vide P. Maunt. l. 8. ep. ult. ad Attic. Est autem jocus perurbanus.

IN PUTEUM] i. hypogæum seu barathrum, locum pœnæ coquorum destinatum, quod genus λάκκους vocabant: Turn. l. 6: 24. Vide & Scipion. Gentil. Parerg lib. 1. c. 39. ubi docet, *in puteum condi*, fuisse genus pœnæ vernaculæ; & ab Ulpiano *malam mansionem* vocari.

ACTUS II. SCENA VI.

STROBILUS, STAPHYLA, COCI.

Eus Staphyla prodi, atque ostium aperi. STA. qui vocat?
STR. Strobilus. STA. quid vis? STR. hos ut accipias coquos,
Tibicinamque obsoniumque in nuptias.
Megadorus jussit Euclioni hæc mittere.
5 *STA. Cererin, mi Strobile, has sunt facturi nuptias?*
STR. Qui? STA. quia temeti nihil allatum intellego.
STR. At jam afferetur, si à foro ipsus redierit.
STA. Ligna hic apud nos nulla sunt. CO. sunt asseres?
STA. Sunt pol. CO. sunt igitur ligna, ne quæras foris.
10 *STA. Quid? impurate, quanquam Vulcano studes,*
Cœnæve caussâ aut tuæ mercedis gratiâ,
Nos nostras ædes postulas comburere?
CO. Haud postulo. STR. duc istos intrò. STA. sequimini.

OBSONIUMQ.] *Franc. Nansius* in Not. ad Johan. cap. 21. Quamvis ὄψον significet *opsonium*, h. e. omne id, quod unà cum pane comedimus: nihilominus tamen obtinuit tanquam victor solus piscis, quòd eximius sit cibus, ut ita solus vocaretur: quemadmodum ait Myrtilus apud Athenæum initio libri 7. & Symmachus apud Plutarch Symp. 4. probl. 4. &c. ex correctione quidem H. Stephani, &c. Et ὀψάριον significare *piscem* seu *pisciculum*, testantur ipsi Evangelistæ. Nam pro eo, quod apud Johan. cap 6: 9. legitur duo ὀψάρια: apud Matth. 14: 17. & Marc. 6: 38, δύο ἰχθύας est. Sicut & Lucæ 9: 13. Ita quoque Gallorum ille ocellus *Q. Sept. Florens Christianus*, in doctiss. Commentariis Glossematis in Aristophanis *Irenam* scribit pag. 111. in dictionem ὀψωνεῖτε: Proprie & figurate de piscibus, *obsonari*. Nam ὄψον & ὀψάριον, non temerè apud Græcos reperias aliud esse quàm *pisces*. Sic post Menandrum Terentius *obsonium* dixit: sic Æmyl. Probus. Sic Philo Judæus, πρὸ τῶν αἰθυιῶν καταψοφαγοῦσι, quia fulicæ & mergi è mari vivunt. Denique ubique ὀψοφάγοι sunt φιλιχθύες. *Hactenus Florens.* Ita *Obsonomi* fuerunt dicti ædiles, quibus cura piscium venditio: ut videant ne cujusquam intemperie & ingluvie excandesiat forum piscarium. Atque hæc, quamvis ad hunc locum omnia non pertinebant, sed ad alios potius Plauti, quia tamen occurrebant, semel annotare placuit.

CERERIN] Miris se modis hic torquet Lambinus, propter illud Caton. cap. 134. *Extâ Cereri* *& vinum dato.* Sed hunc nodum incidit Servius ad illud Georg. 1. v. 343. *Cuncta tibi Cererem pubes &c.* sic annotans: *Superfluum est, quod quidam dicunt, contra religionem dixisse Virgilium, licere Cereri de vino sacrificari. Pontificales namque hoc non vetant libri. Quod autem ait Pl. in Aul. cujus ipsi utuntur exemplo:* Cererin' nuptias facturi estis? quia temeti allatum nihil intelligo: *non est huic loco contrarium. nam aliud est Sacrificium, aliud Nuptias celebrare, in quibus reverà Vinum adhiberi nefas erat, quæ Orci nuptiæ dicebantur, quas præsentiâ suâ Pontifices ingenti solemnitate celebrabant.* Non igitur festum illud annuum Ambarvaliorum amænissimum confundatur cum nocturnis istis Θεσμοφορίοις: quæ solemnitates prorsus erant abstemiæ ac sine temeto. ex quo Θυσίαι νηφάλιοι Græcis dictæ: ad quas hic Plautus respexit. *Hæc è Douzæ Centur. excerpsimus*, ubi doctissimè totam hanc rem explanat, ac Macrobii & Lamb. hallucinationes detegit. At locum Macrobii lib. 2. c. 2. quod attinet, eum Meursius ita restituit: *Cereri deæ vinum libari nefas erat in nuptiis.* Monetque apud eundem l. 3. c. 11. hunc v. ita legi, *Cererin, mi Strobile, hi sunt facturi nuptias?* Et veram esse lectionem: quod Plautini codices tum temporis longè emendatiores. Et certè in Parmens. expressè ita legitur. Vide & Alexand. ab Alexãd. l. 6. c. 19. Genial. dierum, & in eum Not. Tiraquelli.

HAS SUNT FACT.] ita Grut. MSS. omnes, *has:* quomodo & quædam editiones vett. Palm. l. *estis facturi nuptias?* Sed nihili correctio.

TEMETI] Rara decôti observatio, quam nusquam (Invidiâ gemente hoc dicam) temere Plautus neglexit; nedum in persona anili: quod genus ille multibibum ferè ac merobibum inducere amat: *Douza*. Produxit primam & sec. in *Temetum* Horat. 2. ep. 2. Jos. Scaliger, Melissus, alii. ut mirer quid cogitarit accuratissimus aliàs Muretus, qui in *Galliambo* cōtrarium ausus sit; certè perperàm.

CO: SUNT ASSERES? &c.] Ita *Personas* ingeniosissimè restituit Pistoris. Et vidit etiam Acidalius vulgatum minus convenire. Lambini hallucinationes, & Douzæ argutias omittamus. Nam unde hic sciat, ex coqui mercede partem vendicasse Strobilum? omnino melius Coquo tribuuntur illa, *Sunt asseres?* &, *sunt ig. ligna.* planè ex disciplinâ coquorum, qui undiquaque alimenta suo igni corripiunt.

QUANQ. VULC.] Significat, tantas ejus impuritias esse, ut ne ignis quidem, cujus vi solidissimorum quoque corporum metalla defæcatiora redduntur, illis purgandis unquam sufficiat, tametsi eum (ignem) in præfecturâ suâ focaris provinciæ semper colat ac tractet. *E Douzæ Cent.* Desinat igitur heic fluctuare Lambinus.

CÆNÆVE] ita MSS. Cam. & Lang. & Edd. quædam vett. vulgo, *Cœnæne.*

TUÆ MERCEDIS] manupretii, hoc est, nummi illius binos circiter aureos nostrates pendentis, quâ Coci anteà à Megadoro conducti fuerant. *D.*

ACTUS II. SCENA VII.

PYTHODICUS servus.

CURATE. ego intervisam quid faciant coqui:
Quos pol ut ego hodie servem, cura maxima est.
Nisi unum hoc faciam, ut in puteo cœnam coquant.
Coctam inde sursum subducemus corbulis.
5 *Si autem deorsum comedent, si quid coxerint,*
Superi incœnati sunt, & cœnati inferi.
Sed verba hîc facio, quasi negotii nihil siet,
Rapacidarum ubi tantum siet in ædibus.

NISI UNUM H.] V. N. Sticho act. 1: 1.

IN PUTEO] V. N. suprà, 1: 5.

DEORSUM] *Deorsum*, heic non motum, sed quietem significat. Varro: *Qui colunt deorsum, magis æstate laborent; qui sursum, magis hieme.* L. D.

INCOENATI SUNT] ita MSS. Cam. & Lang. & Edd. vulgò, *sint.*

SED VERB.] ita Grut.

RAPACID.] *Rapacidas* extulit pro rapacibus, patronymici more ludens: ut pro *Scipionibus* dicuntur *Scipiadæ*: & jocando fecit, ut furacissimum genus coquorum putemus, quasi familia sit *Rapacidarum*, ut *Æacidarum* aut *Pelopidarum*: Turn. l. 24: 23.

ACTUS II. SCENA IIX.

EUCLIO, CONGRIO.

VOLUI animum tandem confirmare hodie meum,
Ut benè haberem filiæ nuptiis.
Venio ad macellum, rogito pisces. indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
5 *Vitulinam, cetum, porcinam; cara omnia:*
Atque eò fuerunt cariora, æs non erat.

'Abe

Abeo illinc iratus, quoniam nihil est qui emam.
Ita illis impuris omnibus adii manum.
Deinde egomet mecum cogitare inter vias
10 „ *Occœpi: FESTO die si quid prodegeris,*
„ *Profesto egere liceat, nisi peperceris.*
Postquam hanc rationem cordi ventrique edidi,
Accessit animus ad meam sententiam,
Quàm minimo sumtu filiam ut nuptum darem.
15 *Nunc tusculum emi, & hasce coronas floreas:*
Hac imponentur in foco nostro Lari.
Ut fortunatas faciat gnatæ nuptias.
Sed quid ego apertas ædes nostras conspicor?
Et strepitus est intus. numnam compilor miser?
20 CON. *Aulam majorem si potes, viciniâ*
Pete: hac est parva, capere non quit. EV. *hei mihi,*
Perii herclè! aurum rapitur, aula quæritur.
Nimirum occidor, nisi ego intrò huc properè propero currere.
Apollo, quæso subveni mihi, atque adjuva:
25 *Confige sagittis fures thesaurarios:*
Cui in re tali jam subvenisti antidhac.
Sed cesso priùs, quàm prorsus perii, currere?

VT BENE HABEREM FILIÆ NVPTIIS] ita consensu omn. MSS. & edd. vett.

INDICANT] V. N. Persâ, 4: 4.

QVI EMAM] i. unde emerem. L. D.

ADII MAN.] V. N. Pœn. act. 2.

INTER VIAS] valet μεταξὺ πορευόμενος. (Unterwegen) ut *inter cœnam*, μεταξὺ δειπνῶν. Ita apud Sueton. *Inter vicos*, &, *inter vias*, est, in viis urbis, & ad urbem. *Casaubon.* V. N. Pœn. act. 5: 3.

PRODEGERIS] profuderis. *Prodigitas*, Livio; *Prodigentia* Tacito est profusio.

NVNC TVSCVLVM] observat decorum in sene triparco. Ita nostrates Euclinones dicunt, Man muß die Hellerchin zu raht halten: si vel sint massæ argenti. Jam, ad hunc ritum quod attinet, docuit *J. Meursius*, Pilumnum (ut rem paulò altius repetam) cum Romulo Quirino, Picumnum verò cum Marte Silvano domestico eundem esse: eosque deos conjugales habitos: lectos iis stratos, & vota facta. Picumnum *Præstitem Larum*, & *Larem* κατ' ἐξοχὴν appellatum; (ut Plutonem Manium, Jovem deorum, Janum Geniorum) Parentesque eo nomine liberos in matrimonium elocaturos, ut benè nuptiæ cederent, sacra ei fecisse: ut hic Euclionem. Nec alium debere intelligi in illis Mercat. act. 5: 1. *Dii penates meûm parentum*, &c. Pilumnum verò A eundem cum Genio maritorum esse, & custodem puerperarum, &c. Porrò, Lares in nuptiis coronari, felicis eventûs caussâ, docet etiam *Jac. Durantius*, Var. lib. 1. cap. 19.

NOSTRO LARI] Penatum & larium sedes in privatis ædibus non una. Colebantur maximè in foco: item in cubiculo: sæpe in parte aliquâ atrii; puta in compluvio, vel in porticu compluvio adjunctâ. De quo *Casaub. 2. ad Suet.* Cur autem Lar dicatur *Noster*, vide Bacchid. act. 2: 1.

SI POTES,] ita MS. Cam. & editi ante Pium, *si potes, viciniâ Pete.* ita & Basil. & Veneta mea. alii MSS. habent, *viciniam*: (ita & Carp. & Brix.) B quomodò sanè Pall. omnes; non malè etiam, *Grutero* auctore. Immò, si me audis, unicè rectum. Omnes autem universi libri, *potes*; nullus, *pote*, aut, *pote ex*: quomodo Douza edidit. Cæterùm de *potis* & *pote*, V. N. Pœnulo, 1: 2.

CAP. NON QVIT.] quod coquendum est. ὡ δύναται χωρεῖν. L.

PERII H.] *J. Gul.* è Brix. in quâ est, *hodie*, facit, *Perii, ô dii! aur.* Et servit illa exclamatio summo dolori, &c.

NIM. OCCIDOR.] In MS. Herald. est, *occido.*

PROPERE PROPERO C.] ita MSS. Cam. & Langii. quod & J. Gul. notat. Et addit, Plautum

... ris jambicis admiscuisse septenar. trochaicū, ... properationem senis carmine ipso concitatiore exprimeret. At *Meursius* ex iisd. Lang. consilit ... onarium ; *...hui propere propere cucurrero.* hanc & l'opma *propere propere* agnoscit.

APOLLO] Apollinem invocat, ut ἀλεξίκακον A & malorum depulsorem. Ita Macrob. l. 1:17. Saturn. & Meursius docent, Apollinem dictum antiquitus *Apellinem*, *quasi mala apellentem*.

CONFIGE SAG.] Est enim jaculator Apollo Græcis, ἑκηβόλος, ἑκατηβελέτης, & ἕκατος, ἑκάεργος &c. ita Horat. 1. Satira 9. *Sic me servavit Apollo.* vide & Turn. l. 6 : 24.

ACTUS II. SCENA IX.

ANTHRAX.

DROMO, desquama piscis: tu Machærio
Congrum, murænam exdorsua quantum potes:
Atque omnia, dum absum hinc, exossata fac sient.
Ego hinc artoptam ex proximo utendam peto
5 *A Congrione. tu istum gallum, si sapis,*
Glabriorem reddes mihi, quàm volsus ludius est.
Sed quid clamoris oritur hinc ex proximo?
Coqui hercle, credo, faciunt officium suum.
Fugiam intrò, ne quid hîc turbæ fiat itidem.

MACHÆRIO] Machærionem coqui nomen esse, omnes putant: ego aliter censeo, machærio juberi exdorsuari murænam, & id cultelli coquinaris genus esse. Cultellos quidem μαχαίρια & μαχαιρίδια Græci vocant, & Pl. Rud. siculas *machæras* dixit. *J. Gul.*

EXDORSUA] i. *dorsum confringe*, Festus. *dorso nuda*, Nonius. alii, *exime*.

QUANTUM POTES,] ita omnes libri. Putat tamen Douza, non hic modo, sed ubicunque apud Pl. *quantum potes* legitur, in *quantum potest* commutandum: id est, quàm primum, & quidem celerrimè, fieri potest: locutione priscis oppido familiari.

EXOSSATA] In MSS. Cam & Lang. & omnibus vet. Edd. versus ita concipitur:

Congrum, murænam exossata fac sient:

cæteris omissis: quæ à Nonio inculcata sunt.

ARTOPTAM] *Artopta* utensile sive testa assandis torrendisque panibus. Triplex enim panis erat ex coquendi ratione: *furnaceus*, *testuaceus*, & *artopticius*. De qua te videatur Turn. lib. 14 : 5. B item Plinius lib. 18 : 11. ubi ait, de hoc versu inter eruditos magnâ concertatione pugnatum fuisse, an Plauti esset. Consule ibid. & *Jac. Dalechamp.*

A CONGR.] qui coquebat apud Euclionem. Malè ergò Lambinus de Megadori domo interpretatur. D.

VOLS. LUDIUS] *Ludii*, adolescentes erant tuniculas induti insignes, galeati & ensiferi, peltatique; qui omnibus Circensibus & theatralibus pompis in versum incedebant, ipsis velut pompæ duces Saliis similes. *Ludii* ex eo vocati, quod à Lydis hoc genus ludicri inventum videretur. C Si qui eorum igitur essent grandiusculi & jam vesticipes, vellebantur, glabrique reddebantur. Turn. lib. 6 : 26. è Dion. Halicarnass. V. N. Curc. 1 : 2. In MSS. Cam. & Pall. quinque & Lang. l. *Lydius est*. quod probat Grut.

VOLSUS] i. evulsis pilis lævis & glaber factus.

F. OFFICIUM S.] i. furantur; ex sententiâ quidem *Eclogarii*. Quod & *Grutero* & *Pistori* placet: sic enim & alibi Plautus. Lamb. exponit, *coquunt*: non rectè.

ACTUS

ACTUS III. SCENA I.

CONGRIO.

OPTATI cives, populares, incolæ, accolæ, advenæ omnes,
Date viam quà fugere liceat, facite totæ plateæ pateant.
Neque ego unquam, nisi hodie, ad Bacchas veni in bacchanal coquinatum,
Ita me miserum & meos discipulos fustibus malè contuderunt.
5 *Totus doleo, atque oppidò perii, ita me iste habuit senex gymnasium.*
Neque ligna ego usquam gentium præberi vidi pulchrius:
Itaque omnis exegit foras, me atque hos onustos fustibus.
Attat, perii hercle ego miser. aperit Bacchanal. adest:
Sequitur. scio quam rem geram: hoc ipsus magister me docuit.

VERSUS quadrati, recidentes ad formam Hipponacteorum: quam & sequentis Scenæ versus referunt. Sunt tamen in his confusi numeri, & plerique βραχυκατάληκτοι.

OPTATI] *Oppidani cives* sunt vocati & implurati: *Populares* autem, quos δημότας Græci appellant. Turn. 24: 23. *Populares* in Glossar. sunt etiam συμπατριῶται, a populando. *Herald.*

DATE VIAM] Hâc voce monebant Lictores populum Magistratibus viâ decedere, DATE VIAM CONSULI. Curcul. act. 2. sc. ult.

BACCHANAL] ita Prudentio dicitur *Virginal*, ὁ παρθενών, locus in quo virgines versantur.

COQUINAT.] V. N. Pseud. 3: 2. Festus videtur legisse, *Coquitatum*.

GYMNASIUM] ita senex sese in me verberando exercuit. *Vel*: ita ego isti seni pro gymnasio fui, in quo se exerceret: *Ut* Asin. 2: 2. *gymnasium flagri.*

NEQ. EGO LIG.] Jocus ex ambiguo. q. d. Antea ligna ad ravim usque poscebam: sed advenit tandem senex, qui *pulchrè*, i. largiter præbuit ligna, non quidem ad obsonium coquendum; sed fustes, quibus capita mihi meisque contunderet. *Ex L.*

PRÆBERI] *Præbere ligna*, dictum, ut *præbere salem, oleum &c.* παρέχειν, ex quo παρόχοι. Horat. 1. Sat. 5.

Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit, & parochi, quæ debent, ligna salemq;.

Sic Cic. de suâ continentiâ in Provinciâ, ad Att. lib. 5. *Scito, non modò nos fœnum, aut quod lege Juliâ dari solet, non accipere; sed ne ligna quidem, &c.* Ad quod, mirum est, ni a Plauto allusum sit hoc loco. *Donza.*

APERIT B.] Ita omn. MSS. Gruteriani, item Sambuci: quod omninò probat & Meursius: ut sit ἀρχαϊσμός. Idem in MS. Lang. utrobique hic legi notat *Bacchenal*: sicut *Fontanalia* & *Fontinalia*, dicebant. Etiam Grut. monuit, in sex suis restare, *Bachanal*, in duob. *Bacchinal*. Palmerius emendabat: *Attat p. h. miser. ah perii: Bacch.*

IPSUS MAG.] quid agere debeam, docuit me ipse Euclio, fustibus nos insectans & verberans. Versuum autem ordinem Acidal. sic disposuit, planiss. sententiâ.

ACTUS III. SCENA II.

EUCLIO senex, CONGRIO.

REDI quò fugis nunc? tene, tene. CON quid stolide clamas?
EV. Quia ad tresviros jam ego deferam tuum nomen. CON. quamobrem?
EV. Quia cultrum habes. CON. cocum decet. EV. quid comminatus
Mihi?

Mihi? CON. istuc malefactum arbitrer, quia non latus fodi.
5 *EV. Homo nullus est te scelestior qui vivat hodie,*
Neque cui ego de industriâ ampliùs malè plus lubens faxim.
CON. Pol etsi taceas, palàm id quidem est. res ipsa testis est.
Ita fustibus sum mollior miser magis, quàm ullus cinædus.
Sed quid tibi nos, mendice homo, tactio est? quæ res est?
10 *EV. Etiam rogitas? an quia minus quàm æquum erat feci?*
CON. Sine. at hercle cum malo magno tuo, si hocce caput sentit.
EV. Pol ego haud scio quid post fiat, tuum nunc caput sentit.
Sed in ædibus quid tibi meisnam erat negotii,
Me absente, nisi ego jusseram? volo scire. CON. tace ergo.
15 *Quia venimus coctum ad nuptias. EV. quid tu (malùm) curas,*
Virum crudum an coctum edim: nisi tu mihi es tutor!
CON. Volo scire, sinas an non sinas nos coquere hic cœnam?
EV. Volo scire item ego, meæ domi meáne salva futura?
CON. Vtinam mea mihi modò auferam, quæ attuli, salva!
20 *Me haud pœnitet, tuáne expetam? EV. scio: ne doce, novi.*
CON. Quid est, quâ prohibeas nunc gratiâ nos coquere hîc cœnam?
Quid fecimus? quid diximus tibi sequius, quàm velles?
EV. Etiam rogitas, scelestе homo, qui angulos hîc omnes
Mearum ædium & conclavium mihi perviàm facitis?
25 *Id ubi tibi erat negotium, ad focum sic adesses,*
Non fissile haberes caput: meritò id tibi factum est.
Adeò ut tu meam sententiam jamjam noscere possis,
Si ad januam huc accesseris, nisi jussero, propiùs,
Ego te faciam miserrimus mortalis uti sis.
30 *Scis jam meam sententiam? quò abis? redi rursum.*
CON. Ita me benè amet Laverna, te jam, nisi reddi
Mihi vasa jubes, pipulo hîc differam te ante ædis.
Quid ego nunc agam? næ ego edepol veni huc auspicio malo.
Nummo sum conductus: plus jam medico mercede opus est.

TRESVIROS] V. N. Rud. act. 3: 6. & Amph. A 1: 1. item Asin. act. 1: 2.

QVIA CVLTRVM HABES] Nota, Cultrum gestari vetitum: & insigne atque notam coqui habitam. Vide *Meurs.* Auctario Philolog.

QVID] Douza l. *quid? quòd minatus Mihi.* Acidal. malit, *quin comminatus Mihi.* q. d. Euclio: Non id accuso, quòd cum cultro es, sed quòd eo minatus mihi.

LATVS FODI] i. transfixi. *Latus fodere*, aliàs est látere graviùs pulso monere. Horat. 1. Epist. 6. A *Mercemur servum, qui dictet nomina; lævum Qui fodiat latus.* Ter. Hec. *dic jussisse te. PH. noli fodere, jussi.* L.

MOLLIOR MAGIS] V. N. Men. Prol.

CINÆDVS] V. N. Sticho extremâ. ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰ κῶλα, vel τὸ κινεῖν sive αἰδοῖα.

TACTIO EST?] V. N. Epid. 2: 2.

SINE] Minantis verbum.

CAPVT S.] si quid ego sapio. quæ verba Euclio in aliam sententiam detorquet. L.

EDEM] pro *edam*. Horat. Epod 3.

TVTOR.] quasi puero impuberi. L.

UTINAM M.] Hic versus Camerario mutilus videtur.

ME HAUD P.] i. me, aut meis bonis contentus vivo. Cam. suspicatur leg. *meum*, pro *meorum*. Match. Klock JC. l. *Mea haud usus est, ne tua expetam*. vel cum Interrogationis notâ: *Mea haud usus est, tudne expetam?* i. Quid mihi frivola tua optem, cùm amplissima mea abuti non possim? Sed audacior videtur correctio, omnibus præsertim libris destituta.

SEQUIUS] Vestigia veteris scripturæ in V.C. Cam. erant: *sequi usquam velles*, hinc Grut. & Ritt. *sequius quàm v.*

PERVIAM F.] Adverb. est i ut, *obviam*. Turn. l. 14:5. Sed tamen MS. Cam. & omnes edd. ante Lamb. leg. *per vium*. licet in tribus Pall. MSS. etiam sit *perviam*. Grut.

HUC ACCESSER.] J. Gul. l. *hoc*: & δεικτικῶς à sene dictum censet, *hoc propiùs*: ut Mostell. *Abeamus hinc nos. TR. non hoc longè.*

MORTALIS] ita Editt. priscæ & MSS. omnes. *miserrumus mortalis uti sis*. Grut.

LAVERNA] Invocat deam furum, subindicans Coecos esse fures. L.

PIPULO D.] i. *convitio*: *declinatum à pipatu pullorum*: Varro lib. 6. Ad quod Scaliger: *ἀξεκοκκύειν* dixit Aristophanes, *Equitibus*. fictum & ipsum à cantu gallorum, ut & illud à pipatu pullorum. *Pipare* Osci dicebant, pro eo quod est ejulabundè conqueri. Ab eo Coeus iste, *Pipulo differre* dixit: pro quo erat in XII. Tabb. *obvagulari*. V. N. Merc. 2: 3. *Differre*, inquit Non. *etiam est diffamare*. Lucillius: *Et maledicendo multis sermonibus differs*. Germ. **Einen außtragen/ außschreyen** In MSS. tamen Cam. & Lang. & Edd. *populo* legitur: bono itidem sensu. Porrò *Revard.* ad L. XII. tabb. c. 11. Olim, *inquit*, cui testimonium deerat, hoc est, qui suam intentionem nullo poterat testimonio confirmare, is die tertio *ad ædes adversarii obvagulatum ibat*, id est, adversario justum, testibus adhibitis, convicium faciebat. Veluti; si quid esse in tuis ædibus contenderem, quod cùm verè ad me pertineret, tamen apud te esse nullo testimonio poteram demonstrare, illudque mihi restituere uno & altero die rogatus omninò recusares, permisêre Decemviri, quandoquidem, deficiente testimonio, inutiliter jure aut lege ageretur, tertio die ad ædes venire, ibique ante tuas ædes rem meam repetere cum convicio: sive, ut utar Plauti verbis, *te pipulo ante ædes differre*. Et hanc quidem interpretationem nostram ita apertè Plautus confirmat, ut verisimiliorem non posse Legis hujus declarationem excogitari, nemo non fateatur &c. Nam planè idem est, *ob portum* (i. *ad domum*; Festus) *obvagulare*, vel *obvagulatum ire*, in lege Decemvirali; &, *pipulo aliquem ante ædes differre*. Lege vel totum caput.

TE JAM &c. TE ANTE] *Te, te*, iteratum: quod veteres solebant. Ita Captivis: *Hinc alio pacto abire hinc non potes*. Ulpianus D. De extraordinariis cognit. *Si imprecatus est; si, ut vulgari verbo impostorum utar, si exorcizavit*. Vide Aus. Popmam, *De usu antiq. locut. lib. 2. c. 9.*

NÆ EGO ED.] Lamb. ut & Grut. è vett. edit. & MSS.

NUMMO] non sestertio, sed aureo, qui valebat paulo plus duobus aureis nostris: ut ego & Cl. *Tenebinus*, qui mihi aliquot ostendit, ex pondere existimavimus: *Lamb.* V. N. Pseud. act. 3: 2.

ACTUS III. SCENA III.

EUCLIO, CONGRIO.

Hocquidem hercle, quoquò ibo nunc, mecum erit, mecum feram:
Neque istuc in tantis periclis unquam committam ut siet.
Ite sanè nunc jam intrò omnes, & coqui, & tibicina.
Etiam bucintroduce, si vis, vel gregem venalium.
5 *Coquite, facite, festinate nunc jam quantum lubet.*
CON. Temperi: postquam implevisti fustibus istorum caput.
EU. Intrò abi. opera huc est conducta vestra, non oratio.
CON. Heu senex, pro vapulando hercle ego abs te mercedem petam.
Coctum ego, non vapulatum dudum conductus fui.
10 *EU. Lege agito mecum, molestus ne sis: i & cœnam coque,*
Aut abi in malum cruciatum ab ædibus. CON. abi tu modò.

RUrsum manifestum versuum genus πλεονι-τατ καταληκτικῶν τροχαικῶν.

VENALIUM] servorum, qui plerique fures. L.

IMPLEVISTI] Palm. l. *Postquam implusti fustibus istorum in caput.* Sic. Most. 4:1. *Malum cum impluit ceteris, non impluit mihi.* Quod non admittit *Gruterus*, cum habeamus disertè Casinæ, 1:1. A *implebo flagris.* Hæret idem tamen circa lectionem vulgatam. nam Pall sex hujus versus nihil habent, præterquam, *Hem foris.* at vero V.C. Cam. repræsentat eum ad oram manu eadem quâ priora scripta erant hanc formam: *Tempori, postquam implevisti fustis fortum caput.* & sanè *fustis fortores* isti nonnulli forsan haud [illegible] icebunt.

LEGE AG.] V. N. Mil. 1:5.

ACTUS III. SCENA IV.

EUCLIO.

ILLIC hinc abiit. Dî immortales, FACINUS audax incipit,
„ Qui cum opulento pauper homine cœpit habere negotium,
Aut rem: velut Megadorus tentat me omnibus miserum modis:
Qui simulavit, mei honoris mittere huc caussâ coquos,
5 Is eâ caussâ misit, hoc qui surriperent misero mihi.
Condignè etiam meus me intus gallus gallinaceus,
Qui erat anui peculiaris, perdidit pænissimè.
Ubi erat hæc defossa, occœpit ibi scalpurire ungulis
Circumcirca. quid opus est verbis? ita mihi pectus peracuit:
10 Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium.
Credo ego edepol illi mercedem gallo pollicitos coquos,
Si id palam fecisset. exemi è manu manubrium.
Quid opus est verbis? facta est pugna in gallo gallinaceo.
Sed Megadorus meus affinis eccum incedit à foro.
15 Iam hunc non ausim præterire, quin consistam & colloquar.

COEPIT HABERE NEGOT. AUT REM] Cujacius Comment. ad titul. D. *de in integr. restit.* Dubitatum, *inquit*, olim fuit inter prudentes, utrum *rem* an *litem* dici oporteret &c. *Negotium* vel res apud Plaut. legitur. *Vide ibid.*

PECULIARIS] in peculio ancillæ Staphylæ. Asin. 3:1.

PÆNISSIME] i. pænè nihil abfuit quin me perderet. à *panè* formatum ut docet Lips. Epist. Quæst. lib. 3:12. infrà act 4:6.

SCALPURIRE] Acid. *Scalpturire.*

B PERACUIT] peracre seu peracidum factum est. i. in acerrimâ incensum. à *peracesco*: L. Bacchid. *Hoc, hoc est quod peracescit &c.* Apulejus *inacesco*, paullo aliter, lib. 5. Met. *Ac si tibi etiam, ut par est, inacuit nostra contumelia, &c.*

EXEMI.] furibus occasionem inveniendi thesaurum præripui. Vide Erasmi Adag. Nostat *Meurs.* in v. c. legi, *manubium.* quo nihil ut ait, melius est. quomodo *menda* & *mendum*: *testa*, *testum* dicebant: ita *manubia*, *manubium*, &c.

AFFINIS] i. gener. L.

Actus III. Scena V.

Megadorus, Euclio.

Narravi amicis multis consilium meum
De conditione hâc. Euclionis filiam
Laudant: sapienter factum & consilio bono.
Nam, meo quidem animo, si idem faciant cæteri,
5 *„Opulentiores pauperiorum filias*
„Ut indotatas ducant uxores domum;
„Et multò fiat civitas concordior,
„Et invidiâ nos minore utamur quàm utimur;
„Et illæ malam rem metuant, quàm metuunt, magis.
10 *„Et nos minore sumtu simus, quàm sumus.*
„In maximam illuc populi partem est optimum.
„In pauciores avidos altercatio est:
„Quorum animis avidis, atque insatietatibus
„Neque lex. neque tutor capere est qui possit modum.
15 *Namque hoc qui dicat; Quò illæ nubent divites*
Dotatæ, si istud jus pauperibus ponitur?
Quò lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.
Hoc ita si fiat, mores meliores sibi
Parent pro dote quos ferant, quàm nunc ferunt.
20 *Ego faxim muli, pretio qui superant equos,*
Sient viliores Gallicis canteriis.
EU. Ita me di amabunt, ut ego hunc ausculto lubens.
Nimis lepidè fecit verba ad parcimoniam.
ME. Nulla igitur dicat; Equidem dotem ad te attuli
25 *Majorem multò, quàm tibi erat pecunia.*
Enim mihi quidem æquum est purpuram atque aurum dari,
Ancillas, mulos, muliones, pedisequos:
Salutigerulos pueros, vehicula qui vehar.
EU. Ut matronarum hic facta pernovit probè!
30 *Moribus præfectum mulierum hunc factum velim.*
ME. Nunc quoquò venias, plus plaustrorum in ædibus
Videas, quàm ruri, quando ad villam veneris.
Sed hoc etiam pulchrum est præ quàm ubi sumptus petunt.
Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius;

35 *Caupones patagiarii, indusiarii,*
Flammearii, violarii, carinarii,
Aut manulearii, aut murrobathrarii,
Propolæ, linteones, calceolarii,
Sedentarii, sutores, diabathrarii,
40 *Solearii astant, astant molochinarii,*
Petunt fullones, sarcinatores petunt,
Strophiarii astant, astant semizonarii.
Iam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt.
Trecenti cùm stant phylacistæ in atriis,
45 *Textores, limbolarii, arcularii ducuntur: datur*
Æs. jamque hosce absolutos censeas,
Cum incedunt infectores crocotarii,
Aut aliqua mala crux semper est quæ aliquid petat.
EV. Compellarem ego illum, ni metuam ne desinat
50 *Memorare mores mulierum: nunc sic sinam.*
ME. Vbi nugigerulis res soluta est omnibus,
Ibi ad postremum cedit miles, æs petit.
Itur, putatur ratio cum argentario.
Impransus miles astat, æs censet dari.
55 *Vbi disputata est ratio cum argentario,*
Etiam plus ipsus ultrò debet argentario.
Spes prorogatur militi in alium diem.
Hæc sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates, sumtusque intolerabiles.
60 *Nam* QUÆ INDOTATA *est, ea in potestate est viri.*
„ *Dotatæ mactant & malo & damno viros.*
Sed eccum affinem ante ædes. quid ais Euclio?

VERSUS sunt Trim. jamb. acatalect.

DE COND.] C. Rittershus. l. *De conditione hâc Euclionis filiæ. Laudant:* s. In Pall. MS. quinto, & à correctoris manu pr. est, *De conditione ac Euclionis filiâ.* quòd vix est, ut non probet *Gruterus.* Ego MS. Cam. exhibui. nisi quod post vocem *hâc* nulla ibi interpunctio est. Jam, *Conditionem* pro conjunctione sponsaliorum & nuptiarum dici, multi notarunt, inprimis Barnab. Brissonius. Festus: *Conventa conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptiis & earum conditione habebatur.* Id etiam simpliciter, ait Scalig. *Conditio* dicebatur: unde formula Repudii; *Conditione tuâ non utor.* Et quod dicebatur; *Parentes liberis suis conditiones quærere.* Ita pro hac ipsa pactione nuptiarum, auctore Sibero, accipiendum vocabulum *Conditionis* Lælio Ciceronis: & nihil erit ibid. turbæ. V. N. Sticho act. 1: 2.

A OPULENTIORES] Hanc sententiam è Plat. lib. VI. de Repub. expressam, notat P. Victor. lib. 24: 22. & P. Colv. ad illa Apul. de Philosophiâ: *Quare & dites inferiores nuptias non recusent, & locupletium consortium inopes consequantur, &c.*

M. IN. UTAMUR] minus invidiosi simus: L.

MAL. REM] quasvis malas artes, ad quas se mulieres applicant, Pistoris intelligit. Et Pronomen *illa* non ad pauperes tantùm, sed generaliter ad omnes mulieres refert: quæ si indotatæ B nuberent, semper magis obsequentes essent viris, minusque arrogantes, & minori etiam sumptui.

Q. METUUNT, MAGIS.] *Gruterus* notat, in omnibus Palat. Codd. ut & Cam. legi, *magis:* quomodo & in suis extare affirmat Lāb. excepto uno, qui leg. *minus:* quod & explicare conatur; sed mi-

nu

nus bellè. nam fœminæ magis metuunt malam rem, hoc est, supplicium; ac, per consequens, magis abstinent à peccando, ubi minus ipsis licet: ubi non audent animos sumere à crimine: ut porrò Grut. explanat.

IN MAX.] Illud nempe, divites indotatas uxores ducere, maximæ populi parti est utilissimum, quia scilicet multò ferè plures sunt in omni civitate pauperes, quàm divites. L.

IN PAUC.] Sententia est: Non est dubium, quin si fiat, quod dico, major pars populi probatura sit. Restant nunc pauci locupletes & avari, quibuscum controversia mihi futura est, qui hoc non probabunt. L.

INSATIETATIBUS] Tale est Trin. *inconsultu meo.* Lucr. I. *Tactus corporibus cunctis, intactus inans.* Sall. *incultus, ûs.* tale illud, *injussu meo.* L.

CAPERE] i. concipere, seu constituere: D. Palm. l. *capere*: (quod & Meursio placet. quanquam & *pacere* leg. censet: ut Hor. dixit, *Figere modum*, item Arnob.) hoc enim propriè Legum & JCtorum ac tutorum. Itaque Cic. pro Mur. JCtos appellat *formularum cautores.* Et tertià inflexione hoc verbo usos veteres, docet etiam Scalig. ad Tibull. lib. 1:4.

NAMQUE HOC] Meursius corrigit, - *Quoi ille n. d.* Deinde, *Quoi lubeat n. d. d. ne fuat comes.* Nam *fuo* pro *sum* etiam alibi, sed & Terent. uti ait. At *Grutero* nihil videtur sincerius lectione Cam. vulgatà: si modò *Qui* capiant homines pro *Quu*, & facilioris intellectûs causà, subintelligant voculam, *ut*: hoc modo: Namque ut hoc quis dicat, *quò illa nubent &c.* Itaque non est cum Lamb. edamus: *Nam quod qui d.*

COMES] q. d. dotatæ uxores, dote fretæ, viris imperare volunt, &c.

EGO FAXIM] Prisca quidem, non injucunda tamen, nec inamæna loquendi ratio, *Faxim fit vilior*, pro, fiet, eveniet ut fit vilior. Persa, act. 1:2. Prol. Capt. - *ego faciam, ut p. &c.* Turn. lib. 6:26. & l. 14:7. V.N. Cas. act. 5:2.

MULI] Mulis mulabusque plurimùm usi sunt veteres, ad carrucas trahendas, quibus plerunque insidebant honestiores matronæ: ut & hodie moris est. Scævola: *Quæsitum est, an carruca dormitoria cum mulis, cum semper uxor usa sit, debeatur. Respondit, si ejus usus caussa habita esset, deberi.* Et idem *Muliones* de urbano ministerio, Paullo L. 99. de Legat. lib. 3. Martial. lib. 3: 62.

Aurea quod fundi pretio carruca paratur:
Quod pluris mula est, quàm domus empta tibi.

GALLIC. CANT.] *Equi Gallici* haud magni tum erant pretii. multò igitur viliores cantherii: cum equi semper sint meliores & animosiores: L. Festus: *Cantherius hoc distat ab equo, quod majalis à verre, capus à gallo, vervex ab ariete.*

A FACIT V. AD PARSIM.] Ita Symmach. lib. 4. epist. 56. *postquam vos ad virtutem verba fecistis.* Noster Capt. extr. *ad pudicos mores facta hac fabula est.*

NULLA IGIT.] Repete ἀπὸ κοινοῦ: *Hoc si ita fiat.* Notat Grut. in MSS. omnibus legi, *Nulla igitur d.* & Pall. quart. adjicere, *Igitur* notate postea. neque malè.

PEDISEQUOS] ita rectius è MSS. Cam. & quattuor Pall. Grut. Vulg. *pedisequas.*

SALUTIGERUL.] Ita rectè legi, probat Lipsius, & Tit. Popma. Glossar. *Salutigerulus, ἀσπαστής.* Apul. *Qui ultrò citroque portant hinc petitiones, inde suppetias: ceu quidam utrinque interpretes B & salutigeri.* At Douza pertendit legendum *fandaligerulos.* In MS. Cam. est *salutigerrulos.* quasi à gerris, V. N. Trin. act. 2: 1.

QUI VEH.] V. N. Trin. Prol. & suprà act. 2 1 2.

MORIBUS PR.] Sequitur Plautus Græcam consuetudinem, ab iis enim creari soliti sunt Magistratûs, qui mulierum ornatui præessent. Numero erant XX. γυναικονόμοι dicti. Cic. 4. de Repub. *Nec verò mulieribus præfectus præponatur, qui apud Græcos creari solet: sed sit censor, qui viros doceat moderari uxoribus.* P. Victorius lib. 21:6.

FACTUM] Hoc verbum, quod in MS. Lang. C nusquam visatur, sententiamque contaminet, exturbat *VIR doctus*: addens Cic. lib. 9. Epist. *Quamdiu sic erit noster hic præfectus moribus, parebo autoritati tuæ. cùm verò abierit, ad fungos me tuos conferam.*

PRÆ QUAM] i. præ eo, quod fit, cum creditores aut artifices pecuniam sibi petunt. L.

LANARIUS] qui lanam conficit, ἐριουργός. MS. Cam. à primà manu *linarius.* quod non displicet Grutero.

CAUPON.] *Caupones* heic vocat καπήλους & παντοπώλας: L. Vorkauffer / Höcker / Hacken. Turn. lib. 14:5. *Caupones* non sunt, qui vinum vendunt, sed nomen habent generale à copiis; ut D sunt mercatores & institores patagiorum, indusiotum, flammeorum, violacei panni, & cerini. Itaque sic ista interpretor, ut dicantur *caupones patagiarii, caupones indusiarii.* Turnebo adstipulatur Gruterus: miraturque esse qui scripturam omnium MSS. in dubium vocent, imò omnium editionum ante Aldinam, ejusdemque traduces. *Meursius* è vulg. edit. retinet *Cinislones.* Hor. 1. Sat. 2. *Custodes, lectica, ciniflones, parasiti.* Dicti *Ciniflones* ab eo, quòd in cinerem flant ad ferrum calefaciendum, quo capillos crispabant, iidem & *Cinerarii.* Vide Mostell. act. 1: 3.

PATAG.] V. N. Epid. 2: 2.

FLAMMEARII] H. Junius *Flammearium* hic interpretatur, qui flammeo colore vestes tin-

g. Rothferber. Nonius: *Flameum est luteum teg-men, quo matronæ (alii, nova nuptæ) velabantur.* atque adducit hunc locum. Interpres vetus Juvenalis, Sat. 2. *Flameum*, inquit, *vestis pudoris similis: quam & propter pudorem accipiebant.* Hinc videre est fuisse rubri coloris hoc vestimenti genus: nam talis est vultus pudore suffusorum. Idem Comment. ad Sat. 6. *Flameum genus amictus quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum. Est enim sanguineum, propter ruborem custodiendum.* Vide Commentar. Arnobian. *J. Meursii.* item Stevvech. in Veget. lib. 2. c. 1. Verum, Grutero teste, MSS. Cam. & Pall. omnes, *Flammarii*: quidam *Flamarii.*

VIOLARII] qui vestes violæ colore inficiunt. L.

CARINARII] ita omnes MSS. qui cerino colore pannum inficiunt. nam *Cera* Doricè καρὸς dicitur, quæ alias κηρός: Turn. lib. 14: 5. At Bapt. Pius & Lamb. l. *cerinarii*, eodem sensu. Ovid. 3. de Art. *Et sua vellcribus nomina cera dedit.* Horum sententias *Douza* non improbat; reponi tamen velit (quod Lamb. in uno MS. legi ait) *caltularii*; à caltulæ nimirum colore: adductus etiam illo Epidici, 2: 2. *Indusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam.* Vide ibid.

MANULEARII] qui *manuleas*. i. tunicarum manicas vendunt. *Manuleata tunica*, Pseud. & *manicata*, Cic. 2. Catil. *manicatis ac talaribus tunicis.* L. Suspicatur *Grut.* è ductu MSS. litterarum *manti-*[illegible].

MYRROBATHRARII] vel, *myrobathrarii*: h[illegible] lceamenta muliebria unguentis, odoribus, & suffimentis imbuebant, ut docet Turn. in Notis ad Theophrast. qui tamen sui oblitus lib. 6, 24. Adverf. legendum suspicabatur, *aromatarii*, qui aromata vendunt. Hæc observat Lambinus, qui etiam legendum aliquando putavit *malobathrarii*. i. unguentarii, qui malobathrum vendunt. Horat. 2. Od. 7. *coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.* Quam etiam postremam lectionem *Palm.* unam probavit. *Meursius* vett. lect. retinet, *myrobrechari*. quam vocem, inquit, intelligent qui Græce sciunt. In MSS. Cam. & quinque Pall. *murobatharii.*

PROPOLÆ] *Scal.* in Cul. Virgil. Multi putant, inquit, *Elogium* Græcum esse, ego verò contrà putem: quemadmodum plerisque nominibus Græcis Latini præpositiones suas anteponebant; ita etiam *Elogium* ex Græca voce, & Latina præpositione conflatum: ut in *Prologo* & *Prologio*, & *Antilogio* videmus factum: quæ qui merè Græca dixerit, is magnas nugas egerit. Sic etiam *Propola* ex Græco πωλεῖν. sed præpositio Latina est, ut *Prologus*: producitur enim. (Andria Terent.) quod non esset, si Græca. Si enim esset προπώλης, hoc est, προξενητής & *Pararius* Senecæ, ut nonnulli annotant ex Polluce; neque primam produceret, neque eam significationem haberet, quam nunc. Dictus enim, quòd primus vendat merces: quas in portu primus anticipat: & ut Persius ait,

— *Primus tollit piper è sitiente camelo,*

Ut prior vendat. quod manifesto innuit Lucil.

Sicuti quum fures primus propola recentes
Attulit, & pretio ingenti dat primitu paucos.

Nam quò minus credam doctiss. viro, qui censet *propalam* dicendum, facit, quòd ea non est scriptura etymologiæ, sed pravæ librariorum consuetudinis. Si enim, quod unus, aut alter *propala* scripserit, verum esset, eam rectam esse scripturam: quidni & ego quoque contenderem *Propula* dicendum esse, qui in opt. Glossario scriptum invenerim, *Propula*, πωλητής? Deinde, quare multis partibus plures libri habent *propola*, quàm *propala*? Quid caussæ est, cur quæ usitatior scriptura, ea ut verior non sit? quare ego puto *Propolam* esse Græcum cum Latinâ Præpositione: quæ tamen idem valet, quod Græca πρό. Nam eadem est in πρόλογος, quæ in *Prologus*. Sic Græci Latina vocabula cum Græcâ præpositione Latio abstulerunt, & sua fecerunt. ut ἀντήγωρ. Sic Arabes addito articulo suo *Al* pleraque Græca ad morem suum interpolarunt: ut liber Ptolemæi est *Almagestæ*. est enim ἡ μεγίστη πραγματεία. Sic *Alchymia*, χυμεία, & *Alchymista*, χυμιστής. Sic *Almanac*, Kalendarium, μανακος à Luna & mensibus, unde circulus lunaris apud Vitruv. μανακός. Sic *Alembic* à Gr. ἄμβιξ, apud Dioscoridem. Itaque, ut dixi, eo modo *propola*. ita & de *elogio*, &c. Hactenus Scaliger. Contrà Turn. Adverf. lib. 1: 1. pertendit, *propalam* legendum, qui merces propalam velut ante palum, aut de palo pendentes habeat & vendat, &c.

LINTEONES] *Lintrones*, qui lintea texerent; *Lintearii*, qui venderent. Vide Godesc. Stevvech. lib. 4. 7. ad Veget. item Auson. Popmam *De differentiis verborum* lib. 3. sed & Casaub. ad Fl. Vopiscum, ubi notatur *linteo*, *lintifio*, *lintfarius* Græcis esse λινυφος. Glossæ: *Lintearius*, ὀθονιακός. alibi, ὀθονιοπώλης.

SEDENTARII SUTOR.] nam sutorum ars sedentaria est. Quædam MSS. habent, *sedentarii sutares.* inde quidem faciunt, *sutantes*: à *suto*, *as*, quod valet assiduè suo. flicken / näen. Verùm id natum ait Grut. ex scriptura vetustiore *sutares*, quomodo initio erat in V. C. Cam. *Pius* reponendum putabat *sutellares*, i. qui sutellas texunt.

DIABATHR.] Festus: *Diabathra genus solearum Græcanicarum.* Turn. lib. 23: 17. hinc *diaba-thra-*

tbrarii qui eas faciunt & divendunt. MSS. Cam. & Pall. *arobatharii*.

MOLOCHIN.] qui colorem tingit ad purpuram inclinantem; qualis in malvæ flore spectatur. Et *malva* quidem, ut docet Cam. μαλάχη & μολόχη dicitur. Vide Athen. lib. 2. mihi p. 58. πεμῶ περὶ τῆς μαλόχης. *Ego equidem Molochè mittor*, Proverb. V. N. Bacch. 2. 1.

SARCINATORES] J. Phil. Pareus exponit, qui farcinas compingunt: Ballenbacker.

STROPHIARII] Nonius: *Strophium fascia brevis, quæ virginalem papillarum tumorem cohibet*. Catullus: *Non tereti strophio lactentes vincta papillas*. Cicero: *P. Clodius a crocotâ, à mitrâ, à muliebribus soleis, purpureisque fasciolis, à strophio, à psalterio, à flagitio, à stupro est factus repente popularis*. Hinc *strophiarii*, earum fasciarum opifices. V. N. Epid. 2: 2.

SEMIZON.] qui zonulas minùs dimidio latas quam justa zona est, faciunt: quæ *semicinctia* dicuntur: Turn. lib. 14: 5. Trucul. act. 5: 5. - *Sarapis semicinctium*, lib. Origin. lib. 19. c. 33. *Cingulum, est lata zona: & minus lata Semicinctium, & utrusque minima Cingulum*. Petronius: *Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam semicinctio stanti ad parietem spondæ me vinxeram, cervicesque nodo condebam*.

CEDUNT, PETUNT] Si tollerentur hæ duæ voces, nulla hic esset obscuritas: sic enim sententia procederet: Jam hosce absolutos censeas, cum trecenti alii, quasi custodes carceris, seu potiùs flagitatores molesti, stant in atriis pecuniam petentes, &c. L. Molitur etiam aliquid Acid.

PHYLACISTÆ] *Phylacistæ* sunt, qui servos in custodiâ & ergastulo servabant: ut Capt. act. 3: 5. Hic, per translationem, artifices intelliguntur, qui manupretium vel mercis mercedem flagitant: qui, quòd in atriis diutiùs expectant, custodes & phylacistæ appositi videntur. Turn. lib. 14: 5. & l. 24: 23.

LIMBOLAR.] *Limbus*, ora vestimenti, instita, παρυφή. Nonius l. *Textores limbolarii*. quod & Douza observat: & J. Gulielmo arridet: ut à *limbo* & *ora* deductum sit: & sanè, inquit, nihil aliud sunt limbolarii, quam qui limbo oras vestium pingunt sive prætexunt.

AR. DUCUNTUR: DATUR Æs.] MSS Cam. & Pall. quinque: *ducuntur: datur* &c. Itaque miror Lambinum dicere, se resti uere scripturæ vet. vestigia secutum, *his datur Æs*. ejecto illo, *ducuntur*: quod tamen in omnibus retro editis apparet: *Grut*.

INF. CROCOTAR.] *Crocota*, *genus vestis croceicoloris*, Nonius. V. N. Epid. 2. 2.

CRUX] V. N. Men. Prol.

NUGIGERULIS] ita MS. Cam. & 4. Pall. Et sic vocat omnes jam recensitos. Sed Lambino magis probatur altera lectio, *nugivendis*: quam & Nonius [illegible] agnoscit, dum ait, *Nugivendos Plautus dicit* [illegible] *eos*, [illegible] *aliud mulieribus vendant*, *nam omnia*, *quæ* [illegible] *utuntur*, *Nugas voluit appellari*. Nec aliter l. mox editt. itemque tertius & quint. MSS. Pall. Scaliger: Toti χλιδῶνας muliebres, quæ vulgo *Jocalia* vocamus, veteribus dicebantur *Nugæ muliebres*. Plaut. *Ubi nugivendis r. &c.* Pollux lib. 5. καὶ ἄλλως δὲ τινας κοσμοῦ ὀνομάζουσιν κωμῳδιδάσκαλοι. ... Etiam λῆροι, inquit Hesych. τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι κεχρυσωμένα, &c. Narrenwerck.

CEDIT] pro, *incedit*, accedit, venit. *Turneb*.

MILES] Mirari quis possit, quidnam cum dotatis matronis negotii intercedat homini militari, nisi planum fecisset Varro lib. 4. de L. Lat. sub finem ita scribens: *Tributum dictum à tribubus, quod ea pecunia, quæ à populo imperata erat, tributim à singulis pro proportione censûs exigebatur. Ab hoc ea, quæ adsignata erat, Adtributum dictum. Ab eo quoque, quibus attributa erat pecunia, ut militi reddant, Tribuni ærarii dicti. Id quod attributum erat, æs militare: hoc est, quod ait Plautus, Cedit miles, æs petit*. Patet idem ex Epid. 2: 2. *Quasi non fundis exornatæ multæ incedant per vias. At tributum cùm imperatum est, potest pendi negant*. Liv. lib. 1. Dec. 1. *Ad equos emendos dena millia æris ex publico data. & qui equos alerent viduæ attributæ, quæ bina millia æris in annos singulos penderent. Hæc omnia in dites à pauperibus inclinata onera, &c.* Quòd autem Lambinus hanc pecuniæ attributionem ad maritum dotatæ uxoris pertinere arbitratur, ridicule nugatur. *E Centur. Douzæ*.

PUTATUR RATIO] *Putare*, inquit Var. lib. 5. *valet purum facere*. ideò antiqui *purum* appellarunt *putum*. Sic *Ratio putari* dicitur, in quâ summa fit pura. *Rationem putare* Plutarcho est ἐκκαθαίρειν λογισμόν, interprete Scalig. in Conjectan.

DISPUT. EST R.] liquida facta, ut nihil confusum sit. *B. Vualtherus* Miscel. lib. 1. 27. legit, *Ubi dispuncta est ratio c*. Nam *dispungere rationes*, inquit, est conferre accepta & data. *L. Cognoscere, ff. de verb. signif. &c.* Et hoc quidem probum quis neget? improbè tamen in possessionem alterius venerit.

ETIAM PLUS IPSUS] Ita versus iste extat in MSS. Cam. & quinque Pall. & editis ante Cam. qui eum non delevit, uti dicit Lambinus, sed qui omissus à typographo, ob similitudinem, quæ ei cum priori. Interim Lamb. perperàm excludit voculam *plus*. Non autem abit diversum illud Lucill. Sat. 29. *Age nunc: summam sumptûs ducat sui æris simul atque alienis*. nec Senecæ Epist. 88. *Cum ad patrimonium ... sentium esse diligentissimi computatores sic rationem ponitis, singulorum, qui eis aut pecuniam credit ... aut ... ficia. nam hæc quoque jam expensa fertis ... sed multum debet. habet domum formosam ... sed a ... num-*

nummus paratam. familiam nemo citò formosiorem A *Producit, sed nominibus non respondet. Si creditoribus solverit, nihil ei superterit. Idem in reliquis quoque facere debebitis; excutere quantum proprii quisque habeat.* Hæc omnia J. Grut. ad illud Curc. act. 3. *Beatus sum &c.* Post hunc autem versum *J. Gul.* è Nonio talem inserit, *Pro illis crocotis, strophiis, sumptu uxorio.* Quâ accessione (inquit) sententia perspicuè juvatur. ait enim post absolutos nugivendos istos & mundi muliebris instructores, tandem ut sua quoque nomina militi expediat, adire trapezitam: at ratione ductâ, etiam ultrò æs alienum apud eum suum reperire, quod conflarint nomina exsoluta pro crocotils, strophiis, cæteris uxoris suæ ornamentis. ideò necessariò militi diem differri, cùm illis repræsentata sit. Sed Acid. malit post vers. 51. poni: *- soluta est omnibus, Pro illis &c. Ibi adp.*

MACTANT] i. magis augent (servatâ propriâ verbi significatione) viros malo & damno: *malo*, quia viros in servitutem redigunt: *damno*, quia sunt sumptuosæ. Jam, *augere damno*, Latinè dicitur. Ter. Heaut: *herus damno auctus est*: Lamb. V. N. Asin. 1: 1. ad illud, *Argentum accepi; dote imperium vendidi:*

QUID AIS EUCL.] Vett. ed. *quid agitur.*

ACTUS III. SCENA VI.

EUCLIO, MEGADORUS.

NIMIUM lubenter edi sermonem tuum.
ME. Ain? audivisti? EV. usque à principio omnia. ME. tamen,
E meo quidem animo, aliquanto facias rectius,
Si nitidior sis filiæ nuptiis.
5 EV. PRO RE nitorem, & gloriam pro copiâ
Qui habent, meminerint sese unde oriundi sient.
Neque pol Megadore mihi, neque cuiquam pauperi,
Opinione melius res structa est domi.
ME. Imò est, & dii faciant uti siet diu,
10 Plus plusque sospitent istuc quod nunc habes.
EV. Illud mihi verbum non placet; Quod nunc habes.
Tam hoc scit me habere, quàm egomet. anus fecit palàm.
ME. Quid tu te solus de senatu sevocas?
EV. Pol ego te ut accusem meritò meditabar. ME. quid est?
15 EV. Quid sit me rogitas? qui mihi omnis angulos
Furum implevisti in ædibus misero: mihi
Qui intromisisti in ædes quingentos coquos,
Cum senis manibus, genere Geryonaceo:
Quos si Argus servet, qui oculeus totus fuit,
20 Quem quondam Ioni Iuno custodem addidit,
Is nunquam servet. præterea tibicinam,
Quæ mihi interbibere sola, si vino scatet
Corinthiensem fontem Pirenem potest.
Tum obsonium autem. ME. pol vel legioni sat est.
25 Etiam agnum misi EV. quo quidem agno sat scio

Magis

25 *Magis curiosam nusquam esse ullam belluam.*
ME. Volo ex te ego scire qui sit agnus curio.
EV. Qui ossa atque pellis totus est, ita curâ macet.
Quin exta inspicere in Sole etiam vivo licet:
Ita is pellucet quasi laterna Punica.
30 *ME. Cædundum illum ego conduxi. EV. tum tu idem optimum est*
Loces efferendum: nam jam credo mortuus est.
ME. Potare ego tecum hodie Euclio volo.
EV. Non potem ego quidem mehercle. ME. at ego jussero
Cadum unum vini veteris à me afferrier.
35 *EV. Nolo hercle. nam mihi bibere decretum est aquam.*
ME. Ego te hodie reddam madidum, sed vino, probè,
Te, cui decretum est bibere aquam. EV. scio quam rem agat:
Ut me deponat vino, eam affectat viam:
Pòst hoc quod habeo ut commutet coloniam.
40 *Ego id cavebo, nam alicubi abstrudam foris.*
Ego saxo & operam & vinum perdiderit simul.
ME. Ego, nisi quid me vis, eo lavatum, ut sacruficem.
EV. Edepol ne tu Aula multos inimicos habes,
Atque istuc aurum quod tibi concreditum est.
45 *Nunc hoc mihi factu est optumum, ut ted auferam*
Aulam in Fidei phanum: ibi abstrudam probè.
Fides, novisti me, & ego te: cave sis tibi
Ne tu in me mutassis nomen, si hoc concreduo.
Ibo ad te, fretus tuâ, Fides, fiduciâ.

EDI SERM.] Ita restituit ex MSS. Codicib. princeps Camerarius. Et ita Nonius, docens non solùm cibos gutture, sed vocem auribus etiam devorari. Sic Aristoph. in Batrach. μάλα γ' ἐπιπίνειν [illegible] ὅταν κατα[illegible] λάθρᾳ [illegible] i. ut ex C[illegible]tellar. interpretatur Douza, *Istuc cibus mihi est*, sive, *id habeo pro cibo, hero absentis consilium facere*. Germ. Ich wolt nicht darvor Essen. Sic Most. 5: 1 *gustare sermonem*. Asinariâ, *dicta devorare*. Ita Aristoph. in Gerytade, φαγεῖν ῥήματα: & τὰ λεγόμενα καταπίνειν, apud Galenum. notat Casaubonus. V. N. Pœn. act. 5: 4 [illegible] asque talis locutionis formulas congessit in *Susp.* suis Gruterus. Meursius tamen antiquâ scribendi ratione l. [illegible] *sermonem*: atque hoc pro *audiu*: ut illa, *Piostrum, Clostrum, &c.* Neque abnuit Acid. quando Megadorus eodem illo verbo excipit. Còntrà M[illegible]l. [illegible] eldi[illegible]s *edi* illud defendit: atque dict[illegible] im more vetu[illegible] seculi, quod indicius minimè quidem satis agnoscat matrem & suam & omnium Linguarum Hebræam. Jerem. c. 15. v. 16. *Inventi sunt sermones tui, & comedi eos &c.*

AIN? AUDIVISTI?] ita Grut. è V. C. Cam. quamvis nec alterum improbet.

TAMEN E MEO] Ita cum L. constituit *Douza*. ut, *e Meo*, monosyllabon reddatur: &, *tamen*, priorem v. claudat. Sequentem deinde ita legit numerorum caussâ: *Si nitidior sis filiai in n.* quod necessarium tamen minimè fuisse, ait Acidal. si *filiæ* sit dissyllabon, ut supra. Ego scripturam MSS. & Edd. vet. repræsentavi.

E MEO Q. AN.] V. N. Men. 2: 1. J. Gul. negat Latinos dicere, *E meo animo*, additâ Præposit. Acidal. cum in vet. ed. reperisset *et*, hæc ita transfert: *ME. & tamen e Meo q.*

PRO RE NITOREM] Schoppius, Sensus, inquit, postulat, ut scribamus: *Pro re nitorem & gloriam pro re c.* Q. d. Non est quòd me hominem ex pauperibus oriundum hortaris, ut nitidus in nuptiis illæ esse velim. nam homines pauperes, quasi ego sum, qui nitorem & splendorem magis cu-

rant, quàm ipsam rem familiarem, suam egestatem illi recordari debent, rem suam familiarem malè domi structam esse. Quæ Lambinus hic somniavit, cassa nuce non emam.

NITOREM] *Nitorem* ipse metaphorâ accipiendum, qua apud Tibull. ad Messallam: *Nam mihi quam magnis opibus domus alta niteret, &c.* Et Horat. *Res ubi magna nitet domino sene.* Douza.

RES STRUCTA] *Douza* ad illud Hor. 2. Od. 3.

—— & exstructis in altum

Divitiis potietur heres:

Acervos & struices argentarias intelligit, à voce *struere*, pro, *augere*, positâ antiquitus, teste Festo. unde Persius, *Rem struere exoptas caeso bove.* V. N. Men. 1: 1.

PLUS PLUSQUE] Veteres geminabant voces intente[illegible] rei caussâ. Prologo: *minus minusque impendio &c.* Catull.

Et magis magis in dies & horas

Irascor tibi.

Ovid. in Epist.

Ausus es, ô nimium nimiumque oblite tuorum,

vide Popmam, De usu A. L.

SOSP. IST. Q. N. H.] ita *Gruterus* ex MSS. omnibus, itemque ante Camerarium & Lamb. editis. lepidâ sententiolâ. Cum Megadorus optaret sospitari, quæ jam haberet Euclio; ille suspiciosus, ita ultima illa interpretatus est, tanquam si ei jam de aulâ auri plenâ constaret. Non autem novum est iterari aliquot voculas. Mercat. act. 2: 4.

Invenietur, exquiretur, aliquid fiet. EUT. enim. as.

Jam istuc, aliquid fiet, metuo.

Aul. act. 4: 7.

Ut istuc, quod me oras, efficiam tibi:

Ut istuc quod me oras, impetratum ab eo auferam:

& alibi. sic Gruterus. quod factum unicè probat Acidalius. Atque ita in omn. etiam meis legitur. Porro MS. Cam. & Brix. l. *Tum hoc fiet, &c.* non, *hic.*

SENATU] de cœtu seducis?

M. Q. INTROMISISTI] ita Meursius. D. F. l. *immisisti*, vel *intromisti*. MS. Cam. l. *Qui mi in intromisisti in ædibus*, ita & MSS. Lang. & vett. edd. V. N. Amph. act. 4: 3.

GERYONACEO] *Geryon*, rex Hispaniarum, fingitur à Poetis tricorpor, habens terna capita, sex manûs, totidemque pedes.

OCULEUS] Non vocatur forsan *oculeus*, quod totus, quantus erat, ex oculis constaret; sed quia plures ei oculi. Inde Ovidii illud de Fami, 12. Metam. *tota est ex ære sonanti*, planè improbaverim, præ illo, quod reperi in vet. Genealogiâ Bocatii, *ex ore sonanti*: ut indicet, tantum non constitisse ex oribus. *J. Gruterus.*

JONI] *Io, Ionis, Ioni.* De hac inflexione vide Prisc. lib. 6. Fabula vero hæc de Argo & Ione narratur ab Ovidio lib. 1. Metam. Fab. 13. & seqq. *Argus oculatus*, πανόπτης.

ADDIDIT] Hor. 3. Od. 4. *Nequitiæ addit custos.* Sic Capt. *Cui me custodem addiderat herus, &c.* Cic. *Custodem Tullio me appono.* Servius ille P. Danielis, non vulgaris iste, ad illud Virg. 6. Æn. v. 90. *nec Teucris addita Juno usquam aberit*, notat: *Addita, i. inimica. & est veterum Lucilii & antiquorum: ut Plautus: Argus, Quem quond.* planissimè ut nunc legitur. Frustra igitur est Palmerius. Nonius citat: *Hic quidem perviam custodem addidit.* Ad quod Palmerius: Ergò, *addere*, hic est, malum dare. Sed & in verberibus propriè dicitur. Livius de supplicio Taureæ Campani: *Adde virgas fero forti.* Jos. ramen Scaliger in *Cirin*, opinatur Servium memoriâ lapsum esse. Sed & ipse, uti Palmerius, vulgato Servio usus est, qui nihil hic sani. Atque ut obiter addam illud *Teucris addita Juno*, exponitur, affixa; & per hoc infesta, etiam a Jul. C. Scaligero, l. 4. c. 16. Poet.

SERVET] supra act. 1: 2.

TIBICINAM] Tibicinam & apud Romanos, & apud alios in nuptiis adhiberi solitam, docet Tiraquellus ad Alex.

INTERBIB.] i. totum ebibere. Sic, *Interstinguere*, Apul. planè & penitùs exstinguere. Sic Amph. *Internecare*: item, *Intertrahere*. Ter. Andr. *Interturbare*. Tale illud. Eunuch. act. 1: 1. *Thais fundi nostri calamitas hæc intercipit*, i. totum capit. Donat. *ec.*

SCATET] Sic MSS. Cam. & duo Pall. At Lamb. *scatat*, Turneb. *scatit*, ut edim &c. lib. 3: 12. At non opus fuerat, *inquit J. Gul.* hoc *scatet*, quod in vulgatis est, mutare in *scatat*, aut *scatit*. Indicandi enim modus pro quovis alio sæpè ponitur. Suprà, act. 1: 2. *Nimis hercle invitus abeo, si quid agam scio.* non libenter, inquit, domo exeo, si sciam quâ ratione fieri possit, ut domi maneam: nunc ita res nata est; exeundum est. quam sententiam non capit Lambinus. Et Sc. 1. *Ne persentiscat, aurum ubi est absconditum.* Asinar. *- nautea nam Bibere malim, si necessum est, quam &c.* Laudat hoc etiam Acid.

CORINTH.] Hæc tibicina adeò vinosa est, ut Pirenem fontem Corinthium, si is vino scateat, sola exhaurire bibendo possit. Et versus hujus restitutio est à Turnebo, lib. 14: 15. licet dissimulet Lambinus. Sed & edd. Brix. & Ald. ita leg. Est autem *Pirene* fons Musis consecratus: quem *Probus* quidem in Helicone collocat: [illegible] autem sub Acrocorintho cum omnibus Geographicis;

phicis, ut hic Plautus. Sed vide mihi Casaubon. ad Prolog. Persij.

TUM OBS. A.] sc. misisti. Acidal. hæc omnia continenter dat Euclioni:

Tum obsonium autem pol vel legioni sat est.
Etiam agnum misi, (misisti) quo quid.

Et hoc omninò velle seriem orationis pertendit. Mihi tamen homo quamvis ingeniosus nondum persuasit.

LEGIONI] Ironia. q. d. Quid tu obsonium exaggeras? atqui vilem duntaxat agnum misi. Vetustiores tamen edit. ut & MSS. Cam. & Lang. disertè habent *leoni*. Et cur non præ illo in textum recipio?

ETIAM AGN. M.] Germ. dicunt: Ich mainte es ist ein handel: hab even ein gantzen Schöps gschickt.

CURIOSAM] Ex responso Megadori videtur Douzæ legendum *Curionem*. *Curiosi*, inquit J. Gul. vulgi dicterium erat in graciles & macilentos: quasi ii curis semet conficerent & macerarent. Festus: *Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quasi curâ macruisset.* Vide Fr. Polletum in Historiâ fori R. c. 4. Ita contrà Luc. Fruterius Verisi. lib. 2. c. 17. notat, *Agnum incuriosum* Apulejo dici pinguem & habitiorem &c.

QUI OSSA] Vetus verbum fuit, quod παροιμιωδῶς jactatum est in macilentos, *Ossa atque pellis est.* V. N. Capt. 1: 2. Virgilius: *Vix ossibus hærent.* Er ist nur Haut vnd Bein. Scalig. ad illud Priap.

Cujus viscera non aperta Tuscus
Per pellem poterit videre haruspex,

notat. A Plauto hoc accepit. *Aperta viscera* intelligit, quum apertus est venter. Nam alioqui rimari exta, hoc est, ?, vocabant *fissiculare*, à fisso jecoris: ut a misso *missiculare*. utitur Apul. & Martianus. Porrò *fissiculare* Gr. vocarunt ?; & ?, *fissiculationem*. If. Casaub. in Lect. Theocr. notat, non uno loco Theocriti imitationem vel potiùs ? in dicta paria & similia deprehendi apud Plautum. ut h. l. exprulit illud ? & idyl. 4. ? Veteres Latini *scutilum* dixerunt, qui totus esset ossa & pellis, ut docet Festus.

CURA MACET] Pareus emendat *crura*, cum tali glossemate: ?, circum crura ita macilentus est. Erubui, cum legi, & mecum Venus & omnes Musæ, fat scio.

MACET] *macu confectus est*; Nonius.

PUNICA] Laternæ enim Africanæ supra ceteras erant pellucidæ. De corneâ laternâ intelligi, notat Scalig. in Catin. Libero.

CONDUXI] i. *emi*; ut Nonius explicat. *Lamb.* pertendit legendum *locavi*, &c.

LOCES EFFEREND.] Festivus Plauti jocus, qui folium Sibyllæ, ni ex seqq. explicetur, inquit Colvius ad illud Apul. 3. Florid. *Funus ingens locatum*, sc. efferendum, & urendum à Libitinariis. Sen. ep 99. *Quàm multu cummaximè funus locatur? quàm multi vitalie eruuntur? quàm multi post luctum tuum lugent?* Val. Antias, lib. 75. *Deinde, funere locato, ad forum descendit.* Hæc ille. Apud veteres enim cadaver, post efflatam animam; cubiculo efferebant, & ablutum, unctum, coronatum, in vestibulo ædium ad januam ipsam collocabant: ita ut pedes in viam spectarent; hoc situ abitionem illam postremam significantes: idque proprio verbo dicebatur *Collocatio*, ?. De quo ritu accuratè *Lipsius* Elect. l. 1. c. 6. & *J. Kirchmannus* De Fun. Rom. lib. 1. c. 9. qui tamen hunc Plauti locum ex alio verbi *locare* sensu illustrat; eo nimirum, quo veteres solebant cum iis, qui Libitinam exercebant, certo pretio contrahere, ut omnem funeris apparatum suis sumptibus præstarent. testes laudat Val. Max. lib. 5. c. 2. Plin. lib. 6. c. 52 Senec. de Tranq. c. 11.

NON POTEM] non ausim, non possim, nolim potare; L.

MADIDUM] potum, uvidum, ?. Ita Ammianus lib. 14. *Poculis amplioribus madefacti.* Lucianus in Deor. Dialogo: ? ?.

MADIDUM, SED VINO, PROBE; TE, CUI D.] ita è meâ Parisinâ restitui: in quâ clarè *Vino* legitur. bonis etiam numeris. Juvat Francus in Arte Critica, ubi è Langianis MSS. similiter emendat. Et venustè *Vinum* & *aqua* toties sibi in velitatione opponuntur. In vulg. & MSS. Cam. est, *si vivo, probe: Tibi cuid.* Ad quod tamen Gruterus notat, illud *vivo* à manu secundâ scriptum fuisse.

TE, CUI] MS. *Tibi cui d.*

DEPONATU.] *Vino deponere*, est ?, interprete Casaub. ad Lect. Theocr. cap. 1. Turn. lib 14: 23. & lib. 18: 27. *Deponere vino*, est ebrium amissis sensibus humi sternere. ab oneribus, quæ deponuntur ductâ translatione: ut Curc. act. 2: 3. - *ille ebibit, Caput deponit*, i. vino ebrius caput inclinavit & dormiit, & velut capitis onus deponit. Lambinus censet ductum a mortuis, qui *depositi* dicuntur. Lucill. Sat. 3.

Symmachus præterea jam tum depositus bubulcus
Exspirans animam pulmonibus æger agebat.

Virg. 12 Æn.

Ille ut depositi proferret fata parentis.

Cic. *Itaque mihi videor, judices, magnam & maximè ægram, & propè depositam Reipub. partem suscepisse.* ubi notat Asconius; *depositam*, desperatæ salutis. Nonius *alienare* interpretatur. Gruterus ita: Me vino cupit eò deducere, ut nihil differam à deposito, & vix animam ducente. eâdem metaphorâ Propertius lib. 3. el. 9.

Dixit, & assiduo lingua sepulta mero.

nec aliud fortè sibi vult illud Ciceronis lib. 9. Epist. fam. 20. *Eum quem tu solitus es promulside conficere, integram famem ad ovum affero.* Denique, *deponere vino*, Siberus ex Athenæo interpretatur κατωτίειν, lib. 10. Κατωτίειν δὲ ἔλεγον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς πότοις ὑποπιπτόντων· τὴν μεταφορὰν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν τὰς κώπας καταθέντων.

AFF. VIAM] Germ. Darauff gehet er umb. Ter. *gladiatorio animo ad me affectant viam.* ubi notat Don. *Affectant viam;* plenum: quod nos dicimus ἰδιωτικῶς, *affectant*. Menæch. *Ut me defraudes: ad eam rem affectas viam.* Cic. *quò iter affectet, videtis, &c* L.

COLON.] locum. Tralatio à Coloniarum deducendarum consuetudine. *L.*

OPERAM] Alludit ad Proverb. *Oleum & operam perdere.* L.

LAVATUM] V. N. Amph. 5: 1. Servius 3. Æn. *Apud veteres neque uxor duci, neque ager arari sine sacrificiis peractis poterat.*

INIMICOS H.] Diogenes interrogatus, cur aurum palleret: Respondit; quia multos habet insidiatores.

FACTU EST] MS. Cam. *factum est opt.* ut & editt. Brix. & Ven. & Parisin. Sed Ald. *factu optimu'st.* Ex formulâ solemni Edictorum.

AULAM IN FIDEI] ita omnes MSS. Gruteri. Meursius metri caussâ leg. *Fidei.*

NE TU IN] ne fias in me infidelis: ut tibi pro *Fidei* nomine, *Perfidia* aut *Infidelitatis* nomen sit imponendum: L. Acidalius: *ne tu immutassis.*

ACTUS IV. SCENA I.

STROBILUS, servus Lyconidis.

HOC est servi facinus frugi, facere quod ego persequor.
Nec moræ molestiæque imperium herile habeat sibi.
Nam qui hero ex sententiâ servire servus postulat,
In herum matura, in se sera condecet capessere.
5 *Sin dormitet, ita dormitet, servum sese ut cogitet.*
Nam qui amanti hero servitutem servit quasi ego servio,
Si herum videt superare amorem, hoc servi esse officium reor,
Retinere ad salutem: non eum, quò incumbat, eò impellere.
Quasi pueris qui nare discunt, scirpea induitur ratis,
10 *Qui laborent minus, facilius ut nent, & moveant manûs:*
Eodem modo servum ratem esse amanti hero æquum censeo,
Ut toleret, ne pessum abeat, tanquam * *
Herile imperium ediscat, ut quod frons velit, oculi sciant.
Quod jubeat, citis quadrigis citius properet persequi.
15 *Qui ea curabit, abstinebit censione bubulâ.*
Nec suâ operâ rediget unquam in splendorem compedes.
Nunc herus meus amat filiam hujus Euclionis pauperis:
Eam hero nunc renunciatum est nuptum huic Megadoro dari.
Is speculatum huc misit me, ut quæ fierent, fieret particeps.
20 *Nunc sine omni suspicione in ara hic assidam sacra.*
Hinc ego & huc & illuc potero, quid agant, arbitrarier.

VERSUS

VERSUS sunt Tetram. Catal. & troch.

MATURA] Decet eum servum in negotiis herilibus maturare, in suis potiùs cunctari: *L.*

CAPESSERE.] i. perficere. Virgil. 1. Æn. -*mihi jussa capessere fas est.* Non.

SIN DORM.] Si quando fit negligentior, ita fit, ut meminerit, ea sarcienda esse majori diligentiâ, quæ neglecta sunt. *L.*

QUASI] quemadmodum; quo pacto: ut paulo post: *Quasi pteru &c.* L.

QUO INCUMBAT] nō adjuvare ejus amentiam. Tralatio est à casabundis, &c. Cicero: *Satis est homines imprudentiâ lapsos non erigere: urgere verò jacentes, aut præcipitantes impellere, certè est inhumanum.* L.

Q. PUERIS] Omn. MSS. & edd. *pueri.*

SCIRPEA] MS.Cam. *sirpea.* *Ratem* hanc *scirpeam* notat Horat. 1. Sat. 4. -*nabis sine cortice*, i. subere. *Scirpus* junci genus enode. inde Proverb. natum in eas res, quæ nullius sunt impedimenti: *In scirpo nodum quærere.* Ennius;

Quærunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum.

INDUITUR.] ita Nonius & Donarus, ut & MS. Camer. à manu tamen secundâ: & Faernus. Reliqui cod. *inducitur.* Meursius; In Festo, inquit, legitur; *scirpo induetur ratis*, quod genuinum censeo. nam vet. *Indueo* dicebant. Deinde *Ratis scirpo*, pro, è scirpo.

QUI] i. ut.

UT NENT] ita MSS. Cam. & Pall.

TOLERET.] pessùm euntem sustineat. L. D.

PESSUM] V. N. Most. extremâ.

TANQUAM] Lamb. verissimâ (ut ait) conjecturâ ductus hanc lacunam ita explet: -*tanquam catapirates maris.* vel, *tanquam catapirateria.* Est autem, teste Isidoro, *Catapirates* (καταπειρατής) linea cum massâ plumbeâ, quâ maris altitudo tentatur. tale instrumentum est & *Catapirateria.* Herodot. καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἱέναι &c. βολίδα nominant Græci.

Lucillius:

Hanc catapiratem puer eôdem defer & uncum.

Sed non injuriâ quærit *Gruterus*, quis Apollo dixerit Lambino, id heic excidisse: cum in omnibus MSS. nihil hoc loco appareat.

FRONS] *Frons* pro vultu: *Grut.*

OCULI SC.] De priscis beatulorum deliciis, qui solo nutu, vel digitorum certè crepitu, si quid vellent, poscebant ac significabant. vide Præcidan. l. b. 1:13. J. Douzæ.

CITIS Q.] Turn. lib. 6:24. *Citas*, opinor, *quadrigas* Plautum appellare, ut quæ cursitabant in spacio Circi maximâ concitatione curriculi, &c. V. N. Asin. act. 2:2.

CENSIONE B.] *Censionem bubulam* festivè vocavit verbera lori bubuli, cujus censurâ in servos animadvertitur: Turn. l. 24:23. V. N. Most 4:1. Item P. Victor. lib. 15:21. Itaque *censio* quæ propriè est æstimatio, τίμησις, heic est animadversio, τιμωρία.

IN SPLEND.] nunquam vincietur. Ex consequente intelligendum antecedens. *L.*

ET HUC ET] ita omnes MSS. Grut.

ARBITR.] Prospicere ac speculari. Nam *arbiter* etiam speculatorem; *arbitrium*, prospectum; & *arbitrari*, prospicere significat. Horat. 1. Epist. ult. *Non locus effusi latè maris arbiter aufert, &c.* L. Vide N. Mil. 2:2.

ACTUS IV. SCENA II.

EUCLIO senex, STROBILUS servus.

EU modò cave cuiquam indicassis, aurum meum esse istic, Fides.
Non metuo ne quisquam inveniat: ita probè in latebris situm est.
Edepol næ illic pulchram prædam agat, si quis illam invenerit
Aulam onustam auri. verùm id te quæso ut prohibessis, Fides.
5 *Nunc lavabo, ut rem divinam faciam, ne affinem morer,*
Quin ubi arcessat me, meam extemplò filiam ducat domum.
Vide, Fides, etiam atque etiam nunc salvam ut aulam abs te auferam.
Tuæ fidei concredidi aurum. in tuo luco & fano modò est situm.
STR. Di immortales, quod ego hunc hominem facinus audio loqui?

10 *Se aulam onustam auri abstrusisse hic intus in fano. Fides,*
Cave tu illi fidelis, quæso, potius fueris, quàm mihi.
Atque hic pater est, ut ego opinor, hujus, herus meus quam amat.
Ibo hinc intrò, perscrutabor fanum, si inveniam uspiam
Aurum, dum hic est occupatus. sed si repperero, o Fides,
15 *Mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam.*
Id adeò tibi faciam: verùm ego mihi bibam, ubi id fecero.

SIMILITER & hi versus sunt quadrati τετραμετροι.

CAVE C. INDICASS.] Hinc Fidei manu panno velatâ sacrificabatur: quia fides tecta esse debet & velata. Vide Serv. Daniel. 8. Æneid.

PRÆDAM AG.] Cæsar lib. 6. *Præda ex omnibus locis agitur.*

VIDE] de, hic corripitur: ut aliàs, cave, &c. L.

IN TUO LUCO &c.] Proverb. olet. i. in tuâ potestate, manu, tutelâ est. Sic, *Intra suas præsepes*; Casinâ. Cicero: *In meis castris præsidiisque versaru.*

MODO EST S.] ita MSS. & Ed. veteriores omnes.

IN FANO. FIDES,] ita è vet. ed. Parm. S. Ulr. Pistoris. MSS. tamen & Edd. plerique, *in fano Fidei.*

CONGIAL.] *Congius* capit sextarios sex. *Fidelia* autem, *Samium vas est ad usus plurimos*: Nonius.

FACIAM] i. sacrificabo: suprà.

ACTUS IV. SCENA III.

EUCLIO.

Non temerè est, quòd corvos cantat mihi nunc ab lævâ manu.
Semel radebat pedibus terram, & voce crocibat suâ.
Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram,
Atque in pectus emicare. sed ego cesso currere.

AB LÆVA] Vanitas augurum auspicia corvorum fausta a dextrâ; à lævâ, infausta jactabat. itaque cum partes Mundi ab ortu auguribus Romanis lævæ essent, Horat. scripsit, 3. Od. 27.

Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.

ut scilicet cantu suo iter institutum dirimat. A dextrâ autem suadebat corvus, ut Asin. act. 2: 1. *Picus & cornix est ab lævâ, corvus porrò (al. parra) ab dextera: Consuadent.* Hinc apparet, Contrariam in cornice fuisse observationem. quod & à Cic. scriptum est, 1. De divinat. *Cur à dextrâ corvus, à sinistrâ cornix faciat ratum?* Sinistra tamen cornix Maroni inauspicata est; *Sæpe sinistra cavâ prædixit ab ilice cornix.* ubi augurium malum etiam adjuvat arboris vitium. Hæc Turn. lib. 6: 26. V. etiam N. Epid. 2: 2.

SEMEL.] ita MSS. Cam. & quinque Pall. item vett. quædam edit. Vulgat. *Simul.*

CROCIBAT] *Crocitum*, vocem corvorum esse, docet Nonius. Vett. Ed. l. *crocitabat*. MS. Cam. *grocchibat*. Pall. sec. *crochinabat*, Lang. *croccitabat*: alii aliter.

ARTEM F. L.] cœpit palpitare & micare. nam histriones gestum agunt & moventur. Turneb. lib. 14: 5. & lib. 19. 12. item Brodæus Misc. l. 3. cap. 27. Eodem pænè modo Æschylus: λέγεις ἄν, ὀρχεῖται ἡ καρδία φόβῳ.

EMICARE] i. erigi.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA IV.

EUCLIO, STROBILUS.

FORAS, lumbrice, qui ſub terrá erepſiſti modò,
Qui modò nusquam comparebas: nunc, quum compáres, peris.
Ego edepol te præſtigiator miſeris jam accipiam modis.
ST. Quæ te mala crux agitat? quid tibi mecum eſt commercii, ſenex?
5 *Quid me afflictas? quid me raptas? quâ me cauſſa verberas?*
EV. Verberabiliſſime, etiam rogitas? non fur, ſed trifur.
ST. Quid tibi ſurripui? EV. redde huc ſis. ST. quid tibi vis reddam? EV. rogas?
ST. Nihil equidem tibi abſtuli. EV. at illud quod tibi abſtuleras cedò.
ST. Hem, quid agis? EV. quid agam? auferre non potes. ST. quid vis tibi?
10 *EV. Pone. ST. id quidem pol: te datare conſuetum, ſenex.*
EV. Pone hoc ſis: aufer cavillam: non ego nunc nugas ago.
ST. Quid ego ponam? quin tu eloquere, quicquid eſt, ſuo nomine.
Non hercle equidem quicquam ſumſi, nec tetigi. EV. oſtende huc manûs.
ST. Hem tibi. EV. oſtende. ST. eccas. EV. video. age oſtende etiam tertiam.
15 *ST. Larvæ hunc atque intemperiæ inſaniæque agitant ſenem.*
Facisne injuriam mihi, an non? EV. fateor, quia non pendes, maximam.
Atque id quoque jam fiet, niſi fatere. ST. quid fatear tibi?
EV. Quid abſtuliſti hinc? ST. di me perdant, ſi ego tui quicquam abſtuli.
EV. Nive adeò abſtuliſſe vellem? agedum, excutedum pallium.
20 *ST. Tuo arbitratu. EV. ne inter tunicas habeas. ST. tenta quà lubet.*
EV. Vah, ſceleſtus quàm benignè! ut ne abſtuliſſe intellegam.
Novi ſycophantias. age rurſum, oſtende huc manum
Dexteram. ST. hem. EV. nunc lævam oſtende. ST quin equidem ambas profero.
EV. Jam ſcrutari mitto. redde huc. ST. quid reddam? EV. ah nugas agis.
25 *Certè habes. ST. habeo ego! quid habeo? EV. non dico: audire expetis.*
Id meum quicquid habes, redde. ST. inſanis: perſcrutatus es
Tuo arbitratu, neque tui me quicquam inveniſti penes.
EV. Mane, mane. quis illic eſt, qui hic intus alter erat tecum ſimul?
Perii hercle. ille nunc intus turbat. hunc ſi amitto, hic abierit.
30 *Poſtremo jam hunc perſcrutavi. hic nihil habet. abi quò lubet.*
Iuppiter te dique omnes perdant. ST haud malè agit gratias.
EV. Ibo hinc intrò, atque illi ſocienno tuo jam interſtringam gulam.
Fugin' hinc ab oculis? abin' hinc, an non? ST. abeo. EV. caveſis te videam.

Ethi

Et hi versus sunt tetrametri catalect. troch. FORAS] Lamb. l. *foras*: ut constet vers. troch. Nullus tamen MSS. vel olim editorum geminat illud *foràs*, teste Grutero.

LUMBRICE] ἔντερα γῆς. *Lumbrici* etiam dicebantur, qui ex imis sordibus ad summas dignitates erant evecti: geminâ ratione, *Terræ filii*. Casaub. ad Pers. Sat. 5.

PRÆSTIGIATOR] MS. Cam. *præstrigiator*. Videtur Grutero verum: a *præstringendo*.

AFFLICTAS?] Is. Casaubonus ad Sueton. *Affligere* est προσουδίζειν, ad terram dare.

QUID ME RAPTAS?] *Raptare*, est conviciari. Vide N. Mil. act. 2: 6. & Amph. Argument. 2.

VERBERABILISSIME] μαστίγων ἄξιε ἄνερ. *Berberabilis* est μαστιγίας, verberibus dignus.

ROGITAS?] ita MSS. & editt.

QUOD TIBI] Homo suspiciosiss. putat servulum tricari in voce, *tibi*. q. d. At illud redde, quod usûs tui gratiâ abstuleras: L. Sic & nos Germani captamus, Ich hab Dir nichts gestolen / q.d. Mir/vel, in meum usum. V. N. Menæch. 4: 2. Acidalius Personas ita ordinat: *-abst. cedò. Hem quid agu? STR. quid agam? EV. auferre non p. STR.* quod totum in gestu est. Forte Strobilus manus ita commovebat, ut magis illud inter tunicas, quicquid esset occultare videretur: vel pedem struere, ut fugam meditari videretur.

EU. PONE. STR. ID] *J. Grut.* è MSS. Cam. & Pall. itemque editt. antiquis hunc versum reposuit. Hoc certè est, *inquit*: credo Senex, te datare solitum. Cùm enim cavillatio aliqua præcesserit, vel ipso Sene teste, fieri non potest, quin ille versus omninò requiratur. nam absque eo nihil tale dici possit. Sensus autem obscurior: laterque ambiguitas in *pone*: quod, ut verbum, usurpat Euclio: at adverbialiter accipit servus nequam; proque eo quod à tergo est: ut in Pœn. act. 3. 1. & Trin. 3: 2. Eunde[m] ob[servavit] *C. Rittersh.* in Notis ad Guntherum: & addit: Cavillatio, quam auferri jubet Euclio, hæc erat, quod ludebat Strobilus verbis *ponendi* & *dandi* seu *dacandi*, quæ sunt interdum amatoria & Venerea. V. N. Trucul. Etiam Acid. hoc luto ludit ambitiosè. sed non tango ipse.

CAVILLAM] Festus: *Caballatio est jocosa calumniatio. Cavillare* est à *cavendo*, [Greek illegible] proprium que est leguleiorum; ut JCtorum, *Cavere*. Tertull. *omnibus modis cavillandum*, i. cavendum, (πάντοτε φυλαττέσθαι) Non ergo obscurum, quare in vitium verterit hoc verbum: cum genus hoc hominum malè semper audierit. Glossar. *Cavillatio*, [Greek illegible], παρεγχείρησις. *Hæc ex Scal.* Jam in MSS. Cam. & omnib. Pall. & Lang. & vett. edit. legi *cavillam*, Gruterus notat: primumque Camer. edidisse *cavillum*. Sic dicebant, *Meandam*, *mendam*: *Testa*, *testum*, &c.

HEM TIBI. EU. OSTENDE. STR. EC.] ita Gruterus indiciis MS. Cam. distinxit. & tale quid requirit diffidentia senis.

TERTIAM] Ridiculum. Ostendit autem Plautus, quam miser sit avarus, qui auri & servandi curâ, & amittendi metu perturbatus, ne oculis quidem suis credit. L.

EU. FATEOR] D. F. cum videret Euclionis responsum cum quæsito Strobili minime convenire, emendabat; *EV. facio*, sc. injuriam, quia non pendes, maximam.

PENDES] Servi enim è trabe pendentes vapulabant. Amph. 1: 1. & Asin. 2: 2.

EU. NIVE ADEO ABST.] ita MSS. Cam. & Pall. omnes a primâ manu: *EV. Nise adeo abstulisse vellem. Agedum &c.* Nec absurdè. ut nimirum Euclio addiderit de suo, quod a servo adhuc dici volebat. Et alioquin, etsi servilia ingenia irreligiosa ferè sunt; haud putatim, id ipsum ultrò ausum dicere Strobilum. *Grut.*

EXCUTE DUM] ita Sueton. in Claudio: *Neque ægrum quenquam visitabat, nisi explorato prius cubiculo, culcitisque & stragulis prætentatis & excussis*, i. diligenter contrectatis & diventilatis &c. Cicero: *Non excutio te, si quid fortè ferri habuisti, non scrutor.* Plinius: *A janitore semper excussa, ne quid inferret ei.* Notas exquisitiores hujus verbi alias vide apud Budæum, Pand. prior.

NE INTER TUN.] Debent hæc connecti cum illis, *agedum exc. palium*. Et notate, Euclionem *tunicas* dicere, non *tunicam*. Jam *Pallium*, vestis Græcorum exterior, *tunica*, interior: illud ἱμάτιον, hæc χιτὼν dicta, &c. L.

QUAM BEN.] quam liberaliter potestatem facit perscrutandi & excutiendi. ut ne abstulisse eum intelligam. L.

QUIN EQUID.] ita omnes MSS. & olim ed. *quin equidem*. quam voculam, versus fortè caussâ omisit Cam. at sic tamen nihil peccatur in legem Pediam: *Gruterus*.

QUIS ILLIC] Quis ille, &c. Nemo erat omnino, præter Strobilum; sed homo avarissimus tuta etiam timet, &c. L.

SI AMITTO] ita MSS. & omn. meæ editt. non, *omitto*. V. N. Capt. 2: 2. v. 89.

JUPPITER TE] Nihil heic mutant Pall. sed non absurdè tamen Personas sic transposuit MS. Cam. STR. *Jupiter te diq; om. perdant. EV. haud male agit gratias*. Grut.

IBO HINC INTRO] Sic omnes MSS. & ed. ante Aldum, qui omisit *hinc*, ut & seqq. male. *Grut.*

SOCIEN.] V. N. Mil. 4: 2. & Amph. 1: 1.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA V.

STROBILUS.

EMORTUUM ego me mavelim leto malo,
Quam non ego illi dem hodie insidias seni.
Nanque hîc non audebit aurum abstrudere.
Creao referet jam secum, & mutabit locum.
5 *Attat foris crepuit. senex eccum aurum effert foras.*
Tantisper hîc ego ad januam concessero.

VERSUS sunt Senarii jambici, ut & seqq. trium Scenarum.

REFERET JAM] In MS. Cam. est, *hac feret*: in Lang. *hoc fer.*

FORIS CREP.] V. N. Mil 2:1.

SENEX EC. AUR. EFFERT F.] ita consensu omnes libri. Nolim ergò novitium Editorem in contextum recepisse Nonii & Nihili somnium. A quod nunc, ipsi credo, somniatores expiatum eant.

TANTISP. HIC] Ter. Heaut. *concedas aliquò ab eorum ore aliquantisper.* Acidal leg. *Tantisp. hinc ego ab januâ*, reipsâ, ut ait, clamante. Denique Schoppius è Nonio adtexit hunc versum: *Hinc ex occulto sermones sacos sublegam.* Suspect. lib. 1; 10.

ACTUS IV. SCENA VI.

EUCLIO, STROBILUS.

FIDEI censebam maximam multò fidem
Esse. ea sublevit os mihi panissimè.
Ni subvenisset corvus, periissem miser.
Nimis hercle ego illum corvum ad me veniat velim,
5 *Qui indicium fecit, ut ego illi aliquid boni*
Dicam. nam quod edit tam duim, quàm perduim.
Nunc, hoc ubi abstrudam, cogito solum locum.
Sylvani lucus extra murum est avius,
Crebro salicto oppletus. ibi sumam locum.
10 *Certum est Sylvano potius credam, quàm Fidei.*
STR. Euge euge, dii me salvum & servatum volunt.
Jam ego illuc præcurram, atque inscendam aliquam in arborem.
Indeque observabo, aurum ubi abstradat senex.
Quanquam hic manere herus me sese jusserat,
15 *Certum est, malam rem potiùs quaram cum lucro.*

FIDEI] Meursius & Popma è Charis. l. *Fide*, A δεχαϊκῶς. qualia erant *die*, *facie*. Horat. 3. Carm. 7.

Constantis juvenem fide.

Ovid. 3. Met.

Prima fide vocisque datæ certamina sumsit.

Vide Agell. lib. 9: 14. & Me, ad illud 1. Georg. *Libra die somnique pares ubi fecerat horas.*

PÆNISSIME] suprà, 3: 4.

DICAM] Nota, senem non dicere, *donem*, aut *largiar*; sed *dicam* aliquid boni: hoc enim fit absque sumptû: L. & ante ipsum J. B. Pius. quæ sunt in *Face Grut.* Tom. 1. cap. 203.

NAM QVOD] Sentit Senex, non daturum quicquam illi corvo quod edat, non quidem magis, quàm perdere aliquid velit. Tria autem ista verba Subjectionis, sunt veteribus usurpata, pro *edam*, *dem*, *perdam*: ut ait Turn. qui lib. 6: 24. hunc locum post *Cam.* sanavit.

SOLVM L.] ἔρημος Sic Most. 4: 3. *terras solas* dixit: ut & Ter. Phorm. Virg. 12. Æn. *solos montes.* Rud. *in solo abstruso loco.* Lucr. 4. *loca sola.*

SYLVANI LOCVS] In MS. Cam. est, *lucus.* quod mihi blanditur, propter illud, *crebro saucio oppletus.*

EXTRA MVRVM] in suburbio.

EVGE] in MSS. & omn. edd. est, *Fuge*, *fuge.*

ACTUS IV. SCENA VII.

EUNOMIA mulier. LYCONIDES adolescens. PHAEDRIA, virgo.

DIxi tibi, mater: juxtà rem mecum tenes,
Super Euclionis filiâ. nunc te obsecro
Fac mentionem cum avunculo, mater mea:
Resecroque, mater, quod dudum obsecraveram.
5 *EV. Scis tute, facta velle me, quæ tu velis.*
Et istuc confido à fratre me impetrassere.
Et caussa justa est, siquidem ita est ut prædicas,
Te eam compressisse vinolentum, virginem.
LY. Egóne ut te advorsum mentiar, mater mea?
10 *VIR. Perii; mea nutrix. obsecro te, uterum dolet.*
JUNO LUCINA TUAM FIDEM LY. hem, mater mea,
Tibi rem potiorem video. clamat, parturit.
EV. I hâc intro mecum, gnate mi, ad fratrem meum,
† Vt istuc quod tu me oras, efficiam tibi, †
15 *Vt istuc quod me oras, impetratum ab eo auferam.*
LY. I, jam sequor te, mater. sed servum meum
Strobilum miror ubi sit, quem ego me jusseram
Hic opperiri. nunc ego mecum cogito,
Si mihi dat operam, me illi irasci injurium est.
20 *Ibo intrò, ubi de capite meo sunt comitia.*

IUXTA R.] i. *æquè*, *similiter*: Nonius. Persa: B *juxta tecum*, *si tu nescis*, *nescio.* i. æque atque tu nescio. Ibidem: *juxta tecum æquè scio.* Sallust. Catil. *Quo in loco res nostræ sint, juxta mecum omnes intelligitis.* Vide Godescalc. Stevvech. De Particulis Lat. linguæ.

FAC MENT.] V. N. act. 1: 2.

RESECROQ.] religione jusjurandi solvo. Obtestatus erat matrem Lyconides, ne eorum, quæ ipsi de Euclionis filiâ aliquando dixerat, apud avunculum mentionem faceret. nunc obsecrationis religione eam absolvit, rogatque, ut cum avun-

avunculo de amicâ colloquatur: *P. Pithæus*, Advers. lib. 1. cap. 10. V. N. Persa, 1:1. MS. Pall. quintus & MS. Langii l. *Reobsecroque*.

FACTA V.] Horat. 1. Sat. 9. *cupio omnia, quæ vis*. Gruterus secutus veterum exemppl. ductus, correxerit; *facta velle me æque, quæ tu velis*.

IMPETRASSERE] Meursius corrigit, *impetrascere*. Dicebant, *impetro, impetrasco: labo, labasco: amo, amasco: hio, hiasco*. Imo (inquit Siberus) *impetrassere* dictum est ἀρχαϊκῶς pro impetrare sive obtinere. nam *labasco, amasco, hiasco*, non est *labor, amo, hio*, sed incipio labare, amare, hiare, &c.

UTRUM D.] Neutro & Masc. usurpabant; autore Nonio. In MS. Cam. *uterum* etiam legitur: sed superscriptum; al. *uterus*. In MSS. Lang. est, *uterum doleo*.

JUNO L.] Mirantur eruditi, quòd in Comœdiâ palliatâ invocetur à puerperâ *Juno Lucina*. sed injuria mirantur, & multò iniquius Terentium reprehendunt. utitur enim sermone Latino, sed qui Græcam deam *Ilithyiam* exprimat. Itaque ab Hor. Carm. Sæcul. scribitur; *Lenis Ilithyia tuere matres*, ex consuetudine Romanâ: & ex eâdem à Catul. Carm. 31. *Tu Lucina dolentibus Juno dicta puerperis*. *Juno* autem *Lucina*, Diana est: Turn. lib. 20: 31. *Lucina* verò dicta, quod ejus ope à partûs in lucem prodeant, & lumen Solis intueri incipiant. Ter. Andr. act. 3: 1. *Juno Lucina, fer opem, serva me, obsecro*. ubi notat Donatus: *Juno Lucina, Junonis filia, Græcè εἰλείθυια dicitur*. Latine *Juno* à juvando dicta: *Lucina* ab eo, quòd in lucem producat. Et gemina vota sunt: ut & partus & pariens servetur. nam, *fer opem*, propter partum; *serva me*, propter parientem dicitur. Vide & Fest. in *Supercilia*. L.

TUAM FIDEM] V. N. Amph. 1:1.

REM POT.] q. d. Non esse, ut argumentis multis matrem doceat, stuprâsse se filiam, cum ipsa inibi sit, ut reverà ostendat se vitiatam. *Grut*.

†UT ISTUC, QUOD TU ME ORAS, EFFIC. T.] *Schop*. contra Lambinum docet hunc versum esse spurium, & glossema; cum *Impetratum auferre*, nihil sit aliud, quàm *efficere*: ut alibi: *Incipere multo, quàm impetrare facilius*. Gruterus; Editt. inquit, vet. & MSS. Cam. & Pall. tert. quart. quint. sext. planè legunt: *Ut istuc, quod me oras, efficiam tibi, impetratum ab eo auferam*. nisi quod iidem omnes uno versu cuncta includant. At Pall. pr. & sec. non habent illa, *Impetratum ab eo auferam*. Camerarianus tamen adhuc omnia illa servat quæ compârent in vulgg. quæ certe supervacua sunt. *Hæc ille*. In Paris. ed. est, & uno quidem versu: *Ut istuc quod me oras officium tibi impetratum ab eo auferam*. quomodo & Pius legisse ait in MSS. Et sic uno ductu scribuntur etiam in MS. Cam. nisi quod pro *officium* exaratum est *efficiam*.

HIC OPPER.] ita MSS. Cam. & Lang.

SUNT COM.] ubi de famâ & salute meâ agitur. Tractum à P. R. Comitiis. V. N. Pseud. 4:7. & Ravard. cap. 16. Protrib.

ACTUS IV. SCENA VIII.

STROBILUS.

PICI divitiis, qui aureos montes colunt,
Ego solus supero. nam istos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.
Ego sum ille rex Philippus. ô lepidum diem!
5 *Nam ut dudum hinc abii, multò illò adveni prior,*
Multoque priùs me collocavi in arborem:
Indeque exspectabam ubi aurum abstrudebat senex.
Ubi ille abiit, ego me deorsum duco de arbore,
Effodio aulam auri plenam. inde ex eo loco
10 *Video recipere se senem. ille me non videt.*
Nam ego modò declinavi paulum me extra viam.
Attat eccum ipsum. ibo ut hoc condam domum.

PICI] Gryphos intelligit. MS. Cam. *Picu d.* Sed editt. omn. vett. *Pici d.* quomodo item mutatum in Pall. quarto & sexto: & probat se antiquo gustu *Grutero*, atque inprimis Scaligero lib. 12. c. ult. de Causs. L. L. Et caussa, *inquit*, hujus orationis fuit, aliorsum intentus animus; deinde deflexus filus loquutionis: ut & Capt. Prol. *Hos quos videtis &c.* Dicturus enim aliud videbatur alio verbo, quum subjunxit festivè contrarium. Nam veteres nimis multa sibi licere voluère. Nonius: *Picos, veteres esse voluerunt, quos Gr. γρύπας appellant.* Et hi ex montibus Hyperboreis aurum effodere creduntur. Herodotus etiam γρύπας χρυσοφύλακας memorat apud Arimaspos gentem Scythicam. Vide Turneb. lib. 23:26. & l. 24:23. & Not. ad Varron.

MENDICAB.] ita Apulejus Apol. *mendicabula animi*, dixit: ut noster, *mendicabula regum*. (sic enim Scip. Gentilis ibi leg. contra Casaub.). idem Florid. l. 1. *Quædam padiolata mendicabula obambulant.* Nonius *mendicationem* interpretatur.

PHILIPP.] Alexandri M. Pater: à quo *aureum Philippeum. Ille*, dictum ἐμφατικῶς. Ordo autem est: *Ego sum ille &c. nam istos r. &c.* Ratio scilicet ante propositionem ponitur. *L.*

COLL. IN ARBOREM] ita Cato de Re rust. *In arborem relinquito.* Ib. c. 88. *In patinas in Sole ponito.* cap 156. *In aquam macerare oportet, &c.* Vide Agell. lib. 1. c. 7. & *Ans. Popmam.*

EXSPECTAB.] ita MS. Cam. & 4. Pall. atque alii. tertius & quintus Pall. *Indeque spectab.* Etiam *L.* legit *spectabam.* J. Gul. & H. Steph. *Inde aspectabam.* *Aspectare* pro despicere, vel potiùs, è longinquo videre. Ita usurpat Virgil. 10. Æn. versû 4. Acidal. & Meursius l. *Indeque espectabam*, pro, *aspectabam*, ἀρχαϊσμῷ. Langii MS. *aspectab.*

UBI ILLE] In provocabulo *Ille* alterum *l.* exteritur. L.

DUCO] i. *descendo, demitto me sensim*: Nonius. Curcul. *Deduco pedes de lecto clam.* Schop. l. duo de *arb.* i. do. ut illa, *dare se ex adibus*: *dare se ad parietem.* V. N. Bacch. 4:2.

EFFODIO &c.] J. Gul. emendat: *Effodio aulam auri plenam. inde exeo. illicò Video recipere se senem.* Et corrumpendo loco ait fuisse ignorationem antiquæ scriptionis, *elocò*, pro *illicò*, &c. Lambini & Bosii (qui legit, *inde ex quo loco*;) disputationes hic consultò omittimus. Porro P. Ciaccon. ad *Columnam Rostr.* legit, *Exfodio*: ut apud Fest. *Exfundo.* non enim, inquit, semivocales geminabant antiqui.

ATTAT ECCUM IPS.] ita MSS. & Edd. omisso vulg. illo *senem.*

ACTUS IV. SCENA IX.

EUCLIO senex. LYCONIDES adolescens.

PERII, interii, occidi, quò curram? quò non curram?
Tene, tene, quem? quis? nescio, nihil video, cæcus eo, atque
Equidem quò eam, aut ubi sim, aut qui sim, nequeo cum animo
Certum investigare. obsecro vos ego, mihi auxilio
5. Oro, obtestor, sitis; & hominem demonstretis, qui eam abstulerit.
Qui vestitu & cretâ occultant sese, atque sedent quasi sint frugi.
Quid ais tu? tibi credere certum est. nam esse bonum è vultu cognosco.
Quid est? quid ridetis? novi omnes. scio fures esse hic complures.
Hem, nemo habet horum. occidisti: dic igitur, quis habet? nescis!
10 Heu me miserum, miserum! perii malè perditus: pessimè ornatus eo.
Tantum gemiti & mala mæstitiæ hic dies mihi obtulit,
Famem & pauperiem: perditissimus ego sum omnium in terrâ.
Nam quid mihi opus est vitâ, qui tantum auri perdidi?
Quod custodivi sedulò: egomet me defraudavi,
15. Animumque meum, geniumque meum. nunc eo alii lætificantur,
Meo malo & damno: pati nequeo.

Quinam

LY. Quinam homo hic ante ædis nostras ejulans conqueritur mœrens?
Atque hic quidem Euclio est. est, opinor. oppidò ego interii palàm est res.
Scit peperisse jam, ut ego opinor, filiam suam. nunc mihi incertum est, (nescio.
Quid agam? abeam an maneam? an adeam, an fugiam? quid agam edepol

HUIUS Sc. versus in dolore tumultuante Senenumeris sunt confusi. Sunt autem catalectici, trimetri, tetrametri, & brachicatalectici, & hypercatalectici.

PERII, INT.] V.N. Capt. act. 3: 5.

TENE T.] Furem insequentes clamabant etiam, PREHENDE FVREM. *Briss.*

ORO, OBTESTOR &c.] *Carolus Piso Lotharing.* & *Acidalius* versus ita ordinant, certissimâ conjecturâ, & sensu (ut ajunt) liquidissimo. *Oro, obt. &c. Quid est? q. &c. Qui vestitu &c. Quid ais tu &c. Hem, nemo &c.* Quibus ego quidem facilè adsentirer; nisi probabilius videretur, risum spectatorum tunc demum esse excitatum, cum Euclio ad unum illum in turbâ conversum dixisset: *Quid ais tu? &c.* Nihil igitur innovare placuit.

ET CRETA] i. eleganti nitidoque & mundo vestitu cretatoque. nam cretâ sordes vestium extergebantur & eluebantur: quod Plin. docet lib. 35: 15. & 17. Turneb. lib. 24: 23. & J. Gruterus. Lipsius Elect. lib. 1: 13. Color, inquit, principio in omni togâ niveus: habendo sordes trahebat & squallorem. quod in vulgarâ togâ ferebant; non ferebant per dies festos. More planè gemino moribus nostris. Inde est quòd per Ludos apud Martialem & alios *Candidati* leguntur. Inde, quod apud Plautum scribitur: *Qui vestitu & cretâ &c.* In homines, nisi fallor, tenuiores: quibus cùm copia mutandæ togæ non esset: tamen ut nitidi & melioris fortunæ apparerent, sub dies Ludorum togulam suam incretabant. Potest & referri ad servos: qui ut liberos mentirentur, fortasse cretam addebant in vestem, ut in caveâ fallerent permixti.

QUID EST? QUID R.] MS. Cam. *Quid est quod rid.*

NOVI OMNES] Mirum, *ait J. Gul* si novit ille omnes in caveâ. sin quid reconditi joci est, fateor me ignorare. opinor tamen veriùs esse, *novi hommes.* Ea formula est, cùm significamus, nihil fieri præter hominum morem, & præter solitum: Trucul. *Novi ego hominum mores, &c.* Probatur & *Grutero*, qui haud ideo tamen temere ejecerit vulgatam scripturam.

ME MISER.] *Me miserum.* Ploratus sono verbi expressus. nam *me* & *mi* particulæ sunt flebiles: ut indicat Aristoph. in Equitibus. Ita Virgil. 2. Æn. - *quid jam misero mihi denique restat?* Parrhas. in Orat. Cic. pro Mil. Cæterùm hic versus ita scribitur in MS. Cam. & omn. Edd. Nam licet in illo superscriptum sit, *miserè*: tamen *miserum* in contextu geminatur.

GEMITI ET MALÆ M.] ita Prisc. *Tantum gemiti & malæ mœstitiæ h.* quod & MS. Lang. & Edd: vett. agnoscunt, & unicum probat Meursius. J. Bernartius ad illa libr. 1. Silvar. Statii,

—— *insigni geminat Concordia tedâ,*

notat: *Geminat*, i. firmat. robusta enim firmaque dici *gemina*, notum est: ut apud Virgil. 1. Georg.

—— *duplici dentalia ferro.*

Cogitemus, num hinc firmari possit variè concussus locus Planti: hoc scil. modo: *Tantum geminique mali, molestiæque h.* Nonius legebat, *Tantum gemitique mali molestiæque h.* quod Cam. secutus est. *Gemiti*, pro *gemitus*: ut *senati* &c.

QUOD CUSTOD.] MS. Cam. *Quod concustodivi.*

EO] sc. auro. Rectè. **Ein Spahrer muß ein Verschwer haben.**

LÆTIFICANTUR] ita Cic. 2. De nat. deor. *Sol terram lætificat.* Eâ formâ est *Magnificare*, in nostro, ut & Ter. Hecyrâ. *Pacificare*, item *Turpificare* lib. 3. Offic. Cic. de quibus H. Steph. in *De Latinitate falsò suspectâ.*

PATI NEQUEO] Meurs. l. *patiri nequeo*, versûs caussâ. quâ facie, *gradiri, moriri.*

EIULANS] Cic. Tusc. lib. 2. *Ingemiscere nonnunquam viro concessum est, idque rarò: ejulare ne mulieri quidem &c.* Et hanc lugubrem ejulationem vocarunt LL. XII. tabb. *lessum.* Horat. 10. Epod. *Et illa non-virilis ejulatio.* L.

ACTUS IV. SCENA X.

EUCLIO senex, LYCONIDES adolescens.

QVis homo hic loquitur? LY. ego sum. EV. imò ego sum miser, & miserè
Cui tanta mala, mœstitudoque obtigit. LY. animo bono es. (perditus,
EV. Quo obsecro pacto esse possum? LY quia istuc facinus quod tuum
Sollicitat animum, id ego feci, & fateor. EV. quid ego ex te audio?
5 *LY. Id quod verum est. EV. quid ego emerui adolescens mali,*
Quamobrem ita faceres, meque meosque perditum ires liberos?
LY. Deus mihi impulsor fuit, is me ad illam illexit. EV. quo modo?
LY. Fateor me peccavisse, & me hanc culpam commeritum scio.
Id adeò te oratum advenio, ut animo æquo ignoscas mihi.
10 *EV. Cur id ausus facere, ut id quod non tuum esset tangeres?*
„ *LY. Quid vis fieri? factum est illud. FIERI infectum non potest.*
Deos credo voluisse: nam ni vellent, non fieret scio.
EV. At ego deos credo voluisse, ut apud te me in nervo enicem.
LY. Ne istuc dixis. EV. quid tibi ergo meam me invito tactio est?
15 *LY. Quia vini vitio atque amoris feci. EV. homo audacissime,*
Cum istácne te oratione huc ad me adire ausum, impudens?
Nam si istuc jus est, ut sic tu istuc excusare possies,
Luce claro deripiamus aurum matronis palàm;
Pòst id, si prehensi simus, excusémus ebrios
20 *Nos fecisse amoris caussa. nimis vile'st vinum atque amor,*
Si ebrio atque amanti impunè facere, quod lubeat, licet.
LY. Quin tibi ultrò supplicatum venio ob stultitiam meam.
EV. Non mihi homines placent, qui, quando malefecerunt, purgitant.
Tu illam sciebas non tuam esse: non attactam oportuit.
25 *LY. Ergo quia sum tangere ausus, haud caussificor quin eam*
Ego habeam potissimum. EV. tun' habeas me invito meam?
LY. Haud te invito postulo. sed meam esse oportere arbitror.
Quin tu eam invenies, inquam, meam illam esse oportere, Euclio.
EV. Nisi refers. LY. quid tibi ego referam? EV. quod surripuisti meum.
30 *Iam quidem ad prætorem hercle te rapiam, & tibi scribam dicam.*
LY. Surripui ego tuum? unde? aut quid id est? EV. ita te amabit Iuppiter,
Vt tu nescis? LY. nisi quidem tu mihi, quid quæras dixeris.
EV. Aulam auri, inquam, te reposco, quam tum confessus mihi
Te abstulisse. LY neque edepol ego dixi, neque feci. EV. negas?
35 *LY Pernego imò. nam neque ego aurum, neque ista aula quæ siet*
Scio, nec novi. EV. illam, ex Sylvani luco quam abstuleras, cedò.

I refer: dimidiam tecum potius partem dividam.
Tametsi fur mihi es, molestus non ero. i verò, refer.
LY. Sanus tu non es, qui furem me voces. ego te Euclio
40 *De aliâ re resciviſſe censui, quod ad me attinet.*
Magna eſt res: quam ego tecum otiosè, si otium eſt, cupio loqui.
EV. Dic bonâ fide: tu id aurum non ſurripuiſti? LY. bonâ.
EV. Neque ſcis quis abſtulerit? LY. iſtuc quoque bonâ. EV. atque id ſi ſcies,
Qui abſtulerit, mihi indicabis? LY. faciam. EV. neque partem tibi
45 *Ab eo, quiqui eſt, inde poſces: neque furem excipies? LY. ita.*
EV. Quid ſi fallis? LY. tum me faciat quod volt magnus Iuppiter.
EV. Sat habeo. age nunc loquere quid vis. LY. ſi me noviſti minus,
Genere quí ſim gnatus: hic mihi eſt Megadorus avonculus:
Meus fuit pater Antimachus: ego vocor Lyconides:
50 *Mater eſt Eunomia. EV. novi genus. nunc quid vis? id volo*
Noſcere. LY. filiam ex te tu habes. EV. imò eccillam domi.
LY. Eam tu deſpondiſti, opinor, meo avunculo. EV. omnem rem tenes.
LY. Is me nunc renunciare repudium juſſit tibi.
EV. Repudium, rebus paratis, atque exornatis nuptiis?
55 *Ut illum di immortales omnes deaeque, quantum eſt, perduint,*
Quem propter hodie auri tantum perdidi infelix miser.
LY. Bono animo es, & benedice. nunc, quae res tibi & gnatae tuae
Benè feliciterque vortat. ita di faxint. inquito.
EV. Ita di faciant. LY. & mihi ita di faciant. audi nunc jam.
60 *Qui homo culpam admiſit in ſe, nullus eſt tam parvi preti,*
Quin pudeat, quin purget ſeſe. nunc te obteſtor, Euclio,
Si quid ego erga te imprudens peccavi, aut gnatam tuam,
Ut mihi ignoſcas, eamque uxorem mihi des, ut leges jubent:
Ego me injuriam feciſſe filiae fateor tuae,
65 *Cereris vigiliis per vinum, atque impulſu adoleſcentiae.*
EV. Hei mihi, quod facinus ego ex te audio? LY. cur ejulas?
Quem hodie ego avum feci jam ut eſſes filiae nuptiis:
Nam tua gnata peperit, decumo menſe pòſt numerum cape.
Ea re repudium remiſit avunculus cauſſâ meâ.
70 *I intrò, exquire ſitne ita, ut ego praedico. EV. perii oppidò,*
Ita mihi ad malum malae res plurimae ſe agglutinant.
Ibo intrò, ut quid hujus veri ſit, ſciam. LY. jam te ſequor.
Haec propemodum jam eſſe in vado ſalutis res videtur.
Nunc ſervum eſſe ubi dicam meum Strobilum, non reperio:
75 *Niſi etiam hic opperiar tamen paulisper, poſtea intrò*
Hunc ſubſequar. nunc interim ſpacium ei dabo exquirendi
Meum factum ex gnatae pediſequâ nutrice anu, ea rem novit.

VERSUS sunt tettametri catal. trochaici, præter ultimos quinque Hipponacteos ſeptenarios.

CUI TANTA M. &c.] Ed. Ald. & Baſl. *Quoi tanta mala mæſtitudo obtigit*: non, *mæſtitudoque*, quod Plautinius videtur Meutſio. Nos MS. Cam. & veteriores Edd. expreſſimus. Ita in præcedenti verſu mutila ſunt, inquit idem, verba Lyconidæ. Scrib. *LY. ego ſum miſer*. Et ita eſt in vulgg. nec aliter poteſt: apparet ex reſponſione Euclionis, cùm dicit, ſe potiùs *miſerum* eſſe, cui tanta mala obtigiſſent; *Hæc ille*. Cui adſtipulatur ſeriò etiam Acidalius. Sed tamen *Gruterus* millecuplo plus Venetum ſubeſſe putat, ſi excludamus illud *miſer*, quod nulli agnoſcant MSS. neque adeò vett. Edd.

QUID EGO EMERUI] ita conſenſit MSS. Cam. & Lang. & vet. Edd.

PERDITUM IRES] V. N. Perſa, 1: 2.

ID] propter id. L.

APUD TE ME IN N.] *Gruterus* retinendum cenſet, quod omnes MSS. & editi habent: neque adeò ſententiam pati illam tranſpoſitionem, quam doctus Adoleſcens moliatur. Tamen & Piſtoris cum Meutſio verba tranſponit, *ut apud me te in n.* nimirum mihi addictum & condemnatum, ob furtum tam grande aulæ quadrilibris auro plenæ. Aliter enim ſatisfieri ſibi ſenex non poſſe innuit, quàm per addictionem.

NERVO] Gloſſar. *Nervus*, ξυλοπέδη. Simpliciter Attici veteres *Nervum* vocabant κᾶλον, i. *lignum*, &c. unde qui ex lege *Nexi* erant, dicebantur ἐγκαλοσκελεῖς in Legibus Athenienſium. Terent. *In nervum potius ibit*, &c. Scalig.

TACTIO EST] V. N. Epid. 2: 2. Eſt autem ambiguitas in *tangere*, quod & furari, (unde *tagaces* pro furibus) & cum muliere rem habere ſignificat. Horat. 1. Sat. 2. *matronam nullam ego tango*.

MEAM] ſc. *ollam*, ut quidem Euclio ſentit: *filiam*, ut Lyconides. L.

LUCE CLARO.] Sic legendum; non, *clarâ*: quod & Nonius tutatur. Cic. 3. Offic. *luce claro in foro ſaltet*: L. Etiam *Grut.* hoc retinet, autoritate Nonii; quamvis MSS. etiam Lang. omnes, & editt. *clarâ*. V. N. Ciſt. 2: 1.

NIMIS VILE] i. Non poteſt ſatis magno emi vinum atque amor, ſiquidem vinum ebrio, amor amanti dant omnium facinorum licentiam & impunitatem: L. At meus ille *Dan. Heinſius* aliquando volebat, *Nimis utile eſt vinum, atque am*

SUPPLIC. VENIO] ita omnes ſeptem MSS. Grut. ut & Langii, non, *advenio*.

A NON ATTACTAM OP.] Meutſius è MS. Lang. l. *non tactam*, ſc. eſſe. Eſt autem præteritum infinitivi paſſivi. Talia ſunt illa apud Agell. lib. 1. c. 7. V. N. Prologo Amphitr.

HAUD CAUSSIFIC.] non recuſo, οὐ προφασίζομαι. L.

QUIN TU EAM] Qui civem Romanam vitiârat, aut eam indotatam ducere, aut ſi hoc recuſaret, capitis argui conſuevit. nec intererat, filiusne familias eſſet, an paterfamiliâs. teſtatur expreſſe Terent. Adelph. *Rabard. lib. 4: 15.*

NISI REFERS.] ἀποσιώπησις. ſc. pœnas de B te meritas ſumam: L. Acid. verſus tranſponit: *EV. Jam quidem ad* &c. *Niſi ref.* Ita nulla eſſet ἀποσιώπησις.

RAPIAM] dixit, ut perturbatus. nam ad Prætorem *ducere*, & in jus *vocare* licebat; *rapere* non licebat, niſi ei, qui anteſtatus eſſet. *Lamb.* V. N. Perſa. 4: 9.

SCRIB. DICAM] γράψω τινὶ γραφὴν δίκην. i. *tibi litem intendam*. Ter. Phor. *ſexcentas proinde potius ſcribito jam mihi dicas*. V. N. Pœn. 3: 6.

ITA TE AMAB.] Hanc jurisjurandi formulam Lyconidi præſcribit Euclio, ut per eam juret, ſe neſcire quid Euclioni ſit ſurreptum: C L.

PERNEGO IMO.] ita *Grut.* ſuaſu MSS. & Acidal. e conjecturâ. itaque planè eſt in MSS. Lang.

MOLEST. NON ERO F.] Heral. leg. è MS. *Moleſtus non ero furi: refer.* Etiam Langiani hic turbant.

CENSUI. QUOD AD] ita Grut. è MSS. diſtinxit. In MS. Heral. eſt, *qua ad me attineat*.

DEC BONA F.] Jurabant &, *Per fidem*, ſimpliciter. Petron. *Et, Per fidem, inquam, pater, cujus hæc naſu eſt, aut quos bebat, dicere potes?* Et, *Per fidem*, i. dic per fidem. Sanctiſſimum erat jusju-D randum; *Per fidem*. Plutarch. in *Numâ*. Dion. Halicar. lib. 9. & 11. *Notat Herald.* In MS. Cam. varie hic turbatur.

INDE POSC.] ita MS. Cam. & Non. in *Excipere*. Vulgati cod. *indiſpices*.

EXCIPIES] *i. excuſabis*, vel *celabis*: Nonius

ME FACIAT] So thut mir Gott dies und das. Luc. Fruterius hic & alibi in ſimilibus exemplis, contendit *me* pro *mi* ſcriptum ab antiquis: & probat hanc formam loquendi illo etiam ex Bacchid. *Quid mihi fiet?* lib. 1: 16. Veriſimil. Contrà *J. Douza* hic & alibi auferendi caſu talia accipiendi docet. Vide Notas Milit. act. 4: 1.

ECCI-

Eccilliam] V N. Mil. act. 3:1.

Renvnc. Rep.] Hoc ex loco intelligimus, cur, *Nuncium remittere*, pro repudiare, Cic. in Top. dixerit. Nam per nuncium sæpe renunciabant repudium. ubi *Remittere*, est, auctore Nonio, mittere. Turn. lib. 14:5.

Benedice] εὐφήμει. L.

Quæ Res T.] Formula precandi solemnis, quâ utebantur initio rei cujuslibet gerendæ:

Quod Bonum, Faustum Felixq. Sit. Vide Briss. Form.

Leges Jub.] Jubent enim leges eum, qui virginem vitiavit, eam aut dotare, aut uxorem ducere. *L.*

Quem Hod. Ego] Genus loquendi permixtum. V N. Epid. 4:2.

Num. Cape] i. accipe, *Nonius*. Rechne von der Zeit ahn/sc. à [illegible].

Exquire] ita MS. Cam. At Prisc. lib. 1. & vett. cod. l. *exquære*. & præfert L. Fruter. Conject. l. 3. item Meursius. Capt. 2:2.

Huius Veri S.] ita MS. Cam. At v. codd. *quid hujus rei sit sc.*

In Vado] in salute exploratâ & certâ. Sic Ter Andr. act. 5:2. *Omnis res est jam in vado.* ubi Donatus. *In vado, i. in securitate. nam ut in profundo periculum est, ita in vado securitas.*

Anu] Staphylâ.

Actus V.

Strobilus, Lyconides.

Di immortales, quibus & quantis me donatis gaudiis!
Quadrilibrem aulam auro onustam habeo. quis me est divitior?
Quis me Athenis nunc magis quisquam est homo, cui dî sint propitii?
LY. Certò enim ego vocem hic loquentis modò me audire visus sum.
5 *ST. Herum ne ego aspicio meum? LY. videon' ego hunc Strobilum servum meum?*
ST. Ipsus est. LY. haud alius est. ST. congrediar. LY. contollam gradum.
Credo ego illum, ut jussi, eampse anum adisse, hujus nutricem virginis.
ST. Quin ego illi me invenisse dico hanc prædam, atque eloquor?
Igitur orabo ut manu me mittat. ibo atque eloquar.
10 *Repperi LY quid repperisti? ST non quod pueri clamitant*
In fabâ se repperisse. LY. jam ne autem, ut soles, deludis?
ST. Here mane, eloquar. jam ausculta. LY. age ergo loquere. ST. repperi hodie,
Here, divitias nimias. LY. ubi nam? ST. quadrilibrem inquam aulam auri ple-
LY. Quod ego facinus audio ex te? ST. Euclioni huic seni surripui. (nam.
15 *LY. Ubi id est aurum? ST. in arcâ apud me. nunc volo me emitti manu.*
LY. Egóne te emittam manu, scelerum cumulatissime? ST. abi here, scio
Quam rem geras. lepidè hercle animum tuum tentavi. jam
Ut eriperes apparabas. quid faceres, si repperissem?
LY Non potes probasse nugas. i redde aurum. ST. reddam ego aurum?
20 *LY. Redde inquam, ut huic reddatur. ST ah unde? LY. quod modò fassus es esse*
In arcâ. ST. soleo hercle ego garrire nugas ita loquor LY. at scin'
Quomodo? ST. vel hercle enica, nunquam hinc feres à me,

Imperfecta Fabula.

VERSUS sunt tetrametri, troch. & Hipponactei: & alii quidem admisti breviores. sed de distinctione nihil affirmat Camerarius.

DONATIS GAUDIIS!] Acidalius negat hoc Plautinum, legit itaque, *quibus med oneratis g.* Ita Capt. *onerare lætitiâ senem.* Milit. *onerat te hilaritudine.* Sicho: *onustum pectus porto lætitiâ.* Ib. *oneremus nos invicem vel ‹p›ratibus.*

QUIS ME &c.] *Quis*, & *quisquam*, Pleonasmus: L. At VIR doct. *Lusquam* pro *quisquam*.

ME AND.] Tritum est in vulgo; Solitos sæpe veteres accusandi casum pro nominativo ponere: quale illud Ter. Heaut. *Illum ut vivat optant*, pro, *ille ut vivat*: & quod Brissonius libro Parergon singulari ex L. 8. D. de liber. leg. adducit: *Non solum nostrum debitorem, sed & heredis nostri, ut liberetur, legare possumus.* Sic rursum Ter. *Si quisquam est, qui placere se studeat bonis.* Sàllust. *Omnes homines, qui sese student præstare ceteris, &c.* Lucr. *Quippe etenim quammulta tibi me fingere possum.* Plautus Asin. sc. 1. *Atque ego id facere me studeo.* Ib. *id velim me scire.* sc. 3. *Vult placere sese amicæ.* Menæch. *ad sese me ut irem.* Mostell. *id scire me expeto.* Trin. *Res quædam est, quam ego volo me abs te exorare.* Epid. 1: 2. *Operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.* Cas. Sc. 2. *quod te postules gustare quicquam.* Ibid. *Ne tu te mihi respondere postules.* Capt. 4: 2. *faciam, ut te cupias facere sumptum, &c.* Hæc, & plura *Gasper Schoppius* collegit lib. 4. Epist. 19. Suspectar. Lect. Item Obert. Gifanius *Indice Lucr.* Sed vide mihi & Aus. Popmam *De usu antiq. locut.*

CONTOLLAM] *contollere*, valet, conferre: ut *protollere*, proferre. L.

QUIN EGO ILLI] Moribus receptum, (*inquit Lipsius lib. 14. ad Tacit.*) ut servus interdum cum domino quasi pacisceretur in certum pretium, quod si exsolvisset, liber esset. Id precium è peculio servi, vel adventitio lucro. Sen. Epist. 80. *Mancipia quoque conditionis extremæ & in his sordibus nata omni modo exsuere conantur servitutem: peculium suum, quod comparaverunt ventre fraudato, pro capite numerant.* Virgilius eò respicit: *Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.* Et vetus sanè mos, cujus vestigia plura in Plauto. ut Aulul. Strobilus reperto thesauro, *Quin ego illi &c.* Gripus servus, Rudente, act. 4: 2. Et clarius in Casinâ: act. 2: 5. *Quid istâ tu me libert. &c.* quod non aliter intellegendum, quàm ut cum hero jam antè pactus fuerit in libram, &c. *J. Grut.* in Suspic. eadem ferè: sed adjicit, Frugi servos raró serviisse ultrà quinquennium; teste ipso Tullio Philippicâ 8. *Etenim P. C. cum non in spem libertatis sexennio pòst simus ingressi, diutiusque servitutem perpessi, quàm capti frugi, & diligentes solent, quas vigilias, quas solicitudines, quot labores, liberandi populi R. caussa, recusare debemus?* Immò & apud Turcas obtinet, ut mancipium recens emptum, herum cogat, vel ut præscribat certum servitutis terminum, vel pretium statuat, quo soluto, liber abeat. Vide & Ræyard. ad L. 19. tit. de reg. Jur. item Brisson. lib. 6. Form.

IN FABA] ne existimes rem nihili, puta vermiculum, quem *midam* vocant, me reperisse; sed quiddam pretiosum: L.

HEUCLIONI HUIC SENI] ita MS. Cam. *Heuclioni*: qui etiam, cum v. 12. scriberet *Ere*, sequenti scripsit *Here*: quod non temerarium puto, sed pronunciatiom esse adjumento: ut & hic: *Gruterus.*

AT SCIN QUOMODO?] V. N. Amphitr. act. 1: 1.

FERES À ME] Et hic finiunt cum MS. Cam. etiam sex Pallatini, teste *Grutero.*

FINIS AULULARIAE.

CAPTEI-

CAPTEIVEI.

ARGUMENTUM.

FABULÆ huic nomen CAPTIVI DUO. Inter Plautinas omnes hæc & argumento & expositione optima est & elegantissima. Ipse etiam Poeta hanc commendat ut publicè scriptam. Multæque bonæ Sententiæ in hic insunt, & eximiæ fidei exemplum servi erga herilem filium. Cum enim bellum esset inter Ætolos & Elienses, capitur Philopolemus Ætolus Hegionis filius, itemque Eliensis Philocrates. Hunc Hegio unà cum servo Tyndaro emit, quod speraret, posse aliquâ permutatione captivorum recuperare se filium suum. Sed inter dominum & servum convenit, ut servus se dominum esse simularet. Ita dimissus æstimatus Philocrates ut servus, rediit in patriam. Fraude detectâ per alterum captivum Aristophontem, vehementissimè irascitur Senex, & Tyndarum compeditum in lapidicinas conjicit. Hic erat filius ipsius, furto surreptus ætate puerili à servo. Interea revertitur Philocrates, & adducit filium Hegionis, & servum etiam illum furem. Itaque agnitus Tyndarus in libertatem & familiam suam restituitur.

PERSONÆ Fabulæ sunt ἡγίων, à *ductu* & *principatu*. Φιλοκράτης, à *studio victoriæ & potentiæ*, quod est κράτος. Τύνδαρος, antiquum nomen Laconicum: qui & τυνδάρεος, & pater Helenæ, quæ & τυνδαρίς. ἀριστοφόντης, ut ἀργειφόντης, à *cæde optimatum*. Φιλοπόλεμος *bellicæ rei*, vel *ipsius belli studiosus*. στάλαγμος à *stillicidiis* seu *guttis*. ἐργάσιλος est ἀπὸ τῆς ἐργασίας, id est, *ab opere*. Fit & horum mentio: μηνάρχου, quo *virium* & *animositatis principatus* significatur. Θεοδωρομήδους, in quo significatio est *divini doni & intelligentiæ*. κολάφου ab *alapâ*. χορδαλίων qui est Cordalio, abjecta adspiratione, à *fidiculis*. κόρακος, *corvi*. item que ἱππολύτου, facti à *distractione* vel *solutione equorum*. χορδάλου, qui est & ipse sine adspiratione Cordalus, à *nervis* vel *fidiculis*. ARGUMENTUM ita est sumtum quasi res geratur in Ætolia: *Camerarius*. Erit igitur ἡγίων ductor, sive prætor, quasi ἡγεμών, παρὰ τὸ ἡγεῖσθαι. Φιλοκράτης, victoriosus. Φιλοπόλεμος, bellax, bellicosus. ἀριστοφόντης, optimaticida. ἐργάσιλος, operarius. σταλαγμός, homuncio stiriæ magnitudine. hoc enim nomine Athenienses per ludibrium apellabant homuncionem perexigui corporis, σμικρὸν παντελῶς ἀνθρώπιον, ut est apud Eustathium. apud Athen. σταγόνιον nomen meretricis legas: *Siberus*.

I. Douzæ: QUOTIESCUNQUE manum Plauti Captivis injectare libet, me sibi prorsus consimilem, hoc est, *captivum* reddunt; eâdem opinor ratione, quâ olim *Græcia capta ferum victorem cepit*; ut Horatius cecinit. & sic, ut iis ultrò vinciendum me præbeam, faveamque ipse servituti meæ: neque adeò, si liceat, aufugere velim: *Ita istæc nimis lenta* (ut meo more Plautissem) *vincla sunt litteraria: Quò magis intendas, tantò adstringunt arctius*: ratione multò meliore utique, quàm *Escaria illa* & Parasitica, quibus *sibi apud mensam plenam rostrum deligari* exoptat Peniculus Plautinus.

DRAMATIS PERSONÆ.

HEGIO senex. — *ARISTOPHONTES.*
LORARIUS. — *HEGIONIS Puer.*
PHILOCRATES. } *Captivi.* — *PHILOPOLEMUS.*
TYNDARUS. } — *STALAGMUS.*
GREX.

ARGUMENTUM.

CAptus fuit inpugnâ Hegionis filius,
Alium quadrimum fugiens servus vendidit.
Pater captivos commercatur Alios,
Tantùm studens uti natum recuperet.
5 *Et in ibus emit olim amissum filium.*
Is suo cum domino veste versâ ac nomine,
Vt amittatur fecit: ipsus plectitur.
Et is reduxit captum & fugitivum simul,
Indicio cujus alium agnoscit filium.

ALIVM QVADR.] i. alterum Hegionis filium, Pægnium: qui posteà dictus est Tyndarus. *Alius*, pro, *alter.* Ita Apul. lib. 5. Milesiar. de colloquio duarum Sororum: *Suscepit alia*. i. altera respondet. Idem l. 4. *Namque ille alius asinus divinato & antè capto meo cogitatu* &c. Ita vicissim à Phædro Fab. 18. *Alter*, pro alio quovis dicitur: *Schoppius.* Etiam Casaub. in August. Histor. notat. *alium* pro *altero* sæpè in Plauto poni. V. N. Truc. act. 1: 2.

SERVVS V.] Stalagmus vendidit Theodoromedi.

COMMERC. ALIOS] i. Elios, ab urbe Elide. nam Elienses (vel *Eleos*) bellum gessisse cum *Ætolis*, cognoscimus ex Polybio. *Aulidæ* ergò, & *Aulidenses* nihil huc faciunt. vide Turn. lib. 23: 24.

UTI NAT. RECVP.] ita Cam. & plerique libri. Lamb. l. *nat. suum rec.* & μονοσυλλάβως *suum* pronunciat.

NATVM] Philopolemum. nam de altero nulla spes erat.

RECVPERET] *Recuperari* dicuntur amissa. Cic. L. 13. Epist. *Ego si hominem per te recuperavero, &c.*

ET IN IBVS EM.] Vulg. *Et interibi em.* Sed J. Gul. item Grut. ex MS. l. *Et in ibus emit.* Emit, inquit, captivos *Alios* multos, & in iis filium suum, quem puerum amiserat. Curcul. *parissumi estis ibus*, &c. In MS. Cam. à manu secundà, & in Lang. est, *Et inibi e.*

IS] Tyndarus, qui servit Philocrati.

AMITTATVR] i. dimittatur. *D.*

ET IS RED.] Philocrates Pseudotyndarus reduxit & Philopolemum & Stalagmum, qui olim Philocratis patri vendiderat Pægnium: *L.*

ALIVM] Tyndarum; eundemque Pægnium, quem putabat esse servum.

PROLOGUS.

HOs quos videtis stare hîc captivos duos,
Illi qui astant, hi stant ambo, non sedent.
Vos vos mihi testes estis me verum loqui.
Senex qui hîc habitat, Hegio est hujus pater.
5 *Sed is quo pacto serviat suo sibi patri,*
Id ego hîc apud vos proloquar, si operam datis.

Seni huic fuerunt filii nati duo,
Alterum quadrimum puerum servus surpuit,
Eumque hinc profugiens vendidit in Alide
10 *Patri hujusce. Jam hoc tenetis? optimum est.*
Negat hercle ille ultimus. accedito.
Si non ubi sedeas locus est, est ubi ambules,
Quando histrionem cogis mendicarier.
Ego me tuâ caussa, ne erres, non rupturus sum.
15 *Vos qui potestis ope vestrâ censerier,*
Accipite reliquom. alieno uti nihil moror.
Fugitivus ille, ut dixeram antè, hujus patri,
Domo quem profugiens dominum abstulerat, vendidit.
Hic postquam hunc emit, dedit eum gnato suo
20 *Peculiarem: quia quasi una ætas erat.*
Hic nunc domi servit suo patri, nec scit pater.
„ *Enimverò* DI NOS QUASI *pilas homines habent.*
Rationem habetis, quomodo unum amiserit.
Postquam belligerant Actoli cum Aliis,
25 *Ut in bello fit, capitur alter filius.*
Medicus Menarchus emit ibidem in Alide.
Cœpit captivos commercari hic Alios,
Si quem reperire posset, cum quo mutet suum
Illum captivum. hunc suum esse nescit, qui domi est.
30 *Et quoniam heri inde audivit de summo loco*
Summoque genere captum esse equitem Aleum,
Nihil precio parsit, filio dum parceret:
Reconciliare ut faciliùs posset domum;
Emit hosce de prædâ ambos de Quæstoribus.
35 *Hice autem inter sese hunc confinxerunt dolum,*
Quo pacto hic servus suum herum hinc amittat domum:
Itaque inter se commutant vestem & nomina.
Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus:
Hujus illic, hic illius hodie fert imaginem.
40 *Et hîc hodie expediet hanc doctè fallaciam,*
Et suum herum faciet libertatis compotem.
Eodemque pacto fratrem servabit suum,
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem
Imprudens: itidemque ut sæpe jam in multis locis
45 *Plus insciens quis fecit, quàm prudens boni.*
Sed inscientes sui sibi fallaciâ
Ita compararunt & confinxerunt dolum:

Itaque hi commenti de suâ sententiâ,
Vt in servitute hîc ad suum maneat patrem.
50 *Ita nunc ignorans suo sibi servit patri.*
HOMUNCULI quanti sunt, cùm recogito!
Hæc Res agetur nobis, vobis Fabula.
Sed etiam est paucis, quod monitos vos voluerim.
Profectò expediet Fabulæ huic operam dare.
55 *Non pertractatè facta est, neque item ut ceteræ.*
Neque spurcidici insunt versus immemorabiles,
Hîc neque perjurus leno est, nec meretrix mala,
Neque miles gloriosus: ne vereamini,
Quia bellum Aetolis esse dixi cum Aliis.
60 *Foris illis extra scenam fient prælia.*
Nam hoc pæne iniquum est Comico choragio,
Conari desubitò nos agere Tragœdiam.
Proin si quis pugnam exspectat, lites contrahat:
Valentiorem nactus adversarium
65 *Si erit, ego faciam ut pugnam inspectet non bonam.*
Adeò ut spectare postea omneis oderit.
Abeo. Valete judices justissimi
Domi, belliquе duellatores optumi.

HOS QVOS] Constructio est, qualis illa A Ter. *Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit!* Item Amphit. act. 4: 1. *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat.* Et infrà, 1: 2. *Istos captivos* &c. *His indito* &c. vide loci hujus explicationem Sticho, act. 1: 3. item Aul. act. 4: 8. Porrò ridiculum hoc est Mureto. at non aliter quoque Cicero. De quo Quintil. lib. 5. c. 10. *His illud adjicere ridiculum putarem, nisi eo Cicero uteretur, quod Conjugatum vocant: ut, Eos qui rem justam faciunt, justè facere. quod certè non eget probatione,* &c. Grut.

ILLI] pro, *illic.*

VOS VOS M. T.] ita Pallat. omnes. at MSS. Cam. *Hæc vos m. testis e.*

EST HVIVS] Tyndari.

ALTERVM Q.] Acid. e Perioche l. *Alium*. quod *alterum* tamen interpretatur.

ALIDE] pro, *Elide.* *Elis* Achaiæ oppidum. Sic autem restituit Turnebus: quod porrigendum est ad omnes locos, in quibus legitur *Aulide* &c. V. N. infra; act. 2: 2.

HVIVSCE] Philocratis.

TENETIS?] ita Grut. distinguit.

NEGAT H.] [illegible] quendam obstrepantem Prologo de ultimâ caveâ. Cam.

MENDICARIER.] Histrio, cui obstrepitur, vocem plerunque obtundit clamando: ravi autem contractâ, exsibilatur. atque ita arte histrionicâ desertâ cogitur mendicare. Sic Ter. *Ille ad famem hunc ab studio studuit rejicere.* Nonius: *Mendicarier*, pro *mendicare*. Plaut. Vidularıâ:

Malim moriri meos quàm mendicarier: L.

At J. Palm. l. – *cogis mendice ravier.* aut; *cogis mendice ravere.* Est autem *ravere* vel *ravis*, raucescere, ad ravim clamare: ut in Pœn. 3: 5. Atque hanc scripturam veram esse, aut proximè veram, affirmant sequentia: *Egomet.* &c. Quando tu, inquit, qui te negas tenere, & histrionem cogis B ravere, mendicus es, non sum tuâ caussa rupturus ramices. at vos, qui assidui cives estis, & locupletes, ac vestris opibus potestis censeri, audite reliquum. *Hæc Palm.* Quæ tamen tanti non facio, ut propterea consensum librorum damnem.

TVA CAVSSA] Ineptè Lamb. exponit; propter strepitum tuum. Potius enim hoc vult: Ego ea de caussa, ut tu qui in extremâ scenâ stas, Fabulæ argumentum intelligas, me rupturus non sum. *Pareus.*

NON RVPT.] Cic. Lib. 7. Epist. *Dirupi pænè*

me in

in judicio Galli Caninii. Apulejus. lib. 8. *Tunc præco diruptis lateribus & rauca voce jactus in meæ fortunæ ridiculum conflictabat jocos.* Hor. 1. Epist. 19. *Rupit Hiarbitam Timagenis æmula lingua,* &c.

OPE VESTRA] i. opibus vestris. Intelligit Quirites, quibus quinto quoque anno in lustrum ac censum Civium R. nomina sua referre jus erat.

RELIQVVM] scil. Argumenti.

ALIENO UTI &c.] Referendum ad id, quod alibi (*Cistellaria*) item Prologum fabulantem inducit:

Nunc, quod reliquum restat, volo persolveres
Ut expungatur nomen, ne quid debeam.

Idem enim hic apertissimè significat: nihil se morari alieno in ære esse debitorem, cui præsertim in promtu sit, unde nomen creditoribus dissolvere vel numerato possit. Lambinus in his planè frustra est. *Douza.*

DOMINVM] Domini sui Hegionis filium, Pagnium. L.

HIC] Theodoromedes, Philocratis pater. L.

PECVLIAR.] *Peculiares servos*, nuncupatos esse *servos vicarios*, docet Tit. Popma: quem vide.

HIC NVNC] Tyndarus.

QVASI PILAS] versant nos, & ut ipsis commodum est, malè habent: *P. Victor lib. 23. 18.* Sic Græci, θεῶν παίγνια ἄνθρωποι. Sapienter etiam Herod. lib. 1. ἡ ἀνθρωπείη εὐδαιμονίη οὐδαμὰ ἐν τωὐτῷ μίμει. Et ob id Plato homines esse dicebat θεῶν ἀθύρματα. Æsopum etiam Phrygem interrogatum quid ageret Juppiter, respondisse ajunt, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινῶν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψῶν. *De miserâ rerum humanarum conditione* disputat copiosè Muretus lib. XVI. c. XV. Var. lect. Qui idem & in 1. de Repub. Plat. hic respectum putat ad illud, quo Plato hominem quasi oblectamentum quoddam deorum censuit, tali quodam artificio effictum, quali essent icunculæ puerorum; in quis si funiculum tractares, earum aliqua pars corporis moveretur. θαύματα Græcis dicta: & qui tales icunculas lucelli caussâ circumferebant νευροσπάσται audiebant. Sed tamē & Douza audiatur. Is igitur, *Sententia, inquit,* multo argutissima, sed notionis reconditæ, & cujus explicationem non aliunde quam ab illa vetusti moris observatione, quam habes in Festo, totam dependere judico: *Pilæ & effigies viriles & muliebres ex lanâ Compitalibus suspendebantur in compitis, quòd hunc diem festum esse deorum inferorum, quos vocant Lares, putarent; quibus tot pilæ, quot capita servorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur; ut vivis parcerent, & essent his pilis & simulacris contenti,* &c. Atque hoc illud esse arbitror, quòd etiamnum in superstitibus Romanæ antiquitatis monumentis Lares Penatesque cum *pilis* depicti spectantur: quas in manibus gestantes versent quo pacto lubet, eoque haud du-

A bie à callentissimo Poetâ allusum. *Hæc Douza.* qui & lib. 1. Rerum Hollandic. pulchrè huc alludit:

Non secus atque pilas homines (Francus ne sit an Sax,
Nil refert) raptor Norvegianus habet.

CVM ALIIS] Meurs. l. *Cum Aliis.* ne versus sit hiulcus. Ita Sc. seq. *Ita u. b. Æt. cum Aliis.* V. N. Rud. act. 1: 4.

CVM QVO MVT.] ita MS. & omn. libri, etiam Arg. tamen Gifanius τὸ *cum* glossam censet: qui & Sc. 1. l. *suum qui mutet,* extrito *cum.* ut loquitur Sc. 2. *Hoc illum me mutare confido fore.* Etiam Acidalius negat Latinè dici, *Mutare quid cum aliquo:* quantumvis Ironis Carcinoma istud tueri B utrunque conetur.

INDE] ex Elide: L. At J. Gul. l. *insudivit:* rectissimè, ut visum *Douza* & Grut. V. N. infrà, 3:5.

CAPTVM ESSE EQ. ALEVM] ita Grut. è MS. Cam. vulgari: *captum iam eq. alterum.* Acidalio suspectum est *equitem*: & trepidat legere, *etiamque item alterum.* ut duos dicat, summo quemdam genere, itemque alterum non ita nobilem, certè paulo post de duobus loquitur.

F D. PARCERET] dummodò filio suo consuleret, eumque in libertatem vindicaret. L.

RECONCILIARE] recuperare.

C DE QVÆSTORIBVS] Urbanis scilicet, qui ærarium curabant. Ii & manubias hostium prædesque vendebant.

HICE] Cam. l. *Hisce,* pro, *isti.* ut *Hisce hoc munere suam esse Thaidem arbitrantur.*

ITIDEM Q.] ita Grut. è MS. *itidemque.*

QVAM PRVDENS BONI.] ita legit ex MS. Grut. Ter. Hæc. extremâ:

—— equidem plus hodie boni
Feci imprudens, quàm sciens ante hunc diem unquam.

SVA SIBI] sua ipsorum. L.

DE SVAS.] nullis aliis in consilium adhibitis. Sic loquuntur boni scriptores. *de consiliis sententia:* D *de amicorum sententiâ.* L.

HÆC RES] ὑπόθεσις. Hoc vobis, ut rem gestam exponemus, cùm sit fabula: quæ tamen ad vos pertinere videatur, mutatis nominibus, &c. Horat. *mutato nomine de te Fabula narratur.* L.

NON PERTRACTATE] Q. d. Novo & singulari & exquisito quodam modo hæc Fabula facta est; non, quo modo aliæ tractari fierique solent. Quæ *pertractantur*, i. valdè & ab omnibus tractantur, non sunt nova neque nitida, sed obsoleta & inquinata. Et additur ἐπεξήγησις: *neque item, ut cætera:* nam idem dicit. Hæc Lambinus. *Pertractate facere,* inquit Alciatus, est rem vulgatam tractare. Vetustior Interpres

pres: *pertractatè*, est pervulgatè. tractum à meretricibus prostitutis, quarum corpora pertractantur; & vulgò nota sunt. Hoc etiam noto: Jo. Petrum Vallam, in edit. anni 1499. legere, *Nam pertractatè f.* explicare, *diligenter*. Meursius, Quid? inquit. An hæc Fabula minus elaborata, quam cæteræ? herclè non est. Scribo, *Non prætextatè*. id est, scurrilitas nulla inest, quod & sequenti versu dicit. nam *prætextatum* pro obsceno veteres ponebant. Agellius lib. 9. c. 10. *Non prætextatis, sed puris honestisque verbis venerandum illud concubitus pudici secretum neminem quenquam alium dixisse.* Macrobius Saturn. lib. 2. c. 1. *Hæc nobis sit litterata lætitia, & docta cavillatio, vicem Planipedis, & Sabulonis impudica ac prætextata verba jacientis.* Ex Festi tamen Fragmentis cognoscimus, quosdam etiam pro *pudico* usurpasse: quia *Prætextatis obscœna verba loqui nefas erat.* Potest etiam *parectatè* legendum videri. id erit; *juveniliter lascibiens.* quod eodem recidit. nam *parectati* olim juvenes nuncupabantur: ut est apud Nonium. Lucillius:

Inde parectato chlamydes ac barbula prima.

Idem: *Tum ephebum quendam, quem vocant parectaton.* Hæc Meurs.

IMMEMORAB.] memoratu indigni, infandi: nullâ memoriâ digni. V. N. Cistell. act. 2: 2.

GLOR. NE VER.] ita est in MSS. Cam. & Langianis; rectè: excluso vulg. *etiam*.

COMICO CHOR.] i. Comico *instrumento & apparatu Scenarum*, Festus. Tragœdiæ enim aguntur choragio tragico; Comœdiæ, Comico. *Lamb.* V. N. Trin. 4: 2.

FACIAM.] D. l. *faxim*. V. N. Aul. 3: 5.

INSPECT.] ita omnes libri. Ex conjecturâ tamen S. Bosius l. *cernat*. ut sit jocus ex ambiguo quæsitus in *cernat*, quod & spectare & committere pugnam significat.

BELLIQ.] Lamb. suspicatur legendum, *duellique*. idque nec Palmerio displicet. Sic Ennius:

Hos pestis necuit, pars occidit illa duelli.

Cic. 4. de Repub. *Periclem, cum jam civitati maxima auctoritate plurimos annos domi & belli præfuisset* &c. Sallust. Bello Jug. *Paucorum arbitrio belli domique agitabatur.* Idem: *Animus belli ingens, domi modicus*, &c. Vide C. Rittersh. ad Gunth. & Not. Epid. act. 3: 4. Acidalius & Siberus disting. *-jud. justissimi Domi, bell.* ut velit, domi eos esse justiss. judices; & militiæ optimos bellatores. *Domi* autem *bellique* idem est quod Terentio *domi militiæque*, Demostheni ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐν πολέμῳ.

ACTUS I. SCENA I.

ERGASILUS Parasitus.

Juventus nomen indidit scorto mihi,
Eò quia invocatus soleo esse in convivio.
Scio absurdè dictum hoc derisores dicere,
At ego aio rectè. nam in convivio sibi
5 *Amator, talos cùm jacit, scortum invocat.*
Estne invocatum, an non est? est planissimè.
Verùm hercle verùm nos Parasiti planiùs,
Quos nunquam quisquam neque vocat neque invocat.
Quasi mures semper edimus alienum cibum.
10 *Ubi res prolatæ sunt, cum rus homines eunt,*
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo vivunt, ros si non cadit:
Item Parasiti rebus prolatis latent
15 *In occulto, miseri victitant succo suo,*
Dum ruri rurant homines quos ligurriant.

Prola-

Prolatis rebus Parasiti venatici
Sumus: quando res redierunt, Molossici
Odiosicique, & multum incommodistici.
20 *Et hic quidem hercle, nisi qui colaphos perpeti*
Potis Parasitus, frangique aulas in caput,
Vel extra portam ire trigeminam ad saccum licet.
Quod mihi ne eveniat, nonnullum periculum est.
Nam postquam meus rex est potitus hostium,
25 *Ita nunc belligerant Aëtoli cum Aliis.*
Nam Aëtolia hac est: illic captus st in Alide
Philopolemus hujus Hegionis filius
Senis, qui hîc habitat: quæ ædes lamentariæ
Mihi sunt: quas quotiescunque conspicio, fleo.
30 *Nunc hic occœpit quæstum hunc filii gratiâ*
Inhonestum, maxumè alienum ingenio suo.
Homines captivos commercatur, si queat
Aliquem invenire, suum quicum mutet filium.
Nunc ad eum pergam. sed aperitur ostium,
35 *Unde saturitate sæpe ego exii ebrius.*

SCORTO MIHI] In conviviis quum more Græco solerent talis sortiri vices bibendi, talos mittentes scorta invocabant suasque amicas, fausti ominis caussâ. ab illa invocatione Parasiti *scorta* appellari cœpêre, ut hic scurratur: sed aliorsum: quia *invocati*, id est, non vocati venire in convivium solebant; cùm essent patinarum affectatores. itaque Trucul. act. 3: 2. cum dixisset Truculentus adolescens, *vel amare possum, vel etiam scortum ducere*: respondet Astaphium; *Lepidè mecastor nuncias: sed dic mihi; Ain' te Parasitum posse ducere?* Qui versus satis indicat, Parasitos *scorta* vocatos fuisse: Turn. lib. 23: 24. Is Casaubonus in Athen. l. 8. cap. 7. ubi docet Myconios solitos ad convivia venire invocatos; addit, Fuisse eundem morem & iis, qui corpore merebant, testari Plautinum parasitum his versibus.

DERISORES] i. Parasitos & palpones: Nannius, l. 1. Miscell. cap. 8. ubi exemplis Terent. & Hor. docet, *Ridere* & *Irridere* veteribus pro *adulari* positum: triplexque genus Parasitorum fuisse, *Derisores*, *Plagipatidas* sive *Latones*, & *Adulatores*, &c. Vide & Not. Asin. act. 4.

TALOS CUM] V. N. Persâ act. 5: 1. Mil. 2: 2. Asin. 5: 2.

PLANIUS] sc. sumus invocati, i. non vocati: quia neque ad cœnam vocamur, neque in talorum jactu invocamur, &c. Ludit in ambiguo: nam, *invocatus*, est etiam ἄκλητος, non-vocatus, & qui ἀνώνυμος & ἀπρόσκλητος compâret. Ter. Eun. 5: 9.

——*Ut tua mihi domus*
Te præsente, absente pateat; invocato ut sit locus
semper.

Nostris Schmarotzer/Tischfreund. Lambinus in hac oratione somniat παραλογισμόν. Sibero σκωπτικὸς sive γελοιαστικὸς est conveniens personæ Parasiti, qui locutorem agit, non Logicum.

VOCAT] V. N. Sticho 2: 1. Meursius hæc luxata & transposita ait: quem videas.

QUASI MURES] Sidon Apollin. l. 3. ep. 13. ubi hoc genus Gnathonum graphice pingit, inter alia: *Uxor jejuniorum, sectator epularum, laudabilem proferens non de bene vivente, sed de benè pascente sententiam. Inter hæc tamen ipse avarissimus quemque non pascit; tam panis bonus, quàm panis alienus; hoc solum comedens domi, si quid è raptu inter alaparum procellas præmisit obsonium &c.* V. N. Persâ, act. 1: 2.

RES PROLATÆ] Et pro Murænâ, *rebus prolatis*: & ad Attic. lib. 7. *rerum prolatio*, apud Cic. significatur negotiorum suspensio, & jurisdictionis silentium, vel justitio indicto belli temporibus, vel feriis & vacationibus: Cam. Lucan. in Pison.

——*si quando judice fesso*
Turbida prolatis tacuerunt jurgia rebus.

M. Minucius Felix: *Sanè ad vindemiam feriæ judiciariam curam relaxaverant.* Glossarium: *Cum res agitatur*, ὅτε ἡ ἀγορὰ ἐστί. Nam ut *prolatæ res* dicuntur, quando justitium est, sic *Agi res*, quando

ut loquitur Demosthen. ὡς δίκαιοι εἰσι. Hinc apud Suet. *Rerum actus*. Casaub. ad Theophrast. Charact. & J. VVover. ad Octavium Min. Felicis.

CALETUR] dictum, ut *flatur*, *sudatur*. Cochlea autem alia est à testudine, *limax* etiam dicta nonnullis. Cic. 2. De divin. -*ut fumat Terrigenam, herbigradam, domiporam, sanguine cassam &c. Cochleam*. Porrò de cochleis (quod Gruter. observat) eâdem similitudine utitur *Symmachus* lib. 1. epist. 27. item *Hieronymus* & *Plutarchus*. Vide *Varr*. lib. 3. cap. 14. de Re rust. & *Ammianum* lib. 23. in fine.

IN OCCULTO MIS.] *In occul*. anapæstus est: *Jul. C. Scal*. At Meurs. è v. l. *In occulto miseri sictant succo suo*. Et hoc, inquit, numeri poscunt. Dicebant, *sicto*, *sictito*. quomodo *dicto*, *aidito*. etsi *suctito* usitatius. Ita est & in Ald. & Basil. In seq. v. l. *ligurriant*: ut & MS. Cam.

RURANT] *Rurare*, inquit J. Gul. interpretantur *rusticari*: ego, opus ruri facere, rus colere: ut *arare*, arvum colere. hinc, *Rurationis dii*, apud Apul. qui operi rustico faciundo præsunt. Varro apud Non. *Dum in agro studiosius ruror*, i. agrum colo: non autem ruri ago. Aliud enim *Rurari*, aliud *Rusticari*. quod & Scip. Gentilis monuit.

VENATICI] graciles, macri, ad cibum quærendum expediti. In MS. Cam. & Edd. vet. additur vox *canes*.

Q. RES RED.] Quemadmodum feriis *res prolatæ*; ita iis exactis, *rediisse* dicebantur. notat *Sigama* de judicio Centumv. l. 2. cap. 1.

MOLOSSICI] sic, *odiosici* & *incommodisticì*, non sunt Latina nomina, sed à Plauto sub personâ Parasiti, risûs movendi caussâ, à *Molosso*, *odio*, & *incommodo*, ita producta. Nonnulli legunt, *odiosidicique*: Lamb. Palmerius in Spicil. ubi docet, veteres *fico* dixisse pro *seco*, annotat; Jocum hunc aliter non esse intelligere, nisi legatur -*molossici odiosicique, & multum incommodestici*; vel, ut in v. c. Langii est, *incommodesicæ*. ut quæsitus sit joco risus in verbis ficandi & edendi. Parasiti, inquit, *ficando* atque *edendo*, odio atque incommodo sumus. Alciat. l. *incomedestici*, à comedendo.

NISI QUI COL.] Quinctil. major: *Parasitorum vita est. contumelias in quæstu habere, & injuriâ pasci*. Meursius, Parasiti, inquit, etsi non servi, maximè tamen serviles erant, quod libertatem offâ venalem habebant, ejusque gratiâ præter irrisum, dicteria, colaphos, etiam ollas sibi in caput confringi permittebant. quod hinc discimus. Insuper hæ ollæ cinere erant repletæ: ut nimirum eo per totum corpus effuso majorem risum Præbiroribus sui exhiberent. Ostendit locus Curcul. act. 3. ubi ad hoc Parasitorum ludibrium alluditur, quod in conviviis frequens. -*nam quid id refert meâ, An aulâ quassâ cum cinere effossus* (oculus) *sit?* Vide N. Persa 1. 2.

P. TRIGEMINAM] ita dicta à tergeminis Horatiis & Curiatiis: quæ eadem & *Ostiensis*: quòd per eam iretur *Ostiam*. ibi autem stipem rogasse in sacculum egentes, vel ex Plinio lib. 35. cap. 5. notum est.

NAM] Lamb. l. *Nunc*: & conjungit cum fine superioris versus; sensu scilicet & constructione; non item scripturâ: quod incogitanter & ridiculè putavit Novitius Editor è Vangionibus. Quid enim vel numeris sic faciet?

REX] qui me alit. Hor. 1. Epist. 17.

——*equus me portet, alat rex*.

Asin. *Ni impetro, regem perdidi*. Tralatitium etiam est, *Reges* à priscis appellari potentiores amicos. Plenus talium est Martialis. V. N. Pers. 5: 1. Jac. Durantius *Regem* interpretatur *Dominum*. *Regis* enim significatio, sicut *Domini* in salutationes concessit. Mart. lib. 2: 68.

Quòd te Nomine jam tuo saluto,
Quem Regem & Dominum prius vocabam,
Ne me dixeris esse contumacem.

POTITUS] ab hostibus captus est. Hic in perpessione posuit. Amph. sc. 1. in actione: *Pater potibit servitutis*; Turnebus. V. N. Epid. act. 4: 1. Jul. C. Scalig. *De causs. ling. Lat*. l. 5. cap. 125. Nos istam asperitatem in meliorem receptam legem emollivimus, & interpretamur verbum *Potitus est*, passivè: subintelligimus, *si aut operâ*. sicut χεῖρας subintelligunt Græci, & Sallustius, &c.

SUUM QUICUM] ita MS. Cam. & omn. edd. vett. etiam Camerar. & Lambini, præter Argentinensem, quæ τὸ *cum* non habet. Et hoc unicè rectum opinatur Acidalius. V. N. suprà, Prologo.

S. EBRIUS.] *Saturitate ebrius*. ita Horat. 1. Od. 37. de Cleopatrâ: *fortunâ dulci ebria*. Ita Lucr. *homines curis ebrios* dixit. Vide Muret. Var. Lect. l. 5. cap. 16. Sic Demosthenes 1. Philip dixit, οἴομαι μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων, *rerum gestarum magnitudine ebrium esse*: &, *gladium latrocinii ebrium*, Tertullianus. qui idem (ut obiter d.) libro de jejuniis, cap. 9. eleganter *ebriamen* vertit Græcorum μέθυσμα.

ACTUS

ACTUS I. SCENA II.

HEGIO senex, LORARIUS, ERGASILUS Parasitus.

ADVORTE animum si tu: istos captivos duos
Herè quos emi de prædâ, de quæstoribus,
His indito catenas singularias:
Istas majores, quibus sunt vincti, demito.
5 *Sinito ambulare, si foris, si intus volent:*
Sed uti asserventur magnâ diligentiâ.
,, *LIBER captivus avis ferè consimilis est:*
,, *Semel fugiendi si data est occasio,*
,, *Satis est: nunquam pòst illam possis prendere.*
10 ,, *LOR. OMNES profectò liberi lubentius*
,, *Sumus, quàm servimus. HE. non videre ita tu quidem.*
LOR. Si non est quod dem, mene vis dem ipse in pedes?
HEG. Si dederis, erit extemplò mihi, quod dem tibi.
LOR. Avis me feræ consimilem faciam, ut prædicas.
15 *HEG. Ita ut dicis. nam si faxis, te in caveam dabo.*
Sed satis verborum est. cura quæ jussi, atque abi.
PAR. Quod ego quidem nimis quàm cupio, ut impetret:
Nam ni illum recipit, nihil est quò me recipiam.
Nulla est juventutis spes, sese omnes amant.
20 *Ille demum antiquis est adolescens moribus:*
Cujus nunquam voltum tranquillavi gratiis.
Condignè est pater ejus moratus moribus.
HEG. Ego ibo ad fratrem, ad alios captivos meos:
Visam ne nocte hâc quippiam turbaverint.
25 *Inde me continuò recipiam rursum domum.*
PAR. Ægrè est mihi, hunc facere quæstum carcerarium,
Propter sui gnati miseriam, miserum senem.
Sed si ullo pacto ille huc conciliari potest,
Vel carnificinam hunc facere, possum perpeti.
30 *HEG. Quis hic loquitur? PAR. ego, qui tuo mærore maceror,*
Macesco, consenesco, & tabesco miser.
Ossa atque pellis sum miserâ macritudine.
Neque unquam quicquam me juvat quod edo domi:

Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.
35 HEG. Ergasile salve. PAR. di te bene ament, Hegio.
HEG. Ne fle. PAR. egóne illum non fleam? egóne non defleam
Talem adolescentem? HEG. semper sensi filio
Meo te esse amicum, & illum intellexi tibi.
,, PAR. TUM DENIQUE homines nostra intelligimus bona,
40 ,, Cùm qua in potestate habuimus, ea amisimus.
Ego, postquam gnatus tuus potitu'st hostium,
Expertus quanti fuerit: nunc desidero.
HEG. Alienus cùm ejus incommodum tam ægrè fer.s,
Quid me patrem par facere est, cui ille est unicus?
45 PAR. Alienus ego? alienus ille? ha, Hegio!
Nunquam istuc dixis, neque animum induxis tuum.
Tibi ille unicu'st, mihi etiam unico magis unicus.
HEG. Laudo, malum cùm amici tuum ducis malum.
Nunc habe animum bonum. PA. eheu! HEG. huic illud dolet,
50 Quia nunc remissus est edendi exercitus.
Nullumné interea nactus, qui posset tibi
Remissum, quem dixti, imperare exercitum?
PAR. Quid credis? fugitant omnes hanc provinciam,
Quoi obtigerat; postquam captu'st Philopolemus tuus.
55 HEG. Non pol mirandum est fugitare hanc provinciam.
Multis & multigeneribus opus est tibi
Militibus. primum. dum opus est pistorensibus:
Eorum sunt genera aliquot pistorensium.
Opus paniceis, opus placentinis quoque,
60 Opus turdetanis, opus est ficedulensibus:
Jam maritumi omnes milites opus sunt tibi.
,, PAR. UT SÆPE summa ingenia in occulto latent!
Hic qualis imperator, nunc privatus est!
HEG. Habe modò bonum animum. nam illum confido domum
65 In his diebus me reconciliassere.
Nam eccum captivum hic adolescentem habeo Alium,
Prognatum genere summo, & summis divitiis:
Hoc illum me mutare confido fore.
PAR. Ita di deaque faxint. HEG. sed num quò foras
70 Vocatus ad cœnam? PAR. nusquam equidem, quod sciam.
Sed quid tu id quæris? HEG. quia mihi natali'st dies.
Propterea te vocari ad cœnam volo.
PAR. Facetè dictum. HEG. sed si pauxillum potes
Contentus esse. PAR. ne perpauxillum modò.

Nam

75 *Nam istoc me assiduo victu delecto domi.*
HEG. Age sis roga. PAR. emin' tu? HEG. nisi qui meliorem afferet.
PAR. Qua mihi atque amicis placeat conditio magis?
Quasi fundum vendens meis me addicam legibus.
HEG. Profundum vendis tu quidem, haud fundum, mihi.
80 *Sed si venturus, tempori. PAR. hem, vel jam otium est.*
HEG. I modò venare leporem: nunc Cirim tenes.
Nam meus scrupoſam victus commeat viam.
PAR. Nunquam istoc vinces me Hegio, ne postules:
Cum calceatis dentibus veniam tamen.
85 *HEG. Asper meus victus sanè est. PAR. sentisne esitas?*
HEG. Terrestris cœna est. PAR. sus, terrestris bestia est.
HEG. Multis oleribus. PAR. curato ægrotos domi.
Nunquid vis? HEG. venias tempori. PAR. memorem mones.
HEG. Ibo intrò, atque intus subducam ratiunculam,
90 *Quantillum argenti mihi apud trapezitam fiet.*
Ad fratrem, quò ire dixeram, mox ivero.

CATENAS SINGVL.] quæ sunt singulatum librarum. Sic *ballistæ centenariæ*, quæ saxa centum pondo jaciebant: *talentariæ*, quæ talenti pondo, &c. *Turn.* l. 23: 24. Lambinus *singularias* interpretatur singulares, id est, simplices, minoresque: atque has oppositas majoribus, patere ait ex sequenti, *Istas majores* &c. Alii interpretantur *singulas*: q. d. non binas, sed singulis singulas.

SI FORIS] i. sive f. *Schop.* V. N. Met. 2:2.

AVIS FERE] ita MS. Cam. & Edd. vet. Sed MSS. Lang. & Turnebus. l. *feræ*. avis enim fera è caveâ libenter evolat, neque postea redit. lib. 23: 24.

POST ILLAM] ita MS. Cam. & Edd. Arg. Mediolan. & Ven. cæteræ, *postillà*.

SATIS EST.] Scalig. ad illud in Catalect. *-dum moriorque satis*; notat: τὸ *satis*, conclamatum est: adducitque hunc locum. So ists aus.

NON VID.] non videtis malle liber esse, quàm servire. nam si ita esset, tu te à me, dato pretio redimeres. *L.*

SI DEDERIS] sc. te in pedes. Sic Cas. *dare se in fugam*, &c.

DEM TIBI] sc. magnum malum. Est autem mirus lepos in verbo *dare* toties iterato. L.

AVIS ME F.] i. aufugiam avolabo. L.

NAM SI FAX.] ita Acid. & edd. meæ omnes. Lamb. l. *nam ne f.*

CAVEAM] manet in metaphorâ, intelligit compedes, custodiam. L.

QVOD EGO] Referendum ad illa superiora, ubi dixit, Hegionem homines captivos commercati, si fortè queat aliquem invenire, quo filium suum permutet. *Quod ego quidem*, inquit, &c. L. & Pyl. Buccardus. Sed Acid. hos sex seq. versûs illi præcedentis Sc. *aliquem invenire* &c. non sensu quidem, sed ipsâ scriptura, continuè subjungit. Quam tamen insolentem trajectionem mirer ego potius quam imiter: præsertim in consensu tam pertinaci omnis ævi Codicum.

ANTIQVIS MORIBVS] Antiqua, & quæ ab aureo illo sæculo, habita sunt omnia meliora nostris. Ita noster Trin. 2: 2. *antiquis vivito moribus.* Terent. Adelph. 3: 3. *Homo antiquâ virtute & fide.* Cicero pro Rosc. Amer. *Homines antiquè, qui ex suâ naturâ cæteros fingerent.* Idem: *In quâ muliere vestigia antiqui officij remanent.* Tacitus Annali. 17. *Piso vultu habituque moris antiqui & æstimatione rectâ severus.* Ennius ille tricordis:

MORIBUS ANTIQUIS res stat Romana virisque.

Quod postremum *Justus Lipsius*, amicus noster & homo verè antiquis moribus & doctrinâ pro Scito & Symbolo usurpavit, & Imagini etiam suæ præscribi passus est, quam ego quidem nunquam sine interiore animi motu adspicio.

CVIVS] alii l. *Quoi.* i. nunquam exhilaravi illum absque præmio aut mercede, *gratiis*, i. gratis. *Cam.*

CONDIGNE] Pater similibus est moribus. L.

AD ALIOS C.] ita omnes MSS. infrà, 2: 3.

NE HAC NO. Q. TVRB.] pro, *turbaverintne.* Sic Prol. Aul. *ne surreptum*, dixit, pro, *surreptumne.* Pseud. 1:2. *- ne illi audeant Id facere?* pro, *illéne.* quod parum considerate nonnemo mutavit. *J. Gul.*

Q. CARCER.] quæstum ex captivis in carcerem conjectis. L.

CARNIFICIN.] homines excarnificare, & quæstum ex carnificina illâ quærere. L.

OSSA ATQ.] Proverbialis hyperbole de macilentiâ. *Guntherus* in *Ligurino* (circa annum Christi M.C.LIII.) lib. 8. de Reb. Frid. Barbarossæ:

—— miserandos possidet artus
Foeda sitis macies: pressis cutis arida membris
Insidet &c. ἀζαλέη δ' ὀστέα μοῦνον ῥινὸς ἔην, ut ait Q. Smyrnæus. V. N. act. 3: 6 Aul.

SVM MISERA] J. Gul. l. *sum miser à macritud.*

ME JVVAT] mihi prodest: με ὀνήσει: hinc cibus ὄνειαρ appellatur à Græcis, eò quod juvet: L. Es schmeckt mir kein Bissen daheim / gedeyet mir auch nicht.

QVOD EDO D.] V. N. Perf. 1: 3.

TVM D. HOM.] Elegans sententia Sophoclea illa quidem Ajace, etsi Plautus γενικώτερον hanc pronunciavit: Οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι τἀγαθὸν χεροῖν Ἔχοντες οὐκ ἴσασι, πρίν τις ἐκβάλῃ. Sic Horat. 3. Od. 23.

Virtutem incolumem odimus:
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

UNICVS] ita Salomon, Prov. c. 4. *Cum tener essem & unicus coram matre meâ.* i. unicè dilectus. nam plures fuerunt filii Davidis ex eâdem matre. itaque *unicum* Græci ἀγαπητὸν dicunt, &c. Ita *Unicus imperator*, apud Sueton. in Othone Silvio: *Fortissimum virum, unicum imperatorem prædicantes.* qui erat ampliss. honoris titulus. Ita & Catullus Carm. 26. Cæsarem appellavit.

HA, HEGIO] ita Grut.

MIHI ETIAM UNICO] ita Grut. è MS. Cam. & edd. antiq. *mihi etiam unico.* quod magis conveniens.

REMISSVS EST ED.] Allegoria à re militari. q. d. Nunc dimissus est ille prior epularum apparatus. dentibus enim, non manibus hæc pugna pugnatur. Alii *exercitum* hic sumunt pro exercitatione: quod tamen sequentia refutant, autore quidem Lambino.

QVEM DIXTI] ita omn. editt. at MS. Cam. *dixit.* fortè leg. *duxit* i. quem duxit filius meus. Lamb. reposuit *dixi*, Grutero & Musis invitis.

IMPERARE] i. tanquam imperator cogere & parare. Vide Alciat. Parerg. lib. 7: 13. Palmerius l. g.

—— qui posset tibi
Remissum, quem duxti, reparare exercitum?
PA. Quid credis? f. o. h. provinciam,
Cui obtigit, postq. captust Philopolemus.

Dixti, corruptè in omnibus, pro *duxti*, abstulerat sententiam. In edendo autem quia facilè primus erat Parasitus, ducem eum exercitus illius facit. *Omnes cui obtigit*, pro, ut cuique obtigit, Comica & antiquæ notæ oratio est. Sic autem fuisse etiam in vet. libris Lambini, ex ejus verbis conjicias. *Hæc Palmerius.* At *J. Gulielmius* vulgatum retinet; &, Locus, inquit, egregius, si quis in Plauto alius; verùm subobscurus, & Interpretes cùm cogito, non intellectus satis hactenus. ego sic capio. Hegio cum videret afflictantem se Parasitum, primùm affectum illum humanitatis putabat: deinde in rectam semitam cogitatione reductus; scilicet illud erat, inquit, quod hunc animi excruciat, quia edendi exercitus remissus est: hoc est, ut explico, quoniam cænationes & prandia, quæ exercitii vicem Parasitis sunt, filio hinc absente conquiescunt. *Exercitus* enim haud dubio exercitium significat versû primo: ut Rudente, *Pro exercitu gymnastico & palæstrico hoc habemus.* Fl. Vegetius certè lib. 2. c. 1. *Exercitus ex re ipsâ atque opere exercitii nomen accepit: ut ei nunquam liceret oblivisci, quod vocabatur.* Hâc vocabuli πολυσημασίᾳ ludens Hegio & conversus ad Parasitum, quasi de copiis militaribus locutus esset: tibi verò, inquit, nemo est qui imperet exercitum, quem remissum tibi paullò antè dixi. Solebant scilicet Imperatores & Proconsules provincialibus imperare milites, quos αὐθεντικῶς vocat exercitum: & iisdem, si ita meriti viderentur, cùm alia, tùm hoc onus militum mittendorum, remittere. Quia ergò, quod ad Philopol. attinebat, remissus Ergasilo erat exercitus, neque necesse habebat cottidie domum Hegionis vocatus venire, & ibi cum militibus non quidem à se adductis, sed isthic repertis rem gerere, patinasque valli in modum exstructas expugnare; ideò rogat facetus in calamitate sua senex, nullumne interea regem alium nactus sit, qui ipsi exercitum imperaret, hoc est, exercitum eum diripiendis placentis, turdis, ficedulis, & hujusmodi delicatis hostibus aliis haberet. Sic enim, *exercitum imperare*, pro, *exercitum & occupatum habere*, dixit etiam Cistell. *Noli, obsecro, lacrimis tuis mi exercitum imperare.* Hæc ille. Sed profectò non absurdè legatur cum Sibero, *quem duxti*, hoc est, duxisti ac rexisti. Quis enim dux auspicatior Parasito ad victûs vincendos, & bellaria debellanda? itaque & sequitur, *opus est tibi militibus*, sc. tanquam ductori.

POSTQVAM] Ita è MS. suo collegit Camer. hanc lectionem: *provinciã, Cui obtigerat, postq.* &c.

Cui-

Cuicunque ait, obvenisset epulandi provincia, eum illam recusare ac fugere. Insigni autem numerorum vitio, verba illa, *Cui obtigerat*, priori versui attexuit *Nobilius è speculâ Vangi non Editor*. Porrò hanc scripturam & Lamb. agnovit, etsi non secutus est. In MS. Cam. & Edd. vett. est, *Quod obtigerat*.

PRIMUM D.] Meurs. è v. c. l. *primodùm*, pro, *primò*, sicut *Eho*, *Ehodum*.

PISTORENS.] ita MS. Cam. & Pall. & edite ante Aldum, *Pistorensib.* teste Grutero. *Pistorium*, opidum est Italiæ. Hæc autem nomina populorum ad esculenta per jocum transfert. Sanè *Pistorenses* hic etiam *Coquos* complecti videmus. nam *Coquum* & *Pistorem* apud aliquos eundem fuisse monet Festus. Hinc *pistrinæ*, tabernæ pistorum: & *pistrinarum opera*, genera pistorii operis dicuntur Plinio. Videatur J. VVowver. Notis in Min. Felic. Octavium.

PANIC.] Populi a *Panâ* urbe Samnitium denominati. videatur Strabo libr. 5.

PLACENT.] Alludit ad eos, qui placentas conficiunt. Glossæ: πλακουντοποιός, *Placentarius*, *Dulciarius*. Firmicus Astron. lib. 8 *Faciet pistores dulciarios, conditores*. In MS. Lang. est *Palentinu*. hinc C. Colerus fecit, *Polentinu*: ut sit lepida allusio ad polentam. *De polentinu* autem populis consule Plin. & Ptolemæum.

TURDET.] Significat eos, qui turdos vendunt. Vide mihi Strabon. l. 3. & Comment. Is. Casauboni, qui de *Turdetaniâ* sive Boeticâ, quæ Hispaniæ regio, accuratè scribit, pag. 96.

FICEDULENS.] *Ficedulæ*, vicus Romanus. Alludit ad ficedularum venditores.

MARITIMI] piscatores, qui sunt multorum generum. L.

UT SÆPE] Sicut hic Plautus convivatorem comparat cum Imperatore, sic & Horat. 2. Sat. ult.

Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ: L.

PRIVATUS] ἰδιώτης. Imperatorem opposuit privato: ut Horatius *regem*, 1. Sat. 3.

Privatúsne magis vivam te rege beatus. L.

RECONCILIASSERE] reducem facturum. Est autem infinit. modi antiqui, futuri temporis. Sic Amph. *expugnassere*, Aul. *impetrassere*: Lamb. At Meurs. l. *reconciliascere*: ut *hiascere*, *labascere*. Atque ita est in Brix. & sequacibus.

AD. HABEO AL.] Grut. è MS. *Nam eccum hic captivum adolescentem Aleum*: ejecto *habeo*. quum *eccum* noceat etiam aliquid quod non videtur. V. N. Mil. act. 3: 1.

SED QUID TU ID] ita MS. Cam. At Giphan. *Quidum id q*. In Ald. est, *quiddam*. Carp. *quidam*, Pap. *quicdum*, Vulg. *quid tam*. Brix. & Basil. *quiddum*: atque hoc probat Meursius: quod Comici τὸ *dum* explendi metri utantur.

SED SI PAUXILLUM P.] Ita *Cam.* & omnes quotquot vidi. At Lamb. l. *pauxillo*: credo, solâ ingenij fiduciâ, & quia sic lubuit. Nam quod Lambinus libros suos testes laudat, domesticum est testimonium: vix credo. Morosos libros! qui sic ab omnibus seorsim sentiunt.

PAUXILLUM CONTENTUS ESSE] paullulum quid edere, pro re ita contentus, ἀρκούμενος.

NÆ PERPAUXIL.] *Næ*, adverb. affirmandi. Cic. in Catil. *Næ illi vehementer errant*. Et ita Cam. & plerique codd. At Lamb. *ne*. Q. d. dum modò ne nimis pauxillum apponas.

NAM ISTOC] Planissimè & hæc Parasiti sunt, non Hegionis. Præcipuas autem turbas huic loco dedit illud *emtum*, quod in vulgaris est. quod ingeniosiss. Acidalius decentissimè in *emin' tu* mutavit, locumque ita refinxit, uti exhibui. Non quia hanc conjecturam omninò veram præstare ausim: sed quia verisimilior visa, & cæteris expeditior. Nihilominus tamen, quid quisque è senatu litteratorum in pertricosâ hac caussâ censuerit, ordine, ut quidem se quisque prior obtulerit, exponam. Sic igitur Lambinus. Hegio jocans pro *stipulationis* formula, quæ ex interrogatione & responsione constat, *emtionis* usurpat: & se quidem emtorem, Parasitum verò venditorem facit. Solebat autem emtor in auctionibus (V. N. Menæch. extr.) cùm ex præcone rei venalis pretium audisset, clarè pronunciare, *Emtum; nisi quis meliorem conditionem afferet*. Quæ formula simile quiddam habet *Addictioni in diem*: quæ, ut ait Paulus JC. ita fiebat: *Ille fundus centum esto tibi emtus: nisi si quis intra Kalend. Januarias proximas meliorem conditionem* (i. majus pretium) *fecerit, quo res à domino abeat*. Itaque licet hæc etiam referre ad morem & formulam *Addictionum in diem*, &c. Sed mavult tamen priore modo. Douza verò (ut & *Turn.* lib. 14: 7.) posteriore videtur malle: ut dicat Hegio: Voco te ad cœnam, nisi quis te ad lautiorem vocabit, &c. Notat hæc & B. Brisson. Formul. Solem. lib. 6. pag. 506. *Camerarius* hæc ita περιφράζει: Voca, inquit Parasitus, me, si videtur. Nisi, inquit senex, alia melior conditio offeratur. Imò hæc, inquit Parasitus, maxime placet. At ego, inquit Senex, certis legibus te voco, perinde ac si fundum vendam. immò tu, exultabundus Parasitus inquit, *Proximum vendis*, id est, plus quàm fundum. Sed Senex hæc concludens, Abi modò, inquit, & lautius aliquid sequere, nunc rem tenes. Huic autem, *Nunc, rem tenes*, simile

quo-

quodammodo est Horatianum illud. *Nunc, vero strennuus auge.* Sed, *asper vidus*, is est quem Græci ὠμὸν ἐδῶν vocarunt: *Hæc Cam.* Parasitum, *inquit Turnebus*, gurgitem & voraginem, *profundum* eleganter, ad fundum alludens vocat: quasi mare quoddam sit, quo omnia sorbeantur & hauriantur. Et *Scaliger* ad illud in Ætnâ, *-ignotæ era profundi*, notat: ὀρεχμοῦ, *profundi*, τὸ βάθος. Unde *profundus* apud veteres dicebatur venter. Caper Grammaticus: *In profundum nummi vel in arcam conduntur*. quod ænigmaticè dixit, Aut prodigi aut parci pecuniam. Notat & *P. Colvius* ad illa Apul. *Ventri tam profundo serviens*. Et: *Insatiabilem profundumque ventrem semper esitando distendit.* J. Palmerius; In equuleo, inquit, tortos olim memorant. nugas maximas fuisse opinor, præ ut quomodo in his versibus emaculandis pleique omnes afflictarunt. Non fallor, & profectò aut vera est restitutio, aut proximè veram:

PAR. Age, sis, roga emtum: nisi qui meliorem feret.
Quæ mihi atque amicis placeat conditio magis;
Quasi fundum vendam, meis me addicam legibus.
HEG. Profundum vendis tu quidem, haud fundum, mihi.
Sed si venturus temperi. PA. hem. olus jam otium est.
HEG. I modò, venare leporem; jam erim tenes:
Nam meus scruposam victus commetat viam.

Solebant in contrahendo & obligando rogationibus uti: quarum rerum formulas condebant JC. Varro in *De re Rust.* Cicero in eâ pro *Murenâ*: JC. multis Digest. locis. Hoc est ergò *emptum, conductum, mutuum rogare.* Et ex suâ personâ concinne hæc Parasitus: ut alter ille Sticho (act. 1 sc. 3.) auctionem facit. *Ferre conditionem*, quod post dehinc est, aptissimè; aptius etiam verbis Hegionis illa; *profundum vendis*. nam *profundum* significare *ventrem*, magister nobis Caper est: & per hunc porrò noster *Parasitum* anfractu notat: quod Comicis usitatum. Parcam addere, alii hic quàm multis verbis, quàm nihil dicant: qui nec, *emptum*, respicere illud *roga*; nec *ferre*, spectare hoc, *conditio*, vident: & verba ista, *meis me addicam legibus*, trahunt, quò neque mens Plauti, neque jus Latinitatis patitur. Quoniam autem, *addicere in servitutem*, sermonibus vulgatur; atque hoc in emtionibus verbum domi est, itemque *addicere* & *condicere ad cœnam*; in orationibus doctorum multa sunt: ob id voce eâ, opinor, lusit. Iis verbis, *olus jam otium est, olus valet illis*: ita enim veteres: *- Resit pater optimus oli.* Et totum in gestu est. His, inquit, dentibus meis vel jam nunc operæ est. Postea; *Venare leporem: nunc erim tenes,* potui, ut Camerarius, ille Musarum animus: *I, rem tenes.* sed & quod præcessit, *leporem*, & quæ deinceps sunt, Camerarii illam conjecturam damnant. Asperum enim quid nominasse, indicio sunt: atque id vivum crudumque, ostendit verbum *venare*. Accepi autem & nostratium venatorum querelas, in erinaceos se incidere, dum lepores sectantur. & habere eos nescio quid ἑλκυστικὸν, ut ultro canes vestigiis leporum desistant, si præsagierint ericium. Quæ de his Erasmus, de *Phasiano* & *Caradrio*, alii; gerræ. De Turnebo libenter sileo. Quæ enim hic errat, cæteris ejus in Remp. litterariam meritis condonanda sunt. Qui enim minus potuit Plautus; quam ab ipso sentire: qui & continuo *asperum victum* iteret disertè: & *calceatos dentes* loquatur? *-redibo nunc ad senem ad cœnam asperam.* Huic autem rei unicus est *Eres*. Horat. Epod. 5. *Horret capillus ut marinus asperus Echinus.* Contra leporum ac cuniculorum mollities proverbium sustulit. Catullus: *- mollior cuniculi capillo.* Licuit mihi probare, *cirim*: & libuit, *Venare leporem: nunc cirim tenes*: atque ita credere, ex apologo esse, ut halizetus, qui cirim teneat, missam hanc accipiatur facere, & leporem consectari: sed quod mihi videretur magis, sequutus sum. *Hactenus* Palm. Denique J. Is. Pontanus legit, HEG. *Age sis, rogo. PAR. emptum nisi qui.* Ita Mostell. *Hic apud nos hodie cœnes, te roga.* Vide not. ejusdem ad Macrob. l. 5. c. 7.

MEIS ME ADD. LEG.] meo modo & conditione utar &c. Acid. *eis*: nimis dilutè, & contra consensum codd.

SED SI VENTVR.] si venturus cœnatum es ad me, veni tempestivè & maturè: *Turn.* lib. 14: 7. V. N. Persâ, 5: 1.

VEL JAM OT.] Codd. vett. ut & Ven. & Parisina mea. l. *amulus jam ot.* quod Lambinus rejicit: licet Turnebus explicare conetur. Et vidi (inquit idem Turneb.) qui, *hem mulus*, legeret, hoc sensu: meis jam jumentis otium est, nec ullo occupatus sum opere. qui, medius fidius, sensus non indignus est Plautino sale; ut Parasitus de se quasi mulione loquatur. itaque ne discedebat quidem: ac eum propè, ut discedat, cogit senex dicens: *Imò, venare leporem* &c. vide pluscula ibid. At J. Gruterus l. *Hem, mâlis jam otium est.* ut significet, vacare jam mandibulis suis: & tamen ita ambiguo efferat sono, ut de *molis* quoque accipere possent Spectatores. nisi velimus diductis labiis dentes restrinxisse, eosque inter se arietasse, tanquam si lapis lapidem tereret; quod facile suspicatus fuerim. Cæterùm, *mâlas*, fuisse etiam partes intrà os, satis confirmat jocosum illud

illud Bacchid. 4: 2. *Ne nucifrangibula excussit malis meis.* item Trin. 2: 4. *- ambabus malis expletus vorem*, &c.

NVNC CIRIM TENES.] Camer. leg. *nunc i, rem tenes.* Turnebus, *nunc irim* r. quod probat Lamb. maximè. Q. d. Imodò, & capta unctiorem cœnam: nunc habes tibi minimè sumtuosam. *Vel sic*: nunc habes cœnæ condimentum. (*Iris*, herba est odorata & aromatica ad cibum commendandum utilis:) *Vel*: condimentaria mea cæna est, cùm sit hortensis tota ex olusculis & helvellis: unde addit: *Non meus scruposam victus commetat viam*. i. parabilis & facilis est mea cœna, nec scrupeâ & asperâ captatur viâ; ut cœna, in quâ venatio est. At Scaliger *Cirim* retinet, ad illud in Ceiri, *Fecit & in terris Haliaetus ales ut esset*, hæc annotans: *Haliaetum* Poeta eandem & *Nisum* facit. Ferè omnes invasit opinio, *Cirin* esse alaudam nostram, uno cristæ argumento: *Nisum* vero accipitrem. Haliæetus, ut ipsum nomen indicat, marinas & palustres aves venatur. at alauda non est marina avis, &c. Quare cum parente meo (Exercitatione Exotericâ CCXXXIII. Vide & Ulyss. Aldrovandum Ornithologiæ l. 18. c. 10.) puto *Cirim* eam esse, quam *egrettam* vulgo vocamus. Egrettam venatur Falco: nam accipitris congressus impar. Ergo *haliaetus* Virgilii est *Falco* noster: nam alius est Aristoteli. Egrettarum cùm sint duo genera, alterum cum apice in capite, alterum careat: hoc quod caret, est Aristotelis λευκερωδιὸς: alterum, κνίκος. Apud Plautum, *Inunc, venare leporem, nunc Cirim tenes*, manifestò ostenditur; (est autem allusum ex apologo quodam) eum, qui Cirim venari potest, posse & leporem; quod sanè non faceret Accipiter. At Falco & leporem & Agrettam seu Egrettam capit, &c. Hactenus *Scaliger*. In MS. Cam. est, *nunc irim tenes. Non m.*

N. MEVS SCRVPOS.] Alludit ad Proverb. *Terere saxosam viam*, pro eo quod est, in difficultatibus versari. *Scal. ad Propert. lib. 4.*

COMMEAT V.] vett. cod. ut & MSS. Cam. *commetat v.* quod magis probum Acidalio. Sed nec Lælii Bisciolæ commentum omittam. Is pro *irim* aut *Cirim*, tegit *ictim*. Et est illi *ictis* mustelæ species, quæ *viverra* dicatur, & lepusculis infesta. Atque venatores hoc animal habere in hunc usum, ut lepores facilius capiant. Et si nil capiant, viverram ipsam comedere. Etiam in cæteris curiosus est, quæ vide lib. 13. c. 2. Horar. Subsecivatum. MSS. Lang. *irim, & ubam.*

CVM CALCEATIS DENTIBVS VEN. TAMEN.] *Calceatos dentes* Lamb. interpretatur paratos ad lauta obsonia edenda. plane contra mentem Plauti. Sed decepit eum Camerarii & Turnebi auctoritas, qui priorem versum malè mutarunt: cum antea rectissimè legeretur: *Nam meus scruposam victus commetat viam.* quo idem significatur, quod paulò post dicit Senex: *Asper meus victus sanè est.* Et quod act. 3: 1. legitur: *redibo huc ad senem ad cœnam asperam.* Ex quo jam liquet, quid sint *dentes calceati*. Hoc enim vult Parasitus: Quamvis dicis victum tuum asperum & scruposum esse, non deterrebis tamen, quin veniam, & quidem cum *dentibus calceatis*, id est, ita munitis, ut viam illam scruposam facilè conficere possint. Metaphora ducta à viatoribus, qui per saxa & scrupos ituri calceis se diligentius muniunt: cum in locis planis nudis sæpe pedibus incedant: *Sim. Ulr. Pistoris.* At verò MS. Cam. & Scalig. leg. *Nõ m.* quomodo & MS. [illegible] & edit. vulgatæ. sed Brix. & Ven. & Carp. & Vetus Colon. & Basil. *Nam*: quod & Acid. tenet.

SENTES NE] Jocus ex voce, *Asper*, natus. Frist du denn Dörner?

TERRESTRIS C.] Interpretatur, quod obscurius dixerat, Hegio. Est autem *terrestris cœna*, quæ nihil nisi terrâ natum habet: quam Horatius egregiè *cœnam sine sanguine* dixit, imitatione Græca. Diphilus: ἄναιμον, ἀλλ' οὐδ' αἱμάξεν. Pet. Victor. lib. 7: 16. Lamb. Lipsius, alii.

SVS TERR.] Hoc quoque *de terrestri cœnâ* aliorsum trahit Parasitus.

MVLT. OLER.] Nunc demum planè se explicat Hegio: ut cavillationi amplius non sit locus. Nihil autem inimicius esse oleribus Parasito, & hic & alibi apud Græcos Comicos declaratur, & notatur a *P. Victorio.* Meursius; Ægrotos, inquit, oleribus curatos olim fuisse, vel ex uno isto Plauti loco facilè apparet. Et huc pertinet Plinii Nat. Hist. liber vigesimus. Inde *Heluones* antiquitùs propriè appellari. Nam *Helus* veteres pro *Holus* dicebant. Quia verò ægroti nauseabundi valdè sunt, fastidiosique & delicati ciborum arbitri, hinc postea translata ea vox ad homines delicatos opiparosque, qui magnas pecunias in dapes profunderent: non in voraces: quod hactenus tamen ab omnibus falsò existimatum est. *Hæc ille.* Facetè, ait Is. Pontanus, *olera* capit Parasitus omne genus herbarum, quibus medemur. Apostoli locus non absimilis 14. ad Rom. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.

CVRATO] si istam cœnam parare cogitas, eam ægrotis apponito, qui tenui victu alendi sunt: *L.*

SVBDVCAM RAT.] *subducere rationem*, est digitis seorsum & secreto putare rationem, ut appareat, quid nobis debeatur, quid nos aliis. Curcul. 3: 1.

TRAPEZIT.] Duobus modis apud nummularios deponi pecuniæ solebant: nimirum aut custodiæ aut fœnoris gratiâ. De priore modo hic legimus: de posteriore, Mostell. act. 3: 1. Vide Ræ vard. Var. lib. 1: 15.

ACTUS II. SCENA I.

LORARII. PHILOCRATES, TYNDARUS, Captivi.

Si dii immortales id voluêre vos hanc ærumnam exsequi,
Decet id pati æquo animo. si id facietis, levior labos erit.
Domi fuistis, credo, liberi.
Nunc servitus si evenit, ei vos morigerari mos bonu' st,
5 *Eamque herili imperio ingeniis vestris lenem reddere.*
„ *INDIGNA digna habenda sunt, herus quæ facit. CAP. oh oh oh!*
„ *LO. Ejulatione haud opus est. oculis multam miseriam additis.*
IN RE MALA animo si bono utare, adjuvat.
CAP. At nos pudet, quia cum catenis sumus. LO. at pigeat postea.
10 *Herum nostrum, si vos eximat vinculis,*
Aut solutos sinat, quos argento emerit.
CAP. Quid à nobis metuit? scimus nos.
Nostrum officium quod est, si solutos sinat.
LO. At fugam fingitis. sentio quam rem agitis. (ceat
15 *CAP. Nos fugiamus? quò fugiamus? LO. in patriam. CA. apage: haud nos id de-*
Fugitivos imitari. LO. imò edepol si erit occasio, non dehortor.
CAP. Vnum exorare vos sinite nos. LO. quidnam id est? CA. ut sine his arbitris
Atque vobis, nobis detis locum loquendi.
LO. Fiat. abscedite hinc: nos concedamus huc. sed brevem orationem incipesse.
20 *PHI. Hem istuc mihi certum erat. concede huc. LO. abite ab istis. PHI. obnoxii*
Vobis sumus propter hanc rem; cùm, quod volumus nos, (ambo
Copia est, & facitis ejus nos compotes.
Secede huc nunc jam, si videtur, procul:
Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant:
25 *Neve permânet palàm hæc nostra fallacia.*
„ *Nam DOLI NON doli sunt, nisi astu colas,*
„ *Sed malum maximum, si id palàm provenit.*
Nam si herus mihi es tu, atque ego me tuum esse servum assimilo,
Tamen viso opu' st, cauto est opus, ut hoc sobriè, sine arbitris,
30 *Accuratè hoc agatur, doctè & diligenter.*
Tanta incepta res est: haud somniculosè hoc

Agen-

Agendum est. TYN. *ero, ut me voles esse.* PHI. *spero.*
TYN. *Nam tu nunc vides pro tuo caro capite*
Carum offerre meum caput vilitati.
35 PHI. *Scio* TYN. *at scire memento, quando id, quod voles, habebis.*
„ *Nam* FERE MAXIMA *pars morem hunc homines habent: quod sibi volunt,*
„ *Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi jam penes sese habent,*
„ *Ex bonis pessumi & fraudulentissimi*
Sunt. nunc ut te mihi esse volo, esse autumo.
40 TYN. *Quod tibi suadeo, suadeam meo patri.*
PHI. *Pol ego te, si audeam, meum patrem nominem:*
Nam secundum patrem tu es pater proximus.
TYN. *Audio.* PHI. *& propterea sæpius te, ut memineris, moneo.*
Non ego herus tibi, sed servus sum. nunc obsecro te hoc unum,
45 *Quoniam nobis di immortales animum ostenderunt suum,*
Vt qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc conservum velint;
Quod antehac pro jure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei te erga bonitatem patris,
Perque conservitium commune, quod hosticâ evenit manu,
50 *Ne me secus honore honestes quàm ego te, cum servibas mihi.*
Atque ut qui fueris, & qui nunc sis, meminisse ut memineris.
TYN. *Scio quidem me te esse nunc, & te esse me.* PHI. *hem istuc si potes*
Memoriter meminisse, inest spes nobis in hâc astutiâ.

RATIO versuum hujus Scenæ est inexplo- A rata.

LEVIOR L.] Horat. 1. Od. 24.
Durum, sed levius fit patientiâ,
Quicquid corrigere est nefas.

EVENIT] propriè. nam servitus, libertas, divitiæ &c. à Lucret. lib. 1. appellantur *Eventa*,
Servitium contrà, libertas, divitiæque,
Paupertas, bellum, concordia; cætera, quorum
Adventu manet incolumis natura abituque:
Hæc soliti sumus, ut par est, Eventa vocare.

MOS BONVS EST] καλὸν ἐστιν ἦθος. hoc est, τοὺς ἀνδρὰς ἐστὶν ἤθη καλὰ ἔχοντας: *benè moratos decet.* Non minus differunt Latinis *Mos* & *Mores*, quàm Græcis ἔθος & ἦθος, quæ & necessariò à sapientibus distinguuntur. *Is. Casaub.* in Spartan.

EAMQ. HERILI IMP.] Mos bonus est, lenire servitutem ingeniis vestris (*Dandi casu*) herili imperio, i. per herile imperium. hæc sententia: æquum est, vos efficere bene serviendo, ut herus vester clementem se ingeniis vestris, vel in vos præbeat. Ita Lambinus. cui tamen hic locus de vitio omninò suspectus est. MS. Cam. l. *Eamque & herili.* hinc Gruterus, *Eamque ex herili imperio.* Acidalius leg. *Feramque herili imperio ing.* Servitus herili imperio dura, placidis servientium ingeniis mitigatur. vel; *Feramque ingenio ing.* A quo non dissidet illud Curtii lib. 7. *Regum Ducumque clementia non in ipsorum modò, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia.*

B INDIGNA] Scal. ad illud in Ceiri:
Omnia me potius digna atque indigna laborum
Millia visuram, &c.
notat: *Digna indigna*, ut Terent. *justa injusta me facturum.* quæ omnia παροιμιώδη. cujusmodi Proverbium non animadversum apud interpretem Æschyli, δίκαια διὰ τοῦτον ἀνάγκῃ δίκα γα καὶ δίκα: quò Plautus allusit. V. N. Asin. 1. 3.

OH OH OH] ita Grut. non, *ohoho.*

M. MISERIAM ADDITIS] ita Cam. ex conjecturâ. Vulg. & Parif. & Brix. *oculis multa miseris cuditis.* Ven. & Basil. *editis.* Gul. legit, *oculis multam miseri accuditis*, hâc sententiâ: illos dum lacrimando se affligent, præter eam quam ipsa miseria fert, aliam quoque calamitatem oculis importare, & malo multam accudere novam. *Cudendi* verbum in malâ re poni docet illud jam pænè Proverb. *In te isthac cudetur faba.* (quod quidem Terentianum cum nemo, quod sciã rectè explicarit, ex hoc vet. MS. Persii scholio planum fiat. *Scutica*, inquit, *erat quædam corrigia habens in summitate nodos quosdam in modum fabæ similes ferè castium: de qua Terentius, Hæc faba cudetur in me. Et erat pœna servorum.* Vide & Lxl. Bisciolam l. 5: 22. J. Douza l. *oculis multam miseriam cuditis*, vel certè, *accuditis*. interpretatione sumtâ à loco illo Mostell. act. 4: 2. v. 10. Tamen ibi junctim de dolore oculorum agitur, & nummorum cusione. Vir doctus divinabat, *oculis multam miseriam additis.* ut dicat: satis est, quod videant oculi vos omnia amisisse, & factos alterius: quare ne lacrimando iis miseriam accumuletis. *musta* pro *mulsea*, jam tralaticium est, &c. Acidal. L. *coadditis.* In MS. Cam. est, *multa oculis multa miraclitis.*

CUM CATENIS S.] Grut. è MS. in quo est, *cum catenatis summus*, conjicit, *quia concatenati sumus.* At ego ipsum MS. teneam.

OFFIC. QUOD EST] *est*, pro *sit*, more Plautino. Acid. *off. quoque, est sis.*

OFFICIUM] *Officium* Acidalio hic *fuga* est. Asin. *Quin tu tuum officium facis, ac fugis?* Pœnulo: *Fugio. MI. meum est istuc magis officium.*

FINGITIS] Non vulgariter dictum, *fugam fingere*, pro moliri & struere fugam: sed honestè inprimis, & antiquâ ratione loquendi. Lucill. *Sed fuga fingitur, timido vadit pede persitius.* J. Gul.

ARBITRIS] sc. captivis aliis.

INCIPESSE] ita MS. *incipisse.* Veteres dicebant *Incipio, incipesso*, sicut *Lacio, lacesso*; *Facio, facesso*: *Capio, capesso*: Meurs.

PHI. OBNOXII] Sic hunc locum restituit Lambinus. Quanquam Acid. dehinc etiam omnia mirificè turbata esse clamitat. nec tamen componit.

N. PERMANET] Das ce nicht ansfomme. vox, *palàm*, delenda est; utpote sensum & versum corrumpens. Ab illo enim, *Copia est &c.* A usque ad illum, *Sed malum &c.* constant versus pedibus Creticis. Tales sunt & quinque inferiores, ab hoc: *Ex bonis p. &c.* L.

NISI ASTU COL.] nisi callidè tractentur.

SOBRIE] σωφρόνως. consideratè. L. D.

VILITATI] vitam ac salutem meam vilem & quasi venalem habere, minimique æstimare. *Carum caput*, Græcorum more, φίλη κεφαλή, vel, ἠμετέρα κεφαλή. L. D.

SCIRE MEM.] Vet. edit. L. *scire tum mem.*

NAM FERE] Nihil hâc sententiâ verius. *Maxima pars, homines* i. plerique homines. Ejusmodi autem homines Cic. pro Mur. *astutos* & *ingratos* nominat. Tale illud Catulli in epital. Peleis

B

Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt.
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuêre, nihil perjuria curât. Sic Callimachus: ποιεῖν τι λαθεῖν, φιλεῖν· ἀπὸ στρέψει λαβόντες. Phalaris Epist. 63. ait ejusmodi homines imitari mores Chameleontis, qui pro ingenio temporum colores mutat.

D IMPETR.] dum impetrare conantur. L.

TE MIHI ESSE VOLO, ESSE AUT.] ita Lamb. i. cujusmodi te mihi esse opto & volo, ejusmodi esse credo: tu ne opinionem meam fallas vide. Debet bis scribi *Esse.* Idem postea J. Gul. seriò admonuit; nec displicet Grutero.

C

MEO P.] *meo*, Monosyllabos, ut in sequenti *meum*: &, *audeam*, δισυλλάβως, ob versum. L.

EGO TE, SI AUD.] ita Gruterus. quanquam vulg. edit. & omnes MSS. *si te audeam.*

Q. NOBIS D.] ita MSS. & Edd.

ESSE NUNC CONSERV.] ita MSS. & vett. ed. Grut.

TE ORO] ita MSS. *te oro.*

PER PREC.] Quid est? *orare per precem*! utrum orare precando vel prece, ut Horat. dixit, *Orat tu multâ prece*: An, *orare per Precem*, tanquam Jovis filium? nam Homerus Λιτάς, i. Preces Jovis filias facit. Solebant autem veteres orare per deos, per sacra, per liberos, denique per res carissimas: L.

D

TE ERGA] Meurs. *tederga*, ut alibi, *mederga.*

QUAM EGO TE, CUM SERVIS.] ita Pontan. è cod. Angl. *quàm ego te, cum s.*

MEMOR. MEM.] Sic Afran. *memoriter memini.* Sed vim horum non sensit Lambinus. Vide tu mihi Not. Asin. act. 3: 2.

ACTUS

ACTUS II. SCENA II.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARUS.

Iam ego revertar intus, si ex his quæ volo exquisivero.
Ubi sunt isti, quos ante ædis jussi huc produci foras?
PHI. Edepol tibi ne quæstioni essemus, cautum intellego,
Ita vinclis custodiisque circummœniti sumus.
5 *,, HEG. QUI CAVET ne decipiatur, vix cavet, cùm etiam cavet.*
,, Etiam cùm cavisse ratus, sæpe is cautor captus est.
An verò non justa caussa est, ut vos servem sedulò,
Quos tam grandi sim mercatus præsenti pecuniâ?
PHI. Neque pol tibi nos, quia nos servas, æquom est vitio vortere:
10 *Neque te nobis, si abeamus hinc, si fuat occasio.*
HEG. Ut vos hic, itidem illic apud vos meus servatur filius.
PHI. Captus est? HEG. ita. PHI. non igitur nos soli ignavi fuimus.
HEG. Secede huc. nam sunt ex te quæ solo scitari volo,
Quorum rerum te falsiloquum mihi esse nolo. PHI. non ero,
15 *Quod sciam. si quid nescivi, id nescium tradam tibi.*
TYN. Nunc senex est in tonstrinâ: nunc jam cultros attinet.
Ne id quidem involúcre injicere voluit, vestem ut ne inquinet.
Sed utrum strictimnè attonsurum dicam esse, an per pectinem,
Nescio: verùm si frugi est, usque admutilabit probè.
20 *HEG. Quid tu? servus ne esse, an liber mavelis? memora mihi.*
PHI. Proximum quod sit bono, quodque à malo longissimè,
Id volo. quanquam non multum fuit molesta servitus:
Nec mi secus erat, quàm si essem familiaris filius.
TYN. Eugepæ! Thalem talento non emam Milesium.
25 *Nam ad sapientiam hujus ille nimius nugator fuit.*
Ut facetè orationem ad servitutem contulit!
HEG. Quo de genere natu'st illic Philocrates? PHI. Polyplusio.
Quod genus illic unum est pollens atque honoratissimum.
HEG. Quid ipsus hic? quo honore est illic? PHI summo, atque à summis viris.
30 *HEG. Tum igitur ei cùm in Aleis tanta gratia est, ut prædicas,*
Quid divitiæ, sunt ne opimæ? PHI. unde excoquat sevum senex.
HEG. Quid pater? vivit ne? PHI. vivum, cum inde abiimus, liquimus.
At nunc vivat necne, id Orcum scire oportet scilicet.
TYN. Salva res est. philosophatur quoque jam, non mendax modò est.

35 HEG. Quod erat ei nomen. PHI. Thesaurochrysonicochrysides.
HEG. Videlicet propter divitias inditum id nomen quasi est.
PHI. Imò edepol propter avaritiam ipsius, atque audaciam.
Nam ille quidem Theodoromedes fuit germano nomine.
HEG. Quid tu ais? tenax ne pater ejus est? PHI. imò edepol pertinax.
40 Quin etiam ut magis noscas: Genio suo ubi quando sacruficat,
Ad rem divinam quibus est opus Samiis vasis utitur,
Ne ipse Genius surripiat. proinde alios ut credat vide.
HEG. Sequere hàc me igitur. eádem ego ex hoc quæ volo exquæsivero.
Philocrates hic fecit, hominem frugi ut facere oportuit.
45 Nam ego ex hoc, quo genere gnatus sis, scio: hic fassu'st mihi.
Hæc tu eadem si confiteri vis, tuâ è re feceris:
Quæ tamen scito scire me ex hoc. TY. fecit officium hic suum,
Cùm tibi est confessus verum. quanquam volui sedulò
Meam nobilitatem occultare, & genus, & divitias meas.
50 Hegio, quando patriam & libertatem perdidi,
Non ego istunc me potiùs, quàm te metuere, æquum censeo.
Vis hostilis cum istoc fecit meas opes æquabiles.
Memini, cùm dicto haud audebat, facto nunc lædat licet.
„Sed viden'? FORTUNA humana fingit artatque ut lubet:
55 Me, qui liber fueram, servum fecit: è summo infimum.
Qui imperare insueveram, nunc alterius imperio obsequor.
Et quidem si proinde ut ipse fui imperator familiæ,
Habeam dominum, non verear ne injustè aut graviter mihi imperet.
Hegio, hoc te monitum, nisi fortè ipse non vis, volueram.
60 HEG. Loquere audacter. TY. tam ego fui antè liber, quàm gnatus tuus.
Tam mihi, quàm illi libertatem hostilis eripuit manus.
Tam ille apud nos servit, quàm ego nunc hìc apud te servio.
„EST PROFECTO Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque & videt.
Is, uti tu me hìc habueris, proinde illum illìc curaverit.
65 „BENE MERENTI benè profuerit, malè merenti par erit.
Quàm tu filium tuum, tam pater me meus desiderat.
HEG. Memini ego istoc. sed faterin' eadem quæ hic fassu'st mihi?
TY. Ego patri meo esse fateor summas divitias domi,
Meque summo genere gnatum. sed te obtestor, Hegio,
70 Ne tuum animum avariorem faxint divitiæ meæ:
Ne patri, tametsi unicus sum, decere videatur magis
Me saturum servire apud te sumtu & vestitu tuo,
Potius quàm illì, ubi minimè honestum est, mendicantem vivere.
HEG. Ego virtute deûm & majorum nostrûm dives sum satis.

NON

75 „NON EGO OMNINO lucrum omne esse utile homini existimo.
„Scio ego, multos jam lucrum luculentos homines reddidit.
„EST ETIAM, ubi profectò damnum præstet facere, quàm lucrum.
„Odi ego aurum: multa multis sæpe suasit perperam.
Nunc hoc animum advortito, ut ea quæ sentio, pariter scias.
80 Filius meus illic apud vos servit captus Alide.
Eum si reddis mihi, præterea unum nummum ne duis.
Et te & hunc amittam hinc. alio pacto abire hinc non potes.
TY. Optumum atque æquissimum oras, optumusque hominum homo es.
Sed is privatam servitutem servit illi, an publicam?
85 HEG. Privatam medici Menarchi. PHI. pol hic quidem hujus est cliens.
Tam hoc quidem tibi in proclivi, quàm imber est, quando pluit.
HEG. Fac is homo ut redimatur. TY. faciam. sed te id oro, Hegio.
HEG. Quidvis, dum ab re ne quid ores, faciam. TY. ausculta dum, scies.
Ego me amitti, donicum ille huc redierit, non postulo.
90 Verùm, quæso te, ut æstimatum hunc mihi des, quem mittam ad patrem,
Ut is homo redimatur illi. HEG. imò alium potiùs misero
Hinc, ubi erunt induciæ, illuc tuum qui conveniat patrem:
Qui tua quæ tu miseris mandata, ita ut velis, perferat.
TY. At nihil est, ignotum ad illum mittere: operam luseris.
95 Hunc mitte, hic omne transactum reddet, si illuc venerit.
Nec quenquam fideliorem, neque cui plus credat, potes
Mittere ad eum, nec qui magis sit servos ex sententiâ:
Neque adeò quoi tuum concredat filium hodie audaciùs.
Ne vereare, meo periculo hujus ego experiar fidem,
100 Fretus ingenio ejus, quod me esse scit erga se benevolum.
HEG. Mittam equidem istunc æstimatum tuâ fide, si vis. TY. volo,
Quàm citissimè potest, tam hoc cedere ad factum volo.
HEG. Num quæ caussa est, quin si ille huc non redeat, viginti minas
Mihi des pro illo? TY. optima imò. HEG. solvite istum nunc jam,
105 Atque utrunque. TY. di tibi omnes omnia optata afferant,
Cùm me tanto honore honestas, cùmque ex vinclis eximis.
Hoc quidem haud molestum est, quòd collus collariâ caret.
„HEG. QUOD bonis benefit beneficium, gratia ea gravida est bonis.
Nunc tu illum si illò es missurus, dice, demonstra, præcipe,
110 Quæ ad patrem vis nunciari. vin' vocem huc ad te? TY. voca.

VERSUS sunt tetrametri catalect. trochaici.

REVERTAR INTUS] ita Cam. & Lamb. Cæteri ferè, *intrò*.

EXQUISIVERO] ita MSS. Cam. & Lang. & omn. Lambiniani: tamen Cam. *inquisivero* edidit.

NE QUÆSTIONI.] ita Rittersh. probat è MSS. Lang. Cæteri: *ne in quæstione ess.* In MS. Cam. quidem nunc est, *ne quæstioni &c.* sed priùs fuit, *ne quæstione*, absque *in*: quod superscribitur, sed ab eadem, ut videtur, manu. V. N. Cistell. 2:3.

CIRCUMMOEN.] pro, *muniti*. sic *mœri*, pro *muri*, & alia. L.

UT VOS] Lamb. edidit, *cur &.* sine ullius cod. autoritate, tantùm, quia ipsi ita lubuit. Sed an non hoc est decimam Musam in ordinem redigere? Pœn. 3:1. *An verò non justa caussa est, quò i. d.*

IGNAVI F.] Muretus Var. lect. lib. 14. cap. 18. Fortium, *inquit*, virorum videtur in prœliis aut vincere aut mori: qui enim capiuntur, vix interdum effugiunt ignaviæ aut certè φιλοψυχίας notam. Atque hoc significavit *Philocrates Plautinus &c.* Sed tamen Lacedæmonius quidam ex iis, qui ab Atheniensibus capti sunt in Pylo, urbanè à se ignaviæ notam amolitus dicitur. Cum enim Atheniensis quidam ei per ludibrium dixisset, *Ex vestris videlicet optimi ac fortissimi quique ceciderunt:* *Magni*, inquit, *faciendus esset fusus, si viros fortes dignoscere ac discernere ab ignavis posset.* Fusum autem Lacedæmoniorum more, vocabat sagittam: & significabat, non fortissimos quosque mortuos esse, sed eos, qui casu sagittis icti fuissent: ut qui hostium potiti erant, non propterea minus fortes habendi essent, quam qui ceciderant. Eminùs enim cum illis prœliati erant Athenienses. *Thucyd. l. d.*

SI QUID NESCIVI] Pist. & Acidal existimant scriptum fuisse, *nescivo*, pro *nescibo*, inde factum *nescivi*. Nun abludit ab hâc formâ illud Asin. Sc. 1. *Ut ipse scibo, te faciam ut scias*: & Pseud. act. 1:5. *Quod scibo, Delphis responsum dicito.* ita ergo hic, *si quid nescibo*.

ID NESCIUM] Scal. ad illud Ceiri:

Inscia quandoquidem scelus es conata nefandum,

notat: Hic, *inscia*, ὁ ἀσύνετος: ut 4. Æneid. *Itaque volatilis ferrum Nescius.* Plaut. *Si quid &c.* Agellius lib. 19:1. *aut repentinus nescius periculi* ...*ntius.* V. N. Rud. 1:5. *Quæ in locis nescitis nescià spe sumus.*

NUNC SENEX] Significat senem inibi esse, ut probè decipiatur. Ostrofranci mei in re simili dicunt, Er sitzt in seinem Kaffe.

ADTINET.] ita MS. Cam. admotos tenet: sc. Philocrates. eàdem ferè formâ Menæch. act. 5:1. *Nunc eandem ante oculos attines.* Ita alibi noster, *abstinere*, pro remotum tenere.

INVOLUCRE] ita omn. codd. Sed ex conjecturâ, opinor, Turn. l. 28: 38. l. *involucrum*, quod interpretatur linteum illud, quo tonsores solent humeros tondendorum involvere, ne vestis capilli tonsi lapsu inquinetur. ὠμόλινον vocat Plutarchus. Observat idem & Casaub. ad Athen. lib. 3. cap. 19. ubi & ridicula periphrasis pectinis notatur, ὀδοντωτὴ ξύστρα, i. *dentata strigil.* Significat, Philocratem sine ullâ accuratâ curâ, & sine ullo pudore aut metu Hegionem decepturum.

STRICTIM] Turneb. lib. 14:7. *strictim tondere*, est tondere ad cutem, ἐν χρῷ κείρειν. *per pectinem*, est paulò longius à cute interposito pectine tondere. Sic Græcis duo tondendi genera sunt, σκάφιον & ξυρόν: illud strictim, hoc secus. Hæc ille. Seneca: *Pressius tondent atque abradunt.* Ita *J. C. Scaliger*, quòd solus strictim tonderet, *Tonsus* in Italiâ vocabatur.

EUGEPÆ!] ita J. Gul. è Lang. emendat *Eugepæ!* quæ gestientis lætitiâ interjectio. infrà, act. 4:2. *Eugepæ! editiones ed.* Etiam Grut. in MSS. *Eugepæ Talem t.* legi notat.

THALEM T.] Thalem, qui unus è septem Sapientibus, præ hoc contemnam, & eum talento mihi addictum emere nolim: quia Philocrates scilicet multò est sapientior. *L.*

AD SAP.] *Ad*, comparationem etiam notat: ut hic, & apud Cic. 2. de Orat *Nihil ad Persium*. Terent. *At nihil ad nostram hanc.* L.

ILLIC PHIL.] Sic eum appellat errans, cum sit Tyndarus. *L.*

POLYPLUS.] πολύπλουτος, valdè dives. *L.*

ATQ. à SUM.] Sic Hector, apud Nævium: *Lætus sum, laudari me abs te, pater, laudato viro.* D.

CUM IN ALEIS] ita MS. Cam. at Pal. *see. Aulen.* Cum, ait, tam gratiosus ille sit in Civitate suâ, ecquid in te benè unctâ est? Dixerat autem falsus ille Tyndarus, Philocrat. familiam atque ipsum adeò & pollere illic plurimum, & coli maximè ab Aliis. Verùm, quid caussæ arbitramur, cur hic noster *Alios* semper & *Alidem* nominet, cùm omnes cæteri Latini scriptores *Eleos* & *Elidem*? An, quòd ea nomina ita elata minus nova essent Romanis hominibus rudibus adhuc & imperitis rerum Græcarum? equidem censeo. nam neque *Aliâ* fluvio Latium, neque *Aliensi die* fasti clarius quicquam habent: *J. Gul.*

SUNTNE OPIMÆ?] ita leg. non, *optumæ*. q. d. Ita sunt opimæ & pingues Philocrati divitiæ, ut ejus pater ex eis coctis multum sebum exprimere queat: *Hæc Lambinus*: qui quidem de *sebo* rectè; de *patre* Philocratis non item. Quid enim? de Philocratis ipsius censu, non autem de paternâ opulentiâ, aut divitiis quæsierat Senex. Cujus interrogationi ut Pseudotyndari responsum conveniat propius, dubium mihi nun est, quin ita disjungen-

jungendæ personæ: *PHI. Unde excoquat sebum. HEG. senex Quid pater? vivitne? &c.* J. Douza. Cum autem *sebum*, ut Nonius ait, *fiat ex adipe ruminantium*, opinantur quidam, Philocratis patris divitias fuisse in re pecuariâ.

ORCUM SCIRE] Nam quicquid mortuum est, apud Orcum est. *L.*

SALVA R.] Fortasse alludit ad illud: *Salva res est: saltat senex.* de quo Servius 8. Æneid.

THESAURO.] Lusit, more veteris Comœdiæ, in mirificâ nominis compositione. Est autem hujus significatio, *thesauri*, & *auri*, & *avaritiæ*. Si autem scribatur *Thesaurochrysonicochrysides*, unguis erit significatio in nomine: *Camerarius.* At Heraldus leg. *Thesaurochrysonicochrysides.* Quæ dicuntur (inquit) à Philocr. meam confirmant sententiam: *Imò edepol propter avaritiam &c.* Nam avari est κρύπτειν τοὺς θησαυρούς: audacis & factiosi, πάσῃ δυνάμει τῇ χειρί. Erit ergo senex ille aut Θησαυροχρυσονικοχρυσίδης, aut potius Θησαυροχρυσονυχοχρυσίδης, quasi qui ungulis, iisque tantùm non omnibus, auri sui thesaurum abscōdat. nam, *omnibus ungulis*, idem est quod omnibus nervis ac viribus. Cic. 2. Tuscul.

ATQ. AUDACIAM] Quid huc *audaciæ*? an legend. *tenaciam*? hoc certè Hegio quasi excipiens subjicit: *tenaxne pater ejus est?* Acid.

PERTINAX] i. valdè tenax. Scal. Conject. *Pertendere* est τὸ παρατείνεσθαι, ad verbum. Propert. *Pertendens animo.* Plautus more suo allusit ad etymologiam veram. non enim à *pertendendo*, sed à *pertinendo*.

QUANDO] non est in MS. Langii. sed genuinum tamen esse, monet Acid. Quippe innui, ipsum raro sacrificare: & si tamen aliquando, Samiis tum vasis uti.

SAMIIS] V. N. Menæch. 1: 2. & inprimis Alex. ab Alexandr. atque inibi Tiraquell.

SURRIPIAT.] sc. vasa: si non Samiis, sed aliis pretiosioribus utatur.

EADEM] sc. operâ.

EXQUÆS.] MS. Cam. l. *exquæsivero.* V. N. Aul 4: 10.

SCIO SCIRE] ita Grut. suasu MS. Cam. & versus ipsius; *scio scire.*

HUMANA] i. res humanas. *Fortunam*, ait Sallust. *pleraque res ex libidine suâ agitare.* Et secundum Plin. *Fortuna utramque paginam facit.* Vide egregium locum Pseud. act. 2: 3.

FINGIT ARTATQ.] Meursius malit, *fingit artatque.* nam *fingit* hic valet πλάττει.

EST PROFECTO] Sophocles, Electrâ: ἔτι μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, ὃς ἐφορᾷ πάντα, καὶ κρατύνει. Item: ἔστι θεὸς ἐν ἔδαφος, ὃς πάντα ὁρᾷ. Homerus: Ζεὺς πάντ' ἰδών, καὶ πάντ' ἐπακούων. Juvencus lib. hist. Evangel. 2:

Nil absente Deo loquimur: nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. Cernit DEUS omnia præsens.

Sillius lib. 15.

Idem justitiæ cultor: quæcunque capesses,
Testes factorum stare arbitrabere divos.

Adscribit huic Brissonius formulam olim receptam, quâ, *DEOS ESSE*, exclamabant. Livius lib. 3. *Dum pro se quisque, DEOS ESSE, & non negligere humana, fremunt.* Ib. lib. 8. Manlius ait Torq. *EST CÆLESTE NUMEN: ES MAGNE JUPPITER.* Nec inspector solùm, sed judex idem est, & vindex. *Namque mihi*, inquit Sallust ad Cæsarem, *pro vero constat, omnium mortalium vitam divino numine invisi: neque bonum neque malum facinus cujusque pro nihilo haberi, sed ex naturâ diversa præmia bonos malosque sequi.*

SCIO EGO, MULT. LL. LUCUL.] V. cod. & Palat. quidam legunt *lutulentos*: quidam horum, *loculentos*: quidam etiam, *luculentos*: quod postremum etiam Frising. MS. agnoscit, & editt. meæ Basil. Brix. Veneta & Parisina, & omnes (ut ipse ait) Lambinianis codd. idque Gruterus tenet. ut duo opponat Hegio: Scio quidem multos avaritiâ suâ diratos: sed & hoc scio, eos qui lucrum in loco neglexere, rem fecisse.

MULTA MULTIS SÆPE &c.] Huc fortassis illa Phædri lib. 5. Fab. 85. faciunt:

Periculosum semper reputavi lucrum.
Sed dicis: qui rapuere divitias, habent.
Numeremus agedum, qui deprehensi perierint:
Majorem turbam punitorum reperies.

Ad quod Rittersh. notat. At hoc de lucris injustis intelligis: de quibus Hesiodium illud,

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι.
Ne malè lucrere: mala lucra æqualia damnis.

Sophocles Antigonâ:

Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων τοὺς πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους.
Ex turpibus lucris periisse videris
Plures, quàm ab ipsis qui salutem invenerint.

Et mox ibidem:

Τὰ δεινὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται.
Lucrum improbè partum, merum infortunium est.

Sic P. Syrus:

Damnum appellandum est cum malâ famâ lucrum.

EST ETIAM, UBI] Est etiam tempus vel locus &c. Sic Ter. Adelph. 2: 2.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum.

Benè sententiam castigat: *in loco: interdum.*

AMITTAM] Suum hoc sibi quodammodo Plautus habet, ut *amittere*, pro, à se dimittere usurpet. ita Terent. Heaut. act. 3: 1.

———*prius*
Pecuniam omnem, quàm abs te amittas filium.

Item Phorm. act. 3: 2. ita Virgil. 2. Æn.

Quisquis es, amissos hinc jam obliviscere Grajos.

PRIVATAM SERV.] P. Faber lib. 2. Semestrium: Servitus quædam *privata*; quædam *publica*. Isti servi, late sumto vocabulo, *publici* nominantur: qui, licet servitute liberati manuque missi fuerint, ministerium tamen publicum, aut magistratibus aut sacerdotibus exhibent: qui ex libertinorum corpore plerunque sumebantur, &c. Lips. Elect. lib. 1: 22. Romanis mos fuit (sed & Græcis) ut ex gente captivâ plerunque servos quosdam Respublica sibi seligeret atque seponeret, ad varios usus. *Vide ibid.* Indicesque præterea *Inscriptionum Antiquarum Grut.*

MEDICI MENARCHI.]Hariolatur Bisciola, medicum Mænarchum appellari, quasi insaniæ principem: vel potius à subeundo periculo in ægrotis curandis.

PHI. POL HIC QVIDEM &c.] In hoc loco explicando curiosè satagit *S. Ulr. Pistorn*; dum hæc verba non Philocratis, sed Tyndari esse pertendit. Nihil tamen in his difficultatis censet *Grut.* ei, qui norit, personas duas tres potuisse longiori intervallo stare in eâdem scenâ, quàm ut alter alterum exaudiret: utique si colloquentes conferrent capita: datâque operâ omnia alia agere viderentur isti, quàm ut attenderent sermoni nihil ad se pertinenti. Sed tamen Pistoris in sententiâ suâ adhuc persistit, tribus argumentis illis. Primum, quòd Senex duos illos Captivos separatim & quasi secretò interroget. Quî igitur fiat, ut Philocrates hic interloquatur? Deinde quod in fine Scenæ, senex Philocratem, tanquam longè absentem, vocet. Tertio quod in seq. Scenâ Senex prolixe narret Philocrati, quid egerit cum Tyndaro. quo opus non fuisset, si antea adstitisset. Et τὸ *hujus* non ad Philocratem, sed ad patrem ipsius refert: de quo paulò antè. Atque hæc ad mentem Pistoris.

TAM HOC Q. T. I. PROCLIVI]Hyperbole. quid enim proclivius esse potest imbri decidente? Sic Sallust. Orat. 2. ad C. Cæsar. *alia omnia in proclivi erunt.*

FAC IS H.] ita Pal. sextus & lib. Samb. *Facis.* Schop. *Fac sis, &c.*

DVM AB RE NE QVID ORES] contra Honestum & Usum, ita Trin. *ab re consulit*, i. frustrà. Vide & Not. ad illud Asin. act. 1: 3. *haud id est ab re aucupes.*

AVSCVLTA DVM,] ita Grut. & J. Gul. e MS. Lang.

ÆSTIMATVM] ut si non redierit, solvam ipse tibi, quanti fuerit æstimatus.

CONVENIAT] Schop. è MS. Camer. legit, *convenit*; pro *conveniat*: ut *edim*, pro *edam*. *Convenit* autem putat dixisse veteres pro *conveniat*; hoc, pro *conveniat*, &c. Susp. Lect. lib. 5. Epist. 12. Ita *evenat* legit Muret. Curc. act. 1: 1.

QVOI TVVM CONCR.] ita *J. Gul.* è MS. Langii, *tuum*. Nam Hegionis filium significat. Quod & *Is. Pont.* è suo probat.

FIDEM] MS. Cam. ut & Langii, *experiar vice fidem*. Hinc, ait *Grut.* putare quis posset, legend. *hujus ego experiar vice fidem.*

QVOD ME ESSE] J. Gul. l. *quod med esse scio erga benivolum*. Nam caussam mittendi habere debebat alterius in se benevolentiam, non suam in alterum. Sed considera vulgatum, & præ hoc placebit, scio.

HOC CEDERE AD F.] Non ausim mutare: velim tamen despiciant alii, num fuerit, *occedere ad factum volo.* i. jam cupiat aggredi & suscipere negotium. Pistor.

OPTIMA IMO.] ita MS. Cam. & rectum censet Gruterus: & respicere illud *caussa*: quomodo & alibi locutus. Cam. *Optima. imò.* Lamb. *optimè. imò.* quomodo habent Pall. sex. & edd. retro: & censet Lamb. plura dicturum fuisse Tyndarum, nisi interpellasset Hegio: ut fieri soleat in Comœdiis. Sed hic caussam nullam fuisse ait Gulielm. itaque putat verisimiliter hæc perperam inversa, & rescribendum, *imò optimè.* ut Aul.

—— *sed nuptias*
Hodie quin facimus, num quæ caussa est? EV. imò edepol optimè.

COLLVS] *Collus* & *collum* dixisse veteres, docet Nonius.

COLLARIA] *Collaria*, sive *collare*, vinculi genus, quo collum adstringitur.

QVOD BONIS B.] Douzæ non placet explicatio Lambini, sed ista potiùs, cui consentit loci illius simplicitas è Persâ, act. 4. sc. 5. *Si quid bonus boni fit, esse idem & grave & gratum solet*: interpretatione ab ipso auctore quæsitâ. V. N. Cistell. 2: 1. v. 87.

GRAVIDA] i. grata: *D.*

HVC] ita MS. Cam. & omnes mei: alii *hunc.*

DEMONSTRA] ita MSS. Cam. & Lang. & vet. edd. vulgo, *monstra.*

ACTUS

ACTUS II. SCENA III.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARUS.

QVÆ res benè vortat mihi, meoque filio,
Vobisque: volt te novus herus operam dare
Tuo veteri domino, quod is velit, fideliter.
Nam ego te æstumatum huic dedi viginti minis,
5 *Hic autem te ait mittere hinc velle ad patrem,*
Meum ut illic redimat filium: mutatio
Inter me atque illum ut nostris fiat filiis.
PHI. Vtroque vorsum rectum est ingenium meum.
Ad te atque illum pro rotâ me uti licet.
10 *Vel ego huc vel illuc vortar, quò imperabitis.*
HEG. Tute tibi eâ tuopte ingenio prodes plurimum,
Cùm servitutem ita fers, uti ferri decet.
Sequere hâc. hem tibi hominem. TYN. gratiam habeo tibi,
Quom copiam istam mihi & potestatem facis:
15 *Vt ego ad parentes hunc remittam nuncium,*
Qui me quid rerum hîc agitem, & quid fieri velim,
Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.
Nunc ita convênit inter me atque hunc, Tyndare,
Vt te æstimatum in Alidem mittam ad patrem.
20 *Si non rebitas huc, ut viginti minas*
Dem pro te. PHI. rectè convenisse sentio.
Nam pater expectat aut me, aut aliquem nuncium,
Qui hinc ad se veniat TYN. ergo animum advortas volo,
Quæ nunciare hinc te volo in patriam ad patrem.
25 *PHI. Philocrates, ut adhuc locorum feci, faciam sedulò,*
Vt potissimum quod in rem rectè conducat tuam,
Id petam, id persequar corde & animo atque viribus.
TYN. Facis ita, ut te facere oportet. nunc animum advortas volo:
Omnium primùm salutem dicito matri & patri,
30 *Et cognatis, & si quem alium benevolentem videris.*
Me hîc valere & servitutem servire huic homini optumo,
Qui me honore honestiorem semper fecit & facit.
PHI. Istuc ne præcipias: facilè memoriâ memini tamen.
TYN. Nam quidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror.

35 *Dicito patri, quo pacto mihi cum hoc convenerit*
De hujus filio. PHI. quæ memini, mora mera est monerier.
TYN. Vt eum redimat, & remittat nostrum huc amborum vicem.
PHI. Meminero. HE. at quamprimum poteris, istuc in rem utrique est maxumè.
PHI. Non tuum tu magis videre, quàm ille suum gnatum cupit.
40 *HE. Meus mihi, Suus cuique est carus. PHI. nunquid aliud vis patri*
Nunciari? TYN. me hic valere, & tute audacter dicito,
Tyndare, inter nos fuisse ingenio haud discordabili:
Neque te commeruisse culpam, neque me advorsatum tibi.
Beneque hero gessisse morem in tantis ærumnis tamen.
45 *Neque med unquam deseruisse te, neque factis, neque fide,*
Rebus in dubiis, egenis. hæc pater quando sciet,
Tyndare, ut fueris animatus erga suum gnatum atque se,
Nunquam erit tam avarus, quin te gratus emittat manu.
Et meâ operâ, si hinc rebito, faciam ut faciat faciliùs.
50 *Nam tuâ operâ & comitate & virtute & sapientiâ*
Fecisti, ut redire liceat ad parentes denuò,
Cum apud hunc confessus es & genus & divitias meas.
Quo pacto emisti è vinclis tuum herum, tuâ sapientiâ.
PHI. Feci ego ista ut commemoras: & te meminisse id gratum est mihi.
55 *Meritò tibi ea evenerunt à me. nam nunc, Philocrates,*
Si ego item memorem quæ med erga multa fecisti benè,
Nox diem adimat. nam si servus meus esses, nihilo seciùs
Obsequiosus mihi semper fuisti. HE. dî vostram fidem,
Hominum ingenium liberale! ut lacrumas excutiunt mihi!
60 *Videas corde amare inter se. quantis laudibus suum herum*
Servus collaudavit! PHI. pol istic haud me centesimam
Partem laudat, quàm ipse meritus est, ut laudetur laudibus.
HE. Ergo cùm optimè fecisti, nunc adest occasio
Benefacta cumulare, ut erga hunc rem geras fideliter.
65 *PHI. Magis non factum possum velle, quàm operâ experiar persequi:*
Id ut scias, Jovem supremum testem laudo, Hegio,
Me infidelem non futurum Philocrati. HE. probus es homo.
PHI. Nec me secus unquam ei facturum quicquam, quàm memet mihi.
TYN. Istæc dicta te experiri & operis & factis volo.
70 *Et quò minus dixi de te, quàm volui, animum advortas volo.*
Atque horunc verborum caussâ caveto mihi iratus fuas.
Sed te quæso, cogitato, hinc meâ fide mitti domum
Te æstimatum, & meam esse vitam hîc pro te positam pignori.
Ne tu me ignores, cùm extemplò meo è conspectu abscesseris.

75 *Quom me servom in servitute pro te hic dereliqueris,*
Tuque te pro libero esse ducas, pignus deseras:
Neque des operam, pro me ut hujus reducem facias filium.
Scito te hinc minis viginti æstimatum mittier:
Fac fidelis sis fideli: cave fidem fluxam geras.
80 *Nam pater, scio, faciet, quæ illum facere oportet, omnia.*
Serva in perpetuum tibi amicum me, atque hunc inventum inveni.
Hæc per dexteram tuam te dexterâ retinens manu,
Obsecro, infidelior mihi ne fuas, quàm ego sum tibi.
Tu hoc age: tu mihi nunc herus es, tu patronus, tu pater:
85 *Tibi commendo spes opesque meas. PHI. mandavisti satis.*
Satin' habes, mandata quæ sunt, facta si refero? TYN. satis.
PHI. Et tuâ & tuâ huc ornatus reveniam ex sententiâ.
Nunquid aliud? TYN. ut quamprimum possis, redeas. PHI. res monet.
HE. Sequere me, viaticum ut dem hinc à trapezitâ tibi:
90 *Eâdem operâ à Prætore sumam syngraphum. TYN. quem syngraphum?*
HE. Quem hic ferat secum ad legionem, hinc ire huic ut liceat domum.
Tu intrò abi. TY. bene ambulato. PHI. bene vale. HE. edepol rem meam
Constabilivi, cum illos emi de prædâ à quæstoribus.
Expedivi ex servitute filium, si dis placet.
95 *At etiam dubitavi hos homines emerem, an non emerem, diu.*
Servate istum sultis intus, servi: ne quoquam pedem
Efferat sine custode. jam ego apparebo domi.
Ad fratrem modò capteivos alios inviso meos.
Eâdem percontabor, ecquis hunc adolescentem noverit.
100 *Sequere tu, te ut amittam. ei rei primum prævorti volo.*

VERSUS sunt ab initio hujus Scenæ XXIV. senarii jambici: reliqui ad finem usque tetram. catalect. trochaici. A

UTROQ. V.] Citat hoc Prisc. lib. 15. V. N. Epid. act. 3: 2. *Vorsutior es, quàm rota figularis.*

ATQ. ILL.] ita MSS. C. & Lang. In illo quidem τὸ *ad* apparet, sed à manu Camerarii. Malit Rittersh. è MSS. *adque ill.*

EA] sc. ratione.

TUOPTE] Dandi casus est. *L. D.*

QUI ME] Hellenismus. *Lamb.*

UT POTISSIMUM] Palm. l. *ut potissum: quod &c.* Ut possum, inquit, faciam, quod in rem tuam sit: Quod tamen rectè *Grut.* improbat: quum altero vel millies sit usus noster. B

PERSEQUARQUE CORDE ET ANIMO ATQUE VIRIBUS.] Hæc tria etiam Spiritus Domini ita conjunxit, Lucæ 10. Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. In MSS. Cam. & Lang. est *animo atque auribus.* In omnibus etiam vett. Edd. *id persequarque.*

FACILE MEM.] J. Gul. è MSS. l. *facili memoriâm.*

QUIDEM] L. leg. *equidem.*

AT QUAMPR. POTERIS, ISTUC IN] ita Grut. è MS. Cam. docetque Lambinum commento suo & falli & fallere.

MEUS MIHI] Cic. ad Att. lib. 15. *Quin sua cuique sponsa placet, mihi mea: suus cuique amor, mihi meus.*

GRATUS] ita vetustiss. Med. edit. & huc vergit etiam MS. Cam. Cæteri *gratu*, vel *gratis.*

QUO PACTO EMISTI] pro, *emisisti.* Lamb. l. *Quo facto exemisti è &.*

MEDERGA] pro, *erga me.*

FECISTI BENE] Is. Pont. è cod. Angl. *fecisti bona.* Casina: *mihi bona multa faciam.* Amph. Prol. *quæ bonis faceret bona*: ita enim cod. scriptus.

V t D. C O R D E] τῷ καρδίᾳ. Vom grund jhres Hertzens.

T E S T E M L A V D O] i. *nomino*: Nonius, qui hunc locum profert. Agell. lib. 2: 6. *Laudare significat prisca lingua nominare, appellareque.* Vide ibid. super illud Virgil. 3. Georg.

Aut illaudati nescit Busiridis aras?

E X P E R I R I] ita & MSS. Cam. V I R doctus olim volebat, *expedire.*

Q. V O L V I] ita MSS.

I G N O R E S] i. adspemeris, & quasi ignotum negligas. Sic Amph. 4: 4. *Quem omnes mortales ignorant & ludificant.* D.

C V M E X T E M.] simulatque. L.

P R O L I B.] V. N. Sticho, act. 4: 1.

F A C F I D E L I S] ita legi in omnibus MSS. Pall. notat *Grut.* Obiter nota, quod Casaub. observit: posterioris ævi Scriptores *Fideles* substantive servos suos vocasse. uti *homo* in Pandectis est servus. Lampridius: *per fideles suos quæsivit.* V & N. Amph. act. 1: 3.

F L V X A M] instabilem. *Fluxum propriè* ῥευστὸν, i. quod naturâ fluit. Hinc, *belli fortuna fluxa,* apud Cic. Sic Sallust. *divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis.* L.

I N V E N I.] invenito & parato tibi Hegionem amicum jam paratum & quæsitum, si officium tuum facies: L. At Pistori magis placet, ut ita interpungatur: *Serva in perpetuum tibi amicum me atque hunc inventum inveni.* Et, *inventum inveni,* intelligit de filio Hegionis: qui eatenus quidem inventus erat, quòd sciebat Pater, ubi serviret, sed nondum receperat. Q. d. Inveni eum, qui jam ex parte inventus est. Poterat etiam esse, inquit idē: *atque huic inventum inveni*, i. filium hujus ex parte inventum plene inveni. Utrumvis melius est, quàm vulgatum. Et haut scio an huc pertineat Ovidianum illud, Grammaticis vexatissimum: *tu non inventa reperta es.* de eâ, quæ ex parte inventa, sed non ita tamen, ut satisfaceret quærenti.

H O C A G E] Q. d. Erecto & intento animo in eam curam unicè incumbe: nec perfunctoriè aut oscitanter age quod agis.

E T T V A E T] Et tuâ Hegionis, & tuâ Philocratis.

S Y N G R A P H V M] *Diploma*, per quod liceat Pseudotyndaro, belli tempore, ire in Elidem: L. Paßport. n.

S I D I I S P L.] si dii approbant: diis volentibus. Interdum εἰρωνικῶς usurpatur. L.

A P P A R E B O] Comparebo domi. hinc *Apparitores*, qui semper apparent. sive *apparituram faciunt* (ut loquitur Sueton.) magistratibus. Unde *Apparitores* in vett. Glossis exponuntur λαόδεκται: οἱ δὲ ὑπηρέται τοῖς ἄρχουσι προσεδρεύοντες ὀνομάζονται. Vide P. Fabri Semestr. lib. 2: 24.

E A D E M] sc. operâ.

P E R C O N T A B O R] MS. C. *percunctabor*.

ACTUS III. SCENA I.

ERGASILUS Parasitus.

MISER homo est, qui sibi quod edit quærit, & id ægrè invenit:
Sed ille est miserior, qui & ægrè quærit, & nihil invenit.
Ille miserrimus est, qui cum esse cupit, quod edit non habet.
Nam hercle ego huic diei, si liceat, oculos effodiam libens,
5 *Ita malignitate oneravit omnes mortales mihi.*
Neque jejuniosiorem, neque magis effertum fame
Vidi: nec cui minus procedat, quicquid facere occeperit.
Itaque venter gutturque resident esuriales ferias.
Ilicet parasiticæ arti in maximam malam crucem!
10 *Ita juventus jam ridiculos inopesque ab se segregat.*
Nihil morantur jam Laconas imi subselli viros,

Plagi-

Plagipatidae, quibus sunt verba sine penu & pecunia.
Eos requirunt, qui, libenter cùm ederint, reddant domi.
Ipsi obsonant, quae Parasitorum antè erat provincia.
15 *Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt,*
Quàm in tribu aperto capite sontes condemnant reos.
Neque ridiculos jam terunci faciunt. sese omnes amant.
Nam ut dudum hinc abii, accessi ad adolescentes in foro:
Salvete, inquam: Quò imus unà, inquam, ad prandium? atque illi tacent.
20 *Quis ait? hòc. aut, quis profitetur? inquam. quasi muti silent:*
Neque me rident. Vbi cœnamus? inquam. atque illi abnuunt.
Dico unum ridiculum dictum de dictis melioribus,
Quibus solebam menstruales epulas antè adipiscier.
Nemo ridet. scivi extemplò rem de compacto geri.
25 *Ne canem quidem irritatam voluit quisquam imitarier.*
Saltem, si non arriderent, dentes ut restringerent.
Abeo ab illis, postquam video me sic ludificarier.
Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios: una res.
Omnes compacto rem agunt, quasi in velabro olearii.
30 *Nunc redeo inde, quoniam me ibi video ludificarier.*
Item alii Parasiti frustra obambulabant in foro.
Nunc barbaricâ lege certum est jus meum omne persequi.
Qui concilium iniêre, quo nos victu & vitâ prohibeant,
His diem dicam: irrogabo multam: ut mihi cœnas decem
35 *Meo arbitratu dent, cùm cara annona sit. sic egero.*
Nunc ibo ad portum hinc. est illic mihi una spes cœnatica:
Si ea decollabit, redibo huc ad senem, ad cœnam asperam.

QUADRATI. versus ἀκατάληκτοι & καταληκτικοὶ τροχαΐζοντες.

EDIT.] pro, *edat*: ab *edim*. V. N. Trin. act. 2: 2.

OCUL. EFFOD.] lucem eripiam. tralatio est. L.

IEIUNIOSIOREM] magis jejuniosum, seu majore jejunitate tenuem atque inopem. vocabulum risus gratia usurpatum. quâ de caussa *Seb.* statim legit *essarcitum* famem, non *effractum*: quomodo tamen etiã Robertus Steph laudat, & Pontanus suspicatur ex Anglicano cod. in quo, *effractum*. MS. Cam. *ecfertum*: quod est *effertum*. Ut autem hic hominem à cibo inanem denotans [illegible] le *fame effertum* dicit: ita Aul. act. 1. 2. cum [illegible]tas ædes inanes significare vult, ait *plenas esse* [illegible]*ae*.

A NEC CUI M.] Schop. l. *Nec qui m. p. q. f. occupetur*. *Qui*, pro, *quo*. Sic Casin. *In eum diem qui quod amet in mundo fiet*.

RESIDENT ESUR.] *Residere* & *sedere*, interdum est quiescere, & à rebus agendis supersedere: quod feriis & festis diebus licebat. hinc *Resides*, &c. *Resident* igitur *esuriales ferias*, dixit Plautus, pro eo quod est, agitant ferias, quæ Esuritioni sunt dicatæ: quod nihil aliud est, quàm quiescunt & cessant ab edendo & bibendo. *Esuriales* autem ferias dixit, ficto ab *esurire* vocabulo: Turnebus Comment. lib. 1. de Legibus. *Gruterus*; Ita, *inquit*, leg. MSS. & edd. omnes: nisi quòd plerique tamen periodum ponant post *resident*, & annectant *esuriales ferias* voci *Ilicet*. MS. Cam. tamen omni caret distinctione. Pius *esuriales ferias* putat dictum

dictum epiphonemate per exclamati... / aut adeo subintell. gendum *patiar.* Denique Lev. Torrent. Comment. Suet. in Caes. c. 4. *Desidere*, inquit, eleganter dixit Tranquillus, pro remisso esse animo, atque otiosè agere. unde *desses* & *desidia* appellata est. Sic enim & *sedendi* verbo non semel usus est Cicero. item Virg. 3. Georg. *Et meliora deos sedet omina poscens.* Hinc verbum etiam in luctu usitatum, de iis qui mortuis feriabantur. Tib. l. 3. el. 7.

Illius ad tumulum fugiam supplexque sedebo.

Virg. 9. Æn. *sacrata valle sedebat.* neque aliter intelligendum illud e lib. 6. Æn.

——sedet, æternumque sedebit
Infelix Theseus.

peccati enim pœnitentiâ fugentem describit: ut & Athamantem Plinius l. 14: 14. ubi *Residere pœnitentiam* dixit, ut Plautus *Venter gutturque resident esurialis ferias*, pro, sedendo agunt. Et Cic. 2. de Leg. *denicales ferias* appellat, *quibus residentur mortui*. quod sedendo scilicet mortuis feriarentur, &c. Valent. Acidalius, ut vetitui consulatur, legit *sedent esur. f.* ut Epid. act. 3: 4. *Tuas post sedebit mul. s...o ferias.* sic enim & hæc legenda pertendit. *Ferias sedere*, utrobique est, otiosè feriari. nec alia in Epid. sententia, nisi ista: Numeratis mihi LX. minis, mulier tuis unius rebus tota vacabit, aliis aliorum omnibus soluta. Hæc ille. *Palmerius* ad illud Catulli

Tu ...m sedebis: ille ... fidet;

notat: *Desidere sessum*, est festum agere. Plaut. Capt. &c. & Epid. ... 3: 4. *T... sedebit mulier faxo ferias.* (ita enim leg.) *suas ferias sedebit*, i. tibi serviet: tua erit.

ILLICET P.] imperfecta oratio. In crucem ire ... licet arti, *... ,* nostræ: *Cam.* Heinsius l. *Ilicet* (vel, *Ilicet*) *parasitica ars in max. m. cr.* V. N. Epid 5: 2.

IN MAX.] Primus *Cam.* (notavit Grut.) interposuit illud *m.* Certe in nullo meorum apparet. Et omnes habent, *Licet*, nullus *Ilicet*. Et Parisinus distinguit etiam post *m repudes.*

RIDICULOS] *Ridiculus*, γελωτοποιὸς, qui risum captat: *Nannium Misicel. t.* Ter. Eun. 2: 2.

At ego infelix neque ridiculus esse, neque plagas pati
Possum.

Men...ch. 2: 2.

INOPESQ.] *J. Gul.* è MS. l. *ridiculos inopes ab se s. Inopes*, sine ope, destituti au...io.

LACONES] Jocatur de sedem... verberatione puerorum Laconicorum: *Cam.* Vide interprett. ad illud Horat. 1. Od. 7. *Nec me tam patiens Lacedæmon &c.*

IMI SUBS.] *Virii ni subsellii* sunt, qui sedent in imâ parte subsellii, non primâ. Apud Cic. 3. Epist. 9. *res longi subsellii* dicitur, quæ multis indiget, qui deliberent. possunt enim in longo subsellio multi sedere: Turn. l. 14: 7. V. N. Sticho, 3: 2. item Interprett. ad Hor. 1. Epist 18.

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi Derisor lecti, i. scurra, parasitus &c.

PLAGIPATIDAS] à plagarum patientiâ. Atque huc pertinet illud apud Arbitrum: *Ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi.*

QUIBUS SUNT V.] Proverb. olet. Est autem *penus* omne id, quo vescuntur homines, & quod intus reconditur. unde *penitus*, *penitrare*, *penates*, i. dii interiores, & qui in adito penitissimo coluntur. unde & *penetrales* dicti. Vide & A. gell. lib. 4: 1. Adag. *Verba sine penu & pecuniâ.* Viel geschrey/ wenig Wollen.

REQUIRUNT] esum vocant.

QUI LIBENTER] qui, cum jucundè comederint, revocent eos, à quibus benè accepti sunt. Cic. 2. de Finib. *Negat eum benè cœnare, qui omnia ponat in voluptate: & tamen non negat libenter unquam cœnasse Gallonium: (mentiretur enim) sed benè. Ita graviter & severè voluptatem secernit à bono. Ex quo illud efficitur, qui benè cœnent, omnes libenter cœnare; qui libenter, non continuò benè. Semper Lælius benè. Quid benè? dicet Lucillius: Cocto, condito: sed cedò caput cœnæ, sermone bono: quid ex eo? si quæris libenter.*

APERTO C.] i. sine pudore; confidenter. Contra, *operto capite*, ἐγκαλυψάμενος. V. N. Most. 2: 1. Et benè, *inquit Grut.* dixit, *aperto capite*, talia enim loca probrosa; operiebaturque caput. Divus Chrysostomus Homil. XL ad Thessal. *Fur & latro* &c. Vide Græcol. ...inum pag. 1478. Quare non rectè noster Douza hic substituit *lanisnes*, neque (ut mox etiam dicetur) tam probrosum sanè adire macellum. Sed ringitur Parasitus, quod jam omnia per se agant adolescentes neglectâ ipsorum operâ. *Hac ille.* Notat & *Cas...* ad Theophr. Charact. *Obsonatû* officium fuisse aliàs servorum ἀγοραστῶν sive *obsonatorum*, quorum Sen. epist. 47. & Athen. lib. 4. meminerunt: alias *Adulatorum* ac *Parasitorum*. H... & Gnatho Terentianus se carum esse ait cupediariis, coquis, laniis &c. quia suo regi obsonans illis sæpè profuisset. atque hinc etiam parasito *Phormioni* nomen... nam φορμὸς vas est ... , ut sportula, quod, ad macellum & forum cum irent secum ferebant: quale est quod G...li vocant ... &c.

AD LENON.] *Douz.* ; Quid cum lenonibus homi-

[illegible] Parasito [illegible] & [illegible] Parasito [illegible] quam nos [illegible] com- [illegible] Parasito [illegible] nius. De [illegible] act 4 [illegible] ruit, [illegible] in lupanar deduce[illegible].

QUAM IN TRIBU AP.] ita [illegible] & omnes [illegible] Cam. [illegible]

ATQ. ILLI] [illegible] 1. statim. V. N. [illegible]

QUIS AIT HOC] ita Grat. è MSS. & vett. [illegible] & J. Gu[illegible] & [illegible] Parasitus [illegible] ad prandium [illegible] Hunc i. ad [illegible] Mostell. [illegible] apud nos [illegible] Conful [illegible] profiteretur [illegible]

[illegible] Camill. [illegible] Tertull. [illegible]

[illegible] L.

A DE COMPACTO] *Compactum, est pactum* [illegible] Sosipater. Palm. I. *compect*[illegible] Pseud. *Aut de compacto faciunt, consu*[illegible] in Aug. *compacto eum ad ar*[illegible] *compecisor* unde [illegible] *defestuor*, &c. Lips. E- [illegible] *Compacto*, (vel *compecto*, scribendi [illegible] a *compe*[illegible] [illegible] Usus Livius [illegible] 5. & Cicero [illegible] veteres, *Conlusio, compa*- [illegible]

RESTRINGERE.] [illegible] v. Lucret. [illegible] *restringere* [illegible] erat, laxare: [illegible] *dentes* [illegible] quod [illegible] V. N. Pr[illegible] in multis esse [illegible] in Sueto- [illegible] promere, [illegible] Scalig. [illegible] Latini [illegible] voces ancipites & con- [illegible] Serv. ad Virgil. 6. [illegible] *Impot*[illegible] & [illegible] &c. quæ observa- runt Casaub. & Scaliger.

VELABRO [illegible] oleum vendunt [illegible] Aventinum montem, [illegible] Lips. [illegible]

FARRARIA] [illegible] V. N. [illegible] Innuit autem [illegible] Rom. [illegible]

INTRIGABIT MUTAM [illegible]

[illegible]

decollabat, cum in collo nusquam erat. [illegible] expedit, *De collo deponere.* Planissimè Scal[illegible] *collare,* significat excidere; [illegible] quod su[illegible]llat[illegible] & p[illegible]ea excutiunre [illegible]. A[illegible]d ve[illegible] est, cu[illegible] I. [illegible] d[illegible] N[illegible] [illegible], *de* [illegible]. nempe [illegible]. & [illegible] *ab*[illegible]*ere.* [illegible] Hæc [illegible] g[illegible]t. Cæterum,ut [illegible]*collare;* [illegible] d[illegible] *Suc*[illegible] in collum tollere, & h[illegible] quasi subire. Germ. auffhucken. V.D. I rucul. &.

A [illegible] us, q[illegible] a [illegible] n[illegible] u o Dem. S[illegible]

R[illegible] Pl[illegible] *ns* qu[illegible] *r*[illegible] *am inter*[illegible] f[illegible]s. [illegible] C[illegible]. [illegible] *contemnunt* [illegible] *ante*[illegible]*ere.* Palm.

ACTUS III. SCENA II.

HEGIO.

Quid est suavius, quàm benè rem gerere bono publico, [illegible]
[C]ùm emi hosce homines. ubi qui que vident, eunt [illegible],
[G]ratulanturque eam rem. ita me miserum restitando,
[Re]tinendoque lassum reddiderunt.
5 *Vix ex gratulando miser jam eminebam.*
Tandem abii ad Prætorem: ibi vix requievi: rogo [illegible]
Datur mihi: ilico dedi Tyndaro. ille abiit domum.
Inde illico revortor domum. postquam id actum est, eo.
Protinus ad fratrem inde abii, mei ubi sunt alii cap[illegible].
10 *Rogo, Philocratem ex Alide ecquis omnium no[illegible]*
Tandem hic exclamat, eum sibi esse so[illegible]
Apud me. hic extemplo orat obsecratque, eum [illegible]
Videre. jussi illico hunc [illegible],
Ut quod me oravisti, impetres, [illegible] ut [illegible].

V[ERSUS] [illegible]

[illegible]

A [illegible] V. [illegible]

[illegible]

ACTUS

ACTUS III. SCENA III.

TYNDARUS.

Nunc illud est, cum me fuisse quam esse nimio mavelim:
Nunc spes, opes auxiliaque a me segregant spernuntque se.
Hic ille est dies, cum nulla vitæ meæ salus sperabilis est:
Neque exitium exitio est, neque adeo spes, quæ mihi hunc aspellat metum:
5 *Nec mendaciis subdolis mihi usquam mantellum est meis.*
Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum obviam est.
Neque deprecatio perfidiis meis, nec malefactis fuga est.
Nec confidentiæ usquam hospitium est, nec devorticulum dolis.
Operta quæ fuere, aperta sunt, patent præstigiæ.
10 *Omnis res palam est, neque de hac re negotium est, quin male*
Occidam, oppetamque pestem heri vicem meamque.
Perdidit me Aristophontes hic, qui intro venit modo:
Is me novit: is sodalis Philocrati & cognatus est.
Neque jam servare Salus, si volt, me potest: nec copia est:
15 *Nisi si meo aliquam corde machinor astutiam.*
Quam, malum! quid machiner? quid comminiscar? maximas
Nugas ineptiasque incipisso. hæreo.

VERSUS hujus Sc. quadrati sunt, plerique [illegible]

CUM ME FUISSE.] [illegible] [illegible] de Conjuratione [illegible] [illegible] Virg. 2 Æn. [illegible]

SPERNUNTQUE SE.] [illegible] probe [illegible] omnes [illegible] cit, velut [illegible] Cui adstipulatur & J. Gr. [illegible] re, inquiens [illegible]:

—— [illegible] est
Virtutis [illegible] nam sæpe [illegible]
[illegible] tur. [illegible] atque [illegible]
[illegible]

A [illegible] entia. [illegible] rob[illegible] s. Gl[illegible] [illegible] Verit. lib. 4 [illegible] ce [illegible] Lucia, transformavit.) Quin & Grutero placet *spernuntque se*, licet MS. Cam. & Pallat. omnes, itemque olim editi habeant *me*.

NEQ. AUXILIUM EXITIO EST.] Camera[illegible] [illegible] m L[illegible] [illegible] d. [illegible] Pallat. [illegible] non [illegible] J. P[illegible] [illegible] & [illegible] Virgil.

[illegible]

[illegible]

& [illegible]

Nec aliter Cicero 1. Tusc. [illegible] in versu [illegible] sit *Amore mortu[illegible] terminum anquiro m[illegible]. Sed [illegible] ge a letho num[illegible] appellor Johu.* Videat igitur *Neb[illegible]* editor, qu[illegible] ec *pellat* Pal[illegible] & A[illegible] in co[illegible] receperit.

[illegible] F C M E N [illegible] b. e v. [illegible] Jo[illegible] T[illegible] episco[illegible] p[illegible] *Nec subdolis [illegible] endum ne[illegible]* [illegible] *tegumentum e[illegible] meis.* Sed mihi hoc *integ[illegible] ment.* g[illegible] ma o[illegible]t.

[illegible] A N T E L I V M] S[illegible]liger ad illud Varr. [illegible] *quasi manuterium*, notat: χειρομακτρον. Etiam apud Athenæum χειρομακτρον c[illegible] g[illegible] u[illegible] velamenti. Sic Latinè *mant[illegible] ium & m[illegible]* [illegible] gendas man[illegible]: itemque gen[illegible] pallii, au[illegible] velamenti. Plautus: *Neque [illegible] ull. ul. est mantel[illegible] m[illegible].*

A Utrumqu[illegible] χειρ[illegible] Mand[illegible] *Ha[illegible]* G[illegible] que observa[illegible] d A[illegible] i[illegible] eadem r[illegible] Ein D[illegible] & Serv. ad i[illegible].

——*con[illegible] qu[illegible]*

——*[illegible] ers [illegible] ma[illegible]*

N E Q J A M S E R V . S.] Te[illegible] *si capiat* [illegible] *lis n[illegible].*

I N C I P I[illegible]] [illegible] Cat[illegible] *incipi[illegible]*, u[illegible] & i[illegible] Langi[illegible] Pod[illegible] *[illegible]rro.*

ACTUS III. SCENA IV.

HEGIO, TYNDARUS, ARISTOPHONTES.

QUo illum nunc hominem proripuisse foras se dicam, quod [illegible]
TY. Nunc enim vero e[illegible] o [illegible] eunt a[illegible] [illegible]
Quid fabulabor? qu[illegible] negabo? aut quid [illegible]
Res omnis in incerto sita e[illegible]. qu[illegible] [illegible]?
5. Utinam te di prius perderent, quam peri[illegible] [illegible]
Aristophontes, qui ex parata re imp[illegible] [illegible] o[illegible].
Occisa est haec res, nisi reperio atrocem [illegible]
HE. Sequere hem [illegible] hom[illegible] a[illegible] me [illegible]
AR. Quid [illegible] quod [illegible] are? num m[illegible]
10. Proq[illegible] [illegible] ?
Equidem tam [illegible] li[illegible]r fui,
Tu usque a puero [illegible]
HE. [illegible] [illegible] tuos,
A[illegible] pro Philocrate.
15 TY. [illegible] in Aide.
Ne tu [illegible] tas tuas.
Nam [illegible] matrem & patrem.
[illegible] um venit.
[illegible] HE. ultro istum à me AR. ain' verbero
20. Me [illegible] is meum memora patrem?
Et [illegible] me opus sit [illegible]putarier?
HE. Ne [illegible] morbus homines macerat.
[illegible] TY. atque Alius profuit. [illegible]
AR. Q[illegible] m, etiam huic credis? HE. qu[illegible] g[illegible] lam [illegible]

25 Ty. Viden' tu hunc, quàm inimico voltu intuitur? concedi optumum est.
Hegio, fit quod ego tibi dixi: gliscit rabies. cave tibi.
He. Credidi esse insanum extemplò, ubi te appellavit Tyndarum.
Ty. Quin suum ipse interdum ignorat nomen, neque scit qui siet.
He. At etiam te suum sodalem esse ajebat. Ty. haud vidi magis.
30 Et quidem Alcmæo atque Orestes & Lycurgus postea
Una opera mihi sunt sodales, quà iste. Ar. at etiam, furcifer,
Male mihi loqui audes? non ego te novi? He. pol planum id quidem est
Non novisse, qui istum appelles Tyndarum pro Philocrate.
Quem vides, eum ignoras: illum nominas, quem non vides.
35 Ar. Imo iste eum sese ait, qui non est, esse: & qui vero est, negat.
Ty. Tu enim repertus, Philocratem qui superes veriverbio!
Ar. Pol ego, ut rem video, tu inventus, vera vanitudine
Qui convincas. sed quæso hercle agedum aspice ad me. Ty. hem. Ar. dic modò.
Te negas Tyndarum esse? Ty. nego inquam. Ar. tun te Philocratem esse ais?
40 Ty. Ego inquam. Ar. tune huic credis? He. plus quidem, quam tibi aut mihi.
Nam ille quidem, quem tu hunc memoras esse, hodie hinc abiit Alidem
Ad patrem hujus. Ar. quem patrem, qui servus est? Ty. & tu quidem
Servus, & liber fuisti, & ego me confido fore,
Si hujus huc reconciliasso in libertatem filium.
45 Ar. Quid ais, furcifer? tun' te gnatum memoras liberum?
Ty. Non equidem me Liberum, sed Philocratem esse ajo. Ar. quid est?
Ut scelestus, Hegio, nunc iste te ludos hic facit!
Nam is est servus ipse, neque præter se unquam ei servus fuit.
Ty. Quia tute ipse eges in patria, nec tibi, qui vivas, domi est,
50 Omneis inveniri similes tibi vis. non mirum facis.
„ Est miserorum, ut malevolentes sint atque invideant bonis.
Ar. Hegio, vide sis, ne quid tu huic temere insistas credere.
Atque ut perspicio profectò jam aliquid pugnæ edidit.
Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.
55 Ty. Scio te id nolle fieri: efficiam tamen id ego, si di adjuvant.
Illum restituam huic, hic autem in Alidem me meo patri.
Propterea ad patrem hinc amisi Tyndarum. Ar. quin tute is es:
Neque præter te in Alide ullus servus istoc nomine est.
Ty. Pergin servum me exprobrare esse, id quod vi hostili obtigit?
60 Ar. Enimvero jam nequeo contineri. Ty. heus audin' quid ait? quin fugis?
Jam illic hic nos insectabit lapidibus, nisi illum jubes
Comprehendi. Ar. crucior. Ty. ardent oculi: fune opus est, Hegio.
Viden tu illi maculari corpus totum maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem. Ar. at pol te, si hic sapiat senex,

65 *Atra pix agitet apud carnificem, tuoque capiti illuceat.*
TY. Iam deliramenta loquitur: larvæ stimulant virum.
HE. Quid? quid si hunc comprehendi jusserim? TY. sapias magis.
AR. Crucior lapidem non habere me, ut illi mastigiæ
Cerebrum excutiam, qui me insanum verbis concinnat suis.
70 *TY. Audin' lapidem quæritare? AR. solus te solum volo,*
Hegio. HE. istinc loquere, si quid vis; procul tamen audiam.
TY. Nanque edepol si adbites propius, os denasabit tibi
Mordicus. AR. neque pol me insanum, Hegio, esse creduis,
Neque fuisse unquam, neque esse morbum quem istic autumat.
75 *Verùm si quid metuis à me, jube me vinciri: volo,*
Dum istic itidem vinciatur. TY. imò enimverò, Hegio,
Istic, qui volt, vinciatur. AR. tace modo: ego te, Philocrates
False, faciam, ut verus hodie reperiare Tyndarus.
Quid mi abnutas? TY. tibi ego abnuto? quid agat, si absis longiùs?
80 *HE. Quid ais? quid si adeam hunc insanum? TY. nugas ludificabitur*
Garriet quod neque pes unquam, neque caput compareat.
Ornamenta absunt, Ajacem, hunc cum vides, ipsum vides.
HE. Nihili facio, tamen adibo. TY. nunc ego omnino occidi,
,, Nunc ego INTER *sacrum saxumque sto, nec quid faciam, scio.*
85 *HE. Do tibi operam Aristophontes si quid est quod me velis.*
AR. Ex me audibis vera, quæ nunc falsa opinare, Hegio.
Sed hoc primum me expurgare tibi volo, me insaniam
Neque tenere, neque mihi esse morbum, nisi quod servio.
At ita me rex deorum atque hominum faxit patriæ compotem,
90 *Vt istic Philocrates non magis est, quàm aut ego aut tu. HE. eho dic mihi,*
Quis igitur ille est? AR. quem dudum dixi à principio tibi.
Hoc si secus reperies, nullam causam dico, quin mihi
Et parentum & libertatis apud te deliquio siet.
HE. Quid tu ais? TY. me tuum esse servum, & te meum herum. HE. haud istuc rogo.
95 *Fuistin' liber? TY. fui. AR. enimverò non fuit, nugas agit.*
TY. Qui tu scis? an tu fortasse fuisti meæ matri obstetrix,
Qui id tam audacter dicere audes? AR. puerum te vidi puer.
TY. At ego te video maior maiorem: hem rursum tibi.
Meam rem non cures, si rectè facias: num ego curo tuam?
100 *HE. Fuitne huic pater Thensaurochrysonicochrysides?*
AR. Non fuit, neque ego istuc nomen unquam audivi ante hunc diem.
Philocrati Theodoromedes fuit pater. TY. pereo probè.
Quin quiescis? i directum, cor meum, ac suspende te.
Tu sussultas, ego miser vix asto præ formidine.

HE. Satin'

105 HE. Satin' istuc mihi exquisitum est, fuisse hunc servum in Alide?
Neque esse hunc Philocratem? AR. tam satis, quam nunquam hoc invenies se-
Sed ubi is nunc est? HE. ubi ego minimè, atque ipsus se volt maximè. (cus.
Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser
Hujus scelesti techinis, qui me, ut lubitum est, ductavit dolis.
110 Sed vide sis. AR. quin exploratum dico & provisum hoc tibi.
HE. Certon'? AR. quin nihil, inquam, invenies magis hoc certo certius.
Philocrates jam inde usque amicus fuit mihi à puero puer.
HE. Sed qua facie est tuus sodalis Philocrates? AR. dicam tibi.
Macilento ore, naso acuto, corpore albo, & oculis nigris,
115 Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus. HE. convenit.
TY. Ut quidem hercle in medium ego hodie pessimè processerim.
Væ illis virgis miseris, quæ hodie in tergo morientur meo.
HE. Verba mihi data esse video. TY. quid cessatis compedes
Currere ad me, meaque amplectier crura, ut vos custodiam?
120 HE. Satin' me illi hodie scelesti capti ceperunt dolo?
Illic servum se assimulabat, hic sese autem liberum.
Nucleum amisi, reliquit pigneri putamina.
Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevere offuciis.
Hic quidem me nunquam irridebit. Colaphe, Cordalio, Corax,
125 Ite istinc, atque efferte lora. LO. num lignatum mittimur?

VERSUS quadrati: sed plerique catalect. trochaic.

QUAM PERIISTI E PATRIA TUA] Utinam prius vitam perdidisses quam patriam, & in hostium non venisses: sed gladios potius ipsos [illegible] [illegible]. Etiam Jcti dicunt eos perisse [illegible] vel eos [illegible].

QUI EX P. REIMPARATAM O.] Ita MS. Cam.

[illegible] II. RES] Menæch. act. 3. 1.

A [illegible] appellantur ex Græco [illegible], quæ cruda sunt. [illegible]

[illegible]

QUI [illegible] Leg. [illegible]

[illegible] sit, qualem suum [illegible]

Plautus verumetiam à vulgaribus, atque medicis, frequenti [illegible] reretur. Veruntamen horum sententiam satis [illegible] auctoritas refellere videtur, qui libro [illegible] cap. [illegible] & lib. 28. cap. 3. disertissimis verbis [illegible] fuisse morbum [illegible]. Sed incertum est [illegible] non semper dubitandum [illegible] nominatur [illegible] ratio ad avertendam a [illegible] em conferat. [illegible] in agro- [illegible] spuitione [illegible]

[illegible]

Geo-

[illegible] morbo correptum vid[illegible] que hoc Plauti, & illud Plinii Lib. 28. [illegible] p. 4. *[illegible] Comitiales morbos, hoc est, [illegible]*. Vide & Scip. Gentilem, Commentario in Apuleii Apolog.

ULTRO] V. N. Amph. act. 1.

QVIBVS INSPVTARI SAL.] [illegible] oc[illegible] *[illegible] saluti fuit.* [illegible] arg[illegible]one [illegible] Tyndarus, Aristoph[illegible] comit[illegible] borare, [illegible] bono animo [illegible] esse juberet; posse eum sola in[illegible] ad [illegible] & [illegible], [illegible] hic [illegible] curentur [illegible] ci. [illegible] & [illegible] dem morbo remedium. [illegible] ab[illegible] arg[illegible] extat Casinæ prologo:

[illegible] ego ajo hoc fieri in Græcia & Carthagine
Et [illegible] terra [illegible].

Ad [illegible] Comitialis morbi, traxerim Apuleii [illegible] Apolog. l. *[illegible]* [illegible]. *Neque enim* [illegible] & ad eum [illegible]. Vide [illegible] Seneca [illegible] 3. cap. 10. *De Ira.* [illegible] *profuit* [illegible] fere in retinere; [illegible] & [illegible] os, [illegible].

[illegible]

[illegible] ut Serv. [illegible] No[illegible] *[illegible]*. Lucr. 4. [illegible]

[illegible]

[illegible] factis [illegible] es A[illegible] [illegible]

VERA [illegible] n[illegible]

QVEM [illegible] ATREM [illegible] pr[illegible] esset, *P[illegible]* [illegible] servi est. Vide M[illegible] p. 18.

NON EQVIDEM [illegible] & ludit ambiguitate [illegible] *[illegible] Lib[illegible]* [illegible] An[illegible] l. 1. [illegible]

UT SC[illegible] HEG[illegible] *lectos Heg[illegible]* [illegible] Aristoph. ad vit[illegible] leg. [illegible] *H[illegible] qu[illegible]* [illegible]

SIMILE [illegible]

BONI [illegible] us & [illegible] T[illegible] act. 3. [illegible]

[illegible]

ATRA PIX] V. N. Mercat. act. 3: 4.
DELIRAM.] V. N. Amph. 2: 2.
ADBITES] V. N. Epid. 1: 2.
MORDICUS] Viro Docto non displicet, quod in Basl. & Brix. est, mordicus: ut & Aul. 2: 2. A-fini me mordicibus scindant.
ABSIS] i. Hegio.
NUGAS LUD.] i. nugator ludos te faciet. V. N. Trin. act. 1: 3. Acidalius: Scio, nugas capi po... tamen nugas seorsim poni, ut ... ligatur, egeris. ita Mostell. TR. nugas: nunquam dixit.
QUO] ita MS. Cam. & omn. meæ edd. Tamen Lamb. quo, i. in quo. Acidal. quot.
NEC PES] ... act. 3: 3. Germani: Es hat weder Hand noch Füß.
ORNAMENTA ABS.] ... Scenica: hoc est, arma, clypeus, vestitus absunt: cæterùm hic meus est Ajax, i. ... Orn. adsint. Mox Edit. hab. Armenta absunt. quod Meursio placet. Nam profectò, inquit, Ajax abigeus fuit, & pecora abegit. de quo apud Lycophron. Dum ... Aristophontem Ajaci comparat Plautus, ... ostendit herois illius furorem manâsse ex melancholiâ. nam antè de Aristophonte dixerat Tyndarus, Viden tuillis &c. In eadem mente Celsus invenitur, qui lib. 6. cap. 18. sic ait: Quidam imaginibus, non mente falluntur: qualem insanientem Ajacem vel Orestem Poetarum fabulæ ferunt. ... Acid. armenta propugnat, è fabellâ, quâ fertur Ajax Ulyssem in armentis persecutus, atque ea ... occidisse; cum putaret ipsum, insanus ex irâ &c. Grut. tamen retinet Ornamenta absunt, opt. sensu.
INTER SACR. SAX.] Proverb. à victimis, nempe porcis, quæ in sanciendis fœderibus à Sacerdote saxo feriebantur. Unde ferire, percutere, icere fœdus, &c. Tale illud: Inter malleum & incudem.
DELIQUIO] dictum, ut contagio, onis, i. ... D. At J. Gul. leg. delinquium: & deliquio ... Latine non arbitratur. Etiam Grutero videtur leg. deliquiom, pro deliquium. aut deliquio sit nominativi ... & generis fœminini. Rob. Stephanus in tertio casu accepit: & retinendum putabat Sibernus, ... Est mihi bono, fraudi, exitio. Sed ... pace Collegæ dixerim) ... hic quidem videtur. In MS. Cam. prius fuit, delinquio fiet.
FUI] Verum dicit imprudens, est enim Hegionis ... L.
SI RECTE F.] Sic Cic. pro Rosc. Amer. dixit, si rectè fiat, pro, si officio fungatur, &c. L.
QUIN QUIESCIS] ita MS. Cam. & ... edd. Lamb. ... quiesce tu directe. At J. Gul. ... Quin ... directum, i. ad crucem actum quasi ad diem erectum. V. N. Trin. act. 2: 4. Muretus Var. lib. 19. cap. 9. Salsare, non hilaritatis modò est, sed immodicæ & profusæ cujusdam hilaritatis. Salire autem ac palpitare videtur Cor, in maximo ac vehementissimo motu. Itaque venustè Tyndarus cor suum hic objurgat, quod in tanto periculo saltitet. Et videntur hi versûs è vet. Comico Anaxandride, apud Athen. l. 15. effecti:

—— ὦ πονηρὰ καρδία,
Ἐπιχαιρεκάκως ὡς εἶ μόνον τῶν σῶν μελῶν.
Ὀρχῇ ...
—— ô Cor improbissimum,
Ut corpore ex toto unicum gaudes malis.
Salis enim, simulac timentem videris.

I, AC SUSP.] ita in emendatis libris esse, testatur Muret.
TUSUSSULTAS] ita Sophocl. καρδίαν χορεύειν. quod Anaxand. ... In animo meo jam non amplius salsat Pastoris filia, i. trepidatio: ... ut Plato aliique loquuntur. vide Casaub. lib. 15. cap. 11. ad Athen.
DERUNCINATUS] à runcina, quæ serræ genus est, ut censent Critici, (... Græcis:) verbo non insciâ translatione sed verè Comicâ usurpato: Turn. lib. 14: 7. V. N. Mil. act. 3: 1. & 4: 4.
DEARTUATUS] i. per artûs concisus: Nonius. Bosius, διαμελίζειν.
VIDE SIS] sitne hoc certum & exquisitum: L.
Q. NIHIL, INQ.] ita Grut. ... omnium MSS. primus restituit. sic Scenâ ult. Quin inquam intus est. Vulgati Q. n. unquam.
NASO ACUTO] Lucr. 6. - nasi ... morus a... men.
ALIQUANTUM, CRISP.] ... è Pall. MSS. ut & Cam. disting ... tum crisp. Atque ... & ... Stephanus. Et subrusum aliquantum dictum, ut apud Ter. subtristis visus est esse ... na... satis poterat esse sine ... Græci ...
MORIENTUR] Hoc satis explicat, cur ulmorum Acheruntem dixerit Amph. 4: 2. quasi virgarum Orcum & necem. Turn. l. 14: 7. Aristophan. ... pro ...
UT VOS CUST.] à contrario ... ut, rostros carceris, Alii.
CAPTIVI C.] ... Horat. lib. 2. epist. 1. Græcia capta ferum victorem cepit. D.
NUCLEUM] Scal. ad vers. Propert. lib. 1: 6. ... opponit ... dedit ... Sento, notat Proverbium nusquam à me animadversum, Rem abstulit, reli... Sentum ... simillimum illi, Nucleum amisit, reliquit pignori pu...

tamina. In MS. Cam. leg. *Nucleum*. atque ita in *Lang*. etiam. quod *Meursius* valde probat. Nam, inquit, vett. dicebant *nuculeus*, *nucleus*: *tempulum*, *templum*: quâ facie, *periculum*, *periclum*, &c. ita Curc. Sc. 1. exd. memb. *Qui è nuce nuculeum esse vult, frangit nucem*.

RELIQVIT] Quidam MSS. ut & Cam. *reliquit*.

SVRSVM VERS.] ἄνω, κάτω. J. Gul. è libris Lang. qui habent *vorsus subivere* (ita & MS. Cam.) A *os obfucius*, legit, *vorsutis os sublevere offuciis*. V. Epid. Argum.

ITE ISTINC] ita MSS. & Edd. vulgo *istuc*.

LIGNATVM] Senex castigando Tyndaro [illegible] ra clamat: (nam servis puniendis l[illegible]ra pos[illegible]ebantur) illi autem joco, quasi ambigentes ad [illegible]ationem referunt: nam & lign[illegible] itari fereb[illegible]ant securim & lora: Lips. Epist. Quæst. lib. 1. [illegible]. C[illegible] to 2. Orig. *Quin a[illegible]atum, ut lignatum, jubentur ire: securim atque lorum ferunt*.

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO, TYNDARUS, ARISTOPHONTES.

INIICITE huic manicas mastigiæ.
TY. Quid hoc est negoti? quid ego deliqui? HE. rogas?
Sator satorque scelerum, & messor maxume.
TY. Non occatorem dicere audebas prius?
5 *Nam semper occant prius, quàm sarriunt rustici.*
HE. At ut confidenter mihi contrà astitit!
TY. Decet innocentem servum atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimùm.
HE. Astringite isti sultis vehementer manus.
10 *TY. Tuus sum, tuas quidem vel præcidi jube.*
Sed quid negotii est, quamobrem succenses mihi?
HE. Quia me meamque rem, quod in te uno fuit,
Tuis scelestis falsidicis fallaciis
Delaceravisti, deartuavistique opes.
15 *Confecisti omnes res ac rationes meas.*
Ita mi exemisti Philocratem fallaciis.
Illum esse servom credidi, te liberum.
Ita vosmet ajebatis, itaque nomina
Inter vos permutastis. TY. fateor, omnia
20 *Facta esse ita, ut tu dicis, & fallaciis*
Abiisse eum abs te, meâ operâ atque astutiâ.
An, obsecro hercle te, id nunc succenses mihi?
HE. At cum cruciatu maximo id factum est tuo.
„ *TY. DUM NE ob malefacta peream, parvi æstimo.*
25 *Si ego hic peribo, ast ille, ut dixit, non redit:*
At erit mihi hoc factum mortuo memorabile;
Meum herum captum ex servitute atque hostibus

Reducem

Reducem fecisse liberum in patriam ad patrem,
Meumque me potius caput periculo
30 *Praeoptavisse, quàm is periret, ponere.*
HE. Facito ergo ut Acherunti clueas gloria.
„*TY. QUI PER virtutem peritat, non interit.*
HE. Quando ego te exemplis excruciavero pessumis,
Atque ob sutelas tuas te morti misero,
35 *Vel te interisse, vel perisse praedicent,*
Dum pereas, nihil interduo, dicant vivere.
TY. Pol si istuc faxis, haud sine poenâ feceris,
Si ille huc redibit, sicut confido affore.
AR. Prò di immortales! nunc ego teneo, nunc scio
40 *Quid sit hoc negotî. meus sodalis Philocrates*
In libertate est ad patrem, in patriâ. benè est:
Nec est quisquam mihi, aequè melius cui velim.
Sed hoc mihi aegrè est, me huic dedisse operam malam,
Qui nunc propter me, meaque verba vinctus est.
45 *HE. Vetuin' te quicquam hodie mihi falsum proloqui?*
TY. Vetuisti. HE. cur es ausus mentiri mihi?
TY. Quia vera obessent illi, cui operam dabam:
Nunc falsa prosunt. HE. at tibi oberunt. TY. optimè est.
At herum servavi, quem servatum gaudeo:
50 *Cui me custodem addiderat herus major meus.*
Sed malè ne id arbitrare factum? HE. pessumè.
TY. At ego ajo rectè, qui abs te seorsum sentio.
Nam cogitato, si quis hoc gnato tuo
Tuus servus faxit, qualem haberes gratiam?
55 *Emitteresne, necne, eum servum manu?*
Essetne apud te is servus acceptissimus?
Responde. HE. opinor. TY. cur ergo iratus mihi es?
HE. Quia illi fuisti, quàm mihi, fidelior.
TY. Quid? tu unâ nocte postulavisti & die,
60 *Recens captum hominem nuperum & novitium,*
Te perdocere, ut meliùs consulerem tibi
Quàm illi, quicum unà à puero aetatem exegeram?
HE. Ergo ab eo petito gratiam istam. ducite,
Ubi ponderosas, crassas capiat compedes.
65 *Inde ibis porro in latomias lapidarias.*
Ibi quom octonos alii lapides effodiunt,
Nisi cotidianus sesquiopus confeceris,
Sexcentoplago nomen indetur tibi.

AR. Per deos atque homines ego te obtestor, Hegio,
70 *Ne tu istunc hominem perduis. HE. curabitur.*
Nam noctu nervo vinctus custodibitur,
Interdius sub terrâ lapides eximet.
Diu ego hunc cruciabo, non uno absolvam die.
AR. Certúmne est tibi istuc? HE. non moriri certiu'st.
75 *Abducite istum actutum ad Hippolytum fabrum,*
Iubete huic crassas compedes impingier:
Inde extra portam ad meum libertum Cordalum,
In lapicidinas facite deductus fiet:
Atque hunc ita velle me, dicite, curarier,
80 *Ne qui deterius huic sit, quàm cui pessumè est.*
Ty. Cur ego te invito me esse salvum postulem?
Periculum vitæ meæ stat tuo periculo.
„ *POST MORTEM in morte nihil est, quod metuam mali.*
„ *ETSI pervivo usque ad summam ætatem, tamen*
85 „ *Breve spacium est perferundi; quæ minitas mihi.*
Vale atque salve: etsi aliter ut dicam, meres.
Tu Aristophontes, de me ut meruisti, ita vale,
Nanque mihi propter te hoc obtigit. HE. abducite.
Ty. At unum hoc quæso, si huc rebitet Philocrates,
90 *Vt mihi ejus facias conveniundi copiam.*
HE. Periistis, nisi hunc jam è conspectu abducitis.
Ty. Vis hæc quidem hercle est, & trahi & trudi simul.
HE. Illic abductu'st rectâ in phylacam, ut dignus est.
Ego illis captivis aliis documentum dabo,
95 *Ne tale quisquam facinus incipere audeat.*
Quod absque hoc esset, qui mihi hoc fecit palàm,
Vsque effrenatum suis me ductarent dolis.
Nunc certum est nulli post hæc quicquam credere.
Satis sum semel deceptus. speravi miser
100 *Ex servitute me exemisse filium.*
Ea spes elapsa est. perdidi unum filium,
Puerum quadrimum, quem mihi servus surpuit:
Neque eum servum unquam repperi, neque filium.
Major potitus hostium est. quod hoc est scelus!
105 *Quasi in orbitatem liberos produxerim.*
Sequere hac: reducam te ubi fuisti. neminis
Misereri certum est, quia mei miseret neminem.
AR. Exauspicavi ex vinclis. nunc intellego
Redauspicandum esse in catenas denuò.

VERSUS Sunt [illegible] acatalect. jambici.

HUIC MANICAS] Vulgo interserunt, *astutum*. Verùm enim vero hoc verb. in nullo MSS. aut edd. ante Aldum legi. In Brix. quidem apparet, sed homo confidentissimus Pylades addit; addendum fuisse metri caussa. Quasi vero hoc Critici muneris sit, & non è trivio pædagogi.

SARTOR.] *Sartores* non modò à *sarciendo*, sed & à *sarriendo* dictos, hoc exemplo docet Nonius.

NON OCCAT.] Jocus è re rustica. Est autem *occare*, glebas comminuere; Egen. sicut *sarrire*, sarculo herbas segetibus noxias evellere atque exherbare. Idem.

AUDEBAS] ita MSS. Cam. MSS. Lang. *debebas*.

DECET IN.] Similes sunt Amph. 2: 2. ubi Not. vide. & Pseud. act. 1: 5.

TUAS QUIDEM] Isiphan l. *tu bas q.* idque probum etiam *l. Pontanus* censet e cod. Anglic. nec aliter vett. edd. itemque sex Pall. quod notat *Grut*. Vulgati tamen & MS. Cam. *tuas quidem*. quod ego germanum censeo, qui sciam Comicum nostrum frequenter jocum ex ambiguo & [illegible] captare.

DEARTUAVISTI] in articulos dissecuisti [illegible], *Bosius*, qui hoc verbo & Ciceronem probavit usum, ad Attic. lib. 7: [illegible] *fecit palam te exhilaratus, me exartuatus* &c. Vide Notas Bosii ibid. dignas sanè ingenioso & docto illo Prætore.

CONFEC.] ita, *conficere argentum*, Terent. dixit: & *patrimonium conficere*, Cicero: i. perdere & decoquere.

PARVI ÆST.] ita MSS. Cam. & L. & Edd. J. Gul. l. *parvi d. æstimo*. Sic supra Prol. *indaudivit*. Insertum est d syllabæ [illegible] nendæ. Notat & Grut. [illegible] in nullis libris reperiri.

AST ILLE] ita MSS. & editi ante Cam. *at ille*.

CAPTUM] ita MSS. & Edd. vett. ut sc. praeced. v. [illegible] *capti*.

PONERE] pro, *exponere*. D.

ACHERUNTI] Adverbium (ut *Kartagini*: L. J. *Palmerius*, Grammaticis [illegible], sanciunt; duo nepropria nomina, *rus* & *domus*, Præpositionem repudiare; atque ea [illegible] qui profectò non hic tantum legibus [illegible] frangere [illegible] ces possunt, ut nihil nimis facit [illegible] Capt. [illegible] *est, nunc Acherontem praeterea* [illegible]. Et [illegible] act. [illegible] 3. [illegible] è V. [illegible] Lang. scribendum [illegible] [illegible] Hæ P [illegible] Sente [illegible] Facito [illegible] apud A. [illegible] laudibus.

QUI PER VIRT. PERITAT.] Ita omn. MSS. & edd. legunt, testib. Gruteto & Gifanio; benè. Etiam Cam. in suo MS. ita legi ait, & censet numeros salvari, si *Qui* fiat *disyllabum*. Idem tamen *perbitat* legendum suspicatus; & *Scaliger* pro certo habuit, in Conject. V. N. Epid. act. 1: 2. Colvius: *Interbitere*, interire est: ut *Perbitere*, perire, apud Plaut. Mostell. 5: 1. & Capt. & Apul. 7. Milesiar. Nonius: *Perire*, *levior res est*, *& interemtionis spem habet*, *& non omnium rerum finem*. Trucul. act. 4: [illegible] *Salbus sum, quia pereo: si non pereum, planè interean*. Alciatus Parerg. lib. 8: 14. ad illud Martial. *Interjungit equos*, notat Erit ergò *interjungere*, separare equos à curru. Cic. *Filium vità interfeceras*, i. à vità separaverat. Pl. Capt.

Qui per virtutem perit, is non interit,

i. non separatur prorsus à vivis, sed remanet in famâ hominum. Habet enim dictio *inter* vim separationis. *Hac* [illegible]. Sall. Catil. *Nonne mori per virtutem praestat.* Ita Justinianus: *Qui pro Republ. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur.*

SUTELAS] V N. Amph. 1: 1. Glossar. *Sutela*, [illegible]. *Sutellosi*, [illegible].

VEL TE INTERISSE] *Interire*, est ex quacunque caussà occidere & emori: *Perire*, casu vel infortunio: ut igni, fame naufragio. Itaque *Interire* generalius est, & majorem vim habet, quàm *Perire*, quod aliquando significat evanescere & extenuari, spe decidere. Terent. *Perii, interii &c*. Vide Aul. Popmam de Differ. verb. lib. 3. In Symbolis Petron. *perire* hic exponitur *mori*, sed morte violentà.

INTERDIU] Ita MS. Cam. & omn Edd. Tamen *interdiuc* censet legendum Douza & Lipsius. *J. Gul.* Verisf. lib. 3. 1. [illegible] *interduare*, [illegible] deque facere est, [illegible]. [illegible] idem Pl. [illegible] *non interdare* [illegible] eadem significatione usurpat R[illegible]d. 2. 7. & Trin. 4: 2. & [illegible] & *interdico* Scal. in Conject. [illegible] &c.

ÆQUE MULTUS] Comparativum pro absoluto. Terent. Heautont. *Cui aeque audivisti commodius quicquam evenisse?* Act. 4. sc. 4.

VETUIN TE] In MSS. Cam. l. *Votuin te*: & [illegible] ver[illegible], *Botuistis*. atque ita etiam in Cod. Lang. est. [illegible] *Meursius* facit, *boluin te*: & *boluisti*.

CUSTODEM] [illegible] pædagogum. Hor. 1. Sat. 4. [illegible] Quod pædagogum & *praeceptor* disc[illegible] Pl[illegible].

[illegible] ita omnes ex e[illegible] MSS. Cam. [illegible] è cod. Oxon. [illegible] atque ar-

 guit

guit ex præcedentibus, & illo quod sequitur, *Ergo ab eo pet to gratiam istam.*

NOVITIVM] Cic. in Pis. *Syrorum nescio quem de grege noviitiorum.* Ita qui hic *homo nuperus & novitius*, Ciceroni lib. 12. ad Atticum, fuerit *adnovitius*, [illegible] In MS. Cam. est, *homi nem nuper & novitium.*

PERDOCERE] i. persuadere. *L. D.*

UNA à P.] ita J. Gul. Sic Sc. extremâ: *nam mecum a puero puer Bene pudiceque educatus est.*

CRASSAS] i. duplices, non singulares. *L. D.*

LATOMIAS] i. lapicidinas: quæ alioqui sine adjectione, carcerem significant [illegible] Syracusanis: Turn. l. 14: 7. Et *latomias* quidem, non *lautumias*, exaratum est in omnibus edd. meis, itemque MSS. Cam. & sex-septem illis Pallatinis. Sed vi[illegible] tu mihi tamen *Notas* Pœnolo act. 4: 2.

EFFODINT] pro *effoderint*. Cam. At hoc, *inquit* [illegible] nulla analogia potest defendi: [illegible], *effodent*. Veteres *fodare* pro *fodere* extulisse testatur Festus.

COTIDIANVM] Lips. ad Tacit. l. *Cottidiano.* [illegible] prisc[illegible] sine additione dicer[illegible], *Hesterno*, [illegible], *Annuo*, *Hernò*, *Posterò*. & ferè adverbi[illegible] in morem. Tacitus: *Posterò, cum ad* [illegible]. Sic Cic. lib. 4. ad Att. *Annuo* [illegible], item *Volumtario*, *Commodo*, & C p[illegible] e[illegible] eadem ratione legitur. E[illegible] probat J. Gul. & adjicit *Matutino*, ex Apul. [illegible] *primâ cum luce*. In MS. Cam. est, *cottidiano*, [illegible], p[illegible]tum. itaque non opus interpo[illegible], *Grutero* [illegible] judice.

SESQVIOPVS C[illegible] i. octonos & quaternos lapides effoderis. Est enim hic numerus [illegible] id est, sesqui ad 8. *Cam.* Ita apud Tacit. XV. Annal. *caput Flavii sesquolagâ amputat um* [illegible] ita [illegible] apud Columell. & alia. ita *Sesqueulysses*, titulus erat Satiræ Varronianæ: qu[illegible] homo call[illegible] & a[illegible] Anderthalb [illegible]. Vide Budæum de Asse, pag. 1. In MS. [illegible] e litteram.

PERDVIS] sententia aperta. A[illegible] vor[illegible] hoc verbum a[illegible] ob[illegible] A[illegible] resp[illegible] ex am[illegible], qu[illegible] *considera*, [illegible] Tal[illegible] est & illud Epid. act. [illegible] [illegible] EP. Ed[illegible] [illegible] V[illegible] ibid. *Dousa.*

A LAPICIDINAS] ita Brix. Ven. & Pa[illegible]. Vide tamen Not. infra act. 5. 1.

CVM TVO P.] Servus enim cum da[illegible] periculo domini moritur. L.

MINITAS] pro, *minitaris.*

VALE ATQVE S.] Hæc conjungebant veteres, discedentes ab iis, quos n[illegible] sent. Curc. Cist. Merc. al[illegible]bi. Q[illegible] *Valere* mortuos jubebant. Virg. [illegible]

Salve aeternum mihi, maxime Palla,
Æternumque vale.

ubi Servium vide. ita Bucol. 8. [illegible] lete nunquam videndæ. χαῖρε. ubi [illegible] B us etiam interpretatur, *perite.*

VIS H.] Veter[illegible] cum vehemen[illegible] tius vel arctius tenebantur, pellebant[illegible] bantur, exclamare solebant [illegible] Cæsar peti se videns pugionibus, [illegible] clamat. Turneb[illegible] 14. V. N. [illegible]

PHYLAC] φυλακὴ, carcer. V. N. [illegible]

DOCVMENT. D.] [illegible] loquitur [illegible] M[illegible] Vide Agell. lib. 6: 14.

QVOD ABSQ.] pro, [illegible] Menæch. 5. [illegible]

OFFRENATVM] ita J. G[illegible]. V[illegible] c. 1. e Lang. Libri [illegible] C capistro ori [illegible] bene [illegible] dantur. Sic [illegible] quens) [illegible] *præter*- i[illegible] Id[illegible] Apul[illegible] *of- frenatum* [illegible] vest[illegible]. Cam. [illegible] o[illegible] & [illegible] probat Acidalius. [illegible]

[illegible] IN ORB.] [illegible] mihi omnes [illegible] e[illegible] eos produxerint, non ut liber[illegible] a[illegible], sed ut orbus viverem. L.

NEMINIS MISERERI] Lucill. *Nemini* [illegible] *genus nunquam confidere oportet.*

D EXAVSPICAVI] Jocus ab [illegible] Auspicium itineris huc faciundi m[illegible] d[illegible] est: & ita malo auspicio h[illegible] ad vincula meritò redeundem est. L. [illegible] a[illegible]sum ad disciplinam R.[illegible] a Ducibus auspicia, si quid male [illegible] Et hoc *redauspicari* dicebant, Gr[illegible] de quo dixi ad Virgil. Æneid. 2. v. [illegible]8.

ACTVS

ACTUS IV. SCENA I.

ERGASILUS Parasitus.

IUPPITER supreme, servas me, measque auges opes.
Maximas opimitates opiparasque offers mihi:
Laudem, lucrum, ludum, jocum, festivitatem, ferias,
Pompam, penum, potationes, saturitatem, gaudium.
5 *Nec cuiquam homini supplicare nunc certum est mihi.*
Nam vel prodesse amico possum, vel inimicum perdere.
Ita hic me amœnitate amœnâ amœnus oneravit dies.
Sine sacris hereditatem sum aptus effertissimam.
Nunc cursum ad senem capessam hunc Hegionem, cui boni
10 *Tantum affero, quantum ipse à diis optat, atque etiam amplius.*
Nunc res certa est, eodem pacto ut Comici servi solent,
Conjiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem ut audiat.
Speroque me ob hunc nuncium æternum adepturum cibum.

VERSUS sunt tetrametri, plerique catalect. troch.

OPIPARASQ.] Festus. *Opiparum, magnarum opum apparatum.* Pœn. act. [illegible]: 1.

NAM VEL PROD.] Potentis hominis est facere utrumque. Notum est illud: *Servare potui; perdere an possim, rogas?* L.

AMOENIT. AM.] Non est hoc invenustum. Amph. 1: 1. *Optimè optimo optimam operam das,* &c. L. Vide N. Men. act. 2: 2.

SINE SACRIS] [illegible] sine sumtu. Sacra enim familiaria, quæ pecuniam, id est, hæredem sequebantur, aliquo cum sumtu fieri necesse erat. V. N. Trin. [illegible] 4. *Anton. Pomma* ad C[illegible]on. notat: Soliti cives Rom. habebant sacra hereditaria ex lege XII. Tab. SACRA PRIVATA PERPETUA MANENTO. qui cavebant [illegible] iter [illegible] usq; hæres eadē sacra colere [illegible] ate illius exibat, non amplius p[illegible]gebatur. Ex eo Pl. Capt. *Sine* [illegible] & [illegible] Leg. *De sacris aute* &c. J. Lipsius [illegible] Panegyric. - *quæ sanguine,* [illegible] *sobrietate meruissent* &c. notat [illegible] privata familiis erant. atque ea pro norâ, & [illegible] de, *Transire in gentem &* [illegible] emque, *Here*[illegible] *cum sacris,* aut *sine sacris,* [illegible] *Sine* [illegible]quam : cum in gentem adoptione non tranatur.

APTUS] i. adeptus. ab *apiscor.* L. D. Vide N. Epid. act. 5. 2.

EFFERTISS.] uberrimam. Asin. 2: 2.

A DIIS OPTAT) ita *J. Grut.* è MSS. Pall. & libris exoletis. & ita etiam est in MS. Frising. & omn. meis Edd. A diis enim optatur, quicquid humanâ ope vix speratur. Pessime nuperi quidam, *adipisci.* V. N. Sticho, act. 2: 2. In MS. Cam. est, *q. ipse adis opt.*

COMICI S.] Qui sint *Comici servi,* & *Comici* [illegible] & *Comici testes,* item *Scenicæ mulieres,* docet P. Victor. lib. 8: 12.

CONIICIAM IN COLLUM] Sc. seq. dixit pro eodem, *Colligere pallium.* Veteres Græci & Romani subligaculis, uti nos hodie, extra stadium aut scenam non utebantur. itaque illi pallium, hi togam ad calceos demittebant. Quod si quid illis, qui navi & assuosi haberi volebant, diligentius faciendum esset; vel pallium ponebant, vel in humeros rejiciebant. Atque hic est ferè servorum habitus in Comœdiis [illegible] Epidicus act. 2. 2. sic Geta properans apud Terent. *hem* [illegible] *in* [illegible] *bi onerat* [illegible] *10.* Pallium sane [illegible] hanc ipsam ob [illegible], ut expeditiores essent, belli tempore [illegible], ut Romani togam, &c. Videatur Casaub. Comment. ad Theoph. Charact. E. hicon: item Nos. Epid. [illegible] 2.

ACTUS IV. SCENA II.

HEGIO senex, ERGASILUS parasitus.

QVANTO in pectore hanc rem meo magis voluto,
Tantò mihi ægritudo auctior est in animo.
Ad illum modum sublitum os esse
Hodie mihi? neque id perspicere quivi?
5 *Quod cum scibitur, per urbem irridebor.*
Cum extempló ad forum advenero, omnes loquentur:
Hic ille est senex ductus, quoi verba data sunt.
Sed Ergasilus est ne hic, procul quem video?
Collecto quidem est pallio. quidnam acturu'st?
10 *ER. Move abs te moram, atque Ergasile age hanc rem.*
Eminor interminorque, ne quis mi obstiterit obviam:
Nisi qui sat diu vixisse sese homo arbitrabitur.
Nam qui obstiterit, ore sistet. HE. hic homo pugilatum incipit.
ER. Facere certum est. proinde ut omnes itinera insistant sua,
15 *Ne quis in hâc plateâ negoti conferat quicquam sui.*
Nam meus est balista pugnus, cubitus catapulta est mihi,
Humerus aries. tum genu ad quemque jecero, ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciam, quemque offendero.
HE. Quæ illæc eminatio est? nam nequeo mirari satis.
20 *ER. Faciam ut ejus diei, locique, meique semper meminerit:*
Qui mihi in cursu obstiterit, faxo vitæ is extemplo obstiterit suæ.
HE. Quid hic homo tantum incipissit facere cum tantis minis?
ER. Prius edico, ne quis propter culpam capiatur suam.
Continete vos domi, prohibete a vobis vim meam.
25 *HE. Mira edepol sunt, ni hic in ventrem sumpsit confidentiam.*
Væ misero illi, cujus cibo iste factu'st imperiosior.
ER. Tum pistores scrophipasci, qui alunt furfuri sues,
Quarum odore præterire nemo pistrinum potest:
Eorum si quojusquam scropham in publico conspexero,
30 *Ex ipsis dominis meis pugnis exculcabo furfures.*
HE. Basilicas edictiones atque imperiosas habet.
Satur homo est, habet profectò in ventre confidentiam.
ER. Tum piscatores, qui præbent populo pisces fœtidos,
Qui advehuntur quadrupedanti crucianti cantherio:
35 *Quorum odor subbasilicanos omnes abigit in forum,*

Eis ego

Eis ego ora verberabo surpiculis piscariis,
Ut sciant alieno naso quam exhibeant molestiam.
Tum lanii autem, qui concinnant liberis orbas oves,
Qui locant caedundos agnos, et duplam agninam danunt,
40 *Qui petroni nomen indunt verveci sectario,*
Eum ego si in via petronem publica conspexero,
Et petronem et dominum reddam mortales miserrimos.
HE. Eugepae! edictiones aedilitias hic quidem habet,
Mirumque adeo est, ni hunc fecere sibi Aetoli agoranomum.
45 *ER. Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior:*
Tantus ventri commeatus meo adest in portu cibus.
Sed ego cesso hunc Hegionem onerare laetitia senem?
Qui homine hominum adaeque nemo vivit fortunatior.
HE. Quae illaec est laetitia, quam illic laetus largitur mihi?
50 *ER. Heus, ubi estis? ecquis hic est? ecquis hoc aperit ostium? HE. Hic homo*
Ad coenam recipit se ad me. ER. aperite hasce ambas fores,
Priusquam pultando assulatim foribus exitium adfero.
HE. Perlubet hunc hominem conloqui. Ergasile. ER. Ergasilum qui vocat?
HE. Respice. ER. Fortuna quod tibi nec facit, nec faciet,
55 *Hoc me jubes. sed quis est? HE. respice ad me, Hegio sum. ER. oh mihi*
Quantum est hominum optimorum optume, in tempore advenis.
HE. Nescio quem ad portum nactus es, ubi coenes, eo fastidis. HE. tene.
ER. Cedo manum. HE. manum? ER. manum, inquam, cedo tuam actutum.
ER. Gaude. HE. quid ego gaudeam? ER. quia ego impero, age gaude modo.
60 *HE. Pol maerores mi antevortunt gaudiis. ER. noli irascier,*
Jam ego ex corpore exigam omnes maculas maerorum tibi.
Gaude audacter. HE. gaudeo, etsi nil scio quod gaudeam.
ER. Bene facis. jube. HE. quid jubeam? ER. ignem ingentem fieri.
HE. Ignem ingentem? ER. ita dico, magnus ut sit. HE. quid? me, vulturi,
65 *Tuan' causa aedes incensurum censes? ER. noli irascier.*
Jubes an non jubes astitui aulas, patinas elui?
Laridum atque epulas foveri foculis ferventibus?
Alium piscis praestinatum abire? HE. hic vigilans somniat.
ER. Alium porcinam atque agninam, et pullos gallinaceos?
70 *HE. Scis bene esse, si sit unde. ER. pernam atque ophthalmiam,*
Horaeum, scombrum, et trygonum, et cetum, et mollem caseum.
HE. Nominandi istorum tibi erit magis quam edundi copia
Hic apud me, Ergasile. ER. mean' me causa hoc censes dicere?
HE. Nec nihil hodie, nec multo plus tu hic edes, ne frustra sis.
75 *Proin tu tui cottidiani victi ventrem ad me afferas.*

ER. [illegible] sanam, ut te cuius fac[illegible]
HE. Egone? ER. tute. HE. tum tu mihi igitur [illegible]
Tin' te faciam fortunatum? HE. malim quam miserum quidem.
ER. Cedo manum. HE. hem manum. ER. dic te omnes adjuvant. [illegible]
80 ER. Non enim es in senticeto, eo non sentis. sed jube
Vasa tibi pura apparari ad rem divinam cito,
Atque agnum afferri proprium, pinguem. HE. cur? ER. ut sacrufices.
HE. Cui deorum? ER. mihi hercle. nam ego nunc tibi sum summus Juppiter,
Idem ego sum Salus, Fortuna, Lux, Laetitia, Gaudium.
85 Proinde tu deum hunc saturitate facias tranquillum tibi.
HE. Esurire mihi videre. ER. mihi quidem esurio, non tibi.
HE. Tuo arbitratu facile patior. ER. credo, consuetus puer.
HE. Juppiter te dique perdant. ER. te hercle mihi aequum est gratias
Agere ob nuntium: tantum ego nunc porto a portu tibi boni.
90 Nunc tu mihi places. HE. abi, stultus es, post tempus venis.
ER. Igitur olim si advenissem, magis tu tum istuc diceres.
Nunc hanc laetitiam accipe a me quam fero. nam filium
Tuum modo in portu Philopolemum vivum, salvum & sospitem
Vidi in publica celoce, ibidemque illum adolescentulum
95 Aleum una, & tuum Stalagmum servum, qui aufugit domo,
Qui tibi surripuit quadrimum puerum filiolum tuum.
HE. Abi in malam rem. ludis me. ER. ita me amabit sancta Saturitas,
Hegio, itaque suo me semper condecoret cognomine,
Ut ego vidi. HE. meumne gnatum? ER. tuum gnatum & genium meum.
100 HE. Et captivum illum Alidensem? ER. μὰ τὸν Ἀπόλλω. HE. & servolum
Meum Stalagmum, meum qui gnatum surripuit? ER. νὴ τὰν Κόραν.
HE. Jam diu? ER. νὴ τὰν Πραινέστην. HE. venit? ER. νὴ τὰν Σιγνίαν.
HE. Certon? ER. νὴ τὰν Φρουσινῶνα. HE. vide sis. ER. νὴ τὸ Ἀλάτριον.
HE. Quid tu per barbaricas urbes juras? ER. quia enim item asperae
105 Sunt ut tuum victum autumabas esse. HE. vae aetati tuae.
ER. Quippe quando mihi nihil credis, quod ego dico sedulo.
Sed Stalagmus cujus erat tunc nationis, cum hinc abiit?
HE. Siculus. ER. at nunc Siculus non est, Bojus est, Bojam terit.
Liberorum quaerundorum caussa ei, credo, uxor data est.
110 HE. Dic, bonane fide tu mihi ista verba dixisti? ER. bona.
HE. Di immortales, iterum gnatus videor, si vera autumas.
ER. Ain' tu? dubium habebis etiam, sancte cum jurem tibi?
Postremo, Hegio, si parva jurijurando est fides,
Vise ad portum. HE. facere certum est. tu intus cura quod opus est.
115 Sume, posce, prome quidvis: te facio cellarium.

ER. Nam

FR. Nam [illegible] prob[illegible] ero, fusti pectito.
HE. [illegible] dap[illegible] [illegible]am, si vera autumas.
FR. [illegible] HE. [illegible] me meo [illegible] nato. FR. sponden' tu istud? HE. spondeo.
FR. [illegible] ego [illegible] rec[illegible]do.
HE. Cura [illegible] optume pote[illegible]. FR. bene ambula & redambula.

H[illegible] Se. [illegible] A [illegible] & [illegible]

[illegible] C[illegible] & [illegible]

[illegible] Ve [illegible]

[illegible]

[illegible] vel grandiores [illegible] & [illegible] dixere veteres [illegible] & [illegible] hoc [illegible] vocat [illegible] ferrum [illegible] Badi[illegible] quæ [illegible] hoc [illegible] C [illegible] comparat [illegible] Catap[illegible] tradico, [illegible] vers[illegible] capienda [illegible] lib. 3. [illegible] pertra[illegible]

TUM [illegible] JE[illegible] ita MS. Cam. & Pal. [illegible] bere Codices.

DENTILEGU[illegible]] Allu[illegible] : de qua Ma[illegible]

[illegible] VENTR. S.] [illegible] Clemenus Alexandrin[illegible] qui Mercuriali lib. 4. Var.

IMPERATOR] [illegible] edd. vet. mex, item [illegible] est *Palm.* Spicil. ubi doce[illegible] · itemque Cod. [illegible] compacto [illegible] heic valet far[illegible] tard[illegible] Arumb. l. [illegible] 7. [illegible] Mi[illegible] l. 1. [illegible] ad [illegible] arr. [illegible] 4. [illegible] Fest[illegible] dicitur *impe[illegible]* Agrorum *In[illegible]* [illegible] m. Palladius lib. 1. [illegible] stipat acerato ex pu[illegible] *impersistor*, quod dole[illegible] ab [illegible]

FURE[illegible] pro [illegible] In [illegible] long[illegible] : *Cam.* V. [illegible] act. [illegible]

Ex [illegible] MS. Cam. & Pal. & [illegible]

BA[illegible]

Q[illegible] ha[illegible]

[illegible]

H [illegible] SYRA

[illegible]

[illegible]

A [illegible] [illegible] *Magno* [illegible]

[illegible]

ERECTI [illegible]

FOCVLI [illegible] Pall. Sed [illegible] sed [illegible], quæ [illegible] Pl. [illegible] coquen[illegible] quæ [illegible] ro [illegible] *Aeneus oculis* [illegible] *cordia*.

PRÆSTINA[illegible]VM] i. [illegible] V. N. Epid. [illegible]

VIGIL. SAPM.] Luc. 3. [illegible] Ter. Andr. [illegible]

[illegible] habeas [illegible] ab [illegible] Hor. 2. Serm. 2 [illegible] V. N. [illegible] 3. 2. & Men. 3 [illegible]

PERNA.] De [illegible] pernarum vide Cato[illegible] [illegible] lib. [illegible] c. 9. [illegible] veteris, de [illegible]

[illegible]

Sed [illegible] Perna cere[illegible] [illegible]

OPHTHALM. [illegible] [illegible] terpreta[illegible] carnem capitis [illegible]

A d[illegible] Jas. Da[illegible] n. lib. [illegible] op[illegible] vocari *fin*[illegible]

[illegible]VM] Salsamenti genus ex pelamide [illegible] Vide Ap[illegible] lib. [illegible] 5. Dicuntur autem [illegible] a tempestivitate, sed a [illegible] [illegible] fieret : [illegible] Vide Athen. lib. 3. Gr. *ὡραῖον* vel [illegible]

SCOMBR.] Ex [illegible] pisce garum opti[illegible]

TRYGONVM [illegible] qui Latinis *pa*[illegible] *marina* dicitur. *L. Men*[illegible] retinet lectio[illegible] [illegible] *trygon*.

CETVM [illegible] appel[illegible] [illegible] fi[illegible] [illegible] Casaub[illegible] ad A[illegible]

[illegible]

[illegible] *fenum*, [illegible]

Luc [illegible]

Penarum grass[illegible]

u[illegible] cer. Terent Suetonio &c. [illegible] 3. Tait[illegible] *Meretrum* [illegible] *libus* [illegible] & talia. Sic Prol. Heaut.

[illegible]

Novarum [illegible]

NEC NIHIL [illegible]

Du [illegible] wol etwas [illegible] doch [illegible] nicht viel [illegible]

[illegible] ventrem non [illegible] contentum. L.

NIHIL SENTIO.] [illegible]

SENTICETO.] [illegible] sen[illegible] tire [illegible] in loco [illegible] Jo[illegible] [illegible] L.

VANA P.] [illegible]

[illegible] ne[illegible]

SAL [illegible] *ap*[illegible] *pellan*[illegible]

[illegible] 14 [illegible]

[illegible]

FAC TRAXQ [illegible] L.

[illegible]

[illegible] TVO ARBITR.] [illegible] MS. [illegible] te [illegible] ambiguitate verbi [illegible] enim [illegible] Seneca ait. [illegible] autem ve[illegible] vet. ed. & MS. [illegible] cunt ob turpitudinem hanc [illegible] re Camer.

[illegible] ERG. TE HERC.] Palm. l. ER. te. her[illegible] dicere, *aequum* [illegible] *te* [illegible] *gratias agere* [illegible] autem [illegible] endum [illegible] *te* [illegible] *perdam*. V N. M[illegible] & [illegible] d. 1: 1.

PLACE[illegible] placeris [illegible] placari & re[illegible] *D*[illegible]. [illegible] tamen gl[illegible] ridicula maxime [illegible] vete[illegible] ut ait [illegible] hæc [illegible] *Non tu* [illegible] *placet* [illegible] *post. t. advenit* [illegible] in[illegible], [illegible] hæc approba[illegible] re[illegible]. [illegible] tamen omn[illegible]. *Nunc* &c. [illegible] *propositum*.

P[illegible]T TEMP.] At ego [illegible]sseram te ve[illegible] *tem-p*[illegible] act. [illegible]

[illegible] ELUCE[illegible] Fulgent. *Celox, genus navis* [illegible] *mo-d*[illegible]. Apul. de Re-p[illegible] [illegible] *pe-t*[illegible]

A[illegible]IVM [illegible]. L.

[illegible]TVR [illegible] edaci omnium d[illegible]rum e[illegible]

[illegible]TAQ. [illegible] ita [illegible] semper faciat satu-ru[illegible]. *L*

[illegible]E[illegible] M[illegible]NATVM [illegible] incredibilitis in g[illegible] [illegible] gaud[illegible], quasi quod fidem superet, p[illegible]xit etiam [illegible] Heauton. act. 3: 1.

MEN[illegible]. Num quid de gnato meo aud[illegible], Chreme?

CHR. Valet, atque vivit. ME. ubinam est, qu[illegible]?
CH. [illegible] me domi.

ME. [illegible] gnatus? CH. sic est. ME. [illegible]
[illegible]

ME. [illegible] CH. dixi. ME. [illegible] me ad eum, [illegible].

Item[illegible] act. 2: 3.

[illegible]

[illegible]

A[illegible] [illegible]

M[illegible] per [illegible]
M[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]n. [illegible] 2: 2.

[illegible] *Pra*, [illegible] R[illegible] C[illegible]
B[illegible] &[illegible]
L[illegible] per[illegible]
[illegible], M[illegible]
esse p[illegible] qualem Livius [illegible]
ci[illegible]. Unde etiam *C*[illegible]
ut annotavit M[illegible]. [illegible] C[illegible]
comm[illegible].

U[illegible] per *Praec*[illegible], qu[illegible]
du[illegible] quo [illegible] *P*[illegible].

Σ[illegible] etiam [illegible]

[illegible]
Pl[illegible] 3: [illegible]
tur [illegible]

[illegible]
nix[illegible] du[illegible]
lectus ca[illegible]
ta[illegible]
c[illegible] d. [illegible]
de [illegible]
lu[illegible]
lib. 9.

[illegible]A[illegible] F[illegible]. P[illegible]. T[illegible].
A[illegible]T[illegible]A[illegible]
S[illegible]V[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *sequit.* [illegible]

[illegible] *es.* [illegible]

ANT[illegible] DUB. [illegible]

MANT[illegible] [illegible] *vum;* [illegible] ompert [illegible] cina- [illegible] &c. At [illegible] fua, ap[illegible] [illegible] *qui fur* [illegible] *gratia* [illegible] jicit deinde exempla ex Pacuvio, [illegible] *Manticula* [illegible] dolose, ca[illegible] furari p[illegible] tu[illegible] esse, quomodo & *Langlaeus* [illegible] 8. cap. 4. O[illegible] Se[illegible]tr. exponi[illegible]. Sed e[illegible]

A [illegible] A[illegible] : & fac[illegible] C[illegible] *man* [illegible] cessit [illegible] MS. Cam. l. *man*[illegible] [illegible] al MSS. Lang. [illegible] Ven. & Par. *man*[illegible] *manticulatus.* Ar- gen[illegible] &c.

FU[illegible]

PECTITO] ita MSS. Cam. & Langii. quod B [illegible] probat. [illegible] Ven. [illegible]

MATINA[illegible] VICTUM [illegible] Cam. & Langii, [illegible]

SPONDEN[illegible]

RESP[illegible] ex ambiguitate [illegible]

ACTUS IV. SCENA III.

ERGASILUS.

ILLIC hinc abiit: mihi rem summam credidit cibariam.
Di immortales, jam ut ego collos praetruncabo tergoribus!
Quanta pernis pestis veniet! quanta labes larido!
Quanta sumini absumedo! quanta callo calamitas!
5 Quanta laniis lassitudo! quanta porcinariis!
Nam si alia memorem, quae ad ventris victum conducunt, mora est.
Nunc ibo ad praefecturam, & jus dicam larido,
Et quae pendent indemnatae pernae, eis auxilium ut feram.

VERSUS hujus & [illegible] Scenae [illegible] B & ita est in Par. nam [illegible] non [illegible] *ter*[illegible] dixi[illegible]. [illegible] neque [illegible] difficultas [illegible] *recorda*[illegible]. Videat [illegible] si [illegible].

REMSUB. [illegible] *ucam.* L.

C[illegible]

P[illegible]

TERGORIBUS] Tert. lib. 11. 6. [illegible]

& Mureto al v[illegible] *Velut alnea In fissa Liguri* [illegible] *so* [illegible] *a* [illegible] *ur*. Sed hoc [illegible] b [illegible] er.

PESTIS. Muretus: *Pestem* [illegible] quo fonte et [illegible] est antiqua vox [illegible], *perniciem* vero a *perne* [illegible] dictam puto. [illegible] vocabat [illegible] quicquid [illegible] aliquam [illegible] animam pessundaret, [illegible] prosterneret. Sa[illegible] *Et si* [illegible] *potius*, &c. Ci[illegible] Phil. *Nimirum* [illegible], *a* [illegible] *praesentem pestem* [illegible] Virg. Æn. 5.

——*lentusque carinas*

E[illegible] *or, & toto descendit corpore pestis:*

i. flamma.

APRUM FDO [illegible] vocem [illegible] ab *aliis* [illegible], non m[illegible] par[illegible] leporem [illegible] L. [illegible] di[illegible] quasi *ugumen*: ac propri[illegible] la [illegible] ur. Jam de[illegible] à suibus pe[illegible] as, Plautus e[illegible] *Stichum* memorat [illegible] *callum*, *gla*[illegible] carne [illegible] & D[illegible].

CA[illegible] Ver. Lect. lib. [illegible] r. Et [illegible] nobiles [illegible] as [illegible] pro- [illegible] us [illegible] is [illegible] res [illegible] Apri[illegible] varias apri conditur as [illegible] naverit. A[illegible]

[illegible] & Cor[illegible] lent [illegible] & [illegible] valde [illegible] nam [illegible] vocem. Ju[illegible]

——*quam* [illegible] *gula* [illegible]

Ponit apros [illegible]

Et qu[illegible] septem a[illegible] [illegible]

PORCINARI [illegible]

AP[illegible]

ET [illegible]

INDEM[illegible]

ACTUS IV. SCENA IV.

PUER HEGIONIS.

DIESPITER te dique, Ergasile, perdant & ventrem tuum,
Parasitosque omnes, & qui posthac [illegible] *am Par*[illegible] *dabit.*
Clades calamitasque, in[illegible]*empe*[illegible]*rie*[illegible] *in nostram a*[illegible]
Qua si lupus esuriens, metui ne [illegible] *faceret impetum.*
5 *Nimisque hercle e*[illegible] *frendebat dentibus.*
Adveniens [illegible] *carnarium.*
Arripuit gladium [illegible]
Aulas calicesque [illegible] *nisi quae modiales erant.*
[illegible]
10 *Cellas* [illegible] *que* [illegible] *rium.*

Assur-

Asservate istunc sultis servi. ego ibo ut conveniam senem.
I [illegible] ut, [illegible] penum aliud ornet siquidem sese uti volet.
Nam hic quidem ut adornat, aut jam nihil est, aut jam nihil erit.

VERSUS hujus scenæ sunt [illegible] tetrametri, non trochaici, [illegible] *Lamb.*

QUASI LUPUS [illegible] &c.] Admonet me [illegible] locus versuum e sexta Satira [illegible], quos, ob elegantiam, adscribam, ex emendatione Mureti lib. 19. c. 7. Var.

Q[illegible] nec [illegible], lætus, lautus cum [illegible],
F[illegible] m[illegible] [illegible] pedi [illegible] brachio,
Celer, alacer, [illegible] pino [illegible] ans impetu,
Q[illegible] nox [illegible]
[illegible]
[illegible]

DETURBAVIT] [illegible] Camer. A[illegible] Pal. non convenit: & [illegible] ne veteri codice [illegible] quod valdè placet. Mostell. 1. 1 *Carnifici [illegible]* crebri per vias forant. *Concribrari* [illegible] con[illegible], &c. Mei tamen omn. *deturbavit*.

TERGORIBUS] Turn. l. *tergoribus* Lamb. *pecoribus*.

GLANDIA] Plin. lib. 11. cap. 37. *Tonsillæ in homine, in sue glandulæ*. quæ & *glandia* dicuntur, sive *glandulæ*. Intelligas autem ex parte totum. *L.*

M[illegible] DIALE[illegible]] ventriosæ & modii unius capaces: *Pius.*

C[illegible] VM] [illegible] *C[illegible]* elid[illegible] m. L.

PO[illegible] SENTNE SER.] Non satis habebat carnes [illegible] conditas [illegible] promere, & cocis co[illegible] dare; sed ipsis q[illegible] ue [illegible], i. vasa fictilia, [illegible] x servabant[illegible] &c [illegible] : *L.*
[illegible] tat & veni[illegible] pingi in[illegible] ntur.
[illegible] A[illegible] posteres, i. [illegible] *sal-*
[illegible] eri
[illegible] bovem [illegible] Hercu-
[illegible] um-
[illegible] &c.

A[illegible] ARI[illegible] Turn. lib. [illegible] 23. *Armarium* hic [illegible] promitur [illegible], in quo nummi recon[illegible]. V. N. [illegible] 2[illegible]3.

S[illegible] E UTI[illegible] *penu*, antiquè. *Vel:* siquidem velit uti se[illegible], i. sibi esse utibilis: nam qui nullum habet penum, sibi & aliis est inutilis. *L.*

ACTUS V. SCENA I.

HEGIO, PHILOPOLEMUS, PHILOCRATES, STALAGMUS.

IOVI disque ago gratias meritò magnas,
Quom te reducem tuo patri reddiderunt,
Quomque ex miseriis plurimis me exemerunt,
Quæ adhuc te carens dum hic fui, sustentabam:
5 *Quomque hunc [illegible] spicio in potestate nostrâ,*
Quomque hæc reperta est fides firma nobis.
Satis jam dolui ex animo, & curâ me sat
Et lacrumis maceravi. satis jam audivi
Tuas ærumnas, ad portum mihi quas memorasti.
10 *Hoc agamus. PHILOC. quid nunc, quoniam tecum servavi fidem,*
Tibique hunc reducem in libertatem feci? HE. fecisti, ut tibi,
Philocrates, nunquam referre gratiam possim satis,
Proinde ut tu promeritus de me & filio meo. PHILOP. imò potes,

Pater, & poteris, & ego potero: & di eam potestatem dabunt,
15 *Vt beneficium bene merenti nostro meritò muneres.*
Sicut tu huic potes, pater mi, facere merito maxumè.
HE. Quid opu'st verbis? lingua nulla est, quâ negem quicquid roges.
PHILOC. Postulo abs te, ut mihi illum reddas servom, quem híc reliqueram
Pignus pro me, qui mihi melior, quàm sibi semper fuit:
20 *Pro benefactis ejus uti ei pretium possim reddere.*
HE. Quod benefecisti, referetur gratia. id quod postulas.
Et id, & aliud, quod me orabis, impetrabis. atque te
Nolim succensere, quòd ego iratus ei feci malè.
PHILOC. Quid fecisti? HE. in lapicidinas compeditum condidi,
25 *Vbi rescivi mihi data esse verba. PHILOC. væ misero mihi!*
Propter meum caput labores homini evenisse optumo.
HE. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne duis.
Gratis à me, ut sit liber, abducito. PHILOC. edepol, Hegio,
Facis benignè. sed quæso, hominem ut jubeas arcessi. HE. licet.
30 *Vbi estis vos? ite actutum, Tyndarum huc arcessite.*
Vos ite intrò. interibi ego ex hâc statuâ verbereâ volo
Erogitare, meo minore quid sit factum filio.
Vos lavate interibi. PHILOP. sequere hàc Philocrates me intrò PHI. sequor.

VERSVS duodecim ab initio sunt numeris permistis jambicis & trochaicis, trimetri catalectici. reliqui tetram. catal. trochaici. itidem ut mox sequentis scenæ.

QVÆ] *Quæ*, referendum ad totam orationem: *L.* Sed Acidal. hunc versum, ut indignum Plauto, aut delendum censet; aut ita emendandum:

Quæ, dum te carendum hîc fuit, sustentabam.

CVMQ. HVNC] *Stalagmum.*

TECVM] i. tibi. *L. D.*

LAPICIDINAS] ita MS. Cam. etsi tamen prius videbatur habuisse *lapidicinas*. quomodo adhuc servant Pall. 4. priores, ut notat *Gruterus*. Ita Heraldus contendit perpetuò legend. *lapidicinas*. Glossar. *lapidicina*, λατομία. *Lapidarius*, λατόμος.

LIBELL.] Libellam argenti, i. assem. Cic. Acad. 2. *si unam libellam argenti dedisset*. Id. pro R[illegible] dixit, *ad libellam debere*: quod Horatius [illegible] *assem*, 2. Epist. 2. Quando minimam pecuniam [illegible]ficare volebant, *assem* & *libellam* dicebant. V. N. Pseud. act. 1. 1.

ABDVC] Lamb. e vet. MS. l. *tecum abd.* MS. Cam. *aducito.*

INTERIBI E.] Interea ex hoc verberone Stalagmo volo *erogitare*, i. rogando extorquere. Etiam MS. Cam. l. *erogitare*.

ACTUS V. SCENA II.

HEGIO, STALAGMUS.

GE tu illuc procede, bone vir, lepidum mancupium meum.
STA. Quid me oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?
Fui ego bellus, lepidus, bonus vir nunquam, neque frugi bona,
Neque ero unquam: ne tu spem ponas me bona frugi fore.

HE. Pro-

5 *HE. Propemodum ubi loci fortunæ tuæ sint, facilè intellegis.*
Si eris verax, tuá ex re facies, ex malá meliusculam.
Recte & vera loquere: sed neque verè, neque rectè adhuc
Feci unquam. STA. quod ego fatear, credin' pudeat, cùm autumes?
HE. At ego faciam ut pudeat: nam in ruborem te totum dabo.
10 *STA. Eia credo ego, imperito plagas minitaris mihi.*
Tandem ista aufer, dicque quid fers, ut feras hinc quod petis.
HE. Satis facundu's. sed fieri dictis compendium volo.
STA. Ut vis, fiat. HE. bene morigerus fuit puer: nunc non decet.
Hoc agamus jam animum advorte, ac mihi quæ dicam, edissere.
15 *Si eris verax, tuis rebus feceris meliusculas.*
STA. Nugæ istæc sunt. non me censes scire quid dignus siem?
HE. At ea subterfugere potis es pauca, si non omnia.
STA. Pauca effugiam scio. nam multa evenient & merito meo.
Quia & fugi, & tibi surripui filium, & eum vendidi.
20 *HE. Cui homini? STA. Theodoromedi in Alide Polyplusio*
Sex minis. HE. prò di immortales! is quidem hujus est pater
Philocrati. STA. quin melius novi, quàm te, & vidi sæpius.
HE. Serva Juppiter supreme & me & meum gnatum mihi.
Philocrates, per tuum te ingenium obsecro, exi: te volo.

AGE TU ILLUC] Gruteri omnes MSS. & olim cusi hinc alteram ordiuntur Scenam.

FALSUM AUTUMAS] Dan. Heinsius l. *ubi tu tal. vir falsum autumas?* nam *falsus*, inquit, & *lepidus* idem est. Vocarat eum Hegio *usuvenas lepidum*. respondet ille: qualem me esse oportet, cum tu talis vir me falsum voces? Et sequitur: *Fui ego bellus, lepidus: bonus vir nunquam.*

NEQ. FRUGI BONÆ] Rittershus. è MS. Eystadiensi, quem cum Fr. Modio contulit, versum hic inserit talem: *Atque ubi ego fui in lapicidinis bonus vir, neque bonæ frugi. Neque ero &c.*

NE TU SPEM PON.] Acidalio placet, quod in vet. edit. repetisse ait: *ne tu in spe ponas.* Epidico: *Ne quid tibi hinc in spem ponas.*

TU TALIS VIR] Sallust. *Tamen ad id locorum talis vir (nam postea ambitione præceps datus est) consulatum appetere non audebat.* Sic suprà, 1: 2. *Hic qui alis imperator nunc privatus est.* I D.

A QUOD EGO F.] Credisne fore, ut me ejus pudeat, quod fatear, sc. me rectè nunquam quicquam fecisse: cum tu id dicas? *L.*

IN RUBOREM] Jocus. Quos pudet, rubore suffunduntur; & qui loris cæduntur, etiam rubent sanguine, &c. Quòd Lipsius 4. Annali Tac. *robur* legit; ne quæso, attendatur, Lipsii caussâ.

QUID FERS] quid in animo habeas. *L. D.*

BENE MORIG.] V. N. Cistell. act. 4: 1.

TUIS REBUS F.] Ita MSS. Cam. & Pii & Sarraceni, & Mediol. & Ven. Edd. Vulgatæ, *res* B *tuas fec.* Camerarius suo Codici adscripserat *è.*

PAUCA EFFUG.] ἀστεϊσμὸς servilis joci in periculo.

PER TUUM TE INGEN.] ita *Grut.* è MSS. Pall. trib. restituit. Eleganter sane ex sententiâ præcedentium in Fabula. Vulg. *Genium*,

ACTUS V. SCENA III.

PHILOCRATES, HEGIO, STALAG.

HEGIO, assum: si quid me vis, impera. HE. hic gnatum meum
Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.
PHI. Quàm diu id factum est? STA. hic annus incipit vicesimus.
PHI. Falsa memorat. STA. aut ego, aut tu. nam tibi quadrimulum
5 *Tuus pater peculiarem parvulum puero dedit.*
PHI. Quid erat ei nomen, si vera dicis, memora dum mihi?
STA. Paegnium vocitatu'st: post vos indidistis Tyndaro.
,, *PHI. Cur ego te non novi? STA. quia MOS EST oblivisci hominibus,*
,, *Neque novisse, cujus nihil sit faciunda gratia.*
10 *PHI. Dic mihi: isne istic fuit, quem vendidisti meo patri,*
Qui mihi peculiaris datus est, hujus filius?
HE. Vivitne is homo? STA. argentum accepi, nihil curavi caeterum.
HE. Quid tu ais? PHI. quin istic ipsu'st Tyndarus tuus filius,
Ut quidem hic argumenta loquitur. nam is mecum à puero puer
15 *Bene pudicéque educatu'st usque ad adolescentiam.*
HE. Et miser sum, & fortunatus, si vos vera dicitis:
Eò miser sum, quia male illi feci, si gnatus meu'st.
Eheu, cur ego plus minusque feci, quàm aequom fuit!
Quod male feci, crucior modo, si infectum fieri possiet.
20 *Sed eccum, incedit huc, ornatus haud ex suis virtutibus.*

PECVLIAREM] V. N. Asin. 3:1. & Scenâ hic seq.

EHEV CVR] MSS. & omn. edd. *quom*, nulla*tur.*

PLVS M.] Haec fuerunt in mente Poeno il[illegible], ait Gul. cum scriberet Phorm. *Ne quid plus minusve faxit, quod nos pigeat postea.* Plus minus [illegible]. in quibus rebus omne vitium intelligitur.

ORNATVS HAVD EX S.] ita Meretus, Lipsi. & Acidalius ex mente Hegionis, qui filium suum non proinde ut meritus esset, acceptum indicat. Placet & Grutero; quamvis legat MS. Cam. A *audax suis virtutibus* & olim cusi & Palat. *audax suis viribus.* Terent. Adel.

Si perspexerem, ornatus esses ex tuis virtutibus.

Milite:

Bene ut hospes te virtute ex tua accipiam.

Item:

Virtute formae evenit te[illegible].

Ibidem.

Sicut merci pretium statuis, pro virtute ut veneat.

Poenulo:

Cumque è virtute vobis fortuna obtigit.

In quibus omnibus *Virtus* pro merito & dignitate.

ACTUS

ACTUS V. SCENA IV.

TYNDARUS, HEGIO, PHILOCRATES, STALAGMUS.

VIDI ego multa sæpe picta, quæ Acheronti fierent
Cruciamenta: verùm enim verò nulla adæquè est Acheruns,
Atque ubi ego fui in lapicidinis: illic ibi demum est locus,
Ubi labore lassitudo omnis est exigunda ex corpore.
5 *Nam ubi illò adveni, quasi patriciis pueris aut monedulæ,*
Aut anates, aut coturnices dantur, quîcum lusitent,
Itidem hæc mihi advenienti upupa, qui me delectet, data est.
Sed herus eccum ante ostium, & herus alter eccum ex Alide
Rediit. HE. salve exoptate gnate mi. Tr. hem quid, gnate mi?
10 *Attat, scio cur te patrem assimules esse & me filium:*
Quia mihi, item ut parentes, lucis das tuendæ copiam.
PHI. Salve Tyndare. Tr. & tu, quojus caussâ hanc ærumnam exigo.
PHI. At nunc liber in divitias faxo venies. nam tibi
Pater hic est; hic servus, qui te huic hinc quadrimum surpuit,
15 *Vendiditque patri meo te sex minis. is te mihi*
Parvulum peculiarem parvulo puero dedit.
Illic indicium fecit. nam hunc ex Alide huc reduximus.
Tr. Quid, hujus filium? PHI. intus eccum fratrem germanum tuum.
Tr. Quid tu ais? adduxtin' illum hujus captivum filium?
20 *PHI. Quin, inquam, intus hic est. Tr. fecisti edepol & rectè & benè.*
PHI. Nunc tibi pater hic est: hic fur est tuus, qui parvum hinc te abstulit.
Tr. At ego hunc grandis grandem natu, ob furtum, ad carnificem dabo.
PHI. Meritus est. Tr. ergo edepol huic meritam mercedem dabo.
Sed dic oro: Pater meus tune es? HE. ego sum, gnate mi.
25 *Tr. Nunc ego demum in memoriam redeo, cùm mecum cogito,*
Nunc edepol demum in memoriam regredior, audisse me
Quasi per nebulam Hegionem patrem meum vocarier.
HE. Ego sum. PHI. compedibus quæso ut tibi sit levior filius,
Atque hic gravior servus. HE. certum est principium id prævortier.
30 *Eamus intrò, ut arcessatur faber: ut istas compedes*
Tibi adimam, huic dem. ST. cui peculi nihil est, rectè feceris.

ACHERONTI] Turn. l. 7: 12. V. N. act. 3: 5. Veteres, ut mentes in officio continerentur homines & a sceleribus absterrerentur, cruciatus infernales, quos imminere iis credebant, in tabulis depingebant, ut quasi praesentes intuerentur. M. A. I.

NVLLA ACH.] ita Nonius.

FVI IN LAPICIDINIS] MSS. Cam. *fui in lapicidinas.* Vide Popmam De usu Antiq. locutionis.

ILLIC IBI] ita MSS. & omn. Edd.

QVASI PATRIC.] Oblectamenta puerilia: pulli, passeres, anseres, & id genus alia. Arnob. lib. 7. *Ut parvuli pusiones, quo lacrimis parcant* (alii, *animos pascant*) *abstineantque ploratibus, passerculos, pupulos, eculeos, panes accipiunt, quibus se avocare possint.* Plin. l. 4. Epist. : *Habeat puer mannulos multos, junios* (alii, *& vinctos*) *& solutos: habeat canes majores et minoresque: habebat lusciniias, psittacos, merulas.* Hinc blanditiae illae, Catin. *Meus pullus passer, mea columba, mi lepus.* P. Colvius.

MONEDVLAE] A. Popma notat antiquam scripturam *monerulae* fuisse. R pro D. itaque est in MSS. Cam. & Lang.

COTVRNICES] vide *Lamb.* si operae est.

VPVPA] Malleum à formae similitudine urbanè *upupam* appellat. Rostrum enim & crista capite commissa malleum repraesentant.

QVI ME DELECTET] ita MSS. Cam. nam alii omnes interpolati sunt, teste Grutero. At Lambinus, Vel spectavit, *inquit*, rem significat, sc. *malleum*: vel legend. *qui me delectem*, i. quare. quod *Dousa* amplexus est: & illud *qui*, omnibus generibus accommodari posse probavit: quod notavimus Trin. Prol. & Aul. 2: 2. Etiam Robertus Titius Assert. lib. 2. cap. 15. docet, Veteres interdum genera variare consuevisse; hoc Plauti & illud Varr. de Re. R. lib. 1. citans; *Sin cogare secundum flumen aedificare, curandum ne adversum eum ponas:* ut Plautus ad *malleum*, Varro ad *flumen* respexerit, &c. Vide ibid. & alia, quae ex Ind. Lucr. Cusanii sibi transcripsit Titius.

QVIA MIHI] *J. Isacius Pontanus*, Analect. lib. 1. cap. 12. Video controversum id apud eruditos. Lambinus ita implicatè loquitur, ut aut semet aut omninò sententiam non intellexerit. alii (ut Dousa) ingenuè prolatum autumant. quod avis potest. Voluit Plautus, Tyndarum, cum in laborioso illo ac tenebroso latomiarum antro protraheretur, ita innuisse Hegioni se ... parentes se fuisse, quomodo parientes prodeunt e materno sinu in hanc lucem liberos ... parimus. Unde etiam *parientes* hic exaratum non temerè quis existimet. Verùm vocem *parentes* velit *parentes* dici, & propriè de generantibus sumi, ex Plauti hoc loco notem. Sueton. quoque de Liviâ: *Quare non PARENTIS PATRIAE, non ullum insignem honorem ... publicè passus est.* Denique totum hunc ... sic fuerit: - TT. *Hem quid, gnate mi?*

B

Atat scio cur te patrem assimulas esse ... lium?

Quia mihi item, &c. Haec ille. *Sim.* ... simpliciter ad lapicidinas refert, quae sub ... tenebrosae: unde sit productus & qua ... lucem operâ Hegionis ed... Sub terra ... fuisse, docet ille versus supra: *Interea ... lapides eximet.* Quò pertinet illud Ca... bi de miserabili aliorum vitâ qui in ... damnantur, loquitur: *Intrant homines ... profundas. Exeunt sine superis, exulant ...* Nec placet eidem illa *Pontani* distinctio, ... contextu legit: *Atat pro cur te patr.*

C

TVENDAE] MSS. Cam. & L. *tuendis.*

PECVLIAR. Ut adolescentulis servuli custodes dabantur, ita puellis servulae, quae in lanificio unà essent, eas spectarentur & curarent. ii exque, ut JC. loquuntur *peculiares* illis ... erant, hoc est, in peculio. Et vero quae curabant puellam aut in lanificio unà erant servolae, La... *Cerca illam esse*, dicuntur (vmb 8ir sein) Tibull. lib. 1: 3. & Ter. Eun. &c. *J. Gul. Verisim.*

AVDISSE ME QVASI] Namque & per nebulam, si ea crassior sit, obtusius audimus ... in strepitu. Alii tralationem esse dicunt à ... videndi ad sensum audiendi: propter similitudinem, quam inter se habeant. Cic. ad Attic. *In strepitu exaudisse videor.* item: *per caliginem videre*, &c. Vide & P. Victor. lib. 13: 14. Var. Lect.

D

VOCARIER] ita MSS. Cam. & L. & vett Ed. omnes.

PRINCIPIVM ID.] ita & omnes MSS. Malè igitur Lamb. *principio.* Grut.

GREX

GREX.

SPECTATORES, ad pudicos mores facta hac Fabula est.
Neque in hac subagitationes sunt, neque ulla amatio,
Nec pueri suppositio, nec argenti circumductio:
Neque ubi amans adolescens scortum liberet clam patrem suum.
5 Hujusmodi paucas Poetæ reperiunt Comœdias,
Ubi boni meliores fiant. nunc vos, si vobis placet,
Et, si placuimus, neque odio fuimus, signum hoc mittite:
Qui pudicitiæ esse voltis præmium, plausum date.

GREX] MSS. Cam. & Pallat. & Lang. item [illegible] c[illegible] fi leg. *CATERVA*. In meâ Argent. ed. [illegible] *Mulingm* quidam præfuit, legitur *RECITATOR*: quemadmodum & Asinariâ, Casinâ, C[illegible]l. Epidico, Bacchid.

SUBAGITATIONES] *Subagitare mulierem* est lasciviùs eam attrectare. V. N. Milite, act. 3: L.

SIGNUM HOC] Douzę videtur hoc gestu expressum fuisse signum: quod spectatores suo exemplo *Grex* imitari postulet.

FINIS CAPTEIVORUM.

CURCU-

CURCULIO.

ARGUMENTUM.

HUIUS Comœdiæ argumentum est tenue ac simplex, ipsa Parasiti fraude fortuita paulo plenius. Nam in [illegible] adolescens amans puellam a lenone avaro, quam [illegible] nisi pecunia deesset. Hanc in Caria se posse mut[illegible] sumer[illegible], mittit illo Parasitum suum, qui petat. Is pecuniam quidem [illegible] mutuò accipiat, reperit nullam: sed annulum [illegible] pot[illegible] tis, a quo fuerat ad cœnam invitatus. Atque ut de eodem co[illegible] rit, q[illegible] puellam a Lenone, & pecuniam sitam esse apud Trapezitam, c[illegible] annulo [illegible] literas, easque Trapezitæ reddit, atque operâ hujus mulierem [illegible] missus. Venit postea Miles, & se circumventum, inque ira[illegible] illam sororem esse suam cognoscit. Itaque petenti hæc datur Phædromo: & a Lenone XXX. minæ exiguntur. Res geritur Epidauri.

PERSONARUM Dramatis nomina sunt: *Palinurus* servus: quod nomen forte a custo[illegible] deductum est: οὖροι enim custodes sunt. Martialis lusit in ambigua etymologia [illegible] nim a *mingendo*. utinam autem τὸ οὖρον dixerint. lib. 3 epigr. 78.

Minxisti, Pauline, semel currente carina

Mingere vis iterum: mox Palinurus eris

Phædromus adolescens, *ab hilaritate*, i. τῷ φαιδρῷ, non usitatâ derivatione: vel [illegible] potius, cum initiali syllaba *Phæ.* quasi Φαιδρόμος: non enim video, quæ [illegible] alia ratio sit. *Planesium* ἀπὸ τῆς πλάνης usitate factum. *Cappadox*, g[illegible] nomin[illegible] ctum. *Curculio*, ridicule vel de [illegible] cujus illa est appellatio [illegible] λάρυγξ enim [illegible] comed[illegible] moveri cernimus: vel de vermi[illegible] m[illegible] In hoc nomine mutatum etiam fuit [illegible] ut *Gurgulio* [illegible] [illegible] quæ est [illegible]. *Choragus* solebat ea præbere, quibus [illegible] [illegible] erat supellex Scenica, & instru[illegible] *Therapontigonus*, [illegible] *Therapontigonus Platagidorus* [illegible] exquirere [illegible] τ[illegible] & γένυς, & πλαταγ[illegible] & [illegible]. *Camerarius*.

DRAMA-

DRAMATIS PERSONÆ.

PALINURUS servos.	*COQUUS.*
PHÆDROMUS adolescens.	*CURCULIO parasitus.*
LENA anus.	*LYCO trapezita.*
PLANESIUM virgo.	*CHORAGUS.*
CAPPADOX leno.	*THERAPONTIGONUS miles.*

ARGUMENTUM.

CURCULIO missus Phædromi it Cariam,
Ut petat argentum. ibi ille eludit annulo
Rivalem. scribit atque obsignat literas.
Cognoscit signum Lyco, ubi vidit, militis:
5 *Ut amicam mittat, precium lenoni dedit.*
Lyconem miles ac lenonem in jus rapit.
Ipsius sororem, quam peribat, repperit:
Oratu cujus Phædromo nuptum locat.

CURCULIO MISSUS PHÆDROMI IT CARIAM] Ita MSS. Cam & Lang. & omn. A Pall. & [illegible] ante Aldum. *Missus* autem ponitur pro legato: ut annotat Palat. tertius. *it* resolvendum in *iit*: Gruterus. At J. Gulielmius: *Curc. missu Phædromi it in Car. Missu, ut jussu, ductu &c.* Jam de illo, *it Cariam*, V.N. infrà act. 2: 3. v. 60. Sed hæc Caria quæ sit, aut ubi terrarum sita, quærit Camerarius, quò ille, undéque redire potuerit quatriduò. Nam in Cariam Joniæ, Epidauro navi venien[dum] fuit: neque tam brevis trajectus esse potuit. Cæterùm hæc prima est Fabularum, quæ *Prologo* caret: qui quidem, ut externum requisitum, actioni Dramaticæ utplurimum solet præmitti. De quâ re, præter alios, Illustriss. & (ô rarum hodie!) Eruditissimus Hassorum Princeps *MAURITIUS*, libri a. cap. 8. *Poetices methodicè conformatæ* tractavit, quam vide, Lector: & vel hinc ingenium Principis æstima. Quanquam illam, ut Ipse mihi dixit, cùm Tychobyrgi super hâc re s[er]mo nobis esset, multo acc[ur]atiorem cum tempore daturus est. Fiat, fiat!

ACTUS I. SCENA I.

PALINURUS servus, PHÆDROMUS adolescens.

QUO ted hoc noctis dicam proficisci foras
Cum isthoc ornatu, cumque hâc pompâ, Phædrome?
PH. Quò Venus Cupidoque imperat suadetque Amor.
Si media nox est, sive est prima vespera:
5 *Si status condictus cum hoste intercedit dies,*
Tamen est eundum, quò imperant, ingratiis.
PA. At tandem tandem. PH. tandem es odiosus mihi.
PA. Istuc quidem nec bellum est, nec memorabile:

Tute tibi puer es lautus, luces cereum.
10 *PH. Egon' apicularum operâ congestum non feram,*
Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?
PA. Nam quò te dicam ego ire? PH. si tu me roges,
Dicam, ut scias. PA. si rogitem, quid respondeas?
PH. Hoc Æsculapi fanum est. PA. plus jam anno scio.
15 *PH. Huic proximum illud ostium occlusissimum.*
Salve: valuistin' usque, ostium occlusissimum?
PA. Caruitne febris te heri vel nudiustertius?
Et heri cœnavistine? PH. derides ne me?
PA. Quid tu ergo insane rogitas, valeátne ostium?
20 *PH. Bellissimum hercle vidi, & taciturnissimum.*
Nunquam ullum verbum muttit: quum aperitur, tacet:
Cumque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.
PA. Nunquid tu, quod te aut genere indignum sit tuo
Facis, aut inceptas facinus facere, Phædrome?
25 *Num tu pudicæ cuipiam insidias locas?*
Aut quam pudicam oportet esse? PH. nemini.
Nec me ille sinit Juppiter. PA. ego item volo.
Ita tuum conferto amare semper, si sapis,
Ne id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.
30 *Semper curato ne sis intestabilis.*
Quod amas, amato testibus præsentibus.
PH. Quid istuc est verbi? PA. caute ut incedas viâ.
PH. Quin leno hic habitat. PA. nemo hic prohibet nec vetat,
Quin quod palàm est venale, si argentum est, emas.
35 *Nemo ire quenquam publicâ prohibet viâ.*
Dum ne per fundum septum facias semitam,
Dum te abstineas nuptâ, viduâ, virgine,
Iuventute & pueris liberis, ama quid lubet.
PH. Lenonis hæ sunt ædes. PA. malè istis eveniat.
40 *PH. Qui? PA. quia scelestam servitutem serviunt.*
PH. Obloquere. PA. fiat maximè. PH. etiam tu taces?
PA. Nempe obloqui me jusseras. PH. at nunc veto.
Id uti occœpi dicere; ei ancillula est.
PA. Nempe huic lenoni, qui hic habitat? PH. rectè tenes.
45 *PA. Minus formidabo ne excedat. PH. odiosus es.*
Eam volt meretricem facere: ea me deperit.
Ego autem cum illa facere nolo mutuum.
PA. Quid ita? PH. quia proprium facio: amo pariter simul.
50 *PA. MALUS clandestinus est amor, damnum est merum.*

PH. Est

50 *PH. Est hercle ita ut tu dicis. PA. jámne ea fert jugum?*
PH. Tam à me pudica est, quasi soror mea sit: nisi
Si est osculando quippiam impudicior.
„ *PA. Semper tu scito, FLAMMA fumo est proxima.*
„ *Fumo comburi nihil potest, flammá potest.*
55 *Qui è NUCE nucleum esse volt, frangit nucem.*
Qui volt cubare, pandit saltum savius.
PH. At illa est pudica, neque dum cubitat cum viris.
PA. Credam, pudor si cuipiam Lenoni siet.
PH. Imo, ut illam censes? ut quæque illi occasio est
60 *Surripere se ad me, ubi savium oppegit, fugit.*
Id eo fit, quia hic leno ægrotus incubat
In Æsculapii fano. is me excruciat. PA. quid est?
PH. Alias me poscit pro illa triginta minas,
Alias talentum magnum neque quicquam queo
65 *Æqui bonique ab eo impetrare. PA. injurium est:*
Qui, quod lenoni nulli est, id ab eo petas.
PH. Nunc hinc Parasitum in Cariam misi meum,
Petitum argentum à meo sodali mutuum:
Quod si non affert, quò me vortam nescio.
70 *PA. Si deos salutas, dextrovorsum censeo.*
PH. Nunc ara Veneris hæc est ante horum fores.
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.
PA. Quid antepones Veneri à jentaculo?
PH. Me, te, atque hosce omnes. PA. tum tu Venerem vomere vis?
75 *PH. Cedo, puere, sinum. PA. quid facturus? PH. jam scies.*
Anus hic solet cubitare custos, janitrix,
Nomen ei est lena, multibiba atque merobiba.
PA. Quasi tu lagenam dicas, ubi vinum solet
Chium esse. PH. quid opu'st verbis? vinosissima est.
80 *Eaque extempló ubi vino has conspersi fores,*
De odore adesse me scit, aperit illicò.
PA. Eine hic cum vino sinus fertur? PH. nisi nevis.
PA. Nolo herclè. nam istunc qui fert, afflictum velim:
Ego nobis afferri censui. PH. quin tu taces?
85 *Si quid superfuerit, id nobis sat est.*
PA. Quisnam iste fluvius est, quem non recipiat mare?
PH. Sequere hàc, Palinure me ad fores: fi mi obsequens.
PA. Ita faciam. PH. agite, bibite, festivæ fores,
Potate, fite mihi volentes propitiæ.
90 *PA. Voltisne olivas, aut pulpamentum, aut capparim?*

 PH. Exu-

PH. Exuscitate vostram huc [illegible] mihi.
PA. Profundus vinum. qua te [illegible] agitant ? PH. sine.
Viden' ut aperiuntur aedes [illegible]ma?
Num muttit ? cardo est le[illegible]dus P A. quin das saviunm.
60 *PH. Tace: occultemus lumen & vocem. P A. licet.*

HOC NOCTIS] nocte tam serà. V X. Amphit. 1. 1. MS. Cam. & plerique Pall. *hac noctu*.

ORNATU] cum cereo funali in manu, & cætero instrumento amatorum proprio. Est enim & amatorum ornatus, ut peregrinorum, nautarum, potorum. *L.*

POMPA] cum aliis servis, qui vinum & jentaculum Ve[illegible] gerunt. *L.*

PHÆDROME] Annotabo quædam non cuivis è vulgo not[illegible] e Lect. Auson. [illegible] cap.25. In Græcis, *inquit ille*, nomin[illegible] non [illegible] titatem, sed accentum [illegible] (ut etiam Servius notat, in libello *De accenti*[illegible]) Latini eundem accentum, quem Græci [illegible] in Græcis nominibus. Verbi gratiâ, [illegible] Græcis [illegible] hæc *ἰδῶλα* habet accen[illegible] in p[illegible] Latini eodem accentu extulere *Idola*. quæ quidem vox semper est dactylus apud Prudentium. Græcis *ὀγαπῶς*. eodem accentu Latini semper extulerunt. propterea penultimam pro[illegible] non quantitatem sed accentum La[illegible]:

O[illegible]stram quatit [illegible] Euri[illegible]dus.

Idem Græci dicunt *Μαρζυαν*. propterea [illegible] dam [illegible]

Mar[illegible]

Idem Græ[illegible] scripsit [illegible] tinorum in[illegible] runt [illegible] que inf[illegible] [illegible] Gr[illegible] A[illegible] n[illegible], propterea eum [illegible] [illegible] ratio[illegible] mo [illegible] cen[illegible] [illegible] apud Plutarchum [illegible]. In nomine [illegible] corripue-

[illegible]it: quod mirum est in [illegible] ca[illegible] accent[illegible] ta[illegible] apud Plau[illegible] o[illegible] cogn[illegible] Plau[illegible], ut in [illegible] [illegible] [illegible] l[illegible] e im A[illegible] [illegible]

CUO VENU[illegible] [illegible] *in Cu[illegible]* [illegible] *prosp* B[illegible] [illegible] ve[illegible] b[illegible] da[illegible]

SI[illegible] V[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[illegible] ut *Si* [illegible] pe[illegible] E[illegible] *Si enim* [illegible] *mur*. [illegible] *nox est*, &c.

STATUS] *[illegible] dies vocatur, qui* [illegible] *peregrino* [illegible] *pro æquare*. Hac l'estus, hunc locum [illegible] Trin. act. 1. Sc. 2.

CONDICTUS] *Condicere* [illegible] *nunciare est prisca lingua.* L.

INTERCEDIT] sub voce [illegible] cont[illegible] notionis lateat; & [illegible] ptem *ad Triounum* [illegible] mi[illegible]. *D[illegible]*

TANDEM] sc. [illegible] At tandem [illegible]

LAVU[illegible] P[illegible] c[illegible] re[illegible]. V[illegible]. MS. [illegible]

[illegible] enim [illegible], [illegible] quod de-[illegible] [illegible] de [illegible] *lau*[illegible] ut *dealta*, [illegible] [illegible] tamen non [illegible], *[illegible]*. [illegible] tuo *[illegible]*, neque [illegible], Tum lotus ex balneo tibi [illegible] quantum [illegible] eundem, [illegible] lucernam præfert abs-[illegible] ex prioribus conjectura [illegible] modo, [illegible] [illegible]. Similia ha-[illegible] ad libr. 10. Athen. p. 414. [illegible], *inquit*, innuere hic Pa-[illegible] ad Thrasonem Eunucho Ter. [illegible] *[illegible] quæris*. Quorsum [illegible] ? *Hunc [illegible] nec* [illegible]. Jam *cereum lucere*, [illegible] odoror ex Tibulli Elegis. [illegible], docet me Lu-[illegible] utque me tantum illud, *lau-*[illegible] [illegible]or. *Hæc ille*. Tandem Acida-[illegible] sine [illegible], qui non viderint, unà [illegible] re plausisse [illegible]: *Tute tibi puer* [illegible] *[illegible]*. Q. d. Non decere, [illegible] Phædromus: & homo tam lautæ [illegible] [illegible]lendo cereo fungatur, &c. [illegible] sit, magis mihi [illegible] blandi-[illegible] si attentius considero.

L[illegible] C[illegible]REUM] [illegible] præfers tibi lucentem [illegible] *[illegible] lucere*, diceremus. Sic, [illegible], apud Cic. de Amic. erit, velle bonam [illegible] prælucentem & præfulgentem gerere & ostendere. Turn. lib. 13:7. Sic [illegible] *[illegible] nuptæ facem*. Martial. lib. 12. epigr. 41. *Præluxere faces*: ut quidem J. Langl[illegible] vocat.

A[illegible] [illegible]NG.] Non tantum mel anti-q[illegible], sed & [illegible] jucunda & dulcis, ob [illegible] est memoria. V. N. Pœn. 1:2. Tur-n[illegible].

MELLI[illegible]ULO] Planesio, amoribus meis: con-tra [illegible] Lambini: D.

O[illegible]UM OCC[illegible]USSISSIMUM] Ita Cam. è [illegible]. Turneb. [illegible] lib. 11. cap. 7. autore Festo, leg. [illegible] quod oculorum usu [illegible], nihilque jucundius nobis sit. Cui [illegible] & H[illegible], in *De P[illegible] Latini-*[illegible] [illegible] J. Do[illegible], qui perperam [illegible], ob versum modulatio-[illegible] ad[illegible] Sca & Muret. Var. Lect. l. [illegible] umi primis [illegible], [illegible] *[illegible]mum* [illegible] in [illegible]. Verum [illegible] [illegible] mercatium observavit etiam Grute-[illegible] non solum [illegible] M[illegible], [illegible] V. C. n[illegible] [illegible] omnibus MS. Palat. [illegible] [illegible] *[illegible]*: uno excepto, qui *oculissimum*

præferat, [illegible] tamen mutatum: illudque versum, [illegible] pon[illegible]re; [illegible] *ocu[illegible]mum*. In [illegible] sola Bex. habet *o[illegible]m*, cæteræ omnes *occissimum*, quod ego quidem germanum omni-no censeo. [illegible] tam pertinac[illegible] ve[illegible] lib[illegible] consen-sum: & quia [illegible]ores vere tales [illegible], hoc est *occi[illegible]-sissima*: & quia in Menæch. ab a[illegible] ex [illegible], si-mili formatione se *exclusissimum* lamentatur.

SALVE. VALUISTIN' USQUE OSTIUM] ita Muretus è cod. Et certe erat hæc consueta mo-do interrogandi eos, quos ex intervallo videbant: non, ut ita simpliciter dicerent, *Valuistine?* sed hoc modo: *Valuistin usque?* aut, *perpetuone valu-isti?* Sic Epidico: *quid agis? perpetuóne valuisti?* Bacchid. Senex de filio interrogat; *Benene usque valuit?* Most. *Usque valuisti?*

CARUITNE] J. C. Scal. lib. 6. Poet. sub finem notat, hanc formam esse nimis antiquam. Jam Muretus (lib. 6. cap. 13. Var.) illa omnia, quæ Dionysius hic affert, *[illegible]* judicat. Et, quoniam, inquit, homines ex febre aut ex lon-go jejunio delirare interdum, & mentis errore adfici solent, idcirco interrogat herum servus, carueritne febre proximum biduum, & num ve-spere cœnaverit? Videbatur enim ei delirare, qui talibus verbis ostio blandiretur. Itaque tan-tundem tribus verbis dicere poterat: *Satin' sanus es?* quæ & S. Ulr. Pistoris diu ante Mureti hoc postumum Augustæ editum, planissimè ita ex-plicavit. Porrò & in Cic. lib. 7. Fam. legitur, *quia febri non haberem*: & ad Tiron. *si nuncia-vit te plane febri carere*: item ad Att. *quartanâ carere*: &, *[illegible] quartanam decessisse*, &c. Vide 1. Tuscul. Cic. & H. Stephani *De Lat. sup.* At enim Palm. hic *[illegible]* : pro, corripuit, percepit: ut Persa 1: 2.

HERI] ita Cam. & Lamb. MSS. al. *herè*. V. N. Mil. 1:1.

TACITURNIS S.] vetum amatorum, qui difficiles sectantur Veneres, ut januæ sine stridore pateant. Tibullus. lib. 1:2. *Nec furtim ver-so cardine aperta fores L.*.

AUT QUAM] etiamsi non sit. Virgo-FUIT.

SINIT] ita MS. Cam. *sinit* pro *sinat* antiquâ for[illegible] verbi. ita Virgil. in Ceiri *quod nec sinit A-drast[illegible]* apud Horat. *edit*, pro *edat*. Atque hoc e[illegible] m *Gr[illegible]* placet cum ita omnes MSS. legant. At J. G[illegible] e Lang. MS. & Muretus Var. lib. 16: 13. leg. *sirit*, pro *siverit*.

EGO ITEM VOLO] Hoc eo sumitur intellectu, quo Trin. 3: 4. *Dii fortunabunt vestra consilia. [illegible]*. Nec secius Cicero lib. 15. Epist. Fam. *E[illegible] tibi deos fortunare volo*. Turnebus & Gruterus.

TUUM CAMARE] ita MS. Cam. quod a[illegible] pi[illegible] fuit & Lamb. & Douza. *tuum ama[illegible]*, i. tuas amationes [illegible] pro [illegible] Pl[illegible] *veneri p[illegible]* [illegible] Lucret. 4. *meminisse jucet*, [illegible] Muretus in suis Codd. legi aut, *amorem* [illegible] meis. Sed recte pro glossa altera [illegible] Grut.

INTESTABILIS] Jocus ex ambiguo. nam [illegible], saepe [illegible], ut vocabant, *nec* [illegible] ter[illegible] demersis [illegible], qui Venerem legibus veti[illegible] tarentur. Vide N. Mu[illegible] extremâ, item Langl[illegible] *Otium Semest.* lib. 8. c. 7.

AMATO] MS. & omn. Edd. v. *ama*.

CAUTE INGEDI.] In V. C. Mureti est, *tutâ ut incedas [illegible]*.

TESTIB. PRAESENTIBUS] Etiam hoc ambiguè dictum. Sic in Phal[illegible]cis,

Mentul [illegible] testibus, a res agetur.

HIC] ita MS. Cam. In meis omnibus, *hinc*: ut & in MS. Fruring. & Mureti. Nemo, *inquit*, prohibet te amare [illegible], i. a lenone, nec vetat, quin emas, [illegible] palàm venale est.

PROHIBERE] *Prohibere* est avertere & impedire, ne quid fiat. unde *Prohibitoria edicta* Praetorum. *[illegible]* est dictis resistere.

PUBLICA VIA] [illegible]. Lucret. 4.

Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
&c.

Notat Grut. Artemidorum *lupanar* hinc vocare [illegible] *publicum*, lib. 1. c. 80. ac hujus [illegible] eo [illegible] Svibo.

FUNDUM] Agricolationis vocabula ad rem voluptatum crebro translata: dictum A[illegible] [illegible] 5: 2. Vide & Palm. Spicil. [illegible] Terenti contra Muretum explicat: hunceque obiter attingit.

SEPTUM] Cons[illegible] [illegible]orium. Quae [illegible] ro[illegible] legum autoritate, [illegible].

JUVEN. ET PUER[illegible] Lib. [illegible] verba[illegible] bri. mal[illegible]

[illegible]

[illegible] Praedam [illegible] [illegible] pueris [illegible] Servius ut [illegible] ur. L.

[illegible]] [illegible] V. C. conjicit [illegible] [illegible] sic enim, [illegible] tam narra[illegible] [illegible] occapit di[illegible] [illegible] &c.

MINUS FORMIDABO NE [illegible] G uterus hunc locum, fide [illegible] & Lang. restituit, cum hac no[illegible] quaebat, et ancilla est: quaerit [illegible] nori? subjicit dominus; *recte tenes*, [illegible] torquens servus infert: recte te[illegible] minus metuam, ne eam exedat [illegible]no. [illegible] Venere accommodari, ut & [illegible] [illegible] apertissime Apul. lib. [illegible] Met. *S[illegible] non cerbans pro [illegible], sed [illegible] [illegible] daverum sidere, mare detortâ, ma[illegible] cavillantur, non enim ser[illegible], sed mari[illegible] lucet sibi perduxisse. Et h[illegible], ajunt, [illegible] exedas tum bellum [illegible] pullum; [illegible] tuis palum[illegible] nonnunquam impertias* [illegible] declamationem non [illegible] ero; [illegible] tuis ca[illegible] ut nimis multa[illegible], ut [illegible] prorsus & aliena, atque [illegible] rio, uxorem & liberos habente [illegible] & jocum [illegible] totum in [illegible] pronunciet. Nam, *inquit*, [illegible] *sit, et ancilla est* [illegible] *EST* non a verbo *SUM*, sed ab *E*[illegible] metuere [illegible] ne [illegible] exedat. [illegible] Palat. tert. *Minus formi[illegible] das* caeteri, *Minus f[illegible]o, ne exedat.* At [illegible] psius [illegible] I c. 4. l. 1: 21. *Minus [illegible]* cum enim heru[illegible] diceret, *Re[illegible] tene*; Se[illegible] [illegible] in verbo *ten[illegible]*, N[illegible]num, [illegible] ne elabatur. J. Gul. et Lang. l. *Minus formidabo, ne* [illegible] P[illegible] [illegible] ho[illegible] torquent [illegible] [illegible] periculosi[illegible] [illegible] utpote quod [illegible] & [illegible] prehenderit. Non dissimile est [illegible] Cicer. pro [illegible]o, *Rem manibus tenere*, de eo [illegible] deliberatumque habeas, [illegible] nos [illegible] Colvius l. *Minus* [illegible] [illegible] leno te lautum puerum.

FAC. NOLO MUTUUM] Sim. [illegible] Ineptit, inquit, Lambinus. Vide an [illegible] afferat locus Ciceronis lib. 5. ep. [illegible] *autem ita [illegible], pro mutuo inter no[illegible] existimes [illegible] in amicitia mutuum, [illegible] arbitror, cum par voluntas accipitu[illegible]* [illegible] [illegible] in eo con[illegible] quod qui [illegible] facit, ab alio prius acceperit: ne [illegible] er[illegible] adolescen[illegible], se ide[illegible] [illegible] psa eum amet [illegible] se eò con[illegible] *Ha[illegible]* [illegible] lib. 3. [illegible] ceronis [illegible] 6. *Furta* [illegible] *nemo* [illegible] [illegible]

pr[illegible]m fac[illegible], [illegible] re[illegible]. MS. Pall. pr[illegible] interpretat[illegible]r: *[illegible] animum suum me[illegible], & [illegible]m.* In [illegible] tamen accuratius inquirendum censet Gruterus.

FERT JUGUM] Est, quod inferius dicit; *cubat ue cum viris?* Horatius [illegible]. Od. 5. [illegible] utitur, in re [illegible]ali, metaphorâ. Ita *jugum [illegible]* dicit matrimonium Opp. an. Hal. lib. 4. Servius & Isid. memorant, jugum [illegible] caussa imponi consuevisse sponsis, ut societatis individuæ admonerentur hoc symbolo. Et *Junoni Juga* nomen inde e[illegible], monet Rittershusius.

A ME] quod ad me attinet.

PUDICA EST] *Pudicas* virgines vocabant, quarum [illegible] pudicitiam de[illegible] valet *Muretus.* Et Scaliger ad illud in Priap. *[illegible] ipsa sis pudicior Vesta*, notat *Pudicam matronam*, quæ marito contenta est at hic *pudicam*, quæ omnino virum ignorat. Plaut. *Tam a me*, &c. Et *signatam virginem* in eum sensum dixit Lucillius [illegible] inviolatam. Terentius *integram a viro.* cui respondet contrarium, *imminuta virgo. Imminuere virginem*, [illegible]. Apuleju[illegible]: *Coram virginem imminuisset parata constantia.* Et Plautus *imminuere pudorem.* Utitur & Arnobius, scriptor eruditissimus, neque magistellorum auribus commendandus. *Hæc Scaliger.*

QUASI SOR.] Ita MS. Cam. & benè. At H. Steph. l. *quam si*, atque ita quidem sex Pall. nec improbandum, tanquam minus Latinum; sed tanquam tale, quod Plauto obtrudi non debeat. *Gruterus.*

OSCUL. QUIPPIAM] Acidal. l. *quipiam*, casu auferendi.

FLAMMA FUMO] Significat, osculis concubitum esse proximum. L.

NUCL. ESSE V.] Meursius [illegible] Not. ad Caton. c. 119. leg[illegible]: *Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucem:* probatque a[illegible], qui [illegible] dixit [illegible] retitat [illegible], qui [illegible] emendabat e cod. A[illegible].

FRANGIT NUCEM] Vide [illegible]. item Fr. Hotom. Observat. ad ve[illegible]. 11. Ovidius:

Oscula qui sumsit, si non [illegible],
Hoc quoque, quod sumsit, [illegible] erat.

Quæsitum est, *Utrum [illegible]*, q[illegible] *amittat.* *Oscula* certè [illegible] fuerunt: eaque [illegible] A[illegible] gel[illegible] vocat. huc & vers. [illegible] olim usurp[illegible]:

[illegible]
[illegible]

QUI [illegible] am. Vide [illegible] Alberic. [illegible] de Nupt.

PANDIT SALTUM SAVIIS] ita Palmer. è MS. Langii. neque sententia patitur aliud. Qui, inquit, nucleum esse vult, frangit nucem. ita, qui potiri muliere, saviando aperit saltum. Et, *pandendi* verbum ita propriè. Gruterus; In MS. Cam. plane est, *pandit saltum saviis*: cum in hactenus excusis leg. *pangit saltem suavium*, nimis illepidè. *Saltus* enim ita etiam usurpatur Casinâ act. 5: 2. *Ubi illum saltum video obseptum, rogo, ut alterò sinat ire.* qui locus huic unicè est interpretando. Nam ut arvum illud muliebre *Hortum* vocabant; ita & *Saltum*. Vide etiam N. Amph. 1: 2.

IMO, UT ILLAM CENSES?] ita Gruterus legit & disting. suasu MSS. Camerarii & Pallat. nec non ol[illegible] cus Sim[illegible] fere ei, quod habemus Trin. 3: 3.

Diis tempus non vides? qui [illegible] ill[illegible]m p[illegible]?
Natura illa atque ingeni[illegible] [illegible] ebria est.

ita enim disting[illegible] vete codd. suasu Etiam Acidalius vulgatum di[illegible] *Imo, ut illam censes?* & confert illud Bacchid. act. 2. 2. ita eme[illegible] Pl. *Imo ut [illegible] credis?* Formula, *inquit*, est mirum aliquid & inopinatum de aliquo narrare parantium Bacchid. ergo valet, Quomodo Bacchidem erga Mnesilochum esse credis? Curculione; Quî Planesium affectum, & quid facere censes? quasi dicat utrobique, Vix fidem mihi habiturus es de eo, quod vere sum dicturus. Docti viri in his inepte falsi sunt. Adumbrat[illegible]m similitudinem habet illud Ter. Andr. act. 5. sc. 2. *CH. Quid illum censes? cum illa litigat* &c. item Adelph. act. 4: 5. *quid ajunt? ÆSCH. quid illas censes? nihil.* Multo similius hoc Mer[illegible]at. act. 2: 3. *quemadmodum existimet me?* Lamb. *Imo quid [illegible]?* ineptè.

IDEO FIT, QUIA] Pronunciandum, *quia*, [illegible] ut Capt. 3: 5. *Qui per virtutem perit, non [illegible]rit*: ubi *Q[illegible]*. Cam.

ÆSCUL. FAN[illegible] [illegible] id [illegible]ere [illegible] g[illegible]ant, cubabant in e[illegible] q[illegible]e indigebant, sanis: tanqua[illegible] ab [illegible] vel vig[illegible] [illegible] vel in somnis acceptur[illegible]. Notat Servius ad illud Virgil. 7 Æn.

—— [illegible]arum obitum [illegible] n[illegible]e [illegible]nti
[illegible] incubuit stra[illegible] [illegible] petivit.

Si igitur ægroti in templo Æsculapii incubabant [illegible]d remedia per somnium accipienda, de quâ [illegible] Turn. lib. 11: 7.

I[illegible]URIUM] Cam. edidit, *injuri[illegible]*. injurius e[illegible]. Tamen in MS. Camer. [illegible] *nrium [illegible]*, [illegible]. Sed p[illegible] Cr[illegible]ur [illegible] quomodo e[illegible] n[illegible] Pal. [illegible]d [illegible] [illegible]. *injuri[illegible]*. Pl. Q[illegible] P. A. [illegible] mali. certe sententia [illegible]. [illegible] *Gruter.*

ID AB] sc. Æquum & Bonum. L.

DEXTROVORSVM] Nam in salutandis & precandis diis dextrovorsum se vertere solebant: Turnebus lib. 1. cap. 17. & lib. 21. 17. Vide [illegible] lib. 18 2. & inprimis P. Pithœi Adversar. l. [illegible]. Hinc festive in verbo *vertere* ex ambiguo hic ludit Palinurus. Vide & B. Brisson. Form. lib. 1. Jam *salutare* dixit pro *adorare*, sive *venerari* ut in Phorm. *Salutare Solem orientem*. Et apud Tacit. *adorare vulgum*, pro salutare: & apud Afran. *adorare stabiliter*: quia *salutare* & *adorare* eadem. *Palm.* Spicil.

HORVM] lenonis, lenæ, & puellæ. L.

VEN. VOVI I. JENT. Vovi, me Veneri primâ luce sacra facturum, quo tempore jentacula venduntur; ut Martialis canit:

Surgite, jam vendit pueris jentacula pistor:
Cristatæque sonant undique lucis aves.

Vel. vovi, me ante omnes sacra Veneri facturum, quæ sint ei pro jentaculo. *Lamb.* & *Bosius*. H. Mercurialis Var. lib. 4. cap. 17. Notum est, inquit, a Latinis [illegible]ribus, pueros ferè solos jentaculo usos: proinde ut hodie ubiq; ferè gentium hoc [illegible] pueri [illegible] mane semper aliquid [illegible] capiant. [illegible] propter in Curc. Plautus facit [illegible] Veneri jentaculum [illegible] &c.

VENERI JENTA[illegible] LO.] [illegible] & Pall. omnes teste Grutero. Turnebus [illegible] l. *Venerio, jentaculo?* [illegible] ? V. N. [illegible] Men. 1:2. Sim. Ulr. Pistorius Interpretatur, inquit, Lambinus nimis [illegible] videtur [illegible] [illegible] *Me atque hos omnes* verba esse dementis amatoris: qualis in tota hac scenâ fingitur Phædromus. Verum J. Isc. Pontanus ex cod. Angl. germanum, ut ait, cânumque verum ernit hoc modo: *Quid? ante pones Veneri jentaculo?* Dixerat antè Phædromus: *Me inferre Veneri [illegible] jam jentaculum*. Palinurus exsecratus novitate dicti, Quid, inquit, an temet Veneri dabis in jentaculum? & applicant jo[c]ulariter statim: PHÆ. *Me te, atque hos omnes.* PA. *tum tu Venerem vomere vis?*

VOMERE] Cogeret enim nos revomere. *L. D.*

SINVM] Vasis genus sinuosum primâ productâ. V.N. Rud 5. 2. & Turneb. l. 1. 16.

PVRE] *Vir doctus* e libris obsoletis, *pure*. Lucret. 4.

Puri sap: locum propter se ac dol[illegible] inde & [illegible] *pullus*. Scribi[illegible] Varr. *primo gradu usque ad annum* [illegible] *dictos, quod puri sint atque [illegible]* Parisina l. *pure*.

QVASI TV LAGENAM] [illegible] quòd Latini scriptores [illegible] num appellare *utrem* & [illegible] m. A[illegible] alii *corticem*. Varro *Sic [illegible]* *corticem facile relinquit* vel [illegible] pist. 78. Eleganter etiam Græci [illegible] cibo vinoque ingurgitet; *Est mer[illegible]* φύλαξ [illegible]. Isocrates quoque, & ex [illegible] lactus φύλακοι [illegible] & [illegible] hominem, addit Gruterus ex [illegible] *Laqueo vitam finit, tum quidem [illegible] phoram prendere, non hominem.*

CHIVM] Jocatur ex eo, quod [illegible] eo fere aqua maris [illegible] C[illegible] non addebatur, sed meracum erat. H[illegible] *Alion Chium maris expers* [illegible] Turneb. lib. [illegible] lib. 20: 34.

AFFLICTVM] ad terram datum. V. [illegible] Aul. 4. 3.

ISTVC FLV.] cum mari anum [illegible] cum [illegible] vinum comparat. Vide Lucret. l. b. 6. Lucan. [illegible] v. 355.

[illegible] Horat. 2. Sat. 5. - *si cognitor ipse.*

BIBITE F.] Morem hunc amantium fuiss[e] spargendi [illegible] & ornandi floribus amicarum fo[res] [illegible] Muretus ad Tibull. Vide & Lipf. Ep[ist.] Quæst. lib. 4. 22. & [illegible] ra, [illegible] 3.

VOLENTES PROPITII] hoc non [illegible] ætate dictum, sed ex religione priscâ, & [illegible] ni sacrificantium formulâ peritum. Exem[pla] fuerint concepta illa & solemnia precati[onum] verba apud Catonem: *Mars pater, te [illegible] soque, uti sies volens propitius mihi, domo, [illegible] que nostra*, &c. Dousa. c[illegible] Succidanea [illegible] Horat.

VVLTISNE OLIV.] urbané he[illegible] retus l. *Vultisne oli[illegible] ? pulpamentum* [illegible] sit Senarius.

PVLPAMENTVM] V.N. St[illegible]

CAPPARIM] Vi[illegible]

NVM MVTTIT? CA[illegible] & Laug.

QVINDAS] Cardini.

ACTUS I. SCENA II.

LENA anus, PRÆDROMUS adolescens, PALANDRUS servus.

[illegible]

[illegible] per [illegible]

[illegible] Salve [illegible] mi,

[illegible]

5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

10 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

PH. [illegible] quant[illegible] PH. mod[illegible] est,

15 [illegible] A. pol, ut tu præd[illegible]

[illegible] non satis e[illegible] sol.

[illegible] quidem magis par fuit: sagax

N[illegible] AN. amabo [illegible] vox sonat procul?

PH. [illegible] appellandam [illegible] adibo [illegible],

20 [illegible] imperator quid est?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] PH. [illegible] hoc [illegible]

25 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

30 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

35 [illegible]
[illegible] PH. [illegible]
[illegible] A. hem? [illegible] PH. quid [illegible]
[illegible]
PA. [illegible] PA. quid est? [illegible] AN. lubet.
40 PA. [illegible] mihi quoque [illegible]
PH. Tace, volo. PA. [illegible]
Credo hercle huic. PH. [illegible] PA. [illegible]
PH. [illegible] per [illegible] A. [illegible]
Scire te [illegible] sum [illegible]
45 [illegible] sed quid est quod [illegible]
Dicere vis? PH. [illegible]
AN. [illegible]
Curatam [illegible] ad hanc.
PH. [illegible]
50 Vineam pro aurea statua statuam, quae tuo
Gutturi sit monumentum [illegible]
[illegible]
,,Palinure? PA. [illegible]
[illegible] PH. [illegible]
55 [illegible] ad me.
PA. [illegible]
PH. Quid [illegible] AN. [illegible]
[illegible]
[illegible]
60 PH. Pessuli, heus pessuli, vos saluto lubens,
Vos amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
Gerite amanti mihi morem, amœnissimi,
Fite causa mea ludii barbari,
Sussilite, obsecro, & mittite istanc foras,
65 Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.
Hoc vide ut dormiunt pessuli pessimi
Nec mea gratia commovent se ocius.
Respicio nihili meam vos gratiam facere.
Tace, tace. PA. Taceo. PH. sentio sonitum.
70 Tandem edepol mihi morigeri pessuli fiunt.

[illegible]

ACTUS I. SCENA III.

ANUS, PLANESIUM virgo, PHÆDROMUS, PALINURUS.

P[illegible]

[illegible]

[illegible]

Eapse merum [illegible]

5 PLA. [illegible]

[illegible] tu es, qui me [illegible]

[illegible]

PHÆ. Adsum. [illegible]

PLA. [illegible]

10 PH. Palinure, Palinure. PA. eloquere, quid est, quid Palinurum voces?
PH. Est lepida. PA. nimis lepida. PH. sum deus. PA. immo homo haud magni preti.
PH. Quid vidisti aut quid videbis magis dis aequiparabile?
PA. Male valere te, quod mihi aegre est. PH. male mihi morigerare, tace.
„ PA. IPSUS SE excruciat, qui homo quod amat, videt, nec potitur dum licet.
15 PH. Recte objurgat. sane haud quicquam'st magis quod cupiam tam diu.
PL. Tene me, amplectere ergo. PH. hoc etiam est, quam ob rem cupiam vivere.
Quia te prohibet herus, clam hero potior. PL. prohibet? nec prohibere quit,
Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te abalienaverit.
PA. Enim vero nequeo durare, quin ego herum accusem meum:
20 „ NAM BONUM est pauxillum amare sane, insane, non bonum est:
Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.
PH. Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites:
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi praelia:
Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeant quod suum est.
25 PA. Quid? tu Veneri pervigilare te vovisti, Phaedrome?
Nam hoc quidem edepol haud multo post luce lucebit. PH. tace.
PA. Quid taceam? quin tu is dormitum? PH. dormio, ne occlamites.
PA. Tamen quidem vigilas. PH. at meo more dormio: hic somnus est mihi.
„ PA. Heus tu mulier, MALE MERERI de immerente inscitia est.
30 PL. Irascere, si te edentem hic a cibo abigat. PA. licet.
Pariter hos perire amando video. uterque insaniunt:
[illegible] nequeunt [illegible]
[illegible] PL. NULLI EST homini perpetuum bonum.
[illegible] haec adjunctum est [illegible] PA. quid ais propudium?
35 Tun [illegible] oculis odium me vocas?
[illegible] nugae. PH. tun meam Venerem vituperas?
Quod quidem mihi polluctus virgis servus sermonem serat.
At ne tu hercle cum cruciatu magno dixisti id tuo.
Hem tibi maledictis pro istis dictis moderari ut queas.
40 PA. Tuam fidem, Venus noctuvigila. PH. pergin' etiam verbero?
PL. Nisi amabo [illegible] ne perdas manum.
PA. Magnum flagitium [illegible] ruisque, Phaedrome, expergefacis:
[illegible] hanc amas nugas meras.
[illegible] moderere moribus?
45 PH. [illegible] modestum amatorem. a me [illegible]
PA. [illegible] cui ego sano serviam.
PL. [illegible] sonitum & crepitum claustrorum [illegible]
[illegible] usque, quaeso, ad hunc modum
[illegible]?

50 *PH.* [illegible] *Palinur* [illegible] *Curculionem*

Incertum [illegible] *PL.* [illegible] *ultas diu.*

PH. [illegible] *hoc triduum nunquam sinam*

[illegible] *lib*[illegible]*ram.*

PL. [illegible] *prius quàm hinc abeo, satium:*

55 *PH.* [illegible] *nunquam id potius persequar.*

Quamne ego [illegible] *PL.* [illegible] *chem, istoc vero vindicta, sam para.*

[illegible] *ut pretio per*[illegible]*nas tuo.*

Bene [illegible] *PL.* [illegible] *pulchrè Palinure occidi.*

PL. Egoquidem, qui & vapulando & somno pereo. PH. sequere me.

QUIA [illegible] ratione m[illegible]

FERRUM] [illegible]

MED FAC[illegible] in quo ut[illegible]orem Græc[illegible] falso longe al[illegible] est. [illegible] januæ ca[illegible] mulierculæ [illegible] debent, ne [illegible]erent. Vide Lips. Epist. Quæst. lib. 4. [illegible]

CONVADATUS] Quasi vadibus à me accersi[illegible] vocis. [illegible] etiam [illegible] dixit Horat. 1. Sat. 9. Noster [illegible] passivè, [illegible] d. act. [illegible] Lamb. Quomodo autem in Jure [illegible] docet præter alios [illegible] Præcrib. cap. 9. V[illegible] N. Aul[illegible] 4.

UBI TU [illegible] QUI [illegible] LIBELLO [illegible] in [illegible] Grute[illegible] Palæ[illegible] in [illegible] 1456. [illegible] ad marg[illegible]

[illegible]

SUM [illegible]

MALE VALERE [illegible] QUOD [illegible]

A[illegible] valeb[illegible] Græ[illegible] & [illegible]

TAMEN [illegible]

[illegible] vetare [illegible] quod est [illegible] *Pl.* [illegible] *Nec prohibebit.* Quo[illegible] lenonem prohibere [illegible] prohibe[illegible] *Sim. Ur. Pl.* [illegible]

SANE [illegible]

INSANE [illegible] *L. D.*

INSANUM [illegible] Servol. *Insanum valde uterque* [illegible] *L. D.* Vide [illegible]

SIBI [illegible] *arma* [illegible] *la, Sic* [illegible] *potius implet* [illegible] *qui* [illegible] & Grut[illegible]

PERVIGILARE] [illegible] & [illegible] l. 9 [illegible]

NAM HOC [illegible]

TU Q. VERO [illegible]

[illegible]

Cedo mi. Avrichalco] ita omn. MSS. a Pallat. V. N. Plaud. act. 2: 3. Sententia germana est, autore S. Pistore: Orichalco comparem dominum sanum [illegible] servitem domino, orichalco contra non esset. Scal. ad Festum, Cum Græci dicant [illegible], tamen Latini scripserunt *Aurichalcum*, [illegible] itarent, id ex *auro* & *ære* componi, addita [illegible]: ut *electrum* ex *auro* & *argento*. de quo intellexit Martialis lib. 8. epigr. 51. *Pallada sic nisi eo radiant electra metallo: Et niveum felix pu[illegible]da vincit ebur.* intelligit enim de illâ materiâ compositâ, non de succino. Igitur ex vitio pronūciationis nata est falsa illa de compositio ne auri & æris opinio. Quare & auctor Glossarii rectè dixit *Aurochalca*, [illegible]. quod putarent esse auri & chalci, seu æris [illegible], & compositionem quandam. Non nego ex auro & ære præstantissimum æs fieri ut prodiderunt veteres de Corinthio ære: sed id ὀρείχαλκον esse, id verò pernego. Aristotelem enim habeo autorem, qui apud interpretem Apollonii negat, ὀρείχαλκον esse in rerum natura. Hesychius: ὀρείχαλκον τῶν εἰκῇ διαδεδομένων τὸ ὄνομα. οἱ δὲ πλεῖστοι ὑπάρχειν αὐτόν. ἔστι δὲ νῦν ὕλη ὁμοία χαλκῷ. Sanè ὕλην ὁμοίαν χαλκῷ vulgò vocamus *Letonum*. Et de eo intellexit Horatius:

Tibia non ut nunc orichalco vincta ——

Sed illud commentitium aurichalcum tanti fuit apud veteres, ut cum nusquam esset, tamen, quasi esset, etiam auro excellentius haberetur. Id quod ex Plauto cognoscimus, qui aurichalcum pluris facit, quàm talentum auri. Quod & non prætermittit Servius in Virgil. XII. v. 87. *Hæc ille.*

Ædit. apvd Fan.] Imperfecta verbis locutio, ut mox: *Item alios deos facturos scilicet.* Cam. Sed vide tamen Not. Pœn. act. 5: 3.

Minime.] Acid. *minimo*. scil. temporis spacio.

Liberalem] i. quæ in me tam liberalis es. *Vel*, quæ tam liberali facie & ingenio es. L. Hainsfeldus l. *liberalis liberem. Liberali*, sc. caussâ. ita act. 5: 2. *Si quisquam hanc liberali asserui[illegible] manu. Liberali*, sc. caussâ. item act. 5: 3. Nam *asserere manu*, est vindicare in libertatem.

Tene] Gruterus: MSS. leg. *tene*. Et miror, cur pro minus-Latino habeat Lambinus, repositumque malit, *tolle*: quod hercle mihi contra minus Latinum videtur: præ altero certè merum rus, immo pus. Ita & Pistoris [illegible] addit Suavium tenere, non significat osculari, sed osculum accipere. Et sunt verba osculari volentis.

Vindictam] tanquam Prætor, i. viam reperi, qua me liberes: L. Vide N. Mil. 4: 1. [illegible] (auctore Pist.) hoc dicit: Age igitur istoc verbo, i. cum dicto, jam statim, vindictam para, i. libera me.

Pervincas] quemvis alium emptorem pretio ut pervincas facito: ne opus sit rogitare, quando me visurus es: L. Cic. 4. Verr. *Fit ut pretio nobis vincat*, &c.

Ego qvid.] sc. occidi.

Somno] quo urgeor.

Ph. Seqvere me.] Hæc nō sunt in MS. Cam.

Actus II. Scena I.

Cappadox leno, Palinurus servus.

Migrare certum'st jam nunc è fano foras,
Quando Æsculapi ita sentio sententiam:
Ut qui me nihili faciat, nec salvom velit.
Valetudo decrescit, accrescit labor.
5 *Nam jam, quasi zonâ, liene cinctus ambulo.*
Geminos in ventre habere videor filios.
Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.
PA. Si rectè facias, Phædrome, auscultes mihi,
Atque istam exturbes ex animo ægritudinem.
10 *Paves, Parasitus quia non rediit Cariâ*
Afferre argentum credo. nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,

Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.
CA. Quis hic est, qui loquitur? PA. quoiam vocem audio?
15 *CA. Estne hic Palinurus Phædromi? PA. quis hic est homo,*
Cum collativo ventre, atque oculis herbeis?
De formâ novi, de colore non queo
Novisse. jam jam novi. leno est Cappadox.
Congrediar. CA. salve Palinure. PA. o scelerum caput,
20 *Salveto. quid agis? CA. vivo. PA. nempe ut dignus es.*
Sed quid tibi est? CA. lien necat, renes dolent,
Pulmones distrahuntur, cruciatur jecur,
Radices cordis pereunt, hiræ omnes dolent.
PA. Tum te igitur morbus agitat hepatarius.
25 „*CA. FACILE est miserum irridere. PA. quin tu aliquot dies*
Perdura, dum intestina exputescunt tibi.
Nunc dum salsura sat bona est, si id feceris,
Venire poteris intestinum vilius.
CA. Lien dierectu'st. PA. ambula, id lieni optumum'st.
30 *CA. Aufer istæc quæso, atque hoc responde quod rogo.*
Potin conjecturam facere, si narrem tibi,
Hac nocte quod ego somniavi dormiens?
PA. Vah, solus hic homo est, qui sciat divinitus.
Quin Conjectores à me consilium petunt:
35 *Quod eis respondi, eâ omnes stant sententiâ.*

MIGRARE] V.N. supra act. [illegible] & Arnob. l. 1. [illegible] à [illegible] *[illegible] petit [illegible]* [illegible]. Memi[illegible] *[illegible]* & [illegible] *[illegible]* [illegible] usque [illegible] Immo h[illegible] in Italiâ [illegible] G. Faber[illegible] Ait enim se Patavi[illegible] vid[illegible] [illegible]cen[illegible]es & puell[illegible] [illegible] in [illegible] D. An[illegible] certâ nocte incubare. [illegible] apud Str[illegible] l. 11. legi[illegible] *[illegible]* Ad quæ vide [illegible] p. 350. [illegible] Sed neque neglige *Indic. Inscriptionum Gruterianarum.*

LABOR] antithesi perfect[illegible] *Valetudo, labor.* Sic & Græcis interdum [illegible] *dolorem* significat. hinc & *laborare* pro *ægrotare.* L.D.

GEMINAS] Signi[illegible] [illegible] esse. L.

AFFERRE] [illegible] D. [illegible] quædam edit. *At[illegible]er* [illegible] puro.

TOR[illegible] [illegible] rea [illegible] solent magnæ mol[illegible] tor[illegible] Vide [illegible]

ESUM] [illegible] M[illegible] *[illegible]* [illegible] hanc etiam [illegible] retinet Lou[illegible] [illegible] (ut ait) sollicitatam à Mureto. [illegible]

PRÆSEPIM] V.N. Rud. act. 4:3. [illegible] in Conject. quem adnotavo, al[illegible] illustrandis. Limaces mere[illegible] [illegible] *limace*, quæ folia plantarum & [illegible] rodit. Ejusmodi sunt meretrices, quæ [illegible] amantes [illegible]. A quo illa apud M[illegible] meretrix dicitur [illegible] vel potius [illegible] do. Nam Græci quoque [illegible] in eadem [illegible] tione usurpant. Æ[illegible] [illegible] (nomen est pa[illegible]) [illegible] tem[illegible] quo dicit Plautus de [illegible] *[illegible] se in præsepim [illegible]* V.N. [illegible] act. [illegible] in MS. [illegible] legit[illegible] in Edd. Ald. omnibus *ad præsepe suum.* [illegible] *præsepim* [illegible].

COL[illegible]ATIVO] V[illegible] *magno & [illegible] in eum omnia [illegible]*

HERBEI[illegible] [illegible] & [illegible]

DE COL[illegible] [illegible]

VIVO] [illegible]

PULM. DISTRAHUNTUR] Varro: *Dictus a discendendo dicta: quod divisio est & distractio solum, itaque in Curc. ait Plautus, lienes necant, renes dolent, pulmones distrahuntur* lib. 6. de L. Lat.

RADICES C.] Cor musculosum est naturâ, & pulmonibus annexum. His ergò distractis, cor quasi radicitus perit. *Vel:* Cor non habet, quo contineatur, aut cui adhæreat. L.

HIRÆ] Ita restituit Luc. Fruterius lib. 1: 3. Verisimil. & Turnebus lib. 11: 7. probantque Lamb. & Douza. Festus: *Hira, quæ deminutivè dicitur hilla, quam Græci dicunt νῆστιν, intestinum est, quod jejunum vocant.* Pro aliis tamen etiam intestinis sumi, docet Nonius. unde *hillæ* apud Horat. 2. Satir. 4. Glossar. *Idem* sine aspiratione. *ira*, νῆστις τὸ ἔντερον. & hoc hic probat Scal. ad Festum. Sed MS. Cam. l. *c. iras*: quod & ad oram Pal. pr. notatum.

HEPATARIUS] MS. Camer. & Lang. & Pall. sec. & sextus, etiam pr. a manu secunda l. *epatiarius* etiam quibus usus est P. Valla.

EXPUTRESCUNT] ita MS. Cam. Verbum hoc significat fœtorem putredinis. Cic. lib. 5. de finibus: *Ut non inscitè illud dictum videatur in sue, animum illi pecudi datum pro sale, ne putisceret.* Est autem dictum Chrysippi. Turnebus theatrali dictum censet petulantiâ. Plane enim, inquit, Poeta lascivit quâdam gari & liquaminis imagine, quæ ex intestinis piscium putridis quadam tabe & salitis fiebant, caréque venum ibant.

SI ID FECERIS] si perduraveris usque dum intestina exputrescant: iis e ventre detractis, vendi tamen poteris tanto minoris, quanti essent intestina tua, si cum reliquo corpore integra venderentur. Vide Lamb. qui tamen hoc loco, non quid Plautus, sed nec quid ipse diceret, intellexisse creditus est Acidalio, qui hos versus ita constituit.

——quin tu aliquot dies
Durasium, ne intestina putrescant tibi.
Nondum salsura sat bona est. mid feceris,
Vaenire poteris intestinis vilius.

Pro conjecturâ tamen hoc auctor ipse haberi vult, non pro oraculo.

DIERECTUS] V.N. Trin. act. 1:4.

AMBULA, ID L.] Celsus lib 4. cap. 9. scribit, vitium lienis quiete augeri, exercitatione & labore minui. Vide historiam de Laomedonte apud Plutarch. in Demosthene. Etiam J. Gul. l. cap. 3. Plaut. Quæst. de lienosis aliquid turbat.

CONIECTURAM] hinc *conjectores* dicti interpretes somniorum. Vide N. Mil. act. 3: 1.

HIC HOMO] ἐκκλητικῶς seipsum significat.

SCIAT DIVINITUS] *Divinus*, substantive (ut Grammatici loquuntur) μάντις est, sive vates. Horatius lib. 3. Odâ 27.

Imbrium divina avis imminentum.

i. ὑετομάντις cornix *aquæ augur*, ut ibid. Odâ 17. appellat. Id. in Arte: *divina futuri.* Martialis, l. 3: 71.

Non sum divinus: sed scio quid facias.

i. non sum vates. Cicero de Fato: *fallit sperat Chaldæos cæterosque divinos.* Inde Victruvius lib. 4. *astrorum divinitates* fortasse vocat *conscia fati sidera*, ut Virgilius, & ex eo Ausonius autumat.

ACTUS II. SCENA II.

COQUUS, CAPPADOX, PALINURUS, PHÆDROMUS.

PALINURE, quid stas? quin depromuntur mihi,
Quæ opus sunt: Parasito ut sit paratum prandium,
Quom veniat. PA. mane sis, dum huic conjicio somnium.
CO Tute ipse, si quid somniasti, ad me refers.
5 *PA Fateor. CO. abi, deprome. PA. age, tu interea huic somnium*
Narra meliorem, quàm ego sum, suppono tibi.
Nam quod scio, omne ex hoc scio. CA operam ut det. PA. dabit.
CA Facit hic quod pauci, ut sit magistro suo obsequens.
Da mihi igitur operam. CO tametsi non novi, dabo.
10 *CA. Hac nocte in somnis visus sum viderier,*
Procul sedere longè à me Æsculapium,

Neque

Neque eum ad me adire, neque me magnipendere
Visu' st. CO. item alios deos facturos scilicet.
Sanè illi inter se congruunt concorditer.
15 *Nihil est mirandum, melius si nihil sit tibi:*
Nanque incubare satius te fuerat Iovi,
Tibi qui auxilium in jurejurando tulit.
CA. Siquidem incubare velint, qui perjuraverint,
Locus non præberi potis est in Capitolio.
20 *CO. Hoc animum advorte: pacem ab Æsculapio*
Petas, ne fortè tibi eveniat magnum malum,
Quod in quiete tibi portentum st. CA. benè facis.
Ibo atque orabo. CO. quæ res malè vortat tibi.
PA. Prò di immortales, quem conspicio! qui illic est?
25 *Estne hic Parasitus, qui missu' st in Cariam?*
Heus exi Phædrome, exi, exi: exi inquam ocyus.
PH. Qui istic clamorem tollis? PA. Parasitum tuum
Video occurrentem, ellum usque in plateâ ultimâ.
Hinc auscultemus quid agat. PH. sanè censeo.

AD ME REFERS] Cic. 2. de divin. *Parere quadam matrona cupiens, dubitans, essetne pragnans, visa est in quiete obsignatam habere naturam. ad conjectorem retulit.*

SUPPONO T.] i. vicarium do. D.

OPERAM UT DET.] Q. d. Supponis mihi aliam: sed vereor, ne mihi operam non det. *Vel* dummodò operam mihi det, i. auscultet. Cui convenit responsum Palinuri, *dabit*. Pistoris.

NON NOVI] ita Cam. Lamb. & omn. [illegible] & rectè probat Gulielmius. Videtur hoc respondere Cocus. Etsi te non novi, tamen dabo operam, & auscultabo tibi. Et sic accipit Cappadox. Verum ille ambiguitatem sermonis de industria captans significat, somniorum monita suam intelligentiam fugere, neque se conjectorem esse. At Douz. *tametsi non novi, dabo*, nam *de*fere, inquit, idem quod *promittere*, seu *addicere*, significat. Idem [illegible] H. Steph. in *De Plauti Latinitate*. Sed alterum Plautinius.

VISUS SUM VIDERIER] i. per quietem tale mihi est visum obblatum. Omnes MSS. Cam. & Pall. & editi ante Lamb. habent, *viderier*, teste Grutero. Et sæpè ita loquitur noster. Malè ergo substituunt, *tuerier*.

VISU'ST] pro *visum est*. Acid.

SCILICET] V. N. Pœn. [illegible]

JOVI] in Jovis templo. Vide [illegible] suprà, act. [illegible] & act. [illegible] quid sit *Alicui deo incubare*.

TIBI QUI AUX.] qui tibi in perjuriis propitius fuit, neque te fulmine percussit. MS C. *Qui t[illegible] in [illegible]rando fuit*. M[illegible] *[illegible] in jurejurando fuit*

IN CAPITOLIO] Nugator Claud. [illegible] in [illegible] hæc suggillat, [illegible] Parasitum hæc ita loqui faciat, qui tam[illegible] dauri. V.N. Epid. act. 1: 1. ad [illegible] & illud incogitanter carpit, quod in [illegible] jurare per deum non attendit, deum [illegible] pro homine: itaque ut hominam [illegible]

PACEM] i. veniam. V. N. Amph. [illegible]

PA. PRO DI] Ita *Pist*[illegible] ex editi[illegible] planissimè.

ELLUM] V.N. Mil. [illegible]

VIDE OCCURRENTEM] ita MSS. Cam. & Pallat. omnes, nec non edd. ante Camer. [illegible] *currentem*. Grut.

USQ. IN PL.] Lamb. malit, *neque à pl*[illegible] affirmat tamen omnes MSS. & editos [illegible] præferre. Ego caussam communi[illegible] non po[illegible] cur hoc Lamb. malit.

ACTUS II. SCENA III.

CURCULIO, PHÆDROMUS, PALINURUS servus.

DATE viam mihi noti atque ignoti, dum ego hic officium meum
Facio: fugite omnes, abite, & de via secedite:
Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.
Ita nunc subitò, properè, & celerè objectum'st mihi negotium.
5 *Nec quisquam sit tam opulentus, qui mihi obsistat in via,*
Nec strategus, nec tyrannus quisquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,
Quin cadat, quin capite sistat in via de semita.
Tum isti Græci palliati, capite operto qui ambulant,
10 *Qui incedunt suffarcinati cum libris, cum sportulis,*
Constant, conferunt sermones inter sese drapetæ:
Obstant, obsistunt, incedunt cum suis sententiis,
Quos semper videas bibentes esse in Thermopolio:
Ubi quid surripuêre, operto capitulo calidum bibunt,
15 *Tristes atque ebrioli incedunt: eos ego si offendero,*
Ex unoquoque eorum exciam crepitum polentarium.
Tum isti qui ludunt datatim servi scurrarum in via,
Et datores, & factores omnis subdam sub solum.
Proinde se domi contineant, vitent infortunio:
20 *PH. Rectè hic monstrat, si imperare possit. nam ita nunc mos viget,*
Ita nunc servitium 'st: profectò modus haberi non potest.
CV. Ecquis est, qui mihi commonstret Phædromum genium meum?
Ita res subita est: celeriter mihi hoc homine convento est opus.
PA. Te ille quærit. PH. quid si adeamus? heus Curculio, te volo.
25 *CV. Quis vocat? quis nominat me? PH. qui te conventum cupit.*
CV. Haud magis cupis, quàm ego te cupio. PH. ô mea opportunitas,
Curculio exoptate, salve. CV. salve. PH. salvum gaudeo
Te advenire. cedo tuam mihi dextram. ubi sunt spes meæ?
Eloquere obsecro hercle. CV. eloquere, sed obsecro, ubi sunt meæ?
30 *PH. Quid tibi est? CV. tenebræ oboriuntur genua inediâ succidunt.*
PH. Lassitudine hercle credo. CV. retine retine me, obsecro.
PH. Viden' ut expalluit? datin' isti sellam, ubi assidat, citò,
Et aqualem cum aquâ? properatin' ocyus? CV. animo malè est.
PH. Vin' aquam? CV. si frustulenta est, da obsecro hercle, obsorbeam.

35 PH. Væ capiti tuo. CV. obsecro hercle, facite ventum ut gaudeam.
PH. Maximè. CV. quid facitis quæso? PA. ventum. CV. nolo equidem mihi
Fieri ventulum. PH. quid igitur vis? CV. esse, ut ventum gaudeam.
PH. Iuppiter te dique perdant. CV. perii, prospicio parum,
Os amarum habeo, dentes blennos, lippiunt fauces fame,
40 Ita cibi vacivitate venio laxis lactibus.
PH. Iam edes aliquid. CV. nolo hercle aliquid: certum quàm aliquid mavolo.
PH. Imò si scias, reliquiæ quæ sint. CV. scire nimis lubet
Ubi sient. nam illis conventis sanè opus est meis dentibus.
PH. Pernam, abdomen, sumen, suis glandium. CV. ain' tu omnia hæc?
45 In carnario fortasse dicis. PH. imò in lancibus:
Quæ tibi sunt parata, postquam scimus venturum. CV. vide,
Ne me ludas. PH. ita me amabit, quam ego amo, ut ego haud mentior.
Sed quo te misi, nihilo sum certior. CV. nihil attuli.
PH. Perdidisti me. CV. invenire possim, si mihi operam datis.
50 Postquam tuo jussu profectus sum, perveni in Cariam.
Video tuum sodalem: argenti rogo uti faciat copiam.
Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier:
Ut decet velle hominem amicum amico, atque opitularier:
Respondit mihi paucis verbis, atque adeò fideliter;
55 Quod tibi est, item sibi esse magnam argenti inopiam.
PH. Perdis me tuis dictis. CV. imo servo, & servatum volo.
Postquam mihi responsum est, abeo ab illo mœstus ad forum
Me illo frustrà advenisse. fortè aspicio militem.
Aggredior hominem: saluto adveniens. Salve, inquit mihi,
60 Prehendit dextram, seducit, rogat quid veniam Cariam.
Dico me illo advenisse animi caussa. ibi me interrogat,
Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam noverim?
Dico me novisse. quid lenonem Cappadocem? annuo
Visitasse. sed quid eum vis? quia de illo emi virginem
65 Triginta minis, vestem, aurum: & pro iis decem coaccedunt minæ.
Dedisti tu argentum? inquam. imò apud trapezitam situm est,
Illum quem dixi Lyconem: atque ei mandavi, qui annulo meo
Tabulas obsignatas attulisset, ut daret operam,
Ut mulierem a lenone cum auro & veste abduceret.
70 Postquam hoc mihi narravit, abeo ab illo. revocat me illico,
Vocat ad cœnam: religio fuit, denegare nolui.
Quid si adeamus, ac decumbamus? inquit. consilium placet.
Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier.
Omnis res parata sit. & nos, quibus paratum est, assumus.

Post

75 *Postquam cœnati atque appoti, talos poscit sibi in manum.*
Provocat me in aleam, ut ego ludam: pono pallium.
Ille suum anulum opposuit. invocat Planesium.
PH. Meosne amores? CV. tace parumper. jacit voltorios quatuor.
Talos arripio, invoco almam meam nutricem Herculem.
80 *Jacto basilicum. propino magnum poculum. ille ebibit:*
Caput deponit: condormiscit. ego ei subduco anulum.
Deduco pedes de lecto clàm, ne miles sentiat.
Rogant me servi, quò eam? me dico ire quo saturi solent.
Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.
85 *PH. Laudo. CV. laudato, quando illud quod cupis, effecero.*
Eamus nunc intro, ut tabellas consignemus. PH. num moror?
CV. Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, sumen, glandium.
Hæc sunt ventri stabilimenta, panem & assa bubula,
Poculum grande, aula magna: ut satis consilia suppetant.
90 *Tute tabellas consignato: hic mihi ministrabit: ego edam.*
Dicam quemadmodum conscribas, sequere me hàc intrò. PH. sequor.

VERSUS sunt trochaici tetram. catalectici.

NOTI ATQ. IGNOTI] V. N. Asin. act. 1. 3.

IN CURSU] MSS. Cam. & Pall. quart. *incursu.* Sursum non malè. *Grut.*

STRATEGUS] i. Imperator exercitus. Æmil. Probus appellat *Prætorem.* L.

AGORANOMUS] V. N. Capt. act. 4: 2.

DEMARCHUS] Tribunus plebis: *L.* Apud Dorienses vocantur *demiurgi.* Vide Turneb. lib. 14: 11.

COMARCH.] vici magister. L.

CAPITE SISTAT] [illegible] Quin in caput præceps à me detur, atque ita sistatur humi prostratus in via, quam ita arctam reddebat, ut *semitam faceret:* nam locum rursus aperiam & laxabo, & de semita *viam* faciam: Turneb. lib. [illegible]: 27. & lib. 11: 7. Sim. [illegible]. Pistoris, Melius, inquit, videtur ita explicari posse; si dicamus, *semitam* hoc in loco esse [illegible] illud angustum, quod plerunque ab hominibus, quamvis via latissima sit, teritur. rarò enim tota platea, quàm lata est, æque ad eundum commoda est: sed plerunque superior, quæ prope [illegible] est, pars magis idonea habetur. Dicit igitur Parasitus, eos, qui ipsi obstiterint, in viam è [illegible] se [illegible] i se deturbaturum eos ex loco, [illegible] ipse elegerat, ad cursuram apto in via [illegible] minus commodum sit ire. Videtur etiam *semita* rectè dici posse spatium illud, quod aliquis [illegible] cursuram sibi proponit [illegible] in pe[illegible] & quasi ad lineam permetiendum. Quo [illegible] videtur [illegible] Cas. Scena 1. [illegible] *[illegible] una & una semita.* [illegible]

A ostendetur tibi iter, quo semper tibi eundum erit. Quo sensu diceret Parasitus, se, quemcunque offenderit sibi in semità seu tramite illo obstantem, in viam deturbaturum. Utraque certè expositio concinnior & verbis aptior quàm Lambiniana. Simili formà legitur Merc. act. 1: 2.

Simul autem planissime eos qui adversum eunt, aspellito:
Detrude, deturba in viam. Hæc Pistoris.

CAPITE SISTAT.] *Capite sistere,* est quod Laberius dixit, *Tollere in catomum.* ita in Martyrologio, *Catomo suspendi,* est cervice deorsum suspendi, [illegible]od idem dixit, *Capite deorsum suspendi.* Græcis, [illegible]. Vide *Jos. Scalig.* ad Manil. lib. 5.

SISTAT.] V. N. Capt. act. 4: 2.

CAP. OPERTO] Lipsius Amph. cap. 20 & Elect. lib. 1. c. 23. argumentis probat, ut & Ant. Guibertus [illegible] in Polyhist. Romanos (immo plerasque olim gentes [illegible] fuisse, neque pileo usos, [illegible] quos ibidem accuratè annotat. Ex objectioni [illegible] pro pileo somnus; docet præterea [illegible] Romanis fuerit, in capite aperiendo & operiendo. Lacinia [illegible] nempe togæ in caput [illegible] contra æstum, aut ve[illegible] eam, [illegible] pal[illegible]. At[illegible], Plauti versum aulam trahere & [illegible]:

Tum isti Græci palliati, capite operto qui ambulant.

Sce[illegible] quod etiam alias solet per occasionem. V. N. Epid. act. 1: 1. & act. 2: 2.

SUFFAR-

SUFFARCINATI] V. N. Pseud. act. 2: 2. *Suffarcinatus*, inquit Lamb. vox Latina non est: neque ejus origo aut ratio explicari potest. neque enim à *farcio*, neque à *farcimine* oriri dicere licebit. *Farcinare* porro, aut *farcina* non sunt Latina. Legendum itaque *subsarcinati*, i. pannis obsiti, & vestibus quasi sarcinis sufferti atque onusti. Terent. And. 4: 4. *Verum vide Cantharam subsarcinatam*: sic enim & hic legendum, ut docet Fronto, propter hominum; ut *onus navium*. hinc *sarcinatus*; & *subsarcinatus*, occultà sarcinà onustus. Hæc ille. Sed tamen & Eugraphius Comment. Terentian. à *farcio* deducit *farcinor*: nec Frid. Lindebruch. in Observat. suis Terent. quicquam mutat. Certè à *farcio* fit *farcino*. Cur non & à *farcio*, *farcino*? Alia argumenta contra Lambini opinionem, vide apud *Christian. Becmanum* meum in *Originibus*.

CONSTANT.] i. simul stant.

DRAPETÆ] i. fugitivi. Sed cur Græcos *fugitivos* appellat? an tanquam servos ab iis, quibus merceorias operas dabant, fugitivos? an sectæ, quam initio probabant, desertores? *L.*

BIBENTES] Lipsii cod habet *lubentes*. V. N. Persa act. 5: 1.

THERMOPOLIO] *In Hermopolio*, inquit Camer. manifestè in nostro libro veteri scribitur tam hic quàm in Trinum. Etsi autem de hoc verbo non habeo, quod præterea commemorem, tamen est conjectura in promptu, significari tabernam seu cauponam lautitiarum, ac cibi ac potus exquisitioris: quia Mercurii quondam numen mercimoniorum habitum fuit: etenim *ἐμπολαῖος* & *Cauponarius* ille inter alia nomina vocatus est: & fortasse ante illas tabernas etiam simulacrum illius positum fuit. *Hæc ille.* Porrò J. Lipsius argumentis vincit non in usu solum antiquitus *Calidam*, sed, quod miremur in deliciis fuisse. Inde & apud Plautum fieri mentionem *Thermopolii*, cum hilarior invitatio describatur, aut solutior luxus ut hic de ebriosis. V. N. Trin. 4: 3.

UBI QUID SURRIPUERE] *Acid.* Græcos furacitatis hic liberat, atque ita legit: *Ubi quum sorbuêre calidum, operto capite bibunt: Tristes*.

CAPITULO] ita dicit ad contemptum Græcorû, quos levitatis infamia laborasse notum est. *L.* Pius *capitulum* sumit pro parvo capitio, i. capitis regimine.

CALIDUM B.] J. Lipsius El. lib. 1. 4. *Calida* olim bibebatur & solitaria, & mista vino: atque hæc gulonibus expetita maxime, & laudata, quam mixtionem, præter cæteros probat [illegible] me Plautus, qui vinum [illegible] intelligitis, *Calidi* nomine uti, non *Calidæ* [illegible]. Et in Mil. act. 3: 2. eleganter potio[illegible] illam exprimit

A Puer ebrius. *Neque equidem heminas octo &c.* Vide ibidem: item Not. Trin. act. 4: 3.

TRISTES] demisso capite. *Ebrioli* autem, [illegible] aliquantum ebrii: vel quasi dixisset, *Graculi* [illegible] per contemptum: ut versu præcedente, *Capitulo operto*. L.

EXCIAM CR.] ita MSS. Cam. & Lang. quod probissimum videtur Meursio. Mei omnes habent, *ejiciam*; nullus *excutiam*.

CREPITUM] i. *peditum*, Charisius lib. [illegible] & J. Gul. Petronius honestâ locutione [illegible] *strepitum obscenum* vocat. nam [illegible] est, [illegible] fit: [illegible], si nares potius quàm [illegible] feriat: quod Latinis *Visium*: nam [illegible] Vide Scalig. ad Catulli vers.

B *Subtile ac leve peditum Libonis.*

Meursius plusculain hanc rem congessit Exer. it. Crit. l. 2. c. 5. Part. 2. interque cæteras [illegible] crepitum ventris interdum etiam metu [illegible] quemadmodum hic Curculio [illegible] Philosophis, ita se eos pugnis exceptu[illegible] præ [illegible] tate & metu emissuri sint [illegible]. Daher vor angst möcht ein Hofsjuncker thun.

POLENTARIUM] Ex polentâ comesâ natum [illegible], qui polentam oleat, L. *Polentam* Græci *ἄλφιτα* vocant, quam describit Plin. lib [illegible]. Sed inter *Polentam* sive [illegible], & *farinam* [illegible] hoc discrimen erat, quòd [illegible] torre[illegible] ut idem docet lib. 22. cap. 25. Nec [illegible] nicus, ut quidam scribunt [illegible] Romana [illegible] est & di[illegible] : sed quia pol[illegible] nuiter vivebant: ut Philosophi &c. Vide Casaub. ad Pers. Sat. 3. item Nut. [illegible] tem Philosophorum Stoicorum [illegible] *polentarium* eleganter & facetè: quia ip[illegible] bus polenta erat.

TUM ISTI] J. Gul. e MS. l. *istos*.

DATATIM] Turneb. lib. 7. 4. *Datatim ludere*, erat pilâ ludere: propterea quòd dabatur. unde quidam *datores* dicebantur in [illegible] qui pilam dabant: alii autem *factores*, qui [illegible] id est, qui feriebant & ludebant, [illegible] nes erant: divisi, id est, ut [illegible] ne, *in partes*. atque inde [illegible] translatio [illegible] Isidor. lib. 1. Etymol. cap. 25. de muliere [illegible] [illegible] fa[illegible] res imp[illegible] *dare* dicerentur:

—— *a ta si in choro pila*

Ludens d[illegible] [illegible] & communem fa[illegible]:

Alium tenet: alii [illegible]

pata.

Pompon[illegible] *statim in lecto tecum lu-si* [illegible] *Datatim* [illegible] *In* [illegible] de [illegible]

[illegible] vitem [illegible] dire: [illegible] autem [illegible] solet. Varro apud Non. *Vidit [illegible] pueros [illegible] expulsum ludere.* [illegible]

F[illegible]RE] [illegible] propriè in ludo pilæ dicebatur, & [illegible]: Græcis [illegible], & πράξεις. Vide [illegible] lib. 1. & 5. item *Nomenclatorem* H. Jun[illegible].

SOLUM] *Solum*, pro solea calceamentorum. L[illegible] V.N. Trin. 4: 3.

VIT. INFORTUNIO] Sic Trucul. act. 2: 2. *Vita [illegible]*, eleganter. Petronius: *[illegible] deinde vultu atque ipsa trepidatione mendacium prodidit, ponere jussit arma & [illegible] habere.* Palm. & Acid. ex antiq. ed. item Aus. Popma.

SI IMPERARE] i. si imperando assequi possit [illegible] strat, hac. Douza, Lambini Glossa [illegible] legit. *Recte hic monstrat, si imperare po[illegible]* h. e. satis verbis ostendit, qualis factis & quam [illegible] futurus sit, siquidem Imperator evadat scilicet. Nisi si quis, *inquit*, vulgariam lectionem [illegible] lit, & interpretari hoc modo: ut significet Phædromum: Facile ex hujus verbis est conjectare, si imperandi jus habeat, utrum parem se imperio præstare possit, an secus: sententiâ a priore illa non nimium abhorrente. Cui respondet jocus ille in Capr. act. 1: 2. *Hic qualis Imperator, nunc privatus est?* In MS. Cam. quidem est, *si imperare possit*. Sed malit Grut. quod est in Pall. quarto, *si imperare pose*: ut placuerat Douzæ. J. Is. Pontanus Noris ad Macrob. lib. 1. c. 7. legit: *Recte hic monstrat, si impetrare possit:* & hanc sententiam ait poscere sequentia: *Nam ita [illegible] mos [illegible], Ita nunc &c.* Ita Cas. act. 2: 3. *Nolo ames. ST. Non potest impetrari.* Formularem enim locutionem fuisse priscis; *Si impetrari possit: Non impetrari potest*; ab auspiciis ductum: in quibus *imperare* sive *impetrare*, id fuerit, quod in Sacrificiis *litare*.

ITA ENIM SERVIT.] i. tales nunc servi sunt. L.

GENIUM] V. N. Bacchid. & Capr. 4: 2.

OPPORTUNITAS] [illegible] ipsa Opportunitate mihi magis opportunus es [illegible] Pseud. act. 2: 3.

MES] sc. spes cibariæ L.

SUCCIDUNT] Lucret. lib. 3. *Caligare oculos, sonere aures, [illegible] artus.*

AQUAM] ut quasi [illegible] aquam offundat. V. N. Mil. 4: 8. Trucul. *[illegible] perfusi aquam. Jam redit animus.*

FRUSTULENTA] i. frustis carnium efferta.

VENTUM [illegible] [illegible] vel facere ventum [illegible] gaudeam ventum, i. me venisse. [illegible] *gaudeo ad te [illegible].* itaque mox subjicit, *ut [illegible]tum gaudeam:* Turneb. lib. 11: 7. Scaliger in Conjectaneis ad illa Varronis: *Venilia à veniendo, ac vento [illegible], quem Plautus dicit* (Cistell. act. 1: 1.)

Quod ille dixit, qui secundo vento vectus est,

Tranquillo mari ventum gaudeo, notat: Etymon *Veniliæ* deducit Varro ab eo genere loquendi, quo advenientem aliquem excipiebant: cum dicebant, *[illegible] ventum gaudeo*: quod usurpat Plautus in versu a Varr. adducto. ad quod idem alludit facetissimè in Curcul. *[illegible]. Obsecro herclè quid fac.* &c. Nam τὸ [illegible] dicebant *facere ventum*. C. Licinius [illegible], vetus Comicus:

Respiciens, [illegible] sibi ventum facere tunicula.

Quanquam melius & frequentius dicerent, *Facere ventulum*: at Parasitus correxerit imperitum juvenem, ob insolentiam loquendi. Ter. Eun. *Cape [illegible] flabellum, & ventulum sic facito.*

[illegible]] i. comedere.

PROSPICIO] supra *tenebræ oboriuntur.*

OS AMARUM H.] felle scil. è vase, quod [illegible] appellant Græci, effuso propter inediam. L. Cælius Rhodig. lib. 13. cap. 24. Medicæ artis, inquit, placita velut aliud agens lepidissimus Poeta inseruit. de quibus ibid. copiosè.

DENT. BLENNOS] Vulgata scriptura est, *plenos*. Ad quam Joh. Meursius; Cimmeriæ, inquit, tenebræ hic Lambino, quas fugabo. *Pleni* dentes sunt, quos Ovidius *scabros rubigine*; Petronius *aratos scabrâ rubigine* appellat: quosque ita sordes infestant, ut muccus nares. Sic *plenæ* numero plur. substantivè pro sordibus apud Arnob. lib. 6. *Non hirundines* &c. Est vero *plenus* idem, quod *blennus*, quia vet. *B.* & *P.* inter se commutabant: nec consonantes geminabant. Lucilius: *Deblaterat plenus, bonu' rusticu' concinit una.* Præterea est Græcanicum. [illegible] autor: Βλέννα, μύξα &c. Ita & J. VVovverius *blennos dentes* exponit jejunio [illegible]ntes. quem vide ad epist. 13. l. 3. Sid Apollinaris Placidus in Glossis. *Blennones, putidi, hircones.* Idem, *Blennus, stultus, hircosus, impudicus.* Nam *hircosus* & ille est, cui anima & os illuvie fætet, non modo cui alæ. Immo J. Gruterus olim & adhuc adolescens, leg. *dentes blennos*: & hanc lectionem probatum iri confidebat iis, quibus ad saporem vetustatis non obbrutuisset palatum. Si, *inquit ille*, Parasitus dicere voluit, dentes sibi stupidos, rubiginosos, & tanquam [illegible] illuvie obsitos, verbum magis efficax haud facilè invenisset. Βλέννα enim [illegible]. Βλ[illegible] *fluitur[illegible]* [illegible] Bacchid. act. 5: 1. [illegible] *[illegible]* A[illegible] non al[illegible] scilicet, quam eos [illegible], fat[illegible] voc[illegible], i. insipidos & insulsos. Martial. lib. 1. epigr. 13.

Ut sap'ant fatua, fabrorum prandia, beta:
O quàm sæpe petet vina piperque cocus.

Hæc olim in Suspp Idem in *Schedis* postea ad me missis, De *dentibus blenna*, inquit, adhuc non muto: tantùm addo, videri posse excidisse Ciceroni lib. 2 de Natur. Deor. *Quibusdam regionibus contingere videmus, hebetiora ut sint hominum ingenia, propter cœli pleniorem naturam* &c. forte *blenniorem*. Ut & isti loco Martialis, lib. 7. Ep. 45.

——pauperibus munera blenna dato.

nam MSS. *plena*; non, *pexa*. Quin etiam ubi legitur Propert. lib. 1. el. 16. *me sidera plena jacentem*, cum pronunciet Scaliger, hic illud esse ineptum, parum abest, quin refingam, *sidera blenna*: ita dico; mutanda in *blennum*; aut verò *plenum* idem significare atque *blennum*: quod suspicari quid vetat? *Hæc Gruterus.*

LIPPIVNT] Jocosâ & audaci translatione famelici *fauces* dicit *lippire*: ex eo, credo, quod cum in fame os amarescat, salivaque concretior reddatur, & hæresceat faucibus, dentibus, palato; & arenosa etiam quædam ore patente fila lentore suo deducat, lippitudinem oculorum imitari videtur. *Turneb. lib. & cap. 27.* ST. Claverius Gallus ad Persium, suspicatur leg. *Pipipiunt*.

LAXIS LACTIBVS] Perperam scribitur, *lassis lactibus*: vel potius accipitur perperam, non scribitur. nam *lactibus lassis* declarant, defatigatis; at debebant, inanibus. nam *lassis* & *laxis* promiscua veterum scriptura est: ut iisdem *adassint* & *adaxint*. Ut autem distenduntur saturitate, ita vacuitate laxantur intestina, non lassantur: J. Gul. Sed tamen Grut. probat *laxis*. quamvis MSS. Cam. & omn. Pall. *lassis lactibus*.

ALIQVID] *Aliquid*, incertum est: *Quiddam*, certum: L. Alcidalius annotat, Terentium hinc duxisse, ut *Aliquid nihil esse* diceret.

ILLIS CONVENTIS] Conventionem, quam sermoni tribuere solemus, ad dentes suos dentientes per ridiculum accommodat, satis pol parasitice. Et alludit ad id, quod supra dixerat, *PH. Qui te conventum cupit.* Douza.

GLANDIVM] V.N. Menæch. act. 1: 3.

INVENIRE P.] Quod Lamb. de argento dictum videri cupit, ego de ipso Phædromo interpretor. At Parasitus in diversum sensum objectionem illam retorquens, quasi Phædromus dixisset *Amisisti me*: (ambiguitas enim in verbo *perdidisti*) *possum*, inquit, *invenire te, si mihi operam addere volueris*, non aliovorsum, quàm ad perditarum rerum, quibus recipiendis satagere solemus, fortuitam recuperationem respiciens. Quo etiam referenda, quæ sequuntur: *PH. Perdis me tuis dictis. CUR. Imò servo & servatum volo.* Douza. quæ probata etiam *Grutero*.

OPERAM DATIS] J. Grut. suspicatur, *datas*. nam Phædromo uno opus erat. *Datare*: inde supra *datavi*.

SCIRES VELLE GR. TVAM. N.] Ita MSS. Cam. & Lamb. quam scripturam probat & Douza: & *Gratiam* pro amicitia studioque seu faventiâ positam cum [illegible] aubino accipit. nisi si quis, inquit, *Grates* malit interpretari. Ei enim gratiæ merito debentur, qui egentem amicum Gallâ credulitate lactare noluerit, sed more majorum simpliciterque responderit, sibi voluntatem quidem suppetere, sed copiis destitui. At J. Lipsius legit, *scires velle gratia tuâ: noluit fr.* id est, scires facile eum omnia tuâ caussâ velle, sed non posse. idque docere ait sequentia. Imò & Lamb. ita legend. suspicabatur: quomodo Cic. ad Att. lib. 13: 47. *Sed & Phameæ caussâ volebam*. item lib. 9. Fam. 13. *Volo ipsorum caussa*: quanquam hoc [illegible] sis verbis affirmabat, ut dixi. Acidal. vulgatum præfert: & dicit elegantem hunc loquendi [illegible] dum usurpare nos posse, cum amici favorem aut spernere ipsi nolumus videri; aut nostrum illi ne spernatur, ultrò commendamus.

MOESTVS] Ordo est, Mœstus, me illo frustra devenisse: L.

ADVENISSE] ita omn. MSS. Grut. & Lang.

PREH. DEXTR.] Comitatis & benevolentiæ signum, maximè apud Græcos: L.

VENIAM CARIAM.] pro, in Cariam. Pers. Etreriam misit. Papinianus JC. *Cum Asiam venisset*. Apulejus 1. Met. *Macedoniam profectus*.

VISITASSE] i. sæpe vidisse.

PRO IIS] veste & auro: L.

RELIGIO FVIT] Facetè. nam quæ major famelico Parasito religio objectari potuit, quam spes cœnatica? Jan. Guhel. aliter interpungit. sed eam distinct. Grut. aversissimam ait esse a mente Plauti: laudatque lectionem vulgatam, quæ omnium MSS. Cam. & Pallat. est. quamque Badæus Annon. in Pand. prioribus explicans, Verba sunt, inquit, Parasiti, significantis, (ut vulgi verbis utar) *conscientiam scelus*, si homo ipse parasitus ad cœnam vocatus non iret. V.N. Merc. act. 5: 2. ad illud. *Religionem illis objecit*. Is, P[illegible] tanus malit, *Vocat ad cœnam: religio fuit denegare*; *Solus* &c. In religionem suam ac conscientiam peccaturum se credidit Parasitus, si quod unicè exoptabat, excusasset. Terent: *Nam nihil esse mihi, religio est dicere*.

DENEGARI] V.N. Sticho, act. 3; 1.

ME MORARI] Dicit Parasitus, facilè se consensisse, ut illico cœna committeretur, et [illegible] adhuc nimis tempori esset. Non enim Parasiticæ disciplinæ prorsus autem decere, ut diem moretur, seu ut patiatur sibi moram afferri [illegible] quo minus luce cœnet. Nec decere etiam, ut nimia

mis tardè cœnando nocti noceatur, atque ita somno decedat. L.

NOCTI NOCER.] *Nocti nocet*, qui non recipit se domum ante noctem, ut cœnet. cui opponitur, *Cedere*, aut, *decedere nocti*: Virg. - *nec sera meminit decedere nocti*: & 3. Georg. - *sera solam dec. dere nocti*. Cœnabant autem veteres sub vesperam. L.

TALOS POSCIT] J. Douza docet, *alea* nomine universa istiusmodi ludorum genera indifferenter comprehensa antiquitus.

ANVLVM] Hæc adducit *Briss.* in Form. lib. 6. ubi probat, obsignatas olim fuisse tabulas anulis signatoriis. V. N. Bacchid. 4: 4.

OPPOSVIT] ita MS. Cam. & Edd.

INVOCAT PL.] V. N. Capt. 1: 1. Et Asin. 4: 1.

NVTRICEM HERCVLEM] J. Lipsius Antiq. lect. lib. 1. c. 2. & lib. 3. Quis iste *Hercules Basilicus*? An, ut Turnebus censet talorum species in qua Hercules sculptus sive pictus cultu regio? logi. Nam quis Herculem unquam ut regem pinxit? & non potius cum clavâ & pelle leoninâ? Arbitror ipse vitiarum ab interpunctione locum esse, & sic distinguendum:

——*invoco almam meam nutricem Herculem:*

Jacto basilicum. Cum enim in more esset, ut qui talis luderent, deum aliquem propitium invocarent, ut exempli caussa, milites Martem, amatores Venerem, aut pro Venere amicam: Plautus egregie in Parasito τὸ πρέπον, servans, facit ab eo Herculem invocari, ab hac caussa. Veteribus, cum decimas Herculi pollucerent, (*V. N. Stich. 2: 1. & Rud. 5: 3.*) epulum publicè præbere solemne fuit. Ad id epulum inprimis Parasitos advocari, tanquam peculiares ejus dei servos, leges Græciæ sanxerant. Athenæus lib. 6. &c. Simile apud Romanos obtinuisse, ex Possidonii verbis apud Athen. & ex Plutarchi Crasso licet colligere. Itaque cum plerunq; usu veniret, ut Parasiti in templo Herculis ex ejus decimis pulchrè acciperentur: quis non fateatur ab homine porco, & uni ventri dedito rectè & facete Herculem invocatum, cum cognomento *nutricis*, quod ab eo sæpe nutricaretur? Tantum est de *Hercule nutrice*. Sed quis *Basilicus jactus*? me judice, idem, qui *Venereus*. Cum enim Græci *magistrum* vulgo βασιλέα dicerent: (*V. N. Pers. 4: 4. 5. 1. & Mil. 2: 3.*) quid caussæ est, quin jactum illum proprium regi creando, *Basilicum* rectè vocarit? Quis *Vulturius jactus*? idem cum *Cane*. Quod enim is jactus (qui fiebat, cum quattuor tali pari situ in dorsum subsilirent) infelix esset, & rapax, videntur ei nomina quædam infausta & mali ominis indidisse animalium rapacium, ut *Canis*, *Vulturius*. Hæc ille. Cælius Rhodig. lib. 8. cap. 18. Quia *Vultur*, inquit, cadavera sumanè affectat, ideò Apulejus

A Caussidicos & Oratores forenses incessens, quòd eis, ut ait Columella, *concessum sit in medio foro latrocinium*, *togatos Vulturios* nominavit: ut quibus sanguinariâ rapacitate homines excarnificare moris sit. Sicut Cicero *Vulturios paludatos* appellavit Gabinium & Pisonem Imperatores, qui pretio nundinarentur omnia. Eâdem ratione salibus suis Plautus inseruit *Vulturios* pro *talis*, in Curculione. Ut enim Vultures sunt carnivori, & rapto vivunt: sic tali votatores ita sunt, ut dispolient ex toto aleatorem. Porrò Meursius, Etsi illa, inquit, Lipsii de *nutrice Hercule* speciosa videntur: non tamen explodendum existimo, quod

B est in Cod. Ald. & aliis, *nutricem Herem*. Vult enim significare, se adiisse hæreditatem: nam is *Herem* colebant. Festus: *Herem Marteam antiquâ accepta hereditate colebant, quæ à nomine appellabatur heredum, & esse una ex Martis comitibus putabatur.* Immò comes & pedissequa erat non *Martis*, sed *Nerienis*, uxoris ejus, &c. Vide ibid. plura ad rem istam: *Exerc. Crit. Part. sec. lib. 3. cap. 6.* Atque in hâc sententiâ fuit Pius: etsi initio retulit quoque *Herculem* ad *nutricem*. MS. Cam. leg. *almam meam nutricem Herculem*, sed nullâ post ultimam vocem distinctione; ut notat Grut. qui miratur virum dici *almam nutricē*, cum masculina extet terminatio. defendit tamen locum contra Pii

C *Herem*, nudâ nixam conjecturâ. MSS. Langii, *Herculeam*. L. Bisciola l. 6: 15. leg. *Heram*, & intelligit Junonem Lucinam, quæ altrix hominum habita, &c. Denique de *Talis* & *Tesseris* copiosissime tractavit M. Ant. Delrio, Commentario in Hercul. fur. Senecæ: & inter cætera etiam probat, quod Turnebus voluit, talos imagunculis quibusdam insignitos fuisse. at omnium accuratissime Is. Casaubonus Animadversionibus in Suet. Augusto, cap. 71. ad illa verba: *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim jactatis, ut quisque Canem aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat universos, qui Venerem jecerat*, &c. Ja-

D ctum autem, qui talos omnes diversa figurâ ostendebat, *Venerem* vocabant.

PROPINO] ut victor victo. nam ita solebant.

C. DEPONIT] V. N. Aul. act. 3: 6.

SVBDVCO ANVLVM] Mart. l. 12. epig. 29. *Subduxit mappas quattuor Hermogenes*. Ita Germ. Einem etwas ausführen.

QVO SATVRI] Locus hic Græcis est ἀποδόσ... (ita nostri in re eâdem, Etwen abirtt in mir) Sic Varro *sellas familiaricas* τὰς ἀφέδρους dixit. Et *sellas* simpliciter Marcellus Empiricus: *Per vomitum & sellas*. Idem ponit *sidere* pro *mitti*. Unde verbum *Adsellare* creberrimum in Vegetio, hoc est; ἀφοδεύειν. Sic Varro

Nn 2 apud

apud Non. *Retrimenta cibi, quæ exierunt per posticam vallem, feci.* Intelligit, quæ ὑποστήματα Gr. appellant. Cicero *reliquias cibi* appellavit, in re parum honestâ, non-obscenâ voce usus. *Reliquias* etiam, nihil addens, quandoque idem vocavit. de quibus *Scalig. in Conject.* & P. Victorius *Explic. in Varr.* Ita & a Lucretio lib. 4. *Urina* honestè & venustè *facc itus corporis humor* dicitur: quod per corpus quasi facco percoletur. Sed hæc obiter.

CVPIS] *u*, producitur. Lucr. 1. *Portarum claustra cupiret*: L.

EFFECERO] Acid. l. *exeffecero*: ne versus ruat. quo verbo & alibi utitur, & plenũ effectum notat.

NVM MOROR?] ita MS. Cam. & J. Gul. cum Grutero. Ineptè alii, *non moror*.

ALIQ OBTRVDAMVS] Lamb. l. *obstrudamus*. V. N. Stich. act. 4: 2.

STABILIMENTA] i. fulcimenta, firmamenta. Franci mei; Das helt Leib vnd Seel zusammen. Non dissimiliter Horat. 2. Sat. 3.

> *Deficient inopem venæ te: ni cibus, atque*
> *Ingens accedat stomacho fultura ruenti.*

Ita Sacra Scriptura in Annalibus Critarum cap. 19: 5. *Fulci cor tuum buccella panis.* de Levitâ Bethlechem.

PANEM] L. mavult, *pane*, in genere Neut. ut & Meursius: qui veteres & *Panis* & *Pan* extulisse probat. Certe in Brix: & Paris. & MS. Frising. legitur *Pane*. In Ald. *Panis*. in Venetâ *panem*. Camerarius, *Panem*, inquit, liquido exaratum in nostro lib. reperimus. Et sane ordo verborum Nominativum exigere videtur. Atque haud scio, an de scriptura antiquâ Nonius putarit genus fuisse mutatum; quemadmodum & alibi similia errata deprehenduntur. est enim *Panis* ἐν γενικῇ, ὀφθαλμῶν ἐκθλίψει, *Panet*. Sed consideretur sane hoc diligentius, etsi ita esse mihi propemodum videtur. Hæc ille.

HIC M.] Puer.

ACTUS III.

LYCO, CURCULIO, LENO.

Beatus videor: subduxi ratiunculam,
Quantum æris mihi sit, quantumque alieni siet:
Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis quibus debeo plus alieni est.
5 *Verum hercle verò cum bellè recogito,*
Si magis me instabunt, ad Prætorem sufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Ut alius alium poscant, reddant nemini:
Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.
10 „ *Qui homo maturè quæsivit pecuniam,*
„ *Nisi eam maturè parsit, maturè esurit.*
Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius
Nunc mihi quæratur usus est pecuniâ.
CV. Nil tu me saturum monueris: memini & scio.
15 *Ego hoc effectum lepidè tibi tradam: tace.*
Edepol næ ego hic me intus explevi probè,
Et quidem reliqui in ventre cellâ uni locum,
Ubi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic est, qui operto capite Æsculapium
20 *Salutat? attat quem quærebam sequere me.*
Simulabo quasi non noverim, heus tu, te volo.

LY. Uno

LY. Vnocule, salve. CV. quæso, deridésne me?
LY. De Coclitum prosapiâ te esse arbitror:
Nam ij sunt unoculi. CV. catapultâ hoc ictum est mihi
25 Apud Sicyonem. LY. nam quid id refert meâ,
An aulâ quassâ cum cinere effossus fiet?
CV. Superstitiosus hic quidem est: vera prædicat:
Nam illæce catapultæ ad me crebrò commeant.
Adolescens, ob Rempublicam hoc intus mihi
30 Quod insigne habeo, quæso, ne me incomities.
LY. Licétne inforare, si incomitiare non licet?
CV. Non inforabis me quidem: nec mihi placet
Tuum profectò neque forum, nec comitium.
Sed hunc, quem quæro, commonstrare si potes,
35 Inibis à me solidam & grandem gratiam.
Lyconem quæro trapezitam. LY. dic mihi
Quid eum nunc quæris? aut cujatis? CV. eloquar.
Ab Therapontigono Platagidoro milite.
LY. Novi edepol nomen: nam mihi istoc nomine,
40 Dum scribo, explevi totas ceras quatuor.
Sed quid Lyconem quæris? CV. mandatum'st mihi,
Vt has tabellas ad eum ferrem. LY. quis tu homo es?
CV. Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.
LY. Summane, salve. qui Summanus? fac sciam.
45 CV. Quia vestimenta, ubi obdormivi ebrius,
Summano: ob eam rem me omnes Summanum vocant.
LY. Alibi te melius est quærere hospitium tibi,
Apud me profectò nihil est Summano loci.
Sed istum quem quæris, ego sum. CV. quæso túne is es
50 Lyco trapezita? LY. ego sum. CV. multam me tibi
Salutem jussit Therapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me jussit. LY. mihin'? CV. ita.
Cape, signum nosce. nostin'? LY. quid ni noverim?
Clypeatus elephantum ubi machærâ dissicit.
55 CV. Quod istic scriptum est, id te orare jusserat,
Profectò ut faceres, suam si velles gratiam.
LY. Concede, inspiciam quid sit scriptum. CV. maximè,
Tuo arbitratu, dum auferam abs te id quod peto.
LY. Myles Lyconi in Epidauro hospiti suo
60 Therapontigonus Platagidorus plurimam
Salutem dicit. CV. meus hic est: hamum vorat.

LY. Tecum oro, & quaeso, qui has tabellas afferet
Tib., ut ei detur, quam isthic emi virginem,
Quod te praesente isthic egi, teque interprete.
65 *Et aurum, & vestem: jam scis, ut convenerit.*
Argentum des lenoni, huic des virginem.
LY. Ubi ipsus? cur non venit? CU. ego dicam tibi:
Quia nudiusquartus venimus in Cariam
Ex Indiâ: ibi nunc statuam volt dare auream
70 *Solidam faciundam ex auro Philippeo, quae siet*
Septempedalis: FACTIS MONUMENTUM SUIS.
LY. Quamobrem istuc? CU. dicam: quia enim Persas, Paphlagonas,
Synopeas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Perediam & Perbibesiam,
75 *Centauromachiam, & Classiam Unomammiam,*
Libyamque & oram omnem Conterebromiam,
Dimidiam partem nationum usque omnium
Subegit solus intra viginti dies.
LY. Vah! CU. quid mirare? LY. quia enim in caveâ si forent
80 *Conclusi, itidem uti pulli gallinacei,*
Ita non potuère uno anno circumirier.
Credo hercle te esse ab illo: nam ita nugas blatis.
CU. Imò etiam porrò, si vis, dicam. LY. nihil moror.
Sequere hàc: te absolvam, quâ advenisti gratiâ.
85 *Atque eccum video. Leno salve. LE. di te ament.*
LY. Quid hoc, quod ad te venio? LE. dicas quid velis.
LY. Argentum accipias, cum illo mittas virginem.
LE. Quid quod juratus sum? LY. quid id refert tuâ,
Dum argentum accipias? LE. QUI MONET, *quasi adjuvat.*
90 *Sequimini. CU. Leno, cave in te sit mihi mora.*

VERSUS omnes sunt jambici senarii.

BRATUS] i. dives. V. N. Poenulo act. 1: 2. Credibiliter, atque ad exemplum, ut videtur, Timocratilius: Δημοσθένης τάλαντα πεντήκοντ' ἔχει, Μακάριος, εἴπερ μεταδίδωσι μηδενί &c. *Douza.* Parilissimum huic, inquit Grut. videri possit illud Lucilii Sat. 29. *Age nunc summam sumptus ducat sui aeris simul atque alieni.* Quod Douza illustrat illo Ulpiani lib. 213. ff. De verb. signif. *Aes alienum est quod nos aliis debemus: aes suum est quod nobis alii debent.* Nec abit diversum Seneca, epist. 88. *Cum ad patrimonium &c.* quae notavimus ad illud Aul. act. 3: 5. *Iturne, putatur ratio cum argentario, &c.*

SUBDUXI RAT.] Capt. act. 1: 2.

Ear.] Omn. MSS. Cam. & Pall. & omn. meae Edd. *est*, non, *sued.*

A C. BELLE RECOGITO] In Langianis fuit, *cum belle rec.* quod J. Gul vitiosa illâ scribendi ratione habet pro *belle.* Bellum esse videtur avaro trapezitae, non reddere, quod debeat, nisi in jure coactum. Monuit etiam *Grut* in MS. Cam. esse *belle*: & sumend. pro *bellè.* Sed quid si MSS. consensum, *cum belle recogito*, teneamus? & τὸ *belle* voluntatem & consilii destinationem interpretemur? considera.

ME INSTAB.] *mi* malit leg Cam. nec improbat Lamb. sed Acidal. omni vi alterum defendit. ita Poen. *tantum eum instat exitii.* Terent. Andr. act. 1: 1. *Ille instat factum.* ad quod Donatus: *Venustè, id est, instat dicere factum esse.*

SUFFERAM] scil. trahi, rapi: *L. D.*

POSCAT

POSCAT CLARIUS] Ita MSS. Camer. & Langii; non, *durius*. Profectò verè, auctorib. Guliel. & Grut. Nam, *poscere clarius*, in nominibus appellandis, propriè & Latinè si loquare, *flagitare est*. Glossæ vet. *flagitaverit*, μετὰ βοῆς ἀπαιτήσῃ. Eædem alibi, Ἀπαιτῶ βιαίως, *Flagito, efflagito, profligo*. Pseud. act. 1:5. *Clamore magno & multum flagitabere*. hâc Fab. inferiùs: *Postquam nihil fit, clamore hominem posco: ille in jus me vocat*. quæ verba mirè hunc locum confirmant, in eâdem re & homine præsertim posita. Hinc *flagitatores*, qui nomine tumultuosius & instantius appellant. Et *flagitium*, appellatio clamosa, & cum verborum contumeliâ. Epid. 3:4. *Flagitio cum majore post reddes tamen*. V. N. Mercat. act. 2:3.

QUI HOMO MAT.] Hunc locum Charisius lib. 2. ita explicat: Qui homo tardè, i. vix & ægrè quæsiit pecuniam, nisi ei citò pepercerit, citò esurit. Ait enim: *Maturè duo significat, citò & tardè*. Itaque ex sententiâ Charisii, *maturè quæsiit*, valet, tardè quæsiit, *maturè parsit*, &, *maturè esurit*, valet, citò pepercit, & citò esurit: *Lamb*. Porrò, *Eam parsit*, antiquè dictum. ut Virg. 10. Æn. - *talenta Gnatu parce tuis*. Symmachus lib. 1. epist. 33. *Istius muneris operam non reparcam*.

USURARIUS] *Puer usurarius* est, catamitus. V. N. Amph. Argum. Turneb. lib. 3:12.

NIL TU ME SAT.] q. d. Si satur non essem, me monere deberes: nunc autem, cum satur sum, &c. *L*.

OPERTO CAP.] V. N. Amph. act. 5:1.

UNOCULE] Notat Grut. omn. MSS. & Cam. & Pall. Editionesque Vet. habere, *une ocule*. Etsi iidem MSS. mox v. 24. *Unoculi* repræsentent. MSS. Lang utrobique, *Unocul*.

DE COCLITUM] i. Cyclopum. Non de Romanorum Coclitum familiâ, inquit Turnebus, lib. 23:26. itemque ad Varr. sed de Arimaspis dictum intelligo, qui Riphæos montes incolebant, & erant, ut fama ferebat, Unoculi. Varr. lib. 6. *Cocles quasi ocles, qui unum haberet oculum, &c*. Plin. lib. 11:37. *Qui altero lumine orbi nascerentur, Coclites vocabantur: qui parvis utrisque, Ocellæ*. (alii; *Ocelli*) *&c*.

CATAPULTA] Hic locus, in quo erat alter oculus, Catapultâ mihi percussus est & ita oculus corruptus. Catapulta repertâ dixit Laco, ἀπόλωλ' ἀνδρὸς ἀρετά: *periit virorum virtus*. Quid nunc diceres, mi Laco? ubi Tormenta illa [illegible]a & bombardas, πυρίκλητα sive πυρβόλας nostros videres. V. N. Captiv. act. 4:2.

SICYONEM] *Sicyon*. Urbs vetustissima in Peloponneso non procul à Corintho.

AN AULA QUASSA] V. N. Capt. act. 1:1.

SUPERSTITIOSUS] i. divinus seu vates, & ariolus: [illegible]. *Sch.* V. N. Amphit. act. 1:1. Hinc apud Ciceronem lib. 1. de divinatione, *Superstitiosæ ariolationes*, vaticinationes sunt divinæ & fatiloquæ. *Turneb. l. 5:22*.

CATAPULTÆ] Ergò *Catapulta* non solùm tormentum, sed etiam telum est; ut infrà, act. 5:3. *Turneb. lib. 15:1*.

HOC INTUS MIHI] Grut. MSS. omnes, inquit, legunt: - *hoc intus mihi Quod insigne habeo*. At nondum reperi tamen, qui mihi illud *intus* explicaret. aliquando suspicabar, *hoc intussum est mihi*. Illud, ait, dehonestamentum oris, quod vitio vertis, vi contigit hostili, dum pro patria strenuè pugno: non etiam dum contumelias perfero, ut innuis, coquorúmne an ebriorum adolescentum. Acidal. *I. ictus*. Insigne ictus, vestigium capit vulneris catapultâ icti. Ob id virtutis pro Rep. acceptum insigne noli, inquit, calamitati meæ insultare.

NE ME INCOMITIES.] Festus: *Incomitiare significat tale convicium facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est, in conventum venire*.

NON INFORARIS] Jocus ex ambiguo, alludens ad *Forum* & *Comitium*. Etiam Scaliger in Priap. monuit, *Perforare*, περαίνειν, flagitiosum verbum esse. V. N. Rud. act. 2:4. Fr. Poletus in Histor. F. R. cap. 2. *Incomitiare & inforare*, inquit, à Pl. non minùs felici & festivâ, quam audaci analogiâ dictum, pro eo, quod est, experiundi gratiâ in jus vocare, aut trahere.

NEC MIHI PL.] ita MSS. Cam. & omn. Pall. Grut.

INIBIS À ME] *Gratiam ab aliquo inire*, est dato beneficio alicujus gratiam & amicitiam mereri. Vide Donat. ad illud Eunuch. act. 3:5. *ab eo gratiam hanc inibo*.

CUJATIS] V. N. Menæch. act. 2:2.

DUM SCRIBO] dum ei per Syngrapham, ob acceptam pecuniam caveo. Horat. 2. Sat. 3. *Scribe, decem a Nerio*. Bosius. *De ceratis tabellis* V. N. Asin. act. 1. & alibi. Item Jos. Mercerum Opin. lib. 1:17. ubi etiam docet, quid *Prima*, quid *Ultima cera* sit.

OBDORMIVIT] ebrius aliquis. ita quidem Lambinus.

SUMMANO] Turneb. lib. 11:7. *Summanus* deus est Manium summus, (unde & dictus) id est, *Pluto* qui omnes avarissimè rapit in suum thesaurum. vide *summanare* pro avidè rapere & furari, Summani more, finxit lepidus Poeta. Utitur eo Mart. Capella lib. 2. Arnob. lib. 5. Plin. lib. 2:52. & lib. 29:4. Cic. 1. de Divinat. ut annotat Lambinus. Putat Alciatus, *S. m[illegible]*

nare

nare dixisse Plautum propter euphoniam, pro *subminare*, id est, ... : & ... vo- luisse in alliteratione. V. N. Stich. act. 1 : 2. At vero Gr... in Excerptis, In omnibus, inquit, MSS. & Cam. & Pall. legitur, *ubi ob... ebrius*: ite ... ante Camerarium, ... is interposuit, *ubi obdormivit ibi ebrius*. At Lamb. *ubi obdormi- vit ebrius*. Male certe; & omnes, qui hactenus hic putant accusare hunc ipsum se furti. immò *ob- m...* ... quid est, quod adhuc nescio. hocque utcunque probat responsio ipsius Lyconis. Inveni in Glossario vet. *Summanus* ... Hæc ille.

QUEM OMNES] Suspicatur Grut. quem *ho- mines Summ...* sed suspicatur tantum.

SIGNUM NO... CE] V. N. Bacchid. 4 : 6. in- p... Amphitr. act. 1 : 1.

CLYPEATUM] Festus antiqua scripturâ, *Clu- peatum*.

DISSICIT] à vet. ve bo *d... cis, cit*: pro *disjeco, cis, cit*. Ita Lamb. e sex suis vet. Cod. at- que ex Adversariis *Cl. Pateani*. quanquam ... etiam l... gi censeat, *desicit* pro *de... ecat*, ex scriptura Cam. quæ est *de...* Festus *Dir... ere...* Plaut. *inscribitur pro di... ere*. ubi hunc locum ... ait Scaliger; & *erigere elepantem* ... ci, ut Nigi- dio, *cultro ... dirigere...* ... V. N. Rud. 1 : 2. Mar... Capell... :

Aurora p... ...
Surgens fe... ...

Nonius hic in Plauto legit, ... Amph. act. 1 : 1. Asin. act. 3 ... *ma... di ibit*: addacitque eundem locum ... n en ab se emendatum ... *apud P...* ... ut pro *dis...* Et *disjicere*, ... sicut *con...* &c.

PROFECTO] i. cum profectu, & sine frustra- tione. Vide N. Pœn... 1 : 1.

CONCEDE] ... l. L.

MEUS HIC EST] V. N. Pseud. act. 2 : 2.

HAMUM VORAT.] Tabellis, quas legit, ca- pietur, ut hamo pisces: L. Simulitum hoc illi putat Longolius Bacchid. act. 4 : 6. *Nunc ab ... ...* V. N. Truc. act. 1 : 1.

DARE] i. dedicare. Ex formula ... D.

FACTIS] rerum a se gestarum. D.

ARABA...] ... ab *Arabes*.

PEREDIAM] ... *Pe...* & *Bi...* *Pl... dixit, ...* & *...* Venuste ... lib. & c. 27. ut nihil supra ... *Pe...* ... , ut Pro- vinciarum nomina ... *Peredia* nomen ... & esca ... com ... quæ *Pe...* ... ex- p... atur, arrah ... à Comica & ... exercitium ... cum & ... & ..., ferramento candente ... ut tutâ sibi ... mam-

mam Amazones, ut una tantum esset, qua esset. Sed tantum exercitum pro terris A... onum ... diri vult, & regionum terminatione forma... Quin & *Centauromachia* jocularit... Th... an... significat, ... partem tenuisse Centau- ros e Poetis notissimum est. Et, *Lobja ... & oram omnem Conterebromiam*, ... jocatur nova- to verbo, significans omnem illam terram, quam Liber Pater exercitu lustravit, quamque obeundo contritus & fatigatus est. *Hæc ille*. Etiam Servius notat Amazones a Tatiano *Unimammas* vocari. Alii (Cam. Lamb. & Douza) scribunt *Unomammi- am*: notatque Grut in MS. Cam. legi *& Classiam*, *Unomammiam*: plerosque tamen Pall. conjungere *Classiam, Unom.* quarrum præterea ... alias le- gi ... *classem Unomammiam*. Sed ad *Conterebromi- am* quod attinet; putat (inquit idem Gruterus) anima illa renascentis Antiquitatis Turnebus, ... jocari novato vocabulo, dum significat omnem illam terram, quam Bacchus exercitu lustravit, quamque obeundo contritus & fatigatus est. Ve- rum ego ... ignoscant mihi beatissimi manes, arbi- tror designari ... Libyam illam, quæ vini est fe- rax, eamque vocari ideo *Conterebromiam*, quod Bromium, hoc est ... vas sive vinum conterat. Vin- demiam celebrantibus satis dixi. Inde & absolutè Cal. ... 5. *...* *Lyco*, quem versum divine enucleat summus ille Criticorum, Advers. lib. 8 : 11. Ab hac caussa non semel ... ponitur bonis autoribus pro vin- cere & superare. Propert. lib. 3. el. 11. ubi agit de munere ... impotenti potentiâ:

H... ... expugnant arma pudicas,
Quæque ferant fastus, ... tuos.

Scio quomodo candidissimus ille Gallorum hæc explic... sed ego conjicio legend. *Conque ...* ... &c. Ut velit Poeta Umber, opibus illis non tantum ... quamlibet pudicam ad libidines provol- vi, sed & ipsam expressam Pudicitiæ imaginem; Penelopen, inquam ... harum flammeum splen- dorem ... pudorem ... que copia ... cupientibus. Sic Curcul. act. 4 : 4.

Hæcque pugnæ præliares plurimæ
Obt... ... Hæc Gruterus.

AB ... NAM] ... MSS. ait Gruterus, nec opus mutare cum J. ... *illo jam ...* Palm... valet, ... *ab ...* valer, est ... Andr...

BLATIS] V. N. Epid. 3 ... MS. Cam. & Pal. *blatis*.

JURATUS SUM] ... me virginem Phædromo traditurum. L. D.

QUI MO...] ... præ- sertim ... Scenas ... Nov. L. ... 4. ...

ACTUS

ACTUS IV. SCENA I.

CHORAGUS.

Edepol nugatorem lepidum lepidè hunc nactu'st Phædromus.
Halophantam an sycophantam hunc magis esse dicam nescio.
Ornamenta, quæ locavi, metuo ut possim recipere.
Quanquam cum istoc mihi negotî nihil est: ipsi Phædromo
5 *Crediti. tamen asservabo. sed dum hic egreditur foras,*
Commonstrabo, quo in quemque hominem facilè inveniatis loco.
Ne nimio opere sumat operam, si quem conventum velit,
Vel vitiosum, vel sine vitio: vel probum, vel improbum.
Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in Comitium.
10 *Qui mendacem & gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.*
Ditis damnosos maritos sub Basilica quærito.
Ibidem erunt scorta exoleta, quique stipulari solent.
Symbolarum collatores apud forum piscarium.
In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.
15 *In medio propter Canalem, ibi ostentatores meri.*
Confidentes, garrulique, & malevoli suprà Lacum,
Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,
Et qui ipsi sat habent, quod in se possit verè dicier.
Sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quique accipiunt fœnore.
20 *Ponè ædem Castoris, ibi sunt, subitò quibus credas malè:*
In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.
In Velabro vel pistorem, vel lanium, vel aruspicem,
Vel qui ipsi vortant, vel qui aliis ut versentur præbeant.
Ditis damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.
25 *Sed interim fores crepuere. linguæ moderandum est mihi.*

I. C. SCALIG. Poetices l. 1 c. 9. [illegible], *inquit* est pars inter actum & actum; vel potius post actum [illegible] introducta [illegible] um concentu, & [illegible]. Fuit autem per initia [illegible] in [illegible] li. Unde [illegible] quispiam pro [illegible] vitia [illegible] idque [illegible]. [illegible] est apud Plautum [illegible] one. [illegible] interrogationibus & [illegible] animo [illegible] varietas. [illegible] enim [illegible] Poeticà, novitas, &c. *I. Casaubonus* [illegible] inquit, vocant hodie eos, qui pe[illegible]orum conducunt & instruunt: ac primitus [illegible] erat verè [illegible] officium [illegible] ver[illegible] aperetur [illegible] & Sos. T[illegible] autem hæc Scena versus Trochaico [illegible].

A [H]ALOPHANTAM] Festus: *Halophanta* [illegible] *omnia mentientem:* [illegible] &. Ad quod *Scaliger*. Ego suspicor [illegible], Plautum [illegible] *Halophantam* per O [illegible] simile facere, ut [illegible] factum est [illegible] *phanta*. Nihil [illegible] *Halophanta*, sed [illegible] & tempore [illegible] propter habitum ma[illegible]. & [illegible] in C[illegible]. [illegible] J. [illegible] *inquit* [illegible] hunc Curculione [illegible] & Pœn[illegible] C[illegible] de [illegible] & [illegible] A[illegible] Pall. [illegible] & [illegible] pretat [illegible]

q[illegible]em loquitur, sed cujus f[illegible]cta ab oratione di-screpant [illegible] Turnebus leg. *Holophantam*, q. d. in omni re [illegible] vel qui omnia mentitur &c. Vide lib. 11. cap. [illegible] Gul. Canterus Nov. lect. lib. 4. 10. quum Festi & Nonii sententias flagellasset, & Camerarii examinasset, subiungit: Existimo ego, Curculionem Parisitum habitu nautico seu marino (quando eundem è Caria per mare Epidaurum appulerat, ad Lyconem venisse, ut patet ex verbis Choragi *Ornamenta [illegible]* &c.). Dubitat igitur utrum hunc *halophantam* potius an *sycophantam* dicere debeat. Nam sive ad habitum ejus nauticum respiceret, transmarinus quidam, non urbanus impostor apparebat; sive ipsum hominem contemplaretur, nihil aliud, quam permagnum ardelionem [illegible] &c. Atque hanc solam sententiam vero, i. suæ interpretationi proximam esse, pertendit Lan[illegible] de qua & fusissime tractat: ac vocem [illegible] & ipse ab [illegible] i. *mare*, & [illegible] *ostendo* derivat. ut *Halophanta* appelletur, quod vestitum coloris marini gerat: *Sycophanta* vero, quod Lyconi [illegible] cum faciat. Versum autem quem alibi adhærescere dixerat Camer. sic expedit: *Haloph. hunc an Syc[illegible]ph. esse magis d. m.* Vel sic: *Hunc hal. an sycoph. [illegible] m. d. m.* Mi Lector candide, probabile tibi industriam meam velim, dum nullam [illegible] docti sententiam omisi. Tu [illegible] elige ex istis opinionibus, quod vero [illegible] proximum. M. N. L.

HVNC MAGIS] MS. Cam. & olim cusi: *hunc magis hoc e[illegible]* Grut.

QVO IN] pro, *in quo*.

MITTO IN COM] Sic omn. MSS. videtur tamen Grutero legendum [illegible]

COMITIVM] [illegible] ad [illegible] fuisse [illegible] in comitio [illegible] Cicero [illegible] Vide Rævard. JC. Var. Lect. lib. [illegible] sine causa inquit, pe[illegible] nam in comitio [illegible] Et *comitiale* [illegible] di parum col[illegible] V. N. Pœn. [illegible]

CLOACI[illegible]CRVM] Turneb. [illegible] c. 27 [illegible]

gatum est [illegible] Cl[illegible] G. [illegible]

DITI DAMN[illegible] act. 2. 3. A[illegible]atus leg. [illegible] quem vide, [illegible] hic tanti, [illegible]

SVB BASILICA] [illegible] Capt. act. 4. 2. Gl[illegible] ubi forte [illegible] si fuit *B[illegible]canus*. Grut.

SC. EXOLETA] [illegible]stus: [illegible] *crescere desit.* Gl[illegible] Idem [illegible]

STIPVLARI] [illegible] *[illegible]len:* &c. In MS. Lan[illegible] est [illegible]

SYMBOLARVM] [illegible] non male *symboles* dici [illegible] *rur.* De Symbolis V. N. [illegible]

IN FORO INFIMO] [illegible] Sic apud Horat. 1. [illegible] *cra*, &c. Vide N. [illegible] & [illegible]

BONI HOM.] [illegible] viri videntur. & [illegible] Attium. A[illegible] est, *boni [illegible]* Vide [illegible]

CANALE] [illegible] *rent.* [illegible] it etiam G[illegible] L[illegible] in A[illegible] lib. 4. ly. leg. [illegible] *c[illegible]lator [illegible] cana[illegible] & m[illegible]* add[illegible] di[illegible]ces, [illegible] ad Canalem crebi

LACVM] [illegible] num, vel Seri[illegible] D A[illegible] Pl[illegible] [illegible]

QVI IN [illegible] P. [illegible]

VETERIBVS] sc. tabernis [illegible] Var. l. 3. 1. [illegible]

[illegible] V. [illegible] 2. [illegible]

VERITATE [illegible] lenonum & scorta[illegible]. *T[illegible]* [illegible] Quidam [illegible] intelligit, de [illegible] [illegible] Manil. lib. 4.

Nunc caput in mortem [illegible], & [illegible] arenas,
At[illegible] [illegible].

sed re[illegible] [illegible] interpretationem [illegible] uterus, utpote cui [illegible] & [illegible] & locus. Plauti [illegible] o talis [illegible] [illegible]. Et cur in vico Tusco [illegible] homines [illegible] [illegible] rem? [illegible]. R[illegible] lib. 2. cap. 8. [illegible] docet, in Tusco vico homines [illegible] [illegible] solitos, qui se venalis [illegible] [illegible] [illegible] Horat. 2 [illegible]. *Tu[illegible] tu[illegible]* [illegible] [illegible] hic [illegible] [illegible] ne[illegible]ores [illegible] in Tusco vico, sed sub *Veteribus* assidui fuerint.

VELABRO] V. N. Capt. act. [illegible] 1.

Q. ALII, UT VERSE. TURP [illegible] [illegible], una litterula abiente MS. Cam. & quinque [illegible]. & olim cusis *Vel qui [illegible] [illegible] vel qui a[illegible] [illegible] sentur præbeant.* Turnebus lib. 11: 7. leg. *Vel qui a[illegible] [illegible] [illegible] pr.* & sic explicat: Qui vel ipsi fal[illegible], vel qui aliis [illegible] [illegible] prabeant. [illegible] putat esse [illegible] a piscibus, qui dum a [illegible] [illegible], ver[illegible] [illegible] Latini ab [illegible] d[illegible] & *Verter[illegible]* po[illegible] esse [illegible] pro *everri*[illegible], h. e. per translationem, *bonis everteri*, quam vitæ, si opere [illegible].

LEUCADIAM OP.] Turneb. lib. & cap. 27. & [illegible] 11: 7. *Leu[illegible] am [illegible]* [illegible], opinor, domum intelligi Libertæ Oppiorum, quæ *Leucadia* vocabatur, [illegible] foroque habitabat. ad quam damnosi & nequam [illegible] [illegible] divertebant. Certe in [illegible] Urbis regione erat Oppiorum domus: cum ænigmatice [illegible] *de* [illegible] [illegible] [illegible]. ad Att. 13. (*[illegible]* [illegible] 10. [illegible] *[illegible]* & *B[illegible]* Sed in antiquis voluminibus, [illegible] (ut fit, [illegible] [illegible] [illegible] pronunciatio) *Leuc[illegible]* [illegible] Leucadi[illegible] in foro sta[illegible], [illegible] [illegible] a [illegible] nomen habebat. Hæc [illegible] [illegible] [illegible], ut alienum, [illegible] Lambinus & Al[illegible] [illegible] tamen est in MSS. Cam. & [illegible] atque in horum sexto legi, *L[illegible] am* (*[illegible]* [illegible] utrique), *Sep[illegible]* *Op[illegible] de Le[illegible]*, notat Gruterus.

ACTUS IV. SCENA II.

CURCULIO, CAPPADOX, LYCO.

I *Tu præ, virgo: non queo, quod ponè me est, servare.*
Et aurum, & vestem omnem suam ajebat, quicquid hæc haberet.
CA. Nemo it infitias. CUR. attamen meliusculum est monere:
LY. Memento promisisse te, si quisquam hanc liberali
5 *Caussa manu assereret, mihi omne argentum redditum iri,*
Minas triginta. CA. meminero. de istoc quietus esto.
Et nunc idem dico. CUR. & commeminisse hæc ego volam te.
CA. Memini, & mancipio tibi dabo. CUR. egon' ut ab lenone quicquam
Mancipio accipiam? quibus sui nihil est, nisi una lingua
10 *Qui abjurant, si quid creditum est. alienos mancupatis,*
Alienos manumittitis, alienisque imperatis.
Nec vobis auctor ullus est, nec vosmet estis ulli.
Item genus est lenonium inter homines, meo quidem animo,
Ut muscæque, culicesque, pedesque pulicesque.
15 *Odio & malo & molestiæ, bono usui estis nulli.*
Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere audet.
Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vituperatur:
Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit, ajunt.
LY. Edepol Lenones, meo animo, novisti, lusce, lepidè.

20 *CVR. Eodem hercle vo[illegible] pono & paro. par[illegible]mi estis, ibus
Hi saltem in occultis locis pro[illegible]ant, vos in foro ipso.
Vos fœnore, hi malè suadendo, & lustris l[illegible]cerant homines.
Rogitationes plurimas propter vos populus scivit,
Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.*
25 *Quasi aquam ferventem, frigidam e[illegible], ita vos puta[illegible] leges.
LY. Tacuisse mavellem. CAP. au, malè me[illegible]tate malè[illegible]
„ CVR. INDIGNIS si malè dicitur, maledictum id e[illegible] dico.
„ Verùm si dignis dicitur, benedictum'st, meo q[illegible] animo.
Ego mancipem te nihil moror, nec lenonem al[illegible] quemquam.*
30 *Lyco, nunquid vis? LY. bene vale. CVR. vale. C[illegible] h[illegible] tu, tibi [illegible]
CVR. Eloquere, quid vis? CA. qua[illegible]ut hanc [illegible] bene ut [illegible]
Bene ego istam eduxi mea domi & pudice. C[illegible]R. si hu[illegible]
Ecquid das, qui benè sit? CA. malum. CVR. t[illegible] op[illegible] c[illegible] hoc, qui te [illegible]
CA. Quid stulta ploras? ne time, bene hercle vendidi ego te.*
35 *Facsis bonæ frugi sies. sequere ist[illegible] bell[illegible] belle.
LY. Summane, nunquid nunc jam m[illegible]s? CVR. vale atque salve,
Nam & operam & pecuniam benignè præbuisti.
LY. Salutem multam dicito patrono. CVR n[illegible]nciabo.
LY. Nunquid vis, Leno? CA. istas m[illegible]s decem, qui me procurem,*
40 *Dum melius fit mihi, des. LY dabuntur. cras peti jubeto.
CA. Quando bene gessi rem, volo hîc in fano [illegible]ppl[illegible]care.
Nam illam minus olim decem puellam parvolam emi.
Sed eum qui mihi vendidit illam, nunquam postilla vidi:
Periisse credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.*
45 » *Quoi homini dei sunt propicii, lucrum ei profectò objiciunt.
Nunc rei divinæ operam dabo: certum est bene me curare.*

VERSVS hujus scenæ sunt [illegible] I TV PRÆ V[illegible] ita omnes P[illegible] lat. & sic videtur ver[illegible] re[illegible]ere[illegible], sed in MS. Cam. est, *Et tu præ Virgo*. Grut.

PONE ME[illegible], à tergo. ibi enim oculatus non sum. D.

CA. NEMO IT INFICIA[illegible]] Ita Pal. è Ven. [illegible] [illegible] q. d. Illud, quod [illegible] Lyco te admo[illegible] [illegible] Ita fere & [illegible] d idem ille admoni[illegible] non Ly[illegible] [illegible] [illegible] Ce[illegible] [illegible] C[illegible]culio, [illegible] omne argentum redditum iri. Quid ipsi

A p[illegible] era[illegible] [illegible] d[illegible] ar[illegible] p[illegible]atio[illegible] a M[illegible] ut apparet [illegible] act. 5. 3. [illegible] nomine. M[illegible] numerare [illegible] tu[illegible] fuerat. [illegible] virgo [illegible] nem aut sibi aut Lyconi [illegible] [illegible]torum gestori, pe[illegible] itaque L[illegible] co [illegible] loquuntur. Ideo [illegible] dic[illegible] SIBI [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sollicitus, cum [illegible]

MA[illegible]

MANCUPIO T[illegible] pe[illegible] in[illegible] fer[illegible] [illegible]quam ma[illegible] tis i[illegible] facer, domin[illegible] erat purè atque [illegible] perp[illegible] atque condit oni[illegible] ad ectu[illegible]; cum [illegible] *[illegible]atio* actus legitimu[illegible] de evi[illegible] teneatur [illegible], qui rem ac[illegible]ien tis no[illegible] pl[illegible]ari d[illegible] Plauti, quæ al[illegible] a vulg[illegible]us Grammaticis minimè omniu[illegible] agnosci queunt. Nam in Per[illegible] act. 4. 3. Dor[illegible] : *At [illegible] periculo is emat qui* &c. Vide ibi. Cui respondet Dorpalus paullo p[illegible]

—— *[illegible] est*

L[illegible] brem &c.

Item Curcu[illegible] *Alen[illegible] manc[illegible]pio [illegible] dabo* &c. Vide ejusdem *Sens[illegible]* 2. cap. 13. Item Rævard. ad *l. 12. [illegible]* cap. 16. & Not. Merc. 2: 3.

UNA LINGUA] Etiam [illegible], Asin. 2:2. linguam ferveli, *patronam* appellat, *quæ pro s[illegible] pejerat*. & Persa [illegible] 5. L.

QUI ABJUR.] *Qui*, quâ linguâ. V. Not. Prol. Trinum.

ABJURANT] *Abjurare*, est rem alienam perjurio negare, ait Servius ad illud 8. Æn. *abjuratæque rapinæ*. Quan[illegible]uam hujus explicatio huic potius loco convenit quàm Virgiliano.

SI QUID CRED.] MS. Cam. *Si qui creditum est*. Pall. & hactenus editi, *si quid cred.* malè. *Grut.*

AUCTOR] *Auctor* is est, qui rem suo periculo vendit: unde *Auctoritas* pro evictione apud Venulejum & Paullum JC. *Bosius*

EST IS ULLI] MS Cam. *testis*.

LENONIUM] [illegible] Schopp. e MS. Cam. quales illi [illegible], *[illegible] carnificum*, &c. Gruterus tamen capit pro adjectivo.

UT MUSCÆ] MS. [illegible] & L. *Ut muscæ, culice*, p.

LUSCE] i. Unocule, sive Cocles: act. 3: 1. *L. D.*

VOS] trapezitas.

EODEM PONO ET P.] V N. Trin. act. 1: 4.

IBUS] i. iis. Mil. act. 2: 1. MS. Cam. *hibus*.

ROGATIONES] i. Trib[illegible] leges [illegible] seu *Plebiscita*. L. D.

ROGATAS] i. [illegible]nfirmatas rogati[illegible]. Cic. Philipp. 1. [illegible] *leges pernic[illegible] roga[illegible]*. Vide [illegible] lib. 10 [illegible].

QUASI AQ.] Ut enim aquam ferventem, quamdiu fervet, nemo tangere audet, ubi refri-

A [illegible], nemo ta[illegible] legere[illegible] [illegible]ir, cum tempore obsolescunt, & negliguntur: L.

AV, MALE M.] i. qui in maledicendo exercitatus es, *[illegible]*, qui maledi[illegible] meditatus es, odiose & contumeliose dicax es. Sunt enim nonnulli [illegible] s[illegible] contume[illegible] interjectio est [illegible]pantis, [illegible]re Charisio: L. At *Do[illegible]*, Au[illegible] *inquit*, a[illegible]verare, non *meditate* sed *med[illegible]ato*, d[illegible] legendum, ut [illegible] *[illegible]*. [illegible] que ho[illegible] Curculionem *[illegible]*, i. non rectè dicacem & contumeliosum esse [illegible] se, qui parum paratu[illegible] [illegible]ue (hoc enim *malè-meditatus est*) ad decertandum

B [illegible] um co[illegible] veneris. O[illegible] argu[illegible] in ambiguâ significatione [illegible] *male* p[illegible] fu[illegible] [illegible] [illegible] *[illegible] male meditatem ma[illegible] dicax es*, ad exemplum Tibull[illegible]

Hæc [illegible] hesterne.

pro [illegible]. Auson

[illegible] interne [illegible] marere [illegible]morum,

hoc est *[illegible]*. Propter *[illegible] lebu[illegible]* iram *ledem* dicere debuit. In vulg. codd. l. *Haud in malè meditantem malè dicax es*. Quod optimum censet Meursius. *dicax es*, pro *dixeris*. Is. Pont. è Cod. Oxon. *Heu in malè meditantem male dicax es*. Pius notat corrigend. è vett. [illegible]br. *haud in malè meditante, malè dicaxes*. quod secutus est Sarracenus. MS. Cam. *su, ma[illegible] meditate malear ax es*. quod cum Lamb. tenuimus.

C

ID ESSE DICO] ita omn. MSS. & respicit ad illa, *d[illegible]x, dic[illegible]*, [illegible]. Male igitur Lamb. *d[illegible]o*. Grut.

VERUM SI DIGN] Vide Turneb. l. b. 17. cap. 10. ub[illegible] [illegible] [illegible]xe[illegible]ari à Cicerone [illegible] d[illegible] dixisset, *facere contumeliam*: cu[illegible] & Terent[illegible] Phorm. act. 5. sc. 7. idem dixerit, &c.

D

MANCIPEM] i. prædem, seu fidejussorem.

SI ISTI] Lamb. [illegible] pro *isti* p[illegible] ait.

EDUXI] Ter. Adelph. *Adduxi a parvulos habui, amavi pro meo*. Andri[illegible]

Bene & pudice ejus d[illegible] atque eductum [illegible] nam.

Coactum egestate ingenium [illegible]utarter?

Noster Men. act. 1. 1.

Nam illic homo homines non [illegible] Verum educat.

Hinc probat Lamb. *Educare* ad Corpus, [illegible], ad Ingenium pertinere.

MA[illegible] J. G[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]verearet, & p[illegible] [illegible]re, [illegible] po[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ciá laborinti Sofia suadet Am[illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] Persa, act. 4: 8.

[illegible] [illegible] aliud me vis? D. ut bene sit tibi.

T. [illegible] [illegible] omne[illegible] [illegible] [illegible] domi:

[illegible] jam [illegible] [illegible] mea.

N[illegible] Habeo [illegible] [illegible] satis ingeniose [illegible] [illegible] [illegible] Cu[illegible] [illegible] [illegible] nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] suis [illegible] veli[illegible] [illegible] exitio lenon[illegible] & [illegible] propr[illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible], quod adultæ virgini [illegible] ferri [illegible] tibi [illegible], liquidem ex[illegible] [illegible] [illegible] familiaribus acu[illegible] quippe leno[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore, c[illegible] quoti[illegible] [illegible] irritabiles formæ &c. *De moribus lenonum* vide quæ notavimus Persa, act. 4: 8.

BENE H.] i. [illegible] L. Vide N. Pseud. act. [illegible] 2.

DECEM MINAS] Minas triginta dederat

A L[illegible] [illegible] [illegible] aur[illegible] & velle L.

DUM MELIUS [illegible]

F[illegible] [illegible] i. e. [illegible]

LY. DABUNTUR [illegible] Lyco hæc dat. ab eo enim [illegible] Le[illegible], nec [illegible] quid [illegible] eo [illegible] aut [illegible] quic[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Scen. 4. act. 4.

PROFECTO [illegible]] Vo[illegible] [illegible] sit h. l. docer[illegible] [illegible] quæ n[illegible] act. 1: 2. At J. Palmerius [illegible] nario con[illegible]dit, hunc lo[illegible] & ita legend.

B *Q[illegible] [illegible] [illegible] sunt pr[illegible] [illegible]*
optimum.

cujus disputat[illegible] vide [illegible]

OBIICIUNT M[illegible] C[illegible] [illegible] *cinn*; scriptura solemni[illegible]

CURARE [illegible] [illegible] [illegible] pibus. *Douza.* V. N. Amp[illegible] & Mil[illegible]

ACTUS IV. SCENA III.

THERAPONTIGONUS miles, LYCO trapezita.

NON ego nunc mediocri incedo iratus iracundiâ,
Sed eapse illâ, qua excidionem facere condidici oppidis.
Nunc nisi tu mihi properas dare jam triginta minas,
Quas ego apud te deposivi, vitam propera ponere.
5 *LY. Non edepol nunc ego te mediocri macto infortunio.*
Sed eopse illo, quo mactare soleo, quoi nihil debeo.
Ne te mihi facias ferocem, aut supplicare censeas.
Nec tu me quidem unquam subiges, redditum ut reddam tibi,
Nec daturus sum. TH. idem ego istuc quum credebam, credidi
10 *Te nihil esse redditurum. LY. cur nunc a me igitur petis?*
TH. scire volo quoi reddidisti. LY. Lusco liberto tuo,
Is Summanum se vocari dixit, ei reddidi,
Qui has tabellas obsignatas attulit. TH. quas tu tabulas,
Quos tu mihi Luscos libertos, quos Summanos somnias?
15 *Nec mihi quidem libertus ullus. LY. facis sapientius,*
Quàm pars latronum, libertos qui habent, & eos deserunt.

TH.

TH. Quid fecisti? LY. Quod mandavisti, feci tui honoris gratia;
Tuum qui signum ad me attulisset, nuncium ne spernerem.
TH. Stultior stulto fuisti, qui iis tabellis crederes.
20 *LY. Qui res publica & privata geritur, nonne iis crederem?*
Ego abeo. tibi res soluta est rectè, bellator vale.
TH. Quid, valeam? LY. at tu ægrota, si lubet, per me, ætatem quidem.
TH. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus,
Ut mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

VERSUS huius Scenæ sunt trochaici Archi-[illegible] & [illegible].

[illegible]] Sic Cato: *Laudent me* [illegible] apud [illegible] ita [illegible], Capt. *ut* [illegible].

EXCIDIONEM] [illegible] Cam. [illegible] f. ne cui nimis placeat [illegible]. *Excidiones* [illegible] *re* [illegible] ut illud Græcorum, *Ma*[illegible] *de*[illegible] *erant* [illegible] vel *solebant esse*. Amph. act. [illegible] 2. [illegible] *dicere*. Idem *Non* [illegible] *gratis*. Vide Casaub. ad Athen. lib. 10. c. 6.

DEPOSIVI] pro *deposui*. utitur & Catullus.

VITAM P. PON. Cic. lib. 9. Ep. Fam. 24. *Ut si mihi vita ponenda sit*, &c.

FACIAS FEROCEM] V. N. Mostell. act. 4: 2. *Ferocem facis* &c. [illegible] Palin. discedit hoc ab illis, Cic. Fam. lib. 15: 18. *Itaque facio me alias res agere*. Idem de Nat. Deor. 1. *Plato facit mundum ædificari à Deo*. Idem de Opt. gen. Orat. *Isocratem Plato in Phædro laudari à Socrate*. Sedigitus: *Post in* [illegible] *Atti* [illegible].

NE TE] ita MS. Cam. Vulg. *Ne*.

FEROCEM] superbum, magni animi. Sic apud Hor. *ferox* [illegible]. Livium, [illegible]. Vide Lamb. ad Hor. 1. Odâ 15. ubi [illegible] *ferocem esse credebant*. Sed V. N. etiam Mostell. act. 4: 2.

SUPPLICARE [illegible] V. N. Epid. 5: 2.

CUM CREDEN. CR.] [illegible] fide [illegible] mittebam, persuasum habui, [illegible] redditurum. L. D.

QUAS TUM] Lyco usus erat [illegible] singulari. Miles autem eadem nomina ponit in plurali. Notat hoc Donatus ad [illegible] Ter. Adelph. *turbas, lampadas, tricinas*, his verbis: *Bene totum pluraliter; ut qui reprehendit*. Sic Plautus multa, *Quas tu* [illegible] &c. Lamb. Ita Cic. 1. de Orat. *Quem tu* [illegible] *mihi* [illegible] *Stoicum, quem Peripateticum narras?* V. N. Men. 2: 3. *quam tu nunc mihi* [illegible] *narras?*

TABULAS] *Camerarius*: Si vera est scriptura, de [illegible] pronunciandum [illegible], *tabulas*. Sed [illegible]

[illegible]

[illegible]

De qua scriptura etsi alias etiam facio conjecturas, hæc tamen est præcipua, *tabellas* aliquem addidisse explentem sensum: Plautum autem fecisse [illegible] *tu mihi?* nimirum *tabellas*. Mox autem *Quis habent*, pronunciandum, *quæ* [illegible]

SOMNIAS] i. nugaris & blatteras? *Turneb.* V. N. Menæch. 1: 3.

LATRONUM] Douza, *latronum*, i. militum. V. N. Mil. act. 1. 1. Cum quo & Lambinus in sententia [illegible] siquidem nullus sermo hic lenonum [illegible], & de [illegible] lib. [illegible] c. 4. E [illegible] laudat tamen [illegible] Douzæ conjecturam *Gruterus*.

QUID FEC.] Cam. & Lang. MSS. *desperant*. [illegible]?

GRATIA] MS. Cam. *gratias*.

RES SOLUT.] V. N. A[illegible] ex T[illegible] lib. [illegible] cap. 1[illegible].

RECTE] [illegible] L. D.

UMBRATICUS] [illegible], & [illegible] V. N. [illegible] 2: 7.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA IV.

CAPPADOX leno, MILES.

QVoi homini dii sunt propitii, ei non esse iratos puto.
Postquam rem divinam feci, venit in mentem mihi,
Ne trapezita exulatum abierit, argentum ut petam:
Vt ego potius comedim, quàm ille. MI. jusseram salvere te.
5 *CA. Therapontigonoplatagidore, salve: salvus quum advenis*
In Epidaurum, hic hodie apud me nunquam delinges salem.
MI. Bene vocas. verùm vocata res est, ut sit male tibi.
Sed quid agit meum mercimonium apud te? CA. nihil apud me quidem.
Ne facias testis: neque equidem debeo quidquam. MI. quid est?
10 *CA. Quod fui juratus, feci. MI. reddin', an non, virginem,*
Priusquam te huic meæ machæra objicio, mastigia?
CA. Vapulare ego te vehementer jubeo. ne me territes.
Illa abducta est: tu auferere hinc à me, si perges mihi
Malè loqui profecto: cui ego, nisi malum, nihil debeo.
15 *MI. Mihin' malum minitare? CA. atque edepol non minitabor, sed dabo,*
Mihi si pergis molestus esse. MI. Leno minitatur mihi?
Meæque pugnæ præliares plurimæ obtritæ jacent?
At ita me machæra & clypeus
Bene juvent pugnantem in acie, nisi mihi virgo redditur,
20 *Jam ego te faciam ut hîc formicæ frustillatim differant.*
CA. At ita me volsellæ, pecten, speculum, calamistrum meum
Bene me amassint, meaque axicia linteumque extersum,
Vt ego tua magnifica verba, neque istas tuas magnas minas
Non pluris facio, quàm ancillam meam, quæ latrinam lavat.
25 *Ego illam reddidi, qui argentum à te attulit. MI. quis is est homo?*
CA. Tuum libertum sese ajebat esse Summanum. MI. meum?
Attat, Curculio hercle verba mihi dedit, quum cogito.
Is mihi annulum surripuit. CA. perdidistin' tu annulum?
Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
30 *MI. Vbi nunc Curculionem inveniam? CA. in tritico facillimè*
Vel quingentos curculiones pro uno faxo reperias.
Ego abeo: vale atque salve. MI. male vale, malè sit tibi.
Quid ego faciam? maneam an abeam? sicine mihi esse os oblitum?
Cupio dare mercedem, qui illunc, ubi sit, commonstret mihi.

tollendo praebet. Quod & ego magis probo. [illegible] Culina ambig[illegible] [illegible] vulgo notum; & [illegible] la [illegible] [illegible]. Glossae Isidori: Culina, [illegible] [illegible] Glossarum: Culina, [illegible] [illegible] [illegible] μαφίδρων. Petronius: [illegible] [illegible], non magis [illegible] possint, quam bene olere qui in culina habitant. [illegible] ad [illegible] & S[illegible] in [illegible]

CENTURIATUM [illegible] Itam[illegible] Pal[illegible] at M[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] habent [illegible] [illegible]

EXPUNCTO IN M[illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]

[illegible] Dea [illegible]

IN T[illegible] [illegible] G[illegible]

[illegible] C[illegible]

[illegible] REPERI [illegible] A[illegible]

ACTUS V. SCENA I.

CURCULIO Parasitus.

ANTIQUOM Poetam audivi scripsisse in Tragoedia,
MULIERES [illegible] [illegible] quam [illegible].
Verum mulierem pejorem quam haec [illegible]
Non [illegible], neque [illegible] neque pol [illegible]
5 Pejor, quam haec est: quae ubi me hunc habere [illegible] anulum,
Rogat unde habeam. quid id tu quaeris? [illegible] ipsum.
Nego me dicere. ut eum eriperet, ma[illegible]
Vix foras me abripui, atque effugi. apage [illegible]am.

POETAM] Quis ille fuerit, multis [illegible] Lamb. quae hic omitto.

CA[illegible]ULAM] instar [illegible] [illegible]

ACTUS V. SCENA II.

PLANESIUM virgo, PHAEDROMUS adolescens, CURCULIO, MILES.

PHAEDROME, propera. PH. quid properem? PLA. Parasitum [illegible]
Magna res est. PH. [illegible] nam quam [illegible]
PLA. Teneo. PH. quid [illegible] PLA. rogato [illegible]
[illegible] CU. at pol mea [illegible]
5 PLA. [illegible] CU. pater [illegible] tibi.
PLA. Nugas garris. CU. soleo, nam propter eas [illegible].

[illegible] *parent*[illegible]*e meos mihi prohibeas?*
C[illegible] *habeo tuam matrem & patrem?*
PLA [illegible] *qui nunc* [illegible]*unt.*
20 *PLA. E*[illegible] *ad me hic pervenerit.*
[illegible] *inquam,* [illegible]
MI. [illegible] *ne vir? CV. audio.*
[illegible] *malam crucem*
Cum [illegible] *etiam* [illegible]
15 *PH.* [illegible]*um* [illegible] *virginem*
[illegible]
PH. [illegible] *est.*
MI. [illegible]*ra* [illegible]
PH [illegible] *ham.*
20 *MI.* [illegible] *meo.*
Quam eg[illegible] *ab te & Le*[illegible]*ne auferam.*
PH. Q[illegible] *merca*[illegible] *atque in*[illegible]*enuas virgines,*
Amb[illegible] *MI. non eo. PH.* [illegible] *te antestari? MI. non licet.*
PH. Iuppiter te te malè perdat: intestatus vivito.
25 *CV. At ego, quem licet, te. PH. accede huc. MI. servum antestari? vide.*
CV. Hem! ut scias me liberum esse. MI ergo ambula in jus. hem tibi.
CV. O cives, cives. MI. quid clamas? PH quid istum tibi tactio est?
MI Quia mihi lubitum est. PH. accede huc tu: ego illum tibi dedam, tace.
CV. Phædrome, obsecro serva me. PH. tanquam mei Genium meum.
30 *Miles, quæso ut mihi dicas, unde illunc habeas anulum,*
Quem Parasitus hic te elusit. PLA. per tua genua te obsecro,
Ut nos facias certiores. MI. quid istuc ad vos attinet?
Quæratis chlamydem & machæram han[illegible]
CV. [illegible]*dit gloriosus! MI. mitte istum* [illegible]
35 *CV* [illegible] *quicquid ille dicat. PLA* [illegible]
MI. [illegible]*o dicam: [illegible] hanc rem agite, atque animum a*[illegible]*e.*
Pater meus habuit [illegible]*phanes PLA Periphanes?*
MI. I[illegible] *mihi dedit tanquam suo,*
Ut æquum fuerat, [illegible] *pro Iuppiter!*
40 *MI. E*[illegible] *iste me* [illegible] *mea,*
S[illegible]*rva me, quando ego* [illegible]
Frater mi salve. MI [illegible]
[illegible] *memoras* [illegible] *quæ* [illegible]
[illegible] *nutrix quæ* [illegible]*ata.*
45 [illegible]*atum tulerat per D*[illegible]
[illegible] *jam ut* [illegible]

 [illegible]

Exoritur ventus turbo: spectacula ibi ruunt:
Ego pertimesco: tum ibi me nescio quis arripit
Timidam atque pavidam, nec vivam, nec mortuam.
50 *Nec quo me pacto abstulerit, possum dicere.*
MI. Meministi hanc turbam fieri? sed tu dic mihi, ubi
Is est homo, qui te surripuit? PLA. nescio.
Verum hunc servavi semper mecum una anulum.
Cum hoc olim perii. MI. cedo ut inspiciam. CV. sanan es,
55 *Quae isti committas? PLA. sine modo. MI. pro Juppiter!*
Hic est quem ego tibi misi natali die.
Tam facile novi, quam me. salve, mea soror.
PLA. Frater mi salve. PH. deos volo bene vortere
Istam rem vobis. CV. & ego nobis omnibus.
60 *Tu ut hodie adveniens coenam des sororiam:*
Hic nuptialem cras dabit. PH. promittimus.
MI. Tace tu. CV. non taceo, quando res vortit bene.
Tu istanc despondes huic, Miles: ego dotem dabo.
PH. Quid dotis? CV. egone? ut semper, dum vivat, me alat.
65 *Cibum hercle dico, me lubente feceris.*
MI. Et leno hic debet nobis triginta minas.
PH. Quam ob rem istuc? MI. quia ille ita repromisit mihi,
Si quisquam hanc liberali asseruisset manu,
Sine controversia omne argentum reddere.
70 *PH. Nunc eamus ad Lenonem. MI. laudo. PH. hoc prius volo,*
Meam rem agere. MI. quid id est? PH. ut mihi hanc despondeas.
CV. Quid cessas, Miles, hanc huic uxorem dare?
MI. Si haec vult. PLA. mi frater, cupio. MI. fiat. CV. bene facis.
PH. Spondesne Miles mihi hanc uxorem? MI. spondeo.
75 *CV. Et ego hoc idem unum spondeo. MI. lepide facis.*
Sed eccum lenonem, incedit, thesaurum meum.

[illegible]

[illegible]

TE ANTESTARI?] [illegible] Cam. & Palati. [illegible]

NON LICET.] [illegible] stis esse possit L.

INTESTATUS.] [illegible]

[illegible] Ita Personas restituit J. Roberti IC. [illegible]

[illegible] ad Leg. XII. c. 3. [illegible]

[illegible]

MEMINISTIN [illegible] Gilielm. [illegible]

[illegible]

NATA [illegible]

[illegible]

CUM VERUM HERCLE. [illegible]

REPROMISIT. [illegible] Spondeo. [illegible]

LIBERALI. [illegible] Vide supra &c. [illegible]

RENITENT. [illegible] Douza [illegible]

MOLESTUS [illegible]

[illegible]

LIBERTUS. [illegible]

ACTUS V. SCENA III.

LENO Cappadox, MILES, PHÆDROMUS, PLANESIUM.

Argentariis male credi qui ajunt, nugas prædicant.
Nam & bene & male credi dico. id adeo hodie ego expertus sum.
Non male creditur, qui nunquam reddunt, sed prorsum perit.
Velut decem minas dum huic solvit, omnes mensas transiit.
5 Postquam nihil fit, clamore hominem posco. ille in jus me vocat.
Pessumè metui, ne mihi hodie apud Prætorem solveret.
Verum amici compulerunt, reddit argentum domo.
Nunc domum properare certum est. MI. heus tu Leno, te volo.
PH. Et ego te volo. [illegible] at ego vos nolo ambos. MI. sta illico.
10 Atque argentum propere propera [illegible]
Aut tecum [illegible]
Argentaria [illegible] catapultæ [illegible]
PH. [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
PH. [illegible]
[illegible]

Obsecro, Planesium, & te, Phædrome, auxilium ut feras.
PH. [illegible] nisi hanc condemnatam [illegible].
20 *Bene & pudice domi habuit. MI. haud [illegible] id fecit.*
At [illegible] huic habeto, quom pudica est, gratiam.
Nam si voluisset, jam pridem, quoquo posset, mitteret.
PH. [illegible] animum advortite, si possum hoc inter vos componere.
[illegible] accede huc, Leno. dicam meam sententiam,
25 *[illegible], quod decrevero facere. CA. tibi permittemus?*
Dum [illegible] ita judices, ne quisquam a me argentum auferat.
[illegible] promisisti? CA. qui promisi? PH. lingua. CA. eadem nunc nego.
[illegible] hæc nata est mihi.
MI. [illegible] CA. jam jam faciam ut jusseris.
30 *MI. [illegible] responde, quod rogo. CA. roga quod lubet.*
[illegible] manu,
Te [illegible] CA. non commemini dicere
MI. Quid? negas? CA. nego [illegible] prasente?
MI. Me [illegible] presente, & Lyc[illegible] CA. non taces?
35 *MI. N[illegible] CA. non ego te [illegible], ne me territes.*
MI. Me ipso præsente, & Lycone factum est. PH. satis credo tibi.
Nunc adeo, ut tu scire possis, Leno, meam sententiam:
Libera hæc [illegible], hic hujus frater est, hæc autem illius soror.
Hæc mihi nubet: tu huic argentum redde. hoc judicium meum est.
40 *MI. Tu autem in nervo jam jacebis, nisi mihi argentum redditur.*
CA. Hercle istam rem judicasti perfidiosè, Phædrome.
Et tibi oberit. & te, Miles, di deæque perduint.
Tu me sequere. MI. quo sequar ego te? CA. ad trapezitam meum,
Ad Prætorem. nam inde rem solvo omnibus, [illegible].
45 *MI. [illegible] te in [illegible], haud ad Prætorem [illegible] argentum [illegible]*
CA. [illegible] vehementer per [illegible], ne tu me n[illegible]
MI. [illegible] ero? CA. ita hercle vero. MI. novi ego [illegible] os meos.
CA. Quid tum? MI. quid tum? rogitas? [illegible] ego [illegible] irritavero,
Placi[illegible]. CA. age ergo recipe [illegible] MI. licet.
50 *PH. Tu mil[illegible] apud me [illegible] hodie fient nuptiæ.*
MI. Quæ res [illegible] mihi & vobis. spectatores, plaudite, plaudite.

VERSUS

— *casu venit [illegible] illi*
Adversarius. Vi; licet antestari? ego verò
Oppono auriculam. rapit in jus Vi.

Et ibid. Acron & Porphyrius interpretes. Pro secundo Prisc. lib. 8. qui ex Livio disertim affirmat, *impuberem [illegible] neque antestari.* Ubi *antestari* passive accipitur & signat, ut idem ait, [illegible] ne [illegible] Cajus lib. 1. Inst. cap. [illegible] ut mecum sentit Ant. Augustinus. Tertio modo usurpat hic Plautus & Pœn. act. 5. 4. *Antestare me, atque duce*, &c. Ille [illegible] interall [illegible] aurem sibi [illegible], & deinde du[illegible] in jus. Sed hæc a me [illegible], non [illegible] Senator[illegible] Curiæ, ve um [illegible] pa[illegible]bant &c [illegible].

INDEMNATUM] I. de Verula & Par[illegible] *condemnatum*. MS. Cam. [illegible] q. d. Nihil facere, ut a Prætore condemnatas mulierit. At Brix. edit. & Ald. & MS. F[illegible] al[illegible] *Lindemnatum.* Quod retinendum cen[illegible] Gru. & nuper Meursius: ob præcedentia.

QUOM PUDICA ES] ita Grut. e MSS. omnibus, phrasi meliori, quam hactenus vulgabatur: *quod pud.*

ANIMUM ADVORTITE] ita Grut. è MSS. Et ita ferè in meis.

TIBI PERMITT.] te Judicem sumimus.

QUODNE PROMISISTI] Non auferatur argentum abs re quod promisisti? Douza. l. *promisi* ut Trochaici constent numeri. MS. Cam. *promisisti.*

QUI PROM.] ita omnes MSS. & cusi ante Aldum. Eodem hoc loquendi genere utitur Mercat. *LH. Qui pot[illegible] eam videre? AC. oculis. CH. Quo pa[illegible]? AC. [illegible]antibus,* &c.

DICENDI] i. loquendi: L. Acid. suspicabatur, *dicundi rem, non p.*

GRATIA HÆC] ita MS. Cam. rectè. *Grut.*

CA. JAM JAM] Rectè hæc Acid. e vetr. ed. Lenoni [illegible] perterrefactus, supplex nunc quodammodo [illegible], & facturum omnia pollicetur.

PROMISTIN] MS. Cam. & versus postulant, *promisti.* Gru. & Acid.

LIBERALI] scil. caussâ. ne ad *manu* referas. V. N. Sc. praced.

IN NERVO] Hoc totum ad illud referendum, de quo Agellius ex lib. 12. Tab. disputat lib. 20. c. 1. *Nervo* autem leg. omn. MSS. & Edd. vett.

AD PRÆTOREM] q. d. A Prætore solvo, tanquam à trapezitâ. quia in jus vocatus, i. ad Prætorem, cedo bonis. Cessio autem bonorum erat juri Prætorio. Sic supra: *Prorsime metui, ne mi [illegible] apud Prætorem solveret.* Dousa. At Sim. Ulr. Pistorius, Quæries, inquit, bonis cedendum fuisset Lenoni, si omnibus, quibus debebat, ita satisfecisset? Potius est, ut ad perjurium hæc referantur: ut dicat Leno, se omnes creditores suos ad Prætorem vocare [illegible], atque ibi pejerando affirmare, [illegible] Quæ pertinet, quod supra [illegible] C[illegible]:

A[illegible] te satius fueras Josi,
[illegible] in jure [illegible].

Et [illegible] perjurus Lenones notissimum est. Eodem referendum videtur, quod supra hic S[illegible]: *P[illegible] ne [illegible] apud Prætorem [illegible]* & hoc ad bonorum cessionem pertinere videatur Lambino.

INDE REM SOLVO] S. Ulr Pist. censet hic etiam reponi posse, quod Dousa, Sc. præcedenti: *inde rem resolvo omnibus.* vel: *inde resolvo omn.* Quod clare legitur Epid. Sc. 2. v. 29. & act. 3: 2. & Menæch. act. 5: 5. *quando resolvi argentum, quibus debeo.*

NE TU ME NESCIAS] Doctissimus Batavus hic quædam mutabat. Verùm Grut. vetat quicquam heic mutari: nisi amemus reddere Lenonis sermonem bene languidiorem: præsertim cùm ei etiam mox alludat Miles: *Novi ego hos pugnos meos* scilicet, non te, ò Cappadox.

PLACIDUM] Sic Mil. act. 5. *Mitis sum equidem fratribus.*

MI. LICET. PH. TU] ita Acid. & Pist. è Ven. & Col. edd. Personas ordinant. Illud enim, *licet* verbum est accipientis pecuniam præsentem, quam paullo ante a Lycone extortam secum portabat Leno.

PLAUDITE] MSS. Cam. & Pallat. sec. & sext. item vett. edit. iterant *plaudite, plaudite.* Sed tamen verba illa, *MIL. Quæ res bene*, præcedenti versui annectunt.

FINIS CURCULIONIS.

CASINA.

ARGUMENTUM.

HUIUS Fabulæ argumentum ut est festivum atque b[illegible] ita admodum etiam turpe & obscœnum, &c. Sed ab hac spu[illegible] vertamus oculos & mentes nostras, & utilia atque bona, q[illegible] ritas de stercore, legamus è talibus scriptis, &c. INTRO[illegible]TUR quidam ridiculus amator Senex, & il[illegible]us Sodalis q[illegible] flagitiosi vicini. Horum facinora deprehenduntur à m[illegible] varie, Senibus illuditur. *Sortitio* etiam inest, ut in Græca fuiss[illegible] apparet de [illegible] κληρουμένην illam appellatam in Prologo di[illegible]atur, nimirum de aliq[illegible]a, qua[illegible] ret. CASINA idem, nisi fallor, significat quod *scortillum*: nam κάσαν *scortum* in[illegible] tur inde est κα[illegible]α, & duplicato νν, κασίννα, sicut κόρη, κ[illegible]ρα & κορίννα [illegible] vus a verbo χαλᾶ, ut puto. unde χαλινὸς, frenum seu habenæ. (*I. Meursius* mal[illegible] *rinum*. quod ita scripserit Priscian. lib. 8 cita[illegible] illa act 5. sc. 1. *Labet Charinum* [illegible] qu[illegible]lque in Mercat. & Ter. Andria hodie ita legatur.) [illegible]n MSS. tamen Cam[illegible] e[illegible] in iisdem *Cassina* exaratur: [illegible]t & in priscis edd. nonnullis [illegible]λυμπίων, ab Olym[illegible]o [illegible] μως. Κλεοστράτη, facto nomine de gloria militari. *Pardalisca*, a pardali, fera varia [illegible] si colore. *Murrina*, μυρρίνα, ἀπὸ τῆς μυῤῥας. quam *murram* dixerunt. *Stalino* [illegible] unde factus, fateor me ignorare, &c. *Alcesimus*, ἀλκήσιμος, ἀπὸ τῆς ἀ[illegible]κῆς.

DRAMATIS PERSONÆ.

PROLOGUS.	*MURRINA mulier.*
CHALINUS servus.	*STALINO senex.*
OLYMPIO villicus.	*ALCESIMUS senex.*
CLEOSTRATA uxor.	*COQUUS.*
PARDALISCA ancilla.	*ANCILLÆ.*

GREX.

ARGU-

ARGUMENTUM.

CONSERVAM uxorem conservi duo expetunt.
Alium senex allegat, alium filius.
Sors adjuvat senem: verùm decipitur dolis.
Ita ei subjicitur pro puella servulus
5 *Nequam, qui dominum mulcat atque villicum.*
Adolescens ducit civem Casinam cognitam.

CONSERVAM] Casinam. CONS. DVO] Chalinus & Olympio. SENEX] Stalino. FILIVS] Euthynicus, κωφὸν πρόσωπον.

A MVLCAT] V. N. Trin. 4. 2. MS. Cam. & quinque Pal. & Lang. & cusi ante Aldum *mulgat*, bene: nam *mulgat* est *mulcat*, quod hic proprium: *Grut.* ADOLESCENS] Euthynicus.

PROLOGUS.

SALVERE jubeo spectatores optumos,
Fidem qui maximi facitis; & vos Fides.
Si verum dixi, signum clarum date mihi,
Ut vos mihi esse æquos jam inde à principio sciam.
5 „ *QUI UTUNTUR vino vetere, sapientes puto,*
„ *Et qui libenter veteres spectant Fabulas.*
Antiqua opera & verba quum vobis placent,
Æquum placere est antè veteres Fabulas.
„ *Nam, NUNC NOVÆ quæ prodeunt, Comœdiæ,*
10 „ *Multò sunt nequiores, quàm nummi novi.*
Nos postquam populi rumorem intelleximus,
Studiosè expetere vos PLAUTINAS FABULAS:
Antiquam illius edimus Comœdiam,
Quam vos probastis, qui estis in senioribus:
15 *Nam juniorum qui sunt, non norunt, scio.*
Verùm ut cognoscant, dabimus operam sedulò.
Hæc quum primum acta est, vicit omnes Fabulas.
Eâ tempestate flos Poetarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.

20 *Sed absentes tamen prosunt præsentibus.*
Vos omnes opere magno esse oratos volo,
Benignè ut operam detis ad nostrum gregem.
Ejicite ex animo curam atque alienum æs:
Ne quis formidet flagitatorem suum.
25 *Ludi sunt. ludus datus est argentariis.*
Tranquillum est. Alcedonia sunt circum forum.
Ratione utuntur, ludis poscunt neminem,
Secundum ludos reddunt autem nemini.
Aures vacuæ si sunt, animum advortite:
30 *Comœdiæ jam nomen dare vobis volo.*
CLERUMENOE vocatur hæc Comœdia
Græcè, Latinè SORTIENTES. Diphilus
Hanc Græcè scripsit, post id rursum denuò
Latinè PLAUTUS cum latranti nomine.
35 *Senex hic maritus habitat: ei est filius.*
Is unà cum patre in illisce habitat ædibus.
Est ei quidam servus, qui in morbo cubat,
Imò hercle verò in lecto, ne quid mentiar.
Is servos, sed abhinc annos factum est sedecim,
40 *Quum conspicatus est primo crepusculo*
Puellam exponi. adit extemplo ad mulierem,
Quæ illam exponebat: orat, ut eam det sibi:
Exorat, aufert, detulit rectà domum:
Dat heræ suæ, orat ut eam curet, educet.
45 *Hera facit, educavit magnâ industriâ,*
Quasi si esset ex se nata, non multo secus.
Postea quam adolevit ad eam ætatem, uti viris
Placere posset, amare puellam eam hic senex
Efflictim occipit; ut item hujus contrà filius.
50 *Sibi nunc uterque contrà legiones parat,*
Paterque, filiusque, clàm alter alterum.
Pater allegavit villicum, qui posceret
Sibi istam uxorem: is sperat, si ei sit data,
Sibi fore paratas, clam uxorem, excubias foris.
55 *Filius autem armigerum allegavit suum,*
Qui sibi eam uxorem poscat. scit, si id impetret,
Futurum, quod amat, intra præsepis suas.
Uxor senis sensit virum amori operam dare,
Propterea ea una consentit cum filio.

60 *Ille autem postquam sensit filium suum*
Eandem illam amare, & esse impedimento sibi,
Hinc adolescentem peregrè ablegavit pater.
Sciens ejus mater ei dat operam, absenti tamen.
Is, ne expectetis, hodie in hâc Comœdiâ
65 *In urbem non redibit: PLAUTUS noluit:*
Interrupit pontem, qui erat ei in itinere.
Sunt hic, quos credo nunc inter se dicere:
Quæso hercle quid istuc est? serviles nuptiæ?
Servine uxorem ducent, aut poscent sibi?
70 *Novum attulerunt, quod fit nusquam gentium.*
At ego ajo hoc fieri in Græcia & Carthagini,
Et hic in nostrâ terrâ in Apuliâ.
Majoreque operâ ibi serviles nuptiæ,
Quàm liberales etiam curari solent.
75 *Id ni fit, mecum pignus, si quis volt, dato*
In urnam mulsi, Pœnus dum judex siet,
Vel Græcus adeò, vel meâ causâ Apulus.
Quid nunc? nihil agitis, sentio: nemo sitit.
Revortor ad illam puellam exposititiam,
80 *Quam servi summa vi sibi uxorem expetunt.*
Ea invenietur & pudica & libera,
Ingenua Atheniensis: neque quicquam stupri
Faciet profectò in hâc quidem Comœdiâ.
Mox hercle verò, transactâ fabulâ,
85 *Argentum si quis dederit, ut ego suspicor,*
Ultro ibit nuptum, non manebit auspices.
Tantum est. valete. bene rem gerite, & vincite
Virtute verâ, quod fecistis antidhac.

IUST. Lipsius, Elect. [illegible] cap. II. PROLOGUS A *Casinæ, non Plauti, sed Plauto digna.* Valens Acidalius: *PLAUTI quidem hic Prologus non est, sed mehercule talis, cujus ne pudere ipsum possit.* Alciatus Parerg. lib. 6. [illegible] 16. *Hunc Prologum* ait *Apulum aliquem Comœdum Plautinis fabulis præfixisse.* In MS. Cam. ante argumentum Prologus positus est: ut & in Argent. ed. & P[illegible].

FID. Q. M. F. ET VOS F.] Ita Cam. & Brit. editio. [illegible] nobis [illegible] MS. Cam. & cett. ed. omnes hac verborum positurâ. *qu[illegible] maximi, & vos Fides* ut p[illegible] Grut. legendum, *ut [illegible] vos F.* [illegible] facit. Hæc enim mens Gruteri est: non quam ex editione mea priori ab operis corruptâ perperam auctori transcripsit Editor Novitius. qui & numeros sic corrupit.

QUI UTUNTUR V.] Horatius epistolâ ad Augustum, luculentis versibus docet nos, ut vina, sic & poemata, quæ sint antiquissima, esse optima. Pindarus recentissimum quodque carmen ait esse laudabile, [illegible] i. *Lauda vinum quidem vetus, flores autem hymnorum recentiorum.* L.

ANTIQUA OP.] *antiqua*, [illegible]: Cam. [illegible] Al. [illegible] hunc versum, qui tamen in omnibus MSS & retrò cusis: *Grut.* sed Acidal. numeris ita consuluit [illegible] *Antiqua verba & opera quæ[illegible]*.

ANTE VET. F.] *ante*. i. prius, magis, potius. sed Acid. [illegible], *autem* F. & copiose de elegantia vocis hujus disputat. V. N. Mer. act. 1:2.

QVAM NVMMI NOVI] Huic loco forte an [illegible] aliquid allucebunt Gruterus & Lipsius, ad illud Senecæ Epist. 19. *Nec soles quod deb[illegible], nisi in [illegible] ero & prob[illegible] accipere.*

RVMOREM] [illegible] omn. MSS. solus Pal. ter[illegible] leg. cum Ald. *rumore*.

QVI ESTIS IN SENIORIBVS] Hanc phrasin Græcorum Hebræorumque propriam esse, docet Lal. Bisciola Jesuita l. 8. cap. 10. Hor. Succisiv.

CVM PRIMVM ACTA] Haminsfeldius è MS. Pitckh. l. *Ha[illegible] quum primatim a.*

FLOS POET.] [illegible], Sophocl. Cicero: *F[illegible] equitum Romanorum, flos legatorum: flos populi, &c.* Curcul 1:2.

COMMVN. LOC] Orcum, vel terram. Lucretius: *Omnipotens, eadem rerum commune sepulcrum.* Def. Heraldus, Comicus, inquit, hic [illegible], nam & *Abire*, & *Communis locus*, [illegible]. *Communis locus est ille, unde negant redire quemquam.* Sic [illegible] sepulchretum dicebant [illegible]: & [illegible], *mortuos.* Eustach. [illegible] Cist. act 2:2. (Vide Not. [illegible]) *Me ad plures penetravi.* Sed & *mortui* [illegible] chantur [illegible]: Theocr. [illegible] Æschyl. in Pers. Ubi Scholiastes male notat [illegible] dici [illegible], [illegible] erim hoc perpetuum. nam & [illegible] dicuntur eodem sensu, quo [illegible], & [illegible] & *Felix* Latinis.

Horatius:

Omnes composui felices: nunc ego resto:
Confice.

Sic enim Scaliger hanc vocem ibi accipit. Sic Ne[illegible].

F[illegible] Melitæ [illegible].

Eadem [illegible] Græc. [illegible]: & [illegible] er. Pro eodem dicunt [illegible]. Ea [illegible] c[illegible] Plaut. in [illegible]

E[illegible] quod [illegible] cundu[illegible] fuit.

I[illegible] m.

— *[illegible] d. [illegible], &c.*

[illegible] Ron a-[illegible] um [illegible] P[illegible] [illegible] Orig. 15. cap. 11. *Sep[illegible] brum [illegible] P[illegible] tem in domo sua quisque [illegible] tur.* [illegible] coli cœperunt. Servi[illegible] 6. *Apud majores omnes homines in suis domibus sepeliebantur [illegible] de ortum [illegible] ut Lares colerentur in [illegible].* [illegible] erant cellæ isti usui, quæ postea [illegible] extra urbem. Sciendum [illegible] em, [illegible] fuisse privis hominibus facta, vel [illegible] aut omni familiæ posterisque. P[illegible] [illegible] gumque appellabantur *Req[illegible] etoria* [illegible] Augustin. de Civit. Dei l[illegible] c[illegible] *T[illegible] tur hoc martyrum l[illegible] b[illegible] A[illegible]* idemque videre est in [illegible] & In[illegible] aut etiam *Ossuaria*. immo & *[illegible]neraria*, [illegible] omni familiæ posterisque facta e[illegible] docent præter alia, antiquæ Inscriptiones [illegible] CIT. SIBI. POSTERISQ. [illegible] VIS. & [illegible] re videantur electa multa in *Ind[illegible] I[illegible] num Gruterianarum.*) E[illegible] lib. 13. Metamorph.

At, puto, funeribus dabere regia [illegible]
Condeturque tuum monumenti [illegible]

Ea autem dicebantur *Loci Communes.* A[illegible] dorus lib. 1. cap. 80. [illegible]. E Prologo [illegible] Cicero 6. Ve[illegible]. *Dico nihil [illegible] Provincia reliqui [illegible] & [illegible] nihil in [illegible] ne in oppidis quidem [illegible] in fanis [illegible] em, &c.* Ju[illegible] tit. 1. *In commun[illegible] inferre non licet* [illegible] *hæreditaria*. ff. lib. 11 tit. 7 [illegible] *era dicuntur, quæ quis [illegible] Hered[illegible] aria aut[illegible], quæ [illegible] con[illegible] itur.* Erant præterea P[illegible] qui[illegible] abantur [illegible] co sepe[illegible] esse poterant [illegible] ta lucem dare [illegible] etiam dico.

ABSENTES] i. defu[illegible] ita explicat: Sed absentes [illegible] [illegible] proinde est, ac [illegible] [illegible].

ESSE ORATOS] [illegible] V. N. Prol. Amph. M[illegible] ; [illegible] lar[illegible].

GEGGER] C[illegible] om[illegible] l.

EI[illegible] V. C. d[illegible]. [illegible] Cas[illegible] rstte.

ATIEN. [illegible] l[illegible] magis p[illegible] Camer.

[illegible]

[illegible] Gudium [illegible] V. N. [illegible]

LVDI SVNT [illegible] Villiomarus [illegible] cap. 4. Amin. adverf. in [illegible]. Rodbert. [illegible], *Delectum* [illegible] moricem. Est jecur Cratet [illegible] *dare* [illegible] est metaphora a [illegible] & aliis ej [illegible] petere feriari [illegible]. Tunc dicuntur *dare* [illegible], hoc est ludi vel ludendi potestatem iis facere. Unde metaphora in aliis [illegible] ut, *dare* [illegible] fit indulgere [illegible], neque ab eo quotidianum pensum aut laborem exigere, quare & apud Plaut. & apud [illegible] idem est *dare ludum*, [illegible] exercitatis. In Plauto indulgetur [illegible] jubetur Nebula [illegible] vere [illegible] de quo praeced. cap. [illegible] hoc est [illegible] est, *dare malis* [illegible] *amori dare* [illegible]. Ut [illegible] & [illegible] severitatem & castigationem &c. Vide plura Bacchid. act. 4. sc. 10.

ALCEDONIA [illegible] Servius ad illud Virgil. 1. Georg. v. 399. *Dilectae Thetidi Halcyones*, notat. Hae aves nidos faciunt in mari media hyeme, quibus diebus tanta est tranquillitas, ut penitus nihil in mari possit moveri, unde etiam *dies Halcyonii* vocantur. V. N. Poen. act. 1. 2.

LVDIS POSC] Spectaculorum enim tempore necesse libellos dare, neque in ius vocare hominem fas erat. *Douz.* [illegible] S. Bonus, *Argentarii*, inquit, [illegible] poscunt [illegible] jocosum [illegible] Plautinas [illegible] quidem [illegible] qui a [illegible] ludorum di[illegible] aliter facerent, ratione non [illegible] Meidal. censet, illud, [illegible] simpliciter non posse; [illegible] *ratione*. ut frustra se conferunt [illegible] & [illegible] curiosis glossematis [illegible].

SECVND. LVD.] Jocus in argentarios, qui sunt acres in [illegible] reddendo. L.

VACIVAE] J. [illegible] Verif. lib. 1. [illegible] *Aures* [illegible] & [illegible] *Aures* [illegible] *sunt*, [illegible] qui vo[illegible] Asin.

4] L[illegible] : Si, inquit, voto teneamini, quo m[illegible] auribus mea dicta usurpetis, at vos animum [illegible]. Latie nim [illegible] in [illegible] qui [illegible] mobiles homini Natura aures de[illegible] *at animum adverte*[illegible], vulgatissimum loquendi genus. hoc igitur a[illegible]. Rob. T[illegible] Advert. lib. 1. 15. Auctorem [illegible] *aures* appellare quae ex voto hi[illegible] apud [illegible]. *Perspicue* [illegible], hoc est, officio, quod [illegible] facere Alciatum & Beroaldum, &c. At [illegible] ipsum Teo Villiomarus [illegible], legitque cum Lamb. [illegible] Et jocus, [illegible], Comm[illegible] nam locutio [illegible] familiaris [illegible] *aude*. At Comicus dixit, [illegible] apto a vacuis aedibus &c. Etiam [illegible] Canter. [illegible] lib. 1. 20. rejecto *votivae*. leg. *vacua*. [illegible], Omnes, inquit, edd. legunt *Aures votivae* [illegible] item MSS. Pall. [illegible] at MS. Cam. [illegible] ambiguè scriptum habet [illegible] magis videatur tertia [illegible].

CLERVMENOE] [illegible] i. sortientes. Sic *Camerarius* apud Cic. 4. Accus. consuetudine Doris, cui Latinum os assueverat in multis; Turn. lib. 7. 11. MS. Cam. *Clerumenae*. alii *Clerumene*. Gifanius cum Turn. *Clerumenae* probat, eademque forma ex MSS. libr. *Adelphu Terentii*. censetque tribuendum aliquid antiquitati, ipsique veritati.

POST ID R] [illegible] MS. Cam. & vetustiss. Edd. sed Meurs. & Acid. ex nonnullis cod. qui leg. *post eadem* faciunt [illegible].

RVRSVM DENVO] [illegible]. usitatum [illegible] ut diximus Cistell. act. 3. etiam [illegible] & not[illegible] exemplum ex S. Scriptura [illegible] [illegible] viri boni litteris & at[illegible] ah utinam & [illegible] semper [illegible] Matthaei cap. 26. v. 4[illegible] rursum secundo [illegible] CHRISTVS [illegible], Catholicus faceret [illegible] DEI PATRIS, optimam & majorem hostiam ORATI[illegible] offerens [illegible] suo non magno JEHOVAE & soli CHRISTIANORVM magistro, primo, pro te, Lector proque o[illegible] cujus nomini [illegible] laus sit & honor [illegible] nunc in secula [illegible].

CVM LATRANTI N.] JANVS DOVZA [illegible], In hac [illegible] & Camerarius, & Stangel[illegible] & [illegible] at qui [illegible] sequ[illegible] rupere [illegible] Nam [illegible] princeps ille Cam. noster existimat, Poetam ad [illegible].

& *Marci*, prænominis syllabam ob canini elementi sonum, respex[illegible]; Scaliger verò ad priorem ejusdem nominis literam solum (*M. Plautus*) ab eo, quod *M* vel *mu* videntur edere canes cum irritantur; credat si quis ingeniosis potius quàm veris rationibus facere acceptorem se postulet, non ego neutrum enim *latranti nomini* convenire, res ipsa evincit: cum alterum sit ringentis sive hirrientis canis potius; alterum mutientis, qui si irritatæ. Canterus *Latrantis nomen* pro *canino* sumptum esse, indidem quæ ad præsentis Comœdiæ appellationem allusum autumat, quasi vero idem valere & *Canis* & *Casinæ* nomen Comice divisset Poeta, quum nam ab eadem pariter incipiunt syllaba. & Lambinus de *latratu*, aut [illegible] *sono* nihil quicquam, ne *mu* quidem: sed per *nomen latrans*, *Latrantis animalis nomen* significare persuasus, interpretationem hanc suam ad Festi illud traduxit *Plauti appellantur canes, quorum aures languida sunt ac flaccidæ, & latius fluentur patere*, ut *Latrans nomen* pro *Canino* positum sit a Comico. Ego vero *latrans nomen* ad cognomentum antecedens (PLAVTVS inquam) retrahendum censeo. ejus enim nominis principalis syllaba canum latrantium sonum referre atque exprimere clarè videtur. Atque eo idem cum recogito, credo Latinos illos veteres, perperam quidem & corrupte, sed tamen Græcorum ritu, diphthongum [illegible] in *a* syllaba, in modum [illegible] (textul [illegible]. [illegible] & L[illegible] *Ia* [illegible], & no[illegible] Bl[illegible] menalie certè, haud arbitrio [illegible] [illegible] [illegible] co[illegible] sol[illegible]et. Hu[illegible] [illegible] placet [illegible] [illegible] Demo[illegible] exempl[illegible], Ari[illegible]oph[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible], [illegible] Scenam. [illegible] Atque [illegible] hoc [illegible] ter addam [illegible] [illegible] eum [illegible] eamtem men[illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible] nentio forte incide[illegible] memini viro magno [illegible] etiam literis planè quod mirer[illegible] [illegible] gular, *f. Marci*. *Vi*[illegible] Cæf. C[illegible] [illegible]tiam Douzæ præ cæteris probari [illegible] dum nunc [illegible] & *G*[illegible] & *V*[illegible]; tamen dem, ut hic mi[illegible]etur, alios post [illegible] hic ausos biftre. Gr[illegible] tamen *La*[illegible] *nomen* non ad *Pla*[illegible] [illegible] hoc [illegible] quod [illegible]per nom[illegible] [illegible] [illegible] Comœdi[illegible] annexus no[illegible].

Hu[illegible]
Dro[illegible] [illegible] barbarè.
Asinariam [illegible]
[illegible]
Gr[illegible]
Eadem [illegible]

A Pœnulo

Carchedonius [illegible]

Latinè Plauti Patruus [illegible]

Ergo videtur [illegible] [illegible] tus, sed non *Sorrentinum* nomine [illegible] *fine*, quam *latrans nomen* [illegible] rat. Fæminæ autem *Cane*[illegible] & *oblat*[illegible] diebant, singulari [illegible]ctu. [illegible] *Quam venator* [illegible] *tatem exigis*. Mil. [illegible] *Nolo* [illegible] Men. 5:1. *Num tu scis, mulier* [illegible] *canem Grapi esse præda*[illegible] & [illegible] *Ipsus quidem bene* [illegible] *Canem* [illegible] Gruterus. Quæ nec Douzæ F. [illegible] quod arbitraretur, cen[illegible] bui, non [illegible] [illegible] At [illegible] cum Curcul. act. 5:1. *apage* [illegible] enim ipsa pudi[illegible] erat [illegible] *Sirus*, ut dicitur ejus Comœdiæ [illegible] If. Pontanus in v.c. Oxonien. [illegible] fuisse: *Casinam intelligit*. [illegible] Torquet, [illegible] viros magnos [illegible] cta sit, & quid illud [illegible] profectò aliud nihil est, qu[illegible] Scriptoris, qui Prologum [illegible] que mente Plauti [illegible] Diphilus primum [illegible] eo [illegible] facti [illegible] nom[illegible] *Hoc ille* [illegible] Quid ego [illegible] Plaudi [illegible] [illegible] sententia mirum est [illegible] tur.

IN MORBO CVBAT] Pro [illegible] *decumbit*, sed & *cubat* [illegible] Hor. 1. Sat. 9. *Trans Tiberim* [illegible] 2: 2. [illegible] *Quæ* [illegible] *jam* [illegible] [illegible] *b*[illegible] *ille* [illegible] ægrotare usurpatum esse, [illegible]

D QVASI SI ESS.] v. Cod. [illegible] præter Mea. [illegible]

EFFLICTIM] *usque eo* [illegible] V N. Amph. 1: 3. Cæterum [illegible] Edd. locus hic ita legitur:

Placere pessè ac eam [illegible]
Amat [illegible]

SIBI F. [illegible] *Fors* [illegible]

EX [illegible] de N. Cu[illegible] c. act. 1 3.

INTRA PRÆSEP. [illegible] *gol.* & L.

SCIENS [illegible] *ta*. D.

INTERRUP[illegible]] [illegible] [illegible] a re m[illegible] [illegible] hic n[illegible] e[illegible] [illegible]eg[illegible] ; sed [illegible] dici.

SERVILES NUPTIÆ?] neque [illegible] [illegible] Varro [illegible] Re Rust. [illegible].

KARTHAGINI] [illegible] Capr. act. [illegible].

IN N[illegible] A TH[illegible]A. [illegible] AP. [illegible] in [illegible] Cam. & [illegible] P[illegible] [illegible] dum [illegible] *in [illegible] a terra in [illegible]* [illegible]

[illegible] V. C. *Hinc*[illegible].

PO[illegible] [illegible] P[illegible] est b[illegible] [illegible] & Apul[illegible] *P*[illegible] Q[illegible] [illegible] aut P[illegible] aut [illegible] aut A[illegible] d[illegible] [illegible] *Graecia* [illegible] nuptias [illegible] celebr[illegible]. Vu[illegible] peritos. Q[illegible] hoc de [illegible] huic loci [illegible] Comic[illegible] [illegible] tius con[illegible], [illegible] ut pro h[illegible] [illegible] possit [illegible]gari, [illegible] contra Alexandr. ab Alex. l. 2. c. 5. Tira[illegible].

NIHIL AG. [illegible] d[illegible] mee [illegible] non certa[illegible].

EA IN [illegible] [illegible] p[illegible] pu-bl[illegible] intro[illegible] & exponi o[illegible] no[illegible] l[illegible] d[illegible] f[illegible] f[illegible]entiæ. S[illegible] c[illegible] ut quæ pe[illegible] homin[illegible] in Mimis & cætera obs[illegible] f[illegible] ru[illegible], pa[illegible] a se natan[illegible] oc[illegible]is v[illegible]de[illegible]nt, ea post ludos in reli[illegible]o corpore p[illegible]care[illegible] [illegible] Ro[illegible]æ vetus. Statius:

H[illegible] intrant facil[illegible] [illegible] puellæ.

Et [illegible]paret vel ex Ter[illegible]ul[illegible]ano, hanc produ[illegible]o-n[illegible] [illegible]rum [illegible] po[illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]one publica præconis. Ad h[illegible] t[illegible] [illegible] h[illegible] vers[illegible] Prologi [illegible]. Ecce. n. p[illegible] [illegible] hac [illegible] [illegible]rat. [illegible] quia [illegible], [illegible], [illegible]itus ad repræ-sentand[illegible] d[illegible] [illegible] aliquid [illegible]. I-dem non [illegible] hæc tam pud[illegible] [illegible], [illegible] in re-d[illegible] [illegible] R[illegible]o h[illegible] & e[illegible] Prologo [illegible], *[illegible]* [illegible]-*at.* [illegible] m[illegible] [illegible] quo th[illegible] im[illegible] S[illegible] [illegible] & [illegible] n ergo [illegible]. P[illegible] [illegible]x-d[illegible] [illegible].

N[illegible]ILLAM[illegible] [illegible] De Divin[illegible]. l[illegible]. [illegible] *a[illegible] p[illegible] n[illegible] nuptiarum [illegible] [illegible]. A[illegible]* [illegible] [illegible] t[illegible], *[illegible] quære[illegible]rum [illegible]* [illegible]. Sed cum au[illegible]pices adeo [illegible] d[illegible]is-*[illegible] proxenetæ* v[illegible] *[illegible]tatores* eorū vicem fecerint: qui & *Pronubi* di[illegible], felici omine omnia inchoan-tes. [illegible] m. [illegible] *pro*[illegible] [illegible]. Et hi quod conventum erat, ut rite fieret, tabulisq; m[illegible] [illegible]abant. Juven.

—— *[illegible]um signat[illegible] Auspex.*

V[illegible] [illegible]mannus de Vet. ri[illegible] N[illegible]pt. c. 2.

TANDEM EST.] Aristænetus, Epist. 24 [illegible]

VINCITE [illegible]V[illegible]. Prol. Pœnuli.

ACTUS I.

OLYMPIO, CHALINUS.

NON mihi licere meam rem me solum, ut volo,
Loqui atque cogitare, sine te arbitro?
Quid tu (malum) me sequere? CH. quia certum est mihi,
Quasi umbra, quoquo tu ibis, te persequi.
5 *Quin edepol etiam, si in crucem vis pergere,*
Sequi decretum est: dehinc conjicito cæterum,
Possisne, necne, clam me sutelis tuis
Præripere Casinam uxorem, proinde ut postulas.
OL. Quid tibi negotii mecum est? CH. quid ais impudens?

Sr Quid

10 *Quid in urbe reptas villice hic magni pretii?*
OL. Libet. CH. quin ruri es in præfectura tua?
Quin potius, quod legatum est tibi negotium,
Id curas, atque urbanis rebus te abstines?
Quid huc venisti sponsam præreptum meam?
15 *Abi rus, abi dierectus tuam in provinciam.*
OL. Chaline, non sum ego oblitus officium meum.
Præfeci, rure rectè qui curet tamen.
Ego, huc quod veni in urbem, ubi impetravero,
Vxorem ut istanc ducam, quam tu deperis,
20 *Bellam & tenellam Casinam, conservam tuam:*
Quando ego eam mecum rus uxorem abduxero,
Rure incubabo usque in præfecturâ meâ.
CH. Tun' illam ducas? hercle me suspendio,
Quàm tu ejus potior fias, satius est mortuum.
25 *OL. Mea preda est illa: proin tu te in laqueum induas.*
CH. Ex sterquilinio effossè, tua illæc præda sit?
OL. Scies hoc ita esse. væ tibi! quot te modis,
Si vivo, habebo in nuptiis miserum meis?
CH. Quid tu mihi facies? OL. egóne quid faciam tibi?
30 *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem.*
Postilla, ut semper improbus nihilque sis.
Post id locorum, quando ad villam veneris,
Dabitur tibi amphora una, & una semita,
Fons unus, unum ahenum, & octo dolia:
35 *Quæ nisi erunt semper plena, ego te implebo flagris.*
Ita te aggerundâ curvum aquâ faciam probè,
Vt postilena possit ex te fieri.
Post autem, ruri nisi tu acervum ederis;
Aut quasi lumbricus, terram: quod te postules
40 *Gustare quicquam: nunquam edepol Jejunium*
Jejunium est aquè atque ego te ruri reddibo.
Post id, quum lassus fueris & famelicus,
Noctu ut condignè te cubes, curabitur.
CH. Quid facies? OL. concludere in fenestram firmiter.
45 *[illegible] auscultare possis, quum ego illanc osculer:*
Quum mihi illa dicet, Mi animule, mi Olympio,
[illegible] vita, mea mellilla, mea festivitas,
[illegible] deosculer, voluptas mea,
[illegible] te amari, [illegible] festus dies,
50 *[illegible] passer, mea columba, mi lepus.*

Quum

Quum mihi hac dicentur dicta, tum tu furcifer,
[illegible] mus, in medio parietis versabere.
[illegible] ne tu te mihi respondere postules,
A[illegible] intro: tadet sermonis tui. CH. te sequor.
55 *[illegible] quidem pol certò nihil ages sine me arbitro.*

N[illegible] L.] ita Acidal. hæc dat *Olympi-* [illegible] eum Chalinus sectatur Olym. [illegible] od Loci totius sententia vult: & a- [illegible] e est magis. Nam cum in urbem [illegible] et, conditionem Casinæ ambitu- [illegible] repulsæ metuens, ubique eum ob- [illegible] la. Proinde is & Personas in [illegible] at. censetque id ita verum, ut [illegible] are possit, qui nihil habere [illegible] apud ipsum videas licet. Nam [illegible] Interpretationes Plautinas frater [illegible] *anum* propediem, ut intelligo, publici juris faciet. Ego chartis tantùm MSS. usus fui, quas comitate CL. V. Jac. Monavii habebam.

[illegible] TED ARB.] i. inspectore. V. N. Mil. [illegible]

[illegible] P.] Def. Heraldus Advers. lib. 1. cap. 11. [illegible] significare idem quod *confecta-* [illegible] *confectatur*, [illegible] dorus lib. 2. [illegible] Idem Gloss. [illegible] Corrn- [illegible] Apul. 3. Florid. utitur. Suetonius: *Virgi-* *ni* [illegible] *corrupit*. Petron. *memor corruptæ uxoris*. Juven. [illegible] *corruptor avara*. Vide ibid. plura scitu [illegible].

ETIAM, SI] J. Gul. *etiamsi incr.*

D[illegible] J. Gul. *-sequi decretum est te.* [illegible]

S[illegible] V N. Amph. 1: 1. & Capt. 3: 5.

REPTA[illegible] ita MS. Cam. quod tamen Lamb. [illegible]; sed i. *restas*, i. remanes & cun- [illegible] quidem & in omnibus meis est. Me- [illegible] *in urbe hic restas vidisse non magni pre-* [illegible] V[illegible]. Ald. & Paris. habent *τὸ non*, quo Brix. [illegible]

[illegible] P R.] [illegible]

[illegible] C T.] [illegible] Capt. act. 4: 3.

[illegible] V M] mandatum est.

[illegible] T V S] V N. Trin. 2: 4.

QUI C[illegible] AMPN.] Ita, ut post *tamen* senten- [illegible] Quod probat & e MS. O[illegible] Pon- [illegible] on Gruterus è plerisque Pallat. et- [illegible]

[illegible] TRAVERO] Capt. [illegible] Gru[illegible] è [illegible]

[illegible] LABO] omnes MSS. Pal. *sancabo*: & probat Grut. immo & Paris. editio [illegible] habet.

POTIOR] V[illegible] leg. *potior* [illegible] Tel[illegible] tamen Ca[illegible] suo extare *potior* [illegible] rem scriptam rep[illegible] *potior* [illegible] obti[illegible] nobis *potior* [illegible] in melioribus codd. [illegible] *potior* [illegible] MS. legi, Pontanus not[illegible] Arg. & Mediol. V. & N. Men. [illegible]

IN LAQU[illegible] V M IND.] [illegible] Cic. Cice- ro, 2. Accus[illegible] *Videte in quot laqueis* [illegible]. Idem [illegible]. De divin. [illegible] Virg. 1. G. [illegible] *in florem*. [illegible] *duas*. sed alterum prætulit Gruterus. Ita 10. Æn. v. 681. *Induere se mucrone.*

EX STERQVILINIO EFFOSSE] Du Mist-hammel / du Dreckhane. Vett. quidam codd. *Ex st. effossa tua illæc præda est*. At MSS. Cam. & Lang. *ex sterculino effosse, t. p. est?*

LVCEBIS N. N. FACEM] [illegible]. Curc. 1: 1. *luces cereum*, &c. Muretus ad v. Catulli *Tolli- te ò pueri faces*, notat: Quinque facibus utebantur in nuptiis: quòd is numerus quasi symbolû quod- dam sit nuptiarû, ut qui ex primo impari, & pri- mo pari, tanquã ex mare & fœminâ [illegible]stet. Plura vide apud Plutarch. in Problematis. Eas qui præ- ferebant, *faduchi* à Græcis, à Latinis [illegible] *pueri lauti* dicebantur, id suspicor ex versu Plauti Curcul. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum*. Quin & suspicor id olim ominosum habitum fuisse, cre- ditumque, qui novæ nuptæ luxissent facem, eos postea nihili fore. nam in Casinâ, Olympio Cha- lino, conservo ac rivali suo, ita [illegible] minaci- tur: *Primum omnium &c.* Hæc ille. Vide & Franc. Hotoman. *De ritib. nupt.* cap. 15. qui etiam ex Ennii versu apud Festum;

Prædiunt famuli, tum anteda luminis lucent;

servis has faces præferendas dat suspicatur. *Bri[illegible]*, De ritu nupt. docet: sponsam [illegible] noctu in domum mariti deduct[illegible] unde Ca- tullo *Vesper adest* & [illegible] atque [illegible] mi[illegible] orum unus fac[illegible] præt[illegible] n[illegible] unde Catull.

[illegible] ite vrac[illegible] lam [illegible]
Prætextate puellula.

Eamque facem ex spinâ albâ factam: & Plinio teste, spinam nuptiarum facibus auspicatissimam esse, quod ... ad ... depellen ... credid ... Varrone apud Charis. Ovidius 6. Fast. ... Et postea.: *Virgaque* &c. ... etiam ex ... arbori ... cyrylo, aliisque arboribus ... apud ... accendi consuevit, ... lib. 6. nuptias vocare, *Junctis* ... &c.

NIHIL Q. SIS.] ita MSS. omnes, itemque vett. ed. ...

ID LOCORUM] id temporis. I.

UNA SEMITA] Meursius scribit *Et una feminas*, ... pro *femina* ... ro ... trimetri tam spondeo quàm jambo terminetur, &c. Vide ipsum ..., & Not. etiam Curcul. act. 1: 3. At Gruterus fortiter adhaeret ...

CURVUM] Palm. & Lipsius ... Lect. lib 5. c. 1. leg. *cernuum*. Et hinc ... etiam Aquae ... stionem ergastulis, ... in ... fuisse in poenam; quemadmodum Molituram & Lapidum caesuram. unde ... Tib. c. 51. *In* ... de quibus Flect. lib. 2: 15. idem Lipsius. At ... Recte, ... nam ita MSS. omnes, nec non edit. ... quod Basilienses, tradit Camerarius ... habeat, *cerbum*. quâ inductus Lipsi. leg. *cernuum*.

POSTILENA] ... incurv... sub ... ad ... ornatur.

NISI IV ... VOM] Palm. I. *P. Et autem* ... Concretè, *ervum*. Ita ... gitur, ... obliquo ... quasi ... &c. V. N. ... *rurt* ... *acervum ederu*. ... quod palea ... acere ... Sed enim Gruterus ... putat veram lectionem, quam ... MSS. Cam. & omnibus Pall. *rurt ... acervum ederu*. quod accedit Turnebi ... c. 11. ... *acervum ederu*; quod est: nisi ut mutes de frugum acervo vivas rodendo.

QUOD TE POSTULES] Turneb lib. 7. c. 12. Brevitate, inquit, orationis hoc dicitur e populari sermone Comico usurpatum ... fubauditur. ... eodem ... Mil. act. 2: 2. opus est: cum scribitur;

Quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simitam dicat:

sententia est. Non est, quod ille dicat, ne hanc acciperis excusationem. ... & hoc genus loquendi ... Cic. 4. Verr. *Quod cum cibe agat* &c. Ibidem; *Quod* ... ab ... petit, aut ... *tus ex aliqua civitate* ... privatim a ... petat, ... te ... V. ... act. 1. ... ita ... *quod* ... *nu quam* ... *te rura red.* ...

JEIUNIUM] JEIUNIUM ... bat Gruterus e MS. Cam. *jejunium* ...

IN FENESTRAM] Non de cubi... fenestra accipiendum, in quam ille ... dus, sed de ergastulari. Vide Lips. Elect. ...

MELLILLA] ita Palm. & Gruterus ... dicum lectionem (quam & MSS. Cam. ... omnes Pall. habent, ... *mea* ... Meursius. Et enim, ... quid ... utitur ... quamvis ... vulgati *me* ... legatur.

FESTUS DIES] V. N. Epid. act. 3. 4.

PASSER] V. N. Capt. act. 5: 3. ... metrum constituens scribit ... *pas*. ... etiam ... Com. in Sue... de Calig... *fa* ... *Puerum* enim, inquit Festus, *quem aus* ... *lum ejus vocabant*. unde ... & *se* ... A ... n.

MI LEPUS] Palm. Sa... na, ... nusitatum ... memorat, ... passerem, leporem. neque non ... dum hic est, *mi lepos*. ... unquam meminit; inter ... ba domesticum. Infra act. 2: 3. ... in contumeliâ *Lepus* notus est vel de ... vit Andronici,

Lepus tute es, & pulpamentum quaeris?

Leporem enim ... sexum, alternis ... & subiacere constat.

IN MEDIO PARIETIS] in illa fenestra. Vide N. Persa act. 5: 2. Vett. ... leg.

Quum mihi istac dicentur, tum ...
Quasi mus in medio pariete vorsabere.

Hinc Meursius trimetrum constituit ... *mihi dicentur, tum tu* &c. atque ... male feriatum adjecisse putat.

NE TUTE] ita & Dousa, *ne tute*. Catull.

Nam quis se ferro postulet esse parem?

quomodo etiam est in MS. Cam. quod probat & Gruterus, contra doctiss. ... Batavis, *HAVEO SIREN MUSIS*. Qui quidem ... dirius, cum in transitu ad me inviseret. ... cuisset Vulgatum cum Grutero ... ut ... constans; & *mihi* quasi abundet.

ACTUS

ACTUS II. SCENA I.

CLEOSTRATA, PARDALISCA ancillæ.

OBSIGNATE cellas, referte anulum ad me:
Ego huc transeo in proximum ad meam vicinam.
Vir si quid volet me, facite hinc me arcessatis.
PAR. Prandium jusserat senex sibi parari.
5 *CL. St, tace, atque abi. neque paro, neque hodie*
Coquetur: quando is mihi & filio advorsatur
Suo, animique amorisque caussâ sui.
Flagitium illud hominis: ego illum fame, ego illum
Siti, maledictis, malefactis, amatorem
10 *Vlciscar: ego pol illum probè incommodis*
Dictis angam: faciam uti, proinde ut est dignus,
Vitam colat, Acheruntis pabulum, flagitii
Persequentem, stabulum nequitiæ. nunc hinc
Meas fortunas eo questum ad vicinas.
15 *Sed foris concrepuit. atque ea ipsa eccam egreditur*
Foràs. non pol per tempus iter mihi incepi.

VERSUS hujus Scenæ & sequentis, numeros habent συγκεχυμένως. Sunt autem trimetri acatalectici & catalectici, &c. Et notat Gruterus utriusque Scenæ versuum structuram longè aliam esse in manuscriptis omnibus.

OBSIGNATE CELLAS] Lipsius ad illud Taciti lib. 2. *Feminæ utensilium anulo clausa* notat: Signatorium anulum intellegit, sive, ut alii appellant, sigillaricium, qui habeat χαρακτῆρα. De quo Vopiscus in Aureliano: *Uxori & filiæ anulum sigillaricium quasi privatus instituit.* Moris autem Romani, ut domi supellex penusque omnis eo signaretur: ne quid negligentiâ aut furto periret. Plinius. l. 33. c. 1. *At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur à rapina.* Martial. l. 9.

Nunc signat meus anulus lagenam.

Q. Frater ad Tironem lib. 16. ep. *Sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exsiccatæ.* Persa. act. 2. 3. *Isti parcipromi, qui salinum servis obsignant cum sale.* Vide ibid. plura.

ST, TACE] Acidalio nota silentii *st* hîc suspecta est.

ACHER. PABULUM] *Orci vicItimam*, ut loquitur Horatius, 2. Od. 3.

FLAG. PERSEQUENTEM] i. qui in flagitio versatur. Referendum ad illa, *Ulciscar, angam.* Lamb. V. N. Epid. 1:1. & 3:4. Sed Acidal. hoc *persequentem* non concoquit, & divinat leg. *flagitii Præsepe.* cum enim *pabulum* & *stabulum* nominârit, quidni etiam *præsepe*, quod istis affine? Et, *præsepe flagitii*, eâdem ratione dixeris, qua *stabulum flagitii*, in Trucul.

NON P. P. T. ITER MIHI INCEPI.] ita Grut. è MSS. Cam. & Pall. omnibus. *Per tempus*, opportunè.

ACTUS II. SCENA II.

MURRINA, CLEOSTRATA.

SEQUIMINI comites in proximum me huc.
Heus vos. ecquis hæc quæ loquar audit? ego hic ero,
Vir si, aut quispiam quæret. nam ubi domi sola sum,
Sopor manus calvitur. jussin' colum
5 *Ferri mihi? CL. Murrina salve. MV. salve*
Mecastor. sed quid tu es tristis amabo?
CL. Ita solent omnes, quæ sunt malè nuptæ,
Domi & foris ægrè quod sit, satis semper est.
Nam ego ibam ad te. MV. & pol ego istuc ad te. sed quid est,
10 *Quod tuo nunc animo ægrè est? nam quod tibi est*
Ægrè, idem mihi est dividuæ. CL. credo ecastor:
Nam vicinam neminem amo merito magis, quàm te:
Nec quâ cum plura sunt mihi, quæ ego velim.
MV. Amo te, atque istuc expeto scire quid sit.
15 *CL. Vir me habet pessumis despicatam modis,*
Nec mihi jus meum obtinendi optio est.
MV. Hem, quid est? dic idem hoc: nam pol haud satis meo
Corde accepi querelas tuas, obsecro.
CL. Vir me habet pessumis despicatam modis.
20 *MV. Mira sunt, vera si prædicas. nam viri*
Jus suum ad mulieres obtinere haud queunt.
CL. Quin mihi ancillulam ingratis postulat, quæ mea est,
Quæ meo educata sumptu est, villico suo se dare.
Sed ipsus eam amat. MV. obsecro tace. CL. nam hic nunc
25 *Licet dicere. nos sumus. MV. ita est. unde ea tibi est?*
,, *Nam PECULI probam nihil habere addecet*
,, *Clam virum: & quæ habet partum, ei haud commodi est,*
,, *Quæ in viro aut subtrahat, aut stupro invenerit.*
,, *Hoc viri censeo esse omne, quicquid tuum est.*
30 *CL. Tu quidem adversum tuam amicam omnia loqueris.*
MV. Tace sis stulta, & mihi ausculta: noli sis tu illi
Advorsari. sine amet, sine quod libet, id faciat;
Quando tibi nil domi delictum est.
CL. Satin sana es? nam tu quidem advorsus tuam istæc rem
35 *Loquere. MV. insipiens semper tu huic verbo vitato*

Ab-

Abi tuo viro. CL. cur verbo? MV. I foràs mulier. CL. St!
Tace. MV. quid est? CL. hem. MV. quis est, quem vides? CL. vir eccum it.
MV. Intrò abi, appropera age amabo. CL. impetras.
Abeo. MV. mox magis cum otium mihi & tibi erit,
40 *Igitur tecum loquar. nunc vale. CL. valeas.*

SEQVIMINI COM.] Juvenal. Satirâ 6. *Conducit Comites* —— Tacitus [illegible] Annal. *Sabinus conjugem & liberos Germanici percolere, sectator domi, comes in publicum.* Comitatus hic posteriori ævo frequens e spadonibus. Virgines enim & matronæ, sive aliorum materfamilias aliqua ordinis honestioris, nunquam sine assectarum pedissequo in publicum prodibant; ne sin proximum quidem divertèrent. quo [illegible] & culpam & suspicionem evitarent. Nævius: *Subito famam tollunt: si quam solam videre in via.* Castell. *astat ea in viâ sola: Prostibulum sane est.* V. N. Amph. 3. 2.

CALVITVR] frustratur seu decipit. Idem est, quod Tibul. lib. 1. el. 3

At Circa gravibus pensis affixa puella
Paulatim somno [illegible] remittit onus:

ita Lexicon Latinogr. *Calvitur*, ἐξαπατᾷ. Salluſt. apud Prisc. lib. 10. *contrà ille calvi ratus*, i. decipi.

MECASTOR] ita Cam. & Veneta, & Lamb. & V. Ed. Douzæ, *salve Mea Cleostrata.* Brix. *salve Cleostr.* Paris. *salve mi Cleostr.*

DIVIDVÆ] ita MSS. Cam. & omnes Pall. *dividuæ.* Ald. & Lamb. *dividia*: nec male, si Nonium sequamur; male, si Festum Grut. Propertius: *Dividias mentis conficit omnis amor.* V. N. Bacch. 4: 6.

NEC QVACVM] Grut. è MSS. Cam. & vestigiis V. [illegible] Mediol. *quam pl.* [illegible] *ne quâ in plures* [illegible], *in quâ* Quod & Colvio placebat, hoe sensu: in qua plura [illegible], quæ mihi ipsa velim. Sed Acid. [illegible] præfert, venusto dicendi genere. *Multa*, vel *omnia mihi* [illegible] *illo sunt.* Cic. lib. 13. Famil. *Cum Patrone Epi*[illegible]*eo mihi omnia sunt.* ejecto glossemate *communia*. Ita lib. 12. ad Attic. *Mihi nihil erat cum Cornificio.*

AMO TE] sc. eam ob rem. Cic. *de eâ re multùm te amo.* i. gratias ago tibi. D

OBTINENDI OPTIO EST] ita J. Gul. è cod. Langii & Sambuci. *Optione*[illegible], quos sibi optarent centuriones, tanquam adjutores rerum gerendarum. hinc *optio*, [illegible] perficiendæ adjutorem significat. V. N. Asin. 1. 1. Venustè ergo Cleostrata *optionem* sibi esse negat, i. auxilium & adjumentum [illegible] [illegible] Et mira [illegible] tot [illegible] sententiam hor[illegible]orum non [illegible]ius. Ideò in omnibus MSS. Cam. & Pall. itemque cu- A sis ante Camerarium legitur *optio*, non *copia*; ut docet Gruterus.

DESPICATAM] [illegible], ut apud Terent. Eun. *& illis crucibus, quæ* [illegible] *adolescentiam Habent despicatam*, i. contemptam atque despectam, ut ibi Donatus. Cic. [illegible] *bonorum furori.*

NAM VIRI] Viri [illegible] servium, cum deceat [illegible] & [illegible] imperare, (quod cum [illegible] & æquum postulant) [illegible] id obtinere apud contumax genus mulierum. L.

NOS SVMVS] [illegible], vel [illegible], pro, *Nos sumus solæ*, quam vocem additura erat Murrina, [illegible] interpellata. Atque hac vice proverbii utimur, cùm ea dicimus [illegible] conscium esse volumus [illegible]em. Ter. Phorm. *Soli* B *sumus nunc hîc, inquam. eho dic, quid velis Tibi dari.* Lamb. quem videas. S. Bosius, Existimo, inquit, orationem esse interruptam & præcisam *Obsecro tace. nam hic* [illegible] subintelligendum; *sint aliqui qui nos audiant.* Deinde ubi circumspectavit, subjungit: *Nunc licet dicere: nos sumus*, qu[illegible] quimur, neque ulli alii adsunt, qui loquantur: ego autem mihi visa eram, aliquorum loquentium vocem audire.

SVO SE DARE] ita omn. MSS. & [illegible], teste Grut.

CL. NAM HIC] ita Personas ordinavit. Acid. re flagitante.

ET QVÆ HABET PARTVM, EI HAVD COMMODI EST,] [illegible] restituit Gruterus è MS. C Cam. *Clam virum* [illegible] *quæ habet partum, ei haud commodi est.* quomodo legunt & Pall. & olim cusi omnes; nisi quod illi, *clam viro.* [illegible] sententiæ facete ait illud Plutar. lib. De audiend. Poet. [illegible] *Po*[illegible] *est* [illegible], *calsitem* [illegible] *opes* [illegible] *alit capram.* item hoc Pomponii JC. lib. 5. ad Q. Mucium: *Q. Mutius ait* [illegible] *tro er*[illegible] *am venit, unde ad mulierem quid pervenerit: & verius & honestius esse, quod non demonstratur, unde habeat, existimari a viro, aut qui in potestate ejus esset, ad eam pervenisse. [illegible] autem turpis quæ*[illegible] *uxorem videtur hoc Q. Mutius pro*[illegible]. Quasi mulier id quod clam partum habet, ([illegible] Parerg. [illegible] 19. [illegible] *eadem pertractat*) dub. tantum [illegible] ad eam pervenire posse videatur, vel à viro, vel ab adultero. Lips. Antiq.

[illegible] leg. [illegible] *p. ei b. c. nmode* [illegible]

T. AMICAM] [illegible] Grut. [illegible] ut velit. Etsi de his me [illegible] tamen [illegible] repeti [illegible] *Sattin' [illegible] nam tu quidem adversum tuam* [illegible] ut [illegible] leg. MS. Camerar. Qu[illegible] [illegible] affert, nihil [illegible]

DEBICVUM EST] [illegible] legendum [illegible] *Dr.* [illegible] ex edit. Scal[illegible] Etiam Grut. notat, & [illegible] MS. Cam. & [illegible] sext. & [illegible] quart. & MS. Lang, [illegible] Unde [illegible] ut [illegible] Varronem: quod Cam. [illegible] Glossi[illegible] [illegible] Deicuum, [illegible] tamen [illegible] vulgo est. [illegible] est [illegible] appellatum, quod [illegible] ut [illegible] Cr[illegible] [illegible] Scal[illegible] [illegible]) Ut enim [illegible]

[illegible] *est mihi*, [illegible] dignus [illegible] LOQVERE. MU [illegible] edict. [illegible] tamen post [illegible] nam [illegible] dixit *Grut.*

[illegible] MVLIER. ST [illegible] *Cl.* [illegible] *Tace.* Hic postea [illegible] Cas. [illegible] facile [illegible] brum [illegible] *est*, [illegible] rina, ita [illegible] gerat Cleostrata [illegible] *fer.* Expr[illegible]

Uxor [illegible]

Juven. [illegible] 6.

Coll[illegible]

de qua B[illegible] rixintia [illegible] garrienti [illegible] *Hic* [illegible]

IGITVR] Vide N. [illegible]

ACTUS II. SCENA III.

STALINO senex, CLEOSTRATA uxor.

O[illegible]NIBUS rebus ego amorem credo, & nitoribus nitidis ante[illegible]
Nec potis quicquam commemorari, quod plus salis, plusque lepor[illegible]
habeat. cocos equidem nimis demiror, qui tot utuntur condi[illegible]
[illegible]os eo condimento uno non utier, omnibus quod praestat.

5 [illegible] ubi amor condimentum inerit, cuivis placiturum credo.

,, NEQUE SALSUM neque suave esse potest quicquam, ubi amor [illegible]
,, [illegible] faciet hominem ex tristi lepidum [illegible]
[illegible] conjecturam [illegible] facio magis quam ex au[illegible]
[illegible] mundities mun[illegible]

10 [illegible] o [illegible] est lepidum unguentum [illegible]
[illegible] sed uxor me excruciat, [illegible]
[illegible] astare [illegible] mihi mala res est appellanda.
[illegible] tu agis? CL. [illegible]
ST. [illegible] tristem [illegible]

15 [illegible] ST. [illegible]ane CL. non maneo. [illegible]
[illegible] quando ted am[illegible] CL. [illegible]

[illegible]

Potes impetrare. CL. enecas. ST. vera dicas velim. CL. credo ego
Istuc tibi. ST. respice, oh, mi lepos. CL. nempe ita uti tu mihi es.
Unde hic amabo unguenta adolent? ST. oh, perii! manifesto miser
20 *Teneor. cesso caput pallio detergere? uti te bonus*
Mercurius perdat myropola, qui hæc mihi dedisti. CL. eho tu
Nihili cana culex: vix teneor, quin, quæ decent te, dicam.
Senectâ ætate unguentatus per vias incedis, ignave.
ST. Pol ego amico dedi cuidam operam, dum emit
25 *Unguenta. CL. ut citò commentatus est!*
Ecquid te pudet? ST. omnia quæ tu vis. CL. ubi in lustra jacuisti?
ST. Egóne in lustra? CL. scio plus, quàm tu me arbitrare. ST. quid id est?
Quid tu scis? CL. te sene omnium senem neminem esse ignaviorem.
Unde is nihili? ubi fuisti? ubi lustratus? ubi bibisti?
30 *Id est mecastor: vide, palliolum ut rugat. ST. di me & te infelicitent,*
Si ego in os meum hodie vini guttam indidi. CL. imo age ut lubet,
Bibe, es, disperde rem. ST. ohe, jam satis uxor est: comprime te: nimium tinnis.
Relinque aliquantum orationis, cras quod mecum litiges.
Sed quid ais? jam domuisti animum, potius ut quod vir velit
35 *Fieri, id facias, quàm adversere contrà? CL. qua de re? ST. rogas?*
Super ancillâ Casinâ, ut detur nuptum nostro villico,
Servo frugi, atque ubi illi bene sit, ligno, aquâ calidâ, cibo,
Vestimentis, ubique educat pueros, quos pariat,
Potius quàm illi servo nequam des armigero, atque improbo,
40 *Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus.*
CL. Mirum mecastor te senectâ ætate officium tuum
Non meminisse? ST. quid jam? CA. quia, si facias rectè aut commodè,
Me sinas curare ancillas, quæ mea est curatio.
ST. Qui (malum) homini scutigerulo dare lubet? CL. quia enim filio
45 *Nos oportet opitulari unico. ST. at quanquam unicu'st,*
Nihilo magis unicus est ille mihi filius, quàm ego illi pater:
Illum mihi æquius est, quàm me illi, quæ volo concedere.
CL. Tu ecastor tibi, homo, malam rem quæris. ST. subolet, sentio.
Egone? CL. tu. nam quid friguttis? quid istuc tam cupide cupis?
50 *ST. Ut enim frugi servo detur potius quàm servo improbo.*
CL. Quid si ego impetro, atque exoro à villico, causâ meâ
Ut eam illi permittat? ST. quid si ego autem ab armigero impetro,
Eam illi permittat? atque hoc, credo, impetrassere.
CL. Convenit. vis tuis Chalinum huc evocem verbis foràs?
55 *Tu eum orato, ego autem orabo villicum. ST. sanè volo.*
CL. Jam hic erit. nunc experiemur, nostrum uter sit blandior.

ST. Hercules dique istam perdant, quod nunc liceat dicere.
Ego discrucior miser amore: illa autem quasi ob industriam
Mihi advorsatur. subolet hoc jam uxori, quod ego machinor:
60 *Propterea rem magis armigero dat operam de industriâ.*

HUJUS Scenæ versus & ipsi habent numeros confusiores. Sunt autem tetrametri, aliqui admodum longè excurrentes, aliqui non prorsus expleti, &c.

ANTEVENIRE] i. præstare. Is. Pontanus *jocose* putat, quod in v. c. Oxon. est, *nitoribus nitore antevenire*. Infrà: *munditiis munditiam antideo*. Solemne autem Latinis qui amoribus, aut similibus amœnitatibus occupati, *nitidos* dici. Plautus hic: *Qui postquam amo Casinam, magis niteo*. Et Juvenal. — *hilares nitidique vocantur, &c.*

CUIVIS PLACIT.] Acidal. probat v. edit. *quidvis pl.*

NEC POTES] ita MS. Cam. & vett. edd. L. *Nec pote st.*

DOMI F.] V. N. Cistell. 2 · 1.

MAGIS INITIO] i. quam à principio solebam: D. Malic tamen J. Gul. *magis niteo, m.* Et certè, inquit, parum convenit *initio*. nam amarat jam pridem Casinam. *nitores* autem *nitidos* amori supra dedit, nunc ibi, ut opinor pullo scilicet Cupidinis. MS. Cam. [illegible] *instiem. munditiant [illegible]* [illegible] Ve. & Pal. *magis initio munditiis munditianti deo*. Quod Meursius probat [illegible]) intelligit A[illegible] mundi[illegible] mundo initiare [illegible] *Mundi*[illegible] dixit à *mun*[illegible] [illegible] Quin & P. Col. [illegible] Ap[illegible] unicè rectum hoc videtur. [illegible] Postquam Casinam amare cœpi, magis *Munditianti deo*, illo deo qui munditiæ præest, *initio*, hoc est, sacrificare incipio. Et *Munditiantem deum* eodem modo exaudit, quo *Lactentem* Varro, qui segetes facit lactescere.

MYROPOLI] V. N. Epid. 2 · 2.

UT VIDEOR] sc. mihi. *ὡς φαίνομαι*. L. D.

QUID AGIS?] Hæc dum loquitur uxorem leni manu demulcet, & ut Amph. loquitur, *palpo percutit*. L.

TAM TRISTEM] sic Afranius: *Ja la[illegible] [illegible] jactet mihi erit tristior*. i. iratior Sic Tibullus:

Nil opus est fletu, [illegible] ut
Si quando fuerit tristior illa [illegible]

QUANDO] i. quoniam. L.

NON POTES IMP.] ita MS. Cam.

OH, MI LEPOS] ita MS. Cam. *oh mi l.* V. N. suprà, 1 · 1.

UNGUENTA ADOLENT?] ita disertè MSS. Cam. & Lang. quod Gruterus maximè probat. Etiam Douza conjecerat, *ung.* [illegible] *olent*. nam *ad* pro [illegible] [illegible] inquit Muretus. eleganti[illegible] unguentis caput perfundere solebant. Mar[illegible] lib. 8. 77.

Si sapis, Assyrio semper tibi [illegible]
Splendeat &c.

Juvenal.

— *hirsuto spirant opobalsama collo.*

De quo unguentorum luxu, copiosè J. Br[illegible] ad lib. 1. Silv. Statii.

PALLIO DETERGERE] ita V[illegible] & P[illegible] & vulgg. Aldina, *pallio obterg*[illegible] facit, *obtergere*.

DEDISTI] Camerarii quidem [illegible] *decedisti*, sed vitio typographi. uti pa[illegible] ejus, qui penes me, qui eo suâ manu [illegible] vero *dedisti*, exstat in vet. ejus mem[illegible] & Pal. item omnibus. Grut[illegible] in illo meorum apparet *decid*[illegible] P. Col[illegible] explicare con[illegible] *hæc* [illegible] i. hæc unguenta in me [illegible] me [illegible] Immò, inquit al[illegible] *de*[illegible] interpreter, has mihi mole[illegible] fabricasti ac dedolasti. Decidunt enim [illegible] polsunt, cum dedolant.

CANA CULEX] Hæc quin de am[illegible] cantur, inquit Turnebus. sic mihi per[illegible] *licem* hic figurate amatorem esse, [illegible] promuscide eorem formosarum p[illegible] tanquam siphone sanguinem elicia[illegible] dani earum capti esse videantur, &c[illegible] J. Gruterus suspicatur *canalis* [illegible] Curcul. act. 4: 1. *Propter Canalem* [illegible] *meri*. ut ita vocet senem quia [illegible] lautiorum. MSS. Cam. & Lang. [illegible]

COMMENTATUS] i. [illegible]

OMN. QUÆ TU VIS] [illegible] & placere studentis. Horat. 1 S[illegible] *qua vis*. Persâ, *omnia, qua tu vis* [illegible] L.

UBI IN LUSTRA] i. Præp[illegible] motum denot[illegible] ficatione, veteres [illegible] indifferenter [illegible] V. N. [illegible]
Certum est [illegible]
Finge in poss[illegible]

[illegible] Præpositio *Su*[illegible] 3. & Cæsar de B. G. l. [illegible] *Sub, ego* [illegible] *mit*[illegible]. De quibus Auson. P[illegible]pma De usu An[illegible]. Locut.

QVID ID EST? QVID] Acid. probat v. edit. [illegible] *id est, Quod tu scis?*

IS N. [illegible] i. venit.

ID EST MECASTOR] Ita e vett. ed. restituit J. Gul. Rogitat eum, ubi perpotasset; tum ac[illegible]s in habitu[illegible] intuens, *Id est m*[illegible]*astor*, ait: ut [illegible]l. perpotarit nam vel hoc palliolum vide, ut rugas [illegible]axit a de[illegible]abulo illo sedentario. *Id est*, vel, *Ho*[illegible] *est* eorum quæ dicta sunt, adsseverati[illegible]ne[illegible] habet. Int[illegible]us h[illegible] Fab. *hoc erat Ecastor, quod me*, &c. Idem placuit Camerario.

[illegible] UT RVGAT] Idem in Fragmentis. *Q*[illegible] *? rugat pallium* [illegible] *amiclus non sum com-m*[illegible]c. V. N. M[illegible] 2 6.

INFE[illegible]CITENT] Grut. leg. *infelicent*. Et sane MS. Cam. & o[illegible] codi[illegible] h[illegible] p[illegible] unus Ald. *infelicitent*. Vide tamen Rud. act. 4[illegible].

JAM SATIS UXOR EST] J. G[illegible] N[illegible] f[illegible]o, in[illegible]t, di[illegible]am receptæ lectioni [illegible] tamen magis arr[illegible]deret, si[illegible] [illegible]ula [illegible] haberet. *Jam* [illegible] *uxor es.* hoc sensu. jam sati[illegible] e[illegible]dem imple[illegible] morem & munus uxorium. C[illegible] id putem, facit locus Persâ, 4. 6. *Ne non satis esses leno, &c.* V. N. ib.

NIMIVM TINNIS] nimis acutè clamas. tralatio est ab æ[illegible]. V. P[illegible]. P[illegible].

RELINQVE ALIQ.] Ab hoc versu reliqui hujus Scenæ sunt mani[illegible]ta ratione Trochaici: Cam.

UBI] [illegible] apud quem.

PARIAT, POTIUS] ita MSS. Cam. & Lang. & Edd. expuncto illo *bene*.

SERVO ARMIGERO] *Armiger* hic, quem mox & *scutigerulum* vocat, est qui Horatio *stipator*. Glossæ: *stipator, satelles*: σωματοφύλαξ, δορυφόρος, ὁπλοφόρος. dicebantur & *statores*, ab stando: ut *apparitores*, ab apparendo. Ciceroni *statores* sunt magistratuum nuncii. Epist. lib. 11: 7. *Litteras a te mihi stator tuus reddidit.* Vide VVouvver, ad Petron.

N. NON EST PLVMB.] Ita & J. Gul. deleto *nisi*. Trin. *Cui, si capitis res sit, nummum nunquam credam plumbeum.* Etiam Grut. observat, illud *nisi* in nullo MSS. legi, nec in edd. ante Cam.

QVID JAM?] ita Grut. & J. Gul. è MSS. suis, itemque Lang. *Quid jam?* Plauto est *quare, quamobrem.* Persa: *Te in caslium bene ire oportet. DO. quid jam? TO. quia perjurus es.* Camer. contra omnes libros edidit, *quid ais?*

RECTE AUT COM.] ita Grut. e MSS. *rectè aut c.*

SCVTIGERVLO] per contemptum, pro *caculâ militari*: qualis Stalinus, Trin. *L. D.*

SVBOLET] subolet uxori hoc quod ago, i. a[illegible] me[illegible].

F[illegible]VTTIS?] *Friguttire*, est gestu corpo-ri[illegible]tatem animi declarare.

ATQ. HOC] ita M[illegible]. Cam. & Lang.

IMPETRASSO] [illegible] traturum esse *L.* Meurs. l. *impetrassere*. Nam *Impetrasso*, inquit, non est indicativi modi tempus præsens, sed subjunctivi futurum, pro *Impetravero*, sic *Amasso, amavero*, ut exponitur in Festo. Ita apud Non. *depeculassere*, & *deargentassere*.

CONVENIT] ὁμολογοῦμεν. *L.*

NVNC] sc. non audiente illa. *L. D.*

ACTUS II. SCENA IV.

STALINO senex, CHALINUS servus.

Q[illegible]*i illum di omnes deæque perdant. CH. te uxor a*[illegible]*at tua*
Me vocare. ST. ego enim vocari jussi. CH. eloquere quid velis.
ST. Primum ego te porrectiore fronte volo mecum loqui.
CH. Stultitia est ei te esse tristem, cujus potestas plus potest.
5 *ST. Pro! bona frugi hominem te jampridem esse arbitror. CH. intellego.*
Quin, si ita arbitrare, emittis me manu? ST. quin id volo:
Sed nihil est, cupere me factum, nisi tu factis adjuvas.
CH. Quod velis modo id velim me scire. ST. ausculta ergo. loquar:
Casinam ego uxorem promisi villico nostro dare.

10 *CH. At tua uxor, filiusque promiserunt mihi. ST. scio.*
Sed utrum nunc tu, calibem esse te mavis liberum,
An maritum servum ætatem degere & gnatos tuos?
Optio hæc tua est: utram harum vis conditionem accipe.
CH. Liber si sim, meo periclo vivam, nunc vivo tuo.
15 *De Casina certum est concedere homini nato nemini.*
ST. Intro abi, atque actutum uxorem huc evoca ante ædis cito.
Et sitellam huc tecum efferto cum aquâ & sortis. CH. satis placet.
ST. Ego pol istam jam aliquovorsum tragulam decidero.
Nam si sic nihil impetrare potero, saltem sortiar.
20 *Ibi ego te & suffragatores tuos ulciscar. CH. attamen*
Mihi obtinget sors. ST. ut quidem pol pereas cruciatu malo.
CH. Mihi illa nubet, machinare quod lubet, quovis modo.
ST. Abin' hinc ab oculis? CH. invitus me vides: vivam tamen.
ST. Summe ego miser homo! satin omnes res sunt advorsæ mihi.
25 *Iam metuo, ne Olympionem mea uxor exoraverit,*
Ne Casinam ducat. si id factum est, ecce me nullum senem:
Si non impetravit, etiam specula in sortitu st mihi.
Si sors autem decollavit, gladium faciam culcitam,
Eumque incumbam. sed progreditur optime, eccum, Olympio.

VERSUS [illegible] Trochaici, Archilochii, quales [illegible] & S[illegible] s[illegible].

QUI I[illegible]LUM] *Qui*, pro *ut*, vel *utinam*. Vide Don[illegible]. [illegible] Terent. *Qui illum [illegible] omnes perd[illegible]* S[illegible] Plaut. Trin. *Qui [illegible]am [illegible]d[illegible]t.* I[illegible] Men[illegible] Pe[illegible] alibi. & C[illegible] ad [illegible]. *De [illegible] qui [illegible] d[illegible] iratis [illegible]* G[illegible] [illegible]. I[illegible] [illegible]nut. Etiam M[illegible]. [illegible] l. *Q[illegible]* ut & [illegible] omnes præter Ald. quæ [illegible] g[illegible] [illegible] & tra[illegible]x e[illegible]s Ba[illegible] q[illegible] [illegible]tas.

P[illegible]RRECT. FR. [illegible] N. Ep[illegible] 5[illegible]. T[illegible] *Da [illegible] h[illegible] die [illegible] e[illegible] frontem.* Hor[illegible] l. Ep[illegible] l. 18. *Deme supercilio nubem.*

PRO BONÆ FR. [illegible] & [illegible] Pall[illegible] & Ead. Ve[illegible]. [illegible] s. *Pe[illegible]* B[illegible] [illegible] *[illegible]* *e[illegible] t.* u[illegible] que a[illegible] *Ch.* [illegible], [illegible] a d[illegible] Stuli[illegible].

AUSCULTA ER[illegible] OQUAR] ita Grut. & Acid.

NU[illegible] V[illegible] [illegible] Mortuo enim servo, d[illegible] n[illegible].

[illegible] SIT[illegible]AM] ita Gru[illegible] e MS. Cam. In L[illegible]g. [illegible]. Cicero vocat *hydriam*, lib. 2.

Accusat. Et notetur ratio *sorti[illegible]* re[illegible].

TRAGULAM DECID.] [illegible] uxor[illegible] d[illegible] *Tragula*, g[illegible]. Vi[illegible] d[illegible]m [illegible] [illegible]. p. [illegible] c[illegible] p. [illegible] quod ha[illegible] e[illegible] a trahendo. V. [illegible] [illegible] dicebant Lat[illegible], quod est, vulner[illegible] e[illegible]. Quanquam liber L[illegible] *lam [illegible].*

IN SORTITU ST M.] MS. C[illegible] *[illegible] in sortitu sunt mihi* [illegible] & [illegible] & Pallatt. & [illegible]t. vet. ni[illegible]. Hinc Gruterus fecit, *etiam* [illegible] *li*. nam *st* sæpè degeneravit in [illegible] conjecturâ etiam Acidalius S[illegible] di actus. Cic. pro Domo [illegible]. *[illegible] bus de rebus uno sortitu ret[illegible]?*

DECOLLAS[illegible]IT] V[illegible]. Cap. [illegible]

G[illegible]. CULCITAM] [illegible] Lucill. *Su[illegible] an ingla[illegible] calum videat.* Cic. l. de [illegible]. *in g[illegible] beret.*

ACTUS

ACTUS II. SCENA V.

OLYMPIO villicus, STALINO senex.

VNa edepol operâ in furnum calidum condito,
Atque ibi torreto me pro pane rubido, hera,
Quàm istanc operam à med impetres, quod postulas.
ST. Salvus sum, salva spes est, ut verba audio.
5 *OL. Quid tu me vero libertate territas?*
Quid si tu nolis, filiusque etiam tuus,
Vobis invitis atque amborum ingratiis
Vna libella liber possum fieri.
ST. Quid istuc est? quicum litigas, Olympio?
10 *OL. Cum eadem qua tu semper. ST. cum uxorene meâ?*
OL. Quam tu mihi uxorem? quasi venator tu quidem es,
Dies atque noctes cum cane ætatem exigis.
ST. Quid ait? quid loquitur tecum? OL. orat, obsecrat,
Ne Casinam uxorem ducam. ST. quid tu postea?
15 *OL. Negavi enim ipsi me concessurum Iovi,*
Si is mecum oraret. ST. di te servassint mihi.
OL. Nunc in fermento tota est, ita turget mihi.
ST. Edepol ego illam mediam diruptam velim.
OL. Credo edepol esse, siquidem tu frugi bonæ es.
20 *Verum edepol tua mihi odiosa est amatio:*
Inimica est tua uxor mihi, inimicus filius,
Inimici familiares. ST. quid id tuâ?
Vnus tibi hic dum propitius sit Iuppiter,
Tu istos minutos deos flocci feceris.
25 *OL. Nugæ sunt istæ magnæ: quasi tu nescias*
Repente ut emoriantur humani Ioves.
Sed tandem si tu Iuppiter sis emortuus,
Quum ad deos minores redierit regnum tuum,
Quis mihi subveniet tergo aut capiti, aut cruribus?
30 *ST. Opinione melius res tibi habeat tua,*
Si hoc impetramus, ut ego cum Casinâ cubem.
OL. Non hercle opinor posse, ita uxor acriter
Tua instat, ne mihi detur. ST. at ego sic agam:
Conjiciam sortis in sitellam, & sortiar

35 *Tibi & Chalino ita rem natam esse intellego.*
Necessum est vorsis gladiis depugnarier.
OL. Quid si sors aliter, quàm voles, evenerit?
ST. Benedice. dis sum fretus, deos sperabimus.
OL. Non ego istuc verbum emissim titivilitio.
40 *Nam omnes mortales deis sunt freti. sed tamen*
Vidi ego dis fretos sæpe multos decipi.
ST. Tace parumper. OL. quid vis? ST. eccum exit foras
Chalinus intùs cum sitellâ & sortibus.
Nunc nos collatis signis depugnabimus.

PRO PANE RUBIDO] Ita MSS. omnes [illegible] & Pall. [illegible] editiones. Festus: *Ru[illegible] panis [illegible] atur parum coctus cum rubro colore.* Directè contra [illegible] sententiam, qui [illegible] lib. 20. *Rubidus panis, recoctus & rubefactus.* [illegible], verisimiliter Gruterus emendabat apud Festum *Rub. p. vocatur iterum coctus.* V. & N. Sticho, [illegible]. At Lambinus & Plautum & Festum putat [illegible]; ac rescribendum *rufido*, aut ut Her[illegible] Barbaro in glossem. Plinianis visum sit, *ru[illegible]* & interpretatur *rude, [illegible]abrum,* quales sint panes non bene pisti. [illegible] *rubidum panem* ait [illegible] a Joan Moscho in Prato Spirit. c. 7. *Purpureum* [illegible] quod ab igne rubeat, utpote bis coctus, [illegible] ejus sunt *Neque vinum bibens, neque panem comedens, nisi purpureum*, de sene monacho. B

[illegible] SPES EST] Huic opponitur, *occisa [illegible]*. Horat. 4. Od. 4. *Occidit spes omnis &c.* L.

LIBERTATE TERRITAS] Meursius è v. [illegible] *tu me, hera, libertate territas?* [illegible] Gruterus prodit in *Notis*, lectionem istam ultimam non esse vet. codicis, sed Aldinæ editionis spuriam prolem, exceptâ voce postremâ; nec temerè recipiendam. Illud, *territas*, meæ omn. habent.

QUID SI TU N.] Acidal. *Quin*, vel, *Qui [illegible]*.

AMBORUM INGRATIIS] [illegible] hinc appa[illegible] Lamb. & [illegible] pp. Vet[illegible] *ingra[illegible]* non ad [illegible] Merc. & [illegible] 4. C [illegible] qu[illegible] tamen Latine [illegible] negat [illegible] V. N. [illegible] & [illegible] Mercat.

UN[illegible] LIBELLA [illegible]

CUM CA[illegible] [illegible] ad[illegible] at ut canis. V[illegible] Mil. 3:1. & Rud 3:1. & P[illegible]

NEGAVI, & [illegible]
[illegible] muliebria [illegible]
[illegible] petas,

M[illegible]

ITA TURGET MIHI] [illegible] tium. Et benè (inquit Gruterus) expl[illegible] ctorius. omnia siquidem in ira turg[illegible] hâc similitudine Arbiter dixit, *odia de[illegible]* ficit idem, *detumuit imber* &c. Sic A[illegible] tat Lamb.) apud Hom. interpret[illegible]
At mihi cor penitus turgescit tri[illegible]
Hor. 1. Od. 3.
—— Væ, meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Sic in Bacchid. de [illegible]ato: *Sufflat se ill[illegible]* frà, 3. 3. *Nescio quid se sufflavit uxori [illegible]*.

SIQUIDEM TU FRUGI B. [illegible] maritus es, illa media dirupta est. [illegible] gi[illegible] sive hymenæum naturæ mulieb[illegible] Pand. quæ ambitiosissimè & curio[illegible] J. Dou[illegible], Cent[illegible].

UNUS TIBI &c.] Alludit ad d[illegible] & minorum gentium. V. N. Epid. [illegible] Grut. e vulgatis olim, & ita Ve[illegible] & Pa[illegible] Brix. *quid id refert* [illegible]

HUM. JOVE] *Jovis*, a [illegible] *Jovis*, ut vult Prisc. 6.

SED TAN[illegible] Acidal. l. *Et [illegible]* ut sententiæ & numeris consula[illegible]

QUI MIHI SUBVENIET [illegible] in hoc versu. [illegible] Hom. [illegible] [illegible] Od. [illegible] 1. 2. c. 4.

CONIIC. SORT. IN SIT[illegible] *Sitella quæ [illegible] est, ut sortirentur* [illegible] c [illegible] *sorticulâ in urnam cum ca[illegible]* [illegible] Fuls. Ursini Notas ad Leg[illegible]

ITA REM N.] eam nat[illegible]

VORSIS GL.] Lipsius [illegible] remptâ, inquit, præ[illegible] armis, transibant ad vera [illegible] *dimicare ad certum*, T[illegible] labant id etiam, *pugnare [illegible]* ratores: *Inversis armis pugn[illegible]*

dum, sed versis, i. transmutatis. S[illegible] A *pannis agitare*[illegible], (cum pannos [illegible] al- terius colori[illegible] pro [illegible] *[illegible]fer- sis.* Plauti versum è Casina [illegible]strabit hæc nota: *ita rem[illegible].* &c. Nec enim [illegible] in ea armorum versione [illegible], facile persuadeor Ovidii versu de Arte. *Ponite jam gladios hebetes, pugnetur acutis.* A- [illegible] suspicari possimus, si quis à genere ad genus alterum transit, puta à *Secutore* ad *Retiarium*, di- cit eum *pugnare versis armis.* At placet prius, etsi in Plauti versu salivam etiamnum mihi movet mea olim divinatio, *Verus gladius.* Hæc ille. J. Phi- larg. *ver[illegible] glad.* cap. infestis, rectè.

BENEDICE.] [illegible]. Alii. *Eja benedicite.* V. N. Mil. 4: 8.

SP[illegible]RIM.] ita Douza & Grut. & J. Gul. No- cetur forma sermonis, *deos sperare*, pro, diis con- fidere. Virgil. 1. Æn. etiam, *deos metuere*, dixit, *deos sperare*, &c.

EMISSIM] i. emerim: *Cam.* Acidal. & Frut. in Conjectan. l. *emsim*, vel *empsim*, pro, emerim: ut Epid. *ademsit*, pro ademerit, act. 3. *ademsit Orcus.*

TITIVILITIO] i. *filis putridis, quæ de telâ ca- dunt:* Fulgentius. Quanquam Turnebus censuit, Fulg. legisse *textivilitium* apud Plautum, ut sit no- men compositum ex *textu* & *vilitate.* Festus: *Titi- vilitium nullius significationis est, ut apud Græcos βλίτυρι & σκινδαψός.* Jos. Scaliger: *Titivillitium* inter ea censendum, quæ Græci Critici vocant ἐ- μφῆ ὀνόματα, Latini veteres *Effutilia.*

ACTUS II. SCENA VI.

CLEOSTRATA uxor, CHALINUS, STALINO, OLYMPIO.

FAC E Chaline me certiorem, quid meus vir me velit.
CH. Ille edepol videre ardentem te extra portam Metiam.
CL. Credo ecastor vellet. CH. At pol ego haud credo, sed certò scio.
ST. Plus artificum est mi quàm rebar. ariolum hunc habeo domi.
5 *Quid si propius attollamus signa, eamusque obviam?*
Sequere. quid vos agitis? CH. assunt quæ imperavisti omnia,
Uxor, sortes, situla, atque egomet. ST. te uno adest plusquàm ego volo.
CH. Tibi quidem edepol ita videtur: stimulus ego nunc sum tibi.
Fòdico, corculum assudascit jam ex metu. ST. mastigia.
10 *CL. Tace Chaline. comprime istum. OL. imo istunc, qui didicit dare.*
ST. Appone hic sitellam, sortis cedò mihi: animum advortite:
Atque ego censui abs te posse hoc me impetrare, uxor mea,
Casina ut uxor mihi daretur: & nunc etiam censeo.
CL. Tibi daretur illa? ST. mihi enim? ah, non id volui dicere:
15 *Dum mihi volui, huic dixi: atque adeò dum mihi cupio, perperam*
Iamdudum hercle fabulor. CL. pol tu quidem; atque etiam facis.
ST. Huic, imò hercle mihi. vah, tandem redii vix veram in viam.
CL. Per pol sæpè peccas. ST. ita fit, ubi quid tantopere expetas.
Sed te uterque suo pro jure, ego atque hic oramus. CL. quid est?
20 *ST. Dicam enim, mea mulsa, de istac Casina huic nostro villico*
Gratiam facias. CL. at pol ego neque facio, neque censeo.
ST. Tum igitur ego sortis utrinque jam mittam. CL. quis vetat?
ST. Optimum atque æquissimum istud esse jure judico.
Postremò, si illud quod volumus eveniet, gaudebimus;

Sin

25 *Sin secus, patiemur animis æqu[illegible] ene s[illegible]rtem tibi.*
Vide quid scriptum est. OL. unum. CH. iniquum est: quia isti [illegible]
ST. Accipe hanc sis. CH. cedò: mane, unum venit in mentem mo[illegible]
Vide, ne qua illic insit alia sortis sub aquâ. ST. verbero,
Men[illegible]te censes esse? nulla est, habe quietum animum modò.
30 *CH. QUOD bonum atque fortu[illegible]atum sit mihi, tuum magnum mal[illegible]*
OL. Tibi quidem edepol credo eveniet: novi pietatem tuam.
Sed manedum: num ista aut populna sors, aut abiegna est tua?
CH. Quid tu id curas? OL. quia enim metuo, in aquâ ne summa na[illegible]et.
ST. Euge: cave. conjicite sortis nunc jam ambo huc. e[illegible]e re,
35 *Uxor, aquâ. OL. nolim uxori credere. ST. habe animum bonum.*
OL. Credo h[illegible] hodie devotabit sortis, si attigerit. CH. tace.
OL. Taceo; deosque quæso. CH. tu ut quidem hodie canem & f[illegible]rcam [illegible]
OL. Mihi ut sortitio eveniat. CH. ut quidem hercle pedibus pendeas.
OL. At tu ut oculos emungare ex capite per nasum tuos.
40 *Quid times? paratum oportet esse jam laqueum tibi.*
Periisti, ST. animum advortite ambo. OL. taceo. ST. nunc tu, Cle[illegible]
Ne à me memores malitiosè de hac re factum, aut suspices,
Tibi permitto: tute sorti. OL. perdis me. CH. lucrum facit.
CL. Bene facis. CH. deos quæso, ut tua sors ex sitella effugerit.
45 *OL. Ain tu? quia tu es fugitivus, omnes te imitari cupis.*
Sed utinam tua quidem, sicut Herculeis prædicant
Quondam prognatis, ista in sortiendo sors d[illegible]cuerit.
CH. Tu ut liquescas, ipse actutum virgis calefactab[illegible]re.
ST. Hoc age sis, Olympio. OL. si hic literatus me sinat.
50 *ST. QUOD bonum atque fortunatum mihi [illegible]t. OL. ita verò. & mi[illegible]i.*
CH. Non. OL. imò hercle. CH. imò mi[illegible] her[illegible]le. ST. hic vincet, tu [illegible]
Præcid[illegible] os tu illi hodie. age, ecquid [illegible]fit? CL. ne objexis manum.
OL. Compressan' palma an porrecta ferio? ST. age, ut vis. OL. hem tibi.
CL. Quid tibi istunc tactio [illegible]st? OL. quia Juppiter jussit meus.
55 *CL. Feri malam tu illi ru[illegible]m. OL. perii, pugnis cædor, Juppiter.*
ST. Quid tibi tactio hunc [illegible]it? CH. quia jussit hæc Juno mea.
ST. Patiundum est, siqui[illegible] me [illegible]vo mea uxor imperium e[illegible]hibet.
CL. Tam l[illegible]lo[illegible]re [illegible]portet quàm isti. OL. cur omen mihi
Vituperat? [illegible] cavendum censeo.
60 *CH. Temper[illegible]atum est os. ST. age, uxor mea, [illegible]*
Sorti[illegible] præbe tu. OL. ubi sim nescio.
Perii, cor[illegible] sum opinor habeo, jam [illegible]udum salit:
De la[illegible]re pectus tundit. CL. teneo sortem. ST. effer foras.
C[illegible] mortuus? OL. ostende, mea est. CH. mala crux ea est qui[illegible]

65 *CL. Victus es, Chaline. ST. tun nos diu vivere, Olympio,*
Gaudeo. OL. pietate factum est mea, atque majorum meûm.
Intrò abi uxor, atque adorna nuptias. CL. faciam ut jubes.
ST. Scin tu ruri esse ad villam longe, quò ducat? CL. scio. ST. intrò abi:
Et quanquam hoc tibi est ægrè, tamen fac accures. CL. licet.
70 *ST. Eamus nos quoque intro, hortemur ut properent. OL. num quid moror?*
ST. Nam præsente hoc plura verba non desidero.

VERSVS sunt Trochaici Ar[illegible] [illegible] Vet. editt. [illegible] non, [illegible] re pon[illegible] [illegible] [illegible] iuramentum tribu[illegible]ur [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Pe[illegible] ad [illegible] fac[illegible] [illegible]vit Acidalius. L[illegible]psi[illegible] est in r[illegible] [illegible] &c.

ARDENTEM [illegible] Non do[illegible] viri [illegible] *ad 2. Annal. T.* [illegible] plicium tra[illegible] [illegible] o[illegible] uxore[illegible], ut etiam cum [illegible] excruciatam vel[illegible]. & quomodo [illegible] an [illegible] mar[illegible]tus c[illegible]mitetur supplicium uxori[illegible] [illegible]virorum [illegible], optare morte[illegible] [illegible] occurritq[illegible] [illegible] ies in Comœdiis. *Gr[illegible].*

EXTRA PORTAM MET.] V. N. Pseud. act. 1: 3. & Mil. 2: 4.

VELLET.] [illegible] Grut. è MSS. & editt. Vulgatæ, *Velle.*

HAVD CREDO] Donatus: *Credere, dubi[illegible] [illegible] est: certum esse, fidentis.* Plus est [illegible], quàm *credere*: nam certior *sententia* est, quam *fides*, ut docet Aristot. L

HARIOLVM] V. N. [illegible] act. 3: 1.

QVID SI PR[illegible]P.] Al[illegible] [illegible] à re militari. ut supra: [illegible] *d[illegible]*.

STIMVLVS [illegible] [illegible] &c. Germ. Ich bin der ein Dorn im Aug. Tale ill[illegible] [illegible] cap. 23. *Gentes erunt [illegible] [illegible] in oculis [illegible].*

EO DICO, C[illegible] Gut. & Edd. Ven. & Parisi Douza. *Eoque [illegible]*.

ASSVDASSIT] An[illegible] [illegible] dixit, pro congelarit, [illegible] ut & frigus, contrahi[illegible] *Lamb.* Quam [illegible] [illegible] glacie frigidiorem atq[illegible] Ac[illegible] legit [illegible] *cor[illegible] adsultat [illegible]*. [illegible] *[illegible]um* cordi sæpe tribuit in metu. [illegible] v. 62. & [illegible] act. 3. sc. 4. v. 104. Putat etiam [illegible] posse, [illegible]. & huic favere, quod de *[illegible]* præcedit. Neutrum tamen valde probat. Neque ego sane possim, cum omnes habeant *assidas*. In Cam. est, *a[illegible]*.

COMPRIME ISTVNC.] Voces has duas in omnibus MSS. & plerisque ante Cam. codd. attribu[illegible] [illegible], *Grut.* [illegible].

QVI DIDICIT DARE.] [illegible] restituunt Grut. è MS. [illegible] E [illegible] be[illegible] *D[illegible]* [illegible] P[illegible]ap[illegible]

A[illegible] [illegible] g. [illegible] ex [illegible] *MI.* [illegible] quod sic [illegible]

[illegible] [illegible] in[illegible] [illegible] hæc a[illegible]

P[illegible] [illegible] fa[illegible] b[illegible] [illegible].

P[illegible] *o!* p[illegible] [illegible] separati[illegible] [illegible] *Pe[illegible] quam p[illegible] pe[illegible]* per[illegible].

SVO [illegible] *tuo* sententiâ ac D. [illegible] *[illegible]* sil. pro ea, qua p[illegible] [illegible]. *Servus* pro eo, ut domi[illegible] [illegible] decebat.

M[illegible] V. N. [illegible] *[illegible] mea*, Mein Zuckermündlein.

GRATIAM [illegible] *[illegible] facere*, est remittere, condonare. [illegible] *[illegible] fac[illegible] gratiam.* Mil. *Quam [illegible] gratiam [illegible]* V. N. Trin. 2: 2.

VTRI[illegible] Q.] pro utroque, Olymp. & Chal.

MITTAM] Ho[illegible] verb. & Cam. & Lamb. in libris suis reperire [illegible] Et docet Acidalius, sententiam etiam [illegible] id repudiare. falsissime etiam exponi, qu[illegible] [illegible] pro [illegible] servorum in situlam [illegible] fit. neque enim, inquit, sortes [illegible]; neque sané post a[illegible] [illegible] pro [illegible]que. & id [illegible] ab eo[illegible] dem[illegible] *ST. [illegible], [illegible] sortes [illegible] jam ambo huc.* Vetusta edit. habent, *ponam.* inde [illegible] *ST. [illegible] ego [illegible] jam do. Cl. nam q. vel in* [illegible] mente [illegible] *jam dabo.* Mens enim hæc [illegible] pro[illegible] [illegible] astruere se velle sortes utri[illegible] [illegible] S[illegible] [illegible] abnuente uxore [illegible] [illegible] [illegible]

T[illegible]

lect. tamen non apparet. Sed nec sic me satis expedio. latet absque dubio occultius aliquod verbum &c. *Hæc ille.*

POSTREMO] versus iste nusquam extat in MSS. Pal. aut edit. ante Camerarium, in cujus tamen v. cod. legitur, sed a manu secunda adscriptus &c. *Grut.*

AN. ÆQVIS. TENE S. TIBI.] ita Grut. è MSS. Cam. & Pall. itemque Pistoris ex ingenio. Stalino sortes distribuit, quod clarissimum est. Vidit hoc & Acidalius atque ista etiam sic reformat: *Vide q. scriptum est. CH. enim iniquum est:* &c. Vulgatum q. illud *unum* inepte ad numerum sorti inscriptum referri ait. Porrò de *sortibus nuptiis sortitione constitutis* vide J. Rævard. Conject. l. 2. cap. 15. Sed & Suetonius Tiber. c. 35. & Alexand. etiam ab Alexandr. l. 2. c. 5. hujus rei meminit. & de hoc more, *quod sortitione nonnunquam uxores ductæ, & sponsæ sortitæ,* late dixit *Andr. Tiraquell,* in Comment. Primigeniorum.

UNUM] nota, quæ μονάδα significat. *Cam.*

MIHI EST] sc. data sors.

HANC SIS.] sc. alteram, si vis.

SORTIS] *sortis* pro *sors.* Prisc. lib. 7. *Cam.* & *Grut.* In MSS. Cam. a manu tamen secunda, & Lang. est *sors.*

CH. QVOD BON.] Rectè Acidal. hæc Chalino dat. Servi enim inter se velitantur.

POPVLNA] i. ex populo arbore. Notat Prisc lib. 2.

NE SVMMA] fiebant enim sortes ex ligno durissimo, puta *quercu* ut in aquâ subsiderent.

EVGE CAVE.] Acidal. l. *Eugecaté* Paudit senex Olymp. suo. At Grut. è MS. Cam. *Fuge afe. consiste sortis nunc jam amabo hic. ecce re uxor æquâ.* ita etiam Pall. nisi quod in, *Age at que cave.* neque se videre, ait, quomodo hoc loco *Favere* necessario conveniat. Etiam Colon. mea leg. *ecce re lix.* & Paris. Vulgò; *Uxor æquas,* sc. sortes; vel sitellam, ut neutram in partem propendeat. Lambinus etiam aliter. Cic. ex Fragment. Orat. pro C. Cornelio: *Dum tabellæ distribuuntur, dum sitella defertur, dum æquantur sortes, dum sortitio fit* &c.

NOLIM UXORI C.] Certè servo convenientius est *nolim uxori cr.* quod [illegible] antiquitus impressum [illegible] retinet, præ[illegible] perantis, *Grut.*

CREDO H.] Ald. l. *Crede* [illegible] præfert Meursius & multa de genere [illegible] sortibus [illegible] pelvim [illegible] dum sis [illegible] vides.

DEVITABIT] [illegible] Dousa, itaque [illegible] Lamb. [illegible], quæ [illegible] cod. &

Cam. secutus ediderit [illegible] de-[illegible] devota & exsecrata reddere [illegible] Cic. i. Paradox. [illegible] facient [illegible] *devotaßet* [illegible] A[illegible] *plo me amabo, atque [illegible]* cod. Paris. noster, *devotabit* [illegible] empl. legi, Pius prodit. quod [illegible] Sed quid prohibet [illegible] motioris propius sententiam [illegible] *bis,* quæ Apulejus vulgo h[illegible] *VOTATUS DEFIXUS* [illegible] *si eum resistas.* Hic qui[illegible] telligi ex adjuncto *de*[illegible]m. [illegible] in Ceiri,

Regis [illegible] animum [illegible]ere [illegible]

notat. Dictum, ut *defig*[illegible] rio. *Defictiones* [illegible] telligere possis [illegible] cl. Poe[illegible]

——Veneris, Dii, Sincula ne [illegible]

CANEM] *Canis,* vinculi ferrei [illegible]

——cum [illegible] *ut* [illegible]*bes,*

Ferreo [illegible]o.

Vide & Cujac. lib. 11. Observ. [illegible] C[illegible] quit Turneb. lib. 7: 11. hic est vi[illegible] *cat[illegible]lum* vel *[illegible]ellum ferreum* [illegible] ubi d[illegible] nutionem [illegible] eodem modo Græc[illegible] Meursius le[illegible] v. c. [illegible] proponit judicandam doctioribus.

PED. PEND.] Servi enim verber[illegible] dentes. V. N. Amph. 1:1. Cum [illegible] in Personis, Grut. hic distinx[illegible] A[illegible] ta: *l. Tac[illegible]* [illegible] *titio eveniat. CH. tu ut* [illegible] *tu &c. laqueum tibi. Perij s. ST* [illegible]

OCVLOS EMVNGARE] [illegible]

LAQ. TIBI. PERIISTI [illegible]

AMBO] [illegible] & vet. [illegible] Meursius & Pistoris. Nam P[illegible] u[illegible]e congruit sermoni [illegible] paratum esse oportere di[illegible] *b*[illegible], an *amabo* legas, susque de[illegible] ta[illegible] Pistoris, tempus [illegible] impensius arriserit.

SVSPICERE] ita vet[illegible] MS. Cam. sed à [illegible]

SORTI] pro [illegible] *aut urbem atque agro*[illegible]

LVCR FACIT] [illegible] quem berus ta[illegible]

[illegible] ... Ed. In MS. [illegible] placet ut [illegible] casus [illegible]. Hanc autem historiam lib. 4. in hanc fere sententiam narrat Pausanias. CRESPHONTES Messeniam sibi vult adsignari. Itaque, ut res componatur, Temenum rogat, ... [illegible] Ille in situlam aquâ plenam sortes mittit ... re ita constitutâ, ... sors prior [illegible] ... Messenia adjudicaretur. At [illegible] Aristodemi quidem liberûm sortem ex argilla Sole [illegible], Cresphontis vero e cocto lateree [illegible]. Inde factum, ut illa solutâ, hac [illegible] ... atque ita Cresphonti Messenia obtigerit, &c. Hermanus autem *progn* [illegible], a. Aristodemi liberis. Vide & P. Victorium lib. 25 : 15.

DELIQUERIT] [illegible]; Camer. i. liquefacta [illegible].

LITERATUS] Lipsius Elect. lib. 1. 15. ad illud Apul. lib. 9. *frontes litterati* [illegible] *capillum semirasi*, *& pedes annulati*; notat. Frontes litteratis [illegible] nostri *inscripti*. Idque [illegible] adseverem imitatione Plauti; apud quem in Casinâ servus conservo convicium facit, *Hic litteratus me sinat*. nec aliter quam *stigmatiam*, & litteris in vultu notatum interpretatur: etsi contra nitente Lambino qui accipi eum vult, cujus tergum velut litteris virgis concisum sit atque conscriptum. Non dissimulo tamen in MS. nostro hic esse [illegible] *turatu*. quod ipsum haud displiceat, quasi scripti & rescripti, & fortassean ita scripserit & Plautus. Quanquam cur ambigimus? veræ litteræ fronti inscribi solitæ, immô vultui sæpe toti. Litteræ, dico, aut plura verba, quæ crimen continerent caussamque notæ puta, *Cave à furca*, *A furtivo*. Sæpe etiam plurium verborum fuit [illegible] scriptio. immo versuum: & meminerat Joh. Zonaras. Tom. III. Annalium, duos quosdam [illegible], quia Imperatorem Theophilum liberius [illegible] inscriptos fuisse, & quidem [illegible] versuum epigramma [illegible] ut sic dicam, tabula, &c. Ratio autem inscribendi [illegible] ... de atramentum infunde [illegible] ... litteræ, & præberent se [illegible] ... Pericid. J. Dousæ ad Petron. lib. 1. [illegible] Antiq. lect. lib. 7. c. 31. & Tit. [illegible] Servorum. Sed notat hic [illegible] ita virgis [illegible] ... litteræ in tergo [illegible] ... *qualis in libro conscri[illegible]* ... quod idem quoque visum Grutero meo.

CH. NON. OL. IMO HERCLE. CH. [illegible] M.] ut certamen sit [illegible], ita variat Acid. atque

A ab hac murina obsecvatione pendere ait intellectum ejus dicti, quod inferius male interpretantur de pulsatione: *OL. Cur omen mihi vituperas*.

PRÆCIDE] ita omnes MSS. Grut. & Edd. mee. Turnebus l. *Percide*, i. batue, tunde, lib. 7. cap 7.

OBIEXIS] i. objeceris. q. d. Cleostrata: Noli manum ori opponere, Chaline: nunquam enim te, me præsente, ferire audebit. Alii legunt, *obicies*, & interpretantur, oblæseris, quasi Cleostrata moneat Olympionem, ut videat, ne sic halinum feriat, manum lædat. sed ferri non potest: & ipse Camer maluit, *objexis* Lambinus. Etiam Meursius l. *objexis* usurpavit autem *objicere* pro

B *admovere*. nam ob pro [illegible] veteres dixisse ex Festo notum. Ergo, *ne objexis manum*, est *ne attigeris*. Sic [illegible] cadem Cleostrata [illegible] subsequentibus verbis impeteret, objurgans [illegible], *Quid tibi hunc tactio est?* Denique Gruterus notat [illegible] habere [illegible] sed antiqua [illegible] scribendi [illegible] pro *h* [illegible] est, *objexis*.

PORRECTA] Quidam interpretantur *[illegible]*, *porrectâ palmâ ferire*. quem ictum aliqui indicarunt *alapæ* nomine. Cam. in D. Johann.

IMP. EXHIBET] exercet, palàm agitat: L. Vide N. Bacch. 3 3.

C CUR OMEN M.] i. Cur mihi, seu meo omini obscœnat & vitium facit, conservum pulsando? *Lamb*. At Turn. l. 7: 11. Cur malis & tristibus verbis mihi male ominatur? &c. V. N. Asin. act. 3: 3.

SORTI] i. sortem ed[illegible] è sitellâ.

PRÆBE TU] animum, esto præsenti animo Olympio: *L*. Quod ramen *Pylades* [illegible] placet, qui [illegible] *[illegible] ubi sim nescio*. Ego [illegible], *Præsto*, [illegible].

COR LIENO[SUM]] Turn. lib. 7: 11. *Cor lienosum*, Cor [illegible] ridiculè dicitur pro *morbo*, cum tamen morbo [illegible] sentiri

D non possit, sed [illegible] ... cordi [illegible] ... *Lienis* dixit [illegible] ... quo hunc locum enodandum pertinet. [illegible] ... Curculionem ... [illegible] ... quasi [illegible].

[illegible] LABORE] i. præ dolore. *D*.

MALA [illegible] ... re- [illegible] ... [illegible], *vinum* ... [illegible] ...

Tr[illegible] de[illegible]

de quo Festus: cur non à *crux* fiat *crucias*: ut *saties* pro *satietas*? Hæc ille. Sanè, *mala crucias* in MS. & Edd. vett. expressè legitur.

OL. PIETATE] ita Grut. autoritate MS. Cam.

VERBA NON DESIDERO] [illegible] quod Cam. hic interpos[illegible] vel scripto vel edito. *Grut.*

ACTUS II. SCENA VII.

CHALINUS servus.

Sine nunc me suspendam, meam operam luserim,
Et præter operam restim sumtifecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.
Quid opus est, qui sic mortuus? equidem tamen
5 *Sorti sum victus. Casina nubet villico.*
Atque id non tam ægre est jam vicisse villicum,
Quam id expetivisse opere tam magno senem,
Ne ea mihi daretur, atque ut illi nuberet.
Ut ille trepidabat! ut festinabat miser!
10 *Ut subsultabat, postquam vicit villicus!*
Attat concedam huc: audio aperiri fores
Mihi benevolentis. atque à me prodeunt.
Hinc ex insidiis hisce ego insidias dabo.

OPERAM LUS.] [illegible] cum jam sim mortuus.

SUMPTIFECERIM] [illegible] MS. Langi [illegible] Cum [illegible].

ET MEIS] [illegible] illud Petronii: *Attul* [illegible] *damnatas manus, si non inimici victoriæ inbi*[illegible].

QUI SIC M.] Acidalius ita, non sine Venere: *Quid opus est, qui sic mortuus tamen? Sort.*

ATQ. À ME PROD.] ita plane MS. Cam. Gulielmius: *-fores. Mihi benevolentes atque amici prodeunt.* [illegible] Non [illegible] illud à me [illegible] quam habuit. Jam [illegible] intel[illegible] dixisse, [illegible]. Porro, *Ab antiqu*[illegible] *me a per E litteram efferebantur*, ait F[illegible] *micus compositum est* *Amæquus.* [illegible] *Animæquus*, [illegible] Glossario. [illegible] sario; *Animæquus, patiens animo*: ut [illegible] Festum. Pro Gulielm. stat Acidali[illegible] illo, *à me*: exemplo Stich. act. [illegible] *me transferam.*

ACTUS II. SCENA VIII.

OLYMPIO villicus, STALINO senex. CHALINUS.

SINE modo rus veniat, ego remittam ad te virum
Cum furcâ in urbem, tanquam carbonarium.
ST. Ita fieri oportet. OL. factum & curatum dabo.
ST. Volui Chalinum, si domi esset, mittere

[illegible]

5 *Tecum obsonatum, ut etiam in mœrore insuper*
Inimico nostro miseriam hanc adjungerem.
CH. Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.
Captandus est horum clanculùm sermo mihi.
Nam illorum me alter cruciat, alter macerat.
10 *At candidatus cedit hic mastigia:*
Stimulorum loculi. protollo mortem mihi.
Certum est, hunc Acheruntem præmittam priùs.
OL. Vt tibi ego inventus sum obsequens! quod maximè
Cupiebas, ejus copiam feci tibi.
15 *Erit hodie tecum, quod amas, clàm uxorem. ST. tace.*
Ita me dî bene ament, ut ego vix reprimo labra,
Ob istam rem quin te deosculer, voluptas mea.
CH. Quid, deosculer? quæ res est? quæ voluptas tua?
OL. Ecquid amas nunc me? ST. imò edepol me, quàm te minus.
20 *Licétne amplecti te? OL. quid, amplecti licet?*
ST. Vt quia te tango, mel mi videor lingere!
CH. Effodere hercle hic vult, credo, vesicam villico.
OL. Vltrò te amator, apage te à me. CH. hoc sis vide.
OL. Apage te tandem amator à dorso meo.
25 *CH. Hodie hercle, opinor, hi ce conturbabunt pedes:*
Solet hic barbatos sanè sectari senex.
Profectò hinc illud est, quod hic
Olympionem fecit istum, villicum.
Idem me pridem, cum ei advorsum veneram,
30 *Facere atriensem voluerat sub januâ.*
OL. Vt tibi morigerus hodie, ut voluptati fui!
ST. Vt tibi, dum vivam, benè velim plus quàm mihi!
Vt ego hodie Casinam deosculabor! ut mihi
Bona multa faciam, clàm meam uxorem! CH. attate.
35 *Nunc pol ego demum in rectam redii semitam.*
Hic ipsius Casinam deperit. habeo viros. ST. jam
Hercle amplexari, jam osculari gestio.
OL. Sine prius deduci. quid (malum) properas? ST. amo.
OL. At non opinor fieri hoc posse hodie. ST. potest,
40 *Siquidem cras censes te posse mitti manu.*
CH. Enimvero huc aures magis sunt adhibendæ mihi.
Jam ego uno in saltu lepidè apros capiam duos.
ST. Apud hunc sodalem meum atque vicinum mihi
Locus est paratus. ei ego amorem omnem meum

45 *Concredui: is mihi se locum dixit dare.*
OL. Quid ejus uxor? ubi erit? ST. lepidè repperi.
Mea uxor vocabit huc eam ad se in nuptias,
Ut hic sit secum, se adjuvet, secum cubet.
Ego jussi, & dixit se facturam uxor mea.
50 *Illa hic cubabit: vir aberit saxo domo.*
Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,
Tantisper dum ego cum Casinâ faciam nuptias.
Hinc tu ante lucem rus cras duces postea.
Satin' astutè? OL. docte. CH. age modò, fabricamini.
55 *Malo hercle vostro tam vorsuti vivitis.*
ST. Scin' quid nunc facias? OL. loquere. ST. tene marsupium.
Abi atque obsonia propera: sed lepidè volo
Molliculas escas, ut ipsa mollicula est. OL. licet.
ST. Emito sepiolas, lepadas, lolligiunculas
60 *Hordeias. CH. imò triticeias, si sapis.*
ST. Soleas. CH. qui quaeso potius, quàm sculponeas,
Quibus batuatur tibi os, senex nequissime?
OL. Vin' lingulacas? ST. quid opus est, quando uxor domi est?
Ea lingulaca est nobis: nam nunquam tacet.
65 *OL. In re praesenti, ex copia piscaria*
Consulere, quid emam. aequum est. ST. aequum oras, abi.
Argento parci nolo: obsonato ampliter.
Nam mihi vicino hoc etiam convento est opus,
Ut quod mandavi, curet. OL. jamne abeo? ST. volo.
70 *CH. Tribus non conduci possim libertatibus,*
Quin ego illis hodie comparem magnum malum;
Quinque hanc omnem rem meae herae jam faciam palàm.
Manifesto teneo in noxâ inimicos meos.
Sed si nunc facere volt hera officium suum,
75 *Nostra omnis lis est: pulchrè praevortar viros:*
Nostro omine it dies: jam victi vicimus.
Ibo intro: ut id, quod alius condivit cocus,
Ego nunc vicissim ut alio pacto condiam,
Quoiquoi paratum est, ut paratum ne siet;
80 *Sietque paratum, quod paratum non erat.*

SINE M. R[illegible] F[illegible] [illegible] in [illegible] nur [illegible].

CVM FVRCA [illegible] car- b[illegible] & [illegible] b[illegible] & [illegible] *Et simulas*

A *Plautus refert* [illegible] *tores gerebant* Vide & T[illegible] nm l. 3. c. 4. *De cruce* [illegible] cie ipsius *Furcae*, quae [illegible] non longe [illegible] Pi[illegible] vide[illegible]

[illegible] r se hære [illegible] & [illegible] ster [illegible] [illegible] state. Verum d[illegible] [illegible] omnes, [illegible] [illegible]. quod [illegible] etiam ad Suetoni. Lib. 6 V.N. Morell. act. [illegible]. Meursius, Observ. [illegible] est ulim Romæ [illegible] hoc, *Carbonarium* [illegible] dixit [illegible] de viris [illegible] *M. Æmilius Scaurus* [illegible] *carbonarium* [illegible] *erant*. Qui id oper.s faceret, *Carbonarius* dicebatur. Gloss. [illegible] *Carbonarius*. Habebant etiam cellas certas, in quibus carbones reponebant, ex quo *carbonaria* dicebantur. Gloss. [illegible] *Carbonaria*.

RECTISSIM C. V N. Amph. 5:1. & [illegible] ad. 4:1. J. [illegible] emendit *Re essim me dabo ad pa* [illegible] *tem*. Sc. Meursius & [illegible] & Nonius [illegible] lapsos arbitrator.

NEPAM] i. cancrum: *Scalig.* ad Manil. qui pro Scorp[illegible] & Cicero.

MACERAT.] [illegible] [illegible] 3.

Macerat [illegible] *potentem*.

AT CANDID.] [illegible] datur, [illegible] à, *Villicus hic autem cum corona, candidè vestitus*. Lipsius ad in [illegible] libertorum in mutanda veste refert. Loquitur enim, *inquit*, de Olympione, qui jam libertus. At liberti novi in toga apparebant, à communi civium veste, quæ erat [illegible]. Vide *Collectanea* ejusdem *De vestitu Romano*, Elect. 1: 13.

CEDIT] i. incedit. L.

STIMVL. LOCVLI] Ita stimulis fodi solitus, ut totum corpus ejus stimulorum loculi esse videantur. L.

ACHERVNTEM] Ita MS. Cam. & Edd. Syllaba autem hic etiam producitur. un de olim Camerario & J. Gulielmio suspicio erat, veteres *aggeruntem* pronunciasse. Nunc ut certo sciamus, fecit Scaliger & *Dominic. Baudius* qui me judice, antiquos [illegible] vocat omnes, aut superat. *Præmittam Acheruntem*, Homero est [illegible].

OB QVID AMPLECTI [illegible] ita Gruterus. C[illegible] [illegible] Olympione facie [illegible].

EFFODERE] Flagitiosum [illegible] versum, ut & alios hujus [illegible] Camerarius, quos lambi [illegible] mutilari. Vide Scalig. ad [illegible] *Scissamque ventrem*, quod [illegible] ut hic *effod. vesicam, &c.*

APAGE TE A ME] MSS. Cam. & [illegible] *CH A. Ultro te amator, apage te* [illegible] *quod hic hunc &*. Quid [illegible] Camerarius huic loco mul[illegible] adj[illegible] [illegible] ut cohæreret [illegible] ejus voci[illegible] [illegible] plerasque [illegible] & depravavit, quæ præter Gruterum nemo forte re-

A [illegible]. Si tamen tanti, quæ [illegible] ex creant.

CONTVRBABVNT] Vide, si vole, Lamb. & P. Manutium [illegible] lib. [illegible] ad Attic.

FACERE ATRIENS.] ut hæc item Atriensis præfecturam mihi pro turpi [illegible] quam pertulissem, esset mercede. L. D.

SVB JANVA] Suspicabatur Gruterus, posse forte sub [illegible] *Solverat*. *ST. sub i jam.* ut vel sono ipso putaret Chalinus de stupro agi. Vel, *sub jam tam*, vel *sub jam nunc, &c.*

BONA M. FAC.] Rectè. hoc enim est hominum voluptatem [illegible]; *Multa bona mihi factam*.

B Jam, ut, *bene facere*, ita etiam in usu est, *bona facere*. V. N. Amph. Prol. J. [illegible].

[illegible] DEPERIT. HABEO VIROS. ST.] ita Aldus. quod probat Gruterus. In MS. Cam. est *abeo* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Lambino plane, *habeo ferros*, tum illud, *habeo ferros* se etiam [illegible] fide [illegible] exemplariorum Langii, [illegible] recte [illegible] Palmer[illegible]. Videtur [illegible] proverbii [illegible] speciem, [illegible] manifesta [illegible]. Indicio est Menippæa Varronis [illegible] &c. Idem censebat *Palmer.* ad illud Ter. Adelph. act. 2: 2. *labascit: verum [illegible] habeo*, ita [illegible] probat legendum

C in Spicileg. Jch hab den Gselln erdapt.

MITTI MANV] ita vett. edit. MS. Cam. *manumitti*.

VNO IN SALTV] *Saltum* vocat, quod Horat. lib. 3. Od. 12. *fruticetum*: cum ait —— *& Celer alto (arcto) latitantem fruticeto excipere aprum*. Gr. [illegible], *cubile* [illegible] *aprum ferarum*. Vide Tvon. Villiomarum, & Rob. Titium, lib. 7. c. ult.

ADIVVET] ita MS. Cam. sed vet. codd. *adjutet*: quod probat Meursius, cùm Plautus amet frequentativa [illegible].

ILLA HIC EVM.] M[illegible] [illegible] varietas. Gru-

D tero in mentem venit [illegible], *Illa hic cubabit.* *OL.* [illegible] *ST* [illegible].

IDRVS [illegible] [illegible] MS. Cam. sed vet. editt. [illegible] In [illegible] domum [illegible].

CVM CASINA FAC. NVPT.] *Facere nuptias*, h[illegible] [illegible] *conjugium*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ea [illegible] vocantur, [illegible] quia vel [illegible].

OBSO-

OBSONIA [illegible] Palm. e MS. Lang. *Aliis as-que* [illegible] *propter* [illegible]. V. N Aul. 2. 3.

SEPIOLA [illegible] V. N Rud. 3: 2.

LEPADAS] [illegible] lectionem probant Camer. Lamb. [illegible], Douza, qui ait, *lepadas* in Rud. easdem esse, quæ [illegible] No[illegible] *lepades*; genus conchæ [illegible]. Rittershus. in Oppian. [illegible] concha marina petris ita [illegible] adhærens, ut [illegible] vix divelli possit. Hinc [illegible] Aristoph. sumsit *Pluto*, ubi anum adolescenti tanquam [illegible] petræ adhærere ait. In MS. Cam. *lepidas loll.* in Lang. *lepulas*.

LOLLIGIUNCULAS] ita MS. Cam. & vetr. [illegible] codicem Fruterius, non *lolligunculas*. Senex [illegible] [illegible] inquit Turn. l. 7. [illegible] qui pulcarios [illegible] gibus censeret, *lolligunculas hordeias*, pro [illegible], inepte dixit & putide, quo in vocabulo mox a servulo reprehenditur: *Imo*, inquit, *triticeas*. Accedit, quod ipsa verborum forma [illegible] rusticum sapit: *triticeas* enim formandum erat, non *triticeias*, & *hordeias* non *hordeas*. Lambinus ut *lolligunculas*, ita & *hordeias* piscis nomen esse putat, ut tamen jocus sit ex ambiguo, qui possit ita accipi, ut sit adjectivum vocis *lolligunculas*. quod intelligitur ex responso Chalini, qui id [illegible] accepit, [illegible] *hordeo*, & [illegible]. Etiam Cam. & Frut. *lolligunculas hordeias*, sine distinct. legunt. Ita rustici alicubi nova [illegible] cum saporem esculenti suavissimum exaggerare volunt, dicunt: Es schmeckt wie Sammet. quod holosericum in re vestiaria pretiosissimum censeatur.

SOLEAS] Jocus ex ambiguo [illegible] & piscis nomen est & calce[illegible]. Vide Varr. [illegible] fim lib. [illegible] 11.

QUI QUIS [illegible] P [illegible] V. N. [illegible] 2. 4.

SCULPONEAS] [illegible], *rudia* [illegible] *calceorum* [illegible] *genera*, quorum Cato meminit. At [illegible] Fulgentius, *diis volunt cœstius* [illegible] ue utrumque, ait Douza, recte. [illegible] in voce *Sculponeas*, [illegible] & [illegible] & *cæstus* [illegible] Lambinus [illegible] erroris [illegible]. Porro [illegible], non solum turpe, sed & [illegible] erat, quod [illegible] & spurci, & clavis ferreis con[illegible]. Vide Brod. Misc. l. 8. [illegible] 6.

BATVATVR] Lex. [illegible] *contundit*, *contundit* [illegible] Vide C[illegible] P. Manut. ad Epist. 22. Cic. [illegible] V. [illegible] Var. lib. 11. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] In MS. Cam. [illegible] Lang. [illegible] *ur*.

LINGULACAS?] Iter[illegible] Fest[illegible], *genus pis*[illegible] *tris*. [illegible] nus: *Lingulaca*, [illegible] *lingua* Turn. b. l. 16. 3. [illegible] analogiam sequamur, *linguacas* [illegible] pem[illegible] adsentitur, ut & [illegible] nus. Fruter. *Lingulacas* apud [illegible] esse pisces, quos lingua Bel[illegible] à *lingua* [illegible] licet forma: vel [illegible] *d ali genere*. Vide Verst[illegible] [illegible], ab Oppiano dici [illegible] & [illegible] fragm. Halieut. describi [illegible]

[illegible] lgente soleæ candi[illegible]

Passer, & Adriaco mirandus littore [illegible]

CONSUL. ÆQ. E[illegible] ita [illegible] MSS. Pall. & vet. edd. [illegible] *emam æquum est*. S[illegible] la potero in [illegible] MSS. nec [illegible] m edit[illegible] MS. Cam. q[illegible] [illegible] manu [illegible] Sententiam [illegible] And. 1. [illegible] *Ere* [illegible] *fa* [illegible] & [illegible] pist. 2. 19. *Hæc* [illegible] *quod prudenti* [illegible] *qui verum de rer* [illegible]. Ita [illegible]

ORAS [illegible] L.

VOLO [illegible] flagitat, ut [illegible] L. D.

TRIB [illegible] CU [illegible] *su fim* [illegible] Tale [illegible] 1. Epist. 17. *ut* [illegible] [illegible] *ordit*.

IN N[illegible] A [illegible] omnes MSS. *non*[illegible]

NOSTRA OM. L. [illegible] 1. vicimus. [illegible] Lamb.

NOSTRO OM.] [illegible] spicato [illegible] me [illegible] est nostrum & [illegible] spicium [illegible] *rumpit* & apud Virgil 4. *Æn.*

[illegible] *Auspiciis* [illegible] *componere curas*

lib. 7. 12.

VICTI VICIMUS.] Sene[illegible] [illegible] *vicimus* [illegible] *Pares* [illegible]

UT ID Q[illegible] [illegible] ominem no[illegible] & pe[illegible]

ACTUS

ACTUS III. SCENA I.

STALINO, ALCESIMUS, senes.

[illegible]c *amici, anne inimici sis imago, Alcesime,*
[illegible]*hi sciam: nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur.*
[illegible]*uram eximere, castigare; id ponito ad compendium.*
[illegible]*o capite! ætate alienâ! coaddito ad compendium.*
5 [illegible]*it uxor, id quoque illuc ponito ad compendium.*
AL. Miseriorem ego ex amore quàm te, vidi neminem.
ST. Fac vacent ædes. AL. quin edepol servos, ancillas domo
C[illegible]rtum est omnis mittere ad te. ST. eho, nimium scitè scitus es.
Sed facitodum memineris versus quos cantat Colax: Cibo
10 *Cum [illegible]uo quiqui facito uti veniant, quasi eant Sutrium.*
AL. Meminero. ST. hem, nunc enim te demum nullum scitum scitiu'st.
Cura, ego ad forum modò ibo, jam hic ero. AL. bene ambula.
ST. Fac habeant linguam tuæ ædes. AL. quid ita? ST. quum veniam, vocent.
AL. [illegible]tate, cædundus tu homo es: nimias delicias facis.
15 *ST. Quid me amare refert, nisi sim doctus & dicax nimis?*
Sed tu cave inquisitioni mihi sis. AL. usque adero domi.

MIHI, S[illegible]IAM:] Ita Gruterus: nihil im[illegible]pediente lege Pediâ: modò elisio omnis c[illegible]. Atque ita planissimè etiam Acida[illegible] & [illegible]. versu l. *Nunc amicine, an.*

[illegible]N[illegible] SPECIMEN] δεῖγμα δείκνυται. nunc [illegible]ri[illegible], quali sis in me animo. Turnebus lib. [illegible]*imen* id[illegible] p[illegible]tat valere hic, quod *certa*[illegible]*pe tamen*: quod tamen Lambino minùs [illegible]h. [illegible]&. [illegible]z.

[illegible]TAMEN CERN.] Idem dicit. V. N. Ar[illegible] A[illegible].

6 [illegible]C[illegible]AM EXIMERE] ita J. Gul. *Curam exi*[illegible]*re*[illegible]*gare, id p.* Quod, *inquit*, curam hanc [illegible]verbis eximere mihi; quòd me casti[illegible]ia[illegible] cog[illegible]as; supersede operâ tuâ: etiam [illegible]x [illegible]nt senibus lascivis, *cano capite!* [illegible]*na! cui uxor sit!* omitte. nam frustrà o[illegible]r. Versu altero legendum è MSS. [illegible]*ad*[illegible]o pro, unà addito: non, *eo addito.* [illegible] & C[illegible]t. c. 40. usus est. Ita *coaccedo* noster [illegible] MS. Cam. l. *Curam exime, castigare.*

[illegible] FACITODUM, M.] Sed facito, interim [illegible]ris vers[illegible]s, quos Colax Nævianus cantat. [illegible] aute[illegible] h[illegible]c *Colax* ille Nævii, (scripsit [illegible] fabulam hoc nomine) *Uti quique* A *cum suo cibo* &c. Atque hanc lectionem & interpretationem maximè probat Lambinus: & inter alias quas proponit scripturas, etiam istam: *Sed facito, dum merus, aper versus quos cantat, colax. cum cibo Cum quiqui f.* (hæc scriptura planè ita est in MSS. Cam. & Lang.) Aper autem cantat χοῦ, χοῦ. Monet igitur Alcesimum, ut ne χοῦ quidem faciat, i. taceat. Probat & hanc S. Bosii: *Sed facito dum in eo, aper vel sus quod cantat, colax.* Quòd verò, inquit Douza, *Colax Nævianus* citatur à Plauto, mirum nemini videri debet, qui quidem sciat, Nævium Plauti ætate aliquanto superiorem fuisse. aut certè versus illos commeminerit è Milite, act. 2: 2. *Nam os columnatum* &c. Festus: B *Sutrium quasi eant, utique in Proverbium al[illegible] hâc de caussâ: Gallico tumultu à Camillo quondam edictum est, legiones Suteii ut præstò essent cum cibo suo. Quod usurpari ceptum est in iis, qui suis rebus opibusque confisi, repræsentarent quibus deberent. Plautus:*

Sed facitodum, merula para versus quos cantat, colax.
Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi eant Sutrium.

Ita Festus, ex emendatione Scaligeri. qui hæc

Vu præ-

præterea adjiciens, Quamvis, *inquit*, non nego interpretationem proverbii, quam proponit Festus, non esse alienam ab isto proverbio, tamen longè abest à Plautino sensu, immo ut modus dicam, adversatur. Locum Plauti qui omnes interpretes cruciat, in ipsis ad Plautum Notis exponemus. *Hæc ille*; & quidem annis ab hinc aliquot triginta. [illegible] Casaubonus ad Theophr. Charact. vulgatum tenet: *Sed acitodum memineru versus, quos cantat colax*: *cibo Cum suo quiqui f.* & putat tangi morem, quo parasiti homines, cum nuptias celebrarent, ministerio [illegible] *qui suo ministrarent*, utebantur. Ita Crates [illegible] memorat & Menand. [illegible] sponsum appellat, qui parvi aut nullâ dote conjecerat: Plutarch. milites [illegible] qui sine stipendio alicui militarent. Matthias Klock JC. vexatissimos hos versus ita leg.

Sed facitodum, merula puero versus quos cantat, colax:

Cum cibo tu quiqui facito veniant, quasi eant Sutrium.

Vel: *versum quem* &c. hoc sensu: Interim tamen memineris (est enim *Colere*, absolute, memoriam colere, meminisse) versiculi ejus, quem uxoris domestici vocalis merula puero suo, tardius ob ipsam esculam, occinit: *Cum cibo facito ... quasi eas Sutrium.* Et hunc versum pueri fine dubio docebant cantare aviculas olim. Merulas autem in puerorum deliciis fuisse, vel ex Plinio notum est, lib. 4 ep. 2. Quis vel canes & cantatrices omnium [illegible] docentur, [illegible] & quotidie audiuntur. Accedat his & numeros & verba ex Festi frag m. sic constituerit:

Sed facito dum, ut meminerit, versu quod cantat Colax:

Cum cibo ... quique facito uti veniant, quasi eant Sutrium.

Denique Gruterus ex omnibus libris, quorum singuli fere singularem præferunt lectionem, hâc selegit, Scaligeri conjecturam [illegible] accedente [illegible] ad MS. Pall

Sed facito dum, merula per versus quos cantat colax:

Cum cibo cum quiqui &c.

Ut duo videatis præcipere [illegible] & ut [illegible] & ut nil [illegible] prospiciant. Turnebi sen[illegible] Advers. Alciati, Parerg. lib. 4. c. 16. [illegible] Adagiis ipsius.

NUNC ENIM TE D.] Ita [illegible] Grutero. Ut: fit jocus in allusione [illegible] ex altero ejusdem loco [illegible] 2: 4. ubi scite *Pl*[illegible] *tum*. [illegible] *nunc enim* [illegible]

VIRENT] me ultro invitent: ne [illegible] cesse [illegible]

ATTAT] Increpantis vox: [illegible]

CÆDUNDUS [illegible] bu sunt nequiti[illegible] lib. 5. ep. 14. & [illegible] Pe[illegible] ibi quam hic [illegible] & nota [illegible]

DELICIAS F[illegible] 4.

DOCTUS ET [illegible] *cax* [illegible] pria dicacitas. [illegible] *ra* [illegible] *trumque, ne aut* [illegible] *cus*. Quod autem [illegible] histrionum enim & [illegible] [illegible] V. N. [illegible] act. 3. [illegible] Nisi forte, [illegible] dem [illegible] *doctus dicax* [illegible] hel. *Dicax nimis* ait, qui dixerat [illegible] *mus de* [illegible] Unde [illegible] omnibus pag. [illegible] non placet. Grut. malit, [illegible] Leg. [illegible]

INQUISITIONE] ita MS. [illegible] *tu, in quæstione mihi sis*. sed prætet [illegible] 2: 2. Cist. 2: 3.

ACTUS III. SCENA II.

CLEOSTRATA, ALCESIMUS.

Ut prepararem arcessere hanc ad me vicinam meam, hoc erat
[illegible] rid, quod me tanto viro opere orabat meus:
Liberæ ades ut sibi essent, Casinam quò deduceret.
Nunc adeò nequaquam arcessam, ne qua ignavissumis
5 *Liberi loci potestas sit vetulis vervecibus.*
Sed eccum egreditur senati columen, præsidium popli,

Meus vicinus, meo viro qui liberum præbet locum.
Non ecastor vilis emtus est modius, qui venit, salis.
AL. Miror hunc jam non arcessi in proximum uxorem meam,
10 *Quæ jamdudum, si arcessatur, ornata exspectat domi.*
Sed eccam, opinor, arcessit. salve Cleostrata. CL. & tu Alcesime.
Ubi tua uxor? AL. intus illa te, si se arcessis, manet:
Nam tuus vir me oravit, ut eam istuc ad te adjutum mitterem.
Vin vocem? CL. sine: nolo si illa occupata est. AL. otium est.
15 *CL. Nihil moror, molesta ei esse nolo: post convenero.*
AL. Non ornatis istic apud vos nuptias? CL. orno & paro.
AL. Non ergo opus est adjutrice? CL. satis domi est. ubi nuptiæ
Fuerint, tum istam conveniam. nunc vale, atque istam jube.
AL. Quid ego nunc faciam? flagitium maximum feci miser,
20 *Propter operam illius hirqui improbi, edentuli,*
Qui hoc mihi contraxit. operam uxoris polliceor foras,
Quasi catillæ. tum flagitium hominis, qui dixit mihi
Suam uxorem hanc arcessituram esse: ea se eam negat morarier.
Atque edepol mirum, ni subolet jam hoc huic vicinæ meæ.
25 *Verum autem altrovorsum cum eam mecum rationem puto,*
Si quid ejus esset, esset mecum postulatio.
Ibo intro, ut subducam navim rursum in pulvinarium.
CL. Jam hic est lepide ludificatus. miseri ut festinant senes!
Nunc ego illum nihili, decrepitum, meum virum veniat velim,
30 *Ut eum ludificem vicissim, postquam hunc delusi alterum.*
Nam ego aliquid contrahere cupio litigii inter eos duos.
Sed eccum incedit. at, quum aspicias tristem, frugi censeas.

ECASTOR [illegible] Q.] [illegible] MS. Cam. & vett. edd. Frustra igitur Acid.
—— *ocerat, hi* [illegible] *Lcast.*

VET. VERVECIB.] Si Mercat in senem exoletum [illegible] *vetex intro eas*? Et Persi, 2. 1. &c. Similiter Arnob. lib. [illegible] *Quam cum ser-fricem* [illegible] *pleniora.*

SENATI COS.] V. N. [illegible]

VILIS EMTUS EST M[ODIUS]] [illegible] *empt*[illegible] *est* [illegible] versus caussa. Turn. [illegible] ut signi[illegible] et [illegible] [illegible] sa[illegible] [illegible] & vi[illegible] non p[illegible] emu[illegible] [illegible] sum [illegible] esse [illegible] lib. 8 [illegible] Lamb. l. [illegible] [illegible] allegoria est *inquit*, per q[illegible] [illegible] senes esse [illegible] & in-sipientes [illegible] *ecastor* [illegible] *salis modius emtus est*, i. carus est. Q[illegible] quia [illegible] ejus raritas. cum [illegible] hosce senes. Quæ autem ra-r[illegible] etiam cara. Vel [illegible] cum interrogatione, hoc sensu: Nonne sal vili emitur, cum si tanta ejus penuria; & cum hi duo senes soli in civitate salem, i. prudentiam habeant? q. d. Cum sit tanta salis in urbe egestas, nonne debet esse carissimus? Locus obscurus, quem lector eruditus fortasse melius declarabit. Hactenus Lambinus. Verum Douzæ

Nulla in tam salso commate mica salis

videtur: sed leviter [illegible] interpolat.

Non ecastor vilis emtus est modius, qui venit, salis.

Ut significet Cleostrata, Alcesimum, qui viro suo locum ad nequitiam præbeat, *non vilem*, id est, carum esse etiam modio salis: quamvis sal tamen vilissimo pretio fere perhiberi soleat. Gruterus tentabat,

Non ecastor vilis est emptus, modio si venit salis.

At [illegible] Heraldus l.

Non [illegible] vilis emptus est, modius qui venit salis.

Venit, i. venditur. sic [illegible] designatur. nã Thraces mancipia sale sibi parabant. unde

 ἀλω-

ἀλόγιστα dicebantur δυσλάλητα τὰ ἔργα, inquit Eustath. Il. κ. quem vide, ut & Suidam. Meursius, Cleostrata, inquit, loquitur iracunda, & planè εἰρωνευομένη: itaque vituperium est Alcesimi, non laus. Mihi videtur legendum: *Non ecastor vili est emptus, modius qui venit salis.* Exprobrat ei olim servum fuisse & salis modio venum ivisse. Nam servi sale olim empti. Pollux lib. 7. cap. 2. Hesychius, Suidas, Etymologicographus, Auctor Proverbiorum, & alii Grammatici testes. Dixit verò, *qui modius venit salis*, pro, *cui modius salis impensus est*. Simili figurâ Virgilius, *dare classibus Austros*. Porrò, *qui*, ἀρχαϊσμὸς est, pro, *cui*. Nam casci illi à recto *Ques* deflectebant, *Quis*, *Qui*, *Quem*, &c. Hæc ille. Acidalius in solâ ait distinctione mendum esse, quæ esse debeat ista:

Non ecastor vilis emtu'st, modius qui venit salis.

hoc sensu: Non vilis, i. carus est senex eo pretio, quo modius salis venditur, qui est vilissimus. quasi is vilissimæ rei pretium non æquet. *Hier. Mercurialis* putabat, nihil significari aliud, quam insulsum senem esse, requiri ad eum saliendum tantum salis, ut excandefacere annonam salariam possit. Itaque, respectu ipsius insulsitatis non vilem fore modium salis: qui tamen alioqui sit vilissimus. quippe, ad senem adeo insulsum persaliendum, nimium salis requiri. Denique Pistoris existimat sensum planissimum esse hac formâ: ut sit ironia, non in vituperium, sed laudem sonans: quemadmodum paullo antè appellavit *Senati columen: præsidum populi*. Et hoc velit: Certè modius ejus salis, qui in illo est, seu qui venditatur ab isto, non est vilis emptu, sed carus & pretiosus. Illud, *qui venit*, δεικτικῶς accipiendum: quasi in re præsenti sit: ut ostendat, venditari ab illo salem illum suum. Nos diceremus: Es ist tewre Wahre. Das Saltz / das er feil hat / muß sehr tewer sein: weil er meinet / es sey besser alß ein anders. Mann kanß nicht leicht kriegen. Ironia in eum qui plus justo sibi tribuit.

MIROR HINC JAM] ita D. F. *hinc j.* ex sententiâ.

VIN' VOCEM] Si esset integrum, *visne vocem*, non iam esse iambi viderentur in versu trochaico. Tales enim sunt versus hujus Scenæ, Archilochii quidem similes versibus superioris Scenæ. *Cam.*

SATIS D.] sc. adjutricum.

JUBE] sc. valere meis verbis.

HIRQUI IM. ED.] ita MSS. & edit. v.

POLLICEOR FORAS] V. N. Sticho, 4: 1.

QUASI CATILLÆ. TUM FL.] Vulg. editt. *Quasi catillatum*. Ad quod Douza: id est, quasi ad catillandum, seu ligurriendi gratiâ operam suam potissimum elocantis, &c. Fulgentius *Catillare, est per alienas domos ligurire*: (non *gyrare*, ut vult Lamb.) *tractum à catulis, quod per omnes domus circumeant*. Ego tamen, *Catillare* istud, ex idiotismo nostro propriè, Plateelen likken / interpretari malim; non quidem a *catulis*, sed à *catillo* potius (à *catino* scilicet diminutivo) verbi formatione quæsitâ. Quòd si cui in Plauto divisio, *Catillæ. tum*, &c. emendari placeat; non magnopere reluctabor. tantùm non cum Lambino sentiat, qui *catillæ* quasi *virosæ* interpretatur. cum Alcesimus aliud nihil, quàm *ligurritricem* velit innuere. *Douza*. Vide & Turn. lib. 8: 11. & lib. 16: 3. At enim illud *Gruterus* valdè probat, quod est in Pall. MSS. omnibus, *Quasi catillæ. tum flag*. ac velit tunc etiam obtinuisse quod hodieque, ut catelli majusculi commodantur ad diem unum alterumque amicis, ut suo semine impartiant canículas, quibus cupiant provenire catulos insigniores. Dixerit autem *catillæ*, non *catilli*, quod sequiore illo genere frequentiùs uterentur homines, cum loquerentur de animalium quocunque genere. MS. Cam. *Quasi catullatum*.

QUI DIXIT MIHI] Acidal. *suam* huic versui apponit.

PULVINARIUM] Sensus: Ibo intrò, & uxorem meam, quæ instar navis parata atque ornata (ut paullò antè dixerat) exspectat, donec deducatur ad vicinum, iterum subducam *in pulvinarium*, id est, ut domi in pulvinari quiescat, cum foris non vocetur. Eleganter etiam de uxore, ut de navi loquitur: tum, quòd aliàs hoc verbum de mulieribus non inusitatum (sic alibi *celocem* eàdem ferè formâ vocat:) tum, quòd navis instar instructa & parata domi stabat. Itaque jocetur senex super navi suâ, quæ pulvinaribus potiùs quàm trabibus fulcienda erat. *Hæc Pistoris*. cui accedit Longolius: item Acidalius, qui insuper profitetur, multa se legisse *Lambini* ineptissima, in omnibus tamen vix ineptiora, quàm quæ hic dixerit. Et certè meæ etiam edd. quos vidi, omnes hunc versum adhuc dant Alcesimo, non CLEOSTRÆ.

ACTUS

ACTUS III. SCENA III.

STALINO senex, CLEOSTRATA.

STULTITIA magna est, meâ quidem sententiâ,
Hominem amatorem ullum ad forum procedere
In eum diem, cui quod amet in mundo siet.
Sicut ego feci stultus. contrivi diem,
5 Dum asto advocatus cuidam cognato meo:
Quem hercle ego litem adeò perdidisse gaudeo,
Ne me nequicquam sibi hodie advocaverit.
Rogitare oportet priùs & percontarier,
Assitne animus ei, necne assit, quem advocet.
10 Si neget adesse, exanimatum amittat domum.
Sed uxorem ante ædis eccam. hei misero mihi!
Metuo, ne non sit surda, atque hæc audiverit.
CL. Audivi ecastor cum malo magno tuo.
ST. Accedam propiùs. quid agis, mea festivitas?
15 CL. Te ecastor præstolabar. ST. jámne ornata res est?
Jámne hanc traduxti huc ad nos vicinam tuam,
Quæ te adjutaret? CL. arcessivi ut jusseras.
Verum hic sodalis tuus, amicus optimus,
Nescio quid se sufflavit uxori suæ.
20 Negavit posse, quando arcesso, mittere.
ST. Vitium tibi istuc maximum est: blanda es parum.
„CL. NON MATRONARUM est officium, sed meretricium,
„Viris alienis, mi vir, subblandirier.
I tu, atque arcesse illam: ego intus, quod facto est opus,
30 Volo accurare, mi vir. ST. propera ergo. CL. licet.
Jam pol ego huic aliquem in pectus injiciam metum.
Miserrimum hodie ego hunc habebo amasium.

CUI QVODAM] ita omn. meæ, sola Ba. A [illegible]. quoi, quod idem. ut & MS. Cam. J.Gul. è Lang. l. *qui quod amet.* auferendi casu *qui.* [illegible] quui, amator est, qui eo die, quo ad ma[illegible] [illegible] est, in forum procedit. Meurs. l. [illegible] am.

IN MUNDO] V N. Epid. 5. 1.

[illegible]TO ADVOCATUS] Nam advocatum, [illegible] caussam agit, stantem esse deber[illegible] docet [illegible] lib. 1. cap. [illegible]. *Otii Semestr.* Ita M[illegible]nach. [illegible] *Hinc stas, illinc caussam dicis.* Horat. 1, [illegible]. 9.

——*interea m, si*
Aut Valeo stare, aut novi civilia jura.

EXANIMATUM] utpote, qui corpore quidem adsit, animo vero absit. *I.*

NE NON SIT SURDA] J.Gul. Terentii illud Heaut.
Ne ille haud scit quam mihi nunc surdo narret fabulã, contra Erasmum explicans, annotat; Qui alterum loquentem parùm attenderet; sive vecordia animi, sive quòd alibi esset; *surdè audire* vulgò dicebatur. Id didici ex Afranio: *Amentes surdè audiunt.* Idem indicat manifestius Propertius:

Ab pudeat, certè pudeat. nisi fortè, quod ajunt,
Turpis amor surdis auribus esse solet.

Et Plautus Cas. 2. *Metuo, ne non sit surda, &c.* Amans differri se sermonibus hominum non audit, vel ordia animi: at hic Plautinus optat uxorem aliis cogitationibus fuisse, ne inaudierit verba sua. Ut igitur, qui hoc modo verba exciperet, *surdae aures* [illegible]: ita qui [illegible] hominum [illegible] quereretur, *surdo narrare* dicebatur. Livius 3. Histor. *Haud surdis auribus dicta: impressione una tota acies [illegible].*

AMICVS OPT.] Ironia. L.

SVFFLAVIT] Vide supra 2: 5. *Nunc in fermento tota est: ita turget mihi.* Hoc autem finget callida mulier, ut lites contrahat inter verveces vetulos, & coemptionales ac Comicos senes.

QVANDO ARCESS.] MS. Cam. *quoniam.* Lang. *quom arc.* hinc ego feceram, *quom jam arc.*

OFFICIVM] [illegible]. *Officium meretricium,* item *lenonum,* dicit Plautus, ut Cornif. ad Heren. *officium calumniatoris.*

MERETRICIVM] Ita l. Cam. & Lipsius, eadem terminatione, qua *[illegible], dominium* dicebant.

AMASIVM] non ipsum *amatorem*, sed *amasium*; quasi formosum puerum &c. *L.*

ACTUS III. SCENA IV.

ALCESIMUS senex, STALINO.

Viso huc, amator si à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem larva ludificatus est.
Sed eccum ante ædis. ad te hercle ibam commodùm.
ST. Atque ego hercle ad te. quid ais vir minimi preci?
5 *Quid tibi mandavi? quid tecum oravi? AL. quid est?*
ST. Ut bene vacivas ædis fecisti mihi!
Ut traduxisti huc ad nos uxorem tuam!
Satin propter te pereo ego atque occasio?
AL. Quin tu suspendis te? nempe tute dixeras,
10 *Tuam arcessituram esse hinc uxorem meam.*
ST. Ergo arcessivisse ait sese, & dixisse te,
Eam non missurum. AL. quin ea ipsa ultro mihi
Negavit ejus operam se morarier.
ST. Quin ea ipsa me allegavit, qui istam arcesserem.
15 *AL. Quin nihili facio. ST. quin me perdis. AL. quin bene est.*
Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
Quin aliquid ægrè facere, quin faciam libens.
Nunquam tibi hodie Quin erit plus quàm mihi.
Quin hercle di te perdant postremò quidem.
20 *ST. Quid nunc? missurus ne es ad me uxorem tuam?*
AL. Ducas, easque in maximam malam crucem,
Cumque hac, cumque istac, cumque amica etiam tuá.
Abi, & aliud cura. ego jam per hortum jussero
Meam istuc transire uxorem ad uxorem tuam.
25 *ST. Nunc tute amicus mihi es in germanum modum.*

Quá

Quî ego hunc amorem mihi esse autem dicam datum?
Aut quid ego unquam erga Venerem iniquè fecerim,
Cui sic tot amanti mihi obviam eveniant moræ?
Attat, quid illud clamoris obsecro in nostrâ domo est?

LARVA LUDIFICATUS L[illegible] [illegible] [illegible] ut, *[illegible] larva* [illegible] & [illegible].

IB. [illegible] COMMODUM.] ita vett. edit. at Basil. novitia [illegible] ita collocat: *ad te hercle ibam. SI. commodum. At que eg*

ARCESSITURAM] MS. Cam. *arcersituram:* ut & v. [illegible] & v. 14. *arcerseret.* MS. P[illegible] [illegible]. [illegible] omnes *ar*[illegible], & [illegible] Grut. Dicunt *Accer*[illegible] [illegible]care. [illegible] accusare. N[illegible]. *arc*[illegible], [illegible] *arcis,* quod [illegible] [illegible] [illegible]unt. quibus *Ar* pr[illegible] [illegible] [illegible]. *Præter* [illegible] [illegible] *Quos pe*[illegible] *apta arc*[illegible] [illegible]

ERGO [illegible]] *Scalig.* ad illud De ob[illegible] M[illegible]

Redas [illegible] *refirentibus ætas.*
E[illegible] *quo* [illegible] *ante, redit?*

notat [illegible] habet hic eum locum, quem apud Propertium.

[illegible] *[illegible]sarum, & Sileni patris imago, &c.*

Plau[illegible] C[illegible] *[illegible] arcess*[illegible] *seu dixi te. Eam non m.* Bacch. d. *Non* [illegible] *placet ornatus. Pl. nemo ergo* [illegible] *paravit.*

QUIN BENE EST] Graphicè exprimitur iratorum serramque inter se invicem ducentium affectus [illegible] sermone mutuos quasi per deridic[illegible] unam eandemque v[illegible]culam, *Quin,* pl[illegible] minus du[illegible] per imperfectas seu dimidia[illegible] dictorum vel rationes cum stomacho & contumeliâ alterius crebrò iterantes: in quibus nec pes nec caput apparere videtur, &c. Nam cum alter *larva amator ille* improbus dixisset prior: *Quin me perdis:* respondet Alcesimus: *Quin bene est, Quin etiam d. &c.* Quæ sic explicanda.: *Quin bene est,* i. gratulor & volupe est mihi: subaudi, te meâ operâ (ut prædicas) disperire. *Quin etiam diu morabor,* i. perteodam quamvis diu in hîc male tibi tum dicendi tum faciendi sententiâ: vel potius, (id quod Lambino placet) in dicti hujus quasi concepti formulâ perseverabo: nempe ut malum exoptem tibi. *Quin cupio tibi,* eadem nimirum quæ prius, id est mala omnia, ut pereas scilicet. nisi quis ad sequentia potius pertinere censeat: ut dicat Alcesimus: Quin cupio tibi ægre facere, o[illegible] [illegible] interpo[illegible] *quin* identidem repetito, confragosam faci[illegible] de industriâ. Atque ita partim ego, par[illegible] Lamb. rectè atque ordine. Illud *nunquam* [illegible] *erit plus*) excipio, præpostere ab eodem intellectum. Ego puto rem omnem ad eampse particulam illam *Quin* tot[illegible] in[illegible] referri debere: ut significet [illegible]. N[illegible] erit tibi [illegible] jor hujus verbi (*Quin* [illegible] dicendi largitas, quam mihi id est nu[illegible] me [illegible] particulæ iterationibus vinces; nec frustra dies, &c. Douza.

CUMQ. HAC] mel & [illegible]. In MSS. Cam. & Pal. *Cum hâc, cum istâc.*

ALTUD CURA] Jam mitior, his verbis jubet eum securum esse, se negotium hoc curaturum [illegible] L.

QUA EGO] se ratione. L. & D Rittersh. suspicatur legendum: *Quâ ego h. am. mihi esse autumem datum?* ut τὸ *dicam* sit glossa & interpretatio verbi *autumem.* cum *autumare* nihil sit aliud veteribus quàm *dicere.* Et in provocabulo, *mihi,* vocalem non elidi, ut metrum constet. Et Schoppius quidem hoc probat e MSS. tamen *aut,* eruit *ast.* ut dictum [illegible], *Quâ ast,* pro quo omine, quâ forte, quo auspicio. quomodo Horat. *malâ ducis avi domum.* i. infeliciter & malo omine. Plaut. Bacchid. *Quo nunc capessis te ad hunc adversa avi:* ut rectè ibi. Gul. Bas. novitia leg. *forte qua eg.* quod ego quidem glossema censeo.

ACTUS

ACTUS III. SCENA V.

PARDALISCA ancilla, STALINO senex.

NVLLA sum, nulla sum: tota tota occidi: cor metu mortuum est:
Membra misera tremunt: nescio unde auxilii, præsidii,
Perfugii mihi, aut opum copiam comparem aut expetam.
Tanta factis modò mira veris modis intus vidi,
5 *Novam atque integram audaciam. cave tibi Cleostrata, abscede*
Ab istâ obsecro, ne quid in te malè faxit irâ percita.
Eripite isti gladium, quæ sui est impos animi.
ST. Nam quid est, quòd hæc huc timida atque exanimata exiluit foras?
Pardalisca. PA. perii. unde meæ usurpant aures sonitum?
10 *ST. Respice modò ad me. PA. here mi. ST. quid tibi est?*
Quid timida es? PA. perii.
ST. Quid, periisti? PA. perii, & tu periisti. ST. aperi, quid tibi? PA. væ tibi.
ST. Imò istuc tibi sit. PA. ne cadam, amabo, tene me. ST. quicquid est,
Eloquere mihi citò. PA. contine pectus, face ventulum amabo
15 *Pallio. ST. timeo hoc negocium, quid est: nisi hæc meraco*
Se uspiam percussit flore Libyco. PA. obtine aures, amabo.
ST. I in malam crucem: pectus, auris, caput, teque dî perduint:
Nam nisi ex te scio, quicquid hoc sit, citò; jam tibi istuc
Cerebrum dispercutiam, excetra tu: ludibrio pessima adhuc
20 *Quæ me habuisti. PA. here mi. ST. quid vis, mea ancilla? PA. nimium sævis.*
ST. Numero dicis. sed hoc quicquid est, loquere: in pauca refer.
Quid intus tumulti fuit? PA. scibis. audi malum pessimum,
Quod hîc modò intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Cœpit, quod haud Atticam condecet disciplinam. ST. quid est id?
25 *PA. Timor præpedit dicta linguæ. ST. quid est? possum scire ego istuc*
Ex te, quid negotii est? PA. dicam: tua ancilla, quam tuo
Villico vis dare uxorem, ea intus. ST. quid intus? quid est?
PA. Imitatur malarum malam disciplinam, viro suo quæ inter-
Minatur vitam. ST. quid ergo? PA. ah! ST. quid est? PA. interimere ait velle
30 *Vitam gladiō. ST. hem! PA. gladiō. ST. quid eum gladiō? PA. habet. ST. hei mi-*
Cur eum habet. PA. insectatur omnis domi per ædis, nec quenquam (sero mihi!
Propè ad se sinit adire: ita omnes sub arcis, sub lectis
Latentes metu mussitant. ST. occidi atque interii! quid illi
Objectum est mali tam repentè? PA. insanit. ST. scelestissimum
35 *Me esse credo. PA. imò si scias dicta, quæ dixit hodie. ST. istuc*

Expeto

Expeto scire quid dicas. PA. eloquar per omnes deos & deas
Dejuravit se interempturam eum quicum cubaret.
ST. Mene occidet? PA. an quidquam ad te attinet? ST. vah! PA. quid cum eâ ne-
Tibi est? ST. peccavi. illuc dicere villicum volebam. PA. sciens (gotii
40 *De via in semitam degredere. ST. num quid mihi minatur?*
PA. Tibi infesta solist plus, quam cuiquam. ST. quamobrem? PA. quia se des
Uxorem Olympioni, neque se tuam nec suam,
Neque viri vitam sinet in crastinum protolli. id huc missa sum
Tibi ut dicerem, ab ea ut caveas tibi. ST. perii hercle miser.
45 *Nec pol est nec fuit me senex quisquam amator adæque miser.*
PA. Ludo ego hunc facete; nam quæ facta dixi, omnia huic
Falsa dixi: era atque hæc dolum ex proxumo hunc protulerunt.
Ego hunc missa sum ludere. ST. heus Pardalisca. PA. quid est? quid?
ST. Est quod volo exquirere ex te. PA. moram offers mihi. ST. at tu mihi
50 *Offers mærorem. sed etiamne habet nunc Casina*
Gladium? PA. habet, sed duos. ST. quid duos? PA. altero te occisurum ait,
Altero villicum hodie. ST. occisissimus sum omnium qui vivunt.
Loricam induam mihi optumum esse opinor. quid uxor
Mea? non adiit atque ademit? PA. nemo audet prope accedere.
55 *ST. Exoret. PA. orat. negat ponere alio modo ullo profecto,*
Nisi se sciat villico non datum iri. ST. atque ingratiis, quia
Non vult, nubet hodie. nam cur non ego id perpetrem quod cœpi,
Ut nubat mihi? illud quidem volebam, non, sed nostro villico.
PA. Sæpiculè peccas. ST. timor præpedit verba. verùm,
60 *Obsecro, dic me uxorem orare, ut exoret illam, gladium*
Ut ponat, & redire me intro ut liceat. PA. nunciabo.
ST. Et tu orato. PA. & ego orabo. ST. at blandè orato, ut soles. sed audin?
Si effexis hoc, soleas tibi dabo, & anulum in digito
Aureum, & bona plurima. PA. operam dabo. ST. face ut impetres.
65 *PA. Nunc jam abeo, nisi quippiam remorare me. ST. abi & cura.*
PA. Redit eccum tandem obsonatu ejus adjutor. pompam ducit.

V[illegible] n [illegible] fa[illegible] non volumus [illegible] *Camer.*

V[ILLICUS] SUM. N.] Tres [illegible], quibus in re trepida [illegible] expr[illegible] mente [illegible]

TABELLA [illegible] M. [illegible]

[illegible]

[illegible] la[illegible].

TIMIDA] [illegible] Donatus [illegible]. *Nam [illegible] timens* [illegible] Nomen [illegible] ad illud [illegible] *egreditur* [illegible] Servius [illegible] Vergil. [illegible] 6 [illegible] *timens, ex caussa* [illegible] L.

QVID TIMIDA ES] *turbata, commota.* Donatus.

NEGOTIVM QVID EST] [illegible] & Bux. at [illegible] Vetera & [illegible].

MERACO] Lipsio, Ant. [illegible] non [illegible] et Camerarii, Scaligeri [illegible] *meraclo,* quod [illegible] quantulum merac[illegible] [illegible] est Mar[illegible] literarum [illegible] non ince[illegible] [illegible] Od. 7. [illegible]

[illegible] Mss. Cam. & Pal. [illegible] Lipsii [illegible]

[illegible] *Hinc jam* [illegible]

Hæc [illegible]

FLO[illegible]

OBT[illegible] ne[illegible] L.

DI[illegible]

[illegible]

QVID [illegible] ANCILLA] [illegible] is est, non in[illegible] Atque ita præfert v[illegible] quem vide.

[illegible] χαλεπαινεις, [illegible] V[illegible] l. 6. Æn.

——*ne [illegible] magna sacerdos:* L. Palat. cod. [illegible]

NVMERO] [illegible] & Ven. & Arg[illegible] V. N. [illegible] *quid est,* [illegible] cod. [illegible] Pal. [illegible] quod ego pro[illegible] [illegible] MSS. [illegible] L [illegible] A[illegible] quam *her*[illegible]

[illegible]

EXPETIS] [illegible] Cam. [illegible], quod non [illegible] *[illegible]rut.*

DEIVRAVIT] i. sancte [illegible]ravit. L.

OCCI[illegible]RVM [illegible] omnes MSS P[illegible]. item [illegible] nisi [illegible] & sext. Pall. *oc[illegible]suram* habeat a [illegible] Censor[illegible] [illegible] notat *Grut.* Agellius lib. [illegible] docet, *oc[illegible]rum*, non esse [illegible] participium, sed verb[illegible] infinitivum. Græcis [illegible] & [illegible] V[illegible] *hanc [illegible] sperant præsidio futurum*, no[illegible] [illegible] *Credo e[illegible] inimicos* [illegible] [illegible]

[illegible] 6.

[illegible] [illegible] Re[illegible] & [illegible]

[illegible] IN S.] i. prudens d[illegible] [illegible] impedit. [illegible] *[illegible]rant [illegible]am*, Ita [illegible]

[illegible]

HV[illegible] MS. Cam. & præfert J. Gul. alteri *hum.*, quod [illegible] volebat V. N. Ps[illegible] d act. 2. 4.

HEVS PARDAL[illegible]CA] [illegible] Cam. non fal[illegible] [illegible] pon possent *heus Pardal[illegible]. PA. quis est? T. [illegible]. PA. quid? [illegible]* Gr[illegible]t.

O[illegible]ISSIMI.] Superlativum hunc finxit Plau[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] I. [illegible]

Pura-

SOLEAS TIBI DABO ET ANVL. &c.] Non tem[illegible] hoc [illegible] n[illegible]e-[illegible] [illegible] [illegible] & anuli [illegible]. [illegible] an[illegible] [illegible] acc[illegible]bant, & pr[illegible]reis f[illegible]. De [illegible] clarum ex Catone de Re rust. [illegible]9. ubi, quæ & quoties [illegible] ve[illegible]menta pro[illegible] [illegible]nt, tradit. *Sc[illegible]poneas bonas alternis annis dare oportet*. De anulis notissimum est; & habe[illegible] [illegible] n[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] J. Meursius

POMPAM] *P[illegible]*, de [illegible] to cul[illegible] [illegible] *n[illegible] [illegible] pompa* [illegible] D [illegible] V. N. Aul. act. [illegible]

ACTUS III. SCENA VI.

OLYMPIO, COCUS, STALINO.

VIDE fur, ut senteis sub signi[illegible] ducas. CO. qui vero [illegible] sentes?
OL. Quia quod tetigêre, ilico rapiunt. si eas er[illegible] [illegible] [illegible].
Ita quoquò adveniunt, ubi ubi sunt dupl[illegible] damno [illegible].
CO. [illegible]. OL. atat [illegible] magn[illegible] patri[illegible] [illegible] atque [illegible]
5 Meo [illegible]. ST. bone vir salve. OL. [illegible] [illegible] tu [illegible],
Ego [illegible]urio & sitio. ST. lepid[illegible] [illegible] [illegible]
OL. Aha hodie. ST. mane vero quanquam [illegible]. OL. [illegible] [illegible]
Tuus mihi sermo. ST. qu[illegible] [illegible] OL. [illegible] [illegible] [illegible] ? OL. enimverò
Πράγματα μοι παρ[illegible] [illegible] [illegible]
10 Nisi resistis. OL. [illegible] [illegible] (rus?
Hodie? ST. [illegible] OL. [illegible] [illegible] hem [illegible]. OL. qu[illegible]-
ST. C[illegible] OL. [illegible] ego [illegible] OL. [illegible] me ego liber?
Memento, [illegible]. ST. [illegible], atque [illegible]. OL. [illegible] [illegible] sum tuus.
OL. [illegible] ST. [illegible] mi, mi pater mi patrone.
15 OL. [illegible] ST. [illegible]. OL. [illegible] servo opus est tam ne-
ST. [illegible]. OL. cœna modo si sit cocta. (quam?
ST. [illegible] OL. [illegible] propere, citò introite, & citò deproperate.
ST. [illegible] [illegible] cœnam mihi, ut ebria sit.
[illegible] lo nihil moror barbarico ritu
20 [illegible] [illegible] hic habito nunc quidem. gladium
[illegible] m int[illegible] habere ait, qui me atque te invitet.
OL. [illegible] habere. nugas agunt. novi ego illas malas merces.
[illegible] tu modo mecum domum. ST. at pol malum metu[illegible] tu modò,
P[illegible] prius, quid istus agatur. OL. tam mihi mea vita, quam tua
25 [illegible] est. ST. verum modò. OL. si tu jubes, inibitur tecum.

C[illegible]

[illegible]

[illegible] h. 8. [illegible] Pa-re[illegible]

[illegible] hæ[illegible]

[illegible]

[illegible] et,

[illegible]

[illegible] aut [illegible]

V. N. [illegible]

E[illegible] non [illegible] sed po[illegible] c[illegible] L. [illegible] (d) 3.

PATRI [illegible] pro [illegible] orum & n[illegible] *Turn.* & *Dou[illegible].* V N. M[illegible] 3 1.

P[illegible], ATQ[illegible] IT.] ita J. Douza. [illegible] votum [illegible] s[illegible] venientius vi-d[illegible] amictu com[illegible], hero suo advor[illegible] Simile in Persa, act. 1. 5.

——nunc ego huc gra[illegible]
S[illegible] me infera[illegible] atque amic[illegible] glo-[illegible]

Vide & Varr. [illegible] 4. d[illegible] L[illegible] *Am[illegible].* Omne[illegible] M[illegible] tam sent[illegible], Gr[illegible] te[illegible]

EX[illegible]VRATVS] [illegible] *rat o[illegible]em* uti L[illegible] quia pro[illegible] Ol[illegible] pio; [illegible] ex p[illegible] a[illegible] nium [illegible] p[illegible] ex[illegible] re [illegible] ne [illegible] L pl. l. *ex[illegible]*

ANA HODI[illegible].] Ita MS [illegible] & [illegible] & La[illegible] f. [illegible] ced[illegible], ras ad pi[illegible] est. [illegible] istari. [illegible] v. [illegible] m[illegible] hac sent[illegible] c[illegible] ter [illegible] & [illegible] ca[illegible] & [illegible] n[illegible] sermonem [illegible] pal[illegible] a V[illegible]

[illegible] m[illegible] *[illegible] me [illegible]* [illegible] d cer[illegible] *de,* ut q[illegible] ctorem ei exprobr[illegible]

[illegible] L[illegible] ORT[illegible]] [illegible] MS L[illegible] sed C[illegible] *ey[illegible]* P[illegible] olim & J G[illegible] ut [illegible] perat[illegible] P[illegible] & G[illegible] no-*[illegible]* abig [illegible] t[illegible] no[illegible]

ASTAS [illegible] ex [illegible] *[illegible] are,* *es. n[illegible]* &c.

[illegible] ore hom[illegible]ib. su-per[illegible] & [illegible], docet c[illegible] *sub.* ad Th[illegible]

[illegible] Tu-n[illegible]

RESI[illegible] stas ma[illegible]es. [illegible] act. 3 [illegible]

V[illegible] perti-net [illegible] *quamquam [illegible]* C[illegible] de [illegible] ne

S[illegible] M[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pec[illegible]
Ut a[illegible] oris potu[illegible]

Douza e[illegible] Agell. [illegible] 23.

MEM. MEM.] Monentis & minantis simul.

OMITTE. ST. SERV. S. TVVS. OL. OPT.] ita J. Pon[illegible] distinxit. Et hinc, [illegible], conje-cturam & [illegible] prob[illegible], & se[illegible] *[illegible] pat[illegible] patrone* item *[illegible] sequi[illegible]*

TAMNEQVAM] O[illegible] amator ne-q[illegible] *[illegible]* au[illegible]

FACITE [illegible]

ET [illegible] ab [illegible] c re[illegible] Ge-[illegible] ct[illegible] Ven[illegible]

B[illegible] apud H[illegible] Ol. [illegible] *[illegible]* & [illegible] un-[illegible]

[illegible] p[illegible] g[illegible] q[illegible] *[illegible]* [illegible] t. 4-8. [illegible]

 [illegible]

[illegible] *mecum*. Dixe[illegible] igitur senex, jam se [illegible] rure. S. [illegible]

Bue[illegible]

Invitet [illegible] Lips. [illegible] Antiq. lect. 1. cap. 11 Omnia [illegible] *invitet*. [illegible], *[illegible]* cum [illegible] p[illegible] vitam tollere: ut Poeta vetus apud Cic. [illegible]

Hac omnia vidi inflammari, Priamo vi vitam evitari.

Ludit in eodem verbo Plaut. Rud. act. 3: 5.

[illegible]

Si tu jubes [illegible]

Act. [illegible] *situ tibi imb.*

Actus IV. Scena I.

Ancilla.

Nec pol ego Nemeae credo, neque ego Olympiae,
Neque usquam ludos tam festivos fieri,
Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles
Seni nostro & nostro Olympioni vilico.
5 *Omnes festinant intus totis aedibus:*
Senex in culina clamat, hortatur cocos:
Quin agitis hodie? quin datis, si quid datis?
Properate: cœnam jam esse coctam oportuit.
Vilicus hic autem cum corona, candide
10 *Vestitus, lautus exornatusque ambulat.*
Illae autem in cubiculo armigerum exornant mulieres,
Quem dent pro Casina nuptum nostro villico.
Sed nimium lepide dissimulant
Fore hujus quod futurum est. dignè autem coqui
15 *Nimis lepide ei rei dant operam, ne cœnet senex.*
Aulas pervortunt, ignem restinguunt aqua.
Illarum oratu faciunt. illae autem senem
Cupiunt extrudere incœnem ex aedibus,
Ut ipsae solae ventres distendant suos.
20 *Novi ego illas ambestrices: corbitam cibi*
Comesse possunt. sed aperitur ostium.

O[illegible]

[illegible]

[illegible] *immo sus*, i. je[illegible] id. 2. 4.

Estrices [illegible] *[illegible]* Nonius.

Corvitant [illegible]

[illegible] Jannam quippè, quæ tum Græ[illegible] se explorat [illegible] aliquam [illegible] Camerarium [illegible] MS. Camer. [illegible] Corb. [illegible] scriptura omnibus libris &c. [illegible] docent [illegible]. Douzæ Pater & filius, in [illegible] atque illos quidem versus [illegible]

——*Polyphemus* [illegible]*entos*
Cyclops longum pedem [illegible] *majus bacillum,*
Quam malus navis in [illegible] *mus* [illegible].

ACTUS IV. SCENA II.

STALINO, ANCILLA.

SI sapitis, uxor, vos tamen cœnabitis,
Cœna ubi erit cocta. ego ruri cœnavero.
Nam novum maritum ego & novam nuptam volo
Rus prosequi. novi hominum mores maleficos,
5 *Ne quis eam abripiat. facite vostro animo volupe.*
Sed properate istum atque istam auctutum emittere.
Tandem ut veniamus luci: ego cras hic ero.
Cras habuero, uxor, ego tamen convivium.
AN. Fit, quod futurum dixi: incœnatum senem
10 *Foras extrudunt mulieres. ST. quid tu hic agis?*
AN. Ego eo, quò me ipsa misit. ST. veron'? AN. serio.
ST. [illegible]*uid hic speculare? AN. nihil equidem* [illegible]*r. ST.* [illegible]
Tu hic cunctas: intus [illegible] *festinant. AN. eo.*
ST. Abi hinc sis ergo pessumarum pessuma.
15 *Jamne abiit illæc? dicere hic quidvis licet.*
„ *QUI AMAT, tamen hercle si esurit, nullum esurit.*
Sed eccum progreditur cum corona & lampade
Meus socerus, compar, commaritus vilicus

VOLUPE] [illegible] omnes MSS. & [illegible] & traduces ed[illegible]. *Solup.*

[illegible] sic dictum, ut *tempori* [illegible] ante [illegible] *pole* [illegible] *ubet atro.*

[illegible] Quæri potest, quid [illegible] [illegible]

IPSA [illegible] & [illegible]

[illegible] plenè. [illegible] mea. [illegible] Hic [illegible] *ante* [illegible]

DUCTA [illegible]

NUL-

NULLUM ESUR.] [illegible] *Meminu, tam[illegible] moneas.* Sententiam [illegible] hanc pl[illegible] enarrat[illegible] hab[illegible] verbi[illegible]

Nam qui amat, quod amat, si [illegible] habet, id habet pro [illegible]

Vide[illegible], am[illegible] [illegible]colarier, alloqui.

At Grute[illegible], [illegible] h[illegible] nihil possum qu[illegible] fi[illegible] me d[illegible] [illegible]o, aut q[illegible]. Sanè legimus [illegible] 14. quod Hera[illegible] Sy[illegible] [illegible] morte scri[illegible] apud Syracus[illegible] Thesmophoriis, ex sesamo & melle fingi pudenda mul[illegible] quæ per ludos & spectacula c[illegible] ferebantur; & in totâ Sicilia vocabantur *[illegible]lli* Vide p. 320. veteris edit. Græcæ, quà usus Gruter[illegible] vel Græcolatin[illegible] Casaubon[illegible], p. 647. J. Gulielmius [illegible] lib. 1: 14. & Aus. Popma [illegible] *[illegible] amat, tamen her[illegible] esurit.* Probum & an[illegible] notæ verbum, *tamen[illegible]*, hic in [illegible] prope evanuit.

COR. & LAMP.] cum *corona*, ut sponsus: [illegible] *lam[illegible]*, sic quam sponsæ prælucere[illegible] L. Sponsos [illegible] & [illegible] [illegible]

[illegible] Antr[illegible] Oly[illegible] [illegible] ad. 1: [illegible] ram [illegible] Roverit [illegible] [illegible] *[illegible] & com[illegible]* [illegible] & [illegible] dividend[illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible] bat sane homo be[illegible] Olympio [illegible] argute [illegible] [illegible] mo [illegible]

Stu[illegible] cupi[illegible] Gruteru[illegible] cabat[illegible] ut & in [illegible] Me[illegible]chmi, a[illegible]. 3[illegible] *eram.*

ACTUS IV. SCENA III.

OLYMPIO, STALINO.

AGE ti[illegible] educ[illegible] nov[illegible]m nuptam f[illegible]ras,
[illegible]ra omnem hanc plateam hymenae[illegible].
[illegible] hymenae, io hymen. ST. quid agis, mea salus?
OL. [illegible]urio hercle, atque adeò haud sitio. ST. at ego amo. OL. at ego hercle
5 [illegible] tibi, amor, pericli: mihi inanitate
Ia[illegible]um intestina murmurant. ST. nam quid illæc nunc
[illegible] remoratur, quasi ob industriam? quanto ego
[illegible], tanto illa minus. OL. quid si etiam occentem hymenæum?
ST. [illegible] ego te adjutabo in nuptiis communibus.
10 OL. [illegible], io hymen. ST. perii hercle ego miser, dirupi
[illegible] illo morbo quo dirumpi cupio,
Non [illegible], si esses equus, esses indomabilis.
ST. [illegible] te[illegible]axe[illegible].
ST. [illegible] OL. [illegible] facias.
15 Sed [illegible] exitur [illegible]
ST. D[illegible] Casina [illegible]

[illegible]

HITTENNÆ [illegible]] [illegible] & [illegible] & [illegible] Cam. [illegible] Q [illegible] ixo [illegible] tur, [illegible] p [illegible] Vide [illegible] & [illegible] Sc[illegible] [illegible] n p [illegible] Ite Ter. Adel. [illegible] 5 [illegible] *T[illegible] [illegible] mena* [illegible]

A [illegible] O II. S [illegible]] Ita vehementer e[illegible] u [illegible] *cle, atque ad* [illegible] d [illegible] tijs e [illegible] ri capt[illegible] bant, si l [illegible] sp[illegible] o nubebant a[illegible] d [illegible] o, q [illegible] x [illegible] dicer [illegible] rire sive rid[illegible] ulu[illegible]) [illegible] si [illegible] rab [illegible] perp[illegible] u[illegible] ce[illegible] ne [illegible] P. Col[illegible] ius e Lang. 1 [illegible] *atque adeo hanc sp[illegible]*. i. si n[illegible] [illegible] hanc ad p[illegible] statim ed[illegible] e g[illegible] stio quod o[illegible] [illegible] ore & obs[illegible] uriore se[illegible] si di-ctum, &c. Id ta[illegible] n Gruterus improbat. cùm spo[illegible] non [illegible] & [illegible] tia arguunt, ani-m[illegible] p[illegible] mag[illegible], quam in Casinâ. In Al[illegible]. est, *[illegible] atque ad [illegible] nunc [illegible] parum sitio.* quo[illegible] M[illegible] s & A[illegible] dal q[illegible] n, at r[illegible] nimè [illegible] unium Cruteru[illegible] Eg[illegible] vero maximè Palmerii [illegible] d [illegible] od F[illegible] rir ex *haud [illegible]*, q[illegible] od [illegible] in Lang. MS. I[illegible] M[illegible]. Cam. est, *atque adeo h[illegible]*.

AT[illegible] O [illegible] IH [illegible]]. A[illegible], ô a-m[illegible], [illegible] n [illegible] o [illegible]. Ratio est [illegible] je-j[illegible] Bacho friget V[illegible] & [illegible] legi[illegible] *[illegible] amat[illegible]*.

[illegible] AT[illegible] R] Lamb. Fest[illegible] m se[illegible] g[illegible]
—— *nam qu[illegible] de*
T[illegible] intus remorantur remeligines,
[illegible] r[illegible] oræ. u[illegible] tamen prolixè disputat, an r[illegible] s[illegible] r batur, *[illegible] emoragines*.

OCCENTEM] ita Cam. & [illegible] b. [illegible] [illegible] & [illegible] d [illegible] em [illegible] pt[illegible] le car-[illegible] At M[illegible]. L[illegible] b. [illegible] mne[illegible] habent [illegible] *nd[illegible]* [illegible] C[illegible] & [illegible] g. [illegible] m Paris. Arg & Ve[illegible] L[illegible] d.

DIRVPI CANT. [illegible]] ita Gr[illegible] [illegible] MS[illegible]. Cam. & [illegible], R[illegible] [illegible] non [illegible] o.

TENAX [illegible] e [illegible], [illegible] n [illegible] & [illegible] al [illegible] p [illegible] , e [illegible] *T[illegible]* [illegible] & [illegible] q[illegible] ad[illegible] [illegible] n c[illegible] a n *Pertinere* ac *Pe[illegible]* co[illegible] orumque, [illegible] *O[illegible] inere* & *U[illegible] endere*, apud [illegible] n. [illegible] tamen, ut etiam ad equum asperum [illegible] &, ut Naso loquitur, *contra sua frena tenacem*, ambig[illegible] e al[illegible] sum fuer[illegible] à Plauto. Quod verò Olympio indomitam illam Senis insultu-ram hic a se deprecatio[illegible] am[illegible] r, c[illegible] nsenta-neum est alteri [illegible] in re prorsus consimili, Pseudoli loco, act. 1: 3. *Eho nun[illegible] tu h[illegible] n ips[illegible] patri?* resp[illegible] det Ballio: *[illegible] faciant.* H[illegible] c Douza. In eandem sententiam mult[illegible] quoque Palm. Spi-[illegible] f. [illegible] & [illegible] L[illegible] b[illegible] p[illegible] be[illegible] et i[illegible] desin[illegible] Hoc ergo stet, *tenacem* [illegible] apud Pla[illegible], [illegible] & [illegible] *co-s[illegible] m*. J. [illegible]) a[illegible] e est unde [illegible] MS. Cam. *tenax*. Vide & [illegible]

ACTUS IV. SCENA IV.

ANCILLÆ duæ, OLYMPIO, STALINO.

[S]ENSIM super attolle limen pedes, nova nupta. s[illegible] es
Iter incipe hoc, ut viro tuo semper [illegible] superst[illegible] atque
[illegible] p[illegible] tior pollentia sis, vincasque virum, vi[illegible] es,
S[illegible] p[illegible] retque tuum imperium [illegible] vir te vestiat, tu [illegible] rum [illegible] spolies.

Yy N[illegible] ctu-

5 Noctuque & diu ut [illegible] memento.
OL. Malo maximo suo [illegible] o, [illegible] it.
ST. Tace. OL. non taceo. ST. quam? OL. [illegible] stant.
ST. Perii: ista facient hanc rem mihi ex [illegible].
Id quaerunt. volunt, haec ut in [illegible] faciant. [illegible]
10 Quando vis, uxorem accipe hanc [illegible]. OL. [illegible]
Inquam si istus hodie uxorem. ST. [illegible], [illegible] atque
Imperita hui. imperito. OL. [illegible] est. valete. ST. [illegible]
AN. Jam valete. ST. jam [illegible]? OL. uxor [illegible]
Nunc pol demum ego [illegible] erculum [illegible],
15 Verculum. OL. heus tu [illegible], cavebis: mea est [illegible]
Sed meus fructus est prior. OL. [illegible] hanc lampadam. ST. [illegible]
Venus multipotens, bonam [illegible] mihi
De[illegible] hujus quam capiam mihi fecisti.
Corpusculum mellicul[illegible]m! OL. mea uxorcula.
20 ST. Quid est? OL. [illegible] plantam. ST. [illegible]
Nebula haud est mollis, atque cutis hujus est.
OL. [illegible]pol papillam bellulam! [illegible]!
ST. Quid est? OL. pectus mihi [illegible] hac subito.
ST. Quid tu ergo hanc quasi [illegible]?
25 At mihi, qui [illegible]. OL. vah!
ST. Quid [illegible], ut [illegible] est!
Paene [illegible].
OL. [illegible]!

[illegible]

[illegible]
N[illegible] hunc versum [illegible] et Grutero.
[illegible] on taces:L.
[illegible] Lambinus [illegible]
[illegible]
[illegible] ita hunc locum [illegible] ingenio [illegible], ut [illegible] censeo, valde ing[illegible].
IMPERITO [illegible] Veneri [illegible]
[illegible]

[illegible]

Cusp. M[illegible] [illegible] *m*[illegible] [illegible] & omnes edi[illegible] *lam*. [illegible]

INSTITIT P[illegible] [illegible] d[illegible] pr[illegible]it. A[illegible] 4 1. [illegible] *& [illegible] pe[illegible]*.

JO[illegible] A[illegible] p[illegible]o, *ocab*[illegible] [illegible] em præbeb[illegible] c[illegible] [illegible] l.

NERVA HAUD [illegible] [illegible] LLIS, ATQ. CUTI[illegible] H. EST] Ita M[illegible]. Cam[illegible] & omnes edit. vett. Lambinus pa[illegible]colat[illegible], *aque* i[illegible] farf[illegible]. Cum voces istæ, [illegible]*que*, *ac*, *at*[illegible], [illegible]

[illegible]

B [illegible]

[illegible] & [illegible] *be*[illegible] [illegible]ain c[illegible] [illegible] p[illegible] dixi[illegible], [illegible] ab[illegible] [illegible] efaciens, C *B*[illegible], h[illegible] [illegible] c, ped[illegible] & (quod supr[illegible] dixerat [illegible] *intro pr*[illegible] *rro*. ne [illegible] licet incurras [illegible], ne[illegible] ad [illegible]um limen offen[illegible] ped[illegible] [illegible]gas, &c. [illegible] l[illegible]utur et[illegible]m A[illegible]in. 3. 3. *I[illegible] be[illegible]* item [illegible]rc 4. 2. *Sequere istu*[illegible] *be*[illegible] *la belle*. Illud verò, *bella tu mea*, in [illegible] pa[illegible] est R[illegible]. 2. [illegible]. *[illegible] tibi aquam, mea[illegible]lla*, &c.

ACTUS V. SCENA I.

PARDALISCA ancilla, MURRINA.

[illegible] mo[illegible] ex[illegible]mus intus
Lu[illegible] [illegible]uptial[illegible].
[illegible] ri[illegible] ade[illegible],
[illegible] quod [illegible]um e[illegible]t [illegible] r[illegible]uram o[illegible]or-
5 *[illegible] quid agat [illegible]*
[illegible] u[illegible] no[illegible] o marito. [illegible]
[illegible] [illegible]fe[illegible]t [illegible], atque
[illegible] unso
[illegible] [illegible]:

 [illegible]

10 *Quo senex nequior nullus vivit. ne illum*
Quidem nequiorem arbitror esse, qui locum
Praebet illi nunc praesidem hic, Pardalisca,
Esto: qui hinc exeat, eum ut ludibrio habeas.
PA. Lubens fecero, & solens. MVR. spectate hinc omnia
15 *Intus, quid intus agant. PA. pone me, amabo.*
MVR. Et illi audacius licet quae [illegible] libere
Proloqui. PA. tace: vostra foris crepuit.

EXIMVS INTVS] *Intus*, saepe usurpatur pro *ab intus*, Castol. *de me [illegible]*, *[illegible] intus prodeat.* Drinnen raus geht. [illegible] Persa act. [illegible] 4.

RELIQVVM] vitae. [illegible]

EVB. CHALIN [illegible] *Chalinum*. Hinc [illegible] *Fab.* servi [illegible] iam in Mer. & And. [illegible]

NOVVM NVPT] [illegible]

praeter [illegible] & [illegible] spe [illegible] [illegible]

[illegible] Hinc [illegible] vel *Altunso.* [illegible] dejectus, pudore [illegible]

[illegible] tur. ab iis q[illegible]

TRIST[illegible] FORM. [illegible]

[illegible] ter sint [illegible] *praesidem* [illegible] tan[illegible] *dem.*

SPE[illegible]

[illegible] enim liberis [illegible]

Et [illegible] aud. [illegible] *Proloqui.* [illegible]

Ant. *Et [illegible] aud.* et erat in v. cod.

ACTUS V. SCENA II.

OLYMPIO, CLEOSTRATA, MURRINA.

NEQVE quo fugiam, neque ubi lateam, neque hoc dedecus quomodo celem,
[illegible] tantum [illegible] atque ego [illegible] superavimus [illegible] nostri.
Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo, atque ita irridiculi sumus ambo.
[illegible] insipien[illegible] nova [illegible]: pudet, quod prius non [illegible].
5 Op[illegible] [illegible] dum [illegible] facta itero esto opera auribus percipere.
It[illegible], quae ego intus turbavi.
[illegible] duxi via recta, cl[illegible]em
[illegible] tenebrae ibi erant tanquam nox.
[illegible], ut prior quam senex apte accumbam.

Pardal[illegible]

10 [illegible] . . . .
[illegible] . . . .
[illegible] principio eam savium posco.
R[illegible] [illegible]icium dare [illegible] savium me [illegible].
F[illegible] [illegible], magis jam lubet in Casinam [illegible].
15 [illegible] re: forem obdo, ne senex me opprimat.
MY. [illegible] hunc. CL. ubi tua nova nupta est?
OL. Perii hercle manifesta res est. CL. omnem ordine rem
Fateri ergo aequum est. quid intus agitur? quid agit
Casina? satin' morigera est? OL. pudet dicere me.
20 CL. Memora ordine, ut occeperas. OL. pudet hercle. CL. age audacter.
Postquam decubuisti, hinc [illegible] memorare quid est factum.
OL. At flagitium est. CL. CAVEBUNT QUI AUDIERINT faciam,
OL. Hoc magnum est. primum. CL. pergis? quin tu pergis? (quin pergis? pape.
OL. Ubi locus sumptus porro est, continuo stricto gladio astat, babae, papae. CL.
25 OL. Flagitium, oh, erat maximum. gladium ne haberet metui: id quaerere
Dum gladium ne habeat, quaero, arripio capulum. (coepi.
Sed, cum cogito, non habuit gladium. nam id esset frigidius.
CL. Eloquere. OL. at pudet. CL. num radix fuit? OL. non fuit.
CL. Num cucumis? OL. profecto hercle non fuit quidquam olerum:
30 Nisi, quidquid erat, calamitas profecto attigerat nunquam.
MY. Quid fit denique, edisserta. OL. ubi appello Casinam: Casina, inquam,
Amabo mea uxorcula, cur virum tuum sic me spernis?
Nimis tu quidem hercle (audax es) immerito meo mihi haec facis.
Quia te mihi expetivi: illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.
35 Ubi illum saltum video obseptum, rogo ut altero sinat ire.
Ita qui[illegible] erat grande erat.
Tollo, ut obv[illegible]m: verbum nullum mutit.
Surgo ut ineam, at[illegible] impingo suavium.
MY. Perlepide narras.
40 OL. Ita quasi saetis labra mihi compungit barba.
Continuo in genua ut astiti, pectus mihi pedibus percutit.
Decido de lecto praeceps, subsilit, obtundit os mihi.
Inde foras tacitus, pra[illegible] ornatu, quo vides,
Ut senex hoc eodem poculo quo ego bibi, biberet. CL. optume est.
45 Sed ubi est palliolum tuum? OL. hic intus reliqui.
CL. Quid nunc? satin' lepide adita est vobis manus? OL. merito.
CL. Sed concrepuerunt fores. OL. num illa me nam sequitur?

[illegible]

CALAMITAS] [illegible] fin[illegible] hud, qua[illegible] ma[illegible] com[illegible] quid op[illegible] quod & [illegible] apud O[illegible] rusticis rite [illegible] confirmant apud Catone[illegible] *Mars pater, te precor* [illegible] *fruges, frumenta, vineta, virgulta grandire beneque evenire sinas* &c. Pacuv[illegible] [illegible] ut Virg. [illegible] ait Ovid. [illegible]

TU QUI [illegible] *audax* [illegible]

[illegible]

SALI[illegible] Amph. 2. 2. [illegible]

ALTERO SIN. [illegible] *factum*, [illegible]

TOLLE UT OBV[illegible] Rom [illegible] rest [illegible]

[illegible] Poeta [illegible] Grut. *fetu*, è MSS. Pall. & à ratione.

CONTIN. IN GENUA ARTANTI] Ita hunc versum ipsius [illegible] Alii [illegible] quod Grut. & Douza placet. [illegible]

PRÆFISCINI] ita Pal. [illegible] Ait se præfiscini exisse, ut eodem [illegible] poculo senex biberet. Posteriora [illegible] V. N. Ænn. [illegible]

[illegible]

ADITA [illegible] Græ[illegible]

ACTUS V. SCENA III.

STALINO, OLYMPIO.

MAXIMO ego ardeo flagitio, nec quid agam meis rebus scio.
Nec meam uxorem [illegible] ocul[illegible]
[illegible] omnibus [illegible]
Ita [illegible]

5. *Nec quibus modis p[illegible] scio me meæ uxori,*
Qui expalliatus sum miser: palam sunt clandestinæ nuptiæ.
Adeundam Murrhinam censeo mihi optimum est.
Ea dux: ea uxorem meam. ea hanc invenit rimam.
Sed ecquis est qui homo munus velit fungier pro me?
10 *Quid nunc agam nescio, nisi ut improbos famulos imiter, ac domo fugiam?*
Nam salus nulla est scapulis, si domum redeo.
Nugas istuc dicere licet. vapulo ego hercle invitus tamen,
Etsi malum merui. hac dabo protinam, & fugiam. OL. heus, sta ilico,
Amator. ST. occidi, revocor. quasi non audiam, abibo.

MEIS REBVS] V. N Mil. act. 4. 1.
ADSPICIAM CONTRA] [illegible] doris & metus [illegible] non audere alicui [illegible]. Xenophon [illegible] A[illegible]m dic[illegible] se non posse [illegible], quem exosum & invisum habent. Vide Des. Heraldi Advers. lib. 2. c. 4.

FAVCIBVS] Tractum à piscibus, & aliis animalibus, quæ faucibus capta nullo modo [illegible]gere possunt. L.

UX. MEAM] [illegible] impulit ad has fallacias.

INVENIT RIMAM] rationem, qua nostra consilia & nuptias turbaret. Sic Curcul. *aliquam reperitis rimam*. vel sic: Ea hanc viam reperit, quâ fallacias nostras eluderet atque effugeret. Videtur a *muribus* ductum, qui interdum pœne capti per tenues rimas elabuntur: L.

A SED ECQVIS] Num quis est, [illegible] esse v[illegible]cari[illegible].

INVITVS TAMEN] [illegible] *hercle in[illegible]us t[illegible] si malum [illegible] protin[illegible], & fug[illegible].* A[illegible] *tamen* [illegible].

DABO PROTINAM ET FV[illegible]] [illegible] MSS. Cam. & [illegible] Ed.

HEVS, STA [illegible]] [illegible] *sta ilico*: antique pro [illegible]. [illegible] vergi[illegible]

ABIBO.] Sic plenè [illegible] Cam. [illegible] omnes: & postulat [illegible] vant a Cam. & Lamb. [illegible] & [illegible] *Grut.* Etiam [illegible] lud [illegible] p[illegible] ab [illegible], qui muta[illegible].

ACTUS V. SCENA IV.

CHALINUS, MURRINA, STALINO, CLEOSTRATA, OLYMPIO.

[illegible] BI tu es, qui [illegible] mo[illegible]es Massilienses postulas?
Nunc tu, [illegible] me proba est occasio.
Peristi hercle [illegible], [illegible] h[illegible], . .

[illegible] o [illegible] rsus, tam in MSS. quàm Editis.

ST. Hab[illegible]bo [illegible] spero meliorem fore.
5 *CL. Qui[illegible] tu [illegible], mi [illegible]. unde ornatu hoc advenis?*
Quid fec[illegible] [illegible]?
AN. In [illegible] Casinam, [illegible].
ST. Oc[illegible] [illegible] ST. in malam crucem.
C[illegible] [illegible] tu [illegible] factum est pacto?
10 *ST. Bacchæ [illegible], Bacch[illegible], Bacchæ hercle, uxor.*

AN. [illegible]

AN. Negatur [illegible] nam ecastor nunc Bacchæ nullæ ludunt.
ST. Oblitus fui. sed tamen Bacchæ. CL. quid Bacchæ in id? fieri non potest.
OL. Times ecastor. ST. egone? OL. haud mentire hercle, nam palam est.
[illegible] Lacuna est.
ST. Non taces? OL. non hercle vero taceo. nam tu maxume
15 *Me obsecravisti obire, Casinam ut poscerem uxorem mihi.*
ST. Tuin amoris causa ego istuc feci. CL. imò hercle illius.
Te quidem oppressit. ST. sci ego isthæc dicta quæ vos dicitis?
CL. Rogitas etiam? ST. siquidem hercle feci, feci nequiter.
CL. Redi modo huc intro: monebo, siquidem meministi minus.
20 *ST. [illegible] opinor potius vobis credam quod vos dicitis.*
Sed, uxor, da viro hanc veniam. Myrrhina, ora Cleostratam:
Si umquam posthac aut amasso Casinam, aut occepso modo,
Ne dum ut eam amasso, si ego umquam adeò posthac tale admisero:
Nulla causa est, quin pendentem me, uxor, virgis verberes.
25 *MY. Censeo, ecastor, veniam huic hanc dandam. CL. faciam ut tu jubes.*
Propter eam rem hanc tibi nunc veniam minus gravate prospero;
Hanc ex longa longiorem ne faciamus Fabulam.
ST. Non irata es? CL. non sum irata. ST. tuæ fidei credo? CL meæ.
ST. Lepidiorem uxorem nemo quisquam, quàm ego habeo, hàc habet.
30 *CL. Age tu, redde huic scipionem & pallium. CH. tene. ST. libet.*
CH. Mihi quidem edepol insignitè facta est magna injuria.
Duobus nupsi. neuter fecit, quod novæ nuptæ solet.

CH. UBI TU ES] Rectè quidem hos versus Chalino tribuit Lambinus: sed quod [illegible] hæc ad [illegible] autumat, verisimile non est. crederem potius Chalinum habitu muliebri ex ædibus Alcesimi prodeuntem [illegible] Senem [illegible] ad [illegible] P[illegible].

MORES MASSIL.] [illegible] de Massiliensibus: [illegible] J. L[illegible] Athen. lib. [illegible]. [illegible] Vide eundem L[illegible] tar. ad [illegible] Germaniam [illegible] nostro, contra [illegible] Aristotelem, Strabonem, [illegible] ris morbi [illegible] hist. 44. [illegible] ex [illegible] a [illegible] ritoris T[illegible] Lipsius [illegible] L[illegible] Cæsar, Ant[illegible] lib. 16. c. [illegible] Ciceronis Val. Maximi, Livii, C. Taciti autoritate, disciplinam gravissimam tribuit Massiliensibus. J. Brodæus Miscell. l. 3. c. 27. docet, auctore [illegible] qui [illegible] mo[illegible] & [illegible] vocant & [illegible] ros, [illegible].

SI VEIS SUBIGITARE [illegible] Cam. & Lang. & edit. vet. [illegible] à [illegible]. Lambinus [illegible] & ex[illegible] mores Massilienses [illegible] te[illegible] erat, & [illegible] Lact. lib. 3. epist. 1[illegible] quæ re[illegible] At Lipsius [illegible] Va[illegible] est oc[illegible]. Per[illegible] est ludos ali[illegible] & [illegible] P[illegible].

PERIISTI [illegible] My[illegible] ex[illegible] ut [illegible] quos [illegible].

[illegible] M SCIPIO [illegible] ris, Turneb. lib. 8: 11. & lib. 16: 3. *Canina* [illegible] cum

... canis latrat, aut ringitur. At enim ... gravem fore cani latratum, ... probra & ... quibus ab uxore rixosa onerabitur. V. N. ... act. 4. ...

... ORNATV] V. ed. *cum ornatu*. Ex quo Douza ...

FECISTI SCIPIONE] Ita enim ... in erroganti solet. ... V. N. Mil. 4. 1. In MS. & Edd. est, ...

AN. IN ADVLT. DVM MOECHISSAT] Ita Cam. addita per ... quæ in nullo est MS. Deinde ... quod arripuit Parisiens. ... inepte Gr... OCCIDI] MS. & edd. ...

BACCHÆ ERGO] ... bacch... nunc usurpat Stalino, qua i mente captus. ... Cam. & Lang. & vett. Edd. l. *Bacche*, ubique sine diphthongo. & sic etiam reliqua, uti exhibuimus.

NAM PALAM EST] Hic omnino versus desunt novem: ut patet e MS. Cam.

... Edd. ...

PROSPERO] ... vett. ... ter ... hoc verbum notat; *Nunc & amic...* *bo*, &c.

INSIGNITE] ... pro Quint. ...

GREX.

SPECTATORES, quod futurum est intus, hic memorabimus.
Hæc Casina hujus reperietur filia esse e proximo.
Eaque nubet Euthynico nostro herili filio.
Nunc vos æquum est, manibus meritis meritam mercedem dare.
Qui faxit, clam uxorem ducat ... semper, ... volet.
Verum qui non manibus clare, quantum poterit, plauserit,
Ei pro scorto supponetur hircus unctus nautea.

QVOD FVTVRVM EST INTVS] ... Huic ...

... fieri.

... ALD. ... restituit Turneb. libr. ... bitrionibus: quibus ita me... debetur. Inepte Lambinus ... conjungit.

NAVTEA] V.N. Asin. act. 5. 2. In MS. Cam. ... *nautea*. plane ut alicubi supra, quomodo & in plerisque Editis.

FINIS CASINÆ.

CISTEL-

CISTELLARIA.

ARGUMENTUM.

NOMEN habet Fabula à *cistella*, quamamittit [illegible] [illegible] [illegible], mater [illegible] [illegible] [illegible] erant. Ita [illegible] am[illegible]a a[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] simplex & admodum [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] MINA autem personarum Dramatis hæ [illegible] [illegible] nutum ἀπὸ τῆς σι[illegible]ς: quod [illegible] [illegible] 4 [illegible] [illegible] *σιλλιών ac satyra est · labiosa* Φιλημα. *Gymnasium* joco[illegible] indi[illegible]tum [illegible] nomen [illegible] Lucianum cuidam, *Palæstra. Melænis*, [illegible]λαινις, patronymica forma à [illegible] [illegible] *κηρύμαρχος*, de robore & imperio factum nomen. *Lampadio*, λαμπαδίων, à f[illegible]. *Phanostrata*, Φανοστράτη, significationem habet claritatis militaris. *Halisca*, αλισκη & me[illegible] ratu[illegible] masculinum *αλισκος*, sicut *συρίσκος*, sed factum alia ratione. nam hoc à nomine deminutum; illud à verbo dictum fuit, sicut *ἀρεσκος ab ἀρέσκω*. *Demipho*, δημοφων sicut *αντιφῶν*, *ξενοφῶν*: quæ omnia habent significationem Φανότητος, i. splendoris; ut Grammaticis placet. *Camerarius* Val. Acidalius *Cistellariam* & ancillæ & Comœdiæ nomen esse ait · etiam Trin. act. 2 [illegible] 1. *Cistellariæ*, *sive cistellatricis* nomen & munus referetur.

J. Douza · CISTELLARIAM *Plauti cum lego, mirari non [illegible]iter subit, unde [illegible] in argumento [illegible] a[illegible]o asterisk tanta leporum ac facet[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ru[illegible] [illegible]um Plautini Genij atque ingenij in dolem mecum tacitus contemplor, non pa[illegible] non [illegible] me[illegible] [illegible] [illegible] tem accusare, id in Comico nostro pot[illegible]mum mirantis, quod ejus maxim[illegible] [illegible] & q[illegible] peculiare,*

DRAMATIS PERSONÆ.

SILENIUM meretrix.	*ALCESIMARCHUS adolescens.*
GYMNASIUM meretrix.	*LAMPADIO servus.*
LENA.	*PHANOSTRATA uxor.*
AUXILIUM prologus.	*HALISCA ancilla.*
MELÆNIS lena.	*DEMIPHO senex.*

CATERVA.

ARGUMENTUM.

COMPRIMIT adolescens Lemn[illegible]s Sicyoniam,
Is redit in patriam & gnatam generat nuptiis.
Sicyonia parit æquè puellam. hanc servolus
Tollit, atque exponit, & ex in[illegible]sidiis aucupat.
5 *Eam sublatam meretrix alii detulit.*
Lemno pòst rediens ducit, quam compre[illegible]erat,
Lemnique natam despondit adolescentulo
Amore capto illius projecticiæ.
Requirens servus reperit, quam projecerat.
10 *Itaque lege hanc & rite civem co[illegible]nitam*
Alcesimarchus, ut erat nactus, po[illegible]sidet.

LEMNIVS SICYON] De[illegible]iplio Phano-A stratam. MSS. *Laconiam.*
PATRIAM] Lemnum.
GNATAM] non nominatam.
PVE[illegible]] Silenium. De *Silenis*, qui simis sunt naribus, deque hâc S[illegible]enio multa annotavit Gifanius [illegible]ndice Lucret. & *Is. Casaub.* in De Satirâ.
SERVOLVS] Lampadio.
TOLLIT] V[illegible]. A[illegible]ph. 1: 3.
ALII] [illegible]
DV[illegible]IT [illegible] pri[illegible]ri [illegible]
ADO[illegible]] A[illegible]
UT ERAT N.] [illegible] cò[illegible] co[illegible] rat. *L.*

ACTUS I. SCENA I.

SILENIUM, GYMNASIUM, meretrices. LENA.

CUM ego antidhac te ama[illegible], & mihi amicam esse crevi,
M[illegible] Gymna[illegible]ium, & ma[illegible]m [illegible]uam. tum id mihi hodie
Ap[illegible], tu[illegible] h[illegible] soror si mea esses,
Qui [illegible] potu[illegible] mihi honorem ire habitum,
5 *N[illegible]io, nisi [illegible] animus [illegible]ri*
N[illegible] p[illegible] arbitr[illegible] ita [illegible] bus re[illegible]ctis rebus
Mihi frequentem op[illegible]m de[illegible]. eo ego vos
[illegible] & e[illegible] a me [illegible] gratiam.
10 GY. *P[illegible] pr[illegible]o est facile*
Frequentare t[illegible] ha[illegible]re:
Ita [illegible] pra[illegible] lep[illegible]de atque nitid[illegible]
[illegible]e, [illegible]mper meminerimus.
SI. *[illegible]um, & fiet à me,*
Quæ vos a[illegible] ut expetam.

GY. [illegible]

LE. Quod tu dixti, qui secundo vento vectus est,
Tranquillo mari, ventum gaudeo ecastor ad te:
Ita hodie hic acceptae sumus suavibus modis;
Nec, nisi disciplina, apud te fuit quicquam
Ibi, quin mihi placeret. SI. quid ita, amabo?
20 *LE. Raro nimium dabat quod biberem: atque id merum*
Infuscabat. GY. amabo, hiccine istud decet?
LE. Iusque fasque est: nemo alienus hic est. SI. merito
Vestro amo vos, quia me colitis & magnificatis.
LE. Decet pol, mea Selenium, hunc esse ordinem
25 *Benevolentem inter se, beneque amicitiâ utier:*
Ubi istas videas summo genere natas,
Summates matronas, ut amicitiam colunt,
Atque ut eam junctam bene habent inter se.
Si idem istud nos faciamus, si idem imitemur.
30 *Ita tamen vix vivimus cum invidiâ summâ.*
Suarum opum nos volunt esse indigentes.
Nostrâ copiâ nihilo volunt nos potesse,
Suique omnium rerum nos indigere,
Ut sibi simus supplices. eas si adeas,
35 *Abitum, quam aditum malis: ita nostro ordini*
Palam blandiuntur: clam, si occasio usquam est,
Aquam frigidam subdolè suffundunt.
Viris cum suis prædicant nos solere
Suas pellices esse ajunt: eunt depressum:
40 *Quia nos libertinæ sumus. & ego & tua mater ambæ*
Meretrices fuimus: illa te, & ego hanc mihi educavi
Ex patribus conventitiis. neque ego hanc superbiæ caussâ
Repuli ad meretricium quæstum, nisi ut ne ego esurirem.
SI. At satius fuerat eam viro dare nuptum potius. LE. heia!
45 *Hæc quidem ecastor cotidie viro nubit, nupsitque hodie,*
Nubet mox noctu. nunquam ego hanc viduam cubare sivi.
Nam si hæc non nubat, lugubre fame familia pereat.
GY. Necesse est, quo tu me modo voles esse, ita esse, mater.
LE. Ecastor haud me pœnitet, si, ut dicis, ita futura es.
50 *Nam si quidem ita eris, ut volo, nunquam Hecata fies:*
Semperque istam, quam nunc habes, ætatulam obtinebis,
Multisque damno, & mihi lucro sine meo sæpe eris sumtu.
GY. Di faxint. LE. sine operâ tuâ nihil di horunc facere possunt.
GY. Equidem hercle addam operam sedulo. sed quid tu inter istæc verba

55 Meus ocellus, mea Selenium, numquam ego te tristiorem
Vidi esse, quid cedo te obsecro tam abhorret hilaritudo?
Neque munda adæque es, ut soles. hoc sis vide, ut petivit
Suspirium alte! & pallida es. eloquere nobis utrumque,
Et quid tibi est, & quid velis nostram operam, ut nos sciamus.
60 Noli obsecro lacrimis tuis mihi exercitum imperare,
Mea. SE. excrucior mea Gymnasium, male maceror,
Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine.
Quid dicam? nisi stultitia mea me in mærorem rapi.
GY. Indidem unde oritur facito ut facias stultitiam sepelibilem.
65 SE. Quid faciam? GY. in latebras abscondas pectore penitissimo.
Tuam stultitiam sola facito ut scias, sine aliis arbitris. SE. at mihi
Cordolium est. GY. quid id? unde est tibi cordolium, commemora obsecro?
Quod neque ego habeo, neque quisquam alia mulier, ut perhibent viri.
SE. Si quod est, quod doleat, dolet: si autem non est, tamen hoc hic dolet.
70 GY. Amat hæc mulier. SE. eho! an amare occipere, amarum est obsecro?
„GY. Namque ecastor AMOR & melle & felle est fæcundissimus:
„Gustui dat dulce, amarum ad satietatem usque oggerit.
SE. Ad istam faciem est morbus, qui me, mea Gymnasium, macerat.
GY. Perfidiosus est amor. SE. ergo in me peculatum facit.
75 GY. Bono animo es, erit isti morbo melius. SE. confidam fore,
Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest.
„GY. Veniet. SE. Spissum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.
Sed ego mea culpa & stultitia peius misera maceror:
Quia ego illum unum mihi exoptavi, quicum ætatem degerem.
80 GY. Matronæ magis conducibile est istuc, mea Selenium,
Unum amare, & cum eo ætatem exigere, cui nupta est semel.
Verum enim meretrix fortunati est oppidi simillima,
Non potest suam rem obtinere sola sine multis viris.
SE. Hoc volo agatis: qua accersitæ causa ad me estis, eloquar.
85 Nam mea mater, quia ego nolo me meretricem dicier,
Obsecuta est, de eo ut morem morigeraret mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, sineret cum eo vivere.
LE. Stulte fecit mea mater: sed tu numquam cum quiquam viro
Consuevisti? SE. nisi quidem cum Alcesimarcho, nemine.
90 Neque pudicitiam meam mihi alius quisquam imminuit. LE. obsecro
Quo is homo insinuavit pacto se ad te? SE. per Dionysia
Mater pompam me spectatum duxit: dum redeo domum,
Conspicillo consecutus clanculum me usque ad fores.
Inde in amicitiam insinuavit cum matre & mecum simul,

[illegible] hominem vellem dari,
[illegible] verbis. consuetudine
[illegible] LE. o [illegible] Silenium. SI. quid est?
„LE. A [illegible] portet. [illegible] ames extempulo,
[illegible] cum [illegible] quam rei tuæ.

100 SI. [illegible] apud [illegible] rem meam,
Me [illegible] est domum,
Sua [illegible] Lem[illegible] habitat hic in proximo.
[illegible] pater [illegible]. nunc mea mater irata est mihi,
Quia non [illegible] domum [illegible], postquam eam rem rescivierim,

105 [illegible] amori injurium est.
SI. [illegible] triduum solum [illegible]
[illegible] matrem [illegible].
LE. Q[illegible] triduum, & damnum dabis,
Faciam. [illegible] Gymnasium mea,

110 Si me a[illegible]
Eum [illegible] amare. utut erga [illegible] mihi cor [illegible] est tamen.
Sed [illegible] tranquille: ne quid, quod [illegible] doleat, dixeris.
At[illegible] si quid [illegible] erit promptu, promito.
E[illegible] ire. GY. ut mihi [illegible] isti lacrumas! SI. Gymnasium mea,

115 Be[illegible] GY. [illegible] te amabo. sicine immunda, obsecro,
„I[illegible]? SI. IMMU[illegible]DAS fortunas æquum est squalorem sequi.
GY. Amic[illegible] hoc sustolle saltem. SI. sine trahi, cum egomet trahor.
GY. Quando ita tibi lubet, vale atque salve. SI. si possim, velim.
GY. Nunqui[illegible] me vis, mater, intro quin eam? ecastor mihi

120 Vi[illegible] amare. LE. [illegible]oc ergo auris graviter obtundo tuas,
Ne [illegible]tem ames. abi intro. GY. numquid me vis? LE. ut valeas. GY. vale.

VERSUS hy[illegible], n[illegible] a [illegible] e hujus Scenæ [illegible]

[illegible], & ita et[illegible]

[illegible] tam ex [illegible] lib. 10. [illegible] m [illegible]

[illegible]

[illegible] Ep. 4. 2. & Stich,

FREQUENTEM [illegible] Apud eundem [illegible]

[illegible] 350

[illegible]

[illegible] L frequentem [illegible]

[illegible] Q. [illegible]] ad u[illegible]m tuum paratas. L.D.

[illegible] interpretatur [illegible]

[illegible] QVOD ILLE D.] [illegible]

TRANQ[illegible]ARI [illegible]

VENTVM G[illegible]

[illegible]

Ter. Eu[illegible]

Ego istam [illegible] opus, vel sobrius.

Horat. Epod. 11.

[illegible]

Lamb. Q[illegible] & Scalig. ad Catull. [illegible]net, veteres [illegible] vale[illegible] ere verbum, con[illegible] fu[illegible] adere. Ca[illegible].

[illegible] Pompeji primi [illegible], Cinna, [illegible]lebant [illegible].

sub[illegible] ita [illegible] in Plauto non est obs[illegible] quid subaudiatur. V. N. Pseud. act. 3 [illegible]

[illegible] V. N. A[illegible]n. act. [illegible]

[illegible]NT DEFREB[illegible]

[illegible]

LIBER[illegible] [illegible]ban[illegible] Vener[illegible] eo [illegible] mu[illegible] [illegible] T[illegible] 31. [illegible] & Lipsi[illegible]d Tacitum.

EX PATRIBUS CONVE[illegible]TITI[illegible] Ita J. Gul. *Patre consentitis;* videl. et pr[illegible] [illegible] tes fuerant, & qui in unius [illegible] con[illegible] spiraverant amatores. *Conventure,* l ber[illegible] dare est Arnobio lib. 7. *Amant [illegible] & gignendis consent[illegible] liberis. Conventus* etiam [illegible] bitus, l br. 1. *Ex consentu Jovis inseminati & nati sunt, &c.* Mil[illegible] act. 2: 1. Probat hoc & Palm. aut certè, *consentu,* de quo V. N. Mil. 4. 4. Dou[illegible]sa[illegible] *E[illegible] partibus consentus:* vel, quod proba[illegible] (ut ipse ait) *Ex partibus convenientis,* ut fit quartæ inflexionis. Sic Cicero: *Ex pacto & conventu de[illegible] scere ab aliquo.* Et: *ex convientu pacta observantur.* Neque audiendos censet, quibus, *Ex patribus con[illegible]ventitiis,* placuit emendari: multò minus Lam[illegible]b[illegible]n, *ex patribus [illegible]*, rescr[illegible] aut C[illegible] qui conjicit *ex pat[illegible]* [illegible] [illegible] [illegible] le[illegible]gi[illegible] [illegible] proba[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lib. 9. Ep[illegible] [illegible] Grutero [illegible] vox *patribus,* q[illegible] [illegible] & [illegible] locus [illegible] videatur [illegible] MS [illegible] Pistoris [illegible] & opinatur firm[illegible] infra act. 1: [illegible]

pacta conventa, quibus utraque statuerat sibi filiam educare. Places, Pistoris mi. Denique C. Barth.[illegible]tur, tantas lectionum turbas peperisse ignorationem cas[illegible] vo[illegible] *Confidust[illegible]*, a fidus: [illegible] de[illegible] de quâ Festus, & ibi Scaliger. imbibitque legere, *Ex partibus confidu[illegible].*

SUPERBIÆ] contumeliæ caussâ. L. D.

POTIUS] [illegible] Pont. ma[illegible]t, [illegible]. V. N. Rud. act. 4. 3.

LE. HEIA] ita MSS. Cam. & Lang. & quædam Edd. [illegible] interjectio. Etiam Gulielmio placita.

C[illegible] P. V[illegible] lib. [illegible] 3. Lepi[illegible] & [illegible] tem [illegible] cium vitam vo[illegible] & Dem[illegible] Etiam [illegible] do[illegible] *N[illegible]* [illegible] 25. [illegible]

[illegible]

V. [illegible] & St[illegible] act. [illegible] 1. Quibus h[illegible] ad[illegible] Petronius: *Jacurr[illegible] ergo un[illegible] nuptias fecerunt, sed p[illegible] die.* Justinus lib. 31. de Antiocho [illegible]: *Rex ipse per hiemem in luxuriam l[illegible] quotidie nu[illegible] deditus erat.* Nam cur non capiam locum illum de delitotiis amotibus, faciunt cæteri historici, qui [illegible] tantum nominant: de quo Livius lib. 16. Athenæus libr. 10. & al[illegible]. Atque has q[illegible] nuptias vocat *caninas* Hieronymus epist. ad Oceanum, *De unius uxoris [illegible].* Sic & *c[illegible]ditio* [illegible] h[illegible]stâ, aliò [illegible]. Cicero pro C[illegible] *H[illegible] hortos* [illegible] [illegible] & [illegible] capta[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] d[illegible] c. [illegible]

[illegible] Cam & [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] pre[illegible] tet, & m[illegible]do lu[illegible].

HAUD ME[illegible] [illegible] non pa[illegible]

[illegible]. HE[illegible]ATA E.] [illegible] ut & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

J. P[illegible], M[illegible], legere, *H[illegible]*: & *Hecate* quidem ([illegible] libris hab[illegible] im- prob[illegible] *H[illegible]* placet rep[illegible]. Ad [illegible] am [illegible] Hecalem no[illegible] [illegible] d[illegible] p[illegible] nisi Valla sibi h[illegible] placet [illegible] & suæ co[illegible] [illegible]. De L[illegible] in[illegible] sæculo dign[illegible]; n[illegible] se, n[illegible] re. Ut ad n[illegible] [illegible] est. H[illegible] autem ætas, & ex ea d[illegible] de[illegible] tenu[illegible], prov[illegible]bium f[illegible]. Et *H[illegible]* [illegible] h[illegible] ejus institutu[illegible] a[illegible] annos de[illegible] tatem [illegible] vulg[illegible] ele[illegible]. [illegible] tro[illegible] loqu[illegible], & O[illegible]

C[illegible], [illegible]

N[illegible] [illegible] rat.

Ita erg[illegible] omn[illegible] dixe[illegible], vide ib. [illegible] p. 14. Sed S[illegible]. in C[illegible], l. *[illegible]* ut & MS. [illegible] & Frisi[illegible], & vet. codd. qui omittunt [illegible] *[illegible]* placet [illegible] Gru[illegible]; ite[illegible] Me[illegible].

SEMPER ISTAM QVAM NVNC HABES ÆTATVLAM OBT[illegible]

[illegible]

A [illegible]] *Mundus* [illegible]

B [illegible]

C [illegible]

D RAP[illegible]

INDI[illegible]EM, UNDE [illegible]

IN LAT[illegible]

[illegible] Vide [illegible]

TUAM STULT [illegible]

ALIIS ARBITRIS [illegible]

CORDOLIUM [illegible]

[illegible]

HABEO [illegible] sapientiam [illegible]

SI QUID [illegible]

[illegible]

AMARE [illegible]

[illegible]

multæ sint voluptatis & doloris permistione, ac cum aliis tum in amatoriâ levitate. Propterea [illegible] Musæus Grammaticus stimulum amoris vocavit γλυκύπικρον, & Catullus à Venere dicitur amaritiem miscere. Ita Euripides in Hippolyto:

[illegible]

Quid igitur hoc dicunt homines amare?

[illegible] simulque gratissimum.

[illegible] ait [illegible]

GUSTU DAT [illegible]

[illegible]

IN [illegible]

[illegible]

Turpilius:

Ita est. [illegible] ubi ipsa est Sapientia.

[illegible] miseret.

ÆTATEM [illegible] MS. Cam. ætate [illegible] Camerarii [illegible]

USUM [illegible] Merc. [illegible]

[illegible]

NIL [illegible]

[illegible]

GRAVITER] ita MS. Cam. & plerique omnes. Lamb. legit *gnaviter*, gravi lapsu. Nam & Camerar. Piotio: *Placere hoc cepit grabiter, postquam est mortua.* nec aliter Persa, act. 4: 5.

—— si quid bonis
Boni fit, esse idem & grave & gratum solet.

Quibus conveniunt illa Accii Nyctegresiâ: *Id quod facis, gratum & grave est.* Gruterus.

S. TV EN UNQVAM] ita vett. edd. pro, *unquamne.* Gloss. H. Stephani: *E[illegible]nunquam, εἶτα, καὶ ποτέ.* Gruterus laudat [illegible] super [illegible] Trin. act. 2: 4. *O pater, enunquam aspiciam te.* Menaech. 5: 5. *enunquam intestina ci[illegible]* sic enim e v. cod legit; non, *an unquam.* Terent. Phorm. act. 2. sc. 3.

Enunquam cuiquam contumeliosius
Audistis factam injuriam &c.

Ibid. act. 5. sc. 8. *En quicquam hodie est factum indignius?* ita namque MS. codex, ut notat Acid[al]ius.

CONSVEVISTI] *Consuevere,* proprie dicitur *in stupro,* inquit Don. Hec. act. 4. [illegible] Phorm. *Cum ejus consuevit olim matre in Lemno clanculum.* Hinc *consuetudo stupri,* apud Sallust. in Catil. Docet tamen Alb. Gentilis l. [illegible] c. 2. in J[illegible] consuetudine etiam honestâ & maritali [illegible].

IMMINVIT] Recte, nam virgines, dicuntur *integræ.* L.

POMPAM ME] Videtur Poeta ambiguo perleganter lusisse. *Pompam* enim aut apparatum factitium intelligere licet, ut alias fere; aut ipsum Silenium: ad quod exemplum ad Mil. act. 1: 1. à Parasito dicitur:

—— quæ me ambæ obsecraverint,
Ut te hodie quasi pompam in illis præterducerem.

Et voluit notare fortassis moras munerum, quæ (ut Naso canit) ad hujusmodi sollemnia

Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.

J. Gil. Verif. l. 3: 23. Quod tamen [illegible] coactum videtur, at mihi certe non [illegible].

CONSPICILLO] è loco, [illegible] conspicere posset: *Nonius* L. D. [illegible] pudenter hanc rem puella exp[illegible] simillima est narratio S[illegible] Mil. [illegible] v. 65. [illegible] observat [illegible] videntur con[illegible] e tomo qua[illegible] *omni*, cap. [illegible]

INSINVAVIT] ponitur [illegible] Virg. 1. [illegible]

—— nobis per pectora cu[illegible]
Insinuat pavor.

V. N. Mil. act. 2: 6.

UT LGO I[illegible] [illegible]

CONS[illegible] 4.

[illegible]

ASSIMVLARE AMARE] *Amare,* [illegible] rem: D. Quidam libri l. *Assimulare* quod [illegible] ursio non displicet. Vetustiores tamen P[illegible] Brix. Veneta, tenent *Assimulare.*

NVNC ALIA D.] Ex lege, quæ [illegible] orbas eis nubere, qui sint genere proximi, & illas ducere, eadem lex jubet. Terent. Phorm. & Adelph.

—— hæc virgo orba est patre.
Hic meus amicus illi genere est proximus,
Huic leges cogunt nubere hanc. L.

NAM LVM P.] per [illegible] in hoc versu provolant [illegible] Cam.

PATER FIVE[illegible] Acid. Plau[illegible] psisse *sius* & mutatum ab [illegible] qui [illegible] d[illegible]

NIHIL AMORI IN[illegible] *amare* [illegible] velle: non mirum [illegible] am enim accipere [illegible] est, sine spe [illegible] occupatus sit, quotum [illegible] disciplinam adducet &c. Jo[illegible] *bil amore injuriu*[illegible] injuriam. Sic compar[illegible] *perjurus* [illegible] Trinummo. At [illegible] leg [illegible] pius Sesp[illegible]. Lec. [illegible] 3. [illegible] non mi[illegible] sci[illegible] alam [illegible] re[illegible] Fe[illegible] [illegible]. Ibi. [illegible] fallere, & inescare. [illegible] ad [illegible] effarem sit. Idem [illegible] in MSS. [illegible] ita planè & Acid[illegible] Amori *injurium*, i. per[illegible] lo est. Idemque Lambin[illegible] interpretationibus vanum [illegible]

NVNC TE AMABO] ita vett. edd. [illegible] *amabo*, non sit interjectio b[illegible]

SERVARE] custodis partes [illegible] Mostell. act. 1: 2. Habitabat [illegible] cum Alcesimarcho.

DAM. DABIS] ita [illegible] men *dabit* [illegible] tur. Debet [illegible] corpor[illegible]

INCLAMARE T[illegible] par, co[illegible] re. V. N. [illegible] 3.

CORDI EST] Ter. And. [illegible] nuptia[illegible] A [illegible] ordi ubi interp[illegible]es: [illegible] idem est, quod placere, vel grat[illegible] C[illegible] al[illegible] c[illegible]rum c[illegible]rdi est. Noni[illegible] [illegible]pretatur, animo sedet. Mostel. I. 1: [illegible] facere [illegible] si tibi placet: ut hic C[illegible]. [illegible] Scalop.[illegible] 4 [illegible].

SI QVID TIBI OPVS ERIT PROMPTV, PROMITO.] It[illegible] A[illegible] c Langianis [illegible] erit in promtu, promito. [illegible] & scriptura MS. Cam.

IMMVNDA] [illegible], & [illegible]pexo capill[illegible], ἀκόσμῳ [illegible]ra.

AMI[illegible]VM H. SVSTOLLE] [illegible]ce[illegible]o: Alcibia[illegible] am[illegible] [illegible]ux. vberlleid. Petronius: Colle[illegible] a[illegible] tun[illegible] [illegible] V[illegible] apud Arnob. lib. 5 [illegible].

SINE TRAHI] Trahi, σύρεσθαι: item defluere dicebatur vestis, cùm negligentius haberetur. Horat. Rusticius tonso toga defluit. contrarium est, εὐσχημονεῖν. Plaut. ensschemè astare, &c. Vide Casaub. Theophr.

CVM EGO TRAHOR] s. amore Alcesimarchi. Vel, cùm ipse me negligam: L.

TIBI LVBET] In Lang. ut & in excusis legitur: tibi jubat. quod probant Gulielm. & Meursius. Grutero tamen non placet, qui probat è MSS. suis, illud juvat natum a veteri scribendi consuetudine lubet. quod postea in jubet degenerarit, postremoque in jubat.

NE QVEM AMES] MS. Cam. Neque me ames.
INTRO] domum Alcesimarchi.
VISA] Silenium.

ACTUS I. SCENA II.

LENA.

EDEM mihi, magnæ quod parti est vitium mulierum,
Quæ hunc quæstum facimus: quæ ubi saburratæ sumus,
Largiloquæ extemplo sumus. plus loquimur, quàm sat est.
Nam illanc ego olim, quæ hinc flens abiit, parvolam
5 Puellam projectam ex angiportu sustuli.
Adolescens quidam hîc est apprimè nobilis,
(Quin ego nunc quia sum onusta mea ex sententiâ,
Quiaque adeò me complevi flore Liberi,
Magis liberâ uti linguâ conlibitum est mihi:
10 Tacere nequeo misera, quod tacito usus est)
Sicyone summo genere es vivit pater:
Is amore miserè hanc deperit mulierculam,
Quæ hinc mo[illegible] flens abiit. contrà amore hæc perdita'st:
Eam meæ ego amicæ d[illegible]o huic meretrici dedi;
15 Quod s[illegible]p[illegible] mecum mentionem fecerit,
Puerum aut puellam alicunde ut reperirem sibi
Recens natum, eapse quod sibi supponeret.
Ubi mihi potestas primùm evenit, ilicò
Feci ejus eii, quod me oravit, copiam.
20 Po[illegible]quam puell[illegible] eam à me accepit, illico
Eandem puellam peperit, quam à me acceperat,

Sine obstetricis operâ, & sine doloribus,
Item ut aliæ pariunt, quæ malum quærunt sibi.
Nam amatorem ajebat esse peregrinum sibi.
25 *Suppositionem ejus rei facere gratiâ.*
Id duæ solæ scimus: ego quæ illi dedi,
Et illa, quæ à me accepit; præter vos quidem.
Hæc sic res gesta est. si quis usus venerit,
Meminisse ego hanc rem vos volo. ego abeo domum.

VERSUS sunt Senar[illegible] jambici. *Idem mihi*, da- A ct[illegible] [illegible].

SABURRATÆ] Scalig. in Conjectaneis: *In*[illegible] hi[illegible] & [illegible] *lusio-sus* &, *gl*[illegible]*o*, *g*[illegible], *g*[illegible], *g*[illegible], &c. id manifesto [illegible] græcè [illegible] *pa*[illegible]*eua*. [illegible]*m* Latini vocant. itaque qui nimis [illegible] ab eo. quare & apud Plaut. saturæ mulieres dicuntur *saburratæ*. Hæ[illegible]. Pr[illegible] *b* geminari ait. Vide Barbari glos[illegible] in [illegible].

PLUS LOQUIMUR QUAM SAT EST] A-cid[illegible] [illegible] istos versus parentheſi inclu- B sos, *Quin e*[illegible] &c. [illegible] sufficit: cum sermo p[illegible], qui præsertim tam longè diff[illegible] & contra le-g[illegible].

F[illegible] LIBERI] V. N. Caf. [illegible] 5.

QUOD TACITE] Lamb. & Cam. m[illegible]nt, [illegible] *ta*[illegible] & [illegible] j[illegible] e[illegible] [illegible] auctorem [illegible] in [illegible]-t[illegible].

CONTRA AMORE HÆC PER[illegible]] Ven. [illegible] *amorem eum hæc* [illegible] M[illegible]. C[illegible] *amore eam hæc* [illegible] Fring [illegible] *amore* [illegible]

QU[illegible] SÆPE[illegible] M[illegible]

RE[illegible] [illegible]TUM CA[illegible] uno [illegible] [illegible]e Audaxium.

PEPERIT] pepe[illegible]

QUÆ MALUM Q] [illegible] mess. Ep[illegible] Lambinus [illegible] nugam[illegible] [illegible]um[illegible] Dou[illegible] a[illegible] [illegible]tern[illegible] c[illegible]b[illegible] *ne*[illegible] ce viri [illegible]apertes [illegible] spe[illegible] [illegible]o. [illegible] igit[illegible] *rum s*[illegible]. corrigo [illegible] ita eam pe[illegible] ne[illegible], m[illegible] [illegible]que a[illegible]bu[illegible] ita peperi[illegible], q[illegible] alios inj[illegible]ste a[illegible] tur. seq[illegible] enim [illegible] *A malo quærere*, [illegible] sibi æs arg[illegible]tum [illegible] *l*[illegible] *arere* [illegible]

[illegible] *quærunt*

[illegible] I. [illegible] malum [illegible] [illegible]iant [illegible] [illegible]hus [illegible]

ACTUS I. SCENA III.

AUXILIUM, Prologus.

[illegible] *hæc, & multiloqua & m*[illegible]
[illegible] *quo loquerentur*, [illegible]?
[illegible] *puellâ prologui*
[illegible] *tacu*[illegible]*t, tamen*
5 [illegible] *qui* [illegible] *planius.*

Nam

Nunc mihi ut sit dexterum nomen. nunc operam date,
Vt ego argumentum hoc vobis planè perputem.
Fuere Sicyoni jam diu Dionysia.
Mercator venit huc ad ludos Lemnius,
10 *Isque hic compressit virginem adolescentulus,*
Vinolentus, violentus, multa nocte, in viâ.
Is ubi malam rem scit se meruisse, illico
Pedibus perfugium peperit, in Lemnum aufugit:
Vbi habitabat tum. at illa, quam compresserat,
15 *Decumo post mense exacto hic peperit filiam.*
Quoniam reum ejus facti nescit qui siet,
Paternum servum sui participat consilii,
Dat eam puellam ei servo exponendam ad necem.
Is eam projicit. hæc puellam sustulit.
20 *Ille clam observavit servum,*
Quo aut quas in ædis hanc puellam deferat.
Vt eam ipsus vos audivistis confiterier,
Dat eam puellam meretrici Melænidi,
Eaque educavit eam sibi pro filia
25 *Benè ac pudicè. tum ille autem Lemnius*
Propinquam uxorem duxit, cognatam suam.
Ea diem suum obiit, facta morigera est viro.
Postquam ille uxori justa fecit, illico
Huc commigravit: duxit uxorem hic sibi
30 *Eandem quam olim virginem hic compresserat,*
Et eam cognoscit esse, quam compresserat;
Illa illi dicit, ejus se ex injuria
Peperisse gnatam, atque eam se servo illico
Dedisse exponendam. ille extemplo servolum
35 *Jubet illum eundem persequi, si qua queat*
Reperire, quæ sustulerit. ei rei nunc suam
Operam atque assiduo servus dat, si possiet
Meretricem illam invenire, quam olim tollere,
Cum ipse exponebat, ex insidiis viderat.
40 *Nunc, quod reliquum restat, volo persolvere:*
Vt expungatur nomen, ne quid debeam.
Adolescens hic est Sicyoni, ei vivit pater.
Is amore projecticiam illam deperit,
Quæ huc ludum flens hinc abiit ad matrem suam:
45 *Et illa hunc contra, qui est amor suavissimus.*
VT SUNT HUMANA, nihil est perpetuum datum.
Pater adolescenti dare vult uxorem. hoc ubi

Mater

Mater rescivit, jussit arcessi eam domum.
Hac res sic gesta est. bene valete & vincite
50 *Virtute vera, quod fecistis antidhac.*
Servate vostros socios, veteres & novos:
Augete auxilia vestris justis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem & lauream,
Ut vobis victi Pœni pœnas sufferant.

PERSONA adhibita extra argumentum προτακτική. ad indicationem quorundam, quorum Fabulæ actio cognitionem requireret. Versus sunt Senarii. In MS. Cam. est. PROLOGUS AUXILII DEI.

MULTILOQUA ET M.] πολύλογος καὶ πολυπότης. L.

PERPUTEM] amputatis & omissis supervacaneis planè exponam. L.

VIN. VIOLENTUS M.] Ita Grut. probabili conjecturâ. Editio L. & Cam. *Vin. in tenebris, m.* At MSS. Cam. & Pall. & Frising. & Edd. *ad adolescentulus vinulentus multa nocte in via*, absque eo, *in tenebris*: quod additamentum est Camerarii.

MALAM R.] pœnam ex lege. L. D.

PEDIB. PERFUG. PEPERIT] Pulchrè jocatur in v. *peperit*, quasi compressor pedibus peperit perfugium: compressa aliâ parte filiam. *Pist.*

REUM] autorem.

SERVUS, QUO AUT Q.] Vulgatum illud, *qui eam projecerat*, est à Camerario, neque videtur in MSS. aut vet. edd. Audacter quidem, sed audacter magis Aldus, qui versuum constituendorum caussâ, multa auctoris verba abscidit. *Grut.*

FACTA MORIG.] sc. in eo, quòd mortua est id enim commune maritorum votum [illegible] di[illegible]. Vide N. Afn. act. 5 [illegible].

JUSTA F.] [illegible] ut [illegible] *θεία νόμιμα.*

SI POSSIT] [illegible] ex MS. Cam. & Pal. [illegible] est in MS. Samb. Ald[illegible]

UT EXPUNG.] [illegible] est. Expungitur enim & [illegible] nus L. XIII. de di[illegible]

A *expuncta.* Tertul. *Quæ apud alios honoris* [illegible] *apud alios mercedis debitum expungit.*

QUI EST AMOR] Muretus ad [illegible]
Mutuis animis amant amantur;
notat, Summa in amore felicitas, in [illegible] amari. Hunc amorem Pl[illegible] M[illegible] *mum vocat.* Bion:
—— *καλὸν* [illegible] *ἐρωτ[illegible]*

UT SUNT H.] Horat. 1. E[illegible]
Intervalla vides humane commoda, &c.

VAL. ET VINCITE] [illegible]

V. JUST. LEGIBUS] Mur[illegible] Lang. MS. l.

B *Augete auxilia vestris* [illegible]
Perdite perduelles, parite [illegible]
Ut vob. &c.

Dictum *ludeam* pro *laudeam*, & h[illegible] Auctore [illegible] lib. 17. c. [illegible] *laudis* [illegible] quod [illegible] ait, lib[illegible] on[illegible] patet ex [illegible] P[illegible]. [illegible] Frising. l. [illegible] non[illegible] *deam & lauream,* [illegible] quod reperit in Cod. [illegible] *virgionem.* Vegetius: [illegible] *aliquam levis armatura* [illegible] ad auxiliorum [illegible] *appellatur ab auxilio* [illegible] *ento* [illegible] *ena* [illegible] ter ita malle [illegible]
Augete auxilia vestra [illegible] *legionum.*
E[illegible] adere versus [illegible] Prologus eo tempore [illegible] dis [illegible] Sociorum exercitum [illegible] consultabatur.

ACTUS

ACTUS II. SCENA I.

ALCESIMARCHUS adolescens. MELÆNIS lena.

CREDO ego Amorem primùm apud homines carnificinam commentum.
Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne foris quæram,
Qui omnes homines supero atque antideo cruciabilitatibus animi:
Jactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rotâ miser.
5 Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior: ita nubilam mentem
Animi habeo: ubi sum, ibi non sum. ubi non sum, ibi est animus.
Ita mihi omnia ingenia sunt. quod lubet, non lubet jam id continuò.
Ita me amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, lactat, largitur: quod dat, non dat, deludit:
10 Modò quod suasit, dissuadet: quod dissuasit, id ostentat.
Maritimis moribus mecum experitur: ita meum frangit amentem
Animum: neque, nisi quia miser non eo pessum, mihi ulla abest
Perdito pernicies. ita pater apud villam detinuit me hos dies sex
Ruri continuos: neque licitum interea est meam amicam visere.
15 Estne hoc miserum memoratu?
ME. Eò facetus, quia tibi alia est sponsa locuples Lemnia?
Habeas: neque nos factione tantâ, quantâ tu, sumus,
Neque opes nostræ tam sunt validæ quam tuæ: veruntamen
Haud metuo ne jusjurandum nostrum quisquam culpitet:
20 Tu jam, si quid tibi dolebit, scies quâ doleat gratiâ.
AL. Di me perdant. ME. quodcunque optes, velim tibi contingere.
AL. Si illam uxorem duxero unquam, quam despondit pater.
ME. Et me, si unquam tibi uxorem filiam dedero meam.
AL. Pejerare me patiere? ME. atque aliquanto facilius,
25 Quam me meamque rem perire & ludificari filiam.
Abi quærere, ubi jurando tuo satis sit subsidii:
Hic apud nos jam, Alcesimarche, confregisti tesseram.
AL. Fac semel periculum. ME. sæpe feci, quod factum queror.
AL. Redde mihi illam. ME. inter novam rem verbum usurpabo vetus;
Quod dedi, datum non vellem: quod reliquum est, non dabo.
30 AL. Non remissura es mihi illam? ME. pro me responsa tibi.
AL. Non remittes. ME. scis jamdudum omnem meam sententiam.
AL. Satin' tibi istuc in corde certum est? ME. quin ego commentor quidem:
Non edepol istæc tua dicta nunc in auris recipio.
AL. Non? hem, quid agis? ME. igitur animum adverte, ut quid agas scias.

40 AL. *At ita me di deæque, superi atq; inferi, & medioxumi,*
Itaque me Juno regina, & Jovis supremi filia,
Itaque me Saturnus patruus ejus. ME. *ecastor pater.*
AL. *Itaque me Ops opulenta illius avia.* ME. *imo mater quidem.*
AL. *Juno filia & Saturnus patruus, & summus Juppiter:*
45 *Tu me delenis: propter te hæc pecco.* ME. *perge dicere.*
AL. *An ne ut etiam quid consultura sis sciam?* ME. *perge eloqui.*
Non remittam: definitum est. AL. *enimverò, ita me Juppiter,*
Itaque me Juno & Saturnus; ita, quid dicam, nescio.
Jam scio: imò, mulier, audi. meam ut scias sententiam:
50 *Di me omnes magni minutique, & patellarii*
Faxint, ne ego dem vivus hodie savium Silenio,
Nisi ego teque tuamque filiam, meque hodie obtruncavero.
Postea autem cum primo luci cras nisi ambo occidero:
Et equidem hercle nisi pedatu tertio omnis efflixero,
55 *Nisi tu illam remittis ad me. dixi quæ volui. vale.*
ME. *Abiit intrò iratus. quid ego nunc agam? si redierit*
Illa ad hunc, ibidem loci res erit. ubi odium occeperit,
Illam extrudet, quum hanc uxorem Lemniam ducet domum.
Sed tamen ibo & persequar. amens ne quid faciat, cauto opu'st.
60 *Postremò, quando æquâ lege pauperi cum divite*
Non licet, perdam operam potiùs, quàm carebo filiâ.
Sed quis hic est, qui rectâ plateâ cursum hic contendit suum?
Et illud paveo, & hoc formido: ita tota sum misera in metu.

VERSUS hujus Scenæ aliquot sunt quadrati [illegible] confusis numeris.

DOMI FACIO] i. meopte exemplo comperior. Sic Cas. 2. 3. *Hanc ego de me conjecturam domi facio.* V. N. Mil. [illegible] & Merc. 2. 3. [illegible] dicitur: *Regum est, domi habere consilium, non ab aliena pendere sententia.*

ANTIDEO] anteeo.

VERSOR] Tibullus de Ixione:
Versantur celeri noxia membra rota.
Idem:
Versatur celer: fors [illegible] r[illegible].
Ap[illegible]m verbum est, non [illegible]go, [illegible]. Gruel. *Versor* [illegible] cum de rotæ ambagibus mentio est: tamen p[illegible]sculum placet, qu[illegible]d [illegible] est, *f[illegible]x[illegible] r[illegible] am.* [illegible], huc [illegible] re[illegible] pr[illegible]o motu [illegible]ctare est; sive, [illegible] G[illegible] [illegible]er[illegible] explic[illegible] [illegible]. Virgil. Ecl. 6.
—— [illegible] *fama secuta est,*
Dulc[illegible]
quem versum [illegible] ex[illegible] vi[illegible]ere d[illegible] A[illegible] g[illegible]m co[illegible] [illegible]. Grutero tamen & Dousæ F. magis commoda est lectio prior, qua etiam in vett. M[illegible] notæ.

DIFFEROR] *d[illegible]* & [illegible] D[illegible] Aul. [illegible].

[illegible] & MSS. L[illegible] q[illegible] *dirip[illegible]r* per ter[illegible]

ITA [illegible] AM] [illegible] ita est in MSS. C[illegible] Grutero. Et [illegible] o[illegible]nderi[illegible] pla[illegible] [illegible] *[illegible] pe[illegible]* [illegible] [illegible]ial. [illegible] re ph[illegible]tri [illegible]
—— *q[illegible]*
[illegible] rer[illegible]
[illegible]
V[illegible] [illegible] V[illegible] [illegible]
[illegible]
v[illegible] 8.

M[illegible] TEM A[illegible] [illegible] e[illegible] [illegible] *[illegible]* L. Vide N[illegible] [illegible] 4. 1.

[illegible] SVM &c.] [illegible] est corp[illegible], i[illegible] non est animus. sic Bacchid.

Anima est amica amanti ; si abest, nullus est,
[illegible] est. *Scalig.*

OMNIA ING. SVNT] Vol[illegible] d[illegible], *multa* [illegible] sed augendi caussâ dixit *omnia*. L. Sic [illegible] 1: 1 *Quot [illegible] homo animos habet* D.

INGEN. SVNT] Gruter. suspicatur, *ingenia assint*.

LASSVM ANIMI] Re[illegible], *lassum animi*. Si[illegible] al[illegible] *amore d[illegible]*. Nec al[illegible] MSS. Eyst[illegible]. & Lang. & Cam. q[illegible] & Gruterus probat. Et [illegible] c[illegible] [illegible] tædi[illegible] ce[illegible] alteri[illegible]. J. [illegible] e[illegible] *lassum animi*. c[illegible] [illegible] os verberat. Ter. Eunuch[illegible] F[illegible] *animi* [illegible]. [illegible] *frugum pabulique latus ager.*

AGIT] [illegible] L.

APPETIT] [illegible] ad[illegible] [illegible] ver[illegible] est. und[illegible] *petit[illegible]*.

LACTAT] [illegible] MS. Cam. & S[illegible] *la[illegible]*, i trahit à [illegible]. Sicut Lucre[illegible] catulos a canibus [illegible] pedibus; pro, trahi.

QVOD SVASIT, DISSVADET] ita Al[illegible] pro[illegible] que Meurs. ite[illegible]que A[illegible]dal. e Brix & Co. lon. nec aliud sen[illegible].

MARITIM M. M. EXP.] *Vel* incertis, *vel* dolosis, *vel* feris mecum agit moribus. Lucr. 5.

N[illegible] quen[illegible] placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis,

Vide Adag. *Maritimi mores.*

AMENTEM AN.] ita MS. Cam. etsi postea à manu secundâ factum *amantem*.

ESTNE HOC M.] [illegible] καταληκτικὸν. Et h[illegible] sequentes deinceps usque ad [illegible], T[illegible] Archilochii, qui sunt [illegible] καταληκτικοί. *Cam.*

EO FABETVS. &c.] [illegible] autem *Lemnia* quia gens illa p[illegible] tem[illegible] audiebat rustici[illegible] & infi[illegible]. Sic Truc. act. 1. 4. *Qui tu infacetus [illegible]*, &c. Dou[illegible].

FACTIONE] potentiâ seu opulentiâ. V. N. Aul. 1: 1.

NE JVSIVR.] Neque enim perjuræ reperimur, ut tu ergâ filiam meam. *D.*

QVISQ. CVLPITET TV] Ita Colon. ed. utrique versui suos r[illegible] n[illegible].

SCIES] q. d. Conscientia te id docebit tua. ita MSS Cam. & Lang.

QVODCVNQ.] Interrumpit Lena orationem Alcesimarch[illegible].

MIH[illegible] UNQ.] J. Gul. l. invertis vocibus, *unquam, mihi q.* quod tamen Acid. otiosum putat.

QVAM DESPONDIT PATER] Alb. Gentilis de Nupt. lib. 2. c. 2. e Donato, Brissonio aliisque docet, Patrem puellæ propriè dici *spondere*; adolescentis, *despondere*, i. filio stipulari. Ita apud Terent. Andr. act. 1. sc. 1. & Adelph. act. 4. 7. Cic. 1. de Orat. Sed ista tamen confundi.

ABI QVÆRERE] q. d. Quæsitum abi alios, qui tibi juranti credant. Tale illud Horatii, 1. epist. 17.

Quære peregrinum : vicinia rauca reclamat.

Ita autem Gruterus [illegible]. [illegible] MSS. & Edd. vett. *Abi quærere*. sic Creon apud Senecam Medeâ; *Iquærere Colchus*, pro, quæsitum abi.

JVRANDO] [illegible] omn. edd. & eò vergit MS. etiã Ca[illegible] Aus. Pop[illegible] a D[illegible] antiq. loc. it. lib. 1. c. 7 etiam leg. *tuo jurando*. Terent. Andriâ: *Quia si te [illegible] ad [illegible] jurandum mihi, &c.* V. N. Pseud. 1: 2.

CO[illegible] REG. TE[illegible] [illegible] elasti. Apud T[illegible] [illegible] *ratio hostr[illegible]* [illegible] V. N. P[illegible] 5: 1.

INTER NO[illegible] pro, in re novâ. Cic. [illegible] *[illegible] cœnam*, pro, in cœnâ. Sueton. in Galbâ, *inter [illegible] matronarum*. Sic, *inter* [illegible] via publica, sæpe apud hunc nostrum. *Inter gaudia* pro in gaudio, Agell lib. 3: 15. *Schop. Antithesis*, [illegible], *verbum fictum.*

RESPONSA] Omnes Cod. l. *responsa*. Sed autore Schoppio, festivior lectio, *pro me responsas tibi*. q. d. Quid opus est me dicere, quòd non remissura sim, cum tu ipse dixeris? sic versu seq. *Non remittes? ME. jam didum omnem meam sententiam*. geminum planè illi quod in sacris Litteris, *Tu dicis*. Sed vulgatum non minus argutum.

COMMENTOR] aliud ago, aliud animo volutio [illegible] que [illegible].

HEM, QVID AG[illegible]] J. Gul. è Langianis, *hem, quid agam?* à [illegible] sunt codd. omne[illegible] potest [illegible] adolescen[illegible]: ut censuit [illegible] Sed A[illegible] ita. *AL. Nonne hem! quid agam igitur? ME. anim. ad[illegible], ut q. agas, sias.*

MEDIOXVMI] Sunt ii, quos Græci [illegible] appellan[illegible]. de quibus Plato [illegible], & Apul. De deo Socrati[illegible]. Nonius: *Medioxumum, i. medie a[illegible] modo*. Festus: *Me[illegible] xumum, i. mediocre.* Ad quod Scalig. notat: Antiquitus prius dicebant, *mediotumum*, [illegible] Pla[illegible] dictum à medio, *mediotumium* [illegible] q[illegible], qu[illegible] apud Plaut. Pseud *quot [illegible]* [illegible] D[illegible] quos ju[illegible] at Al[illegible] a G[illegible] [illegible], & [illegible]. Meu[illegible] [illegible], inquit, han[illegible] [illegible] monebant vet. cod. esse, *[illegible] medigr[illegible]*, quod u[illegible] Plau[illegible] pè, facilè animum

animum inducor. Sunt autem *medigrumi dii* iidē cum medioximis, sive mediocribus. quippe *medigrumus*, & *mediocris* ad verbum plane eadem sunt. ut enim *grumus* veteribus locum editiorem significabat; ita & *ocris*. & *mediocres*, qui inhabitant medium istum locum. Et ita eleganter dii vocantur, quâ ratione *Olympus* mons pro cælo usurpatur. Habitacula verò deorum per sexdecim cæli regiones distincta vide apud Mart. Capellam lib. 1. de Nupt. Philolog. & Mercurii. Atque hinc liquet, cur alii *Supe[illegible]*, alii *Medioxumi* sive *Mediocres* sive *Medioxumi*, alii *Inferi*.

FILIA] Hic perspicue errans inducitur adolescens. Juno enim soror & [illegible] Jovis est, non filia. Sic Saturnus est pater [illegible] & Junonis, non patruus. Ita Ops ([illegible] & Terra) Saturni uxor est, &c. *[illegible]* V. N. Plaut. act. 3: 2.

ME. ECASTOR PATER] ita Pall. & Paris. Edd. ut Lena corrigat [illegible] sermonem adolescentis, negetque [illegible] Junoni. Et *Ecastor* [illegible] mulicbre est. MS. Cam. *p. ejus*, & *Ca[illegible] p.*

ME DELENIS:] mentem adimis. ita disertè MS. Cam. V. N. Amph. act. 2: 2. Alludit ad *Melænidis nomen*. q. d. Tu Melænis me delenis. *Delenire* & *delinire*, idem verbum est, notat Cam. Sed Meursius v[illegible] lectionem, *Tu Melænis*, *propt.* tuetur.

AN-NE UT ET] ita Cam. & omn. edd. At Lamb. ex conjecturâ, *An nec etiam*, &c. In Lang. est, *Anno etiam q.*

DEFINIT] Acidal. totum locum ita constituit: AL. *Juno f.*

Tamen a[illegible] propter te hæc pecco. perge dicere.

An [illegible] quid [illegible], [illegible] perge [illegible]

ME. *Non respondes.* Lenam fastidii plenam urget, donec [illegible]cem extorqueat. &, *consultaris* legit. de futuro enim, inquit, ridiculè quæreret, sed, quid consultum apud se jam decreverit.

PATELLAR.] quibus in patellis epulæ apponebantur ut Lares & Penates. Varro: *Oportet bonum civem legibus parere, & deos colere, in patellam dare [illegible]* Vide N. Curcul. 1: 2. inprimis Lips. ad XV Annal. Tacit.

NE EGO DEM.] Alius dixisset: Dii me faxint ut [illegible] pereamus; vel [illegible] nisi ego te &c. Verùm amanti æquè dirum & horribile est, non osculari amicam, atque alii sane interire. [illegible] vox, *[illegible]*, detestationem [illegible] magis [illegible] In summâ, oratio amatoris [illegible] perturbata [illegible] de quâ Lamb. prolixè [illegible].

DEM.] Hoc non in MS. [illegible]. [illegible] Camerar. eratque lacunula litterarum [illegible] Ita & *hodie* à Cam. est.

TEQ. TUAMQ. F.] ita MSS.

CUM PRIMO LUC.] *[illegible]* [illegible] notat Charis. [illegible] v. *lux* [illegible] Aul. act. 4: [illegible] *luce clara*, &c. 3. de [illegible] *ro in foro [illegible]* quod observat N[illegible] *cum primo* [illegible] idem valet quod [illegible] [illegible] Meurs. & P[illegible] Adelph. *Cras cum primo [illegible]*.

PEDATU TERTIO] [illegible] *quasi [illegible] pedem* No[illegible] *ton [illegible] bellum [illegible]* &c. [illegible] potest, impetu ingr[illegible] [illegible] [illegible] 24. [illegible] & l. 28: 1. [illegible] lib. 6. cap. [illegible] [illegible] D[illegible] el. probat [illegible] nec non [illegible] cur[illegible] [illegible] Glossographus [illegible] [illegible] Idem dixit [illegible] tur Isidoro: [illegible] *sponsionem feci* [illegible] *ad* [illegible] *adductum primo cœtu damnabi[illegible]* noster Amph. 2: 2.

[illegible] meo atque d[illegible]

Quintil. lib. 1. c. 3. *C[illegible] m ali[illegible] citur, primac[illegible]e id omn[illegible]*

AFFLIXERO] J. Gul. e[illegible] *afflixero*, Lambino & Ac[illegible] [illegible] itaque expressè vett. edd. V. N. Amph. [illegible] Asin. 4: 2.

AMENS] ita Grut. quo[illegible] MS. Cam.

QUANDO ÆQUA] Aul[illegible]

PERDAM OP.] Ad Al[illegible] tam potius filiam (quo facto [illegible] nā continuo eam extrudet fo[illegible] tam, ut filiam meam inter[illegible] & [illegible]

HIC CONTENDIT] ita J. Gul. [illegible] & Edd. quod & Lambino observatum. MS. Cam. *tendit*.

ACTUS

ACTUS II. SCENA II.

LAMPADISCUS.

[Q]uum sectatus sum clamore per vias:
Miserrimam habui. ut illac hodie quot modis
[illegible] moderatrix fuit, atque immemorabilis!
Quot illi blanditias! quid illi promisi boni!
5 *Quot admœnivi in fabricas! quot fallacias!*
In quæstione vix exsculpsi ut diceret,
Quia espromisit dolium vini dare.

M[ISERRIMAM [illegible]] [illegible] Le[illegible] na [illegible].

SIBI] non est in MS. C[illegible]. & vet. ed. In Lang. tamen est.

MODERATRIX] Quàm cure [illegible] m[illegible]ata est, ne mihi indicaret, cui puellam, quam [illegible], tradidisset [illegible].

IMMEMORABILIS] i. pertinax eo, ut ne quid memoraret mihi. Active p[illegible], [illegible] in br[illegible]. Sic, *impetrabilis*, pro eo qui facile impetrare potest, Mostell. extremâ, & Merc. act. [illegible]. 4. Epid. *dies exitialis*, exitium afferens. *Incogitabilis*, qui nihil cogitat, homo inconsideratus, Milite. Sed Capt. *Ver[illegible] immemorabiles* dicuntur [illegible], qui non debent memorari [illegible]. Lucret.

Immemorabile per spatium transcurrere posse, &c. L

G[illegible]teris; Lexicon, inquit, Græcolatinum vetus: [illegible], *memoro[illegible], memorabilis*. Ergo *immemorabi[illegible]* quæ [illegible] nihil me[illegible], neque adeo f[illegible]re [illegible]jus rei, de quâ sci[illegible]citabatur. planè ex d[illegible], *de [illegible] creditur ipsi*. Milite act. 3: 3.

Sin bene q[illegible] aut fid[illegible] [illegible] dum est, eò de- *fe[illegible]unt.*

O[illegible] em[illegible] [illegible], m[illegible] nequeunt.

Quibus non longè abest [illegible] [illegible]phanes in [illegible] a[illegible] 1. 6. u[illegible] q[illegible] [illegible] crate, *An fa[illegible] memor[illegible]*, [illegible] respondet,

——[illegible] τὸν Δία·
Ε[illegible] [illegible]
Ἐὰν δ' [illegible]
——*Ita per Jovem! & gemino sane modo.*
Nam si mihi quis debet; memor sum scilicet:
Sin ego cui debeo, obl[i]viosus sum nimis.

ADMOENIVI] ita e MSS. Palmer. & Grut. *Admœnivi*. i. ad mœnia admovi. Ut tanquam de molimento oppugnandæ urbis loquatur, e[illegible] fabricæ admo[illegible]. Sic Ps[illegible]. [illegible]. *Oppidum admœnire*, [illegible] pro [illegible]sidere. Re[illegible] ferè, *admo[illegible]* Phædrus, *Admovere alicui preces*.

PRO. DOLIVM] V[illegible] *mo[illegible]*. V[illegible]g. *me do[illegible]* [illegible] d[illegible] c[illegible] non [illegible]paret in MS. Cam. *Promi[illegible] dare*, i. daturum esse.

ACTUS II. SCENA III.

PHANOSTRATA, MELAENIS, LAMPADISCUS.

[A]UDIRE vocem visa sum ante ædis modo
Mei Lampadisci servi. LA. non surda es, hera:
Rectè audivisti. PH. quid agis hic? LA. quod gaudeas.
PH. Quid id est? LA. hinc ex hisce ædibus paulò prius

5 *Vidi exeuntem mulierem. PH. illam, quæ meam*
Gnatam sustulerat? LA. rem tenes. PH. quid postea?
LA. Dico ei, quo pacto eam ab hippodromo viderim
Herilem filiam nostram sustollere.
PH. Extimuit tum illa? ME. horret corpus, cor salit.
10 *Nam mihi ab hippodromo memini afferre parvulam*
Puellam, eamque me mihi supponere.
PH. Age perge quæso, animus audire expetit,
Vt res gesta sit. ME. utinam audire non queas!
LA. Pergo illam his alloqui dictis: illæc anus
15 *Fortuitò matrem, ne se deseras, vocat.*
Nam illæc tibi nutrix est, ne matrem censeas.
Ego te reduco & voco ad divitias, ubi
Tu locere in luculentam familiam:
Vnde tibi talenta magna viginti pater
20 *Det dotis. non enim hic, ubi ex Tusco modo*
Tute tibi indignè dotem quæras corpore.
PH. An amabo meretrix illa est, quæ illam sustulit?
LA. Imo meretrix fuit. sed ut sit, de ea re eloquar.
Jam perducebam illam ad me suadelâ meâ:
25 *Anus ei amplexa est genua, plorans, obsecrans,*
Ne deserat se: eam suam esse filiam,
Seque eam peperisse sanctè adjurabat mihi.
Istanc quam quæris, inquit, ego amicæ meæ
Dedi, quæ educaret eam pro filiolâ suâ.
30 *Et vivit, inquit. ubi ea est? inquam extempulo.*
PH. Servate me dei obsecro. ME. at me perditis.
PH. Quoi illam dedisset exquisisse oportuit.
LA. Quæsivi: & dixit, meretrici Melænidi:
ME. Meum elocutus est nomen: interii, perî.
35 *LA. Vbi elocuta est, ego continuò anum interrogo:*
Vbi habitat, inquam, duc ac demonstra mihi.
Avecta est, inquit peregre hinc habitatum. ME. obsipat
Aquulam. LA. quò avecta est, eò sequemur. sicine
Agis nugas? periisti, ni hercle hoc exsisteris.
40 *Instare usque adeo, donec se adjurat anus*
Jam mihi monstraturam. PH. at non missam oportuit.
LA. Servatur. sed illa sese quandam ajebat mulierem
Suam benevolentem convenire etiam prius,
Commune qua cum id esset sibi negotium.
45 *Et scio venturam. ME. me indicabit, & suas*

Ad

Ad meas miserias addes. PH. fac me consciam.
Quid nunc vis facere me? LA. intrò abi, atque animo bono es.
Virum si veniet, jube domi opperirier,
Ne in quaestione mihi sit, siquid eum velim.
50 *Ego ad anum recurro rursum. PH. Lampadio, obsecro*
Cura. LA. perfectum ego hoc dabo negocium.
PH. Deos, teque spero. LA. eosdem ego, uti abeas domum.
ME. Adolescens asta, atque audi. LA. men' mulier, vocas?
ME. Te. LA. quid negotii est? nam occupatus sum ampliter.
55 *ME. Quis istic habitat? LA. Demipho dominus meus.*
ME. Istic nempe is est, qui Alcesimarcho filiam
Suam despondit in divitias maxumas?
LA. Ipsus est. ME. eho tu, quam vos igitur filiam
Nunc quaeritatis alteram? LA. ego dicam tibi,
60 *Non ex uxore natam uxoris filiam.*
ME. Quid istuc est verbi? LA. ex priore muliere
Nata, inquam, meo hero filia est. ME. certe modò
Hujus quidem locuta es quaerere ajebas filiam.
LA. Hujus ego quaero. ME. quo modo igitur obsecro,
65 *Haec est prior, quae nupta nunc est? LA. conteris*
Tu tua me oratione, mulier, quisquis es.
Ex hac nunc quam duxit uxorem, ex eâ
Nata est haec virgo, Alcesimarcho quae datur.
Ea uxor diem obiit. jam scis? ME. teneo istuc satis.
70 *Sed ego illud quaero confragosum, quo modo*
Prior posterior sit, posterior sit prior?
LA. Prius hanc compressit, quam uxorem duxit domum:
Prius gravida facta est, priusque peperit filiam.
Eam postquam peperit, jussit parvam projici.
75 *Ego eam projeci, alia mulier sustulit:*
Ego inspectavi. herus hanc duxit pòst ibi.
Eam nunc puellam filiam ejus quaerimus.
Quid nunc supina susum in caelum conspicis?
ME. I nunc jam istuc quò properabas, nihil moror.
80 *Nunc intellexi. LA. dis hercle habeo gratiam:*
Nam ni intellexes, nunquam credo amitteres.
ME. Nunc mihi bonae necessum est fieri ingratiis,
Quamquam esse nolo. rem palam esse intellego.
Nunc egomet potius hanc inibo gratiam
85 *Ab istis, quam illaec indicet me ibo domum,*
Atque ad parentes suos reduco Selenium.

NOR

NON SVRDA ES. H.] ita vet. libri & Camerari[illegible]ur, *es*, producte proferatur.

QVID ID EST] ita MSS. & omn. cod. item [illegible].

HIPPODROMO] *Hippodromus*, Curriculum equorum, [illegible] de pernicitate cursus certatur, i[illegible].

EXTIMVIT T. ILLA?] V. C. *Extimuit tum illam* hinc Meursius: *Extimuit tum illam*? At Pistoris Lampa[illegible] tribuit sine interrogationis nota, *Ext. [illegible]*. Acidal. ita: ME. *Extimuit in [illegible] horret c[illegible] cor [illegible]*.

ME. HORRET C.] ita MSS. & Edd. expuncto *jam*.

ANIM. AVD.] ita MSS. & Edd.

[illegible] AVD ita MSS. & Edd. non *Fraud.*

PERGO ILLAM H.] Duo isti versus in veteri Cam. cod. [illegible] cauda, sed desti[illegible] corde. Varie suppleverunt varii, primus quidem Sarracenus, sed ex [illegible] cos [illegible] cutus est Aldus, sed qui nonnulla adhuc addidit, nonnulli detraxit, [illegible] grave at etiam Camerarius: quibus fere [illegible] stens Lamb[illegible] quaedam [illegible] mutavit, nulli ta[illegible] facta Camer[illegible] mentione, aut loci fracti aut verborum supp[illegible]. Nobis placet exemplum pr[illegible] Appelleimi Ver[illegible] semper [illegible] integrari manu ex[illegible] habet ergo vetus liber,

Pergo illa .... [illegible] a-nus

Fortu .... feras so-cat[illegible]

At vero Lamb[illegible] praeclare [illegible] hunc locum [illegible] ta re[illegible]

Pergo. puellam [illegible] a-nus

Fortun[illegible] infantem, [illegible]

[illegible]

Pergo. [illegible]

[illegible] fine [illegible] re-[illegible] orbes,

qui obscuram atque humilem [illegible] ad [illegible] multitudinem, natam e terra [illegible] bant [illegible] à Cadmo origine. [illegible] bantur. nam ut Plutarch[illegible] [illegible] patrem ciere non [illegible] bebantur: postea [illegible] ex [illegible] notis *[illegible]* facerent. itaque [illegible] positi iam, [illegible] appellat [illegible] *matrem*, primore facie [illegible] vis elegans. Et [illegible] argumenta [illegible] nuerat, *pater* erat [illegible] xoris, *[illegible] -pater*. Mart. [illegible]

Hic semper [illegible]

PL. M[illegible] act. 5: 4. V[illegible] *culpâ patrem* [illegible] id eo ex[illegible] tium de bel[illegible] At qui [illegible] posuissent, [illegible] inquit [illegible] Caeterum [illegible] ut [illegible] -*pater*. [illegible] Palin. Locu[illegible] meriti[illegible]

—— [illegible]

[illegible]

sens[illegible]

[illegible]

[illegible]

NVMQ[illegible] rectri [illegible]

LOCER[illegible] MSS. & Edd.

[illegible] fuerunt app[illegible] pretio[illegible]

[illegible]

[illegible] V. C. Persi[illegible]

[illegible] Vid. Acidal. [illegible] enim & [illegible]

EX TVSCO MODO] [illegible] Hetruria, [illegible] comparare [illegible] Pers. 4. 4. & Curc. [illegible] notum [illegible] haru[illegible] *sa*. Sed & [illegible] in Tusco vico habitabant [illegible] Horat.

T[illegible]

Tusci turba impia vici.
Jam ergo ludit in verbis, *Tusco modo.* Significat enim numeros lascivos in re Veneris, & schemata libidinis. Fugit ratio Camerarium, qui, *modò*, hic adverbium facit. quæ caussa fuit, cur hæc adderem. Hæc ille.

UT SIT] ut se res habeat.

SUADELA] eloquentia. Horat. 1. epist. 6.
At bene nummatum decorat Suadela Venusque.

AMICÆ M.] Melænidi.

VEL ELOCUTA] ita MSS. & Edd. Etiam *anum* glossema censet Acidal. quod tamen in omnibus apparet.

[illegible]IPAT AQUVIAM] i. recreat me: ut [illegible] animo defecti aquâ adspersa recreatur. [illegible] mendacio se elabi posse sperat. V. N. Amph. 5: 1. [illegible] *ad* [illegible] F[illegible] interpretatur [illegible] & inde esse ait *di*[illegible] *pat* [illegible] *dissipat, inspergit.* Ita hic, *obsipat*, est adspergit, &c.

NIHIL EDISSERIS] MS. Cam. [illegible] *ne hercle hoc longe dedisti.* Et ita ferè Langi. è quibus Palmerius emendat, *Perusti, nec hercle ounce edisseris.* id unguem, veteri scripturâ, &c. Schoppius ex iisdem suspicatur legi posse; *Perusti, ne hercle non longè.* [illegible] *instare.* q. d. Sic nugari mihi postulas? hercle non hoc longè à te abest pernicies. Post illam mimesin, inquit, colloqui sui pergit servus exponere, quomodo institerit, ut illud, quod volebat, exquisitum auferret. Ne, pro *non.* *hoc longè*, sicut tantillum, quasi cum demonstratione unguis, vel similis, &c.

INSTARE] i. instabam.

JAM] Conqueritur Camer repertos qui hoc *jam* in *eam* audacter mutarint.

MONSTRARE] pro, monstraturam esse: ut mox *convenire*, pro conventuram. *Cam.*

ILLÆC] ita Cam. Lamb. & Paris. & Ven. In *illæc* unum elliditur. Sed Acidal. planè id exturbat, aut [illegible] (ut ait) [illegible] numeros [illegible].

VENTURAM] Douza l. *negotium* [illegible] & *S*[illegible] *venturam.* ut [illegible] im præced. claudat. Sed ut [illegible] ex [illegible] conjectura. & nullum in contextum ab Editore novitio receptum

NE IN QUÆST.] ita Cam. & Lamb. at Mediol. Parisina. & Ven. *Ne in quæstionem m. fit*: planè ut MS. Cam. quanquam Lang *Ne quæstione mihi*: ne mihi quærendus sit. Pseud 2: 2. Schoppius Brixiani retinet, *Ne quæstioni mihi sis.* ut Mil. *ne sis exspectationi.* Capt. 2: [illegible]. *Edepol ne tibi quæstioni essemus, cautum intellego.*

DEOS TEQUE] Sic Mil. act 4: 5. *Deos sperato, teque postremò tamen.*

UTI AB. D.] Acidal. & Schop. leg. *L A. eosdem ego. potin' abeas domum?*

IS IPSUS EST. ME EHO TU, Q.] ita MS. Cam. Cæterùm Meursius legit: *chodum.* & quod in MS. Lang. erat. *Ip psus est*, purum putum ait Plautinum, pro, *Is ipsus.* Placet hoc & Pompæ De usu Antiq. L. lib. 1: 3.

DICAM T.] MSS. Cam. & Lang. *deciam.* Miror consensum!

UXORIS FIL.] Ænigma, quod sic declaratur. Demipho duas duxit uxores, unam Lemniam eamque priorem, [illegible] nomen nat[illegible]: alteram Sycioniam, Phanostratam, posteriorem: ex quâ tamen [illegible] compressa filiam Silenium susceperat, quæ projecta nunc quæritatur: L.

HUIUS EGO Q.] Alii, *ergo.* MS. Cam. neutrum habet.

MEDIOXUM.] *Medioxumam* i. media appellatur Lemnia illa [illegible], quam priore loco uxorem duxit. Et Phanostrata [illegible]modo bis nupsisse [illegible] est: semel, cum à Demiphone [illegible] uterum, cum justis nuptiis cum [illegible]. L.

JAM SCIS?] ita MSS.

CONFRAGOSUM] asperum, & impeditum. Sic etiam translatè dicit Menæch. *conditiones tortas.* L. Vide & Brod. Misc. L. 10. c. 25.

QUAM UXOREM] sc. Lemniam illam.

PROIICI] i. exponi. unde est illa *projectitia.* Cam.

HANC] Phanostratam.

POST IBI] Douza l. *post sibi.* Schop. *postibi*, pro *posteà*: ut Mil. 4. sc. ult. Rud. 3: & 4: 7.

EAM NUNC PUELLAM] *Puellæ* appellantur etiam eæ, quæ matrimonio junctæ, vel uterum ferunt, vel etiam pepererunt. Horat. 3. Car. 22. *laborantes utero puellæ.* Penelope apud Ovid. se puellam vocat, [illegible] Ulyssem [illegible] Telemachum pepererit. Fast. 2. *jubet* [illegible] *cessare puellas.* i. à maritorum complexibus abstinere. Sic & Scævola JC. *puellam* vocat, quæ erat vidua, & pòst alteri nupta. Agellius lib. 12. c. 1. *puellam* bis vocat puerperam. Quæ notat C. Rittershus. ad Gunth[illegible]. Eodem modo & *virgo* (quam à viridiore ætate ita dictam Servius autumat) apud Virg. 6. Ecl. Pasiphae appellatur, quæ jam [illegible] liberum mater fuisset. Sic & Euripid. in Jone παρθένον, pro corruptâ dixit. & Ter. in Amph. act. 4: 5. & 7. mulierem post partum virginem vocat. quod notat Serv. 11. Æn. v. 688. Sed & JCti auctores sunt, virginem viripotentem, *mulieris* appellatione contineri. quod observavit Germanus Valens. Eadem ratione *virgine*m [illegible]um vocat P. Chrysol. Sermone 14[illegible]. *Ind*[illegible] *virgo induci*[illegible] *virginem m*[illegible] *maritum.* Nam & *virginem puerum* dixère investem, qui bona sua nemini dum vendiderit. Paulinus in Epist. hactenus inedito, in Julianum & Titiam;

Concordes animæ casto sociantur amore.
Virgo puer Christi, virgo puella DEI.
quod postremum à Fr. Lindebruch. habeo.

Q. N. SVPINA SVSVM IN C.] Ita J. Gul. è vett. [illegible]dd. Etiam in Lambini & Lang. MSS. fuit, *supina sus jam c.* quod nec Lambino reiculum. *Sus* enim & *susum* antiquis erat *sursum*. Meursius etiam probat, *supina susum c. c.* MS. Cam. *susum jam c.* Vides consensum codicum, ut miter, cur *Parens* noster *in supina* expunxerit, atque ita versum etiam corrupetit; cū inter[illegible] a *susum* rect[illegible] tenuerit.

INGRATIIS] ἀκων. i. velim nolim: seu, contra sententiam animi mei. *Cam.* V. N. Epid. act. 3: 4.

AD PAR SVOS REDVCO SIL.] ita è MS. Cam. Schop.

ACTUS III.

MELÆNIS, ALCESIMARCHUS, SILENIUM.

REM elocuta sum tibi omnem: sequere me, mea Silenium,
Vt eorum, cujam esse oportet te, sis potius quàm mea.
Quanquam invita te carebo, meum animum ego inducam tamen,
Vt illud quod tuam in rem bene conducat, consulam:
5 *Nam hic crepundia insunt, quibuscum te illa olim ad me detulit,*
Quæ mihi dedit: parentes te ut cognoscant facilius.
Accipe hanc cistellam, Halisca, atque agedum pulta illas fores.
Dic me orare, ut aliquis intus prodeat propere ocius.
AL. Accipe me ad te, Mors, amicum & benevolum. SI. mater mea,
10 *Perimus misera. AL. utrum hâc me feriam, an ab lævâ latus? ME quid tibi*
Est? SI. Alcesimarchum non vides tenentem ferrum manu?
AL. Ecquid agis? remorare? lumen linque. SI. amabo accurrite,
Ne se interimat. AL. ô Salute mea salus salubrior,
Tu nunc sive ego volo seu nolo, sola me ut vivam facis.
15 *ME. Hau! voluisti istuc severum facere? AL. nihil mecum tibi:*
Mortuus tibi sum hanc ut habeo, certum est non amittere.
Nam hercle jam ad me agglutinandum totam decretum est dare.
Vbi estis servi? occludite ædis pessulis, repagulis,
Vbi hanc ego tetulero intra limen. ME. abiit, abstulit
20 *Mulierem. ibo, persequar jam illum intro, ut hæc ex me sciat*
Eadem, si possum tranquillum facere ex irato mihi.

VERSUS [illegible] Sc[illegible] sunt omnes τετράμετροι [illegible].

SILENIUM] Non [illegible] Cam. in MS. [illegible]

CVI A[illegible] V. [illegible]

[illegible] etiam ex [illegible] Comici & Tragici poetæ [illegible] imitatores in [illegible] Poetis ad[illegible]rare solent. Ex [illegible] Bruto; [illegible] & c. Lamb.

[illegible] PROPERE OCIVS] [illegible] MSS Cam. & Lang. [illegible] [illegible]

ACCIPE ME] Planè ita rectius Langiani, & MS. Fris. *Accipe me*. nam id verbum hospitiis & invitationi[illegible] convivio[illegible] servit. unde [illegible] *lepidè accipere pulchre acceptus*. Et hic adolescens ad Mortem tanquam in hospitium devorti se velle ait. Tamen MS. Cam. tenet *Recipe*, & hic novam Scenam etiam ordiuntur.

REMORARE?] ita enim se increpat cessantem adolescens. Sic Europa apud Horat. 3. Od. 27. *Impudens Orcum moror*.

SIVE EGO] Scholp. è MS. Cam. l. *Si*, i. sive. V. N. Merc. 2. 2.

HAU! VOLUISTI I. SEVEr.] pro, te interimere: [illegible]. No[illegible] d[illegible]et *Severum* significare al[illegible] sævum, [illegible] plac[illegible], vitabile, adducens Virg. [illegible] Georg.

[illegible] infe[illegible] [illegible] severum Cocyti metuet.

A Sic Pl. Trin. *Neptunum severum, sævum, & avidum moribus*, dicit. Cam. & L. In MS. Cam. erat, *Haud voluisti istunc severum facere?* MS. Frising. l. *scevum*. Et probat hic *scævum* Colvius ad Apollinar. *Tanquam scævus cavendusque tractator*. Juvenal. Sat. 5.

—sævâ dignum veráque Charibd.

Meursio placuit v. cod. lectio, *Han, vol. istuc sævum st?* quòd magis sævitia ista, quàm severitas appellanda sit. Hoc tamen & vett. MSS. & numeros respuere Camerarius etiam auctor est.

AGGLUTINANDUM] ita MSS. & omn. Edd. B vett. Vulgo, *Agglutinandam*.

EADEM. SI POSSUM] ita restitui ex antiq. edd. Parisinâ & Parmensi. Cæteræ, *sic*. In MS. Cam. a primâ manu, ut & in Lang. erat, *sed*. Sanè interpunctio ista fere omnium est. nisi quod Lang. hæc *[illegible]* effert, *mihi*?

ACTUS IV. SCENA I.

LAMPADISCUS servus, PHANOSTRATA mulier.

NULLAM ego me vidisse credo magis anum excruciabilem
Quàm illæc est, quæ dudum fassa est mihi, quæ ne inficias eat!
Sed eccam heram video. sed quid hoc est, hæc quòd cistella hic jacet
Cum crepundiis? nec quenquam conspicor alium in viâ?
5 *Faciundum est puerile officium: conquiniscam ad cistulam.*
PH. Quid agis, Lampadio? LA. hæc cistella numnam hinc ab nobis domo est?
Nam hinc ab ostio jacentem sustuli. PH. quid nuncias
Super anu? LA. scelestiorem in terrâ nullam esse alteram.
Omnia inficias ire ea, quæ dudum confessa est mihi.
10 *Nam hercle ego illam anum irridere me ut sinam? satius est mihi*
Quovis exitio interire. PH. di obsecro vostram fidem.
LA. Quid deos obsecras? PH. servate nos. LA. quid est? PH. crepundia
Hæc sunt, quibuscum tu extulisti nostram filiolam ad necem.
LA. Sanan' es? PH. hæc sunt profectò. LA. pergin? PH. hæc sunt. LA. si mihi
15 *Alia mulier istoc pacto dicat, dicam esse ebriam.*
PH. Non ecastor cassa memoro. nam, obsecro, unde hæc gentium?
Aut quis deus objecit hanc ante ostium nostrum? quasi
Deditâ operâ in tempore ipso Spes mihi sancta subvenit.

NUMERI sunt Trochaici Archilochii sed A ad nonnullos expediendos adsumenda sunt adjumenta [illegible].

EXCRUCIABILEM] cruciatu digniorem, [illegible]. vel, quæ me magis excruciet, [illegible]. sed illud mavult Lamb.

QUÆ NE INF. EAT] Nonne est quovis cruciatu dignissima, quæ inficietur, quod mihi fassa est?

Q. HOC EST, HÆC Q.] ita MS. Cam. rectè.

FAC. EST PVER.] Quærit Gruterus qui magis *puerile officium* id dejicere album, ut Lamb. explicat) dicatur, quam cæterorum hominum? Et quo modo, inquit, veteris oneris liturasse ancillæ sive nares, sive oculos? Vestigia socci tantum obvia habuisse testatur Scena proximâ. Explicat igitur *officium* hic ex ingenio illius Senecæ patris lib. 4. Controvers. procemio: *Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto officium?* item ex illo Terentii Adelph. act. 2. sc. 2. *Adolescenti morem gestum oportuit. SA. qui potui melius? qui hodie usque os præbui.* Eo sensu hæc cepit & Acidalius: atque inter alia Martialem lib. 9. epigr. 69. rem istam simpliciter *puerile* nominare. At Meursius existimat, innuere Lampadiscum, velle se crepundia quatere, & sonitum edere, ut solent pueri, quib. & in eum usum ex collo suspendebantur: quod etiamnum hodie fieri videmus. Nam erant, inquit, nihil aliud, quam κρόταλα unde & *Crepundia* appellata, tanquam a crepitu. Græci propriè πλαταγώνια nominabant, &c. Latini etiam *Monumenta*. Ter. Eun. act. 6: 6. *cistellam domo effer cum monumentis*. ubi vetus Interpres, *Monumenta sunt, quæ Gr. dicunt γνωρίσματα καὶ ἀναγνωρίσματα*, &c. Erant verò γνωρίσματα quidem crepundia: sed non reciprocè *Crepundia* omnia γνωρίσματα: nam hæc apponebant infantibus expositis, ut in se aliquando noscerentur, &c (V. N. Mil. act. 5.) denique in MS. Lang erat, *puerillo ossi sim*. hinc, f. *pueril offic.* Sic *Simil*, &c. pro *Simile* dicebant.

CONQVINISCAM.] *inclinabo me*: Nonius. Lambinus existimat hoc verbum tractum esse à Gr. ἀποκύπτειν quod valet inflexo corpore venerari. vel ἀπὸ κόνεως: unde *inquinare*. Quidam (in his Autatus & Bosius) hoc verbum corruptum putant apud Plaut. & Nonium [illegible]dum, *conliniscam*, a verbo *conclinando*.

AB NOBIS DOMO EST] [illegible] MS. Cam. & Edd. sed Lang. *hinc ab nobis est* [illegible]

OM. INFICIAS IRE] Vera lectio. nam aut referendus hic infinitivus ad id [illegible] Ph[illegible] interrogârat, *Quid nuncias super anu* [illegible] vus; & illam scelestissimam esse, & o[illegible] ficias, quæ dudum confessa fuerit. aut [illegible] indignatione locutio in perf[illegible] *mine n[illegible]* [illegible] facinus, omnia [illegible] illam neg[illegible] rit confessa. [illegible] est & illud, quod [illegible] *Nam h.* &c. Camer.

CASSA MEM.] Ita omn. Edd. [illegible] scriptura Codicis sui evan[illegible] *falsa*. Palm. l. *Non ecastor cam*[illegible] res fabulosæ, & fando tantum audi[illegible] quam fuit, nisi [illegible] apud A[illegible] go, *cassas memorare*, dicere [illegible] J. Gul. *Cassa*, inquit, *memorare* [illegible] habet) est frustra & nequicquam [illegible] facere; cum in re nihil sit [illegible] tamen habet, nucleo de[illegible]. Ita [illegible] Apul. dixit: *Quin* [illegible] *& cassa specula renuncias* [illegible] A[illegible] *sam terriculam* [illegible] ductus MS. Cam. [illegible]etur hanc lectionem [illegible] re: *LAM. Non ec*[illegible] *memoro.*

AVT QVI DEV[illegible] Inexf[illegible] existimabantur V[illegible] Ar[illegible]

SPES M. S. SVBV[illegible] MS. & [illegible]n. Edd. nisi quod [illegible] Per[illegible] nunt. Unde [illegible] Vero. divinavit. *L. A. So*[illegible] à Colatino Romæ fuisse consecratam, testatur Cic. 2. de Leg.

ACTUS IV. SCENA II.

HALISCA ancilla, LAMPADISCUS servus, PHANOSTRATA mulier.

Nisi quid mihi opis
Di dant, disperii: neque unde auxilium expetam habeo.
Itaque petulantia mea me animi miseram habet:
Quæ in tergum meum ne veniat, male formido:
5 *Si hera mea sciat, tam socordem esse, quam sum.*
Quamne in manibus tenui atque accepi hic ante ædis

Cistellam? ubi ea sit, nescio: nisi, ut opinor,
Loca hac circiter excidit mihi. mi homines,
Mi spectatores, facite indicium, si quis
Vidit, si quis eam abstulerit, quisve
Sustulerit, & utrum hàc an illàc iter institerit.
Non sum scitior, quæ hos rogem, aut quæ fatigem,
Qui semper malo muliebri sunt lubentes.
Nunc vestigia si qua sunt noscitabo.
Nam si nemo hac præteriit, postquam intrò abii,
Cistella hic jaceret. quid, hic? periit opinor.
Actum est! ilicet me infelicem & scelestam.
Nulla est: neque ego sum usquam. perdita perdidit me.
Sed pergam, ut cœpi, tamen: quæritabo.
Nam & intus paveo, & foris formido: ita nunc
Utrobique me metus agitat. illo sunt homines miserè
Ne illi ille nunc lætus est, quisquis est, qui illam habet:
Quæ neque illa illi quicquam usui st: mihi esse potest.
Sed memet moror, quum hoc ago secius.
Halisca, hoc age, ad terram aspice, & dispice:
Oculis investigans astutè augura. LA. hera.
PH. Hem, quid est? LA. hæc est. PH. quis? LA. quoi hæc excidit cistella:
Certe eccum locum signat, ubi ea excidit. PH. apparet.
HA. Sed is hàc iit: hàc socci video vestigium
In pulvere: persequar hàc. in hoc jam loco cum altero
Constitit. hic meis turba oculis modò se objecit:
Neque prorsum iit hàc. hic stetit: hinc illuc exiit: hic
Concilium fuit. ad duos attinet. hei qui sunt!
Attat singulum video vestigium. sed is hàc abiit.
Contemplabor. hinc huc iit: hinc nusquam abiit.
Actam rem ago. quod periit, periit: meum quidem corium
Cum cistellâ: redeo intrò. PH. mulier, mane: sunt
Qui volunt te conventam. HA. quis me revocat?
LA. Bona femina, & malus masculus volunt te.
HA. Malum aufer, bonum mihi opus est. postremò, ille
Plus, qui vocat scit quod velit, quàm ego quæ vocor revertor.
Sed quem vidisti quærere hic, amabo, in hac regione
Cistellam cum crepundiis, quam ego hic amisi misera?
Nam dudum ut accurrimus ad Alcesimarchum, ne sese iam
Interimeret, tum mihi puto præ timore h[illegible]
Cistellam. LA. hæc mulier nostra est, qu[illegible]am da[illegible], hera, parumper.

HA. Disperii misera. quid ego heræ meæ dicam? quæ me opere tanto
Servare jussit, qui suos Silenium parentes
Facilius posset noscere, quæ heræ meæ supposita est parva:
50 *Quam quædam meretrix ei dedit. LA. nostram hæc rem fabulatur.*
Hanc scire oportet filia tua ubi sit, signa ut dicit.
HA. Nunc eam volt suæ matri & patri, quibus nata est, reddere ultro.
Mi homo, obsecro, alias res geris, ego tibi meas res mando.
LA. Istuc ago: atque istuc mihi cibus est, quod fabulare:
55 *Sed inter rem istam agendam heræ huic respondi, quod rogabat.*
Nunc ad te redeo, si quid est opus, dic, impera & tu.
Quid quæritabas? HA. mi homo, & mea mulier, vos saluto.
PH. Et nos te. sed quid quæritas? HA vestigium hic requiro,
Quà aufugit quædam nescio quò mihi. PH. quid id? quid id nam est?
60 *HA. Alienum quod damnum afferat, & mærorem familiarem.*
LA. Mala merx, hera hæc & callida est. PH. ecastor ita videtur.
LA. Imitatur nequam bestiam & damnificam. PH quam nam amabo?
LA. Involvolum, quæ in pampini folio intorta implicat se:
Itidem hæc exorditur sibi intortam hic orationem.
65 *Quid quæritas? HA. cistella mihi hic, mi adolescens, evolavit.*
LA. In caveam latam oportuit. HA. non edepol præda magna.
LA. Mirum, quin grex venalium in cistellâ infuerit una.
PH. Sine dicat. LA. si dicat quidem. PH. age loquere tu, quid ibi infuerit.
HA. Crepundia una. LA. est quidam homo, qui illam ait se scire ubi sit.
70 *HA. At pol ille à quâdam muliere, si eam monstret, gratiam ineat.*
LA. At sibi ille quidam volt dari mercedem. HA. at pol illa quædam,
Quæ illam cistellam perdidit, cuidam negat esse, quod det.
LA. At enim ille quidam argentum expetit. HA. at nequicquam argentum ex-
LA. At pol ille quidem, mulier, in nullâ operâ gratuitâ est. *(petit.*
75 *PH. Commoda loquelam tuam: tibi nunc prodimus & confitemur*
Cistellam habere. HA. at vos Salus servassit. ubi ea nunc est?
PH. Salvam eccam. sed ego rem meam magnam confabulari
Tecum volo: sociam te mihi adopto ad meam salutem.
HA. Quid istuc negotii est? aut quis es? PH. ego sum illius mater,
80 • *Quæ hæc gestitavit. HA. hiccine tu ergo habitas? PH. ariolare.*
Sed quæso ambages, mulier, mitte, atque hoc age:
Eloquere, unde hæc sunt tibi, citò, crepundia.
HA. Mea hæc herilis gestitavit filia.
LA. Mentiris. nam mea gestitavit, non tua.
85 *PH. Ne obloquere. LA. taceo. PH. mulier, perge dicere.*
Ubi ea est, quæ gestitavit? HA hic in proximo.
PH. Istic quidem edepol mei habitat viri gener.
LA. Ne. PH. obloquere rursum. perge porro dicere.

Quis

Quot annos nata dicitur? HA. septem & decem.
90 *PH. Mea est. LA. ea est, ut numerus annorum attulit.*
HA. Quod quærebas, reppersti: jam quæro meam.
LA. Pol hæ suas sunt nactæ, quæro tertiam.
PH. Quod quæritabam, filiam inveni meam.
HA. Æquum est tenere, per fidem quod creditum est,
95 *Ne bene merenti sit malo benignitas.*
Nostra hac alumna est tua profectò filia:
Et reddituræ hera est tibi tuam: & eâ gratiâ
Domo profecta est: cæterum ex ipsâ obsecro
Exquirito te: ego serva sum. PH. æquum postulas.
100 *HA. Illius ego istanc esse malo gratiam.*
Sed istanc cistellam te obsecro ut reddas mihi.
PH. Quid fit, Lampadio? LA. quod tuum est, teneas tuum.
PH. At me hujus miseret. LA. sic faciundum censeo.
Da cistellam tu, & intro abi cum istac simul.
105 *PH. Tibi auscultabo. tene tu cistellam tibi.*
Abeamus intro. sed quod nomen est tuæ
Dominæ? HA. Melænis. PH. i præ, jam ego te sequar.

N[illegible] O. M. OPIS] Si sunt rectè distincti [illegible] de quo mediocris sanè spes nobis, [illegible]: sequentes autem trimetri, cat[illegible] hypercat. acatalectici, numeris con[illegible], [illegible] ad illum, *Bona fœmina, & m.m.* [illegible] ps est ratio [illegible], seu septena[illegible] manifesta usque ad illum, *Sed quæso am[illegible]m.* Unde usque ad finem Scenæ versus sunt [illegible] jamb[illegible] *Camerarius.* Aldinus cur & tra[illegible]s, ita metiuntur, & augent hos versus:

[illegible] opu dii dant disperii, neq;
[illegible] mive, aut præsidium expetam,
ha[illegible]o.

[illegible] hos r[illegible] quimus quod est in Cam. & vett. Pa[illegible] haud dubie minus corruptus, quod & [illegible] & Douzæ visum.

[illegible] T.] Valdè metuo, ne mea *petulan[illegible]tia* [illegible], cui virgæ in tergo meo fuit petulan[illegible] L. A[illegible]dalio tamen suspecta vox est *petu[illegible]*.

[illegible] RNIAT] Acid. rescribit, *ne eveniat.* [illegible] esse ait cum *expetendi* verbo. Ovid. [illegible]. *In [illegible]ne caput nostrum domina perju[illegible]rint.*

[illegible] MINES] Sic Petronius, *O mi hospi[illegible]*, [illegible] pro plural posit[illegible], a[illegible] Plautus. Sic Apul[illegible] numero singulari [illegible] Ap[illegible] in [illegible] Platonici Epigrammatis ve[illegible]

Astra fides: utinam fiam, mi sidus, Olympus
Ut multis sic te luminibus videam!

Quomodo & fœminino Tibullus lib. 1.

Vive diu, mi dulcis anus, &c.

quod uni Scaligero debemus: nam absque illo foret, *mi* pro *mei* a Plauto usurpatum poteram suspicari (quod Camerario placuit) virtute contractionis scilicet: sicut *di* pro *dei*, seu *dii*, &c. Dousa in Præcidan. ad *Arbitr.* lib. 2. c. 10. Testatur Cam. in suo [illegible] verba quædam hic deesse: se autem & versus & sententi[illegible] in, ve[illegible]giis veteris scripturæ inhærens, quàm scitissimè potuerit, consarsisse. Alios fuisse audaciores.

NON SUM SCITIOR] Ita Cam. At Lamb. è suis Cod. leg. *Non sum inscitior*, ?. ut *inscitior*, vel positum sit, pro positivo *insc[illegible]ta*, sensu plano: vel propriè, hic sententiâ: Nonne tanto inscitior sum, quam eram, quæ hos rogem qui semper delectantur m[illegible]lo mulierum, ii[illegible] q[illegible] [illegible]ltant? At J. Gul. Ver[illegible], inqu[illegible], est, a[illegible]t veri saltem non dissimile, scripsisse Plautum. *Sed nónne ecastor ego sum melo in[illegible]* [illegible] quod adagionem urbanum, & politissimo Poeta [illegible] [illegible] & *in[illegible]los* [illegible] [illegible] ban stupid[illegible] & hebetes [illegible] [illegible] *Mi[illegible]* [illegible] hoc, [illegible] est. *Sed no[illegible]ne eca[illegible]stor* [illegible] b.

[illegible] *Qui super m.* Super, pro *ac.* Cic. *H[illegible]*

Y [illegible]

NOSCITABO] cognosc[illegible] L.

QVID HIC] alii. *qui* [illegible] alienum plan[illegible]. Q. d. Quid hic ja[illegible]co? [illegible]in[illegible] perpe[illegible] paruit.

ILICET ME INFELICEM [illegible] SCEL.] Ita MS. Cam. & Pi[illegible] & plures ed. L. A[illegible], *Actum* [illegible] i. *ilicet me illicem & scel.* Acidalius: *licet ire, ilicet me sce-l[illegible]am.*

SED PERGAM &c.] Ita Cam. Lamb. & Paris. & Ven. At Brix. & traduces ejus; *Sed pergam, ut cœpi, quæritabo ego hic tamen.*

INTVS PAVEO] domi verbera metuo: L. Immo potius, Intus in pectore pavore consumor: foris verbera metuo.

ILLO SVNT H. M.] sc. metu: ob metum &c. Elegantem, inquit J. Gul. gnomen restituo minutissima mutatione. *hillo sunt homines miserè Miseri.* Ancillulæ amissione cistellæ periclitanti in mentem venit, quantilli homines simus, & quam nihilam ob rem sæpe summè miseri. *Hillum*, res nihili. Valdè mihi hoc placet: & eùm sequentia considero, vix est ut aliter Poeta scripserit.

QVÆ NEQVE ILLA] Pron. *illa* supervacaneum est. & muliebris sermo exprimitur. L.

AGO SECIVS.] Retinendum, inquit Gruterus, quod est in MS. Cam. *secius*; sive est *setius*, sive *sequius*, sive *sectius*. de qua voce Turneb. lib. 14. c. 17. ad illa Varronis apud Nonium: *Non modò absens quicquam sequius de te cogitabit, sed etiam ruminabitur humanitatem*; notat: *Sequior*, pro deterior dici non est perinde infrequens. quod a sequendo reor deduci: deteriora enim sequi, meliora præcedere solent. Proinde etiam *posterior* pro deteriore ponitur, &c. V. N. Trin. 2: 3. Etiam Palin. è v. Cod. leg. *sectius*, i. pejus, deterius. V. N. Amph. 2: 1. Camerarius edidit, *secordius*: Lamb. *secorditer*.

OCVLIS INVESTIGANS ASTVTE AVGVRA.] i. more augurum omnia loca attentè pellustra. Sic autem Lamb. restituit e quattuor MSS. Servius Æneid. 3. *Auguro* dictum (sec undum Plinium in libris *Dubii sermonis*) quum præsagio mentis futura colligimus: *Auguror* vero tunc, quum futura veris captamus auguriis, ut ex avium volatu cantuque &c.

QVIS?] pro, *qua?*

SOCCI] Soccis enim utebantur Comici actores.

TVRBO] Ita Cam. Sed Lamb. mavult, *turba*, (quod est in MS. Cam. & Lang. & Edd.) i. turbatio, confusio. Pistorius tamen etiam [illegible] *turbo*. qui turbo in arena inde est, quod neque prorsus hâc it, & mox [illegible], mox ex[illegible] Hæ[illegible] tem omnia sunt gestus atque actionis. Unde [illegible] lectio etiam altera Cam. [illegible] non, Con-

A *sist.* de vestigiis enim conjecturam facit, & qua adfuisse, & qua abiisse videantur.

PRORSVM] rorsum. V. N. Pseud. 4: 1.

IIT. [illegible] Meurs. notat in MS. Lang. [illegible] *Neque prorsum :ont hàc*. nempe *Iiere*, pro simplici *ire*. Sic *Ingredi*, pro *gradi*. Vulgo, *ieo*.

CONCILIVM] congressus plurium.

AD DVOS ATT.] Palm. Spicil. l. *Ad duos [illegible] attinet: hic [illegible]*. quippe videtur sign[illegible] scentium in pulvere notasse: & spectasse [illegible] cum præcedente scena [illegible] At hoc Pistori non potest persuaderi. Na[illegible] la, inquit, ad eum locum jam perve[illegible] Servus cum Phan. constiterat: ab eo [illegible]

B ubi ad cistellam conq[illegible]uiscendum [illegible] Lampadio, jam recesserat. Præterea [illegible] cõquinisc[illegible]r. quomodo igitur duos v[illegible] Quin immo dubium valde est, an q[illegible] stigia in pulvere videri possint, cum p[illegible] consistant, & superiora ta[illegible] mo[illegible] mali refingere, *Ad duos attinet hoc* [illegible] quomodo olim etiam ob[illegible] Pal[illegible]

SINGVLVM] [illegible] Sic Varro [illegible] *commodi, quod nescit unus, [illegible]el* [illegible] *esse*. Lambinus tamen [illegible] probat, p[illegible] *lorum*, & neget cum Pr[illegible] *singulum* [illegible] singulari usurpatum anti[illegible]ius.

ACTAM REM AGO] i. [illegible] Terent. Adel. act. 3: 2. *actum est*. ad qu[illegible]

C tus: *Verba [illegible]ceras [illegible] tur tu carere, [illegible] quâ jam [illegible]tia.* Vide Not. [illegible]pid. [illegible]

M. [illegible] COR. CVM CISTELLA.] C[illegible]ium quidem, quia virgo [illegible]acerabitur. [illegible] *inna peruidi*. Atque ita Acid. e vett. ed. [illegible]onnavit.

HA. MALVM AVFER] Ita restituit Douza, conjecturam Gulielmi secutus, qui [illegible] e Nonio huc interposuit. ut Ancilla ad Servul[illegible] verba alludens & [illegible] fortunam, quam e mala meliorem fieri optabat, respondent, *Malum aufer: bonum mihi opus est. postreme* &c. Tol[illegible] interea, dum melior aliquis faber huic A[illegible] pio erus fractum obliget.

D QVÆRERE HIC] Perperam hoc Lamb. mutavit in *acquirere*: oblitus *quærere* idem [illegible]que significasse antiquis, quod nos c[illegible] verbo *acquirere*. i. lucrifacere at[illegible] Ennius:

———— *nautaque m[illegible] quærentibus vitam*, i. victum comparant [illegible] &c. Douza. [illegible] MS. Cam. *quærere*, ut & veteriores Edd. [illegible] Ad[illegible] autem Grutero, [illegible] tot [illegible] locus egregie & turbati [illegible] ed[illegible] sæpe interpolarunt.

NOSTRAM R.F.] loquitur, quo[illegible] stra valde est.

[illegible] OPORTET] V[illegible] A [illegible]

[illegible] M. C[illegible] [illegible] *Nimium* [illegible]

[illegible] in i-
ſt[illegible]

[illegible] IMPERAT TV-
[illegible] Donatus.

[illegible]

Ad [illegible] ad Att. c. 11. 49. [illegible] *Gul.*

MI HOMO, ET MEA MULIER] [illegible] dividit inter *Hominem* & *Mulierem*. Alii. act. 4. 1. *Hominem* [illegible] *numquam* &c. Qui ne JCtus [illegible] vocabulum *Hominis* aliter, quam de viro, in expressis [illegible] ibusdam le[illegible] accipere dicit. [illegible] idem Meursius lib. 1. Crit. c. 6. & ad[illegible] Arnobium *Beneficia patris munerandi & [illegible] usque porta [illegible]* [illegible] sexus, & [illegible] & viris. [illegible] *Homo*, [illegible] S. [illegible] *hominem* [illegible] *matrem* [illegible] Ad [illegible] al.

[illegible] ad A[illegible] ar.

[illegible]

faub. in Com. Theophr. Ejusmodi, inquit, homines (a[illegible] veteribus dictos, Græcis [illegible] [illegible] Il. bestiæ damni[illegible], quæ in pa[illegible] se impl[illegible]cat se. Theoph[illegible] vocat [illegible] *involucra & integumenta dissimulationis*. H[illegible] poeta vet. apud Cic. *Versutis[illegible] [illegible]*.

CISTELLA MIHI HIC, MI ADOL[illegible] [illegible] [illegible] quod ad oram ultimæ [illegible] manu [illegible] structum legi.

EVOLAVIT] [illegible] etiam Turnebus lib. 2[illegible].

IN LAVEAM LATAM] [illegible] MS. & vetere. [illegible]

pare [illegible]

[illegible]

1. [illegible] Senat. [illegible] *de grave* [illegible] *ceres*, &c.

CHEP. UNA, [illegible] dam, *una*, Nomen censeo; Lambinus Adverbium.

ILLE QUIDAM] [illegible]

OPERA GRATVITA] [illegible] Gratuita, [illegible] pronunciandum [illegible] apud Hor. [illegible] *pernere cessit em*: 2. O[illegible] & A[illegible].

PH. COMMODA LOQ.] [illegible] Ha[illegible] & [illegible] & A[illegible].

[illegible]

[illegible] tum.
[illegible] cestam.
[illegible] mihi.
Æ Q [illegible] La n[illegible] l[illegible] At Ca[illegible] e[illegible] l[illegible] S. fuo no[illegible] re p[illegible] Ex[illegible] con c[illegible] t c[illegible] u[illegible], x[illegible]um [illegible]e tace[illegible] [illegible] rius totum ho[illegible]

I[illegible] de [illegible] gene.
LA. [illegible] tur, possim eg[illegible]
N[illegible] attigit.
PH. Ne[illegible] re.
Q[illegible] dem.
PH. Mea [illegible] annorum.
HA. [illegible]
Quod quae[illegible] jam quaero meam.
LA. [illegible]
Pol he[illegible]: quaero tert[illegible].
PH. Quod quaeri[illegible] eam.
HA. Æquum e[illegible] per [illegible]em quod credi- tum est,

[illegible]
[illegible]

P[illegible] c[illegible] t[illegible] l[illegible] [illegible] t[illegible] e[illegible] l[illegible] ext[illegible] de h[illegible] C[illegible] M[illegible] quotq[illegible] di, separa[illegible] [illegible] sententi[illegible]. In cæte[illegible] per [illegible] [illegible]m. T[illegible] scripsit [illegible] *IL[illegible] forte [illegible] p[illegible]*

HA. ILLIUS EG[illegible]
PH. TIBI AU[illegible] dinare Ve[illegible], [illegible]

ACTUS V.

DEMIPHO senex, LAMPADIO servus.

[illegible] hoc ne[illegible] est, quod omne[illegible] per vias,
[illegible] filiam inve[illegible]am? & L[illegible] me [illegible] oro
Qu[illegible]. LA. here, un[illegible]? DE. ex senatu. LA. gaudeo
[illegible] opera liberorum e[illegible] amplius DE. & enim non placet.
5 Nihil moror alienâ operâ mihi fieri pl[illegible]
Sed quid placet? LA. propera [illegible] tuum:
Filiam tuam [illegible] tua e[illegible]
Abi cito. DE. praevortis hoc certum [illegible] rebus a[illegible] omnibus.

NOMEN [illegible], A [illegible]
[illegible] C[illegible] [illegible] noiet. [illegible]

[illegible] in h[illegible] [illegible] [illegible]

CATERVA.

Ne exspectetis, spectatores, dum illi huc ad vos exeant.
Nemo exibit, omnes intus conficient negotium.
Vbi id erit factum, ornamenta ponent, postidea loci
Qui deliquit vapulabit, qui non deliquit, bibet.
5 *Nunc quod ad vos, spectatores, relicuum relinquitur*
More majorum date plausum postrema in Comœdia.

E[illegible]

FINIS CISTELLARIÆ.

EPIDICUS.

ARGUMENTUM.

PERIPHANIS Senis filius Stratippocles, [illegible] proficiscitur in militiam. Cum que crebr[illegible] vum Epidicum, de redimenda amica, id [illegible] deret cum senex filiam, quam [illegible] captam redimi jussisset. nam pro illa fidicinam, quam [illegible] bat, seni adduxit. Postea adolescens aliam amare [illegible] captivas, & quadraginta illam minis mercatus fuit. T[illegible] amissa filia, & jussa requiri soror adolescentis. [illegible] rabat. Oportebat autem argentum, quod fœnore acceptum solv[illegible] Danistæ, qui mox adventurus erat cum adolescente. Id negoci[illegible] te circumvenit senem, & persuadet ei, ut præmercetur fidic[illegible] maret. Ita illas minas XL elicit, & conductam fidicinam, qu[illegible] rem [illegible] cit ad senem. Cum omnia facta palàm, & Epidicus in summo periculo esset, [illegible] filia amissi senis quę quasi opera ac diligentia reperta sit sua, ita [illegible]

FABULA est eleganter composita, in magna varietate, cujus laus [illegible] ctorem exstat in Bacchidibus, (act. 2: 2.) ubi ille *illam tanquam* [illegible] autem Personarum hæc sunt, & quidem Græca, ut in palliata Comœ[illegible] *versiæ* habet significationem: ut [illegible] [illegible] est de jure proximitatis. (*ita & Cal. Rhodig. Lect. Antiq. lib. 23. c. 6*) [illegible] nomen & [illegible] vile, cujus sane [illegible] obscurius. fortasse hic [illegible] *celeritate*. [illegible] [illegible] quibus indicatur *loria exer*[illegible] Cheribulus [illegible] tata [illegible] *confisum gaudens*: nisi forte sit [illegible] [illegible] quo vocabulo [illegible] significat [illegible] *illustris* Senis hæc sunt nomina. In Fabula m[illegible] [illegible] fane signi[illegible] [illegible] autem est *equorum studiosus*. Cantharia, a [illegible] Can.

DRAMATIS PERSONÆ.

EPIDICUS servus.	*MILES.*
THESPRIO servus.	*MULIER.*
STRATIPPOCLES adolescens.	*VIRGO.*
CHÆRIBULUS adolescens.	*FIDICINA.*
APOECIDES senex.	*DANISTA.*
PERIPHANES senex.	*GREX.*

Apoe-

ARGUMENTUM.

Emit fidicinam, filiam credens, senex
Persuasu servi, aliam qui conductitiam
Iterum pro amica ei subjecit, filio
Dat herus argentum. eo sororem destinat.
5 *Imprudens juvenis mox compresse ac militis*
Cognoscit opera sibi senex os sublitum,
Ut illa amicam, hæc quæritabat filiam.
Sed gnata inventa servolum emittit manu.

PERVA[illegible] & L[illegible] [illegible] ne [illegible].

DESTINAT [illegible] N[illegible] & [illegible] pr[illegible]. quod prasf[illegible] V[illegible] & elevat hic Noni[illegible] rita[illegible] & A[illegible] qui de verbo [illegible] a[illegible] disputat. [illegible] N. infra act. 2: 2.

OS SUBLITUM [illegible] *ali[illegible] o[illegible]*, est arte quâdam illudere & decipere Capt. act. 3: 4.

Ita mihi [illegible] alido sursum ver[illegible] os sublevêre offuciis.

Græcis quoque usitatum [illegible]. Tractum c[illegible] N[illegible] a [illegible] quodam lusûs genere, quo dormientibus aut alioquin imprudentibus ora pingebantur. Atque hinc explicant illud Virgil. Eclog. 6.

Sanguineis frontem moris & tempora pingit.

[illegible] ut ibid. annotat G. Valens Guellius [illegible] Græcorum, quibus [illegible]. [illegible] [illegible] qua fucum [illegible], qua [illegible].

A [illegible] & a[illegible] ut [illegible] ideo [illegible] Ar[illegible] hi[illegible] Proverb. [illegible] pr[illegible] ant qui [illegible] & [illegible] picti[illegible] olim [illegible] pingebant. nam *sublinere* in hac parœmia est [illegible] potius quàm [illegible]. Plautus etiam *Os oblinere* dixit: quod iis [illegible] convenit, qui non faciei partem de more liniebant, sed os totum. *Oblinere* est [illegible], ad plenum [illegible], &c. L. Ramirez ad Martial. l. 3: 42. Metaphoram a vasis ductam censet, quibus amaræ potiones propinabantur à medicis, quorum labra melle illini solebant, ut ejus dulcedine decepti ægroti potionem haurirent: & quod eo melle ægrotantium labia [illegible] decipiebantur ipsi, &c. Vide denique Notas Pœn[illegible] 4 ubi [illegible] No[illegible] Einem das Maul schmieren [illegible] falle[illegible].

ACTUS I. SCENA I.

EPIDICUS, THESPRIO, conservi.

Heus, adolescens. TH. quis properantem me prehendit pallio?
EP. Familiaris. TH. fateor. nam odio es nimium familiaris.
EP. Respice vero, Thesprio. TH. oh! Epidicumne ego conspicor?
EP. Certe oculis utere. TH. salve. EP. di dent, quæ velis.
5 *Venire salvom gaudeo. TH. quid ceterum? EP. quod eo assolet:*

Cen[illegible] dabitur TH. Epidice. EP. quid? TH. [illegible] dabo.
[illegible] Quid in [illegible] exemplum [illegible]. EP. [illegible]!
Corpulentior videre atque habitior. TH. huic gratia.
EP. Quam quidem te jamdiu perdidisse oportuit.
10 *TH. Minus jam furtificus sum, quam antehac. EP. quid ita? TH. rapio propalam.*
EP. Di immortales te infelicent, ut tu es gradibus grandibus!
Nam ut apud portum te conspexi, curriculo occepi sequi:
Vix adipiscendi potestas modo fuit. TH. scurra es. EP. scio
Te esse quidem hominem militarem. TH. audacter quamvis dicito.
15 *EP. Quid ais? perpetuon' valuisti? TH. variè. EP. qui variè valent,*
Capriginum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.
TH. Quid tibi vis dicam, nisi quod est? EP. ut illae res? responde probe.
Quid herilis noster filius? valet? TH. pugilicè atque athleticè.
EP. Voluptabilem mihi nuncium tuo adventu attulisti. sed ubi
20 *Est is? TH. advenimus simul. EP. ubi is ergo est? nisi si in vidulo,*
Aut si in melina attulisti. TH. dii te perdant. EP. te volo,
Percontari: operam mihi da, opera redditur tibi.
TH. Ius dicis. EP. me decet. TH. jam tu autem nobis praeturam geris?
EP. Quem me dicis digniorem esse hominem hodie Athenis alterum?
25 *TH. At enim unum a praetura tua, Epidice, abest. EP. quidnam? TH. scies.*
Lictores duo, duo ulminei fasces virgarum. EP. vae tibi.
Sed quid ais? TH. quid rogas? EP. ubi arma sunt Stratippoclis?
TH. Pol illa ad hostes transfugerunt. EP. armane? TH. atque quidem cito.
EP. Serione dicis hoc tu? TH. serio, inquam: hostes habent.
30 *EP. Edepol facinus improbum. TH. at jam ante alii fecerunt idem.*
Erit illi illa res honori. EP. qui? TH. quia ante aliis fuit.
EP. Mulciber credo arma fecit, quae habuit Stratippocles:
Travolaverunt ad hostes. tum ille prognatus Theti
Sine perdat: alia apportabunt ei Nerei filiae.
35 *Id modo videndum est, ut materies suppetat scutariis,*
Si in singulis stipendiis is ad hostes exuvias dabit.
TH. Supersede istis rebus jam. EP. tu ipse, ubi lubet, finem face.
TH. Desiste percontarier. EP. eloquere, ubi ipse est Stratippocles?
TH. Est causa, qua causa simul mecum ire veritus est. EP. quidnam id est?
40 *TH. Patrem videre se neque volt etiam nunc. EP. quapropter? TH. scies.*
Quia forma lepida et liberali captivam adolescentulam
De praeda mercatus est. EP. quid ego ex te audio? TH. hoc quod fabulor.
EP. Cur eam emit? TH. animi causa. EP. quot illic homo animos habet?
Nam certe prius quam hinc ad legionem abiit domo,

[illegible] *ut* [illegible],
Quam amabat, [illegible] *um reddidi.*
[illegible] *in velum vortitur.*
EP. [illegible] *TH. quidnam istuc quid est?*
EP. [illegible] *quam* [illegible]*? TH. vah. EP. haud istuc te rogo.*
50 *TH.* [illegible] *igitur. EP.* [illegible] *TH. tot. EP. quadrans* [illegible]!
TH. [illegible] *argentum ab Danista apud Thebas sumsit fenore,*
In dies [illegible] *argenti,* [illegible]*, nummum. EP. papae!*
TH. [illegible] *Danista* [illegible] *una cum eo, qui argentum petit.*
EP. Di immortales, ut ego [illegible]*! TH.* [illegible] *aut quid est,*
55 [illegible] *EP. perdidit me. TH.* [illegible] *arma. TH. nam*
Quid [illegible]*! EP. quia* [illegible] *ipse* [illegible] *lentes*
[illegible] *fatum est, quam boni*
[illegible] *TH.* [illegible] *tuus e*[illegible]
[illegible] *tuum* [illegible] *commeruit.*
60 [illegible]*, me absente,* [illegible] *EP.* [illegible] *ne* [illegible]
TH. [illegible] *nam. TH.* [illegible] *me retines?*
EP. [illegible] *am, quam emit de praeda? TH.* [illegible] *rogas? deperit.*
EP. [illegible] *tegetur corium de tergo meo. TH. plusq; amat, quam te unquam amavit.*
EP. [illegible] *te perduit. TH. mitte nunc jam me. nam ille me ad nostre vetuit do-*
65 [illegible] *ire ad Chaeribulum* [illegible] *huc in proximum. ibi manere jussit:* (*mum.*
[illegible] *ipse. EP. quid ita? TH. dicam. quia patrem*
[illegible] *convenire non vult, neque conspicari. quam id argentum,*
[illegible] *pro illa, dinumeraverit. EP. heu edepol res turbulentas!*
TH. Mitte me, ut eam nunc jam. EP. haeccine ubi [illegible] *senex?* [illegible]
70 [illegible] *TH.* [illegible] *ad me* [illegible]*, quo tu* [illegible] *modo.*
EP. [illegible]*,*
[illegible] *ame*
[illegible] *magis.*
TH. [illegible]
75 *EP.* [illegible] *in loco* [illegible]*,*
[illegible]*,*
[illegible] *firmiter,*
[illegible] *mali.*
[illegible] *factum,*
80 [illegible] *filios,*
[illegible]
[illegible] *amat,* [illegible] *mandavit mihi.*
[illegible]

[illegible]

ACTUS I SCENA I. [illegible] *numina* [illegible]

CŒNA [illegible]] Olim amicis pere- [illegible] quæ Cœna [illegible] ite[illegible] etiam [illegible] inter [illegible] *ames* [illegible] : quam Ausonius [illegible] nomine significet, &c.

AGIS UT VELIS] Græci etiam [illegible] θέλω.

EXEMPL. ADEST. EP. INTELLEGO. EUG.] ita Palm. Spicil. pag. 8[illegible] & Grut. restituunt. quamquam ille leg. [illegible]*x. habes*. Quod quæris, quomodo agam, exemplum habes meipsum [illegible] ne[illegible]et, ut verbis respondeam. hic enim [illegible]itor & habitudo me[illegible] [illegible]cantur, fuisse mihi, ut vell[illegible] [illegible] formo[illegible] [illegible] abstinendum [illegible], q[illegible] [illegible] C[illegible] *S*[illegible] de [illegible] V. X. Ampl[illegible] 2[illegible].

L[illegible] Ac[illegible] p[illegible] S[illegible].

CORPULENTIOR [illegible] *comp*[illegible] 4[illegible] *carn*[illegible] [illegible]it. 27. *Corp*[illegible] C. Ritter[illegible] R[illegible]

[illegible]

[illegible] rerum. Quid enim convenit [illegible] corpulentior fiat simul & agi[illegible] mo [illegible] potius. Recte igitur vetus Rot. [illegible] V[illegible] Flaccus: *Habitior*, *pinguior*. Agellius lib. 4. cap. 10. *Censores equitem ejus uberrimum* [illegible] *fuerunt*. Sic & [illegible] Donat[illegible] [illegible] *quæ habitu*[illegible] [illegible] *qua est* [illegible] *panis* [illegible] Scaliger [illegible] Et palæ[illegible] Seneca [illegible] Wann dirs Fressen wol bekommen ist [illegible]

[illegible] *ales te* [illegible] *tuus grassiorem grandibus*. Nam &c. Ita enim leg. ex Ald.

HUIC GRATIA] [illegible] *furtifica labe*, ut nominat in Persa, act. 2. 2. & q[illegible] [illegible] notat. Huic, inquit, gratia debetur. Sinistrâ enim manu furta potissimum faciunt ista Laverna & crucis c[illegible] dum dextrâ aliud ab ipsis simulatur. Ovidius 13. Metam. *Contrectat timida natque ad furta sinistra*. Catullus Carm. 1[illegible].

[illegible] manifesta [illegible]

[illegible]

[illegible]

CVRRICVLO O[illegible].] MS. Cam[illegible] *curriculo* [illegible]

SCVRRA E[illegible] urbano mollis & [illegible] non homo militaris & [illegible] Vide D[illegible] Centur. lib. 2. c. 11. ubi [illegible] *Hominem militarem* urbano *scurræ* decenter [illegible] opponi, quasi alterius illius relativum: ut & Truc. 2. 6.

Non placet, quem scurræ laudant, manipulares mussitant.

[illegible] & Trinumo, act. 1: 2.

Urbani assidui cives, quos scurras vocant.

Mostell. act. 1: 1.

Tu urbanus verò scurra, deliciæ popli,

Rus mihi objectas.

Nam *Scurræ* priscis [illegible] erant non tantùm, qui alienas epulas adipiscendi gratia, [illegible] fundere[illegible]; sed homines etiam urbani [illegible], elegantes, non-rustici. Turneb. lib. 19. [illegible]. J. C. Scaliger ad Catulli epigr. 19. Notum est [illegible] ex Plauto, *Scurras* & *Urbanos* eosdem esse. quare & [illegible] sibi [illegible] aucupabantur [illegible] autem scenatici homines, quos [illegible] vocant Græci, dicteria fundit[illegible] ad risum spectatoribus tollendum, propterea [illegible], ut Mimi *scurræ* & *urbani* vocarentur. Juvenal.

——— [illegible] agit ille,

Urbani qualem [illegible] scurra Catulli.

E[illegible] Mimum *scurram* vocat, [illegible] [illegible] ipsum Cat[illegible] [illegible] *Urbi*[illegible] Fulgentius [illegible] appellat [illegible] *Scurram* [illegible], Appell[illegible] Gloss. [illegible] Scaliger [illegible] [illegible] Isidori Gloss. [illegible]

AVD QVAMVIS D.] q[illegible] [illegible] dicere [illegible] L. [illegible] est [illegible]

[illegible]

V[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] horr[illegible] [illegible] Aristo[illegible] [illegible] Terentius [illegible] comp[illegible] [illegible] avid[illegible] [illegible] distinctum [illegible]

CAPRIGENVM HOM.] [illegible] meus [illegible] d. me [illegible] *Pa*[illegible] [illegible] notum ex [illegible] chelaus accidere [illegible] ut ait verus quid[illegible] Porro in [illegible] fcedi[illegible] unde suspicio est [illegible] *pr*[illegible] *genum* efferebant [illegible] M[illegible]

EP. UT I[illegible]

QVID H.] [illegible]

[illegible]

[illegible] ctum videatur [illegible]

PVGILICE ATQVE [illegible]

[illegible]

[illegible] Budæ[illegible]

MUNTIUM] [illegible] his [illegible] [illegible] [illegible] ... vocat [illegible] ab. v. 3.

ADVERBI] ita [illegible] & [illegible] Edd. Dousa l. [illegible]

VADUTI [illegible], b[illegible] est, vel [illegible] um [illegible]

[illegible]

OPERAM M. D.] sc. *aurium*: ut loquitur in Ba[illegible]d. 1. [illegible], & [illegible] te audiam.

REDDITUR] ita vetustissimæ edd. nec abit MS Cam. [illegible] *redditur*. sed MS. Lang. & Parm. & Brix. *redderetur* nullus, *redditur*.

JUDICI[illegible] Prætor [illegible]. de *Prætura* vide [illegible] humanitatis præter [illegible] ... Q. [illegible] & C[illegible] p. 2.

[illegible] Bach. *Plagui*[illegible] Cam & La[illegible]. At [illegible]

FA[illegible] [illegible]

ad [illegible] *qui inter cives dictio.* E[illegible] ab aliis de sex lictoribus affertur, referen[illegible] ad Prætores Provinciales. Cicero, de Ver[illegible] Prætore: *Sex lictores circumsistunt* [illegible] *pulsandos verberandosque homines* [illegible] &c. Etiam Lipsius Centur. 1. e[illegible] ut Prætori urbano & peregri[illegible] tantum [illegible] alii extra urbem, & ad [illegible] apud [illegible], plures. Vide ibid. [illegible] dignum esse Epi[illegible] & [illegible] virgarobus [illegible] Alla. act. [illegible]

[illegible] Sermo ab [illegible] dicere [illegible] 2. 1.

UBI ARMA [illegible] Clypeus, galea, [illegible]

FACINUS IMPR.] i. [illegible]. Vide N. infra act. 3: 4. item lib. 5. de militia Rom. J. Lipsii: ubi docet, *Arma amittere*, m[illegible] capitale f[illegible], & [illegible] Græcis proverbi[illegible]. Tacitus: *Apud Germanos* [illegible] *præcipuum flagitium* &c.

AT JAM ANTE] Vide, quæso, Muretum, Var. Lect. lib. 10. c. 1[illegible]

AT JAM ANTE ALII FE.] [illegible]

QUIA SAT E ALIIS FUIT [illegible]

[illegible] *Sustin* [illegible] ... Sust[illegible] , [illegible] ine [illegible] q[illegible] in, n[illegible] leb[illegible] em[illegible] tis. T[illegible] ver[illegible] deinde oppugnat Ro[illegible] ne-g[illegible] am [illegible] ulciscendi, [illegible] ch[illegible] quo[illegible] ait, *se nunquam* [illegible] *factum* perinde a[illegible] , [illegible] e[illegible]. Vide J. Cas. Scal. [illegible] lib. 1. cap. [illegible]

ET MVLCIB.] [illegible] P[illegible] sonum [illegible] n[illegible] MS. Frisin. bono [illegible], D[illegible] dic[illegible].

MVLCIBER CR.] Camer[illegible] L[illegible] b. Plautum hoc loco per [illegible] se, aut memor[illegible] l[illegible] h[illegible] deru[illegible] quoni[illegible] Vulcan[illegible] armorum Ach[illegible] qui[illegible] est Hector; cum e[illegible] pie[illegible] b[illegible] Vulcanonon f[illegible] bri[illegible]. S[illegible] doctiss. illi viri, Poet[illegible] no[illegible] Comicum [illegible] melius quae hac d[illegible] be[illegible] sone[illegible] q[illegible] ca[illegible] lam, [illegible] c[illegible] e[illegible] ten[illegible] bd[illegible], & cum c[illegible] e[illegible] bulam in-[illegible] p[illegible] uer[illegible] em in th[illegible] qu[illegible] *Deor.* V. N. Pse[illegible] d. act. [illegible] Vulc[illegible] autem dicitur[illegible] auctore Jos. S[illegible] g[illegible] in Conj[illegible] *Mulciber*, à *mulcando*; non, à *m[illegible] ferr.* nam *Mulciber* apud vetustissimos [illegible] c[illegible] propri[illegible] ; qual[illegible] ba-t[illegible] Ath[illegible] nis, qui & *μαιμακτης*. V. N. Most. act. 4. 2.

TRANSVOLAVERVNT] H[illegible] c eò per[illegible], q[illegible] plerunque animata erant [illegible] ut [illegible] de quibus Ar[illegible] lib. 1. P[illegible] c. 4. [illegible] d ait Hom. [illegible]

TVM II[illegible] R PR[illegible]] [illegible] t[illegible] po[illegible] est, [illegible] es. [illegible] a[illegible] mo[illegible] A[illegible] h[illegible] [illegible] b[illegible] est c[illegible] &[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Ep[illegible] D[illegible]

—[illegible]

n[illegible] m[illegible]

EXVVIA[illegible] v[illegible] lunt [illegible]

FORMA LE[illegible]] T[illegible] a[illegible] D[illegible] ret[illegible] V. N. [illegible]

A[illegible] C.] [illegible] g[illegible] L.

QVOT I[illegible] v[illegible] f[illegible] L[illegible]

UT [illegible] VNQ[illegible] 1. V. V. [illegible] ex[illegible] g[illegible] cunque [illegible] *pro* [illegible] *est* [illegible] *est hominum*, [illegible] Acid.

TH. QVID[illegible] MS. [illegible] Edit. *Qui* [illegible] Meurs. d[illegible] s[illegible] rescrib[illegible] p[illegible] la[illegible] volle[illegible] *Rcbde* [illegible] Gruter[illegible] *re*[illegible] *tur*[illegible] g[illegible] [illegible] & MS. [illegible]

[illegible]

[illegible] ... Ara-h- [illegible] ... *em nu-* [illegible] ... lepire, & adde- [illegible] ... lineæ [illegible] ... am lau- [illegible]

ABALITA [illegible] V. N. [illegible] act. [illegible]

NUMMI [illegible] singulis denariis. Inge in fœnus, in quibus [illegible] nummus de [illegible] fi[illegible] Hebr. Terent. id est, quattuor [illegible] s, sen [illegible] terpretatur. Lipsius Elect. lib. 1 cap. 2. *Denarium* & *den* [illegible] accurate distinguit. Et rota mihi pactionem de usura in singulos dies. Hanc qui exercebant, Græci [illegible] vocabant. Res hodie foeneratoribus præsertim Judæis non incognita. Vide Casaub. in Theophr. Charact.

INTERII BASILICE] V. N. Capt. act. 4:2. [illegible] nos hâc formâ ab [illegible] Er gab ihm ein fiarttiche Maulschellen Excellent [illegible]

SED TACEAM &c. [illegible] A[illegible] an. Marcell[illegible] lib. 21 [illegible]

ITA VORT [illegible] vide- [illegible] me [illegible] Ter. [illegible] act. 4. [illegible] placet A[illegible] Lang. [illegible]

A[illegible]

[illegible] & imm[illegible] [illegible] & [illegible] Auget [illegible] *Desertare*, 1. [illegible] valde [illegible] Et h[illegible] nomine [illegible] & demori & [illegible]

[illegible] *Deliberare* [illegible] *n[illegible]* 1. [illegible] propositi ad [illegible] c. 4. [illegible] *de- struunt*, [illegible] *devitare* [illegible] nere [illegible] 1. cap. [illegible]

Cur a domo [illegible] est deterrita [illegible]

[illegible] Fiat.

nam *deterrita*, est territa [illegible] quomodo, *Depulare* [illegible] *re*) [illegible] parum [illegible] Non [illegible] Pau[illegible] [illegible] Sed hæc obiter e Commentaris d[illegible].

AMATNE IST.] [illegible] fieri [illegible] & numeri conturbari [illegible] tamen plerique ad metra Hipp[illegible] acta. *Camer.*

DETEGETUR] [illegible] MS. [illegible] quod & Gruterus & Colvius observarunt. neqnti[illegible] audiendum Nonium qui *degetur* [illegible] & *degere*, detrahere significare [illegible] Lipsius [illegible] lect. lib. 2. 21 ex eo[illegible] Plaut. Aul. [illegible]

VETUIT D[illegible] [illegible] Sed placuit [illegible]

C[illegible]

TURP[illegible] mendat, [illegible] Lang [illegible]

P[illegible]

Acidalius [illegible] Cam. & Lipsi. E [illegible] *pereunda pup-* [illegible] m perire. ut Trinum. [illegible] Sane [illegible] de puppi su [illegible] Plaut [illegible] vel Mostel. act. 3: [illegible] *ita* [illegible] *ubi to d* [illegible] *rvit* &c. Bacch. [illegible] *agitatur.* Camer. probabat *percunda* : & censebat al [illegible] sim ad id, quod Græci di [illegible] t, [illegible] *pulsare puppim* · cum inhibetur cursus, & retro ceditur navigando. Lips. Centur. 1. Epist. 15. primævæ Edit. l. *pupus pereundum est* [illegible] *Pupus*, inquit, appellat per delicias, [illegible] quibus ob fraudes [illegible] non dubie mala crux à sene. Proverbii [illegible] præfert. Et hoc probatur etiam Pistori, pateteque ex sequentibus, de pluribus [illegible]. Ideo [illegible] qui eodem se trahi putabat, quærit: *Quid ad me attinet* ? Cui Epid. [illegible] E *pupus* etiam [illegible] MS. Pal. [illegible] Colerus annotat. quanquam malit, *puppis perun* [illegible] *est* [illegible] ut de maximo periculo intelligimus. *Perundare*, inquit, *puppim*, est pessundare. [illegible] *demergo, perundo, pessundo.* In Carp [illegible] leg. *catu* : quæ mihi quidem glossema olet.

SOLVS NOLO] [illegible] forte ad humani ingenii [illegible], quo putantur calamitates cu [illegible] partic [illegible] & societate [illegible] res. Unde & illud: *Non tu solus* in consolationibus adhibitum. Alludit eò Symmachus lib. 9. ep. [illegible] cum ait: *Et illa quidem adversa, quæ cum pluribus pertulisti, more humani ingenii habent aliquid de* [illegible] *tate solatium.* Et Chrysost. 1. ad Timoth. Homil. [illegible] Vide C. [illegible] tersh. Not. ad [illegible]. V.

Prabuit alterno casus solatia damno.

CVM ISTHAC COND.] Expeditius deince [illegible] edunt, atalecticus [illegible] quidem plerique [illegible] Cam.

[illegible]. Hæc omnia ad finem [illegible] us. sunt [illegible] dialogis [illegible].

ABSVMPT [illegible] hic [illegible] in longu [illegible].

TA [illegible] Transfugites [illegible]

[illegible]

tas ibid. Cicero dixit *moles molestiarum*. [illegible], &c. Sic Lucilius:

——— *tanti*

Se tempestate mentes ad [illegible] *tollant.*

Ovid. in Tristib.

Me miserum, quanti montes [illegible] *rum!*

Tale illud Catulli [illegible] pro ingentibus & infinitis [illegible] est. ita apud Sallust. *Maria & montes* [illegible] res maxi [illegible] & [illegible] est, pro magnis bo [illegible] Hebræi quoque eodem P [illegible] Thren. Hierem. [illegible] Sic Ter. [illegible] Heaut. act [illegible] & copi [illegible] mal [illegible] Tuscu [illegible]

CONSIL. PLACET] [illegible] repe [illegible] cor fuisse [illegible] nevet. scribe [illegible]

HOC CERE. ET CAPUT] [illegible] pro hom [illegible]

Et sum [illegible]

Sic [illegible] vel [illegible] Sic Græcis [illegible] arx corporis, ut ait [illegible]

[illegible]

Et Manil. lib. 4. de [illegible]

——— [illegible]

è Notis C. Rittersh. [illegible]

COLIVM [illegible] *pulsi* [illegible] & [illegible] explicat.

[illegible]

[illegible]

CONSILIA MUTUA] [illegible] a [illegible] dacaret.
QUID? QUID? AIS.] MS. Cam. [illegible] aliquid reperiendum, & [illegible] apparet à superiore aliquot verba deesse.

ALIQUA REPERIUNDUM] ita MS. Fris. & Lang. & omn. Edd. Vet. præter Pall. [illegible], aliquod MS. Cam. aliquid. Sanè aliqua reperiundum est, sic con alia phrasi elegantissima, & ab Agellio olim adserta. Probat & Meursius.

ACTUS I. SCENA II.

STRATIPPOCLES, CHÆRIBULUS, adolescentes. EPIDICUS servus.

Rem tibi sum elocutus omnem Chæribule, atque admodum
Meorum mœrorum atque amorum summam edictavi tibi.
CH. Præter ætatem & virtutem stultus es, Stratippocles.
Idne pudet te, quia captivam genere prognatam bono,
5 *In præda es mercatus? quis erit vitio qui id vortat tibi?*
ST. Qui invident, omnes inimicos mihi illoc facto repperi:
At pudicitiæ ejus nunquam nec vim, nec vitium attuli.
CH. Iam istoc probior es, meo quidem animo, cum in amore temperes.
ST. NIHIL AGIT *qui diffidentem verbis solatur suis.*
10 IS EST AMICUS, *qui in re dubiâ re juvat, ubi re est opus.*
CH. Quid tibi me vis facere? ST. argenti dare quadraginta minas,
Quod Danistæ detur, unde ego illud sumsi fœnore.
CH. Si hercle haberem non negarem. ST. nam QUID *te igitur retulit*
BENEFICUM *esse oratione, si ad rem auxilium emortuum est?*
15 *CH. Quin edepol clamore defatigor, differor.*
ST. Malim istiusmodi mihi amicos furno mersos, quàm foro.
Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.
Quem quidem ego hominem irrigatum plagis pistori dabo,
Nisi hodie prius comparasit mihi quadraginta minas,
20 *Quàm argenti fuero elocutus ei postremam syllabam.*
EP. Salva res est. bene promittit, spero servabit fidem.
Sine meo sumtu paratæ jam sunt scapulis symbolæ.
Aggrediar hominem. advenientem peregre herum suum Stratippoclem
Salva impertit salute servus Epidicus. ST. ubi is est? EP. adest.
25 *Salvum te gaudeo huc advenisse. ST. tam tibi istuc credo quam mihi.*
EP. Benene usque valuisti? ST. a morbo valui, ab animo æger fui.
EP. Quod ad me attinuit, ego curavi; quod mandasti mihi,
Impetratum est: empta ancilla est, quod tute ad me literas
Missiculabas. ST. perdidisti omnem operam. EP. nam qui perdidi?
30 *ST. Quia meo nec cara est cordi, neque placet. EP. quid retulit*

Mihi

Mihi tantopere te mandare, & mittere ad me epistolas?
ST. Illam amabam olim, nunc jam alia cura impendet pectori.
„ *EP. Hercle* MISERUM EST, *ingratum esse hominem, id quod facias bene.*
Ego quod benefeci, malefeci: quia amor mutavit locum.
35 *ST. Desipiebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi.*
EP. Men piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam?
Et meum tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum?
ST. Quid istic verba facimus? huic homini opus est quadraginta minis
Celeriter calidis, Danistæ quas resolvat, & citò.
40 *EP. Dic modo, unde auferre me vis? à quo trapezitâ peto?*
CH. Unde libet. nam ni ante Solem occasum hoc argentum eloces,
Meam domum ne imbitas: tu te in pistrinum rectâ inferas.
EP. Facile tu istuc sine periculo & cura, corde libero
Fabulare. novi ego nostros: mihi dolet, quum ego vapulo.
45 *ST. Quid tu nunc? patierin ut ego me interimam? EP. ne feceris.*
Ego istuc accedam periculum potius atque audaciam.
ST. Nunc places: nunc ego te laudo. EP. patiar ego istuc quod jubet.
ST. Quid de illa [illegible] igitur? EP. aliquâ reperibitur.
Aliqua ope exolvam, extricabor aliquâ. ST. plenus consilii es.
50 *Novi ego te. EP. est Euboicus miles locuples, multo auro potens:*
Qui ubi tibi istam emtam esse scibit, atque hanc adductam alteram,
Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.
Sed ubi illa est, quam tu adduxisti tecum? ST. jam faxo hic erit.
CH. Quid hic nunc agimus? ST. eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem
55 *Luculentè habeamus. EP. ite intro. ego de re argentariâ*
Jam senatum convocabo in corde consiliarium,
Cui potissimum indicatur bellum, unde argentum auferam.
Epidice, vide quid agas, ita res subito hæc objecta est tibi.
Non enim nunc tibi dormitandum, neque cunctandi copia est.
60 *Ad eundem finem oppugnare certum est consilium mihi.*
Adibo intro, atque adolescenti [illegible] nostro heri filio,
Ne hic foras ambulet, neve usquam veniat obviam seni.

[illegible]

[illegible] qui &c.

A [illegible] [illegible] voces, [illegible] [illegible]

D[illegible].

MEU Q. ANT[illegible]

R [illegible] fat. [illegible] di[illegible] [illegible] vo[illegible] re. sed [illegible] pera [illegible] Terent[illegible] 5: [illegible] Pariter [illegible] spera [illegible] [illegible] Sane in MS. Lang. [illegible] in Edd. vett. te [illegible]fat. No[illegible] MS. [illegible]

QUID T[ ] RETULIT] quid profuit? quid interfuit. *Donat.*

BENEFICUM ESSE &c.] Trin. act. 2: 4.

Ne[illegible] verbum [illegible]; Bene [illegible] qui

(L alioqui re[illegible] *benefacit.* Pœnulo:

Qui o[illegible] bene [illegible].

Et di[illegible]inus Scaliger in Epidorpid. lib. 4, sub lemmate, FAC.

Tu si ex animo [illegible] cui bene factum;

Add[illegible] operam [illegible] eo [illegible] luntem.

CUM [illegible]EFFATIGOR] [illegible] ego [illegible] [illegible] & mei creditores [illegible] J. Gul. è Lang. [illegible] [illegible] creditorum vocibus & c[illegible] fatigar[illegible].

DIFFERACTI.] [illegible]. *Differre, etiam [illegible] di[illegible] [illegible]* Aul. [illegible] & Persa, act. 4. & Pseud. act. 1: [illegible] Scaliger [illegible] *differre ma-*[illegible] & [illegible] dicebant veteres, ut Græci [illegible]. [illegible] Propertius:

— an me [illegible], an qua

[illegible] herba jugis?

[illegible]

N[illegible] &c.

F[illegible] P[illegible] *ferre[illegible]* [illegible] ferro enim da[illegible] olim. L.D.

[illegible]O PRET.] grandi pretio. *Emere operam*, quid sit, dix[illegible] S[illegible], act. 3: 1.

IRRIGATUM PL.] Videtur ductum à far[illegible] [illegible] aquâ [illegible] [illegible]atur, ut ex ea con[illegible] panis. L. A[illegible] allegoria illa dictum [illegible], & [illegible] Catull[illegible], Carm. 91.

Et [illegible]?

U[illegible] [illegible]eft co[illegible] *Malum cum [illegible]plet [illegible], [illegible].*

SERVABIT ITEM] [illegible] MSS. C[illegible] d[illegible] [illegible] quæ [illegible]

X Y [illegible] *Simili[illegible]* [illegible] [illegible] Grutero annotavimus, &c. [illegible] Ad hanc igitur [illegible] *ba sunt Stephani* [illegible] ratione Poeta alludens, jocosâ metaphora utitur; & [illegible] vocat [illegible] [illegible] tanquam viderit et verbero ille non unius, sed plurium manibus verbera esset accepturus. Lep[illegible] etiam addit ([illegible] inter has & illas ostendat, *[illegible] meo sumptu.* Vide & J. Camer. De[illegible] Probl. 10

SALVA SAL] i. summa salute. L.

A M[illegible] [illegible] motum corpo[illegible]

QUOD [illegible] qua[illegible]

M[illegible] [illegible]

NAM QUI P[illegible] [illegible] MSS. [illegible] & Lang.

CARA EST CORDI [illegible] Ter. E[illegible] [illegible] rem h[illegible]

HERI [illegible]

[illegible]

[illegible] accipit beneficium, [illegible] gratiæ [illegible]. *Ign[illegible] tamen post.* [illegible] *id tibi erit ingratum*, est nulla [illegible] habebit [illegible]. Me[illegible] *omne id quod [illegible] satis bene.*

[illegible] MENTIS] [illegible] *pendere animi, [illegible] animi æger animi, excruciari animi*: [illegible] & J. Gel. Ver. l. [illegible] & L[illegible] S[illegible] *[illegible] leor malta [illegible] re, atque [illegible] in P[illegible]*?

PIACULAREM] *Piaculares [illegible]* [illegible] mala e[illegible] pie[illegible]nt, & in p[illegible] fu[illegible]debat. Plin. [illegible] 3. epist. 9. *Ne [illegible] que quæ [illegible] lari dato [illegible]*. Vide ips. Com. in Plin. Panegyr.

SUCC[illegible]DANEUM] [illegible] *Suc[illegible] peri[illegible]* [illegible] com[illegible] peri[illegible] hoc est, [illegible] sosti[illegible], re[illegible]dat. [illegible] *[illegible] tua* dixit, p[illegible] [illegible] a [illegible] mine. H[illegible] e. Scalig. ad Fest. *Præ[illegible]*, inquit, [illegible] abatur [illegible] orum [illegible]: quæ [illegible] A[illegible] Capitoni *feriæ [illegible]*. [illegible] ex [illegible] on a [illegible] per [illegible] *succidaneum* apud [illegible] Ag[illegible] lib. 4. [illegible] 6.

[illegible] Acidal. ex Ald. & [illegible] d[illegible] *[illegible]*. [illegible] ve [illegible] nam certe Strat. [illegible] d[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] non atten[illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible] g. [illegible]

CALI[illegible] [illegible] H[illegible] 1. [illegible] *[illegible] rota* [illegible] [illegible] Thest. 3. [illegible]

[illegible]

[illegible] habet [illegible] XII. [illegible] fi non [illegible], nec [illegible] 27. [illegible] *merit[illegible]* [illegible] *Sui[illegible]* [illegible]

ELU[illegible]ES] [illegible] ex[illegible] *[illegible] argen[illegible]*, est, [illegible] quæ[illegible] tribo, quod [illegible] n[illegible] nostr[illegible] [illegible] o al[illegible] aper[illegible] [illegible] Bene[illegible] [illegible] Lista [illegible] & [illegible] tri [illegible] plum [illegible]

IMBIT[illegible] [illegible] Co[illegible] veteres [illegible] regrina[illegible] Vide & G[illegible] *Dubitare.*

PIS[illegible]RINUM] [illegible]

[illegible]

[illegible] A [illegible] V. Mat. [illegible] *mihi senatum* [illegible]

ALIQUA [illegible] *fors-fitan* [illegible]

[illegible] magnis consiliis [illegible] *re subita* [illegible] Circul. [illegible] Plaut. [illegible] *dormire* & [illegible] & negli- [illegible] dat Grut.

ACTUS II. SCENA I.

APOECIDES, PERIPHANES, senes duo.

„ *PLERIQUE HOMINES, quos cum nihil refert, pudet: ubi pudendum est,*
„ *Ibi eos deserit pudor, cum usus est ut pudeat. is adeo tu es. quid*
„ *Est, quod pudendum siet, genere natam bono, pauperem domum*
Ducere uxorem? præsertim eam, qua ex tibi commemores
5 *Hanc, quæ domi est, filiam prognatam. PE. revereor filium.*
AP. At pol ego te credidi uxorem, quam tu extulisti pudore exsequi:
Cujus quoties sepulcrum vides, sacruficas illicò Orco hostiis:
Neque adeo injuriâ, quia licitum est eam tibi vivendo vincere.
PE. Oh! Hercules ego fui, dum illa mecum fuit. neque sexta ærumna
10 *Acerbior Herculi, quam illa mihi est objecta. AP. PULCHRA*
Edepol dos pecunia est. PE. quæ quidem pol non marita est.

VERSUS quadrati [illegible] pudore [illegible] *Pie itque* [illegible] temporis & modo [illegible] Apul. [illegible] AS. c. II. [illegible] Adelph. [illegible] Terentius [illegible]

CUM USUS EST UT PUDEAT.] [illegible] rius l.

—— [illegible]
De [illegible]

[illegible]

PUDEBAT] Gerh. V[illegible] p[illegible]at cum P[illegible] *pudebat.*

EXT[illegible] V. S. A[illegible]

PUDORE [illegible] QUI] pudore & reverentia [illegible] lib. 9. 17. Cic. 2. Tusc. *Exse-quias* [illegible] usurpat. unde *Ex[illegible]* [illegible]. Nota est formula indictivorum funerum: L. TITIUS VIXIT. L. TITIO EXSEQUIAS IRE [illegible] COMMODUM EST, JAM TEM-PUS EST. OLLUS EFFERTUR.

CUIUS QUOTIES S.] cujus sepulchrum quoties vides, toties Orco hostias immolas gratiam ei referens, quod te asperrimam uxore odiosa liberarit. L. *Orcus* autem hi[c] *Pl[uto]* est. V[illegible] Not. in Tibull. cap. 6. J. Douzæ F. & Pseud. act. 3 [illegible] 2.

HERCULES EGO] Sexta ærumna Herculis fuit, quod Hippolyten Amazonum reginam baltheo spoliavit. id quod ipse Pl. Men[illegible] h. act. [illegible] 3. indicat; & versus de XII. Labo[ribus] H[erc.]

Threiciam sext[illegible] [illegible]

Sarracenus sextum laborem Herculis de S[illegible] halidibus accipit. De [illegible] Herculis con[illegible] præter alios, Di[illegible] lib. 5. & Cointum Smyrnæum lib. 6. quos [illegible] *Law. Rho-*

A *d[illegible]* [illegible]
c[illegible]
La[illegible]

NON HABITAT [illegible] [illegible]
[illegible]

Hæc ex [illegible] Lamb. [illegible]
Loc [illegible]
ita [illegible]
B *fides* Propertio [illegible]
ces ma[illegible] [illegible]
& *a[illegible]* [illegible]
[illegible]
ulm[illegible], L[illegible] *ma[illegible]*
niam maritam. Vide & R[illegible] ad [illegible]
Jac. Nic. L[illegible] Mi[illegible] l. [illegible]
sincerior[illegible] l[illegible]
tia. Cogita Le[illegible] [illegible]
e ta[illegible]bus mari[illegible]
ten Tapffer ein[illegible] der [illegible]
sen/ Oder viel mehr vnd [illegible]

ACTUS II. SCENA II.

EPIDICUS, servus. APOECIDES, PERIPHANES, senes duo.

St, st! tacete. habete animum bonum. liquido exeo foras
Auspicio, avi sinistra: acutum cultrum habeo, senis qui exenterem
Marsupium. sed eccum ipsum ante ædis conspicor & Apoecidem,
Qualis volo, vetulos duos. jam ego me convortam in hirudinem,
5 *Atque eorum exsugebo sanguinem senati qui columen cluent.*
AP. Continuo ut maritus fiat. PE. laudo consilium tuum.
AP. Nam ego illum audivi in amorem hærere apud nescio quam fidicinam.
PE. Id ego excrucior. EP. di hercle me omnes adjuvant, augent, amant.
Ipsi hi quidem mihi dant viam quo pacto ab se argentum auferam.
10 *Age nunc jam orna te, Epidice, & palliolum in collum conjice,*
Itaque assimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiveris.
Age, age, si quid agis. Di immortales, utinam conveniam domi
Periphanem! per omnem urbem quem sum defessus quærere!
Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio atque in foro,

15 Per myropolia, & lanienas, circumque argentarias.
Rogitando sum raucus factus, paene in cursu concidi.
PE. Epidice. EP. Epidicum quis est qui revocat? PE. ego sum Periphanes.
AP. Et ego Apoecides sum. EP. & ego quidem sum Epidicus. sed, here, optuma
Vos video ambo advenire opportunitate. PE. quid rei est?
20 EP. Mane, sine respirem quaeso. PE. imò acquiesce. EP. animo malè est.
Recipe anhelitum. AP. clementer acquiesce. EP. animum advortite.
A legione omnes remissi sunt domum Thebis. AP. quis hoc
Scit factum? EP. ego ita esse factum dico. PE. scin tu istuc? EP. scio.
PE. Qui tu scis? EP. quia ego ire vidi milites plenis viis.
25 Arma referunt, & jumenta ducunt. PE. nimis factum bene.
EP. Tum captivorum quid ducunt secum! pueros, virgines,
Binos, ternos: alius quinque. fit concursus per vias.
Filios suos quisque visunt. PE. hercle rem gestam bene.
EP. Tum meretricum numerus tantus, quantum in urbe omni fuit,
30 Obviam ornatae occurrebant suis quaeque amatoribus:
Eos captabant. id adeò qui maximè animum advorterim:
Pleraeque hae sub vestimentis secum habebant retia.
Quum ad portum venio, atque ego illam illic video praestolarier:
Et cum eâ tibicinae ibant quatuor. PE. quicum, Epidice?
35 EP. Cum illâ, quam tuus gnatus annos multos deamat, deperit.
Ubi fidemque, remque, seque, teque properat perdere:
Ea praestolabatur illum apud portam. PE. viden' veneficam!
EP. Sed vestita, aurata, ornata ut lepidè! ut concinnè! ut novè!
PE. Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam,
40 An impluviatam? ut istae faciunt vestimentis nomina.
EP. Utin impluvium induta eat? PE. quid autem istuc mirabile 'st?
Quasi non fundis exornatae multae incedant per vias.
At tributus cum imperatus est, posse pendi negant:
Illis quibus tributus major penditur, pendi potest.
45 Quid istae, quae vesti quotannis nomina inveniunt nova?
Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum caesicium,
Indusiatam, patagiatam caltulam, aut crocotulam,
Supparum, aut subminiam, ricam, basilicum, aut exoticum,
Cumatile aut plumatile, cerinum aut melinum. gerrae maximae.
50 Cani quoque etiam ademtum 'st nomen. EP. quis? PE. vocant Laconicum.
Haec vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.
AP. Quin tu, ut occepisti, loquere. EP. occepere aliae mulieres
Duae post me sic fabulari inter se: ego abscedens [illegible]lens

Paulum ab illis: dissimulabam me harum sermoni operam dare.
55 *Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen,*
Quæ loquerentur. PE. id lubido est scire. EP. ibi illarum altera
Dixit illi, quicum ipsa ibat. PE. quid? EP. tace ergo, ut audias.
Postquam illam sunt conspicatæ, quam tuus gnatus deperit,
Quàm facile & quàm fortunatè evenit illi, obsecro, mulieri,
60 *Liberare quam vult amator! quisnam is est? inquit altera.*
Ibi ibi nominat Stratippoclem Periphanæ filium. PE. perii,
Hercle. quid ego ex te audio? EP. hoc quod actum est. egomet pòst, ubi illas audivi loqui,
Cœpi rursum versum ad illas pauxillatim accedere,
Quasi retruderet hominum me vis invitum. PE. intellego.
65 *EP. Ibi illa interrogavit illam, qui scis. quis id dixit tibi?*
Quin hodie allatæ sunt tabellæ ad eam a Stratippocle, eum
Argentum sumpsisse apud Thebas ab Danista fœnore;
Id paratum, & sese ob eam rem id ferre. PE. certò, ego occidi?
EP. Hæc sic ajebat, se audivisse ab ea, atque ex epistola.
70 *PE. Quid ego faciam nunc? consilium a te expetesso, Apœcides.*
AP. Reperiamus aliquid calidi conducibilis consili.
Nam ille quidem aut jam hic aderit credo hercle, aut jam adest. EP. si æquom siet
Me plus sapere quam vos, dederim vobis consilium catum,
Quod laudetis, ut ego opinor, uterque. PE. ergo ubi id est, Epidice?
75 *EP. Atque ad eam rem conducibile. AP. quid istuc dubitas dicere?*
EP. Vos priores esse oportet, nos posterius dicere,
Qui plus sapitis. AP. eja verò, age dice. EP. at deridebitis.
AP. Non edepol faciemus. EP. immo, si placebit, utitor
Consilium: si non placebit, reperitote rectius.
80 *MIHI ISTIC nec seritur, nec metitur: nisi ea, quæ tu vis, volo.*
PE. Gratiam habeo: fac participes nos tuæ sapientiæ.
EP. Continuo arbitretur uxor tuo gnato. atque ut fidicinam
Illam, quam is volt liberare, quæ illum corrupit tibi,
Ulciscare: atque ita curetur usque ad mortem ut serviat.
85 *AP. Fieri oportet. PE. facere cupio quidvis, dum id fiat modò. EP. hem.*
Nunc occasio est faciundi, priusquam in urbem advenerit,
Quoniam cras hic aderit, hodie non venit. PE. qui scis? EP. scio.
Quia mihi alius dixit, qui illim venit, mane hic adfore.
PE. Quin tu eloquere, quid faciamus? EP. sic faciundum censeo.
90 *Quasi tu cupias liberare fidicinam animi gratiâ.*
Quasique ames vehementer tu illam. PE. quam ad rem istuc refert? EP. rogas?
Ut enim præstines argento, priusquam veniat filius,

Atque

Atque ita eam te ex libertatem dicas emere. PE. intellego.
EP. Ubi erit empta, ut aliquo ex urbe amoveas: nisi quid tua
95 *Secus sententia est. PE. imo doctè. EP. quid tu autem, Apœcides?*
AP. Quid ego jam, nisi te commentum nimis astutè intellego.
EP. Jam igitur amota ei erit omnis consultatio
Nuptiarum, ne gravetur, quod velis. AP. vive sapis! & placet.
EP. Tum tu igitur calidè quicquid acturus, age.
100 *PE. Rem hercle loquere. EP. & repperi haec te qui abscedat suspicio.*
PE. Sine me scire. EP. scibis, audi. AP. sapit hic pleno pectore.
EP. Opus est homine, qui illo argentum deferat pro fidicina.
Nam te nolo, neque opus facto est. PE. quid jam? EP. ne te censeat
Fili causa facere. PE. doctè. EP. qui illum ab illa prohibeas,
105 *Ne qua ob eam suspicio oriatur.*
PE. Quem hominem inveniemus ad eam rem utilem? EP. hic erit optimus.
HIC POTERIT cavere rectè, jura qui & leges tenet.
AP. Epidico habeas gratiam. EP. sed ego istuc faciam sedulò.
Ego illum conveniam, atque adducam huc ad te quoia st fidicina,
110 *Atque argentum ego cum hoc feram. PE. quanti emi potest minimo? EP. illáne?*
Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minas.
Verum, si plus dederis, referam: nihil in eá re captio est.
Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies.
PE. Quidum? EP. quia enim mulierem illam alius adolescens deperit,
115 *Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, raptor hostium,*
Gloriosus. hic emet illam de te, & dabit aurum lubens.
Face modò: est lucrum hic tibi amplum. PE. deos quidem oro. EP. impetras.
AP. Quin tu is intro, atque huc argentum promis? ego visam ad forum.
Epidice, eo veni. EP. ne abeas prius quam ego ad te venero.
AP. Usque opperiar. PE. sequere tu intro. EP. i, numera, nihil ego te moror.

VERSUS cadunt in numeros [illegible]

[illegible]

[illegible] de[illegible] [illegible]tes. [illegible] dici quod ea, quæ o[illegible] c[illegible] causam tribuunt. [illegible] interitum rei de[illegible]. Vide Cæl. Rhod. lib. 1. c. 1. & A[illegible] [illegible]ro [illegible] Godofred. ad [illegible] Auctâ in P[illegible] c. 6. [illegible] Lemb. [illegible] secundo auspicio. Vide eund. [illegible]

ACUTUM CULTRUM HABEO, SENIS [illegible] V. C. leg. *sens qui* [illegible] in [illegible] vero[illegible] postquam [illegible] do [illegible] [illegible]que [illegible] exire se fore [illegible] [illegible] ad[illegible], non [illegible]nere [illegible] esse cen[illegible] debet. Sumpta autem metaphora à super[illegible]tione militum, qui non satis habent [illegible] observasse, in[illegible] per an gladii hastæve [illegible] forent acutæ, sollicitè explor[illegible] [illegible] etiam aliquid o[illegible] [illegible]: [illegible] *Ex* [illegible] lib. 1. *Aut* [illegible] Cicero [illegible] De nat. deorum, [illegible] Resp. [illegible] Atque [illegible] M. [illegible] Cicero [illegible] &c. [illegible]

[illegible]

[illegible] interitum [illegible] [illegible]

[illegible] quam [illegible] Apul[illegible] q[illegible]nem [illegible] pula [illegible] opinor [illegible]

QUALES VOLO] [illegible] cap. [illegible] Palmerius. Non [illegible] [illegible] præ[illegible] esse p[illegible] Me[illegible] tamen e[illegible]: [illegible] tur. Hæc [illegible]

EXSUGEBO] pro [illegible] con[illegible]gat[illegible] Scalig[illegible] corpus a[illegible] [illegible] a Pal. C[illegible]

[illegible] Vide [illegible] quos her[illegible] Virg[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]verò & graphica [illegible] [illegible] (V. N. ibid.) Unde [illegible]

[illegible] *verum hunc onero pa*[illegible] [illegible] *qui exonere* [illegible] Lipsius [illegible] Q. [illegible] 3. 13. In C[illegible] & [illegible] conjecto in humeros [illegible] exprimebant [illegible] o. [illegible] deli[illegible] [illegible] Mæcenati [illegible] *Hinc* [illegible] *Murs* [illegible]

ITAQUE A[illegible] & [illegible]

PER MELI[illegible] act. 4. 1. & T[illegible]

Carm. 51. *Medicina* autem dicuntur Medicorum, five Chirurgorum etiam (nondum enim bipartita hæc munia id temporis) pergulæ aut officinæ. Medicinam verò ingenui homines, ut artem illiberalem, Romæ tunc non colebant. Douza, & P. Manutius, Epist. Cic. Fam. lib. 13: 21.

PER TONSTRINAM.] Plutarch. in libro de *Loquacitate*, interprete J. Casellio: *Admodum loquax tonsorum genus est, enim loquacissimi ad eos confluunt, eique assident: ut imbuantur ... consuetudine*. V. N. Truc. act. 4: 1. Notat Meursius, *tonstrinis* etiam barbitonstrina appellatas. Glossæ: *Barbatoria* ... *Barbitonsorum*. Ergo barbitonsores, tonsores sunt, quos nos vocamus ... Barbiers ...

GYMNASIO.] Gymnasia Romæ nulla fuisse ante Neronem, docet P. Faber JC. in Agonist.

MYROPOLIA.] Latine vocat Sueton. *tabernas unguentarias*.

RAUCUS FACTUS] irrauci contraxi raucitatem, i. raucedinem. Cic. epist. F. lib. 9: 2. *Raucum rumorem* dixit eleganter, cum homines de eo re, quæ in ore omnium fuerat, minus jam loquantur. Raucorum enim vox minus clara est.

PE. EPIDICE.] ita Acidal. hæc dat Periph. cui magis convenit servum suum revocare: & revocasse, docent sequentia.

CLEMENTER] placidè & leniter: L.

EP. TUM CAPTIVORUM] ita J. Guliel. & Douza personam *Epid.* restituunt. *Quid*, pro *quantum* aut *quam multum*, usurpatum à nostro Rud. quoque act. 2: 2. *Quid illic est Sceparnio hominum in secundum littus?* & Ter. Andr. *Quid turba est apud forum? quid illi hominum litigant?* Atque ita liquido in Brixiensi, & in MS. Cam.

QUINQUE] rectè hic *quinque*, non, *quinos*: L.

QUANTUM] sc. meretricum: *Cam.*

ID ADEO QUI] Ineptit Lambinus. *qui* hic capitur pro *quam rem*, auctore Grutero: vultque eo pacto minimum animadvertisse, quia insolens ... hat, retia sub vestibus. Apul. 4. Metam. ... *conju... ad re... ntinas ... animos hominum pellere*. ubi forte leg. *pertrahere*. Etiam Acidal. probat *qui*: sed exponendum, *quomodo*, non *quamobrem*. atque ulterius e vet. libris hæc ita interpolat:

——*id adeò scin' qui maximè animadverterim*? Nam argumentum dicturus est, unde captari senserit

RETIA] quibus scilicet amatores suos irretirent: L. Dusengarn.

AD PORTUM] alii, *portam*. Sed illud mavult Acid. quia Athenis hæc gerantur.

ATQUE] i. statim ... 6. Capt. act. 3: 1. Bacchid. *dum circumspicio, atque ego tum tumbum conspicor*. Mostell. act. 5. 1. *atque illi me è senatu segregant* Ennius

Atque atque adscendit muros Trojana juventus. Vide Agell lib. 10: 29. Virgil. 1. Georg v. 203.

VIDEN VENEF.] admirantis pariter & indignantis. Sich die Brecka!

ORN. UT LEPIDE] MS. Cam. & Lang. & vett. edd. *aurata ornamenta, ut lep.*

REGILLAM] *Regilla induculа*, ... i. vestis regia, quæ & *basilica*. Nonius leg. *reg. tunicalam*.

MENDICULAM,] Regillæ vesti opponit *mendiculam*, quasi mendicis convenientem. Quidam a voce *Meddix* derivant, quæ Magistratum significat apud Oscos; teste Festo: L.D.

ANIMPLUVIATAM?] *Impluviatam* vestem Nonius interpretatur quasi fumato stillicidio implutam, qui color *mutinensis* dicitur, item *fuligineus*. omnesque eruditi in eam sententiam vadunt. Sed mihi diligentius hæc excutienti videtur figuram ... ad similitudine impluvii vestis nomen esse factum. ut enim *vestes impluviatæ*, sic & *fejlis* ... de similitudine impluviorum dicetur, quæ eâ figurâ est: ut *quaternata*, id est, quattuor quadrata lateribus undique corpus ambiat, quæ forma est impluviorum in cavædus. *Gint.*

UT ISTÆ FACIUNT V.] Ita Nonius. MS. Cam. l. *ut istæc facimus* v. Arg. & Ven. *ut istæc fecimus*. Douza l. *istic*, pro *hic*.

EP. UTIN IMPLUV.] Eleganter ita hoc etiam Acidal. & P. *Utin' impluvium induta est?* Animum attende, & probabis. MS. Cam. l. *Ut in impluv. induta erit*. MS. Lang. & Edd. omn. *Ut impluv.*

QUASI NON F.] *Impluvio* Epidici lepide opponit *fundos* Periphanes. proinde ac si servus dixisset, captivam illam, quam Stratippocles demoriebatur, *impluvio*, hoc est, impluvii pretio indutam fuisse. quod nempe meretricem sæculo præsertim suo, videri debere ostendit: cum pleraque pars meretricum *totum* etiam *fundum*, hoc est, fundorum, quibus ab amatoribus damnusissimis muneratæ, pretio cultæ atque exornatæ per vias incedant: *Douza*. Bene hercle, inquit, Gruterus: quibus addo Hieronymi. in V. Pauli Hieremitæ: *Qui uno filo villarum insuunt pretia*. quomodo Tertull. de habitu mulierum, cap. IX. *Uno lino decies HS. inseritur. saltus & insulas tenera cervix fert*. Ita magistri hujus, ut se ferebat, discipulus, Cyprianus De Bono pudic. *Mirum negotium: mulieres ut omnia delicatæ, ad vitiorum sarcinas fortiores sunt viris*. Nec minus noster Hieronymus epist. ad Rusticum de vivendi forma: *In vitro & patrimonium ... aurum comeditur*. magis etiam Matt. lib. 10. ep. g. 31.

——*hominem* [illegible] *odore, foras.*

Item l. 3: 62.

Aurea quod fundi pretio carruca paratur.

Propert. lib. [illegible]

Matrona incedit census induta nepotum, &c.

Sed supersedeo: nam nimis multa reliqua sunt Vide etiam Alb. Gentil. de Actorib. Fabb. cap. 4. item J. Lipsium in Admirandis l. 4. c. 7.

ATTRIBVTVS] V. N. Aul. act. 3: 5. Etiam Agell. lib. 13: 19.

QVID ISTÆ] Cod. Lang. *Quot istæ.*

RALLA] *Ararit.* [illegible] Nonius. cui opponitur [illegible] Scalig. in Cirin, ad vers. *Non* [illegible] *modes plau-duntur* [illegible] *tela*, notat: *Plaudunatur*, [illegible] : ut [illegible] Sophocli, hoc est *Crebra*: ut contra *Ralla*. apud Plin. lib. 8. *crebra papaverata*: ibi forsan melius legeretur *paverata*, hoc est, [illegible], ut sint eædem, quæ *pavitenses* apud Isidorum: quomodo *pavera frumenta*, multum trita, ut granum deglubatur. sunt enim frumenta quædam, quæ vix e glumis suis evaginari possunt. *Pavera* autem à paviendo. *Pavire*, [illegible]: ut, *palmuque* *mysellam depuvit me*. Hæc ille. Isidorus *Lebidensis vestis*, quòd raro filo sit. Utraque densata. *Pavitensis* contraria *Lebiden*[illegible] dicta, quod graviter pressa atque calcata sit. In MS. Cam. l. *tunrallam*. sicut in seq. *crutulam* & *sup*[illegible] *parum* &c.

LINT. CÆSITIVM] [illegible] & candidum, sic dictum, vel quod cædendo ad candorem per venerit, vel quod oras circumcisas habeat: *Nonius*

INDVSIATAM] Varro lib. 4. de L. L. *Alterius gen* [illegible] *item duo, unum, quod foris ac pa*[illegible], *Palla*; *alter* [illegible] *quod* [illegible] *aquo Ind* [illegible] *Plautus* [illegible] *itam*, &c. Atque ita, per i scribendum esset.

PATAGIATAM] Scalig. in Appendice Conject. ad illa Varronis, *Altera pla*[illegible] [illegible] notat: *Clavus erat plagula* [illegible] in pectus [illegible] erat [illegible] eorum [illegible] [illegible] [illegible] Nonius *Pa*[illegible] [illegible] Na[illegible] declarat. Nam [illegible] macul[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nam [illegible] [illegible] cor- [illegible] lam vel [illegible] clav[illegible] [illegible] *paragium.* Apud Festum [illegible] legitur, *Patagus*,

genus morbi. Nam ita dictum puto, quia eo [illegible] to veluti perculsi & stupefacti commoti [illegible] homines.

CALTVLAM] *Calta*, lutei coloris viola est Virgil. 2. Ecl.

Mollia luteolâ pingit vaccinia calthâ.

hinc *tunica caltula*, a colore sic dicta.

CROCOTVLAM] Turnebus lib. 29. 25. & l. 26. 19. *Crocotula*, vestis erat mulierum, [illegible] rorum & absque dubio ea est quam Græci [illegible] appellant. Et Maro, cum lib. 9. Æn. di[illegible]

Vestis [illegible] *croco &* [illegible]

crocotinum intelligit: ut et [illegible] ros incessit Trojanos. [illegible] spic. resp. V. N. Aul. 3: 5. Scaliger ad [illegible]

Quæ prius in tenui [illegible]

notat Crocotam etiam hodie decur[illegible] *Cotam* vocamus in tota Gallia, &c. V[illegible] ponr. ad v. Virg. 1. Æn.

Et circumtextum croceo velamen acantho.

Oportet valde delicatam & mala [illegible] a qua non abhorreat ista quæ V[illegible] tat ad illa Petroni[illegible]

[illegible]

Palam prostare nudam in nebula linea?

Etiam T[illegible] *ventum* pro tenui veste d[illegible] 3: 2.

Postliminio [illegible] *humorem tollere ventis.*

Plinius de Coa. *Ut denuò* [illegible]. Horat. 1. Satira 2.

Coæ tibi pæne videre est

Ut nudam.

D. Hieronymus ad H[illegible] *Ingr*[illegible]*untur expoli-* [illegible] *nuda e-* [illegible] Seneca, 2. Con[illegible] [illegible] Fulgent[illegible] [illegible] [illegible]

SVPPARVM] Festus: *Supparus, linteum* [illegible] *od &* [illegible] &c. A[illegible] Scaliger, Rectè, inquit. Jam & [illegible] [illegible] in navibus vo[illegible] & S[illegible] dixerunt *suppara* [illegible] [illegible] & velamentum [illegible] V[illegible] & [illegible] ad Senec. epist. [illegible]

SVBMINIAM] *Subminia tun*[illegible], vel a minio dicta [illegible] subminiata; vel a minime[illegible] [illegible]

RICAM] Propriè virginem flameam. T[illegible] [illegible] Scal[illegible] Conject.

BASILICAM] *Genus vestis regiæ* [illegible]

[illegible]

EXOTI[illegible]] peregrinum; foris adveniens. A [illegible].

CYMATILE] *coloris marini aut cærulei, quasi* [illegible] *enim Græcis κύματα.* Nonius. [illegible] Vegetio *Venetus* dicitur, Lucretio *Thalassinus.*

PLVMATILE] *Vest plumatilis est clavata aut excu*[illegible]: Nonius.

CERINUM] *κηροειδὴς à ceræ colore*. Non.

MELINUM] *Melinus*, qui mali Cydonii pallorem [illegible]. [illegible] *Melinus color* Plinio est [illegible] *Melo* insula, cui peculiaris est, & [illegible] *Melinus* verò *color* (ut [illegible] à melle, ad fuscum accedens. [illegible] are, *cervinum aut melinum*; [illegible] & [illegible] vocabulis; quomodo [illegible] Laconicum detorquet. At J. [illegible] MSS. Cam. & Lang. [illegible] *errinus* g. m. atq; hoc, *gerra*, quod sequi[illegible]. Etiam Jf. Pont. notat, in cod. A[illegible] *aut* [illegible], unde suspicatur leg. *be*[illegible] à *be*[illegible], qui color burrus est, &c.

GERRÆ] Scaliger ad v. Tibull. lib. 4.

Læsa [illegible] *posuit vestigia gerris,*

notat: *Gerræ* sunt crates, a quo parietes interge[illegible] atitii, unde & *gerræ* pro frivo[illegible]. Ut Græci probent *gerras* pro rebus nullius [illegible], arcessunt auctore historiam Siculam. Ego non video, quare in re tam manifestæ [illegible] advocanda fuit. Idem in Conjectaneis [illegible] *crates.* etiam *fascinos & pudenda* [illegible] Hesychius: *γέῤῥα* [illegible] *καὶ γυναικεῖα αἰδοῖα.* Hæc ille. Historia, quam Scaliger innuit, est apud Festum.

CANI QVOQ.] Cani etiam nomen quo an[illegible] quòque appellari debet, adem[illegible] enim canes *Lacones & Laconici* [illegible] Horatius odâ 6. Epod.

[illegible] *qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,* &c.

[illegible] vestes suas appellant *Laconicas.* Quin & [illegible] *Laconicas purpuras* commemorat 2. Od. [illegible] expl[illegible] quoq; ademptum est no[illegible] in *canem* appellare debebant *canem*, D [illegible] *Laconem*: L. At Dan. Heinsius l. *Canis* [illegible] *etiam adeptus nomen. EP. quem vocant? PE.* [illegible]*m.*

HÆC VOCAB.] Ita pulchrè stomachatio[illegible] concludit Periphanes. Nam hæc Epi[illegible] non posse multis docuit Pistoris e[illegible]. V[illegible]er, cur Editor novitius hic ea Epi[illegible] supra v. 41. adimere [illegible]. Ordo autem est: Hæc voca[illegible] *ipsa*, subigunt viros, ut ipsi au[illegible] ant. *Auctio* pro venditione, quæ fit per augmentum pretii: cùm publica rerum, vel sine hasta vel cum hasta in foro posita, fit venditio; & traduntur plus offerenti. Vide Budæum in Pandect. & JCtos. Menæch. act. 5. sc. ult. *auctionem pro.lamare*, dixit. Sticho, act. 2: 1. *auctionem prædicare*: & *auctionem facere*. Cicero pro Quinctio, *vendere auctionem* dixit, eâ formâ, quâ Cæsar lib. 2. de Bello G. *vendere sectionem*. Estque *vendere auctionem*, auctionari, & res in auctione vendere: ut explicat Turneb. l. b. 19. c. 21.

SOLENS] hoc est, de industriâ, sciens & prudens; non casu & fortuito. sic Trucul. act. 1. 2. *Mala fæmina es. AST solens sum. ea est disciplina.* Amph. act. 1: 1. paullo aliter: *Si dixero mendacium,* B *solens meo more fecero.* Quidam aluerunt, *sciens*, eos scripsisse hic mallem, & fuisset hoc prudentiæ eorum: J. Gulielm. H. Stephan. *solens* retinet, atq; hæc ita interpungit; *ego ausceptisolens Paulum ab illo.*

NEC S. EX. NEC S. FALI] quanquam integram sermonis seriem non plane percipiebam, ex quibusdam verbis tamen quæ arripiebam, facilè quid loquerentur, conjecturâ porrò assequi poteram. *Falli sermonis*, dictum ut Apul 5. Met. *curare corporis*, & *curare interiede virginitatis.* Sic rectè scriptum apud Ulpian. *quo curæ & tutelæ liberetur.* L. L. D. de legat. 3. & Marcianum: *Ejusdem legis pœnæ afficitur.* Quadrigarius apud Gell. *Manu significare cæpit ubique, ut quiescerent* C *pugnæ.* Lipsius rectissimè quoque reposuit in Livio, l. 21. *Lebarunt animum religionis.* P. Colvius.

QVAM FACILE] J. Douza ad illud Curcul. act. 5: 2. - *propter eas* (nugas) *vivo facilius*, notat: *Facilius*, id est lautius atq; ex sententiâ. Quod quidem eadem planè ratione dictum puto, quâ iidem veteres illi, *agitare facillime*: atq; in his Terentius, *Quam vos facillimè agitis*, usurpabant cum significare vellent, *Bene rem gerere aliquem*, hoc est, lautè, opulenter, & quasi *Regio victu cultuque* (cum Sallustio ut dicam) *ætatem degere*, id quod de Scipione, Lælio, ac Furio, apud Æl. Donatum, testatur Porcius, in vita Terentii, hoc octonario:

> *Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillimè.*

Cui ex traverso respondet, *difficultas* (si Pædiano credimus) pro *paupertate* usurpata antiquitus: item, *Malè vivere*, apud Horat. & Ovid. pro *Misere vivere*, sive ægre ac duriter vitam sustentare. & quod de homine infelice messe apud Sallust. Pompejus. *Et nunc malis fructibus ipsa vix agitat*, &c. Hæc ille.

QVISNAM IS EST? J. Gul. de Fabr. codice, *quis, tu, is est?* vocib. *tu*, blandientis interjectio est. Eunucho: *Tam infandum facinus, mea tu, ne*

audivi quidem. German. Ey du / mein lieber!

HERCLE QVID] Satis longè excurrit versus, sed pronunciando breves syllabas mirabiliter veteres corripuerunt. *Camer.* Verum Sc. hujus versûs plerosque omnes aliter distinguit MS. Cam.

RVRSVM VORSVM] Donatus ad illud Hec. act. 3: 1. *Cursare rursum, prorsum*, notat Proverbiale hoc esse: ut *Sursum deorsum: Introrsus:* *Hac illac* ... Et *Rursum* propriè significare retrò: *Prorsum*, antè: quasi *reterorsum* & *proversum*. Ita etiam Ennius:

Rursus prorsus reciprocat fluctus feram.

Eur ipid.

[illegible]

Hæc dii rursum ac prorsum vertunt:

quod Erasmus parùm rectè vertit, *ursum deorsum*, ut ait Aus. Popma. Vide & Jos. Scalig Auson. lect. lib. 1 cap. 14. & Notas Amph. act. 5:1.

CEDO] In MS. Cam. superscribitur, *i. dic.* Acidal. l. *Credo ego. occidis.*

ALIQVID CALIDI] ita Douza & Grut. clamante sententia. Livius lib. 35. *Consilia calida & audacia, primâ specie læta sunt, tractatu dura, eventu tristia.* Vide locum etiam Herennii lib. 2. de Invenr. *Calidum Bocari* &c. item suprà, act. 1: 2. atque hinc non longè.

CATVM] verbum hoc Sabinum esse, Varro ait: & *cata dicta*, apud Ennium, interpretatur *acuta*, eoque Ælium Sextum esse nominatum: non, ut Sapientem, sed ut acutum. Apud Cic. 1. Tuscul.

Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus.

Servius a [illegible], *calore ingenii*, derivat. Et hinc *Catones* dicti, autore Plinio. Usus eo Horat. 1. Od. 10. & 3: 12. Terent. Andr. act. 5. 2. Cicero, alii.

VTITOR] ita MS. Cam. opt. & omnes vett. ed. uno consensu. Primus Pylades, homo audax & indoctus, transformavit in *Utiminor*. quod tradidere quadam edd. perperam hodie [illegible] Rectè igitur, *utitor*; non *utiminor* nam [illegible] respicit Periphanem, cujus res [illegible] rum vero, *repertore*, in commune [illegible] citur.

MIHI IST. NEC SERITVR] Ista res nihil ad me attinet, ut quæ ne[illegible] ullo neque emolumento.

CONT. ARBITR. UX. [illegible] ut [illegible] & moderatrix. L. [illegible] Mariana: paratæque dicere; [illegible] nor [illegible] quidem [illegible] epist. 14. *Petis, ut fratris tui fies [illegible] maritum.*

(Germ. [illegible]) *Arbitratu*, ad oculos, [illegible] *hinc & illuc poteros, quod ajunt, arbitrio* [illegible] act 2: 1. *mihi, am ar. itis* [illegible] *ut immunis ab omnibus arbitris* [illegible] spectu. Eodem modo [illegible] exponit, eligatur, dispiciatur [illegible] ita a JCtis suis crebro [illegible] usurpari [illegible]

ADVENERIT.] ita Acidalius. At Douza l.

——*pr. in urb. advenerit.*

Cras hic aderit, ficut hodie non venit.

PRÆSTINES] Festus: *Præstinare apud P[illegible] emere, & emendo tenere.* ita [illegible] act. 3: 1. de quo quidem verbo curiosi[illegible] eid quæ mal[illegible] apud ipsum l. gi. Sunt [illegible] multa. Tamen expedit esse non [illegible] cogatur tandem fateri, utrumque & [illegible] & *præstinare* esse quod Festus & Nonius [illegible]

QVID EGO JAM] J. Gul. [illegible] *jam te c.*

VIVE SAPIS!] ita Grut. l. [illegible] MS. [illegible] *pu.* ut alludat ad [illegible] mortuam. ita & MS Lang.

CALIDE QVICQ. ART. AGE.] ita Gruterus. [illegible] & [illegible] murá. V. N. act. 1: 2. Etiam versus aliter formandos ait, quàm fecerit Camerarius. Pal[illegible] legebat, *Tum t. ig. calidè jam, quicq.*

REM H. LOQ.] non verba & nugas, sed id quod verum est.

SVSPICI[illegible] vel te fidicinam emere, ut filium ab ea p[illegible] beas L.

SAPIT HI[illegible] PL. PECTORE] ita Mil. act. 3. 1. [illegible] Horat. 1. epist. 4.

Non [illegible] eras sine pectore,

1. [illegible]. Nam in pectore sedes consilii est. [illegible] extatis bulli pendebat pro pectore [illegible] Vide Alex. ab Alexandr. l. 2: 19. & Macrob. [illegible] Sat. [illegible]

NAM TE ILLO NON ÆQVE OPVS FACTO EST.] Curiosis & molestis aliorum [illegible] [illegible] superhabitis, repræsentat [illegible] me B ix. & Parm. expressum est, & quod [illegible] ris fecit interpres Pylades in Codd & MSS antiquis extare clamitat, & Sarracenus etiam d[illegible] navit; atque adeo Pistoris, qui & ipse [illegible] ne nihil planius magisque perspicuum esse [illegible] ex vero contendit. Non est [illegible] p dicens, [illegible] *ires*, sed alium alle[illegible] mox [illegible] *quid jam* [illegible] d. Cur eg[illegible] eam? Cur e[illegible] Servus, ne te ce[illegible] odio aut xm[illegible] fac[illegible]. Non cohær[illegible] nisi hæc lectio adferatur. S. hoppii ibid[illegible] non[illegible]

[illegible] ingenium lenonium refellit, quod noster passim depingit. Cur enim mulierem non amitteret leno, si ipsi argentum daretur? qui omnia hujus caussa faciebat. Et animadvertendum est, [illegible] porro Pistoris, hic se quasi corrigere Epidicum. dum antea dixerat, Senem [illegible] fidicinam, eo prætextu, quasi eam amet. [illegible] Senes, hæc bonâ fide geri & [illegible] animum nasci consilia, ait. *Et repperi, [illegible] cedat suspicio.* nempe si ipse non [illegible] mileris. ideò ait: *Te e* (scil. *ire*) [illegible] *falso est*: etsi antea dixerim te liberare [illegible] divinâ animi caussâ. Et ideò Senex [illegible] *jam*? Q. d. Cur mutas consilium? Sic [illegible] omnia erunt clarissima, quæ antea me[illegible] [illegible] erarius quidem edidit. *Nam telo [illegible] st*: & addit: Organon requiri[illegible] dum necessarium, ut telum [illegible]. [illegible] hoc explicat Lambinus: Non [illegible] mento, *ὄργανον*, opus est ad a[illegible] dium, atque opus est homine ad ar[illegible] [illegible] lum. Vel, Non æquè opus est telo [illegible] militarem, ut est opus argento, &c. Jo. [illegible] In [illegible] tn. ad ea,

———— [illegible] *tela solumque*,

[illegible] at Ut Cicero dixit. *Parsimoniam non me[illegible] esse ad virtutem*: sic hic omnia adjumenta vocat *tela*, elegantissimè sanè. quod ad Græ[illegible] tionem dictum, *ἢ φειδὼ ἢ φαῦλον [illegible]*. ita loquitur D. Halicarnass. [illegible] d. In MS. Lang. est: *Nam te lenonis æquè* [illegible] Schoppius, *Nam de lenone, æquè opus [illegible]*. *De lenone*, i. quod ad lenonem attinet. [illegible] rt. *de me, de te*, similiter extulit:

[illegible] me, mi certè poteris formosa videri:

[illegible] um ad me attinet; ut de me hic dicam. [illegible] ut dixi, Pistoris & sententia ipsa respu[illegible] Colerus legit: *Nam telo non æquè opus ja[illegible]* [illegible] isse scilicet Plautum per *telum jactum* [illegible] n celeritatem significare. Sed & Gi[illegible] [illegible] *Telum* JCtis vocem esse *πανδέκτην*. D[illegible] e [illegible] qui censeant, hoc hemistichion [illegible] ntiquiore Poeta sumptum; quod vul[illegible] [illegible] pore fuerit. Vide Adag. *Telo non æ[illegible] [illegible]*.

[illegible] TE CENSEAT] non Leno, sed ipsa fidi[illegible].

[illegible] ERIT OPT. HIC POT. C.] Ita MSS. Lāgii & [illegible] Donata [illegible] verba sunt Epidici seipsum [illegible] ran [illegible] & huic negotio ultro se offeren[illegible] [illegible] verior [illegible] Pistoris est, quæ & L[illegible] : *EP. hic erit optumus.* *Hic* (Apæ[illegible] [illegible] & act. [illegible] 4. Legem & Jurum con[illegible] [illegible] clant) *poterit cavere* &c. *AP. Epidice*, *habemus gratiam*: scil. quod me huic muneri adhiberi vis: sed operæ non est. Atque ita, *ad te*, erit ad Apœciden. V. N. act. 3. 4. Et sic etiam commentum Lambini & Schoppii super illud, *Habeo gratiam*, evanescit.

JURA QUI ET LEGES TENET.] Qui opinionem [illegible] secuti sunt, putarunt hic alludi ad *νόμον* Epidici, perperàm. J. Schardius JC. CAVET is etiam qui consilium dat: ut Ovid. 1. de Arte: *Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.* In quo genere rectè eti *Cavere* hic Plautus existimat, qui JURA ET LEGES TENET. Quam tamen Cavendi formam sibi hodie præripiunt exleges quædam belluæ. Sed hoc obiter pro Jurisstultis, qui Jurisconsulti titulò fastidiunt, & *cavillant*, dum *cavere* nesciunt.

QUANTI EMI POTEST MINIMO.] Ita loquitur Ulp. l. XIX. Digest. tit. de act. emti & vend. L. Ex emto LXI. §. *Idem ait non tradentem, quanti interfit, condemnari: fatis autem non dantem, quanti plurimo auctorem periclitari oportet.* Quæ sic explicat Budæus: Tanti damnari debet venditor, quanti periclitari oportet emtorem, cum *plurimo periclitatur*, i. plurimâ pecuniâ. L.

AD QUADRAGINTA] quadraginta circiter minis eam emi posse, sc. dixerit aliquis. L.

NIHIL IN EA RE CAPTIO EST] Verbalibus in *io*, inquit Lamb. idem casus tribui solebat, atque verbis unde oriuntur. Quemadmodum igitur Latini dicunt, *Nihil in eâ re capere*: ita licet dicere, *Nihil in eâ re captio est.* Amph. act. 1: 3. *Quid tibi hanc curatio est rem*? Asin. act. 5: 1. *Quid tibi huc receptio ad te est meum virum*? huic non absimile illud in Aul. *Id anus indicium fecit.* Rud. act. 1: 6. *Quid mihi erat in navem inscensio*? Truculent. act. 1: 7. *Quid tibi hanc aditio est*? Sic Ciceroni, *domum reversio.* ita Symmachus. *Nihil negotium est rebus cognitu immoratio.* Sed vide mihi Gruter. Menæch. Prologo.

ATQ. ID NON DECEM] Ita Columella lib. 11. c. 1. *Pecuniam domini neque in pecore neque in aliis rebus promercalibus occupet.* Scilicet in re emptâ pretium ita occupatur & hæret, quo minus ad alium usum transferri queat. Ergo *Occupare pecuniam*, est fœnori locare, aut merci impendere, & quasi exercere, ne otio & inertiâ languescat. Cic. pro Flacco, & 3. Verrina. Et hæc *pecunia occupata* dicitur. Contra, *Otiosa pecunia* quæ domi latet, nec ullum domino fructum affert. Plin. epist. lib. 10. *Pecuniæ publicæ & exactæ sunt, & exigentur* . *quas vereor ne otiosæ jaceant.* Ita *Occupare argentum* dicitur propriè, quod Germani [illegible] ; sive id in mercem, sive fœnus collocetur. Hic tanquam de m[illegible] loqui-

loquitur. Du wirst das Gelt nicht Sibentag an diese wahr angelegt haben. Lambinus minus apposita [illegible].

RAPTOR HOSTIUM] Dictum pro harpace mero, & qui hostes vivos ex acie rapere didicerit. ita uti à Poeta ipso hoc nomen, Pseud. act. 2: 1. explicatum videmus. Quid enim ventosius aut vanius, quam homines armatos contrà confertâ manu, raptare atque in sublime jacere, itidem quasi pilas sago excussas? *J. Douza.*

DABIT AURUM LUBENS.] Ita Grut. è MSS. & antiquitus editis, qui habent *aurum jubens.* sic enim confundi litteras hauriamus vel ex hâc Comœdiâ, Scen. 3. act. [illegible]. ubi habemus *sed tu hanc jubeas intro abducier*: MS Cam. habet *hanc lubens.*

IMPETRAS] à diis, quod optas. ita Palm. & Acidalius. Altero (*Face modo*) hortatur, altero felicem eventum spondet.

NE ABEAS] MSS. Cam. & Lang. *abitas.*

NUMERA] sc. pecuniam. J. Gul. l. *numerò*, i. celeriter: idque magis Plautinum putat. V. N. Amph. act. 1: 1.

ACTUS II. SCENA III.

EPIDICUS.

Nullum esse opinor ego agrum in agro Attico
Æquè feracem, quàm hic est noster Periphanes:
Quin ex occluso atque obsignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.
5 *Quod pol ego metuo, si senex resciverit,*
Ne ulmos parasitos faciat, quæ usque attondeant.
Sed me una turbat res ratioque: Apœcidi
Quam ostendam fidicinam aliquà conductitiam.
Atque id quoque habeo. mane me jussit senex
10 *Conducere aliquam fidicinam sibi huc domum,*
Dum rem divinam faceret, cantaret sibi.
Ea conducetur, atque ei præmonstrabitur,
Quo pacto fiat subdola adversus senem.
Ibo intrò, argentum accipiam ab damnoso sene.

NULLUM ESSE &c.] Versus sunt jamb. sen. Primus autem hiat.

IN AGRO ATT.] in totâ terrâ Atticâ. i. [illegible] *er Romanus.* & includit in se nemora, saltûs, pascua, flumina, & omnia quæ in eo territorio continentur. χώρα.

OBSIGNATO] V. N. Cas. act. 2: 1.

ARMARIO] ubi pecunia [illegible] servatur. Cic. pro C[illegible]. *Tune aurum ex armario tuo promere ausa es?* [illegible] Capt. act. 4: 4.

NE ULMOS PARASITOS F.] Parasitorum est mensas divitum attendere, & à divitibus semper aliquid abrodere. unde & Phocylides *As-* [illegible] *ratores*, [illegible] a Parasitis non multum [illegible] [illegible] *um* [illegible] *re*[illegible] [illegible]. [illegible] ur [illegible]. Me tuo [illegible], ubi senex resciverit me [illegible] bi verba dedisse, faciet [illegible] virgæ [illegible] o tergo [illegible] t velut [illegible], meumque corium omni ex parte attondeant. [illegible]. V. N. Menæch. act. 1: 1. Non dissimile illud Phædri

——*ferro mulum tondent.*

QUAM OSTENDAM] pro eâ quam uteretur, persuasi.

ALIQUA] ita Gruterus con[illegible]. S[illegible] *qui* [illegible] &c. Terent. *Ierr*[illegible] *uxor* [illegible] *r*[illegible] *at.* Douza l. *Quà ostend*[illegible] *f.* quid [illegible] *al*[illegible] *nam*, (quod in vulgatis est) si *quam* istud [illegible] neatur.

DAMNOSOS.] [illegible], pro infelici & [illegible] tis damnis confecto. Ita [illegible] *damn*[illegible] *ni*[illegible] vocat qui damna faciant, [illegible] [illegible] fe[illegible], L[illegible] at Lambinus [illegible] Cels[illegible].

[illegible]

[illegible] *damnosos* interpretatur de locupletib. sum- [illegible] Ita [illegible] ero sumptuosis quidem, sed olim [illegible] res superesset, unde [illegible] fierent. Nunc [illegible] *damnosos* ideo dicit illos divites, quia tot damnis ultrò factis in egestatem devoluti sint. At verò Bacchid. [illegible] auditur: *Quid tibi commerci est cum diu damnosissimu?*

ACTUS III. SCENA I.

STRATIPPOCLES, CHÆRIBULUS.

Expectando exedor miser, atque exenteror, quomodo mihi
Epidici blanda dicta eveniant. nimis diu maceror.
Sitne quid, necne sit, scire cupio. CH. per illam tibi copiam
Copiam parare aliam licet: scivi equidem in principio
Illico nullam tibi esse in illo copiam. ST. interii hercle ego.
CH. Absurdè facis, qui angas te animi, ST. si hercle ego illum semel prehendero,
Nunquam irridere nos illum inultum sinam servum hominem.
Quid illum ferre vis? qui, tibi cui divitiæ domi maximæ
Sunt, is nummum nullum habes, nec sodali tuo in te copia'st.
10 *CH. Si hercle habeam, pollicear lubens: verùm aliquid, aliquà, aliquo modo,*
Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est fore mecum fortunam.
ST. Væ tibi, muricide homo. CH. qui tibi lubet mihi malè loqui?
ST. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde ab aliquibus blatis,
Quod nusquam'st: neque ego id immitto in aures meas. nec mihi
15 *Plus adjumenti ades, quàm ille qui nunquam etiam natu'st.*

TETRAMETRI [illegible] versus, sed confusis numeris & [illegible].

EXEDOR] [illegible] conficior. apud Cic. 2. Tusc. [illegible] *rai, exesi animam, planeque conficit.*

[illegible] T. C.] [illegible]. q. d. Non debet tibi in Epid[illegible] tanta copiæ spes esse, [illegible] propter [illegible] negligere velis. *è L.*

QUID ILL. FERRE VIS? QVI, TIBI] [illegible] cohæret *qui* cum Pron. *is*, versu [illegible] omitti *tibi*: deinde efficaciore [illegible] putat, *is nummum nullum hab.* [illegible] *ho*[illegible]*m. CH. Quid illum ferre vis? ST.* [illegible] E ita Arge[illegible] mea. At Parisina[illegible]: [illegible] *ferre vis? ST. quid tibi &c.* Atque de hoc [illegible] loquendi, *Qui, tibi cui*: vel, *Te,* [illegible] agit Acidali[illegible].

[illegible] ALIQV[illegible] &c.] Ridicula ho[illegible] promittat oratio. L.

[illegible] ALIQVI] Me[illegible] V. Cod. [illegible] ut & Arg. & [illegible] *ab aliquibus.* ita [illegible] *aliquo mod* [illegible] *und ab a*[illegible].

MURICIDE H.] ita MSS. Cam. & Lang. & Lambini: itaque Scalig. legit, & ita Edd. Mediol. Veneta, Paris. & Argent. habent. quod videatur tanquam [illegible] lariter ig[illegible]avo exprobratum: ut qui hostem non potuisset, murc[illegible] caderet. quasi [illegible]. VVonsi[illegible] diceret, **du Grillensteocher.** Contra Meursius probat *Murcide.* Et mos, inquit, re[illegible] in Italia, ut qui [illegible] militiam detrectarent, pollicem [illegible] præciderent: quo facto, viribus manuum [illegible] bus [illegible], excusabiliores forent. itaque *Murci* dicebantur, & [illegible] *Murcidi*, id est, *Murcili.* nam D pro L scribebant. hinc dea ignavorum *Murcia*, &c. Vide ipsum. Sanè alludit huc Lipsius Epist. Centur. V. Miscellan. 9.

BLATIS] *Blatire & blaterare*, auctore N[illegible]io est *confingere, aut inconditè & inaniter*, vel ut Festus, [illegible] *& perempide loqui*, a Græco [illegible]. [illegible] Junius [illegible] bendum censet. Glossæ vet. [illegible] *simpl* [illegible] Isidori [illegible] *Blat* [illegible] notat Gruterus ad oram MS. C[illegible]. scriptum esse, *latr.*

NEC MIHI PLUS] ita Brix. ve[illegible] ADES.] Omnes n[illegible] leg. [illegible].

ACTUS

ACTUS III. SCENA II.

EPIDICUS, STRATIPPOCLES, CHÆRIBULUS.

FECISTI jam officium tu tuum: me meum nunc facere oportet.
Per hanc curam quieto tibi licet esse. Hoc quidem jam periit:
Nisi quid tibi hinc in spem referas. hoc oppidò politum est.
Crede modò tu mihi. sic ego ago, sic egère nostri.
5 *Pro dî immortales, mihi hunc diem dedistis luculentum!*
Ut facilem, atque impetralem! sed ego hinc migrare cesso,
Ut importem in coloniam hunc auspicio commeatum?
Mihi cesso, cùm sto. sed quid hoc? ante ædis duos sodales,
Herum & Charibulum conspicor. quid hîc agitis? accipe hoc sis.
10 *ST. Quantum hîc inest? EP. quantum sat est, & plus satis: superfit.*
Decem minis plus attuli, quàm tu Danistæ debes.
Dum tibi ego placeam, atque obsequar, meum tergum floccifacio.
ST. Nam quid ita? EP. quia ego tuum patrem faciam perenticidam.
ST. Quid istuc est verbi? EP. nihil moror vetera & vulgata verba,
15 *Peratim ductare: at ego follitim ductitabo.*
Nam leno omne argentum abstulit pro fidicinâ: ego resolvi:
Manibus his dinumeravi; pater suam natam quam esse credit.
Nunc iterum ut fallatur pater, tibique auxilium apparetur,
Inveni viam. ita ego suasi seni, atque hanc habui orationem,
20 *Uti, tu quum redisses, ne tibi ejus copia esset.*
ST. Euge, euge. EP. ea jam domi est pro illâ. ST. teneo. EP. nunc auctorem
Dedit mihi ad hanc rem Apœcidem. is apud forum manet me:
Quasi quot emeret, caveat. ST. haud malè. EP. jam ipse cautor captu'st.
Ipse in meo collo tuus pater cruminam collocavit.
25 *Is adornat, adveniens domi extemplò ut maritus fias.*
ST. Uno persuadebit modo, si illam, quæ adducta est mecum,
Mihi ademsit Orcus. EP. nunc ego hanc astutiam etiam institui.
Deveniam ad lenonem domum egomet solus. eum ego docebo,
Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat
30 *Pro fidicinâ. argenti minas se habere quinquaginta.*
Quippe ego qui nudiustertius meis manibus dinumeravi
Pro illa tuâ amicâ, quam pater suam filiam esse retur.

Ibi leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,
Quasi pro illâ argentum acceperit, quæ tecum adducta nunc est.
35 *CH. VORSUTIOR es, quàm rota figularis. EP. jam ego parabo*
Aliquam dolosam fidicinam, nummo conducta quæ sit:
Quæ se emtam simulet, quæ senes duo docta ludificetur.
Eam ducet simul Apœcides ad tuum patrem. ST. ut paratè!
EP. Eam permeditatam meis dolis, astutiisque onustam
40 *Mittam sed nimis longum loquor: diu me estis demorati.*
Hæc scitis jam, ut futura sint. abeo. ST. benè ambulato.
CH. Nimis doctus ille est ad malefaciendum. ST. me quidem certò
Servavit consiliis suis. CH. abeamus intrò hinc ad me.
ST. Atque aliquanto lubentius quàm abs te sum egressus intus.
45 *Virtute atque auspicio Epidici cum prædâ in castra redeo.*

VERSUS sunt tetrametri Hipponactei.

FECISTI OFFIC.] dum mihi pecuniam emendæ fidicinæ dedisti. Ego etiam meum servi officium faciam, & te pecuniâ intervortam, senex. Nam Pita sentit.

PER HANC CUR.] Adfine illi priori, *Per illam tibi copiam* &c.

HOC QUIDEM] δεικτικῶς argentum in marsupio. Et hæc jam secum solus loquitur.

NISI QUID TIBI] Nisi partem usui tuo detrahas: L. Sed Acidalius non ad seipsum, sed ad herum absentem ait loqui Servum. ideo legit, *Ne quid tibi h. in spem referas. hoc hostium potitum est.* i. in hostium potestatem venit. Et solet quidem uti Plautus hâc metaphorâ in fraudulentis servorum machinationibus: ut vel in hac actione, quàm multa passim de re bellicâ mutuatur! Sed nolim tamen consensum omnium Codd. sic damnari.

HOC OP. POLITUM EST!] Hæc spectio albi asperique nummi valdè Scenam juverit. Itaque nolim Editorem Vang. novitium Acidalii audacem (ut ipse auctor eam appellat) mutationem recepisse.

CREDE MODO] Traw mir nur einer.

NOSTRI] sc. majores.

UT FACILEM] ἐκπληκτικῶς. quàm facilem præbuit senex se noster & impetrabilem! *Cam.* & *Douza.* at Lamb. ad diem refert.

UT IMPORTEM] Allegoria, ducta à more veterum Rom. qui solebant commeatum ad exercitum in coloniâ aliquâ positum præsidii caussâ, impositum auspicatò portare. idque auspicatò faciebant, ne interciperetur. L.

DUM TIBI EGO PLAC. &c.] Ita Phædrus, Fab. 77. de Avaro:

Qui dum quadrantes aggeras patrimonio,
Cælum fatigas sordido perjurio.

FLOCCI FACIO] *Flocci facere*, περὶ οὐδενὸς ποιεῖν. Eunuch. act. 2; 3. *Non floccipendere.* Cic. ad Att. *Rempub flocci non facere.* Flocci sunt illa κροκύδια & particulæ in panno & velleribus eminentiores, quæ detondentur. Donatus & J. Rivius: *Flocci facere*, significat & contemnere, & non contemnere. *Flocci facit*, qui aliqua ex parte contemnit: *Non flocci facit*, qui planè pro nihilo habet.

PERENTICIDAM] à perâ fecit jocans *perenticidam*: ut à parente fit *parenticida*: Cam. Q.d. Dum pater tuus crumenam, meis fallaciis adductus, toties exenterat, futurum est uti posthac non *Periphanes*, sed *Perenticida* nominetur.

VETERA ET VULG.] Cod. Angl. *Vetula & vulgata verba.* Juven. *Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo.* Catull. *Vetulo falerno:* Pontan.

PERATIM DUCTARE] *Ductare*, non *ductitate* aut *ductate*, est in MSS. Cam. & Lang. & omnib. meis. In illo MS. Cam. fuit etiam *peratum* & *follitum*. unde Cam. fecit *peratim*, &, *follitim ductitate.* Jocatur autem in compilatum senem, cujus peræ & folles excuterentur. Mallem ego (inquit Douza) *peratim ductuare*: ut significaverit Epidicus, nihil curare se vulgo usitata *Dicendi genera*, *aut protrita vocabula rerum*. in quibus est illud, quòd servi non nanci protinus Triumphum se commeruisse, vel saltem *Ovatione* dignos deputant, si forte herum suum *peratim*, id est, perpauxilli argenti modo & quantilli *peræ* unius laxitas sit capax, defraudaverint. Etenim sic, *Ductitare*, expono: q. dicas, argento circumducere. Suspicorque omnem sententiæ istiusce argutiolam in duobus adverbiis illis, *Peratim* & *Follitim*, hoc est, in modi sive mensuræ ejus differentiâ, quanta inter *peram* & *follem* est, consistere. Lambini (qui *peratum* & *follitum*. leg.) commentationes non moror, qui ad supplicia parricidatum allusum hallucinatur, quos in *Peram*

(quam ille itidem quasi *culleum* interpretatur) infusos, in profundum abjectari potius, quàm *in pergulam deportari*, moris fuisse didicimus. Hæc Douza. Colvio etiam (ad 4. Apul. Met.) *Follitim ductitare*, nihil aliud est quam argento circumducere: quod id scilicet in folle servaretur.

INVENI VIAM] ita Grut. *Inveni viam*. nam docent præcedentia, inventam viam pridem. Vulg. *Invenīam*. hinc Acidal. dispessâ tantùm voce, *Inveni jam*.

EA JAM D. EST PRO] Ed. Argent. *ea jam puella domi est*. quod rectius aliquantò putabat Meurs. MS. Lang. & Fris. l. *esset*. *Euge ea jam domi est Pelia, teneo*. *Nunc ait*. Parisina: *Euge eja jam domi est puella Thessala*. EP. *nunc ait*. Quorum quidem alterutrum, si mei arbitrij res sit, reciperem. adeò mihi in hàc fallaciâ placet ista sive *Thessala* sive *Pelia*. Cogita Lector. At Pistoris, Legendum, inquit, ex Venetâ: —— *tibique auxilium apparetur, inveni: jam ita s.* Nam jam inventum est. Cæterum hic post illa verba, *atque hanc habui orationem*, aliquot versûs desiderari planè existimo. Nam quid ex istis verbis, *Ubi tu cum rediisses, ne tibi ejus copia esset*, colligi potest, nisi præcedant aliqua, quæ consilium servi pleniùs explicent? Quid deinde est, *ea jam domi est pro illâ*. Nam fidicinam illam non amplius amabat Stratippocles, neque eam Periphanes amotam cupiebat, ne filio ejus esset copia. illa autem, quæ mox infrà adducitur, domi nondum erat. Et quid est, *ad hanc rem*; nisi præcessisset aliquid, ex quo consilium servi intelligatur. omninò igitur corruptus est locus. Sed MS. Cam. tamen hic integer est.

AUCTOREM] *Auctor* is est, cujus periculo & fide res geritur. ἀξιωτής. Ter. Eunuch. act. 2: 3.

—— *jubeo, cogo atque impero.*

Nusquam defugiam autoritatem.

i. nunquam recusabo, quo minus tu id auctore & impulsore me factum esse dicas. Veteres tamen edd. ferè *actorem*, non *auct.* agnoscunt.

QUASI QUOI EMERET, CAVEAT.] quasi caveat ei, cui emeret, nempe Periphani. *Caveat*, id est, satis accipiat à lenone prædibus & prædiis. Atque ita quidem legit, & explicat Lambinus. At Desid. Heraldus retinet lectionem vulgatam:

—— *is apud forum manet me,*

Quasi qua amaret, ei abeat!

hoc sensu: Me exspectat apud forum, quasi quæ amaret, id est, quasi amica, cui hora dicta est. Deinde addit, *Cabeat!* quod minitantis est. Atq; hanc quidem lect. notat etiam Gruterus in MS. Cam. sed interpretationem tantum rejicit,

Quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano.

Pareus autem hanc MS. lectionem sic explicat: Me exspectat apud forum, quasi studiose id operam daret, ne videretur id libenter agere, quod unicè tamen agit. At noster Pistoris hæc rectissimè & legi & explicari à Lambino, pertendit: & confirmari istis quæ habentur scenâ præcedenti: *EP. hic erit optimus*: *Hic pot.* Nam hæc Epidico modis omnibus tribuenda sunt, ut suadeat Apœcidem allegari ad emendam fidicinam. quod & fit, nam rectâ ad forum it Apœcides. Ibidem, inquit, *vos operiar*: nempe, te *in foro*. quòd hic Epid. *in foro manet me*. Et sc. seq. fidicinam Apœcides adducit. Ita omnia cohærent.

IPSE IN MEO C.] q. d. Frustra hæc cautio adhibetur, cùm pater tuus ipse crumenam potestati meæ permiserit, ut inde promam quantum velim: L. Vide Notas Truc. act. 3: 2.

ADEMPSIT ORCUS] Wan sie der Teufel holte.

MINAS SE HABERE QUINQUAGINTA] Atqui de *triginta* tantùm constat ex sup. Scenâ. Quærit Acidalius colorem & velum, quo tegat œconomiæ hunc errorem: sed utrum inveneris nescio. Dicamus interea, Epidicum vernili ingenio & jactantiâ summam apud alios verbis exaggerasse: quod solet fieri.

VERSUTIOR ES Q.] Rota figuli à versandi facilitate propriè dicitur *versuta*. hinc tralatè dicimus *versutum*, qui vafer est & callidus, seque in omnes species astute & promptè vertit. Cicero 3. de Nat. d. *Versutos eos appello, quorum mens celeriter versatur*. Huc pertinent ea Capt. act. 2:3.

Utroque versum rectum est ingenium meum:

Ad te atque ad illum pro rotâ uti me licet, &c.

Ita Suidas, κυγλωμα πολυτροφωτερ⊙, *cardine versatilior*.

DOLOSAM] falsam, & aliam ab eâ, quæ jam domi est; non illam, quam se empturum putat senex. L.

DOCTA] à me fallaciis instructa. Terent. Eun. *percocta est probe*. MS. Cam. *doctè*.

SI UT PARATE!] Acidal. censet, rectiùs laudari servi fabricam, si *peritè* legatur.

PERMEDITATAM] perfectè meditatam. ita MS. Cam. & Paris. & Argent. Sed Douza l. *præmeditatam*; ut est in Ald. & Colon.

SERVAVIT] Acidal. l. *Servabit*. nondum enim servaverat: sed in eo erat ut servaret.

ALIQUANTO] i. aliquam multò; non paulò: L.

ACTUS

ACTUS III. SCENA III.

PERIPHANES, APOECIDES, senes duo. SERVUS.

„ *NON ORIS CAUSSA modò homines æquum fuit*
„ *Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum:*
„ *Sed qui perspicere possent cor sapientiæ,*
„ *Igitur perspicere ut possint cordis copiam.*
5 „ *Ubi id inspexissent, cogitarent postea,*
„ *Vitam ut vixissent olim in adolescentiâ.*
Vel quasi egomet, qui dum filii caussâ cœperam
Ego me excruciare animi, quasi quid filius
Meus deliquisset meâ erga: aut quasi non plurimùm
10 *Malefacta mea essent solida, in adolescentiâ.*
Profectò DELIRAMUS interdum senes.
Fuit conducibile hoc, meâ quidem sententiâ.
Sed meus sodalis it cum prædâ Apœcides.
Venire salvum mercatorem gaudeo.
15 *Quid fit? AP. dii deæque te adjuvant. PE. Omen placet.*
AP. Quoi homini omnes suppetunt res prosperæ.
Sed tu hanc jubeas intrò abducier. PE. heus foras
Exite huc aliquis. duce istam intrò mulierem.
Atque audin'? SER. quid vis? PE. cave siris cum filiâ
20 *Meâ copulari hanc, neque conspicere: jam tenes?*
In ædiculam istanc seorsum concludi volo.
DIVORTUNT mores virgini longè ac lupæ.
AP. Doctè & sapienter dicis. NON NIMIS potest
Pudicitiam quisquam suæ servare filiæ.
25 *Edepol næ istam temporè gnato tuo sumus*
Præmercati. PE. quid jam? AP. quia dixit mihi
Jamdudum se alius tuum vidisse hîc filium.
PE. Hanc edepol rem apparabat. AP. planè hercle hoc quidem est.
Næ tu habes servum graphicum, & quantivis pretii!
30 *Non carú'st auro contrà. ut ille fidicinam*
Fecit nescire prorsus, se esse emtam tibi!
Illam ridibundam atque hilaram huc adduxit simul.
PE. Mirum, hoc qui potuit fieri! AP. te pro filio
Facturum dixit rem esse divinam domi,
35 *Quia Thebis salvus redierit. PE. rectè instituit.*

AP. Imò ipsus illi dixit, conductam esse eam,
Quæ hîc administraret ad rem divinam tibi.
Facturum hoc dixit, rem esse divinam tibi domi.
Ego illic me autem sic assimulabam quasi
40 *Stolidum, cum bardum me faciebam. EP. imò ita decet.*
AP. Res magna amici apud forum agitur. ei volo
Ire advocatus. PE. at quæso, ubi erit otium,
Revortere extemplò. AP. continuo hic ero.
PE. NIHIL HOMINI amico est opportuno amicius.
45 *Sine tuo labore, quod velis, actum est tamen.*
Ego si allegassem aliquem ad hoc negotium
Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem callidum,
Os sublitum esset. itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritissimò.
50 *Atque hac STULTITIA ést, me illi vitio vortere,*
Egomet quod factitavi in adolescentiâ:
Quum militabam, pugnis memorandis meis
Eradicabam hominum aureis, quando occœperam.
Sed hic quis est, quem huc advenientem conspicor,
55 *Suam qui undantem chlamydem quassando facit?*

VERSUS sunt senarii.

NON ORIS C.] De speculi utilitate præclara legas in 1. Apologiâ Apul. Seneca Nat. Q. 1:17. *Inventa sunt specula, ut homo ipse se nosceret. Multa ex hoc consecuta: primò sui notitiam: deinde & ad quædam consilium. Formosus, ut vitaret infamiam; deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus, quicquid corpori deesset, &c.* Martial. 9:17. *Consilium formæ speculum* Vide Phædri Fab. 47. & 6. & in ibi N. Rigaltium: item Mostell. act. 1:3.

COR SAPIENTIÆ] i. sapientiam, quæ sit in corde sive animo. vel per hypallagen, sapientiam cordis. vel, cor sapientiæ: quomodo Ennius Cethegũ *Suadæ medullam* dixit: L. Turneb. l. 13:11. *Cor* Latinis prudentiam & sapientiam esse, cognomen *Corculi* satis ostendit: quemadmodum & *jecur*, in epigr. Fur. Bibuli de Catone Grammatico:

En cor Zenodoti! en jecur Cratetis!

IGITUR] pro, *postea*, vel, ut Donatus mavult, *denique*: L. Vide Nor. Mostell. act. 2:1. Porrò Acidal. hunc vers. ut sententiæ turbatorem hinc ejicit, & collocat post illum, *Fuit conducib.* quem vide de particulâ *Igitur* sic positâ non inscite disputantem.

VEL QUASI] i. [illegible] exempli caussâ; Ut ego ipse, qui &c. *Quasi*, pro *quemadmodum*, etiam Lucr. dixit l. 2. *Sed quasi naufragiis* &c. Id. l. 3.

Et quasi cum caput atque oculus tentante dolore.
Læditur.

Cic. de Senect. *Et quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, avelluntur: si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* Vide A. Stich. act. 4:1.

PLURIMUM MALEFACTA] ut illud, *parum fides*. Acid. V. N. Menæch. Prol. Sallust. Orat. Marci Trib. pl. *abunde libertatem ratus, &c.*

MEDERGA] ita MS. Cam. & v. c. *mederga*. Cum enim præpositiones postponerent, conjunctim efferebant.

SOLIDA] Istud *solida*, converti debet ad *malefacta*. Sic Seneca alibi, *solidam* vocat *nequitiam*, quæ radices egit: *Grut.*

FUIT CONDUCIB.] sc. tale speculum habere.

CUM PRÆDA] venit cum fidicinâ filio ereptâ. Ita quidem senes arbitrantur: sed falso. L.

AP. DII DEÆQ.] J. Gulielmius: Duas voces, *res prospera*, quæ sunt in vulgatis (etiam in MS. Cam. nisi quod ibi *propera*) legitur è secũdo versu in pri-

in primum irrepsisse, propè dixerim scio: certè & offendunt ingratâ repetitione; & si absint, venustissimè coaptabit & sententiæ vis & versuum numerus: quos sic colloco:

Quid fit? AP. di deæq; te adjuvant. PE. omen placet.

AP. Quoi homini di omnes suppetunt res prosperæ.

Scio virum magnum ad medicinam faciendam ante nos accurrisse; sed eum eâ ex porta quâ non opus erat, excurrisse, hoc quoque scio. Hæc ille. Malit tamen Acid. quod veteres ait habere, *Cui omini omn.* Q. d. Meritò omen hoc tibi placet, quod prospera adducit omnia. Ita & sententiæ & versui m[illegible]us censet consuli. Vel etiam: *Cui homini mag[illegible]om. s. r. prosperæ?*

SIRIS] pro *siveris*: à *sino*.

LVPÆ] i. meretrici. Catullus quoque *lupanar* pro eâdem dixit: ut Scal. ad Varr. docuit.

SAPIENTER] In MS. Cam. post hanc vocem lacuna est decem litterarum.

TEMPORE] tempestivè ante filium sumus mercati. J. Gulielm. Verisim. l. 2: 19. *Tempori*, idem quod opportunè, tempestivè; idemque efferebant, *tempore*: ut *heri*, *here*; *vesperi*, *vespere*; *luci*, *luce*; *mani*, *mane*. V. N. Persâ. act. 5: 1.

QVID JAM?] quid ita? quamobrem? L.

GRAPHICVM] *Graphicus*, ad unguem factus, venustus scitoque ingenio, & quasi pictoris manu expolitus. γράφειν, pingere: γραφὶς, stilus, penicillus. Ovidius *graphium* vocat, quo in pugillaribus scribitur. *Graphis* etiam, Budæo auctore, est lineamentorum ductus & umbratilis pictura futuri operis. Verius tamen putat Schoppius, *graphicum* & *graphidem* idem valere. Ita, *graphicus nugator*, Bacchid. *graphicus fur*, item, *graphicè exornari*, Trinumo. *graphicus mortalis*, Ps[illegible]. *graphicè facetus*, Persâ. Hinc explicatur illud etiam Stic[illegible]o act. 2: 1. *ex picturâ astitit*. J. C. Scal. l. 3. c. [illegible]2. Poet. verbo γραφικῶς, ait, designavit Plautus, quod *hominem ad unguem factum*, Horatius.

NON CARVS EST AVRO CONTRA] Scaliger Conjectaneis; *Venire contra aurum*, est magno [illegible] veteres semper fere dicebant, metaphorâ à lance [illegible], in quâ appendebant r[illegible] qu[illegible] præponderat, id *contra esse* h. e. [illegible] dicebant: inde *æs contrarium* vocabant *æs græ[illegible]*, auctore Festo: scilicet [illegible]. Plautus: *Triento contra carus non est.* Varro: *illos* (sc. [illegible]) *[illegible] venibit contra aurum*. Turneb. l. [illegible] c. 29. Mira inquit, loquendi rat[illegible] *contra carus non est*. [illegible], valere mihi videtur, *sicuti à app[illegible]*: vel, [illegible] *pen-* *dere auri carus non esset*, &c. Curcul. act. 1: 3. Mil. act. 3: 1. Pseud. act. 1: 3. & alibi.

VT ILLE FIDICINAM] quo pacto ille excogitavit, ut fidicina existimaret, se emtam esse non tibi sed filio? L:

PRORSVS SE] ita MS. Lang. sed in MS. Camer. & vetustiss. Edd. non apparent.

ILLAM RIDIB.] ita Jul. C. Scalig. lib. Poer. citat; *Illam ridibundam*: ut sit, *Illam ri‐ ∪ ∪* (vide ibid.) & sic omn. mei Codd. sed MS. Camer. *Ita rid.*

RECTE INST.] L. malit, *rectam*. sc. viam: ut Asin. *Rectam instas viam.*

IPSVS ILLI] Epidicus fidicinæ.

FACTVRVM HOC] Hic versus disertiss. verbis ita legitur in MS. Cam. Et habuit in suis etiam Lambinus. Teneatur igitur. In cæteris Edd. hic turbatur.

STOLIDVM] *Stolidi* vocantur non tam stulti & excordes, quàm tetri & molesti, illepidi, quos Gr. μοχθηροὺς καὶ φορτικοὺς dicunt: Ter. Scaurus. *Bardus à tarditate ingenii. à Græco, qui tardos βραδεῖς appellant*, auct. Festo. V. N. Bacch. act. 5. sc. 1.

ADVOCAT[illegible]S] Asconius: *Qui defendit alterum in judicio, aut Patronus dicitur, si orator est: aut Advocatus, si aut jus suggerit, aut præsentiam suam commodat amico: aut Cognitor, si præsentis causam novit, & sic tuetur, ut suam.* vide P. Manut. Comment. in Epist. F. Cic. lib. 7: 10. item Pœnulo, act. 3: 6. Quod præmium Advocatorum fuerit, docet Lipsius ad C. Tacit. l. 11.

AMICO OPPORTVNO] i. idoneo & utili.

AMICIVS] MS. Cam. *amicitius*.

ALBIS DENTIBVS] significatur cachinatio, & risus effusior, in quo dentes denundantur: *Cam.* Satagunt hic viri docti in variatione lectionum. sed Gruterus vetat heic quicquam novari: facile enim apparere lectiones illas ineptas originem duxisse ab veteri ratione scribendi *albis*.

ATQ. HÆC STVLTITIA] Acidal. hæc manifestò pugnare contendit: nisi loci totius vers[illegible] transponantur. Ego quidem contra consensum omn. librorum nihil ausus sum mutare.

PVGN. MEMORANDIS] ita MS. Camer. Tamen Schop. l. *pugnis memorandis meis*. Sic Apul. Apol. 1. *Quis Palamedes, quis Sisyphus, quis denique Eurybates, aut Phrynondas talem excogitasset? Omnes isti, quos nominavi, & si qui præterea fuerunt dolo memorandi, si cum hâc unâ Ruf[illegible] fallaciâ contendantur, macci p[illegible] & buccones videbuntur.*

ERADICABAM.] ita Horat. in Arte, de odioso rec[illegible]:

——— [illegible] occiditq; legendo.

 UNDAN-

UNDANTEM CHLAMYDEM] Habitum incessumque gloriosi nimis pol graphicè expressit: ab Afranio item adumbratum, in Pompâ: *Tene tu: in medio nemo est: magnificè volo fluctuatim ire ad illum.* ubi *fluctuatim* pro *jactanter & solutè* sumptum exponitur à Nonio, rectissimè, judicio etiam Douzæ. Ita Virgilius de Ceiri inter choros saltantium lasciviente:

Suspensam gaudens in corpore ludere vestem,
Et tumidos agitante sinus Aquilone relaxans.

Ita (verbis H. Junij) *Vestis undans* hic est, quæ in incessu crispatur, præsertim dum succussatur corpus. quâ ratione *undantes habenas* dixit Virgilius, 12. Æn. v. 471, quasi undatim crispantes, dum ab aurigâ commoventur. Vide Indic. Virgil. Nic. Erythræi, in *Undantem Cytoro buxum*. Desid. Heraldus ad l. 2. Arnob. *fluctuatim incedere*, ait affine illis esse Arnobianis: *Lumborum crispitudine fluctuare*, l. 2. Et *clunibus fluctuare crispatis*, libr. 7. Contrà de incessu modesto ac minime superfluo, (ut ἐν παρόδῳ dicam) perelegantia notat VVouvverius ad illud Petronij: *Quò oculorum mollis illa petulantia? quò incessus tute compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia,* &c. Seneca Nat. Q. l. 7. c. 31. *Tenero & molli incessu suspendimus gradum.* Firmicus libr. 8. cap. 7. *Molliter ambulantes vestigia sua cum delicatâ quâdam moderatione suspendunt.* Hieron. ad Eustath. *solutis genibus fractus incessus.* Idem: *ludentibus pedibus incedunt.*

CHLAMYDEM.] *Chlamys* propriè militaris (Pseud. act. 2: 4.) aut viatoria vestis; sed & servorum aulicorum: ut docent J. Gul. Plaut. Quæst. & J. Lips. Elect. l. 1. c. 25.

ACTUS III. SCENA IV.

MILES, PERIPHANES, FIDICINA.

CAVE præterbitas ullas ædis, quin roges,
Senex ubi habitat Periphanes Platenius.
Incertus tuum cave ad me retuleris pedem.
PE. Adolescens, si istunc hominem, quem tu quæritas,
5 *Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?*
MI. Virtute belli armatus promerui, ut mihi
Omnes mortalis deceat agere gratias.
PE. Non repperisti, adolescens, tranquillum locum,
Ubi tuas virtutes explices, ut postulas.
10 „ *Nam STRENUIORI deterior si prædicat*
„ *Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.*
Sed istum quem quæris Periphanem Platenium,
Ego sum, si quid vis. MI. nempe quem in adolescentiâ
Memorant apud reges armis, arte duellicâ
15 *Divitias magnas indeptum? PE. imò si audias*
Meas pugnas, fugias manibus demissis domum.
MI. Pol ego magis unum quæro, meas cui prædicem,
Quàm illum qui memoret suas mihi. PE. hic non est locus.
Proin tu alium quæras, cui centones farcias.
20 *MI. Animum adverte, ut, quod ad te venio, intellegas.*
Meam amicam audivi te esse mercatum. PE. attate.

Nunc

Nunc demum scio ego hunc, qui sit; quem dudum Epidicus
Mihi prædicavit militem. adolescens, ita'st
Ut dicis. emi. MI. volo te verbis pauculis,
25 *Si tibi molestum non est. PE. non edepol scio.*
Molestum non est, nisi dicis quid velis.
MI. Mihi illanc ut tramittas: argentum accipias.
PE. Habeas. MI. nam quid ego apud te parcam proloqui?
Ego illam hodie volo facere libertam meam,
30 *Mihi concubina quæ sit. PE. te absolvam brevi:*
Argenti quinquaginta mihi illa emta est minis.
Sexaginta mihi si denumerantur minæ,
Tuas possidebit mulier faxo ferias:
Atque ita profectò, ut eam ex hoc exoneres agro.
35 *MI. Estne empta mihi hæc? PE. istis legibus habeas licet.*
MI. Conciliavisti pulchrè. PE. heus, foras educite
Quam introduxistis fidicinam. atque etiam fides,
Ei quæ accessere, tibi addam dono gratiis.
Age accipe hanc sis. MI. quæ intemperiæ te tenent?
40 *Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam*
Produci intus jubes? PE. hæc ergo est fidicina.
Hic alia nulla'st. MI. non mihi nugari potes.
Quin tu huc producis fidicinam Acropolistidem?
PE. Hæc, inquam, est. MI. non hæc, inquam, est: non novisse me
45 *Meam rere amicam posse? PE. hanc, inquam, filius*
Meus deperibat fidicinam. MI. hæc non est ea.
PE. Quid? non est? MI. non est. PE. unde hæc igitur gentium est?
Equidem hercle argentum pro hâc dedi. MI. stultè datum
Reor, atque peccatum largiter. PE. imò hæc ea'st.
50 *Nam servum misi, qui sectarier solet*
Meum gnatum. ipse hanc emit fidicinam. MI. hem, istic homo
Articulatim te concidit, senex, tuus
Servus. PE. quid? concidit? Mi. nihil: sic suspicio'st.
Nam pro fidicinâ illâc hæc supposita est tibi.
55 *Senex, tibi os est sublitum planè & probè.*
PE. Ego illam requiram jam, ubi ubi est. bellator, vale.
Euge! frugi Epidice, frugi es: pugnâsti. homo es,
Qui me emunxisti mucidum, minimi preti.
Mercatus te hodie est de lenone Apœcides?
60 *Ehodum. FI. ego istunc hominem nunquam audivi ante hunc diem,*
Neque me quidem emere quisquam ullâ pecuniâ
Potuit, quæ plus jam sum libera quinquennium.
PE. Quid tibi negocii est meæ domi igitur? FI. audies.

Comb.

Conducta veni, ut fidibus cantarem seni,
Dum rem divinam faceret. PE. fateor me omnium
65 *Hominum esse Athenis Atticis minimi preti.*
Sed tu novistin' fidicinam Acropolistidem?
FI. Tam facilè, quàm me. PE. ubi habitat? FI. postquam libera' st, ubi
Habitet dum, incertò scio. PE. eho! ain'? quis eam liberaverit,
Volo scire, si scis. FI. id quod audivi, audies.
70 *Stratippoclem audivi Periphani filium*
Absentem curavisse ut fieret libera.
PE. Perij hercle, si istæc vera sunt. planissimè
Meum exenteravit Epidicus marsupium.
FI. Hæc sic audivi: nunquid me vis cæterum?
75 *PE. Malo cruciatu ut pereas, atque abeas citò.*
FI. Fides non reddis? PE. neque fides, neque tibias.
Propera igitur fugere hinc, si te dii amant. FI. abiero.
Flagitio cum majore pòst reddes tamen.
PE. Quid nunc? qui in tantis positus sum sententiis,
80 *Eumne ego sinam impunè? imò etiamsi alterum*
Tantum perdundum est, perdam potius, quàm sinam
Me impunè irrisum esse habitum, depeculatum eis.
Sic mihi data esse verba præsenti palàm!
Atque me minoris facio præ illo, qui omnium
85 *Legum atque jurium fictor, conditor cluet.*
„ *Is etiam sese sapere memorat; MALLEUM*
„ *Sapientiorem * * manubrio.*

PRÆMITTIT Miles puerum, qui percontetur, ubi Periphanes habitet. quem *Platenium* cognominat, quasi indicio populi, cujus ille esset: ut δημοθοινης πλατανιστης: *Cam.*

VIRTVTE BELLI] *Belli, ut domi.* Varro apud Nonium: *fera militiai munera belli ut præstarem.* V. N. Amph. act 2: 2. inprimis Prol. Capt.

NAM STRENVIORI] Vide Cic. l. 5. Epist. F. 12. ad Lucceium. Et Plutarch. in lib. *Quâ quis ratione citra invidiam se laudare possit.* Tritum est: *Laus in suo cujusque ore sordescit.* e L. Cato & Plinius *strenuissimos milites* dixerunt.

MI. NEMPE] Hoc abesse in Langianis Acidalius ait. atque inde scribendum suspicatur, *quemne,* forma Plauto familiari. Catullus: *quemne ipsa reliqui?* Tamen illud *Nempe* in MS. Cam. & omnib. meis est.

MANIBVS DEMISSIS] Lamb. & MS. Camer leg *demissis.* Sed in omnibus meis est *demiss.* quod ita etiam Cam. edidit, & præfert Douza, quem vide Centur. l. 2. c. 16. *Fugere autem demissis manibus,* est contentissimo cursu fugere. nam tales solent manûs dimittere & jactare: quod Gr. dicunt παρσείειν τὰ χεῖρε. Aristot. docet, eos citius currere, qui demissis manibus currūt. Pseud. act. 3: 2. Casaub. quoque Comm. in Theoph. notat, *Fugere demissis manibus,* Aristot. esse φεύγειν παρασείοντα. Contentiùs enim currimus, manûs demissas habentes, & circum latera jactantes.

CVI CENTONES FARCIAS.] ita omnes mei, & omnes MSS. Lambini. *Centones farcire,* est sua facinora particulatim aliis recitare: vel, gloriosis mendaciis & consarcinatis fabulamentis alium explere. Nonnulli tamen legunt, *sarcias*: quod Lambino non displicet: etsi nihil mutat contra consensum Codd. Etiam Meursius *sarcias* mavult. Cæterùm quæ ingeniosissimus Acidalius è superiori scenâ hic attexit, mirari quàm imitari malim.

ATTATE] Interjectio expavescentis, seu re aliquâ exspectatâ gestientis. L.

NISI DICIS, QVID VELIS] Douza l. *quod velim*: hoc sensu: Haud edepol scio utrum odiosa mihi allocutio tua eventura sit, necne.

hoc

hoc scio, molestum mihi non fore, si quod voluptati fuerit, edissertaveris. Ita Aul. act. 2: 2. *Quæso quod te*, &c. At verò J. Guliel. Plaut. Quæst. c. 2. ita distinguit;

Si tibi molestum non est. PE. non. edepol scio:
Molestum non est mihi, si dicis quod velis.

Quærebat miles, an molestum esset operam sermoni dare suo. Non est, &c. Sed nos, de sententiâ Gruteri, MS. ti Cam. lectionem repræsentavimus, quæ facilè aliorum emendationes excludit, *nisi dicis, quod velis.* ut velit: Molesta non erit oratio, si dixeris quæ ego velim; sin quæ tu velis, erit molesta. Ita est & in MS. Lang. & Edd. vett.

POSSIDEBIT M. F. FERIAS.] Hæc mulier tuarum feriarum, cuique otii erit particeps. significat, militem esse feriatum, &c. L. Probatum & Turnebo, ad illud Cic. 2. de Leg. *quia mortui residentur*, i. quia feriamur mortuis. At J. Doua leg. *ferias*, & accipit pro vasis æs aut argentum aut aliquid simile continentibus, quas Periphanes Militi pollicetur fore, ut fidicina sua (quam Acropolistidem esse putat) amica ejus possideat, si sexaginta sibi dennumerentur minæ præsentariæ, & fide Græcâ. Ergò *Possidebit ferias*, nihil aliud fuerit, quàm feriarum, i. pecuniæ tuæ in ferias conditæ possestrix futura est. Quo etiam facit Persianum illud:

Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
Hercule.

atque idipsum sequentia insuper *de agro, haud secus ac seriâ aliquâ, exonerando*, disertissimè confirmant. Nisi si quis, inquit idem, *obsidebit* pro *possidebit* legi mavelit: *& ferias* istas, fictilia, in quibus carnes muriâ conditæ ad usûs diuturnitatem adservabantur; aut *Vas* etiam *Vinaria* interpretari: ut intelligas; illam imposterum de penu Militis potius quam Periphanis, curiculam curaturam. Quæ tamen omnia gerras germanas esse pertendit Acidalius, quem mihi vide Capt. act. 3: 1.

EAM EX HOC AGRO] q. d. meam domum edaci & inutili muliere, tanquam onere leves. vel *Agrum* accipe pro totâ terrâ Atticâ. & est hypallage, pro, hunc agrum eâ exoneres: L. Gruterus putat sermonem esse metaphoricum; ac per ferias intelligi otium feriatum, quo abundatura sit apud Militem, unde suprà Casinâ. *meus festus dies, meus pullus*, &c. nec aliter Terent. Eunucho act. 4. scen. 4. *festus dies hominis*. consulatur Martialis libr. 3: 47. Symmachus libr. 1. ep. 1. libr. 3. ep. 81. Sic noster Milite *quia se jampridem feriatam gesserit*. Captiv. *esuriales ferias*, &c. Quòd vero addit de *agro*; alludit amplius ad morem festorum; quæ etant vel publica vel privata: & hæc quidem transferebantur de familiâ in familiam, de agro in agrum: immò impetrabantur ab Sacerdotibus atque Impp. Quæ omnia luculentiùs persequutus est Grut. in *Excerptis*.

MI. ESTNE E. MIHI HÆC? PE.] MSS. Cam. & Lang. & Edd. *Estne empta tibi hæc istis legibus? PE. hab.* Quod mihi non reiculum.

EDUCITE. INTRODUXISTIS.] ita MSS. Cam. & Lang.

CONCILIAVISTI P.] *Benè, ac pulchrè conciliare*, est vili emere: contra, *Malè conciliare*, carè & mag o pretio. Omnis enim conventio est conciliatio. *Donatus*. V. N. Pseud. act. 1: 2.

FIDES] citharam.

GRATIIS] χαρίζωμένως vel. *Gratiis*, pro *gratis*. utitur hic Asin. Prol. Ter. Phorm. act. 3: 2. alibi. sic *ingratiis* quo Cicero in Quintianâ, act. 6. Verrinâ, & frequenter Plautus, interdum & Terent. utitur, ut Eunuch. act. 2: 1. *ingratiis ut dormiam*, i. invitus, velim nolim. Turn. l. 24: 31. & G. Fabricius. V. N. Cas. act. 2: 5.

TENEBRAS CUDIS?] ita mei Codd. nec damnant Grut. & Meursius: & eo vergit scriptura Cam. Cod. etsi Lamb. ediderit, *trudis*: quod fuerit, obtrudis.

NAM SERVUM MISI] Repræsentavi editionem Cam. quam omnium MSS. consensu firmatam Lambinus adserit. Janus autem Gulielmius, Hos versus, inquit, sic verissimè reconcinno:

Nam servum misi, qui sectari meum solet
Gnatum: ipse hanc in eo articulo emit. MI. bene istoc h.

Istud, *fidicinam*, glossema est manifestum. Hoc dicit senex. Jussisse se servum suum emere Acropolistidem. ab illo hanc eo ipso articulo temporis, quo jussus erat, emptam esse. Ad illa verba alludens Miles, articulatim ait senem a servo concisum esse. Non dissimiliter Adelphis Ter. est: *Ut in ipso articulo oppressit*. Ornamentum luculentum hic exciderat. Hæc ille. Alciatus quoque in Parerg. lectionem Edd. Paris. retinens legit, *ipse hanc meo articulo emit*, i. meis quasi digitis. Licitationes enim micantibus & sublatis digitis ait fieri consuevisse: unde & *mancipes* dictos. Hæc vera quidem sed nihil ad hunc locum, Lambino judice. Cæterum, *meo articulo*, nec in MS. Cam. nec Lang. est.

NIHIL: SIC SUSPICIO EST.] ita MS. Lang. itáque ed. Cam sed Lamb. *nihil: sed susp.* & addit; *Nihil*, non planè negare: sed extenuandi ejus. quod gravius dixerat, gratiâ positum esse, &c. Grut. notat in MS. Cam. legi, *PE. quid? concludit*

concidit? MI. sic suspicio est: eleganter. Sed velim nunc os meum & hypocrisin videat Gruterus aliquis. scio probaret illud; *nihil: sic suspicio est.* In scenâ potui ostendere; verbis memorare non possum: ut multa hujus notæ alia. Certè pecularis aliqua Venus est in illo, *nihil.* Et quid si in MS. fuit? nam rasura ibi est. Meursius è conjecturâ hæc ita corrigit: *PE. quid? concidit? MI. mihi sic suspicio est.* Eadem & Heinsius conjecerat: item Acidalius. sed, ut verum dicam, in omnibus meis nec illud *nihil*, nec hoc *mihi* apparet.

PE. EGO ILLAM R.] ita Meurs. è vet. ed. personas restituit, aptissimè.

EVGE! FRVGI EPIDICE, FRVGI ES] ita MS. Cam. & vett. Edd. elegantissimè.

QVI ME EMVNXISTI] Metaphora servilis & jocosa. Græcis ἀπομύττειν. Me, tanquam puerulum, cujus nasus mucoris plenus, omnisque consilij expers est, delusum argento spoliâsti. Phorm. act. 4: 4. *Emunxi argento senes. L.*

EHODVM. FI. EGO] ita Lamb. & Acidal. hanc vocem interroganti & urgenti seni adhuc relinquunt. quamvis eam versus respuat, sine vitio tamen: cum ejusmodi voces sæpiùs extra versuum mensuram (quod & in Græcis observârunt) adjiciantur. Idem tamen Acid. divinabat etiam: *FI. Ego dum ist.*

ATHEN. ATTICIS] ut distinguat ab aliis Athenis, quarum quinque sex recenset Stephanus. Vide Not. Mil. act. 2: 1.

EHO, AIN? QVIS EAM] Codic. Anglic. *eho an quis.* hinc sunt. hoc fecit, *eho, ain? quis eam l.* itaque & Grut. è vestigiis MS. Cam. olim conjecerat: in quo lacuna est.

FLAGITIO.] i. efflagitatione, convitio seu pipulo potiùs, & quidem muliebri: non, dedecore; ut vult Monstroliensis. *Douza.* V. N. Mercat. act. 2: 3. in primis Curc. act. 3.

QVI IN TANTIS POSITVS S. SENTENTIIS] Lambinus horum verborum quinque sex affert sententiâs. Ultimam nos sequemur, ad quam Camer. alludit. Qui tantus & tam sapiens vir habeor, ut mea dicta tanquam sententiæ graves vulgò celebrentur. vel certè, qui in tanta hominum existimatione sum. Lambinus quidem istam putat omnium subtilissimam. Qui me [illegible] tantisque damnis affectum esse [illegible]tio. [illegible] jo o alludat ad verb. *sentiendi*, à quo *sententia* dicta est. Sim. Vlt. Pistoris existimat Lambinum inter sex interpretationes veram tamen non p[illegible]. & simpliciter accipiendum: Qui tam varia in mente agito: qui tam varias sententias habeo: eâ formâ, quâ Cistell. act. 2: 1. legitur: *Ita mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet,* &c. Et supra sc. 1. *Quot illic homo animos habet?* de eo, qui plus unâ amabat. Mercatore: *Ita animi in pectore incerti certant decem.*

EVMNE EGO.] Rectè Acidal. retinendum, *eum*, quod vett. edit. habent, pertendit; & orationem irati senis interruptam ita explendam: Eumne servum impunè sinam derisui me habere? vel simili modo. Qui *eam* fecerunt, & *pecuniam*, sive *injuriam* interpretati sunt, nugantur.

IRRISVM ESSE. II.] ita V. edd. & MS. Cam.

DEPECVLATVM EIS] ab eis: [illegible]: *L.* At Is. Pontanus legit, *meis*, sc. Epidico & Stratippocle filio.

ATQ. ME MINORIS] Suspicari possumus hæc ex alicujus priorum Poetarum fabulâ quâpiam jocosè inserta a Plauto. *Cam.*

LEGVM ATQ. JVR.] Corn. Severus in obit. Cic. *Vindex ille fori, legum juris que togæque.* it. Cyprian. dixit *jura legesque.* Cato apud Caris. lib. 1. *jurum legumque cultores.* Amant enim hæc duo conjungi. quod observar eruditiss. Melch. Haiminsfeldius Goldastus, Notis in Paranet. vett.

FICTOR, CONDITOR] [illegible] *fictor,* i. scriptor & quasi compositor: *L.* Douza F. *Jurum*, inquit, *conditores*, dici Jurisconsultos, quibus auctoritas à Principe data erat jura condendi, obviam satis est. Credo tamen ita ambiguè id prolatum à Periphane, ut *conditor* penult. longâ intelligi posset, respectu ad *jurium* notionem vulgarem. In eâdem ambiguitate videtur lusisse & Arnob. l. 7. *Cupientes addiscere, quid cum pultibus Deo sit, quid cum libus, quid diversis cum fratribus confectionis jure multiplici atque impensarum varietate conditu.* Vnde & confirmari posse videatur hæc lectio Pœn. act. 3: 2.

Hodie juris coctiores non sunt, qui lites creant.

SAPIENTIOREM * * MAN.] Comice & [illegible] significat Periphanes, Apœcidem se esse sapientiorem ut malleus plus sapit quàm manubrium. Malleus enim plus quidem efficit in manibus fabrûm, quam manubrium: sed hoc ille sapientius est nam & malleus sine manubrio inutilis est, & manubrium malleo dat facultatem quid eff[illegible]. [illegible] Hinc Proverb. in Aulul. *Eximere è manu manubrium.* Ita à Lamb. hæc explicata sunt. qui & in uno MS. legi affirmavit, *Sap. scilicet manubrii.* Judicent eruditi. Camerarij quidem scriptura hic lacunata est. Mei omnes quidvis aliud quam illud *scilicet esse*, agnoscunt: quod ego glossema arbitror.

ACTUS IV. SCENA I.

PHILIPPA mulier, PERIPHANES senex.

SI quid est homini miseriarum, quod miserescat, miser ex animo est.
Id ego experior, cui multa in unum locum confluunt, quæ meum
Pectus pulsant simul: multiplex ærumna me exercitam habet: paupertas,
Pavor territat mentem animi, neque ubi meas collocem spes,
5 *Habeo usquam munitum locum. ita gnata mea hostium est potita:*
Neque ea nunc ubi sit nescio. PE. quis illæc est mulier, timido
Pectore peregrè adveniens, quæ ipsa se miseratur? MV. in his dictus est,
Locus habitare mihi Periphanes. PE. me nominat hæc: credo ego
Illi hospitio usus invenit. MV. pervelim mercedem dare,
10 *Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi ille habitet. PE. noscito ego hanc.*
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. estne ea, an non
Est, quam animus retur meus? MV. di boni! visitavi antidhac.
PE. Certè ea est, quam in Epidauro pauperculam memini comprimere.
MV. Planè hic ille est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
15 *Pepulit. PE. quæ meo compressu peperit filiam, quam domi*
Nunc habeo. MV. quid si adeam? PE. haud scio an congrediar, si hæc ea est.
MV. Sin est is homo, sicut anni multi me dubiam dant. PE. longa
Dies meum incertat animum. sin ea est, quam incertò autumo, hanc
Congrediar astu. MV. muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.
20 *PE. Compellabo. MV. orationis aciem contra conferam.*
PE. Salva sis. MV. salutem accipio mihi & meis. PE. quid cæterum?
MV. Salvus sis: quod credidisti, reddo. PE. haud accuso fidem.
Novin' ego te? MV. si ego te novi, animum inducam uti noveris.
PE. Vbi te visitavi? MV. inique injurius. PE. quid jam? MV. quia
25 *Tua memoriæ interpretari me æquum censes. PE. commodè*
Fabulata es. MV. mira memoras. PE. hem istuc rectius.
Meministin'? MV. memini id. PE. in Epidauro. MV. ah, guttulâ
Pectus ardens mihi aspersisti. PE. virgini pauperculæ,
Tuæque matri me levare paupertatem. MV. tun' is es,
30 *Qui per voluptatem tuam in me ærumnam obsevisti gravem?*
PE. Ego sum. salve. MV. salva sum, quia te esse salvum sentio.
PE. Cedò manum. MV. accipe. ærumnosam & miseriarum compotem
Mulierem retines. PE. quid est, quòd vultus te turbat tuus?
MV. Filiam, quam ex te suscepi. PE. quid eam? MV. eductam perdidi.

35 *Hostium est potita. PE. habe animum lenem, & tranquillum face:*
Domi mea eccam salvam & sanam. nam postquam audivi illico
Ex meo servo, illam esse captam, continuò argentum dedi
Vt emeretur. ille eam rem adeò sobriè & frugaliter
Accuravit, ut alias res est impensè improbus.
40 *MV. Fac videam, si me vis vivere. PE. eho Canthara, statim jube*
Acropolistidem prodire filiam ante ædis meam,
Vt suam videat matrem. MV. remigrat animus nunc demum mihi.

VERSUS sunt tetrametri plerique catalectici. Primi XIX. inconcinniores & recidentes ad Hipponacteorum formam: reliqui τροχαΐζοντες.

SI QVID EST H.] Douza l. *Si quid est homini miseriarum, quod miserescat, misera ex animo Id ego experior. Quod miserescat*, i. propter quod miser fiat homo. Jam, *Misera ex animo*, Phrasis Plauto usitata: ut Stricho, act. 1: 1. *Credo ego miseram fuisse Penelopam suo ex animo.* Sed & Lucr.

Qui miser ex animo est, lætatur corpore toto.

(von Hertzen betrübt) Nisi tamen per caussam antiquitatis τὸ Miser communis generis hic esse dicatur. quomodo *pauper domus*, apud Virgil. *pauperes res* apud nostrum. At Meursius malit e v. *Si quid est h. m. q. miserescat, ex animo Id ego experior.* Etiam Parisinus τὸ *miser* non habet; cæteri tamen omnes.

MVLT. ÆRVMNA ME EX.] Ita J. Gul. & D. F. Opinor ex edd. antiquis, quæ ferè *ærumnam*.

MENTEM ANIMI] præstantissimam & intimam animi partem. ἀρχὴν σωμάτων οὐσίας ἐστι τῆς ψυχῆς, inquit Aristot. Hæc autem sæpissimè ita conjuncta a bonis scriptoribus leguntur. Bacch. act. 3: 4. *Satin ego animi mentem sinceram gero?* Lucret. libr. 5.

——. *animi vix mente videtur.*
lib. 4.
Mens animi vigilat.
Catullus:
Mens animi tantis fluctuat ipsa malis.
Virg. 6. Æneid.
—— *magnam cui mentem animumque*
Delius inspirat vates.

Sic idem *amentem animi* Didonem dixit. Sic, *ingenium animi*, dixit Poeta quidam vetus, apud Charisi. l. 2 ad Herenn. *Sin inverecundum animus ingenium possidet.*

HOSTIVM EST POTITA] capta est ab hostibus. item, ab hostibus. item Capt. act. 1: 1. ubi notat vir [illegible], *potiri hostium*, est in hostium potestatem venire, de quo Palm. Spicileg. Apud Cic. 1. Tuscul. *potitur fatorum*, pro moritur: Turnebus. Ita in Papiniani responso l. *quod si.* de Captivis, &c. *Exinde sui juris videtur fuisse, ex quo pater hostium potitus est.* Tryphon. l. in bello, eodem titulo: *Cætera quæ in jure [illegible] postea quàm postliminio redit, pro eo habentur, ac si [illegible] quam iste hostium potitus fuisset.* Vide Stewech. ad Veget. item Cujac. ad l. 49. Dig. tit. 15. L. 1. *Potiri mali*, pro opprimi à malo, & in ejus tanquam potestatem venire, dixisse Ter. Phorm. act. 3: 1. J. Guliel. docet.

SE MISERATVR] miseram se meritè ac dolenter prædicat sive lamentatur. Sall. st. Catil. *miserari parvos liberos.* Vide N. Rud. act. 1: 3.

HOSPITIO USUS INVENIT] ita MS. Camer. & Argentin. Sed Lamb. l. [illegible] Q. d. evenit illi, ut opus sit ei hospitio. P[illegible] *usus venit.* alius; *usus inerit.* hinc Meurs. f. *usus fuerit.*

NOSCITO] nosse incipio. I. D.

ME VIDISSE] *mi*, supervacaneum quasi est Lucret. *Quippe etenim quàm multa tibi me [illegible] possum.* Aul. act. 5.

VISITAVI] sæpiùs hunc vidi: ut hinc non longè. Curcul. act. 2: 3. *annuo visit ... esse*, i. fre[illegible]ter vidisse. Contra *invisitatum*, i. non sæpe visum, haud semel apud Livium est, teste etiam [illegible] apud Apulejum, Colvio, qui etiam *invisere*, pro non videre, præstat. Et *invisus* pro non visus, Cic. dixit, in Orat. super Arusp. Respons. *Non invisa solum sed etiam inaudita sacra*, notante Scaligero contra Erasmum. Ita Apul. [illegible] Met. *Quidam introcessit & cantavit [illegible] & [illegible] cithará pulsavit, qui videbatur nec ip[illegible].* Gloss. vetus *Invisus*, ἀόρατος, [illegible]. L[illegible] con[illegible] lat. ἀόρατος, *invisibilis* [illegible] non absimili formâ Auson. dixit, [illegible]. Ita Sen. *Castam te putas, quia [illegible] me et [illegible]* Gruterus. In MS. Camer post τὸ *visitavi* [illegible] na est XV. litterarum.

CER-

CERTE EA EST] Et hic vacat aliquid quod caperet litteras. XX.

PUDICITIAM PEPULIT.] ita MSS.Cam. i. virginitatem mihi eripuit. Livius: *Expugnabit decem muliebre*: quod Cæcilius, *hymenem virginis dentegrare*: & Apul. *interficere virginitatem*, dixit. Rigaltius in Notis ad Onosandri Strategicum p. 45 Viri, inquit, doctissimi, verecundiam pulsare, τὸν αἰδῶ πατεῖν, pudorem injicere ac infamiam irrogare, interpretati sunt, in l. Pecuniæ certem. D. de aliment. vel cib. leg. Sed magis placuit alii, Papinianum in illâ lege (si modò integra ab Triboniani manu lex sit) censuisse, alimentorum præbendorum oneribus menstruis atque aunuis necessitatem iis etiam astringi, *qui puellarum verecundiam pudoremve pulsant*. Sic *Pulsationem pudoris*, dixit Paulus JC. lib. 5. Recept. Sent. tit. 4. sic *pulsare pudica*, Martialis. sic Pl. Epid. *Pellere pudicitiam*. ubi tamen non solum libri, verùm & Musis invitis Lamb. legit, *perculit*. Nam simili locutione apud Martianum Felicem lib. 1. Cyllenius, *rationabili proposito constituit pellere castitatum*. Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Dec am. 384. Ed. Argent. *pudicit. depulit*.

INCERTAT ANIMUM] Idem, quod anteà, *at mi mul[...] me dubiam dant*.

QUAM INCERTO AUTUMO] Notat Pont. in Anglic. esse, *quam incerto animo*. Ut *incertare animum*, dictum sit, ut illud posteà Apul. *singultu lacrimoso sermonem incertans*. Etiam *incerto animo* est animo meo.

CONTRA CONFERAM] Etiam post hæc spatium est XII. litterarum.

QUOD CREDIDISTI, REDDO] nempe *fidem*: quam abs te quasi creditam accepi. Bacchid. *[...]n tu pretium reddis salutem, quam dedi?*

HAUD ACCUSO FIDEM] non queror de tuam [...] quia reditum tam fideliter reddas, nempe [...] Fides enim in rebus creditis usurpatur. *Accusare fidem*, pro accusare aliquem, qui [...]em non præstat. Cicero 2. Epist. ad Fam. i. [d]ixit, *Accusare officium*. ad quod P. Manut. videas.

SI EGO TE NOVI] si tu is es, quem esse arbitror, persuadebo mihi, me tibi notam esse.

INTERPRETARI] interpretem fieri. D.

MIRA MEMORAS] sc. cum dicis, me scitè loqui: cum de natura fœminarum absit. L.

MEMINISTIN &c.] Hic versus imperfectus & numero & sententia arguitur a Cam.

MEMINISTI] Ita hæc cohærent: Meministin Epidauro me tibi virgini pauperculæ, & mulieri [...] nuptiæ ante illatare? Sed Acidal. pro [...] hæc ita concinnat:

——— *[...] commodè*

I[...]rs. MV. mira, ut memoras. PE. bem, ipse tellius

Meministin? MV. memini. PE. i.â in Epidauro? MV. ab &c.

Quærit, an illud rectius & occultius, quod ipsis solis erat notum, meminerit &c. Quod valde mihi placeat, ex ingenio olim inter se amantum.

AH! GUTTULA] Vide Adag. *Adspersisti aquam*, & Not. Milit. act. 4: 8.

ÆR. OBSERVISTI] V. N. Trucul. 2, 6. *Qui sim magni doloris per voluptatem tuam condidisti in corpus* &c. Eleganter & honeste solent veteres agriculturæ vocabula transferre ad rem voluptatum. de quo dictum aliquid Asin. act 5: 2. Ampli. act. 2: 2. alibi. Sic Martial. argutè ludit ex ambiguo in verbo *Colendi*, lib. 7. epigr. 55. *Vis te, Sexte, coli*, &c. Eâdem metaphorâ Euripides Troadib. Priamum πατέρα τῶν ἀρότων ἀρουρῶν τέκνων vocat. Sic Oraculum Lajo datum dicebar: ἀντίβε[...] τέκνων ἄλοκα. Sic Æschylus: πατροκτόνον ἀλλὰ πῶλα, ὃς τε μητρὸς ἁγνὰν σπείρας ἄρουραν. ita Arnob. lib. 4. *muliebria arva* dixit: *genitale arvum* Virgil. 3. G. & August. lib. 18. de Civir. Dei. cap. 23. & alii. Sic Plaut. Mil. *genitalem hortum*. Sic Nonnus Dionys. l. 12. στάχυν ἀρσενα πατρὸς ἀρούρης vocat marem seu filium. Hinc illa quoque dicta sunt, *Sate sanguine regum*, *divûm*: *nobilis satu ortus* &c. Quid quod ne Sacræ Litteræ quidem hanc metaphoram abhorrent: ut cum dicunt *hortum obseratum*, significantes pudicitiam illæsam & integram: item cum *portam clausam*; *fontem obsignatum*: cum *puteum* & *aquas* eodem significatu usurpant. ut, *esse ex eodem puteo*. i. ex eâdem matrice. Esai. 51. v. 1. *Bibe aquam è puteo tuo*. item, *Ne bibe ex alieno fonte*, in Proverb. Salom. Vide J. Drusium in Miscell. & classe 2. lib. 2. Proverb. sacr. Atque hæc è libro 4. Hal Oppian. Notis C Rittersh. excerpta huc transferre placuit. Etiam Nic. Rigaltius ad l'hædri Fab 42. plurcula collegit, ut agriculturam in matrimonio & humanâ naturâ indicaret; hominisque satum, ut ait, ad terrenam originem deprimeret. tum, quia inspectis auctoris virtutibus & operibus, Natura venerenda sit, non erubescenda.

COMPOTEM] i. plenam. L. eâ formâ, quâ Trucul. *c[...] ipse compo[...]m*.

QUOD VOLTUS TE TURBAT TUUS?] Meursius: Hæc proba hactenus putata sunt: nec tamen proba. Signate in V. Codice erat: *quid, quod agi me titubat tuus?* Convenienter planè: nam manum ejus tenebat. Capiendus vero hic locus ex veterum superstitione, qui si digitus vel unguis [...], aliquid inde sibi eventurum ominabantur, vel boni, vel mali &c. Singuli au-

rem digiti diis certis erant consecrati: pollex Veneri: index Marti: infamis Saturno: annularis Soli: auricularis Mercurio. Melampodis Hierogrammatei sunt è libro, cui titulus, περὶ παλμῶν μαντικὴ, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. Δάκτυλος, inquit, μικρὸς τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀλλόμενος, &c. *Digitus* autem in Comico nostro κατ' ἐξοχὴν de pollice intelligi debet, non minùs, quàm e *Manus* de dextrâ: atque ita convenient ea Melampodis; Δάκτυλος ὁ μέγας ὁ καὶ ἀντίχειρ καλούμενος, ἀλλόμενος, ἐπίκτησιν πολλῶν ἀγαθῶν δηλοῖ· καὶ ἐπὶ τέκνοις, καὶ ἐπὶ γυναικὶ χαρήσεται. Nam erat Philippa solicita de filiâ, & in hostium esse manu existimabat, quam Periphanes domi suæ esse salvam & sanam mox significaturus est. Illud tam lætum nuntium præsagiebat ei pollex, & palpatione suâ prænuntiabat. Hæc est vera Plauti lectio, & lectionis interpretatio. nec aliunde explicari potest alter locus Captivis, act. 4: 2. v. 79.

ER. Cedo manum. HE. hem manum. ER. di te omnes adjuvant. HE. nihil sentio.

Ergasilus Hegioni nuntiaturus, salvum advenisse sibi filium, arripit manum ejus, deos adjuvare dicit. ad quod respondet Hegio, nihil sentire se, id est, nullam digiti palpationem, quæ nuntium istud præsagio suo tali confirmaret. Hæc ille. In Brix. & Ald. & Colon. *quid id est, quod digitos interturbat tuos?* Gruterus tamen horum nihil probat, aitque *titubare* aliud esse, aliud *salire*: neq; potuisse istud tam facilè deprehendi ab alio. Libri Vett. qui laudantur, sunt (inquit) planè mustei. nam editio princeps agnoscit clarè: *Quid, quòd digitus te turbat tuus?* (& ita in Mediolan.) quæ lectio nata ex ambiguis litteris membranarum. nam & in cod. Cam. primitùs legebatur: *quid est, quòd duo ttus te turbat tuus?* Acidalius: *quid est, quod vultu interturbat tuus?*

EDUCTAM] V. N. Amph. act. 1: 3.

TRANQ. FACE] sc. animum. D.

UT EMERETUR] ita MS. Cam. V. C. *ut emeret.*

ALIAS RES] MS. Cam. & omnes. V. Cod. *alias res*, ejectâ voce Lambini *ad*. Concise dixit, *Alias res*: sicut Martial. lib. 13: 84.

Visceribus bonus est; cætera vile sapit. Meurs.

IMPENSE IMPROBUS] i. valde improbus. quasi in quem multum improbitatis impensum sit. V. N. Bacch. act. 3: 2.

EHO CANTH.] MS. Cam. *eho istinc Canth.* Illud, *vivere*, etiam nusquam apparet.

JUBE ACROPOL.] De hoc Fidicinæ nomine videatur velitatio Camer. & Lamb.

REMIGRAT A. N. DEMUM] redit animus: quasi è corpore *exulatum colligatus vasis aufugerit*, ut jocatur Pseud. act. 4: 4. J. Guliel. è Samb. Cod. legit probatq; maximè, *domum*. quod tamen Grutero improbum. Acidal. l. etiam *denuò*. ita Symmachus lib. 7. epist. 37. *In tranquillum denuo animus remeavit*: vel ut Schoti cod. leg. *remigravit*. item l. 1. epist. 5. *Tunc mihi animus ab ægritudine remigravit.*

ACTUS IV. SCENA II.

FIDICINA, PERIPHANES senex, PHILIPPA mulier.

QUID est, pater, quòd me excivisti ante ædis? PE. ut matrem tuam
Videas, adeas, venienti des salutem atque osculum. (tuum.
FID. Quam meam matrem? PE. quæ exanimata exequitur aspectum
MU. Quis istæc est, quam tu osculum mihi ferre jubes? PE. tua filia. (sit?
5 *MU. Hæccine? PE. hæc. MU. egóne osculum huic dem? PE. cur non, quæ ex te nata*
MU. Tu homo insanus. PE. egóne? MU. tute. PE. cur? MU. quia ego hanc quæ siet
Neque scio, neque novi, neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem,
PE. Scio quid erres, quia vestitum atque ornatum immutabilem
Habet hæc. MU. ALITER CATULI longè olent, aliter sues. nego
10 *Eam me novisse, quæ sit. PE. prò deûm atque hominum fidem!*

Quid?

Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos domi,
Atque argentum egurgitem domo prorsum. quid tu, quæ patrem
Tuum vocas me, atque osculare? quid stas stupida? quid taces?
FI. Quid loquar vis? PE. hæc negat se tuam esse matrem. FI. non siet,
15 *Si non volt. equidem hac invitâ tamen ero matris filia.*
Non me istanc cogere æquum est meam esse matrem, si ne volt.
PE. Cur me igitur patrem vocabas? FI. tua istæc culpa est, non mea.
Non patrem ego nominem, ubi tu tuam me appelles filiam?
Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem.
20 *Negat hæc, filiam me suam esse, non ergo hæc mater mea est.*
Postremò hæc mea culpa non est: quæ didici, dixi omnia.
Epidicus mihi magister fuit. PE. perii, PLAUSTRUM perculi.
FI. Nunquid ego ibi peccavi? PE. si hercle te unquam audivero patrem
Me vocare, vitam tuam ego interimam pessima. FI. non voco.
25 *Ubi voles pater esse, ibi esto: ubi noles, ne fueris pater.*
MU. Quid, ob eam rem hanc emisti, quia tuam gnatam ratus? quibus
De signis agnoscebas? PE. nullis. MU. quare ergo filiam
Credidisti nostram? PE. servus Epidicus dixit mihi.
MU. Quid si servo aliter visum est? non poteras novisse, obsecro?
30 *PE. Quid ego, qui illam, ut primùm vidi, nunquam vidi postea.*
MU. Perii misera. PE. ne fle, mulier: intrò abi, habeto animum bonum.
Ego illam reperiam. MU. heic Athenis civis eam emit Atticus:
Adolescentem equidem dicebant emisse. PE. inveniam, tace:
Abi modò intrò, atque hanc asserva Circam, Solis filiam.
35 *Ego relictis rebus Epidicum operam quærendo dabo:*
Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

VERSUS tetrametri catalectici τροχαΐζοντες. A ADEAS, VEN.] Ita MSS. & Edd.

ORNATUM IMMUTABILEM] ita MS. Cam. & Alexandr. Ed. i. immutatum: à verbo *immuto* seu *immutor*. itaque *immutabilis ornatus*, valet mutabilis, seu potiùs mutatus. Licet etiam dicere, *immutabilis* esse compositum ex *in* & *mutabilis*: sed *in* habere vim incrementi, ut in his, *incurvus*, *incanus* &c. Lamb. Sed MS. Lang *mutabilem*.

ALITER CATULI] vide Adag.

ALIENOS] ita MS. Cam. & omnes vet. cod. MS. Frising. *alteros*. Douza, *alienas*, cum MSS. Lang. Sed Meursius ἀρχαϊσμὸν putat: uti Stich. *filiis* pro *filiabus*. Gruterus masculinum ait pro fæminino poni; certè sexum illum complecti: quemadmodum volunt JCti.

EGURGITEM DOMO] domo, tanquam è gurgite effundam.

TAMEN ERO MATRIS FILIA.] Ich muß ja etwan eine Mutter gehabt haben.

N. PA. EGO NOMINEM] Pontan. è cod. Oxon. leg. *patrem te ego n.*

QUOQ. ETIAM] παράλληλον Comicum, seu σχῆμα ἐκ παραλλήλου: usitatum Plauto, Terentio, Lucr. aliis. V.N. Cistel act. 3.

QUÆ DIDICI] ab Epidico, suprà act. 2: 3. & act. 3: 2.

PLAUSTRUM PERCULI] *Austrum*, inquit Cam. sceiptum erat in nostro Codice: sed cum lacunulâ tamen ante initialem literam *a*. itaque suspicor verum esse, *plaustrum perculi*, i. everti ac perturbavi rem falsâ emtione. Donatus rusticum ait Proverb. *Panè plaustrum perculit*: ubi ait in Eunucho servus, *Perculeris tu jam me*, id est, impellendo proturbaveris. Festus: *Plaustrum perculi, dicebant antiqui ab eo, qui pede onusta plaustra perculit, i. evertit. quod postea abiit in Proverbium*. Ad quod Jos. Scaliger; Malè

Malè hodie (inquit) legitur, *Austrum perculi*. quod max. vir Turnebus *haustrum* interpretatur: idque optimè, si ita Proverbium efferebant veteres. sed cum agnoscatur hic a Festo, item à Donato, ita retinebimus. Male vero illud interpretatur Erasmus. sed illi condonandum. quia ad eam opinionem Donatus malè intellectus eum impulit, ac ipsum Erasmum potius, quàm plaustrum perculit: cum aliâ mente apud Plautum accipiatur, &c. Accipiendum enim semper de eo, qui evertit ac perturbat rem. Quare in Ter. non *Benè*, sed *Pæne perculi*, legendum. quod indicatur verbo *Perculerit*. Est enim, ut Grammatici loquuntur, potentiale: hoc est, *pæne perculisti* [illegible]. Cal. Rhodiginus tamen lib. 15. c. 7. illud, *Austrum perculi*, explicat. Verba ejus sunt: Quoniam ex Hippocratis & Galeni doctrinâ adstruximus, *Austrum* (quem Augustinus *pincernam plubiarum* vocat, sicut Aquilonem, *scopam terræ*) hebetare auditum, & stupidum quadamtenus hominem facere; ad id arbitror Periphanem allusisse. quasi doleret, se tam hebeti fuisse judicatu, ut rem animadvertere non potuerit, perinde ac si obsurduisset, oculisque offusa caligo foret, ut Nioben putares, &c. Sed hoc nihil ad Scaligeri illa.

CIRCAM] sane *Circam*, non, *Circen* legend. probat & Cujacius lib. 12. cap. 8. item Gruter. e MS. Cam. Probat & Popma. ita *Glycera, Dirca, Penelopa, Mycena* legitur. Nic. Rigaltius ad Phædri Fab. VI. *Circam*, inquit, interpretantur *beneficam* nec vere, nec aptè. Nemo scilicet homo patrem suum, nisi matris testimonio fidem adhibeat, agnoscere potest. fatetur Telemachus *Odyss. α*. Quos autem Venus volgivaga & πάνδημος variè procreavit, iis nec mater ipsa certum patrem assignare potest. Sed evenit etiam, ut quis aliquando nec patrem noscat. Solem unicum certò sibi sciat parentem. Hominem enim à Sole & homine generari, Physici affirmant. Sic eleganter & acute lusit Comicus in nomine Circes, quæ Solis filia. itaque fidicinam Solis filiam nuncupavit: quia, ut Circe fingitur Sole prognata. ita hæc fidicina, quam & pater & mater suam esse negabant, Solem sibi tantummodo parentem poterat nominare, &c.

RELICTIS REBUS] Venusta antiquorum dictio. q.d. re susceptâ de manibus deposita. continetque celeritatem & sedulitatem quandam. Utitur & Cistell. Persâ, Trinumo Terentius item Andr. & Heaut. etiam Lucr. l. 3. alibi.

EXITIABILEM &c.] Mira orationis syntaxis: quam Latinos Comicos de Græcis sumsisse, Lamb. annotat. Vide N. Persa act. 5:1. & Aul. Prol.

UT FIAT] ita MS. Cam. & Vet. Ed. Alex. tueturque omnino Gruterus. reliqui ferè: *hunc ut sciat diem*: quod aliis arridet.

ACTUS V. SCENA I.

STRATIPPOCLES adolescens, EPIDICUS servus, DANISTA, VIRGO.

MALE morigerus mihi est Danista, qui de me argentum non petit,
Neque illam adducit quæ emta ex prædâ est sed eccum incedit Epidicus.
Quid illuc est, quòd illi caperat frons severitudine?
EP. Si undecim deos præter sese secum adducat Iuppiter,
5 *Ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.*
Periphanem emere lora vidi. aderat ibi unà Apœcides.
Nunc homines me quæritare credo senserunt sibi
Data esse verba ST. quid agis, mea commoditas? EP quod miser.
ST. Quid est tibi? EP. quin tu mihi adornas ad fugam viaticum,
10 *Priusquam pereo. nam per urbem duo defloccati senes*
Quæritant me, in manibus gestant copulas secum * *

ST. Habe bonum animum. EP. quippe ego, cui libertas in mundo sita' st.
ST. Ego te servabo. EP. edepol me illi melius, si nacti fuant.
Sed quis est hæc muliercula, & illic gravastellus qui venit?
15 *ST. Hic est Danista: hæc illa est autem, quam emi ex prædâ. EP. hæccine' st?*
ST. Hæc. est ne, ut tibi dixi? aspecta. EP. hæc? ST. contempla, Epidice.
Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissima.
Estne? considera: vide: signum pictum pulchrè videris.
EP. Ex tuis verbis meum futurum corium pulchrum prædicas:
20 *Quem Apelles atque Zeusis duo pingent pigmentis ulmeis.*
ST. Dii immortales, otiosè isse admiror. pedibus pulmoneis
Qui perhibetur, prius venisset, quàm tu advenisti mihi.
DA. Hæc edepol remorata mede st. ST. siquidem istius gratiâ
Es remoratus, quod ista voluit, nimium advenisti citò.
25 *DA. Age, age, absolve me, atque argentum numera, ne comites morer.*
ST. Pernumeratum est. DA. tene cruminam: huc inde. ST. sapienter venis.
Operire, dum effero ad te argentum. DA. matura. ST. domi est.
EP. Satin' ego oculis utilitatem obtineo sincerè, an parum?
E Philippâ matre natam, ac Thebis Epidauri satam,
30 *Videon' ego Telestidem te, Periphani filiam?*
VIR. Quis tu homo es, qui meum parentum nomen memoras, & meum?
EP. Non me novisti? VIR. quod quidem nunc veniat in mentem mihi.
EP. Non meministi me inaurem ad te afferre natali die? VIR. memini, mi ho-
EP. Lunelam atque anellum aureolum in digitum? (mo.
35 *VIR. Tune is es? EP. ego sum, & istic frater tuus est, aliâ matre, uno patre.*
VIR. Quid, pater meus? vivu' st? EP. animo liquido & tranquillo es, tace.
VIR. Dii me ex perditâ servatam cupiunt, si vera autumas.
EP. Non habeo ullam occasionem, ut apud te falsa fabuler.
ST. Accipe argentum hoc, Danista. hic sunt quadraginta minæ.
40 *Si quid erit dubium, immutabo. DA. benefecisti. bene vale.*
ST. Nunc enim tu mea es. VIR. soror quidem edepol, ut tu æquè scias.
Salve frater. ST. sanan' hæc est? EP. sana, si appellat suum.
ST. Quid? ego modò huic frater factus sum, dum intrò eo atque exeo?
" *EP. QUOD BONI EST, id tacitus taceas tute tecum, & gaudeas.*
45 *ST. Perdidisti, & reperisti me, soror. EP. stultus tace.*
Tibi quidem, quod ames, domi præsto' st fidicina, operâ meâ:
Et sororem in libertatem idem operâ concilio meâ.
ST. Epidice, fateor. EP. abi intrò, ac jube huic aquam calefieri.
Cætera hæc posterius faxo scibis, ubi erit ocium.
50 *ST. Sequere hàc me, mea soror. EP. ego ad vos Thesprionem jussero*
Huc transire. sed memento, si quid sæviunt senes,
Suppetias mihi cum sorore ferre. ST. facile istuc erit.

E P. Thesprio, exi istàc per hortum, affer domum auxilium mihi.
Magna res est. minoris multò facio, quam dudum, senes.
55 *Remeabo intrò, ut accurentur advenientes hospites.*
Eàdem hæc intus edocebo, quæ ego scio, Stratippoclem.
Non fugio. domi adesse certum'st. neque ille haud objiciet mihi
Pedibus sese provocatum. abeo intrò. nimis longum loquor.

VERSUS sunt τετράμετροι ἀκατάληκτοι & καταληκτικοὶ τροχαΐζοντες.

QUÆ EMPTA EX PR.] ita MS. Lang. sed veteriores Edd. *quæ ex prædâ* sed &c.

ILLI CAPERAT FRONS S.] *Caperat* pro *caperatur* (V N. Mil. act. 2: 6.) id est, rugis contrahitur, & asperatur. tractum a caprorum frontibus crispis, auctore Nonio. vel à cornuum caprinorum similitudine, ut Festo placet. Hinc *frons caperata*, pro, tristi & severâ. Affinia sunt; *Contrahere frontem*, Amph. Prol. *Consulcare frontem*, Bacchid. Petronius:

Quid me spectatis constrictâ fronte Catones?

Mart. libr. 10. *adstrictam frontem* dixit. Sic Propert. *Adstrictum patrem*. Cornelius, *Adductum*, i. severum, tetricum ac superciliosum. Apul. *Senili tristitie striatam gerens frontem*, &c. Notat & Scal. in Ætna, veteres dixisse, *Frontem*, seu *vultum caligantem*: ut Sopphocl. συνόφρυς προσώπου. Idem ad Manil. l. 1. *strictas pondere mentes*. &, *strictos Catones* expon. ἰδιοτρόπους & qui non sunt κοινωνικοί. Contrà, *Exporrigere frontem*, Cas. & Ter. Adelph. *Explicare frontem*, Horat 3 Od. 29. & 2. Sat. 2. pro, animum remittere, & hilaritati se dare, &c.

SI UNDECIM D.] Duodecim dii magni sunt: quos Cicero tralate *Deos majorum gentium* vocat. & quorum nomina hoc disticho include Ennius:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Dejana, Venus: Mars,
Mercurius, Jovi's Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Eosdem eum suis tutelis Jos. Scaliger recenset, sed p[illegible]llum mutato ordine, ad Manil l. 2. De *XII. Diis Consentibus* vide Crin[illegible] l. 8. De hon[illegible] dis [illegible]l. inprimis Comm[illegible] Pauli Meralæ ad lib. 1. An[illegible] Enni. Nom[illegible] & Herodo[illegible] Pla[illegible]to, XI[illegible]. Athen[illegible] deos: quos Gul. Postellus ar[illegible] XII car[illegible] P[illegible] & J[illegible] est. Id[illegible] in Eu[illegible] tribit, XII deos p[illegible] in Æ[illegible] p[illegible]: inde in Atticam por[illegible] ha[illegible] b[illegible] P[illegible] in communem, quæ [illegible] Æg[illegible] igit[illegible] [illegible] An [illegible] bi[illegible], q[illegible] [illegible] N[illegible] D[illegible] num[illegible] [illegible] qu[illegible] [illegible] *bova*, 10. *Saddai*; quibus addenda, 11. *Sur.* 12. *Al[illegible]*. Etiam de *Diis Deabusque Consentibus*, imò adeo de *Deorum Consentio* vilite *Inscriptiones* duas tr[illegible] dissimas apud Gruterum pagina CXL. 1, 2, 3, Operis illius consummatissimi.

SENSERUNT SIBI DATA] Ita Gruterus, instans vett. ed. lectioni, emendavit: ut & carmini & tenebris sententiæ c[illegible]n[illegible]uleretur.

GEST. COP. SECUM] MSS. & Edd. nihil sani hic expediunt.

DEFLOCCATI SENES] i. calvi: sumptâ metaphorâ à vestibus, quæ fr[illegible]los suos, i. villos amiserunt: quæ & *decotes* sive *decutes*, i. detritæ dicebantur. Vide Scaligeri Conject.

QUIPPE EGO, CUI LIB. IN MUNDO] q. d. Quidni ego bonum animum habeam, cui libertas parata est domi! Ironia servilis. *In mundo esse, dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intelligi*, Festus. Ductum fortasse (inquit P. Victor Var Lect. libr. 8. c. 20.) à mundo muliebri. Mulieres enim quæ ad cultum corporis f[illegible] in promptu habent, condunt que omnia diligenter in arcula: ut p[illegible] sto a[illegible] semper sint. Hoc enim video placere doctis. Sive, *in mundo*, dicebant, significante[illegible] extare illud: ut [illegible] conscii libe[illegible] vitæ, in [illegible] posse intelliger[illegible] obs[illegible]re, [illegible] est minantium, quod volebant, ind[illegible]antes. Ut h[illegible] perterrefacere volentes di[illegible], Nonne tu scis inveniri carcerem, carnificem?

MELIII MELIUS] sic servabunt, nimirum [illegible] Jo[illegible] ex ambiguo.

GRAVASTELLUS] *[illegible]astellus*, ait Festus, *[illegible], a gr[illegible] sic di[illegible]*. Fieri p[illegible] inquit C[illegible] licentia usitata [illegible] in fingendis nominibus Plautus alluserit ad p[illegible]dus tellu[illegible], [illegible] atque ita jocatus fu[illegible] Danistam. Meu[illegible], Scrip[illegible] in [illegible], *[illegible] ravastellus*. nam dicebant *Ravus*, *[illegible]*: que[illegible] n *Calvus Cal[illegible]* [illegible] *Ravastellus*. Ita etia[illegible] ab *[illegible] alte[illegible]* [illegible] & [illegible] J. Gul. Ver[illegible] lib. 3. c. [illegible] legendum; *[illegible] quia* [illegible] *[illegible]*, & [illegible]

ravus: ellus, qui venit. Cui canitie caput jam inspergitur, *ravus* est. unde *ravam lupam* Hor. dixit pro cana: & Varro *oculos ravos*, pro glaucis sive cæsiis. *Ellus*, δεικτικὸν est, *illus*. Vide Donat. in Terent. Andr. act. 5. sc. 2.

EP. HÆC.] Douza legit, *hec*. MS. Cam. hæc continuat;

—— *aspecta, hac. contempla Epid.*

USQ. AB UNGUICULO, &c.] Speciem habet adagionis hæc locutio. ἐκ ποδὸς ἐς κορυφήν. B. Ambrof. 2. Off. *A vestigio pedis usque ad verticem.* Horat. 2. Epid. 2.

Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos.

Cic pro Rosc. Am. *Nonne ab imis unguibus ad verticem summum, &c. ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur?* Græci ferè mutato ordine verborum. Hom. Iliad. ψ. v. 169.

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς.

Theocr. Idyl. 20.

—— ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε ——

SIGNUM PICT.] imaginem p. Picta apparent pulchriora nativis: ideò *graphicum* pro scito & eleganti ponitur. Stich. act. 2. 1. *Satin' ut facete atque ex pictura adstitit!* supra act. 3: 3.

EX TUIS VERBIS] Si picta sunt pulchra; meum tergum pulchrum futurum est: namque pigmentis ulmeis, i. virgis ex ulmo, à Senibus quasi pictoribus pulchre pingetur. Per *Apellem* & *Zeuxim*, Periphanem & Apœcid. significat.

PEDIBUS PULMONEIS] *Pulmonei pedes*, molles sunt: & ideò ad itineris laborem inepti. Proverbium est, *Pulmo priùs venisset*, dictum in lentos ac cessatores: quod pulmo, cum perpetuò moveat, nunquam tamen loco promoveat. Prov. elegans apud Synesium: ὁ πνεύμονος ἐν φυτῷ ζῶν βίον. *Pulmo* etiam piscis nomen est: de quo Plinius. Contrà, *duri pedes* ad currendum aptissimi, hinc *equi æripedes*, χαλκόποδες, σιδηρόποδες, κρατερώνυχες, &c. Cicero ad Attic. *Biennium præteriit, cum ille καλλιππίδης assiduo cursu nullum cubitum procederet.* Jos. Scal. in Catalect. ad illos v.

Et æstuantes nolle solvis pantices
Ubi jam ad uxorem redis,

i. ut solvas pantices. Sunt autem *pantices*, quod vulgò vocamus *farcim*, corruptè à farcimine. nam ita vocat Vegetius. Et Martial. l. 6: 64.

Qui cum panticibus laxis, & cum pede grandi,
Et rubro pulmone vetus ——

ubi pulmonum φλεγμονὴν hominem laborantem intelligere, nihil vetat. Sed ego puto *pulmonem* ibi, & *pantices* idem esse: quemadmodum & *pulmunculum* apud Vegetium: quod pantices pulmonum ruborem referant. Itaque sic locus Pl. in Epid. accipiendus est;

—— *pedibus pulmoneis Qui p.* &c.

ut *pedes pulmoneos* intelligat, qui panticibus ulcerosi sunt. nisi referatur ad Proverb. πλεύμων, de stupido. vel potius dixerit *pedes pulmoneos*, tumidos, sicuti Plinius (l. 15. c. 14.) *pulmonea* quædam *poma* vocata ait, id est, ut ipse interpretatur, *stolidè tumentia*. In Vet. Glossario, *Pantices*, ἴλεα καὶ τὰ τράχηλα τῆς κοιλίας exponuntur. Hæc ille. quæ ideò adscripsi omnia, ut locum Pseud. act. 1. sc. 2. unâ operâ explicarem. MS. Frising. l. *scio jussisti adimere pedibus pulmones.* Et notat Grut. in MS. Cam. priùs fuisse, *scio jussis*: mox factum ab alio, *socco*. Edd. vet. leg. *Di immortales! soccos jussi adimere pedibus: pulmo enim (quod perhibent) prius venisset.* Hinc Meurs. facit: *soccos jussis ad. pedibus.* pro *jussisti*. sensu tali: An sine soccis ivisti, ut tarde tibi fuerit eundum, ne pedes læderes? Appositè vero soccos ei tribuit, qui proprii Comœdiæ. Vide & Jac. Dalechamp. ad Plin. lib. 11. cap. 37.

HÆC] Puellam.

SAP. VENIS.] cum crumenâ scilicet, cui tradam pecuniam. Acidal. malit, *sapienter mones.* ut ad illud referatur, *hinc inde*.

SATIN EGO, &c.] Alibi dicit, *Satin' rectè oculis utor?* i. satisne clarè oculis prospicio, an secus? Eleganter, inquit Meursius. Utilitas hic non aliud quàm Usus: non χρησιμότης, sed χρῆσις. Et hæc est propria ac prisca notio, &c. Auctor ad Heren lib. 4. *si idoneus esse potest ad eas utilitates & aptus, quæ desiderantur ab equo.* Posteà, quia quicquid usum sui præstat, commodum adfert, factum ut pro iis *utilitas* acciperetur.

TELESTIDEM] ita MS. Cam. & ed. mei. solus Brix. cum Lamb. l. *Acropolistidem*.

IN MENT. MIHI. EP. NON M.] ita Js. Pontanus e cod. Angl. locum hunc restituit; nec longe secus diu antè Gruterus, cum multâ sanè elegantiâ: nec longe abit Acidalii etiam conjecturam.

INAUREM AD TE] *Inauris*, ornamentum quod ab aure pendebat: populis ad Orientem usitatum. Vide N. Men. act. 3. sc. 3. Cam. suspicatur leg. *minam auream*, quæ fuisset instar aurei Lusitani, cujus pretium aureorum decem. MS. Cam. & Edd. l. *auream*. hinc Meursius corrigit, *armeam ad te adferre*. nam *Armea*, armi ornamentũ. diminutivè *Armilla*. Observandum etiam, veteres die natali munera ab amicis clientibusque accepisse. Vide ib. Meurs. cap. 7. & inprimis cap. 1. Censorini, *De die Natali*.

LUNELAM] *Lunela*, sive *Lunula*, lapillus seu gemma rotunda instar Lunæ. *L. D.* in MS. Cam. est, *junuis*, & ante *l*, est spacium IV. literarũ.

ANIMO LIQ.] esto animo curis soluto & A minimè solicito: Turn. l. 16: 10. Pseud. act. 1: 3. quem Aul. act. 1: 2. *animum defæcatum* dixit.

NON HABEO ULL. OCCAS.] simili illi Most. act. 2: 1. *Quid mihi sit boni, si mentiar?* i. quid mihi profuerit mentiri? & quod alibi planiùs: *Quid mercam, quamobrem mentiar?* Cujus sententiæ acumen imitatus est Ovid.

Hæc mihi non vani (nec erat cur fallere vellem)
Narravêre senes.

Item l. 3. Trist. eleg. 10.

Vix equidem credar: sed quum sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.

Tacitus Hist. 4. *Vtrumque, qui interfuere, nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium.* Douza.

SI QVID ERIT DVBIVM] videatur Marquard. Freherus Parerg. l. 1. c. 14. Querolus Plauti: *Etsi nihil sit tam simile, quam solidus solido: tamen etiam distantia quæritur in auro, vultus, ætas, color, litteratura, patria, & gravitas ad scriptulos quæritur in auro plus quam in homine.*

ÆQVE SCIAS] juxta mecum. *D.*

PERDIDISTI] sc. me amantem: quia frui te non potero, cum sis soror. *L.*

REPPERISTI] sc. fratrem: quem perdideras, & quem fratrem esse nesciebas. *L.*

AQVAM CALEFIERI] ut lavet peregrè adveniens. Vide N. Truc. act. 2: 3.

SI QVID SÆVIVNT SENES] *ἐὰν χαλεπαίνωσι.* Douza legendum putat, *sævibunt*, vel certè, *sæviant*.

EP. THESPRIO] Acidal. pertinacissimè ad lucem sententiæ hanc suam lect. defendit: *EP. Thesprio, exi: istâc per hortum aoi domum. ausculta mihi. Magna res est.* Latebat Thesprio in ædibus Chærubuli, subitæ hujus mutationis ignarus &c.

EADEM H. INT.] operâ, viâ: *L.*

NEQ. ILLE HAVD] Duæ negationes, ut & suprà, & aliàs sæpe, negativè Græcismo. Bacchid. *Neque ego haud committam:* Cam. & Aus. Popma lib. 2. c. 9. De usu antiq. locut.

PEDIBVS SESE PROVOCATVM] sc. ad cursuram, seu currendi certamen. Nimis festivum. Qui enim in decursione prior est, is modò non lacessere & quasi provocare, ne dicam tarditatem concursori suo exprobrare videtur. *Douza.*

ACTUS V. SCENA II.

PERIPHANES, APOECIDES, senes duo, EPIDICUS.

SATIN' ille homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos
Habet? AP. imò edepol tu quidem miserum me habes miseris modis.
PE. Tace sis modò. sine me hominum apisci. AP. dico ego tibi jã, ut scias,
Alium tibi te comitem melius quærere: ita, dum te sequor,
5 *Lassitudine invaserunt misero in genua flemina.*
PE. Quot illic hodie me exemplis ludificatu'st, atque te?
Vt illic autem exenteravit mihi opes argentarias!
AP. Apage illum à me. nam ille quidem Vulcani irati est filius:
Quaqua tangit, omne amburit: si propè astes, astu calefacit.
10 *EP. Duodecim deis plus quàm in cælo est deorum immortalium,*
Mihi nunc auxilio adjutores sunt, & mecum militant.
Quicquid ego malefeci, auxilia mihi & suppetiæ sunt domi.
Apolactizo inimicos omnis. PE. ubi illum quæram gentium?
AP. Dum sine me quæras, quæras meâ caussâ vel medio in mari.
15 *EP. Quid me quæris? quid laboras? quid hunc sollicitas? ecce me.*

Num

Num te fugi? num ab domo absum? num oculis concessi tuis?
Nec tibi supplico. vincire vis? hem, ostendo manus.
Tu habes lora: ego te emere vidi. quid nunc cessas? colliga.
PE. Ilicet. vadimonium ultrò mihi hic facit. EP. quin colligas?
20 *PE. Edepol mancipium scelestum. EP. te profectò, Apœcides,*
Nihil moror mihi precatorem. AP. facilè exoras, Epidice.
EP. Eho quid agis? PE. tuon' arbitratu? EP. meo hercle verò atque haud tuo,
Colligandæ hæ sunt tibi hodie. PE. at non lubet. EP. non? colliga.
PE. At mihi magis lubet solutum te rogitare. EP. at nihil scies.
25 *AP. Tragulam in te injicere adornat. nescio quam fabricam facit.*
EP. Tibi moram facis, cùm ego solutus asto. alliga, inquam, colliga.
PE. At mihi magis lubet solutum te rogitare. EP. at nihil scies.
PE. Quid ago? AP. quid agas? mos geratur. EP. frugi es tu homo, Apœcides.
PE. Cedò manus igitur. EP. morantur nihil. atque arctè colliga.
30 *Nihil verò obnoxiosè. PE. facto opere arbitraminor.*
EP. Bene hoc habet. age nunc jam ex me exquire: rogita quod lubet.
PE. Quâ fiduciâ ausus primùm, quæ emta est nudiustertius,
Filiam meam dicere esse? EP. lubuit: eâ fiduciâ.
PE. Ain' tu? lubuit? EP. ajo: vel da pignus, ni ea sit filia.
35 *PE. Quam negat novisse mater? EP. ni ergo matris filia est,*
In meum nummum, in tuum talentum pignus da. PE. enim istac captio'st.
Sed quis ea est mulier? EP. tui gnati amica, ut omnem rem scias.
PE. Dedin tibi minas triginta ob filiam? EP. fateor datas:
Et eo argento illam me emisse amicam filii fidicinam,
40 *Pro tuâ filiâ. istis adeò te tetigi triginta minis.*
PE. Quomodo me ludificcisti de illâ conductitiâ:
Fidicinâ! EP. factum hercle verò, & rectè factum judico.
PE. Quid postremò argento factum est, quod dedi? EP. dicam tibi.
Neque malo homini neque indigno, tuo dedi Stratippocli.
45 *PE. Cur dare ausus? EP. quia mihi libitum est. PE. quæ hæc, malùm, ferocia est!*
EP. Etiam inclamitor quasi servus? PE. cùm tu es liber, gaudeo.
EP. Merui, ut fierem. PE. tu meruisti? EP. vise intrò. ego faxo scies
Hoc ita esse. PE. quid est negocii? EP. jam ipsa res dicet tibi.
Abi modo intrò. PE. hei, non illuc temere'st! asserva istunc, Apœcides.
50 *AP. Quid illuc, Epidice, est negocii? EP. maximâ hercle injuriâ*
Vinctus asto, cujus hæc hodie operâ inventa est filia.
AP. Ain tu te illius invenisse filiam? EP. inveni, & domi est.
Sed UT ACERBUM EST, pro benefactis cùm mali messem metas!
AP. Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quærere?

55 *EP. Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere.*
PE. Quid isti oratus opere tanto? meruisse intellego,
Ut liceat merito hujus facere. cedò tu, ut exsolvam, manus.
EP. Ne attigas. PE. ostende verò. EP. nolo. PE. non æquum facis.
EP. Nunquam hercle hodie nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.
60 *PE. Optimum atque æquissimum oras. soccos, tunicam, pallium*
Tibi dabo. EP. quid deinde porrò? PE. libertatem. EP. at postea?
Novo liberto opus est quod pappet. PE. dabitur. præbebo cibum.
EP. Nunquam hercle hodie, nisi me orassis, solves. PE. oro te, Epidice,
Mihi ignoscas, si quid imprudens culpâ peccavi meâ.
65 *At ob eam rem liber esto. EP. invitus do hanc veniam tibi,*
Nisi necessitate cogar. solve sanè, si lubet.

VERSUS similes versuum superioris Scenæ. SATIN ILLE &c.] i. Nonne Epidicus nos &c. *Satin* & *Satisne*, responsionem ajentem postulant, & affirmationem significant. Ita Cic. pro Rosc. Comœdo; *Satisne ista restipulatio dicere tibi videtur apertè, Roscium pro se decidisse?* L.

DECREPITOS] A lucernâ vel candelâ, quæ ultimum exspirans crepitum edere solet. hoc enim est *decrepare*: ut apud Pers. *destertere*. A veteribus Græciæ magistris *decrepitus* exponitur ὑπέργηρως, παντελῶς γέρων, ἐφ᾽ ἐσχάτῳ γήρως τυγχάνων: Scalig. ad Festum. Hinc Christianus Laurentiades Egenolphus, Poeta eruditiss. & verè Christianus Epodon sacrorum libr. fecit:

Ut flamma destituta ligno decrepat:
Absente sic lux maledico.

MISERUM ME HABES] dum ita festinas, ut te subsequi non possim.

APISCI] In Vett. Glossar. *Apisci* est καταλαβεῖν. ut *Adipisci* seu *Adapisci*, ἐπιτυχεῖν: Herald.

LASSITUDINE INVAS.] Ita Gifanius & Aus. Popma e vet. cod. leg. *Lassitudine invaserunt miseram ingenua femina*. itaque locutum ajunt & Varronem lib. 4. De vitâ populi R. *Tanta invasit cupiditas honorum plerisque, ut vel cælum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, exoptent*. Immo & Cic. ad Tironem: *Sed miras [illegible] non solum imprecor, sed etiam his, qui [illegible] tur*, &c. quod ip[illegible] v. l. ext[illegible]re c[illegible] P. V[illegible] non[illegible] u[illegible]rit, e[illegible] ob m[illegible]olentiam [illegible] Gruterus notat in MS. Cam. l[illegible] *[illegible]em in[illegible]aserunt miser[illegible] ingenua femina*. D[illegible]ntur autē *f[illegible]*, autore Festo, *quum labo[illegible] [illegible] de[illegible] [illegible] [illegible] fact[illegible]* ider[illegible] cum [illegible] & *tam*. Glossarium [illegible] [illegible] hæc nimirum ([illegible] Camer [illegible]erunt [illegible] [illegible] poetiis. In Absyrti etiam libro de equis, leguntur φλεγμόνια. Sic enim fluxus in pedes à Romanis vocari ait. hæc erunt igitur *flemina*.

SI PROPE ASTES] Schoppius, Malim, inquit, *si prope abstes, calefacit*. quia certe, si prope quis ad ignem adstet, amburetur & tangetur ab igni: sed si *abstet propè*, calefiet tantum. Trucul. act. 2. sc. antep. *Quæ me hic reliquit, atque abstitit*. Mil. act 1. sc. 3. v. 46. Erit autem similiter dic[illegible], *prope abstare*, ut Cicero solet, *prope abesse*. sicut, *longè abesse*. ita, *longè abstare*. Horat. Arte, *quædam, si longius abstes*. Vox autem, *astu*, inducenda est, è libris Lang. turbat enim troch. versum, &c.

DUODECIM] Gloriosa servuli exultantis oratio. Est autem constructio paulo impeditior hâc sententia. Sunt mihi jam adjutores duodecim dii, plures quam sunt dii in cælo *Camer.* V. N. Scenâ præced. I di[illegible] valde turbant. Sed Acidalius non putat respici ad XII. majorum gentium deos. verum hoc saltem dici: Præter omnes deos, quantum eorum sit, alios etiam duodecim adjutores sibi esse, i. plures omnino quam vulgò sunt, posito duodenario certo numero pro quovis alio, ut solet, incerto. Ait igitur, omnes deos, nec hos tantum, sed & plures secum militare. Servalis exsultatio est, animique præ nimio gaudio à ratione aberrantis. Loquendi forma, *plus duodecim deis*, ea est, quâ suprà usus: *decem minis plus attuli* &c. Casinâ: *Te uno auctus plus, quam solo*.

ἀπολακτίζω] calcibus repello: L.

DUM SINE ME Q.] Huic prorsus affine illud in Trucul. -*si planè ex medio mari Saxum peteret [illegible] petere haud prævenit [illegible]* Ideo autem hoc dicit, quod nimis properaret Periphanes.

HUNC] Apœcidem.

OCULI CONCESSI] ab oculis abs[illegible] Scenâ enim præced. dixit: *Non [illegible] dum [illegible] se certum est*.

Nec

NEC TIBI SVPPLICO] Sermo est hominis altero non egentis, & suis bonis contenti suaque virtute freti Milite, act. 2: 2.

Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala.

Domi habet hortum.

Pseud. act. 1. sc. 5. &c. I. Camerarius versum hiare ait.

HEM.] Douza. l. *en.*

ILICET] Donatus in Phorm. Ter. act. 1: 4. *Semper, Ilicet finem rei significat: ut, Actum est. dictum per [illegible]. Sic judices de consilio dimittebantur suprema dicta quum praeco pronunciasset. I licet, i quod significat, Ire licet.* Hæc Donatus. Vide & N. Cistell. act. 4: 2. & Pseud. act. 1: 3. J. Meursius, Nihil est, inquit, aliud, *Extemplo*, quam *ilico* ad verbum: quod, *e loco*, interpretantur Grammatici. *Templum* enim antiqui accipiebant pro loco patulo & conspicuo, vel ex quo in omnes partes circumspici posset, &c. Vide Fest. in V. *Contemplari*: & Scalig. ibid. ad *Minora templa*.

VAD. VLTRO MIHI HIC FACIT.] ita Vett. ed. & ita placuit Douzæ. l. ultro se mihi sistit, quasi in judicio.

EP. QVIN COLLIGAS?] ita Douza l. & ordinat Personas. Neque obstat, quòd subjungitur ab EPID. *te profectò, Apæcides, Nihil moror mihi precatorem*, hoc enim à confidenti, & vitæ suæ profusè prodigo servulo [illegible] prolatum est. MSS. & Edd. vet. *N. m. mine depra. fac.*

TE PROFECTO] Jocus in ambiguâ pronunciatione. V. N. Pseud. 1: 3.

EHO, QVID AGIS?] quin mihi manûs colligas?

EP. NON? COLLIGA. PE. AT M.] ita eleganter Pistoris. Quanquam Acidal. hunc versum hinc omnino exturbandum censet: cum mox in suo loco rectiùs legatur.

TRAGVLAM IN TE INIICERE ADORNAT] i. dolum aliquem in te struit. Allegoria a re militari. Turnebus. lib. 7. cap. 13. *Tragula*, genus teli hastæ non multum absimile, quæ vel manu vel tormento mittitur, & atrociter sauciat, ac plerunque e corpore non tam retrahenda est, metu magni doloris & profusionis sanguinis, quàm hinc vel inde decidenda, ut e vulnere sic cum minore noxa recipiatur. V. N. Cas. act. 2. sc. 4. *Tragula* etiam piscatorum verricula sive retia vocantur: a trahendo: Idem l. 21. 14.

NIHIL V. OBNOXIOSE.] i. nihil clementer, & cujus nomine tibi obnoxius esse debeam. Quid sit *obnoxium*, docet Agell. l. 7: 17.

PER. FACTO OPERE ARBITRAMINOR] colligatis manibus, vos judicatote, utrum obnoxiose fecerim, nec ne: L.

VEL DA PIGNVS] vel mecum certa pignore deposito, ni &c.

IN MEVM NVM.] Numus servorum est, talentum dominorum · *Douza.*

ENIM ISTH. CAPTIO EST] enimvero inest in hâc conditione captio aliqua. *Enim*, initio orationis pro *etenim* positum, hodie insolens: sed veterum etiam classicorum autoritate non caret. Terent. Phorm. act. 5: 7. *CH. Enim solus nequeo.* Hecyrâ: *Enim lassam tum ajebant.* Cicero ad Attic. 4. *Macroni vix videor præsto esse. enim auctionem &c.* Vide Popmam De usu antiq. locut. Alciatus etiam lib. 11. c. 13. Paretg. conatur hic aliquid, sed conatur.

MINAS TRIG. OB. FILIAM?] Notanda phrasis, raritatis caussâ, ita Asinariâ: *Ait se ob asinos ferre argentum*, hoc est, pro asinis mercatis: Agell. lib. 11. cap. 10. *Tragœdus gloriæ sibi ducebat, talentum magnum ob unam fabulam datum esse*, &c. D.

TE TETIGI TRIG. MINIS] Ita in Persâ, *Tactus est leno.* Turpilius: *Patrem talento argenti tetigi.* Cicero ex quodam Poetâ:

Sentin senem tactum esse triginta minu?

Catullus Carm. 18. *Tangam te priùs.* Ad quod notat Muretus: Est genus figuræ, quod vocant Græci [illegible], Latini, *Imminutionem* aut *Extenuationem*. Eo qui uti volent, ubi quis alium percusserit, pupugeritque aut insigniter etiam læserit, *tetigisse* dicunt. Ea caussa est, cur nonnunquam ipsum *tangendi* verbum idem valeat, quod percutere, pungere, lædere. Ter. Eunucho:

Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio,

i. acerbo aculeatoque dicto quasi pupugerim. Propertius:

Quem tetigit jactu certus ad ossa deus.

Ubi etiam ducta videtur tralatio a sagittariis, qui tangere dicuntur, [illegible]. Plautus Pseu. l. act. 1: 1. *Si neminem alium potero, tuum tangam patrem*, i. eum multabo hoc damno & emungam eum hac pecuniâ. Pœnulo: *Nura cernit amare: hominem vult leno tangere.* Catullus *flos tactus aratro est.* Græci quoque [illegible] dicunt eum, qui mulierem quampiam deperreat: quo modo & Latini dicunt, *Amore percussum.* Vide etiam N. Amph. act. 1. sc. 1. ad illud *tra tim tangam.* Cæterùm miror unde hæc lectio nata, quæ in nullo Cod. est. MSS. Cam. & Lang. & v. ed. *Iste [illegible] te) ab ore tetigit tr.* Alii aliter.

LVDIFICISTI] ita Schopp. cum membr. Lang. l. *ludificasti*. Dicitur, inquit, *Ludificare* & *ludificari*: quomodo *Significare* & *Significari* L. 6: §. 1. D. ad Trebell. Et *ædificare* & *ædificare* [illegible] mā-

dica

dati D. locati L. 10. §. ult. D. soluto m. ut & *Ludificare*, &c. Notat & J. Grut. in MS. Cam. legi, *ludofecisti*.

NEQ. INDIGNO, TVO] ita Cam. ex conjecturâ, cum in MS. suo & edd. vett. esset, *neque benigno*. Et hanc Camerarii conjecturam unicè veram esse pertendit Lamb. & firmari MSS. Tiliano & Huraltino.

QVÆ HÆC, MALVM, FEROCIA EST?] Ita Lamb. è MS. Vascos. lacunam explevit.

PR. HEI] ita MSS. & Edd. nec opus Acidalii hoia.

MALI MESSEM METAS!] Tale illud, apud Cic. lib. 2. de. Orat. *Ut sementem feceris, ita & metes*. Trin. Sc. 1. *Eorum* (malorum morum) *licet jam messem metere maximam*. ita *Satio beneficiorum*, est apud Accium; *Quod beneficium haud sterili in segete, rex, te obsevisse intelliges*.

QVEMNE] Epidicum enim curiose quærebant; non filiam Periph. Venusta autem est (laudatore etiam Fabricio) lectio hæc & Comici sermonis propria. Ita Mil. act. 1: 1.

Quemne ego servavi &c.

Terent. Andr. act. 4: 4.

Quemne ego heri vidi &c.

Horat. 2. Sat 5.

Quóne malo mentem concussa?

Alii putant, illud *ne* abundare, & ornatûs caussâ adjectum: alii servire interrogationi. V. N. Rud. act. 1. sc. 5.

DEFESSVS REPERIRE] Gram. vetus: *Reperimus nostra: invenimus aliena*. Valla affirmat, *Reperire* esse fortunæ: *Invenire* consilii. Elegantiar. lib. 3. c. 2. Ovid. 1. Met.

——*tu non inventa reperta es.*

i. tu, quæ inveniri non potuisti, quod in juvencam mutata esses, reperta es in buculâ. At Alex. ab Alex. lib. 1. c. 21. exemplis ab Ovidio, Curtio, Suetonio probat, *Reperire* esse operæ & consilii, non fortunæ. cum sit deductum à *pario*, quod est cum labore quæro: unde *pecunia parta*, cum labore quæsita. Hæc tamen confundi, multis docet Alb Gentilis, & longe plurimis Fr. Floridus Lect. Subcis. lib 1. cap 7. & Aus. Popma De differ. verbor. lib. 3. Vide Not. Trin. act. 4: 2.

QVID ISTIC ORATIS] ita Douza cum Argent. l. *istic*. Lamb. *isti*, pro *istic*. Gasper Schoppius, *Quid istuc oratis*. Quid tu Stratippocles, & tu mea filia, tantopere hoc oratis, ut Epidicum solvam, & mihi libertum faciam, &c. MS. Cam. *istu*.

CEDO] præbe manus.

NE ATTIGAS] *Tago* dixerunt veteres, pro *Tango*. ita, *Attigere* & *Contigere*, Plaut. Bacchid. & Mostell. act. 2:2. hinc & *tagax furunculus* dictus à *tagendo*. ita Cic. ad Att. lib 6. ep. 3. *Quæstor libidinosus, tagax*.

SVPPLICIVM MIHI DAS] nisi mihi das pœnas, i. nisi mihi satisfacis. L. A quo tamen longè dissentit Meursius, & *supplicium* capit pro *supplicatione* & *precibus*: quomodo crebro Sallustius, aliique. Dixerit ergo Plautus, *supplicium dare*, quomodo, *dare bona verba*. Quid propriè sit *supplicium*, accuratè docent Festus & Scaliger ad illum.

QVOD PAPPET] quod edat. Cur hoc dicat, Vide N. Menæch. act. 5. sc. 9. *Pappare* dicuntur pueruli, cum præmansos ac delicatos cibos comedunt. Persius Sat 3.

Et similis regum pueris pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas.

Varro: *Cum cibum ac potionem buas, ac papas dicunt, matrem mammam, patrem tatam*. Græcorum etiam infantibus πάππα idem quod nostris hodie. πάππα ζεῖν apud Hom. vox infantilis, pro *patrem vocare*. inde *pappare*, pro cibum poscere: vel etiam, edere. Vide Casaub. ad illud Persii. At Meursius, scribendum, inquit, *papat*, unico *p*. Transtulit autem à potu ad cibum; nam propriè est sugere. *Papa* enim, & [illegible], *Papilla*, antiquitus dicebantur capitula mammarum, teste Festo. Igitur a *Papa* est *papare*: ut à *Ruma*, *rumare*. Quod autem Varro apud Non. *papas* dicit a pueris appellari cibos; nihil id sententiæ nostræ adversatur: nam lac tam cibum quam potum præstabat illis initio: & ut paulatim solidioribus cibis assuefierent, crustula & talia panificia infriabantur, & sic porrigebantur: ut etiam hodie fit. Hoc lac, ut & mammam, anxiè flagitantes, *Pa pa* syllabas geminatas efferebant sono naturaliter omnibus infantibus insito: atque inde factum est, ut ab isto eorum clamore *Papa* vocaretur & mammæ caput, & lac illud, quod & nos hodie litterâ unâ minus *Pap* indigitamus. Hinc est, quod Comicus *Papare* etiam pro edere usurpaverit. Hinc etiam *Papaver*, quia papæ indebatur adversus insomniam.

IMPRVDENS CVLPA P. M.] J. Corasius JC. Miscell. lib. 4. cap. 2. Rectè, *imprudens*. nam *Culpa* finitio est, *Imprudentia, quâ homines circa res alienas vel negligunt, quod fieri oportet vel faciunt, quod omitti debet*. Donatus ad illud Hecyræ, *Non mea operâ neque pol culpâ evenit*: Culpam ab Operâ ita differre dicitur: *Opera*, si scientes laserimus; *Culpa*, si nescientes: quorum alterum sceleris est, alterum stultitiæ.

ORBIX.

GREX.

HIC is homo est, qui libertatem malitiâ invenit suâ.
Plaudite, valete: lumbos surgite atque extollite.

IN Edd. P[illegible] & Argentinâ M[illegible] non *Grex*, [illegible] *Re*[illegible] legi[illegible].

PLAVDITE] [illegible] *audere*, verbum est textri[illegible] [illegible] vel [illegible]: cum [illegible] de[illegible] & [illegible] plausu col[illegible]. Apu[illegible] [illegible] *Deatrâ* [illegible] *fr*[illegible] [illegible] [illegible] m gra[illegible], S[illegible] [illegible]tebantur. VALE[illegible] & PLAVDERE [illegible] *lete & Plaud*[illegible] q[illegible] vel à GREGE, [illegible] ab e[illegible] personâ, quæ [illegible] in Scenam [illegible] tur, pronun[illegible]tur. Quod [illegible] perpetuum est, qui non [illegible] fundens in hâ[illegible] formulâ, qua[illegible] verbo PLAVDITE nonnunquam contentus est Plautus quippe uno & item altero versu, quandoq; pl[illegible] dari variis verborum figuris jubet. [illegible] lib. 8. For[illegible]. Solemn[illegible]. Alluserunt Ov[illegible] 2. Trist.

Plauditur, & magno palma favore datur.

Tertull. lib. 1. advers. Valent. *Quod superest, inquam, vos VALETE & PLAVDITE: imò, quod superest, inquam, vos Audite & Rejicite.* Apuleius lib. 3 [illegible]. *Rem*[illegible] *tam dixi e rebus humanis VALERE* [illegible] *PLAVDERE; suis verò famil*[illegible] DOLERE & PLANGERE. V[illegible] etiam Not. extremâ Tri[illegible].

PLAVDITE, VALETE: LVMBOS SVRGITE ATQ. EXTOLLITE.] [illegible] [illegible] Pontan[illegible] C[illegible] Angl[illegible] [illegible], & [illegible] L[illegible]. [illegible] en[illegible] [illegible] pro *S*[illegible] ut, *Surgere* pro *Surrigere*. Æ[illegible]. 4.

——— *t*[illegible]

[illegible] lib. [illegible], *mucron*[illegible]. Pl[illegible] Pro[illegible],

E[illegible] *atque exurge*[illegible]

[illegible] *surgere lumbos*, di[illegible]m non absolutè vel impersonaliter, sed sicut [illegible]c, *Surgere lumbos*. Pistori placet e Ven. edit. legere, *lumbos porrigite atque exsurgite*. Vulgati.

Plaudite & valete: lumbos porgite atque extollite. Ubi nescio quam Venerem ambiguam in *porrectione istâ lumborum* venatur Lambinus.

FINIS EPIDICI.

BACCHIDES.

ARGUMENTUM.

EX Bacchidibus Plauti adducuntur à Charisio & N[illegible], quæ in hac fabula non leguntur. ut esse mutilam illam, facile [illegible] re possimus. Quæ verò addita leguntur in editis libris, ut [illegible] me de iis sentiat quisque quod voluerit. ita vel mediocriter [illegible] Latinis erudito dubium esse non potest, Plautina illa non esse. F[illegible] *tius* quidam interpres veterum nominum, *nasiternam* adducit [illegible] *Bacchide.* nescio an alia illa Fabula fuerit: nam hujus nomen est, *Bacch[illegible]s.* FA[illegible] hæc elegans est: sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit: ad cujus cog[illegible] nem terreri debent animi piorum, consideratione horribilis iræ divinæ, qui c[illegible] cum & neglectionem veritatis tam atrociter ultus fuit, ut in tantos errores, & t[illegible] cata homines delabi sineret: in quorum mores hæc tanta & tam fœda vitia invade[illegible], quibus quidem civitates & imperia tandem interierunt. *Argumentum Fabulæ tale [illegible].* ABSENS in Ephelo, quo missus fuerat à Patre Mnesilochus, petit a sod[illegible] er[illegible] ut Bacchidem amicam suam reperiat. Eam apud sororem ille & ipsam nomine Bacchidem forte invenit, & hujus sororis amore impli[illegible]. Redit m[illegible] ex Ep[illegible] Mnesilochus, & errans de sermonibus Lydi Pædagogi, in ira consilium de auro retinendo, quod servus Chrysalus commentus fuerat, omne perturbat. Postea re cognita orat servum, [illegible] aurum per fallacias retrahat. Id ille aud[illegible] c[illegible]issimè perficit. sed t[illegible] dem fraude patefacta, sævi & mi[illegible] meretricum pelliciuntur eodem [illegible] ubi filios perire, ægerrime paullo ante tulerant. [illegible], est a fide fortis. L[illegible] gentile. [illegible], à Baccho. [illegible], [illegible] auro: V N. act. 4: 4. (ceu *Aure*[illegible] Latini [illegible]. [illegible] & *Chrysalus* ver[illegible], *Aurelia*que ab auri colore dicitur. *Turn*[illegible] Ν[illegible], à victoriæ Consil[illegible] [illegible], forte à cogitatione insidiarum. [illegible] Hospitalis. Κλ[illegible], a celeb[illegible]tate præliorum. Ἀρχιδημίδης [illegible] m[illegible] *chitenio*, q[illegible] est p[illegible]. [illegible]λόβυλος, præstans co[illegible]o Δ[illegible] [illegible]labor, vel [illegible], quem [illegible]it. Πελαγών, à pelago denominatus. [illegible] quod Cocum significat.

J. D[illegible]: *PLAUTI C[illegible] Bacchides insigniter est motoria, & varie delectat.*

J. Cæsar [illegible]al. Poetic. lib. 1. 7. *Comœdia hæc hilaris & convivialis est.*

DRAMATIS PERSONÆ.

PISTOCLERUS adolescens.
LYDUS pædagogus.
BACCHIDES meretrices.
CHRYSALUS servos.
NICOBULUS senex.
MNESILOCHUS adolescens.
PARASITUS.
MILITIS PUER.
PHILOXENUS senex.
CLEOMACHUS miles.
GREX.

ACTUS I. SCENA I.

BACCHIDES, PISTOCLERUS.

QVID si hoc potis est, ut taceas, ego loquar? BA. lepidè licet.
BA. Ubi me fugiet memoria, ibi tu facito, ut subvenias, soror.
BA. Pol magis metuo, mihi in monendo ne defuerit oratio.
BA. Pol ego quoque metuo, lusciniolæ ne defuerit cantio.
5 *Sequere hâc. PI. quid agunt duæ germanæ meretrices cognomines?*
Quid in concilio consuluistis? BA. bene. PI. pol haud meretricium est.
BA. MISERIUS nihil est quàm mulier. PI. quid esse dicis dignius?
BA. Hæc ita me orat, sibi qui caveat, aliquem ut hominem reperiam,
Ab istoc milite: ut, ubi emeritum sibi sit, se ut revehat domum.
10 *Id, amabo te, huic caveas. PI. quid istic caveam? BA. ut revehatur domum,*
Ubi ei dederit operas. ne hanc ille habeat pro ancilla sibi.
Nam hæc si habeat aurum, quod illi renumeret, faciat lubens.
PI. Ubi nunc is homo est? BA. jam hic credo aderit. sed hoc idem apud nos re-
Poteris agere: atque is dum veniat, sedens ibi opperibere. (C[illegible]
15 *Eadem biberis: eadem dedero tibi, ubi biberis, savium.*
PI. Vi[illegible]us merus vestra est blanditia. BA. quid jam? PI. quia enim intellego,
Duæ unum expetitis palumbem. perii, arundo alas verberat.
Non ego istuc facinus mihi, mulier, conducibile esse arbitror.
BA. Qui amabo? PI. quia, Bacchis, Bacchas metuo & Bacchanal tuum.
20 *BA. Quid est, quod metuis? ne tibi lectus malitiam apud me suadeat?*
PI. Magis illectum tuum quàm lectum metuo. mala tu es bestia.
Nam HUIC ÆTATI NON conducit mulier, latebrosus locus.
BA. E[illegible]omet apud me si quid stultè facere cupias prohib[illegible]am.
[illegible]ed e[illegible]o apud me te esse ob eam rem, M[illegible]le[illegible] [illegible]um [illegible]at, [illegible]:
25 *Quia, cùm tu aderis, huic mihique haud fac[illegible]t qu[illegible] [illegible]*

Tu prohibebis, & eadem operâ tuo sodali operam dabis.
Et ille adveniens tuam me esse amicam suspicabitur.
Quid amabo obticuisti? PI. quia istac lepida sunt memoratui:
Eadem in usu, atque ubi periculum facias, aculeata sunt,
30 *Animum fodicant, bona destimulant, facta & famam sauciant* [illegible]
Apage à me, apage. BA. ah, nimium ferus es. PI. mihi sum. [illegible]
Et quid ab hâc metuis? PI. quid ego metuam rogitas? homo [illegible]
Penetrare hujusmodi in palæstram, ubi damnis desudascitur,
Ubi pro disco damnum capiam, pro cursurâ dedecus?
35 *BA. Lepidè memoras. PI. ubi ego capiam pro machæra turturem,*
Ubique imponat in manum alius mihi pro cestu cantharum;
Pro galea scaphium, pro insigni sit corolla plectilis,
Pro hastâ talus; pro lorica malacum capiam pallium:
Ubi mihi prô equo lectus detur, scortum pro scuto accubet.
40 *Apage à me, apage. BA. at nimium ferus es. PI. mihi sum. BA.* [illegible]
Equidem tibi do hanc operam. PI. ah nimium pretiosa es operaria. [illegible]
BA. Simulato me amare. PI. utrum ego joco an simulem [illegible] *serio?*
BA. Heja! hoc agere meliu'st: Miles quum huc advenerit, [illegible]
Me amplexari. PI. quid eo mihi opus est? BA. ut ille te videat, volo.
45 *Scio, quid ago. PI. & pol ego scio, quid metuo. sed quid ais? BA. quid est?*
PI. Quid? si apud te veniat desubitò prandium, aut potatio
Fortè, aut cœna, ut solet in istis fieri conciliabulis,
Ubi ego tum accubem? BA. apud me, mi anime [illegible] *cum lepidâ accubet.*
Locus hic apud nos quamvis subitò venias, semper [illegible] *est.*
50 *Ubi tu lepidè voles esse tibi Mea rosa, mihi dicito:*
Dato, qui bene sit: ego, ubi bene sit, tibi locum lepidum dabo.
PI. Rapidus fluvius est hic, non hac temere transiri potest.
BA. Atque ecastor apud hunc [illegible] *perdundum est tibi.*
Manum da, & sequere. PI. [illegible] *BA. quid ita?*
55 *PI. Quia ISTOC ILL*[illegible]
Fieri nihil potest, Nec, [illegible] *homini adolescentulo.*
BA. Age [illegible] *nisi caussa tuâ.*
[illegible] *si non lubet.*
PI. S[illegible] *ingenio moderari meo!*
60 *BA. Quid e*[illegible]*? PI.* [illegible] *est. nunc ego, mulier,* [illegible]
Tuus sum [illegible]*. BA. lepidus. nunc ego te facere hoc volo.*
E[illegible] *dare volo viaticum:*
Eg[illegible] *efferri foras:*
[illegible] *tum obsonium.*
65 [illegible] *sit meum, mea te gratiâ,*
[illegible] *operam facere* [illegible] *tuo.*
BA. [illegible]*. PI. sino. BA. sino equidem, si lubet.*

[illegible]

Propera amabo. PI. prius [illegible] adero, quam te amare desinam.
BA. Bene me accipis advenientem, mea soror. BA. quid ita, obsecro?
BA. Quia piscatus, meo quidem animo, hic tibi hodie evenit bonus.
70 *BA. Meus [illegible] quidem est. tibi nunc operam dabo de Mnesilocho, soror,*
Ut hic accipias potius aurum, quam hinc eas cum Milite.
BA. Cupio. BA. dabitur opera. aqua calet. eamus hinc intro, ut laves.
Nam ut in navi vecta es, credo timida es. BA. aliquantum, soror.
Simul hinc nescio qui turbat, qui huc it. decedamus, soror.
75 *BA. Sequere hac igitur me intro in lectum, ut sedes lassitudinem.*

QUID SI HOC POTIS EST] [illegible] uterque [illegible]. [illegible] *potis est*, [illegible] N. Plauto a. t. 2.

BA. LEPIDE [illegible] LICET.] Ita [illegible] ut sit ad[illegible] responsio. [illegible] *potius est ut taceas, ego loquar lepide* [illegible] quam lect. e MS. Chariss cod. eruisse ait. Lamb. l. *BA. lepide licet.* scil. tacere mihi.

ME FUGIET] ita MS. primus & ille integer & melior. Secundus & qui hic incipit, *effugiet.*

UT SUBVENIAS] ita Cic. 2. Fin. *Si memoria defecerit, tuum erit ut suggeras.* Propertius lib. 1. el. 7.

Ne tibi subjiciet carmina serus Amor.

Ad quod Scaliger: *Subjicere*, verbum Scenicarum o[illegible]arum, [illegible], est dictare alicui, monere. unde *Monitores*: qui aliter *Secundarii* dicebantur, hoc est, [illegible]. Glossæ, *Secundarius: subdicas,* [illegible], qui secundò dicit. quanquam hoc verè non est *monitor.*

DEFUERIT ORATIO] ita hic etiam ambo MS. ut & versu seq. quomodo & vett. edd. Vulgo, *deerat.*

METUO, LUSCINIOLÆ NE DEFUERIT CANTIO] *Luscinia*, Græcis, [illegible], q. *semper canens.* Proverbium est *Lusciniæ deest cantio.* Q. d. Muneri desunt verba, Poetæ versus; Oratori color, Sophistæ cavillum. Et & aliud, *Lusciniæ Musicam,* in hominem insigniter eruditum, præcipue in Poetam carminu[illegible] [illegible] qui ab aliis [illegible], ab aliis *Cygnus* appellatur. Senec. epist. 76. *Habet* [illegible] [illegible] [illegible] ubi tamen in quinque MSS. Palat. co[illegible]me legi [illegible] notat Grut. Sane de Luscinia a[illegible] d[illegible] admiratione narrat Plinius lib. 10; 29.

PI. [illegible] HAUD MERETRICIUM EST] [illegible] *meretricium.* [illegible] hic [illegible] Acid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p[illegible] recit. [illegible] respondent meretrices, benè se consuluisse: quanquam sic interpretantur adolescens, sed ejus interrogationem respondent honestè [illegible] reticendi [illegible] [illegible] s. de [illegible] Donatus [illegible] Terentii [illegible] *tu igitur* [illegible] ? P. [illegible] *mater.* [illegible] eodem [illegible] *Bene & Recte,* Mercatore, act. 2. [illegible] *quid festinas* [illegible] *pater* [illegible] Adelph. Æ. *perii.* [illegible] [illegible] ch. *Ergo, num quid* [illegible]? *Recte, inquit, abeo.* Jocus est igitur in ambiguitate responsionis. [illegible] nihil ad eum pertinere videri volebant, quod consuluissent: hic bene eas consuluisse interpretatus, quicquid esset, cavillatur ac mores earum conditionemque suggillat. V. & N. Mercat. 2; 3. Notetur tamen in MSS. & omn. Edd. distingui: *BA. bene pol. PI. haud m.*

QUID ESSE DICIS DIGNIUS?] Ariolatur Lambinus. Sensus est: Quid ergo vis dignius esse muliere, quàm ut misera sit? Dignis fit, quod [illegible] feræ sunt. **Was solten sie anders wert sein.** Loquitur enim a[illegible] [illegible], nec dum blandit[illegible] earum d[illegible].

UT UBI [illegible] [illegible] postquam [illegible] per[illegible] [illegible] cum milite [illegible] tat, transla[illegible] [illegible] *rx ad III. Calend.* [illegible] *annuum* [illegible] stel. act. [illegible] 2. In [illegible] *tur, ut.* Neb[illegible]

DEFUERIT] M[illegible]

FACIAT LUBENS [illegible]: L. Sed male, nondum [illegible] Hoc [illegible] pervenis [illegible]

DUÆ UN EXP. PAT.] duæ meretrices u-[illegible] ...

ARUNDO ALAS VERBERAT] Arundo [illegible] verberat: & ita fit ut visco [illegible] compactasq; alas explicare non pos[illegible] [illegible]ficat se prope captum esse, &c.

QUI [illegible] AM.] MS. prior, *Quid.*

FACINUS] sc. hic apud vos potare. L.

MALITIAM] ita ambo MSS. & Edd. vett. consensu. Tamen Lamb. è merâ conjecturâ edidit *malaciam*, i. mollitiem. Cæsar. 1. de B. Gall. *maris tranquillitatem* interpretatur. Aurel. Victor, c. 22. *Antium provecti sunt: ubi per malaciam maris, anguis proxime Æsculapii fanum petiit.*

MAGIS ILLECTUM QUAM LECTUM METUO] magis tuas illecebras extimesco, quàm lectulum. [illegible]

MALA TU ES BESTIA!] Catullus Carm. 70. *nam mala valde est Bestia.* Sumtum e vernaculo sermone notat P. Victorius, Italus, l. 3: 22. Ita Bion Idyll. [illegible]

LATEBROSUS LOCUS] Lustrum, ganeum. Schlupfflöcher / Hurenwinckel.

SI QUID] Ambo MSS. & vet Edd. *nisi* non habent.

SODALI] Mnesilocho.

ILLE] M[illegible].

OBTICUISTI] alii: *obstipuisti* pro *obstupuisti.*

QUIA ISTÆC L.] Acid. versûs & sermonis causâ leg. *Quia enim istæc memoratu lepida sunt.*

BONA DESTIMULANT] ita MS. pr. id est, rem familiarem tanquam stimulo conficiunt. Acidal. præfert quod est in v. edit. *distimulant*: & sic etiam MS. sec.

FACTA AC FAMAM SAUCIANT] Sic Lucret. lib. 3. *vulnera vitæ* dixit: & lib. 4. *ægrotat* [illegible]. Varro: *Delirationes civium [illegible] bonum proprium civitatis, atque [illegible]* [illegible] [illegible] P. Victorius [illegible] lib. 1. c. 9. [illegible]

MIN[illegible]UM] hæc [illegible]

[illegible]

DI[illegible]

[illegible]

planiùs aliquanto & copio[illegible] Most[illegible] Quorum locorum collatio [illegible] riora.

CURSURA] *Cursura*, à curro, ea forma [illegible] ctum [illegible] Ter. Eun. act. 2: 3. *curatura* à [illegible] lu, *Vectura* à veho. Turn. lib. 9. c. 31.

TURTUREM] Pueri del[illegible] dabantur aves, quibus[illegible] act. 5; 3. eòque hoc referendum. Sed [illegible] falsum id, nec satis erat cum putans [illegible] quiddam cogitat: creditque *Turturem* [illegible] Plautinum, quem pro machæra in [illegible] undum sibi arguté quidem, sed ne[illegible] & lascivé argutatur adolescens [illegible] sala[illegible], prorsus consolo[illegible] esse *Pa[illegible]* passeri Catulliano &c. Gruterus, [illegible] quit, annon debeam accedere La[illegible] scio, non ineptè modiorem [illegible] zam: [illegible] tam pudentius videretur iste [illegible] verecundiæ, ut tale quid u[illegible]rpare [illegible] tè tota narratione [illegible] promi[illegible] purci[illegible] bigu. Interim tamen *Turtur* veter[illegible] vocabula, quæ sine [illegible] honos[illegible] nata: unde *Turtures*, molles [illegible] te Seneca epist. 96. [illegible] *laborantibus, molliter haeret, turturillæ* [illegible] *dille) sunt, tuti contumelia causâ.* Qu[illegible] hic designet, [illegible] cap. 5 de Pro[illegible] vid. magis vero è Glossis Isidori: [illegible] *locus, in quo corr[illegible]pela fiebat, quod [illegible] ri opera daretur, id [illegible]*) De *turdis* etiam A[illegible] Casaub. 241.) [illegible] *præsente, quem [illegible] recordor, ait [illegible] olim* [illegible] Nec aliâ [illegible] Catullus epigr. 95, Mamurram pathicum [illegible] *Mentulæ* nomine trad[illegible] [illegible] & *passerculum* in blanditiis [illegible] 3. ad quæ Scaliger. Nec aliâ [illegible] Aristophanes in Avibus *passerem* [illegible] [illegible] *deorum hominumque.* Haud tamen [illegible]rim *Catulli passerem* hoc obtegi nomine [illegible] Martial. lib. 11. epig. 7.

Donabo tibi passerem Catulli,

ita accipere *passerem* videatur. Nam plor[illegible] [illegible] veram avem, satis innuit ipse [illegible] 7 [illegible] *Aviditer fandum* &c [illegible]que lib. 14. ep. [illegible] Titulo, Cavea. *Si* [illegible] &c. Diversa namque cavea alteri [illegible] c[illegible]ten[illegible] sed & *palumbus* inter obscœna. [illegible] Pœn[illegible] act. 3. sc. 3.

Nos tibi palumbem ad [illegible]
Nunc [illegible]

[illegible]

[illegible] inter [illegible] l. b. 4. [illegible]

Commanda ast [illegible] templa [illegible] [illegible] & Apul. 8. Met. [illegible] *bellum* [illegible] *palumbulus* [illegible] quædam [illegible] X. Mat. [illegible] *palu*[illegible] bus con[illegible] *Palum*[illegible] Violater [illegible] tus Græcus. Sus[illegible] & *Amjerem* [illegible] intégumento [illegible] que dici apud [illegible] *Oca*[illegible] [illegible] quod [illegible] qua [illegible] Jovis [illegible] *scorta* [illegible] docet Artemidorus [illegible] tem lib. 4. [illegible] Cæpe id nomen [illegible] fin[illegible] idem lib. 1. cap. 21. & [illegible] ego alibi etiam ad illud Ovidii.

Dedecus hoc sumita dissimulanda [illegible].

Perdix quoq; eo nomine ut clarissime Aristoph. in Avibus &c. Hæc Gruterus: quæ uberius persequitur in Susp. libris necdum editis.

PRO CESTU] *Cestus* lora erant quibus pugilum brachia & manus innectebantur: ut nostris moribus chirothecis fit. *Cestus* dicti quasi sit [illegible] futile lorum. Ferrum etiam & plumbum [illegible] bant, sævissimo spectaculo. Cestus significat Virgilius Æn. 5. v. 425.

Et paribus palmas amborum innexuit armis. &c. De *cestu* tamen omnium accuratissimè tractavit Nic. Rigaltius in Notis ad Onosandri Strategicum. [illegible] de *cesto* sive *tunica Veneris*, quam coloribus [illegible] at [illegible] ipsis quasi Musarum & Gratiarum moribus pinxit.

SCAPHIUM] [illegible] lum oblongioris figuræ, laterum [illegible] in scaphæ similitudinem flexorum. Turneb. lib. 1. [illegible] 30. At Douza hanc Taylo[illegible] à Plauto [illegible] spernendam censet: quod is *Cambar*[illegible] dixerit & [illegible] interpretatur [illegible] solent [illegible] auctoritate Juvenalis & Mart[illegible] [illegible], ait Gifan. vas ex ære ad [illegible] alvi muliebre ferè; ut *lasanum* virile. Qui pro [illegible] accipiunt, verbo abutuntur. *Sellam* vocat Varro, ut & patrio sermone nos hodie.

PRO INSIGNI SIT CORONA PLECTILIS] [illegible] est, quæ in galea figitur. *Corona* [illegible], quæ ex herbis odoratis plectitur [illegible] [illegible] floribus [illegible] coronis differt — Turneb. lib. 2. cap. 18. & Comm. in C[illegible] in Rull. Ita Seneca epist. 80. *Insigne capitis*, vocat

[illegible] regium quod capiti circumligatum. Eurip. [illegible] quæ nectitur ex ramis lauri aut myrti, aut similis, sine ornamentis & lemniscis &c. *Bosius.*

PALLIUM MALACUM] V. N. Milit. act. 1. 1. P[illegible] hoc loco nominat vestem cœnatoriam [illegible] synthesim. Describit [illegible] omnia, quæ [illegible] convivio. Item Martial. lib. 11. ep. 24. [illegible] appellat, ad eam namque formam credibile est fuisse [illegible] cœnatorias. Recte etiam *malacum* Plautus, revera enim mol[illegible] pr[illegible] ea vestis, & sæpe [illegible] purea coccine [illegible] Et tale vestimentum [illegible] P[illegible] *lanam hyacinthinam*, Sat. 1. dixit &c. Lipsius [illegible] lib. 1. cap. 2. [illegible] a colore [illegible], quam [illegible] tat [illegible] Camerarius. V. N. Aul. a. 3. [illegible]

SCORTUM PRO SCUTO ACCUBET] lepide & acute. [illegible] à [illegible], quæ [illegible] tum [illegible] per [illegible] clamat. 3. *Aisi fossa* [illegible] *scutu* [illegible] *tri* [illegible] *ta* [illegible]*tur?* Huc forte etiam respexit Artemidorus, qui ait lib. 2. [illegible] *Scutum propriè designare mulierem.* Gruterus. V. N. Epidic. act. 1. 1. Porro de [illegible] docet Turn. lib. 1. cap. 27. eum fuisse formæ oblongæ majusque clypeo: ita ut loricæ & clypei loco esset, totumque corpus protegeret. Æneid. 8.

——scutis protectis corpora longis.

& hinc [illegible] Græcis vocatum, quod referat similitudinem forium, quæ longiores [illegible] res esse soleant. dictum *Scutum* [illegible] Lips. de [illegible] Rom. lib. 3. dial. 2. [illegible] Contrà [illegible] rotun[illegible] v. 2. 7.

—— [illegible]

hinc [illegible] Cæterum [illegible] *bet.* Rationem vide [illegible] 1.

AT N.] [illegible] & Ald. vett. [illegible] Grutero. Vulgo, *Ab*

NIMIUM PRETIOSA ES OPERARIA] Operæ tuæ nimis magni [illegible] vendicentur: L.

HOC AGERE] sc. serio [illegible]

SCIO, QUID AGO] cujus rei gratia hoc agi velim. Vide N. Aul. 1. 2.

APUD TE VENIAT P[illegible] ta MSS. & vett. edd. [illegible]

DATO, QUI BENE SIT] V. N. Mostell. act. 1. 4.

QUI] Trucul. act. 2. 7.

I[illegible]ECEBROSUS] Illecebrarum plenus. *Charis.*

AGE

AGE IGITUR EQUIDEM] Nunc meretrix ... persuadere non posse, ut introire ... rogatus est, ei assentitur; ... nihil quicquam facere, nisi quod ... omnia ipsius caussâ; nihil præter- ... A.

SUMNE AUTEM NIHILI] Hic succumbit ... victus ... meretricis oratione: quod intelligens ipse se reprehendit & accusat. L.

EMANCUPO] sic apud Horat. Epod. 9. *miles eman. ... fæmina*, est suâ sponte in servitutem fæminæ traditus, ut Interpp. explicant: quos vide; sed & Festum. Glossæ: *Emancipatio* ... *Emancipatur* ... Cicero Cat. Major. *Ita ... honesta est, si se ipsa defendit, si jus suum retinet, si nemini emancipata est.*

LEPIDUS.] ita Meurs. & Grut. At Schop. I. *Lepidus es. Pl. nugæ. BA. te facere hoc volo.* Illa adolescentem, quòd suam meretrici operam polliceretur, lepidum esse dicit: adolescens ipse, ... se, sed nugas & hominem nihili esse contendit, qui quidem à meretrice se perduci patiatur. Sic & paullo antè dixerat: *sumne autem nihili*, q. &c.

VIATICAM] V.N. Epid. 1: 1.

EGO TIB.] Douza, *Ergo t.* malè, nam emphasis est in *Ego*.

JUBEO] ita MSS. & Edd. vet.

FACERE SUMTUM DE TUO.] Ita Terent. *Olet unguenta de meo.* i. meo sumtu. Schop.

A EFFERRI] Meurs. è Charis. ... *ferri f.* Atque ita etiam MSS. ... *Argentum ... us*, pro ... est. sic Amphitr. *intus patera*; & ... act. 1. sc. 1. Hæc ille.

NAM ID FLAGITIUM SIT ... ve mutes in *merum*. sic & Amphitr. ...

Nam mea sit culpa, quod eg...

Id Alcumenæ si innocentis ...

Pœnulo act. 5: 1. *Nam tuum ... lares* &c. Grut.

B PRIUS HIC ADERO, QUAM ... MARE DESINAM.] D... Pistoclero: Ego mox adero. ... Bacchis; ne, quia aut te non ... stanter amem, ... spondeo me priùs hic ... re desinam: *Lamb.* quem ... rum pro re nostrâ videbu... rentii Eunuch. act. 4: 2. *Certe extrem... re, haud nihil est*, notet Amare, ... more dicit? Plautus Bacchid. *P... te amare desinam. E... Sine te amem.*

C QUIA PISCATUS TIBI ... NUS] significat amatorem ... tigisse. Nostri: Du hast wol gefischt

AQUA CALET] Ut *frigida* eis qui ... um animi patiuntur, prodest ... timuerunt, vel laborarunt vehement... in Senecæ Agam. v. 714. V... & N. T... 2: 3.

IN NAVI ... *ut* ...

TIMIDA ES ... N. Adelph. ...

ACTUS I. SCENA II.

LYDUS servus, PISTOCLERUS adolescens.

JAMDUDUM, Pistoclere, tacitus te sequor,
Spectans, quas tu res hoc ornatu geras.
Nam, ita me dii ament, ut Lycurgus mihi quidem
Videtur posse hic ad nequitiam adducier.
Quo nunc capessis tu te hinc adversá viá,
Cum tantá pompá? Pl. huc. Ly. quid huc? quis istic habet?
Pl. Amor, Voluptas, Venus, Venustas, Gaudium,
Jocus, Ludus, Sermo, Suavis suaviatio.

LY. Quid h[illegible] cum dis damn[illegible]imus?
10 *PI. MALI SUNT homines, qui bonis dicunt male.*
Tu d[illegible] nec recte d[illegible] non æquum facis.
LY. An deus e[illegible]ius [illegible] sua[illegible]iatio?
PI. An non pu[illegible]? nimiumquàm o L[illegible]de, es barbarus!
Quem ego [illegible] nimio c[illegible] plus quam Tha[illegible]m,
15 *I[illegible]stu[illegible] barbaro [illegible]tuio,*
Qui [illegible] na[illegible] [illegible]rum nescis nomina.
LY. Non h[illegible] placet mihi ornatus. PI. nemo ergo tibi
H[illegible]paravit: mihi pa[illegible]atum e[illegible] ut placet.
LY. [illegible] m[illegible] adver[illegible] e[illegible]rdire ar[illegible]?
20 *Qui [illegible]decem [illegible] linguam, mutum e[illegible] adde[illegible].*
PI. NON [illegible] s ætas [illegible] Lyde [illegible]venit.
Mag[illegible]m in mente [illegible], [illegible] ut comm[illegible]
Pr[illegible] h[illegible]uret [illegible].
LY. Ja[illegible] p[illegible]i [illegible]sti[illegible]e, atq[illegible] at[illegible]e [illegible]m meam,
25 *Qui tib[illegible] ne[illegible]quam [illegible]pe m[illegible].*
PI. ibidem ego meam operam t[illegible]didi, ubi tu tuam.
Tua disciplina nec mihi prodest, nec tibi.
LY. O præligatum pectus! PI. odiosus mihi es.
Tace, atque sequere, Lyde, me. LY. illuc sis vide,
30 *Non pædagogum jam me, sed Lydum vocat.*
PI. Non par videtur, neque sit consentaneum,
Cùm herus hic intus sit, & cum amicâ suâ accubet,
Cumque osculetur, & convivæ alii accubent,
Præsentibus illis pædagogus unà ut siet.
35 *LY. An hoc ad eas res obsonatum est obsecro?*
PI. [illegible]erat quidem animus: quo eveniat, diis in manu est.
LY. Tu amicam habebis? PI. cùm videbis, tum scies.
LY. Imò neque habebis, nec sinam: iturus sum domum.
PI. Omitte, Lyde, ac cave malo. LY. quid? cave malo?
40 *PI. Jam exce[illegible]it mihi ætas ex magisterio tuo.*
LY. O barathrum, ubi nunc e[illegible] ut ego te u[illegible]urpem lubens!
Video nimio jam multo plus quàm volueram.
Vixisse nimio satius [illegible] jam, quàm vivere.
Magistron' quenquam discipulum minitarier?
45 *Nihil moror discipulos mihi esse jam p[illegible] sanguinis:*
Valens a[illegible]t me vacivom virium.
PI. F[illegible]m, ut ego opinor, Hercules; tu autem L[illegible]us.
LY. P[illegible]l metuo magis, ne Phœnix tuis factis fuam,
Teque ad patrem esse mortuum renunciem.

Mmm PI. Satis

50 *PI. [illegible] arum est. LY. hic vereri perdidit.*
Compendium edepol haud aetati optabile
Fe[illegible] [illegible]am istanc nactu's impudentiam.
Occisus hic homo est. ecquid in mentem est tibi,
Patrem tibi esse? PI. tibi ego, aut tu mihi servus es?
55 *LY. Pejor magister te istaec docuit, non ego.*
Nimio es tu ad istas res discipulus docilior,
Quam ad illa, quae te docui, ubi operam perdidi.
PI. Istactenus tibi, Lyde, libertas data est.
Orationis satis es[illegible] sequere me, ac tace.
60 *LY. Edepol fecisti furtum in aetatem malum,*
Quum istaec flagitia me celavisti, & patrem.

TURES] ita MS. & Edd. vett. non *tute*.

HOC ORNATU] hoc apparatu & comitatu.

LYCURGUS] qui continen[illegible] & severissimus apud La[illegible] Legislator fuit, &c. O[illegible]:

[illegible] pone, Priapus erit.

TU TERE ADVERSA VIA] ita Brix. ed. & probat Meursius. At J. Gulielm. leg[illegible] *[illegible] adversa abi.* ob ea quae antecedunt. *Adversa* [illegible] est *altera*, & o[illegible] ali. V. N. [illegible]pid. 2. 2.

O LYDE, ES BARBARUS.] ita Gruterus. [illegible] Capti[illegible] A[illegible] videtur ad Proverb. *Ly[illegible]* [illegible] Curio[illegible] 1. 2 [illegible] mirum ni e[illegible] ab A[illegible]

[illegible] fallax Get 1, &c.

I[illegible]] ita MS. & Edd. vetu[illegible] E[illegible]

[illegible] BARBARO POTITIO [illegible]

[illegible]

—— *primusque P[illegible]*
Et de[illegible]

A[illegible] d. 8 An[illegible] [illegible]deo[illegible] quod [illegible] a[illegible] edoc[illegible] tra dies trigint[illegible] Vi[illegible] c. 14. Val. Ma[illegible] gal[illegible] *B*[illegible] prolog.

[illegible] CON[illegible]

[illegible]

[illegible] Cod. Mentelius [illegible]

[illegible]

[illegible] loqui amat Plautus & Lucret. [illegible] &c.

[illegible] mortuum esse. V. N. Capt. 3. 3. [illegible]

[illegible] ita [illegible] ambo.

[illegible]

[illegible] quod non [illegible]

[illegible]

[illegible] Hist. [illegible] apud [illegible] etiam [illegible] & [illegible] cognitionem antiquam [illegible]

[illegible]

[illegible] & probat [illegible] etiam [illegible] & Acidalius [illegible]:

Orationem [illegible] me aetate.

Sane [illegible] & numeri & [illegible] mea ed. respuunt. Praeterea Acidalius totum hunc locum ita transformat:

[illegible]

FVRTVM] [illegible] calliditate & astutia [illegible] occultat. Sic & [illegible] latere, & voluntatem celare, [illegible]. In sex meis est, *feci furtum* [illegible]. Quod rectius censet Meursius: & *furtum* [illegible] *facere*, dictum ait, quomodo, *[illegible] facere*. MSS. Cam. leg. *fecisti furtum in.* A *at* [illegible]. P[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] gant [illegible] sum.

ACTUS II. SCENA I.

CHRYSALUS servus.

Herilis patria salve: quam ego biennio
Postquam hinc in Ephesum abii, conspicio lubens.
Saluto te vicine Apollo, qui ædibus
Propinquus nostris accolis, veneror que te,
Ne Nicobulum me sinas nostrum senem
Prius convenire, quam sodalem viderim
Mnesilochi Pistoclerum, quem ad epistolam
Mnesilochus misit super amica Bacchide.

HERILIS PATRIA SALVE] Mos erat, [illegible] qui primum ingrederentur regionem al[illegible]m, id eamve ex intervallo reverte[illegible], relig[illegible] salutarent: id[illegible], [illegible] oniam [illegible]que [illegible] [illegible]endam [illegible] præsse arbitrar[illegible]. Strabo, [illegible]. 5: 2. Meretius ad Ca[illegible] J. Meurs. ad C[illegible]ndr. extre[illegible]m, & D[illegible]. H[illegible]sius in Crepundi[illegible] ad XIII. [illegible] Videtur autem hoc principium de [illegible]andræ [illegible] expressum [illegible] [illegible] &c. A ses Larium H[illegible] [illegible] cabat [illegible]

[illegible]

VICINE APOLLO] A[illegible] [illegible]

[illegible] S[illegible] h[illegible] [illegible] pr[illegible] Dei [illegible] [illegible] eotam [illegible] n[illegible] &c. *La*[illegible] [illegible] ar [illegible] [illegible]

[illegible] A [illegible] lam. [illegible] P[illegible] V[illegible] reberg[illegible] te [illegible] ret, fugg[illegible]rebat, [illegible] t[illegible] li, non, *Fam[illegible] ia aurea* legi, sed *Fam.* [illegible] *in[illegible]* & quod [illegible] iant. Ego quidem i- stam editionem è nu[illegible] Bibliothecâ nostratium eruere potui.

ACTUS II. SCENA II.

PISTOCLERUS adolescens, CHRYSALUS servus.

M[illegible]*RUM est me, ut red[illegible]am, te [illegible]pere tanto quæsere,*
Qui ab[illegible]re hinc nullo pa[illegible] p[illegible] [illegible] si velim:
[illegible]ita me vadatum amore [illegible]umque attines.
C[illegible]. Prò d[illegible]i immortales, Pi[illegible]lo[illegible]erum c[illegible]nspicor.
5 *O Pist[illegible]clere, salve. PI. salv[illegible], Chrysale.*
CH. Compendii verba multa jam faciam tibi.
[illegible]en[illegible]re tu me gaudes, ego credo tibi.
Hospitium & cœnam pollicere, ut convenit
Peregrè adv[illegible]enienti. ego autem venturum annuo.
10 *Salutem tibi ab sodali solidam nuncio.*
Rogabis me ubi sit? PI. vivit. nempe rectè valet.
CH. Istuc volebam ego ex te percunctarier.
PI. Qui scire po[illegible]sum? CH. nullus plu[illegible]. P[illegible]. quemnam ad modum?
CH. Quia si il[illegible]a inv[illegible]enta est, quam i[illegible] amat, vivit rec[illegible]e & [illegible]alet.
15 *Si non inventa est, minus valet, moribun[illegible] d[illegible]s e[illegible].*
ANIMA e[illegible] am[illegible]a amanti. si ab[illegible], nullus e[illegible]
[illegible]i adest, res nu[illegible]a [illegible] ip[illegible]us est nequam & miser.
[illegible] tu qui[illegible] [illegible] mandatis super?
P[illegible] [illegible]gon ut, quod ab[illegible]o attigi[illegible]t nunciu[illegible]
20 *Non impetratum i[illegible] adv[illegible]enti[illegible] re[illegible]m?*
Reg[illegible]nes colere ma[illegible] [illegible]m Ac[illegible]ru[illegible],
CH. Eho an inv[illegible]ni[illegible] Bacch[illegible]m? PI. [illegible]amiam quidem.
CH. Vide quæso, ne quis trac[illegible] [illegible]m [illegible]ens.
Scis tu, ut confrin[illegible] [illegible]as [illegible]o Samium [illegible]et.
25 *PI. J[illegible]mne, ut soles? CH. [illegible]c ubi ea [illegible] o[illegible]*
P[illegible]. [illegible] ex[illegible]em me unde asp[illegible]x[illegible].
CH. [illegible] [illegible]epi[illegible]n. pr[illegible]xima [illegible]

Habeat, & quidem amat Mnesilochus? PI. rogas?
Nisi unum [illegible] unum plurimi pendit. CH. papae!
30 PI. Ita ut eum credis [illegible] amans desiderat.
CH. Scitum istuc. PI. imo Chrysale, hem non tantulum
Unquam intermittit tempus, quin eum nominet.
CH. Tanto hercle melior Bacchis. PI. imo. CH. imo hercle abiero
Potius. PI. num invitus rem bene gestam audis heri?
35 CH. Non herus, sed actor mihi cor odio sauciat.
Etiam EPIDICUM, quam ego Fabulam aequè ac me ipsum amo,
Nullam aequè invitus specto, si agit Pellio.
Sed Bacchis etiam fortis tibi visa est? PI. rogas?
Ni nactus Venerem essem, hanc Junonem dicerem.
40 CH. Edepol, Mnesiloche, ut rem hanc natam esse intellego,
Quod ames, paratum est: quod des, invento est opus.
Nam isti fortasse aurum est opus. PI. Philippeo quidem.
CH. Atque eo fortasse jam opus est. PI. imo etiam prius,
Nam jam huc adveniet Miles. CH. & miles quidem!
45 PI. Qui de amittenda Bacchide aurum hic exigit.
CH. Veniat quando vult, atque ita ne mihi sit morae.
Domi est: non metuo, nec cuiquam supplico,
Dum quidem hoc valebit pectus perfidia meum.
Abi intro, ego hic curabo. tu intus dicito
50 Mnesilochum adesse Bacchidi. PI. faciam ut jubes.
CH. Negocium hoc ad me attinet aurarium.
Mille & ducentos Philippos attulimus aureos,
Ephesi [illegible] hospes debuit nostro seni.
Inde ego hodie aliquam machinabor machinam,
55 Unde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed fores concrepuit nostrae. quinam exit foras?

[illegible]

SI [illegible] Grut[illegible] ut & [illegible] A[illegible] nt.

C[illegible] vet. In [illegible] riana [illegible] sed [illegible] grat[illegible] [illegible] [illegible] fuisse.

S[illegible] M[illegible] A M [illegible]

[illegible]

PROXIMÆ VICINIÆ] ita MS & [illegible] e[illegible] pat[illegible] aucto[illegible]re L. & [illegible] ad[illegible]um. Mostell. act. 4: 2.

ET QUI[illegible]NAM] ita MS. & Ed.

IMO UT EUM CRED[illegible] Vide Not. [illegible] Sc. 1. ubi interpretatio Lamb. & inepta & falsa arg[illegible].

MISERA AMANS] ita MSS. & Edd. Acida[illegible]. Nam, inquit, vehementiss. amorem & desiderium voluit exprimere, cui adverbium magis servit quam nomen.

ACTOR] Pistoclerus [illegible] molesta narratione mihi odiosus est.

SI AGIT PELLIO] ita MSS. & Edd. expuncto vulg. [illegible] *Pellionem* [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] Pseud. [illegible] de Not. [illegible]

FORTI[illegible] *ferrum & ignem* [illegible] V. N. Mal. 4: 3. At vero [illegible] Plau-

[illegible] ponit dear[illegible] *Venerem* [illegible] forma est, [illegible] am [illegible] diceret [illegible] in [illegible] potius [illegible] quae inter [illegible]

[illegible]

[illegible] ETIAM PRIUS] [illegible] fieri [illegible] est. L.

CH. ET MISER QUIDEM. PI. QUI] [illegible] Gulielmius. Ut [illegible] verba, *[illegible] quidem!* [illegible] sint mirantis & [illegible], quo Pistocl. evadat, &c.

NE MIHI SIT MORAE] [illegible] abest, ut eum sim moraturus in nu[illegible] expendendis, ut verear, ne ille me paratus [illegible].

NEGOTIUM AURARIUM] [illegible] Pseud. act. 1: 5. *In commeatum argentarium pr[illegible]*

PHILIPPOS] Nummos [illegible] Macedonis imagine signatos. V[illegible]bat [illegible]

[illegible] atque & [illegible] Nam [illegible] *tem Z*[illegible] G[illegible] & [illegible] T[illegible]

ACTUS II. SCENA III.

NICOBULUS senex, CHRYSALUS servus.

IBO in Piraeum. visam, ecqua advenerit
In portum ex Epheso navis mercatoria.
Nam meus formidat animus, nostrum tam diu
Ibi desidere, neque redire filium.
5 *CH. Extexam ego illum pulchrè jam, si dii volunt.*
Haud dormitandum est: est opus chryso Chrysalo.
Adibo hunc, quem quidem ego hodie faciam hic arietem
Phryxi. itaque tondebo auro usque ad vivam cutem.
Servus salutat Nicobolum Chrysalus.
10 *NI. Prò di immortales! Chrysale, ubi mihi est filius?*
CH. Quin tu primùm salutem reddis quam dedi?
NI. Salve. sed ubinam est Mnesilochus? CH. vivit, valet.
NI. Venitne? CH. venit. NI. evax, aspersisti aquam.
Benene usque valuit? pancraticè atque athleticè.
15 *NI. Quid hoc? quâ caussâ eum in Ephesum miseram,*
Accepitne aurum ab hospite Archidemide?
CH. Heu cor meum & cerebrum, Nicobule, finditur,
Istius hominis ubi fit quáque mentio.
Tun' hospitem illum nominas hostem tuum?
20 *NI. Quid ita her de obsecro? CH. quia edepol certè scio,*
Vulcanus, Sol, Luna, Dies, dei quattuor,
Scelestiorem nullum illuxere alterum.
NI. Quamne Archidemidem? CH. quàm, inquam, Archidemidem.
NI. Quid fecit? CH. quid non fecit? quin tu id me rogas
25 *Primum dum inficias ire cœpit filio:*
Negare se debere tibi triobulum.
Continuo antiquum hospitem nostrum sibi
Mnesilochus advocavit, Pelagonem senem:
Eo præsente homini extemplo ostendit symbolum,
30 *Quem tute dederas ad eum ut ferret, tuo.*
NI. Quid, ubi ei ostendit symbolum? CH. infit dicere:
Adu[illegible]um, & [illegible] symbolum:
[illegible] ei d[illegible]umelias!

Adulterare eum ajebat rebus ceteris.

35 *NI. Habetin' aurum? id mihi primum dici volo.*
CH. Postquam quidem Prætor recuperatores dedit,
Damnatus demum, vi coactus reddidit
Ducentos & mille Philippum. NI. tantum debuit.
CH. Porro etiam ausculta pugnam, quam voluit dare.
40 *NI. Etiamne est quid porrò? CH. hem accipe: trina hæc nunc erit.*
NI. Deceptus sum. Autolyco hospiti aurum credidi.
CH. Quin tu audi. NI. imò ingenium avidi haud pernoram hospitis.
CH. Postquam aurum abstulimus, in navem conscendimus,
Domum cupientes forte ut assedi in stegâ,
45 *Dum circumspecto, atque ego lembum conspicor.*
Longum strigorem maleficum exornarier.
NI. Perii hercle lembus ille mihi lædit latus.
CH. Is erat communis cum hospite & prædonibus.
NI. Adeon' me fuisse fungum, ut qui illi crederem?
50 *Cum mihi ipsum nomen ejus Archidemides*
Clamaret, demturum esse, si quid crederem.
CH. Is nostræ navi lembus insidias dabat.
Occœpi ego observare eos, quam rem gerant.
Interea è portu nostra navis solvitur.
55 *Ubi portu exiimus, homines remigio sequi,*
Neque aves, neque venti citiùs. quoniam sentio
Quæ res gereretur, navem extemplò statuimus.
Quum vident nos stare, occeperunt ratem
Turbare in portu. NI. edepol mortalis malos!
60 *Quid denique agitis? CH. rursum in portum recipimus.*
NI. Sapienter factum à vobis. quid illi postea?
CH. Revorsionem ad terram faciunt vesperi.
NI. Aurum hercle auferre voluere. ei rei operam dabant.
CH. Non me fefellit, sensi. eo exanimatus fui.
65 *Postquam nos vidimus auro insidias fieri,*
Capimus consilium continuo. postridie
Auferimus inde aurum omne illis præsentibus,
Palam atque apertè, ut illi id factum scíscerent.
NI. Scitè hercle. cedò, quid illi? CH. tristes illico,
70 *Quem extemplò à portu ire nos cum auro vident.*
Subducunt lembum capitibus quassantibus.
Nos apud Theotimum omne aurum deposuimus,
Qui illic sacerdos est Dianæ Ephesiæ.
NI. Qui istic Theotimus est? CH. Megabyzi filius,

Nn *Qui*

75 *Qui nunc in Epheso est Ephesi cariſsimus.*
NI. Na ille hercle mihi ſit multo tanto carior,
Si me illoc auro tanto circumduxerit.
CH. Quin in ipſa æde Dianæ conditum eſt,
Ibidem publicitus ſervant. NI. occidiſtis me.
80 *Nimio hic privatim ſervaretur rectius.*
Sed vos nihilne attuliſtis inde auri domum?
CH. Imo etiam. verùm, quantum attulerit, neſcio.
NI. Quid, neſcis? CH. quia Mneſilochus noctu clanculum
Devenit ad Theotimum: nec mihi id credere
85 *Nec cuiquam in navi voluit: eo ego neſcio*
Quantulum attulerit: verum haud permultum attulit.
NI. Etiam dimidium cenſes? CH. non edepol ſcio.
Verùm haud opinor. NI. fertne partem tertiam?
CH. Non hercle opinor. verum verum neſcio.
90 *Profecto de auro nihil ſcio, niſi neſcio.*
Nunc tibimet illac navi capiundum eſt iter,
Vt illud reportes aurum ab Theotimo domum.
Atque heus tu. NI. quid vis? CH. annulum gnati tui
Facito ut memineris ferre. NI. quid opus eſt annulo?
95 *CH. Quia id ſignum eſt cum Theotimo, qui eum illi afferet,*
Ei aurum ut reddat. NI. meminero, & rectè mones.
Sed divésne eſt iſtic Theotimus? CH. etiam rogas?
Qui ſoccis habeat auro ſubpactum ſolum.
NI. Cur ita faſtidit? CH. tantas divitias habet:
100 *Neſcit quid faciat auro. NI. mihi dederit velim.*
Sed qui præſente id aurum Theotimo datum eſt?
CH. Populo præſente: nullus eſt Epheſi, quin ſciat.
NI. Iſtuc ſapienter ſaltem fecit filius,
Cum diviti homini id aurum ſervandum dedit.
105 [illegible]
CH. [illegible] *morabitur,*
[illegible]
NI. [illegible] *maritimá,*
[illegible]
110 [illegible]
[illegible]
[illegible]
CH. [illegible] *ad forum.*
NI. [illegible] *quantum potest.*
115 *CH.* [illegible] *& plus juſto vehit.*

[illegible] tela [illegible] mal [illegible]
Et [illegible] em [illegible] um:
Ita feci, ut aurum qua [illegible] meret.
Quantum aut [illegible] re, ut re [illegible] at patri.
120 *S [illegible] um [illegible] ar [illegible] re:*
[illegible] augetur ætas in m [illegible] um modum.
S [illegible] recse [illegible] abdu [illegible] et sen [illegible]
[illegible] hum. quas ego [illegible] turbas dabo!
[illegible] futurum e [illegible] um [illegible] senex re [illegible] verit?
125 *[illegible] er [illegible] verit,*
[illegible] aurum [illegible] qu [illegible]?
Cr [illegible] er [illegible] men [illegible] mihi,
Fa [illegible] que [illegible] alo.
Aufu [illegible] ero h [illegible] e [illegible] ma [illegible] verit.
130 *Si ero reprehensus, macto e [illegible]*
Stilli sunt [illegible] rga ruri, at mi [illegible] um [illegible] est.
Nunc ibo, herili filio hanc fab [illegible],
Super auro, amicáque ejus inventa Bac [illegible] e.

PIRÆUM] Si MSS. sed ta [illegible] en [illegible] am. ad A [illegible] ex ul [illegible], correxit *Piræeum*. vide Not. [illegible] act. 4 [illegible] 4.

[illegible] EXTEXAM] [illegible] spoliabo [illegible] auro. *E[illegible] texere* est, telam sua textura, aut lana nudare. Ali [illegible]: Ego illius rationes & co[illegible] omnia perver[illegible]: *L*

SI DII VOLUNT] i. cum diis volentibus [illegible]. C[illegible]:

[illegible] fa[illegible], d[illegible].

[illegible]

Q[illegible], an hostis erat?

Idem [illegible] astor 2.

H[illegible], ut b[illegible] spes, nisi pen[illegible] tralia Collatini. D.

VULCANUS, SOL, LUNA, DIES &c. ita MSS. & vett. Ed. E[illegible] h[illegible] e[illegible] merat deos, qui lu[illegible] em p[illegible] ebent. Ita Cæsar d[illegible] manis: *Deorum numero eos s[illegible] ducunt [illegible] dent Sol[illegible], V[illegible] Lunam.*

I[illegible] [illegible]

[illegible]

fecit ac docuit. Ita in Hebræo Esdras & alii sæpe. Vide [illegible] GE. rhardi in Petron. p. 544.

OSTENDIT SYMBOLVM] Solebant Græci [illegible] pactis conventis uti quibusdam tesseris, quæ [illegible] vocabantur, quæ loco tabellarum & syngrapharum erant: atque ex his jus dicebatur. Meminit Aristot. & Demosth. in Philipp. Turn. [illegible] V. N. Pseud. act. 2 [illegible] 1.

HABETIN] Vulg. Codd. *Habet in aurum?* In MS. Cam. secunda aliqua manus sic conjunxit; *Habetin aurum?* idque rectum censet Gruterus.

PRÆTOR RECVPERATORES DEDIT] *Recuperatores*, judices, qui a Prætore in privatis controversiis quacumque de re ageretur dabantur ita dicti, quod per eos suum quisque jus recuperare posset. Nunc *Judices delegati* vocantur. *Hotom.* Vide & Corras. Miscell. lib. 3. 18. Et Torrent. in Suet. Nerone, c. 17. Inprimis Rævard. lib. 3: 20. qui hunc locum adducit: & item alterum in Rudent. act. 5 [illegible] 1. *Quem modo damnabit ad Recuperatores* &c

T[illegible] DERVIT.] Recte sine interrogat. nota.

TRINA] *Trina* exponit Lamb. triplex: nullo sensu. *Trina*, est tertia pugna. Nam primo plane negarat, se debere. deinde symbolum adulterinum obiecrat: tertio insidias struxerat. Et fallor an non *Triari* [illegible] prxit ad quos cum pugna devenitur, res in summo periculo versatur. Unde Proverb. *ad triarios res redit*. Pit.

AVTOLYCO] *Autolycus* Sisyphi filius, [illegible] puer [illegible] Mercurii fuit filius, Ulyssis avus maternus: qui animalium, quæ furto abstulerat, colorem mutabat. Hom. Odyss. [illegible] Mart. [illegible] 8 59.

Non fuit [illegible] *tam picea ta manus.*

Ita Lamb. nam in his mirifice variant auctores.

DOMVM CVPIENTES] *domum cupere*, est in patriam reverti [illegible] unde & *domuitio* apud Corn. ad Herenn. lib. [illegible] Cicer. pro Ligar. *Tam* [illegible] *domum* [illegible] *& ad suos redire cupiunt*, [illegible] Turn. lib. [illegible]

STEGA [illegible] navis, & quasi pro [illegible] Albitro [illegible] C [illegible] Ve [illegible] *con* [illegible] Vide J. V V [illegible]

[illegible]

[illegible] RIGOREM MALEF. [illegible]

lembos: quorum vocabulorum [illegible] hodieque in Italia utitur [illegible] quem [illegible] im m [illegible] um [illegible] eo piratas vectos e[illegible] m [illegible] idem valente vocabulo, [illegible] Hæc Muretus. Cujus tamen [illegible] nem, rejicit Acidal. & [illegible] *trico* lentum nomen, [illegible] plus circumstance [illegible]

Lucius [illegible]

Magnus [illegible]

Lentus ———

Quid quod [illegible] *piones* [illegible] Festus & eius C[illegible]gator in[illegible] hic turbat Acidal. [illegible] hunc [illegible] alterum [illegible] *Adulter* [illegible]

LEMBVLI [illegible]

In latere enim [illegible] *latim* [illegible] *Tangi* [illegible] *latus* [illegible] *vero*, Pro[illegible]

ARCHIDEMIDE [illegible] *mo* quod exaudit [illegible] n [illegible] bant autem Romani m[illegible]

CLAMARET] clare a[illegible]

REMIGIO SEQVI [illegible] Codd. *remulco sequi*. quod [illegible] rit Festus h[illegible] oculos habe[illegible] n [illegible] cum scriberet *Remulco, est* [illegible] *magna trahitur*. Ergo senes er[illegible] quebantur non [illegible] sepia, nam im[illegible] ligata, terebratae [illegible] istis, quæ addit *Neq*[illegible] & Bay[illegible] & Rob. Stephanus. & F[illegible] dus, quem mihi vide Subcisiv. Lect. [illegible] sissime contra Doletum, cui [illegible] erat, disputantem, docentemque [illegible] ne esse quo [illegible] navis rel[illegible] quatur remis acta: eoque verbo [illegible] & [illegible] & [illegible] unguem [illegible] *migr*; tanquam [illegible] aliquam scripturam esse [illegible] sententia & Lamb. est. & ita habent ed. Brix. & Parm. [illegible]

NAVEM EXT. STATVIMVS] [illegible] xit pro [illegible] *rre*. Arnob. [illegible] *fam* [illegible] *fatuerent errantes aquas*, & [illegible] Cyprianus [illegible] *sti* [illegible] *suas*, & [illegible] Me[illegible]

RATEM TVRBARE] [illegible] em suam [illegible] re, ut non procederet: [illegible] alii apparere ex [illegible] m [illegible] navem turbari [illegible] m [illegible] co[illegible] ne [illegible] era:

RECEPI [illegible] ve[illegible]

REVERSIO FA[illegible] *facit reversionem* [illegible] apud [illegible]

[illegible]

[illegible]] [illegible] MSS. [illegible] cum extemp[illegible] [illegible] & [illegible].

CAP. [illegible]ASSANTIB.] ita MSS. [illegible] Tamen [illegible] demi[illegible]; & ita m[illegible]stitiam ind[illegible]antib[illegible].

DEPOSVIMVS] ita MSS. Cam. hinc S[illegible] de[illegible] veteres co[illegible].

SACERDOS [illegible] DIANÆ] ita MSS. Cam. Lamb. & meæ ed[illegible] tamen[illegible]. J G[illegible] ex l[illegible] p[illegible]bat [illegible] in Dianæ [illegible]. i. æde. & , Sacerdos in æde, pro æd[illegible] Antistite, merus [illegible] est. [illegible] aut [illegible] veteres res caris[illegible] in [illegible] d[illegible] ex[illegible] b[illegible]. Ita Cæsar lib. [illegible]. de bello [illegible], E[illegible] fano Dianæ [illegible] an[illegible] pe[illegible] tolli jubebat [illegible] de Br[illegible] [illegible] 4 [illegible].

MEGABYZI [illegible]] M[illegible] eg[illegible] in q[illegible] Meg[illegible] Mega[illegible]. Quintil. lib. 5. [illegible] 12. [illegible] Meg[illegible] non aliquem in [illegible] op[illegible] artifices? Quid autem m[illegible] hunc [illegible] lit[illegible] eidem [illegible], q[illegible] Theophr[illegible]. C[illegible]te Plinius lib. [illegible] Megabyzus Sacerdotis Dianæ [illegible] pompam. Et mox cap. 11 Ephesi verò est Megabyzi sacerdotis Ephesiæ Dianæ sepulchrum. [illegible] Laertius lib. 2. in Xenophonte : [illegible] & [illegible] Strabo lib. 14. ubi de Dianæ Ephesiæ templo agit, commemorat, generali nomine ita omnes ejus sacerdotes appellatos : eunuchosque fuisse, & custodiæ socias virgines habuisse. Sed hoc quid est, quod Plautus dicit *Theotimum filium Megabyzi*? [illegible] ille Megabyzus eunuchus? [illegible]pli[illegible]. *Megabyzi filius* idem valet, ac si dixisset *Meg[illegible]*: nam appellativum illud nomen fuit [illegible], pro eo quod est [illegible]. Me[illegible] præterea *Megabyzi* Cicero in Oratore, & Plutarch. in vita Alexandri. Hæc scripseram, cum monuit me [illegible] T[illegible]arda, Turnebum jam olim hunc Poetæ locum emendavisse

A lib. 18. cap. [illegible]. Advers. Hæc ille. Etiam meæ [illegible] pleræque [illegible]. *Megabyzi*. quod & Lambino probatum. MSS. Cam. tamen & Ed. Mediol. & Argen[illegible]. *Megalobuli*.

CARIOR] i. damnosior, sumtuosior. [illegible].

DE AVRO NIHIL SCIO NISI NESCIO.] Sic Socrat[illegible] [illegible]. *Hoc tantum scio, quod nihil scio.* Sidonius: *Nullus [illegible], mihi crede, quanta [illegible]*.

NVNC TIBI.] ita MSS.

QVI SOCCIS HABEAT AVRO SVPPACTVM SOLVM] *Solum*, h[illegible] est calceamenti sole[illegible]. Ergo a[illegible]eis [illegible] cal[illegible] ille [illegible] de quo

B V. N. Trin. act. [illegible] Summa etiam terræ, quæ solo te[illegible] po[illegible]. *Sola terra* vocârunt Poetæ, auctore Varrone. E[illegible]:

Tar[illegible] imperi[illegible] m [illegible] & [illegible] la terra.

[illegible] de A[illegible] de.

Etiam r[illegible] terræ [illegible] sanguine maculans.

V[illegible] N. Trin. act. [illegible]4 Gr[illegible] *Qui flocc[illegible] habeat auro [illegible]ppa[illegible]um [illegible]lum.* [illegible]

CVR ITA FASTIDIT?] ita Mil. act. 4. 2 *[illegible] fastidit [illegible]num.*

TANTISPER] [illegible]: L.

ID MIHI HAVD UTRVM VELIM] Mihi haud istud esse liberum video navigare aut hic

C quiescere. Turn. l. 2. 30.

ILLI EST ONERATVS] Allegoria à jumentis aut navibus onerariis. L.

EXORSA HÆC TELA] *Exorsa*, passivè dixit etiam Cicero. V. N. Pseud. act. 1: 4.

COPEM] i. copiosum. Pseud. act. 1: 3.

CRVCISALVM] quasi in cruce seu in crucem s[illegible]lientem. Philipp. noster Melanchthon (Fest. D Margar. p. 4[illegible]) [illegible] locum [illegible] & add[illegible] [illegible] hat [illegible] an die Türcken gehenckt [illegible] erunt [illegible] m[illegible].

SI MAGIS USVS VENERIT] [illegible] fuerit [illegible]

REPREHENSVS] V. N. Epid. 1: [illegible]

ACTUS III. SCENA I.

LYDUS pædagogus.

ANDITE atque aperite propere januam hanc Orci, obsecro:
Nam equidem haud aliter esse duco, quippe quo nemo advenit,
Nisi quem spes reliquere omnes, esse ut frugi possiet.

Bacchides non Bacchides, sed Bacchae sunt acerrimae.
5 *Apage istas a me sorores, quae hominum sorbent sanguinem.*
Omnis ad perniciem instructa domus opime atque opipare.
Quae ut aspexi, me continuo contuli protinam in pedes.
Egone ut haec conclusa gestem clanculum? ut celem patrem,
Pistoclere, tua flagitia, aut damna, aut desidiabula?
10 *Quibus patrem, & me teque amicosque omnes affectas tuos*
Ad probrum, damnum, flagitium appellere una & perdere.
Neque mei, neque tui intus puditum est factis quae facis:
Quibus tuum patrem, meque una amicos, affines tuos,
Tua infamia fecisti gerulifigulos flagitii.
15 *Nunc priusquam malum istoc addis, certum est jam dicam patri.*
De me hanc culpam demolibor jam, & seni faciam palam,
Ut eum ex lutulento caeno propere hinc eliciat foras.

VTRVMVIS [illegible] qualis etiam [illegible] lectorum.

HOMINVM SORBENT SANGVINEM] Cic. [illegible] p. 2. [illegible] Ita [illegible] meretrices [illegible] Nonius [illegible] Cerciol. a [illegible]

OMNIS AD PERNICIEM] [illegible] Plaut. 3. 1. [illegible]

DESIDIABVLA] ita MSS. [illegible] ad desidiam apta. Nonius legit, a [illegible] & pleraque [illegible]

ADFECTAS APPELLERE] par [illegible] traditum [illegible] appell[illegible]

GERVLIFIGVLOS FLAGITII] [illegible]

A Ministrorum est, in quo [illegible] bus d[illegible] patri & [illegible] dicimur [illegible] pater [illegible] & ego [illegible] rem, ut [illegible] propter patrem [illegible]

Nam Gerum [illegible] g. [illegible] rat, qu[illegible] [illegible] pro [illegible] & [illegible] g[illegible] & [illegible] n[illegible] 3. P[illegible] qu[illegible]

EX LVTVLENTO CAENO] [illegible] Ed. Cam. & Lamb. & plerique [illegible] ne [illegible] lupanari. C[illegible] [illegible]

At M[illegible] & Ve[illegible] [illegible]

ACTUS III. SCENA II.

MNESILOCHUS adolescens.

Multis modis meditatus egomet mecum sum, & ita esse arbitror:
Homini amico, qui est amicus ita uti nomen possidet,
Nisi deos, ei nihil præstare. id opera expertus sum esse ita.
Nam ut in Ephesum hinc abii (hoc factum est fermè ab hinc biennium)
5 *Ex Epheso huc ad Pistoclerum meum sodalem literas*
Misi, amicam ut mihi inveniret Bacchidem. illum intelligo
Invenisse, ut servus meus mihi nunciavit Chrysalus.
Condigne is quam techinam de auro advorsum meum fecit patrem,
Ut mihi amanti copia esset: sed quum id est reddere.
10 *Nam pol quidem meo animo ingrato HOMINE nihil impensius est.*
Malefactorem amitti satius quam relinqui beneficum.
NIMIO PRÆSTAT impendiosum te quam ingratum dicier.
Illum laudabunt boni, hoc etiam ipsi culpabunt mali.
Quâ me causâ magis cum curâ esse eâ quàm obvigilatè est opus.
15 *Nunc, Mnesiloche specimen specitur, nunc certamen cernitur:*
Sisne necne ut esse oportet; malus bonus; cujusmodi;
Justus, injustus; malignus, largus; commodus, incommodus.
Cave sis te superare servum siris faciundo bene.
Utut eris, moneo, haud celabis. sed eccos video incedere
20 *Patrem sodalis, & magistrum. hinc auscultabo quam rem agant.*

MULTI MODIS ME[illegible]. & [illegible] Firmus, [illegible] & [illegible]

[illegible]

Glossarium [illegible] fic & *Omnimodis* [illegible]

HOMINI AMICO [illegible]

CIS QUAM] ita M[illegible] non, quam, quod [illegible] per admirationem [illegible] alit *quoque*, ut Au[illegible]

SE[illegible] *incedere* [illegible] ait se videre incedere [illegible]

A [illegible]

INGRATO HOMINE [illegible]

[illegible] *Hinc*

[illegible] Vel [illegible] *ingrato homine nihil impensum est*, nihil est [illegible] pretii, nihil contemptius. Nam quæ *pensa* sunt, [illegible] & cara [illegible], quæ igitur *impensa* [illegible] vi pretii sunt. Sticho act. [illegible]

Utra [illegible] pensior, virginem an [illegible] habere.

Pensior, i. [illegible], majoris ponderis. *Vel sic* Ingrato homine nihil est remissius, negligentius, inconsideratius. Quæ *pensa* sunt, intelliguntur [illegible] quæ nobis curæ sunt, vel quæ accurate cogitata sunt. Ergo quæ *impensa*, eadem sunt inconsiderata, neglecta, dissoluta. Crebro hac metaphora utuntur Sallust. Tacitus, Suetonius &c. *Lamb.* Verum Grutero tres istæ interpretationes Lambini circa vocem *Impensus*, non satisfaciunt, juberque auctorem interpretari primum [illegible] Epidic. act. 4. 1. *Alium res illest impense* [illegible]. Utrumque æstu suo liberar Pistoris, &c. *Impensum* hoc loco, inquit, id est, in quod multum & magna cum jactura impenditur. ut mox, *impendiosum* qui multum impendit. Et quia ejusmodi mores quilibet aversatur, ideo generaliter sumitur pro eo, quod odio [illegible] est. Et certè nihil inutilius impenditur, quam [illegible] hominem ingratum. Das ist nichts das einem mehr kostet. Ad hanc faciem est illud Mostellariæ act. 3. *In mala uxore* [illegible] *quid unquam sumptum est.* Ita quod in ingratum impenditur, ideoque eo nihil impensius. A Pistore nostro non abit L. Biscìola, lib. 14. 18. Hor. Subsecivar. ubi ait, [illegible] care, homini benefacio ingrato [illegible] te, id est, Che costa molto.

MALEFACTOREM AMITT[illegible] malefactorem non retinere ad pœnas [illegible] est, acceptam [illegible] re gratiam benemerito. [illegible] rar. post. redit. ad Q[illegible] L.

IMPENDIOSUM [illegible]

HOC ETIAM] ita MSS. [illegible] Meursius *hanc*.

ESSE EA QUAM OB[illegible]

OPUS] ita Gruter. [illegible] Lamb. l. *atque ad* [illegible] *caussa magis accurrisso* [illegible]

SPECIMEN SPECTATUR [illegible] men datur expe[illegible] potestas datur. [illegible]

MALIGNUS, LARGUS [illegible] opponuntur nam [illegible] lent, id est, sine [illegible]

COMMODUS, INCOMMODUS [illegible] *dicunt*, qui [illegible] ad aliorum [illegible] cio accommodant, vel [illegible] rurà, & qui [illegible] Græci appellant. Vide L[illegible] Od. 8.

HAUD CELABIS] haud [illegible] ex factis tuis declarabis, qualis [illegible]

ACTUS III. SCENA III.

LYDUS pædagogus, PHILOXENUS senex, MNESILOCHUS adolescens.

NUNC experiar, sitne acetum tibi peracre in pectore.
Sequere PH. quo sequar? quò ducis nunc me? LY. ad illam, quæ tuum
Perdidit, pessundedit tibi filium unicum.
PH. Eia, Lyde, LENITER qui sæviunt, sapiunt magis.
5 *Minus mirandum est, illæc ætas si quid illorum facit,*
Quàm si non faciat. feci ego istæc itidem in adolescentia.
LY. Hei mihi, hei mihi! istæc illum perdidit assentatio.
Nam absque te esset, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum:
Nunc propter te tuamque pravam [illegible] fiduciam
10 *Pistoclerus. MN. Dî immortales! meum sodalem hic nominat.*
Quid [illegible] est, Pistoclerum Lydus quid herum tam ciet?

PH. Paulisper, Lyde, est libido homini suo animo obsequi:
Jam aderit tempus, cum sese etiam ipse oderit: morem geras:
Dum caveatur, præter æquum ne quid delinquat, sine.
15 *LY. Non sino. neque equidem illum me vivo corrumpi sinam.*
Sed tu, qui tam pro corrupto dicis causam filio,
Eadem ne erat hæc disciplina olim, cum tu adolescens eras?
Nego tibi hoc annis viginti fuisse primis copiæ
Digitum longè à pædagogo pedem ut efferres ædibus.
20 *Idque ubi obtigerat, hoc etiam ad malum arcessebatur malum,*
Et discipulus & magister perhibebantur improbi.
Ante solem exorientem nisi in palæstram veneras,
Gymnasii præfecto haud mediocris pœnas penderes.
Ibi cursu, luctando, hastâ, disco, pugilatu, pilâ,
25 *Saliendo sese exercebant magis, quam scorto, aut saviis:*
Ibi suam ætatem extendebant, non in latebrosis locis.
Inde de hippodromo & palæstrâ ubi revenisses domum,
Cincticulo præcinctus in sellâ apud magistrum assideres:
Cùm librum legeres, si unam peccavisses syllabam,
30 *Fieret corium tam maculosum, quàm est nutricis pallium.*
MN. Propter me hæc nunc meo sodali dici discrucior miser.
Ille innocens suspicionem hanc sustinet causâ meâ.
PH. Alii, Lyde, nunc sunt mores. LY. id equidem ego certò scio.
Nam olim populi prius honorem capiebat suffragio,
35 *Quam magistro desinebat esse dicto obediens.*
At nunc, priusquam septuennis est, si attigas eum manu,
Extemplo puer pædagogo tabulâ dirumpit caput.
Cum patrem adeas postulatum, puero sic dicit pater:
NOSTER ESTO, dum te poteris defensare injuriâ.
40 *Provocatur pædagogus; eho senex minimi preti,*
Ne attigas puerum istâ causâ, quando fecit strenuè.
It magister quasi lucerna uncto expretus linteo.
Itur illinc jure dicto. istoccine hic pacto potest
Inhibere imperium magister, si ipsus primus vapulet?
45 *MN. Acris postulatio hæc est, cùm hujus dicta intellego.*
Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit.
PH. Sed quis hic est, quem astantem video ante ostium? LY. ô Philoxene.
MN. Deos propitios me videre, quam illum, mavelim mihi.
PH. Quis illic est? LY. Mnesilochus, gnati tui sodalis Pistocleri:
50 *Haud consimili ingenio atque ille est, qui in lupanari accubat.*
Fortunatum Nicobulum, qui illum produxit sibi.

PH. *Salvum sis, Mnesiloche: salvum te advenire gaudeo.*
MN. Dii te ament Philoxene. LY. hic enim ritè productu st patri.
In mare it, rem familiarem curat, custodit domum:
55 *Obsequens obediensque est mori atque imperiis patris.*
Hic sodalis Pistoclero jam puer puero fuit.
Triduum non interest ætatis uter major siet:
Verùm ingenium plus triginta annis majus est, quàm alteri.
PH. Cave malum, & compesce in illum dicere injustè. LY. tace:
60 STULTUS ES, QUI *illi male ægrè patere dici, qui facit.*
Nam illum meum malum promtare malim, quàm peculium.
PH. Quidum? LY. quia, malum si promtet, in dies faciat minus.
MN. Quid sodalem meum castigas, Lyde, discipulum tuum?
LY. Periit tibi sodalis. MN. ne dii sirint. LY. sic est, ut loquor.
65 *Quin ego cum peribat vidi, non ex audito arguo.*
MN. Quid factum est? LY. meretricem indignè deperit. MN. non tu taces?
LY. Atque acerrimè atque æstuosè absorbet, ubi quemque attigit.
MN. Ubi ea mulier habitat? LY. hic. MN. unde eam esse ajunt? LY. ex Samo.
MN. Quæ vocatur? LY. Bacchis. MN. erras, Lyde: ego omnem rem scio,
70 *Quemadmodum est. tu Pistoclerum falso atque insontem arguis.*
Nam ille amico & benevolenti suo sodali sedulò
Rem mandatam exsequitur. ipsus nec amat: nec tu creduas.
LY. Itáne oportet rem mandatam gerere amici sedulò,
Ut ipsus in gremio osculantem mulierem teneat sedens?
75 *Nullon' pacto res mandata potest agi, nisi identidem*
Manus ferat ad papillas, labra à labris nusquam auferat?
Namque alta memorare, quæ illum facere vidi, dispudet:
Cùm manum sub vestimenta ad corpus detulit Bacchidis,
Me præsente, neque pudere quicquam. quid verbis opus est?
80 *Mihi discipulus, tibi sodalis periit, huic filius.*
Nam EGO ILLUM *periisse duco, cui quidem periit pudor.*
Quid opust verbis? si opperiri vellem paulisper modo,
Ut opinor, illius inspectandi mihi esset major copia:
Plus vidissem quam deceret, quam me atque illo æquum foret.
85 *MN. Perdidisti me sodalis. egone illam mulierem*
Capitis non perdam? perire me malis malim modis.
SATIN UT QUEM *tu habeas fidelem tibi, aut cui credas, nescias?*
LY. Viden, ut ægrè patitur gnatum esse corruptum tuum,
Suum sodalem, ut ipsus sese cruciat ægritudine?
90 *PH. Mnesiloche, hoc tecum oro, ut illius animum atque ingenium regas.*
Serva tibi sodalem, & mihi filium. MN. factum volo.

PH. Is

PH. In te ergo hoc onus omne impono. Lyde, sequere hac me. LY. Sequor.
[illegible] us esset, me quoque una si cum illo relinqueres.
PH. [illegible] est, Mne[illegible] he: cura, & concastiga hominem probè,
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitiis suis.

NUNC EXPERIAR, SITNE ACETUM [illegible] CORDE ACRE] [illegible]. *Peracre [illegible] perbonus, pergrapi[illegible]* [illegible] Fab. act. 5 [illegible]. [illegible] quod probat [illegible] allegoriam ita construit: *Sit- [illegible] acre aceto*, i. [illegible] materi[illegible] [illegible] aque in rebus flagitiosis in- [illegible] accommodat Ausonii [illegible]

[illegible] purgeris aceto,
[illegible] Samii Lucumonis acumen.

[illegible] matrimonio ipsius Samii Lucumo- [illegible] eres. At H. Stephanus illud, *Cor* [illegible] satis audacter. Porrò *acetum* pro [illegible] & prudentia ponitur etiã Pseud. act. 2:4. [illegible] TATIO] i. assensio, assensus. Sic & [illegible] *antibus adhuc nobis, & ad neutram par- [illegible] rationem flectentibus*, &c. id est, adsensum [illegible] & quasi agentibus secundas. [illegible] *atio* enim idem, quod *assensi*. nec potest [illegible] per legem Trochaicorum hic admitti: ut be- [illegible] monuit Dousa. Sic quoque Velleius lib. 2. *Et [illegible] qui a Cæsare dimittendos exercitus contendebant, [illegible] abatur, [illegible] qui ab ipso, adversabatur.* Et ite- [illegible] *M. Fulvio tantum tribuere, ut pene assenta- [illegible] qua quibus vellet principatus conciliaret.* D. & [illegible]

[illegible] TUM] integrum, non inflexum ad viti- [illegible] ponitur hic *Probo*. Ennius:

[illegible] mentes, recta quæ stare solebant [illegible]?

[illegible] curt[illegible] docuit Scaliger. [illegible] App. [illegible] mentes [illegible] [illegible] con- [illegible]

[illegible] adve[illegible] contempo- [illegible]

[illegible] V.N. A[illegible]

[illegible]

GYMNASII PRÆFECTO] γυμνασιάρχης [illegible] in a[illegible] entes animadvertebat: Turn. lib. 21: 30. Ita autem Grotius hunc locum digessit, apti[illegible] sensu, quod & A[illegible] probat, ut & vett. edit. quæ etiam leg. *Isque ubi [illegible] pro, Id quos obt.* (ita MS.) quod [illegible] ad præfectum referrebant.

ARCESSEBATUR] Douza suspicatur, *accen- sebatur*.

CINCTICULO PRÆCINCTUS] *Cinticu- lus* a[illegible] um erat [illegible] forum, quæ [illegible] latior, [illegible] corpus com- prehendens: similis subl[illegible] Græc[illegible] ζῶμα & ζωμα [illegible] Tunica [illegible] gitur. [illegible] cincto ut [illegible] tuni- [illegible] Horat. *cinctutis* [illegible] gos. [illegible] erat modestæ disciplina ar- [illegible] esse, [illegible] lutos arguebat. [illegible] C. Jul. Cæs. apud Suet. *Male præcinctum puerum caveatis*. quod fluxiore cincturà uteretur. [illegible] & Turn. 2: 30. Negligentes etiam [illegible] vocantur, [illegible] Servio. ut con- tra, *accincti*, industrii, apud Phædrum Fab. 36. *alti- cinctus atriensis*. Petronius: *Statores altius cincti*, Vet. Gl[illegible] *alticinctus* item [illegible] *expeditus* Etiam apud Senecam Ep. 33. *alte cinctos* legas strenuos & actuosos.

CUM LIB.] ita MSS.

NUTRICIS PALLIUM] Hoc enim à pue- ris, [illegible] variè ma[illegible] tur. Quod [illegible] de pallio [illegible] Cybele [illegible] variu[illegible] Vide A[illegible] *cis pallium*.

ILLE INNOCENS] ita Meursius ė v. codd. ne [illegible] veritus.

NAM OLIM] Nam olim honorem prius con[illegible] populi suffragio, quàm magistro [illegible] desierat, h. e. magistro patebat [illegible] ætatem, quà petere magistratum per leges li- cet. [illegible]

Q. MAGISTRO] ita MSS. ambo & vett. [illegible]

TABULA] litterari[illegible] in [illegible] faci[illegible]

POSTULATUM] acc[illegible]

[illegible]

PROVOCATVR] Porrò vocatur: accitur & A bis v...

IT MAGISTER QVASI LVCERNA, VNCTO EXPRETVS LINTEO.] In MSS. Redit magister a patre discipuli sui uncto linteo, tanquam lucerna, expertus utrisque bene lucere: (expertus ... enim lucernas uncto linteo, quàm ... lucerent, accensis ...) id est, ... linteo ... ad dolorem & vibices ... Expretus est expertus. Expretus autem ... spectatus. Cic pro L. Corn. Balbo: perfecta atque experta virtus. Expretus, inquit Festus, antiqui dicebant quasi expertus est arta. Porrò hinc conjecturam ... , moris antiqui ... fuisse uncto linteo emungendi, vel quod verisimilius videtur ... extergendi potius lucernas, cujus vicem ferreum ... tortis uti nobis hodie solemne est: L. Turneb. lib. 3. & J. Douza. AT Pistoris, Nemo mihi horum, inquit, satis facit, nec in Festo praecise legitur, Expreta quasi experta habita; sed ita potius est in contextu, Expreta q. experta habita. ut Expretus idem sit quod Expers, & dedicatur ab aerno ... ; inde Expernose ... Ita acceperim uncto linteum de eo quod ... den Tacht. Erit igitur, uncto expretus linteo, expers unto linteo. Er ... daron wie eine Lampe ohne Tacht. Vel ... , expers habitus uncto linteo, cui ne quidem linteum ad detergendam ... concessum, atque ... sit tanquam lucerna sine uncto linteo. Poterit etiam magis ... expretus ... uncto cum linteo & quasi lucerna apparet. Er ... wie eine Lampe &c.

IVRE DICTI ... a patre, tanquam Praetore.

INHIBERE IMPERIVM ... inhibere & exercere imperium. L. Turn. & Buda...

... 4. & ...

[illegible]

... dem me videre ... quam ab illo, hoc est ... de ... sed illa melior ... L.

OBEDIENS QVE EST MORI ... patri ... animo ... Alii ... Quod si ... sed ... patrem ...

TRIDVVM NON ... Cam. & vett. Edd. Alii ...

COMPRIME ... & parcere ... linguam; in ... tacito, tacete. Apud ... falcem compe... tur. quod addit ... nach... 5 ... accurate A. Popma De ...

NAM ... flocierum ... culum ...

NON EX AVDITO ARGVO ... edit. & MSS. Cam. non, audien, ... An de auditorum ... Lucret. 5.

——— petuntque

Res ex auditis potius quam sensibus ipsis.

auctoribus Lamb. & Grut. & ... quem est auditu, sed a manu ...

ATQVE ACERRIME, & ... reticeam, non aliquam ... star maris astu ... rapax & fer... Hor. 1. Od. 27. J. Gui... Atque ...

[illegible]

PERII ... DE ...

VIPERNUT ÆGRE] [illegible] A [illegible] Prodecterum [illegible] quæritur [illegible] Bac- [illegible] tandem [illegible] [illegible]

IMPONO] MSS. *impone.*

ATQ. ALIOS] ita MSS. & Edd. veteriores.

ACTUS III. SCENA IV.

MNESILOCHUS adolescens.

INIMICIOREM nunc utrum credam magis
Sodalemne esse, an Bacchidem, incertum admodum est.
Illum exoptavit potius? habeat: optime est.
Ne illa illud hercle cum malo fecit suo, meo.
5 *Nam mihi divini nunquam quisquam creduat,*
Ni ego illam exemplis plurimis planeque amo.
Ego faxo haud dicet nactam, quem derideat.
Nam jam domum ibo, atque aliquid surripiam patri.
Id isti dabo. ego istanc multis ulciscar modis:
10 *Adeò ego illam cogam usque, ut mendicet meus pater.*
Sed satin ego animum mente sincerâ gero?
Qui ad hunc modum hæc hic, quæ futura, fabulor?
Amo hercle, opinor, utpote quod pro certo sciam.
Verum quàm illa unquam de meâ pecuniâ
15 *Ramentâ fiat plumeâ propensior;*
Mendicum malim mendicando vincere.
Nunquam edepol viva me irridebit: nam mihi
Decretum est renumerare jam omne aurum patri.
Igitur mihi inani atque inopi subblandibitur:
20 *Tum, cum mea nihilo pluris referet,*
Quàm si ad sepulcrum mortuo narrat jocum.
Sed antequam illa unquam meis opulentiis
Ramenta fiat gravior aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopiâ.
25 *Profecto stabile est me patri aurum reddere.*
Eadem exorabo Chrysalo causâ meâ
Pater ne noceat: neu quid ei succenseat
Meâ causâ de auro, quod eum ludificatus est.
Nam illi æquum est me consulere, qui causâ meâ
30 *Mendacium dixit. nunc vos me sequimini.*

IMMITIOREM NVNC] Ita vet. libri Lambini, [illegible] MSS. ambo Camerarii, reste & adsertore Grutero, *Immitiorem*, sive adeò *Immitiorem*. Et quis ejiciat? Degeneravit: quia prima littera non perscribebatur, futura scilicet minuata. Quod Douza *Amiciorem* reponit, tanquam [illegible] a calido adolescente prolatum, nimis calidum est. Uterque autem, & Bacchis & Pistoclerus, inhumanum atque infidelem Mnesilocho se præbuit.

FECIT SVO, MEO.] Exprimitur adfectus amantis qui cum dixisset; *cum malo fecit suo*: subjicit statim, quasi se ipse reprehendens, *meo*: religioni verens scilicet, amicæ malum minari. Idem est, ac si dixisset, Cum malo fecit suo, immo meo, *Vel*: M. [illegible] potius, volui dicere. *Ex L.* Noluit, inquit Cam. mutare vett. scripturam: ut quasi [illegible] jocans fecerit *suo——meo*: id est, suo & meo. sed D. F. *meo* delendum censet. Alii fecerant: *cum malo fecit summo meo.*

NAM MIHI DIVINI N. QVISQ.] V. N. Amph. 2: 2.

PLANEQ. AMO] Oratio insani amatoris mirum in modum fluctuat & turbat. Nam cum esset dicturus, Ni ego illam modis plurimis miseram habebo & ulciscar, subito se ipse revocans, subdit, *planeque amo*. L.

ID ISTI DABO] Iterum exprimitur adfectus amantis: qui dicat, se patri surrepturum pecuniam quam det Bacchidi, cui modo minatus est &c. *L.*

UT MENDICET MEVS PATER] Dicturus erat, & vero ita orationem exorsus erat, ut [illegible] et, *ut mendicet*, nimirum Bacchis: sed [illegible] perturbatus vel religione quadam retractus, minas in Bacchidem intentatas in patrem convertit. *L.*

ANIMVM MENTE SINCERA] [illegible]

A [illegible] Antiq. Lect. [illegible] l. *Satin ego* [illegible] *ramq.* V. N. Epid 4: 1. Grut [illegible] tera [illegible] elegans & [illegible]

QVOD PRO CERTO SC[illegible] dixi.

RAMENTA FIAT PLVM[illegible] ambo. Verius tamen putat C[illegible] legi, *plumbea*. sed enim cum [illegible] statim, *Antequam meus opulentus* [illegible] *gravior* &c. item Rudente;

Nunquam hercle hunc hodie ramentâ [illegible] *nator:*

(V. N. ib. act. 4: 3.) vix enim potest [illegible] non etiam sit suum pondus [illegible] alteri, *plumea*.

B

PROPENSIOR] i. pro[illegible]

MENDICANDO VI[illegible] MSS. Cam. Lamb. & meus Vet. & [illegible] gent. & Alex. At [illegible] & [illegible] & Ald. [illegible] *vere*, ut & Frising. quod [illegible] etiam [illegible] dictum ut illud Amphitr. Prologo, [illegible] *fos victores vivere*. Gruterus [illegible] longè lepidius inflexisse spectatorum [illegible] terum *sincere*, tanquam præter [illegible] natum.

IGITVR] i. posteà. D.

TVM CVM M.] MSS. ambo & [illegible]

C

Edd. consensu: *Tum cum mihi* [illegible]

MORTVO DICAT JOCV[illegible] Lambino ignorabile objectum, Do[illegible] na illa sublesta, cassa & [illegible] functorum à præficis occentaban[illegible] genus, *Neniarum* nomine & *Nugarum* [illegible] V. N. Asin. act. 4. 1.

STABILE E[illegible]T] sententia, decretum [illegible] Ciceroni in Verrin. *solidum* est. *At* [illegible] *est, ut me Siculi maxime velint*, &c. Vide [illegible] l. 14. 9. Var. Lection.

EADEM] sc. operâ, ratione.

ACTUS III. SCENA V.

PISTOCLERUS.

REBUS aliis anteverterar, Bacchis, quæ mandas mihi:
Mnesilochum ut requiram, atque ut eum mecum ad te adducam simul.
Nam illud animus meus miratur, si a me tetigit nuncius,
Quid remoratur. ibo, & visam huc ad eum, si forte est domi.

VERSUS [illegible] & [illegible] is tetr. [illegible] A trach.

MECUM] ita [illegible] Cam. & omnes vet. At Camb. legit, *medicum*, unde [illegible] & [illegible]r-sius, *medecum*, ἀρχικὸν, pro *mecum*, [illegible] Plautum affirmant.

ADDUCAM] ita vett. edd. MSS. *addocam*

PERVENIT] [illegible] perv[illegible], seu pervenit ad eum. D. At Isaac. Pont. leg. Si *amicum tetigero*, pro, *amicum*. Vide ejusdem Analect. lib. 3. 19.

ACTUS III. SCENA VI.

MNESILOCHUS, PISTOCLERUS.

REDDIDI patri omne aurum. nunc nunc ego illam me velim
Convenire, postquam inanis sum, contemtricem meam.
Sed veniam mihi quam gravate pater dedit de Chrysalo!
Verùm postremo impetravi, ut ne quid ei succenseat.
5 *PI. Estne hic meus sodalis? MN. estne hic hostis, quem aspicio meus?*
PI. Certè is est. MN. is est. PI. adibo contrà. MN. contollam gradum.
PI. Salvus sis, Mnesiloche. MN. salve. PI. salvus cum peregrè advenis,
Cœna detur. MN. NON PLACET MIHI cœna, quæ bilem movet.
PI. Num quæ advenienti ægritudo objecta est? MN. atque acerrima.
10 *PI. Unde? MN. ab homine, quem mihi amicum esse arbitratus sum antidhac.*
PI. MULTI more isto atque exemplo vivunt, quos cùm censeas
Esse amicos, reperiuntur falsi falsimoniis,
Linguâ factiosi, inertes operâ, sublestâ fide.
Nullus est, quoi non invideant rem secundam obtingere.
15 *Sibi ne invideatur, ipsi ignavi rectè cavent.*
MN. Edepol næ tu illorum mores per quàm meditatè tenes.
Sed etiam unum hoc ex ingenio malo malum inveniunt suo:
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnis habent.
Atque ii se cum frustrantur, frustrari alios stolidi existimant.
20 *Sicut est hic, quem esse amicum ratus sum, atque ipse [illegible] sum mihi:*
Ille, quod in se fuit, accuratum habuit, quod posset mali
Facere, & in me inconciliare copias omnis meas.
PI. Improbum istunc esse oportet hominem. MN. ego ita esse arbitror.
PI. Obsecro hercle l[illegible]re, quis is est? MN. benevolens vi[illegible] tibi.
25 *Nam ni ita c[illegible]t, te[illegible] orarem, ut ei, quod posses mali*
Facere, faceres. PI. dic [illegible]do hominem, qui sit: si non fecero
Ei male aliquo pacto, me esse dicito ignavissimum.
MN. N[illegible]quam hom[illegible] est, [illegible] hercle amicus e[illegible] tibi. PI. tanto ma[illegible]
Dic qui est. NEQ[illegible] [illegible] ego par[illegible]pendo gratiam.
30 *MN. [illegible] non p[illegible] quin [illegible] nomen eloquar.*
Pistoclere, p[illegible] [illegible]lem [illegible].
PI. Quid istuc est? MN. quid est? misine ego ad te ex Epheso epistolam

Super

ACTUS IV. SCENA I.

PARASITUS, PUER.

PARASITUS. [illegible]
Militis, qui amicam secum avexit ex Samo, [illegible]
[illegible]
[illegible] secum simul.
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

TUQUID. [illegible] RASFUR [illegible]

QUAM HARUM [illegible] [illegible] DIERECTE [illegible]

ACTUS IV. SCENA II.

PISTOCLERUS, PARASITUS.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]

[illegible] *e* [illegible] *ex* [illegible]
[illegible] *illo periculo.*
PI. *Quid ais tu?* PA. *ego istuc illi dicam.* PI. *dic mihi,*
Quid vis? PA. [illegible] *iam integumentum corporis.*
20 PI. *Numquam* [illegible] *cui tu integumentum improbes.*
PA. [illegible] *huc veniet.* PI. [illegible]
PA. *Num quid vis?* PI. [illegible]
PA. [illegible] PI. [illegible] *integumentum* [illegible]
In eum [illegible] *ut quid* [illegible]
25 [illegible] *meo* [illegible]
Qui [illegible] *aurum patri.*
Neque [illegible] *qui* [illegible]
Sed [illegible] *concedam. nam* [illegible]
Mnesilochus [illegible]

V[illegible]

ACTUS IV. SCENA III.

MNESILOCHUS, PISTOCLERUS.

[illegible]

ACTUS IV. SCENA IV.

CHRYSALUS servus. MNESILOCHUS, PISTOCLERUS adolescentes.

CHR. *Hunc hominem decet auro expendi: huic decet statuam statui ex auro.*
Nam duplex hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum adfectus.
Herum majorem meum ut ego hodie lusi lepide, ut ludificatus est!
Callidum senem callidis dolis compuli et perpuli, mihi omnia ut crederet.
5 *Nunc amanti hero filio senis, quicum ego bibo, quicum edo, et amo,*
Regias copias aureasque obtuli, ut domo sumeret, neu foris quaereret.
Non mihi isti placent Parmenones, Syri, qui duas aut tres minas
Auferunt heris. nequius nihil est quam egens consili servus, nisi habet
Multipotens pectus, ubicumque usus siet, pectore expromat suo.
10 *Nullus frugi esse potest homo, nisi qui et bene et male facere tenet.*
Improbis cum improbus sit, harpaget: furibus furetur quod queat.
Vorsipellem frugi convenit esse hominem, pectus cui sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis: utcumque res sit, ita animum habeat.
Sed lubet scire, quantum aurum herus sibi dempsit, et quid suo reddidit patri.
15 *Si frugi est, Herculem fecit ex patre: decimam partem ei*
Dedit, sibi novem abstulit. Sed quem quaero, optume eccum obviam.
Num qui nummi exciderunt, here, tibi, quod sic terram
Obtuere? quid vos maestos tam tristesque esse conspicor?
Non placet, nec temere est. etiam. respondete mihi?
20 *MN. Chrysale, occidi. CH. fortassis tu auri dempsisti parum.*
MN. Quid, malum, parum? imo vero nimio minus multo parum.
CH. Quid igitur stulte? qui occasio ad eam rem fuit
Mea virtute parta, ut quantum velles, tantum sumeres,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Chrysale.
CH. Quid [illegible] MN. ut ad patrem etiam alteram facias viam.
Compara fabricam, [illegible] quod lubet, [illegible]
Vt senem [illegible] fallas, aurumque auferas.
CH. [illegible] MN. perge, ac facile hac [illegible]
CH. Quam, malum, facile? quem mendacii prehen[illegible] manifesto modo.
Quem [illegible], ut mihi nihil credat, id non ausit credere.
MN. Imo si audias, quæ dicta dixit me advorsum tibi.
CH. Quid dixit? MN. si tu [illegible] diceres,
Se [illegible] credere esse, & [illegible]
CH. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

CH. Nunc tu abi intro, Pistoclere, ad Bacchidem, atque effer [illegible]
PI. Quid? CH. stilum, ceram, & tabellas, & linum. PI. jam fa[illegible]
65 MN. Quid nunc es facturus? id mihi dice. coctum est prandium.
CH. Vos duo eritis, atque amica tua erit tecum tertia.
MN. Sicut dicis. CH. Pistoclero nulla amica est? MN. imo adest.
Alteram ille amat sororem, ego alteram, ambas Bacchides.
CH. Quid tu loquere? MN. hoc ut futuri sumus. CH. ubi [illegible]
70 Vobis stratum? MN. quid id exquiris? CH. res ita est: dici volo.
Nescis quid ego acturus sim, neque facinus quantum exordiar.
MN. Cedo manum, ac subsequere propius me ad fores. intro inspice.
CH. Evax nimis bellus, atque ut esse maxime optabam, locus.
PI. Quæ imperavisti imperatum bene bonis factum illico est.
75 CH. Quid paravisti? PI. quæ tu parare jussisti omnia.
CH. Cape stilum properè & tabellas tu has tibi. MN. quid postea?
CH. Quod jubebo, scribito istic: nam propterea te volo
Scribere, ut pater cognoscat literas, quando legat.
Scribe. MN. quid scribam? CH. salutem tuo patri verbis tuis.
80 PI. Quid si potius morbum & mortem scribat? id erit rectius.
MN. Ne interturba. jam imperatum in cera inest. CH. dic quemadmodum?
MN. Mnesilochus salutem dicit suo patri. CH. adscribe hoc cito.
Chrysalus mihi usquequaque loquitur nec rectè, pater,
Quia tibi aurum reddidi, & quia non te defraudaverim.
85 PI. Mane, dum scribit. CH. CELEREM oportet esse amatoris manum.
PI. Atque idem hercle est ad perdundum magis, quàm ad scribendum [illegible]
MN. Loquere: hoc scriptum est. CH. nunc, pater mi, proin tu ab eo ut [illegible]
Sycophantias componit, aurum ut abs te auferat: [illegible]
Et profecto se ablaturum dixit. plane adscribito.
90 MN. Dic modo. CH. atque id pollicetur se daturum aurum mihi,
Quod dem scortis, quodque in lustris comedim, & congræcem, pater.
Sed pater vide ne tibi hodie verba det: quæso cave. [illegible]
MN. Loquere porro. CH. adscribe dum. MN. etiam loquere, dum id scribo [illegible]
CH. Sed pater, quod promisisti mihi, te quæso ut memineris,
95 Ne illum verberes, verum apud te vinctum asservato domi.
Cedo tu ceram ac linum actutum. age obliga, obsigna cito.
MN. Obsecro, quid istæ ad hunc modum [illegible] conscriptis modum?
[illegible] jubes, ut [illegible] te asservet domi?
CH. [illegible] mihi ita lubet [illegible] ut cures te, atque ne parcas mihi.
100 [illegible] & meo periculo rem gero.
MN. [illegible] abstulas. MN. [illegible] pe. CH. animum [illegible]

ME [illegible] L. D.

DEI [illegible] hoc flagitio. uti in eâdem re Aul. [illegible] Cam.

CONGLVTINA [illegible] dolis.

PERGE, AC FACIL.] Ita MSS. Cam. Palm. [illegible] quod probat Acidal.

MENDACI PREHENDIT] ita MSS. & [illegible] *prehendere mendacem*, at [illegible] definio, certe [illegible] est. [illegible] *q. m. pr. manifestum modò.* Nam *manifestum furti mendacii, sceleris,* merx lautissa sermonis Latini & obvia passim. Reperit tamen simile Acidal. lib. 9. Met. Apul. *coràm noxa deprehensus.* Item Ag. lib. 11. cap. 18. *Servos item furti manifesti* [illegible] *vibus affici* &c. V. N. infra act. 4. 9. v. 16.

ID NON AVSIT CREDERE] ἐκ ἂν τολμῶν πιστεῦσαι [illegible] vereatur credere. L.

ME ADVERSVM TIBI] i. me præsente in te absentem.

ILLVM S.] [illegible]

NEQVICQVAM] sine pœnâ.

CHRYSALO] ἀπὸ τῦ χρυσοῦ καὶ ἀλίσκειν: L. Ita Cic. pro Rosc. Amer. *Venio nunc ad nomen illud aureum* [illegible] De hujusmodi Nominum [illegible] fatali impositione, copiosè disseruit [illegible] in Andromachâ Ennii, pag. 370. & [illegible] N. Pœnul. Prol. v. 92.

QVANTILLVM] MSS. pr. *quantillum.*

[illegible] moderate, [illegible] ratione.

OPPIDVM HOC VETVS] [illegible] Vid. [illegible]

AMICIS VESTRIS] id amicas vestras.

SPERAT] [illegible] MSS. ambo. H. Groslot. l. *fiet.* [illegible] nec Lambini interpretationem [illegible] lectionem probat, sed [illegible] *animus* [illegible] supra etiam dixit [illegible] *animus.* Probat hoc Acidalius [illegible] mali [illegible] animi [illegible] erat apud servum.

CERAM] [illegible] est tabula ex cerâ & [illegible]

[illegible]

A [illegible] forma [illegible] paullò alia [illegible] lib. 2. [illegible] *git me* [illegible] teras ad *S. P.* [illegible] quidem m[illegible] atque [illegible] plic[illegible] ep. 4. [illegible] ad angustias & [illegible] Hæc ex Lectio[illegible]

LINVM [illegible] ut Amphi[illegible]

B *simus* &c. [illegible] de Grut. Sulpic[illegible]

SICVT DICIS] [illegible] *Sicut dicis. P* [illegible] *nulla* [illegible] *MN. Aeram tuae* &c. Ut [illegible] Pistoclerus non [illegible] bit, qui [illegible] micam [illegible] Non male, inquit, ad sensum [illegible] turbat me, quòd P[illegible] cum tamen is paullo ante intro [illegible] ram, & [illegible] allatur [illegible] & postea d[illegible] gredia tur, cum a[illegible] *Quæ imper*[illegible] donec hic [illegible] populus [illegible] mihi [illegible] retineo, sensu manifesto. Etsi enim [illegible]

C tantùm ante dixerat Chrysalus, [illegible] tamen [illegible] ignorans Pistocleto injuriam faciat, [illegible] exclusa est, ideò [illegible] *Pistoclero* [illegible] ut una admittatur in convivium. [illegible] spectum mihi admodum est, quod [illegible] rit [illegible] *esse prandium*: qui tamen, [illegible] appareret, ædes [illegible] dem de altera Bacchide ipsi [illegible] nec usquam [illegible] placeat Mne[illegible] Bacchide [illegible] surus [illegible] Pistoclero [illegible] tur eum Servus, ait:

Quid nunc es factu[illegible] ... coll[illegible]
[illegible]

Q. d. [illegible] in patinis, ne me [illegible] audiens servus, mox con[illegible] (ru[illegible] [illegible], & [illegible]

IMO [illegible]

[illegible] FVI] [illegible]

[illegible]

RE[illegible] L.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA V.

CHRYSALUS.

INSANUM magnum molior negotium,
Metuoque ut hodie possiem emolirier.
Sed nunc truculento mihi atque saevo usus senest.
Nam non conducit huic sycophantiae
5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] QUAM [illegible]

ACTUS IV. SCENA VI.

NICOBULUS, CHRYSALUS.

NIMIO illaec res est magnae dividiae mihi,
Subterfugisse sic mihi hodie Chrysalum.
CH. Salvus sum, iratus est senex: nunc est mihi
Adeundi ad hominem tempus. NI. quis loquitur prope?
5 *Atque hic quidem opinor Chrysalust. CH. accessero.*
NI. Bone serve salve: quid fit? quam mox navigo
In Ephesum, ut aurum repetam ab Theotimo domum?
Taces? per omnes deos adjuro, ut ni meum
Gnatum tam amem, atque ei facta cupiam quae is velit,
10 *Ut tua jam virgis latera lacerentur probe,*
Ferratusque in pistrino aetatem conteras.
Omnia rescivi scelera ex Mnesilocho tua.
CH. Men criminatust? optume est: ego sum malus,
Ego sum sacer, scelestus: specta rem modo.
15 *Ego nec verbum faciam. NI. etiamne carnufex*
Minitare? CH. nosces tu illum actutum qualis sit.
Nunc has tabellas ferre me jussit tibi.
Orabat, ut quod istic esset scriptum, id fieret.
NI. Cedo. CH. nosce signum. NI. novi. ubi ipse est? CH. nescio.
20 *Nihil jam me oportet scire: oblitus sum omnia.*
Scio me esse servom: nescio etiam id quod scio.
Nunc ab trasenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.
NI. Mane dum parumper: jam exeo ad te, Chrysale.
25 *CH. Ut verba mihi dat! ut nescit quam rem gerat!*
Arcessit intus servos, qui vinciant.
Bene navem agitat, pulchre haec confertur ratis.
Sed conticiscam, nam audio aperiri fores.

D[illegible]

[illegible]

[illegible] Vide [illegible]

[illegible] 6. En. [illegible]

[illegible]

[illegible] Ra[illegible]

[illegible]

[illegible] Quod [illegible]

[illegible] *Tu ne* [illegible]

[illegible]

[illegible] F. M[illegible], atque item [illegible]

[illegible] ABTRANSENNA] Allegoria [illegible] lectio [illegible] deceptum & captum iri. Est autem *transenna* in [illegible] sive fun[illegible] ex [illegible] & ex eo apta machinula, quæ adhibetur ad turdos capiendos. *Trum* vero pe[illegible] seu pa[illegible] [illegible] *lumbricus* autem esca, [illegible] laqueum [illegible]. Servius ad [illegible] Æneid.

Bene [illegible] Praeterea [illegible] maxime [illegible] det [illegible] sint eadem [illegible]

— [illegible] 4 [illegible] 4 [illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA VII.

NICOBULUS, CHRYSALUS.

CONSTRINGITO [illegible] manus.

CH. *Qui* [illegible] *erit.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] aurum [illegible]
[illegible]? [illegible]
[illegible] homo [illegible]
10 [illegible] homo [illegible]
Quem tu attulisti [illegible] CH. aha,
[illegible]
[illegible]!
[illegible] meo
15 [illegible]
CH. [illegible] :
[illegible].
NI. [illegible]
A[illegible].
20 Herc[illegible],
Plus jam [illegible]
Qui terre odium [illegible]
NI. [illegible]
NI. [illegible]
25 [illegible] ad columnam [illegible]
N[illegible] aurum. CH. at [illegible]
NI. [illegible] me [illegible], ut [illegible]
Cum [illegible] atorem meum
Quam [illegible], & quanta [illegible].
30 [illegible] C[illegible]
[illegible] caput,
[illegible]!
CH. [illegible]?
CH. [illegible].
35 [illegible]
[illegible]?
NI. [illegible].
CH. [illegible].
CH. [illegible].
40 [illegible].
CH. [illegible]?
CH. [illegible].
[illegible].

[illegible]

ACTUS IV. SCENA VIII.

CLEOMACHUS, NICOBULUS, CHRYSALUS.

MEAMNE hic Mnesilochus, Nicobuli filius,
Per vim ut retineat mulierem? quæ hæc factio est?
NI. Quis ille est? CH. per tempus hic venit miles mihi.
CL. Non me arbitratur militem, sed mulierem,
5 *Qui me meosque non queam defendere.*
Nam neque Bellona mihi unquam, neque Mars creduat,
Ni illum exanimalem faxo, si convenero,
Nive exhæredem fecero vitæ suæ.
NI. Chrysale, quis ille est, qui minitatur filio?
10 *CH. Vir hic est illius mulieris, quâ cum accubat.*
NI. Quid, vir? CH. vir, inquam. NI. nupta est illan' obsecro?
CH. Scies haud multo pòst. NI. oppido interii miser.
CH. Quid? nunc scelestus tibi videtur Chrysalus?
Age nunc, vincito me, auscultato filio.
15 *Dixin' tibi ego illum inventurum te qualis sit?*
NI. Quid nunc ego faciam? CH. jube sis me exsolvi citò.
Nam nisi ego exsolvor, jam manifestò hominem opprimet.
CL. Nihil est lucri, quod me hodie facere mavelim,
Quàm illum cubantem cum illâ opprimere, ambo ut necem.
20 *CH. Audin quæ loquitur? quin tu me exsolvi jubes?*
NI. Exsolvite istum. perii, pertimui miser.
CL. Tum illam, quæ corpus publicat vulgo suum,
Faxo, se haud dicat nactam, quem derideat.
CH. Pacisci cum illo paullâ pecunia potes.
25 *NI. Pacisciere ergo obsecro, quid tibi lubet.*
Dum ne manifestò hominem opprimat, néve enicet.
CL. Nunc nisi ducenti Philippi redduntur mihi,
Jam illorum ego animam amborum exorbebo oppidò.
NI. Hem [illegible] pacisc[illegible]cere, si potes. perge obsecro.
30 *Pa[illegible] quidvis. CH. ibo & faciam sedulò.*
Quid clamas? CL. ubi herus tuus est? CH. nusquam; nescio.
[illegible] nummos jam pr[illegible]ier.
[illegible] neu [illegible]?
CL. [illegible] quod [illegible]. CH. atque ut tibi mala [illegible]

CL. [illegible]

35 *CL. Tuo arbitratu. CH ut subblanditur carnifex.*
CH. Pater hic Mnesilochi est. sequere. is promittet tibi.
Tu aurum rogato: caterum verbum sat est.
NI. Quid fit? CH. ducentis Philippis rem pepigi. NI. vah, salus
Mea, servavisti me. quàm mox dico? Dabo.
40 *CH. Roga hunc tu, tu promitte huic. NI promitto, roga.*
CL. Ducentos nummos aureos Philippos probos
Dabin? Dabuntur, inque: responde. NI. dabo.
CH Quid nunc, impure, nunquid debetur tibi?
Quid illi molestus? quid illum morte territas?
45 *Et ego te & illum mactamus infortunio.*
Si tibi est machara, & nobis veruina est domi:
Quâ quidem te faciam, si tu me irritaveris,
Confossiorem soriciná neniá.
Jamdudum hercle equidem sentio, suspicio
50 *Quæ te solicitet, eum esse cum illa muliere.*
CL. Imò est quoque. CH. ita me Juppiter Juno, Ceres,
Minerva, Latona, Spes, Opes, Virtus, Venus,
Castor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules,
Submanus, Sol, Saturnus, diique omnes ament:
55 *Vt ille cum illá neque cubat, neque ambulat,*
Neque osculatur, neque illud quod dici solet.
NI. Vt jurat! servat me ille suis perjuriis.
CL. Vbi nunc Mnesilochus ergo est? CH. rus misit pater,
Illa autem in arcem abivit adem visere
60 *Minervæ. nunc aperta est. i, vise, estne ibi.*
CL. Abeo ad forum igitur. CH vel hercle in malam crucem.
CL. Hodie exigam aurum hoc? CH. exige, ac suspende te:
Ne supplicare censeas, homo nihili.
Ille est amotus sine me, per, te, here, obsecro
65 *Deos immortales, ire huc intrò ad filium.*
NI. Quid eò introibis? CH. ut eum dictis plurimis
Castigem, cùm hæc sic facta ad hunc faciat modum.
NI. Imò oro ut facias, Chrysale, & te ed obsecro,
Cave parsis in eum dicere. CH. etiam me mones?
70 *Satin est, si plura ex me audiet hodie mala,*
Quâm audivit unquam Clinia ex Demetrio?
NI. Lippi illic oculi servus est simillimus:
Si non est, nolis esse, neque desideres:
Si est; abstinere, quin attingas, non queas.

Nam

75 *Nam ni [illegible] hodie forte fortuna hic foret,*
Miles Mnesilochum cum uxore opprimeret sua,
Atque obtruncaret mœchum manifestarium.
Nunc quasi ducentos Philippos emi filium,
Quos dare promisi militi: quos non dabo
80 *Temerè etiam, priusquam filium convenero.*
Nunquam edepol quicquam temerè credam Chrysalo:
Verùm libet etiam mihi has perlegere denuo:
Æquum est tabellis consignatis credere.

FACTIO [illegible] potentia. Glossa- [illegible] *Facti [illegible]*

[illegible] MVLIERVM.] Proverb. *Mulier [illegible]*: & *Mulier [illegible]* [illegible] timidum in bello [illegible] appellant. [illegible] 2: 6. &c. Ex quo & illa Virg. *O verè Phrygiæ, neque enim Phryges.*

EXHÆREDEM F.] V. N. Menæch. 3. 2.

AMB [illegible] & [illegible]. Differunt enim *amo* & *[illegible]* ut diximus Bucol. 5. è Cha[illegible].

PAVILA PECVN. PO[illegible]] ita mei Codd. & plerique [illegible].

QVID TIBI LVB[illegible]] A [illegible] dal leg. *quo*, vel ex [illegible] lect. [illegible] ita [illegible] ox [illegible] auferimus casu utrobique.

[illegible] ANI[illegible]TVR.] Ita ergo A[illegible] hoc ipsi [illegible] quod miles [illegible] ans, *tuo arbitratu*. Lamb. [illegible] bit: qui tam procul tamen ab[illegible] orum qui loquerentur audire potuit.

[illegible] pulator: L. Vide N. Pseud.

[illegible] TERVM VERBVM S.] Non hoc dicit, [illegible] 3: 6. *hic Ver-* [illegible] est [illegible] non [illegible]

A QVAM MOX DI[illegible] DAR[illegible]] [illegible] ficat se primo [illegible] capere. & molestum [illegible] ri. L.

NVMQVID DEBET[illegible]R T[illegible]] Nihil tibi debetur [illegible] stipulatu debetur; quo tibi op[illegible] est: L.

MORTE TERRITA[illegible]] [illegible] est metus validius [illegible] Beemanus cen[illegible] Benè ergo ad *mortem*, quæ maximè [illegible] Lucanus lib. 1.

B *—— [illegible] sile timorum*
Maximus haud urget [illegible] metus ——

Aristotel. 3. Nicom. 1. [illegible]

MACTAMVS INFORTVNIO] [illegible] quasi cumulamus & obruimus.

ET NOB.] Acid. *at nob.*

VERVINA] *Veruina* quatt[illegible] est & obeliscum significat, [illegible] tamquam [illegible] nec enim cæsim feri[illegible] punct[illegible] nec obtruncat [illegible] *24* [illegible] gentius [illegible] *Veruina* [illegible] *quod aliquis Verutum vocant*. [illegible]

C Pol[illegible] lib. 4. Dialogo 4. [illegible] *re* [illegible] *Verutum* etiam [illegible] 2. 7.

CONFOSSIOREM SORICINA [illegible]] *Soricinam neniam*, pro[illegible] [illegible] mas partes [illegible] [illegible] esse [illegible]

[illegible]

[illegible]

Ni. Cujatam vox prope me sonat? Ch. o Nicobule. Ni. quid fit? quid,
Quod te misi, ecquid egisti? Ch. rogas? congredere. Ni. congredior.
Ch. Optimus sum orator. ad lacrumas coegi hominem castigando,
Maleque dictis, quæ quidem quivi comminisci. Ni. quid ait? Ch. verbum
Nullum fecit: lacrumans tacitus auscultabat, quæ ego loquebar;
Tacitus conscripsit tabellas: obsignatas mihi has dedit.
Tibi me jussit dare [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

85 [illegible]

[illegible]

[illegible] est, pell[ego]. [illegible]

[illegible]

[illegible] pater

[illegible]

[illegible]

NI. [illegible] haud [illegible]

[illegible] m.

CH. [illegible] m.

90 NI. Multi [illegible] pater,

Ne me in s[illegible]

Ego animo [illegible] mihi [illegible]

P[illegible] pudet.

NI. [illegible]

95 CH. [illegible]

NI. [illegible] pater, [illegible] Chrysalus

[illegible]

[illegible]

[illegible].

100 [illegible] tum fac[i]es.

CH. [illegible] omnibus!

NI. [illegible] abs te, pater,

[illegible] Philippos, te obsecro.

CH. [illegible] si sapis. NI. [illegible] pell[e]gam.

105 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

110 [illegible]

[illegible]

[illegible] Chryfale?

[illegible]

[illegible]

115 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *jam* [illegible]

[illegible]

NI. Cape hoc tibi aurum, Chryside, i, fer filio.

Ego [illegible] *ut* [illegible] *militem.*

CH. Non equidem accipiam. proin tu quaere qui ferat.

Nolo ego mihi credi. NI. cape vero: odiose facis.

CH. Non equidem capiam. NI. at quaeso. CH. dico, ut res se habet.

NI. Morare. CH. nolo inquam aurum concredi mihi.

Vel da aliquem, qui me servet. [illegible]

CH. [illegible] *NI. cura hoc* [illegible]

CH. Curatum est, [illegible]

[illegible]

[illegible] *ut* [illegible]

[illegible] *per dolum,*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

H[illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA X.

PHILOXENUS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS V. SCENA I.

NICOBULUS, PHILOXENUS.

[illegible] quicumque sunt, qui fuer[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS V. SCENA II.

BACCHIDES duæ Sorores. NICOBULUS, PHILOXENUS, ſenes.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5 [illegible]

BA. [illegible]

[illegible] PH. ut videatur

[illegible] N[illegible]

BA. [illegible] SO. [illegible]

10 [illegible] BA. vetulæ

[illegible] SO. at bonas fuiſſe credo.

SO. Viden [illegible], obſecro, ut intuentur!

BA. Ecaſtor ſine omni arbitror malitia eſſe.

PH. [illegible] nobis fit, qui quidem huc venerimus.

15 BA. Cogantur qui[illegible] SO. haud ſcio [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

20 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

25 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

30 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

GREX.

Hi senes, nisi fuissent nihili jam inde ab adolescentia,
Non hodie hoc tantum flagitium facerent canis capitibus:
Neque adeo haec faceremus, ni antehac vidissemus fieri,
Ut apud lenones rivales filiis fierent patres.
5 *Spectatores vos valere volumus, & clare applaudere.*

G[illegible]

[illegible]

FINIS BACCHIDUM.

MOSTELLARIA.

ARGUMENTUM.

HÆC Fabula hilaritatis & festivitatis plena est, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

mento.

DRAMATIS PERSONÆ.

TRANIO servus.	*THEUROPIDES senex.*
GRUMIO servus.	*SIMO senex.*
PHILOLACHES adolescens.	*DANISTA.*
PHILEMATIUM meretrix.	*PHANISCUS advorsitor.*
SCAPHA ancilla.	*SERVI alii.*
CALLIDAMATES adolescens.	*PUER.*
DELPHIUM meretrix.	

ARGUMENTUM.

MANUMISIT emptos suos amores Philolaches,
Omnemque absente rem suo absumit patre.
Senem ut rediit, ludificatur Tranio:

Tetra monstra ait videri in aedibus:
5 Et inde primum emigratum esse: intervenit
Lucripeta foenus foenerator postulans.
Ludosque rursum fit senex: nam mutuum
Acceptum dicit pignus emptis aedibus:
Requirit quae sint. ait vicini proximi.
10 Inspectat illas. post se derisum dolet:
Ab suo sodale gnati exoratur tamen.

ACTUS I. SCENA I.

GRUMIO, TRANIO, servi duo.

EXI è culina sis, foras mastigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere, herilis pernicies, ex aedibus.
Ego pol te ruri, si vivam, ulciscar probè.
5 Exi inquam, nidore culina quid lates?
TR. Quid tibi, malum, hic ante aedes clamitatio est?
An ruri censes te esse? abscede ab aedibus.
Abi rus, abi dierecte, abscede ab janua.
Hem, hoccine volebas? GR. perii, cur me verberas?
10 TR. Quia tu vis. GR. patiar. sine modo adveniat senex.
Sine modo venire salvom, quem absentem comes.
TR. Nec verisimile loquere, nec verum, frutex,
Comesse quemquam ut quisquam absentem possiet.
GR. Tu urbanus vero scurra, deliciae populi,
15 Rus mihi tu objectas? sane credo, Tranio,
Quod te in pistrinum scis actutum tradier.
Cis hercle paucas tempestates, Tranio,
Augebis ruri numerum, genus ferratile.
Nunc, dum tibi lubet licetque, pota, perde rem,
20 Corrumpe herilem filium, adolescentem optimum,
Dies noctesque bibite, pergraecamini,
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.
Haeccine mandavit tibi, quum peregrè hinc iit, senex?

25 [illegible]m!
[illegible] exi[illegible]mas,
[illegible] & [illegible]?
Nam [illegible] quam hi facto [illegible],
[illegible]
30 [illegible] continens!
[illegible]
[illegible] magisterio tu[illegible]
TR. [illegible] malum, me, aut quid ego agam, curatio st?
[illegible]?
[illegible] re.
[illegible]
GR. [illegible]. TR. at te [illegible]
[illegible] a[illegible]
[illegible],
40 Canes [illegible]. GR. quid [illegible]?
NON OM[illegible] E [illegible] a [illegible]
Si tu ole[illegible] neque superior a[illegible]cumbere,
Neque tam f[illegible] quam tu [illegible]us, [illegible]
Tu tibi istos habeas turtures, pisce[illegible], aveis[illegible]
45 Sine me al[illegible] fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miser: pat[illegible]a sunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.
TR. Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio.
Quia mihi bene est, & tibi male est; d[illegible]mum e[illegible].
50 De[illegible] me amare, & te bubul[illegible]
Me [illegible] pulchre, te mi[illegible]
GR. O ca[illegible]um cribrum, quod [illegible]
[illegible] per [illegible]
S[illegible] hu[illegible] reveniet senex.
55 TR. [illegible] an tibi [illegible] prius e[illegible] quam [illegible]?
GR. [illegible] meru[illegible]: tu m[illegible]
TR. [illegible] c[illegible]
[illegible] cap[illegible].
GR. [illegible] quod [illegible]ram?
60 Dat[illegible]
[illegible],
[illegible]
TR. [illegible]um [illegible]
[illegible]
[illegible] saxo ad [illegible]

[illegible]

[illegible]

TR. Dum interea [illegible]

GR. [illegible] *unum* [illegible]

70 *Venire quod* [illegible]

TR. [illegible]

Ne tu [illegible] *praeter* [illegible]

GR. [illegible]

Pro di [illegible]

75 [illegible]

[illegible]

Per [illegible]

[illegible]

Nunc [illegible]

80 [illegible]

Q[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS I. SCENA II.

PHILOLACHES, adolescens.

Recordatus multum & diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institui
Ego, atque in meo corde, si est quod mihi cor,
Eam rem volutavi & diu disputavi,
5 *Hominem quojus rei, quando natus est,*
Similem esse arbitrarer simulacrumque habere.
Id repperi jam exemplum.
Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natus est. ei rei argumenta dicam,
10 *Atque hoc haud videtur veri simile vobis.*
At [illegible] esse ita ut credatis.
Pro[illegible] esse, ut prædico, vero vincam
Atque [illegible] scio,
P[illegible] autumo, quando
15 *Dicta [illegible] aliter [illegible]*
Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem.
Simul [illegible] hanc rem mecum.
[illegible]
Factae probe, [illegible]
20 *[illegible]*
[illegible]
[illegible]

Sumptuique suo operae ne parcunt suae.
Atque ubi illo immigrat nequam homo, indiligensque
Cum pigra familia, immundus, instrenuus,
25 *Hic iam aedibus vitium additur,*
Bonae cum curantur male.
Atque illud saepe fit, tempestas venit,
Confringit tegulas, imbricesque ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt.
30 *Venit imber, lavit parietes, perpluunt*
Tigna, putrefacit aer operam fabri:
Nequior factus iam est usus aedium.
Atque haud fabri culpa'st, sed magna pars hominum
Morem hunc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
35 *Usque mantant, neque id faciunt, donicum*
Parietes ruunt: aedificantur aedes totae denuo.
Haec argumenta ego aedificiis dixi: nunc etiam volo
Dicere, ut homines aedium esse similes arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberum sunt,
40 *Et fundamentum substruunt liberorum,*
Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
Et ut in usum boni, & in speciem populo
Sint sibique, haud materiae reparcunt:
Nec sumptus ibi sumptui ducunt esse:
45 *Expoliunt, docent literas, iura, leges,*
Sumptu suo & labore nituntur, ut
Alii sibi esse illorum similes expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt
Tum illorum aliquem cognatum suum.
50 *Eatenus abeunt a fabris.*
Unum ubi emeritum est stipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eveniat aedificatio.
Nam ego ad illud frugi usque & probus fui, in fabrorum potestate
Postea quom immigravi in ingenium meum, (fui.)
55 *Perdidi operam fabrorum ilico oppido.*
Venit ignavia, ea mihi tempestas fuit,
Mihi adventu suo grandinem, imbremque attulit:
Haec verecundiam mihi & virtutis modum
Deturbavit, detexitque a me ilico.
60 *Postilla obtegere eam neglegens fui.*
Continuo pro imbre amor advenit in cor meum.

Is usque

ACTUS I. SCENA III.

PHILEMATIUM mulier, SCAPHA ancilla, PHILOLACHES, adolescens.

[illegible]

ACTUS I. SCENA IV.

CALLIDAMATES, DELPHIUM, PHILOLACHES, PHILEMATIUM.

ADVORSUM venire mihi ad Philolachem
Volo temperi. audi: hem tibi imperatum est.
Nam illi ubi fui, inde effugi foras,
Ita me ibi male convivi sermonisque
Taesum est. nunc comissatum ibo ad Philolachem,
Ubi nos hilari ingenio & lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, mamma, madere? DE. Semper
Istoc modo moratus vivere debebas.
CA. Visne ego te, ac tu me amplectare?
DE. Si tibi cordi est facere, licet. CA. Lepida es.
Duce me amabo. DE. Cave ne cadas, asta.
CA. O, ocellus es meus; tuus sum alumnus, mel meum.
DE. Cave modo ne prius in via accumbas,
Quam illi, ubi lectus est stratus, coimus.
CA. Sine, sine cadere me. DE. Sino. CA. Sed et hoc, quod mihi in manu est.
DE. Si cades, non cades, quin cadam tecum.
Iacentes tollet postea nos ambos aliquis.
DE. Madet homo. CA. Tun' me ais mamma madere?
DE. Cedo manum, nolo equidem te adfligi.
CA. Hem tene. DE. Age, i simul. CA. Quo ego eam? DE. An nescis?
CA. Scio, in mentem venit modo. nempe domum eo comissatum.
DE. Immo istuc quidem. CA. Iam memini.
PHILOL. Num non vis me obviam his ire, anime mi?
Illi ego ex omnibus optume volo. iam
Revortar. PHILE. Diu est iam id mihi. CA. Ecquis hic est?
PHILOL. Adest. CA. Eu Philolaches, salve amicissime
Mi omnium hominum. PHILOL. Di te ament. accuba,
Callidamates. unde agis te? CA. Unde homo ebrius.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ACTUS II. SCENA I.

TRANIO, PHILOLACHES, CALLIDAMATES, DELPHIUM, PHILEMATIUM, PUER.

IUPPITER supremus summis opibus atque industriis
Me perisse, & Philolachem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra, nusquam stabulum est confidentiae,
Nec Salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest.
5 *Ita mali maeroris montem maximum ad portum modo*
Conspicatus sum. herus advenit peregre. periit Tranio.
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Ubi sunt isti plagipatidae, ferritribaces viri?
10 *Vel [illegible] trium nummorum causa subeunt sub falas?*
Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit.
Sed ea lege, ut offigantur bis pedes, bis brachia.
Ubi id erit factum, a me argentum petito praesentarium.
15 *Sed egone sumne infelix, qui non curro curriculo domum?*
PHILOL. Adest obsonium, eccum Tranionem, a portu redit. [illegible]
TR. Philolaches. PHILOL. quid est? TR. [illegible] *PHILOL.* [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
PHILO. Nullus jam, Tranio, [illegible]
[illegible] adventare [illegible]
Nunc modo ne introeat, verum etiam ut fugiat longe ab aedibus.
Vos modo hinc abite intro, atque haec hinc propere amolimini.
PHILO. Ubi ego ero? TR. ubi maxime esse vis: cum hac, cum istac eris.
DE. Quid ergo igitur? abeamus hinc nos. TR. non hoc longe, Delphium.
Namque intus potate haud tantillo hac quidem causa minus.
PHILO. Hei mihi, quam istaec blanda dicta quo eveniant, madeo metu!
TR. Potin' animo ut sis quieto, & facias quod jubeo? PHILO. potest.
TR. Omnium primum Philematium intro abi, & tu Delphium.
DE. Morigerae tibi erimus ambae. TR. ita ille faxit Juppiter.
Animum advorte nunc jam, quae volo accurarier.
Omnium primum jam fac occlusae sient
Aedes; intus cave mutire quisquam siveris. PHILO. curabitur.
TR. Tanquam si intus natus nemo in aedibus habitet. PHILO. licet.
TR. Neu quisquam responsit, quando hasce aedis pultabit senex.
PHILO. Numquid aliud? TR. clavem mihi harunce aedium Laconicam
Jam jube efferri intus: hasce ego aedis occludam hinc foris.
PHILO. In tuam custodelam meque & meas spes trado, Tranio.
TR. Pluma haud interest, patronus an cliens probior siet
Homini, cui nulla in pectore est audacia.
Nam cuivis homini vel optimo vel pessimo
Quamvis desubito facile est facere nequiter.

[illegible] atque abi intro, atque occlude ostium)
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Sicut [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] jam jam optume
[illegible] maxumo
[illegible]
15 [illegible]
[illegible] audeat,
Capitulo [illegible]
[illegible] atque occlude ostium.
[illegible] jam.
20 Lu[illegible]
[illegible]
[illegible] labor procul,
[illegible] in pon[illegible]

[illegible]

[illegible]

Actus II. Scena II.

Theuropides senex, Tranio, servus.

TH. Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi,
Quom me amisisti a te vix vivom domum.
Verum si postac me pedem latum modo
Scies imposisse in undam, haud caussa'st ilico,
5 Quod nunc voluisti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me nunciam post hunc diem.
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.
TR. Edepol, Neptune, peccavisti largiter,
Qui occasionem hanc amisisti tam bonam.
10 TH. Triennio post Aegypto advenio domum.
Credo expectatus veniam familiaribus.
TR. Nimio edepol ille potuit expectatior
Venire, qui te nunciaret mortuum.
TH. Sed quid hoc? occlusa janua est interdius.
15 Pultabo. heus, ecquis intus est? aperitin' fores?
TR. Quis homo est, qui nostras aedis accessit prope?
TH. Meus servus hic quidem est Tranio. TR. O Theuropides,
Here, salve: salvom te advenisse gaudeo.
Usquin' valuisti? TH. Usque, ut vides. TR. Factum optime.
20 TH. Quid vos? insanin' estis? TR. Quidum? TH. Sic, quia
Foris ambulatis, natus nemo in aedibus
Servat, neque qui recludat, neque qui respondeat.
Pultando paene confregi hasce ambas. TR. Eho,
An tu tetigisti has aedis? TH. Cur non tangerem?
25 Quin pultando, inquam, paene confregi fores.
TR. Tetigistin'? TH. Tetigi, inquam, et pultavi. TR. Vah. TH. Quid est?
TR. Male hercle factum. TH. Quid est negotii? TR. Non potest
Dici, quam indignum facinus fecisti et malum.

TH. Quid, quid? TR. Fuge, obsecro, atque abscede ab aedibus.
30 Fuge huc, fuge ad me propius. tetigistin' fores?
TH. Quomodo pultare potui, si non tangerem?
TR. Occidisti hercle. TH. Quem mortalem? TR. Omnes tuos.
TH. Di te deaeque omnes faxint cum istoc omine.
TR. Metuo te atque istos expiare ut possies.
35 TH. Quam ob rem? aut quam subito rem mihi apportas novam?
TR. Eho, iube illos illinc ambo abscedere.
TH. Abscedite. TR. Aedes ne attingite. tangite
Vos quoque terram. TH. Obsecro hercle quin eloquere iam.
TR. Quia septem menses sunt, quom in hasce aedes pedem
40 Nemo intro tetulit, semel ut emigravimus.
TH. Eloquere, quid ita? TR. Circumspicedum, numquis est
Sermonem nostrum qui aucupet. TH. Tutum probe est.
TR. Circumspice etiam. TH. Nemo est, loquere nunc iam.
TR. Capitalis caedes facta est. TH. Quid est? non intellego.
45 TR. Scelus, inquam, factum est iam diu, antiquum et vetus.
Antiquum. id adeo nos nunc factum invenimus.
TH. Quid istuc est sceleris? aut quis id fecit? cedo.
TR. Hospes necavit hospitem captum manu;
Iste, ut ego opinor, qui has tibi aedes vendidit.
50 TH. Necavit? TR. Aurumque ei ademit hospiti,
Eumque hic defodit hospitem ibidem in aedibus.
TH. Quapropter id vos factum suspicamini?
TR. Ego dicam, ausculta. Vt foris cenaverat
Tuus gnatus, postquam rediit a cena domum,
55 Abimus omnes cubitum, condormivimus:
Lucernam forte oblitus fueram extinguere;
Atque ille exclamat derepente maximum.
TH. Quis homo? an gnatus meus? TR. St, tace: ausculta modo.
Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.
60 TH. Nempe ergo in somnis? TR. Ita, ausculta modo.
Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum.
TH. In somnis? TR. Mirum quin vigilanti diceret,
Qui abhinc sexaginta annos occisus foret.
Interdum inepte stultus es.
65 TH. Taceo. TR. Sed ecce quae illi dixit mortuus:
Ego transmarinus hospes sum Diapontius.
Hic habito, haec mihi dedita est habitatio.
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,
Quia praemature vita careo. per fidem

Deceptus

[illegible]

TH. Quid faciam? TR. cave respexis, fuge, atque operi caput.
TH. Cur non fugis tu? TR. pax mihi est cum mortuis.
TH. Scio. quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
TR. Nihil me curassis, inquam: ego mihi providero:
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis fuge,
Atque Herculem invocato. TH. Hercules, te invoco.
TR. Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malum.
Pro di immortales, obsecro vostram fidem,
Quid ego hodie negoti confeci, malum!

[illegible]

[illegible]

Actus III. Scena I.

Danista, Theuropides senex, Tranio, servus.

[illegible] ego annum argento [illegible]
N[illegible], quam hic mihi annus [illegible].
[illegible] mane ad [illegible] usque [illegible] dego diem,
Locare argenti [illegible] nummum [illegible] queo.
TR. Nunc pol [illegible] plane in perpetuum modum.
Danista adest [illegible] argentum fanori,
[illegible] amica est empta, [illegible] in sumptus fuit.
Manifesta res est, [illegible],
[illegible] ex [illegible].
[illegible] domum?
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
TR. [illegible] ?
TH. [illegible] ?
[illegible] fatetur [illegible] TH. [illegible] pernegat.
20 TR. [illegible] , te [illegible].
Sed [illegible] um vides ut captio, [illegible] mihi.
Tam facile vinces, quam pirum [illegible] comest.
Metuo ne [illegible] meae [illegible]
TH. Quid [illegible] ? TR. nihil enim [illegible]
25 [illegible] TH. [illegible] , atque ordine omnia.
TR. [illegible] fatetur [illegible] TH. [illegible] pernegat.
TR. Negat ? TH. negat, inquam. TR. per [illegible]
Non confitetur ? TH. dicam, [illegible]
Quid nunc [illegible] ? TR. [illegible] quid censeam ?
30 [illegible]e, [illegible] , [illegible] judicem:
[illegible] credas mihi:
Tam facile vinces, quam pirum [illegible] olpes comest.
DA. Sed [illegible] cum servum Tranium,
Qui mihi neque fenus neque sortem argenti danunt.
35 TH. Quid tu te agis? TR. necquoquam abeo. ne ego sum miser,
[illegible] inimicis omnibus:
[illegible] praesente adhuc. ne ego homo sum miser!
[illegible] negotium.
S[illegible] o [illegible] abo adire. DA. hic ad me it, salvus sum.
40 [illegible] de argento. TR. hilarus est frustra [illegible] homo.
[illegible] jubeo te mi Saturites bene.
DA. [illegible] tu. quid de argento? TR. [illegible]
[illegible] mihi
DA. [illegible] TR. [illegible] homo est [illegible] ariolus.
45 DA. [illegible] TR [illegible] cedo.
DA. [illegible] mihi
[illegible]
DA. [illegible]
TR. [illegible]
50 [illegible]
DA. [illegible] TR. [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

60 [illegible]

65 [illegible]

70 [illegible]

D.A. Cedo fœnus, redde fœnus, fœnus reddite.

75 Daturin' [illegible] fœnus actutum mihi?

Date mihi fœnus. TR. fœnus illic, fœnus hic.

Nescit quidem nisi fœnus fabularier

[illegible]

80 [illegible]

85 [illegible]

90 [illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS III. SCENA II.

SIMO, THEUROPIDES, senes. TRANIO servus.

MELIUS anno hoc mihi non fuit domi,
Nec quod una esca me iuverit magis.
Prandium mihi uxor perbonum dedit:

[illegible]

Exsequi certa res est, ut abeam
Potius hinc ad forum, quam domi cubem.
Atque pol nescio ut moribus sient
20 *Vostrae: hoc sat scio, quam me habeat male:*
Peius posthac fore, quam fuit mihi.
TR. Abitus tuos tibi, senex, fecerit male;
Nil erit quod deorum ullum accusites:
Te ipse iure optumo merito incuses licet.
25 *Sed tempus nunc est senem hunc alloqui mihi.*
Hoc habet: repperi qui senem ducerem,
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam. Di te ament plurimum, Simo.
SI. Salvos sis, Tranio. TR. ut vales? SI. non male.
30 *Quid agis? TR. hominem optumum teneo. SI. amice facis,*
Cum me laudas. TR. decet. SI. certe hercle, ego quoque te
Haud bonum servum teneo. TR. [illegible]
SI. Quid nunc? quam mox? TR. quid est? SI. quod [illegible]
TR. Dic igitur, quod solent [illegible] quid id est?
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
55 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

60 TR. Nunc hoc quod ad te noster me misit senex.
SI. Dic mihi [illegible] quod ego te rogo?
[illegible]
TR. Nihil quicquam. SI. [illegible]
TR. [illegible]
65 [illegible]
Et [illegible]
SI. [illegible] TR. [illegible]
[illegible]
Et balineas et ambulacrum et porticum.
70 TR. [illegible]
Dare vult uxorem filio quantum potest:
Ad eam rem facere vult novum gynaeceum.
Nam sibi laudavisse hasce ait architectonem
Nescio quem, esse aedificatas has sane bene.
75 Nunc hinc exemplum capere vult, nisi tu nevis.
SI. Ne ille malo quidem ab opere sibi exemplum petit.
TR. Quia isti umbram aestate tibi esse audivit perbonam,
Sub diu columine usque perpetuum diem.
SI. Imo edepol vero, cum usque quaque umbra est, tamen
80 Sol semper hic est usque a mane ad vesperum.
Quasi flagitator astat usque ad ostium.
Nec mihi umbra usquam est, nisi si in puteo quaepiam est.
TR. Quid? Sarsinatis ecqua est, si Umbram non habes?
SI. Molestus ne sis. haec sunt sicut praedico.
85 TR. At tamen inspicere vult. SI. Inspiciat, si lubet.
Si quid erit quod illi placeat, de exemplo meo
Ipsus aedificato. TR. Eon? voco huc hominem? SI. I, voca.
TR. Alexandrum magnum atque Agathoclem aiunt maximas
Duas res gessisse: quid mihi fiet tertio,
90 Qui solus facio facinora immortalia?
Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter senex.
Novitium mihi quaestum institui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent, at ego habeo homines clitellarios.
95 Magni sunt oneris: quicquid imponas, vehunt.

[illegible]

ACTUS III. SCENA III.

TRANIO servus, THEOPROPIDES senex.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible] *TR.* [illegible]
[illegible] *in publico* [illegible] *majorem* [illegible]
TR. [illegible] *Philolaches in publico omnes* [illegible]
[illegible] *TH. quid vetitur? TR.* [illegible]
TH. Dii immortales mercimonii lepidi! [illegible]
10 *Sex talenta magna argenti pro istis praesentaria,*
Nunquam accipiam. TR. [illegible] *here,* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA I.

PHANISCUS advorsitor.

[illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA II.

PHANISCUS advorsitor, SERVUS alius, THEUROPIDES senex.

[illegible]

ACTUS IV. SCENA III.

THEVROPIDES, SIMO, senes duo.

[illegible]

5 [illegible]

10 [illegible]

15 [illegible]

[illegible] quod sciam.

20 [illegible] id minus.

[illegible] quid minus?

[illegible]

25 [illegible]

[illegible] aut quo die?

[illegible] debeo.

[illegible] debes, cedo.

30 [illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS V. SCENA I.

TRANIO servus, THEUROPIDES senex.

[illegible]

[illegible]

ACTUS V. SCENA II.

CALLIDAMATES adolescens, THEUROPIDES senex, TRANIO servus.

[illegible]

[illegible]

FINIS MOSTELLARIAE.

MENAE-

MENÆCHMI.

ARGUMENTUM.

HUIUS argumentum Fabulae [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DRAMATIS PERSONÆ.

Peniculus parasitus.	*Mulier uxor.*
Menæchmus peregrinus.	*Alius Senex.*
Erotium meretrix.	*Ancilla.*
Cylindrus coquus.	*Senex.*
Menæchmus Sosicles.	*Medicus.*
Messenio servus.	*Lorarii.*

ARGU-

Argumentum.

Mercator Siculus, cui erant gemini filii,
Ei surrupto altero mors optigit.
Nomen surrupticii illi indit qui domi est
Avus paternus, facit Menæchmum è Sosicle.
Et is germanum, postquam adolevit, quæritat
Circum omnes oras. post Epidamnum devenit:
Hic fuerat alitus ille surrupticius.
Menæchmum omnes civem credunt advenam:
Eumque appellant, meretrix, uxor, & socer.
I se cognoscunt fratres postremo invicem.

E [illegible]

PROLOGUS.

Salutem primum jam à principio propitiam
Mihi, atque vobis, spectatores, nuncio.
Apporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quæso ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite, atque animum advortite:
Quam potero in verba conferam paucissima.
Atque hoc poëtæ faciunt in comœdiis,
Omnes res gestas esse Athenis autumant,
Quo illud vobis Græcum videatur magis.
Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Græcissat, tamen
Non Atticissat, verum Sicilicissitat.
Huic argumento antelogium hoc fuit:
Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo.
Tantum ad narrandum argumentum adest benignitas.
Mercator quidam fuit Syracusis senex:
Ei sunt nati filii gemini duo,
Ita forma simili pueri, ut mater sua

20 *Non internosse posset, quae mammam dabat:*
Neque adeo mater ipsa, quae illos pepererat.
Ut quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat:
Ego illos non vidi, ne quis vostrum censeat.
Postquam iam pueri septuennes sunt, pater
25 *Onerat navem magnam multis mercibus;*
Imponit geminum alterum in navem pater,
Tarentum avexit secum ad mercatum simul:
Illum reliquit alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit.
30 *Mortales multi, ut ad ludos, convenerant:*
Puer aberravit inter homines a patre.
Epidamniensis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, avehitque Epidamnum.
Pater eius autem, postquam puerum perdidit,
35 *Animum despondit, eaque is aegritudine*
Paucis diebus post Tarenti emortuus est.
Postquam Syracusas de ea re rediit nuntius
Ad avum puerorum, puerum surruptum alterum,
Patremque pueri Tarenti esse emortuum,
40 *Immutat nomen avos huic gemino alteri:*
Ita illum dilexit, qui subruptus est, alterum.
Illius nomen indit illi, qui domi est,
Menaechmo, idem quod alteri nomen fuit.
Et ipsus eodem est avos vocatus nomine:
45 *Propterea illius nomen memini facilius,*
Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, iam nunc praedico prius:
Idem est ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum est mihi,
50 *Ut hanc rem vobis examussim disputem.*
Si quis quid vestrum Epidamnum curari sibi
Velit, audacter imperato, et dicito:
Sed ita, ut det, unde curari id possit sibi.
Nam nisi qui argentum dederit, nugas egerit;
55 *Qui dederit, magis maiores nugas egerit.*
Verum illuc redeo, unde abii, atque uno asto in loco.
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum qui surrupuit alterum,
Ei liberorum, nisi divitiae, nihil erat:

Adoptat

[illegible]

ACTUS I. SCENA I.

PENICULUS parasitus.

IUVENTUS nomen fecit Peniculo mihi,
Ideo quia mensam quando edo detergeo.
Homines captivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis servis indunt compedes,
5 *Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia.*
Nam homini misero si ad malum accedit malum,
Maior lubido est fugere & facere nequiter.
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti anum lima praeterunt,
10 *Aut lapide excutiunt clavum. nugae sunt eae.*
Quem tu adservare recte, ne aufugiat, voles,
Esca atque potione vinciri decet.
Apud mensam plenam homini rostrum deliges.
Dum tu illi quod edit & quod potet praebeas,
15 *Suo arbitratu & adfatim cottidie,*
Numquam edepol fugiet, tametsi capital fecerit.
Facile adservabis, dum eo vinclo vincies.
Ita istaec nimis lenta vincla sunt escaria:
Quam magis extendas, tanto adstringunt artius.
20 *Nam ego ad Menaechmum hunc eo, quo iam diu*
Sum iudicatus: ultro eo ut me vinciat.
Nam illic homo homines non alit, verum educat,
Recreatque: nullus melius medicinam facit.
Ita est adulescens: ipsus escae maxumae,
25 *Cerialis cenas dat, ita mensas exstruit.*

Nam

ACTUS I. SCENA II.

MENAECHMUS surreptus, PENICULUS parasitus.

[illegible]

ACTUS I. SCENA III.

EROTIUM mulier, PENICULUS parasitus, MENÆCHMUS surreptus.

ANime mi, Menæchme, salve. PE. quid ego? ER. extra numerum es mihi.
PE. Idem istuc aliis adscriptivis ad legionem fieri solet.
ME. Ego istic mihi hodie apparari jussi apud te prælium.
ER. Hodie id fiet. ME. in eo uterque prœlio potabimus,
5 *Uter ibi melior bellator erit inventus cantharo.*
Tua est legio: adjudicato, cùm utro hanc noctem sies.
Ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio, odi malè!
ER. Interim nequis, quin ejus aliquid indutus sies.
Quid hoc est? ME. induviæ tuæ, atque uxoris exuviæ, rosa.
10 *ER. Superas facilè ut superior sis mihi, quàm quisquam qui impetrant.*
PE. MERETRIX tantisper blanditur, dum illud quod rapiat videt.
Nam si amabas, jam oportebat nasum abreptum mordicus.
ME. Sustine hoc, Penicule: exuvias facere, quas vovi, volo.
PE. Cedò. sed obsecro hercle salta sic cum palla posteà.
15 *ME. Ego saltabo? sanus hercle non es. PE. egone, an tu magis?*
Si non saltas, exue igitur. ME. nimio ego hanc periculo
Surripui hodie. meo quidem animo, ab Hippolytá subcingulum
Hercules haud æquè magno unquam abstulit periculo.
Cape tibi hanc: quando una vivis meis morigera moribus.
20 *Hoc animo decet animatos esse amatores probos.*
PE. Qui quidem ad mendicitatem se properent detrudere.
ME. Quatuor minis ego emi istanc anno uxori meæ.
PE. Quatuor minæ perierunt planè, ut ratio redditur.
ME. Scin quid volo ego te accurare? ER. scio. curabo quæ voles.
25 *ME. Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier,*
Atque aliquid scitamentorum de foro obsonarier,
Glandionidam suillam, laridum pernonidem, aut
Sincipitamenta porcina, aut aliquid ad eum modum:
Madida quæ mihi apposita in mensam miluinam suggerant.
30 *[illegible] ER. licet ecastor. ME. nos prodimus ad forum.*
[illegible]: dum coquitur, interim potabimus.
ER. Quando vis [illegible], parata res erit. ME. propera modò.
[illegible]
[illegible]
35 *ER. [illegible] Cylindrum [illegible] foras.*

V[illegible] fere [illegible]

[illegible] A [illegible]] [illegible]

[illegible] Et praleum urbanè di[illegible] manens in metaphora te mi[illegible]

[illegible] & Parasitum suum: ut [illegible] nomine cum Erotio [illegible] frivolum: quid [illegible] [illegible] entibus [illegible] ait [illegible] arete. [illegible] et cum [illegible], ipse Me[illegible] Parasito, esse velit [illegible] [illegible] hi [illegible] Parasiti esse, vel [illegible] —— *adjedicato, um utro [illegible]* [illegible]. Cum quae Parasiti partes erunt, [illegible] Men. est potatorem? [illegible] [illegible] ex anteriore Scena nec in[illegible] *Jubet, [illegible] tribus apud te [illegible]* [illegible] excludi debuit profecto: & [illegible] postea exclusus fuit, inde nostrum o[illegible] Ita autem haec leg.

ER. Anime mi Men. [illegible] PE. quid ego? ER. extra num. es mihi,

Item ut alius ad scriptis ad legionem fieri solet.

ME. Ergo isti ac mihi h. apparari [illegible] apud te prelium;

Hodie ut fiat: in &c.

[illegible], quia nondum [illegible], &c. vel cer[illegible]

[illegible] HODIE ID FIET] ita è MSS. Cam. Gru[illegible] & ita veri mei.

[illegible] POTABIMVS.] Ita Cam. *pro* [illegible] & Troi[illegible] A[illegible] haec con[illegible] Id [illegible] Lamb. & Muretus [illegible] 4. [illegible] pro[illegible] [illegible] & Ans[illegible]

[illegible] VALET LEGIO [illegible] potestas est. Vir [illegible] legeb[illegible] praeced.

[illegible] & [illegible] Metaph. [illegible]

QVI [illegible] [illegible] *perat.* [illegible]

[illegible] eadem [illegible] [illegible] rectur [illegible] mei [illegible] act. 3.

DE NASVM ABREPTVM MORDICUS.] Hoc vult dicit [illegible] Menaechmum [illegible] neque tamen [illegible] fru[illegible]lorum nota Menaechmum labris [illegible] os[illegible]culari [illegible] videretur [illegible] Plaut. lib. 3. *aurem [illegible] mordi[illegible]* [illegible] L.

SVSTINE HOC] Nostri Halt mir. Afranius in Pompa: *Accipe hoc [illegible]mentum [illegible] sustine.*

EXSVVIAS FACERE QVAS VOVI TO.] Translatum & hoc [illegible] Cam. de re mi[illegible] & [illegible]atoriâ [illegible] Turnebus lib. [illegible] Men. facit [illegible] in Scen[illegible] pallâ [illegible] [illegible] ut cum pallâ saltet &c. Quod [illegible] me [illegible] argu[illegible], quod act. 3. 2 scribitur:

——non egit te indutum foras

Exire [illegible] pallâ? [illegible] capiti tuo.

Omnes Cynaedos [illegible] quia es

id est, omnes [illegible] J. B. [illegible] c. legit *Sustine, Peniculi, exuvias facere [illegible]* *lo.* Jubet brachio vestem [illegible] Erotium. J. Meursius: Vett. cod. *facere quasi Ja[illegible]* Rectissime [illegible] quod veteres pro *pangere* [illegible] aut [illegible] F pro P [illegible] [illegible] *ga.* [illegible] ad [illegible] *pims* [illegible] In Mostel. an. [illegible] At vero, Grav[illegible] A[illegible] [illegible] n[illegible] [illegible] m ve[illegible]nisse. An Men. [illegible] pallam [illegible] in [illegible] fuga. [illegible] pallam Erotio [illegible] [illegible] alias [illegible] Co[illegible] Menaechmum [illegible] [illegible]

AB HIPPOLYTA &c. [illegible] quem [illegible] ceu [illegible] Amazonum regina [illegible] illam Andi[illegible] exo[illegible] [illegible] de Laboribus [illegible]

[illegible] & [illegible]

V. [illegible] 1: 1. & Meurs. [illegible]

[illegible] ANIMA] [illegible] Grut. verum [illegible] dat Menæchmo: sequentem vero [illegible] Peniculo [illegible] interpretatur [illegible] alterius dictum &c.

ANNO] i. ante annum [illegible] Lat. [illegible] non [illegible] ata talis [illegible] cutio. Prol. Amph. item Truc. act. 2. 4. V. N. ibid. *Me [illegible] anno [illegible], dum hic fuit* : i. anno præterito, cui opponitur, *horno* &c. Lipsius, Lamb. Camer. [illegible] interpretatur.

ER. SCIO. CVRABO QVOD VOLES.] Non fuit Erotium: nec credam simul ter affirmare. Potius distinctione mutata aliter interpretandum: *ER. scio, curabo quæ vobis*. O [illegible] a particula [illegible] fuerit [illegible] uti crebro venustéque solet, atque [illegible] [illegible] tiam, [illegible] o, curabo. *Aid.*

ATQ. ALIQVID [illegible] IS AMENTORVM [illegible] Tertullian. Adversus [illegible] lib. [illegible] *amentorum*. cum in nonnullis [illegible] *amentorum*. & in secundo [illegible] etiam in altero emendatum, [illegible] At J. Meursius [illegible] *Atque* [illegible] *amentorum* [illegible] Dictum autem *A-* [illegible] *amentum* [illegible] meo [illegible] Ita *Submentum* [illegible] H. [illegible] vulgatis. In eadem [illegible] *Armentum* [illegible] quod idem valet, nam [illegible] lib. 7. [illegible] A- [illegible] *Momen* &c. vel potius [illegible] ἄμμα [illegible] Amen [illegible] bent *Amentorum* [illegible] etiam [illegible] *Omentum* [illegible] [illegible] Hæc Meursius [illegible] [illegible]

[illegible] Lo-

[illegible] l. 9. Ita Cas. & L[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] Accedit [illegible] & [illegible]

POL. [illegible] [illegible] tamen MSS. est, [illegible]

MADIDA] [illegible] res, inquit, *madere* [illegible] exemplis domare [illegible] i. [illegible] *igni exig* [illegible] do quod [illegible] re & [illegible] *quæ* &c. [illegible] *Madida* [illegible] [illegible] lisse ait.

APPOSITA IN MENSAM, [illegible] ∂te in mensam. Lambinus contra [illegible] cum suorum & autoritatem [illegible] [illegible] re erb[illegible]

MILVINAM] quæ milvinam [illegible] [illegible] mihi suggerat, i. vehementem [illegible] [illegible] acissimæ & semper famelicæ avis [illegible] Cam. & Turn. [illegible] lib. 18: 15. & J. [illegible] Ve[illegible] [illegible] Cicero [illegible] eodem [illegible] *plagiarium* [illegible]

COQVITVR] MSS. *quoquitur*, ut [illegible]

MEREAM DEVM DIVITIAS [illegible] Si quis deus mihi dicat: [illegible] divitias in manus do, hac lege [illegible] Menæchmum deseras ac perdas, accipere [illegible]

ACTUS I. SCENA IV.

EROTIUM meretrix, CYLINDRUS coquus.

[illegible] [illegible]

[illegible]

Neque desiet, neque supersit. CY. cujusmodi hi homines erunt?
ER. Ego, & Menaechmus, & Parasitus ejus. CY. jam isti sunt decem.
Nam Parasitus octo hominum munus facilè fungitur.
ER. Elocuta sum convivas: ceterum cura tu. CY. licet.
Cocta sunt, jube ire accubitum. ER. redi cito. CY. jam ego hic ero.

TRICCOS NVMMOS HABET. [illegible] b. [illegible] [illegible] Plaucio [illegible] Notis [illegible]

[illegible] facere [illegible] tate [illegible] Vide [illegible] imitator, apud [illegible]

[illegible] φιλο[illegible] φιλο[illegible]
[illegible] crates.
Unus quidem [illegible] at pro duobus [illegible] puto:

Immo [illegible]
In[illegible]
CONST[illegible] atque [illegible] dunt [illegible] esse [illegible] [illegible]

D[illegible]

Hi[illegible]

[illegible] Lambinus ita [illegible] *Acidalius.*

ACTUS II. SCENA I.

MENAECHMUS Sosicles, MESSENIO servus.

NULLA est voluptas navitis, Messenio,
Major, meo animo, quam quom ex alto procul
Terram conspiciunt. MES. major, non dicam dolo,
Si adveniens terram videas quae fuerit tua.
5 *Sed quaeso quamobrem nunc Epidamnum venimus?*
An quasi mare, omneis circumimus insulas?
ME. Fratrem quaesitum geminum germanum meum.
MES. Nam quid modi futurum est illum quaerere?
Hic annus sextus, postquam ei rei operam damus.
10 *Istros, Hispanos, Massilienses, Illurios,*
Mare superum omne, Graeciamque exoticam,
Orasque Italicas omneis, qua adgreditur mare,
Sumus circumvecti. si acum credo quaereres,
Acum invenisses, si appareret, jam diu.
15 *Hominem inter vivos quaeritamus mortuum:*

Nam invenissemus jam diu, si viveret.
ME. Ergo istuc quaero certum qui faciat mihi,
Qui sese dicat scire, eum esse mortuum.
Operam praetereà nunquam sumam quaerere.
20 *Verum aliter vivus nunquam desistam exequi.*
Ego illum scio, quàm cordi sit carus meo.
MES. IN SCIRPO *nodum quaeris. quin nos hinc domum*
Redimus, nisi si historiam scripturi sumus?
ME. Dictum facessas doctum, & dicaveas malo.
25 *Molestus ne sis. non tuo hoc fiet modo. MES. Hem,*
Illoc enim verbo esse me servom scio.
Non potuit paucis plura planè proloqui.
Verùm nequeo me continere, quin loquar.
Audi, Menaechme, quum inspicio marsupium,
30 *Viaticati hercle admodum aestivè sumus.*
Næ tu hercle, opinor, nisi domum reverteris,
Ubi nihil habebis, geminum dum quaeris, gemes.
Nam ita est hac hominum natio hic Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi:
35 *Tum Sycophantae & palpatores plurimi*
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nusquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum est,
Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.
40 *ME. Ego istuc cavebo: cedò dum mihi huc marsupium.*
MES. Quid eo vis? ME. jam abs te metuo de verbis tuis.
MES. Quid metuis? ME. ne mihi damnum in Epidamno duis.
Tu magnus amator mulierum es, Messenio:
Ego autem homo iracundus, animi perditi.
45 *Id utrunque, argentum quando habebo, cavero,*
Ne tu delinquas, neve ego irascar tibi.
MES. Cape atque serva, me lubente feceris.

M[illegible]] Delic[illegible] Op[illegible] [illegible]

[illegible] V[illegible] D. Q. FUE[illegible]T. [illegible]

A *[illegible]*. [illegible] hanc emend[illegible]ionem exhib[illegible] MS. [illegible]

[illegible] a Grut. è MS. C[illegible]

MARE SUPERUM] [illegible]riticum, [illegible] *A[illegible]ia* oppido. [illegible] Vide [illegible] L. [illegible]

[illegible]CIAM [illegible]TICA[illegible]] [illegible] cia d[illegible] *[illegible]*, [illegible] dub[illegible]atur, [illegible]

[illegible] a [illegible] Plau[illegible] [illegible] Roma[illegible] [illegible] Persa [illegible] consul[illegible] [illegible] Graeco[illegible] [illegible] est, [illegible] Plau[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] in [illegible] pro- [illegible]

[illegible] ADPEDITVR] [illegible] g. [illegible] Quod [illegible], & [illegible] *mari imas.*

[illegible] CVM [illegible]] Gul. dispungit. Et est pro- [illegible] ex hyperbole.

FERRVM QVI FACIAT] Notetur Phra- [illegible] plus & act. 5 : 2. *Nec, quis* [illegible], & Pf[illegible] act. 2 : 8. *Nimis* [illegible] *certum qui* [illegible] *faciat, ubi,* &c.

VIVVS [illegible]] *Vivum.* Sed Acidal. censet *Vivum* retineri posse, bono etiam sensu. Non enim [illegible] tantùm exsequi statuit, sed & mortuum usque dum mortuum saltem certò sciat, &c. Et [illegible] *vivus* retineatur, inutilis vox est *alter.* Ita locutus & Amph. *Tu me vivus h. nunq. facies, quin sim Sosia* : non, *vivo* : ut temerè mutant.

IN SCIRPO NODVM QVAERIS] Ennius:

Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum.

[illegible] & Ter. Andria. V. N. Aul. act. 3 : 6.

DICTVM FACESSAS DOCTVM] noli [illegible] argutari & sententias funditare. *L.*

NON TVO HOC FIET MODO] i. arbitrio. *Sui more alii [illegible] facere,* est, obtemperare [illegible] ut [illegible] videtur, sic facere: *Palmer.* V. N. Amph. 1 : 1.

[illegible] ILLO ENIM VERBO, &c.] Liberi [illegible] hominis [illegible] & [illegible] est, non item [illegible].

VIATICATI] Sid. Apol[illegible] lib. [illegible] *parare* [illegible] *remeabit.*

VIATICATI H. A. AESTIVE SVAVIS] [illegible] est ex eo, inquit Turn. l. [illegible] quod plu- [illegible] a [illegible] hibernis providere milites, [illegible] E quo aestate [illegible], [illegible] bus [illegible] quò volunt, per[illegible] & [illegible] et [illegible] ter [illegible] rant : [illegible] item hyeme, nudâ tellure, facere non [illegible], & ea tempestate [illegible] & potionem potius, quam cibum & obsonium quaerant: nam [illegible] est [illegible]. Sic *aestiva supellex* [illegible] dicitur lib. 4 [illegible] 8.

—— *[illegible] supellex,*

Et Metym[illegible] a ([illegible] Scal. legit, *Graeca,* [illegible] Pal. *Graja [illegible] amert.*

Probat haec [illegible], & putat [illegible] tertio modo [illegible] posse: [illegible] *[illegible] viat[illegible]* dixerit tenuiter & parcè viaticatos, sermone tra[illegible] [illegible] eos, qui [illegible] [illegible] est, & [illegible] & [illegible] Er [illegible] gar Sömmerlich ange- than. [illegible] Rhodig. A[illegible] Le[illegible]. [illegible] materia [illegible] quam [illegible] & [illegible] a re [illegible]

GEMINVM DVM QVAERIS [illegible] EMIS] Patrochel [illegible] *emis* [illegible] plorabis, te inuenisse dices. *L.*

QVIA NEMO FERME SINE DAMNO] Joco dictum est, (inquit Mur. L. 3 : 13.) Epidamni nomen junctum esse ex *ἐπὶ* & *damnum* ; quia illuc nemo fere nisi damno suo, vertere soliret: quod omen fugiens populus R. antiquum oppido restituit *Dyrrhachii* nomen. Vide Plut. & Melam. l. 2. item Plin. l. 3 : 23. Sed & Palm. fol. 195. ad illud carmen:

—— *N[illegible], Magne, tueri*

K[illegible] arc[illegible] damnu[illegible] n[illegible] ere.

QVOD EO [illegible]] Hunc ve[illegible] incuria typographi omissus [illegible] in C[illegible] ed. & [illegible] C[illegible] [illegible] ctus [illegible] q[illegible] & [illegible] ita [illegible] 5. *de illis [illegible] tibi.*

DE VERBIS TVIS] quia [illegible] *damni* dedux[illegible]

ANIMI PERDIT] [illegible] MSS C[illegible] nisi quod priu[illegible] in pr *perit.* Et [illegible] [illegible] veteres [illegible] *perit.*

ACTUS II. SCENA II.

CYLINDRUS, MENAECHMUS Sosicles, MESSENIO.

BENE obsonavi, atque ex mea sententia
Bonum anteponam prandium pransoribus.
Sed eccum Menæchmum video. væ tergo meo!
Prius jam convivæ ambulant ante ostium,
5 *Quam ego obsonatu redeo. adibo atque alloquar.*
Menæchme salve. MES. di te ament. scis quis ego sim?
CY. Non hercle vero! ubi convivæ cæteri?
ME. Quos tu convivas quæris? CY. parasitum tuum.
ME. Meum parasitum? certe hic insanus est homo.
10 *MES. Dixin' tibi esse hic sycophantas plurimos?*
ME. Quem tu parasitum quæris adolescens, meum?
CY. Peniculum. MES. eccum hunc in vidulo salvum fero.
CY. Menæchme, numerò huc advenis ad prandium.
Nunc obsonatu redeo. ME. responde mihi,
15 *Adolescens, quibus hic preciis porci veneunt*
Sacres sinceri? CY. nummo. ME. eum à me accipe.
Iube te piari de mea pecuniâ.
Nam ego quidem insanum esse te certo scio,
Qui mihi molestus homini ignoto, quisquis es.
20 *CY. Cylindrus ego sum. non nosti nomen meum?*
ME. Seu tu Cylindrus seu Coriendrus, perieris.
Ego te non novi, neque novisse adeo volo.
CY. Est tibi Menæchmo nomen tantum, quod sciam.
ME. Pro sano loqueris, cum me appellas nomine.
25 *Sed ubi novisti me? CY. ubi ego te noverim?*
Qui amicam habes heram meam hanc Erotium.
ME. Neque hercle ego habeo, neque te quis sis homo scio.
CY. Non scis quis ego sim? qui tibi sæpissime
Cyathisso apud nos, quando potas. MES. hei mihi,
30 *Cum nihil est qui illi homini diminuam caput.*
ME. Tun' cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem
Epidamnum nunquam vidi, neque veni? CY. negas?
ME. Nego hercle vero. CY. non tu in illisce ædibus
Habitas? ME. di illos homines, qui illic habitant, perduint.

CY. In-

35 CY. *Insanit hic quidem, qui ipse maledicit sibi.*
Audin Menaechme? MES. quid vis? CY. si me consulas,
Nummum illum, quem mihi dudum pollicitus es dare,
Iubeas, si sapias, porculum adferri tibi.
Nam tu quidem hercle certo non sanus satis,
40 *Menaechme, qui nunc ipsus maledicas tibi.*
MES. Heu hercle hominem multum & odiosum mihi!
CY. Solet iocari saepe mecum illo modo.
Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest.
ME. Quid ais tu? CY. quid vis, inquam? satin hoc, quod vides,
45 *Tribus vobis obsonatum est? an obsono amplius*
Tibi & parasito & mulieri? ME. quas tu mulieres,
Quos tu parasitos loquere? MES. quod te urget scelus,
Qui huic sis molestus? CY. quid tibi mecum est rei?
Ego te non novi. cum hoc quem novi fabulor.
50 *ME. Non edepol tu homo sanus es, certo scio.*
CY. Iam ergo haec madebunt faxo, nihil morabitur.
Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.
Numquid vis? ME. ut eas maximam in malam crucem.
CY. Ire hercle melius est te interim, atque accumbere,
55 *Dum ego haec appono ad Vulcani violentiam.*
Ibo intro, & dicam te hic astare Erotio.
Ut te hinc abducat, potius quàm hic astes foris.
ME. Iamne ille abivit? edepol haud mendacia
Tua verba experior esse. MES. observato modò.
60 *Nam istic meretricem credo habitare mulierem,*
Ut quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modò.
ME. Sed miror, qui ille noverit nomen meum.
MES. Minimè hercle mirum. morem hunc meretrices habent:
Ad portum mittunt servulos, ancillulas,
65 *Si qua peregrina navis in portum advenit,*
Rogant cuiatis sit, quid ei nomen siet.
Pòst illa extemplò se applicant, agglutinant.
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in istoc portu stat navis praedatoria,
70 *Abs qua cavendum nobis sane censeo.*
ME. Mones quidem hercle rectè. MES. tum demum sciam
Rectè monuisse, si tu rectè caveris.
ME. Tace dum parumper, nam concrepuit ostium.
Videamus qui hinc egreditur. MES. hoc ponam interim.
75 *Adservatote haec sultis, navales pedes.*

BENE [illegible] ATQ. EX [illegible] BENA [illegible]] [illegible] rut. h[illegible] d[illegible] *Exm* [illegible], id est, pro [illegible] fomo, c[illegible]. Itaque & [illegible] & Medi[illegible] d[illegible] V.N. P[illegible] 4.

A[illegible]] Al[illegible], *Ponere*, *Imponere*, & [illegible]*ere*, verba sunt in sacris solemnia. quod notat Muret. ad vers. T[illegible] *atem* a[illegible] *ponit*[illegible] *ante deo*. C[illegible]cul. act. 1. 1. &c. sic Gr. [illegible] & [illegible] de [illegible].

VIDEO. VÆ TERGO MEO [illegible] & Gruterus. Vulgati om[illegible]. *Men.* *Video' at* [illegible] Ad quod [illegible] A tergo nemo [illegible] cervicem [illegible] flect[illegible], nisi bifrons, aut [illegible] uxor [illegible] Suspicabatur al[illegible] — *tergo meum? Meum*, blandioris notæ ver[illegible]. Sed & [illegible] ei fuisse c[illegible], quæ si [illegible] *Solet* [illegible] &c. Sic Petronius de fortuna:

Tergo tanta lues at [illegible] *quoque numina vidit.*

Et alter Satiricus:

O Jane, à tergo quem nulla ciconia pinsit.

Videbat scilicet tergo Menæchmum Cylindrus, eumque adeò insequeb[illegible] ipse. Docent seqq. *Prius iam conv.* &c. Posset etiam legi propius MSS. [illegible] *te* [illegible] *meum*? nam [illegible], *video* [illegible] *ter. meo*? Sed [illegible] si, *Menæchmum video. Væ tergo meo?* Et [illegible] non ad[illegible] displicet. Hæc Grut. [illegible], quas ad me mi[illegible], tumultuariis. Quæ si doctis[illegible] Acidal[illegible] legere potuisset, [illegible] conquievisset.

CY. [illegible] ON H. VERO] Acidal. malit, *Novi* [illegible] quam [illegible] non [illegible] per ironiam consi[illegible] al[illegible] [illegible]que lectionem.

IN VIDULO SALVUM FERO] Jocus ex ambiguo. Non Cyl[illegible] de P[illegible] Menæchmi surreptitii: [illegible] parvum penem [illegible] caudam [illegible] salva[illegible] *in vidulo* i. subligaculo [illegible] cit. *L.*

NUMER[illegible]] [illegible] cito. Alciatus [illegible] frustra [illegible] V.N. [illegible] 5.

NUNC OBS[illegible]NATU REC[illegible]] Vett. ed. [illegible] ex [illegible] n. leg. [illegible] *rep. ad.* quod & Turn. [illegible] lib. 2. c. [illegible].

SACRES SINCERI] *P*[illegible], [illegible] *P.* [illegible] [illegible] ad [illegible] ad [illegible] Vi[illegible] V[illegible] 1. & 4. [illegible] T[illegible] Rapid. [illegible] 3. [illegible]

[illegible] A[illegible] pov[illegible]. C[illegible] Cre[illegible] primus Priad[illegible] obe[illegible].

IGN[illegible]] ign[illegible] *I.*

SEV C[illegible]] [illegible] tant[illegible] dine [illegible] terim [illegible] præter opinionem [illegible] olere [illegible] m[illegible] it, *C*[illegible] & [illegible] bula nihil[illegible] & quibus [illegible] sit opus.

PERIERIS] Scal. ad Catull. carm. 51 *P*[illegible]*fice*: Græcorum [illegible], & [illegible] exp[illegible] Pl. *perierit*, i. [illegible]

NOMEN TA[illegible]TUM] ita MSS. & [illegible] mnes. P[illegible] [illegible] vocari in eo utique non [illegible].

PRO SANO LOQ.] ita MSS. & [illegible] eleganter. Cæsar: *Nihil cum se absente pro sano* [illegible] *rum* [illegible], *qui* &c.

CYATHISSO] [illegible] Translatum est [illegible] mentum. Vide J. C[illegible] De ca[illegible] Ling. [illegible] c[illegible] b[illegible] Pro[illegible]. [illegible] *ad cy*[illegible] Q[illegible] æ lubinc [illegible] cebant, [illegible] *me* [illegible] *bi*[illegible]

INSANIT HIC EQUIDEM] ita MSS.

NUMMUM ILLUM] Donzal. *N*[illegible] *que* &c. Sed [illegible] [illegible] scriptoribus. Amphitr. *Veritatem* [illegible] *solus, in navi non erat*, de [illegible] V.N. Pl[illegible] 2.

MULTUM ET OD.] ita Gru[illegible] è MSS. [illegible] *tur*, qui negotii plurimum facit[illegible], [illegible] se non solum, sed [illegible] eo. [illegible] Catull. Carm. 106. *Multum* [illegible] *naso*, &c. ita Gruterus, [illegible] Carm. [illegible] *magn*[illegible] De [illegible] *ratio* [illegible] ed. 7.

[illegible]

[illegible] Ad[illegible] Hor[illegible]. 1. Sat. 3.
[illegible] *[illegible]ere frigus*
[illegible]rassa queat.
[illegible] emendat illud Pseud. Act. 4. 7. *Strenue [illegible] ambos per sex [illegible] homo.* ita Sene[illegible] *[illegible] pater, homo quan[illegible]* [illegible] &c [illegible] urbanus [illegible] apud [illegible] *quem ridiculum ha[illegible]* [illegible] hoc loco ridicule ad[illegible] *[illegible]*. V. N. Capt. 3. 1.
[illegible]] A[illegible]. *[illegible] ob.*
[illegible]] [illegible] sint.
[illegible]] [illegible] ambiguo pronunciatu · de [illegible]. *Di te perdant. EP. te volo person[illegible]*
[illegible]] ita MSS.
[illegible] VOLENTIAM] i. indignem.
[illegible] VERBA EXPERTUS ES] ita hunc lo[illegible] [illegible] Musis quad [illegible] Lipsius.
[illegible] SITIS] pro quo *[illegible]* vulgo. Sic *Sar[illegible]* [illegible] Enn.
[illegible] qui [illegible], mini erit Carthaginiensis,
[illegible] erit, cujatis erit.
Dou[illegible].

POST ILLAM] J. Gul. *Postilla.* Nam alioqui Latinitatis, inquit, ratio poscebat ut diceret, *post [illegible]se.* Sed recte *[illegible]* . sc. meretrices : ut distinguat [illegible] famulitio.

AMITTUNT DOMUM] ab se omittunt. Nec opus argutari cum Lamb.

NAVIS PRÆD.] meretrix Erotium.

ME. TACEDUM P. [illegible] ita e Veneta & vulg. [illegible] distinxit Pist. apertiss. sensu.

SULTIS] Ennius:

[illegible] [illegible] genas, & corde relinque [illegible]
[illegible] apud [illegible].

HOC PONAM] hanc sarcinam deponam.

HÆC SULTIS] MSS. & Edd. *[illegible] sultis.*

NAVALES PEDES] Intelligit servos remiges, qui in navi locu pedum sunt. Alii *remos in[illegible]* [illegible] [illegible] pedes [illegible], quibus naves ambulant. hinc Auson. in Mosell. *Remipedes [illegible] [illegible] [illegible]embs.* [illegible] Turne[illegible] [illegible] lib. [illegible]. Muretus Catull. Carm. 4. *J[illegible]* (i. vent[illegible] *Simul secundus inc[illegible]et in pedem*, [illegible] [illegible]; Senech. [illegible]. *Facere pedem* etiam dicitur, pro vela facere. Virg. [illegible]. Æn.
[illegible] omnes fecer pedem, &c.
Atque Servius: *Pedem, [illegible], quo tenditur [illegible]*. [illegible] Muretus · sed [illegible], [illegible] *[illegible]ales pedes* [illegible] T[illegible] placuerit. Alias [illegible] [illegible] dicuntur *navales pedes*, [illegible] unde Auson. *remipedem* [illegible], & [illegible] *[illegible]*. [illegible] Artemidorus lib. 1. cap. 50. Aristophanes [illegible] & alii sic utuntur. Inde etiam, quia remi sunt appellati *pedes*, naves [illegible] *ambulare* dicuntur. ita ut etiam Sallust. *[illegible] progressas* dixerit, lubente Agellio lib. 10. cap. 26. quemadmodum eruditè disputat contra Villiomarum J. Meursius ad Lycophron. Cassandram. Breviter, si ex me quæras, quid hic sint *pedes*: dicam, *Pueros* esse; qui Græcis *παῖδες*. Antiquis enim *παῖς por* dicebatur: ut *Marcipor, [illegible]por* &c. unde *puer* factum. *Puer* autem minister quivis. ita *Hylas*, satelles Herculis. 3. Georg. *puer* dicitur. ita *Osiris* inventor aratri, 1. Georg. ita Genes. 14. Abrami milites 318. ita [illegible] &c. Hic ergo *Pedes* sunt [illegible].

ACTUS II. SCENA III.

EROTIUM, CYLINDRUS, MENÆCHMUS Sosicles, MESSENIO.

SINE fores s[illegible] abi. nolo operiri.
Intus para, cura. vide quod opus est ut
Fiat. sternite lectos, incendite odores.
MUNDITIA illecebra animo est amantum.
5 *Amanti amœnitas malo est, nobis lucro est.*
Sed ubi ille est, quem coquus ante ædes esse ait?

Atque

Atque eccum video, qui [illegible] &
Plurimum prodest: item huc [illegible], ut
Meret, pot[illegible]imus nostræ domi n[illegible] sit:
10 *Nunc eum adibo, alloquar ultro.*
Animule mi, mihi mira videntur,
Hicte stare foris fores cui pateant
Magis, quàm domus tua domus cum hæc tua sit.
Omne paratum est,
15 *Ut jussisti atque ut voluisti: neque tibi est*
Ulla mora intus. prandium, ut jussisti, hic
Curatum est: ubi lubet, ire licet accubitum.
ME. Quicum hæc mulier loquitur? ER. equidem tecum ME. quid m[illegible]
Fuit unquam, aut nunc est negocii? ER. quia pol te unum ex om[illegible]
20 *Venus voluit me magnificare: neque id haud immerito tuo.*
Nam ecastor solus benefactis tuis me florentem facias.
ME. Certò hæc mulier aut insana, aut ebria est, Messenio,
Hominem quæ ignotum compellet me tam familiariter.
MES. Dixin ego istæc hic solere fieri? folia nunc cadunt,
25 *Præ ut si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.*
Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebræ argentariæ.
Sed sine me dum hanc compellare. heus mulier, tibi dico ER. quid e[illegible]?
MES. Ubi tu hunc hominem novisti? ER. ibidem, ubi hic me jam diu,
In Epidamno. MES. in Epidamno? qui huc in hanc ur[illegible]em pedem,
30 *[illegible] hodie, nunquam intro tetulit. ER. eia [illegible] deb[illegible] faci[illegible],*
Mi Menæchme. quin, amabo, is intro. hic tibi erit rectius.
ME. Hæc quidem edepol rectè appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror quid hoc sit negocii. MES. [illegible]boluit marsupium
Huic istuc quod habes. ME. atque ea[illegible]ol tu me monuisti probè.
35 *Accipe dum h[illegible]c jam scibo utrum ha[illegible] me mage amet, an marsupium.*
ER. Eamus intro, ut prandeamus. ME. [illegible] voc[illegible]: tam gratia est.
ER. Cur igitur tibi me ju[illegible]isti coquere dudum prandium?
ME. E[illegible] t[illegible] coquere? ER. certo ti[illegible] parasito tuo.
ME. Cui malum parasito? certo hæc mulier non sana est satis.
40 *ER. Peni[illegible]o. ME. quis [illegible] [illegible] qui ex[illegible]ntur[illegible] axea?*
ER. S[illegible] qui [illegible]udum [illegible] [illegible]llam mihi
I[illegible] quam a[illegible] uxore [illegible] quid [illegible]?
T[illegible] pa[illegible] [illegible] an e[illegible]?
Cer[illegible]e [illegible]
45 *ER. [illegible]*
[illegible] m?
[illegible]

Equidem neque unquam uxorem habui, neque habeo: neque huc
Unquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem.
50 *Prandi in navi. inde huc egressus sum. te conveni. ER. eccere,*
Perii misera! quam tu nunc mihi navem narras? ME. ligneam,
Sæpe tritam, sæpe fixam, sæpe excussam malleo,
Quasi supellex pellionis, palus palo proximus est.
ER. Iam jam, amabo, desine ludos facere, atque i hàc mecum simul.
55 *ME. Nescio quem, mulier, alium hominem, non me, quæritas.*
ER. Non ego te novi Menæchmum, Moscho prognatum patre?
Qui Syracusis perhibère natus esse in Sicilia,
Vbi rex Agathocles regnator fuit, & iterum Pinthia:
Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tradidit.
60 *Nunc Hiero est. ME. haud falsò, mulier, prædicas. MES. prò Iuppiter!*
Num istæc mulier illinc venit, quæ te novit tam cate?
ME. Hercle opinor pernegari non potest. MES. ne feceris.
Periisti, si intrabis intra limen. ME. quin tu tace modo:
Bene res geritur: assentabor, quicquid dicet, mulieri:
65 *Si possem hospitium nancisci. Iamdudum, mulier, tibi*
Non imprudens adversabar. hunc metuebam, ne meæ
Vxori renunciaret de pallâ & de prandio.
Nunc, quando vis, eamus intrò. ER. etiam Parasitum manes?
ME. Neque ego illum maneo, neque floccifacio: neque, si venerit,
70 *Eum volo intromitti. ER. ecastor haud invita fecero.*
Sed scin quid te amabo ut facias? ME. impera quid vis modò.
ER. Pallam illam, quam dudum dederas, ad Phrygionem ut deferas,
Vt reconcinnetur, atque ut opera addantur quæ volo.
ME. Hercle quin tu rectè dicis: eâdem ignorabitur:
75 *Ne uxor cognoscat te habere, si in viâ conspexerit.*
ER. Ergo mox auferto tecum, quando abibis. ME. maximè.
ER. Eamus intrò. ME. jam sequar te. hunc volo etiam colloqui.
Ehò Messenio, accede huc. MES. quid negotii est? ME. st! scire vis?
MES. Quid ergo? ME. opus'st. MES. quid opus'st? ME. scio, ut me dices. MES.
80 *ME. Habeo prædam; tantum incepti operis. tu, quantum potest, (tanto nequior.*
Abduce istos in tabernam actutum diversoriam.
Tum facito ante Solis occasum ut venias advorsum mihi.
MES. Non tu istas meretrices novisti, here? ME. tace inquam nunc jam.
Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stultè fecero.
85 *Mulier hæc stulta atque inscita est, quantum perspexi modo.*
Est hic præda nobis. MES. pereo. ME. jamne abis? MES. periit probè.
Ducit lembum dierectum navis prædatoria.
Sed EGO INSCITUS, *qui me hero postulem moderarier:*

Dicto me emit audientem, haud imperatorem [illegible]
90 *Sequimini, ut quod imperatum est, veniam ad [illegible]orsum [illegible]mperi.*

VERSUS [illegible] numeri [illegible]permi[illegible]s ac c[illegible] τ[illegible] [illegible] & [illegible] urius, usque ad hunc, *Quæ cum hac mul[illegible]r[illegible]* à quo d[illegible]eps [illegible] re[illegible] qui [illegible].

SINE FORES SIC [illegible] Notanda phrasis. *Sine fores* [illegible] ita Cato *Vinum ita [illegible]*. Nec[illegible] vinatus [illegible], per fores suas [illegible]riri, i. claudi vetet [illegible] eis præferti, qui experime[illegible] ingenium habent, nihil prius homines amatores, quam [illegible]clu[illegible]s do[illegible] su[illegible] [illegible] adeo [illegible]lubentius, quam [illegible] *NEM* ostio fo[illegible]re. Cum [illegible]lo [illegible] o[illegible]tiatur, cautionem fere adhibere [illegible]dicerunt Iph[illegible] [illegible]æ nostræ,

Ne quis liminis obseret tabellam,
Neu sibi lubeat foràs abire

quoties status condictus cum Phaone suo, Venereis vadimoniis convadato, intercedit dies, &c. *Douza.*

VIDE] *Videre* est curare [illegible] efficere, & admi[illegible]strat[illegible] [illegible]ficium. [illegible]. *Popma.*

INCENDITE OD.] Ita apud Athenæ[illegible], pueri a[illegible] [illegible], *coronas* [illegible] *unguenta* [illegible] *odores* apportant: ita Seneca de V[illegible] B. c. 11 *Et n[illegible] nares [illegible] e[illegible]m cessent, odoribus variis [illegible] [illegible] ipse, in quo luxuria parentatur.* Pulchre, *parentatur*. Videtur [illegible] [illegible] [illegible] epulæ: [illegible] velut mortui efferuntur. [illegible] [illegible] *parentaret*. [illegible] 121. *Non [illegible]vivantur, sed [illegible] faciunt.* Ve[illegible] hæc obiter.

AMANTI AMÆNITAS MALO EST] amœnitas lo[illegible] al[illegible] amantem, ut velit in dom[illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] quod ei d[illegible]osum, &c. *amœna loca, dicta sunt: quæ ad [illegible] amanda [illegible]ant:* Festus.

P[illegible] [illegible] & [illegible] *Gulielm*[illegible] [illegible]

[illegible]

——— [illegible]

[illegible]

S[illegible] [illegible] parte [illegible]
Apud me habere.

[illegible]

[illegible] *summam* [illegible]

item St[illegible] act. 1. 2.

[illegible]

Nunc adm[illegible]
Sit[illegible]

quod a[illegible]

——— [illegible]

Hinc [illegible] pro gl[illegible] te[illegible] supra act. 1. 3.

Superas facile, ut [illegible]
quam qui [illegible]
Martial. lib. [illegible] epig. 41.

Et solam tenet [illegible]

Express[illegible] Prop[illegible] [illegible]

Et [illegible] tenet,

Nec abit T[illegible] lib. 1 el. [illegible]

Tum flebo, cum [illegible] puer alter [illegible]
Et geret in gremio regna superba [illegible]
Juvenal. sat. [illegible] v. 148.

Interea [illegible] [illegible]

Deque [illegible]

——— [illegible] *a est*

Et alibi [illegible] de se [illegible]

——— [illegible]

item [illegible] 2. el. 9. A[illegible]

[illegible] amor nimium [illegible] potens, in tæda nob[illegible]

Unde [illegible] ad illa A[illegible]

[illegible]

Barb[illegible]

mitor[illegible] [illegible] cervo r[illegible]x fa[illegible] A[illegible] 254.

——— [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] lib. 4.

——— [illegible]

[illegible]

[illegible] b[illegible].

[illegible]

[illegible] C A M V [illegible]

[illegible] pr[illegible]

[illegible] a bo[illegible]

[illegible] & [illegible] Cam.

[illegible] Tr[illegible]

[illegible] A [illegible]

[illegible] *r[illegible]t, a[illegible]faceret.*

[illegible] D V M H[illegible]. J A M] ita MSS. Cam. [illegible] & pr[illegible]at *Pr*. C[illegible] d[illegible] e[illegible] [illegible]m.

[illegible] V[illegible] A[illegible] T A M G R A T I A E[illegible] [illegible] Q. d. B[illegible] [illegible] & [illegible]berelem in [illegible] ad [illegible] [illegible] veruntamen habeo gratiam: quod est, grati[illegible] pran[illegible] facio: prandio tuo non [illegible]. Vide ip[illegible] ad Horat. 1. Epistol. 7. *beni[illegible]ne.* J. Gul. *tam* pro *tamen* [illegible] doc[illegible]et e Fe[illegible]sto. *Gratia* [illegible], aut *gratiam f[illegible]o*, blandior [illegible] forma [illegible] ab[illegible]ndi se ad cœnam venturum. Mostell. [illegible] *[illegible] fatio gratiam.* Ich thu mich der einladung freundlichen bedancken. Notat idem Cam. & Casaub. ad Diogen. Laert. Græcos, cum nollent ire [illegible] dixisse, [illegible] &, [illegible] [illegible] *[illegible] Fac[illegible]* [illegible] dicebant, *[illegible] bo[illegible]* [illegible] *[illegible] fuit [illegible] hodie apud m[illegible] sis* [illegible]

Q[illegible] E[illegible] T E R G[illegible] N T V R B A X E Æ] J[illegible] [illegible] ambig[illegible] *P[illegible]*, qui [illegible] & [illegible] præter cætera, [illegible] *b[illegible]xe[illegible]* [illegible] *V[illegible]* [illegible] *[illegible]nere.* [illegible] [illegible] att[illegible] [illegible], & [illegible] C[illegible] [illegible]

[illegible] C[illegible] A[illegible]] [illegible] ex [illegible].

A [illegible] & [illegible] [illegible] videre [illegible] [illegible] dor[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] & [illegible] s[illegible] [illegible] & [illegible] ab corpor[illegible] [illegible]ur. *So[illegible]niare*, e[illegible] [illegible] & [illegible] media c[illegible] [illegible] 4 [illegible] & Martial. [illegible] & di[illegible] Turneb. [illegible]

[illegible] C[illegible] F R E,] [illegible] *rem.* Al[illegible] *[illegible]ere* [illegible] Cæ[illegible]ri. [illegible] Ita autem P[illegible] [illegible] [illegible] n[illegible]s.

[illegible] di[illegible] [illegible]cu[illegible] [illegible] [illegible] ig[illegible]rain [illegible] ad [illegible] corp[illegible] nau[illegible] frag[illegible] A[illegible] [illegible] ver[illegible]s, &c. V[illegible] [illegible]d. & [illegible] [illegible] a[illegible]

E X C V S[illegible] A M M A L L E O] [illegible] [illegible]alleo, [illegible] tria relicione, extra [illegible]ncussam seu agitatam. L.

Q V A [illegible] S V P E L L[illegible]X P E L L[illegible]O[illegible]I S P A[illegible]V S P. P.] Quemadmodum in o[illegible] ina pellionis cre[illegible]br[illegible] & [illegible] pal[illegible] ad distend[illegible] p[illegible]les & siccandas; ita in hac navi [illegible] sunt & palus palo proxim[illegible]est. Hæc sunt urbane dicta, risus movendi gratia. L. Erasmus [illegible]hil fa[illegible]. Turneb. lib. [illegible] cap. [illegible]5. [illegible] [illegible] p[illegible] & de pa[illegible] mul[illegible] [illegible] [illegible]es s[illegible]pe[illegible] & [illegible] A[illegible] h[illegible] dicit[illegible], c[illegible] [illegible] p[illegible]los nu[illegible] e[illegible]r. I[illegible] a[illegible] [illegible] ma[illegible] [illegible] e[illegible] B[illegible] a[illegible] [illegible] & [illegible] ludere P[illegible] [illegible] te [illegible]rum g[illegible] Comœdi[illegible]m D[illegible] & [illegible] [illegible]to, quod [illegible]vius ad ill[illegible]d [illegible]

Hic [illegible]ud [illegible]
A[illegible]ud [illegible]er, [illegible]

Sed & T[illegible] lib. [illegible] Non [illegible] [illegible]r [illegible] [illegible]ano vel Juvenal[illegible] [illegible] [illegible] C[illegible]

O[illegible] [illegible] Roma[illegible],

[illegible]

[illegible] E[illegible]

audivi [illegible] &c. supra, act. [illegible] Etiam A[illegible] Lect. V[illegible] c. 19. de hac re con[illegible]

ME [illegible]ESCIO QVEM, [illegible] ru[illegible]e MSS. Ca[illegible].

NON ME QVÆR.] τὸ *forte* nu[illegible]am apparet in vett. cod.

[illegible]T ITERVM PINTH[illegible]A] [illegible]a MSS. Camer. Sed Lamb. l[illegible] *P[illegible]thea*: [illegible] vicit ut [illegible] bis Pythiorum [illegible] A[illegible] oc[illegible] Atque ita quidem He[illegible]molaum Barbar[illegible] hunc locum, itaque codd. o[illegible]e, [illegible] notat Lambinus. Camer. edidit, *Pan[illegible]*. a[illegible] [illegible]rotium velle enarrare tyra[illegible] o-nem in S[illegible] de qua tamen se n[illegible] habere [illegible] pertum, censetque hæ[illegible] ἀνεπίγραπτα ex d[illegible] a[illegible] præfe[illegible] industri[illegible]. In meis vett. e[illegible].

TERTIVM L[illegible]PAR[illegible] Ita omnes etiam meæ edit. & MSS. Cam. At Lamb. *Tertium Olympia*, i. ter fuit Olympionices.

NVNC HIERO EST] sc. regnator. ambo MSS. & Vet. edd. *es*.

[illegible] ON POT.] cedendum: & eu[illegible]d[illegible]n, quo[illegible]r.

SED SCI[illegible] omnino legendum contra Lamb. docent Palmer & J. Douza: atque adeo [illegible] *amabo* hic [illegible], quam *oratio*: ut & [illegible]rà [illegible] *Di me amare*, [illegible] *te amare*. Sed & [illegible] suum a[illegible] si *Sup[illegible]* nimo non hodie [illegible] quippi[illegible] ab [illegible], *Amabo te*, in oratione [illegible] dictitamus. Quod Cam. etiam observa[illegible]. Germ. [illegible] libet. Ita quoque al[illegible] [illegible]: ait Palm. [illegible]

[illegible]

[illegible]ADEM IGNORABIT[illegible] eadem opera

[illegible]

[illegible]

& o[illegible]

S[illegible] V[illegible] cu[illegible] [illegible]

It[illegible]

pr[illegible], *&* [illegible]

QVID [illegible] non [illegible] nihil e[illegible] A[illegible] ne[illegible] *quid* [illegible] *Quid* vel, [illegible] *dicis*. *MES*. [illegible] Men. O[illegible] [illegible] Q[illegible] his pro[illegible] pr[illegible] [illegible] ho[illegible] in A[illegible] [illegible] *me dices*, illi non [illegible] Phor[illegible]. *Videas, te at[illegible] ut [illegible]* 2: 2. *confitere, ut te [illegible]?*

I[illegible]

DI[illegible] [illegible] Cat[illegible] *atena* [illegible] *ternam*, &c. V. N. A[illegible] act. [illegible]

S[illegible] OCCA[illegible]VM] ita MSS. [illegible] Lamb. & Douza [illegible] V. N. [illegible]

[illegible] S. P[illegible] MSS. & [illegible]

DVCI[illegible]VM [illegible] [illegible] [illegible]um mer[illegible] L. Vid. [illegible] act. [illegible] 4.

TEMERE] ita MSS. *temper*[illegible]

ACTUS III. SCENA I.

PENICULUS parasitus.

[illegible]

Ubi ego dum hieto, Menaechmus se subterduxit mihi,
5 *Atque abiit ad amicam, credo, neque me voluit ducere.*
Qui illum di omnes perduint, qui primus commentus est
Concionem, hac re neque homines occupatos occupat.
Non ad eam rem otiosos homines decuit deligi?
Qui nisi adsint, cum citentur, census capiant ilico.
10 *Adfatim est hominum, in dies qui singulas escas edunt:*
Quibus negoti nihil est. qui esum neque vocantur, neque vocant:
Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.
Si id ita esset, non ego hodie perdidissem prandium.
Cui tam credo datum voluisse, quàm me video vivere.
15 *Ibo: etiamnum reliquiarum spes animum oblectat meum.*
Sed quid ego video? Menaechmum cum corona exit foras.
Sublatum est convivium. edepol venio advorsum tempori.

VERSUS sunt tetram. catalect. tro- chaici.

UBI EGO DUM] Palm. l. *dum in*[illegible]. [illegible], [illegible] oculis neque [illegible]gnati[illegible]. Ita [illegible] *hiat* [illegible] *os*. At certe, [illegible] verbo & ad [illegible] loco [illegible]ico. Diomedes lib. [illegible] *Hiitare & hiatare* veteres dixerunt. Plautus: *si qua forte concio est, ubi eum hietare nondum in mentem venit.* Caecilius: *Sequere me tu, qui mihi oscitans hietansque restas.* Laberius: *Hietantur fores*, pro eo, quod est, *hietant*, i. patent. Glossar. Benedicti: χασμῶμαι, *Oscitor, hieto*. χασμῆσις, *Oscitudo*. Da ich Gienaffen/ oder Maulaffen feil habe. Da ich mich vergaffe [illegible] ut mei VVunsefenses loquuntur. Certè *hiantem desidia populum*, [illegible] dixit, more Graecorum, qui χάσκοντας τοὺς μαλθακωτέρους & [illegible] dicunt. Sanè [illegible] nec Gruterus improbat. Suspicatur tamen, si forte fuerit, *hietans*. S[illegible] ad Festum *Hetta*, Ε[illegible], φλυκτὶς [illegible], at *Hitta* aliter interpretantur Glossae: *Hittae*, [illegible] quod *Caecum* dici, alibi diximus: &, *Hittus* φωνὴ [illegible] unde factum [illegible]: proprium ca[illegible] vestigia indagantium cum aliquâ vocis [illegible]ne. Vulgg. [illegible]. MS. pr. *dum hi* [illegible] *meu* [illegible]. ut [illegible] *mei et* [illegible]. Ductus litterarum utrobique prodit [illegible].

QUI ILLUM] ita edidit Cam. & ita con- [illegible] MS.

HAC RE QUE] ita Cam. edidit. MS. [illegible] *hac re*.

CITARENTUR] ita MS.

CENSUS CAPIANT] [illegible]. Qui [illegible] non venerat, pignoribus [illegible] habetur: ita qui [illegible] venire [illegible] pignoribus [illegible] P[illegible] *pignora capere*, dixit, [illegible]re. V. N. [illegible] 4. 8. [illegible] M. l. act. 2. 6.

QUI SINGULAS ESCAS EDUNT] [illegible] domi coenant [illegible] potius, qui uno, non varii generis cibo vescuntur. *L. Scal.* Conject. μονοφάγοι interpretatur, [illegible] nemo particeps est. Mihi constat, ait Pistorius, eos hic dici *in dies singulas escas edere*, qui semel [illegible] de die edunt, qui coenam tantum, non prandium sumunt. In eorum numerum se censeri non vult Parasitus, qui jam tamen prandium perdiderat. Ita [illegible] & Acidalius [illegible], ita firmat [illegible] *Adfatim est hominum in* [illegible].

EDUNT] [illegible].

VOCANT] [illegible] boni autores usurpant, pro [illegible] d Paccuo lib. [illegible] mus. Ter. Eun. [illegible] rant. [illegible] apud Catull. & J[illegible]. in Sacris [illegible] vocanda usurpa[illegible] Mikel. c. 9[illegible] vel [illegible] tandi [illegible] ad [illegible] m. ita Plin. lib. 35. cap. 10. Vide N. [illegible] act. 2. sc. 1.

PERDIDISSEM PRANDIUM] [illegible] Graecis [illegible] parent. [illegible] L. [illegible] eleganter dixit [illegible] ad Theup[illegible].

VOLVISSE] Douzal. nolu[illegible] [illegible] VENIO ADORATVM [illegible] que me [illegible] [illegible] obviam [illegible] vett. edd.

ACTUS III. SCENA II.

MENÆCHMUS Sosicles, PENICULUS.

POTIN' ut quiescas, si ego tibi hanc hodie probè
Lepideque concinnatam referam temperi?
Non faxo esse eam dices: ita ignorabitur.
PE. Pallam ad Phrygionem fert, confecto prandio,
5 *Vinóque epoto, parasito excluso forás.*
Non hercle is sum, qui sum, nisi hanc injuriam
Méque ultus pulchrè fuero. observabo, quid agat,
Hominem. post deinde adibo ego hunc atque alloquar.
ME. Prò dii immortales, cui homini unquam uno die
10 *Boni dedistis plus, qui minus speraverit.*
Prandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, cujus hæres nunquam erit post hunc diem.
PE. Nequeo, quæ loquitur, exaudire, clanculum:
Satur nunc loquitur de me & de parti meâ.
15 *ME. Ait hanc dedisse me sibi, atque eam meæ*
Uxori surripuisse. quoniam sentio
Errare; extemplò, quasi res cum eâ esset mihi,
Cœpi assentari. mulier quicquid dixerat,
Idem ego dicebam. quid multis verbis opu'st?
20 *Minore nusquam bene fui d[illegible]en[illegible]io.*
PE. Adibo ad hominem: nam turbare gestio.
ME. Qu[illegible] hic est, qui adversum [illegible] mihi? PE. quid ai[illegible], homo
Levior quam plu[illegible]a, pe[illegible]me & nequi[illegible]ime,
Flagitium homi[illegible]is, subdole, ac minimi pre[illegible]ii?
25 *Quid de te merui, qua me cau[illegible]a perderes?*
Ut surripu[illegible]sti te mi[illegible]i [illegible]udum de f[illegible]ro?
Fec[illegible]i funus [illegible]ti me prandio.
Cur au[illegible] [illegible] facere cui ego [illegible] hæres er[illegible]m?
ME. Ad[illegible] [illegible], [illegible] quid tibi [illegible] r[illegible]i,
30 [illegible]
[illegible] pro [illegible]

[illegible]

Postea? PE. eam quidem edepol te dedisse intellego.
ME. Responde, adolescens, quaeso, quid tibi nomen est?
PE. Etiam derides, quasi nomen non noveris?
35 *ME. Non edepol ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem*
Vidi, neque novi. verum certo quisquis es,
Aequum si facias, mihi odiosus ne sies.
PE. Non me novisti? ME. non negem, si noverim.
PE. Menaechme, vigila. ME. vigilo hercle equidem, quod sciam.
40 *PE. Tuum parasitum non novisti? ME. non tibi*
Sanum est, adolescens, sinciput, ut intellego.
PE. Responde, surripuistin' uxori tuae
Pallam istanc hodie, atque dedisti Erotio?
ME. Neque hercle ego uxorem habeo, neque ego Erotio
45 *Dedi, nec pallam surripui. PE. satin sanus es?*
Occisa est haec res. non ego te indutum foras
Exire vidi palla? ME. vae capiti tuo:
Omnes cinaedos esse censes, tu quia es.
Tun' me indutum fuisse pallam praedicas?
50 *PE. Ego hercle vero. ME. non tu abis quo dignus es?*
Aut te piari jubes, homo insanissime?
PE. Nunquam edepol me quisquam exorabit, quin tua
Uxori rem omnem jam, uti sit gesta, eloquar.
Omnes in te istaec recident contumeliae:
55 *Faxo haud inultum prandium comederis.*
ME. Quid hoc negotii est? satin' ut quemquem conspicior,
Ita me ludificant? sed concrepuit ostium.

SI EGO TIBI H.] Lips. notat, in vett. cod. [illegible] *id ego*, pro [illegible] *ego*: addito *d*. Sed MS. Cam. pr. *sed dic* [illegible], at sec. *sed eo ti*[illegible].

[illegible]CLUSO FORAS.] ita MSS. & edd. omnes. [illegible]

[illegible] HERCLE IS SUM QUI SUM &c.] Vide P. Victor. Var. Lect. lib. [illegible] cap. 20.

[illegible] POTAVI] Ex Compendiis Aus. [illegible] bo plus illa. *Prandium paratus*, Pro[illegible] Varro [illegible], paratum esse ad [illegible] quod constare [illegible] sibimetipse, nec in [illegible] sed diversum [illegible] habet. *Pran*[illegible] &c [illegible]ere ne[illegible] [illegible] Marc. lib. 4: [illegible] &c.

CLANCULUM.] A [illegible] *exaudire*: *clanculum* [illegible]

CUIUS HAERES] *Here*[illegible] teste Festo, [illegible] & [illegible] lib. 4 [illegible] ex *heredem* legam [illegible] dominus & possessor. [illegible]

DE PARTI MEA] [illegible] prandii portione, ita Lamb. & Ri[illegible]tius, [illegible] lib. 2. [illegible] Idem 4. [illegible] Ita enim Pri[illegible] Mani[illegible] V[illegible] lib. [illegible] & [illegible] inter [illegible] an. [illegible] pre[illegible]

[illegible] DIS[illegible] & [illegible] id [illegible] Lamb. [illegible] 4. [illegible]

symbola [illegible] Et [illegible] pro [illegible] A [illegible] dere & tuburcinari [illegible] tes vene-rit, notat [illegible] Gel. in [illegible] sic Truc. 4: *De eo nunc bene sumus tua virtute.* Item Mercat. *quin ergo imus atque obsonium curamus, pulchrè ut simus.* Vide Palm. Spicil. fol. 77. *Pulchrè esse. bene esse.* Ib. fol. 174. *Vilius esse*, i. non iam ampliter cœnare. V. N. Most. a[illegible].

HOMO LEVIOR QVAM PLVMA] Hyperbole pro[illegible] et Pœn. act. [illegible] 6. Ita Virgil. [illegible]lice: *Pondere & fama cui cus levior.* Cic. ad Att. lib. 8. 13. *Nec me consules movent, qui ipsi pluma aut folio facilius moventur.*

FECISTI FVNVS ABS ME PRANDIO.] Sep[illegible]sti, [illegible], i. consumpsisti. Se[illegible] ep. 12. *Cum [illegible] funeren epulis [illegible]*. S[illegible] Cic. pro Marc[illegible] *[illegible] sepultum est.* Catil. 3. *sepultam patriam*, &c. In MSS. utroque, ut & in edd. vet. est, *meo absente prandio*: non malè.

CVI EGO ÆQVE AC HÆRES ERAM?] Lips. Antiq. Lect. lib. 2. cap. 13 [illegible] inquit, [illegible] noster. *æque ac eres* [illegible] & *erem* interpretatur *erinaceum.* Sed, m[illegible]o, Vaticanâ lectione nihil [illegible], *æque ac heres eram.* ve[illegible]stè, nam funeri [illegible] hæredis curatio est. Huc respic[illegible] Parasitus, cui de consumpto prandio ægr[illegible] olim Achill[illegible] de Patroclo inter[illegible] n, inquit, vappa [illegible]mus, cur aufers tu [illegible] hoc prandi[illegible], & [illegible] justa facere; cum ego legi[illegible]us heres non a[illegible] aderam [illegible] cœn[illegible], ut [illegible] quæ[illegible] Cur[illegible]. [illegible] Sal. [illegible]um. l. [illegible] *[illegible], eres eram.* Veteres [illegible] cebant. In Ms. Cam. pr. *[illegible] heres eram.* In [illegible] *Cui ego ea [illegible]* V[illegible] leg. *æream?*

H. IGNOTO] ita MSC & edd. [illegible] vulg. *hic.*

PRO MALEDICTIS DARI [illegible] Comice [illegible] est [illegible] Gruteri [illegible] Regius [illegible]

Mala re[illegible]

QVID T. NOM. [illegible] *sit.*

NON TIBI SANVM EST [illegible] SINCIPVT.] [illegible] wirst deinem Hütlein nicht wol [illegible] sein.

OCCISA EST HÆC RES [illegible] tinum. Capt. act. 3: 4. [illegible] est *interfectum* [illegible] Casaub. ad Athen. l. 8. c. 6.

CINÆDOS] V. N. [illegible] *Cinædum* saltatorem hic [illegible] nus mollem & impudicum, & [illegible] *tum* dixerit.

QVEMQVEM] ita MS. pr. at [illegible] *conspic.* ut & vet. edd.

ACTUS III. SCENA III.

ANCILLA, MENAECHMUS Sosicles,

MENÆCHME, amare ait te multum Erotium,
Ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas,
Atque huic ut addas auri tu pondo unciam,
Jubeasque novum [illegible] ter [illegible] narier.
5 *ME. Et istud, & alia [illegible] quid curari volet,*
Me curaturum [illegible], quicquid volet.
AN. Scin hoc quid sit spinther? ME. nescio, nisi aureum.
AN. [illegible] quod [illegible] ulum ex armario
Te [illegible]
10 *ME. [illegible] AN. [illegible]*
[illegible] ME. [illegible]

Imò equidem memini. nempe hoc est quod illi dedi.
AN. Istuc. ME. ubi illæ armillæ sunt, quas una dedi?
AN. Nunquam dedisti. ME. nam pol hoc unà dedi.
15 *AN. Dicam curare? ME. dicito: accurabitur.*
Et palla & spinther faxo referantur simul.
AN. Amabo, mi Menachme, inaureis da mihi
[illegible]ciundas pondo duum nummûm stalagmia,
[illegible] te libenter videam, cum ad nos veneris.
20 *ME. Fiat, cedò aurum, ego manupretium dabo.*
AN. Da sodes abs te, post ego reddidero tibi.
ME. Imò cedò abs te. AN. ego pòst tibi reddam duplex.
ME. Non habeo. AN. at tu, quando habebis, tum dato.
N[illegible]nquid me vis? ME. hæc me curaturum dicito,
25 *Ut, quantum possint, quámque liceat, veneant.*
Iamne abiit intrò? abiit, operuit fores.
Di me equidem omnes adjuvant, augent, amant.
Sed quid ego cesso, dum datur mihi occasio
Tempusque, abire ab his locis lenonis?
30 *Propera, Menæchme, fer pedem, confer gradum.*
Demam coronam, atque abjiciam ad lævam manum,
Ut si qui sequantur, hàc me abiisse censeant.
Ibo & conveniam servum, si potero, meum,
Ut hæc, quæ bona dii mihi dant, ex me sciat.

AMARE AIT TE MVLTVM EROTIVM] Hic, *amare*, est amanter precari, & à caro homine rogare & optare. Apud Quintil. lib. 6. 3. in joco Domitii Afri novitate jucundâ & amœnâ usurpatur. nam cum is, quem defenderat, ejus conspectum vitasset, ubi posteà ipsum convenit, *Amas*, inquit, *me quòd te non vidi:* id est, gratum mihi fecisti. Turn. lib. 20: 28. V. N. act. 2: 3.

SPINTHER] Prisc. lib. 5. docet, *Spinther* esse id quod [illegible] appellant Græci, i. aut fibulam in humeris aut armillam. Festus, sive Paulus: *Spinther, armillæ genus, quo mulieres utebantur brachio summo sinistro.*

NON MEMEN.] Acid. *aut non m.* sed vulgatum *an* neque in MSS. neque edd. est.

DICAM CVRARE?] Lamb. l. *curassere.* i. dicam Erotio, te, quæ oravit, curaturum?

INAVRES, STALAGMIA] cohærent per Appositionem. *Inaures* [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & appendet. *Stalagmia* [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] pendulis à gutta [illegible] [illegible], quæ [illegible] Græcis dicitur. Vide Rævard. l. 1. 4. Var. Ita Seneca de B. Vitâ: *Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit?* Idem: *Duc bene instit[illegible]am, nec maternis inquinatam vitiis: non cujus auri[illegible] utrinque bina patrimonia dependent.*

UT TE LIBENTER VIDEAM] Ter. Heaut. *Nam [illegible] ipsi ma est eadem, munera ter ancillas, ad dominas qui affectant viam.*

MANVPRETIVM] Varro lib. 4. De linguâ Lat. *Quod manu factum erat, & datum pro eo, manupretium, à manibus & pretio.* Isidorus libr. XI. Etymol. c. 1. *A[illegible] manus etiam ars vel artifex. unde manupretium dicimus.* Ita Brisson. Antiq. lib. 4. c. 23. docet JCtos frequentare hanc vocem, ipsumque adeò Cic. eâ uti. Vide ibid.

UT, QVANTVM POSSINT, QVAMQ. &c.] Jocatur. Cum referenda essent ex sententia mulierculæ, ipse futurum ait, ut veneant. *Quantum possint*, est quàm [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] veneant. Schop. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] *que liceat, veneant.* [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] liceat, vendantur. In MSS. utr[illegible] [illegible] [illegible] *quique liceant* [illegible] [illegible]. B[illegible].

UT SI QVI] ita MSS. & ed. vet.

ACTUS IV. SCENA I.

MULIER uxor, PENICULUS parasitus.

EGONE hic me patiar in matrimonio,
Ubi vir compilet clanculum quicquid domi est,
Atque ad amicam deferat? PE. quin tu taces?
Manifestò faxo jam opprimes! sequere hàc modò.
5 *Pallam ad phrygionem cum coronâ hinc ebrius*
Ferebat, hodie tibi quam surripuit domo.
Sed eccam, quam coronam habuit. num mentior?
Hem, hàc abiit: si vis persequi vestigiis.
Atque edepol eccum ipsum, optimè revortitur:
10 *Sed pallam non fert. MV. quid ego nunc cum illoc agam?*
PE. Idem quod semper; malè habeas. MV. sic censeo.
PE. Huc concedamus: ex insidiis aucupa.

EGONE H. M. PAT. IN M.] expuncto *esse*: quod nusquam est. ut nec *id*, v. tertio.

UBI VIR COMPILET] *Compilare* verbum militare est, pro *cogere*. Nam *pilatum agmen*, dicebatur pressum ac densum. Scaurus. *pilatim exercitum duxi*, i. strictim ac dense. ab eo *pilare*, est premere, cogere. *pilatim*, & *passim iter facere*, opponuntur. Ab eo igitur *compilare*, non ut Asconius, eruditus alioquin interpres, a *pilus*. quem saltem syllabæ modulus debuisset inducere, ut aliter existimaret. Qui igitur omnia pressim colligit, dicitur *compilare*, cogere & in unum [illegible]dere: ut Festus exponit. Hæc Scal. At Lambin. & Bosius suspicantur, *compilare, expilare, suppilare*, à Græco φιλήτης, quod furem significat, esse nata, mutata [illegible]spirata in tenuem. [illegible] l. 6. ep. 72. *Compilare Cilix volebas hortum*. Horat. 1. Sat. 1 *Ne te compilent fures*.

MANIFE[illegible]TO] ita MSS. & ed. omnes [illegible] tamen Meurs. mallet *Man*[illegible]. Nam *M*[illegible] *opprimere* [illegible], [illegible]ris, mal[illegible] phrasin esse optimam. [illegible] dicerent, [illegible] Ita p[illegible], *nec* [illegible] *Manifestum* [illegible] *ullum teneri vidi*. Asin. act. [illegible]

HAC ABIIT [illegible], quà coronam abjecerat Men. [illegible]

ACTUS IV. SCENA II.

MENAECHMUS surreptus. MULIER uxor. PENICULUS parasitus.

UT HOC UTIMUR maximè more moro
Molest[illegible] mul[illegible]m! atque uti quique sunt
Optum[illegible] m[illegible] habent hunc:
C[illegible] omnes [illegible] esse multos.

Bon[illegible]

5 *Bonine an mali sint, id haud quæritant.*
Res magis quæritur, quàm clientium
Fides cujusmodi clueat.
Qui est pauper atque haud malus, nequam habetur:
Sin dives malus est, is cliens frugi habetur.
10 *Qui neque Leges, neque æquum Bonum usquam*
Colunt, sollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum est. litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti:
Qui aut fœnore, aut perjuriis habent rem
15 *Partam. mens est in querelis.*
Iuris ubi dicitur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, malè quæ fecerint: aut ad
Populum, aut in Iure, aut ad Iudicem res est.
20 *Sicut me hodie nimis sollicitum cliens*
Quidam habuit: neque quod volui agere quicquam
Licitum est: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud ædiles præliis factis plurimisque
Pessimisque dixi caussam. conditiones
25 *Tetuli tortas, confragosas: aut plus*
Aut minus, quàm opus erat multò, dixeram
Controversiam, uti sponsio fieret.
Quid ille? quid? prædem dedit. nec magis
Manifestum ego hominem unquam ullum teneri vidi.
30 *Omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.*
Di illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem)
Meque adeò, qui hodie forum unquam oculis inspexi meis.
Diem corrupi. optimum jussi apparari prandium.
Amica exspectat me, scio. ubi primum est licitum, illico
35 *Properavi abire de foro, irata est, credo, nunc mihi.*
Placabit palla, quam dedi, quam hodie uxori abstuli, atque huic
Detulit Erotio. PE. quid ais? MV. viro me malo malè
Nuptam PE. satin' audis, quæ illic loquitur? MV. satis. ME. si sapiam,
Hinc intro abeam, ubi mihi benè sit. MV. mane: malè potius erit.
40 *Nam eam mecastor fœnerato abstulisti. sic datur.*
Clanculum istæc flagitia facere censebas posse te?
ME. Quid hinc est uxor negotî? MV. men' rogas? Me. vin' hunc rogem?
PE. An[illegible]r hinc palpationes. perge tu. ME. quid tu mihi
Tristis es? MV. te scire oportet. PE. scit, sed dissimulat malus. (PE. quid paves?
45 *ME. Quid negotii est? VX. pallam. ME. pallam? VX. quidam pallam quidam.*

ME. Nihil equidem paveo: nisi unum, palla pallorem incutit.
PE. At tu ne clam me comesses prandium! perge in vi[illegible].
ME. Non taces? PE. non hercle vero taceo. nutat, ne [illegible].
ME. Non hercle ego quidem usquam quicquam nuto, neque [illegible].
50 *VX. Næ ego mecastor mulier misera! ME. qui tu misera es? mihi expedi.*
PE. Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.
ME. Per Iovem deósque omnes adjuro, uxor (satis hoc est tibi?)
Me isti non nutasse. PE. credit jam tibi de istis: illuc redi.
ME. Quò ego redeam? PE. equidem ad phrygionem, censeo: i pallam refer.
55 *ME. Quæ istæc palla est? VX. taceo jam, quando hic rem non meminit suam.*
ME. Nunquis servorum deliquit? num ancillæ, aut servi tibi
Responsant? eloquere. impunè non erit. PE. nugas agis.
ME. Tristis admodum es: non mihi istuc satis places. PE. nugas agis.
ME. Cæterùm familiarium alicui irata es? PE. nugas agis.
60 *ME. Num mihi es irata saltem? PE. nunc tu non nugas agis.*
ME. Non edepol deliqui quicquam. PE. hem rursum nunc nugas agis.
ME. Dic, mea uxor, quid tibi nunc ægrè est? PE. bellus blanditur tibi.
ME. Potin' ut mihi molestus ne sis? num te appello? VX. aufer manum.
PE. Sic datur. properato absente me comesse prandium:
65 *Post ante ædeis cum coronâ me derideto ebrius.*
ME. Neque edepol ego prandi, neque hodie huc intrò tetuli pedem.
PE. Tun' negas? ME. nego herclè verò. PE. nihil hoc homine audacius.
Non ego te modò hic ante ædeis cum coronâ floreâ
Vidi astare? cum negabas mihi esse sanum sinciput:
70 *Et negabas me novisse: peregrinum ajebas esse te.*
ME. Quin ut dudum divorti abs te, redeo nunc demum domum.
PE. Novi ego te. non mihi censebas esse, qui te ulciscerer.
Omnia hercle uxori dixi. ME. quid dixisti? PE. nescio,
Eam ipsus roga. ME. quid hoc est, uxor? quid nam hic narravit tibi?
75 *Quid id est? quid taces? quin dicis, quid sit. VX. quasi tu nescias.*
Palla mihi est domo surrepta. ME. palla surrepta est tibi?
VX. Me rogas? ME. pol haud rogem te, si sciam. PE. ô hominem malum!
Ut dissimulat! non potes celare. rem novit probè:
Omnia hercle ego [illegible]avi. ME. quid id est? VX. quando nihil pudet,
80 *Neque vis tua [illegible] ipse profiteri, audi atque ades:*
Et quid tristis, & quid hic mihi dixerit, faxo scias.
Palla est mihi domo surrepta. ME. palla surrepta est tibi?
PE. Viden' [illegible] captat? huic surrepta est, non tibi.
Nam [illegible] surrepta si esset, salva nunc foret.
85 *ME. [illegible] sed quid tu ais? VX. palla inquam periit domo.*
ME. Quis eam surrupuit? VX. pol istuc ille scit, qui illam abstulit.

ME. Q[illegible]

ME. Quis hic homo est? UX. Menaechmus quidam. ME. edepol factum nequiter.
Quis is Menaechmus est? UX. tu istic, inquam. ME. egone? UX. tu! ME. quis ar-
UX. Egomet. PE. & ego. atque huic amicae detulisti Erotio. *(guit?*
90 *ME. Egon' dedi? PE. tu, tu istic, inquam. vin' afferri noctuam,*
Quae, Tu, Tu, usque dicat tibi? nam nos jam nos defessi sumus.
ME. Per Iovem deosque omnes adjuro, uxor; satin hoc est tibi?
Non dedisse. PE. imò hercle vero, nos non falsum dicere.
ME. Sed ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi.
95 *UX. Equidem ecastor tuam nec chlamydem do foras, nec pallium*
Cuiquam utendum. MULIEREM aequum est vestimentum muliebre
Dare foras, virum virile. quin refers pallam domum?
ME. Ego faxo referetur. UX. ex re tua, ut opinor, feceris.
Nam domum nunquam introibis, nisi feres pallam simul.
100 *ME. Ego domum? PE. quid mihi futurum est, qui tibi hanc operam dedi?*
UX. Opera reddetur, quando quid tibi erit surreptum domo.
PE. Id quidem edepol nunquam erit. nam nihil est, quod perdam, domi.
Cum virum, cum uxorem, dii vos perdant. properabo ad forum:
Namque ex hac familia me plane excidisse intellego.
105 *ME. Male mihi uxor sese fecisse censet, quom excludit foras.*
Quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.
Si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,
Quae me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.
Nunc ibo. orabo, ut mihi pallam reddat, quam dudum dedi.
110 *Aliam illi redimam meliorem. heus, ecquis hic est janitor?*
Aperite, atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

VERSUS hujus Sc. ab initio trimetri cat. numeris sunt confusis, & dimetri tres: usque ad 20. *Omnibus malefact.* a quo deinceps sunt tetram. catal. troch. quales & Sc. sequentis.

UT HOC UTIMUR] ita MSS. nisi quod sec. *hac*. Secutus in caeteris sum Lambini & Lipsii judicium. *Mos morus*, i. stultus μωρός. Mil. *Insulsa atque mora multum*. Trin. *Is mores hominum moros & morosos efficit*. Ordo & sententia est. *Ut*, hoc est, qui, quo pacto, seu quam maximè stulto more [illegible] utimur! &, ut quique sunt optimi & maximi, hunc morem habent: clientes [illegible] In V. codd. est *more morum*. hinc Meurs. conjicit Plautum scripsisse:

Ut hoc utimur maxume morem morum,
Molestumque [illegible]

QUI NEQ. LEGES] mutat num[illegible] Isti, qui neque Leges, neque Aequum bonum (ἰ-[illegible]) colunt, [illegible] & negotiis molestant suos patronos. Alii [illegible] esse principium novae sententiae: quod [illegible] non [illegible]dit. Caeterum graphicam [illegible] modi *Leges ejus & tabulas fert*, vide Franciscum Polletum in Hist. fori R. lib. 2. cap. 3. & 9. Acidalius velit revocari, quod in antiqq. est, *[illegible] neque leges, neque aequum, neque bon.* Sed [illegible] illa? Una Brixiensis editio & ejus traduces, [illegible]abula mendarum & audaciae.

QUOD DATUM EST] sive mutuo sive commodato. L.

MENS EST IN QUERELIS] ut Ter. Eun. *Animus est in [illegible]*. Nihil aliud cogitat quam querelas. [illegible] *[illegible] jurgia [illegible]*, quid sit, docet Polletus [illegible] Fer[illegible]bere, pro pr[illegible], dixit.

 SIMUL.

SIMVL PATRONIS DICITVR] Ræuard. ad Leg. XII. Tab. c. 4. hunc locum de prisco jure patronatus interpretatur. quem vide.

AD POPVLVM] comitiis centuratim calatis. *D.*

IN JVRE] apud Prætorem pro tribunali, sellive positâ. *D.*

AD JVDICEM.] vel Prætore datum, ut sunt *Recuperatores* vel à litigatoribus captum, ut *Arbitrum*. Id ipsum iisdem fere verbis tradidit etiam Cic. de Orat. lib. 1. ut docet J. Ræuard. in Protrib. cap. 7. Et Fr. Polletus cap. 4. Lites disceptiuntur aut in Comitio pro rostris ad populum: aut in Basilicâ apud Prætorem in jure, aut in Fori areâ apud judices. Cicero *Nam si quis flagitet hunc esse oratorem, qui tantummodo in Jure aut in Judiciis possit, aut ad Populum, aut in Senatu copiose loqui* &c. Vide etiam N. Rud. act. 3. 6. Sic autem hæc leguntur in MSS. Cam. & vet. edd. Nec scio, unde suum *seu* Lambinus habeat.

ATTINVIT] ita me in suo negotio occupatum retinuit. *L.*

DETINVIT] ita me ab eo quod acturus eram, avocatum renuit. *L.*

ÆDILES] sc. curules, qui ordinis senatorii: non minores, qui *Agoranomi* dicti. V. N. Capt. act. 4: 3.

PRÆLIIS F. PLVRIMISQVE] ita MSS. & ed.

CONDITIONES TETVLI TORTAS, & CONFRAGOSAS] Conditiones tuli adversario obscuras, perplexas, violentas &c. Ex quo apud Ter. Phor. *legum contortor*, qui leges non ex æquo & bono, sed per calumniam perverse interpretatur. *L.*

AVT PLVS, AVT MINVS, QVAM OPVS ERAT, MVLTO] Quidam conjungunt hæc cum superioribus: Cond. tuli adversario aut plus aut minus multò, quam opus erat, [illegible] &c. quod & Lambino placet. [illegible] copulant. Vide Lamb. qui hunc locum vitii omnino [illegible] habet.

UTI SPONSIO FIERET] ut Sponsione de controversiâ & lite transigeretur. *L. D.* [illegible] Spi[illegible] emendat

—— [illegible] *aut pene*,

Aut [illegible] *opus erat* [illegible]

Dixit se [illegible] [illegible] calumniaretur, aut [illegible] [illegible] [illegible] Gnarus mos [illegible]

A [illegible] Jocem [illegible] vicem [illegible] de [illegible] aliquem pecuniâ [illegible] de [illegible] qui damnaretur [illegible] pecuniâ, si forte dare damnatus esset [illegible] sæpe, & porro [illegible] alterutri [illegible] Huc respicit. In eodem verbo [illegible] commissum, act. 3. 2. Hæc ille [illegible] non [illegible] haud dubie proxima: & paratum [illegible] extum etiam reciperem.

TENERI VIDI.] Hic [illegible] tibus dicat: Nullum crimen [illegible] factum [illegible] quod non tribus testibus probari poterit.

N. FÆNERATO ABSTVLISTI] Næ tu pallam magnâ tuâ mercede, i. magno tuo malo abstulisti. Tralatio est ab iis, qui pecuniam grandi fœnore mutuam accipiunt. *L.*

SIC DATVR] sermo castigantis & pœnam [illegible] mentis, aut pœnas sumptas esse gratulantis. [illegible] Pœn. 5: 5.

VX. QVIDAM PALLAM QVIDAM. PE. QVID P.] Ita Grut.

NIHIL EQ. P. NISI UNVM. PALLA P.] Pist. malebat: *Nihil eq. paveo* [illegible] *verum p. p. incutit.* Ut sit oratio concisa metuentis, & tamen dissimulantis. Vel certè: *N. eq. paveo. PE. nosi* [illegible] *palla p. incutit. At tu &c.*

I PALLAM REF.] ita Grut.

SERVI] ita Grut. e MSS. in quis *serbiet*. quod factum è *serbet*.

RESPONSANT] *Responsare*, [illegible] *wieder-belien*.

PE NVGAS AGIS] Ita hæc ubi [illegible] *Peniculi* [illegible] Pistoris cum ve [illegible] potiùs, [illegible] uxoris. [illegible] Uxor jam antè dixerat, se [illegible] velle. Et paulò post ait Men. Peniculo: *Potin ut mihi molestus ne sis &c.* Multo concinnius profe[illegible].

DIC MEA UXOR] *mi*, & *mea* blandientis est. Sic Apul. [illegible] *mi Trasylle* &c. ut simul cum [illegible] palpaverit, leniterque demulserit; vel [illegible] delicatius compresserit; vel osculo [illegible] verit. Vide Grut. Suspp.

BELLVS BLANDITVR TIBI] *Belli homines* [illegible] quam dicuntur, qui ad aliorum quasi [illegible] accommodant. Et *belle dicere*, qui [illegible] Cicero *Omnes* [illegible] [illegible] fatetur se [illegible] *non* [illegible] *loqui* [illegible] quod Aristot. [illegible] vocat. [illegible] ad Catull.

NVM TE APPELLET] [illegible] & probat Scho[illegible] atque [illegible] expri[illegible] me[illegible] [illegible]

PALLA [illegible] extrahat in [illegible] & [illegible] sic commit[illegible]

UX

—[illegible] q[illegible] [illegible],
[illegible] ME. [illegible]h.

[illegible] POTES CELARE] Grut. distinguit [illegible] [illegible] *potes celare. rem nobis p[illegible].* P A. *omnia h.* [illegible] A[illegible] Vel certè ut vulgatum [illegible]ineatur, & [illegible] [illegible] *rem nobis probe.* (scil. Mulier.) [illegible] [illegible] placet.

[illegible] [illegible] i. verbis captio eludit / ut argu- [illegible]

[illegible]RREPTA EST, NON TIBI] Re- [illegible] P[illegible]oris & Gruteri judicio. nec a- [illegible] & omn. editi. *Ipsi* enim (id est, in [illegible] [illegible] esset quod daret Erotio) surrepta [illegible]. Nam *sibi* (i. in usum tuum) [illegible] [illegible] apud te esset. Lambinus hic sine [illegible]. Ita nos vulgò: Du hast Mir das gestolen. [illegible], Ich hab Mirs gestolen hoc est [illegible]. Acidalius partic[illegible] & *tibi* perm[illegible]das censet, hoc modo; *- tibi surrepta est, non huic. Nam profectò huic surr.* atque ad Menæchmum, non uxorem loqui Parasitum, &c. Sed certè falsus est. Gemina illa sunt Aul. act. 4:4. & Capt. 4:2. HE. *Esurire mihi videre. ER. Mihi q. esurio, non tibi.* item Pseud. act. 4:1. *Jup. te mihi servet. SI. [illegible] mihi.*

VIN' AFFERRI NOCTVAM, QVÆ TV, TV &c.] *Tu, tu,* Græcis τύ, τύ. unde & τυτὼ *noctua*, apud Hesychium. quippe & hic alluditur ad vocem noctuæ, *tu, tu,* seu *tou, tou.* Sonat autem noctua uber [illegible] hoc Germanum, non exilius illud Gallicum. De quibus vide Palmer. Spic. fol. 148. ubi Lambini Annotationem flagellat. item Lipsium, in De rectâ Pronunc. Lat. linguæ cap. 10. ubi de quadruplici sono litteræ *V* disputat: ac Parasitum hic in eo jocum quæsivisse docet. Et

A [illegible] [illegible]itum (*tu tou*) resp[illegible] [illegible] etiam Aus[illegible]nium in versu,

C[illegible] [illegible], ferale sonans V.

Ferale ideo, quia refert feralem illam avem. Vide item Jacob. Matthiæ lib. 1. de litteris.

NAM NOS JAM NOS] ita MSS. & ed. Camerarii. cateræ fere *nam Vos jam [illegible]*.

NON DEDISSE] sc. me. Nihili sunt quæ garrit Lambinus. Tantùm cavillatur Menæchmus, & dicit, se non tam dedisse pallam, quàm commodasse: tunc scilicet facilè recepturus, cum planè detrita. nam sequitur. *Sed ego illam non condonavi.* Vocis utriusque discrimen notum JCtis. nec ignoravit Plautus, Trin. [illegible]:2.

Nam bene[illegible] homini proprium quod datur,
propr[illegible] sumserit.
Quod datum est utendum, id repetendi copia est,
quan[illegible]elis. J. Grut.

SIC] δεικτικῶς.

UTENDAM] M[illegible] Plauto [illegible] censet quod est in v. c. *utendum*. De quo Agell. lib. [illegible] c. 7. Etiam in Paris. legitur, *utendum*: in cæteris, *utendam*.

EGO DOMVM?] sc. unquam introibo? L. Quæ tamen frigere ait Acidal. & nescio quid aliud molitur; nec tamen emolitur.

CVM VIRVM, C. UXOREM] ita è MSS. suspicatur Grut.

EXCLVDIT FORAS.] Lambinus hic, ut & suprà act. 3:2. atque alibi, leg. *f[illegible]m.* cum *excludo* (inquit) verbum sit quietem significans, nam is *Excluditur*, cui ingredi volenti ostium non aperitur: *Extruditur*, qui jam intùs est. Sed veniâ doctissimi viri, Genius antiquæ locutionis alterum etiam non respuit.

ACTUS IV. SCENA III.

EROTIUM, MENAECHMUS surreptus.

QVIS hic me quærit? ME. sibi inimicus magis quàm ætati tuæ.
ER. Mi Menæchme, cur ante ædeis astas? sequere intrò. ME. mane.
Scin quid est, quod ego ad te venio? ER. scio, ut tibi ex me sit volup.
ME. Imò edepol pallam illam, amabo te, quam tibi dudum dedi,
5 *Mihi eam redde. uxor rescivit rem omnem, ut factum est ordine,*
E[illegible]o tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.
ER. Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem ut ferres paulo prius:
Et illud spinther, ut ad aurificem feries, ut fieret novum.

ME. Mihi

ME. Mihi ut tu dederis pallam, & spinther? nunquam factum reperies.
10 *Nam ego quidem postquam illam dudum tibi dedi, atque abii ad forum,*
Nunc redeo, nunc te postillà video. ER. video quam rem agis.
Quia commisi, ut me defrudes: ad eam rem affectas viam.
ME. Neque edepol te defraudandi caussâ posco: quin tibi
Dico, uxorem rescivisse. ER. nec te ultrò oravi ut dares.
15 *Tute ultrò ad me detulisti, dedisti eam dono mihi:*
Eandem nunc reposcis. patiar, tibi habe, aufer, utere,
Vel tu, vel tua uxor, vel etiam in oculos compingite.
Tu huc, post hunc diem, pedem intrò non feres, ne frustrà sis,
Quando tu me benè merentem tibi habes despicatui.
20 *Nisi feres argentum, frustrà me ductare non potes.*
Aliam posthac invenito, quam tu habeas frustratui.
ME. Nimis iracundè hercle tandem. heus tu, tibi dico, mane:
Redi. ER. Etiámne astas? etiam audes mea reverti gratiâ?
ME. Abiit intrò, occlusit ædeis. nunc ego sum exclusissimus:
25 *Neque domi, neque apud amicam mihi jam quicquam creditur.*
Ibo, & consulam hanc rem amicos, quid faciundum censeant.

ÆTATI TVÆ] i. tibi.

VOLVP.] pro, *voluptas*: Nonius. In MSS. tamen & edd. vet. legitur *voluptas*.

QVIA COMMISI] scil. pallam, de quâ omnis sermo. Ita enim simpliciter cum Pistore expono. Scioppius malebat, *connisi*: a connitco &c. Sed sine auctoritate.

FRVSTRA ME DVCTARE] sine mercede A me, ut scortum, ductare non potes. *Vel*, me promissis manibus lactare non potes. Lx L

ER. ETIAMNE ADSTAS?] Ac[illegible] personis mutat: fortè sine caussâ.

EXCLVSISSIMVS.] Sic Petronius: [illegible] *simi sonus*. Alibi, *ipsissimus*, *oculissimus*. Ci[cero] pro Cæcinnâ, *armatissimus*.

ACTUS V. SCENA I.

MENAECHMUS Sosicles, MULIER.

NIMIS stultè dudum feci, cùm marsupium
Messenioni cum argento concredidi.
Immersit aliquò sese credo in ganeum.
MU. Provisam, quàm mox vir meus redeat domum.
5 *Sed eccum video: salva sum, pallam refert.*
ME. Demiror, ubi nunc ambulet Messenio.
MU. Adibo atque hominem accipiam quibus dictis meret.
Non te pudet prodire in conspectum meum,
Flagitium hominis, cum isto ornatu? ME. quid est?
10 *Quæ res agitat te, mulier? MU. etiamne impudens*

Mutis.

Mutire unum verbum audes, aut mecum loqui?
ME. Quid tandem admisi in te, ut loqui non audeam?
MV. Rogas me? o hominis impudentem audaciam!
ME. Non tu scis, mulier, Hecubam quapropter canem
15 *Graii esse prædicabant? MV. non equidem scio.*
ME. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat.
Itaque adeo jure cœpta appellari est Canis.
MV. Non ego istæc flagitia possum perpeti.
20 *Nam me meam ætatem viduam esse mavelim,*
Quàm istæc flagitia tua pati, quæ tu facis.
ME. Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti,
An sis abitura à tuo viro? an mos est ita hic,
Peregrino ut advenienti narrent fabulas?
25 *MV. Quas fabulas? non, inquam, patiar præterhac.*
Quin vidua vivam, quàm tuos mores perferam.
ME. Meâ quidem hercle causâ vidua vivito,
Vel usque dum regnum obtinebit Iuppiter.
MV. At mihi negabas dudum surripuisse te,
30 *Nunc eandem ante oculos attines. num te pudet?*
ME. Heu hercle, mulier, multum & audax & mala es.
Tun' tibi hanc surreptam dicere audes, quam mihi
Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?
MV. Ne istuc mecastor jam patrem arcessam meum,
35 *Atque ei narrabo tua flagitia, quæ facis.*
I, Decio, quære meum patrem, tecum simul
Ut veniat ad me: ita rem mihi esse dicito.
Iam ego aperiam istæc tua flagitia. ME. sanan' es?
Quæ mea flagitia? MV. cùm pallam atque aurum meum
40 *Domo suppilas uxori tuæ, & tuæ*
Degeris amicæ. satin' hæc rectè fabulor?
ME. Quæso hercle, mulier, si scis, monstra quod bibam,
Tuam qui possim perpeti petulantiam.
Quem tute hominem esse me arbitrare, nescio.
45 *Ego te simitu novi cum Parthaone.*
MV. Si me derides, at pol illum non potes,
Patrem meum qui huc advenit. quin respicis?
Novistin' tu illum? ME. novi cum Calcha simul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.
50 *MV. Negas novisse me? negas patrem meum?*
ME. Idem hercle dicam, si avum vis adducere.
MV. Ecastor pariter hoc, atque alias res soles.

HIC fit [illegible] & [illegible] hæc [illegible].

MVTTIRE [illegible] VERO. AVD[illegible] *Mutt*[illegible] quidem videri [illegible] Gr[illegible]

[illegible] QVAPROPTER [illegible] Hec[illegible] [illegible] Græc[illegible] [illegible]bat. E[illegible] propter hanc ani[illegible] acer[illegible] ta[illegible] & [illegible] co[illegible] Juve[illegible]. 10. Sat.

—— *sed* [illegible]

Lat[illegible] *uxor.*

Quin & [illegible] eidem [illegible] & [illegible] auctor est [illegible] 4. [illegible] 11. [illegible] & [illegible]

APP. [illegible] CA[illegible]] [illegible]

MEAM ÆTATEM] [illegible] est.

QVIN VI[illegible] VIVAM] [illegible] Græ[illegible]. Vide A[illegible] [illegible] U. A. [illegible] 2. c. 11. Si[illegible] Cas. *ut* [illegible] *facere*, [illegible] ita T[illegible] [illegible] *plurimus* ut observare Æmil. [illegible] & [illegible] Lu[illegible] & J[illegible] observat [illegible] B. Bri[illegible] [illegible] Tale [illegible] 18. v. 14. [illegible] V. N. R[illegible] 4. 4

[illegible] CAVSSA] Meinet halben [illegible] *quæras mea* [illegible] *mea* [illegible] *causa liber* [illegible] *atque*

[illegible]

N[illegible] & V[illegible]

—— [illegible]

[illegible]

[illegible] Pre[illegible] 1. c. [illegible] obiit [illegible]

Sed [illegible]

Co[illegible]

M[illegible] Q[illegible] [illegible] aut [illegible] tolerari [illegible] act. [illegible] 6

CVM PARTHAON[illegible] nei [illegible]

CVM CALCHA[illegible] cum [illegible] M[illegible] Thestor [illegible] jam. Citat hæc P[illegible] Lib. 6.

ACTUS V. SCENA II.

SENEX, MULIER, MENAECHMUS Sosicles.

Ut ætas mea [illegible] *est,*

[illegible]

[illegible] *haud* [illegible] *falsus.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *fert.*

[illegible]

[illegible]

10 [illegible]rem hoc sit negotii, quod filia si
[illegible] expetit me, ut ad se irem.
[illegible] quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.
[illegible]um propemodum jam scio quid siet rei.
15 [illegible] cum viro litigium natum esse aliquod.
[illegible] solent, quæ viros subservire
[illegible] postulant, dote fretæ, feroces.
[illegible] quoque haud abstinent sæpè culpâ.
[illegible]um est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.
20 Nec pol filia unquam patrem arcessit ad se,
Nisi quod aut [illegible], aut jurgii est causa.
Sed quidquid id est, jam sciam. atque eccam eam [illegible]
Ante ædeis, & ejus tristem virum video.
Id est quod suspicabar.
25 Appellabo hanc. MU. ibo advorsum. salve multum, mi pater.
SE. Salva sis. salvæne? advenio. sed cur arcessi jubes?
Quid tu tristis es? quid iste autem abs te iratus destitit?
Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.
Loquere, uter meruistis culpam, paucis: non longos logos.
30 MU. Nusquam equidem quicquam deliqui: hoc primùm te absolvo, pater.
Verùm vivere hic non possum, neque durare ullo modo.
Proin tu me hinc abducas. SE. quid istuc autem est? MU. ludibrio, pater
Habeor. SE. unde? MU. ab illo, cui me mandavisti, meo viro.
SE. Ecce autem litigium. quoties edixi tandem tibi,
35 Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimonia?
MU. Qui ego istuc, mi pater, cavere possum? SE. [illegible] interrogas?
MU. Nisi non vis. SE. quoties monstravi tibi, viro ut morem geras?
Quid ille faciat, ne id observes. quo eat. quid rerum gerat.
MU. At enim ille hinc amat meretricem ex proximo. SE. sanè sapit
40 Atque ob istanc industriam, etiam faxo amplius.
MU. Atque ibi potat. SE. tuan' quidem ille causa potabit minus,
Sive illic, sive alibi libebit? quæ hæc, malum, impudentia est?
Una opera prohibere [illegible] promittat, postules.
Neve quenquam accipiat [illegible]um apud te. servire tibi
45 Postulas viros? dare una [illegible]ra pensum postules,
Inter ancillas [illegible].
MU. Nam equide[illegible]ter adduxi, sed viro
I[illegible], [illegible] causa [illegible] quid d[illegible]uerit,
[illegible], [illegible] amplius.
50 [illegible] habet: ancillas, [illegible]

R.Ci

Rectè prohibet: melius sanam est mulier, mentem sumere.
MV. At ille suppilat mihi aurum & pallam ex arcis domo:
Me despoliat, mea ornamenta clam me ad meretrices degerit.
SE. Male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis,
55 *Quæ insontem insimules. MV. quin etiam nunc habet pallam, pater,*
Et spinther, quod ad hanc detulerat: nunc, quia resciscit, refert.
SE. Iam ego ex hoc uti factum est, scibo. ibo ad hominem atque adloquar.
Dic mihi istuc, Menæchme, quod vos dissertatis, ut sciam.
Quid tu tristis es? quid illam autem iratam abs te discedit?
60 *ME. Quisquis es, quicquid tibi nomen est, senex, summum Iovem*
Deósque detestor. SE. qua de re, aut cujus rei rerum omnium?
ME. Me neque isti male fecisse mulieri, quæ me arguit
Hanc domo ab se surripuisse, atque abstulisse dejerat.
Si ego intra ædeis hujus unquam, ubi habitat, penetravi pedem,
65 *Omnium hominum exopto ut fiam miserorum miserrimus.*
SE. Sanúsne, qui istuc exoptes, aut neges te unquam pedem
In eas ædes intulisse, ubi habitas, insanissime?
ME. Tun' senex ais habitare me hic in hisce ædibus?
SE. Tu negas? ME. nego hercle verò. MV. nimio hæc impudenter negas,
70 *Nisi quo nocte hac emigrasti. SE. concede huc, filia.*
Quid tu ais? num hinc emigrasti? ME. quem in locum, aut ob rem, obsecro?
SE. Non edepol scio. MV. profectò ludit te hic. SE. non tu te tenes?
Iam vero, Menæchme, satis jocatus es: nunc hanc rem age.
ME. Quæso quid mihi tecum est? unde, aut quis homo tu es? quid sum ego
75 *Tibi, aut adeò isti, quæ mihi molesta est quoquo modo?*
MV. Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur color
Ex temporibus atque fronte! ut oculi scintillant! vide.
ME. Quid mihi melius est, quàm quando illi me insanire prædicant,
Ego me assimulem insanire, ut illos à me absterream?
80 *MV. Ut pandiculans oscitatur! quid nunc faciam, mi pater?*
SE. Concede huc, mea nata, ab istoc quàm potes longissimè.
ME. Evoe, Evie, Bromie, quo me in silvam venatum vocas?
Audio, sed non abire possum ab his regionibus:
Ita illa me ab læva rabiosa fœmina observat canis.
85 *Poste autem illic hircus alus, qui sæpe ætate in sua*
Perdidit civem innocentem falso testimonio.
SE. Væ capiti tuo. ME. ecce Apollo mihi ex oraclo imperat,
Ut ego illic oculos exuram lampadibus ardentibus.
MV. Perii, mi pater, minatur mihi oculos exurere.
90 *ME. Hei mihi, insanire me aiunt, ultro cum ipsi insaniunt.*
SE. Filia, heus. MV. quid est? quid agimus? SE. quid si ego huc servos cito?

Ibo

Ibo adducam, qui hunc hinc tollant, & domi devinciant,
Priusquam turbarum quid faciat amplius. ME. enimvero, nisi
Occupo aliquod mihi consilium, hi domum me ad se auferent.
95 *Pugnis me vetas in hujus ore quicquam parcere?*
Nisi a meis oculis abscedat in malam magnam crucem,
Faciam, quod jubes, Apollo. SE. fuge domum quantum potest,
Ne hic te obtundat. MA. fugio. amabo, observa istunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. sumne ego mulier misera, quæ illæc audio?
100 *ME. Haud male illanc amovi. nunc hunc impurissimum,*
Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum patre:
Ita mihi imperas, ut ego hujus membra, atque ossa, atque artua
Comminuam illo scipione, quem ipse habet. SE. dabitur malum,
Me quidem si attigeris, aut si propius ad me accesseris.
105 *ME. Faciam quod jubes: securim capiam ancipitem, atque hunc senem*
Exossabo, dein dedolabo assulatim viscera.
SE. Enim vero illud præcavendum est, atque accurandum mihi:
Sane ego illum metuo, ut minatur; ne quid male faxit mihi.
ME. Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos junctos jubes
110 *Capere me indomitos, feroces: atque in currum inscendere,*
Ut ego hunc proteram leonem Getulum, olentem, edentulum.
Jam adstiti in currum: jam lora teneo: jam stimulum in manu est.
Agite equi, facitote sonitus ungularum appareant
Cursu celeri: facite inflexa asit pedum pernicitas.
115 *SE. Mihin' tu equis junctis minare? ME. ecce Apollo denuo*
Me jubes facere impetum in eum qui stat, atque occidere.
Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat atque dictum Apollinis.
SE. Heu hercle morbum acrem ac durum! di vostram fidem,
120 *Vel hic qui insanit, quam valuit paulo prius!*
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo atque arcessam medicum jam quantum potest.

VERSUS hujus Sc. [illegible] C] Ita MSS. Al[illegible], [illegible]. At Grut. [illegible] M[illegible] [illegible]g.

[illegible] SUM S[illegible]TUTE] Ita [illegible] act. 2: 1. *annis* [illegible]

—— [illegible] *trex* [illegible]

[illegible]

A quod locus frugibus ob[illegible]us, Es plenus[illegible]

ONUSTUM [illegible] hæc o[illegible] nam & [illegible] g[illegible], & corp[illegible] [illegible] utem, [illegible] Mercat. act. 4 1.

—— [illegible]?
SE. Ne[illegible] *est,*
quod [illegible].

[illegible] *q*[illegible].

[illegible]

[illegible] Cam [illegible] & vet. ed. & plac[illegible] Grutero. J. Gul. *Sed acru* [illegible]

[illegible] ita MS. pr.

MVL[illegible]O ADVOR[illegible]VM SALVE] Ita J. Gul. [illegible]

[illegible] V. N. Amph. 2. 2.

[illegible]

DISSERTATI[illegible] [illegible]

QVI [illegible] TRIST. [illegible]

DESTITVI[illegible] [illegible]

JOVEM DEOSQ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] hæc [illegible] Auctorum [illegible] lig. *velre* [illegible] & [illegible] *color* [illegible] & . A[illegible] 18. [illegible] his *color* [illegible] est bis [illegible] & [illegible] videtur [illegible], Gr. [illegible] quod & viridae & subluteum [illegible] ficem viridi colore exprimere [illegible] Plautus. Meus [illegible] leg. *ut* [illegible] *viridis exoritur color* [illegible] atque pro *luridus*. Nam veteribus secundam & tertiam declinationem, ut & conjugationem confundere nimis quàm solens. Vult autem mulier dicere, eum melancholicum esse & insanum: quod ex responsione Menæchmi [illegible] quet. Fundus vero emendationi huic geminus locus Capt. [illegible] 3. 4.

[illegible] maculis luridis [illegible]

[illegible]

ET [illegible] SCINT. V[illegible] Acid. per [illegible] hoc [illegible] 90.

[illegible]

[illegible] ANNI [illegible] TATUR [illegible]

[illegible]

[illegible] Patr[illegible] MS. [illegible]

[illegible]

QUANDO [illegible]

NUNC [illegible] IMPER[illegible] [illegible] bo. Acid. nost. in ver. [illegible]

[illegible] TITANUM [illegible] Titanem [illegible] prop [illegible] Le Fevre [illegible] & [illegible] o. [illegible] Jam vero C[illegible] Iamb. [illegible] quod [illegible] esset. [illegible] sunt [illegible] Martis filius; [illegible] Neptuni [illegible] rum rex, pr[illegible] Ph[illegible]ntis. Me[illegible] Extra controversiam [illegible] est [illegible] tura mea, *tremulum, T[illegible]num*. [illegible] Menæchmus, eumque per convi[illegible] *Tit[illegible]onum* nominat. Arist[illegible] [illegible] Prove[illegible] & Satira Va[illegible]

CYGNO P[illegible] J. P[illegible]

[illegible]

[illegible] mo & Co[illegible]

Fr[illegible]

unde Marti[illegible] & [illegible]

ARTI[illegible]

H[illegible]

[illegible]

ASS[illegible]

INCURRUM [illegible] Cam.

LEO-

LE[illegible] GETVLVM [illegible] A [illegible] de[illegible] repe[illegible] bene ag[illegible] [illegible] est, [illegible]. Gradat[illegible] tamen. Jam de leonis halitu Plin. lib. [illegible] hoc [illegible]: *Anima [illegible]* [illegible], &c. V. N. [illegible]

JAM ADSTITI [illegible] Gruc. d MSS.

STIMVLVM] Utroque genere veteres dixerunt, & Mal[illegible]. & Neutro.

IN MANV EST] ita MSS. Sed Vett. cod. Me[illegible] *in manum est.*

S[illegible]VS UNG. APPAREANT] tralatè [illegible] aut apparent, sed a[illegible]

INF[illegible] A ASTIT P] ita Grut. ductu MSS. [illegible] *facite in [illegible] fit p. pernicitas*: sensu [illegible] & elegant[illegible] pedum pernicitas enim, nisi inflexa fit, celeri curriculo esse non potest. Vulg. & veteres e[illegible]: Lamb. *in flexu.*

QVI ME CAPILLO HUNC DE CVRRV D[illegible]PIT.] A[illegible] ad Palladem [illegible] Homericam, quæ Ac[illegible] a pugna revocavit,

DERIPIT. *Deripere*, est deorsum rapere & detrahere. *Diripere*, diverse & in varias partes rapere, ut fit in expugnationibus urbium. *P[illegible]*

AT[illegible] VE DICTVM] [illegible]

[illegible] [illegible] ora [illegible]

[illegible]

AP[illegible] INS[illegible] illa n[illegible] *[illegible]* ... *Vi[illegible]* ... ctori[illegible] quid [illegible] & A[illegible] fi, *tunc* [illegible] tur, quà illu[illegible]

[illegible]

[illegible] mea [illegible]

Scripta [illegible]

aut den[illegible] que [illegible] *[illegible]* Pegn[illegible] Fra[illegible] videbatur.

QV[illegible] SANIT QVAM [illegible] *re & insanire* [illegible] G[illegible] *[illegible]*, & *[illegible]*: sic [illegible] *nisma*. L.

ACTUS V. SCENA III.

MENÆCHMUS, SENEX.

NAM NE mihi abierunt, quæso, ex conspectu meo,
Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?
Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?
Vosque omnes quæso, si senex revenerit,
5 *Ne me indicetis, qua platea aufugerim.*
SE. Lumbi sedendo, oculi spectando dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
[illegible] tandem [illegible] ritus venit.
Ait se [illegible] fractum AI[illegible] apto,
10 *[illegible] autem [illegible] nunc cogito,*
[illegible]
[illegible]

LUMBI SEDENDO, OCULI] Alii, *oculi-que*. Sed J.C. Scal. l. 6. Poet. illud *que* non agnoscit: neque sex edit. meæ. Sane MSS. Cam. leg. *oculi exped. d.* Et, *oculi hinc spectando d.* ut & vett. ed. utrumque produnt.

DUM SE EX OPERE] Seneca libr. 6. c. 36. De benef. *Gravissima infamia est medici, opus quærere.* ut scil. aut ægri, aut magis ægri sint. Quod tamen vulgo medicis lepide objicit, & subsannat Philemon

Τίς ἐστιν ὑγιής; ἰατρὸς. ὡς κακῶς ἔχει
Ἀλλ' οὐδεὶς ἄρα πως μηδεὶς ἔχει.
Quis iste porrò? medicus. ô quàm sese habet
Medicus malè omnium, nemo si malè sese habet!

ODIOSUS T.] Heins. l. *Ociosus t.* ut Rud. act 4: 5.

OBLIGASSE CRUS FRACT. ÆSCULAPIO, &c.] Argutatur senex, & ludit in ambiguitate nominum *Æsculapii* & *Apollinis*, quæ tam pro diis ipsis, quam pro statuis eorum accipi possunt. Si enim statuas restituit faber fuerit, non medicus. Sin autem ipsis diis medicinam fecit, præstantissimus sit oportet. Ideò dicit Senex, se dubitare, utrum medicum ducat an fabrum. *Pistorus*.

MOVE FORMICINUM GRADUM.] ita MSS. & mei Codd. quod probat Schoppius. Ut sic inclamet medicum, & ad celerandum hortetur. Et sic etiam legi Pediæ satisfiet. Cæterùm formicarum gradus minutissimus est ac spissimus, atque ideò tardus. Multum quidem movent, sed parum promovent. Pari formâ dixisse Catullum Carm. 39. *incedere myrmicè*, Muretus adserit: item Douza, qui è Martial. apponit *Crusculum formicæ*, in Præcid. Catul. c. 7. Quanquam Scalig. in Catullo legit, *rythmicè* vel certe, *mimicè*.

ACTUS V. SCENA IV.

MEDICUS, SENEX.

QUID esset illi morbi dixeras? narra senex.
Num larvatus, aut cerritus? fac sciam.
Num eum veternus, aut aqua intercus tenet?
SE. Quin eâ te caussâ duco. ut id dicas mihi,
5 Atque illum ut sanum facias. ME. perfacile id quidem est.
Sanum futurum, meâ ego id promitto fide.
SE. Magnâ cum curâ ego illum curari volo.
ME. Quin suspirabo plus sexcenties in die:
Ita ego illum cum curâ magnâ curabo tibi.
10 SE. Atque eccum ipsum hominem. ME. observemus, quam rem agat.

QUID ESSET ILLI MORBI.] ita MSS. & Cam. & mei omn. *Quid esset illi morbi d.* Iidem MSS & Edd. in seq. versu delent, *est ille.* rectè, Gruteri monitio. nam *larvatus* est quattuor syllabarum. Sic in Priapeis,

Pallorem maciemque larualem.

etsi ibi *larvalem* malit Turn. lib. 13 c. 22. Festus: *Larvati, sunt furiosi & mente moti: quasi larvis & spectris exterriti.* D[illegible] *Cerriti* V.N. Amph. 2. 2.

MEA EGO ID] ita MSS. a quibus nunc non abit Gruterus, sic o.

QUIN SUSPIRABO PLUS SEXCENTIES IN DIE.] Hanc veram [illegible] lectionem, [illegible] argumentis docet Lambinus. Quæ tamen Acidalius omnia, se judice, [illegible]; & sic rescribit:

[illegible] suspirabo plus sexcentis [illegible]. Ita
Ego [illegible] cum curâ m.

Camerarius edidit: *plus sescentos in dies.* cujus tamen MSS. præferunt *sescenta indies.*

ITA EGO ILL. CUM CURA MAGNA C. T.] Sic MSS. & vett. edd. probatque Gruterus, nullo habito respectu versus. Et repetere cū aliis verbis Senis hoc quoque Medicus ex decoro debebat. Sententia autem est, auctore Lambino, & jocus ex ambiguo, in verbo *Curare*, quod interdum [illegible] significat; quo modo Senex vult intelligi: interdum cura aliquâ angi & sollicitari: quo modo Medicus accipit. Vel est potiùs ambiguum in voce *cura*, quæ & angorem animi, & industriam significat: atque hoc modo Senex capit; illo Medicus. quod declarat ejus responsio: nam, inquit, ut intelligas, me curâ magnâ generum tuum curaturum, ego suspiria altè petam plus sexcenta in die.

Q. REM AGAT.] ita MSS. & vett. ed. *agat*; teste Grutero: etsi versus respuere videatur. qui tamen sanus erit, si *quam* [illegible] pronuncietur.

ACTUS V. SCENA V.

MENÆCHMUS surreptus, SENEX, MEDICUS.

EDEPOL ne hic dies pervorsus atque advorsus mihi obtigit:
Quæ me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam
Parasitus, qui me complevit flagiti & formidinis:
Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.
5 *Quem ego hominem, si quidem vivo, vitâ devolvam suâ.*
Sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quæ mea sit.
Meo cibo & sumtu educatus est: anima privabo virum.
Condignè autem hæc meretrix fecit, ut mos est meretricius.
Quia rogo pallam, ut referatur rursum ad uxorem meam,
10 *Mihi se ait dedisse. heu edepol, ne ego homo vivo miser!*
SE. Audin' quæ loquitur? MED. se miserum prædicat. SE. adeas velim.
MED. Salvus sis, Menæchme. quæso cur apertas brachium?
Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali.
MEN. Quin tu te suspendis? MED. ecquid sentis? ME. quid ni sentiam?
15 *MED. Non potest hæc res ellebori jugere obtinerier.*
Sed quid ais, Menæchme? MEN. quid vis? MED. dic mihi hoc, quod te rogo:
Album, an atrum vinum potas? MEN. quin tu is in malam crucem.
SE. Jam hercle occeptat insanire primulum. MEN. quin tu me interrogas,
Purpureum panem, an puniceum soleam ego esse, an luteum?
20 *Soleamne esse avis squamosas, pisceis pennatos? SE. paps,*
Audin' tu, ut deliramenta loquitur? quid cessas dare
Potionis aliquid, priusquam percipit insania?
MED. Mane modò: etiam percontabor. SE. alia occidis fabulâ.
MED. Dic mihi hoc etiam: solent tibi unquam oculi duri fieri?
25 *MEN. Quid? tu me locustam censes esse, homo ignavissime?*
MED. Dic mihi, en unquam tibi intestina crepant, quod sentias?
MEN. Ubi satur sum, nulla crepitant: quando esurio, tum crepant.
MED. Hoc quidem edepol haud pro insano verbum respondit mihi.
Perdormiscin' usque ad lucem? facilin' tu dormis curans?
30 *MEN. Perdormisco, si resolvi argentum cui debeo.*
Qui te Juppiter dique omnes, percontator, perduint.
MED. Nunc homo insanire occeptat: de illis verbis cave tibi.
SE. Imò modestior nunc quidem est de verbis, præut dudum fuit.

Nam

Nam dudum uxorem suam esse ajebat rabiosam canem.
35 *MEN. Quid ego dixi? SE. insanis, inquam. MEN. egone? SE. tu istic, qui mihi*
Etiam me junctis quadrigis minitatus prosternere.
Egomet hæc te vidi facere, egomet hæcce te arguo.
MEN. At ego te sacram coronam surripuisse Jovi scio.
Et ob eam rem in carcerem ted esse compactum scio.
40 *Et postquam es emissus, cæsum virgis sub furcâ scio.*
Tum patrem occidisse, & matrem vendidisse, etiam scio.
Satin' hæc pro sano maledicta maledictis respondeo?
SE. Obsecro hercle, medice, propere, quicquid facturus, face.
Non vides hominem insanire? MED. scin' quid facias optimum?
45 *Ad me face ut deferatur. SE. itan' censes? MED. quippini?*
Ibi meo arbitratu potero curare hominem. SE. age ut lubet.
MED. Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.
MEN. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.
MED. I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant. SE. quot sunt satis?
50 *MED. Proinde, ut insanire video, quattuor: nihilo minus.*
SE. Jam hic erunt. asserva tu istunc, medice. MED. imò ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opus est. tu servos jube hunc
Ad me ferant. SE. jam ego illic faxo erit. MED. ego abeo. SE. vale.
MEN. Abiit socerus: abiit Medicus. nunc solus sum. prò Juppiter,
55 *Quid illuc est, quòd me hic homines insanire prædicant!*
Nam equidem postquam gnatus sum, nunquam ægrotavi unum diem.
Neque ego insanio, neque ego pugnas neque lites cœpio.
Salvus salvos alios video: novi homines, alloquor.
An qui perperàm insanire me ajunt, ipsi insaniunt?
60 *Quid ego nunc faciam? domum ire cupio: at uxor non sinit.*
Huc autem nemo intromittit. nimis proventum est nequiter.
Hîc ergo usque ad noctem: saltem, credo, intromittar domum.

VERSUS hujus Sc. sunt tetram. troch. catalect.

MEUS ULYSSES] quo utebar consiliario & administro, ut Agamemnô Ulysse ad Trojã.

VITA DEVOLVAM SUA] Bos[illegible] à Parcarum fusis aut stamine putat [illegible]m[illegible], quod confirmat & Virg. 4. Georg.

Carmine qu[illegible] [illegible] fusis mollia pensa
Devolvunt ——

QUÆ MEA SIT.] quippe [illegible] non suo, sed me[illegible] sumptu vivit. Ita autem MSS. Cam. & vett. edd. V[illegible], *e[illegible].*

MOS EST MERETRICIUS.] ita [illegible]ett. ed. & MS. [illegible] : qu[illegible]d est [illegible] [illegible]. V[illegible]g. *meretr[illegible]*.

NUNC [illegible]] [illegible] M[illegible]S. Vulg. *tute versa[illegible]i offi[illegible].*

ECQUID SENTIS?] Ridiculum est, ita Me-A dicum rogare. & Menæchmus nimis molliter respondet [illegible] illud ab eo quæsitum. Quin tu personas [illegible] restitu[illegible] *SE. [illegible] sentis? MED. Quid ni sentiam? Non pot.* Acidal.

[illegible]LLEBORI JUGERE] Non potest hujus ægri sanitas tant[illegible] ellebori copia obtineri, quanta ex agri jugere meti potest. *Simile Hor. [illegible], Sat. 3.*

Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

ALBUM AN ATRUM VINUM POTAS?] Non temere hoc quærit Medicus. nam aliud vinum aliis ægris convenit. L.

PURPUR. AN PUNIC. PAN.] *Purpur. pa[illegible]* q[illegible], [illegible]iximus Casin. 2. 5 Cæterum *P[illegible]* color, est rubor nigricans: *Puniceus*, dilutior & floridior Lucr. 2.

 Pur-

Purpura Pœniceaque color clarissimu' multo, &c. A Esse, i. edere.

PERCIPIT] i. penitus capit. Ter. Eu. *urbis odium me percipit*. ubi τὸ per ἐπιτατικὸν est.

SE. ALIA OCCIDIS FABULA] ita disertè MS. pr. im... quod cur ex... nunc sit hactenus non video. Cam. edidit: *aliam occidis fabulam*. In MS. sec est. *alia occidis ... ... edd. SE. occidis fa. jam*, quasi facto jam, non dicto opus ... non minus eleganter. J. Douza ... *occipite fabulam*, vel etiam, *occipito* ... *ipse*. Esse ... imperantis, ... non postulare ... verum ... At Meursius hunc totum locum, quem fœdè luxatum ..., ita restituere conatur:

MED. ... etiam percontabor alia.
SE. occidis fabulam.
MED. Dic mihi hoc etiam. solent tibi unquam oculi duri fieri?
Dic mihi, an unquam tibi intestina crepant, quod sentias?
MEN. Quid? tum me bustam esse censes, homo ign...ssime?
Ubi satur sum, nulla crepitant; quando esurio, tunc crepant.
MED. Hoc quidem ...

Acidalius ita

—— *etiam percontabor alia. SE. occidis fabulas.*

Cùm alia etiam percontari velle diceret Medicus, gravatur hoc Senex: &, occidis hominem, inquit, tuis fabulis: ad vulgi dictum fortè alludens, quo Medicus garrulus fertur alter ægroto morbus.

OCULI DURI FIERI?] Ne hoc quidem temere quærit Medicus. Nam eorum, quos atra bilis vexat, corpora constat fieri extrinsecus duriora, propter atræ bilis naturam, quæ siccissima & calidissima est: inprimis oculi, qui sunt texturâ præditi rarissimâ, partesque corporis sunt infirmissimæ. Vide L. & P. Vict. libr. 25. cap. 16. ubi hæc insaniæ signa ab Aristotele ait probari.

ME LOCUSTAM CENSES?] Locustæ cum de insectorum genere sint, palpebris carent: idcircò duriss. sunt oculis. Arist. 2. de Part. Anim. & Plin. libr. 11: 37. De Locustis qui tractarint, suggeret tibi G. Erhardus in Symbolis Petronianis, pag. 617.

EN UNQ. TIBI INTESTINA CREPITANT.] ita MSS. & J. Gul. *En unquam*, vetustè: quod nos, *unquamne?* Eorum autem, quos atra bilis agitat, corpora esse flatuosa constat. Cas. act. 4: 3. *Mibi manu ... jamdudum intestina murmurant.* V. N. Cistell. act. 5: 5.

CURANS?] i. cum aliquâ curâ urgeris? *Curans* autem in MSS. & omnib. edd. est. quod alii in *cubans* mutarunt. Acidal. ad hanc faciem refinxit:

Perdormiscin'? MEN. usque ad lucem. MED. forsitan obdormis? MEN. cubans
Obdormisco, si res salva arg. cuiest debeo.

Ita duo interroget. Primum, totamnè noctem continuè dormiat, an somno interv.igilet interrupto, aut diu vigilet abrupto. Deinde an promptè aut ægrè obdormiscat. L. fatetur, se vixdum lecto compositum incipere statim condormire, si euris argentariis si. liber.

QUI TE JUP.] ita Grut. l. eum MS. *Qui te Jup.* ut & mox, *occeptat*.

CORONAM JOVS SUR.] quod Pet... quidam dicitur fecisse. V. N. Trin. 1: 2.

CÆSUM VIRG.] Non enim ad mortem semper cæsi. Lips. de Cruce lib. 3. cap. 2.

SAT. HÆC PRO S.] Cum in nonnullis edd. esset *hoc*: Acidalius f. *Satin' hoc pro sano? maledicta male dictis respondeo.*

ALIQUOS VIGINTI DIES] ita legere omn. MSS. Lambinus ait: & valere, *circiter viginti dies*. Varro l. t. de Re Rust. c. 2. in extr. *Si velis in convivio multum bibere, cœnareque libenter, antè esse oportet brassicam crudam ex aceto, & post aliquas folia quinque*. ita & Bosius. Tamen J.C. Scalig. lib. 4: 34. Poet. agnoscit, *aliquot vig. d.* Et ἀναπλήρωσιν vocat *Expletionis causâ*, &c. vide. Etiam Acidalius pertendit verum esse, *aliquot hos vig.*

I, ARCESSE H.] ita MSS. à primâ manu.

HOMINES] *Homines* hic pro *servis* poni, ut & Most. act. 5: 1. autumat Douza F. B

NIHILO MINUS] quattuor satis sunt: nihilo pauciores arcessi oportet. L.

ABIIT SOCERUS] ita MSS. Cam. & edd. *Socerus*. Meursius pertendit scriptum fuisse, *socerus*: ut fuerit in vet. Cod. Priscianus libr. 6. *Vetustissimi communiter hic & hæc Socrus proferebant*. Actius in Atreo *Simul & Pisæa præmia arrepta à socru possedit suo*.

NAM EQUID.] ita MS. Cam. pr. versum inserit: qui tamen in sec. non apparet.

CÆPIO] ita & Mediolan. ed. & Paris. at MSS. *cupio*.

NIMIS PROVENTUM EST NEQUITER.] nimis mihi infeliciter res processit. Rud. 3: 5. *Equidem ... proveni nequiter multis modis.* Truc. 2. 4. *Cumque benè provenisti, gaudeo*. V. N. ibid Palm. fol. 213.

HIC ERGO] ita MSS. Cam. Vulgo *vero*.

SALTEM, CREDO, INTROM. DOMUM.] si exclusus sum ab Erotio, saltem ... ab uxore. L.

ACTUS

ACTUS V. SCENA VI.

MESSENIO servus.

SPECTAMEN bono servo id est, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitátque,
Vt absente hero rem heri diligenter
Tutetur, quàm si ipse adsit, aut rectius.
5 *Tergum quàm gulam, crura quàm ventrem oportet*
Potiora esse, cui cor modestè situm est.
Recordetur id, qui nihili sunt, quid iis pretii
Detur ab suis heris, ignavis, improbis
Viris; verbera, compedes, mola, magna
10 *Lassitudo, fames, frigúsque durum.*
Hæc pretia sunt ignaviæ.
Id egò malè malum metuo. propterea bonum
Esse certum est, potius quàm malum. nam magis multò
Patior facilius verba. verbera ego odi.
15 *Nimióque edo libentius mólitum, quàm*
Mólitum præbibeo. propterea heri imperium
Exsequor bene, & sedatè servio.
Atque id mihi prodest. alii sese ita ut in rem
Esse ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse oportet:
20 *Metum ut mihi adhibeam; culpam abstineam:*
Heróque ut omnibus in locis sim præstò.
SERVI, Qui culpâ carent, & metuunt; ii
Solent esse heris utibiles. nam illi qui nihil
Metuunt, postquam malum promeritum est, metuunt.
25 *Metuam ego haud multum quidem. propè est, quando*
Herus, quod strenuè faciam, pretium exsolvet.
Ego hoc exemplo servio, tergo ut in rem esse arbitror.
Postquam in tabernam vasa & servos collocavi, ut jusserat,
Ita venio adversum. nunc fores pultabo, adesse ut me sciat.
30 *Neque utrum ex hoc saltu damni salvum scio eliciam foras.*
Sed metuo, ne serò veniam, depugnato prælio.

VERSUS h. Sc. sunt trim. numeris confusis A catalectici: unus dimeter acatal. & ultimi quinque tetram. cat. troch. ut & Scenæ seq. ad finem usque Fabulæ.

SPECTAMEN BONO SERVO] δοκίμιον probatio & experimentum boni servi. Constructio est, ut illa Mil. 3:1. *Esset hic annona carior.* Et potest videri respectu ad formulã antiquam, *Spectatus satis*, de servis, quo significabatur, diu & benè servijsse. Terent. Ad. act. 5: 6. *Nam is mihi est pro-*

 fe-

fecto servus spectatus satis,
Cui dominus curæ est &c.

QVAM SI IPSE] sibi telig *æquè.* quod & centies alibi factum. Lambinus hic nihil sani : Grut. in Priapeis :
Quæ fuco caret atque petra pumex.

TERGVM QVAM GVLAM &c.] Oportet servum tergo suo potius, quàm gulæ consulere ; & cruribus potius quàm ventri. Nam si officium negligat, futurum est, ut tergum quidem virgis cædatur, crura verò compedibus vinciantur. *L.*

CVI COR MODESTE SITVM EST, &c.] servus, cui animus modeste affectus est, recordetur, quid servis nequam mercedis a suis heris persolvatur: sc. verbera, comped. pistrina, ubi magna lassitudo &c. Vide L.

RECORDETVR] ita MSS. Cam. qui & v. seq. *Veru* servant, non, quod posuit Lamb. *Servu.* Grut.

MAGIS FACILIVS] pro, *magis facile.* V. N. Prolog.

NIMIOQ. EDO LIB. &c.] nimio libentius edo, quod alii servi in pistrina misero labore moluerunt, quàm ego aliis id, quod molestè moluerim, edendum præbeo.

ALII SESE ITA UT IN] ita Gruterus, duo MSS.

METVM UT MIHI ADHIB.] quo scil. deterritus in officio maneam.

CVLPAM ABST.] ita MSS. ambo, à primâ quidem manu: *culpam abstin.* Cæterum nescio quem *metum committem* nugator Pylades, contra omnes c[odd]. nobis fabricatus est. [illegible] doleo, in contextum etiam a Vangion. relatum.

SERVI QVI CVLPA CARENT, ET METVVNT] ita planè MS. sec. cum vett. edd. In pr. fuit, *Servi, quicum &c.* sed postea delerunt : ut & alibi turbatum. Similis sent. M[...] act. [...] Guntherus lib. 2. v. 33.
Mentis quippe bonæ proprium est agnoscere culpam,
Culpa ubi nulla subest.

POSTQVAM MALVM PROMERITVM EST &c.] *Promeritum* hic & passive & in [...] partem est positum, quod rarius : pro, *commeritum.* sic & Amph. act. 2. 1. Donatus *Promeritum est, adjuvit, profuit: cui contrarium est, commeruit.* Sententia est : Nam illi, qui nullo metu [...] tur, neque metu deterriti à culpâ abstinent [...] quam malum commeruerunt, tum denique [metuunt]. *L.*

NEQ. UTRVM EX H. SALTV DAMNI] Douſa malit, *Neque ut eum ex h.* Et, *Saltus d[amni]* sic dictum, ut *Montes mali.* Epid. act. 1. [...] & *montes mærorum* Most. act. 2. 1. atque alia [...] apud hunc Comicum. Quo etiam referenda [...] Proverb. illud è Casinâ :
Jam ego uno in saltu lepide apros capiam duos.
Nec tamen idem Douza negitat, ad obscenam [...] lam, hoc est, malè ominatam civitatis Epidamni appellationem hoc etiam loco respicere Menæchmum. Sanè hic versus variè turbatur. MSS. ambo
Neque utrum ex hoc saltu damni salvom utedue anfora.
Edd. Mediol. & Veneta :
—ex hoc saltem damno alium eluo anfora
Parisinâ
Utque meum ex hoc saltem Epidamno alvum eluam amphora :
quomodo Sarracenus hariolabatur.

NE SERO VENIAM] Vide Proverb. μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, *post bellum suppetiæ.* Et, *Sero sensisti.*

ACTUS V. SCENA VII.

SENEX, MENAECHMUS surreptus, LORARII, MESSENIO servus.

PER ego vobis deos atque homines dico, ut imperium meum
Sapienter habeatis curæ, quæque imperavi atque impero,
Facite illic homo jam in medicinam ablatus sublimis fiet,
Nisi quidem vos vestra crura aut latera nihili penditis.
5 *Cave quisquam, quod illic minitetur, vostrum flocci fecerit.*
Quid statis? quid dubitatis? jam sublimem raptum oportuit.
Ego ibo ad medicum, præstò ero illic, cum venietis. MEN. occidi.
Quid hoc est negotii? quid illi homines ad me currunt, obsecro!
Quid vultis vos? quid quæritatis? quid me circumsistitis?

10 Quò rapitis me? quò fertis me? perii. obsecro vestram fidem:
Epidamnienses subvenite cives. quin me mittitis?
MES. Prò di immortales, obsecro, quid ego oculis aspicio meis?
Herum meum indignissimè nescio qui sublimem ferunt.
MEN. Ecquis suppetias mihi audet ferre? MES. ego, here, audacissimè.
15 O facinus indignum & malum, Epidamni cives, herum
Meum hic in pacato oppido
Luci deripier in via, qui liber ad vos venerit!
Mittite istunc. MEN. obsecro te, quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam injuriam.
20 MES. Imò & operam dabo, & defendam, & subvenibo sedulò:
Nunquam te patiar perire: me perire est æquius.
Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te obsecro.
Hisce ego jam sementem in ore faciam, pugnosque obseram.
Maxumo hodie malo hercle vostro istunc fertis. mittite.
25 MEN. Teneo ego huic oculum. MES. face ut oculi locus in capite appareat.
Vos scelesti, vos rapaces, vos prædones. LO. periimus.
Obsecro hercle. MES. mittite ergo. MEN. quid me vobis tactio est?
Pecte pugnis. MES. agite, abite, fugite hinc in malam crucem.
Hem tibi etiam, quia postremus cedis, hoc præmii feres.
30 Nimis autem bene ora commentavi, atque ex meâ sententiâ.
Edepol, here, næ tibi suppetias tempore adveni modò.
MEN. At tibi di semper, adolescens, quisquis es, faciant bene.
Nam absque teà esset, hodie nunquam ad Solem occasum viverem.
MES. Ergo edepol, si rectè facias, here, me mittas manu. (quid est?
35 MEN. Liberem ego te? MES. verum. quandoquidem, here, te servavi. MEN.
Adolescens, erras. MES. quid, erro? MEN. per Jovem adjuro patrem,
Me herum tuum non esse. MES. non taces tu? MEN. non mentior.
Nec meus servus unquam tale fecit, quale tu mihi.
MES. Sic sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.
40 MEN. Meâ quidem hercle caussâ liber esto, atque ito quo voles.
MES. Nempe jubes? MEN. jubeo hercle, si quid imperii est in te mihi.
MES. Salve mi patrone. SERVUS ALIUS. cum tu liber es, Messenio,
Gaudeo. MES. credo hercle vobis. sed, patrone, te obsecro,
Ne minus imperes mihi, quàm cum tuus servus fui.
45 Apud te habitabo, & quando ibis, una tecum ibo domum.
MEN. Minimè. MES. nunc ibo in tabernam: vasa & argentum tibi
Referam. rectè est obsignatum in vidulo marsupium
Cum viatico, id tibi jam huc afferam. MEN. affer strenuè.
MES. Salvum tibi item ut mihi dedisti, reddibo. hic me mane.
50 MEN. Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt multis modis.

Alii

Alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras.
Etiam hic servum esse se meum ajebat, quem ego emisi manu.
Is ait se mihi allaturum cum argento marsupium:
Id si attulerit, dicam ut à me abeat liber quò volet:
55 *Ne tum, quando suus factus sit, à me argentum petat.*
Socer & medicus me insanire dicebant, quid sit, mira sunt.
Hæc nihilo mihi esse videntur secius, quàm somnia.
Nunc ibo intrò ad hanc meretricem: quanquam succenset mihi.
Si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domum.

PER EGO V.] V. N. Bacchid. act. 4: 8.

IN MEDICINAM] in Medici tabernam seu apothecam. *ἰατρεῖον* V. N. Epid. 2: 2.

CRVRA AVT LATERA] nisi quidem vos vestra crura compedibus vinciri, aut latera virgis cædi velitis. *L.*

LVCI DERIPIER] Singula habent emphasin, *pacato opido: luci: in viâ: liber.*

MITTITE ISTVNC. ME.] ita Grut. è vestigiis MSS.

PVGNOSQ. OBSERAM] Metaph. ab agricultura. ita Lucr. lib. 5. *serere vulnera.* Tacitus; *crebra pro portu prælia serebant.* Livius, *pugnam inter se consererent.* Alia metaphorâ Statius, *librare vulnera*, dixit, quasi librato & jacto telo inferre.

FAC, UT OCVLI L. IN CAP. APPAR.] Fac ut oculus ei sit erutus. *L.*

PECTE PVGNIS] ita MSS. Vtitur & Pœn. act. 1: 2 & Rud. 3: 2. *Pectere* est multare. hinc *depectere, circumpectere*, malum aut infortunium alteri dare. Terent. Heaut. *Depexere* & *Exornare* jungit. - *Adeo exornatum dabo, Adeo depexum* &c. *Circumpectere* etiam defraudare & circumvenire significat Grut. Franci mei, Jch habn dapfer gekämbt.

BENE ORA COMMENTAVI.] Tractum videtur à statuarum fictoribus, qui crebris mallei ictibus statuarum figuras & oris lineamenta commentantur. Fortasse etiam jocans Plautus à *mento* hoc verbum fecit: q. d. mento ornavi: ut notat Cam. eum quo facit in priori quidem sententiâ Turnebus, quem vide, quæso, Adversf. lib. 2. cap. 28. At Meursius, Non intellexerunt, inquit, locum hunc viri magni. Nam *commentare* veteribus illis videtur usurpatum pro *percutere, ferire*, quod legitur ex his Plaurinis. atque inde virgæ quibus sacerdotes iter sibi impedientes verberabant, ut à se amoverent, *Commentacula* appellatæ, ut Festus docet. itaque non rectè ibi *Commotacula* reponunt. Hæc ille. Et quamvis *commentasti*, omnes vet. codd. sed & MSS. Camer. præferant, teste Grutero: tamen Jan. Gul. Vetisim. legit *Carminasti*, aut *Carmentasti*. Ut enim, inquit, ab *argumento* argumentari: ita à *Carmento*, quod instrumentum lanæ putandæ proprium, *Carmentari*, aut *Carmentare*, videtur fuisse in usu. Certe usitata in eâdem re, *Carmen* & *Carminare*. Lucr. *carmine lana trahatur.* Plin. lib. 9. *lana carminata mergitur.* Benè, inquit servus, illis os depexui & quasi lanam carminavi: alludens ad id, quod Men. dixerat, *Pecte os pugnis.* At idem Gruterus, Malè, inquit, Gulielm. *carminasti*. metaphora enim & altera egregia, nam *commentare* est raptim & sine ordine aliquid memoriæ caussâ indistinctè annotare. Sic & noster Pseud. act. 1: 5.

> *Quasi in libro cum scribuntur calamo litteræ,*
> *Stilis me totum usque ulmeis conscribito.*

Citat præterea Servius 1. Æn. ex Plauto: *corpus tuum virgis inscribam.* Statius Theb. XI. de equo vulnerato:

> *Arsa, ut sanguineo scribit rutilantia gyro.*

Inde etiam Sarcasmus discipulorum stilis lacerantium Præceptorem apud Prudent. in Cassiano:

> *Non potes irasci quòd scribimus, ipse jubebas*
> *Nunquam quietum dextera ut ferret stilum,* &c.
> *Pangere puncta libet, sulcisque intexere sulcos* &c.

Nec minus plene de se Eulalia, apud eundem:

> *Scribere ecce mihi domine:*
> *Quam juvat hos apices legere,*
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Idem [illegible] Romani:
> *Cha[illegible]*
> *Ger[illegible]*

Hæc Gruterus. Etiam A[illegible] senten[illegible] amunicé probat, qui dicunt, Servu[illegible] rum

[illegible] & [illegible]

[illegible] in [illegible]

At [illegible]

[illegible] MSS. [illegible] to fa- [illegible] & per- [illegible] Terebo [illegible] & [illegible]

[illegible]

S[illegible]C[illegible] [illegible] *Nunc* [illegible]

[illegible] &c. Itaque sic [illegible] *Mane me: nunc ibo*, &c. [illegible] Messenioni.

JAM HOC AFFERAM] ita MSS. & probat Grut.

SALVUM TIBI ITEM] ita MSS.

R[illegible] sine illo *me* [illegible] V N. Truc. act. 4. 2.

[illegible] *mire mod.*

QUANDO [illegible] Casaubonus legit [illegible]

—— *niens a P*[illegible]

Mens, [illegible] Priscianus [illegible]

[illegible] est [illegible] Ag[illegible]

ACTUS V. SCENA VIII.

MENÆCHMUS Sosicles, MESSENIO servus.

MEN' hodie usquam conve[illegible] te au[illegible] aud[illegible] di[illegible]e.
[illegible]quam advorsum mihi [illegible] ut hu[illegible] MES [illegible]
[illegible] homine qui te fer[illegible]bant sublimem [illegible],
Apud hasce [illegible] amabas dicum [illegible] atque [illegible] omnium,
5 Quum [illegible] eripio, vi pugnando, ingratiis.
Ob [illegible] serva[illegible], me am[illegible] liberum.
Quum [illegible] pet[illegible]re, & vi[illegible] tu, qua[illegible]
Pr[illegible] ut [illegible]
MEN. Li[illegible]rum [illegible]re? MES. certo. MEN. [illegible]
10 *M*[illegible] *potius* [illegible] *te* [illegible] *m*[illegible].

QUO MODO [illegible] & [illegible] unius [illegible]

[illegible] *pri*, [illegible] *tio* [illegible] A[illegible] *sublimem ferebant quatuor* & [illegible]

QUUM E. A[illegible]

ACTUS V. SCENA IX.

MENAECHMUS surreptus, MESSENIO, MENÆCHMUS Sosicles.

Si vobis per oculos jurare, nihilo hercle ecastor magis
Facietis, ut ego hoc abstulerim pallam & spinter, pessimae.
MES. Pro Dii immortales, quid ego video? M.SO. quid vides? MES. speculum tuum.
M.SO. Quid negotii est? MES. tua est imago: tam consimilis est, quam potest.
5 *M.SO. Pol profecto haud est dissimilis, meam cum formam noscito.*
M.SU. O adolescens, salve, qui me servasti, quisquis es.
MES. Adolescens, quaeso hercle loquere tuum mihi nomen, nisi piget.
M.SU. Non edepol ita promeruisti de me, ut pigeat quae velis.
Mihi est Menaechmo nomen. M.SO. imo edepol mihi.
10 *M.SU. Siculus sum Syracusanus. M.SO. ea domus & patria est mihi.*
M.SU. Quid ego ex te audio? M.SO. hoc quod res est. MES. novi equidem hunc: herus est meus.
Ego quidem hujus servus sum, sed esse hujus me credidi.
Ego hunc censebam esse te, huic etiam exhibui negotium.
Quaeso ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens tibi.
15 *M.SO. Delirare mihi videre, non commeministi semul*
Te hodie mecum exire e navi? MES. enim vero aequum postulas.
Tu herus es: tu servum quaere: tu salveto: tu vale.
Hunc ego esse aio Menaechmum. M.SU. at ego me. M.SO. quae haec est fabula!
Tu es Menaechmus? M.SU. me esse dico, Moscho prognatum patre.
20 *M.SO. Tun' meo patre es prognatus? M.SU. imo equidem, adolescens, meo.*
Tuum neque occupare [illegible], neque praeripere postulo.
MES. Dii immortales, spem insperatam date mihi, quam suspicor.
Nam nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani duo.
Nam & patriam & patrem commemorant pariter, qui fuerint sibi.
25 *Sevocabo herum. Menaechme. M.SU. M.SO. quid vis? MES. non ambos volo,*
Sed uter vestrorum est advectus mecum navi? M.SU. non ego.
M.SO. at ego. MES. te volo igitur: huc concede. M.SO. concessi. quid est?
MES. Illic homo aut sycophanta, aut geminus est frater tuus.
Nam ego hominem homini similiorem numquam vidi alterum.
30 *Neque aqua aquae, neque lacte est lactis, crede mihi, usquam similius,*
Quam hic tui est, tuque hujus autem: post eandem patriam ac patrem
Memorat. meliust nos adire, atque hunc percontarier.
M.SO. Hercle qui tu me admonuisti recte, & habeo gratiam.

Perg-

Perge operam dare ut cœpisti. liber esto, si invenis

35 *Hunc meum fratrem esse. MES. spero. ME. SO. & ego idem spero fore.*
MES. Quid ais tu? Menæchmum, opinor, te vocari dixeras.
M.SU. Ita vero. MES. huic item Menæchmo nomen est. in Siciliâ
Te Syracusis natum esse dixisti: hic natus est ibi.
Moschum tibi patrem fuisse dixti: huic itidem fuit.
40 *Nunc operam potestis ambo mihi dare, & vobis simul.*
M.SU. Promeruisti, ut ne quid ores, quod velis, quin impetres.
Tamquam si emeris me argento, liber servibo tibi.
MES. Spes mihi est, vos inventuros fratres germanos duos
Geminos, una matre natos, & patre uno, uno die.
45 *M. SU. Mira memoras. utinam efficere, quod pollicitus, possies!*
MES. Possum: sed nunc agite, uterque id quod rogabo, dicite.
M. SU. Ubi lubet, roga: respondebo. nihil reticebo, quod sciam.
MES. Est tibi nomen Menæchmus? M. SU. fateor. MES. est itidem tibi?
M.SO. Est. MES. patrem fuisse Moschum tibi ais? M.SU. ita vero. M.SO. & (mihi.
50 *MES. Esne tu Syracusanus? M.SU. certo. MES. quid tu? M.SO. quippini.*
MES. Optimè usque adhuc conveniunt signa. porro operam date.
Quid longissime meministi, dic mihi, in patria tua?
M. SU. Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum, tum postea
Inter homines me deerrare à patre, atque inde avehi.
55 *M.SO. Juppiter supreme, serva me. MES. quid clamas? quin taces?*
Quot eras annos gnatus, cùm te pater à patriâ avehit?
M. SU. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulùm.
Neque patrem unquam post illa ego vidi. MES. quid? vostrum patri
Filii quot eratis? M. SU. ut nunc maximè memini, duo.
60 *MES. Uter eratis, tun' an ille major? M. SU. æquales ambo pares.*
MES. Qui potest? M.SU. gemini ambo eramus. M.SO. di me servatum volunt.
MES. Si interpellas, ego tacebo. M.SO. potius taceo. MES. dic mihi,
Uno nomine ambo eratis? M. SU. minimè. nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menæchmus: illum tum vocabant Sosiclem.
65 *M.SO. Signa agnovi: contineri quin complectar, non queo.*
Mi germane gemine frater, salve: ego sum Sosicles.
M. SU. Quomodo igitur post Menæchmo nomen est factum tibi?
M.SO. Postquam ad nos renuntiatum est, te & patrem esse mortuum,
Avus noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.
70 *M.SU. Credo ita esse factum, ut dicis. sed mihi hoc responde. M.SO. roga.*
M.SU. Quid erat nomen nostræ matri? M.SO. Theuximarchæ. M.SU. convenit.
O salve insperate, multis annis post quem conspicor,
Frater. M.SO. & tu, quem ego multis miseriis laboribus,

Usque

Usque adhuc quæsivi, quemque ego esse inventum [illegible].

75 *MES. Hoc erat, quod hæc te meretrix hujus vocabat [illegible].*

Hunc censebat te esse, credo, cum vocat te ad prandium.

M. SU. Nanque edepol hic mihi hodie jussi prandium appararier,

Clam meam uxorem, cui pallam surripui dudum domo.

Eam dedi huic. M. SO. hancne dicis, frater, pallam, quam ego habeo?

80 *M. SU. Quomodo hæc ad te pervenit? M. SO. meretrix huc ad prandium*

Me abduxit. me sibi dedisse ajebat. prandi perbene:

Potavi, atque accubui scortum: pallam, & aurum hoc mihi dedit.

M. SU. Gaudeo edepol, si quid propter me tibi evenit boni.

Nam illa cùm te ad se vocabat, me esse credidit.

85 *MES. Numquid me morare, quin ego liber, ut jussisti, siem?*

M. SU. Optimum atque æquissimum orat, frater: fac causâ meâ.

M. SO. Liber esto. M. SU. cùm tu es liber, gaudeo M[illegible]o.

MES. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut siem.

M. SO. Quoniam hæc evenerunt, frater, nostra ex sententiâ,

90 *In patriam redeamus ambo. M. SU. frater faciam, ut tu voles.*

Auctionem hic faciam, & vendam quicquid est. nunc interim

Eamus intro, frater. M. SO. fiat. MES. scitin quid ego vos rogo?

M. SU. Quid? MES. mihi ut præconium detis. M. SU. dabitur. MES. ergo nunc

Vis conclamari auctionem fore? quo die? M. SU. die septimi. (Jam

95 *MES. Auctio fiet Menæchmi mane sanè septimi.*

Venibunt servi, supellex, fundi, ædes, omnia.

Venibunt, quiqui licebunt, præsenti pecuniâ.

Venibit uxor quoque etiam, si quis emptor venerit.

Vix credo tota auctione capiet quinquagesies.

100 *Nunc spectatores valete, & nobis clarè applaudite.*

SI VVLTIS PER OC[illegible] [illegible] per oculos [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] alt[illegible]lerim. Ali[illegible] qui [illegible] L[illegible]. Et hic [illegible] [illegible] ba[illegible] l. 3. Amor. 1.

P[illegible]

C[illegible] [illegible] erit. [illegible]

[illegible]

A. i[illegible]m statim repet[illegible] *posteà autem eandem* [illegible] At M[illegible] [illegible] N[illegible] *Matrem* [illegible] [illegible] que me[illegible] mater & [illegible] a[illegible] & [illegible] *a [illegible] eandem pat[illegible] patrem* [illegible]

[illegible] MES.

[illegible] L[illegible] Vide M[illegible] & *eborum* [illegible] C[illegible] Q[illegible] [illegible]

TANQV[illegible] [illegible]

V[illegible] [illegible] & [illegible]

SED [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] ENTIUS [illegible]
[illegible]

[illegible]

VESTRUM PATREM [illegible] QUI [illegible] ERA [illegible] explican- dum [illegible] vestram [illegible] L. [illegible] &c. Sed hæc [illegible]

[illegible] MENAECHMUS] MSS. Me- [illegible]

[illegible] PATREM ESSE MORTUUM] Si [illegible] probet [illegible] vana. [illegible] memo [illegible] tuus, [illegible] *Post- quam annos [illegible] patrem esse e- mortuum.*] Is Pontanus: quem vide lib. 7. cap. 16. Macrob.

POST QUEM CONSP.] ita J. Gul. & Acid. [illegible] *quem c.* itaq; etiam MS. pr. Cam. V. N. [illegible] act. 1 sc. 2.

MERETRIX HUC] ita Grut. è MSS. *mer. huc ad pr. a Me abs[illegible]*.

AURUM HOC MIHI DEDIT] MSS. Cam. & vert. edit. non habent, *mihi dedit*: Grut.

ME ESSE CR.] ita omn. cod. & MS. Cam. Lamb. *me te esse* [illegible]. Meursius conjicit, *me pte esse cr.*

JUSSISTI] MSS. *jussu*, pro, *jussisti*.

SED MELIORE EST OPUS AUSPICIO, LIBER PERPETUO UT SIEM.] proinde ac si dicat: Libertas res est magnopere quidem ex- petenda; sed nisi mihi cum libertate aliquid præ manu [illegible] ut Ter. Adelph in eadem nego- tio loquitur) denuò mihi in servitutem redeun- [illegible] eandem est [illegible] liberto opus est, quod paper, ut [illegible] At Lipsius lib. 13. ad Tac. [illegible] Manumissio, inquit, duplex: Justa; Non-justa. *Justa* [illegible] vindictâ, cen- su, testamento data [illegible] quæ inter amicos in conviviis, per epistolam. Ju[illegible] manu- missi, plane pleneque liberi [illegible] vinclo ad- [illegible] Nov. 78.) servitutis merem [illegible] servus, qui [illegible] inter amicos manumissus, [illegible]

Sed melior e est opus auspicio, liber perpetuo ut si- em, &c.

Vide & P. [illegible] in Notis ad M[illegible] & R[illegible] item [illegible] manu in 1. [illegible] Comment [illegible] & N. M. L. act. 4. 1. [illegible] ambigit, inquit, [illegible] ipsis nimis longe peritum. Certo certius est, Messenionem [illegible] quod su- pra [illegible] putativo suo domino Menæchmo [illegible] liber esse jussus fuerat, & tamen postea [illegible] servitutem retrahebatur. Ait igi- tur [illegible] meliore [illegible] non dici. Atque hæc [illegible] censet.

[illegible] EX S.] [illegible]

MIHI UT PRÆCONIUM DETIS] [illegible] in hac [illegible] præconis munere [illegible]

AUCTIONEM FORE [illegible] DIE] ita [illegible] in omnibus [illegible] quidem. At J. Gulielmus propius [illegible] vete- rem, *qui* [illegible] modus loquendi solemnis in formulis, unde [illegible] *die* [illegible] *septimi, nono*. Vide Agell. lib. 10. c. 24.

MANE SEPTIMI] quod prius dixit, *Die sep- timi*. De [illegible] diximus [illegible] act. 1 [illegible]

QUIQUI LICEBUNT] *Quiqui*, pro *quicun- que*. Dicuntur autem res venales *licere*, quibus pretium à venditore præfinitum est, & quæ cer- to pretio indicatæ sunt. Con[illegible] *licere*. de quo curiose L. Valla lib. 4. cap. 28. Elegant. Mart. lib. 6. 66.

Parvo quam pretio diu liceret.

V. N. [illegible]

VIX, CREDO, TOTA AUCT. & [illegible] Menæchmus [illegible] ne venditis, redig[illegible] tum nihil, id [illegible] ginta aureorum [illegible] au- rem positum pro [illegible]

APPLAUDITE] ita MSS. & vet. [illegible]

FINIS MENAECHMORUM.

MILES GLORIOSUS.

ARGUMENTUM.

IN hâc Fabulâ hoc solum ratione & arte f[illegible]tum [illegible] Poëta videri possit, quòd respondet κα[illegible]ρο[illegible], [illegible] fin[illegible] ad [illegible] pium: ut maximæ gloriæ & intolerabilis cujusdam [illegible] pis & pudendus. Est autem in hac Fabula præcip[illegible] ritæ superbiæ: quam Poëta omnibus suis coloribus d[illegible] pressit: ut liceat hic quasi in speculo contemplari ridiculam [illegible] nitatis imaginem, quâ tument & efferuntur animi feroces hominum [illegible] aliquâ præsertim Fortunæ benignitate. Hoc vitium peculiare est adol[illegible], [illegible] hæc ætas in quodam quasi impetu decurrent[illegible] vitæ & in fid[illegible]cia virium [illegible] efferri, atque esse indomita. Ideoque negat prudentissimus vir Aristoteles [illegible] esse juvenes ad præcepta virtutis, nam de voluntate & intelligentiâ [illegible] cautibus imp[illegible]a resiliunt, neque possunt adhærescere, &c.

NOMEN Fabulæ est, *Miles Gloriosus*: de personâ & re factum. nam *gloriosus* gloriatorem significat: qui est ἀλαζὼν, ostentator & vanus. Tale autem est [illegible] mi litare ho[illegible], qualis & Terentianus Thraso producitur, & al[illegible] ARGUMENTUM Fabulæ hoc est A[illegible] exc[illegible]at amicam adolescenti A[illegible] Mil[illegible] [illegible] care hero absenti serv[illegible]s dum vult, capitur à piratis: & [illegible] nodatur [illegible] agnoscit mulierem servus: negotium occultat: rem omnem hero [illegible] Atheniensi l[illegible] exponit: quid fieri oporteat, demonstrat. Advenit [illegible] Ephesum. ad [illegible] hospitem vicinum Militis divertitur. Erat utriusque d[illegible] paries [illegible], q[illegible] co[illegible] fit am[illegible] congrediendi. Sed Militis alter servus [illegible] mulierem in [illegible] complex[illegible]. Id n[illegible] disse crederet, dolis [illegible], [illegible] per[illegible] sororem. Postea Militi p[illegible], [illegible] itaque dimitt[illegible] concubinam: & mox deprehensus [illegible] Ephesi.

P[illegible] Fabulæ sunt, [illegible] nomen [illegible] Π[illegible]λ[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] & [illegible] quid $\tilde{\alpha}\kappa\rho o\varsigma$ [illegible] [illegible] nc gentili, [illegible] [illegible] denomin[illegible] [illegible] somni[illegible]. Est & al[illegible] $\omega\iota\upsilon\mu o\varsigma$. & fit in Fabul[illegible] [illegible] nomin[illegible] significationem habe[illegible].

[illegible] Nil[illegible] [illegible] inter [illegible] fabulas [illegible] *Miles Gloriosus* [illegible]. Nam [illegible]quam quid [illegible] lepore, polit[illegible] [illegible] efferta; [illegible] imaginem sub Pyrgopolinicis [illegible] adumbravit [illegible] primos omnium rerum esse volunt, nec [illegible], *celum ipsum* [illegible] *Quorum animus indomitus superbiaque intolerabilis Neque* [illegible], *neque* [illegible] *modum.*

Cicero, Offic. [illegible] DEFORME *est, de seipso predicare, falsa praesertim, & cum irrisione audientium imitari* MILITEM GLORIOSUM.

DRAMATIS PERSONAE.

PYRGOPOLINICES miles.	*PLEUSI[illegible]S adolescens.*
ARTOTROGUS parasitus.	*LUCRIO puer.*
PALAESTRIO servos.	*MILPHIDIPPA ancilla.*
PERIPLECTOMENES senex.	*ACROTELEUTIUM meretrix.*
SCELEDRUS servos.	*PUER.*
PHILOCOMASIUM meretrix.	*CARIO cocus.*

ARGUMENTUM.

MERETRICEM Athenis Ephesum miles avehit.
Id hero dum amanti servus nun[illegible]iare vult
Legato peregre, captus ipsus in mari,
Et illi eidem militi dono datus est,
5 *Suum arcessit herum Athenis, atque perforat*
Geminis communem clam parietem in aedibus,
Li[illegible] ut quiret convenire amantibus.
O[illegible] custos hos vidit de tegulis.
Ri[illegible] autem, quasi sit alia, luditur.
10 *It[illegible] militem Palaestrio,*
O[illegible] concu[illegible]inam, quando ei
S[illegible] nubere.
Ul[illegible] multa. ips[illegible] domo
Senis pr[illegible] pro moecho [illegible].

ATQ. PERFORAT [illegible] In MSS Cam. [illegible] que [illegible] [illegible]

In [illegible] L[illegible] d[illegible], [illegible] omni [illegible]. Vide [illegible]

[illegible] UXOR [illegible]

ALTERUM ARGUMENTUM.

MERETRICEM ingenuam deperibat mutuò
Atheniensis juvenis. Naupactum is domo
Legatus abiit: miles in eandem incidit.
Deportat Ephesum invitam. servus Attici
5 *Ut nunciaret domino factum, navigat,*
Capitur, donatur illi captus militi.
Ad herum ut veniret Ephesum, scribit. advolat
Adolescens, atque in proximo divortitur
Apud hospitem paternum. medium parietem
10 *Perfodit servus, commeatus clanculum*
Quà foret amantum. geminam fingit: mulieris
Sororem ait esse. mox ei dominus aduum
Suam clientam solicitandum ad militem
Subornat. capitur ille, sperat nuptias,
15 *Dimittit concubinam, & moechus vapulat.*

SORORE M AIT ESSE.] ita Grut. è MSS. Camerarii. Et τὸ *ait* in omnibus etiam meis A est quod primus Pylades, [illegible] *se* impudenter mu[illegible] S. CLIENTAM] ita MSS. & ed[illegible]

ACTUS I. SCENA I.

PYRGOPOLINICES, ARTOTROGUS.

CURATE, ut splendor meo sit clypeo clarior,
Quam Solis radii [illegible] olim, cùm sudum st, solent:
Ut, ubi usus veniat, contra [illegible]onserta manu
Oculorum præstringat aciem in acie hostibus.
5 *Nam ego hanc macharam mihi consolari volo,*
Ne lamentetur; [illegible] animum [illegible]at,
Quia se jampridem feriatam [illegible]tem,
[illegible] fratrem facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus? AR. hic [illegible] stat propter virum
10 *Fortem, atque [illegible] forma regia;*
[illegible] dicere,
[illegible] ad tuas.

TT.

PY. Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Ubi Bombomachides Cluninstaridysarchides
15 *Erat imperator summus, Neptuni nepos?*
AR. Memini. nempe illum dicis cum armis aureis,
Cujus tu legiones difflavisti spiritu,
Quasi ventus folia, aut paniculam tectoriam.
PY. Istuc quidem edepol nihil est. AR. nihil hercle quidem hoc,
20 *Prae ut alia dicam, tu quae nunquam feceris.*
Perjuriorem hoc hominem si quis viderit,
Aut gloriarum pleniorem, quàm illic est;
Me sibi habeto, & ego me illi mancupio dabo
Epityr[illegible], ut [illegible] esuriem insanè bene.
25 *PY. Ubi tu es? AR. eccum. edepol vel elephanto in India*
Quo pacto pugno perfregisti brachium!
PY. Quid, brachium? AR. illud dicere volui, femur.
PY. At indiligenter iceram. AR. pol si quidem
Connixus esses, per corium, per viscera,
30 *Pérque os elephanto brachium transmitteres.*
PY. Nolo istaec hic nunc. AR. ne hercle operae pretium quidem
Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omnes has aerumnas. auribus
Peraudienda sunt, ne dentes dentiant,
35 *Et assentandum est, quicquid hic mentibitur.*
PY. Quid illud quod dico? AR. hem, scio jam quid vis dicere.
Factum est hercle: memini fieri. PY. quid id est? AR. quicquid est.
PY. Habes tabellas? AR. vis rogare? habeo & stilum.
PY. Facetè advertis animum tuum ad animum meum.
40 *AR. Novisse mores me tuos meditatè decet,*
Curamque adhibere, ut praevolet mihi quò tu velis.
PY. Ecquid meministi? AR. memini, centum in Cilicia,
Et quinquaginta centum Sycolatronidae,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
45 *Sunt homines, tu quos occidisti uno die.*
PY. Quanta istaec hominum summa est? AR. septem millia.
PY. Tantum esse oportet: rectè rationem tenes.
AR. At nullos habeo scriptos, sic memini tamen.
PY. Edepol memoria est optuma. AR. offa me monet.
50 *PY. Dum talem facies, quale adhuc, assiduo edes:*
Communicabo te semper mensa mea.
AR. Quid in Cappadocia, ubi tu quingentos simul,

Ni bebes machæra foret, uno ictu occideres.
At peditatus reliquiæ erant, si viverent.
55 *Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt,*
Pyrgopolinicem te unum in terrâ vivere
Virtute & formâ, & factis invictissumis.
Amant te omnes mulieres, neque hercle injuriâ,
Qui sis tam pulcher. ut vel illæ, quæ heri pallio
60 *Me reprehenderunt. PY. quid herè dixerunt tibi?*
AR. Rogitabant: Hiccine Achilles est, inquit, tibi?
Imò ejus frater, inquam. innuit illarum altera:
Ergo me castor pulcher est inquit mihi
Et liberalis visus. cæsaries quàm decet!
65 *Næ illæ sunt fortunatæ, quæ cum isto cubant!*
PY. Itane ajebat tandem? AR. quæ me ambæ obsecraverint,
Vt te hodie quasi pompam illac præter ducerem.
PY. Nimia est miseria pulchrum esse hominem nimis.
AR. Molestæ sunt mihi, orant, ambiunt, obsecrant,
70 *Videre ut liceat: ad se arcessi jubent:*
Vt tuo non liceat operam dare negotio.
PY. Videtur tempus esse, ut eamus ad forum,
Vt in tabellis quos consignavi hic heri
Latrones, ibus dinumerem stipendium.
75 *Nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,*
Vt sibi latrones cogerem & conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum est dare.
AR. Age eamus ergò. PY. sequimini satellites.

PYRGOPOLINICES] Laudatur à Casau- A bono in Athen. l. ii. [illegible] Fabula, quæ pri[illegible] nomen habe- erit [illegible], ac [illegible] de inde [illegible] titulo, [illegible] Sed & [illegible] ita & hæc Comœdia [illegible] ad [illegible]

[illegible] Similis [illegible] lib. [illegible] ma- [illegible] gunt M[illegible] & [illegible] us. est [illegible] num [illegible] A. [illegible]

[illegible] & imperitioi linguæ Latinæ [illegible] que [illegible] se Ascensius [illegible]. [illegible] (ubi [illegible] A[illegible] o [illegible] ex pre[illegible] & Non[illegible] memoriâ [illegible] ro [illegible] lo[illegible] esse *præst* [illegible] pro [illegible] ad [illegible] ceam m. [illegible] à [illegible], ut [illegible] xcl[illegible] d Cicero[illegible] em lib 3. [illegible] : quis nisi [illegible] deberet, qu[illegible] sit, *præsp[illegible]*, & [illegible] on [illegible] ne[illegible] p[illegible]. Vide [illegible] a. [illegible] cano lib. 1. [illegible] 4. P[illegible] cu[illegible]

—— *cl[illegible]*

1. obtene[illegible] S. [illegible] ccitis [illegible] lib. 3. [illegible]

[illegible] entus [illegible] ingenio superabit, & omnes
[illegible] fidus exort [illegible] ut æthereus Sol.
[illegible] etiam Val. Acidalius acerrimè [illegible], in Lect. Vellejanis. Contra M. Ant. [illegible] nent. in Troad. Senecæ, ad illa v. 559.

—— [illegible] vinclis manûs
[illegible] præ [illegible];

([illegible] veteri edit. habet) notat: *Manûs [illegible] oculi etiam splendore præ[illegible]*. Quod posterius nolim mutari in [illegible], cum propter omnium librorum [illegible] consensum: tum quia Nonius [illegible] *[illegible] propriè scintillæ, quæ de ferro [illegible] exeunt: quòd aut strictè emittantur, hoc [illegible] aut oculos suo fulgore præstringant.* Et [illegible] Pedianus [illegible] cui credatur, in [illegible] majori, ad illud Cicer. *Præstringat aciem:* VERBUM à præstigiatoribus, inquit, translatum verbum; vel a tironibus, qui ignari & rudes pugnæ etiam [illegible] armorum sonitu terrentur præstrictis luminibus. Si a præstigiatoribus *præstringo*, non ab [illegible] verbo *stinguo*, deducitur; si a *præstringo*, strictura; *præstringo*, non *præstringuo* dicendum: alioqui *stinturas* vel *stituras* diceremus. quod quis ferat? Idem ibidem rectum probat hic *præstringere oculos*; non, *præstinguere*; contra Lambinisequos (ut ipse loquitur) logodædalos. Præterea Obert. Gifanius Indice Lucretiano, fide (ut ait) omnium MSS. & V. codd. cum in aliis Scriptoribus, tum h. l. verum contendit, *præstringere*; non *præstinguere*: & hic interpretatur *obnubere*, *ἀμαυροῦν*. ita Cic. in Catone M. *[illegible] mentis, ut ita dicam, præstrinxit oculos*: ita enim P. Manutius: quemadmodum & 4. de Finibus. quod Godofredus interpretatur, Validè stringere & claudere. Varro: *Nec mirum, si [illegible] aurum enim nō minùs præstringit oculos quàm ὁ πολὺς ἄκρατος*. ita citat Turneb. l. 29. c. 17. Denique ita Lipsius; ita Edit. & MSS. Camerarii, quod observavit [illegible] qui idem eū apud Senecam de Bene. lib. 7. c. 9. ediderit, *quæ gentium oculos, regumque præstringunt*, &c. atque [illegible] ad hunc Plauti locum commendat; addit tamen librum Col. & Palat. sec. & Nazarii legere, *præ[illegible]ringunt*. quanquam Lipsii editio agnoscat, *præstringunt*. Omnes edd. [illegible], *perstringat*, aut *præstringat*, nulla *præ[illegible]*, &c. Pulchre autem [illegible] phraseos expressit in Thyest. Senec. act. [illegible].

—— clarus hic regni nitor
F[illegible] non [illegible] sedi[illegible] aufferat.

Laberius apud Agell. lib. 10. c. 17.

D[illegible] de[illegible] tes, Physicus [illegible]
U[illegible] contra exortum [illegible] eronu,
[illegible] re ario:
[illegible] temess [illegible]
[illegible] ne [illegible] ne videret civibus, &c.

Rationem reddit Lucretius:

Præterea splendor, quicunque est acer, adurit
Sæpe oculos: ideò quod semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Denique pulchre Vegetius lib. 2. c. 14. *Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cujus dissimulatione situ ac rubigine arma fœdantur?* Atque hæc de hoc verbo hactenus, & ferè præter decorum [illegible]. Et quidem si hoc vocabulum ex ducentis istis unum est, quæ Gul. Pelisserius Episcop. Monspel. solus tenuit, Lambino quidem teste; & ille verò jampridem mortuus est; quid mirum, si id vel eruditi hodie nesciant? Quid, Grutere mi, renides?

MACHÆRAM] non dixit *gladium*, sed *machæram*, ut in palliatâ Comœdiâ, in quâ vocabulis Græcis uti d[illegible] L. Atqui etiam in togatis scriptis, ut apud Juvenalem, ade[illegible] qui *machærophorus* apud ipsum Ciceronem invenitur. dixit autem potius *machæram*, & [illegible] plenius rem, & ut rem melius exp[illegible] quod utrum[illegible] personæ, meras glorias [illegible] meras cædes spiranti convenit. nam *μα[illegible] τὸ μα[illegible]* dicta est, vel, ut Eustath. *[illegible] τὸ χαίρειν [illegible] quasi [illegible]* quod gaudeat sanguine. unde sequitur; *Quæ mis. grst. frat. fac. ex hostibus*. Sibetus.

MIHI] *[illegible]*. Ter. Phorm. *Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes*. Ad quæ Donatus: *Eleganter insertum* Mihi: *ut in Heaut. Is mihi ubi adbibit plus paulò, sua quæ narrat facinora!*

MISERA] ita MSS. at Douza legit, *miserè*: exemplu Terentii.

G. FRATREM F.] ita MS. pr. Camerarii. sed Lamb. & S. Bosius, leg. *fartum*. Q. d. *Gessit [illegible] τῶν πολεμίων [illegible]*, ut loquitur Aristophanes. ut sit tractum [illegible] fartoribus, qui carnes, unde farcimina [illegible] & [illegible] confect[illegible], in minutissimas particulas [illegible]ecant. Etiam Casaubono non displicuit *fartum f.* translatione à culinâ petitâ. At Camerarius; Liquido, inquit, in nostro vet. libro *fratrem* extat, metaphorâ eleganti. nam gloriosè [illegible] nugatur Miles, ensem suum gestire cruentari in hostibus: id est consanguineum sive [illegible] habere hostem. Dicuntur autem *fratres* propriè consanguinei: etsi aliorum quoque pro[illegible] inquorom est appellatio hæc: ut *populartum* in Prenulo. sed illa etiam Juriscons.; ut Institut. lib. 3. *[illegible] eodem patre nati [illegible] consanguinei vocantur*. Palmerius Spicil. fol. 69. Muretus, inquit, emendat, lib. 3. c. 9 [illegible] hoc Lambinus probat ne [illegible] repetisse videretur, mutat [illegible]. nu[illegible] addit, quod ego non [illegible] se. At in Camerarii, quod optimum fi[illegible],

tres

res ipsa loquitur, infert, *fratrem*, nec alter re- [illegible] castissima quæque: ut ex Ugolini & Grapaldi, atque etiam Bapt. Pii, tum Sarraceni editionibus constat. Primi ii conjecerunt, *fratrum*, ex *fratrem*; non ex *fartilium*: ne putes. *Fratres* qui sint hoc loco, Arnobius docebit, lib. 7. *cupientes addiscere, quid cum pulttbus Deo sit, quid cum libis, quid diversis cum fratribus, conse ltonu jure mult [illegible] ci, atque impensarum* (V. N. Capt. 4. 2.) *fartet [illegible] conditis?* Itaque Sacrorum verbum est: quæ extra rem divinam non ferè profanabantur. Fiunt igitur, ut dixi, *fratres* ex concisa & comminutâ carne: & sacrificiorum sunt, &c. Sed Theodor. Canterus, Var. Lect. lib. [illegible] 9. l. *frattem facere* exeodē loco Arnobii (ait enim ibi scrib. *diversis cum frattibus* [illegible] in eâ significatione, quâ Murcetus, *farlem facere*. Sanè in MS. sec. Camer. scriptura erat *fratem*, & postea ei superimpositum. Mihi tamen magis probatur, *fratrem*, propter auctoritatem vett. Codicum, & rationes jam dictas.

ARTOTROGVS] [illegible] *rodere* est. Et Parasitos cum muribus, quorum est rodere, comparari, docet [illegible] Capt. [illegible] 1. & Persæ act. [illegible] 2. Sibero *Artotrogus* videtur deductum [illegible] terminatione Latinâ. [illegible] qui & [illegible] seu, [illegible] *panem* [illegible]. Bredfe [illegible].

FORMA REGIA] *formaregia*, corporis est dignitas [illegible] & superans atque augusta, qualis regem decet: Turneb. lib. [illegible] c. 6.

TVM BELLAT. MARS [illegible].] Meursius: Lego è V. C. *Cum quo bellator Mars haud ausit dicere.* Idem est *Mars bellator*, qui *Pugnator* veteribus Inventus in libello P. Diaconi de Notis: D. D. [illegible] L. J. D. LIB. PRI. DD. MAR. PV. ET. LI. P. *De* [illegible] *Marti pugnatori, & Libero patri.* Est autem idem cum [illegible] templum in via Appiâ. hunc [illegible] *Mars* [illegible] *Pater.*

DICERE] commemorare. al. l. *nucere*: L.

AEQVIPARARE] M [illegible] *æquiparare* [illegible].

[illegible] Lumine Martem dicis, quem &c. V. [illegible]

[illegible] Per jocum à Tocta fi- [illegible] &c. [illegible] quid [illegible] interpretes [illegible] Plau- [illegible]

NEPTVNI NEPOS [illegible] Sexti Pompeii M. [illegible] ex quo *Neptu-* [illegible]

[illegible] *Tum* [illegible] *rerum me-* [illegible] *est) per-* [illegible]

DISPLAVISTI] [illegible] V [illegible] 9. [illegible] *tam ene*[illegible] *es* [illegible] *parti* [illegible] *um potuerunt*. D.

PANNICULAM TECTORIAM] [illegible] it edere: quamvis edidi, ut [illegible] MS. [illegible] *lam tectoriam* legunt. Est [illegible] quo parietes dealbantur [illegible] cretis, aut [illegible] Plin lib. 2 [illegible]. c. 1 [illegible]. Verum [illegible] tam facile a vento [illegible] improvide Lamb. & Dousa [illegible] bo, qui lib. 2. c. 2 [illegible] *lam tectoriam* & *pa*[illegible] sam commun, qualis [illegible] gi villis ex [illegible] nus fol [illegible] meminit lib. 16 [illegible] 36. & [illegible] nem, *qua d*[illegible]

HOMINEM] Ita fert [illegible] MS. Cam.

GLORIARUM PLENIOR.] [illegible] riatione: ut Tib. l. 4 [illegible] 13. *procul* [illegible] Propert. l. 2 [illegible]

Dispeream, si qui aliam aliud, quam [illegible]
Quæritur ——— D. [illegible]

MANCUPIO D.] Palm. l. *m*[illegible] *d.* [illegible] Truc. act. 2. 2.

DABO EPITYRO: UT AP. I[illegible] lectionem formavit *Critt. P*[illegible] MS. Cam. tali: *Epytir aut* [illegible] *nebene.* Q. d. Mancupio [illegible] ut apud illum non la[illegible], quo tamen [illegible] niæ affectant epulis accipiar; [illegible] am. *Esurtem*, pro *esurtam*: ut [illegible]. Atque hanc lect. recep [illegible] tot monstris [illegible] proxima, & ad sensum me[illegible] casissima. [illegible] m. & [illegible] ——— *Arinum* [illegible] *p. cdam a*[illegible] *dalum*, [illegible] *ne.* [illegible]. [illegible] b[illegible] genu [illegible] ; ad [illegible] ro, com[illegible] co[illegible]o, [illegible] Græcæ civitates plerumque [illegible] Columella. Nomen habet, [illegible] quod [illegible] sed quod case[illegible] ac[illegible] siccabantur [illegible] bus [illegible] 6. ad Varr. De Ling. Lat. [illegible] in [illegible] legit:

[illegible] epityrum apud illum esuriens [illegible]
d[illegible]

ut S[illegible] consti[illegible] numeris. Jam [illegible] copiosè [illegible] etiam Corn. Vit[illegible] tion[illegible] p. [illegible]9. & [illegible] Merula in [illegible] part. 1. libr. 4. l [illegible]

[illegible] apud illum [illegible]
edam.

ut vox, *bene*, gl[illegible] Deni[illegible]

le[illegible] disputationem adfert è vett. edd. & Varro [illegible] lib. 6. de L. Lat. hanc lectionem:

[illegible] unum [illegible]tyrum edam apud illum esuriens, insane bene.

[illegible]: Insane bene, si esuriés uoū ep. apud il. [illegible] est, inquit, elliptica locutio: sc. *Est*, [illegible] ut [illegible] dicimus: *Benè, si hoc, vel illud.* [illegible] diver[illegible] à praecedentibus or[illegible] perficit sententiam. Vide plura ap[illegible] l. Divinat. Plaut. Nos publica[illegible] praeferimus.

INSANE] V.N. Trinum. act. 3. 2.

EO. VEL ELEPH.] *Vel*, hic non est disjun[illegible] ponitur pro *etiam* aut *quamvis*: ut [illegible] singul[illegible] *vel illa*, *quae here* &c. Terent.

Ego illam Eunuchum, si sit opus, vel sibrevi.

Colerus distinguit: *Ubi tu es? eccum edepol. ART. Vel eleph.* Non male.

PERFREGISTI] MSS. & Ed. *praefregisti.*

BRACHIUM] Ad proboscidem elephanti, quae Latinis *manus*, [illegible] sum. Et jocus est ex ambiguo. Significat enim obscure Parasitus, Militem, dum aliquem olim manu caedere conatur, paenè sibi brachium perfregisse. per elephantem notans Militem, quod sit instar elephanti magna bestia & stolidus & [illegible] ut elephantus, propter corporis duritiem. *S. Bojus.*

PERQ. OS ELEPHANTO] ita Cam. sed Pute[illegible]chius m[illegible] e MS. & Pr[illegible] lib. 6. leg. *elefantis*, ut confuse etiam in MS. Cam. est.

TRANSMITTERES] Ajo Plautum scripsisse, *transmitteras.* Veteres enim Praeteritorum flexiones a Praesentibus formabant. Sic *atterui* pro *attrivi*, Propertius & Tacitus. *occanui* pro *occinui*, Sallustius: *pressi* pro *pressi*, Cato cap. 66. Con[illegible] [illegible] nius & alii. Est porrò [illegible] Modi: [illegible] Meursius. Sane MSS. Cam. ambo, *transmitteret.* Factum quoniam p. *transmittere.*

B AT INDILIGENTER] [illegible] *L.*

D. DENTIANT] ne dentes grandescant, vel potius, ne dentiant. *Dentire* est, quod Graeci di[illegible] [illegible] 1. dentes primum e[illegible] & [illegible] Gaza apud Arist. lib. 7. cap. 10: [illegible] At cum dentes primulum nas[illegible] pueri dentes [illegible] Hac [illegible] Turneb. lib. [illegible] cap. 6. [illegible] dicuntur. [illegible] dicuntur, cùm ei[illegible] pramum [illegible] cessant a tere[illegible] bo, quia non [illegible] grandescere videntur, atque

A dir[illegible] pop[illegible] loco. J. Scaliger in Cataleɔt. ad illud Virgil. *Famemque genuini crepant*, notat: ut fa[illegible] canibus crepare solent. Plautus: *Venter* &c. *ne dentes dentiant.* Graeci dicunt μυλλαίνειν, ut Hesiodus, ὀδόντες μυλλαίνοντες. In eadem significatione *dentire* Varronis [illegible]: ut & Plauto,

Teges ruina, ne jacentem sub deo
Ambesset algus dentientem frigore.
Hipponax, βαμβακύζειν:
Δος χλαῖναν [illegible]
Καὶ βαμβακύζω——

Ad quos versus Hipponactis allusit Aristophanes [illegible]

[illegible]

Quod tamen Scholiastes assecutus non est. Ita Scaliger.

ASSENTANDUM] ita MSS. Cam. quod merito suo Douza retinet. Lamb. *assentiendum.*

HEM, SCIO JAM] Nota graphicum [illegible]tum: qui non ea tantùm, quae Miles dicit, sed quae dicturus est, jam praenovit.

B QUICQUID EST] Quicquid sit istud, memini & scio: & tibi assentio esse verum. *L.*

VIS ROGARE?] Nostri: Das dir auch fragen magst. Verdreüst dich nicht des fragens? Hanc enim puto esse sententiam. Itaque ridicule addit, *Habeo*, *si lum.* [illegible] vero ullus sit usus tabellarum sine stilo? [illegible] bant autem circumferre tabellas, in quibus [illegible] variorum militum nomina [illegible] bebant [illegible] stipen[illegible] um deberetur. [illegible] Sc[illegible] *in tabellis* &c. V. N. Curcul. act. 4. 4. [illegible] *rogare?* [illegible] act. [illegible] ubi Not. [illegible] *rogare* [illegible] ur, *jus rogare.* legi [illegible] eodem modo scribatur in M[illegible] Pomanus: [illegible] & statim supma[illegible] [illegible] ex eo, [illegible] Lamb. credas rogare V. N. Rud. act. 4. 8 & Trin. [illegible] 4.

UT PRAEVOLET] ita MS. Cam. Subjicet à *praevolando.* [illegible] a *praevolendo*: & legit [illegible] *tu velu.*

QUO [illegible] MS. Cam. & vett. edd. At Douza ma[illegible]

ET QVINQ CENTVM] Alii distinguunt [illegible]
——centum in [illegible]

Et quinquaginta: cent. Syc.

Notentur autem Gloriosorum mores, quibus non satis est, summatim facinora sua prædicare; nisi etiam ordine enumerentur. vide Casaub. Com. ad Theophr. c. περὶ ἀλαζονείας.

SYCOLATRONIDÆ] Jocatur in nomine Plautus, cujus idem esset initium, quo *Sycophanta*: Cam. sed Alciatus l. *Sidolatronia*: & ait, confictum esse a Parasito, *Cylum Laconia* pronunciare nesciente ob imperitiam.

Q. I. SVMMA EST?] J.C. Scaliger. *De Plantis*, hoc exemplo sententiam suam illustrat, qua probat, *Summam* rei, in tali loco, non a *suprema* contractam vocem esse, sed à *sumendo* dici, &c. Vide etiam Christian. Becmanum meum in *Summa summarum* Origin.

SEPT. MILLIA.] Collectio perspicuè falsa. Egregiam adsentatoris descriptionem habes apud Lucian. in *Timone*.

MEMORIA] sc. tua. Grut. suspicatur, *memoriâ es optima*: ut Most. act. 3:1. *scio te bonâ esse voce, ne clama nimis.*

MEMONET] i. memorem facit, & quasi memoriam suggerit mihi. Sic Curcul. *Nil tu me saturum monueris.* D.

DVM TALEM FACIES, Q. ADHVC, ASS. EDES:] ita MS. Cam. nisi quod is, *edis*, pro *edes*: quomodo Turn. l. 3: 28. correxit hoc sensu: dum talem me prædicabis, qualem adhuc prædicasti, tibi quod comedas non deerit: semper enim te mensa meâ communicabo. Terent. Adelph.

—facio te apud illum deum.

Plaut. Asin. act. 2: 2.

Fa[illegible]um facio me atque magnificum virum.

Gruterus: *Edes*, inquit, antiqui pro *edes* positum. Sed nec temerarium est, quod dicit [illegible]: nam [illegible] at eum in subsellio proximo sumpturum cibum. Allusit noster Truc. act. 2: 4,

P[illegible]eà ego tota tu [illegible], mea voluptas [illegible]
que ero

A[illegible]duo. DI. im[illegible] hercle verò accubuo mavelim.

He[illegible] Putschius. e v. c. [illegible] leg.

I[illegible] talem facimus, qualem [illegible] assiduò edes;
Communi[illegible].

Sed [illegible] calidum est; q[illegible]d, si & call[illegible]? C[illegible] v. *edes* [illegible] iratem [illegible] ad exemplum [illegible]us Curcul. [illegible] 1:1. & P[illegible]d, act. 4: 7.

QVAM [illegible] NI HERBES] graphica hyperbole [illegible] mentis.

[illegible], at [illegible] pr[illegible], [illegible]. D[illegible]uza [illegible] occiderim, [illegible] occi[illegible]. gene-

A relinquend Poetis perquàm familiari. At [illegible] contra nititur, vel ex illo super[illegible] pa[illegible].

Perque os elefanti bra[illegible] transmisi[illegible],
pro, *transmisisses*. Susp. Lect. lib. [illegible]

AT PEDITATVS] At pedites illi [illegible] tius peditatûs erant reliquiæ, si vi[illegible] li essent. Jocus. significat pe[illegible]res n[illegible].

RELIQVIÆ] Meurs. è [illegible] c. r[illegible] *iunas*, ut *deletas*. In MSS. Cam. *At pe[illegible] erant*.

HERBI] pro *heri*. Ter. Eun. act. 2: 3. & [illegible]rà act. 3: 1. Ovidius 3. Fast. Juvenal. Sat. 6 Vide Quintil lib. 1: 12. Prisc. lib. 15 Donat. Phorm. Agel. lib. 10. c. 24.

REPREHENDERVNT.] ita M[illegible]. C[illegible]. Vulgo, *reprehendêre*. V. N. Epid. act. [illegible] 1.

ACHILLES] Græcorum & pulcherrimus & fortissimus.

INNVIT] Palm. l.

Immò ejus frater, inquam, infit illarum a[illegible],
Ergò m. p. e. inquit, mi[illegible] Et l. 6[illegible].

ERGO] pro *certè*, Persâ [illegible] *Erg[illegible] edepol* [illegible] Dousa. Sed enim Servius Bucol. 5. [illegible]emque [illegible]. Philarg. ad 2 Georg. v. 393. notant, *Ergo*, utrob[illegible]e *merito* significare, usu antiquo: & ita usum etiam Virgilium.

B ET LIBER. VISVS.] Suspicor legendum, *Et liberalis jubis & cæsaries quam decent* [illegible] juvantque aliquid MSS. codd. in quibus [illegible] *& cæsaries* aut, *inda et cæs.* Martial. lib. 1. ep. 32.

Dumque decent fu[illegible] lactea colla jubæ.

J. Grut. Cæterum vide mihi, quàm similia toti huic loco habeat [illegible] Ἀφροδίτη (ita judico) [illegible] *Aristænetus*, Epist. XI. [illegible] *I[illegible] form[illegible]sum, [illegible]: [illegible] formam ad [illegible] exactam.* Ibidem: [illegible] *Sed hæc cæsaries pulchra per se quidem, [illegible] pulchrior circumplexa fiunt; dein juxta aures descendens mixta [illegible].* Ibidem: [illegible] *[illegible] quæcum [illegible] cubat, [illegible] in le[illegible] maque superbe gaudens.* Et quod h[illegible] *Amant te omnes mulieres*, idem: Καὶ πᾶσαι μοι δοκοῦσιν [illegible] [illegible].

CÆSARIES] Græci comam alebant, ex q[illegible] crebrum est apud H[illegible]. [illegible] A[illegible]. C[illegible]erus è Junio Ph[illegible] a l 2. [illegible] & e[illegible] g[illegible], [illegible] ex [illegible] hæc ita constituit:

[illegible]

——— [illegible] *Achilles* [illegible] *mihi* [illegible]*quiunt.*
[illegible] *frater, inquit illarum altera.*
[illegible] *mecastor pulcher est, inquit mihi,*
[illegible] *liberalis. Vide, cæsaries quam decet!*

——— [illegible]*ne Achilles est? inquit mihi.*
[illegible] *frater inquam. annuit illa. tum altera,*
[illegible]

[illegible] Colerus.

[illegible] AIEBAT TANDEM?] hoc genus [illegible] usurpabant, quum interrogarent cum de [illegible] admiratione, atque etiam molestiam [illegible]. Unde sequitur, *Nimia est miseria.* Sic Ter. *Itane tandem quæso Menedeme* &c. Similia [illegible]. *Itáne? Itane est? Itane vero? Ain' tu? Ain' tandem?* Siberus.

QVÆ ME AMBÆ] ita MSS. q. d. Quid hoc quæris, itane mecum locutæ sint mulieres, quæ me ambæ obsecraverint, ut te &c. Schoppius Suspect. Lect. lib. 5: 7. l. *Quæne ambæ* &c. q. d. de illisné quæris, quæ ambæ me rogarunt &c. Sic Epid. act. 5. sc. 2. v. 54.

Ain tute illius invenisse filiam? EP. inveni, & domi est.

AP. Quámne hodie per urbem uterque sumus defessi quærere?

V. N. ibid. ita Curcul. sc. ult.

Dum quidem hercle ita judices, ne quoquam à me argentum auferas.

MIL. Quóane promisi?

Sic Amphit. act. 2. sc. 2.

AM. quæne vigilans somniat?

Q. POMPAM] Lips. 2. Antiq. 16. hæc interpretatur ex illo, quo dii solemni pompâ Romæ quotannis, Circensium diebus, in carpentis traducebantur. nam id proprie *Pompam* vocasse ait. Sic Prudentius de Vestâ:

Fertur per medias, ut publica pompa, plateas
Pilento residens molli.

ILLAC] MSS. a primâ manu, *illam.*

NIMIA EST MISERIA] Profert hunc versum Donatus ad illud Terent. Eunuch. act. 4. sc. 7. *Omnia prius experiri,* (V. N. Trucul act. 4: 1.) *quam armis, sapientem decet;* his verbis: *Animadvertenda* [illegible] *habuerant ad delectationem in Comœdiis severa sententia, cum à ridiculis personis proferatur. qualis est apud Plautum, nos* [illegible] *formam* *admirantur, Nimia est miseria,* &c. Gruterus jubet doctiores excutere scripturam, quæ fuit à primâ manu in membranis Cam. *Nimia miseria est, pulcr.* suspicatur enim eodem modo dici potuisse, ut Ovidio Metam.

Fortunamque dies habuit satis.

sic enim hic etiam MSS.

H. N. ESSE PVLCHRVM.] *Pulcher*, qui egregiâ facie est, aut splendido ornatu: *Formosus*, qui decorâ specie & apto totius corporis filo excellit. Sueton. de Nerone Claudio cap. 51. *Vultu pulchro magis, quam venusto.*

LATRONES] i. milites: ἀπὸ τῆς λατρείας. li & λατρεύειν, i. λατρεύειν est obsequi & mercede servire. & *latrocinari* pro militare Latinis in usu fuisse notum omnibus. Varro lib. 6. de Ling. Lat. eos appellari scribit, quasi *laterones*, quod [illegible] lateri regis, [illegible] *satellites*: vel quia [illegible] ferrum habent, vel quia mercede conducuntur, quæ λάτρον dicitur. [illegible] auctore Scal. *[illegible]* nomen fecit. Audiatur & Douza Centur. Plaut. lib. 1. cap. 24. maximè vero lib. 4. cap. 4. ubi magnam vim exemplorum coegit. Pœnulo, act. [illegible] sc. [illegible] ibi[illegible]: *nam hic latro in Spartâ fuit,* i. militari sacramento auctoratus. Gracchus apud Nonium: *Qui apud regem in latrocinio fuisti: stipendium accepisti.* Trinum. *Ibit istic latrocinatum aut in Asiam aut in Ciliciam.* quod ipsum in Heauton. suâ explicat Terentius, quum scribit:

In Asiam ad regem militatum abiit, Chreme.

Ad Regem, scilicet Persarum. Is enim *Rex* absolutè, vel, etiam *Rex regum* interdum adjecto epitheto, *Rex magnus*, vulgò celebratur. Hæc, & plura, ibi Douza. V. N. infrà 4: 6.

LATRONES, IBVS] Hue planè [illegible] MSS. Cam. & ita citat Nonius, [illegible]que omn. edd. præter Pyladæ illam [illegible] [illegible] est [illegible]. *Ibus* autem pro *is*: ut Curcul. [illegible], pro [illegible].

DINVMEREM STIPENDIVM.] Militum tam apud Græcos quam Rom. duo erant genera [illegible] [illegible] militabant, & [illegible] dicebantur hi publico; & [illegible] [illegible] *Metelli* [illegible] nominati. Vide J. [illegible] Commentar. in Lycophronis *Alexandram* sive *Cassandram*, Poema obscurum.

ACTVS

ACTUS II. SCENA I.

PALÆSTRIO.

MIHI ad enarrandum hoc Argumentum est comitas,
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,
Ut sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
5 *Nunc, quâ assedistis caussâ in festivo loco,*
Comoediæ, quam nos modò acturi sumus,
Et Argumentum, & Nomen vobis eloquar.
ALAZON Græcè huic nomen est Comoediæ,
Id nos Latinè GLORIOSUM dicimus.
10 *Hoc oppidum Ephesu'st: inde est Miles meus herus,*
Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurii atque adulterii.
Ait sese ultrò omnes mulieres sectarier.
Is deridiculu'st, quaquà incedit omnibus.
15 *Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,*
Majorem partem videas valgis suaviis.
Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem, ab eo cui servivi priùs.
20 *Date operam. nam nunc Argumentum exordiar.*
Erat herus Athenis mihi adolescens optumus.
Is amabat meretricem matre Athenis Atticis,
ET ILLA ILLUM contrà, qui est amor cultu optumus.
Is publicè legatus Naupactum hinc fuit,
25 *Magnai reipublicai gratia.*
Interim ut hic miles fortè Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei,
Occoepit ejus matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque obsoniis.
30 *Itaque intimum ibi se Miles apud lenam facit.*
Ubi primum evenit Militi huic occasio,
Sub[illegible]t os illi lenæ matri mulieris,
Q[illegible]m herus [illegible]us [illegible]t. nam is illius filiam
[illegible] in [illegible] Miles, clam m[illegible]m [illegible].
35 *E[illegible]mque in[illegible] hanc mulierem in [illegible]um ad[illegible]ehit.*

Ego quantum citius possum, mihi navem paro,
Ubi amicam herilem Athenis avectam scio.
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nunciem.
Ubi sumus provecti in altum, id quod volunt,
40 *Capiunt prædones navem illam, ubi vectus fui.*
Prius perii, quàm ad herum veni, quo ire occœperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in ædis me ad se deduxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quæ fuit.
45 *Ubi contrà aspexit me, oculis mihi signum dedit,*
Ne se appellarem: deinde, postquam occasio est,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas.
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domo,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit:
50 *Neque pejus quenquam odisse, quàm istum Militem.*
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum:
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
55 *Ut is huc veniret. is non sprevit nuncium.*
Nam & venit, & is in proximo hic devortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit.
Nosque operâ consilioque adhortatur, juvat.
60 *Itáque ego paravi hic intus magnas machinas,*
Qui amanteis unà inter se facerem convenas.
Nam unum conclave, concubinæ quod dedit
Miles, quò nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
65 *Quà commeatus esset hinc huic mulieri.*
Et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.
Nam meus conservus est homo haud magni pretii,
Quem concubinæ Miles custodem addidit.
Ei nos facetis fabricis, & doctis dolis
70 *Glaucomam ob oculos objiciemus: eumque ita*
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox, ne erretis, hæc duarum hodie vicem
Et hinc & illinc mulier feret imaginem:
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
75 *Ita sublinitum est os custodi mulieris.*

Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.
Ipse exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

HÆC Scena totius argumenti Comici narrationem continet.

PALÆSTRIO] Alciat. Parerg. lib. 9. cap. 11 leg. censet *Palestrio*: atque nomen esse conveniens veteratori.

COMITAS. BENIGNITAS] V. N. Trin. act. 2: 1.

ἀλαζὼν] i. ostentator. Arist. lib. 4. cap. 7. ad Nicomach. huic opponit εἴρωνα, qualis apud Græcos *Socrates*, apud Lat. *Lælius* habebatur: L.

EPHES.] Cam. ait in suo MS. esse *Ephesum*, mutato genere. ut & in aliis fecerint Latini.

INDE EST] ita etiam Lipsius: vel, *indidem*. Cam. cod. l. *idem*. suspicabatur tamen leg. *ibidem*. Douza, *indidem est*: ut significet, Militem esse Ephesium. Schop. τὸ *idem* retinet. Demonstrat enim (inquit) quasi intento digito herum suum Palæstrio. At verò cum in [illegible] ed. tt. nihil horum appareat sed simpliciter: *Hoc op. Eph. est; miles meus est herus* præfert hoc Acid. ut quod & versui sufficiat. Sane hoc & MS. sec. Cam. præfert.

STERCOREVS] Miles hic specimen est illius Varronianæ:

Omnes videmur nobis esse belluli
Et festivi saperdæ cum simus σαπροί?

ut quidam [illegible] est. Ludit autem in affinibus voculis *saperdæ* & σαπροί: quarum illa sapientes & venusti significantur, hac putidi & marcidi. Vide & Luc. Frucer. Veri. lib. 2. cap. 4. Lipsius tamen in [illegible] una religione leg. *Omnes videmur nobis saperdæ [illegible], cum simus [illegible]* [illegible], [illegible] per co[illegible] [illegible]. L[illegible] Co[illegible] *pre*[illegible] [illegible] ed [illegible].

VALEIIS SVAVI[illegible] Vi[illegible] apud [illegible] [illegible]

[illegible]

nam *falgæ* [illegible], labra su[illegible] labiis conformati ridebant [illegible] *satia*, labra sunt. ne [illegible] quod Græci [illegible] Spicil. fol. 18. contra [illegible] non dicere aliud hic ve[illegible] *la commovebat fal* [illegible] *tibus osculis sui* [illegible] lite gloriosi; *Itaque* [illegible] Douza Præcid. l. [illegible] facit amicus noster, qu[illegible] Plauti *salsus* con[illegible] Turnebi quem ego [illegible] hactenus quidem [illegible] osculatione scilicet [illegible] meretricum pr[illegible] dubite, quidem [illegible] lib. 7. Advers. cap. 6. [illegible] [illegible] *interdum est confirmat* [illegible] *frandum*. Sapienter sane [illegible] sequuntur non [illegible] · *M*[illegible] *Gloriosum Militem* [illegible] *illusionem tamen inter*[illegible] *falgamque reddebant*, [illegible] *atque l*[illegible]*antes*. Neque mo[illegible] e[illegible] succidaneus Lambin[illegible] etiam Petronii exempl[illegible] peram, ut doctum est [illegible] pro suavi ationibus & [illegible] ctione, sed potius pro *labris* [illegible] re ipsa sententia c[illegible] [illegible] Miletem [illegible] mentem [illegible] tamen atque a tergo [illegible] sannas [illegible] obt[illegible] mos er[illegible] d quod ante [illegible]

Ita [illegible] *meretrices la*[illegible]

qui proverbiliter d[illegible] ipsi mox ex[illegible] hoc est, præ[illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]

[illegible] act. 4 [illegible] confirmat [illegible] [illegible] Apul. [illegible] *ab* [illegible] *blandiens* [illegible] lib. 2. [illegible] [illegible] T[illegible].

[illegible] *lant pugnantibus humida lingua* [illegible]

Hoc [illegible] Marius:

[illegible] confirmans labris

Unde Mecænas: *Si quis fœminæ cirri* [illegible] Videatur denique & P. Colvius ad lib. 3. Metamorph. Apul. ubi *suavia* pro labiis à Plauto hic sumta exemplis probat. Quicquid tamen sit, dejerat etiamnum Acidalius neminem tot interpretum veram hujus loci sententiam animadvertisse. Nam *suavia*, inquit, rectè quidem labia accipiunt: rectè item *ductationem labiorum* pro contumeliosa non basiatione, sed subsannatione: sed minus rectè *valga suavia* pro ipsa oris, inter subsannandum, obtortione. Non enim hoc ait Plautus, valgis saviis Militem à meretricibus assiduò rideri: sed inde adeò, quod assiduè labiis eum ducerent, valga savia sive ora pravè distorta sibi ipsis fecisse meretrices. ut maxima eorum pars ex contemnificâ istâ obtortione jam valga savia geret. Judicet Lector. Si vera est, nimis profectò Poetica est sententia, nec tamen à [illegible] nostri ingenio alienior.

MATRE ATHENIS ATTICIS:] ita ambo MSS. Cam. & mn. mei, quasi conjuratim. [illegible] Atticis [illegible] matre natam. Cam. tamen & [illegible] edidere, *aque*. Schop. è vestigiis [illegible] *arte* [illegible] Plin. 1. epist. 13. *Hunc* [illegible] *simul* [illegible] *artè familiari*. [illegible] *partes*, & [illegible] *Ath.* [illegible] pro, *Athenæ Atticæ*. [illegible] *In ælle* [illegible] *statio mea nunc* [illegible] *Atenas* [illegible] *Campania*, [illegible]

AMBO CULTISSIMUS [illegible] 3.

MAGNAI REIPUBLICAE GRATIA.] Sic [illegible]

[illegible] Marius Victorinus: qui [illegible] scripsisse asseverat in Orthographia quod [illegible] tant Gruterus, & Popma, qui *Reipubl.* [illegible] dum monuit, ut *ey*, *rey* &c. Agell. lib. 11. cap. 9. *Legatos publicæ rei caussa venisse Athenas*. C[illegible] nis lectio [illegible] est. aut potius n[illegible] curiosa.

VIRGO, ORN.] Colvius ad Apul. emendat, [illegible] *ornatuque* [illegible] sed hoc pacto & versus [illegible], & bis idem dixerit. At *Ornamenta* sunt ea, quæ [illegible] corpori induto, [illegible] nefarius Lenæ sive magis Meretrices. *J. Grut.*

SUBLINITO OS [illegible] LENÆ MATRI] ita veter. ed. nec abeunt MSS. Cam. [illegible] leg. *S[illegible]*, *matrem*. Nam [illegible] in MSS. *æ* atque *&* [illegible] confund. [illegible] *matre*.

CONTEGIT [illegible]. *Contegit*, i. in navem abscondit. P[illegible] m[illegible] lineteque quod [illegible] Miles adhibuit [illegible] *in* [illegible] *crem*.

QUANTUM CITIUS] ita emendatum in MS. pr. a manu secunda. antea erat, *quantum* [illegible] quod & in sec. restat. Acidal. Omnes, inquir, vett. *quantum unus possum*. Ejiciatur *unus*, & nihil Plautinius potest, *quantum possum*. vel retine, hoc modo:

Ego quantum possum, unus mihi n. paro.

Quamvis omittere non exspectarit, sed solus sibi navem statim conduxerit. J. Guliel. *quantocyus*.

INSCENDO] Sic Cic. aliquoties *conscendere*, absolutè, pro, navem conscendere.

ID QUOD VOLUNT.] Quod genus istud maximè [illegible] & olet. At Just. Lipsius [illegible] *id quod* [illegible] *lunt*. Sic enim, inquit [illegible]. Q[illegible] Gr[illegible] tamen minimè probatur [illegible] Amph. act. [illegible] 1. *D* [illegible] *que, ut volumus,* [illegible] *rat manu*. M[illegible] Sc. 1.

Omnes [illegible] *volu*[illegible] sententiâ.

Trin. act. 4. [illegible] *Pol placido te & clementi meo* [illegible] *modo, ut* [illegible] J. [illegible] *ad-volant Prudent.* [illegible] Ac. d. *Atque* [illegible] *Pr. cap.* cui & ipsi non placet [illegible] *que autem est statim* [illegible] Merc. al. [illegible] sed ferè semper in [illegible] MS. pr. Cam. est, *fit quod* [illegible] in sec. *fit q.*

MACHINAS] quas postea *factas fabricas*, & d[illegible] *doli* appellat.

FACEREM CONVENAS] [illegible] & *convenire*, pro, [illegible] dare, [illegible]

apud Arnobium lib. 7. E[illegible] *convent*[illegible], [illegible] concu[illegible] bitu lbr. 2. *E*[illegible] *consentu* [illegible] & [illegible] *sunt*. Et hinc explicandus locus Ciste[illegible]. act. 1, 1.

> —— *hanc qu*[illegible] *educavi*
> *Ex patribus conventitiis.*

Patres conventitios videlicet promiscui adventores fuerant, & qui in unius sc[illegible] n[illegible] co[illegible]-rant amatores. quanquam hic Grut. *patres c[on]venas* legit; æquè eleganter. Ov[illegible]. 3. Arte[illegible]

> [C]*onveniunt ill*[illegible], *cum vol*[illegible]*re*, [illegible]

videatur J. Guli[illegible]. Pl[illegible] Quæst.

[R]APSE] ea ipsa. Turn. lib. 2 · 28. At Douza mal[illegible]t, *quo nemo nisi ea* [illegible] *inferret pe*[illegible] exemplo Catulli:

> *Quo me*[illegible] *se molli* [illegible] *pede*
> *Intulit* ——

GLAVCOMAM] *Glaucoma* vitium oculo-rum, quod Celsus libr. 6. *S*[illegible]*-fionem* appellat, Græci ὑπόχυσιν, Pl[illegible] semper *glaucoma*[illegible].

H. D. HODIE VI[illegible]EM] [illegible] repeti quidem *duarum*, & [illegible] c[illegible]m *vicem* si[illegible] & *imaginem* durum est: neque sententia v[illegible] bona[illegible]. Credo scrip[illegible] Plaut[illegible]m, *in vi*[illegible], i. per vices &c. *Acidal.*

FOR[I]S CONCREP[U]IT] In Græciâ omnes [illegible]

[illegible] sed [illegible] p[illegible]m [illegible] q[illegible] [illegible] do[illegible] [illegible] rum [illegible] rent[illegible] [illegible] Pl[illegible]uti ac Te[illegible] [illegible] quam egr[illegible]deretur, ut [illegible] cerent[illegible]r. Vide [illegible] tarch. in Pop[illegible] lib. 11: 12. & lib. 4 [illegible] Ita Græci habent [illegible] rum [illegible]d e[illegible] [illegible] quod Lat[illegible] [illegible] stoph. [illegible] N[illegible] 129. Frid. T[illegible]br[illegible]ga[illegible] [illegible] ades vel Nob[illegible] [illegible] licum aperirentur · & c[illegible] Arist. lib. 2 c[illegible]. Pl[illegible] omnibus id scribere, [illegible] mo[illegible]o: [illegible] quod lenonu[illegible] ædi[illegible] [illegible] guntur apertæ: quæ & ipsæ [illegible].

ACTUS II. SCENA II.

PERIPLECTOMENES, PALÆSTRIO.

> [N]ISI hercle diffregeritis talos, posthac quemque in tegulis
> [V]ideritis alienum; ego vestra faciam latera lorea.
> Mihi q[illegible] j[illegible] arbitri vicini sunt, [illegible] qu[illegible] fiat domi.
> Ita p[illegible]r [i]mpluv[illegible]m intr[illegible] spectant. nunc ad[e]o edico omnibus,
> 5 [Q]uemq[illegible] a mili[illegible] hoc videritis hominem in nostris tegulis,
> Ext[illegible] P[a]l[illegible]rion[illegible], hu[illegible] deturbat[illegible] te in viâ.
> [illegible] aut [illegible] aut simiam
> [illegible] mulc[a]ssitis.
> [illegible] Talaria,
> 10 [illegible], ut [illegible] domi [illegible] convivium.
> Pa. [illegible] nostr[illegible] [illegible]â est, quantum [illegible],
> [illegible] con[se]rvi me[illegible],
> [illegible] faciat cæteris.

[illegible] ellunc adversum? [illegible] quasi collaturus pedem.

15 [illegible], Per[illegible] ne? PL. haud [illegible] multos homines, si optandum foret,

[illegible] & convenire, quam te, mavellem. PA. quid est?

Quid negotii est? PL. res palam est. PA. quæ res palam est? PE. de tegulis

[illegible] nescio quis inspectavit vestrorum familiarium

[illegible] impluvium [illegible]tus apud nos Philocomasium atque hospitem

20 [illegible]ntes. PA. quis homo vidit? PE. tuus conservus est. PA. quis is homo est?

PE. [illegible], ita abripuit repentè sese subito. PA. suspicor

[illegible] perii se. PE. ubi abiit, conclamo: heus quid agis tu, inquam, in tegulis?

Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.

PA. Væ mihi misero, cui pereundum est propter nihili bestiam.

25 Sed Philocomasium [illegible] nunc est? PE. cùm [illegible], hic erat.

PA. [illegible], jube transire huc, quantum possit, se ut videant domi

Familiares, nisi quidem illa nos vult, qui servi sumus,

Propter amorem suum omneis crucibus contubernales dari.

PL. Dixi ego istuc; nisi quid aliud vis. PA. volo. hoc dicito,

30 Ne artem & disciplinam obtineat colorem. PL. hui, quemadmodum?

PA. Ut eum, qui hic se vidit, verbis vincat, ut ne viderit.

Si quidem centies hic visa sit, tamen inficias eat.

Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,

Confidentiam, confirmitatem, fraudulentiam:

35 Qui arguet se, eum contrà vincat jurejurando suo.

Domi habet animum falsiloquum, falsificum, falsijurium:

Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.

Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala.

Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos.

40 PE. Ego istæc, si erit hic, nunciabo. sed quid est, Palæstrio,

Quod volutas tute tecum in corde? PA. paulisper tace,

Dum ego mihi consilia in animum convoco, & dum consulo

Quid agam: quem dolum doloso contrà conservo parem,

Qui illam hic vidit osculantem: id visum ut ne visum siet.

45 PE. Quære. ego hinc [illegible] abs te huc interim. illuc sis vide

Quemadmodum [illegible], severa fronte curas cogitans.

Pectus digitis pultat, [illegible] foras.

Ecce autem avortit, [illegible] læva, in femine habet lævam manum,

Dextrà digitis [illegible]mputat, feriens femur

50 Dex[illegible] [illegible] ægre suppetit.

Co[illegible] [illegible] statuit.

[illegible] quod repperit.

[illegible] bene coctum dabit.

Ecce autem ædificat: columnam mento suffulsit suo.

55 Apage, non placet profectò mihi illa inædificatio.

Nam os columnatum Poëtæ esse inaudivi barbaro,

Cui bini custodes semper totis horis accubant.

Euge, euge, euschemè hercle astitit, & dulicè & comœdicè.

Nunquam hodie quiescet, priusquam id, quod petit, perfecerit.

60 Habet, opinor. age, si quid agis. vigila, ne somno stude.

Nisi quidem hic agitari mavis varius virgis. vigila:

Tibi ego dico. au! feriatus ne sis. heus te alloquor, Palæstrio:

Vigila, inquam: expergiscere, inquam. lucet hoc, inquam. PA. audio.

PE. Viden hostis tibi adesse? tuoque tergo obsidium? consule:

65 Arripe opem auxiliumque ad hanc rem. properè hoc, non placidè decet.

Antevenito aliquà aliquos, aut tu circumduce exercitum,

Curre in obsidium perduellis, nostris præsidium para.

Intercludito inimicis commeatum, tibi muni viam:

Quà cibatus commeatusque ad te & legiones tuas

70 Tutò possit pervenire. hanc rem age. res subitaria est.

Reperi, comminiscere, cedò calidum consilium citò.

Quæ hic sunt visa, ut visa ne sint: facta infecta uti sient.

Magnam illic homo rem incipissis: magna munis mœnia.

Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia est

75 Nos inimicos profligare posse. PA. dico & recipio

Ad me. PE. & ego impetraturum dico id quod petis. PA. at te Juppiter

Bene amet. PE. at imperti, amice, me, quod commentus s. PA. tace:

Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias

Juxta mecum mea consilia. PE. salva sumes indidem.

80 PA. Herus meus elephanti corio circumtentus est, non suo:

Neque habet plus sapientiæ, quàm lapis. PE. egomet istuc scio.

PA. Nunc sic rationem incipissam, ita hanc instituam astutiam.

Ut Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram

Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,

85 Tam similem, quàm lacte lacti est: & apud te eos hic devortier

Dicam hospitio. PE. euge, euge, lepidè: laudo commentum tuum.

PA. Ut si illic concriminatus sit adversum Militem

Hic meus conservus eam vidisse cum alieno oscularier,

Eam arguam vidisse apud te contra conservum meum

90 Cum suo amatore amplexantem atque osculantem. PE. immo ita optume.

Idem ego dicam, si ex me exquiret miles. PA. sed simillimas

Dicito eas, & Philocomasio id præcipiundum est, ut sciat,

Ne titubet, si exquiret ex ea miles. PE. nimis doctum dolum!

[illegible] in meo [illegible] con[illegible] valet,

95 *Quid agimus? PA. [illegible] est, [illegible] sunt caussæ colligi:*
No[illegible] domi [illegible] ambulatum, dormit, [illegible]rnatur, lavat,
Prand[illegible], p[illegible], occupata st, operæ non est, non potest.
Qu[illegible] pro[illegible]tionum, dum modo [illegible]unc prima via
J[illegible], [illegible] ut [illegible] credat quæ mentibitur.

100 *PE. [illegible]t ut dicis. PA. intro abi ergo, & si istic est mulier, jube*
C[illegible] domum transire, atque hæc ei monstra: præcipe,
Ut teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus
De gemina [illegible]rore. PE. docte tibi illam perdoctam dabo.
Nunquid aliud? PA. intro ut abeas. PE. abeo. PA. & quidem ego ibo domum.

105 *At quem [illegible] operam, [illegible] vero.*
Quis fuerit conservus, qui [illegible] sit [illegible]atus [illegible].
Nam ille non potuit, quin sermoni su[illegible] [illegible]
Participaverit de amica heri, vidisse se eam
Hic in proximo osculantem cum alieno adolescentulo.

110 *Novi morem ego: & tacere nostrorum solus scio.*
Si invenio qui vidit, ad eum vincas pluteosque agam.
Res parata est, vi pugnandoque hominem capere certa r[illegible]s est.
Si ita non reperio, ibo odorans quasi canis venaticus,
Usque donec persecutus volpem ero vestigiis.

115 *Sed fores concrepuerunt nostræ. ego voci moderabo meæ.*
Nam illic est Philocomasio custos meus conservus atque it foras.

HUIUS Scenæ versus sunt quadrati [illegible]ntegri, & trochaici ττ[illegible] κατ[illegible], ut & Sc. sequent[illegible].

QUEMQUE [illegible] ita MSS. Cam. & omn. ed. At Lamb. & Col[illegible], & [illegible] *[illegible]* *Quis* pro, *quicumque*, etia[illegible] de [illegible] *Omnes, quiqui sine dolore sint*. At Pa[illegible]. *Quemq[illegible]* tuetur. *Quæque* enim, pro, *quæcunque* non est novum. Ausonius:

Pareto legi, quisque legem [illegible].

In Epigr. de Virgil.

Longe erit a primo, [illegible] erit,

[illegible] quicunque secundus erit.

FACIAM LATERA [illegible] latera virgi[illegible] cæsa & [illegible] in [illegible] cor[illegible] [illegible]trigas [illegible] ig[illegible]r est, a[illegible] [illegible] lo[illegible] [illegible].

ARB[illegible] cu[illegible]ari ac p[illegible] A[illegible] *[illegible]* prof[illegible] [illegible] Hor. l. Epist. 11.

VICINI SUNT] in duob. MSS. notat Schopp. legi, *arbitri [illegible] sunt.* [illegible] V. N. Sc[illegible].

QUEMQUAM MILITEM [illegible] *[illegible]pit a [illegible]* i [illegible]is. [illegible] extro cal[illegible] juncta [illegible] Pa[illegible]. [illegible] ab hac elegantia Lucr. *F[illegible]* pro, *aut [illegible]*. Mira est [illegible] dicendi ratio apud Cic. Ep[illegible] *rem a [illegible]* acc[illegible]re Milone. Vide [illegible] Ind. c. Lucret.

HUC DET. IN VIA. [illegible] MS. [illegible] est.

QUOD ILLE GA[illegible]NA [illegible]] Vetusta & a[illegible] locutio [illegible] ad[illegible]et, [illegible] se gallinam, aut columbam, aut [illegible], quæ [illegible] au[illegible]ugerit per[illegible] [illegible] aufsam. a[illegible]um est de vob[illegible], n[illegible] ad mortem [illegible] raverit. [illegible] A[illegible]

Qu[illegible] quærat, ext[illegible] [illegible] &c.

A[illegible] 4 [illegible].

[illegible]
[illegible] &c. Fore [illegible] &c.

id est, quod ad [illegible] attinet, [illegible] pavit aut pat[illegible] vel ca[illegible] hoc oppono: *Fores occ[illegible]*. Sed hu[illegible] verbis ([illegible] notat M[illegible] ad Catul. Carm. [illegible]) exprimi, quam prolatis exemplis patefieri potest. Ovidius:

Illa quòd est virgo, quod tela Cupidinis odit;
Multa dedit multis vulnera, [illegible] dabit.

Exempla è Terentio, Cicerone, Phil[illegible], p[illegible] afferunt Lamb. & Muretus, nec non Turnebus. V. N. Cas. act. III.

[illegible] UT [illegible] LEGI FRAUDEM FACIANT TALARIÆ] Joc[illegible] & *Lex T[illegible]* [illegible] eo [illegible] *Magister* [illegible] & [illegible] modo sanxit senex [illegible] distinguantur tali familiarium M[illegible]. Sicut & quæ [illegible], ambigua sunt: *ut [illegible] talis domi agit [illegible]*: sc. vel si te tali lusoriis, vel talis pedum ei[illegible] & defractis. P[illegible], *Fraudem legi facere*, est in legem peccare. Atque hæc e co[illegible] Lambini. De [illegible] autem [illegible] per talos [illegible], vide Notas Persii 5: [illegible]. Schoppius Veris[illegible] 4 [illegible] set ex, si quem[illegible] in tegulis vidissent, ei ut [illegible], ut fine tal[illegible], quod tamen velle videtur, [illegible] partibus) convivium [illegible] quod si fiat, nullum esse periculum [illegible] domi [illegible] falle, hoc enim est [illegible] *Legi talaria*. invicem nimirum [illegible] ludere: non; contra Legem, [illegible] hoc prohibeat, talis ludere. Quamvis [illegible] manus ad veterem aliquam [illegible] hic [illegible]: quia tamen [illegible] convivii interdictum censet, [illegible] ratio. Etiam Do[illegible] hæc pertinere [illegible] ad legem [illegible] de L[illegible], ait *Titius*: [illegible] non [illegible] (ut Flor. loquitur) [illegible] *tamen ludere* [illegible].

[illegible] ADV[illegible] QVA[illegible] COLLAT[illegible] [illegible]

[illegible] ettam [illegible] *[illegible]* [illegible]

SE [illegible] UT VIDEANT D. FAMILIARES [illegible] M[illegible] Gr[illegible].

OMNE[illegible] CAUCIBUS [illegible] TALIS DARI [illegible] Au[illegible] 1. [illegible]

A [illegible] te dis[illegible] liter[illegible].

DIXI EGO ISTUC [illegible] bes [illegible] dixerat. L.

P. VOLO HOC DICI [illegible] MSS. [illegible] forte *hui*. Ve[illegible] vicem pr[illegible] *Pares*, sed [illegible].

PARET ARTEM [illegible] me[illegible], nec color[illegible].

HEI QVEMATAM. [illegible] qui leg. *et q.*

VERO VINCAT, [illegible] Videtur in MS. fe[illegible] a manu [illegible] ferè est, *hero juncta* [illegible] utrunque [illegible] tamen confusa & dubia [illegible] ut & ed[illegible].

OS HABET [illegible]. *Os durum &* [illegible] Ter. [illegible] act. 4. 7. & act. [illegible] lib. 9. *N[illegible] os ejus ad[illegible]* Verr. *Nostis os hominis*. [illegible] *rem*, id est, si essem e[illegible] Sic *ferreum os*, [illegible] Pison.

LINGVAM] [illegible] men[illegible]

DOMI HABET &c.] [illegible] ali[illegible] eodem rogare an m[illegible] Celebratur hæc locutio a[illegible] *habeo familiarem tergum*, [illegible] chid. *Regias copias aureas* [illegible] *ret, [illegible] quæreret.* Infra: *Cum* [illegible] *plum experiundi habeas, ne pe[illegible]* *Domi scire*, (ut legit Palm[illegible]) [illegible] facere. T[illegible] illud [illegible] *bu[illegible]* [illegible]. Idem [illegible] *has* [illegible], *cujus domi na[illegible]*.

DE[illegible]NIFICA FACTA [illegible] facta ad decipiend[illegible]

O[illegible]TORE MSS. [illegible] vel [illegible] refi[illegible].

DOMI HABET [illegible] [illegible] at [illegible] & c[illegible] [illegible] Mire autem [illegible] [illegible]

[illegible] sententiam [illegible] ita sententiam [illegible]

Nam mulier numquam [illegible] si qua est mala;

Domi [illegible] bonum; & [illegible] ad omne, mo- la malum.

Sic enim corrigi videtur hoc [illegible] ere, *Mulier numquam* [illegible] *numqua mol* [illegible]. Scribebant [illegible] fine *m.* [illegible] *mo* [illegible] vulgus [illegible] *Perm* [illegible].

[illegible] Vide Symbo- las in Pe [illegible] *mo- lu* [illegible] *Hortum* [illegible] Ergo q [illegible] ad C [illegible].

QVOD V[illegible]LTVA[illegible] T [illegible] MS. [illegible] Cam. [illegible] trochaicum [illegible] *in* [illegible].

V[illegible]LTAS T. T. IN CORDE] Virg. l. 6. Æn. *At* [illegible] *tristi cum corde* [illegible]. Eneid. 7. [illegible] Salomo [illegible] Lexico suo: *Fossit, cogitat.* Virgilius Gloss. *Volvit secum, flagitat secum.* Placidus Gloss. *Volvere, cogitare, ut ponere, pati, tolerare.* Vide Goldast. in Columbanum.

ABSTITIT] i. secessit *Cam.* Omnes mei leg. *astitit.* quod est, interprete Acid. [illegible] Non enim a [illegible] Pa[illegible]stro, sed ab hoc ille abfistebat, qui pr[illegible] v. d[illegible] se absceffurum. Et status ser- [illegible] *lemè h. astitit.*

SEVERA FRONTE CVRAS COGITANS] Graph[illegible] inquit Donat [illegible] vultum statumque ac gestus [illegible] hominis cogitabundi exprimit. [illegible] astricta [illegible] ac matur- na [illegible] ad- d[illegible] à c[illegible] verbi [illegible] aud c[illegible] deductum vide[illegible] *Cogere* [illegible] est, [illegible] dicas. [illegible] Nec ab [illegible] illud Virg[illegible] *auster.*

PECTV[illegible] [illegible] vid[illegible]batur cu[illegible]

[illegible] farrire: *Palmerius.* Jubet hæc G[illegible] conferre cum [illegible] Quintil. lib. 11. cap. 3. Orat. [illegible] *Illud quoque raro decebit, cavâ manû summis digitis pectus appetere, si quando nosmet ipsos alloquemur cohortantes, objurgantes, miserantes* &c. V[illegible]tur totus locus.

ECCE AVTEM AVORT[illegible]T] Repræsenta- tur [illegible] loco ritus computandi [illegible] fre- que[illegible] comprobat, sed & [illegible] alia corpori parti [illegible] P. C[illegible] 2. Apul. [illegible] eruditissimè J. Gruteri [illegible] quæ [illegible] mus Epud. 1: 1. Heic [illegible] annota[illegible] *Veteres* [illegible] *X.* [illegible]

[illegible]

verba [illegible]

F[illegible] *sexula mortem*

D[illegible] *atque* [illegible] *DEXTRA* [illegible] *annos.*

Nam veteres ab 1. ad 90. in sinistrâ, à centum reliqua in dextrâ computabant: quod Nestor, qui centum annos jam superaverat, facit. Vide & Andr. Tiraquell. in Alexandrum lib. 1. cap. 14. item Phil[illegible] Epist. Centur. 1: 24. per Goldastum edd.

QVOD TA[illegible]V ÆGRE SVP. [illegible] Vat[illegible] Sed mei omnes [illegible] Lambin[illegible] hoc præfe[illegible] *ita vehementer quod factum est, ægrè suppetit.* idque maximè probat Ac[illegible] ferit. per iram fortè, aut desperationem [illegible] ægre suppetit, quod [illegible] est factum [illegible]. Atque [illegible] integer fuerit [illegible] uno pede brevior. E[illegible] Cam. [illegible] suo cor- ruptus esse numero. & ibid. [illegible]

LABORAT, CREBR[illegible] *borat crebr*[illegible] *utat* [illegible] Sic sanè corrigitur in M. uno. *J.* [illegible]

CAPITE NVTAT] *Re*[illegible] *caput annuentis* [illegible] unde vel ex istis Agellii lib. [illegible] cap. 4. [illegible]

[illegible] Apuleii; [illegible]

Q[illegible] n[illegible]

nodem [illegible] *apite, quod bellem* [illegible] *relato monstra-rem.* Gruterus, *N[illegible]are*, inquit, hic significat abnuis [illegible] ita Sueton. Vespas. cap. 8. *nutu* *asper-nat*[illegible]

NON PLAC.] rectè: non, *nunc*.

QVICQVID EST, INCOCTVM N. EXPROMIT: B.] Acid. leg. *e*[illegible]*met*. Quicquid [illegible] consilii est, benè percoquet, ut maturum det, non crudum. Qua metaphorâ noster [illegible] utitur. Persa *Usq*[illegible] *ero domi, dum excoxero lenoni malum.* Porc. Latro in [illegible]clam. in Cat[illegible]. *Cons*[illegible] *nefaria facinoru in ampli*[illegible] *M. Lecca domo decoque*[illegible]*antur.* [illegible]onius, 1. ep. 11. *Cumq*[illegible] *de cape*[illegible]*ndo diademate c*[illegible] *njuratio Mar*[illegible] *ans c*[illegible] *queretur, &c.*

ECCE AVTEM ÆDIFICAT] ædificantis speciem præbet: & brachium instar columnæ mento supponit suo. Er feget die Grauſeul vuter.

ILLA INÆDIFICATIO.] ita Grut. è MSS. Cam. qui leg. *illam ad fu*[illegible].

NAM OS COLVMNATVM] Apparet jam tum etiam, cum hanc Fab. commentaretur Plautus, Nævium, ob maledicentiam Romæ in vinculis Triumviralibus [illegible] custodia publica fuisse: unde postea [illegible] *Hariolum* & *Le*[illegible]*ntem* Fabulas scripsisset, in iisque petulantias dictorum, quibus multos ante læserat, diluisset, per Trib[illegible]pl liberatus est. Vide Douzæ Cent. [illegible] 4. & Agel. [illegible] & Turn. [illegible] 28. Nævium [illegible] Poetam [illegible] [illegible] *barbarum*, id est, [illegible], docet etiam Festus. E[illegible] ejus [illegible] plenæ *Campan*[illegible] *superbia*, est apud Agel. lib. 1. 24. *Os col*[illegible]*mnatum* [illegible] vocat os brachio tanquam columnâ subnixum. Nævius enim [illegible] commentando solebat [illegible] fulc[illegible]. Et esse, qui *columnatum*, Partic[illegible] sine origine verbi dicant, cu[illegible] *galeatus* [illegible] *datus*, *speratus*, *bargatus*, La[illegible].

BINI CVSTODES] Veteres [illegible] vocabant [illegible] & [illegible] præfecti erant, [illegible] Columell[illegible] *mutos* [illegible] & sermen [illegible] xii canes. [illegible] h[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]

F[illegible] l. 9: [illegible] *timus*, [illegible] Theocritus & Aristoph. [illegible] nat.

EVSCHEME] [illegible]

DVLICE] ita J. G[illegible] A[illegible], ser[illegible] re & statim in C[illegible] dià [illegible] [illegible]re. Cæteri [illegible].

VARIVS VIRG[illegible] pid. [illegible]

V. VIRGIS V[illegible] LA.] [illegible] editi quod [illegible]. La[illegible] auctore? MSS. Cam. [illegible] Grut. ac[illegible]

AV! FERIATVS N[illegible] Lect. l. [illegible] 11. M[illegible] *riatus*: quod co[illegible] p[illegible] in [illegible] que, *an* [illegible] *heriatus ne fi*[illegible] ratores nostri loq[illegible] terpre[illegible]or *feriat*[illegible] ra[illegible] [illegible] F. quod not[illegible] & [illegible] l. *an heri* [illegible] cædere? vide ibid. Quod [illegible] nec Palmerio satis placet [illegible] *fi*, *heus te* &c. Et han[illegible] longis logis probare. Sed [illegible] peram perdidisse, præter [illegible] meritus. At Schoppius Ver[illegible] *an* [illegible] Suspect. [illegible] probat lect. *an heri* [illegible] prædicat Pal[illegible], fore [illegible] devo[illegible]ratus sit, si Miles ho[illegible] cul. *nosti ego h*[illegible] *pugnos* Sic [illegible] tum valentiam pra[illegible] *ne fis*, dicebatur [illegible] est ac [illegible] [illegible]. Ita [illegible] [illegible] Contrà etiam [illegible] [illegible] S[illegible] *ns* &c. [illegible] at Cam. [illegible] MS. [illegible] Palat. *ne* [illegible] *heus te astig*[illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] est quod [illegible] [illegible] & Palat. at[illegible] [illegible] Tamen [illegible] è a Colleg. S[illegible] illud *aneuratus* [illegible] bat. ac[illegible] vel [illegible] pro [illegible] &c. ha[illegible]: Age [illegible]

[illegible] . & apud te [illegible] ne animo [illegible] te extra te pectus si, &c.

[illegible] HOC [illegible] cælum. Turneb.

[illegible] HOC. NON PLACIDE DE[illegible] [illegible] & celeriter decet accurari. [illegible]

[illegible] ANTEMENTO] Omnium mei, Antemantis, [illegible]. Antemanus aliqui [illegible] ita [illegible] [illegible] Vide [illegible] Gifanii. MSS. Cam. antebent, &, [illegible]

CIRCUMDUCE EXERCITUM] Circumdare & [illegible] nonnunquam exercitum ab Imperatoribus, licet ex Frontino, Livio, cæterisque [illegible].

[illegible] IN OBSIDIUM PERDUELLE[illegible] Corre[illegible] as hostes. ut non[illegible] [illegible] [illegible] rectum esse accusandi casum p[illegible] pro[illegible] de ac sed nomen eundem casum po[illegible] atque verbum obsidio. Verum o[illegible] [illegible] conjectura Camerarii, qui oge legen[illegible] [illegible] icabatur: Lambinus. Sed carre præfert Lipsius, ex antiquâ scripturâ, Corre.

MAGNAM ILLIC HOMO REM INCIPISSIS. MAGNA MUNIS MOENIA] Ita Gruterus, Douza [illegible] Magnum illic honorem indipiscet: [illegible]. Et eadem, inquit, sententia strictim a Sall. expressa est his verbis. Magna cura magna merces est. Nisi si quis hanc correct. prætulerat Magnum illic honorem incipissis, m. vel potiùs Camerarianam illam, Magnam illic hanc rem incipissis, m. &c. J. Gul leg. Magnum illic honorem incipis, & magna m. &c. Quam lectionem & Schop. probat. Honorem enim inquit, pro onere, & Onus [illegible] issim pro honore veteres notum est frequentasse. Dixisset itaque Per. pl. Magnum tu [illegible] Palæstrio, & plenum periculi onus incipis, & magna mœnia de[illegible] dæ urbi tuæ [illegible] rob[illegible] municia [illegible]. At vero Meursius (ut & Acidal. [illegible] lect. pu[illegible] Magnam illic honorem [illegible] magna mu[illegible] Atque ita [illegible] etiam Gruterus ex MSS. Cam. [illegible] illic [illegible] Camerarius putat non [illegible] [illegible] & Dou za [illegible]

[illegible] RECIPERE HOC [illegible]

[illegible]

EI EGO IMPETRATURUM DICO [illegible] Ita legunt Bonus Lamb. & Pasle[illegible] [illegible] te duo optaturum [illegible] conatorum tuorum [illegible] potem futurum. MS. sec. Cam. Et e[illegible] in [illegible] rem dicom, at pr. Et egom impetrare d. Censetque Gruterus, impetrare valere impetraturum.

JUXTA MECUM] æque atque ego. V. N. Aul. act. 4. 7.

SALVA SUMES INDIDEM] id est, rectè & tuto apud me depofueris, seu [illegible] credideris: non enim ea [illegible] vulgabo; sed salva & integra, qualia accepero, ex eodem loco in quo depofueris, tolles. Tralatio a rebus depositis & creditis. Sic Hor. 1. Od. 27.

——*quicquid habes, age,*
Depone tutis auribus. L.

Vide & Not. Trin. 1. 2.

HERUM MEUS ELEPHANTI CORIO CIRCUMTENTUS EST, NON SUO] Ita è MS. Cam [illegible] [illegible] asinin[illegible] [illegible] [illegible] sus est, & belli[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] pe[illegible] [illegible] [illegible] fior, hoc bellua est congr[illegible] [illegible] ne[illegible] ecoh ho[illegible] [illegible] igna, & di[illegible] ingat[illegible] accommoda[illegible] Duri[illegible] phanti[illegible] perstringit etiam Casaub. ad Athen l. 3. cap. 30. Cal. Rhodig. Lect. Antiq. l. [illegible] docet, cur cutis crassitudo hebetudinis [illegible] & hæc etiam eo trahit: ut & Turnebi[illegible] l. [illegible] Colerus leg. circumjectus. Arnob. lib. 2. habitare pro [illegible] partes, & humani corporis circumjectione [illegible]. Varro: Amiculum [illegible] dictum amjectum, id est, circumjectum. à quo etiam, quod vestes se involvant, circumjectum.

NEQ. H. PLUS SAPIENTIÆ] M[illegible] prima manu h[illegible] [illegible] am. quod ar[illegible] [illegible]

TAM SIMILEM, QUAM LACTE LACTI EST] Proverbium de rebus indiscretæ [illegible] dinis, sic Cic. ut similia sint & ova ovorum, & apes apum, &c. utitur & Men. act. 5. 8.

DEVORTIER] Ita MSS. [illegible] & aliam [illegible] divort.

CONCILIO] i. cœtu.

CAUSSAM] [illegible] prætexta [illegible] excusationem, L.

COLLIGI] V. Codd. hab [illegible] Gruterus [illegible] docetque alias le[illegible] natas à scriptur[illegible] [illegible] quomodo est [illegible] uno Cam. in alt[illegible] vero [illegible]

OPERÆ NON EST] [illegible] non est [illegible] [illegible] 2. Non operæ est [illegible]. V. [illegible] Capt. act. 5. 2.

PROLATIONVM] procrastinationum, ἀ- ναβολῶν.

QVÆ MENTIBITVR] ita MSS. a prima manu. deinde factum, *mentibimur*.

DOMVM] sc. Militis, seu nostram.

AT QVEM H.] Putschius è v. c. concinnat:
——ibo domum,
Atque investigando hominem operam hanc dissimulavero.

MILITI [illegible]

SIET SECTATVS] ita [illegible]

AD [illegible]

Allegoria a [illegible] & artes [illegible] ledro & Militi persuadeat, [illegible] esse. [illegible] mnium accuratissime doc[illegible] cet[illegible]is.

ACTUS II. SCENA III.

SCELEDRUS, PALÆSTRIO.

NISI quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
Certò edepol scio me vidisse hic proximæ viciniæ
Philocomasium herilem amicam sibi alium quærere.
PA. Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.
5 *SC. Quis hic est? PA. tuus conservus. quid agis, Sceledre? SC. te, Palæstrio,*
Volup est convenisse. PA. quid jam? aut quid negotii, fac sciam.
SC. Metuo. PA. quid metuis? SC. ne hercle hodie, quantum hic famil[iarium est,]
Maximum in malum cruciatum insiliamus. PA. tu sali
Solus: nam ego istam insulturam & desulturam nihil hic moror.
10 *SC. Nescis tu fortasse, apud nos facinus est quod natum hic novum.*
PA. Quod id est facinus? SC. impudicum. PA. tute scis soli tibi,
Mihi ne dixis, scire nolo. SC. non faciam enim, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.
PA. Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.
15 *SC. Dii te perdant. PA. te istuc æquum: quoniam occœpisti eloqui.*
SC. Forte fortuna per impluvium huc despexi in proxim[um]:
Atque ego illà aspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio quo adolescente. PA. quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?
SC. Profecto vidi. PA. tuten? SC. egomet duobus his oculis meis.
20 *PA. Abi, non verisimile dicis, neque vidisti. SC. num tibi*
Lippus videor? PA. medicum istuc tibi melius percontarier.
Verum enim tu istam [illegible], temere haud tolles fabulam.
Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
[illegible], ut pereas, paratum est dupliciter: nisi supprimis
25 *Tuum [illegible]. SC. qui vero dupliciter? PA. id dicam tibi.*
[illegible] Philocomasium, hercle periisti:
[illegible], eo ei custos additus periero.

SC.

SC. Quid fuat me, nescio: hæc me vidisse ego certò scio.
PA. Pergin infelix? SC. quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
30 *Quin etiam nunc hic in proximo est. PA. ehò, an non domi est?*
SC. I ipse, abi intro tute. nam ego mihi nihil credi postulo.
PA. Certum est facere id. SC. hic te opperiar: eàdem illi insidias dabo,
Quam mox horsum ad stabulum junix recipiat se e pabulo.
Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles tradidit.
35 *Nunc si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen,*
Si hoc palam fuerit. quid pejus muliere atque audacius!
Dum ego in tegulis sum, illàc hæc se hospitio edit foras.
Edepol facinus fecit audax. hoccine si Miles sciat?
Credo hercle has sustollat ædes totas, atque hinc in crucem.
40 *Hercle quicquid est, mussitabo potius, quàm inteream malè.*
NON EGO POSSUM, quæ ipsa sese venditat, tutarier.
PA. Sceledre, Sceledre. SC. quis homo interminat? PA. est te alter audacior?
Quis magis diis inimicis natus, quam tu, atque iratis? SC. quid est?
PA. Juben' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nusquam est, vides?
45 *SC. Quid, nusquam? PA. non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.*
SC. Quid negotii est? PA. quid negotii sit, rogas? SC. cur non rogem?
PA. Nonne tibi istam prætruncari linguam largiloquam jubes?
SC. Quamobrem jubeam? PA. Philocomasium eccam domi, quam in proximo
Vidisse ajebas te osculantem atque amplexantem cum altero.
50 *SC. Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico.*
PA. Quid jam? SC. quia luscitiosus. PA. væ verbero! edepol tu quidem
Cæcus, non luscitiosus. nam illam quidem eccam domi.
SC. Quid? domi? PA. domi hercle verò. SC. abi, ludis me, Palæstrio.
PA. Tum mihi sunt manus inquinatæ. SC. quidum? PA. quia ludo luto.
55 *SC. Væ capiti tuo. PA. tuo istuc, Sceledre, promitto fore,*
Nisi oculos orationémque aliam commutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostræ. SC. at ego illas observo fores.
Nam nihil est, quà hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.
PA. Quin domi eccam. nescio, quæ te, Sceledre, scelera suscitant.
60 *SC. Mihi ego video, mihi [illegible] credo plurimum:*
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his ædibus.
Hic obsistam, ne imprudenti huc [illegible] se surrepat mihi.
PA. Meus illic homo est [illegible] de pugnaculis.
Vin' jam faciam, ut stulti[illegible]? SC. age face.
65 *PA. [illegible]que te qui [illegible] oculis uti? SC. volo.*
PA. Nempe tu istic ais es[illegible]? SC. atque arguo

Eam me vidisse osculantem hic intus cum alieno viro.
PA. Scin' tu nullum commeatum hinc esse à nobis? SC. scio.
PA. Neque solarium, neque hortum, nisi per impluvium? SC. [illegible]
70 *PA. Quid nunc, si ea domi est, si faciam ut eam exire hinc [illegible]*
Dignus es verberibus multis? SC. dignus. PA. serva istas fores [illegible]
Ne tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.
SC. Consilium est ita facere. PA. pedes ego jam illam huc tibi [illegible]
SC. Agedum ergo face. volo scire utrum ego id quod vidi, [illegible]
75 *An illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.*
Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.
Sed hic illi supparasitatur semper, hic ei proximus est,
Primus ad cibum vocatur, primo pulmentum datur:
Nam illic noster est fortasse circiter triennium.
80 *Neque cuiquam, quàm illi, in nostra meliu'st famulo familiâ.*
Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hàc obsistam: sic quidem pol certò verba mihi nunquam dabunt.

CRUCIATUM] Ita Meurs. & Acid. è v. A cod. *Maximum in malum cruciatum insil.* id est, quod [illegible] dic[illegible], *maximam in malam crucem*. A [illegible] aliquo copula illa est adjecta: ne h[illegible] versus [illegible] quod tamen non ubique cavit Pl[illegible].

I[illegible]LIAMUS] Duo præcipua in historiâ *Crucis* [illegible], & tertium funes. Na[illegible] pede in suppedaneum posito, crucem ad[illegible]debant. unde *Ascendere in crucem*, &, *Insilire*, & *Crucisalus* in Bacchidibus: *Scaliger*. qui pluscula post Lipsium *De Cruce* observat. quem omnino vide ad [illegible]seb. pag. 110. Vide & Not. Most. 2:1.

ISTAM INSULTURAM ET DESULTURAM] [illegible] & forrat[illegible] alludit ad *Desultores*, [illegible] ex u[illegible] [illegible]

[illegible]

A hoc eò, quia *con[illegible]scere* & [illegible] *habere cum quidquam*. Ciste[illegible]. [illegible]

TE ISTUC ÆQUUM. [illegible] Fol. 138. sic distinguit [illegible] *æquum: quom*. Plautinus [illegible] petitus: ut Capt. act. 4:2. *J[illegible] dant. ER. te be[illegible] mihi æquum* [illegible] Not. ibid. Sic Pœn. act. [illegible]

Dii te perdant. MI. [illegible]
quam quiquis tamen
Et benè & benigne facitis.

Jocus in distinctione est, ut po[illegible] pungatur. Nam quod Turneb[illegible] lit ex hoc vers[illegible], quod Plautus [illegible] animus frigeat. Sic Amph. act. [illegible] *[illegible] ac refert [illegible]*. [illegible] git & distinguit Palm. V. N. [illegible]

DESPEXI IN PROX.] [illegible] *huc despexi in proximum*. [illegible] vium proximum [illegible] no[illegible] video. *In proxim*[illegible] vicinas sive proximas.

CUM ALTERO.] [illegible]

ISTAM SI TE [illegible] HAUD T[illegible] [illegible]

[illegible] T[illegible] m.

[illegible] in Arte:

[illegible] lata reponi, &c.
[illegible] abat[illegible], [illegible] *[illegible]ulam.* [illegible]d [illegible]; sed pen[illegible], [illegible] est recepta lectio optima, [illegible] ha[illegible] a [illegible] [illegible]cunt volui[illegible]que [illegible]dnasci, tol[illegible].

[illegible] NVNC CRVRIBVS CAPITIQ. [illegible] CAPITALEM HINC CREA[illegible] [illegible]n[illegible]s, & *capite* id est, vitæ ex[illegible] [illegible]am h[illegible] [illegible]e, [illegible] palam fiet, pa[illegible] [illegible] *fraudem* pro p[illegible] ponebant.

[illegible] TRIOQVIVM] In Plauti a[illegible] [illegible] [illegible]cron[illegible]us: *Stulti* [illegible] *quorum* [illegible] *[illegible]* [illegible], Varro [illegible]. [illegible] ita [illegible] dixit e*M[illegible]loq[illegible]m pa[illegible]* [illegible].

MIHI NIHIL] [illegible]ed rei potius.

[illegible]M ILLI INSIDIAS DABO] [illegible] dem o[illegible] [illegible] loco Philocomasium observabo, qua[illegible] [illegible] [illegible] partem [illegible], se in ædes no[illegible] [illegible]pia è domo vicini.

IVNIX] [illegible]. *Junix,* inquit Cornutus, ad Pe[illegible] S[illegible] *[illegible] statu femina bos est, quæ jam [illegible] mares [illegible] ætate dicuntur juven[illegible]* Ita [illegible] nominat Philocomasium. [illegible] jun[illegible] [illegible].

CVSTODEM TRADIDIT] ita MSS. & omn. libri editi. tamen Douza L. *adusit.* V. N. Aul. act. 3: 6.

ILLAC HÆC SE HOSPITIO EDIT FORAS.] ita MSS. Cam. sed Lipsius l. *illac se hospitio dedit.* [illegible] Lamb. *illac [illegible] ex nostro h. eduxit foras.* Et hæc, ut ait, [illegible] vestigiis antiquæ scripturæ.

CREDO [illegible] H. HAS SVSTOLLAT ÆDES TOTAS, ATQ. HINC IN CRVCEM.] [illegible] sustollat. [illegible] eum [illegible] [illegible]iciter [illegible]. Cæterum J. Douza Cent. lib. 3: 8. de femet[illegible] loqui Servum [illegible] [illegible] sicuti P[illegible] act. 1: [illegible] v. 3. Quod tamen [illegible] ninus placet. [illegible] tamen aliam [illegible] [illegible] ait [illegible] norit, [illegible] fuisse, ut in [illegible] [illegible]bus non modo animadverteretur [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]rant, sed eorum [illegible] [illegible] [illegible] ex Varrone, Val. Max. l. 6. [illegible] Ce[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] lib. 3. cap. [illegible] [illegible] [illegible] T[illegible] Plauti act. 2. 8.

[illegible] persuaderier [illegible],
[illegible] tale totu [illegible].

Si [illegible] de [illegible], [illegible] non & [illegible] [illegible] crucem. [illegible] & Ravard. Var. lib. [illegible] cap. 7.

[illegible] expungit distinctionem post *tot[illegible]* [illegible] atque stat [illegible] [illegible]. [illegible] si Miles resciverit, cont[illegible] me [illegible] [illegible] crucem tollat. De [illegible]. H[illegible] [illegible] *[illegible]* [illegible] *domum* intelligens. Sic Ter. *H[illegible] parata [illegible] verba, H[illegible] [illegible] serbe[illegible].* D[illegible] que MS. Cam. l. *atque me [illegible] in crucem.* [illegible] Gruteri sententiam priorem firmat. [illegible] panta[illegible]. sed [illegible] & T[illegible]. *[illegible] ædes [illegible]* totam [illegible]iam domum, [illegible] *[illegible] contubernales,* ut supra [illegible]quitur. [illegible] hæc ad [illegible] Per plect. refert, quas tan[illegible]am capitales Miles funditus eversurus sit. Nam generale est, *in malam crucem,* de [illegible]ovis infortunio. Place[illegible], Pistoris & [illegible] fa[illegible] Mi[illegible] pro cat[illegible] [illegible] [illegible] d[illegible]is [illegible]nis fue[illegible].

VENI[illegible] TA[illegible]] [illegible] vendere & pro[illegible] [illegible] Turneb. [illegible] est [illegible]per[illegible] [illegible]el. [illegible]

Nam [illegible] pond[illegible] st.
[illegible] im[illegible]are pedes [illegible], tot [illegible] est.

V N. Sti[illegible]

INTERMINAT[illegible]] manaci voce me [illegible]clamat?

QVIS MAGIS DIIS INIMICIS NATVS] *Diis est iratis natus,* Proverbiale de homine infe[illegible]nulto ac misero, cui [illegible] bene [illegible]ccedit. Sic Persius: *Diis iratis genioque sinis[illegible]ro.* Horat. 2. Sermon. 3.

Iratis natus paries diis atque P[illegible].

Nec absimili modo dixit Plautus [illegible] *Genio adverso.* Hæc enim opinio fuit; Diis iratis n[illegible] feliciter geri. Contraria sunt, *Diis [illegible] hominibusque plaudentibus.* Atque adeo felicem denotare volentes ac venustum, di[illegible]ant, *[illegible] [illegible] deos [illegible]. Ipsum placit de lumine,* vel, *[illegible]mine [illegible],* aut *aspe[illegible]isse.* V[illegible]g. Æn.

——[illegible], credo, [illegible] [illegible] aras
Vitales carpis.

Dicebatur quoque, *Dii [illegible] num [illegible] omen [illegible] [illegible] age.* De quo Schepp. Veri[illegible] lib. 4 [illegible].

VIT. NVCE] *Nux cassa* alibi a Pl. [illegible] Hor. dicitur. Petronius, *inanem [illegible]* appellat, contra; *Nux gravis & pleno integra fructu.*

MIRVM EST LOLIO VICTITARE TE, TAM VILI TRITICO] q. d. [illegible] rum esset, non esset [illegible] [illegible] [illegible] nunc vero cum tam [illegible] &c. Constat [illegible] *[illegible]m.*, [illegible] [illegible] acres quo[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] O[illegible]d F[illegible] [illegible] [illegible] & Jac. D[illegible].

LVCIFVGOS VE[illegible] [illegible] Ulpian. ubi ho[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sui &c

cui & No[illegible] adstipulatur, & Varro. Sed Festus ait, vitium esse ocu[illegible], cum quis clarius vespertino tempore, quam meridie cernit. quo morbo laborasse Tiberium, Dio scribit & Suetonius eundem etiam noctu in tenebris vidisse refert.

VÆ VERBERO.] ita Grut. reponit, volentibus MSS.

ILLAM Q. ECCAM DOMI.] ita è MSS. Grut. & Cam.

LVDIS ME PAL. PA. TVM MIHI SVNT MANVS INQVINATÆ.] Ita sine interrogatione [illegible] leg. Lamb, & Douza. ut jocus sit ex ambiguo. Nam Sceledrus *ludis me*, sic accipit, ut *me*, sit acc. casus Palæstrio, ut sit septimi: ut [illegible] dicito, *Ludere pila, disco*. In MSS. Cam. est: *Tum mihi sunt m. inquinatæ*? Sed emendatum in pr. *Tum*.

QVIA LVDO LVTO] quia, inquit, cùm ludo te, [illegible] *te*, sept. casus) proinde est, acsi luto ludam; tu enim homo luculentus es. qui autem lutum manibus tractant, inquinantur. Douza laudat hanc Lamb. explanationem, aitque, *Ludo luto*, consimiliter dictum, ac de Prometheo Mart. illud lib. 14. [illegible].

Saturnalicio lusit & ipse luto.

Lipsius l.

———*quin luto jam.*

ut jocus fuerit in vicina pronunciatione litterarum D & T. ut apud Cic. 2. de Orat.

VÆ [illegible] TVO. PA. TVO. IST] Jocus in distinctione. De quo paullo ante.

RECTO OSTIO] *Recto* [illegible] *posito*.

SVRREPSIT] pro, *sur*[illegible]

MEVS ILLIC DOMI [illegible] Pseud. 2: 2. Er muß mir ein [illegible]

PVGNACVLIS] i. pr[illegible] nius lib. 21. *susceptus ad pugna*[illegible] *naculis*.

STVLTIVIDVM] Sic [illegible] am vocavit *alitem no*[illegible]

HINC ESSE A NOBIS] [illegible] *nobis*: sine illo vulg. *etiam*. B[illegible] pter elisionem: Grutero ar[illegible]

SOLAR] *Solarium* [illegible] Fiebat autem in ædibus ad ex[illegible] & vaporem Solis. Di[illegible] & [illegible] nebus. Vide P. Victorium de [illegible] jus verbi lib. 21. 13.

NISI PER IMPLVVIVM [illegible] Ita omnino leg. cum J. Gruterum.

PEDE[illegible]] q. d. non volans [illegible] cet. Acidalius tamen hoc frig[illegible] *de* aut *pedibus*: eo modo, q[illegible]

———*quam capite sistat in* [illegible].

Capi. *ore sistet*. Mil. *capite* [illegible]

CIRCITER TRIENNIVM] [illegible] longius spacium, [illegible] Fabulæ, aut narratio Palæstrionis. [illegible] invenio quod [illegible] præ[illegible] hoc fortassis brevius est. *Gruterus*.

SIC QVIDEM. POL CERTO [illegible] è MSS. & editis distinguo & lego [illegible]

ACTUS II. SCENA IV.

PALÆSTRIO, PHILOCOMASIUM, SCELEDRUS.

PRÆCEPTA facito ut memineris. PH. toties monere mirum est.
PA. At metuo, ut satis sis subdola. PH. cedo vel decem, edocebo
Minime malas, ut sint malæ. mihi sola e quo superfit.
PA. Age jam nunc insiste in dolos. ego abs te procul recedam.
5 *Quid agis tu, Sceledre? S. hanc rem gero: habeo aures, loquere* [illegible]
PA. Credo [illegible] *actutum extra portam,*
Disp[illegible] *habebis. S. quamnam ob rem?*
PA. R[illegible] *est mulier? S.* [illegible]
[illegible] *PA. mihi quoque pol* [illegible] *videtur.*

10 *Age nunc jam, quando lubet. SC. quid agam? PA. peri perproperè.*
PH. Ubi iste est bonus servus, qui probri me maxime innocentem
Falso insimulavit? PA. hem tibi. hic mihi hoc dixit. PH. tibi, quæso? dixti
Tuten vidisse in proximo hic, sceleste, me osculantem?
PA. Atque cum alieno adolescentulo, dixit. SC. dixi hercle verò.
15 *PH. Tun' me vidisti? SC. atque his oculis quidem. PH. carebis, credo,*
Qui plus vident, quàm quod vident. SC. nunquam hercle deterrebor,
Quin viderim id quod viderim. PH. ego stulta atque mera multùm,
Quæ cum hoc insano fabulem: quem pol ego capitis perdam.
SC. Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepulchrum:
20 *Ibi mei majores sunt siti, pater, avus, proavus, abavus.*
Non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi effodiri.
Sed paucis verbis te volo, Palæstrio, unde
Hæc exit huc? PA. unde, nisi domo? SC. domo? PA. me vides? SC. video.
Nimis mirum est facinus, quomodo hæc hinc potuerit transire!
25 *Nam certè neque solarium hic apud nos est, neque hortus ullus,*
Neque fenestra, nisi clatrata. nam certo ego te hic intus vidi.
PA. Pergin', sceleste, intendere, atque hanc arguere? PH. ecastor ergo
Mihi haud falsum evenit somnium, quod noctu hac somniavi.
PA. Quid somniasti? PH. ego eloquar. sed, amabo, advortito animum.
30 *Hac nocte in somnis mea soror gemina germana visa*
Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam:
Hic ambo hospitio huc in proximum mihi devorti sunt visi.
SC. Palæstrionis somnium narratur. PA. perge porro.
PH. Ego læta visa, quia soror venisset, propter eandem
35 *Suspicione maximam sum visa sustinere.*
Nam arguere in somnis me familiaris meus mihi visus est
Me cum alieno adolescentulo, quasi nunc est, osculatam esse:
Cùm illa osculata mea soror gemina suum esset amicum.
Ita me insimulatam perperàm falsum esse somniavi.
40 *PA. Satin' eadem in vigilantes expetunt, quæ in somnis visa memoras?*
Heus hercle præsens somnium! abi intrò, & comprecare.
Narrandum ego istuc militi censeo. PH. facere certum.
Neque me quidem patiar probri falsò impunè insimulatam.
SC. Timeo quid rerum gesserim hic, ita dorsus totus prurit.
45 *PA. Scin' te periisse? SC. nunc quidem domi certò. certa res est*
Nunc nostrum observare ostium, ubi ubi sit. PA. at Sceledre, quæso,
Ut ad id exemplum somnium quam simile somniavit,
Atque ut tu suspicatus es eam vidisse osculantem! (Sceledre,
SC. Me eam vidisse? nihil arbitror? PA. at tu hercle, opinor, magnum malum,

50 *Reperies. si ad herum hæc res pervenerit, peri[illegible] pu[illegible] re.*
SC. Nunc demum experior, prius ob oculos mi [illegible] caliginem [illegible].
PA. Dudum edepol hoc planum quidem: quæ hic usque [illegible]
SC. Nihil habeo certi quid eloquar: [illegible] vidi eam, etsi vidi.
PA. Næ tu edepol stultitiâ tua nos pæne perdidisti.
55 *Dum te fidelem facere hero voluisti, ab[illegible]mptus es pæne.*
Sed fores vicini proximi crepuerunt. conti[illegible]

HUIUS Sc. versus sunt quadrati catale[illegible]ci, [illegible]ambici: ut & sequentes, usque ad v. *Quicum nisi t.* &c. à quo dein[illegible]eps [illegible]

PRÆCEPTA F. UT MEMINERIS] *Mendacem* enim, ut ait Terent. *oportet* [illegible] *memorem*. Inde Quintilian. *Mendacia plerumque c[illegible]nfutari, solent inconstantia sermonis.*

CEDO VEL DOCTAS, DOCEBO.] q. d. Tantum abest, ut docenda sim, ut ego vel doctas docere possim. Cæterum, unde nata sit hæc lectio, [illegible] tale est: nec in MSS. Cam. sed con[illegible]um q[illegible] unde Gruterus [illegible] f[illegible] *cedo vel decem, edocebo.* Est autem P[illegible], quasi [illegible] : Germanis **Eine Geiak-Schw[illegible] zu del Eiß**

MEMINI MALA S, UT S. M.] Memini mala [illegible] modo fine malæ. [illegible]

MIHI SOL[illegible] è Q[illegible] SUPERFIT] Hoc [illegible] proximum [illegible] in quis [illegible] *superfit*. Ait, non esse quod servus vereatur, ne non satis subdo[illegible] de fortalitia [illegible] propria [illegible] *Sola* pro [illegible] J. Palmer. [illegible] 71. l. [illegible] legisse ante Cam. At mei tamen [illegible] *mala: Alii* [illegible] ego [illegible] strenuam [illegible] prælen[illegible] A. [illegible] a [illegible] an [illegible]

CREDO [illegible] Sceledrus [illegible] per urbem [illegible] habitu [illegible] ri. Vide [illegible] psum [illegible] Etiam Scho[illegible] tia Lipsi [illegible] legit, [illegible] ditur, (uti merito [illegible] Cameratiis. [illegible] *templo*, unus quippe [illegible] *exemplo*, [illegible] cet, [illegible] ipsique, ut Lips.

EXTRA [illegible]RTAM [illegible] tapathum, [illegible] lo[illegible] elegans ita [illegible] que apud Romanos [illegible] do, [illegible] Prud. a[illegible] & Cas. [illegible] sequit. [illegible] parietem edi[illegible]cebantur [illegible] Plaut. Mil. Prover[illegible] in Contro[illegible] lib. 1. [illegible] Tertul. [illegible]

DISPE[illegible]IS [illegible] *passum* veter[illegible] hunc etiam [illegible] & P[illegible] tendi[illegible]

P[illegible]

[illegible]

Et [illegible] poterat [illegible]

Ita Virg. 4. Georg.
[illegible] tantum palla admiscere saporem.
Georg. 1.
[illegible] dentem.
[illegible] lib. 10 in [illegible] nam vulgatus mendosissimus est. [illegible]

[illegible] PERPROPERE] ita MSS. & edd. [illegible] Lamb. [illegible] Meursius. Nam, in- [illegible] prima [illegible] testo Suetonio, [illegible] inter [illegible]. Vide [illegible]

[illegible] PERDAM] [illegible]
[illegible] FUTURAM MIHI SE- [illegible] Hunc locum Lipsi. [illegible]

[illegible] mortui, ut testatur [illegible] legg & Agellius lib. 10: 2. unde [illegible] ad [illegible] Vide [illegible] & Mutet. ad Catull. Ita in tumulo [illegible] Afric. erat:

[illegible] qui [illegible] neque [illegible]
Quivit pro [illegible] reddere [illegible]

In tumulo Annibalis *ANNIBAL HEIC SITUS EST*

NON P.M. MINACIIS T. HIS CEOCULI FODIRI] Q. d. Non potes minis efficere ut non videtim, quod videtim, & ut oculis cateam. *L. Jam hac*, pro *hi*, legit *D.*

VIDEO] Grut. e MSS. concinnat, *P.A. me vi- den? SC. te video.*

NIMIS M[illegible].] ita Grut. At Meursius è vett. edd. in qui, *Fides. Nisi* [illegible] emendat, *quid est*, [illegible] &c. [illegible] *Quid est [illegible] impudentia* [illegible] habent, [illegible] *mer.* Sed veteriores edd. [illegible]

[illegible] *Clatri* seu *clatra* [illegible] mu- [illegible] Colum. libr. [illegible]

INTENDERE] Do[illegible] ad Ter. [illegible] act. [illegible] est.

[illegible] AMAT. [illegible] MSS. [illegible]

[illegible] NAR- [illegible]

A [illegible] narratur. [illegible] p. A[illegible] narrare potest [illegible] &c. Vide ib. id. 2. 4.

SUSPICIONEM MAXIMAM SUM VIA SUSTINERE] Versus Catullianus, quales sæpius reperies in Plauto, [illegible] notet.

QUASI NUNC [illegible] MSS. & it [illegible] habet. Most. [illegible] &c.

PERPERAM FALSUM [illegible] ita MSS. Cam. Sed Edd. [illegible] & [illegible] iis, quibus videtur inveni [illegible] hic [illegible] pulari. At [illegible] judicio [illegible] magis placet.

IN VIGILANTES.] ita Sch[illegible] e lib. Cam. [illegible]

H. II. PRÆ[illegible] VIA OMNIA [illegible] MSS. [illegible] omnia [illegible] quam.

COMPRECARI] [illegible] est, quia [illegible] tali [illegible] evenerat [illegible] est deprecari somnia pacemque ac veniam a Prodigiali

B Jove [illegible] Averruncus, [illegible] omni supplicio [illegible] pr[illegible]entorum genere exambire. Quo item pertinent [illegible] habet [illegible] act. 3: t. de *Precatrice*, *Conjectrice*, *Hariola*, atque *Ampulla*. [illegible] Amph. 2. 2.

———*somnium narrat tibi*, &c.

Tibullus:

At natum in [illegible] genus, [illegible]
Farre pio [illegible]

Consule J. [illegible] ex [illegible] Plauti è Curc. [illegible] Adu[illegible] 2. [illegible]

CENSEO [illegible]

[illegible] FUERIT] Germ. Es jucket mich der [illegible] pruri [illegible] Bacch. [illegible]

Pseud. 1. 1. [illegible] Col- [illegible]

H[illegible]ERTO [illegible] est.

C[illegible] ARI [illegible] rare.

U[illegible] MSS. [illegible] videtur [illegible]

SOMN.

SOMN. Q. SOMNIAVIT] Ad hanc figuram multa alia dicta sint à Latinis & Græcis. *Servire se vitium. dolere dolorem: dormire somnum: nocere noxam: sequi sellam: cœnare cœnam saltarem: metuere metum: cogitare cogitationem: pugnare bellum. ridere risum: insanire insaniam: furere furorem: errare errorem: peccare peccatum: donare donum: ire viam: proficisci iter:* ὕβριν ὑβρίζειν. λῆρον ληρεῖν. [illegible] φυγὴν φεύγειν. χαρὰν χαίρειν. ὀδύνην ὀδύνην. τίκτειν τόκον. ἔρωτα ἐρᾶν. [illegible] γέλωτα γελᾶν. [illegible] τόλμαν τολμᾶν. λέγειν λόγους. [illegible] & alia: quorum magnam vim collegit C. Rittershusius in Comment. Oppian. Halieut. lib. 4. item Budæus in Comment. Gr. ling. Et Fulv. Ursinus ad 11. Æneid. Quin & *navem navigare* Ulpianum dixisse in l. 1. ff. *Nautæ caup.* D. F. notat.

NÆ TU H OPINOR. MAG.] ita J. Douza, adjutus Lipsii codice (Antiq. Lect. lib. 5: 5.) lo-

cum [illegible] ——— [illegible] *b[illegible]* [illegible] *ob oculos* [illegible] ctor. quod voles [illegible]ca.

CALIGINEM [illegible] citat, *cal.* [illegible]. Colerus [illegible] vel [illegible] Cicerone [illegible] significare [illegible] Cam. [illegible].

NÆ TU EDIDITVIT [illegible] *stultitia tua pe[illegible]* *stultitia tua nos pene[illegible]* *stra) perdidit.*

ACTUS II. SCENA V.

PHILOCOMASIUM, PALÆSTRIO, SCELEDRUS.

INDE ignem in aram, ut Ephesiæ Dianæ lau[illegible] l[illegible]uta
Gratesque agam, [illegible]que ut Arabico f[illegible] odore amœnè:
Quæ me in locis Neptuniis templisque turbulentis
Servavit, sævis fluctibus ubi sum afflictata multum.
5 SC. Palæstrio, o Palæstrio. PA. o Sceledre, Sceledre, quid vis?
SC. Hæc mulier, quæ hinc exit modo, estne herilis concubina
Philocomasium? an non est ea? PA. hercle opinor, ea videtur.
Sed facinus mirum est, quomodo hæc hinc huc potuerit transire:
Si quidem ea est. SC. an dubium [illegible] esse hanc? PA. ea videtur.
10 A[illegible], [illegible]. SC. heus, quid istuc est, Philocomasium?
Quid [illegible]? quid negotii est?
[illegible]? PA. [illegible]pol nunc tute tecum:
[illegible] SC. [illegible]quor, vitii probrique plena,
[illegible] PH. [illegible] tu fabulare?
15 SC. [illegible] PH. [illegible], aut mecum quid negotii est?
PH. [illegible] PH. quin ego [illegible]rogem, [illegible]
PA. [illegible] PH. [illegible]
[illegible] PH. neutrum. SC. [illegible],

PA. Quid

PA. Quid metuis? SC. enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
20 *Nam neque te, neque me novisse ait haec. PA. perscrutari hic volo,*
Sceledre, nos nostri an alieni simus: ne dum quispiam
Nos vicinorum imprudenteis aliquis immutaverit.
SC. Certè equidem noster sum. PA. & pol ego. quaeris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus Philocomasium. PH. quae te intemperiae tenent,
25 *Qui me perperàm perplexo nomine appelles? PA. ehò,*
Quis igitur vocare? PH. Glycere nomen est. SC. injuria est.
Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.
Adiceis non decet, & meo adeò hero facis injuriam.
PH. Egone? PA. tute. PH. quae heri Athenis Ephesum adveni vesperi
30 *Cum meo amatore, adolescente Atheniensi. PA. dic mihi,*
Quid hic tibi in Epheso est negotii? PH. geminam germanam meam
Hic sororem inaudivi esse: eam veni quaesitum. PA. mala es.
PH. Imò ecaster stulta multùm, quae vobiscum fabuler.
Abeo. SC. abire non sinam te. PH. mitte. SC. manifestaria
35 *Res est, non omitto. PH. at mihi crepabunt manus; malae tibi;*
Nisi me omittis. SC. quid, malum, astas? quin retines altrinsecus?
PA. Nihil moror negotiosum mihi esse tergum. qui scio
An ista non sit Philocomasium, atque ejus alia similis?
PH. Mittis me, an non mittis? SC. imò vi atque invitam, ingratiis,
40 *Nisi voluntate ibis, rapiam te domum. PH. ostium hoc mihi*
Domicilium est: Athenis domus ac herus. ego istam domum
Neque moror: neque vos, qui homines sitis, novi, neque scio.
SC. Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem;
Te huc, si omisero, intrò ituram. PH. vi me cogis, quisquis es.
45 *Do fidem, si omittis, istoc me intrò ituram, quò jubes.*
SC. Ecce omitto. PH. at ego abeo missa. SC. muliebri fecisti fide.
PA. Sceledre, manibus amisisti praedam. tam ea est, quàm potis,
Nostra herilis concubina. vin tu hoc facere strenuè?
SC. Quid faciam? PA. affer mihi machaeram huc intus. SC. quid facies eà?
50 *PA. Introrumpam rectà in aedes, quemque hic intus videro*
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extemplò.
SC. Visane ea esse? PA. imò edepol planè ea est. sed quomodo
Dissimulabat! abi, machaeram huc effer. SC. jam faxo hic erit.
PA. NEQUE EQUES neque pedes profectò quisquam, tanta audaciâ,
55 *Qui aeque faciat confidenter quicquam, quàm quae mulieres*
Fecerunt. ut utrobique orationem callide edidit!
Ut sublinitur os custodi cauto conservo meo!

 Nimis

Nimis beat, quod commeatus transtinet trans parietem.
SC. Heus Palæstrio, machæra nihil opus. PA. quid jam, aut quid opus est?
60 *SC. Domi eccam herilem concubinam. PA. quid? domi? SC. in lecto [illegible]*
PA. Edepol ne tu tibi malam rem repperisti, ut prædicas.
SC. Quid jam? PA. quia hanc attingere ausus mulierem hic [illegible]
SC. Magis hercle metuo. sed nunquam quisquam faciet, quin [illegible]or
Ista sit germana hujus. PA. eam pol tu hic osculantem videras
65 *Et quidem palàm est eam esse, ut dicis. SC. quid propius fuit,*
Quàm ut perirem, si locutus fuissem hero! PA. ergo si sapis,
Mussitabis. PLUS OPORTET *scire servum, quàm loqui.*
Ergo abeo à te, ne quid tecum consilii commisceam:
Atque apud hunc vicinum. tuæ mihi turbæ non placent.
70 *Herus si veniet, si me quæret, hic ero, hinc me arcessito.*

INDE IGNEM IN ARAM] Philocomasium, ea ipsa, quam Sceledrus cum Pleuside osculantem vidit, domo Periplectomenis exiens, quasi [illegible]ror sit germana Philocomasii, non Philocomasium [illegible] que [illegible] gre [illegible] ante [illegible], & ex adversi tempestate servata sit, hic Dianæ Ephesiæ [illegible] are & gratias agere, & vota sol[illegible] pacat. Alloquitur autem ancillam: L.

LAUDES LAUTA GRAT.] MSS. Cam. *latas.* sed M[illegible] pr. [illegible] interpolat[illegible] *lata.* hinc Grutero [illegible] *lauta* aptè ad rem. Alii l. *latas* [illegible] nem[illegible] [illegible] ut [illegible] parono[illegible] [illegible] item ad solennem lavationem illam [illegible] *[illegible]ratio* d[illegible]; etiam *Purificatio* Mart. & Plinio [illegible] sacrifi[illegible] ac rem divinam præcedere [illegible] itam respectu[illegible] fit à Comico.

EIQ. UT ARABICO FUMIFICEM ODORE] Fest[illegible]: *Ara[illegible]*. Notet[illegible] autem, [illegible] cum affingere Philo[illegible] onem pæne tragicum, [illegible] ut T[illegible] act. 4: 1. Charmid[illegible].

TE[illegible] Q TURBULENTI[illegible] [illegible]

——*fuit in tectis de marmore [illegible]*
Conj ges——

quæ observ[illegible] G[illegible]an.

HÆC HINC POT.] Vul[illegible] Sed vet[illegible] ed. istud *nunc* non h[illegible] turbat, & sen[illegible] nil juvat [illegible].

VAGA E[illegible]] ita MSS [illegible] videtur fui[illegible]e, *vagas.* [illegible] esset [illegible] iam JC. L. 44. i[illegible] ne a[illegible] tamen male librarii *va[illegible]*, [illegible] Grut. obse[illegible]a[illegible]r.

PERSCRUTARI HÆC V[illegible] Gr[illegible] MSS. [illegible]

QUI NEGO] V N. in ra[illegible]

NE NOSMET PERDIDE[illegible] Sic. Amph. 1:1. *ubi [illegible] operti* &c

NOSTRI AN ALIENI SIM[illegible] m[illegible] an alienæ. [illegible] mox, [illegible] *[illegible]m.* L.

GLYCERE NOM.] Hoc [illegible] con[illegible] Meursium [illegible] & N[illegible] a[illegible] 3 [illegible] 1. extrem[illegible].

[illegible]IVLIA EST [illegible] MSS. [illegible] L. [illegible] [illegible] injustè facis, quæ alien[illegible]

MIHI CREPARINT MA[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Cantrum [illegible] Litte[illegible] grin[illegible] *peregrinum*. [illegible] er, [illegible] vu cam[illegible] mi[illegible] eam [illegible] res; [illegible] non [illegible] mi[illegible]. R[illegible], ex tabulæ argumentum.

ADGE[illegible]VS. EUM] Q[illegible] *servus?* an ergò [illegible] præter [illegible] ingenuum & liber[illegible] itaq; *atque* [illegible] *tu, e o* [illegible] *d.* [illegible] licitet. *atqui* [illegible] O[illegible] a [illegible] erga-tion [illegible] m[illegible] aliquando [illegible] *Abe* [illegible]: ut ita vocare domum [illegible] uam ac [illegible] al-[illegible] que tamen [illegible] lo[illegible] m[illegible], neminem temittit, ut [illegible] nactus. Sed lo[illegible] quæsitum videbatur. quare malebat ferè [illegible] *ac rus*. etsi neque id quoque satisfaceret. Sane in MS. pr. expressi [illegible], *domus acheruſa*.

LEGE AGITO] *Lege agito, dicebatur ei, cujus inter[illegible] contempti[illegible] adver[illegible] bid[illegible] batur*: ut notat Donatus Ph[illegible]m. act. 5: 7. Vel, *Lege agere*, est in jure id, quod lege aliqua institutum est, agere. Ita, *Lege fendere*, i. legitimè | Recht und redlich.

NISI DAS FIRMATAM FIDEM] Firmatur fides jurejurando, sponsoribus, fidejussoribus &c. quanquam hic simpliciter, pro, *dare fidem certam*, positum videtur. *L.*

[illegible] F[illegible] DE] sua [illegible] fiblect[illegible] Ad-[illegible] *Mulieri ne credas*, [illegible] *videm*.

PRÆDAM. TAM EA &c.] Ita Pe[illegible] as ordinar[illegible] I. Po[illegible] b[illegible] cap. [illegible] Anal[illegible] que Ac[illegible] anquam hic etiam aliter. Ce[illegible] [illegible] act[illegible] fit abs[illegible] da.

MACHAERAM [illegible] VC[illegible] TV] E[illegible] em for-[illegible] A[illegible] *int* [illegible] *pat* [illegible] *am*, [illegible] E[illegible]. *F*[illegible] *ram* [illegible] *tus*. R[illegible] *ius*.

PA. INTRORUMP. [illegible] Palæstrio, se in-[illegible] her[illegible] vindicat[illegible] &c.

UTROBIQ.] Et ubi Philocomasi partes agebat & ubi e[illegible] sororis.

TRAN[illegible] TINET TRANS PAR.] MS. pr. *tran[illegible] inet tam p.* quod B[illegible] exponit, transver-[illegible] c[illegible] *gna* di[illegible] ant [illegible] pr[illegible] p[illegible] trans-[illegible] ctos. Sed [illegible] A[illegible] [illegible] intelligere [illegible], quomodo ut ligna transineri [illegible] ; sic & commeat[illegible] pote[illegible] transi[illegible] [illegible] & [illegible] in MS. sec. Cum. S[illegible] icho act. [illegible] *refer*[illegible] *per* [illegible] *utrique* [illegible] *meatus* [illegible] q. d. [illegible] In[illegible] est, *quod commeatus est trans parietem*. Camerarius edidit, *transfin[illegible] p.* u[illegible] pro *jam*, G[illegible] *clam*. Supra ipse Palæstri[illegible]; *Quâ commeatus clam [illegible]*.

PLUS OPORTET SCIRE] ita Veget. lib. 2. c. 14. *Centurio magis ad faciend[illegible] [illegible] rantur, quam ad [illegible] quendum paratus sit.* Ita Johannus dicebat *Plus mehercule audire, quam loqui militarem hominem decet, actibus* [illegible] *gloriosis*.

ABEO à TE] τὸ *à te* nec in MS. sec. nec in vett. ed. est. MS. pr. initio habuit *te*, sine *à* illo.

ACTUS II. SCENA VI.

SCELEDRUS, PERIPLECTOMENES.

SATIN abiit ille, neque berile negotium
Plus curat, quàm si non servitute serviat?
Certo quidem illa hic nostra intus est in ædibus.
Nam ego [illegible] autem eam modo o[illegible] endi domi.
5 *Certum [illegible] nunc observationi operam dare.*
PE. Non [illegible] hice homines me marem, sed fœminam
Vicini [illegible] servi Militis:
Ita me [illegible] meamne hic in via hospitam,
Quæ heri huc [illegible] benus cum hospite advenit meo,

Tracta-

10 *Tractatam, & ludificatam, ingenuam & liberam?*
SC. Perii hercle! hic ad me recta habet rectam viam.
Metuo illæc mihi res ne magno malo fuat,
Quantum hunc audio facere verborum sermonem.
PE. Accedam ad hominem. tun Sceledre hic scelerum caput,
15 *Meam ludificasti hospitam ante ædis modo?*
SC. Vicine, ausculta quæso. PE. ego auscultem tibi?
SC. Expurgare volo me. PE. tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum támque indignum feceris?
An quia latrocinamini, arbitramini
20 *Quidvis licere facere vobis, verbero?*
SC. Licetne? PE. at ita me di deæque omnes ament,
Nisi mihi supplicium virgarum de te datur
Longum diutinúmque à mane ad vesperum,
Quòd meas confregisti imbrices & tegulas,
25 *Ibi dum condignam te sectatus simiam,*
Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem
Amplexum amicam cùm osculabatur suam,
Quódque concubinam herilem insimulare ausus es
Probri, pudicam, méque summi flagitii:
30 *Tum quòd tractavisti hospitam ante ædes meas:*
Nisi tibi supplicium stimuleum datur,
Dedecoris pleniorem herum faciam tuum,
Quàm magno vento plenum est undarum mare.
SC. Ita sum coactus, Peripiectomene, ut nesciam
35 *Utrùmne postulare priùs tecum æquom siet,*
An me expurgare hic tibi videatur æquius.
Nisi istæc non est hæc, neque ista sit mihi:
Sicut etiam nunc nescio quid viderim:
Ita est istæc hujus similis nostræ tua,
40 *Siquidem non eadem est. PE. vise ad me intrò, jam scies.*
SC. Licétne? PE. quin te jubeo. at placidè noscita.
SC. Ita facere certum est. PE. heus Philocomasium, citò
Transcurre curriculò ad nos, ita negotium est.
Post, quando exierit Sceledrus à nobis, citò
45 *Transcurrito ad vos rursum curriculò domum.*
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.
SC. Pro di immortales! [illegible] mulierem,
Magisque eandem, ut pote quæ non sit eadem, non reor

50 *Deos facere posse. PE. quid nunc? SC. commerui malum.*
PE. Quid igitur, ean' est? SC. etsi ea est, non est ea.
PE. Vidistin' istam? SC. vidi & illam, & hospitem
Complexam atque osculantem. PE. ean' ergo est? SC. nescio.
PE. Vin' scire plane? SC. cupio. PE. abi intrò ad vos domum
55 *Continuò, vide sitne istæc vostra intus domum.*
SC. Licet: pulchrè admonuisti. jam ego ad te exibo foràs.
PE. Nunquam edepol hominem quenquam ludificarier
Magis facetè vidi, & magis miris modis.
Sed eccum egreditur. SC. Periplectomene, te obsecro
60 *Per deos atque homines, pérque stultitiam meam,*
Perque tua genua. PE. quid obsecras me? SC. inscitiæ
Meæ & stultitiæ ignoscas. nunc demum scio
Me fuisse excordem, cæcum, incogitabilem.
Nam Philocomasium eccam intus. PE. quid nunc, furcifer,
65 *Vidistin' ambas? SC. vidi. PE. herum exhibeas volo.*
SC. Meruisse equidem me maximum fateor malum,
Et tuæ fecisse me hospitæ ajo injuriam:
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Cui me custodem herus addidit Miles meus.
70 *Nam ex uno puteo similior nunquam potest*
Aqua aquæ sumi, quàm hæc est, atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum
Fateor. PE. quid ni fateare, ego quod viderim?
SC. Sed Philocomasium me vidisse censui.
75 *PE. Ratúsne me sic hominem esse omnium minimi pretij,*
Si ego me sciente paterer vicino meo
Eam fieri apud me tam insignitè injuriam?
SC. Nunc demum à me insipienter factum esse arbitror,
Cùm rem cognosco: at non malitiosè tamen
80 *Feci. PE. imò indignè. namque HOMINEM servum suos*
Domitos habere oportet oculos & manus
Orationémque. SC. egone? si post hunc diem
Muttivero, etiam quod egomet certò sciam,
Dato excruciandum me: ego met me dedam tibi.
85 *Nunc hoc mihi ignoscas quæso. PE. vincam animum meum,*
Ne malitiosè factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi istuc. SC. at dij tibi faciant bene.
PE. Næ tu hercle, si te dij amant, linguam comprimes
Posthac: etiam illud quod scies, nesciveris:

 Ne

90 *Ne videris, quod videris. SC. bene me mones.*
Ita facere certum est me. satin' oratus abit?
Nunquid nunc aliud me vis? PE. ne me noveris.
SC. Dedit hic mihi verba. quàm benignè gratiam
Fecit, ne iratus esset! scio quam rem gerat:
95 *Ut Miles, cùm extemplò à foro adveniat domum,*
Domi comprehendat. unà hic & Palæstrio
Me habent venalem. sensi, & jamdudum scio.
Nunquam hercle ex istâ nassâ ego hodie escam petam.
Nam jam aliquò aufugiam, & me occultabo aliquot dies,
100 *Dum hæ consilescunt turbæ, atque iræ leniunt.*
Nam nunc satis & plus nimiò merui mali.
Veruntamen de me quicquid est, ibo hinc domum.
PE. Illic hinc abscessit. sat edepol certò scio,
Occisam sæpe sapere plus multo suem,
105 *Cùm manducatur. ne id, quod vidit, viderit!*
Nam illius oculi atque aures atque opinio
Transfugere ad nos: usque adhuc actum est probè.
Nimium festivam mulier operam præbuit.
Redeo in senatum rursus. nam Palæstrio
110 *Domi nunc apud me. Sceledrus nunc haut foris.*
Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intrò: ne, dum absum, illis sortito fuam.

VERSUS hujus Sc. sunt senarii jamb.
SATIN ABIIT] Hæc MSS. sincera scriptura [illegible] & nostro [illegible] etiam Grut[illegible] judicio. Aliu[illegible] [illegible], transposi[illegible] literis: acsi τὸ S [illegible] fuerit nomin[illegible] Sceledri. Cod. Samb. I. *Satur abiit ill[illegible]* vid[illegible] Col[illegible] *Satur* [illegible] que[illegible] modum act. 2. [illegible]

QUAM SI] A[illegible] *non* [illegible] de [illegible] V[illegible] Trin. act. 2. 4. Sa[illegible] & [illegible] o *quasi* be[illegible]

SERVITUTE SER.] [illegible]

[illegible]

A TRACTATAM ET LUDIF.] [illegible] scripturam egregiam [illegible] Gruterus. At [illegible] se, *Ra*[illegible] [illegible] potuerit [illegible] que [illegible] *pr*[illegible] [illegible] at tamen [illegible] legere [illegible]

HABET RECT.] [illegible]

A Q LATROCINAMINI] [illegible] estis &c.

LI[illegible] [illegible]

NISI MIHI S[illegible] [illegible]

[illegible] à Poetâ [illegible] ab [illegible] r.L.

IMBRICES] Serv.4.G.v.196. *Imbrex dicitur*, [illegible] *arceas*. Est enim incurvum genus te- [illegible] *Imbrex, καλυπτήρ*.

CONDIGNAM TE SECTATVS SIMIAM] Das ein Aff den andern jagt.

T[illegible] STIMVLEVM] Ita palam, [illegible] st, ac probat se Grutero: ut virgis [illegible] fractas tegulas; forari vero stimulis, [illegible] quæ recensuit ibidem ordine.

[illegible] AM MAGNO V. &c.] i. cum magnus [illegible] & est hyperbole.

[illegible] A SVM COACTVS] in angustiam red- [illegible].

N[illegible] ISTHÆC NON EST] ita Lipsius A[illegible] L.5 [illegible] vit verius.

QVIN TE JVBEO] ita Lips. ex Cassinati legit: [illegible] eo vergit ductus etiam litterarum [illegible] in MSS. *quin te iubeo & pl.*

PLACIDE NOSCITA] Dummodo ne dictis factisque injurius sis hospitali nostrati, placide [illegible] peragas: *Grut.* Nihili sunt monstrolen- [illegible] somnia.

NE QVID INFVSCAVERIT.] ita MSS. Cam. Ne quid Philocomasium eorum, quæ ei præcepta ac præmonstrata sunt, turbaverit seu corruperit. *Infuscare*, est vinum aquâ diluere: quod, cum vini generosi nigrior sit color, dilutior mixtâ aquâ fusciorque reddatur Vide Turn. lib.16. 22. At Palm. *Spic.* fol.67. *Linfuscaverit*, idque probat, inquit, Sambucus v. codex. *Futari* [illegible] docet Festus, cum miscetur lympha. Quod ergò merum non est, id est infuscatum. [illegible] erreni vett. editiones in quibus legas *infuscaverit*. Al[illegible] uti- tur etiam [illegible] Meu[illegible] *Infuscare* [illegible] facere.

SITNE ISTÆC VOSTRA INTVS DOMVM] ita MSS. c[illegible] & probat Guterus. *Intus domum*, pro, in domo. Adv[illegible] in sæpe locum Præpositionum occu[illegible] *in sedibus*. Vide Aul. Pupinam, De usu antiq. Locutionis.

NAM EX VNO PVTE[illegible] fimè ex libro Cassinati, [illegible] MSS. Cam. *Nam ex uno*. [illegible]

SVMI[illegible] bibi [illegible]

[illegible]

[illegible] A[illegible] INSIPIENT[illegible]

[illegible] bus esse, notat Acidalius. [illegible] quod sequitur, [illegible]

HOMINEM SERVVM] Notum & [illegible] Pe- [illegible] *At enim Piatorem, Sophocle, decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere*. apud Cicer.1. Off.

MVTTIVERO] *Mu*, [illegible] m est, inquit Charis. unde di[illegible] *Muttire*. [illegible] u[illegible] Conject. [illegible] canes, cum incip[illegible] irritari [illegible] edere. [illegible]

Nec laudare hominem quemquam, n[illegible] que mu facere unquam.

V.N. Menzch[illegible] 5:1.

DATO EXC[illegible] VC.] Do[illegible] & H. Steph. *Dato* [illegible] &c. [illegible] cruci[illegible] A[illegible] [illegible] tibi [illegible] excr[illegible] ar[illegible]

ETIAM [illegible]

SATIN ORATVS A[illegible] MSS. Cam. Sed Acidal hæc [illegible] censet: quod nec [illegible] interloqui sic decet: neque senex abierit, etiam post ipsum remanens. Proinde rest[illegible] vett. adjutus:

Ita facere certum est. sed satin' oratus PE. satis Sc. Nunq. Vel *sed satin' oratus? PE. abi.*

NEMINE NOVERIS] Sage hinfort nicht mehr/ daß du mich kennest/ oder daß du jemals etwas mit mir habst zuschaffen gehabt.

GRATIAM FE[illegible] sc. [illegible] condonavi [illegible]

ME HABENT VENALEM] [illegible] Ich were de verrathen vnd verkaufft.

NVNQ. II. EX ISTA NASSA E. II. PEDAM PETAM.] [illegible] ubi futurum sit, [illegible] capi[illegible] & unde pericul[illegible] *Nassa*, ait Festus [illegible] *genus, qu[illegible] int* [illegible] *extre non potest*. Vid. Adag. [illegible]

IRÆ LENIVNT] Q[illegible] parùm adhuc nota est hæc [illegible] quam [illegible] lib 18 ti. docet, id [illegible] facienda [illegible] pe[illegible] figuratam [illegible] pro C. Ra[illegible]

imprudentiâ lapsos non erigere, [illegible] *aut precipitantes impellere*, [illegible] Livius: *Mores popu*[illegible] *m in*[illegible] *Tempestas sed sbit*. Sall. *mortu metu in*[illegible] *tabant*. Tacitus [illegible] *turnitate mutans*, pro, *mutatus*. Ag[illegible]: *Pallium maculat*. Virgilius: *Tunc bents posuere*. [illegible] *volvent*[illegible] *annis*: ut, *anno vertente*, pa[illegible]. [illegible] 1. Æn. *prora avertit*: ad quod vide Servium. [illegible] *at pavor*. Id. *agglomerant*, pro *adglomerantur*. Id. *Turbant*, pro *turbantur*. Id. *nox humida cælo Præcipitat*. Noster Cas[illegible] act. 2: 3. *Pal*[illegible] *rugat*.

NE ID, QUOD V. VID.] Acidalius multa hic turbabat. sed postea vidit nihil deesse nisi interrogationis, vel admirationis potius notam. Ut per interrogatione secū admiretur & per admirationem seipsum interroget: Utinc non viderit id, quod omnino vidit? *Ne*, pro *nonne*. V. N. Truc. act. 2: 4. Ey nu ey nu ist das nit ein Narr' Lei sich überreden, er habe nit gesehen was er doch warhafftig mit selben Augen gesehen hat.

OCCISAM SÆPE SAPERE PLUS MULTO SUEM] Festivus senex ludit in ambiguâ notione verbi *Sapere*: ex eo, quod sapidissima omnium quadrupedum æstimetur vulgo suilla caro. Schoppius hæc ita legit & interpungit:

Occisam sapere plus multò suem.
Cum in[illegible]*catur, ne id, quod videt, viderit.*

Rationem, cur eum minùs quàm suem sapere putet reddit hunc; quod se induci ac persuaderi sibi patiatur [illegible], ut ne viderit, quod vidit. Ita in versu [illegible] *m in* non est detur: ut Amph. *Cum Alcumenâ uxore usuraria*. ubi tamen Rittershus. l. *uxoria*. Gruterus conjicit ex ambiguâ scripturâ MSS. *Quoniam animatur, ne id*, &c. Sed non puto ex tam variâ confusâque scripturâ certi quod elici posse.

ILLIUS OCULI ATQUE] Sceledrus nihil videt, nihil audit, nihil opinatur, nisi quod volumus eum videre, audire &c. L.

REDEO IN SENATUM] zum Börschen.

[illegible]

ILLIS [illegible] Trinc. [illegible] leg. [illegible] hic [illegible] *am*. & addit [illegible] de [illegible] sortieba[illegible] bo, inquit, in[illegible] mihi [illegible] *Sortitio mulcta* hæc [illegible] Petron. *Quid* [illegible] *amoris* [illegible] *cessionem amoris* d[illegible] concessus sit: ut *opt*[illegible] legitur. Nec e diver[illegible] act. 1: 1 Sic Bivaculus Or[illegible] *nem* vocat, qui scire [illegible] & libri antiqui & j[illegible] o[illegible] cat *Ne, dum* [illegible] *m les* [illegible] *tuito suam*: venusta, inq[illegible] lepidus [illegible] senex de con[illegible] co[illegible] rum, qui consilium habebant [illegible] randæ, tanquam de senatu m[illegible] set: in eodem nunc ludens, & [illegible] morem respiciens, addit: se q[illegible] num aliquem senatorem in c[illegible] forte absenti mulra imponatur. [illegible] Rom. senatori, qui die Senatus [illegible] multam dici solere, Consul[illegible] pignoris capiēdi, vel ex uno Cice[illegible] de Oratore lib. [illegible]. De Leg. [illegible] & [illegible] eādem h[illegible] sententiâ legi etiam p[illegible] *tio*, voce non abhorrenti à [illegible] ne. uti *multisortitionem* dixerit, q[illegible] tur. Ita emendetur Pœnul. 5. 5. [illegible] *tam dici satius est*, &c. Antiq Le[illegible] & Plinius lib. 2. epist. 29. Accidal[illegible] li[illegible] *in* [illegible] *ortito fient*: pro [illegible] sortiendi. MSS. *multi ortito* [illegible] ctum, *multis*. Ita pro *suat* aliud q[illegible] fuit. Vetus Pij editio, *mul*[illegible] *fuat*. [illegible] varié variat.

ACTUS III. SCENA I.

PALÆSTRIO, PLEUSIDES, PERIPLECTOMENES.

COHIBETE intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiæ sient
Consilio, quod habere volumus. nam opus est nunc tuto loco,
Unde inimicis ne queant nostris spolia capiat consiliis,
Unde inimicus ne quis nostri spolia capiat auribus:
5 Nam BENE CONSULTUM inconsultum est: si inimicis sit usui:
Neque potest, quin, si id inimicis usui est, obsit mihi.
Nam BONUM CONSILIUM surripitur sæpissumè,
Si minus cum cura aut cautè locus loquendi lectus est.
10 Quippe si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam, & constringunt manus:
Atque eadem, quæ illis voluisti facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc à lævâ, aut à dexterâ
Nostro consilio venator assit cum auritis plagis.
15 Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe.
Evocabo: heus Periplectomene & Pleusides progredimini.
PE. Ecce nos tibi obedienteis. PA. FACILE EST imperium in bonis.
Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem. PE. magis ad rem non potest esse utibile.
20 PA. Imò quid tibi, Pleusides? PL. quodne vobis placeat, displiceat mihi?
Quis homo sit magis meus, quàm tu es? PL. loquere lepidè & commodè.
PA. Pol ita decet hunc facere. PL. at hoc me facinus miserum macerat,
Meumque cor corpusque cruciat. PE. quid est id, quod cruciat? cedò.
PL. Me tibi istuc ætatis homini facinora puerilia
25 Objicere, neque te decora, neque tuis virtutibus,
Ea te expetere: te ex opibus summis mei honoris gratiâ,
Mihique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,
Quæ istæc ætas fugere facta magis quàm sectari solet.
Eam pudet me tibi in senectâ objicere sollicitudinem.
30 PE. Novo modo tu homo amas: siquidem te quicquam quod faxis, pudet.
Nihil amas: umbra es amantum magis, quàm amator, Pleusides.
PL. Hancine ætatem exercere mei amoris gratiâ?
PL. Quid ais tu? itane tibi ego videor oppidò Acheruntitcus,

Tam capularis, tamne tibi diu videor vitam vivere?
35 Nam equidem haud sum annos natus præter quinquaginta & quatuor.
Clarè oculis video, pernix sum manibus, pedibus mobilis.
PA. Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex.
Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
PL. Pol id quidem experior ita esse, ut prædicas, Palæstrio.
40 Nam benignitas quidem hujus oppidò ut adolescentuli est!
PE. Imò, hospes, magis cum periculum facies, magis nosces meam
Comitatem erga te amantem. PL. QUID OPUS nota noscere?
PE. Ut apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris.
Nam QUI IPSE HAUD AMAVIT, ægrè amantis ingenium inspicit.
45 Et ego amoris aliquantum habeo humorisque meo etiam in corpore.
Neque dum exarui ex amœnis rebus & voluptariis.
Vel cavillator facetus, vel conviva commodus
Item ero: neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio.
Incommoditate abstinere me apud convivas commodè
50 Commemini, & meæ orationis justam partem persequi:
Et meam partem itidem tacere, cum aliena oratio est.
Minimè sputator, screator sum, itidem minimè muccidus.
Pòst Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum in Umbriâ.
PL. O lepidum senem, si, quas memorat, virtutes habet:
55 Atque equidem plane eductum in nutricatu Venerio!
PE. Plus dabo, quàm prædicabo, ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque Leges crepo:
Neque ego unquam alienum scortum subigito in convivio.
Neque præripio pulpamentum, neque prævorto poculum,
60 Neque per vinum unquam ex me oritur dissidium in convivio.
Si quis ibi odiosus est, abeo domum, sermonem segrego.
Venerem, amorem, amœnitatémque accubans exerceo.
PL. Tui quidem edepol omnis mores ad venustatem valent.
Cedò tres mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.
65 PA. At quidem illuc ætatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.
PE. Tute me ut fateare, faciam, esse adolescentem moribus:
Ita apud omnes comparebo tibi res benefactis frequens:
Opus erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
70 Opus leni? leniorem dices, quam mutum est mare.
Liquidiusculusque ero, quàm ventus est favonius.
Vel hilarissimum convivam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum, atque obsonatorem optumum;

Tum

Tum ad saltandum non cinædus malacus æquè est atque ego.
75 *PA. Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?*
PL. Hujus pro meritis ut referri pariter possit gratia:
Tibique, quibus nunc me esse experior summæ solicitudini.
At tibi tanto sumptui esse mihi molestum est. PE. morus es.
Nam IN MALA UXORE atque inimico si quid sumas, sumptus est:
80 *In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur:*
Et quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.
Deûm virtute ut transeuntem hospitio accipiam, apud me est comitas.
Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.
Liberæ sunt ædes, liber sum autem ego: me uti volo liberè.
85 *Nam mihi, deûm virtute dicam, propter divitias meas*
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatratricem in ædis intromittere.
PL. Cur non vis? nam PROCREARE liberos lepidum est onus.
PE. Hercle verò, LIBERUM ESSE, id multo est lepidius.
90 *PA. Tute homo & alteri sapienter potis es consulere, & tibi.*
PE. Nam BONA UXOR, si ea quidem adducta est usquam gentium,
Ubi eam possim invenire? verùm egone eam ducam domum?
Quæ mihi nunquam hoc dicat: eme mi vir lanam, unde tibi pallium,
Malacum & calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ,
95 *Ne algeas hac hieme. hoc nunquam verbum ex uxore audias.*
Verùm priusquam galli cantent, quæ me somno suscitet,
Dicat: Da mihi, vir, Calendis meam quod matrem juverit:
Da qui farciat, da qui condiat: da quod dem Quinquatribus
Præcantrici, conjectrici, hariolæ atque aruspicæ:
100 *Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit!*
Tum plicatricem clementer non potest quin munerem,
Jampridem, quia nihil abstulerit, succensset cerariæ.
Tum obstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi.
Quid? nutrici non missurus quicquam, quæ vernas alit?
105 *Hæc atque hujus similia alia damna multa mulierum,*
Me uxore prohibent, mihi quæ hujus similis sermones serat.
PA. Dii tibi sunt propitii: nam hercle si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile in eundem rursus restitues locum.
PL. At ILLA LAUS EST, magno in genere & in divitiis maxumis,
110 *Liberos hominem educere, generi monumentum & sibi.*
PL. Quando ego habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis?
Nunc bene vivo, & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet.

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim.
115 *Priusquam lucet, adsunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.*
Eos pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant inde partem mihi majorem, quàm sibi:
Abducunt ad exta: me ad se, ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
120 *Illi inter se certant donis. ego hæc mecum mussito:*
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.
PA. Nimis bonâ ratione, nimisque apertâ tu multum vides.
Et TIBI SUNT GEMINI, *& trigemini, si te bene habes, filii.*
PE. Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum liberis.
125 *Censerem emori: cecidissetne ebrius, aut de equo uspiam:*
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum, aut broncum filium.
PA. HUIC HOMINI *dignum est divitias esse, & diu vitam dari,*
130 *Qui & rem servat, & qui bene habet, suisque amicis vult bene.*
PL. O lepidum caput! ita me dii deæque ament, æquum fuit
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent:
Sicuti merci pretium statuit, pro virtute ut veneat:
Quæ improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet.
135 *Itidem divos dispertisse vitam humanam æquum fuit.*
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent:
Qui improbi essent & scelesti, iis adimerent animam citò.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta: & postea
140 *Qui probi homines essent, esset his annona vilior.*
PE. QUI DEORUM *consilia culpet, stultus inscitusque sit,*
Quique eos vituperet. nunc jam istis rebus desisti decet.
Nunc volo obsonare. bene ut, hospes, te virtute ex tuâ
Meâ domi accipiam benignè lepide, & lepidis victibus.
145 *PL. Nihil me pœnitet jam quanto sumtui fuerim tibi.*
Nam HOSPES NULLUS *tam in amici hospitium diverti potest,*
Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus siet.
Verum ubi dies [illegible] immorabitur,
Tametsi d[illegible]ur, servi murmurant.
150 *PE. [illegible] servos intr[illegible] mihi,*
H[illegible] obsequentes.
Si [illegible], meo remigio rem gero.

[illegible]

Tamen id quod odiosum est, faciundum est cum malo atque ingratiis:
Nunc, quod occepi, obsonatum pergam. PL. si certum est tibi,
155 *Commodulum obsona, ne magno sumptu: mihi quidvis sat est.*
PE. Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves.
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.
Nam ij solent quando accubuere, ubi cœna apposita est, dicere;
Quid opus fuit hoc, hospes, sumptu tanto nostrâ gratiâ?
160 *Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem.*
Quod eorum caussa obsonatum est, culpant; & comedunt tamen.
PA. Fit pol illud ad illud exemplum. ut doctè & perspectè sapit!
PE. Sed iidem homines nunquam dicunt, quamquam appositum est ampliter,
Iube illud demi: tolle hanc patinam: remove pernam: nihil moror:
165 *Aufer illam offam porcinam: probus hic conger frigidus:*
Remove, abi, aufer. neminem eorum hæc adseverare audias.
Sed percellunt se, & procumbunt dimidiati, dum appetunt.
PA. Bonus benè ut malos descripsit mores! PE. haud centesimam
Partem dixi, atque, otium rei si sit, possim expromere.
170 *PA. Igitur id, quod agitur, huic primum prævorti decet.*
Nunc huc animum advertite ambo. mihi opus est opera tua,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Qui admutiletur Miles usque cæsariatus: atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus copiam,
175 *Ut hic eam abducat, abeatque. PE. dari istanc rationem volo.*
PA. At ego mihi annulum dari istum tuum volo. PE. quam ad rem usui est?
PA. Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.
PE. Utere, accipe. PA. accipe à me rursum rationem doli,
Quam institui. PL. perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
180 *PA. Herus meus ita magnus mœchus mulierum est, ut neminem*
Fuisse æque, neque futurum credam. PE. credo ego istuc idem.
PA. Itaque Alexandri præstare prædicat formam suam:
Itaque omnis se ultrò sectari in Ephefo memorat mulieres.
PE. Edepol quin te de isto multi cupiunt non meneirier:
185 *Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulchrè. proin, Palæstrio,*
Quàm potes, tam verba confer maximè ad compendium.
PA. Ecquam tu potes reperire formâ lepidâ mulierem,
Cui facetiarum cor corpusque sit plenum & doli?
PE. Ingenuamne, an libertinam? PA. æquè istuc facio, dummodo
190 *Eam des, quæ sit quæstuosa, quæ alat corpus corpore:*
Cuique sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.

PE. Lautam vis, an quemadmodum sit l[illegible]? PA. [illegible],
Quam lepidissimam potes, quamque adolescentem maxume.
PE. Habeo eccillam meam clientam, meretricem adolescentulam.
195 *Sed quid ea usus est? PA. ut ad te eam jam deducas domum,*
Itaque eam huc ornatam adducas matronarum modo.
Capite compto, crines, vittasque habeat, adsimuletque se
Tuam esse uxorem: ita praecipiundum est. PL. erro, quam [illegible].
PA. At scietis. sed ecqua ancilla est illi? PE. est primaria.
200 *PA. Ea quoque opus est, ita praecipito mulieri, atque ancillulae,*
Ut simulet se tuam esse uxorem, & deperire hunc Militem.
Quasique hunc anulum [illegible] ancillae dederit: ea porro [illegible]
Militi ut darem: quasique ego rei sim interpres. PE. audio.
Ne me surdum verbera. PA. tu si audis, ego recte Militi
205 *Dabo: à tua mihi uxore dicam delatum & datum,*
Ut sese ad eum conciliarem. ille ejusmodi est, cupiet miser.
Qui, nisi adulterio, studiosus rei nullae aliae est, improbus.
PE. Non potuit reperire, si [illegible] quaerendas dares,
Lepidiores duas ad hanc rem, quam ego dabo. habe [illegible] bonum.
210 *PA. Ergo accurato & properato opus est. nunc tu ausculta, Philocomasium.*
PL. Tibi sum obediens [illegible]. PA. [illegible] ubi advenerit,
Memineris ne Philocomasium [illegible]. PL. quem nominem?
PA. Glyceram. PL. ne[illegible], quae dudum constituta est. PA. [illegible]
PL. [illegible] sed quid [illegible] refert haec ad rem tamen?
215 *PA. Ego [illegible] quando usus poscet: interea tace.*
Ut nunc etiam hic agit, actutum partes defendas tuas.
PL. Ego eo intro igitur. PA. & praecepta sobrie ut cures, face.

VERSUS [illegible] Scolii [illegible] tetrametri [illegible]. A [illegible]

CONCILIARO [illegible] MSS. & [illegible], & [illegible] are.

[illegible]

[illegible]

EX [illegible] SVMMI [illegible] en-[illegible] Merc. a[illegible]

HONORIS GRATIA] [illegible] & [illegible] edit. [illegible] quippe er[illegible] [illegible] vett le[illegible] [illegible] le[illegible] am[illegible] [illegible] nus pla[illegible] [illegible] fe[illegible]

QVOD FAXIS PVER] nam q[illegible] feri[illegible] amat, eu[illegible] rei[illegible] L

VITAM VIVERE] MSS. & edd. *ita vivere.* V. N. Per[illegible] a act. 4 : 3.

INGEN[illegible] S.] MSS. *neutiquam ibi in-genio senex.* [illegible] fecit Schop. *neutiq. ab ingenio est s.* Truc. *tamen ab ingenio est improbus.* Is. Pontan[illegible]; *neuti[illegible] ingenio est senex.* Qu[illegible] excitari & eri-gi[illegible]. Suam tamen conjecturam hanc esse profite[illegible]. V[illegible] de Analecta, lib. 3 [illegible] 17.

AMVSSITATA] [illegible] *ad amussim fa[illegible]* Festus. *ex-*[illegible] N[illegible]; qui *amussim* esse regulam fa-bri[illegible] opus probant, ru[illegible] [illegible] *Amussi[illegible]* [illegible] [illegible] inata sunt & n-[illegible] p[illegible] *ad er-pe*[illegible] [illegible] tare [illegible] pri[illegible] [illegible] per-fe[illegible]

[illegible]

[illegible] ITA [illegible] *quam* [illegible]

PE. [illegible] ubi quando

N[illegible] FTA [illegible] N. [illegible] Ita autem [illegible] omnibus [illegible] Lamb. [illegible]

[illegible] habent & [illegible] vet[illegible]

INCOMMODITATE] [illegible] xit [illegible] est [illegible] ha-[illegible]

[illegible]

[illegible]CREATOR] repeti[illegible] n[illegible]me.

POST EPHESI SVM NATVS, NON IN APVLIS, NON SVM IN VMBRIA] Quia Ephesi natu[illegible] [illegible] D[illegible] a) cr[illegible] [illegible] & A-pul[illegible] [illegible] hab[illegible] [illegible] & hellatione[illegible] [illegible] ex [illegible] re[illegible] [illegible] & d[illegible] à [illegible] A[illegible] L[illegible] [illegible] dic[illegible] fut[illegible] [illegible] o U[illegible] [illegible] p[illegible] [illegible] Q[illegible] & [illegible]

R[illegible]

Sc[illegible] orr[illegible] hum[illegible] [illegible] in [illegible] org. c. 134. [illegible] p. [illegible] ide [illegible] 3 Si[illegible]p. [illegible] *enim in* [illegible] *non* [illegible] *in inula*

PLEUS. O LEPID. SENEM] Malè hæc Palæstr[illegible] dantur, qui fe[illegible]em jam ante pe[illegible] n[illegible] erat[illegible] Pist. qui & in [illegible] q[illegible]. Personas ita rest[illegible] Lips. Anti[illegible] c. 19. *Senice* quod & P[illegible] N[illegible] quod apud Pompon[illegible] *Senica* pro [illegible] m[illegible] [illegible] *enem*. In MS. Cam. pr. *femine*, in sec. *semsfemne*.

ED. IN NUTRICATU VEN.] educatum à Venere, seu apud Venerem. L.

NEQUE EGO AD M[illegible] G[illegible] & Celerus è 1. Æn. Serv[illegible] MS[illegible] [illegible] h[illegible] versum in ferunt. Varro in quadam Menipp[illegible] *Nec [illegible] autem confibus, nec mutus legere oportet: quia eloquentia in foro & apud subsellia: silentium vero non in confibio sed in cubiculo esse debet.* Ut autem Plautus *leges crepare*, ita Horat. 1. Oda 18.

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepet?

Varro Ata[illegible]

Le[illegible] repi [illegible] latrant fora, classica turbant.

Glossar. [illegible]

SCORTUM [illegible] OBIGITO] i. protervius & nequ[illegible] L.

[illegible] LA[illegible] L[illegible] ob[illegible] *di[illegible]ium*, ut apud L[illegible] & [illegible] *corpus* [illegible] dirimere &c. V. N. Pseud. act. 1. 1. Quam d[illegible]iam nō ubique veram esse, prob. Schop. Ver[illegible] 2. verisb. P[illegible] el. 11. & 12.

SERM. SEREGO] finem loquendi facio. La[illegible]

[illegible] QUID & VALENT] ita Cam. & La[illegible] rg[illegible] MSS. in quibus el[illegible] *bace*, & [illegible] *Le q[illegible] pater.*

[illegible] mihi tres istis [illegible] tibi [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] & [illegible]

[illegible]

LEPIDIOREM [illegible] EST MARE] [illegible] m[illegible] est [illegible] *ergo oleo tranquillio* [illegible]

[illegible] QUIDIUS CUIUS [illegible] q[illegible] reniter, qui[illegible] [illegible] boreas, [illegible] nitur: L. Turneb. l. 29. c. 28. [illegible] ponit.

HINC INDIDEM] ex eo[illegible] MALACUS ÆQUE EST ATQ[illegible] P. Pr[illegible] vet. [illegible] & [illegible] item Gruc. e MSS. C[illegible] & de[illegible] Plaut [illegible] *cum pallium*: & T[illegible] xit.

H. PRO MERITIS] D[illegible] cā dictione.

NAM IN MALA UXORE A[illegible] MICO &c.] Nota, Mala[illegible] ux[illegible] co[illegible] pani. L.

SUMAS] pro *insumas*, in [illegible] *em sumere*, pro, *consumere* V. de [illegible] Gr[illegible] Suspicion.

DEUM VIRTUTE UT TRA[illegible] li[illegible]ssimè e ductu literarum M[illegible] rus. Ut velit: tantum sibi s[illegible] non gravatim prætere[illegible] ex[illegible] meratus fatetur, se neque de [illegible] de Nonio, qui *virtutem* interpretet[illegible] mendare hunc versum potuisse [illegible] N. Trin. act. [illegible]

ANIMO OBSEQUERE] [illegible] L.

ONERATE HILARITU[illegible] *oner* [illegible] V. N. [illegible]

[illegible] VOLO [illegible] &c., *uti* [illegible] perx[illegible] di[illegible]

Vivere Pompejo [illegible]
Decet.

[illegible]

——— *r[illegible] ui nii.*

[illegible]

[illegible]

[illegible] & [illegible]

[illegible] parent[illegible] precte [illegible] & [illegible] ta[illegible] repr[illegible] [illegible]atum est [illegible]

[illegible] ; neque eam putat r[illegible] etiam meorum apparet.

SI EA [illegible] VIDEM DEDUCTA EST [illegible] *eductu est* [illegible] quod [illegible] probat [illegible] *D* [illegible] proprium verbum [illegible] cum nova [illegible] pta ad [illegible] domum [illegible] illustrat [illegible] & Cicer. MSS. *deducta est*, &c.

DA MIHI] ita MSS. & edd. quod melius.

CALENDIS] sc. Martiis. Calendas omnes Junoni tributas, ut & Idûs omnes Jovi; docet Macrob. Saturn. lib. 1: 9. binc *Juno Calendaris* dicta. Sed Martiis Calendis *Junoni*, præcipuè *Matronæ*, sacrificabant [illegible] anni ab exordio [illegible] felix [illegible] & faustus, & in partu & amore [illegible] conjugali: atque etiam munera [illegible] invicem [illegible] *Matronalia* [illegible]cebantur. Et hæc festa *Matronalia* [illegible] *Martias* nomen [illegible] *fœminea* . *Monet* [illegible] *fœminea* [illegible] *secreta* [illegible] *Martial*[illegible] *Matronalia mulieberia* lib. 5. 86. Legat[illegible] & [illegible] lib. 3. & 2 lib. 4. Lamb. & [illegible] Od. 8. Et Servius [illegible] Æneid.

MEAM QUOI MATRE [illegible] mea [illegible] [illegible] edd. [illegible] *Da* [illegible] *Martiæ quom* [illegible] probat [illegible] pro[illegible]

DA QUI [illegible], DA QUI [illegible] it Turne[illegible] [illegible] Cam. deest copula [illegible]

[illegible] eft, etiam M[illegible] Camer[illegible] [illegible]

QUOD DEM QUINQUATREIS [illegible] Minervæ. [illegible] *atres* [illegible] [illegible] [illegible] Minerva [illegible] Ovid. [illegible]

[illegible] aetmo [illegible] sacra Minervæ,
[illegible] ma quæ [illegible] habent.
Sang[illegible] e prima [illegible] &c.

[illegible] vid. [illegible]

PRÆCANTATRICI] ita [illegible] & [illegible] item Turn. [illegible] & [illegible] mala ab [illegible] pote. Cam. l. *Precant* [illegible] V. [illegible] 1: 4.

CONIECTRICI [illegible] quæ [illegible] tatur significationem [illegible] ros conjectoribus, mulieres co[illegible] fuisse, at sexibus officia artium distincta [illegible] Turnebus lib. 1. 19. V. N. Cuic. [illegible] Idem tamen Turnebus Com[illegible] [illegible] fecit [illegible] *Præ*[illegible] & [illegible] *coll*[illegible] [illegible] lecta [illegible]

HARIOLÆ] [illegible] talem animam [illegible] divinam [illegible] & [illegible] bant [illegible] præstat. Nota[illegible] 4: 4. *interdixit hariol*[illegible]

QUO SUPERCILIO SPICIT] [illegible] sehet [illegible] [illegible] signum esse voluit Cat[illegible] & qui [illegible] m[illegible] re [illegible] nem significate vellet [illegible] lib. 2. Etiam [illegible] notat *Tolle* [illegible] fibus [illegible]

 pera-

[illegible] à [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] *Hac* [illegible] *dicant* [illegible] *hic* [illegible] *det.* [illegible]:

Frons [illegible]

Sed & Martial. lib. 1: 25.

No[illegible] *reddere*, [illegible]

TVM PIATRICEM CLEMENTER NON POTERIT QVIN [illegible] [illegible] Nam die [illegible] [illegible] inde- b[illegible]ur ([illegible] Gr[illegible] [illegible]ndi partes proprie piatticum [illegible] mulierculariun, quæ [illegible] recoctæ fuerunt: dicebanturque [illegible] De tota hac superstitione legatur imprimis Casaub. ad Sat. [illegible] Persii, & Comment. ad [illegible] Fe[illegible]us [illegible] *trix dicebatur* [illegible] *erat* [illegible], *quam* & *sagam* [illegible] Casaub.) [illegible] [illegible]es to[illegible], [illegible] a Per[illegible] nostris alicunde [illegible] T[illegible] A[illegible] lib. 7. 6 [illegible] *patrie*[illegible] legeret, quod [illegible] con[illegible] [illegible] *patric*[illegible] ita MSS. Cam.) d[illegible]. [illegible] veniet an[illegible]lla à [illegible] ur, quæ ob aio [illegible] patre, quod haud [illegible] le e[illegible] a[illegible]eror. Recordor [illegible] *patricas* pro[illegible] pl[illegible] nempe [illegible] magnifice splendidéque [illegible] ad Cas. act. 3. 5. Gr[illegible] [illegible] obvertabatur, *Tum* [illegible]. [illegible] nescio [illegible] conveniat satis [illegible].

CLEMENTER] [illegible] non ad *mentem*, [illegible] *non potest quin* [illegible].

[illegible]

[illegible]

Martis [illegible]

MARTIS [illegible], [illegible] g[illegible]

GENERIS MONV[illegible] [illegible] *Martis* [illegible] [illegible]

PRIVSQVAM [illegible] e[illegible]. Cicero [illegible] etiam dicebant *Lec*[illegible] [illegible] ligerent. Plautus [illegible] Heaut. [illegible] Vide [illegible] Jos. Scaliger lib. 1 de [illegible] Quod Cicero [illegible] cum eo Catull[illegible], [illegible] cum Virgil. *P*[illegible] *bem*, &c.

U[illegible]MN.] ita MSS.

SACRIFICANT] [illegible]

ABDVCVNT AD E[illegible] [illegible] q[illegible]æ & e[illegible] [illegible] Æn quorum part[illegible] in d[illegible] ep[illegible] ne co[illegible]cedeba[illegible]. P[illegible] his tantum car[illegible]. V[illegible] 7. cap. 6. & [illegible] via [illegible] J. Scal[illegible] mitabantur. [illegible] brare [illegible] p[illegible] Vide Comm[illegible] ad T[illegible] *Ceres*.

CERT. NVTRICABIT [illegible] ita Lips[illegible] Vaticani [illegible] Nam [illegible] non *n*[illegible] V[illegible] [illegible] & *m*[illegible]*era*.

TV MVLTVM VIDE[illegible] d[illegible] contra, *Param* [illegible]

ET [illegible] A[illegible] m[illegible] h[illegible]

S[illegible]ABE[illegible] n[illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible]

ab [illegible] tra[illegible] g[illegible] are [illegible] & [illegible] i[illegible] [illegible] & [illegible] v[illegible] d[illegible] orat[illegible] & pro[illegible] p[illegible] dore ad [illegible] a p[illegible] q[illegible] bo[illegible] m aleâ. Cui [illegible] *[illegible] est [illegible]* & Se[illegible] duo [illegible] a pro[illegible] a [illegible] *V[illegible]* & *Varam*. Nam *V[illegible]*, & *Vari*, nomina gentilitia Romæ. *Vara V[illegible]*, hoc e[illegible], τὸ ὅμοιον [illegible]. Pl[illegible] id.

VALGUM] *Valgus, qui diversas habet suras, at[illegible] tales [illegible]* Fest. βλαισοὺς Polluci: cujus mo[illegible] est cancrorum & lacertarum incessus. Petronius ait *[illegible]rura in orbem pan[illegible]re*, qu[illegible] crura veluti in corn[illegible] extrorsum [illegible], infra cocuntibus tal[illegible] hab[illegible] vit[illegible] Æthiopu[illegible] g[illegible] proprium a[illegible] h[illegible] M[illegible].

[illegible] cornua Lunæ,
[illegible]

Vid[illegible] de q[illegible] Annot.

COMPER[illegible]M [illegible] Nonius, *qui [illegible]* p[illegible] & V[illegible].

[illegible]TUM] [illegible] hoc [illegible] P[illegible]

BR[illegible]M] [illegible] Nonius [illegible] itaque [illegible] & [illegible] Glossar[illegible]. Lu[illegible]us:

[illegible] ap. 4.

[illegible]

A[illegible] [illegible] essent [illegible] tra[illegible] &, [illegible] essent [illegible]. Vide & I. V[illegible].

SIC[illegible]

[illegible]

V[illegible] Lamb[illegible] Lib. [illegible] cap. I. C[illegible] *[illegible]* deduc[illegible] *gentare, [illegible] atleari. [illegible]*

ESSET [illegible] ANNONA V[illegible] *rum* [illegible] proborum hom[illegible] [illegible] 1. Ep. 15.

[illegible] amicorum est annona, bonum [illegible] dedit.

[illegible] Lambin[illegible] [illegible]

NIHIL ME [illegible] IAM [illegible] A PTVS [illegible] Q. d. [illegible] bi. [illegible] p [illegible] tui v [illegible] e. Ter Heaut. [illegible] *nam dices, quantum hi* [illegible] *perss* [illegible], *pœn* [illegible].

NAM [illegible] TAM] ita M [illegible]. & edd. quod e [illegible] iam A [illegible] o prob [illegible] m. pro, [illegible] emo ad t [illegible] mi- [illegible] erit, quin, quæ [illegible] x narrat, expe- [illegible].

CONT. IMMORABITVR. [illegible] edidit Cam. & Lambinus. In MSS. & Ed. Med [illegible] lan. *ite aslo-dorum* [illegible]. Parif. & Arg. [illegible] *dom* [illegible] *illos*. Par-mens & B [illegible] ix. *ire ad* [illegible] *in* [illegible] *at*. [illegible] [illegible] *at*.

[illegible] REM [illegible]] i. [illegible], ve [illegible] m mei fint. A [illegible] rei [illegible] g [illegible] imp [illegible] re, quod vellem, invitis non po [illegible] nunc vero meis remigibus & fervis rem gero, qui mihi dicto audientes esse coguntur: *Turnebus* lib. 7 [illegible] 6.

NVNC, QVOD OCCEPI, OPSONAT.] Not [illegible] p [illegible] ndo ver- [illegible] interje [illegible] *I.* [illegible] eft, quo in- [illegible] *J. Wal.*

COMM [illegible] VLVM OB [illegible] NA] i. *ne magno* [illegible] &c. [illegible] M [illegible], Cam. [illegible] edd. om- [illegible] Pi [illegible] tor [illegible] batur: *Cum* [illegible] ebat enim ne [illegible] ret. C [illegible] autem *obsonare* B [illegible] n [illegible] bet. [illegible] & [illegible] *no* [illegible] *tu*. [illegible] en [illegible] *m* [illegible] *do*, ad co- [illegible] obson [illegible] *magno sumptu*, ad vili- [illegible] obsonii parum esse, & ra- [illegible] comparat [illegible] atque ex pretiosissimis. [illegible] obsonare d [illegible] ex, [illegible] quibus abundabat, mag [illegible] parare [illegible] obsoni [illegible] cupii [illegible] odo. Id [illegible] Refertur aut [illegible] elegantias lingua Latinæ etiam hæc ph [illegible]: vel, *non bono modo* [illegible] *fa-* [illegible]

[illegible] *mod* [illegible].

[illegible] eft.

MIHI [illegible] SAT [illegible] [illegible]

[illegible]

A PHILETARIO SERMONE [illegible] v [illegible] *Philetarii* erant, [illegible] ba [illegible] fa [illegible] te [illegible] plebe Roman [illegible] de [illegible] on. & Ag [illegible] l. lib. [illegible]

INSANAVISTI] *In* [illegible] q [illegible] magnos sumpt [illegible] immoderato sumpto [illegible] & *Ma* [illegible]: [illegible] Vide [illegible] Tr [illegible]

JVBE ILLVD] ita Gut. [illegible] tè *in demis* [illegible] meis c [illegible].

OFFAM PENITAM] *P* [illegible] c [illegible] : unde & [illegible] *porcinam cum cauda* [illegible] el [illegible] lat *ab* [illegible] *men* [illegible] *cum* [illegible] & [illegible] lib. [illegible]. Vid. & P [illegible] prehendit qui h [illegible] c [illegible] *p* [illegible] peram. Est tame *porc* [illegible] *am* [illegible]

PROBVS HIC [illegible] ONGE [illegible] Neminem hæc fe [illegible] con [illegible] bi [illegible] poris. [illegible] fom [illegible]

PRECELLVNT] M [illegible] edd.

DIMIDIATI, DVM A [illegible] *diati* apti [illegible] Acid [illegible] tiq Lect. [illegible] ita em enda [illegible] & *se percellunt*, d [illegible] fa [illegible] diens, & *Lan* [illegible] *dm in* [illegible] *ponit* ita contra [illegible] & [illegible] por [illegible] in cibum proci mb [illegible] bitu recedebat. C [illegible] then. *Dimidiatum aliqu* [illegible] [illegible] ut vett. h [illegible] los &c. interpretabatur. [illegible]

BONVS BENE [illegible] *ne bene ut* &c. pul [illegible] rat in [illegible] Gr [illegible] ci.

OVEM RE [illegible] SIT [illegible] ter [illegible] & ex ed [illegible]. Ac [illegible]

QVI A [illegible] SARIATVS [illegible] pl [illegible] ve bene [illegible] c [illegible], se fa [illegible] tam rep [illegible] p [illegible] dec [illegible]. S [illegible] C [illegible] a [illegible] d [illegible] *nem*. In [illegible] *quem* [illegible] *tum pot* [illegible] cet, [illegible] 4 [illegible] lib. [illegible] 6

D [illegible] RA [illegible] hic [illegible] *L.*

[illegible] A. DAM. [illegible] OPER. AVRIB.] [illegible] us. Pere[illegible]

[illegible] *m mordaci [illegible] aceto.*

[illegible] 1. [illegible] pist. [illegible]

[illegible] *[illegible] net aurem.*

[illegible] Acidalius : [illegible] ratione, ut ait, [illegible] ante [illegible]. *PE.* [illegible] Pe[illegible] [illegible]omenes M[illegible]tem ci[illegible] [illegible]

[illegible] P[illegible] Tr[illegible]

[illegible] T E D[illegible] I S T O MULTI CU[illegible] [illegible] ENTIRIER] [illegible] lect. Ca[illegible] p[illegible] na[illegible] & Lam[illegible] [illegible] & [illegible] est. An[illegible] [illegible] alienis u[illegible] ap[illegible] [illegible] & hic [illegible] ad [illegible] *[illegible] ege d.* Sed & hoc [illegible] in [illegible] dendum tamen an[illegible] [illegible] Edepol q[illegible] multi viri sint q[illegible] [illegible] quod omnes mulieres [illegible] c[illegible] mentirier. Multi sunt [illegible] dem vo[illegible] [illegible] mulieres p[illegible]. I[illegible] non[illegible] pr[illegible] extrem[illegible] personarum distinctio[illegible] ne lo[illegible] illustrare hâc formâ.

PLE. *E[illegible]pol quid de [illegible] omnes [illegible] nō mētirier.*

PERIPL. *Et ego ita esse [illegible].*

Acidalius Pro [illegible] inquit, *non*, legend. *nunc mentirier.* Cum Palæstrio ambigua locutione dixisset omnes ultro mulieres Militem sectari, bonus Senex, esse quidem ita, subjicit : & verum fe[illegible] [illegible] sed esse multos vel hic nunc in theatro i[illegible] st[illegible] qui mentiri eum cupiant, optentque falsum [illegible] vis, sive ab uxoribus eorum appe[illegible] herum [illegible] ab hoc [illegible], prædicasset. Nolint o[illegible] Militem [illegible] lem, qualis memora[illegible], uxoribus [illegible], atque etiam [illegible] amicis vel filiabus me[illegible]. Hæc ille. In vulgatis est :

PE. *Edepol quid de [illegible] fit o te non mentirier* :

[illegible] *&c.*

[illegible] quidem etsi [illegible] probat [illegible] negat tamen [illegible] ferri posse : [illegible]

[illegible] FACETIARUM C[illegible] Q. [illegible] NUM.] Sic leg. Cam. [illegible] [illegible] ere a [illegible] L[illegible] [illegible] is libris. *fa[illegible]ens* [illegible] est [illegible] [illegible] est,

[illegible] FAZIO] [illegible] [illegible] facere [illegible] quibus

at[illegible] r. Lamb. l. *æqui* & ita ait [illegible] et [illegible] audere, *ars* [illegible] e[illegible]

QUÆ TUOS A[illegible] *[illegible] alat corpus [illegible]* ut [illegible] ad[illegible]. Eadem & *quæ [illegible]* Ulpian[illegible] Tertulliano, aliisque dicta, quæ [illegible] corpore fa[illegible] [illegible] Nic. Rigal[illegible] us in Not. ad Onosandri Strat[illegible] [illegible] λαμ[illegible] Græ[illegible] dicunt pingu[illegible], ac s[illegible] eidam, regionem ex [illegible] percipiun[illegible] utilitate. Quo p[illegible] λεαραν [illegible] Demosthenes λαμπρὰν vocat, [illegible] quæ corpus alit corpo[illegible] Plato[illegible] nec solum [illegible] ἐργαζομένων, ut frigide interpretatur Lambinus. [illegible] ve[illegible] m [illegible] fortasse [illegible] λαμπρὰν dixit O[illegible]lander [illegible] g[illegible] omo [illegible] *[illegible]* ea [illegible] d[illegible] ab [illegible]. Si [illegible] ut. Ru[illegible]

D[illegible] texit [illegible] &c.

[illegible] triores [illegible].

Ne[illegible] et etia[illegible] a[illegible] Lambinus. Quin[illegible] potius hic fecerit Comicus [illegible] pe[illegible] *[illegible] illustrioresque [illegible]*. Illustriores, non propter crebra fulgura, sed datâ etiam de tecto [illegible], tegulis vi ventorum deturbatis, unde novas de superâ ædium parte fenestras addidit : & eas, quæ jam e[illegible], [illegible] ores fecit.

NAM COR NON POTEST, QUOD NULLA HABET] Q. d. Recte dixi, *Cui sapiat pelluc,* non *cor*: quasi omnes mulieres sint excordes & amentes. *Cor* pro mente & sapientiâ usitatum : hinc *cordati* & *excordes* & *vecordes*. V N. [illegible]

LAUTAM V[illegible] AN QU[illegible] NON [illegible] SIT LAUTA?] [illegible] Ant[illegible] b. [illegible] A[illegible] sententia [illegible] [illegible] minam, [illegible] ceperit : per [illegible] & [illegible] nondum tul[illegible] [illegible] à balneis publicis [illegible] & [illegible] pubertatem [illegible] Juvenal.

N[illegible] pueri credunt [illegible] nondum [illegible].

Potest tamen & [illegible] *lauta* pro elegant[illegible] u[illegible] per vanum [illegible] viri docti [illegible] & [illegible] jam sæpe [illegible] Satiricus, [illegible] : [illegible] dict[illegible] m [illegible] [illegible] vir[illegible] ref[illegible] vi[illegible] a[illegible] quid [illegible] d[illegible]

[illegible].

E[illegible] illud ludicrum V[illegible]

Siii [illegible]

Vade per has [illegible] quarum [illegible] uſus,
Quas aliter [illegible]umas, hoſpes habebis aquas.

Et Cic. pro [illegible] Cæl. *Num ideo aquam eg[illegible] adduxi, ut ea tu inceſtè uterère?* Atque eo modo Mart. & multi ali[illegible] [illegible]e uſi. Sed ne hoc quidem verum. Quid enim attinuiſſet quæri? nam jam præceſſerant illa [illegible]

Ingenuámne an libertinam? P. parvi iſtuc facio, dum modo
Eam des, quæ ſit quæſtuoſa &c.

N[illegible]l potè [illegible]lluſtrius. Ait, meretricem velle ſe: ne addam, i[illegible]la de lavationibus publicis ad ingenuas ſpectare: quibus virgi[illegible]ibus loqui in Scenâ non licuiſſet; multò minus ſycophantiari. Et [illegible]d cogitaſſe Plautum, oſtendit Pal. reſponſio. Omninò autem *lauta* eſt Lucioam experta. nam à partu lavationibus multum utebantur. Oſtendit Soſia Amph. act. 2 [illegible] 2. Sed & *lautos pueros* appellatos opinor Curc. act. 1: qui novæ nuptæ cereum lucerent: quòd antè nimisquàm lavarent. Hæc Palm.

SICCAM] *Scal.* Conjectaneis: Palæſtrio vult ſcortum *ſiccum ſuccidum* [illegible] *ſiccum*, non tamen ſucco carens & exhauſt[illegible]: ideò *ſuc[illegible]idum*, ut Ter. *ſucci plenum*. Itaque *ſiccam*, minime ſputatricem, &c. Alias [illegible]*ccus* pro ſobrio legitur apud Afranium, Plautum, Cic. alios. ſicut contra *madidus* & *madu[illegible]a* pro ebrio. Ita etiam ξηρὸς Græcè. Notum eſt Epigramma:

Quæ ſucco caret, ut putrisque pumex:
N[illegible]mo [illegible]ærit hanc ut ex[illegible]reantem:
Q[illegible]m pro ſanguine p[illegible]erem [illegible]emque
In [illegible]enis medici putant habere.

Ubi *ſcrantiam* notat, quæ tuſſiendo & exſcreando exhauſta eſt: ut Curc. act. 1 [illegible] 2. Hæc Scaliger. At vero Torn. lib. 7: 6. eam [illegible]telligi à Comico putat, quæ nondum lavet, ſed ſicca ſit; quæ tamen ſit ſucculenta & be[illegible]è habita. Hoc autem, inqu[illegible]t, eo e[illegible] lepidi[illegible], quod alluſum eſt ad la[illegible]nam, quæ [illegible]ota, ſu[illegible]ida eſt [illegible] lauta, jam non ſuccida.

ECC[illegible]LAM] J Gruterus hinc do[illegible]et E[illegible], non tantùm dici de [illegible] in [illegible]onſpectu ſun[illegible], ſed etiam q[illegible]à. Pr[illegible]l. Amph

[illegible]

A CAPITE COMPTO, CRI[illegible] &c. [illegible]e ornat[illegible] [illegible]atronaru[illegible] [illegible] quid J. Li[illegible]ius Ant. Le[illegible] Moſte[illegible]. act. 1: 3. [illegible]*pere crines*, [illegible] na[illegible] fieri, interpretatur [illegible]

EST PRIMARIA] Ita [illegible] vett. e[illegible]itione habent *eſt* [illegible] Meurſius. quod antiqui e[illegible]a[illegible] unde *primitivus* ut *ſ[illegible]tus*, [illegible] In M[illegible]S. Cam. eſt, *pri[illegible]ata.* q[illegible] mei arbitri[illegible] res ſit, un[illegible]e tene[illegible] *tam.* Ein außbund von eim [illegible] lin.

FAMESÆ ANC[illegible]LÆ] [illegible] Mei omn. *Fameſcæ.* Hinc Me[illegible] fuiſſe *Faneſcæ*, pro P[illegible]*ani[illegible]a*, [illegible] *ſcus* ſervulus eſt advor[illegible]r[illegible] Cam. pr. *famoſe ancide*, *d.* at ſe[illegible] Scaliger ad Tibul. lib. 4. el. 7. [illegible]g.

Quaſique hunc anulum Fabia ſ[illegible]
porrò mihi.

Gloſſæ: *Fabea*, [illegible]: *Fabeæ*, [illegible]
— *& Fabeam, cui det mand[illegible]a* [illegible]

NE ME SURDUM VERBE[illegible] ſurdum, eadem ſæpi[illegible] itera[illegible] o[illegible] autem adhuc verba Periplect. L.

UT SESE AD EUM C[illegible] mei. quod probat J. G[illegible]el[illegible]n [illegible] verſu ſuperiore gloſſ[illegible]a olet, [illegible] pati verſum. In veteribus ed[illegible] *Dabo.* Rectè inquit id[illegible] commutare Comi[illegible] [illegible]ticho A[illegible] *orabilis eſt.* Dicit, N[illegible]r[illegible], [illegible] quatur: ut [illegible]ic, *meis*, dum de u[illegible] lius [illegible]ulg[illegible]um probat [illegible]
Ut ſed comet[illegible]on[illegible].1. eo ip[illegible]o an[illegible]
Ut ſe dicamet, [illegible] nisi.

REI NU[illegible]LÆ] p[illegible], *[illegible]*. Notet [illegible] *dio[illegible]* Dativo junctum. L.

PL. TIBI SUM OBEDIE[illegible] *facto.* at pr. *huc ſ.* Palmer[illegible] *obedi[illegible]nt. PA. h[illegible] ſ[illegible]cto, me[illegible]* q[illegible] putab[illegible] *Tibi ſum obedien[illegible]* d[illegible], *audientem dicto e[illegible]*, d[illegible] *fact[illegible].*

PA. GLYCERAM] Ita [illegible] ber[illegible] *[illegible]ycerium.* A g[illegible]nente eſt [illegible] la[illegible] [illegible]batur en[illegible] [illegible] eam P[illegible] [illegible]

PA[illegible] [illegible] cum [illegible] cund[illegible] [illegible]

[illegible] h [illegible] ex [illegible] Pax [illegible] significas [illegible] & [illegible] ad A [illegible] at, Pax [illegible] esse, [illegible] esse, non adn [illegible] D [illegible] eum ibi [illegible] num [illegible] ne- [illegible] o ad os digito, tanquam alterius [illegible] aut c [illegible], quæ [illegible] ta velle [illegible] a [illegible] ex sermone [illegible] tterent, t [illegible] dicebant, &c.

[illegible] ETIAM] Acidalius miratur In- [illegible] e & [illegible] in histriones sive [illegible] a [illegible] nihil tamen certi, & cui [illegible] etiam sententiâ, expedit. Pistoris [illegible]

[illegible] etiam [illegible] : astutum partes de[illegible] [illegible] tuas.

Q [illegible], [illegible]. Periplectomenes, [illegible] absol- [illegible] partes [illegible], sed etiam [illegible] agit quod [illegible] tum est de inveniendâ muliere. [illegible] e [illegible] ve- ri [illegible] erunt partes: nempe ut abducas Philocomasium. [illegible] egans [illegible] o ex mediâ [illegible] sumpta, atque adeò ex re præsenti. Posset etiam sic:

——— *interea tace,*

Ut nunc etiam [illegible] agat: astutum partes defendes tuas.

H[illegible], vel Periplect. qui modò aderat vel [illegible] ipsius Palæstrionis, qui dicat, [illegible] adhuc restare quæ agat. In Basil. est:

Ut quom etiam hic agit, ast. p. defendas tuas.

Sed prima sententia haud dubiè vera. [illegible]. E[illegible] in omnib. meis hæc posterior lectio appa- ret.

ET PRÆCEPTA SORB.] J. G[illegible], præ E, pro s. sed sine ra[illegible].

ACTUS III. SCENA II.

PALÆSTRIO, LUCRIO puer.

QUANTAS res turbo! quantas moveo machinas!
Eripiam ego hodie concubinam Militi,
Si centuriati bene sunt manupulares mei.
Sed illum vocabo. heus Sceledre. nisi negotium,
5 *Progredere ante ædis: te vocat Palæstrio.*
LU. Non operæ est Sceledro. PA. quid jam? LU. sorbet dormiens.
PA. Quid, sorbet? LU. illud stertit volui dicere.
Sed quia consimile est, quod stertas, quasi sorbeas.
PA. Ebò an dormit Sceledrus intus? LU. non naso quidem.
10 *Nam eo magnum clamat. tetigit calicem clanculum,*
Demisit nardini amphoram cellarius.
PA. Ehò tu sceleste, qui illi suppromus es, ehò!
LU. Quid vis? PA. qui libitum est illi condormiscere?
LU. Oculis opinor. PA. non te istuc rogito, scelus.
15 *Procede huc: periisti jam, nisi verum scio.*
Prompsistin' tu illi vinum? LU. non prompsi. PA. negas?
LU. Nego hercle verò. nam ille me vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo exprompsi in urceum,
Neque ille hic calidum exbibit in prandium.
20 *PA. Neque tu bibisti? LU. di me perdant, si bibi,*

Si bibere

Si bibere potui. PA. qui jam? LV. quia enim obsorbui.
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.
PA. Alij ebrij sunt, alij poscam potitant.
Bono suppromo & promo cellam creditam!
25 *LV. Tu hercle idem faceres, si tibi esset credita.*
QVONIAM æmulari non licet, nunc invides.
PA. Ehò an nunquam promsit antehac? responde, scelus.
Atque ut tu scire possis, edico tibi,
Si falsa dixis Lucrio, excruciabere.
30 *LV. Ita verò, ut tu ipse me dixisse dictites,*
Postea è sagina ego ejiciar cellaria,
Ut tibi qui promat, alium suppromum pares.
PA. Non edepol faciam. age eloquere audacter mihi.
LV. Nunquam edepol vidi promere. verum hoc erat:
35 *Mihi imperabat, ego promebam postea.*
PA. Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?
LV. Non hercle tam istoc valide cassabant cadi.
Sed in cella est paulum nimis loculi lubrici,
Ibi erat bilibris aqualis, hic propter cados.
40 *Ea sæpè decies complebatur die.*
Eam plenam atque inanem fieri maximam
Vidi. bacchabatur bima, cassabant cadi.
PA. Abi abi intrò jam. vos in cella vinaria
Bacchanal facitis. jam hercle ego herum adducam à foro.
45 *LV. Perij, excruciabit me herus, domum si venerit,*
Quum hæc facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam hercle aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
Ne dixeritis huic, obsecro vostram fidem.
PA. Quo te agis? LV. missus sum alio: jam huc revenero.
50 *PA. Quis misit? LV. Philocomasium. PA. abi, actutum redi.*
LV. Quæso tamen tu meam partem infortunij,
Si dividetur, me absente accipito tamen.
PA. Modò intellexi quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
55 *Foras ablegavit, dum ab se huc transiret. placet.*
Sed Periplectomenus quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit. dij hercle hanc rem adjuvant.
Quàm digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

PAL.

V[illegible] ambitus.

[illegible] [illegible] Veterum [illegible]

[illegible] QUIA [illegible] Ita Cam. & [illegible] *profertis* [illegible] *ter* & [illegible] L. Act. [illegible]

[illegible] QUIDEM [illegible] dormit. Nam [illegible] Juvenal.

[illegible] *ad [illegible] vertere nas[illegible].*

[illegible] CALICEM] [illegible] exhausit calicem. [illegible] *L*

[illegible] NARD.] Fatetur Cam. scriptu[illegible] ita confusam & *gravatam* [illegible] Ea autem [illegible] *ita ar[illegible]* [illegible] *D[illegible] amar[illegible] am[illegible]* [illegible] sane [illegible] & [illegible] ex[illegible] error [illegible] quam & repræsent[illegible], vero [illegible] nam est [illegible] ex *unam*, [illegible] & quod du[illegible] litterarum [illegible] sec[illegible] quod Lamb. [illegible] gerræ germanæ [illegible] li[illegible] Do[illegible] nulla est [illegible] legendum, *demi[illegible]* pronuntiem; atque explicandum [illegible] more sæculi prisci, quo *te[illegible]* [illegible] cados, dolia amphorasque cortice & pice superne obducta signoque herili obsignatas in ed[illegible] re vinariæ loco collocabant. unde necessum erat de summo petere, si quis *Corticem adstrictum pice* (ut apud Hor. est) *dimovere* cuperet. Qui idem 3. Oda 21. *Testam* suam *descendere* & vina promere jubet: atq; alibi *deripere amphoram*, &c. Porro idem & vocem, *sms*, ut glossema, ejicit, quam [illegible] Lat. linguæ elegantia & Senarii modulus spernat. De v. *demittere*, V. N. Rud. act. 3. 5. *[illegible]m nardinum* autem est, quod vel nardo vel unguento nardino conditum est. Veteres [illegible] Theophrast. [illegible] unguentum misce[illegible] vino [illegible] nonnulli in compotatione ipsa [illegible] medi[illegible] atum & curatum habebant. Vide Turn. lib. 2. 29. [illegible] ex conjectura [illegible] *[illegible] demsit nardini unam a.* [illegible] P[illegible] læstrio[illegible] dederit. In m[illegible] est [illegible] *unam* [illegible], non, *sms*.

SUPPROMUS] V. N. [illegible]

OCULIS] Respon[illegible] Pal. quæ [illegible] Mercat. 1. 2. [illegible]

[illegible] raptim & uno [illegible] [illegible] 4. 1.

[illegible] HIC CALID. [illegible]

L[illegible] *dum* [illegible] *um.* [illegible] Lamb[illegible] sed [illegible] pr[illegible] neque ille [illegible] & [illegible], & b b [illegible] quæ un[illegible] ut [illegible] moveri [illegible] Ceterum [illegible] *n[illegible]* [illegible] prorsus est. [illegible] , videlicet [illegible] d[illegible] , se[illegible] *[illegible]* v[illegible]*ebuntur*, [illegible] V. [illegible] *[illegible]unt* re[illegible] quomodo [illegible] invenerunt Grapaldus & Sarr[illegible] *b* tra[illegible] serter. A[illegible] [illegible] Va[illegible] o d[illegible] ducen[illegible] lia veter[illegible] *[illegible] ac pa[illegible]* [illegible] *[illegible]um.* Sed & [illegible] *[illegible]* t[illegible]m esse [illegible] *[illegible] a[illegible]*. [illegible] se [illegible] e[illegible] ere [illegible] veri[illegible] nam *educere* & [illegible] Cicero & [illegible] *ebi[illegible]ere*. Porro M[illegible] V[illegible] *calidum exuunt.* Corrig[illegible] *[illegible]dem [illegible]* *[illegible]*, pro *[illegible]*. [illegible]

Græcum est [illegible]. Aristophan. [illegible] Si[illegible] [illegible] hinc paragogi[illegible] unde [illegible]. inde compositum [illegible], exi[illegible]nio, exhaurio. [illegible], impleo. Sed Lat[illegible] pri[illegible] etiam [illegible] L[illegible] [illegible] & [illegible] Apud [illegible] st[illegible] q[illegible] I[illegible] *bit.* [illegible] *Bi[illegible]* [illegible] tio, non [illegible], ut [illegible] vult. *S[illegible]* [illegible] omnes [illegible] hebant [illegible] nal[illegible] [illegible] translat[illegible] [illegible] te[illegible] h[illegible] n[illegible] q[illegible] [illegible] & [illegible] it[illegible] & [illegible] *[illegible]* & [illegible] *S[illegible]*. [illegible] facile apparet ex[illegible] vel[illegible] *[illegible]*.

A[illegible] AM P[illegible] TANT.] [illegible] M[illegible] pr[illegible]

——— [illegible]

at [illegible]. *p[illegible]* [illegible]

S[illegible] [illegible]

[illegible] *potant* [illegible] ex aquâ & [illegible] aceto [illegible] potant in [illegible] tamen *bia*, pro *mbia*, insolens [illegible] Palmerius [illegible] fol. 61.)l.

[illegible] alii posicam potant trud.

[illegible] gnatur supprommum ebrium esse, alios servos [illegible] cam po[illegible] bibere. Si tamen Lucrionem [illegible] di[illegible] ere, resti[illegible] ,

[illegible] alii posicam potant [illegible].

Sententia erit [illegible] Reliquis [illegible] non [illegible] aut [illegible], sed ipse aqualis [illegible] nam ex sunt *ama*, [illegible] *hama* [illegible] ergere [illegible] Palæstr. hæ[illegible] & *posicam* scribendum. De cæteris [illegible] restituit.

A. [illegible] sunt, alii posicam potant de hamâ.

ut *hama*, præter quod aquale, etiam sit, in quo posca. Hier. Mercurialis, l. b. [illegible] 22. docet vinum acidum aquæ mixtum pro vini plebeculâ [illegible] fuisse [illegible] quod *posicam* appellave[illegible]. Et sicut *escam* pro cibis, ita *posicam* pro potibus esse antiquitus usurpatam. *Posculenta* [illegible] pro potulentis legi. [illegible] quod [illegible] repræsentaverunt. Lipsi. l.

[illegible]

[illegible] posicam [illegible] V. [illegible] Lectio [illegible] sed interpretatur *posicam* [illegible] ferè [illegible] len-

[illegible]

[illegible] ALIA DIXI [illegible] CEREBRO EXCRUCIA-[illegible] Pal. [illegible] fol. 92. ex ed. ipsi-[illegible] certo MSS. [illegible] MSS. Cā. ambo, [illegible] *excru-[illegible]* & [illegible] Lipsii vet. co-[illegible] *excr.* quamvis ille hinc [illegible] Contemptus autem fuisse co-[illegible] pro [illegible] de quo A-[illegible] Fateri [illegible] [illegible] Editor V[illegible].

[illegible]

[illegible]

ham[illegible]. [illegible] *plena* [illegible] sed *aqualem*. [illegible] vidit *Capite* [illegible] in caput [illegible] bas & [illegible] Vulg[illegible].

[illegible] illecebroso capite [illegible].

[illegible] anxie [illegible]. Turneb[illegible] exponit, quod [illegible] [illegible] 19. In MS. [illegible] est,

Hic illecebro capite [illegible]

in [illegible] ndo

—hic illi celebro capites [illegible].

NON HERCLE TAM [illegible] VA[illegible] CASABANT CADI] [illegible] intelligamus, cum [illegible] cados haud magno admo[illegible] visse aut ver[illegible] levi impulsu casabant, id est [illegible] nabantur. *quassabant* h. l. [illegible] sin. 2: 2. *Casanti* [illegible] *casantibus* &c. L. cum quo facit T[illegible] 2: 19. & lib. 23: 1[illegible].

[illegible] à cadendo, *casare*, [illegible] *uat cad.*

BILIBRIS AQUALIS] [illegible] duas libras aquæ continens.

D. COMPLEBATUR DI[illegible] Hæc lectio MS. in [illegible] *compleatur*, & vett. ed. proxima est. [illegible]

BACCHABATUR [illegible] anti[illegible] ut sit sensus. *Hama*, i. *urceus*, sive [illegible] *aqualis* illa (ita enim ex superioribus interpretor) propter cados astutâ proximè *bacchabatur*, i. Baccharum ritu temerè in se avariter ingurgitantium, vino ex cadis meâ [illegible] largiter defuso, de[illegible] sæpe [illegible] die complebatur. Quæ res casantes seu casabundos, id est, cernuum in morem nu[illegible] pronos prorsûs inclinatosque (proinde [illegible] ebrii forent) cados efficiebat. Vide ib. l. 3[illegible] Plaut.

HAMA] Vas aquarium. Juven. 4 [illegible] Turneb. 2: 19. At Lips. è v. [illegible] qui habebant *ausa*, leg. *aula*, i. *olla*. E[illegible] MS. Cam. habent *ausa*: unde facillimè fit *ama* [illegible] *hama*. Porro Alciatus, [illegible] videtur dictum à sono, quando [illegible] olla *bac bac* [illegible] fa[illegible] fant, id est, *quae qua* [illegible]. [illegible] autore. [illegible] est [illegible] atio soni, [illegible] ebri[illegible]:

[illegible]

[illegible] *glut glut murmurat unda sonans.* A [illegible] *sonare* & [illegible] Sat. 5. VVo[illegible]sensis mei potefrem [illegible] modi nominat Ein Glütterkrug.

[illegible] C.] M[illegible]. Cam. *ca[illegible]abat*.

BACCHANAL FACITIS] bacchamini. [illegible] Baccho [illegible]. Aul. act. 3. [illegible]

QUID TE AGI[illegible]] MSS. *Qui tu agis bene.*

[illegible]NERO] Cicero *Cum miles domum re*[illegible].

[illegible] DIVIDETUR] [illegible] inter me & [illegible] dum vel [illegible] conferuum. Wann der [illegible] daheim Gößz austheilet so nimm du mein theil vnter dissen.

FORIS ABLEGAVIT DUM [illegible] HUC TRANSIRET. PLACET. Ita 4. [illegible] & huc eunt etiam M[illegible]

SUCCESSIT SUB MANUS NEGOTIUM.] Sic in [illegible], 4. 4. & Persa, act. 4. [illegible]

Si quam rem accures [illegible] aut [illegible],
Solet [illegible] recte sub manus succedere.

ACTUS III. SCENA III.

PERIPLECT. MILPHIDIPPA, ACROTELEUTIUM, PALÆSTRIO.

REM omnem Acroteleutium tibi, tibique, mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine hanc fabricam fallaciasque
Minus si tenetis, denuò volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.
5 *AC. STULTITIA atque insipientia insulsa atque maxima hæc sit,*
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari,
Si eâ in opificinâ nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
PE. At melius est moneri. AC. meretricem commoneri,
Quàm sanè magni referat, mihi clam est! quin ego me frustro,
10 *Postquam adbibere aures meæ tuam moram orationis.*
Tibi dixi, Miles quemadmodum potis esset deasciari.
PE. At NEMO SOLUS SATIS SAPIT. nam ego multos sæpe vidi
Regionem fugere consilii, priùs quam repertam habuere.
AC. SI QUID faciendum est mulieri male atque malitiosè,
15 *Ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna:*
Sin bene quid aut fideliter faciundum est, eò deveniunt,
Obliviosæ extemplo uti fiant, meminisse nequeunt.
PE. Ergo istuc metuo, quom venit vobis faciundum utrunque:
Nam id proderit mihi, militiâ male quod facietis ambæ.
20 *AC. Dum ne nescientes quid bonum faciamus, ne formida.*
Mala nulla meretrix est, ne pave, pejora ubi conveniunt.
PE. Ita vos decet. consequimini. PA. cesso ego illis obviam ire.
Venire salvum gaudeo. lepide hercle ornatu incedit.
PE. Bene opportuneque obviam es, Palæstrio. hem tibi assunt,
25 *Quas me jussisti adducere, & qui ornatu. PA. heus, noster esto.*
Palæstrio Acroteleutium salutat. AC. quis hic amabo est,

Qui

Quis tam pronuntiat me nominat? PE. hic noster architectus est.
AC. Salve architecte. PA. salva sis. sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit praeceptis? PE. probe meditatam utramque duco.
PA. Audire cupio, quemadmodum, ne quid peccetis paveo.
30 *PE. At tua praecepta: de meo nihil his novum apposivi.*
AC. Nempe ludificari Militem tuum herum vis? PA. elocuta es.
AC. Lepidè & sapienter, commode & facetè res parata est.
PA. Atque hujus uxorem esse te volo assimulare. AC. fiet.
PA. Quasi Militi animum adjeceris, simulare. AC. sic futurum est.
35 *PA. Quasique res per me interpretem, & tuam ancillam geratur.*
AC. Bonus vates poteras esse, nam quæ sunt futura, dicis.
PA. Quasique annulum hunc ancillula tua abs te detulerit [illegible]
Quem ego Militi darem tuis verbis. AC. vera dicis.
PE. Quid istis nunc memoratis opus est, quæ commeminere? AC. [illegible]
40 *Nam, mi patrone, hoc cogitato: UBI PROBUS EST architectus,*
Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata & constituta est.
Nunc hæc carina satis profundata bene & statuta est.
Assunt fabri architectique à me, à te haud imperiti.
45 *Si non nos materiarius remoratur, quod opus st, qui det,*
Novi indolem nostri ingenii, citò erit parata navis.
PA. Nempe tu novisti Militem meum herum? AC. rogare [illegible]
*Populi odium quin noverim! * magnidicum, cincinnatum,*
Mœchum unguentatum. PA. num ille etiam te novit? AC. nunquam [illegible]
50 *Qui noverit me, quis ego sim? PA. nimis lepidè fabulare.*
Eo potuerit lepidius pol fieri. AC. potine ut hominem
Mihi des? quiescas cætera. ni ludificata lepidè
Ero, culpam omnem in me imponito. PA. agite intro abite,
I[illegible] te hoc negotium sapienter. AC. alia cura.
55 *PA. A[illegible], P[illegible] pl[illegible], has nunc jam duc intrò, ego ad forum [illegible]*
Conveniam, atque illi hunc annulum dabo, atque prædicabo
A tua [illegible] datum [illegible], [illegible]que illum deperire.
Ha[illegible] ad[illegible], [illegible] vero [illegible], [illegible] isto tu.
Qu[illegible] fa[illegible]mus. alia cura.
60 *P[illegible] jam oneratum hoc [illegible].*
PL. B[illegible] at[illegible] hoc si [illegible],
Ut [illegible] meus h[illegible] hodie,
Atque [illegible] si dolum do[illegible],
Qu[illegible]! AC. [illegible] ab[illegible]

[illegible] futurum.

[illegible]

[illegible] ur.

[illegible]

[illegible] exequamur.

[illegible] re.

M [illegible]

A [illegible] ita L [illegible] ex V [illegible] & [illegible] MS.Ca [illegible] in [illegible] re: & *tuam.* [illegible] J.Gul [illegible] b.3.c. [illegible]

———quin [illegible],

P [illegible] adbi [illegible] aures mea tua oram orat [illegible]

T [illegible] d.

Meretricem [illegible] in maleficio monere nihil o- [illegible] e, palam est [illegible] quæ omnes mol [illegible] maleficas do [illegible] habet. [illegible] exor [illegible] us e narrare de cir [illegible] vero modum ej [illegible] res p [illegible] tendæ o [illegible] *Or [illegible] oram ad [illegible] re,* [illegible] de [illegible] re. [illegible]

[illegible] *Dum in regionem astutiarum [illegible]*

REPERTAM] M S.& omn. ed. *re [illegible] rt.*

[illegible] A SIBI IMMORTA [illegible] M [illegible] & edd. [illegible] L [illegible] b. [illegible] *rt.*

[illegible] L [illegible] b.

[illegible]

A[illegible] &c. [illegible] t. Dixerat senex: Vereor [illegible] Ad me quod attinet, mihi [illegible] cura est atque ita mihi be[illegible] vobis difficile [illegible]. Res[illegible] quod veretur. [illegible] bonum [illegible] futurum [illegible] tangere. pr[illegible] ipsi [illegible] Modo i male faces. Ita in se[illegible] me [illegible] Actor. nos [illegible] malæ [illegible] occasio est ut pejora ad[illegible] facere [illegible] nostra [illegible] pejus facere: quem [illegible] ante dixer[illegible] Atque ita se [illegible] interpretatur Acrot. infra [illegible] 4. 6. *[illegible]pol nunc nos [illegible] est malæ pejore fieri.*

MALA NVLLA M. MS. sec. Cam. *Mala nulla mer.* [illegible]. Ita autem & edd. vett. quanquam Lamb. [illegible] *Non mala null.* quem [illegible] vide.

PEJORA UBI CONVENIVNT] Cam. [illegible] *ACRæ* [illegible] nempe [illegible] um qui no[illegible] vis mere[illegible] sup[illegible] Lamb. [illegible] timé, quod meretrices [illegible] cum pejoribus [illegible] versantur, nempe cum vitiis, & amatoribus. *Alii* [illegible] malæ sunt: p[illegible] b[illegible] ad [illegible] pejora idoneæ [illegible] *conveniunt.* [illegible] meretrices sunt [illegible] tamen [illegible]

LEPIDE H[illegible] ORNATV [illegible] CREVIT.] ita Cam. & vet. ed. [illegible] in MSS. [illegible] *pide hercle ornatus* [illegible]

OBVIAM Es] ita MSS. Cam.

PA. H[illegible] N. [illegible]TO. PAL.] Ita [illegible]

[illegible]

A[illegible] *Te p*[illegible]

ATTVAL[illegible] o[illegible] R[illegible] sumptum p[illegible]bat.

VOLO A[illegible]

AC. VERA DIC[illegible]

UBI PROBVS EST A[illegible] *n sibem* [illegible] pe[illegible] commen[illegible] Feripl. & meretrices [illegible] *materiarum, M*[illegible]

PROFVNDATA B[illegible] dal. gn[illegible] Lamb. exp[illegible] *sun lata*[illegible] est. Cæterum Lip[illegible] h[illegible] in obsceno [illegible] & [illegible] ac. t.: 3.

A ME, A TELLA V[illegible] litura. Camerar. ediderat *cum* [illegible] *ban imp.* Veteres edd. *At sunt* [illegible] *te amant* [illegible] *imperiis.*

ROGARE M[illegible] leg[illegible] *Populi od.* Pal. in Spicil. [illegible] *mirum est*, deler. [illegible] lo odio[illegible] mum. ita [illegible] audax. [illegible] præstat [illegible] particula [illegible] frustra [illegible]

[illegible]

Wie ein grosser [illegible]

[illegible]

Pop[illegible] apud [illegible]

Dousa F. [illegible]

[illegible]

ADMEMBRANAS.] [illegible] Cam. & om[illegible] [illegible] *sit.*

PRÆ [illegible] ONERATUM] [illegible] *nam [illegible]*.gravi [illegible]

ATH. ABEAT] [illegible] *ab[illegible]at.* [illegible] concubinam : *D.*

ACCIBO] Acidal.versùs caussâ,è vet.c. leg. *ac[illegible]b[illegible].*

DATNE AB SEM. OPERAM?] Adjuvatne [illegible] negotium suâ operâ Philocomasium? *L.* At rectius,inquit Lipsius, Vaticani & vetus ed. *des ne aliæ mulieri operam*, i.ne cum aliâ muliere delicias facias,aut rem habeas. Appositè enim ita [illegible]a,quæ [illegible] ad lectum & pro [illegible] erat.*ali* pro *aliæ*. [illegible] tamen sententiam contra sensum Plauti esse,docet Acidalius, & [illegible]lud, [illegible] *tibi ego mittam muneris* non per inter-

[illegible] ad [illegible] ipse idem [illegible]

[illegible]ME ET COMISSIME.] [illegible] Ipse Cam. [illegible] enim n[illegible] merui [illegible] de [illegible] quoniam ambæ [illegible] operâ [illegible] lepidæ & [illegible]. De hac tamen [illegible] [illegible]

CONFIDO CONFUTURUM] [illegible] *S[illegible]* [illegible] & Virg.

COLLATIO] [illegible] Horat. Arte: *Undique collatis membris*

HÆC UTI MEDITEMUR COGITATE; UT ACCURATE &c. NE QUID &c. Ita J. Gul. versus ordinavit. Et soleri, inquit in Comœdiis Scenas sæpe claudere, *tu morare nam moror* hic quidem ita aptè, [illegible] [illegible] malevol[illegible] non [illegible] surum arbitror.

ACTUS IV. SCENA I.

PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

[illegible] *quod agas, si id procedit [illegible]*
Nam [illegible] lucum re[illegible] misi par[illegible]
[illegible]
Qui [illegible]
5 *P[illegible]*
[illegible]
[illegible]
[illegible]

PA. Circumspice dum, ne quis nostro hic auceps sermoni siet.
10 Nam hoc negotium clandestino ut agamus mandatum est mihi.
PY. Nemo adest. PA. hunc arrhabonem amoris primum a me accipe.
PY. Quid hic? unde est? PA. a luculenta atque a festiva femina,
Quae te amat, tuamque expetit pulchram pulchritudinem,
Ejus nunc mihi annulum ad te ancilla porro ut deferrem dedit.
15 PY. Quid? ea ingenuan, an festuca facta e serva liberast?
PA. Vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius,
Qui ingenuis satis responsare nequeas quae cupiunt tui!
PY. Nupta est illa, an vidua? PA. & nupta & vidua. PY. quo pacto potis
Vidua & nupta esse eadem? PA. quia adolescens nupta est cum sene.
20 PY. Euge. PA. lepida & libera li forma est. PY. cave mendacium.
PA. Ad tuam formam illa una digna est. PY. hercle pulchram praedicas.
Sed quis ea est? PA. senis hujus uxor Periplectomeni e proximo,
Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire: odit senem.
Nunc te orare atque obsecrare jussit, ut tui copiam
25 Sibi potestatemque facias. PY. cupio hercle equidem, si illa volt.
PA. Quae cupit! PY. quid illa faciemus concubina, quae domi est?
PA. Quin tu illam jube abs te abire quo lubet: sicut soror
Ejus gemina venit Ephesum, & mater, arcessuntque eam.
PY. Ain tu, advenit Ephesum mater ejus? PA. aiunt qui sciunt.
30 PY. Hercle occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.
PA. Immo vin tu lepide facere? PY. loquere, & consilium cedo.
PA. Vin tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?
PY. Cupio. PA. tum te hoc facere oportet: tibi divitiarum affatim est:
Jube sibi aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti mulieri,
35 Dono habere, auferre, abire a te quo lubeat sibi.
PY. Placet, ut dicis; sed ne istanc amittam, & haec mutet fidem,
Vide modo. PA. vah delicatus, quae te tamquam oculos amet.
PY. Venus me amat. PA. st! tace, aperiuntur fores; concede huc clanculum.
Haec celox illius est, quae hinc egreditur internuntia.
40 PY. Quae haec celox? PA. ancillula illius est, quae hinc egreditur foras,
Quae annulum istunc attulit, quem tibi dedi. PY. edepol haec quidem
Bellula est. PA. pithecium haec est prae illa, & spinturnicium.
Viden' tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus?

[illegible]

Quae

[illegible]

Quid est [illegible]

[illegible]

Q[illegible]

Per f[illegible] p[illegible] fu[illegible]. S[illegible] arg[illegible] ri po[illegible] [illegible] Acidal. f[illegible] ti sunt inge[illegible], etiam [illegible] ber. q[illegible] D[illegible] da[illegible] [illegible]gu[illegible]as tan[illegible], non [illegible]derantia c[illegible]l[illegible]nda [illegible]. Post l[illegible]bertatem [illegible] tam q[illegible] & [illegible] I[illegible]atem assi[illegible]eb[illegible]. Neque hæc e[illegible] item pl[illegible] & justa [illegible] ue alii opinantur. Non enim Ingen[illegible]at[illegible] jus datum omnibus, qui manum[illegible] justa etiam libertate. de qua erudi[illegible] Lips. ad Annalem Taciti 13. *Ingenuos & Libertinos* [illegible]are d[illegible] neca De beatâ v. c. 24. & Sueton. Octavi[illegible], c. 74. *A*[illegible] *le*[illegible] *tradi*, [illegible] *em* [illegible] *Lib*[illegible] *norum a*[illegible]*um ab* [illegible] *d a*[illegible] *I*[illegible]*atem* [illegible] *p*[illegible]. *P*[illegible] *c*[illegible] [illegible]uc[illegible]mu[illegible]. Ante Ju[illegible]n[illegible]u[illegible] & ed[illegible] N[illegible] LXXVIII. a[illegible]rtis in lib[illegible] o o- p[illegible]e[illegible], & n[illegible] Al dicti Novellâ conced[illegible] uit[illegible] & jus au[illegible]eorum [illegible] & re[illegible] &c. [illegible]

[illegible]

Hor. 2. Ser. [illegible]

[illegible]

Pl[illegible]. [illegible] millione[illegible] aute[illegible] V[illegible]

[illegible]

Prætor [illegible]

[illegible] Prætor c[illegible] h[illegible]

[illegible]

———[illegible]*um* [illegible]

P[illegible]*ue*[illegible] *ne* [illegible] *time*[illegible]

[illegible] Oc[illegible] ni Nobile, quib[illegible] *JUS CI*[illegible] *DU*[illegible] *NCL*[illegible] Ldie[illegible] Wel[illegible]hafft machen, et[illegible] al[illegible] at[illegible] per- acta e[illegible] h[illegible] M[illegible] nomen [illegible] re[illegible] ,ad[illegible] m[illegible]. Certè quia sic in Adelphis [illegible] Te[illegible]

——[illegible]*l hodie, meâ quidem sententiâ,*

Ju[illegible] *berum M*[illegible]*nt*

[illegible]

I[illegible] h[illegible] *f*[illegible] tu[illegible] Au[illegible]

DO. I, [illegible]

Hæc [illegible]

[illegible]

[illegible] re. Vide & [illegible] 9.

[illegible] Camerar. [illegible] edd. vett. omnia [illegible] & [illegible] pr. [illegible] *nequè* [illegible] olim [illegible] Donatus [illegible] *Quanquam* [illegible] Cic. De nat. d. [illegible] *at tui.*

ET NVPTA ET VIDVA.] [illegible] act. [illegible]

QVIA ADOLESCENS NVPTA EST CVM SENE.] [illegible] pluris eunuchi uxorem subinde *virginem* appellat.

AD TVAM.] [illegible] digna est, cum [illegible] cum tua compararetur. [illegible]

PA. SED HVX PROPITER [illegible] PROXIMO. [illegible]

[illegible] perdere [illegible]

INCIPIT [illegible]

[illegible] vett. edd.

ORARE ATQVE OBSECRARE Q. [illegible] ita [illegible] *Orare*, est [illegible] & [illegible] ratione [illegible] *obsecrare*, [illegible]

[illegible] debitet eam vel- [illegible] & [illegible] cum [illegible]

[illegible]

Ag[illegible]

[illegible]

ABEAT [illegible]

[illegible]

ARTEMONEM.] [illegible]

[illegible] auspicata avis [illegible] *incendiaria* dicta, quod de [illegible] aliquid carbonis in tecta deferebat, & incen[illegible] portendebat Græcis [illegible] appellata est [illegible] Vide Scal. [illegible] in [illegible] & P. Pithœi Advers. lib. [illegible] lib. [illegible]

VERATRVM FACERE [illegible] compit [illegible] & [illegible] I.

[illegible]

[illegible]

ACTUS IV. SCENA II.

MIL[illegible]HIDIPPA, PYRGOP. PALÆSTRIO.

[illegible] mihi.
[illegible] videam, [illegible].
[illegible] quid d[illegible] merito.
MI. [illegible] nam hic prope adest, qu[illegible] potius curet qu[illegible]?
5 Qui an[illegible] quid [illegible] suo?
Eo [illegible] piam,
[illegible] corpori est,
Qu[illegible] hunc hom[illegible] p[illegible]
Mi[illegible] Pyr[illegible]opolinic[illegible]. PY. [illegible]
10 Meam laudat speciem [illegible] sermones [illegible] queritant.
PA. Quo argum[illegible]? PY. [illegible] loquitur [illegible].
Tum autem illa ipsa [illegible] intida femina.
Hercle verò jam allubescit primulum, Palæstrio.
PA. Priusne, quàm illam oculis? PY. tuis video id, quod cre[illegible]. (quidem
15 Quid illa autem absens, cùm h[illegible] locuta subigit me ut am[illegible]? PA. [illegible] hanc
Nihil tu amaßis. mihi hæc d[illegible] tibi si [illegible]
Ego hanc continuò uxorem du[illegible]am. PY. quid ergo hanc du[illegible] colloqui?
PA. Sequere hac me ergo. PY. pedissequus tibi sum. MI. utinam, cujus causâ
Foras sum egressa, conveniendi mihi potestas eveniat!
20 PA. Erit, & tibi exoptatum obt[illegible]get: bo[illegible] habe animum, ne formida:
Homo qui[illegible] est, qui sc[illegible], quod quæri[illegible]. MI. q[illegible] b[illegible] aud[illegible]?
PA. S[illegible] tuorum co[illegible], & p[illegible] ip[illegible].
MI. T[illegible] id quod ce[illegible]o, h[illegible] PA. [illegible].
MI. Quo a[illegible]? PA. [illegible] celas: ego sum ti[illegible].
25 MI. C[illegible] Baccharum es. PA. a[illegible] q[illegible]
MI. Pol istuc qui[illegible] multa. PA. at non multa de di[illegible].
MI. Enim c[illegible] mihi ex proc[illegible].
Sed hi[illegible] unquis [illegible] non. MI. c[illegible].
PA. Brevin an l[illegible] MI. tri[illegible] P[illegible] ro.
30 PY. Quid? [illegible] hæc form[illegible]a?
P[illegible] re, atque [illegible] op[illegible]ram. PY. pr[illegible]
PA. Pe[illegible]tentiam, [illegible] ita so[illegible] h[illegible]
PY. A[illegible] ut [illegible] est. PA. nullam [illegible]
Redeo ad te. quid me vol[illegible]? MI. [illegible] pacto ho[illegible]

Huc

35 *[illegible] fore ad te [illegible] P[illegible] [illegible] MI. [illegible]*
PA. [illegible] formam & [illegible] & [illegible]
MI. Ad eam rem habeo omnem [illegible]
Tu [c]ætera cura & contempla, [illegible] verbis.
PY. Aliquam mihi partem [illegible] jam tandem [illegible]
40 *PA. Age, iam impera, si quid vis. PY. quid h[æc] narrat tibi? PA. [illegible]*
Ait illam miseram, cruciari, & [illegible] se afflictare.
Quia tis egeat, quia te careat, ob eam rem huc ad te missa sit.
PY. Jube adire. PA. at scin', quid tu facias? fac te fastidi plenum,
Quasi non lubeat [illegible] vulgo [illegible].
45 *PY. Memini, & præceptis parebo. PA. voco ergo hanc, quæ te quærit?*
PY. Adeat, si quid vult. PA. si quid vis, adi mulier. MI. Pulcherrime salve.
PY. Meum cognomentum [illegible] commemoravit? Di tibi dent quæ velis.
MI. Tecum ætatem exigere ut liceat. PY. nimium optas. MI. non me dico,
Sed heram meam, quæ te demoritur. PY. aliæ multæ id [illegible] cupiunt,
50 *Quibus [illegible] MI. ecastor haud [illegible], si te habes carum,*
Hominem tam pulchrum, & præclarum virtute & forma & factis.
[illegible] fuit, [illegible] qui esset? PA. non hercle humanus est ergo:
Nam [illegible] plus humani credo est. PY. magnum me faciam
Nunc, quom illæc me collaudat. PA. viden tu ignavum, ut sese infert!
55 *Quin tu huic respondes? hæc illa est ab illa quam dudum [dixi].* *[illegible]sum.*
PY. [illegible] nam ita me [illegible] multæ [illegible]
MI. [illegible]
Nam hunc anulum ab tui cupiente huic detuli, hic porro.
PY. Quid nunc tibi vis, mulier? memora. MI. ut, quæ te cupit, eam ne spernas.
60 *Quæ per tuam nunc vitam vivit. sit, necne sit, spes in te uno est.*
PY. Quid nunc vult? MI. te compellare, & complecti, & contrectare.
Nam nisi tu illi fers suppetias, jam illa animum despondebit.
Age, mi A[chilles], [illegible] oro: serva illam pulchram pulchrè:
Exprome [illegible] ex te ingenium, urbicape, occisor regum.
65 *PY. [illegible] res! quoties hoc tibi verbero, ego interdixi,*
[illegible]? PA. audin tu mulier?
[illegible] verri affertur merces,
[illegible] est. *[illegible]*
MI. [illegible] PA. [illegible]
70 *[illegible]*
[illegible]
[illegible] Philippi. PA. [illegible]
[illegible]

MI. [illegible]

MI. Heu ecastor hominem perjurũ. PA. ut ludo! MI. quid ego? ut sublevi os! PA.
MI. Sed amabo, mitte me actutum. PA. quin tu huic respondes aliquid, [illegible]
Aut facturum, aut non facturum. quid illam miseram animi excrucias,
Quæ nunquam male de te merita est? PY. at jube eam [illegible] exire huc ad nos.
Dic me omnia quæ vult facturum. MI. facis nunc ut facere æquum est,
Quum quæ vult, eadem tu vis. PA. non hic insulsum habet ingenium?
MI. Quum me oratricem haud sprevisti, sed exorare ex te.
Quid est? ut ludo! PA. nequeo hercle quidem risu me admoderarier.
Ob eam causam huc abs te avorti. PY. non edepol tu scis, mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo. MI. scio, & istuc illi dicam.
PA. Contra auro alii hanc vendere potuit operam. MI. istuc pol tibi credo.
PA. Meri bellatores [illegible] pr[illegible] fecit
Et pueri [illegible]
PY. [illegible]
PA. [illegible] hæc censeret [illegible].
MI. [illegible]
PY. P[illegible] Jupiter ex Ope natus est.
PA. Si hic pridie natus foret, [illegible], hic haberet regnum in cælo.
MI. Jam jam sat amabo est. sinite abeam, si possum, viva a vobis.
PA. Quin ergo abis, quando responsum est. MI. ibo atque illam huc adducam,
Quã propter opera est mihi. nunquid vis? PY. ne magis sim pulcher quam sũ:
Ita me mea forma sollicitum habet. PA. quid hic nunc stas, quin abis? MI. abeo.
PA. Atque adeò, audin tu? dicito doctè & cordatè. MI. ut cor ei saliat.
PA. Philocomasio dic, si est hic, domum ut transeat: hunc hic esse.
MI. Hic cum meâ est herâ, clam nostrum hunc sermonem sublegerunt.
Lepidè factum est: jam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro
Rem. MI. me morare. PA. abeo; neque te moror, [illegible], neque te [illegible].
PY. Jube maturatè illam exire huc. jam istis rei prævortemur.

IAM EST ANTE ÆDIS CIRCVS UBI SVNT LVDI FACIENDI MIHI. Ita Camerarius, ex conjectura: [illegible] textum recepimus [illegible] Conjectura [illegible] aliter [illegible]

Denique & [illegible] eius p[illegible] circus. [illegible] lud Pseud[illegible]

[illegible] occasione [illegible]

[illegible] Lambinus *Vesperum* exponit [illegible] *de solarum canatorius* [illegible] [illegible]

DOMO SI IBIT, A[illegible] MSS. Cam. & [illegible] & quos vidi. [illegible] diversum [illegible] & legit, *Homo* [illegible] *domo hac transibit, q. h.* [illegible] *corpore*.

HVIVS SERMONES HAVD [illegible] QVÆRITANT. [illegible] & [illegible] [illegible] ancillæ verba [illegible] & [illegible] quæ[illegible] & lu[illegible]. Ad[illegible] Colo[illegible] *quærere*, [illegible], pro esse [illegible] vile, & sordidum. Ab [illegible], quæ [illegible] inter [illegible] medi[illegible] [illegible]nes. [illegible]

[illegible] *quærunt* [illegible]

TVM AVTEM ILLA IPSA [illegible] MSS & [illegible]

[illegible] VIDEO [illegible]

[illegible]

[illegible] hæc [illegible] lepidiorem [illegible] elegans [illegible]

——— [illegible]

[illegible]

verba [illegible] inep[illegible] vetus Interpres [illegible]

——— [illegible]

[illegible]

ad quod [illegible] *fantum*, [illegible] *ter loquentis*. Sed & [illegible]

FIRMA [illegible] MS. [illegible]

CEDO SIGNVM SI [illegible] RVM [illegible]

[illegible]

AMAT [illegible]

FECISTI [illegible] PALAM [illegible]

[illegible]

I AD [illegible]

[illegible]

Ecqui Di[illegible]n. [illegible] *f[illegible] q[illegible] aquam [illegible] q.* [illegible] & [illegible] M[illegible]. pr.

Non Hercle Humanum [illegible] Nam V[illegible] & [illegible] alæst[illegible] aver[illegible] a M[illegible]ra [illegible] com[illegible] Ego in[illegible] omnium dign[illegible] est, [illegible] ob mores suos humanissimos, homo nasceretur; [illegible] humanitas. Quid ita? quia [illegible] est, qui [illegible] :L. At [illegible] joci argutia [illegible] ambiguitate sententia[illegible] tur consi[illegible] Ambiguitas vero in vo[illegible] duabus [illegible] Nam cum [illegible] Voturio plus h[illegible]nitatis in[illegible] dive[illegible] [illegible] ro D[illegible] [illegible]

[illegible]

Fium. N[illegible] L.

Præt[illegible] T[illegible] & [illegible] [illegible] or[illegible] tem n[illegible] arg[illegible] hendi D[illegible]

Tvm A[illegible] M[illegible] Non M[illegible]sa Habe[illegible] [illegible]

Æ[illegible]a [illegible]

Q[illegible]

[illegible]

EAM [illegible] MS. [illegible]

NON [illegible] [illegible] d[illegible] L. An[illegible] MSS. [illegible] edd. [illegible]

[illegible] M INGENIUM [illegible] Sall. *absur*-[illegible] dixit.

[illegible] RARE EX TE [illegible] *ex*, videtur [illegible] A [illegible] l. *fi* [illegible] *que te* [illegible] *rare*. Ambo MSS. [illegible] *que exorare iste*.

RISUM E ADMOD.] M[illegible]. sec. *ri* [illegible] *meo mo*[illegible].

MERI BELLAT.] Gifanius, *Merum*, [illegible] q[illegible] cos [illegible] q[illegible] intelligunt [illegible] explicarit [illegible] & errant. *Merus* [illegible] a linguæ Latinæ autoribus [illegible] pro vero, præstanti, non ficto, aut [illegible]ulato pro insigni, vehementi. Ita *merum lac*, in Lucret. [illegible] [illegible]ens bonum, purum putumque. [illegible] *mera loquuntur*. Idem, *meras pro* [illegible] *Sulli attendere*. Idem [illegible] *meram* [illegible] *mera* [illegible] qu[illegible] [illegible] ci sumpt[illegible] apud [illegible] [illegible]

E[illegible] O P E [illegible], quæ & [illegible] & [illegible], & [illegible] & *T*[illegible] V[illegible] [illegible]

[illegible] abhor[illegible] alicujus

[illegible] ut [illegible]

UT [illegible] E SALUTE] [illegible] omnes veteres, *ut* [illegible] [illegible]t. ut [illegible] at A[illegible] xerat *Cordate*. [illegible] b [illegible] A[illegible] tare in altero M[illegible] [illegible] nam [illegible] dem verg[illegible]

SERMONEM [illegible] trelat[illegible] [illegible] I.

[illegible] M[illegible] EA. A[illegible] d[illegible]

[illegible] E TE [illegible] cum [illegible]curum [illegible]: [illegible] stea in B[illegible] x [illegible] curare. Juvat quod omnes MSS. & edd. quasi [illegible] legant, *sacro*. [illegible] Gruter[illegible] [illegible]

J[illegible] MATURATE ILL[illegible] [illegible] ll[illegible] & ed[illegible] in h[illegible] *maturare* p[illegible] *quantum maxime* [illegible].

ACTUS IV. SCENA III.

PYRGOPOLINICES, PALÆSTRIO.

QUID mihi nunc autor es, ut faciam, Palæstrio,
De [illegible] *una? nam nullo pacto potest*
Prius [illegible] *in ædis recipi, quam illam omisero.*
PA. Quid me consultas, quid agas? dixi equidem [illegible]
5 [illegible] *clementissime.*
[illegible] *omnem mul*[illegible] *habeat* [illegible],
[illegible] *ferat, habeat,* [illegible]
[illegible] *, ut* [illegible]

Sororem geminam adesse & matrem, dicito,
10 *Quibus concomitata recte deveniat domum.*
PY. Qui tu scis eas adesse? PA. quia oculis meis
Vidi hic sororem esse ejus. PY. convenitne eam?
PA. Convenit. PY. ecquid fortis visa est? PA. omnia
Vis obtinere. PY. ubi matrem esse ajebat soror?
15 *PA. Cubare in navi lippam atque oculis turgidis,*
Nauclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio divortitur.
PY. Quid is? ecquid fortis? PA. abi sis hinc: nam tu quidem
Ad equas fuisti scitus admissarius,
20 *Qui consectare qua mares qua feminas.*
PY. Hoc age nunc. PA. istae. PY. quod das consilium mihi?
Te cum illa verba facere de ista re volo;
Nam cum illa sane congruus sermo tibi.
PA. Quin potius, quem tute ades, tuam rem tute agas.
25 *Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,*
Cognatos persuadere, amicos cogere.
PY. Itane tu censes? PA. quid ego ni ita censeam?
PY. Ibo igitur intrò: tu hic ante ædis interim
Speculare, ut ubi illæc prodeat, me provoces.
30 *PA. Tu modò istuc cura, quod agis. PY. curatum id quidem est.*
Quin si voluntate nolet, vi extrudam foris.
PA. Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te, atque illæc, quæ dixi, dato.
Aurum, ornamentaque, quæ illi instruxisti, ferat.
35 *PY. Cupio hercle. PA. credo te facile impetrassere.*
Sed abi intro, noli stare. PY. tibi sum obediens.
PA. Nunquid videtur demutare, atque ut ego
Dixi esse vobis dudum hunc mœchum Militem?
Nunc ad me ut veniat, usu est, Acroteleutium
40 *Ancillulaque ejus & Pleusides. pro Juppiter,*
Satin' ut commoditas usquequaque me adjuvat!
Nam quos videre exoptabam me maxime,
Una exeuntes video hinc è proximo.

VERSUS [illegible] ... QUID AGAS [illegible] MSS. [illegible] Vulgò ... agas?
HARPAT AVF.] [illegible] MSS. & [illegible] ... [illegible]
TEMPUS MAXIMUM] [illegible] ... [illegible]

A Q. CONCOMITATA] [illegible] MSS. [illegible] ... ue A... [illegible]
ECQUID FORTIS VISA EST?] [illegible] ... apud [illegible].
Omnia [illegible] ...

[illegible] Cap. lib. 1. cap. 12. [illegible] ratio de lar[illegible] [illegible] sic omnium d[illegible] v. 618.

—[illegible]

[illegible]

[illegible] ponerent in [illegible] um & form[illegible] Itaque [illegible] m est apud Plautum in Mil. [illegible] ne [illegible] enim Græ[illegible] & [illegible] & [illegible] significar[illegible] [illegible] Milit[illegible] [illegible] legere. [illegible]

[illegible] S. & vet. edd. [illegible] p. [illegible]

[illegible] AD HOS] Ita A[illegible] & vet. [illegible] lo[illegible] singular[illegible] mode[illegible] & [illegible] & [illegible] proxime MSS. qua [illegible] e.

[illegible] ita omnes. D[illegible]

[illegible] A M[illegible]] ita [illegible] & [illegible] frequenter [illegible] [illegible]

[illegible]

PR[illegible] [illegible]

N[illegible] SERMO[illegible] [illegible]

PER [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] o.

[illegible]

ACTUS IV. SCENA IV.

ACROTELEVTIUM, MIL[illegible], PUERVS [illegible], PALÆSTRIO.

[illegible]

AC. [illegible] mala est.
[illegible] perum.
PA. [illegible] sub manus.
[illegible]
[illegible] suam,
10 [illegible] pro[illegible]?
PA. [illegible] texit, [illegible]
[illegible] o consilium [illegible].
PL. [illegible] vol[illegible], & [illegible] autem cupit.
PA. [illegible] puteo sursum ad summum e[illegible],
15 M[illegible], [illegible]?
N[illegible] quatur [illegible]
M[illegible]
Opus est [illegible]. P[illegible]
Mulieres tres [illegible].
20 PA. [illegible] apud [illegible]
Oppidum qu[illegible] tur p[illegible] expugn[illegible].
D[illegible] modo oper[illegible]. AC [illegible] ad te, [illegible] ven[illegible].
PA. Lep[illegible] facitis. nun[illegible] hanc tibi e[illegible] impero pr[illegible]n.
AC. I[illegible] petrabis, Imperator, quod ego pot[illegible]ro, [illegible] vol[illegible].
25 PA. Militem l[illegible]pidè & f[illegible]ete & laute ludi[illegible]
Volo. AC. voluptatem mecastor mihi imperas. PA. [illegible] tu q[illegible] emadm[illegible]?
AC. Nempe ut assimulem me amore istius di[illegible]ferri. PA. rem t[illegible]nes.
AC. Quasique istius caussa amoris ex hoc matrimonio
Ab[illegible]erim, cupie[illegible] [illegible]us summe nuptiaru[illegible]. PA. [illegible]
30 Ni[illegible] modo u[illegible]um hoc. [illegible]
F[illegible]nem a[illegible] te a[illegible] po[illegible] qu[illegible] f[illegible]um.
N[illegible]e mox [illegible]
AC. B[illegible]. PA. [illegible] pr[illegible]
Ita [illegible] pr[illegible] forma qu[illegible] [illegible]uam,
35 Qu[illegible] at[illegible] vere[illegible], & [illegible]
For[illegible] br[illegible]
Colla[illegible]dato. [illegible]
M[illegible]um op[illegible], u[illegible] n[illegible]?
PA. Sat ha[illegible]eo. nu[illegible] PL. [illegible]o.
40 PA. Quam exter[illegible] rit, tu[illegible]
[illegible] ut venias h[illegible] rico,
Causiam habeas ferru[illegible]
Palliolum habeas fer[illegible]
Id erit conn[illegible]xum [illegible], [illegible]o,

Pr[illegible]

45 Pr[illegible]. atque [illegible] quasi gubernator [illegible].
Atque apud [illegible] senem omnia [illegible] sunt: nam is p[illegible]
PL. Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?
PA. Huc venito, & matris verbis Philocomasium arcessito,
Ut, si itura Athenas est, eat tecum ad portum [illegible]:
50 Atque ut jubeat ferri in navim, si quid imponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.
PL. Satis placet pictura, perge. PA. ille extemplo [illegible]
Ut eat, ut properet, ne sit matri morae. PL. mu[illegible]
PA. Ego illi dicam, ut me adjutorem, qui onus [illegible] ad portum, r[illegible].
55 Ille jubebit me ire cum illa ad portum: [illegible]
Prorsus Athenas protinus abibo tecum. PL. a[illegible]
Triduum unum servire nunquam te, quin liber [illegible].
PA. Abi citò, atque orna te. PL. nu[illegible] qu[illegible] aliud? PA. [illegible]
PL. Abeo. PA. & vos abite hinc intro [illegible] hinc [illegible]
60 Jam ex[illegible]urum esse [illegible]. AC. cel[illegible] tuum est.
PA. [illegible] ergo. [illegible]
Hil[illegible]rus exit, impetravit. inbiat, quod nu[illegible] est, miser.

VERSUS sunt tetrametri troch. catalect.

M[illegible]INEM] [illegible] Bas. ed.

QUAM [illegible] CONVENTUM. [illegible]

[illegible] Juvenal.

[illegible]

SEU [illegible]

[illegible] MSS. & [illegible] cal. 3. 6.

[illegible] ita Gro. leg. è MSS. Cam. [illegible] Amph. [illegible] neque [illegible] prodigium, [illegible]

[illegible] HUIUS.] Lamb. [illegible] & hujus, interpret[illegible] reprehendit A[illegible] N[illegible]

QUAM MAX[illegible]

[illegible] non [illegible] jam [illegible] ad ex[illegible] . quod sequentia planè ur[illegible]. Qui [illegible] explicent cum Lamb. licet astu[illegible] De formula, *domi esse*, V.N. [illegible] Caeterum & Palm vidit, *excessum* inepte [illegible] exa, *ecitum* : ut supra [illegible] [illegible] quod apud nos [illegible] exercitu [illegible] di[illegible] pro *quantum exerci-* [illegible] ad [illegible] lib. 4. c. [illegible] leg [illegible] ap. [illegible] ut [illegible] arc [illegible] qua noster gaudet.

[illegible] s] propter id: *I*.

HANC T[illegible] IMPERO PROVINCIAM. AC IMPERA[illegible]

ET S[illegible] D. I. [illegible] 4. [illegible] cen[illegible] hos tamen valdè necessar[illegible] A[illegible] sed ut ve[illegible] bonis & pedibus, leg[illegible] *[illegible] tatem ecast* [illegible] & secundam in [illegible]

NUPTIARUM PA ORDINE IS [illegible] M] ita P[illegible] & L. psf. & Acid. restituere. [illegible] Rectè atque ordine omnia narras: nisi tamen [illegible] etiam tibi h[illegible] ad[illegible] ctiam [illegible] *nuptiarum or*[illegible] tamen aberrât. Douza leg. *summè nuptiarum ordine*. i. summo loco seu [illegible] viris neptiarum. Vulg. lectio inepta, qua de verbis, qua de sensu. In MSS. est, *estius omne ordinis nuptiarum*.

NISI MODO UNUM HOC] sc. addas velim.

ÆDES DICAS DOTALES TUAS] Ex quo fieri, ut, soluto jam matrimonio, ad te revertantur.

ALIENAM DOMUM] MSS. *alienum damnum*.

FORMAM AM.] quæ Militis facies sit tanquam ipsius amœnitatis formæ. *Vel* quæ sit ipsa amœnitas: ut per A[illegible] cohærcant. ita Lamb. At Dou[illegible] *Fam*[illegible] Pistoris, *Forma amœnitatem*. Acid. *amœnitatis* capit *amœnitates*. quanquam malit, *Formam, am*[illegible] *illius*. Ego *formam amœnitatis*, germanum puto. [illegible] in MSS. sit, *Formam boni atis*. & *forma* [illegible]

EXPOLITUM] V.N. A[illegible]

VICTS[illegible] Ita loco [illegible] & M[illegible] Cam. I. [illegible] que optimù, utero teste.

CAUSIAM, [illegible] ac margine habens ad prohibendum Sol[illegible] *[illegible] tendo. vro*. Val. Max. lib. 5. c. 1. [illegible] *velatum* [illegible] *more Macedonum* [illegible] S[illegible] d[illegible] nauclcri. [illegible] Prol. [illegible]

FERRUGINEAM] S[illegible] 9 [illegible] a V[illegible] lib. 4. appellatur: vide Beroald.

CUCCITAM] *Tomenta* [illegible] Scaliger, in C[illegible] propriè sunt ex ciliciis pilis: [illegible] tomentis aut ciliciis [illegible] implebant [illegible] Tamen olim, [illegible] & glomis [illegible] Et [illegible] o-ca[illegible] quod [illegible] cal-ciam app[illegible] Me[illegible] inquit, [illegible] hominum laneum pan[illegible] bat: qui mos etiam hodie [illegible] *Lan*[illegible]

[illegible] ve[illegible] sc-ra[illegible] *quasi usque ad* [illegible] & [illegible] At [illegible] m[illegible] brachio [illegible] mera [illegible] de, enim [illegible] quæ ratio est [illegible] brachium *expap*[illegible] debeat dici? Puto corrigendum, *exsp*[illegible] pro *expapillato*, &c. In Festi Schedis legitur etiam *essaflatum*. unde apparet, jam tum variè hunc l[illegible] concept[illegible] in Plautinis exemplaribus fuisse. Inde suspicio esse potest, *effibulato* quoque non inepte [illegible] nam *fibula* & *fibulare* veteres pro *fibula* & *fib*[illegible] dicebant: ut *fibulare* pro *fibulare* &c. Etiam Grut. nunc olim docuit in MSS. Cam. legi, *exfafi*[illegible] & explicandum illo Fest[illegible] *E*[illegible] *quòd scilicet omnes* [illegible] *brac*[illegible] [illegible] m. ubi [illegible] en S[illegible] mal[illegible] *expallato* [illegible]

P[illegible] M.Sis alte[illegible]

PICTURA] fallaciæ in [illegible] descriptio. *L*.

MULTIMODIS SAPIS] Excurrit hic ve[illegible] & syllabâ amplius [illegible] quam per legem P[illegible] am licet. Sus[illegible] J. Gul e Nonio legi p[illegible] *modicè* [illegible] V.N. Pe[illegible] 3: 1.

PRORSUS] J. Palm. l. *Prorsus* V.N. Cur[illegible] act. 5. 1.

TRIDUUM UNUM] [illegible] nec e[illegible] d. nec M[illegible] Cam. agn[illegible]

CELERBRE [illegible] q. d. Nemo nostrum est [illegible] properet. [illegible]

H[illegible] M S [illegible]

ACTUS IV. SCENA V.

PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

QVOD volui, ut volo, impetravi per amicitiam & gratiam
A Philocomasio. PA. quid nam te intus fuisse tam [illegible]
PY. Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab illa [illegible]
PA. Quid jam? PY. ut multa verba fecit! ut lenta materies fuit!
5 *Verum postremo impetravi ut volui, donavique ei*
Quæ voluit, quæ postulavit: te quoque ei dono dedi.
PA. Etiam me? quomodo ego vivam sine te? PY. age, es bono animo,
Idem ego te liberabo. nam si posset ullo modo
Impetrari ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:
10 *Verum oppressit. PA. deos sperabo, teque postremò. tamen*
etsi istuc mihi acerbum est, quia hero te carendum est optimo,
Saltem id volupe est, cum ex virtute formæ evenit tibi
Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.
PY. Quid opus est verbis? libertatem tibi ego & divitias dabo,
15 *Si impetras. PA. reddam impetratum. PY. at gestio. PA. at [illegible] decet*
Moderare animo: ne sis cupidus. sed eccam ipsam, egreditur foras.

VT LENTA MATERIES FVIT] [illegible] *umbra*, apud [illegible] *lentum limen, [illegible] lenta.* Virg. 1. Ecl.

—— tu Tityre lentus in umbra.

Vide & [illegible] multis doc[illegible] d *lentum* [illegible] bo[illegible]mq[illegible] nom[illegible] est q[illegible] [illegible]

OPPRESSIT] pervi[illegible] ut te se[illegible]

[illegible]

al[illegible] audire [illegible] *tinuo* [illegible] [illegible] ad Plautum [illegible] d. [illegible]

—— [illegible] quærunt.

[illegible] c. Ul[illegible] [illegible]

ACTUS IV. SCENA VI.

MILPHIDIPPA, ACROTELEUTIUM, PYRGOPOLINICES, PALÆSTRIO.

Era, eccum præsto militem. AC. ubi est? MI. ad lævam videto.
AC. Aspicito limis, ne ille nos se videre sentiat.
AC. Video. edepol nunc nos tempus est malas pejores fieri.
MI. Tuum principium. AC. obsecro, tute ipsum convenisti?
5 *Ne parce vocem, ut audiat. MI. cum ipso pol sum secuta*
Placide ipsa dum lubitum est mihi, otiose, meo arbitratu, ut volui.
PY. Audin' quæ loquitur? PA. audio. quam læta est, quia adiit ad te!
AC. O fortunata mulier! PY. ut amari videor! PA. dignus es.
AC. Permirum ecastor prædicas, te adiisse atque exorasse.
10 *Per epistolam, aut per nuncium, quasi regem, adiri eum ajunt.*
MI. Namque edepol vix fuit copia adeundi atque impetrandi.
PA. Ut tu inclitus apud mulieres! PY. patiar, quando ita Venus vult.
AC. Veneri pol habeo gratiam, eandemque & oro & quæso,
Ut ejus mihi sit copia quem amo, quemque expetesso,
15 *Benignusque erga me ut siet, quod cupiam ne gravetur.*
MI. Spero ita futurum, quanquam illum multæ sibi expetessunt,
Ille illas spernit segregatque ab se omnes, extra te unam.
AC. Ergo iste metus me macerat, quòd ille fastidiosus est,
Ne oculi ejus sententiam mutent, ubi viderit me.
20 *Atque ejus elegantia meam extemplo speciem spernat.*
MI. Non faciet, bonum animum modò habeto. PY. ut ipsa se contemnit!
AC. Metuo, ne prædicatio tua nunc meam formam exsuperet.
MI. Istuc curavi, ut opinione illius pulchrior sis.
AC. Si pol me ducere nolet uxorem, genua amplectar,
25 *Atque obsecrabo alio modo: si non quibo impetrare,*
Consciscam letum: vivere sine illo scio me non posse.
PY. Prohibendam mortem mulieri video. adibon? PA. minimè.
Nam tu te vilem feceris, si te ultrò largiere.
Sine ultro veniat, quæritet, desideret, te exspectet.
30 *Nisi perdere istam gloriam vis quam habes? cave sis, faxis.*
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi & Phaoni Lesbio, tam mulieres ut amarent.
AC. Eo intro, an tu illunc evocas foras, mea Milphidippa?
MI. Immo opperiamur, dum exeat aliquis. AC. durare nequeo,

35 Quin eam intro. MI. [illegible] sunt fores. [illegible]. MI. [illegible]
AC. Si a[illegible]vit unquam, aut si parem [illegible] habet [illegible]
Per amorem si quid fecero, clementi animo mihi ig[illegible]t.
PA. Ut, quæso, amore perdita est hæc m[illegible]! PT. mutuum [illegible]
PA. Tace, ne audiat. MI. quid astit [illegible]pida? [illegible] non p[illegible]?
40 AC. Quia non est intus, quem [illegible] PA. qui scis? AC. scio [illegible]
Nam odore nasum sentiat, si intus [illegible]. PT. [illegible] ariolatur.
Quia me amat, propterea Venus fecit eam ut divinaret.
AC. Nescio, ubi hic prope adest, quem expeto videre. hu! hu! [illegible]
PT. Naso pol jam hæc quidem videt plus, quam oculis. PA. [illegible]
45 AC. Tene me obsecro. MI. cur? AC. [illegible] MI. [illegible]? AC. [illegible]
Nequeo, ita animus per oculos meos [illegible]. MI. [illegible] pol.
Tu aspexisti. AC. ita. MI. non video, ubi est. AC. [illegible]
MI. Non edepol tu illum magis amas, quam ego [illegible]net, si per te [illegible].
PA. Omnes profectò mulieres te amant, ut quæque aspexit.
50 PT. Nescio tun' ex me hoc audieris, an non: nepos sum Veneris.
AC. Mea Mil[illegible]bidippa, adi, obsecro, [illegible] congredere. PT. ut me veretur!
PA. Illa ad nos pergit. MI. vos ego volo. PT. [illegible] nos te. MI. ut jussisti,
Heram meam eduxi foras. PT. video. MI. jube ergo adire.
PT. Induxi animum ne oderim, item ut alias, quando hoc orasti.
55 MI. Verbum hercle facere non potis, si accesserit prope ad te.
Dum te obtuetur, interim linguam oculi præciderunt.
PT. Levandum morbum mulieri video. MI. viden ut tremit [illegible]
[illegible]muit, postquam te aspexit? PT. viri quoque [illegible]mati idem isti u[illegible]
Ne tu mirere plus mulierem. sed quid vult me facere?
60 MI. Ad se [illegible] eas. [illegible]m vivere vult atque ætatem exigere.
PT. E[illegible] ad illam eam, quæ nupta sit? vir ejus est metuendus.
MI. [illegible] tua caussa [illegible]xegit virum à se. PT. quid? qui id facere p[illegible]?
MI. [illegible] [illegible] dotales [illegible] sunt. PT. [illegible]tane? MI. ita pol. PT. jube [illegible]
J[illegible] MI. [illegible] ne sis [illegible]ectationi, [illegible]
65 Ne [illegible] animi ex[illegible]. PT. non ero profectò abite. MI. abimus.
PT. [illegible] quid ego [illegible]? PA. quid [illegible]? PT. nescio quis eccum incedit
[illegible] quidem [illegible]. PA. jam nos [illegible] hic profectò:
[illegible] hic [illegible] PT. [illegible] hanc hic. PA. [illegible].

V[illegible] A tur [illegible]: cùm [illegible]
[illegible], & [illegible]
[illegible]

[illegible]

A. R. [illegible]

QUASI REGEM] [illegible] dicit Plautus [illegible] Regem [illegible] per [illegible] flo-lam aut per nuntium adi[illegible] natum. In h[illegible] Ter. [illegible]
—, reg[illegible]
(V N. supra act. [illegible] Vide B. [illegible] De regio P[illegible] lib. 1 & Def. Her[illegible] Advers. lib. [illegible]

EANDEMQ. ET OR[illegible] ita Gruter[illegible] è vestigiis MSS. Probant Meurs. & Acid.

UT IPSA SE [illegible]NTEMNIT] [illegible] Pontanus hæc ita [illegible]
Pl[illegible] se contemnit!
Me[illegible] &
MILPH. Ibuc cu
Quæ curiose pertr[illegible] l. 2. Analect. c. 7.

DUC. NOLET UXOR.] ita Grut. è MS. sec. Cam. *nolet* restit[illegible], pro vulg. illo *Solet*: & seq. versus, *alio modo*. al[illegible] quin absurda[illegible] runt. nam cur Militem supplicue rogare vult, si ultrò nolet illam sibi uxorem ducere? Itaque ait; vel genua ipsi amplectar, vel alio modo illum rogabo.

VIDEO. ADIBON?] ita Gruterus è MSS. suis.

SUMMOVERE] ita MS. sec. At Acid. malit, *Nisi imminuere [illegible] habes, cave, faxis.*

PHAONI L.] [illegible] Sappho & ob cujus in [illegible] rem, ex L[illegible] Ep[illegible] præcipitem [illegible] legere est apud Ovid. [illegible] Leucates &c [illegible]

SU[illegible] re, [illegible] que [illegible] Acid. [illegible]

[illegible] quod simulante, [illegible] minantis est aut simulantis [illegible]

[illegible] D[illegible] POL SCIO] ita MS. pr. Cam. at sec. [illegible] ed. [illegible] quod auctore Grutero in *facil* [illegible]

[illegible] AM ODORE NASUM S.] ita MSS. *Sagax nasum*, Curcul. 1. 2.

[illegible] OLET PROFECTO] ita Palme. [illegible] investigationis atque indagationis nota *hu*, [illegible] Id [illegible] Arist[illegible]ph. maxime Plato extremo [illegible] ubi, in [illegible] hanc notâ sæpe iteratâ utitur. Non enim solum [illegible] (si scribebant [illegible] & *videndi*, & *lugendi* notis. [illegible] A[illegible] & Do[illegible] Interject. Centur. [illegible]

[illegible] ita Gruterus conje[illegible] MS. [illegible], in [illegible]

NEPOS SUM VENERIS] Hæc enim for[illegible] & [illegible] que adeo venustos facit amatores. Vide infra act. 5. Acidal [illegible] quidam e[illegible], *ut mei feretur* nec dubitat veteres [illegible] Ap[illegible] ejus. l. 2. Metamorph. *Quin etiam [illegible] parentem tuam accedis & salutas? Feror [illegible]*

ME VERETUR] ita MS. & omn. edd. nullus, *mei fer*

NON POTIS] sub. *erit*. i. non poterit. Pistoris l. *potis est*. D. F. *poterit*. Silentium unum est ex amoris indiciis. Sic Hor. Epod. 11.
In quis amantem & languor (1. pallor) & silentium
Arg[illegible]

LINGUAM OCULI PRÆ[illegible]DERUNT] [illegible] Lipsius Antiq. L. 1. c. 13.
Dum te [illegible], interim [illegible] prævederunt.
elegantur. Nam nam [illegible] quod ama[illegible] intuentur, non solum [illegible] d etiam lingua [illegible] ita [illegible] p[illegible] L[illegible] notat G[illegible] MS. [illegible] ita legi. Aristoph. [illegible]

PY[illegible] [illegible] J. [illegible] *rerum* [illegible] A[illegible] & [illegible]

cap. [illegible] te [illegible] L[illegible] [illegible] & [illegible] v[illegible], d[illegible] & apud [illegible] vider[illegible], & ad obru[illegible]sam [illegible] [illegible]avaris.

IORM I[illegible] Palat. [illegible] *[illegible]rma[illegible] d[illegible] istuc [illegible]*. *Diem*, adverbium, p[illegible], jam [illegible], jamdudum. [illegible] tamen [illegible] Col. Te[illegible]rent [illegible], *D[illegible]m* interpretatur breve tempus: ut *Ætatem*, t[illegible]g[illegible].

A[illegible] SED [illegible]. [illegible]ta MS. pr. [illegible]o *d* nume[illegible]ris [illegible]s. MS. sec. *ad se ut eas.*

JU[illegible] A M[illegible].] J[illegible] [illegible], t[illegible] [illegible]. C[illegible] *me[illegible]* [illegible] & [illegible]s. l[illegible]. 9. [illegible] *[illegible]* *B[illegible]*.

ORNATU THALA[illegible] [illegible] [illegible] sc. 4. dixit, *orn. nav*[illegible].

PY VIDE[illegible]. A[illegible] H. [illegible] [illegible] ita, [illegible]d. me[illegible] ad [illegible] se[illegible] ve[illegible]ba [illegible] &, *credo*, quæ inelog[illegible]

ACTUS IV. SCENA VII.

PLEUSIDES, PALÆSTRIO, PYRGOP.

ALIUM alio pa[illegible]o propter amorem ni sciam
Fe[illegible]e mu[illegible]ta ne[illegible]uiter, verear magis
Me am[illegible]ris [illegible]ssa istoc orn[illegible]u incedere.
Verum c[illegible] [illegible]tos multa [illegible] acce[illegible]erim
5 *Inhon[illegible]sta, propter am[illegible]rem [illegible]que aliena à bonis:*
Mitto ja[illegible], ut occidi A[illegible]illes civis passus est.
Sed eccum Palæstrionem, stat cum Milite:
Orat[illegible] al[illegible] [illegible]mutanda est mea.
MULIER pr[illegible] [illegible]ta e[illegible] ex i[illegible]sâ morâ.
10 *Nam quævis [illegible], quæ mora est æqu[illegible], mora*
Minor ea videtur, quàm quæ propter mulierem est.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philo[illegible]masium [illegible]d for[illegible]
Pultabo. h[illegible]us ecquis hic est? PA. [illegible]ol[illegible]scen[illegible], qui[illegible] e[illegible]?
15 *Quid tu a[illegible]? quid pultas? PL. Ph[illegible]loco[illegible]sium q[illegible],*
A m[illegible] re illius [illegible]. si[illegible]ur[illegible] est, e[illegible]:
Omne[illegible] m[illegible]rat[illegible]r: navim c[illegible] solvere.
PY. [illegible] re p[illegible] b[illegible]s, Palæstrio,
[illegible], orn[illegible], [illegible] pretiosum omne ut f[illegible]
20 *[illegible] d[illegible] q[illegible]serant.*
Om[illegible], qu[illegible]navi, ut ferat.
P[illegible] L. [illegible] b[illegible] p[illegible]. PY. non [illegible].
[illegible] f[illegible]
[illegible]
25 *[illegible]*
[illegible]
[illegible].

[illegible]

V[illegible] [illegible] [illegible] è [illegible] [illegible] *[illegible] ali [illegible] [illegible] am[illegible]* [illegible] in nulla mea. [illegible] [illegible]tet. [illegible] [illegible] ve[illegible], sexto v[illegible] [illegible] m[illegible], sic e MSS. [illegible]

[illegible] est. [illegible] [illegible]d navis [illegible], est *[illegible]*.

[illegible] RIS [illegible] [illegible] da[illegible], *Mi[illegible] N[illegible]* [illegible] ab[illegible]. ita Merc. *Certum est* [illegible] *me*.

[illegible]STA] ita J. G[illegible]l. & A[illegible]l. pro- b[illegible] [illegible] e[illegible] tione [illegible] [illegible] erit. [illegible] [illegible] s[illegible] e[illegible]la ve[illegible] [illegible]ng[illegible], vide M[illegible]- te[illegible] Palæstrione [illegible] [illegible]e orationem a[illegible] c[illegible]t.

QVÆ MORA EST [illegible]QVE MORA] H[illegible] m[illegible] o[illegible], [illegible] Palm. *mora longe* pr[illegible], id[illegible], quod[illegible] est Vide Spicil. e[illegible]usdem fol. a[illegible] ad [illegible] Terent[illegible],

Dum m[illegible]ntur, d[illegible] [illegible] est.

& Proverbium ib[illegible] *[illegible] mulierum.* [illegible] a- jorem partem re[illegible]mus Truc. act. 3: 1. Vide & Not. supra act. 2: 4.

PRETIOSVM OMNE UT F.] ita MSS. & ed. vet.

QVÆ DONAVI, UT FERAT] ita Gru[illegible] MSS. consensu.

QVID ISTVC QVÆSO] *Si* operæ putas, adeas Lambini comment. Ego quidem q[illegible]d velit, non pervideo.

MORIS] ita MSS. ambo & vett. edd. Vide v. seq.

[illegible]AM[illegible] AB[illegible] IN [illegible] AM[illegible] [illegible] c[illegible] vett. Jocus, in[illegible]t M[illegible]tus lib [illegible] [illegible] & Plaut[illegible] o[illegible]ig[illegible] s [illegible]ge[illegible] c[illegible] Pleusides oculum [illegible] lævum, ne agnos[illegible] r[illegible] [illegible] s à M[illegible] [illegible]d f[illegible] r[illegible]ndet se id [illegible] c[illegible]á f[illegible]e [illegible], si à [illegible] a[illegible], eo a[illegible] a[illegible]ero utere[illegible] [illegible] autem M[illegible]em a[illegible] [illegible] c[illegible] d[illegible]us, [illegible] *ama[illegible]* [illegible] non id di[illegible] *amare* a[illegible]st n[illegible]m. revera [illegible] a- mo[illegible] ipsi in causa fuerat, ut e[illegible] oc[illegible]lo[illegible] s [illegible]te- te[illegible] [illegible] saltem it[illegible] ng[illegible]ret. *Mare* autem sexto casu usitatum. Ovidius.

—Le[illegible]yco [illegible] ar[illegible] ar[illegible]al [illegible]nam.

Idem lib. 3. Trist. [illegible].

[illegible] at [illegible].

[illegible] 4. [illegible] [illegible] b[illegible] h[illegible] exp[illegible] V[illegible]um [illegible] U[illegible] b[illegible] [illegible], n[illegible] [illegible] *[illegible] [illegible]* [illegible] *[illegible]re*. tamen h[illegible] [illegible]erit [illegible] men[illegible]m cu[illegible] sibi V[illegible] [illegible] a[illegible] ca[illegible] non erat [illegible] Ug[illegible]tus [illegible]o & Bapt[illegible] Pio [illegible]erat. [illegible] V. Cod. qui r[illegible]præsentant, *a[illegible]re*, ita & M[illegible]S[illegible].) & priore ve[illegible], *mo[illegible]* p[illegible]o, *a[illegible]ri[illegible]* N[illegible] *[illegible]mo- ru* usq; eo tenuiter & exi[illegible] te[illegible] sona[illegible] [illegible] *mora*, [illegible]eret, atq; [illegible] deinde pro[illegible]ne te[illegible]- perabatur ac dissimulabatur, ne aliud audienti q[illegible] *ma[illegible]* vi[illegible]retur. quomodo Pleud[illegible], Me- n[illegible]ch. Pœnulo, Truc. alibi, ita vocum a[illegible]itate lu[illegible]t, &c. vide fol. 96. [illegible].

ACTUS IV. SCENA VIII.

PALÆSTRIO, PHILOCOMASIUM, PLEUSIDES, PYRGOP.

QUID modi flendo, quæso, hodie facies? PH. quid ego ni fleam?
Ubi pulcherrimè egi ætatem, inde abeo. PA. viden hominem tibi,
Qui à matre & sorore venit? PH. video. PY. audin', Palæstrio?
PA. Quid vis? PY. quin tu intus jubes efferri omnia quæ isti dedi?
5 *PL. Philocomasium, salve. PH. & tu salve. PL. materque & soror*
Tibi salutem me jusserunt dicere. PH. salvæ sient.
PL. Orant te ut eas, ventus operam dum dat, ut velum explicent.
Nam matri oculi si valerent, mecum venissent simul.
PH. Ibo, quamquam invita facio omnia. piet[illegible] ob[illegible]t. PL. Sapis.
10 *PY. Si non mecum ætatem egisset, hodie stulta viveret.*

PH. Istuc

PH. [illegible] crucior, [illegible] r.
Nam tu q[illegible] es f[illegible] ut faceris;
Et quia tec[illegible], propterea animo eram ferocior.
[illegible] nobilitatem amittendam video. PY. animum hæc flet. PH. [illegible]
15 Cum te video. PA. habe bonum animum. [illegible] ego, & quid doleat [illegible]
[illegible] nihil miror, si libenter, Philocomasium, hic eras.
Forma hujus, mores, virtus, animum attinuere hic tuum.
Quin ego servus, quando aspicio hunc, [illegible]o, quia disjungimur.
PH. Obsecro licet complecti prius quam proficiscor? PY. licet.
20 PH. O mei oculi, ô anime mi. PA. obsecro tene mulierem:
Ne affligatur. PY. quid istuc? PA. postquam abs te abit [illegible]
Factum est huic repente misera. PY. accurrite intrò, atque [illegible]
PA. Nihil aquam moror. PY. cur? PA. malo merum [illegible] ipse [illegible],
Quæso, dum resipiscit. PY. capita inter se nimis nexa hic habent.
25 Non placet: labra labellis ferruminant. PL. acre malum!
Tentabam, spiraret an non. PY. aurem admo[illegible] oportuit.
PL. Sin magis vis, ambos mittam. PY. nolo: retineat. PA. [illegible]
PY. Exite, atque efferte huc intus omnia, quæ isti dedi.
PA. Etiam nunc saluto te, Familiaris, prius quam eo,
30 Conservi conservæque omnes bene valete & [illegible].
Bene, quæso, inter vos dicatis & mihi absenti tamen.
PY. Age Palæstrio, bono animo es. PA. heu nequeo, [illegible]
Quum abs te abeam. PY. fer æquo animo. PA. [illegible]
PH. Sed quid hoc? quæ res est? quid video? lux [illegible].
35 PL. Jam resipisti? PH. obsecro, quem amplexa sum
Hominem? perii, sumne ego apud me? PA. ne timeas, voluptas mea.
PY. Quid istuc est negotii? PA. animus [illegible] reliquerat.
Metuoque & timeo, ne hoc tandem pro[illegible]
PY. Quid id est? PA. nos [illegible] per urbem hæc omnia,
40 Ne quis tibi hoc vitio vorteret. PY. [illegible] rum dedi.
Parvi ego illos facio [illegible] volentibus.
PA. Tu ego hoc causa [illegible] val[illegible]. PY. & iubeo vale.
PA. [illegible] pauca etiam loquar.
Quanquam alios [illegible] tibi
45 Quam me, tamen tibi [illegible] gratiam rerum omnium:
[illegible], tibi servire mavelim
[illegible] PY. habe bonum animum. PA. heu mihi,
[illegible],
[illegible] stratiotic[illegible].
50 PY. [illegible]

PY. I sane, ne morare. PA. Bene vale. PY. & tu bene vale.
PA. Quæso, ut memineris, si forte liber fieri occeperim,
Mittam nuncium ad te, ne me deseras. PY. non est meum.
PA. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
55 *Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.*
PY. Scio & perspexi sæpe. verum cum antehac, tum hodie maximè.
PA. Scio: enim hodie verum factum faxo post dices magis.
PY. Vix reprimor, quin te manere jubeam. PA. cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nulla esse te.
60 *Dicant servorum præter me esse fidelem neminem.*
Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest: cave faxis. PY. abi, jam patiar quicquid est.
PA. Bene vale igitur. PY. ire meliust strenue. PA. etiam nunc vale.
PY. Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servom pessumum,
65 *Eum fidelem mihi esse invenio. cum egomet mecum cogito,*
Stultè feci, qui hunc amisi. ibo hinc intro nunc jam
Ad amores meos. & sensi, hinc sonitum fecerunt fores.

VERSUS [illegible] tetram. catal. [illegible]

PIETAS SIC COHIBET] Nimis temerè mutavit Lambinus in [illegible]. Rectissimè edidit Cam. & v.cod. *cohibet* Muretus. At MSS. [illegible] mire variant: nec sine caussa suspicatur Gruterus aliud quid adhuc latére ulceris. Acidalio etiā probatur *cohibet*, aut certè *sicce jubet*.

QVAMVIS [illegible] feminā quamcūq;, vel [illegible] imā.

FLVAT FACETIIS] ita Ter. *Diffluere luxuriā, & lasciviā*. Cic. *mollitiā & luxu fluere*. Livius Andron. *Asiatico ornatu affluere*.

PROPTEREA ANIMO ERAM FEROCIOR] Gruterum raritate suā valdè capit scriptura MS. [illegible] *animum eram ferocior*. quanquam in MSS. est [illegible] or.

NEQVE [illegible] Acidalius, Mœcha hic inqu[illegible] est aut potius ad [illegible] interpretatio. Legitimus [illegible] est [illegible] ret Miles, [illegible] eam flere. [illegible] hoc [illegible] non posse nimis se flere, ubi illam [illegible] & cogitet amp[illegible]

QVIN EGO [illegible] *Quin ego serbus q.* Rectissimè. M[illegible]

PROFICISCI [illegible] quod [illegible] tum est & usurpari plan[illegible] & alia nonnulla in hoc nostro, & Terentio.

I [illegible] MVL. [illegible] Grut. [illegible] bi [illegible] Cum e[illegible] se [illegible] simularet & [illegible] spec[illegible] P[illegible] alli[illegible]

AFFERTE AQVAM] [illegible] nimo detectis aquulam [illegible] pate [illegible]

PA. MALO MERVM. NE INTERVENERIS QVÆSO, DVM RESIPISCIT.] ita Lamb. atque etiam e [illegible] l. cod. post Pal [illegible] & valdè probant Dousa [illegible] Ple[illegible] inter se [illegible] ulabantur [illegible] simularet, se illam, quam def[illegible] nere. Palæstrio veritus, ne res palam fiat, orat Militem, ne interveniat, d[illegible] Philocomas. ad [illegible] at. Grut. tamen scribit vocis *meri* nullum extare vestigium in codd. sui: habere tantùm junctim [illegible] *Nil aquam moror quæ malone inter* [illegible]

PY. CAPITA [illegible] Acidal. dant [illegible]

LABRA [illegible] P[illegible] ve[illegible] *ferrumin*[illegible] za & A[illegible] etiā ductus [illegible] Quid sit *ferrumen* & *ferruminatio*, [illegible] tum est. Vet. [illegible] *Ferrumen*, [illegible] *nat* [illegible] R[illegible] tuit id a[illegible] P[illegible] de toto hoc loco [illegible]

PH. ACRE MALVM [illegible] nes te[illegible] A[illegible] *bre* [illegible] *ferrumin*[illegible]

P[illegible] AVREM ADMOTAM OPORTVIT] N[illegible] vente[illegible] ptr[illegible] s [illegible] ir. [illegible] N[illegible] ta[illegible] a, [illegible] d no[illegible]

TVIS AM-

AMBOS MITTAM] Pal[illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]

P[illegible] N[illegible] RETI[illegible]BAT. PA. [illegible] M[illegible] SER.] [illegible] Miles · & retineat [illegible] h lo[illegible] m[illegible] e [illegible] fer[illegible]m, q[illegible] em dono fe[illegible]el d[illegible] d[illegible]. I[illegible] re[illegible] u[illegible] e[illegible] err. [illegible] & Acid. A[illegible] etiam leg. [illegible] non [illegible] enuste. & p[illegible] rùm refert, [illegible] v[illegible]s.

FAMILIARI[illegible]] [illegible] Lar. [illegible] Lamb. & D[illegible] z[illegible] nec [illegible] beunt in exteris etiam MSS. Cam. Grut. a[illegible] ando etiam eo[illegible] [illegible] iebat,

[illegible] iam nunc [illegible] [illegible] fam[illegible] arci, priusquam eo,
Con[illegible] c[illegible] n[illegible].

BENE, Q. [illegible] I.V. DICATIS] *B[illegible] re* omn[illegible] v[illegible] *[illegible] p[illegible]* [illegible] a[illegible] sc. [illegible] *benedi[illegible]e.* [illegible] act. 2 [illegible] *[illegible] fre[illegible]tus.* Aul act. 4. sc. ult. *Bene [illegible] & benedi[illegible].* Ita contra, *Male[illegible]scere*, est [illegible] pre[illegible]ari. Bri[illegible] For[illegible]. lib. 1. p. g 83. At Jos. Scal[illegible]ger ad [illegible] lib. 2. el. 1. ex eo ritu interpretatur [illegible] o potante acclamabant; *Bene me, bene te, &c.* de quo V. N. Persa act. 5: 4.

MIHI ABSENTI TAMEN] Con[illegible]io[illegible]nem *tamen* novo mod[illegible] b[illegible] positam. Do[illegible] annora[illegible] pro eo quod [illegible] diceremus, *quam[illegible]s a[illegible]fi[illegible]s.* q[illegible] d[illegible] etiam Am ph. 1: 3. *Ut cum a[illegible] me ame[illegible] me tuam a[illegible] entem tamen* C[illegible] s. Pro[illegible] *Scient[illegible] [illegible] ram, ab[illegible] tamen.* Meur[illegible]us p[illegible] d in v. [illegible] el. MS. Cam. [illegible].

LUX SALVE[illegible]] P[illegible] locon[illegible] [illegible] a[illegible] n[illegible] & [illegible] dier[illegible] m [illegible] [illegible] quid [illegible] o [illegible] red[illegible]

Q[illegible] EST[illegible] [illegible] uo[illegible] [illegible] p[illegible]

PA. N[illegible] SE[illegible]VNDVM FERR[illegible] E[illegible] Pala[illegible] verba s[illegible] per[illegible] a[illegible] fc[illegible] o[illegible] ea[illegible] Le[illegible] oner[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] & e[illegible] tat[illegible] m[illegible]

[illegible]IEV MIHI[illegible] La[illegible] membranæ con[illegible] [illegible] tor. Et ve[illegible] [illegible] da au[illegible] al[illegible] ex [illegible] Cam. leg. *hem mi[illegible]* [illegible]

AMISI OMNEM [illegible] volu[illegible] a[illegible] r[illegible] *[illegible]sido* est r[illegible] e[illegible] us, [illegible] et in[illegible] ir [illegible] fu[illegible]. Miles h[illegible] abat [illegible] cum scorro Phil[illegible] [illegible] pr[illegible] ut decerret fr[illegible] [illegible] e [illegible] que, non p[illegible] e se. a[illegible] [illegible] R[illegible] *[illegible] tinal* si[illegible] e *F[illegible]* [illegible] ea est, qua[illegible] v[illegible] der[illegible] d[illegible] bant. [illegible] deb[illegible] magn[illegible] pere [illegible]

NE ME DE[illegible]ERA[illegible] [illegible] tum pr[illegible]

N[illegible] MEV[illegible] [illegible] rer[illegible]

VER[illegible] M[illegible] A[illegible] [illegible] [illegible]

VER[illegible] M[illegible] [illegible] non vere.

IBO HINC] [illegible] V. Codd. & [illegible] Camer.

ACTUS IV. SCENA IX.

PUER, PYRGOPOLINICES.

E [illegible] me[illegible].
[illegible] [illegible] gentium.
[illegible] par[illegible] o me[illegible]a.
[illegible] [illegible] [illegible] obviam.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

10 *Amanti fer opem: quid fles? quis intro is? PY. eo.*
PA. Ipsus illic sese jam impedivit in plagas.
Paratæ insidiæ sunt. in statu stat senex,
Ut adoriatur mœchum, qui formæ est ferox:
Qui omnes se amare credit, quæque aspexerit,
15 *Mulieres eum odère quà viri, quà mulieres.*
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

NON PARC[illegible] ita omn. cdd. vett. & MSS. A[illegible] *non p*[illegible] p o, [illegible]. Omnes etiam, [illegible] [illegible]

IN STATU STAT SENEX] Facete [illegible] ad m[illegible] glo[illegible]atores se co[illegible] c[illegible] ge[illegible] ar[illegible] ar[illegible] [illegible], alteri is pet[illegible] Quam e[illegible] arte ponturi[illegible] [illegible]ba[illegible] [illegible] de an[illegible] *statum* [illegible] compon. [illegible] illud, *Stare in statu: Stare in gradu.* Petron. *eg*[illegible] *ca bra*[illegible] *ad præliand*[illegible] *in gradum.* Allu[illegible] D. Hieron[illegible] ad Demetr. *Quasi in procinctu & acie* [illegible] *semper* *ad*[illegible]*nam.* [illegible] Lu[illegible] Ca[illegible] [illegible] [illegible]

C[illegible] Q[illegible] Grut[illegible] MSS. [illegible] hab[illegible], [illegible]

ACTUS V.

PERIPLECT. PYRGOPOLINICES, CARIO cocus, SCELEDRUS.

DUCITE istum: si non sequitur, rapite sublimem foras:
Facite inter terram atque cælum ut medius sit: discindite.
PY. Obsecro hercle, Periplectomene, te. PE. nequicquam hercle obsecras.
Vide ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probè.
5 *CA. Quin jamdudum gestit mœcho hoc abdomen adimere,*
Ut faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.
PY. Perii. CA. haud etiam. numero hoc dicis. jamne in hominem involo?
PE. Imo etiam priùs verberetur fustibus. CA. multum quidem.
PE. Cur es ausus subagitare alienam uxorem, impudens?
10 *PY. Ita me di ament, ultrò ventum est ad me. PE. mentitur: feri.*
PY. Mane, dum narro. PE. quid cessatis? PY. non licet mihi dicere?
PE. Dic. PY. oratus sum ad te venire huc. PE. quare ausus? hem tibi.
PY. Ah, hei, sum satis verberatus, obsecro. CA. quam mox seco?
PE. Ubi lubet: dispennite hominem divorsum, & distennite.
15 *PY. Obsecro hercle te, mea verba ut audias, priusquam secat.*
PE. Loquere. non nihil [illegible] nihil [illegible]. PY. viduam esse censui:
Itaque ancilla, conciliatrix quæ erat, dicebat mihi.
PE. Jura, te [illegible] nunc hac de re nemini,
Quod tu hodie hic verberatus, aut quod verberabere,
Si te salvum hinc amittemus Venerium nepotulum.

PY. Juro per Diovem & Mavortem, me nociturum nemini,
Quod ego hic hodie vapulem: sed jure id aequo factum arbitrer,
Et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.
25 *PE. Quid si id non faxis? PY. ut vivam semper intestabilis.*
CA. Verberetur etiam, post ibi amittendum censeo.
PY. Dii tibi bene faciant semper, cum advocatus mihi bene ades.
CA. Ergo des minam auri nobis. PY. quamobrem? CA. salvis testibus
Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum:
Aliter hinc à nobis: ne sis frustra. PY. dabitur. CA. magis sapis.
30 *De tunica & chlamyde, & machaera ne quid speres, non feres.*
Verberone etiam, an jam mittitis? PY. mitis sum equidem fustibus.
Obsecro vos. PE. solvite istunc. PY. gratiam habeo tibi.
PE. Si posthac prehendero ego te hic, carebis testibus.
PY. Caussam haud dico. PE. eamus intro, Cario. PY. servos meos
35 *Eccos video. Philocomasium jam profecta est? dic mihi.*
SC. Jamdudum. PY. hei mihi! SC. magis dicas, si scias, quod ego scio.
Nam qui ille qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
PY. Quis erat igitur? SC. Philocomasio amator. PY. qui tu scis? SC. scio.
Nam postquam exierunt porta, nihil cessarunt ilico
40 *Osculari atque amplexari inter se. PY. vae misero mihi!*
Verba mihi data esse video. scelus viri Palaestrio,
Is me in hanc illexit fraudem. jure factum judico.
Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet:
Magis metuant, minus has res studeant. eamus ad me. Plaudite.

[illegible]

[illegible]

[illegible] apud [illegible] nitatis [illegible] o. In vett. Gl [illegible] cere quas [illegible] arbi- [illegible] ere, & [illegible] Calli [illegible] in [illegible] Junius [illegible] ro- [illegible] noc d [illegible] cet [illegible] imio. Quin & Fran- [illegible] ho [illegible] brac [illegible] ex [illegible] te [illegible] *Tu* [illegible] Plor [illegible] *non rete* [illegible] *turno* [illegible] Donatus & vide Me- ursf. cap. [illegible] In omnib. meis [illegible] rese [illegible] *dispen- nite* in MS. sec. prius est, *dispendite*: posterius in MSS. utroque *dispendite*.

PR. SECAT.] [illegible] MSS. & vett. edd. laudatque Schopp. ut Carionem ce[illegible]rum manu attinentem intelligat.

NONDUM NIHILI FACTUS] nondum e- viratus, seu castratus es. Ex. h. l. intelligere licet, Eunuchos, spadones, & similes, qui *sterilitatem*, sive (ut Phædrus loquitur) *corpus amiserunt*, esse *ho- mines nihili*. Vide Nic. Rigaltium ad Phædri Fab. 50. Schop. leg. *Loquere! nondum nihili factus?* ut increpet tarditatem servorum in evitando & detestato Milite, quem jam diu intestabilem factum op[illegible]. Sed enim, quia turbæ subitò cong[illegible] vulgatum malui. Attende histrio- niam; & [illegible] to, [illegible]n displicebit.

CONCILIATRIX] proprie. *Concilio*, in te lenocinii usurpant etiam [illegible], & Ovid.

Non me [illegible] *concili* [illegible]

unde & *Con*[illegible] pro [illegible] id [illegible] leno seu [illegible] Comicis frequentata.

JURA TE] [illegible] & [illegible] & verum compo[illegible] in [illegible] vidi [illegible] MS. Cam. [illegible]

[illegible] gemi [illegible] & nostro [illegible] ait [illegible]

[illegible] Cam. [illegible]

VENERIS [illegible] NEPOTULUM [illegible] 4. 6. [illegible] se est Veneris nepotem.

PER DIONAM [illegible] *Dionam* [illegible] exul [illegible]

JUBE [illegible] pitet.

H. [illegible] SED MULIER [illegible] EQUE FACTUS [illegible] ARBITROR [illegible] Cam. & omnes ed [illegible]

Quod ego [illegible] *jure* [illegible] *id fa- ctum* [illegible]

Nec hoc male, nisi quòd pro altero ma[illegible] au[illegible]o- [illegible]

ET SI [illegible] TATUS &c. [illegible] & [illegible] in [illegible] Lx [illegible] Libro est [illegible] V. N. Cam. [illegible] *intestatus nunc* [illegible] *hinc*, *b*.

POST IBI] [illegible] *postis*, pro, postea.

ALITER HINC A NOBIS] Oratio [illegible] imperfecta. [illegible] *Non abis* [illegible]

ANTEQUAM AMITTIS] ita MSS. [illegible] & Schopp. V. N. Capt. 2. 1. V[illegible] Peripleclome- nes, ut etiam vapulet, priusquam eum [illegible] fa[illegible]? Et est venusta allusio, ut notat Cam. in *mit- tis* & *mitis*. Bosius monet, *mitem* hic positum, pro eo, quem Gr. dicunt [illegible].

CAUSSAM HAUD DICO] non recuso, [illegible], quin hic testibus cohercear. L. Sed tamen [illegible] S. [illegible] pro [illegible] quod non te- merar[illegible] est.

SCELUS VIRI] [illegible] Comico nostro usitatio[illegible] Per[illegible] Scelus [illegible] N[illegible] [illegible] ratione idem a[illegible] *strum, flagitium hominum*. ita Apuleius 4. Met. [illegible] *le facinus* pro [illegible] Vide N. Trucul. 2. [illegible] Porro exitus Comœdiæ h[illegible] tus fi[illegible] moesti [illegible] & [illegible] Persæ: item P[illegible] C. [illegible] Poet.

HA[illegible] STUDUANT [illegible] Id. [illegible] [illegible] Gratula [illegible]

FINIS MILITIS GLORIOSI.

MERCATOR.

ARGUMENTUM.

ARGUMENTUM hujus Fabulæ futile & flagitiosum est. Quemadmodum autem prodest, venena nota esse, ut respuantur: ita talia, dum legimus, exsecrari debemus. [illegible] venena nulli prorsus usui sunt; & hæc ad turpitudinem [illegible] dam & convertendos animos ad timorem DEI, ad[illegible] pos[illegible]. PRODUCITUR Senex imm[illegible], & tamen d[illegible] alter levis atque iners. Hic iniqu[illegible] in filium [illegible] pec-cantem sævis [illegible] in mercatum abigit. Qui re[illegible] erat, quam animi caussa sibi paraverat. Hanc visam amore Senex cepit, & [illegible] præripit astute filio, allegato Sene amico, qui illam præmercaretur. Nam & [illegible] Adolescens [illegible] nare, ut illam [illegible]. Postea [illegible] in æ-des [illegible], [illegible] ad [illegible] m [illegible] a [illegible] u-[illegible] Adolescentem comp[illegible]r. [illegible] præsto-[illegible] [illegible] denominatus ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, i. spinis. Demipho, [illegible] Λυσιμα-[illegible] pr[illegible] diremptor. Εὐτυχος. fortunatus nisi forte εὐτύχης Πασικ[illegible], omnimodo com-pta [illegible]. Δωριππη, ab equestri dono. Syra gentile nomen. Πιστ[illegible], proprium villi-ci, a fidelitate.

DRAMATIS PERSONÆ.

CHARINUS adolescens.
ACANTHIO servus.
DEMIPHO senex.
LYSIMACHUS senex.
LORARII.
EUTYCHUS adolescens.
PASICOMPSA meretrix.
DORIPPA uxor.
SYRA anus serva.
COCUS.

ARGU-

ARGUMENTUM.

MISSUS Mercatum ab suo adolescens patre
Emit atque apportat scitâ formâ mulierem.
Requirit quae sit, postquam eam vidit, senex.
Confingit servus emptam matri pedisequam.
5 *Amat senex hanc, seque adsimulans vendere*
Tradit vicino. eum putat uxor illius
Obduxisse sibi scortum. tum Charinum ex fugâ
Retrahit sodalis, postquam amicam invenerat.

MERCATUM] Ita Cam. & [illegible] at MSS. A [illegible] *mercatum.*

AB [illegible] ADOL. PATRE.] Charinus à Demiphone.

MULIEREM] Pasicompsam.

SERVUS] Acanthio.

PEDISEQUAM] Rectè [illegible], *pe[illegible]q.* ut in seq. Arg. v. 5.

SEQ. ADSIMULANS] Cam. è suis MSS. l. *ad* [illegible] *simulans* F. Et ait esse tmesin, pro, *a[illegible]mulans*, ut illud Virgil. [illegible] *que* [illegible]. Ae[illegible]. negat: aitque *ad* pro *at*, antiquos scrip[illegible] [illegible] litera[illegible] [illegible]utatione [illegible] contra [illegible] Argumento scriptum fuisse, [illegible] *atfehit*, *navi exsilit*: quod nos usitatius & mollius, *adbebit*. totamque ait Periochen perpetuis commatis decurrere.

VICINO] [illegible]chos.

UXOR ILLIUS] [illegible]machi Do[illegible]

OBDUXISSE SIBI SCORTUM] [illegible] est in [illegible], aliquem [illegible] ducere, q[illegible] ad [illegible], f[illegible] [illegible]ret, h[illegible], d[illegible] æmul[illegible] [illegible] competit [illegible] oc[illegible] C[illegible] ad Act. 1. *Ut mihi* [illegible]*deatur* [illegible] *rum obducere.* Tralatio à candidatis. Vide [illegible] xx Centur. & P. Victor. Var. l. 15. [illegible] & [illegible] l. 24. 34. Infra act. 4. 4. *certa obambulare*, dixit. [illegible] rò pro *Obducere*, Ovid. in Heroid. dixit *A[illegible]re*: *Ante meos oculis adducitur [illegible] pe[illegible]*

SODALIS] [illegible]ychus.

AMICAM] Pa[illegible]am.

INVENERAT] Omnes MSS. & editi, *invenit.*

ALIUD ARGUMENTUM.

MERCATUM ad se[illegible] filium extrudit pater.
Is peregrè unus red[illegible] ancillam hospitis
[illegible] captus, ut venit, navi exilit.
Pater advolat, visamque ancillam deperit.
5 *Cuja sit percontatur. servus pedisequam*
Ab ad[illegible] matri emptam esse ipsius.
Sen[illegible] p[illegible], ut amico suo
[illegible] at: natus, ut suo.
H[illegible]erat vicini, pater
10 *Vicin[illegible] ancillam senex.*
Eam d[illegible] conjunx illius
Vic[illegible] : pr[illegible] virum.
Merca[illegible] patria fugere d[illegible]

Pros-

Pro[illegible]tur [illegible]sodale, qui patrem [illegible]
15 *Orat suo cum patre, nato ut cederet.*

M[illegible]ATVM AD SOC F[illegible].] Ita MS. A [illegible] pr. & editio ejusdem, & Lambini [illegible]terius. Editiones vett. *M[illegible]um a se filium extrudit pater.* [illegible] ut numeros scilicet fulciret, inferret *dum*: qui benignius egisset, si legisset *se[illegible]*.

UNIVS RED.] ita Cam. ex conjectura. Omnes edd. leg. *militis red.*

PROTELAT VIRVM] *Protelare*, est abigere & longe propellere: vel ab [illegible], vel ab [illegible] telorum [illegible]: ut explicat Donatus ad illud Ter. Phor. act. 1. 4. *Ne te iratus suis saevidicis dictis protelet*. quamquam in hoc Ter. ut & Plauti loco, *protelare* interpretantur *exagitare, irritare & perturbare*. Atque ut vis hujus vocabuli magis innotescat, è Catalect. J. Scaligeri quaedam annotabo. *Strigare*, inquit ille, dicuntur equi, quoties interquiescunt. dictum à *striga*, quod erat μεταίχμιον & spacium turmarum, in quo equi stringebantur. à quo nomen habet, ut docet Charisius. Hinc factum ut quoties interquiescunt equi & [illegible] d[illegible] *[illegible]are*. [illegible] in vulgari sermone [illegible] & Germanico *[illegible]allare* equos dicunt per[illegible] p[illegible]gae, cum ad [illegible] [illegible]unt. quia cum recenter veni[illegible], quod nunc *[illegible]am* vocant, [illegible] urinam solent emittere. Ergo [illegible] vo[illegible] [illegible] [illegible]agitur in longitudinem, ut *[illegible]amnum* in latitudinem. Atque ut *[illegible]gare* equi dicuntur in actu intermittendo: sic [illegible] continuant actum, hoc dicitur *protelo ducere*. L[illegible]:

Quem neque Lucana oriund[illegible]
Ducere protelo validi certa[illegible]

[illegible] *protelum* est co[illegible]uatio & [illegible] Lucret. lib. 2.

Undique protelo telorum continuat[illegible].

In vetere illo Glossario: *Protelum*, [illegible], vel ἐξάμπτον, hoc est, ζεύγους [illegible] vocari ait Festus. Et quod Lu[illegible] d[illegible]*telo ducere*, est ἐξάμπτ[illegible] Ar[illegible]. Sed omittendum non est, eodem [illegible] dictum à Lucil. non [illegible], sed in hanc significationem, [illegible] dum & tergiversatorem. P[illegible] macilenta ita dicta: quasi [illegible] macie, & quia male [illegible]ata. [illegible]

Hic strigo[illegible], re[illegible]

Bubinator e[illegible] ibi est tergiv[illegible] in medio a[illegible] strigare solent [illegible] continuare, & Ad C[illegible] *Protelo* est, quod JCtus dicit, *in cont[illegible]*. [illegible] ad Varr. *protelum*, est i[illegible]tament[illegible] impulso. Turn. lib. 24: 42. *Protelo du[illegible]* [illegible]movere & protrahere. Et *protela boum*, [illegible] sunt tractus boum, &c.

ORAT] ita MS & omn. edd. A[illegible] Quàm emendati, inquit, hi ver[illegible] [illegible] certè. nam Senex amic[illegible]m [illegible] [illegible]is [illegible] verbis *oner[illegible]*. [illegible] ipsum verbum ea caussa libenter h[illegible]c ex [illegible] certè, reposuerim: *Onerat suo cum patre*. [illegible] suadere videtur ipse Plautus, in quo hac [illegible] de re est, *Quibus est dictis dignus onerem[illegible]* *ambo.*

ACTUS I. SCENA I.

PROLOGUS.

CHARINUS.

DUAS res simul nunc agere decretum est mihi,
Et argumentum & meos amores eloquar.
Non ego item facio, ut alios in Comoediis
[illegible] amatores, qui aut Nocti, aut Di[illegible],

Aut

5 *Aut Soli, aut Lunæ miserias narrant suas.*
Quos pol ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Græcè hæc vocatur EMPOROS *Philemonis,*
10 *Eadem Latine* MERCATOR *Marci Accii.*
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
Biennium jam factum est, postquam abii domo.
Abii: amare occœpi formâ eximiâ mulierem.
Sed, ea ut sim implicitus, dicam; si opera est auribus,
15 *Atque ad advertendum animum adest benignitas.*
Et hoc parum [illegible] *instituit:*
Prius, [illegible] *indicium illico.*
Nam AMOREM HÆC *cuncta vitia sectari solent,*
Cura, ægritudo, nimiaque elegantia:
20 *Hæc non illum modo qui amat, sed quemque attigit,*
Magno atque solido multat infortunio.
Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,
Præquàm res patitur, studuit elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam hæc, quæ dixi minus,
25 *Insomnia, ærumna, error, terror, & fuga,*
Ineptia, stultitiaque adeò, & temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas & malevolentia:
Inhæret etiam aviditas, desidia, injuria,
30 *Inopia, contumelia, & dispendium,*
Multiloquium, pauciloquium. hoc ideò fit, quia
Quæ nihil attingunt ad rem, nec sunt usui, hæc
Amator profert sæpe adverso tempore.
Hoc pauciloquium rursum iccirco prædico,
35 *Quia* NULLUS UNQUAM *amator adeò st callidè*
Facundus, quæ in rem sint suam, ut possit loqui.
Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non decet:
Eodem quo amorem Venus mihi hoc legavit die.
Illuc reverti certum, ut conata eloquar.
40 *Principio atque animus ephebis ætate exiit,*
Atque animus studio amotus puerili est meus,
Amare valide cœpi hic meretricem illico
Res exulatum ad illam abibat clam patris.
Leno importunus, dominus ejus mulieris,

45 *Ut summa quicque ut poterat, rapiebat domum.*
Objurgare pater hæc me noctes & dies,
Perfidiam, injustitiam lenonum expromere:
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo hæc clamore: interdum mussans, colloqui
50 *Abnuere: negitare adeo me natum suum:*
Conclamitare tota urbe & prædicere,
Omnes tenerent mutuitanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium.
Intemperantem, non modestum, injurium,
55 *Trahere, exhaurire me quod quirem ab se domo.*
Rationem pessimam esse; ea, quæ ipsus optima
Omnes labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convicium tot me annos jam se pascere,
60 *Quod nisi puderet, ne luberet vivere.*
Sese extemplò ex ephebis postquam excesserit,
Non, ut ego, amori, neque desidiæ in otio
Operam dedisse, neque potestatem sibi
Fuisse: adeò arcte cohibitum esse se à patre:
65 *Multo opere immundo rustico se exercitum:*
Neque nisi quinto anno quoque posse tum visere
Urbem, atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
Rus rursum confestim exigi solitum à patre.
Ibi multo primùm se familiarium
70 *Laboravisse: quom hæc pater sibi diceret:*
Tibi aras, tibi occas, tibi seris; tibi eidem metis:
Tibi denique iste pariet lætitiam labos.
Postquam recessit vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque ea pecunia
75 *Navim, metretas quæ trecentas tolleret,*
Parasse, atque ea se mercis vectatum undique:
Adeo dum, quæ tum haberet, peperisse bona.
Me idem decere, si ut deceret me forem.
Ego me ubi invisum meo patri esse intellego,
80 *Atque odio me esse quoi placere æquum fuit,*
Amens amansque ut animum offirmo meum,
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium alludat meum.

Sed

85 *Sed mea promissa non neglexit persequi.*
Ædificat navim Cercurum, & merces emit:
Paratâ navi, imponit. præterea mihi
Talentum argenti ipsus suâ annumerat manu:
Servum unà mittit, qui olim à puero parvulo
90 *Mihi pædagogus fuerat, quasi uti mihi foret*
Custos. iisce confectis navim solvimus:
Rhodum venimus. ubi, quas merces vexeram,
Omnes, ut volui, vendidi ex sententiâ,
Lucrum ingens facio, præter quàm mihi meus pater
95 *Dedit æstimatas merces. ea peculium*
Conficio grande. sed, dum in portu illi ambulo,
Hospes me quidam agnovit, ad cœnam vocat.
Venio, decumbo, acceptus hilare atque ampliter.
Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
100 *Mulier, quâ mulier alia nulla est pulchrior.*
Ea nocte mecum illa hospitis jussu fuit.
Vosmet videte, quàm mihi valde placuerit!
Postridie hospitem adeo, oro ut vendat mihi.
Dico ejus pro meritis gratum me & munem fore.
105 *Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.*
Eam me advexisse nolo rescuscat pater.
Modò eam reliqui ad portum in navi, & servolum.
Sed quid currentem servum à portu conspicor?
Quem navi abire vetui. timeo quid siet.

VERSUS hujus Scenæ, ibi [illegible] Charinus, sunt senarii jambici.

DUAS RES SIMUL] M. Ant. Muretus hoc reprehendit, quod is ipse adolescens [illegible] primæ part[illegible] fab[illegible] fabulam eam esse confitetur, & tum Græci [illegible] Latini Poetæ nomen eloquitur: & attentionem a Spectatoribus postulat. itemque, quo[illegible] de[illegible] [illegible], cum jam inter se [illegible] locutæ mulieres essent. Var. Lect. lib. [illegible] c[illegible]

NON EGO IDEM] ita [illegible] edit. & MSS. Cam. *id*[illegible]. al[illegible] *item*.

AMATORE[illegible] ita MSS. Cam. & La[illegible] q[illegible] [illegible] edd. vet. *amante*[illegible].

QUI AUT NOCTI AUT DIE] [illegible] M[illegible] apud Euripidem. & [illegible] ph[illegible]. Tale e[illegible] d [illegible] [illegible] apud Athen. [illegible] [illegible] pr[illegible] [illegible] v[illegible]

NON TANTI FACER[illegible] g[illegible]ex- p[illegible] [illegible] verba non possunt mentem h[illegible]us ve[illegible] [illegible] ad [illegible] *Amorte* [illegible] P[illegible]us [illegible] p[illegible].

GRÆCE E[illegible] Varro lib. 18. c. 9. Var. [illegible] videatur.

Taubmanno ce[illegible] re[illegible] stant omnia tal[illegible].

Ide[illegible] versi[illegible] & in MSS. Cam.) e *Matte* [illegible] leg[illegible] *M.* [illegible] le[illegible] que i[illegible] per [illegible] C[illegible] bi [illegible] tere c[illegible] nten[illegible] sed & I[illegible] n [illegible] str[illegible] [illegible] *Assi* [illegible] lud[illegible]. V[illegible] & C[illegible] ad Athen. lib. 6. c. 2.

AB[illegible] AMARE OC[illegible] a MS. Cam. recte & approbat[illegible]re e[illegible] m[illegible]. Ut ab[illegible] mavi [illegible] eleg[illegible] [illegible] poteras & [illegible]re, [illegible] *amare*[illegible].

SIM IMP[illegible]ITUS] [illegible] or [illegible] voc[illegible] p[illegible] ot [illegible] mati[illegible]

SI OPERA [illegible] AB[illegible] [illegible] est, & potestis. J. G[illegible].

ATQVE AD ADV[illegible] an. A [illegible] [illegible]

ET HOC PARVM [illegible] Lamb. & [illegible] Panrg. [illegible] 21. Muretus [illegible] a vocat & [illegible] somnia. versusque hos è [illegible]

[illegible] more [illegible]

[illegible]

& [illegible] et [illegible] fuit, aut quod in [illegible] videtur aliunde [illegible]. Nullas [illegible] te sententia ex eis ext[illegible]ndi potest. Hac [illegible] immo plura, l. 18. c. 9. Var. Lect. Acad. l. 1.

[illegible] parum etiam more amatorum [illegible]

Percont[illegible]

Q. d. Se non [illegible] atorum secule, qui cum ratione [illegible] percontatus sit, utrum vacaret spectatoribus audire amorum [illegible] seriem &c. Vide ipsum, si libet. Qui tamen, cùm amb[illegible] omnia excutiat, [illegible] habet. Ego [illegible] MSS. G[illegible] sed [illegible] non [illegible] fatetur [illegible] ex[illegible]

[illegible] more [illegible]

[illegible]

[illegible] ... in que. [illegible] MS. Cam.

[illegible] ATQ [illegible] MVLTAT IN[illegible] in fabula [illegible] de Asino [illegible] vehemen[illegible]

[illegible] omn MSS &

[illegible]

[illegible]

[illegible] ver [illegible] vox [illegible]

[illegible] prod[illegible]

[illegible]

& Catul[illegible]

Et inde tot per [illegible]

Addant [illegible]

[illegible]

Iidem [illegible]

[illegible]

Stat[illegible]

Praeterea [illegible] &c.

T[illegible]

[illegible] grege [illegible]

[illegible] autem habeo [illegible] dici vetant [illegible] movet

Ita me di [illegible]

INCOGITANTIA [illegible] ant[illegible]

DESIDIA] [illegible] editio, *desidia.* [illegible] Palmer[illegible] At [illegible] Gruterus [illegible] vitet aures [illegible] fiat [illegible], ut a [illegible] sit [illegible] *qui subter sedet.*

[illegible] A] A[illegible]

MVLTILOQVIVM. PAVCILOQVIVM] [illegible] b. [illegible]

ATTINGVNT] i. attinent ut *pertinent*, pro pertinguit [illegible]

CALIDE FACVNDVS] Omn. MSS. & edd. [illegible] reliquis turbant.

[illegible] AMOREM &c.] ita MSS. Camer. & [illegible] Ve[illegible] eode[illegible] me fecit [illegible] torê. At Scal. Pater leg. [illegible] *me hoc legârat ate.* Sed alte[illegible]

[illegible] ATA] Ita V Codd. atque [illegible] qui tam[illegible] tentet repetere [illegible] Quod Meurs rep[illegible] exemplo A[illegible] [illegible] ubi *conata* [illegible] pa[illegible] l. 5.

[illegible] conata [illegible]

Verg. in C[illegible] v. 183. Sed [illegible] a. quippe inquit [illegible]

[illegible]

[illegible]

pora; emendat,

P[illegible] ut ex ephebu atate exit,

A[illegible] an.

[illegible]do & A[illegible]dalius, minori mutatione. At Meursius divinat;

P[illegible]o atque anni ephebit sted exit.

ut d[illegible]r ab *Ep[illegible]bus*, *ephe[illegible]tas* [illegible]cuti ab *a-[illegible]*. Gruterus vero suspicatur, sed le-[illegible]

[illegible] atque annu e[illegible] atate exit.

[illegible] Ms. di[illegible] e[illegible], quod [illegible] na[illegible] ex *ephebis*. Mihi videtur [illegible] re[illegible]neri quod est in edd. Cam. & vett. o[illegible].

C[illegible]AM PATR.] Ita Gul. *clem.* Et id probat [illegible], qua hæc Fab. con[illegible]ditur: *S[illegible] pro-[illegible]*

L[illegible] IMPORTUNUS] [illegible]um Len[illegible] [illegible]. *Importunus* e[illegible], [illegible] alios [illegible] non [illegible]. *importuna pauperies*, apud Hor. 3. Od. 16. & *argentum importuna*, 1. Epist. 1. & *importunus tyrannus*, Cic. & *uxor importuna atque incommoda*, Pl. Asin. Isidorus: *Importunus, inquietus quia non habet portum*, 1. quietem.

HÆC ME] ita MSS. & edd. i. propter hæc. L. At J. [illegible]*hæc* leg.

LACERARI VALIDE SUAM REM] Ita Cic. *conturbare & decoquere rem*, dixit. Vide Bud. Annot. post. in Pandect. p. 364.

MUSSANS, COLLOQUI ABNUERE:] Ita Palm. leg. *interdum mussas, conloqui Abnuere mussas*, pro, *mussans*: ut in Pand. Flor. *prægnas*, pro *prægnans*. Solebant enim antiqui *n* abiicere. Cujus conjecturæ accedit Gruterus, quòd eò etiam ferè ducat lectio codd. MSS. atque ita in vett. codd. planissimè legi notat etiam Acid. At Turnebus è sanctuariis bibliothecarum repo-nebat,

Summo hæc clamore, mussans interdum loqui.

MUSSAN[illegible] [illegible] & co[illegible] labris. de lectione Cam. con[illegible] Lamb.

OMNES TENERENT MUTUITANTI CREDERE] Omnes a[illegible]rent, caverent & parcerent credere pecu[illegible] vol[illegible] mutuo sumere. Ita enim veterrima quæque editio habet, *mutuitanti*. Rectè. nam h[illegible] præter eam quæ omnib. not[illegible]ionem, et am[illegible]pidit[illegible]tanr. Certè *mutitar*, [illegible]entare, vendere cupere, [illegible] Ita [illegible], mu[illegible] moli[illegible]ti. J. [illegible] Camer. [illegible]

INTEMPESTA] [illegible] me[illegible]

A[illegible] [illegible]

[illegible]

sum [illegible]

IPSUS OPTIMA] [illegible]

A Lamb. ex [illegible]curâ, ut hi[illegible], Scal[illegible] [illegible]strar[illegible] At [illegible] [illegible]ret probaret A[illegible]:

Ratione pessimâ, eâque ipsius optima:

Omnis quod modo, quod juvenu ipse parferet,

Me rem videret fundit are, ac perdere.

Ait, *eâque ipsius optuma*, & lenonem intell[illegible] [illegible] *lacerari valide [illegible]am rem, il-[illegible]erier*. Sed quia interpo[illegible] hæc m[illegible]ò est, te[illegible] [illegible] MS. [illegible] & vetustiss. ed. proxima; Lambi[illegible] etiam [illegible]

PERFERENS.] M[illegible]. *perferu*. Edd. *perferis*, *perferm &c.*

DETERI] MS. pr. *decleret*. at [illegible] *diedere*.

CONVICIUM TOT ME ANNOS JAM SE PASCERE, QUOD N[illegible]] ita [illegible] & [illegible] [illegible] hoc [illegible] per co[illegible]mel a[illegible] e[illegible]m [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] depa[illegible] [illegible] d gnum [illegible] C[illegible] [illegible]m. Q[illegible]n Lamb. ex vett. cod. pro *consilium* mal[illegible] *convul-[illegible]* [illegible] se[illegible]. *Convulsum* enim i-bicem, ivorem[illegible] significare, à *mul anda*, i. [illegible] damnat hæc Palmerius: sed, ut Augustus Juliam [illegible], inquit, *vomicam suam* appellabat; Ca[illegible] P[illegible]abitem. Portium quendam, al[illegible] [illegible] *convulsum patris*, filius nepos: tanquam dicas vibicem. Sed & alterum illud venustè dictum est, *conve sum domus & familia*, filius nequam. *Vitium* enim *domus*, pars aliqua corrupta: cum plures partes vitium trahunt, *convicium*, ut est in vetusto monumento Veronæ, quod laudat Scaliger, extat in Gruteri [illegible] inscript. p. CVI[illegible] Cat[illegible]. C[illegible] La[illegible] Ita a[illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] flagitiis [illegible] partes [illegible] domus, eo inclinat [illegible] convicium dom[illegible] pa[illegible]re: [illegible] f[illegible], *alere proser*[illegible] & p[illegible] Curculione. a[illegible] At [illegible] M. A[illegible] Mu[illegible] [illegible]um explod[illegible] [illegible] è vet[illegible]

C[illegible]

S[illegible] ingrat[illegible]

Q[illegible] &c.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ZOSI[illegible] Amo-

[illegible] *ac [illegible]*

[illegible] *[illegible]em*. Pessimè [illegible], quæ ego optima ra[illegible] & [illegible] la[illegible] peperi bona, ea tu adol[illegible] modis pessimis & amoribus te [illegible] d[illegible]re ac disperdere. *Didere*, est d[illegible]dere, & ut Don. interpretatur, *effundere in [illegible]*. [illegible]que Pistoris hoc ita refingit:

Ra[illegible]onem pessimam esse, ea qua ipsius [illegible] tumè
O[illegible] labores invenisset perferens,
Amoris se diffunditari ac deteri:
C[illegible] me annos jam sic posciert:

Quod nisi p. Tot annos, inquit Senex, hoc convici[illegible] ex me audis, nec tame te corrigis, &c. Ego qu[illegible] h[illegible] p[illegible] obem, vides [illegible] nempe quod in C[illegible] recepi, ut optimus libris maximè convenien[illegible], & [illegible]ntentiæ.

COHIBITVM ESSE A PATRE] ita MSS. & vett. ed. ut *nō se*, quod in Vulgg. est, intul[illegible] sit vers[illegible] su[illegible]inendo. C[illegible]terum [illegible] all[illegible]ando s[illegible] [illegible]atum est, *cohibitum [illegible] a patre*: ut & [illegible] Pseu[illegible] 4. [illegible] Sed [illegible] is dest[illegible]. quæ & autori jam, scis, [illegible] licet.

IN MVNDO RVSTICO SE EXERCITVM] Sic [illegible] J. [illegible] d[illegible] verbo, *in mun[illegible]* sordes agrest[illegible] vocet. [illegible] Palm. duabus dictionibus mavit le[illegible] *in munde* [illegible] [illegible] vi[illegible]um & [illegible] Varr[illegible].

[illegible]

[illegible] quid est aliud, quam r[illegible] est, quod nos in nostr[illegible] idio[illegible], *In* [illegible] dic[illegible] [illegible] Al[illegible] [illegible] In [illegible] G[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] A[illegible] [illegible] e-

ra[illegible] [illegible] & [illegible] d[illegible] V[illegible] ad [illegible]

[illegible] ad templum [illegible]
Crinibus [illegible] passis, [illegible]

Ad quod [illegible] lib. 14. [illegible] eres ferunt, ut eā veste Min[illegible] d[illegible] & [illegible] propitiam habea[illegible] in peri[illegible] deo[illegible] fidem & opem [illegible] eos [illegible] ornabant [illegible] num [illegible] emere se credentes. V[illegible] r[illegible], [illegible] N[illegible] idem S[illegible] cætera [illegible] Strenuorum q[illegible] A-thenis ge[illegible] in pep[illegible] [illegible] impo[illegible] Et Aristotelem libr[illegible] q[illegible] ideò [illegible] Pepli autem ob[illegible] Minervæ & Home[illegible] est, Il. [illegible] verus & doct[illegible] in [illegible] *aureu* [illegible] *quod* [illegible] *bat*, &c. Servius *pallam [illegible]am* exponit: quanquam & viri vestis. Vide & Mar[illegible] Donatum, Dalecidat. pag. 99.

IN MVLTO PRIMVM SE FAM[illegible] MSS. & ed[illegible]. [illegible] M[illegible] *plurimum*. quod [illegible] præfert, etiam [illegible] qui tamen [illegible] et[illegible]m constat. Idem & [illegible] contra omnes nostros cod[illegible]. N[illegible] opus er[illegible] re pla[illegible] curiosum esse.

LABORAVISSE] *Laborare* etiam di[illegible] qu[illegible] loquitur; [illegible]

[illegible]

METRETAS] Pondus *amphora* sive *dolii* sive *metretæ* vini, centum [illegible] æstimat diligentiss. [illegible] rer[illegible] scrutator, Georgius Agricola. *Amphora* autem *Attica* Romanam dimidio, id est, urnā [illegible].

T[illegible] [illegible]ET] gereret. L.

AT [illegible] MERCES VECTATVM [illegible] [illegible] hunc locum restituit. V[illegible] [illegible] & subintell. *esse*: pro [illegible] Ingeniosè, inquit, Scal[illegible] eme[illegible] [illegible] tamen propius ad antiquam scripturam.

[illegible] *atque ea se in Pers[illegible]* [illegible] aptissime sent[illegible] [illegible] res in Pers[illegible] Asia[illegible] navig[illegible]

[illegible]

A[illegible] za F. & M[illegible]us.

ÆDIFICAT NAVEM] [illegible] *Ædifi-* [illegible] de quæ ex [illegible] Meursius. [illegible] notavimus.

CERCURUM] *Cercurus, navis Asiana pragrandis* [illegible] Nonius: à Corcyra vel [illegible] Alciatus. Cam. [illegible] ci navibus [illegible] Sticho 2. 3. [illegible] *Cer-* [illegible] tamen MSS. & o [illegible] præferre [illegible].

FACTU] Ita MSS. Cam. & vet. edd. Alii, *fact*[illegible].

I [illegible] MSS. Cam [illegible]

D [illegible] MS. [illegible] suo [illegible]

MUNEM] Ita MSS. Cam. & ed. [illegible] *munem, i. comm*[illegible]*ntientem ad ea*, [illegible] Nonius & [illegible] R[illegible]ard. Var [illegible] 3 [illegible] inquit [illegible] dixisset; Pro mer[illegible] gat[illegible] agno[illegible]o. Nam [illegible] reb[illegible] *res mu*[illegible]nt[illegible] sunt. Rob. Stephanus ex Festo cert[illegible] & officiosum interpretatur, [illegible]. Lamb. e MSS. Cr[illegible]cano & Pithœano l. *memorem*: & pernegat, *munem* heic convenire.

ACTUS I. SCENA II.

ACANTHIO, CHARINUS.

Ex summis opibus viribusque usque experire, nitere,
Herus ut minor opera tuâ servetur: agedum, Acanthio,
Abige abs te lassitudinem. cave pigritiæ praeverteris:
Simul enicato suspiritus. vix suffero hercle anhelitum,
5 *Simul autem plenissimè eos, qui adversum eunt, aspellito,*
Detrude, deturba in viam. hæc hic disciplina pessima est,
Currenti, properanti haud quisquam dignum habet decedere.
Ita tres simitu res agendæ sunt, quando unam occœperis:
Et currendum, & pugnandum, & autem jurgandum est in viâ.
10 *CH. Quid illud est, quòd ille tam expeditè exquirit cursuram sibi?*
Cura est, negotii quid sit, aut quid nunciet. AC. nugas ago,
Quàm maximè resisto, tam res in periculo vertitur.
CH. Mali nescio quid nunciat. AC. genua hunc cursorem deserunt.
Perii! seditionem facit lien, occupat præcordia.
15 *Perii! animam nequeo vertere. nimis nihili tibicen siem.*
CH. At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.
AC. Nunquam edepol omnes balneæ mihi hanc lassitudinem eximent.
Domin' an foris dicam esse herum Charinum? CH. ego animi pendeo,
Quid illud sit negotii: lubet scire ex hoc me, ut sim certior.
20 *AC. At etiam asto? at etiam cesso foribus facere hisce assulas?*
Aperite aliquis. ubi Charinum servus? domin' est, an foris?
Num quisquam adire ad ostium dignum arbitratur? CH. ecce me,
Acanthio, quem quæris. AC. nusquam est disciplina ignavior.
CH. Quæ te res male agitavit? AC. multæ, here, te atque me. CH. quid est negotii?
25 *AC. Periimus. CH. principium inimicis dato. AC. at tibi sortito id obtigit.*
CH. Loquere id negotii, quicquid est. AC. placidè: volo acquiescere.
Tuâ caussâ rupi ramices, jamdudum sputo sanguinem.
CH. Resinam ex melle Ægyptiam vorato, salvum feceris.

AC. At

AC. At tu edepol c[illegible]lidam picem bibito, ægritudo abscesserit.
30 *CH. H[illegible]m ego iracundiorem, quàm te, novi neminem.*
AC. At e[illegible]o maledicentiorem, quàm te, novi neminem.
CH. Sin saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.
AC. Apage istiusmodi salutem, cum cruciatu quæ advenit.
CH. Dic mihi, AN BONI QUID USQUAM EST, quod quisquam uti possies
35 *Sine malo omni: aut, ne laborem capias, cum illo uti voles?*
AC. Nescio ego istæc: philosophari nunquam didici, neque scio.
Ego bonum, malum quod accedit, mihi dari haud desidero.
CH. Cedò tuam mihi dexteram agedum, Acanthio. AC. hem, dabitur: tene.
CH. Vin' tu te mihi esse obsequentem, an nevis? AC. opera licet
40 *Experiri, qui me rupi caussâ currendo tuâ,*
Ut quæ scirem, scire actutum tibi liceret. CH. liberum
Caput tibi faciam, paucos cis menses. AC. palpo percutis.
CH. Egon' ausim tibi usquam quicquam facinus falsum proloqui?
Qui in jam priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo. AC. ah,
45 *La[illegible]itudinem hercle verba tua mihi a[illegible]t, en[illegible].*
CH. Siccine mihi obsequens es? AC. [illegible] vis fa[illegible]? CH. tun'? id quod volo.
AC. quid est igitur, quod vis? CH. dicam. AC. di[illegible]e. CH. at enim placidè volo.
AC. Dormientes spectatores metuis ne è somno ex[illegible]it[illegible]s.
CH. Væ tibi. AC. tibi equidem a portu apporto bo[illegible]. CH. quid fers? dic mihi.
50 *AC. Vim, metum, cruciatum, curam, jurgiumque atque i[illegible].*
CH. Peri, tu qu[illegible] th[illegible]surum huc [illegible] mali.
[illegible]ullus sum. AC. [illegible] es. CH. sci[illegible]. jam [illegible] AC. tu dixti. ego taceo.
CH. Quid istuc est mali? AC. ne ro[illegible]ites ma[illegible]imum i[illegible]fortunium est.
CH. Obsecro, dissolve jam me: ni[illegible] d[illegible]u animi pend[illegible].
55 *AC. Placide, [illegible] exqu[illegible]re eti[illegible]m [illegible], qu[illegible] vapulem.*
CH. H[illegible]rcle vero vapulabis, nisi [illegible]qu[illegible]re[illegible] aut hinc abis.
AC. Hoc sis [illegible]e, ut palp[illegible]r [illegible] e[illegible], qu[illegible] occœpit, blandior.
CH. Obsecro her[illegible]le oroque, ut, [illegible] qu[illegible]sit, a[illegible]utum indices:
Quan[illegible]oquidem mihi [illegible] pl[illegible] s[illegible]r[illegible]u[illegible]o video meo.
60 *AC. T[illegible]d[illegible]m [illegible]r. CH. [illegible]nus. AC. equidem credidi.*
CH. Obsecro, [illegible]? AC. salva est navis, ne time.
CH. Quid? [illegible]? AC. [illegible]va & sana sunt. CH. quin tu expedis
Quid sit, qu[illegible] p[illegible]r ur[illegible] [illegible]rr[illegible]s quærebas modò.
AC. Tu q[illegible]r[illegible]rat[illegible]m [illegible]bi eripis. CH. taceo. AC. tace.
65 *[illegible], instes acriter:*
[illegible] ut [illegible]loquar.
CH. [illegible]u [illegible] malum fa[illegible]s pa[illegible].
AC. L[illegible]quar, qu[illegible] or[illegible]as. tuus pat[illegible]r. CH. [illegible] meus pa[illegible]r?

AC. Tuam

AC. Tuam amicam. CH. quid eam? AC. vidit. CH. vidit? væ misero mihi!
70 Hoc quod te interrogo, responde. AC. quin tu si quid vis, roga.
CH. Qui potuit eam videre? AC. oculis. CH. quo pacto? AC. hiantibus.
CH. I hinc dierectus à me: nugare in re capitali mea.
AC. Qui (malum) ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?
CH. Certen vidit? AC. tam hercle certè, quam ego te aut tu me vides.
75 CH. Vbi eam vidit? AC. intus intra navim, ut propè astitit.
Et cum eâ confabulatus est. CH. perdidisti me pater.
Eho tu, eho tu, quin cavisti ne eam videret, verbero?
Quin, sceleste, abstrudebas, ne eam conspiceret pater?
AC. Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis:
80 Armamentis complicandis & componendis studuimus.
Dum hæc aguntur, lembo advehitur tuus pater pauxillulo,
Neque quisquam hominem conspicatu'st, donec in navim subit.
CH. Nequicquam mare subterfugi sævis tempestatibus.
Equidem jam me censebam esse in terra, atque in tuto loco:
85 Verum video me ad saxa ferri sævis fluctibus.
Loquere, porro quid sit actum. AC. postquam aspexit mulierem,
Rogitare occœpit, cuja esset. CH. quid respondit? AC. illico
Occucurri, atque interpello, matri te ancillam tuæ
Emisse illam. CH. visu'st tibi credere id? AC. etiam rogas?
90 Sed scelestus subagitare occœpit. CH. illamne, obsecro?
AC. Mirum, quin me subigitaret. CH. edepol cor miserum meum,
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii. AC. hem istuc unum verbum dixisti verissimum:
Stultitia istæc est. CH. quid faciam? credo, non credet pater,
95 Si illam matri meæ emisse dicam. post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credat, neque credibile est formâ eximiâ mulierem
Eam me emisse ancillam matri. AC. non taces, stultissime?
Credet hercle. nam credebat jam mihi. CH. metuo miser,
100 Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio.
Hoc quod te rogo, responde, quæso. AC. quid rogas?
CH. Num esse amicam suspicari visus est? AC. non visus est.
Quin quicque ut dicebam, mihi credebat. CH. verùm ut tibi quidem
Visus est. AC. non, sed credebat. CH. væ mihi misero! nullus sum.
105 Sed quid ego hic in lamentando pereo, ad navim non eo?
Sequere. AC. si istuc ibis, commodum obviam venies patri.
Postea quam aspiciet te timidum esse atque exanimatum, ilico
Retinebit, rogabit, unde illam emeris, quanti emeris,

a Timidum

T[illegible] tent[illegible] te. CH. quum h[illegible] ibo p[illegible]. [illegible]
1[illegible]0. *Ab[illegible] portu[illegible] C. quum e[illegible] ego huc pr[illegible] gr[illegible],*
N[illegible] te oppr[illegible]meret imprudentem, atque [illegible]aret. CH. optimè.

V[illegible] s[illegible] catal. trochaici. Vide [illegible] A[illegible]en. & Acidal.

[illegible] ad c[illegible] h[illegible]rta[illegible] Acanthio ita [illegible]itur: *I[illegible] om[illegible] bus* &c. [illegible]o oper[illegible]ammat[illegible], q[illegible] [illegible] care tantum *a[illegible], opes d[illegible]*, cen[illegible]ent; S[illegible] & pera[illegible]t. *Palm.* V N. S[illegible] 1. Def. Her[illegible]ldus ad illud Arn[illegible] b. 1 [illegible] h[illegible] p[illegible]one, vete[illegible] exe[illegible]o; Lucre[illegible] & P[illegible] *[illegible]* Plaud. 1: *[illegible]am in[illegible]ra ex anulo ima[illegible]nem.* Sticho, act. 2 [illegible]

N[illegible] cotrog[illegible] nomine ex [illegible]ro Locar.

CAVE PIGRITIÆ PRÆVORTERI[illegible], ut Do[illegible] explicat cave a pigritiâ prævorsu[illegible] fueris. Est enim p[illegible]terit. p[illegible] *pr[illegible]*, [illegible] & [illegible]plex [illegible] & fre[illegible] Latin[illegible] ætatis [illegible]. [illegible] prius veteris. [illegible] autem plane est [illegible]. Sed ed[illegible] da[illegible] *[illegible]*.

E[illegible]CATO SUSPIRITUS. [illegible]ta Do[illegible] [illegible]

[illegible]

VIX [illegible] ANHELIT[illegible] [illegible] *Prop[illegible]* [illegible] anhelitum [illegible] D.

[illegible]

IN VIAM] V. N. C[illegible]
CURA [illegible]
QUAM [illegible]
m[illegible] *[illegible]* [illegible] tur [illegible] ad [illegible] A quo [illegible] in [illegible]
SE[illegible]TIONEM FA[illegible] l[illegible] molest[illegible] est, & [illegible] tur hu[illegible] & illuc [illegible] m[illegible] q[illegible] V N. C. [illegible] 2: 6. & [illegible]

NIMI[illegible] NIHIL[illegible] T[illegible] [illegible] Pfeiff[illegible] [illegible] ped[illegible] cal[illegible] *[illegible]*

OM[illegible] & [illegible] ex [illegible] m[illegible] à [illegible]. Amp[illegible]

[illegible]

[illegible] Gl[illegible] *[illegible]* ap. act. 4 [illegible] 2.

[illegible]

[illegible] exit[illegible]

[illegible]

PLA[illegible]

[illegible] & Ac[illegible]

R[illegible] RAM[illegible] JAM[illegible] [illegible] notat L[illegible] Ju-ven[illegible]

[illegible] vulgatum [illegible] Martial [illegible] spondeo [illegible] & A[illegible]

[illegible] Calepin[illegible] ex [illegible] Calepino allega[illegible] Cætera [illegible]

RESINAM EX MELLE] Verùm [illegible] explorandum. Dioscorid. lib. 1 [illegible] & [illegible] lib. 14 [illegible] inquit Mercurialis [illegible]

CALIDAM PICEM BIBITO] [illegible]

[illegible]

[illegible] MA [illegible] intra 3 4.

TV D[illegible] EGO TACEO. CH.] ita MS. Cam. [illegible]er.

DISSOLVE JAM ME. NIMIS DIU A-[illegible].] Solve jam me [illegible] ancipiti oratione. [illegible] ser[illegible], ut ait, mo[illegible]us, censet Plautum [illegible] ita ordinasse [illegible]

[illegible] &c.

AC. Hoc sis vide &c.

CH. Hercle [illegible]. &c.

AC. Place[illegible]m. &c.

Nos quod in utroque MSS. Cam. optimis [illegible] & an[illegible]est [illegible].

QVAM VAPVLEM] Sic MSS. Pistoris leg. *[illegible]* Charinus [illegible] *me: nimis diu animi pendeo.* metaphora à servis aut aliis qui in quæstione funibus torquentur, ducta. cui servus in eadem metaphora persistens subjicit: immò nondum tempus est dissolvere: multa enim à te pendente ad[illegible] ex[illegible]equam vapules, hoc est, si verb[illegible], antequam h[illegible] cru-ci[illegible], etiam virgis [illegible] d[illegible] .vult [illegible] m[illegible], [illegible] dicturi sum plen[illegible] gn[illegible]cas. Q[illegible] mutar[illegible] [illegible] o[illegible] re ut he-ro hæc di[illegible] tamen tota hac Scena ad[illegible] [illegible] h[illegible] ip[illegible] ex [illegible]er[illegible] natur, *her[illegible]* [illegible] d [illegible] d [illegible] x [illegible] *P*[illegible] et- [illegible] *[illegible]* to [illegible] [illegible] hero [illegible] ere.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Le[illegible] *fernen[illegible] [illegible] [illegible]*

ran[illegible]s.

CO[illegible]PI[illegible]TV[illegible]T, DONEC [illegible] PER [illegible] superiore parte [illegible] & super [illegible] Sol[illegible] autem præpositionem [illegible] nare: ut *In circum,* pro, circum[illegible] *in ante, ex ante, ad ex, ad ul[illegible], ab ante [illegible] palam, ab[illegible]que, ex us[illegible], in usque.* P[illegible] *[illegible]lam rationem in [illegible] habere* [illegible] superab[illegible] [illegible] habere [illegible] abun[illegible] negligere pl[illegible] rectissimè Cuja[illegible] re positum, arbitratus est. [illegible] lib. 1: 19. *Tarq[illegible] ore jam ferro [illegible] re animo fit: eam con[illegible] in s[illegible] habend[illegible] inte[illegible].* [illegible] nat[illegible] præpositione[illegible] [illegible] probar[illegible] & [illegible] tamen Muretus Var. [illegible] l. 11. [illegible] *in ante [illegible], &, ex ante [illegible]* [illegible] *Mart.* Ter. E[illegible]n. [illegible] *[illegible] usque* [illegible] citus lib. 13. *Tiberio ab usque:* quod [illegible] t[illegible] Cic. [illegible] ro L. [illegible] *ab usque* [illegible] &c. Hæc e Var[illegible] J[illegible] R[illegible]ard J[illegible] m[illegible] mus, [illegible] ad [illegible] Notas [illegible] Grut[illegible] pag. CCC[illegible]XX[illegible].

CVIA [illegible] h e MS. C[illegible] quo, *cui* [illegible], ut etiam ve[illegible]us troch. [illegible] 1. 4. *Cu[illegible] vox mihi propè hic sonat?* V[illegible] *[illegible] jam p[illegible]?*

QVID REP[illegible] ita Grut. Senex. [illegible] re[illegible] el[illegible].

SVBIGIT[illegible] [illegible]er lasciviam ne[illegible] t-tre[illegible]are. [illegible] Cap[illegible] a[illegible] G[illegible] [illegible] : ut in eadem Capt. *[illegible]* [illegible] *tare.*

[illegible] IN CR.] ita Grut. e MS. C[illegible] quod [illegible] ex [illegible].

[illegible]

[illegible]

ACTUS II. SCENA I.

DEMIPHO senex.

MIRIS modis dii ludos faciunt hominibus.
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
Velut ego nocte hac, quæ præterit, proximà
In somnis egi satis, & fui homo exercitus.
5 *Mercari visus mihi sum formosam capram,*
Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
Neu discordarent, si ambo in uno essent loco;
Posterius quam mercatus fueram, visus sum
In custodiam eam Simiæ concredere.
10 *Ea Simia adeò post haud multo ad me venit,*
Malè mihi precatur, & facit convicium:
Ait sese illius operâ atque adventu capræ,
Flagitium & damnum fecisse haud mediocriter.
Dicit capram, quam dederam servandam sibi,
15 *Suæ uxoris dotem ambadedisse. oppidò*
Mihi illud videri mirum, ut una illæc capra
Uxoris Simiæ dotem ambadederit.
Instare factum Simia: atque hoc denique
Respondet, ni properem illam ab sese abducere,
20 *Ad me intrò domum ad uxorem ducturum meam.*
Atque oppidò, hercle, bene velle illi visus sum.
Ast non habere cui commendarem capram.
Quo magis, quid facerem, curâ cruciabar miser.
Interea ad me hœdus visus est aggredirier,
25 *Infit mihi prædicare, sese ab Simià*
Capram abduxisse, & cœpit irridere me.
Ego [illegible] lugere, atque illam abductam [illegible].
Hoc [illegible] rem credam pertinere somnium,
Nequ[illegible] n si capram illam [illegible]
30 *Jam [illegible]*
Ad p[illegible]
Postqu[illegible]
N[illegible]
[illegible]
35 *[illegible]*

Illam

Illam [illegible] formæ eximia mulierem,
Filius quam advexit meus matri ancillam suæ.
Quam ego postquam aspexi, non ita amo ut sani solent
Homines: sed eodem pacto ut insani solent.
40 *Amavi hercle equidem ego olim in adolescentia:*
Verum ad hoc exemplum numquam, ut nunc insanio.
Unum quidem hercle jam scio, periisse me.
Vosmet videte cæterum quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est: hæc illa est capra.
45 *Sed simia illa atque hœdus tim eo quid velint.*
Sed conticescam. vicinum eccum, exit foras.

MIRIS MODIS &c.] Eadem Rud. act. 3 1. [illegible] sciendum autem, non Sabinos solum, ut [illegible] et vetus adagio, sed etiam Poetas, [illegible] hic so[illegible] præsens [illegible] *J.Gul.*

IN SOMNIIS [illegible] Gruc. [illegible] *In* [illegible] bis [illegible] em, non [illegible] sequentia [illegible]. [illegible] N. [illegible] h. act. 4. 3.

EGI SATIS [illegible] per [illegible] pro *[illegible]*, [illegible]. Cato. *Jam apud Gallum nostri* [illegible].

[illegible] ita MSS. & omn. ed. præter Brix.

[illegible] AMBADEDERIT Aud. [illegible] animadversum. [illegible] dic, [illegible] bo [illegible]. S[illegible] eo est [illegible]. [illegible] capra do em ambaderit. Hoc [illegible] in iis [illegible] salis est: quan[illegible] & [illegible] miratur, quo [illegible] capra [illegible] in domum arrodere circumqua[illegible] &c

ATQUE OPPIDO H. [illegible] præpono al[illegible]

A *Alt non* [illegible] De[illegible] q[illegible] G[illegible].

[illegible] Nam [illegible] Senem non ab[illegible] de[illegible]

AT[illegible]

[illegible] M[illegible] J. G[illegible] *rum,* [illegible]

ICLAM [illegible] *eam* [illegible] MSS. [illegible] Simia [illegible] posset initio A[illegible]

QUANTI SIEM [illegible] ex MS[illegible] *qui* [illegible] *ram, qua*[illegible] [illegible]em.

ACTUS II. SCENA II.

LYSIMACHUS, DEMIPHO, LORARII.

[illegible] hircum castrari volo,
[illegible] nium.
[illegible] placet.
[illegible]

Atque

5 *Atque etiam hac mente simias parteis ferat.*
LY. I sane ad villam, atque istos rastros villico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum.
Uxori facito ut nuncies, negotium
Mihi esse in urbe, ne me exspectet. nam mihi
10 *Tres hodie litis judicandas dicito.*
I, & hoc memento dicere. LO. numquid amplius?
LY. Tantum est. DE. Lysimache, salve. LY. euge: & tu Demipho
Salveto. quid agis? quid fit? DE. quod miserrimus.
LY. Di melius faxint. DE. di hoc quidem faciunt. LY. quid est?
15 *DE. Dicam, si tibi videatur esse operae aut otium.*
LY. Quamquam negotium est, si quid vis, Demipho,
NON SUM occupatus unquam amico operam dare.
DE. Benignitatem tuam mihi experto praedicas.
Quid tibi ego aetatis videor? LY. Acheruntius,
20 *Senex vetus, decrepitus. DE. pervorse vides.*
Puer sum, Lysimache, septuennis. LY. sanun' es?
Qui puerum te esse dicas. DE. vera praedico.
LY. Modo hercle in mentem venit, quid tu diceres:
SENEX CUM extemplo est, jam nec sentit, nec sapit,
25 *Aiunt solere eum rursum repuerascere.*
DE. Imo bis tanto valeo, quam valui prius.
LY. Bene hercle factum, & gaudeo. DE. imo si scias,
Oculis quoque etiam plus jam video quam prius.
LY. Bene est. DE. malam rem dico. LY. jam istuc non bonum est.
30 *DE. Sed audeon' ego tibi eloqui, si quid velim?*
LY. Audacter. DE. animum advorte. LY. fiet sedulo.
DE. Hodie ire in ludum occepi litterarium,
Lysimache: ternas scio jam. LY. quid, ternas? DE. AMO.
LY. Tun' capite cano amas, senex nequissime?
35 *DE. Si canum seu istuc rutilum sive atrum est, amo.*
LY. Ludificas nunc tu me hic, opinor, Demipho.
DE. Decide collum, si falsum est: vel ut scias,
Vel, ut scias me amare, cape cultrum, seca
Digitum vel aurem, vel nasum, vel labrum:
40 *Si movero me, seu secari sensero,*
Lysimache, auctor sum ut me amando enices.
LY. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est.
Nam meo quidem animo vetulus, decrepitus senex

Tanti-

Tantidem est, quasi [illegible] numi pictum in pariete.

40 *DE. Non tu me argutare, castigare cogitas.*

LY. Ego te? DE. nihil est jam quod tu mihi succenseas.

Fecere tale ante alii spectati viri.

HUMANUM amare est, humanum autem ignoscere est.

Ne sis me objurga. hoc non voluntas me impulit.

50 *LY. Quin non objurgo. DE. at ne deterius tamen*

Hoc facto ducas. LY. egone te? ah, ne dixeris.

DE. Vide sis modò etiam. LY. visum'st. DE. certen'? LY. perdis me.

Hic homo ex amore insanit. nunquid vis? DE. vale.

LY. Ad portum propero: nam mihi ibi negotium est.

55 *DE. Bene ambulato. LY. bene valeto. DE. bene sit tibi.*

Quin mihi quoque etiam est ad portum negotium.

Nunc adeò illuc ibo. sed optimè gnatum meum

Video, eccum. opperiar hominem: hoc nunc mihi viso opust.

Huic persuadere quomodo potis siem,

60 *Ut illam vendat, neve det matri suæ:*

Nam ei dono advexe audivi. sed præcauto est opus,

Ne ad illam me animum adjecisse aliquâ sentiat.

LITES JUDICANDAS] Lites judicio dis[illegible]das, & peragendas. Notandum, reo [illegible] [illegible] est [illegible]. Pari ratione [illegible] qui litem [illegible] [illegible] rem fa[illegible]. Cæterum [illegible] MSS. est, *Tres hodie litis jud.* ut & vett. [illegible]

ET HUI MEMENTO DICERE] *Et, age* [illegible] Plaut. & Ter. semper scribitur, quod [illegible] enim [illegible] rum ab[illegible], & quæ imperâ[illegible] [illegible] are *J. Gulielm.*

FACITE DICTO &c.] Nota, quàm d[illegible] [illegible] nostr[illegible] Servum ad vil[illegible] [illegible] *Præsentis tempore* [illegible] At [illegible] mandata [illegible] ut [illegible] [illegible]

[illegible]

A REPUERASCERE] Proverb. *Bis pueri, senes.* Theopompus Comicus [illegible]

[illegible]

Jam [illegible] atas florida Ter agere [illegible] D.

TERNAS] sc. litteras, *ut M. O.*

SENICANUM] [illegible] MSS. est, *Si [illegible] &c.* quod probat [illegible] elegantissimum [illegible] [illegible] Carm. XI. [illegible] & habebis egre[illegible]

[illegible] Sed me[illegible] [illegible] Cam[illegible]

TANTIDEM EST, QUASI [illegible] ita opt. M. [illegible]

NE SIS ME [illegible] & [illegible]

Ne [illegible]

HOC [illegible] A [illegible]

[illegible]

[illegible]

ACTUS

ACTUS II. SCENA III.

CHARINUS, DEMIPHO.

HOMO me miserior nullus est æquè, opinor,
Neque adversa cui sint plura sempiterna.
Satin quicquid est ut quam rem agere occœpi,
Proprium nequit mihi evenire quod cupio?
5 *Ita mihi mala res objicitur aliqua,*
Bonum quæ meum comprimit consilium:
Miser amicam mihi paravi, animi caussâ, pretio,
Ratus clam patrem meum posse habere.
Is rescivit, & vidit, & perdidit me.
10 *Neque is, cùm roget, quid loquar cogitatum est,*
Ita animi decem in pectore incerti certant.
Nec, quid eorde nunc consilii capere possim
Scio, tantus cum curâ meo est error animo.
Dum servi mei perplacet mihi consilium,
15 *Dum rursum haud placet: nec pater potis videtur*
Induci, ut putet matri ancillam emptam esse illam.
Nunc si dico ut res est, atque illam mihi me
Emisse indico; quemadmodum existimet me?
Atque illam abstrahat, trans mare hinc venum asportet.
20 *Scio, sævus quàm sit, domo doctus. igitur hoccine est*
Amare? arare mavelim, quàm sic amare.
Jam hinc olim invitum domo extrusit ab sese,
Mercatum jussit ire: ibi hoc malum inveni. UBI
VOLUPTATEM ægritudo vincat, quid ibi inest amœni?
25 *Nec quicquam abdidi, abscondidi, abstrusam habebam.*
Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi.
Nec sacrum, nec tam profanum quicquam est, quin
Ibi illico adsit. nec, qui rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.
30 *DE. Quid illuc est, quod solus secum fabulatur filius?*
Sollicitus mihi nescio quare videtur. CH. attate!
Meus pater hic quidem est, quem video. ibo, alloquar. quid fit, pater?
DE. Unde incedis, quid festinas, gnate mi? CH. rectè, pater.
DE. Ita volo. sed istuc quid est, tibi quòd commutatu'st color?
35 *Nunquid ti[illegible] [illegible]t? CH. nescio quid meo animo est ægrè, pater.*
Postea hac nocte [illegible] quievi satis mea ex sententia.

b DE.

DE. Per mare ut vectus, nunc oculi terram mirantur tui.
CH. Magis opinor. DE. id est profectò. verùm actutum absce[illegible]erit.
Ergo edepol palles: si sapias, eas ac decumbas domi.
40 CH. Otium non est, mandatis rebus prævorti volo.
DE. Cras agito, perendie agito. CH. sæpe ex te audivi, pater:
REI MANDATÆ omnes sapientes primum prævorti de[illegible]et.
DE. Age igitur, nolo adversari tuam adversus sen tentiam.
CH. Salvus sum, siquidem isti dicto solida & perpetua est fides.
45 DE. Quid illuc est, quòd ille solus se in consilium sevocat?
Jam non vereor, ne illam me amare hic potuerit rescisceres.
Quippe haud etiam quicquam ineptè feci, amantes ut s[illegible]ent.
CH. Res adhuc quidem hercle in tuto est: nam hunc nescire sat scio
De illâ amicâ. quod si sciret, esset alia oratio.
50 DE. Quin ego hunc aggredior de illâ? CH. quin ego hinc me amolior?
Eo ego, atque mandata amicùm amicis tradam. DE. imò mane.
Paucula etiam sciscitare prius volo. CH. dic quid velis.
DE. Usquene valuisti? CH. perpetuò rectè, dum quidem [illegible]llic fui.
Verùm, in portum huc ut sum advectus, nescio qui animus mihi d[illegible]t.
55 DE. Nauseâ edepol factum credo: verùm actutum abscesserit.
Sed quid ais? ecquam tu advexti tuæ matri ancillam Rhodo?
CH. Advexi. DE. quid? ea ut videtur mulier? CH. non edepol mala.
DE. Ut morata est? CH. nullam vidi melius mea sententiâ.
DE. Mihi quidem edepol visa est, cum illam vidi. CH. eho an vidisti, pater?
60 DE. Vidi: verum non ex usu nostro est, neque adeò placet.
CH. Qui verò? DE. quia non nostra formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quæ texat, quæ molat,
Lignum cædat, pensum faciat, ædis verrat, vapule[illegible],
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum ci[illegible]um.
65 Horunc illa nihilum quicquam facere poterit [illegible]odum.
CH. Eâ caussâ equidem illam emi, dono qua[illegible]n darem matri meæ.
DE. Ne duis, neu te advexisse dixeris. CH. di[illegible] me adjuvant.
DE. Labefacto paulatim. verù[illegible] quod prætern dicere,
Neque illa matrem satis hon[illegible] tuam sequi poterit comes,
70 Neque sinam. CH. qui verò? D[illegible]. quia i[illegible]la forma matremfamilias
Flagitium sit, si sequatur, qua[illegible]do incedat per vias:
Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,
Vel[illegible]icent, voccnt, mol[illegible]sti si[illegible], occe[illegible]tent ostium.
Imp[illegible]a[illegible]tur meæ fore[illegible] el[illegible] carbonibus.
58 At[illegible]ue ut [illegible]n[illegible] sunt maledi[illegible]nt[illegible]s homines, uxori meæ
M[illegible] lent[illegible] nocinium facere. nam quid eo est opus?

CH. Her-

CH. Hercle quin tu rectè dicis: & tibi assentior ego.
Sed quid illâ nunc fiet? DE. rectè. ego emero matri tuæ
Ancillam viraginem aliquam non malam formâ malâ,
80 Ut matrem addecet familias, aut Syram, aut Ægyptiam:
Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro, neque
Propter eam quicquam eveniet nostris foribus flagitii.
CH. Quid si igitur reddatur illi unde empta est? DE. minimè gentium.
CH. Dixit se redhibere, si non placeat. DE. nihil istoc opu'st:
85 Litigare nolo ego vos. quam tuam autem accusari fidem
Multò edepol, si quid faciendum est, facere damni mavolo,
Quàm opprobramentum aut flagitium muliebre efferri domo.
Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
CH. Dum quidem hercle ne minoris vendas, quàm ego emi, pater.
90 DE. Tace modò: senex est quidam, qui illam mandavit mihi
Ut emerem ad istanc faciem. CH. at mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit ad illam faciem, ita ut illa est, emerem sibi.
DE. Viginti minis, opinor, posse me illam vendere.
CH. At ego, si velim, jam dantur septem & viginti minæ.
95 DE. At ego. CH. quin ego inquam. DE. at nescis quid dicturus sum, tace.
Tres minas accudere etiam possum, ut triginta sient.
CH. Quò vortisti? DE. ad illum, qui emit. CH. ubi nam est is homo gentium?
DE. Eccillum video. jubet quinque me addere etiam nunc minas.
CH. Hercle illunc dii infelicent, quisquis est. DE. ibidem mihi
100 Etiam nunc adnutat, addam sex minas. CH. septem, mihi.
Nunquam edepol me vincet hodie. commodis poscit, pater.
DE. Nequicquam poscit: ego habebo. CH. at illic pollicitus est prior.
DE. Nihili facio. CH. quinquaginta poscit. DE. non centum datur.
Potin' ut ne licitere adversum animi mei sententiam?
105 Maximam hercle habebis prædam: ita ille est, cui emitur, senex.
Sanus non est ex amore illius. quod posces, feres.
CH. Certo edepol adolescens ille, cui ego emo, efflictim perit
Ejus amore. DE. multo hercle ille magis senex, si tu scias.
CH. Numquam edepol fuit neque fiet ille senex insanior
110 Ex amore, quam ille adolescens, cui ego do hanc operam, pater.
DE. Quiesce, inquam. istanc rem ego rectè videro. CH. quid agis? DE. quid est?
CH. Non ego illam mancupio accepi. DE. sed ille illam accipit. sine.
CH. Non potes tu lege vendere illam. DE. ego aliquid videro.
CH. Post autem communis est illa mihi cum alio. qui scio
115 Quid sit ei animi, venirene eam velit, an non velit?
DE. Ego scio velle. CH. at pol ego esse credo aliquem, qui non velit.

DE. Quid id meâ refert? CH. quia illi suam rem esse æquum est in manu.
DE. Quid ais? communis mihi illa est eum alio: is nunc hic non adest.
DE. Prius respondes, quàm rogo. CH prius tu emis, quàm vendo, pater.
120 *Nescio, inquam, velit ille illam, necne abalienarier.*
DE. Quid illic quidam, qui mandavit, eùm ille nolet? nihil agis.
Nunquam edepol quisquam illam habebit potius, quàm ille quem ego volo.
Certum est. CH. censen eertum esse? DE. quin ad navim jam hinc eo.
Ibi vænibit. CH. vin' me teeum illò ire? DE. nolo. CH. non placet.
125 *DE. Melius st te, quæ sunt mandatæ res tibi, prævortier.*
CH. Tu prohibes. DE. at tu excusato, te feeisse sedulò.
Ad portum ne bitas, dico jam tibi. CH. auscultabitur.
DE. Ibo ad portum, & ne hic resciscat cauto opu'st. non ipse emam,
Sed Lysimacho amico mandabo. is se ad portum dixerat
130 *Ire dudum. me moror, eum hic asto. CH. nullus sum, occidi.*

VERSUS sunt trimetri confusis numeris, A catalectici & acatal. usque ad eum; *Quid, illoc est*, q, unde deinceps tetrametri procedũt catal. προχαιζοντες. quorum similes sunt & seq. Scenæ versus.

PROPRIUM] i. diuturnum, stabile. V. N. Trin. act. 5:2.

ITA ANIMI DECEM] ita MSS. Cam. Sed J. Gul. Senarium recolligit: *Ita animi in pectore incerti certant decem.* Sic Bacch. *decem linguas* dixit ἀντὶ πολλῶν, act. 1:2. At J. Palm. legit,

Ita animi mede cura in pectore incertant.

Mede pro *me*. Sententia est. Ita me curæ animi incertum reddunt. hoc enim est, *incertare animi.* P. Syrus,

Amans, quid cupiat, scit: quid sapiat, non videt.

quod Scaliger Græce:

Ἐρῶν τί λῆ κὐδοίδεν, οὐχ' ὁρᾷ δὲ τί φρονεῖ.

QUEMADM. EXIST. ME?] V. N. Curc. act. 1:1.

ATQUE ILLAM ABSTRAHAT] Amicus meus, doctiss. M. Piccardus Professor Nor. hoc impeditum sic expeditum ibat legendo: *Atque illam abstrahet, trans mare hinc venum asportans.* Ut τὸ *atque* sit *statim*, nostro usitatum. Idem alias divinatiunculas proposuit credo tres quattuor: sed adolescens: quas compar ipsius, G. [illegible], nuper vulgavit in Centuria Philologic. Epistolarum.

SCIO, SÆVO, QUAM SIT DOMO DOCTUS.] ita è MSS. Cam. Grurerus & Schop. Elegantissima & [illegible] lectio. *Domo [illegible]*, vel, *domi doctus* [illegible], qui è seipso quid expertus est nec opus habeat, ut aliunde discere[t]. [illegible] 2:1. *expertor domo.* V. N. Cist. 2:1. & Mil. 2:2.

ARARE MAVELIM, QUAM SIC AMARE] Mart. l.: 9.22.

Artemidorus amat, Calliodorus arat.

MUSCA EST MEUS PATER, N.] Vide Al. Brassicani Adag. *Musca est.* Non enim parasiti solùm *muscæ* dicti sunt olim, sed et alii homines curiosi, qui nihil non exquirunt & [illegible] trant. Itaque Ægyptios Orus tradit cum *impudentia* signare vellent, muscam pinxisse quia [illegible] mirum vix abacta nihilominùs continuo redeat. Vide I. Lips. Antiq. Lect. 3. & Not. Pœn. 3. 3. Germ. Es ist ein unnütze fliege.

QUIN IBI IL. ADEST] Hæc scriptura est Codd. Cam. & vett. edd. Tamen è sua ed. Meurs. *quin Tibi adest.* Elegans phrasis, quid ni?

ATTATE,] ita I. Palm. *attate, Meus* &c. Interjectio est in re subitâ & timidâ. Ita & MS. sec. at pr. cum edd. *at tace.*

RECTE, PATER] q d. Non festino pater. *Rectè* enim usurpabant interdũ veteres cum negare vellent: negationis tamen particulam religione obstricti ponere nollent Ter. H[ec]. *quid es tam tristis? P. recte, mater.* Ad quem locum Donatus: *Sic loquimur, cum sine injuria interrogantis aliquid reticemus.* Es hat gute weg. V. N. Bacchid. act. 1. 1.

ITA VOLO] i. opto. D.

SED ISTUC QUID EST TIBI QUOD COMMUTATUST COLOR] ita Gruterus è MS. sec. itaque Acid. ex conjectura.

POSTEA] i præterea. D.

MIRANTUR TUI] ita MSS. Cam. Sed I. Gul. distinguit: *[illegible] Magu. CH. opinor. DE. [illegible]* [illegible] cet qui diu in mari vectus erat, magis terram mirabatur, quam solitus erat.

ABSCE-

ABSCESSERIT] sc. aegritudo.

NON EG. MALA.] non deformis, ut Catull. D. Vid. & N. Mil. a. 2: 4.

MIHI QVID. ita MSS. Cam. & omnes meç, praeter Brix. quam Acid. probat. At Grut. suspicabatur; Mihi ne idem ed.

ÆDES VERRAT] σαίρειν δόμα, Eurip. Vide P. Vict. l. 1: 1.

QVÆQ. HABEAT] Coquum significat, & quae panem faciat; non, ut censet Palmerius, quę avide vescatur miseris his quotidianis servilibus escis. in quam quidem sententiam legebat is, Quaeque aveat quotid. Est ergo haec circumlocutio coquae. &, habere coctum cibum, nihil aliud, quam cibum coquere. Ita idem noster apud Varron. lib. 6. L. L. Plautus Epeum fumificum, coquum: ab Epeo illo, qui dicitur ad Trojam fecisse equum Trojanum Argivis, & apte cibum curasse. Ideo ait; Epeum fumificum, qui legioni nostrae habet coctum cibum. Jocose coquum ait vocari a Plauto Epeum fumificum. Talis autem formula loquendi & illa est Cic. 3. de Rep. infestum hab. resp. pro infestare, & similes alibi. J. Gulielm. & V. Acidal.

NE DVCS] MSS. Cam. Ne duas.

OCCENTENT OSTIVM.] Festus: Occentare, dicebant pro convicium facere, cum id clare & cum quodam canore fieret, ut procul exaudiri posset: quod turpe habebatur: quia non sine caussa fieri putabatur. Addit Scaliger: SI. QVIS. CARMEN. OCCENTASSIT. QVOD. ALTEREI. FLAGITIVM. FAXIT. CAPITAL. ESTO. Flagitium apud veteres significabat infamiam. Itaque Plautus (Epid. 3: 4.) majore cum flagitio redades postea: hoc est, cum infamia: & Cato: intestinis flagitiis flagitatus, i. intestinis probris infamatus. unde Flagitatores dicti postea Foeneratores, quòd convicio repetant foenus. Nam odio foeneratorum haec in illos appellatio obtinuit. cùm alioqui leg. XII. flagitare, i. conviciis alicujus existimationem laedere, capital esset. Itaque recte Festus ait, turpe haberi, quia non sine caussa fieri putetur. Vix enim quisquam eo audaciae proveheretur, ut alicujus famam peteret, nisi justissima caussa subesset. Quare occentare non licebat, cum aliquis rem suam repetebat. hoc enim proprie dicebatur flagitare, quod idem, ut puto, lex vocabat, populo poscere. Plaut. Aul. 3: 2. Populo hodie eram te ante ades. quod idem Persa 4: 4. occentare ostium, dixit. Isidorus in Glossis: Pipulo, i. convicio, ploratu. Curc. act. 1: 2.

IMPLEANTVR] Implere, cum genitivo positum: ut Lucr. ararum impleverat urbes. Aul. act. 3: 7. omnes ... implevit ... Men. 1. 5. me implevit flagitii & formidinis. Vide & Turn.

A lib. 7: 15. ubi etiam nomen elogii ab elegio manasse suspicatur: quod in utramq; partem accipitur: ut & elegii nomen tam laudi, quàm vituperationi servit. Et Scal. in Culicem annotat, Elogium propriè esse, quod Gallicè blason: quod tam in bonam, quàm in malam partem accipiendum. Item, Elogium ex Gr. & Lat. voce conflatum esse ut in Prologo & antelogio neque dici elogium quasi eclogium, quicquid alii dicant, &c. Vide ibid. copiosiss. ut & Scip. Gentil. Parerg. lib. 2. cap. 29. Casaubonus tamen in Sueton. lib. 1. contrà omnes docet, elogium planè nihil esse aliud, quàm ἐπίγραμμα, i. titulum, caussae brevem explicationem, praefationem. & Val. Maximum praefationem saepe usurpasse pro elogio &c. Caeterùm quâ ratione carbones impleant fores elogiis, quaestio est. Ego id fieri arbitror, inquit Gruterus, cùm face extinctâ inscribebatur famosum aliquod ostio carmen. Jam enim diu est, quod Lipsius docuit, amantes cùm non reciperentur à puellis intra aedes, deficientes faculas sub autotam ad ostium abjicere solitos. Sed hoc fuerit patientiorū, qui vero calidiores, illi accensa etiam lumina ostio allidebant, & minitabātur exustionem domûs: ut Persa, 4: 4. Inter hos medii erant, quibus sufficiebat januas amicarum calcibus impetere, aut ferro incidere, aut conscribillare extincto titione. P. Arbiter alludit, B totam faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non sentientis labra humerosque sopitis titionibus pinxit. Eleganter sopititi tiones, contrarii sunt ardentibus & vigilantibus. Virg. 8. Æn.

Impositum cinerem & sopitos suscitat ignes.

hunc inaspicuum nominat Ausonius, quod sc. non videatur, & ipse etiam quasi caecus sit. Atque ista eo libentius hebant à petulanti juventute: quia mala, carbone; bona, cretâ solita erant notari. Persius Sat. 5.

Quaeque sequenda forent, & quae vitanda vicissim,
Illa prius cretâ, mox haec carbone notâsti, &c.

In MSS. Cam. est: f. carbonibus elegeorum.

OBIECTENT] ita MS. Cam. sec. & vett. ed.

PENSETVR FLAGRO] verberabitur. tralatio est. L.

SE REDHIBERE] pro, redhibiturum se. Nam Redhibere est recipere & quasi iterum habere: literâ d interjectâ, ut in redamare, redintegrare &c. Vide Scipion. Gentil. & N. Most. 3: 2.

QVAM TVAM] Inconcinnum Acidalio visum, ut diversae sententiae utrinque sensus adhaereant ... multo maxumo. Leg. igitur, Litig. n. e. Fui: neque (subintell. solo) tuam autem accus. fidem ... De particulâ autem, suprà act. 1: 2. Pistoris illud, neque tuam autem non respuit: putat

putat tamen in sermone Senis ptæ amore tantum A non de tantis & perplexi, posse vulgatum terri. Quod & tetinui: cum MSS. Cam. consentirent etiam.

EFFERRI DOMO] Acidalius hoc suspectum habet. Pist. multis afferri domo 1. quam ut in domum meam aliquid flagitii, occasione istius mulieris, inferatur. MSS. leg. efferri.

LUCULENTE] cum lucro: bene.

UT EMEREM AD ISTAM FACIEM] Locutio perelegans. Cist. 1:1. *Ad istam facie est morbus.*

ITA UT ILL EST, EMER.] ita MSS. & edd. expuncto illo, *mulierem*.

QUI ILLAM] Acid. *olim*.

ADNUTAT] ita MSS. Cam. & vett. edd.

SEPTEM, MIHI] At is cui emi, innuit mihi, ut septem addam.

COMMODIS] *Commoda minæ, sunt integræ, iustæ;* justi ponderis, non adulterinæ: *Nonius*, & D. Pseud. 4: 7. Rudente act. 5: 2. *talentum argenti commodum magnum erat in crumena*, Sic apud Ter. Adel. 1: 2. *Commodum dabitur*. ubi Palm. notat: B *Commodum dari*, aut *aliquam rem commodam dare*, pro, amplitet & prolixè dare. At Nannius lib. 1. cap. 2 legit, *hi commodius posuit, pater*. i. majori commodo nostro licetur, utpote qui majus pretium offerat. Et *poscere* hic pro liceri & auctionari omnino ponitur. ita Charinus, *At ille poscit ... est prior*, hoc est, licitatus est. Sed & Alciatus in Parerg. *Pollicitationem* vult esse illud primum pretium, quod ultrò offert emptor, antequam præconem venalem proclamet: quòd ab eo tempore fieri possit licitatio. Hæc Nannius: cujus interpretationes quidem aliquatenus admisit, at emendationem plane rejecit Gruterus.

EGO HABEBO] ita MSS. Cam. Vulgo, *habeat*.

QUINQUAGINTA POSC. [sc. minis sibi emi.

LICITER CONTR.] MSS. & vet. ed. *Ligere*.

MANCUPIO ACCEPI] V. N. Trin. 2: 4. & Pers. 4: 3. & Curcul. 4: 2.

DE. SED ILLE ILLAM] ita cogente sententiâ distinguendum. Rejicit pater objectionem filii. Nihil referre de mancupio, quoniam licet ipse non acceperit, accipere tamen illum senem: nec deterreri ab emptione, quod evictionis periculum non præstetur. *Acidal.*

LEGE VENDERE.] Vide Rævard. ad LL. XII. tabb. c. 16.

EGO SCIO VELLE] Hunc versum magno sententiæ bono reduxit e MSS. Cam. & ex editionibus Grut.

IN MANU] in potestate, væneat an non væneat. *L. D.*

ILLIC QUIDAM] Ille quidam, qui mihi mandavit, ut sibi emerem. Ita ... Sed nugæ meræ sunt. Quin hoc vide. Cur nunc demum dicis, illum ... communis est, nolle eum vendere ... dixeris, tibi mandatum ab alio ut emeres? si ille non velit vendere, quid fiet illo, qui tibi mandavit ... tes? Nihil ag... non constas tibi. Ita mox ... dato eum captat Senex 1 *Melius ...* man... res &c

AD NAVIM JAM HINC EO.] ita MSS. Cam.

CH. NON PLACET] Lege hoc, ... pro affectu Charini. itaque continuand. *DE. ... non placet. ...* Acid.

BITAS] cas. V. N. Epid. 1: 2.

ACTUS II. SCENA IV.

CHARINUS, EUTYCHUS.

PENTHEUM diripuisse ajunt Bacchas. nugas maximas
Fuisse credo, præut quo pacto ego divorsus distrahor.
Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est in vitâ boni?
Certum est, ibo ad medicum, atque me ibi toxico morti dabo:
5 *Quando id mihi adimitur, quâ caussâ vitam cupio vivere.*
EU. Mane, mane obsecro, Charine. CH. qui me revocat? EU. Eutychus
Tuus amicus & sodalis, simul vicinus proximus.
CH. Non tu scis, quantum malarum rerum sustineam. EU. scio.
Omnia ego istæc auscultavi ab ostio. omnem rem scio.

CH. Quid

10 *CH. Quid id est quod scis? EU. tuus pater vult vendere. CH. omnem rem tenes.*
EU. Tuam amicam. CH. nimium multum scis. EU. tuis ingratiis.
CH. Plurimum tu scis. sed qui scis esse amicam illam meam?
EU. Tute heri ipsus mihi narrasti. CH satin' ut oblitus fui,
Tibi me narravisse! EU. haud mirum factum est. CH. te nunc consulo.
15 *Responde, quo leto censes me ut peream potissimum?*
EU. Non taces? cave istuc dixis. CH. quid vis me igitur dicere?
EU. Vin' patri sublinere pulchrè me os tuo? CH. sane volo.
EU. Visne eam ad portum? CH. qui potius, quàm voles? EU. atque eximam
Mulierem pretio? CH. qui potius, quàm auro expendas? EU. unde at erit id?
20 *CH. Achillem orabo, aurum mihi det, Hector qui expensus fuit.*
EU. Sanun' es? CH. pol sanus si sim, non te medicum mihi expetam.
EU. Tanti quanti poscit, vin' tanti illam emi? CH. auctarium
Adicito, vel mille nummûm plus quàm poscet. EU. jam tace.
Sed quid ais? unde erit argentum, quod des, cùm poscet pater?
25 *CH. Invenietur, exquiretur, aliquid fiet. EU. enicas.*
Jam istuc, aliquid fiet, metuo. CH. quin taces? EU. muto imperas.
CH. Satin istuc mandatum est? EU. potin ut aliud cures? CH. non potest.
EU. Bene vale. CH. non edepol possum, priusquam tu ad me redieris.
EU. Melius sanus sis. CH. vale & vince & me serva. EU. ego fecero.
30 *Domi maneto me. CH. ergo actutum face cum præda recipias.*

PENTHEUM] Pentheum Thebarum regem Agave mater sua & matertera Ino & Autonoe cæteræque mulieres Bacchi œstro percitæ discerpserunt, & quasi particulatim excarnificarunt. De quo Horat. 2. Od. 19. & 2. Sat. 3. Ovid. 3. Metam. Seneca in Theb. Eurip. in Bacchis, alii.

NON TU SCIS] verba sunt hominis lamentantis, non interrogantis. valeat ergo Lamb. cum suo *[illegible]*. Grut.

SED QUI SCIS ESSE] ita MSS. Cam. & vet. edd. expresso τῷ *scis*, quod Lamb. vult subintelligi.

NARRASTI. CH. SATIN'] Ineptè *Steph.* transfert personarum [illegible] unctionem. Similis Trin. act. 4 : 3. *Ecce hominem te Stasime nisi [illegible] satin in thermopolio* &c. Grut.

TE NUNC CONSULO, RESPONDE] Antiquè & propriè. utrumque enim [illegible] *Consuli* quam *Respondere* JCtorum est. Horat. 2. Sat. 3.

Ergo Consulere, & mox Respondere licebit?
sunt Relativa. D.

QUI POTIUS QUAM VOLES?] ita Dousa ex Cameraria scripturâ. id est, Qui vero aut quâ caussâ potius eas, quàm voles? q. d. An verò non justa caussa est, quò *Dædaleo ocyor Icaro* voles potius, quàm eas? Idem de sequenti hemistichio dicendum: *Qui potius, quàm auro expendas?* Scitum est Salustii: *Animo cupienti nihil satis festinatur.* D.

UNDE AT ERIT ID?] ita [illegible] & Lamb. At Pylades, & ab hoc Acidal. *τὸ erit* [illegible] ut quod versum corrumpat, & in libris melioribus non appareat. Ego teneo [illegible] quia in vetustiss. illis MSS. est *at [illegible] ritis*: in [illegible] meis aut *atteritis*, aut *arteritis*. inde formes, *at erit id?*

MEDICUM] MS. sec. *medicinum*.

QUANTI POSCIT] sc. emi. & alterum, *tanti*, πλεονάζει. L.

ILLAM EMI] non, *illanc*: ob trochaicum versum. L. fit tunc quidem pes: sed deesse malo, quam nothos supponi [illegible], & possunt alioqui aut sustineri elisionibus aut dividi syllabis. *Grut.*

MELIUS SANUS SIS] melius tibi consulueris si sanus sis. L.

DOMI MANETO ME. CH. [illegible] ACT. F. CUM PR. RECIP.] ita è MSS. Cam. [illegible]. Vulgati, *cum pr. ut recipias.* [illegible] lectionem [illegible] defendit Palm. Spic. p. 81. contra nugas (ut [illegible]) Lambini.

bini. Item Schoppius in Suspect. l. 3. 11. Nam, A *Recipias*, absolutè dictum: pro, Recipias te domum cum prædâ, sive amicâ meâ, quam patri eripies. ita Bacchid. — *rursum in portum recipimus*. V. N. Asin. 2: 3. ad illud: *quassanti capite incedit*. At verò Douza F. l. *cum prædâ me ut recip.* Q. d. da operam, ut cum amica mea, quæ amissa est, me quoque, qui jam perditus & nullus sum, recipias & recuperes. Sic pauld antè: *Vale & vince & me serva*. Nos Gruterum secuti sumus. Dicit. n. fac ut quam primum redeas huc cum præda. Ter. Phorm. *Ad portum quoad se recipiat frater*. Trin. act. 4: 3. *Recipe te, & recurre petere re recenti*. Nec aliter Ter. [illegible] sin. 2: 1. *Quin ad ingenium versutum te recipis* [illegible] *um*, &c.

Actus III. Scena I.

Lysimachus, Pasicompsa.

AMICE amico operam dedi, vicinus quod rogavit,
Hoc emi mercimonium. mea es tu: sequere sanè:
Ne plora: nimis stultè facis, oculos corrumpis tales.
Quid? tibi quidem quod rideas magis est, quàm ut lamentere.
5 *PA. Amabo ecastor, mi senex, eloquere. LY. exquire quid vis.*
PA. Cur emeris me? LY. tene ego? ut quod imperetur facias.
Item quod tu mihi imperes ego faciam. PA. facere certum est,
Pro copiâ & sapientiâ, quæ te velle arbitrabor.
LY. Laboriosè nihil tibi quicquam operis imperabo.
10 *PA. Namque edepol equidem, mi senex, non didici bajulare,*
Nec pecua ruri pascere, neque pueros nutricare.
LY. BONA SI esse vis, bene erit tibi. PA. tum pol ego perii misera.
LY. Qui? PA. quia illic unde advecta huc sum, malis bene esse solitum'st:
Nec mos meu'st ut prædicem quod ego omnes scire credam.
15 *LY. Oratio edepol pluris est hujus, quàm quanti hæc empta est:*
Quasi dicas nullam mulierem bonam esse. PA. haud equidem dico.
LY. Rogare hoc unum te volo. PA. roganti respondebo.
LY. Quid ais tu? quod nomen tibi dicam esse? PA. Pasicompsa.
LY. Ex formâ nomen inditum est. sed quid ais, Pasicompsa?
20 *Possin tu, si usus venerit, subtemen tenue nere?*
PA. Possim. LY. si tenue scis, scio te uberius posse nere.
PA. De lanificio neminem metuo, una ætate quæ sit.
LY. Bonam hercle te & frugi arbitror, maturâ jam inde ætate
Quoniam scis facere officium tuum, mulier. PA. pol doctâ didici.
25 *Operam accusari non sinam meam. LY. hem, istæc hercle res est.*
Ovim etiam tibi ancillam dabo natam annos sexaginta
Peculiarem. PA. mi senex, tam vetulam? LY. generis Græci est,
Eam si curabis, perbona est, tondetur nimium scitè.

PA. H[illegible]

Eam si cur[illegible]r bona [illegible]ur nimium scitè.
PA. H[illegible] qui[illegible] quod dabitur, gratum habebo.
30 *LY. Nunc, mulier, ne tu frustra sis, mea non es, ne arbitrère.*
PA. Dic [illegible]tur, quæso, cu[illegible] sum? LY. tuo hero r[illegible]mpta es rursum.
[illegible] redem[illegible] te: ille me [illegible]avit. PA. animus re[illegible]
[illegible]ecum servatur fides. LY. bono animo [illegible]
[illegible] homo: ita [illegible]pol d[illegible]perit te, atque ho[illegible] vidit.
35 *PA. [illegible]astor jam biennium est, cum mecum rem [illegible] habere:*
Nam [illegible] te [illegible] esse illius, inde [illegible]
LY. Quid ais tu? [illegible] cum tecum habet rem? PA. certo.
Et [illegible]o cum [illegible]
[illegible]
40 *N[illegible] stupri ca[illegible]*
Eti[illegible] um uxore n[illegible] PA. [illegible]?
Neque [illegible] quæ[illegible] LY. non quid[illegible] bene [illegible]vit.
PA. N[illegible] plus amo. LY. pu[illegible] stulta.
Nam illi quidem haud sane [illegible] exc[illegible]runt.
45 *PA. Quid, dentes? LY. nihil est. sequere [illegible]uc me. diem unum oravit*
Ut apud me perbiberem sibi locum: ideo, quia uxor ruri est.

V[illegible] hujus Sc. sunt tetram catal. Hippo-[illegible].

OPERAM DEDI, VIC.] Acidal. [illegible] poni post *rogasset* uti Casinâ: *Quam [illegible] operam à me impetres quod postulas.* Et frustra, quosdam ait abhorrere locutionem. *Dedi operam quod rogabis.*

OCU[illegible] CORR. TALES] [illegible], sicut illud Auso[illegible]: *Et quicquid Socium bellua talis habet* [illegible]

QUID TIBI QUIDEM] ita Grut. e MS. [illegible]

MALIS BENE [illegible] POLITUM EST.] ce[illegible] ambig[illegible]tare vocum. [illegible] & [illegible], edere. [illegible]

SUBTEMEN [illegible] men. Fr. Jun[illegible] ud, [illegible] Nam [illegible] à [illegible]

A *à stando, quòd eo stat omne in te[illegible] filamentum* (exterius puta corium, ut ita dicam, & interius panni, [illegible]: *Subtemen, quod subit staminis Trama, quòd trameat. P[illegible] id genus vestimenti* &c. est enim [illegible] Fulgentio, qu[illegible] Phrygium [illegible] Virgil. dix[illegible]

MATURA JAM INDE ÆTATE] [illegible] MSS.

[illegible]

QUI[illegible] SC[illegible]

PA. P[illegible]

D.[illegible] legit [illegible]

QUIN ET TIBI AN[illegible] [illegible] ser no. & sur d[illegible] deinde, [illegible] nam [illegible] Truc[illegible] [illegible] atate. [illegible] mea Carp. [illegible]

Ceteri [illegible] *tiam* etiam omnes habent [illegible] *cidem*, ut & MSS. [illegible] priores [illegible] *cilam* agnovit, quorum Cam. edidit. Quin & Grotetus malebit; [illegible] *iam tot annis un* [illegible] *vitam annos sexaginta*. Et dignitatem, inquit, ei conciliat ab [illegible] ponitque certum pro incerto more Poetarum: ut etiam Mostell. act. 1: 2. *Qui* [illegible] *annus occi* [illegible]. Non abest ut iidem aliquid mutem, vel putem Theuropidem [illegible] constitutuaant nimis perturbat Tranionem. Suspicor potiùs voluisse augere rei absurditatem numero tam grandi. Et bene Camerarius ad istud, *generis Grati est*, notat: proprium fuisse per [illegible] nomine, [illegible] deque ex Plin. ratio lib. 8. c. 48. & Col. l. 7. 4. Ex enim erant, quæ ob lanarum præstantiam domi ferè [illegible] bantur, non [illegible]. Iam alicujus *ancillam*, dici *ovem*, nihil vetat; cum eo nomine veniat Apuleo [illegible] *alios*, Virgilio *cerva*, aliis alia animalia. Interim ad [illegible] heic ad Demiphonem, non dubitat Grut. Denique Pistoris tentabat: *Quin etiam tibi ovi* [illegible] *dabo*. quæ quidem vox aut proba est, aut ioco facta: rerum revera de ove non loquatur, sed Demiphonem intelligat, qui Pasico [illegible] peculiaris futurus erat *ovem* autem ap[illegible] eâ formâ, qua in Bacchid. duo senes [illegible]. Quod verò Palm. *peculiarem* simpliciter ovem notare scribit caret

A [illegible]

[illegible] Ad [illegible] & pr[illegible] st[illegible] pe[illegible] ce[illegible] a[illegible] nec [illegible].

NE FRVSTRA SI[illegible]

ATQVE HODIE PRIMUM [illegible] simulatque vidit [illegible] *num in præceps prono* [illegible] dicebant *simul* [illegible] *primum ma*[illegible] *sta* [illegible] *dist est*. Siberus.

NEVTER STVPRI CAVSA [illegible] MARET] [illegible] *mare* [illegible] tur Nonius: [illegible] onjungere [illegible] qui amatores cum [illegible] terint & [illegible] mant se mutuo [illegible] lantur. *Limare* [illegible] Lex. [illegible] *eius*. Turn. lib. 1[illegible] 6.

LY. NOLIM [illegible] interpartium est. [illegible] ma[illegible] chum loqui secum de p[illegible] de adolescentis Pasicomplam.

ACTUS III. SCENA II.

DEMIPHO.

[illegible]ANDEM impetravi, ut egomet me corrumperem.
Empta est amica clam uxore meâ & filio.
Certum est; antiqua re[illegible] olim, & servi[illegible] mihi.
Decurso in spatio, [illegible]
5 *Voluptate, [illegible] amore delectarier.*
Nam HANC SE B[illegible] habere ætatem nimio est æquius.
ADOLESCENS cum sit, tum cùm est sanguis integer,
R[illegible] operam dare:
D[illegible] I[illegible] senex sis tunc in otium
10 *Te [illegible] potius: [illegible] jam lucro est*
[illegible] ut [illegible] factis persequar.
[illegible] domum
[illegible] domi.
J[illegible] redicro,

[illegible]

10 *Verum hercle postremo utut est, non ibo tamen,*
Sed hunc vicinum prius [illegible], quam domum
R[illegible] ut mihi ades aliquas conducat [illegible],
Ubi habitet istaec mulier. atque [illegible] cum it foras.

VICINE MEA] in MSS. est [illegible] Nam [illegible] *mea* in [illegible] edd. [illegible] apparet.

[illegible] IN SP. [illegible] MSS. Cam. tamen [illegible] Ter. Ade[illegible] [illegible]: ita enim [illegible] [illegible] S. & 11 & 1[illegible] ali[illegible], *excur[illegible]*.

ADD[illegible]. CUM S[illegible] [illegible] CUM [illegible] Gr[illegible] & altero M[illegible] [illegible] fin[illegible] erut[illegible] & parum[illegible] V[illegible]

A DUM P[illegible]TUR] ita C[illegible] & Lamb. edi[illegible] [illegible] ex [illegible] jecturâ. nam illud *potestur* in [illegible] M[illegible] in edd. [illegible] *potes* vel *p*[illegible] & [illegible] A[illegible] id. pe[illegible] [illegible] *Pab*[illegible] Sa[illegible] [illegible], nempe *Sabiare*, pro tota[illegible] re, Vene[illegible]ris.

HOC UT D[illegible], FACTI, PERSEQUAR] [illegible] *exaequanda sunt*.

[illegible] AD ME IN[illegible]. D. [illegible] ita [illegible] M[illegible] [illegible] & [illegible]

ACTUS III. SCENA III.

LYSIMACHUS, DEMIPHO.

ADDUCAM ego illum jam ad te, si convenero.
DE. Me dicit. LY. quid ais, Demipho? DE. est mulier domi?
LY. Quid censes? DE. quid si visam? LY. quid properas? mane.
DE. Quid faciam? LY. quod opus est facto, facito ut cogites.
5 *DE. Quid cogitem? equidem hercle opus hoc facto existimo*
Ut illuc introeam. LY. itane verò, vervex, intro eas?
DE. Quid aliud faciam? LY. prius hoc ausculta, atque ades.
Prius etiam est, quod te facere aequum ce[illegible]o.
Nam nunc si illò introieris, amplecti voles,
10 *C[illegible] atque osculari. DE. tu quidem*
M[illegible] restas: scis quid acturus siem.
LY. Per[illegible] f[illegible]ses. DE. quodne ames? LY. tanto minus.
Ja[illegible] aetate animaque foetidâ,
S[illegible] remulierem?
15 *[illegible] excutias mulieri?*
[illegible] praemonstras mibi.
DE. [illegible] hoc si censes) coquum
[illegible] qui percoquat
[illegible] LY. hem istuc censeo.
20 *[illegible] toriè.*
DE. Quid [illegible], atque obsonium
[illegible]? LY. quidem te [illegible]r.

Atque her[illegible] fatis,
N[illegible]um hercle [illegible]rater [illegible]?
25 *M[illegible]uo ego uxor[illegible]m, [illegible] rediero,*
Ne illam hic offendat. D[illegible].

M[illegible]IT.] [illegible] a Grut. e MS. fec. [illegible] A [illegible] *Me*[illegible] ut [illegible] commenta[illegible]

V[illegible]RVEX] [illegible] omo ad Venerem inepte[illegible] [illegible]us est. *L.*

AV[illegible]CVLTA ATQ. A[illegible]] M[illegible] [illegible] adolescens [illegible] priusquam [illegible] Vide Non.

QVOD NE AMES] [illegible] quod amat [illegible] of [illegible]

O[illegible]CVLARI] MS. fec. *ausculari* [illegible] *a*[illegible]*ulere.*

JAM P[illegible]ENV[illegible] ÆTATI, ANIMA Q. FŒTIDA] Nonius [illegible] MSS. [illegible] Iuni[illegible] g. *J*[illegible] *plenus.* [illegible] V[illegible] b. 4 [illegible] [illegible] *jam satu p*[illegible] [illegible] & quod gra[illegible] Commen[illegible] lib. [illegible] Savaro [illegible]

[illegible] stere & liberta[illegible] [illegible] *Quid* [illegible] [illegible] T[illegible] *f*[illegible] ant. [illegible] & [illegible] [illegible]us: & cum MS. [illegible]us.

PVLCHRE [illegible]IMVS] V. N. Menæch. act. [illegible]

ACTUS III. SCENA IV.

CHARINUS, EUTYCHUS.

[illegible] *quo quiescere?*
[illegible] *animus domi est.*
[illegible] *inc*[illegible]
[illegible] *caput.*
5 [illegible] *o.*
[illegible] *falsus.*
[illegible] *falsus.*
[illegible] *bus,*
[illegible] *maximum st,*

10 *[illegible] tar[illegible], ad[illegible] fratr[illegible]um.*
[illegible] est, quem currentem video? [illegible] obviam.
[illegible] b[illegible]m quæ Spectatrix [illegible] hominibus.
[illegible] cum obtu[illegible]sti hanc mihi, [illegible] ratus [illegible].
[illegible] restat? eheu [illegible] nequaquam hujus placet.
15 *[illegible], pri[illegible]; [illegible], quod [illegible] caput.*
[illegible] EU. heu, Charine. CH. [illegible] ipsi[illegible] anhelitum,
[illegible] Ubi ego sum? [illegible] apud mortuos?
EU. [illegible] es. CH. salvus sum! [illegible] immortalitas
[illegible] est. hic erit [illegible]: pulchre os sublevit patri.
20 *[illegible]:*
[illegible] antequam [illegible]
[illegible]
ODI [illegible] ORATIO, cum rem agas, longinquum loqui.
Quicquid est, ad [illegible] perveni. EU. prim[illegible] omnium
25 *Perimus. CH. quin tu illud potius nuncias, quod nescio.*
EU. Mulier est abalienata abs te. CH. Eutyche, capital facis.
EU. Qui? CH. quia æqualem & sodalem civem liberum enicas.
EU. [illegible]. CH. [illegible] gladium in jugulum: jam cadam.
EU. Quin tu hercle, animum ne desponde. CH. nullus est, quem despondeam.
30 *Loquere porro aliam malam rem. cui est empta? EU. nescio.*
Jam addicta atque abducta erat, cum ad portum venio. CH. væ mihi,
Montes tu quidem mali in me ardentes jamdudum jacis.
Perge, excrucia carnifex, quandoquidem occœpisti semel.
EU. [illegible] tibi istuc magis est dividiæ, quam mihi ho[illegible] fuit.
35 *CH. Dic, qui emit? EU. nescio [illegible]*
B[illegible]m sodalem? EU. quid me [illegible], q[illegible],
Ut p[illegible] qui percontatus, homin[illegible],
Qui ill[illegible] eos pa[illegible] p[illegible]
[illegible]r? EU. heu me miserum! CH. [illegible] nunc [illegible].
40 *EU. [illegible]? CH. perdidisti me [illegible].*
EU. Di [illegible]unt, [illegible] pape.
Deos a[illegible] testes [illegible]
EU. Quin [illegible] in manu
CH. De[illegible] [illegible]
45 *Ad ma[illegible], d[illegible].*
Pr[illegible]
Ho[illegible] d[illegible].
EU. Q[illegible] ro[illegible] requ[illegible],

 R[illegible]

Rogitares, quis esset, aut unde esset, qui parentes forent,
50 *Civis ne esset, an peregrinus. EU. Ille civem esse ajebat Atticum.*
CH. Ubi habitaret, invenires saltem, si nomen nequis.
EU. Nemo ajebat scire. CH. at saltem hominis faciem exquireres.
EU. Feci. CH. quâ formâ esse ajebant ergo? EU. ego dicam tibi:
Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum,
55 *Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.*
CH. Non hominem mihi, sed thesaurum nescio quem memoras mali.
Nunquid est, quod dicas aliud de illo? EU. tantum quod sciam.
CH. Edepol ne ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.
Non possum durare, certum est exulatum hinc ire me.
60 *Sed quam capiam civitatem, cogito potissimum:*
Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum,
Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Bœotiam.
EU. Cur istuc cepta consilium? CH. quia enim afflictat me amor.
EU. Quid tu ais? quid, cùm illuc, quò nunc ire paritas, veneris?
65 *Si ibi amare forte occipias, atque item ejus sit inopia,*
Jam inde porrò aufugies? deinde item illinc, si item evenerit:
Quis modus tibi exilio tandem eveniet? qui finis fugæ?
Quæ patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.
Cedo, si hâc urbe abis, amorem te hîc relicturum putas?
70 *Si id forte ita sat animo acceptum est: id pro certo si habes:*
Quanto te satius est rus aliquò abire, ibi esse, ibi vivere:
Adeo dum illius te cupiditas atque amor missum facit?
CH. Jam dixisti? EU. dixi. CH. frustra dixti, hoc mihi certissimum est.
Eo domum, patrem atque matrem ut meos salutem: postea
75 *Clam patrem patriâ hâc effugiam, aut aliquid capiam consilii.*
EU. Ut corripuit se repente, atque abiit! heu misero mihi!
Si ille abierit, mea factum omnes dicent esse ignavia.
Certum est præconum jubere jam quantum est conducier,
Qui illam investigent, qui inveniant. post ad prætorem illico
80 *Ibo, orabo ut conquisitores det mihi in vicis omnibus.*
Nam mihi nihil relicui quicquam aliud jam esse intelligo.

[illegible]

Vide [illegible] & VI.I. Annal. [illegible]

[illegible] RESTAT] Nam quod reliquum est [illegible]

[illegible] ita [illegible] cruciator an[illegible] maximo angere. [illegible] dolore hinc formulam [illegible] Cicero his Poetæ verbis; [illegible] quibus è contrario respondere [illegible] lætitiæ, *Tanta [illegible]* Gul. Ar Palm. l. [illegible] quod etiam [illegible] ita dicit. [illegible] Mil. [illegible]

Pelle digitis pulsat: cor credo ego saturus est foras.

IMPETRABILIOR] *Impetrabilis*, qui aliquid impetrare potest. Lamb. *impetrabilior* [illegible] MSS. legi notarat: neque aliter est in MS. sec. Cam. V N. extremâ Mos[illegible]

QVI VIVAT] ita MSS.

CVM REM AGAS] Acidal. l. *cum rem agas*. MS. Cam. sec. *Odi sane or. c. r. agas.*

AD CAPITA RERVM PERVENI] dic summ[illegible] L.

LOQVERE PORRO ALIAM R. ALIAM:] ita MSS. Cam. & Bis. [illegible] *Loquere porro aliam rem*, [illegible] notum est in[illegible] contrà pacatos, *Bonum*. [illegible] ex Apul. Miles. 10. [illegible] *prospiciens foramen*, [illegible]

Loquere porro aliam [illegible]

Et fuit, inquit, [illegible]

Loquere porro [illegible]

Alia enim flumen [illegible] & [illegible] Romanis fuerunt: [illegible] essent. Gruterus [illegible]

Eu. Loquere [illegible] &c.

ut E[illegible] vero Charisius excusserit, [illegible]

[illegible]

[illegible] ATQVE ABDVCTA [illegible] [illegible] vena- [illegible] ab- [illegible]

[illegible] T. [illegible] [illegible] mer[illegible] ho- mo[illegible]

Verbera [illegible]

Plautus Capt. [illegible] 4. [illegible] *cen*, [illegible] te- dia [illegible] *D. P.* & Jac. [illegible] l. 14 [illegible]

[illegible]

ISTANC] ita [illegible] *D.* [illegible] sta re.

EV. QVIN TIBI IN MANV EST] [illegible] tibi [illegible] quod libet. [illegible] Pistori[illegible] verba[illegible] Vide [illegible]

LAPIDE M. MAXIMO] [illegible] simo.

CH. QVID TV FACIS] [illegible] M[illegible]

QVA FORMA ESSE AIEBANT] [illegible] Camerarius [illegible] non est in MS. [illegible] *forma esse ajebant ergo?* [illegible] & [illegible] versus integrior erit: & videri queat ex [illegible] similitudine [illegible]

THESAVRVM [illegible]

[illegible]

[illegible] praedo.

PATRIA] [illegible]

CHALCIDEM] [illegible] urbs Euboeæ [illegible]

SICYONE [illegible] Peloponnesi [illegible]

CORINTHVM] [illegible]

ZACYNTHVM] [illegible]

[illegible] IN PORTV ITA [illegible] MS. [illegible]

[illegible]

PRÆCONI [illegible] A [illegible] q[illegible] in [illegible] g. A[illegible] præco[illegible]. Illustrat [illegible] ver[illegible] b[illegible] d[illegible] *Fictum per [illegible]em, &* [illegible] P. Pithœus Adv[illegible] lib. 1. cap. 2. quæ b[illegible]te operæ pretium est ut & apud A. gell. lib. 11. cap. 18. & lib. 1[illegible]. c. 10. item Marc. F[illegible] lib. 2. c. 20. Parergon. Brisson. l. 1. A[illegible]. *Pretium* autem *indicii* Græcis [illegible] dicitur. [illegible] mò *Judicium* ipsum pro præmio quod in[illegible] datur, Petronius dixit. ficuti Cic. ad Att. [illegible] [illegible] *præcon*[illegible] & [illegible] *præ*[illegible] est *præcon*[illegible] & [illegible] *præ*[illegible]*m.*

[illegible] & [illegible] & [illegible] de[illegible]mus.

[illegible], non *intellig*[illegible].

ACTUS IV. SCENA I.

DORIPPA mulier. SYRA anus.

QUONIAM à viro ad me rus advenit nuncius,
Rus non iturum, feci ex ingenium meum,
Reveni, ut [illegible]um persequar, qui me fugit.
Sed a[illegible]um non vi[illegible] [illegible] [illegible]ram Syram.
5 Atque eccam incedit ta[illegible]m. quin is ocius?
ST. Nequeo mecastor, tantum hoc oneris est, quod fero.
DO. Quid oneris? ST. annos octoginta & quattuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul hæc, quæ porto, deprimunt. DO. aliquid cedò
10 Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra.
ST. Da sanè hanc virgam lauri. DO. abi jam tu intrò. ST. eo.
DO. Apollo, quæso te, ut des pacem propitius,
Salutem & sanitatem nostræ famil[illegible]æ,
Meoque ut parcas [illegible] nato p[illegible] [illegible] propitius.
15 ST. Disperii, perii misera, v[illegible] [illegible] mihi!
DO. Satin' tu sana es, obsecro? quid ejulas?
ST. Dorippa mea, Dorippa. DO. quid clamas, obsecro?
ST. Nescio quæ est [illegible] [illegible] [illegible] hic in ædibus.
DO. [illegible]? [illegible] ST. mulier meretrix. DO. veron serio?
20 ST. N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n[illegible] m[illegible]ris:
[illegible] [illegible] perscitiscere
I[illegible] [illegible] [illegible].
DO. [illegible] [illegible] [illegible]um, ut vid[illegible] [illegible]
[illegible], Juno [illegible]a.
25 DO. [illegible] [illegible]m potest.

I [illegible]

VERSUS sunt [illegible] iambici acatalecti, ejus- [illegible] deinceps [illegible] usque ad [illegible] *[illegible] superam in erumnas* [illegible] unde deinceps [illegible] sunt tetram catal. trochaici. At [illegible] sec. alios versus habet, quales [illegible]

[illegible] EGO INGENIUM MEUM] morem [illegible] meo. L

[illegible] V. N. Menz. [illegible] act. 5 : 1.

[illegible] ATTVOR] [illegible]

[illegible] SANE] in aram impone,

[illegible] Apollo, vel [illegible] significatur: cujus statuam consecratam ante ædes [illegible] Turnebus lib. 7. [illegible] V. tamen N. [illegible] act. [illegible] 1.

VERON [illegible]

A [illegible] Non. Tamen nec vulgatam damnat.

TUAM ALCUMENAM PELLICEM] Ille Alcumena Amphitruonis uxor, cum qua rem habuit Jupiter, Junonis fuit pellex, sic hæc Pa[illegible] [illegible] Arnobius lib. 4. *An uxore contentus [illegible] concubinis pellicibus atque amiculis delectatur.* Sed Pellex apud antiquos [illegible] concubinam, quam Græci [illegible] D. De verborum signif. l. 1. 4. & sic [illegible] dicit *[illegible] pellicem* Curtius [illegible] de Alexandro. [illegible] in locis Valla & [illegible] dæus non bene reponunt *pallacam*: qua voce [illegible] utuntur Plinius lib. 35. & Suecon. in Vesp. Vide A. Popmam. De [illegible] verb.

ACTUS IV. SCENA II.

LYSIMACHUS.

PARUM-ne est hoc malæ rei, quòd amat Demipho,
Ni sumptuosus insuper etiam fiet?
Decem vocasset si ad cœnam summos viros,
Nimium obsonavit. sed coquos, quasi in mari
5 *Solet hortator remiges hortarier,*
Ita hortabatur. egomet conduxi coquum.
Sed eum demiror non venire ut jusseram.
Sed qui hinc nam à nobis exit? aperitur foris.

HORTATOR] [illegible]. Vide No. Ann. act. [illegible] Vir illustr. è Diomede legebat, *Solet hortator r*. Acidal. [illegible] in *solet* producit [illegible] A [illegible] [illegible] *radis esse olim cum [illegible]*

ACTUS IV. SCENA III.

DORIPPA mulier, LYSIMACHUS vir.

MISERIOR mulier me nec fiet, nec fuit,
Tali viro quæ nupserim. heu misera mihi!
Hem, cui te, & tu quæ habeas, commendes viro!
[illegible] decem talenta dotis detuli,
5 *Hæc ut viderem, ut ferrem has contumelias!*
LY. Perii [illegible] jam redit uxor mea [illegible]

Prosi[illegible]

Vidisse eam credo mulierem in aedibus.
Sed quae loquatur, exaudire hinc non queo.
Accedam propius. DO. vae miserae mihi! LY. immo mihi.
10 *DO. Disperii. LY. ego quidem hercle oppido perii miser.*
Vidit. ut omnes te Demipho di perduint!
DO. Pol hoc est, ire quod rus meus vir noluit.
LY. Quid nunc ego faciam, nisi ut adeam, atque alloquar?
Jubet salvere suus vir uxorem suam.
15 *Urbani fiunt rustici. DO. pudicius*
Faciunt illi, quam qui non fiunt rustici.
LY. Numquid delinquunt rustici? DO. ecastor minus
Quam urbani, & multo minus mali quaerunt sibi.
LY. Quid autem urbani deliquerunt? dic mihi.
20 *DO. Quia illa mulier intus est. LY. vidistine eam?*
DO. Vidi. LY. cuia ea sit, rogitas? DO. rescisscam tamen:
Cupio hercle scire. sed tu me tentas sciens.
LY. Vin' dicam cuja est? illa, illa edepol. vae mihi,
Nescio quid dicam. DO. haeres? LY. haud vidi magis.
25 *DO. Quin dicis? LY. quin, si liceat. DO. dictum oportuit.*
LY. Non possum, ita instas: urges quasi pro noxio.
DO. Scio, innoxius. LY. audacter quamvis dicito.
DO. Dic igitur. LY. ego dicam. DO. atqui dicundum est tamen.
LY. Illa est. num etiam vis nomen dicam? DO. nihil agis.
30 *Manifesto teneo, in noxia es. LY. qua noxia?*
Ista quidem illa est. DO. quae illa est? LY. illa. DO. jobia, illa!
LY. Jam si nihil usus esset, jam non dicerem.
DO. Non tu scis quae sit illa? LY. immo etiam scio:
De istac sum judex captus. DO. judex? jam scio
35 *Huc tu in consilium illam advocasti tibi.*
LY. Immo sic sequestro mihi data est. DO. intellego.
LY. Nihil hercle istius quicquam est. DO. numero purgitas.
LY. Nimium negotii repperi. enimvero haereo.

D[illegible] ... *la, [illegible] pudor [illegible] auxilium [illegible]* ... *ma.*

URBANI FIUNT [illegible]

QUIA [illegible]

[illegible] CAM TAM.] [illegible] habet [illegible].p. [illegible] & vers. [illegible]

CUJA EST? ILLA. [illegible] D.] ita e MSS. [illegible] L. Meur[illegible] Per[illegible]as [illegible] [illegible] patrem habitat[illegible] hoc loco [illegible] Trin. [illegible] 4. 3.

—— *quid est ei nomen? SY. quod edepol homini probo.*

CH. Lubet audire. SY. [illegible] edepol, illi illi. Va mi-sero mihi.

INNOXIUS] sc. es.

MANIFESTO TENEO, IN NOXIA ES.] ita MSS. Cam. At D. F. [illegible] *Man. teneo in no-xia. sc. se.* ut Cas. *Manifestò teneo in noxiâ inimicos meos.*

DO. IOHIA, ILLA.] ita MSS. & Editio Cam. *DO. johia.* Vulgò, *jò, illa.*

[illegible] IAM [illegible] MUL[illegible]

[illegible] ISTAM [illegible]CARI TIBI.] [illegible] [illegible] apud [illegible]

[illegible] DATA [illegible].] Sequ[illegible] dicitur [illegible] controver[illegible] [illegible] & [illegible] bant Ap[illegible] Vide Andr. [illegible] Trad. [illegible] ex [illegible] genere. V S[illegible]. Trans. [illegible] Cæterùm R[illegible] ad L. XII. Tabb. c. 6. hinc etiam probat, *Homines [illegible] apud [illegible] deponi potu[illegible]* [illegible] & [illegible]bus o-lim [illegible] fuisse. Quæ autem res mobiles apud se[illegible] non posita fuerit, eam in æde [illegible] custoditam esse.

INTELLEGO] ita MSS. semper: nusquam *intelligo.*

NUMERO] i. nimium citò. V. N. Mil. catte-mà.

ACTUS IV. SCENA IV.

COQUUS, LYSIMACHUS, DORIPPA, SYRA.

[illegible]E, [illegible]tum. nam mihi amatori sunt
Co[illegible]nda [illegible], atque equidem cùm recogito,
[illegible]bis [illegible], non cui conducti sumus.
Nam QUI AMAT, QUOD AMAT, si id habet, id habet (pro cibo:
5 *[illegible], amplecti, osculari, [illegible] qui.*
Sed nos confido [illegible] domum.

Ite hac. sed eccum qui nos conduxi[illegible], sen[illegible].
LY. Ecce autem, perii! coquus ade[illegible]. CO. [illegible]
LY. Abi. CO. quid? abeam? LY. st, a[illegible] CO. [illegible] LY. a[illegible]
10 *CO. Non estis cœnaturi? LY. jam [illegible].*
Sed interii! DO. quid ais tu? et[illegible]
Jusserunt ferri, quos inter ju[illegible]ex [illegible]?
CO. Haeccine tua est amica, quam [illegible] mihi
Te amare dixti, cùm obsonabas? LY. [illegible]?
15 *CO. Satis scitum filum mulieris. [illegible] le an nec hoc?*
LY. Abin directus? CO. [illegible] mala [illegible]. LY. at tu malus.
CO. Sciteam hercle opinor satis concubin[illegible]. LY. [illegible] abis?
Non ego sum, qui te dudum conduxi. CO. quid [illegible]
Imo hercle tu istuc ipsus. LY. væ misero mihi!
20 *CO. Nempe uxor ruri est tua, quam dudum dixeras*
Te odisse æque, atque angues. LY. egon' istuc dixi tibi?
CO. Mihi quidem her[illegible]. LY. ita me amabit Juppiter,
Uxor, ut ego illud nunquam dixi. DO. etiam ne[illegible]as?
CO. Non te odisse ajebat, uxorem verùm suam.
25 *DO. Palàm istæc fiunt, te me odisse. LY. quin nego.*
CO. Et uxorem suam ruri esse ajebat. LY. hæc ea est.
Quid mihi molestus? CO. quia me non novisse ais.
N[illegible] metuis tu istanc? LY. sapio: nam mihi unica est.
CO. [illegible] in me experiri? LY. nolo. CO. mercedem cedò.
30 *LY. Cras petito; dabitur. nunc abi. DO. heu miseræ mihi!*
LY. Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
ALIQVID MALI esse propter vicinum malum.
CO. Cur hic astamus? quin abimus? inc[illegible]
Si quid tibi evenit, non est culpa m[illegible]
35 *LY. Quin me eradicas m[illegible]. CO. [illegible]io jam quid velis,*
N[illegible] hinc me abire v[illegible]. LY. [illegible] quam. CO. abibitur,
Dr[illegible]hmam dato. LY. [illegible]. CO. dari ergo sis ju[illegible]e.
D[illegible]ri pote[illegible]nunt. LY. quin ab[illegible]?
P[illegible] ut [illegible]. CO. [illegible]ite, apponite
40 *[illegible] s[illegible]ni.*
[illegible] aut [illegible] jubebo abs te peti.
[illegible] um mirari [illegible]quum
[illegible]. dicam quid est.
DO. [illegible] damni facis aut flagiti

A[illegible]

Nec pol ego patiar, sic me nuptam tam male,
Measque in ædes sic [illegible] obductarier.
Syra, i rogato meum patrem verbis meis,
Ut veniat ad me jam simul tecum huc. SY. eo.
LY. Nescis negotii quid sit, uxor, obsecro?
50 *Conceptis verbis jam jusjurandum dabo,*
Me nunquam quicquam cum illa. jamne abiit Syra?
Perii hercle. ecce autem hæc abiit. væ misero mihi.
At te vicine dii deæque perduint,
Tuâ cum amicâ, cúmque amationibus.
55 *Suspicione [illegible] me indignissimè:*
Concivit hostes; [illegible] uxor est acerrima.
Ibo ad forum, atque Demiphoni hæc eloquar,
Me istanc capillo protracturum [illegible],
Nisi hinc abducit, quo vult, ex hisce ædibus.
60 *Heus uxor, uxor: quanquam tu irata es mihi,*
Jubeas, si sapias, hæc intrò hinc auferrier:
Eâdem licebit mox cœnare rectius.

ATQUE QUID. CUM RECOGITO] MSS. A & omn. edd. vett. τὸ *equidem* respuunt, & ferè omn. legunt *cogito*.

NON CUI CONDUCTI S.] MSS. ambo, *non ducti sumus*: ut & Pius, & omn. mei, præter Ald. qui Brix. tradux. hi enim, *non ei cui ducti s.*

NAM QUI AMAT] Verè & scitè nimis amantium sententias exprimit hæc sententia. Et rara dicendi Venus est, *Habere pro cibo*, qua [illegible] est & alibi: *Quis pro cibo habeat te verberari*: D. At H. Steph. ita interpungit:

——— *id habet pro cibo Videre, ampl.*

AMPLECTI, OSCULARI, ALL.] ita MSS. & omn. edd. vett. nisi quod Brix. *atque alloq.*

ONUSTOS [illegible] & probe saburratos.

SED INTERII] Ald. *Sed interii*. quod alterum fit nimis languidum. Ira [illegible] Coquum iterum juberet.

FILUM] oris lineamenta, [illegible] species. *Filum*, extremitatem corporis [illegible] sæpe vocant, inprimis Lucretius.

VERUM HERCLE, AN [illegible]] ita Ed. Aldi. quod & Lamb. agnovit & explicat. Jocatur [illegible] in Senem, [illegible] quod dixerat, *Satis [illegible] filum [illegible]*. [illegible] hoc [illegible] *hercle habet* [illegible] Gr[illegible] rit [illegible] & [illegible] ximè solent, quibus [illegible] cur & exerceatur. Et Valla, [illegible]

scit: nec aliter v. edd. Palm. l. *Nereum hercle amat*. Hominũ omniumq; formosissimus Nireus celebratur. itaque Plautus, Bella est, inquit, amica tua: sed & ipsa Nirea amat, cum te deperit, ut ironia fit in formam Lysimachi. Gruterus prodit in primo MS. Cam. hærere, *Verum hercle amet*: in altero, *an..et*. ut suspicer tale quid huic reponendum, quale Rud[illegible] act. 3: 4. *nam unus* [illegible] [illegible] uterque [illegible] to [illegible]

[illegible]

Nam *&* [illegible] S[illegible] li[illegible] & [illegible] Erg[illegible] dus est locus [illegible] dens [illegible] [illegible] Syra.

T[illegible] MS. & præter Brix. [illegible]

[illegible]

[illegible]. At [illegible] Emendat [illegible] a Palm. [illegible]

ri, sed [illegible] verè. *Experimur mercenarios* [illegible] m eo- [illegible] op[illegible] uti [illegible]. supra, [illegible] & h[illegible] rog[illegible] ocis, [illegible] fut[illegible] in pe[illegible]do prand[illegible] Ly[illegible]a-chus. c[illegible] et ille. at tu, inquit, merce-dem [illegible] ductō debetur. Hæc ille, & S[illegible] in Spicilegio ad Phædrum.

N[illegible]] MSS. & omn. vetr. *Solo.* Cam[illegible]. & L. *no*[illegible].

DO[illegible] IEV MISERÆ MIHI LY. NVNC] [illegible] d. Brix. Pari[illegible]. Lamb. & Douzæ. At MSS. C[illegible]. Veneta, & Argent. ab illis, *Heu mi era &c* o[illegible] dant Dorippæ, usque ad *COC. Cur b.* Sed ve-rum [illegible] quod repræsentavi, sequentia videntur evincere.

ALIQVID MAL[illegible]] Tale illud *Proverb.* Ebræ-orum: *Væ malo: & væ vicino ejus.* item. *Contuber-nales improbi cum eo vapulant.* Vide proverbia *Ben-Siræ*, qui c[illegible]licur fuisse nepos Prophetæ Jere-miæ & Comment. J. Drusii i[illegible]eadem.

DVM ILLI PONVNT] discipuli obsoni[illegible]m.

SCORTA OBDVCTARIER] in conspe-ctum duci. Lucanus: *tenebræ obduxere oculos.*

C[illegible] *jam obdu*[illegible] supra.

SVSPICIONE [illegible] MS o[illegible]t & [illegible] e[illegible] &, puto, germanum est. V[illegible] hi[illegible] D. F. *s*[illegible] *sonum im*[illegible]*it.* [illegible] *Qui me imple*[illegible] *flagitii.* Firmaba[illegible] suam, q[illegible] *fus*[illegible] nunquam [illegible] ductā in Plauto legatur, ut in A[illegible] Bacc[illegible]. & Trin. bis terve, item A[illegible] Pseud. act. 1. sc. 5. Immo, m[illegible] Do[illegible] reperias in Classicis Scriptoribus [illegible] incorruptis quidem. Martial. lib [illegible]

O[illegible]tur, minima [illegible] est su[illegible]

P. Syrus Mimus:

Suspicio sive ipsa rivales parit.

Idem:

Ad tristem partem strennua est [illegible]

Etiam J. Cæs. Scaliger:

Suspiciosus, lacrimans, gemens, ame[illegible]

item J. Lipsius:

Suspiciosos, fraudulentos [illegible]

CONCIVIT HOSTIS] con[illegible]

ABDVCIT] ita MSS. ambo & vet. ed.

EADEM] sc. operâ, vivemus laut[illegible].

ACTUS IV. SCENA V.

SYRA serva, EUTYCHUS.

HERA quò me misit ad patrem, non est domi:
Rus abiisse ajebant. nunc domum renuncio.
EU. Defessus sum urbem totam pervenarier,
Nihil investigo quicquam de illâ muliere.
5 Sed mater rure rediit. nam video Syram
Astare ante ædeis. Syra. SY. quis est, qui me vocat?
EU. Herus atque alumnus tuus sum. SY. salve, alumne mi.
EU. Jam mater rure rediit? responde mihi.
SY. Sua quidem salute ac familiæ maximâ.
10 EU. Quid istuc negotii est? SY. tuus pater bellissimus
Ami[illegible] intrò in ædeis. EU. quomodo?
SY. A[illegible] rure eam offendit domi.
EU. P[illegible] istarum esse operarum patre[illegible]
E[illegible] intus? SY. etiam. EU. sequ[illegible]

HEM

HERA Q[illegible] ME [illegible] Cam. sec. A [illegible] d. Cætera [illegible] quæ vel [illegible].

AL[illegible]MNU[illegible] Alumnum [illegible]. longa [illegible] p[illegible]ter & τροφιμ[illegible] hoc e[illegible] acti- v[illegible] & p[illegible], tam pro eo qu[illegible] quam [illegible] Vellam & subseq[illegible] ejus, clari[illegible] au- [illegible] Cypro, [illegible], & e[illegible] do- ce[illegible] us ad Horat. [illegible] od. 18. [illegible] & nos è [illegible] Commentario.

SUA QU[illegible]M SALUTE] Cato. *Si quid bona* [illegible] *enerit, benigne de[illegible]endent.* [illegible] 14[illegible] *Bona salute,* putat verbum esse q[illegible] nem & salutem o[illegible]abantur con- trariaque deprec[illegible]bantur. Ita ergò fuerit, *bona salute, tamquam [illegible] propitia.*

SUA Q. SALUTE] MSS. & omn. vett. edd. qu[illegible] con[illegible]ratim, *cum q. [illegible] a fam[illegible] ma- xima* una Brix. in ferè *omni.* u[illegible] suum [illegible] ar- [illegible] est A[illegible].

ISTARUM [illegible] OPERARUM] V. N. A[illegible] Prologu.

ACTUS IV. SCENA VI.

SYRA.

ECASTOR lege dura vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miseræ, quam viri.
Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro.
5 *Uxor viro si clam domo egressa est foràs,*
Viro fit caussa, exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quæ uxori est, viro!
Nam UXOR CONTENTA EST, *quæ bona est, uno viro.*
Qui minus vir unâ uxore contentus siet?
10 *Ecastor faxim, si itidem plectantur viri,*
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Ut illæ exiguntur quæ in se culpam commerent;
Plures viri sint vidui, quàm nunc mulieres.

IMPUNE EST VIRO] C[illegible], apud Agel[illegible] 10. c. 23. *In ad[illegible] si deprehendisses, sine judicio impune n[illegible], si adulterares, digito non auderes c[illegible] jus est.* De hac lege, quam cum Plauto *duram* Plutarch. vocat, luculenter Alb. Gen[illegible] 6. c. 11. de [illegible].

EXIGITUR MATRIMONIO] [illegible]us Facilè inducor, antiquitus rep[illegible] ad- jecisse caussam: ideoq; a[illegible] etinenti Phil. 2. Cic. *Mimam [illegible] ex XII. tabulis caussam addidit, exegit.* Et [illegible] cit hic Syra: item i[illegible]us *Repudii* [illegible], quod allegat Festus: *Repudium, Verres ait [illegible], quod fit ob rem pudendam.* Si sic, [illegible] rem [illegible] enunciasse, fit simile vero, &c. Vide & N. A- [illegible].

EXIGITUR [illegible] Bacchid. [illegible] *gam [illegible]rum* [illegible] Et notatur [illegible]tus de loco. Terent. Pro[illegible] Hecyr.

Partim [illegible] artim [illegible]

Ita Prudent. [illegible], dispu[illegible], di- [illegible]atas. De [illegible] cur[illegible] Chr[illegible]. Ber[illegible] in Manuduct. ad [illegible].

UTINAM LEX [illegible] à [illegible] inter- punctum con[illegible]. [illegible]abat enim, ut non minor [illegible] peccarent [illegible] fœminæ.

UXOR CONTENTA EST, QUÆ BONA EST UNO VIRO] Hor. 3. Od. 24.

Dos est magna parentium
Virtus, & [illegible] alter[illegible] viri
Certo fœdere castitas

ACTUS

ACTUS V. SCENA I.

CHARINUS.

LIMEN superum inferúmque salve, simul autem vale.
Hunc hodie postremum extollo meâ domo patriâ pedem.
Usus, fructus, victus, cultus jam mihi harunce ædium
Interemptu'st, interfectu'st, alienatu'st, occidi.
5 *Dii penates meum parentum, familiæque Lar pater,*
Vobis mando, meum parentum rem bene ut tutemini.
Ego mihi alios deos penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem: ab Atticis abhorreo:
Nam UBI MORES deteriores increbrescunt indies,
10 *Ubi, qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,*
Ubique id eripiatur, animo tuo quod placeat maximè:
Ibi quidem si regnum detur, non est cupida civitas.

LIMEN SUPERUM INFERUMQ. SAL- A VE [illegible] domum in perpetuum deserere ani- mam [illegible] limini salutare sol[illegible]bant. Roma- ni [illegible] aliquid [illegible] nib[illegible]s & [illegible]libus tri- buebant. [illegible] apud T[illegible] *liminis* [illegible] oscu- l[illegible] ut apud V[illegible] Æn. [illegible] quidem [illegible] e cep[illegible]bat. Vide Tu[illegible] [illegible] 23. & [illegible] 11 [illegible]

DII PENATES. Aul. a. 8.

UBI QUI AMICI, QUI INFID.] ita Palm.

UBIQ. ID ERIP.] MS. Cam. l. *Ubi quid erip.* Hinc Grut. conjecit, *Ubique id erip.*

NON EST CUPIDA CIVITAS] i. cupi- e[illegible]a, e[illegible]pet[illegible]bi[illegible]s: *D.* Non sum ejus cupidus c[illegible] [illegible]pr. MS. legerat *cupida*. Sed [illegible] [illegible] [illegible]um putat Meursi[illegible] [illegible] *D* pro *T* [illegible]cripserint. [illegible] rus tamen habitat, an debeat admitti, versu et- iam refragante.

ACTUS V. SCENA II.

EUTYCHUS, CHARINUS.

DIVUM atque hom[illegible] q[illegible] Spectatrix atque Hera eadem es hom[illegible],
[illegible] obtul[illegible] hanc mihi, grates ago.
Ecquis[illegible] letus letitiâ fuat?
Domi er[illegible] quod quærita[illegible] sex sodales repperi,
5 *[illegible], Civit[illegible]m, Lætitiam, Ludum, Joc[illegible]*
Eo[illegible]u pessum p[illegible]deas,
Iram, In[illegible], [illegible]tium, Pertinaciam.
[illegible], Exi[illegible]m, Inopiam, Solitudinem.

Da[illegible]

Date dî, quæso, conveniendi mihi ejus celerem copiam.

10 *CH. Apparatus sum, ut videtis: abjicio superbiam.*
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger:
Egomet sum mihi imperator, idem egomet mihi obedio:
Egomet mihi fero, quod usu st. ô CUPIDO QUANTUS ES!
Nam tu quemvis confidentem facilè tuis factis facis,

15 *Eundem ex confidente actutum diffidentem denuò.*
EU. Cogito, quonam ego illum curram quæritatum. CH. certa rest.
Me usque quærere illam, quò quò hinc abducta est gentium,
Neque mihi ulla obsistet amnis, neque mons, neque adeò mare,
Nec calor: nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem.

20 *Imbrem perpetiar, laborem sufferam, Solem, sitim,*
Non concedam, neque quiescam usquam noctu, neque interdius
Prius profectò, quàm aut amicam aut mortem investigavero.
EU. Nescio cuja vox ad aurem mihi advolavit. CH. invoco
Vos Lares viales, ut me bene juvetis. EU. Juppiter!

25 *Estne illic Charinus? CH. cives bene valete. EU. illicò*
Sta, Charine. CH. qui me revocat? EU. Spes, Salus, Victoria.
CH. Quid me voltis? EU. ire tecum. CH. alium comitem quærite,
Non amittunt hi me comites qui tenent. EU. qui sunt ei?
CH. Cura, Miseria, Ægritudo, Lacrimæ, Lamentatio.

30 *EU. Repudia istos comites, atque huc respice, & revortere.*
CH. Siquidem mecum fabulari vis, subsequere. EV. sta illico.
CH. Malè facis, properantem qui me commorâre. Sol abit.
EV. Si huc item properes, ut istuc properas, facias rectiùs,
Huc secundus ventus nunc est, cape modò vorsoriam:

35 *Hic favonius serenus est, istic auster imbricus:*
Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctûs conciet.
Recipe te ad terram, Charine, huc. nônne ex adverso vides?
*Nubis ater imberque instat. aspice nunc ad sinistram **
** Cælum ut est splendore plenum, ex adverso vides.*

40 *CH. Religionem illic objecit: recipiam me illuc. EU. sapis*
O Charine. contrà pariter fer gradum, & confer pedem,
Porrige brachium, prehende. jam tenes? CH. teneo. EV. tene.
Quò nunc ibas? CH. exulatum. EU. quid ibi facere vis? CH. quod miser.
EU. Ne pave, restituam jam ego te in gaudia, antequam is. CH. eo.

45 *EU. Maximè quod vis audire, id audies quod gaudeas.*
Sta illico. amicus advenio multum benevolens. CH. quid est?
EV. Tuam amicam. CH. quid eam? EV. ubi sit ego scio. CH. tun' obsecro?
EV. Sanam & salvam. CH. ubi eam salvam? EV. quò ego scio. CH. ego me
(mavelim.

EV.

EV. Potin' ut animo sis tranquillo? CH. quid si animus fluctuat?
50 *EU. Ego istum in tranquillo & tuto sistam tibi, ne time.*
CH. Obsecro te, loquere nunc ubi sit, ubi eam videris.
Quid taces? dic. enicas me miserum tuâ reticentiâ.
EV. Non longè hinc abest a nobis. CH. quin ergo commonstras, si tu vides?
EU. Non video hercle nunc, sed vidi modò. CH. quin ego videam, facis?
55 *EU. Faciam. CH. longinquum istuc amanti est. EV. etiam metuis? omnia*
Commonstrabo. amicior mihi nullus vivit, atque is est,
Qui illam habet: neque est cui magis me velle melius æquum siet.
CH. Non curo istuc, illam quæro. EV. de illâ ergo ego dico tibi.
Sanè hoc non in mentem venit dudum, uti tibi dicerem.
60 *CH. Dic igitur, ubi illa est? EU. in nostris ædibus. CH. ædis probas,*
Si tu vera dicis, pulchréque ædificatas arbitror.
Sed quid ego istuc credam? vidistin'? an de audito nuncias?
EV. Egomet vidi. CH. quis eam adduxit ad vos? EV. iniquè rogas.
CH. Vera dicis. EV. nihil, Charine, te quidem quicquam pudet.
65 *Quid tuâ refert, qui cum istâc venerit? CH. dum istuc fiet.*
EU. Est profectò. CH. opta ergo ob istunc nuncium quid vis tibi.
EV. Quid, si optabo? CH. deos orato, ut ejus faciant copiam.
EU. Derides. CH. servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc reicio. heus aliquis, heus actutum huc foras
70 *Exite, illinc pallium mihi huc ferte. EV. hem nunc tu mihi ut places!*
CH. Optimè adveniens puere, cape chlamydem atque hæc. istinc sta illico:
Ut, si hæc non sint vera, inceptum hoc itiner perficere exsequar.
EV. Non mihi credis? CH. omnia equidem credo, quæ dicis mihi.
Sed quin introducis me ad eam, ut videam? EV. paulisper mane.
75 *CH. Quid? manebo? EV. tempus non est nunc introeundi. CH. enicas.*
EV. Non opus est, inquam, nunc intrò te ire. CH. responde mihi,
Quâ caussâ? EV. operæ non est. CH. cur? EV. quia non est illi commodum.
CH. Itane commodum illi non est, quæ me amat, quam ego contrà amo?
Omnibus hic ludificatur me modis. ego stultior,
80 *Qui isti credam. commoratur: chlamydem sumam denuo.*
EV. Mane parumper, atque hoc audi. CH. cape sis, puer, hoc pallium.
EV. Mater irata est patri vehementer, quia scortum sibi
Ob oculos adduxerit in ædis, dum ipsa ruri abest:
Suspicatur illam amicam esse illi. CH. zonam sustuli.
85 *EV. Eam rem nunc exquirit intus. CH. jam machæra est in manu.*
EV. Nam si eò te nunc introducam. CH. tollo ampullam, atque hinc eo.
EV. Mane, mane Charine. CH. erras, me decipere haud potes.
EV. Neque edepol volo. CH. quin tu ergo itiner exsequi meum me sinis?

EU.

EV. Non sino. CH. ego me moror. tu puere, abi hinc intrò ocius.
90 *Jam in currum escendi, jam lora in manus cœpi meas.*
EV. Sanus non es? CH. quin pedes, vos in curriculum conjicitis
In Cyprum rectà? quandoquidem pater mihi exilium parat.
EV. Stultus es. noli istuc quæso dicere. CH. certum est exsequi,
Operam ut sumam ad pervestigandum ubi sit illæc. EV. quin domi est.
95 *CH. Nam hic quod dixit, id mentitu'st. EV. vera dixi equidem tibi.*
CH. Jam Cyprum veni. EV. quin sequere, ut illam videas quam expetis.
CH. Percontatus non inveni. EV. matris jam iram neglego.
CH. Porrò proficiscor quæsitum. nunc perveni Chalcidem,
Video ibi hospitem Zacyntho: dico quid eò advenerim:
100 *Rogito quis eam vexerit, quis habeat, si indaudiverit.*
EV. Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intrò ambulas?
CH. Hospes respondit, Zacynthi ficos fieri non malas.
EV. Nihil mentitus est. CH. sed de amicâ sese inaudisse autumat,
Hic Athenis esse. EU. Calchas iste quidem Zacynthiu'st.
105 *CH. Navem conscendo, proficiscor illico. jam sum domi.*
Jam redii exilio. salve mihi sodalis Eutyche:
Ut valuisti? quid, parentes mei valent? cœna dabitur.
Bene vocas, benignè dicis: cras apud te, nunc domi.
Sic decet, sic fieri oportet. EV. ehò, quæ tu somnias?
110 *Hic homo non sanus est. CH. medicari amicus quin properas?*
EV. Sequere sis. CH. sequor. EV. clementer quæso, calces deteris.
Audin tu? CH. jamdudum audivi. EV. pacem componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata. CH. i modò.
EV. Propter istanc. CH. i modò. EU. ergo cura. CH. quin tu ergo i modò.
115 *Tam propitiam reddam, quàm cùm propitia est Juno Jovi.*

QUÆ SPECTATRIX] V.N. act. 3: 4. Atque hæc Scena desperati amoris affectibus abundat.

FUAT] MS. pr. *fiet*: sec. *fiat*.

DOMI ERAT] Numeris & sensui aliquid deest. Germanum puto: *Domi erat, quod foris quæritabam*. Et solet ita Plautus conjungere *domi, foris*. Acidal.

ABIICIO SUPERBIAM] Hoc eò dicit, quod eat sine comite, servo, equo & cæteris ad iter necessariis: L.

CERTA REST.] *rest.* ita MS. Cam. rectè prorsus, Grutero judice.

ULLA On. AMNIS] Non. & Prisc. docent, veteres in masc. æque ac fœminino *Amnis* protulisse.

NEC CALOR] Notabam *Calor* hic positum neutro genere, pro *calus*: ut *ador* & *adus*: *decor* & *decus*. nec dubitabam quin ad hanc faciem corrigendus apud Nonium locus in *Calor*. inepte enim A ibidem legitur *calorem*. cum adducat exempla, quæ utrumque recipiant genus. Sed & Junius Philargyrus ad lib. 2. Georg. Virg. ita citat hunc versum:

Neque frigus neque calor metuo, neque ventum neque grandinem.

Calor, inquit, pro *calorem*: aliter hypermetrus versus erit: Grut. At ego distinctunculà juvi.

NON CONCEDAM] ita MSS. Cam. & vett. *Concedere*, est quiescendi caussâ aut consistendi, in locum quempiam secedere. Rud. *Paullisper remitte restem, dum concedo & consulo*. Palmer. leg. *consîdam*.

INVOCO VOS LARES VIALES] Turn. l. 7. 15. *Lares Viales*, dii sunt, qui viæ præsunt, ut sint θεοὶ ἐνόδιοι: quos invocare solent, qui peregre proficiscuntur, & ad viam se accingunt: quo etiam cognomento colebatur Mercurius &c. Scaliger in Catalect. ad illud, *Semitalibus diis*: ἐνόδιος, καὶ ἐνοδία. hoc est, ἐμοῦ καὶ ...

Sed & alii dii peculiares *semitales*; quos *Lares Viales* vocat Plautus. Est & *Bibia* dea Arnobio. Nam in ambiviis & triviis olim carri & cisia conducebantur. hinc igitur *Semitales dii*. Sed & *Dii Vii* erant &c. de quibus ibid. Scaliger. Sed Vide mihi Not. Bacch. act. 2: t.

BENE JUVETIS] MS. Cam. alter & olim cusi. *bene tuetis*. nec improbat Grut.

SOL ABIIT] Sic Catull. *abit dies*. Bacchid. 5: 2. *It dies*.

CAPE MODO VORSORIAM] Turn. l. 20: 4. *Vorsoria*, funis est, quo vertitur velum secundum auram. Alciatus: *Vorsoria* instrumentum est nauticum, quo secundum auram navis vertitur. Nonnulli (*inquit idem*) existimant, eo cognosci solitum, unde flaret ventus: inde, *Cape vorsoriam*, id est, ut vulgo dicitur, *Verte manum*. V. N. Trin. 4: 3.

HIC FAVONIUS SERENUS EST] Gifan. ad illud Lucr. lib. 1.

——fluctifrago suspensæ in littore vestes
Uvescunt: eædem dispansæ in sole serescunt;

notat: *serescere*, i. siccari, ut rectè Nonius: nam *serenus* veteribus etiam sonat *siccus*. hinc Georg. 1.

——unde serenas
Ventus agat nubes:

quas alibi vocat *arida nubila*, i. sicca. Plautus, *Hic favonius serenus* &c.

AUSTER IMBRICUS] *Auster imbricus*, &, *fluctus concitans*, Ennio est *Imbricitor*, ὑμβροφόρος.

Concurrunt, veluti venti, quom spiritus Austri
Imbricitor, Aquiloque suo cum flamine contra
Endo mari magno fluctus extollere certant.

FACIT TRANQUILLITATEM] Ex quo *favonius* dictus ἀνθεμοῦς.

RECIPE TE AD TERRAM,] ita MSS. ambo, & quos Lamb. secutus est. Vett. editt. *Respice huc ad dextram, Charine*. quod probat Meursius & Colerus; ajuntque firmari illo, quod subdit, *aspice nunc ad sinistram*.

AD SINISTRAM] Labat sanè à fine versus. ego tibicine litteræ inserto sic fulcio: *ad finisterà*. ita dicebant: sicut *Superà*, *inferà*, & (quod noviter observo) *propterà*. ita enim vers. Ennii lego & constituo diu inter Criticos jactatum:

Subulo finitimas propterà flabat aquas:

non, *propter astabat*. Cent. 1. epist. 15. primæ ædit. Lipsius. Et quidem in MS. sec. Cam. expressè legi *sinistera*, observavit Grut. Sed Acidal. illud, *aspice nunc ad sinistram*, & posterius illud, *ex adverso vides*, inculcata censet, &c.

RELIGIONEM ILLIC OBIECIT] Scalig. Conject. *Rejicit à se religionem*, qui omen ad alium transfert. Sicut contrà, *Objicere religionem*, ἐνθεασμὸν: nimirum ex observatione ominis *dectiniæ quasi* incutere: ut h. l. Plauti. Sic Horatius religionem objicere Galateæ profecturæ, ab omine: sc. ab exemplo Europæ. Suetonius dixit, *Afferre cui religionem*. Hæc ille. Budæus Annor. prior. in Pandect. *Religionis* verbo significatissimè antiquitas usa est, &c. Ita Columella *religiose* pro solicitè & accuratè dixit. *Obstringere religione*, & *Obligare* dicebant, pro eo quod dicimus, conscientiæ metum incutere. Cic. 2. Philip. *Obstrinxisti populum Rom. religione*. Idem de Arusp. resp. *Quæ tanta religio est, quà non in nostris dubitationibus* &c. id est, ut nunc loquimur, qui tantus conscientiæ scrupulus! Livius lib. 6. Sec. bell. Pun. *In religionem ea res apud Pœnos versa est*. i. Pœni interpretati sunt, id diis non placere, ut Roma oppugnaretur. Curcul. act. 2: 3. *Vocat me ad cœnam*; *religio fuit, denegare nolui*. V. N. ibid. Cicer. Phil. 1. *Cum innumerabiles religiones in Rempub. inducerentur*, i. anxietates & formidines adventantis iræ divinæ. *Exsolvere religione*, est hujusmodi scrupulum adimere. Livius lib. 9. lib. 3. &c.

AMICUS] ita MSS. & Edd. Acidalius malebat, *amicus*, ob numeros. Sed non opus; cùm in MSS. mire varient.

QUO EGO SCIO] sc. loco.

H. ABEST A NOBIS.] ita MSS. & vett. ed.

OMNIA COMMONSTR.] ita MSS. & vett. ed. At Valens, *Quæ sunt illa? inquit. atqui illa unicam amicam videre cupit!* Persona interposita liticulam hanc dirimat: *EV. etiam metuis? CH. omnia. EV. Commonstr.* Sic Ter. Heaut. *C. ita aiunt, & tu credis? M. omnia.* Sed qui orationem ex affectu insani amatoris æstimaverit, vulgatum præfert, scio.

NULLUS VIVIT] *vivit*, pro, *est*. Trin. act. 2: 2. *lepidus vivit*. V. N. ibid.

NEQ. EST CUI MAGIS ME] ita MSS. sed Meurs. *neque quin magis me v.* ἀρχαϊσμῷ: pro, *neque quem magis mi v.* Aliter, inquit, si legis, perit decor & acumen sententiæ. Dicit Eutychus, amaliam se Charini vidisse apud quendam amicum suum, & quidem talem, quo nemo magis sit obstrictus, ut bene sibi vellet, &c.

SANE HOC] Hic vers. Acidalio alienus videtur. Nisi forte, inquit, eò ponendus, ut sit 82. *pallium*. *EV. Sanè hoc non in mentem venit dudum, uti tibi dicerem*:

Mater ir.

PULCHREQ. ÆDIFICATAS] Videas ab amatore esse scitam hanc ædium, in quâ amica erat, commendationem. nam quid his obscero urbanius? Allusum enim ad illam venditionis formulam; cujus Officiorum 3. ita commeminis Cic. *Quòd si qui proscribunt* VILLAM BONAM BENEQ. ÆDIFICATAM, *non existimantur fefellisse, etiamsi illa nec bona est, nec ædificata ratione*. Cato: *Patremfamiliæ villam rusticam* BENE ÆDIFICATAM *habere expedit*. unde in proclivi

posthac

posthac fuerit intelligere, quid sit, quod *ÆDES PULCHRE ÆDIFICATAS* prædicet Charinus, id est, *cum ratione*, ut quidem explicat Cicero: *Douza.*

SED QVID] Vett. ed. *sed qui ego ist.* Credo, d sustinendo versui additum.

DE AVDITO] ita MSS. ambo, & edd. Brix. V. N. Barch. act. 3: 3. Carpe t. & Pap. Veneram, *an tu audita nuncias?* Vulgata: *an de audita nuncias* ut & Camerarii.

ADD. AD VOS?] Acidal. l. *quis e. a. ad vos? quis? EV.* propter versum.

DVM ISTVC SIET.] Gruterus distinguit: *Quid tuâ refert, quicum istâc venerit, dum istîc siet? Est prof.* Sed, pace doctissimi viri, Roscius aliquis fortè præferat quod est in vulgaris.

OB ISTVNC NVNCIVM] Grut. l. cum MSS. *ob istuc nuncium*: ut sit gen. neutrius.

DEOS ORATO &c.] ita MSS. & vett. ed. Respondet autem facetè παρὰ προσδοκίαν. Brix. edit. l. *orabo.* quod præfert Acidalius: atque in hoc, inquit, jocus elegantior fuerit, & irrisio apertior. Nam cum optare jussisset Charinus, ipsius erat optatum præstare. Is autem in miseriâ etiam suâ facetus, non se præstiturum quod sodalis exspectabat, sed. quod non exspectabat, oraturum deos ait, qui præstent.

INCEPTVM HOC ITINERE P. EXSEQVAR] ita MS. sec. optimè.

SED QVIN ORNATVM H. REICIO?] Sed cur non rejicio chlamidem viatoriam & cætera ad iter instructa?

HVC FERTE] Grut. *ecferte.*

NVNC INTROEVN.] ita numeros fulcit Brix. ed.

LVDIFICATVR] pro, *ludificat.*

ME MODIS] ita MSS. & Lamb. Alii, *dolis.*

QVI ISTI CREDAM. COMMORATVR:] J. Gul. legit, *Qui isti credam commorator.* ut in se dixerit, qui sibi moram injecerit ipsi, dum Charino auscultaret. Meursius, *Qui isti credam. commoratur.* Nam, *com*, pro, *cum*. V. N. Milit. act. 2: 4.

ZONAM SVSTVLI] Verba sibi dari putat ab Eutycho Charinus. itaque dicit se zonam sumpsisse, quasi iter inceptum perfecturus. Condebant autem viatores in zonâ pecuniam, ut & milites. Jul. C. Scalig. in Orat. de verbo *INEPTI*, p. 423. multis ad hanc rem præmissis, addit: Veteres usi sunt verbo ζῶσαι. pro eo, quod erat, *induere*, præsertim arma: quoniam ζώνη inprimis militi debeatur. sicut de baltheo dicere videtur Justinianus. Inde *Minerva Zostria*, & *Juno Cincta*; alio tamen sinu. Itaque X. Iliad. non potuit Homerus tacere Nestoris baltheum; sed eum magnæ ipsi curæ esse scripsit. Inde Plauti jocus Merc. *Zonam sustuli.*

MACHÆRA EST IN MANV] Græci enim, ut & Romani, non gerebant gladium in urbe. L.

TOLLO AMPVLLAM] In apparatu viali recensentur etiam *Zona* & *Ampulla*, quibus instructus iter porrò suum exsequi cogitabat Charinus. Consimillimus locus Persianus:

Jam puerus pellem succinctus & œnophorum aptas.
Ocius ad navem.

Nam *Pellem* hic esse, quod in Plauto *Zona*; & *Oenophorum*, quod *Ampulla*, si non verum, at certè aliquam veri speciem habere videtur: *Douza.* Est autem Ampulla, *vas* (ut vetus Horatii interpres ait) *ventriosum*. Inde μεταφορικῶς *Ampullæ* dictæ sunt verba magnifica, turgida, grandiloqua. Horatius in Arte:

Projicit ampullas & sesquipedalia verba,

quod est, Orationis amplitudinem & superbiam omittit, ἀπορρίπτει, ἀποβάλλει, scilicet Telephus & Peleus, uterque jam exul factus: ut observant Turnebus lib. 7. c. 19. & l. 9. c. 3. H. Steph. in Schediasm. Cruquius, atq; alii. Sic Tvo Villiomarus, *Loqui ampullas*, inquit, non est verba, quæ magnitudine sui ampullas expleant, sed ampullosa & tumētia verba loqui: ut, *Loqui lapides*, est dura loqui, non, quæ magnitudine suâ æquent saxa. Falluntur & ii, qui putant, *ampullas* & *sesquipedalia verba* idem esse. *Ampullæ* sunt διανοίας, *sesquipedalia* λέξεως. Nam turgentia & tumor verborum, sensus est; compositio autem, λέξεως, &c. Vide Animadvers. in Loc. Contr. R. Titii, lib. 2: 7. In quem verò usum peregrè proficiscentes ampullam secum tulerint, docet Meursius. Mos, inquit, erat pedes oleo ungere, antequam calceos induerent. itaque peregrè abeuntes ampullam secum portabant, quæ oleum in eum usum suppeditaret. Posterius ex hoc Plauti loco apparet, prius ex Hesychio, cujus ea verba, ἠλείφοντο τοὺς πόδας οἱ ἀρχαῖοι πρὶν τὸ ὑποδήσασθαι. hinc λιπαροὶ πόδες apud Poetas.

EV. NON SINO] H. Steph. cum interrog. leg. *Non sino?* pro, *Nonne sino?*

EGO ME MOR.] ita MSS. & vett. ed. meæ omnes. *Ego me.* Sic enim irati ferè dicere solent, &c. Pseud. act. 1: 3. *It dies: ego mihi cesso.* Vulgo, *Ergo.*

OCIVS] Pertendit Gifanius, *ocius* per *i* simplex scribendum, autoritate omnium libr. vett. ipsiusque Prisciani: si vel sit ab ὠκύς.

IN CVRRVM ESCENDI] Benè MSS. Cam. *in currum escendi.* quæ vox sæpissimè restituenda auctoritate Gruteri.

EXILIVM PARAT] ita MSS. Blanditur tamen Grutero, quod est in v. edit. *pater mihi exilium imperat.*

ID MENTITV'S T.] ita vett. edit. & MS. sec. A Cam. *mentitu'st*. quod non fuit resolvend. in *mentitum est*, sed, *mentitus est*. ita Pseud. act. 4: 6. leg. *pol haud mentitus est*.

VIDEO IRI HOSPITEM ZACYNTHO] *Hospes Zacyntho*, hospes est Zacynthius, vel a Zacyntho: ζακυνθόθεν, λεσβόθεν &c. Turn. lib. 7: 15. Sic Terent. *Uxor Lemno: anus Corintho*, ut notat Palmerius. *Vinum Chio*, Varro: *Servus Limmonia*, Cicero: *Paganus Medulu*, Ausonius. dicitur ut illud Virgil. *unde domo*? V. N. Bacch. 2:2.

ZACYNTHO FICOS FIERI NON MALAS.] Quam sententiam habet? inquit Turnebus, l. 7: 15: Opinor dici, ut ficei, quæ acerbæ immaturæque insuavitatem babent: percoctæ tandem ad suavitatem & dulcedinem mitescunt.: sic ejus juventutem acerbam esse etiamnum & indomitam, quæ ætate emansuescet & domabitur. Sic enim obliquâ figurâ sermonis adolescens perstringitur. Immo simpliciter hoc vult, Hospitem nihil ad rem respondisse: sed quærenti poma obtrusisse pira.

CALCHAS] i. verus vates.

MEDICARI AM.] Si non sanus sum: cur tu, qui te amicum profiteris, mihi non mederi properas? *Properas* autem pronunciandum κατὰ συγκοπήν, *propras*. Cam. & Acid.

CLEMENTER, QVÆSO: CALCES DETERIS.] Thut gemach. Et mira decóri observatio est; ubi Charinus, cui, ut amatori, res omnes pro spisso videbantur procedere, ad amicam in ædes festinè nimis introire gestiens, sodali illi suo, pone subsequendo, calces fingitur deterere. D.

ACTUS V. SCENA III.

DEMIPHO, LYSIMACHUS.

QUASI tu nunquam quicquam assimile hujus facti feceris.
LY. Edepol nunquam. cavi ne quid facerem. vix vivus sum miser!
Nam mea uxor propter illam tota in fermento jacet.
DE. At ego eam expurgationem babebo, ut ne succenseat.
5 *LY. Sequere me. sed exeuntem filium video meum.*

QVASI TV &c.] Ita hæc Scenula integritati suæ nunc demum restituta est, magisterio potissimum Pistoris & Acidalii: eum antea turpissimè luxata esset. Vide, si operæ est, hujus disputationem sané curiosissimam, in *Plautin. Divinationibus & Interpretationibus*, c. VI.

EDEPOL NVNQ. CAVI NE QVID] Palmer. hunc versum exturbabat. Neque poterat hic locum habere, nisi ita transpositus.

UXOR TOTA IN FERMENTO JACET.] *In fermento jacere*, ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, dicebantur, qui animo essent ægro, quique iracundiâ turgerent. Nota tralatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem, &c. V. N. Cas. act. 2: 5. Etiam Casaub. ad Pers. Sat. 1. notat, *fermentum* hic pro irâ poni: ut *Esse in fermento*, sit θυμοῦσθαι. φλεγμαίνειν ὑπὸ χολῆς. Juvenal. *istud Fermentum tibi babe*, i. indignandi caussas. Etiam Hebræos *fermentare* pro irâ turgere & βιάζεσθαι accipere. Quin & de aliis affectibus dici: ut Prudent. *Cum fermentati turgescant mores*.

LYS SEQVERE ME. SED &c.] Nam hæc ultima Lysimachi esse, docent seqq. Eutychus enim prodit, non Charinus. Et Lysimachus, credo, Demiphonem ad uxorem adducere volebat, ut se purgaret. ideò ait: *Sequere me*.

EXPVRGATIONEM HABEBO] i. apud tuam uxorem te purgabo. Ita Pistoris, qui Lambinum in his desipere ait, Acidalium sapere.

ACTUS V. SCENA IV.

EUTYCHUS, LYSIMACHUS, DEMIPHO.

AD patrem ibo, ut matris iram sibi esse securam sciat.
Jam redeo. LY. placet principium. quid agis? quid fit, Eutyche?
EV. Optimâ opportunitate ambo advenistis. LY. quid rei est?
EV. Uxor tibi placida & placata'st. cette dextras nunc jam.
5 *LY. Dii me servant. EV. tibi amicam nullam esse nuncio.*
DE. Dii te perdant. quid negotii est nam quæso istuc? EV. eloquar,
Animum advertite igitur ambo. LY. quin tibi ambo operam damus.
EV. QUI BONO SUNT genere nati, si sunt ingenio malo,
Suâpte culpâ genere capiunt genus, ingenium improbant.
10 *DE. Verum dicit hic. LY. tibi ergo dicit. EV. eò illud verum est magis.*
Nam te istâc ætate haud æquum fuerat filio tuo,
Adolescenti amanti amicam emptam argento eripere suo.
DE. Quid tu ais? Charini amica'st illa? EV. ut dissimulat malus!
DE. Ille quidem illam sese ancillam matri emisse dixerat.
15 *EV. Propterea igitur tu mercatus, novus amator, vetus puer?*
LY. Optimè hercle: perge: ego assistam jam hinc altrinsecus.
Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo. DE. nullus sum.
LY. Filio suo qui innocenti fecit tantam injuriam.
EV. Quem quidem hercle ego, in exilium cum iret, redduxi domum:
20 *Nam ibat exulatum. DE. an abiit? LY. etiam loquere, larva tu?*
TEMPERARE istâc ætate istis decebat artibus.
DE. Fateor: deliqui profectò. EV. etiam loquere, larva tu?
VACUUM esse istâc ted ætate iis decebat noxiis:
Itidem, ut tempus, anni, ætatem aliam aliud factum convenit.
25 *Nam si istuc jus est, senectâ ætate scortari senes,*
Ubi loci res summa nostra est publica? DE. hei, perii miser!
EV. Adolescentes rei agendæ isti magis solent operam dare.
DE. Jam obsecro vobis hercle habete cum porcis, cum fiscinâ.
EV. Redde filio, sibi habeat. DE. jam ut vult, per me sibi habeat licet
30 *Semper. EV. edepol! quoniam, ut aliter facias, non est copia.*
DE. Supplicii sibi sumat quid vult ipse ob hanc injuriam,
Modò pacem faciatis, misero ut ne mihi iratus siet.
Si hercle scivissem, sive adeò joculo dixisset mihi,
Se illam amare, nunquam facerem, ut illam amanti abducerem.

35 *Eutyche, ted oro, sodalis ejus es, serva & subveni.*
Hunc senem para me clientem: memorem dices beneficii.
LY. Ora ut ignoscat delictis tuis atque adolescentiæ.
DE. Pergin' tu autem? eja superbè invehere! spero ego mihi quoque
Tempus tale eventurum, ut ibi gratiam referam parem.
40 *LY. Missas jam ego istas artes feci. DE. & quidem ego dehinc jam. LY. nihil.*
CONSUETUDINE rursus te animus huc inducet. DE. obsecro,
Satis jam ut habeatis. quin loris cædite etiam, si lubet.
LY. Rectè dicis. sed istuc uxor faciet, cùm hoc resciverit.
DE. Nihil opus resciscat. EV. quid istuc? non resciscet, ne time.
45 *Eamus intrò: non utibilis hic locus factis tuis,*
Dum memoramus, arbitri ut sint, qui prætereant per vias.
DE. Hercle quin tu rectè dicis: eâdem brevior Fabula
Erit. eamus. EV. hic est intus filius apud nos tuus.
DE. Optimè est. illàc per hortum nos domum transibimus.
50 *LY. Eutyche, hanc volo prius rem agi, quàm meum intro refero pedem.*
EV. Quid istuc est? LY. SUAM QUISQUE homo rem meminit. responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuam matrem? EV. scio.
LY. Vide. EV. me vide. LY. satis habeo. at quæso hercle, etiam vide.
EV. Non mihi credis? LY. imò credo, sed tamen metuo miser.
55 *DE. Eamus intrò. EV. imò dicamus senibus leges censeo,*
Priusquam abeamus, quas leges teneant, contentique sint.
Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
Seu maritum sive hercle adeò cælibem scortarier,
Cum eo nos hic lege agemus: inscitum arbitrabimur.
60 *Et per nos quidem hercle egebit, qui suum prodegerit.*
Neu quisquam posthac prohibeto adolescentem filium
Quin amet, & scortum ducat: quod bono fiat modo.
Si quis prohibuerit, plus perdet clàm, quàm si præhibuerit palàm.
Hæc adeò, ut ex hacce nocte primùm lex teneat senes.
65 *Bene valete, atque adolescentes, hæc si vobis lex placet,*
Ob senum hercle industriam, vos æquum est clarè plaudere.

AD PATREM IBO] Ita hæc Pistoris è Brix. & Aldinâ & Parmensi edd. ingeniosissimè, levissimâ tantùm mutatione in Personis facta, restituit. Quod & Meurs. observat, & Acidal. summâ defendit industriâ: nisi quod illud, *placet princip.* Demiphoni dat.

AD PATR. IBO] Hæc Eutychus ad Charinum in ædibus Lysimachi restitantem.

SECURAM] ita MSS. itaque edidit Camer. & Lamb. & Douza. Cæteræ edd. quas vidi, habent *sedatam*. Ita v. 4. omnes hab. *placatam*. A Imprudenter ergò Editor novitius *pacata* ex ed. Acidalii arripuit: cùm sphalma sit typographicum.

PLACET PR.] quippe nuncii boni omen in se continens, ob placatam mulierem.

CETTE DEXTRAS] i. date: ab eo, quod est, *cedò*: Nonius. Jam, in *dextris* quoque religionem fuisse, earumq; conjunctione amicitiam firmatam esse, docet Tiraquell. ad Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 19.

St-

SI SUNT] [illegible] habent.

DIMMS] [illegible] aut *me autem* [illegible] fe [illegible] dentes ibi [illegible] a consensu MSS. & [illegible] ram [illegible].

SUAPTE [illegible] GENERE CAPIUNT] ita M [illegible] legit,

Suapte [illegible] genus.

ut [illegible] *generis ingenuo*. Liceat etiam leg[illegible] a mas [illegible] & fœmin[illegible] in Conject. ad [illegible] Varron[illegible] *capi* [illegible] *matrem*, hoc est, naturæ ducem [illegible] Plaut. legendum:

Suapte culpa [illegible] capiuntur,

hoc [illegible] prona, ipso cupidinis impetu [illegible] Nam [illegible] *vitio* [illegible] Lucret [illegible] *fatere patrem* [illegible] dicitur mœch[illegible].

Ut vitio factus sit pater ille meo,

hoc est, ut vitio patrem [illegible] fecerim, scilicet falsum patrem: qui vulgò dicitur *putatitius*. Mart. lib. 11.

Hunc semper vitio pater fuisti.

Sic dicebatur *Vitiolitigare*, unde *Vitilitigatores*. Palm. quoque ita legit: ut *genere* [illegible] *re*, ab antiquo *gen[illegible]* de quo V. N. Cist. act. 2. 3. P. Colvius [illegible] v. c. Par[illegible] divinat leg.

Suapte culpa degeneres abeunt: genus ingenio improbant.

Opposita hæc inter se, inquit, *Genus bonum: malum ingenium*: hoc qui præditi illud improbant & corrumpunt. Non dissimile Truculento, 4. 3.

Verum qui improbus est, aquam si bibit,

Sive ideò caret temeto; tamē ab ingenio est improbus. L[illegible] Centur. 1. epist. 3 [illegible] prima [illegible] Sc[illegible] inquam [illegible] viri docti explic[illegible] fe[illegible] luc[illegible] harum [illegible] arum [illegible] quam ceperint prisci illi Quirites. facil[illegible] rum [illegible] eg[illegible] si legas:

Suapte culpam [illegible] capiunt.

Capi[illegible] culpam, inquit, n[illegible] à suo ipsi genere, si degenerant. Me[illegible] e v[illegible] quo erat, *ex genere capiunt* emendat:

Suapte culpa e[illegible] genere cadunt.

pro, *ex genere excidunt*. ut [illegible] dent illi Græcorum, εκπ[illegible] τῆς γενεᾶς cui [illegible] εκ [illegible] γέν[illegible] &c. Q[illegible] & A[illegible] divinabat:

Suapte culpa genere cadunt. genus ingenium ingenio improbant.

Vel:

Suapte culpa culpam generi addunt, [illegible] ingenio improbant.

At verò Pistor[illegible] conjunctâ Lipsi & Col[illegible] operâ legit:

Suapte culpa [illegible] genere capiunt genus ingenio improbant.

Ipsum genus, inquit, quod [illegible] ornamento ipsis esset, culpam eorum aggravat, seu fa[illegible] culpæ contr[illegible] videatur d[illegible] ingen[illegible] improbant. H[illegible] fel[illegible] loc[illegible] ita corrigit:

Sua à culpâ genere [illegible] unt, en[illegible] ingenium [illegible] improbant.

hoc sensu: Q[illegible] genere nat[illegible] ibi [illegible] nus [illegible] tum, [illegible] is [illegible] claritate id excusare, & eo se culpæ [illegible] obnoxium negare, cæterof[illegible] qui [illegible] more [illegible] vivere, rul[illegible] & ignob[illegible] are. [illegible] hanc sententiam p[illegible] hesis. *Capere* autem dictum [illegible] o [illegible] *Castus* est purus & [illegible] Plaut. act. 5. 4.

Eo [illegible] genere, ut decem [illegible]

Ia[illegible] A[illegible] D[illegible] R[illegible] gen[illegible] inquit ist[illegible] quod [illegible] M[illegible] sunt [illegible] quo [illegible] *Qua* [illegible]

VETUS PUER. [illegible] *Stultus* [illegible] *versus ætatem & ca[illegible]*. Vide A[illegible] Zehneri Cent. 4. [illegible] *Puer cent[illegible] rum*, [illegible] cap. 65. Philostratus; [illegible]

ALTRINSECUS] alterâ ex parte. [illegible] ud. act. 2. 3.

LY. ETIAM LOQUERE [illegible] ARVA TU?] S[illegible] *Etiam mutus?* Persa: [illegible] *rate, etiam loqueris* [illegible]

A[illegible] F[illegible] CUM [illegible] Q[illegible] [illegible] con[illegible] structionem [illegible]

VOBIS H[illegible] ABEMUS C[illegible] ORCIS CUM FISCINA.] Turneb[illegible] vel aba[illegible] m[illegible] si[illegible] ac proinde [illegible] rel[illegible] [illegible] gnificatur [illegible] am[illegible] nicht [illegible] bin mit [illegible] Narr Pluderhosen vnd Wammes wie man die [illegible] Fischlin ist. Acid[illegible] ram [illegible] ex[illegible] catum: & fu[illegible] levi[illegible] pro [illegible] g[illegible] nd[illegible] *porru* au[illegible] &c[illegible] [illegible] Den Beutel mit dem Gelt.

f

L[illegible] SEMPER EV. E[illegible]POL] [illegible] Pi[illegible]. Sa[illegible] ha[illegible] *[illegible]pol.* U[illegible] tera enim ad[illegible] e[illegible]. G[illegible] & Acid. e[illegible] *Te[illegible] edepol quo- niam* [illegible] sic fer[illegible] SS. *Ter po- re, v[illegible] T[illegible]* [illegible]ture, f[illegible]que tempore. c[illegible] peri[illegible] n hic morat.

HVNC SE[illegible]M PARA ME C[illegible].] esto ti- hi [illegible] & patroci[illegible]o [illegible] tibi clien- te[illegible].

[illegible] ORA UT IG. D. TVIS] I[illegible] fumne De[illegible] L[illegible]machu[illegible] orare [illegible] ber? A[illegible]? f[illegible] suumne an ipsius? Equidem non a[illegible] Ch[illegible]inus, qui orand[illegible] & or[illegible] ore[illegible] fi[illegible] parat ille Eutychu[illegible] N[illegible]m hi[illegible] quid ore[illegible]? Ignosce[illegible] qui a d[illegible] quaerat pater. Non c[illegible] v[illegible]lgat le[illegible] quam in sens[illegible] g[illegible] vi n[illegible] si[illegible]ro *tu[illegible] b[illegible].* In quitat [illegible]ali suo L[illegible]machus, & f[illegible]lium orat, orar[illegible] que intercedere apud fi[illegible] pro illo velit. Sal[illegible]nè rem [illegible]nam perstringens, cum, quo mod[illegible] de[illegible] rogare f[illegible] à patribus, eod[illegible] eandem patri è h[illegible] rogari cupit. [illegible]

[illegible] INVEHERE] mihi [illegible]. Tumm. I [illegible] [illegible]

[illegible] A R T [illegible] Cr[illegible], de[illegible] M[illegible]. [illegible]

[illegible]

SVAM [illegible]. HOMO REM MEMINIT] Nota[illegible] [illegible] re[illegible]

[illegible]

Ne [illegible]

[illegible]

Plau[illegible]o. pau[illegible] certè mutatione p[illegible] n[illegible] [illegible] *qua [illegible]*, *contr[illegible].* Sic L[illegible]

[illegible] intere[illegible] tentu ten[illegible].

ne[illegible] d[illegible] c[illegible] m[illegible] q[illegible] p[illegible] quitur. *H[illegible] [illegible] senes.* [illegible] f[illegible] G[illegible] a[illegible] ab repe[illegible] *[illegible] content[illegible].*

CVM [illegible] HIC LENE A[illegible]IMVS] i. p[illegible] & [illegible]em in c[illegible] apud [illegible] Ci[illegible] al[illegible] d[illegible] *[illegible] Rom.* V & N. Mil. [illegible]5.

INICITVM ARBITRABIMVR] *[illegible]itum* in re V[illegible] usurpatum anti[illegible], docuerunt alii, tum Plautus Trucul. [illegible].

Quanquam hic horridus, quanquam hic squali- dus [illegible].

At [illegible] be[illegible] int[illegible]. [illegible] N. ibid. [illegible] contrarium *[illegible]* hoc loco Plauti. Sic enim hunc versum à ne[illegible] hactenus, qu[illegible] intelle[illegible] in- terpretor: nec hunc solum, sed & alium Ter. Hec. act [illegible] 1.

[illegible] bonus [illegible]

In[illegible]

[illegible]

Q[illegible] L.[illegible] vide etiam [illegible]

[illegible]

[illegible] ces no[illegible]

FINIS MERCATORIS.

PSEU-